Yaubada ena vona gwalagwalana

The New Testament in the Molima language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Molima long Niugini

Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

Yaubada ena vona gwalagwalana

The New Testament in the Molima language of Papua New Guinea
[mox]

Translation by Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

© 2010, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance
http://www.folk.se

Print publication, 2010 by Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

Web version
2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

http://pngscriptures.org

www.ScriptureEarth.org

Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works)
http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:
• **Attribution.** You must attribute the work to *Folk&Språk and Swedish Mission Alliance* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
• **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
• **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
• **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.
Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long http://tokplesbaibel.org. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long

http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Table of Contents

page

Madiu
Madiu . . . . . Md 5

Maki
Maki . . . . . Mk 86

Luke
Luke . . . . . Lk 136

Ioni
Ioni . . . . . Ion 225

Viaqa
Viaqa . . . . . Via 288

Faulo ena leta me Loma ’idia
Loma. . . . . Lom 368

Faulo ena leta nugweta me Kolinita ’idia
1 Kolinita 1Kol 415

Faulo ena leta vemagilafuna me Kolinita ’idia
2 Kolinita 2Kol 456

Faulo ena leta me Galetia ’idia
Galetia . . . . . Gal 482

Faulo ena leta me Efeso ’idia
Efeso. . . . . Efe 495

Faulo ena leta me Filifai ’idia
Filifai . . . . . Fil 508

Faulo ena leta me Kolose ’idia
Kolose . . . . . Kol 517

Faulo ena leta nugweta me Tesalonaika ’idia
1 Tesalonaika 1Te 527

Faulo ena leta vemagilafuna me Tesalonaika ’idia
2 Tesalonaika 2Te 535

Faulo ena leta nugweta Timoti ’inaya
1 Timoti 1Tim 540

Faulo ena leta vemagilafuna Timoti ’inaya
2 Timoti 2Tim 551

Faulo ena leta Taitusi ’inaya
Taitusi . . . . . Tai 559

Faulo ena leta Filimoni ’inaya
Filimoni . . . . . Fim 565

Me Ibeliu edi leta
Ibeliu . . . . . Ibe 568

Iemesa ena leta
Iemesa . . . . . Iem 599

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

Fita ena leta nugweta
1 Fita 1Fit 610
Fita ena leta vemagilafuna
2 Fita 2Fit 621
Ioni ena leta nugweta
1 Ioni 1Ion 628
Ioni ena leta vemagilafuna
2 Ioni 2Ion 639
Ioni ena leta vetoina
3 Ioni 3Ion 641
Iuda ena leta
Iuda . . . . . .Iud 644
Yaubada ena Ve’ita Ioni ’inaya
Ve’ita . . . . . .Ve 648

Madiu

Buki ana alamani weaqina

Madiu wese ana wawa Libai. Tauna Diu ’olotona, ta ena fewa takesi ’ewa’ewa dadana me Diu ’idiega Loma gabemani weaqidi. Ba’e ’iuna ’inega me Diu Madiu ge ida ’awahaqiaqiea, ta Ieisu nuakolokoloyea ’inega gabei mai ’inaya ta ’abibodea.

Buki ba’e Ieisu Valena weaqina Madiu ’wayavia ena tomotauyavo me Diu weaqidi. ’Inega yani qabuna Ieisu ena vi’oi ’inega be tautauya ana laba ya’itoto ’evivi ’aligega weaqina ’wayavia ’idia. ’Inega ena ve’ita waiwaina be, ena viaqa ’ebenuavoqana be waiwaidi ta wese ena ’aliga ’etoluai ’inaya weaqina simana ’ifoqeyedi ena ’wayavi qabuna ’idiega.

Ibeliu bonadiega Yaubada Natuna igabea To’etoyavua (Mesaia) ta Guliki bonadiega ana alamani Keliso. Tauna Mesaia~nana me Diu iba’eba’eyea vonigo totutaya namai be na’etoyavuidi Loma gabemani edi luvine waiwaina ’inega. Me Diu edi tovanugwetayavo Ieisu ena mai ’iuna ivemwageyea, ta wese tomotau qabudi nuadi voqana. Ta Madiu nuanuana ena tomotauyavo nave’itedi Ieisu tauna vonahaqiaqi Keliso, me Diu edi Toluvine Qiduana, ’inega simana ’idia Ieisu ena ’evivi mai ana tuta ’inaya na’ifoqe kavona Kini ’idewani.

Ta wese vaina vona fofofola nugwenugweina ’inanedi Yaubada ena venua’ivina weaqina, ta vona diavona adi aqiaqi ve’ifoqeyea Ieisu ’inega.

Madiu vaina yani ’ena’ena’ina weaqidi ’wayavia ’idewani Ieisu ena ve’ita ve’aidega weaqina Yaubada ena yo’o gamonaya. Ta wese ena vona sesebai ’eala ’wai’waividi tomotau edi lugu mahala ena ’Ebeluvine gamonaya weaqina.

Buki gamona

1:1–2:23 Ieisu Keliso tubunavo ta wese ena vi’oi weaqina
3:1-12 Ioni Togivebabitaiso ena viaqayavo
3:13–4:11 Ieisu ena babitaiso ta wese ana sitonova
4:12–18:35 Ieisu ena viaqayavo tomotau nuanidia di’we Galili ’inaya
19:1–20:34 Ieisu Galili nogea ta tauya Ielusalema ’inaya
21:1–27:66 Ieisu ena wiki ’ebelu’ovoa
28:1-15 Ieisu ena ya’itoto ’evivi ’aligega ta wese ena ’ifoqe tomotau ’idia
28:16-20 Ieisu ana tovetumaqanayavo adi veyoveyoa neidi

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

Ieisu ’aqegiginavo
(Luke 3:23-28)

1 1 [a] Ba’e Ieisu Keliso ena gadeyavo. Tauna Deibida ena gade ’inega, ta
Deibida~nana tubuna Ebelamo. 2 ’Inega ba’e ’edewani:
Ebelamo natuna Aisake,
ta Aisake natuna Iakobo,
ta Iakobo natuna Iuda ma tainavo ivi’oi.
3 [b] ’Inega Iuda~nana natunavo Felesi ta Sela,
ta inadi Temali.
Felesi natuna Esiloni,
ta Esiloni natuna Lemi.
4 ’Inega Lemi natuna Aminadaba,
ta Aminadaba natuna Nasoni,
ta Nasoni natuna Salimoni.
5 [c] ’Inega Salimoni moqanena Leabi ta natudi Boasa,
ta Boasa moqanena Ludi ta natudi Obedi,
ta Obedi natuna Iese,
6 [d] ta Iese natuna Deibida, tauna toluvine qiduana.
Ta Deibida~nana Ulaia wada’ena Betisiba vaqidi, ’inega natudi
ivenatunea Solomoni,
7 be Solomoni natuna Lioboama,
ta Lioboama natuna Abaya,
ta Abaya natuna Asa,
8 ta Asa natuna Iosefata,
ta Iosefata natuna Iolama,
ta Iolama natuna Usaia.
9 Ta Usaia natuna Iotama,
ta Iotama natuna Easa,
ta Easa natuna Esekaia,
10 ta Esekaia natuna Manasa,
ta Manasa natuna Emoni,
ta Emoni natuna Iosaia,
11 [e] ta Iosaia natuna Iekonaia ma tainavo, taudi edi tutaya me Babiloni
imai me Diu iluqoqonidi itauyedi Babiloni ’inaya.
12 [f] Tuta~nana Babiloni ’inaya itoatoa,
’inega Iekonaia natuna Salatieli vi’oi,
ta Salatieli natuna Selubabela,
13 ta Selubabela natuna Ebiuda,
ta Ebiuda natuna Eliakimi,

---

[a] **1:1** 1Yani 17:11; Nug 22:18 [b] **1:3** Nug 38:29-30; Lud 4:18-22 [c] **1:5** Lud 4:13-17
[d] **1:6** 2Sam 12:24 [e] **1:11** 2Kin 22:1–24:20; 2Yani 36:10; Iel 27:20 [f] **1:12** Esa 3:2

ta Eliakimi natuna Esoli,
14 ta Esoli natuna Sadoka,
ta Sadoka natuna Akimi,
ta Akimi natuna Eliuda,
15 ta Eliuda natuna Eliesa,
ta Eliesa natuna Matani,
ta Matani natuna Iakobo,
16 ta Iakobo natuna Iosefa, tauna Meli moqanena, ta Meli natudi Ieisu,
ta Ieisu tauna igabea To'etoyavua.
17 Ta Ebelamo 'inega kana avodi namai Deibida 'inaya lagata 14 adi yau
i'ifoqe, ta wese Deibida 'inega be tuta~nana me Babiloni me Diu iluqoqonidi
itauyedi Babiloni 'inaya wese lagata adi yau 14 i'ifoqe, ta edi toa~nana
Babiloni 'inaya be ana laba Ieisu ena tutaya wese lagata adi yau 14.

To'etoyavua Ieisu ena vi'oi
(Luke 2:1-7)

18 [g] Ieisu ena vi'oi ba'e 'idewani 'ifoqe: Ieisu inana Meli ta Iosefa maega
igwaledi ta nawale 'wafina ge dagitonovi, ta Meli vebaea tawa valagata
Niboana Gwalagwalana 'inega. 19 'Inega Iosefa nuana vita. Ta ena ilivu
tunutunuqina, 'inega ge nuana Meli nagiveiniyauyauyei ta 'esi 'waivega
nuanua vonigo Meli nanogea. 20 Nawale Iosefa nuana 'ivi'ivina noga
weaqina, 'inega velovelovana 'inaya ve'wayoqega Yaubada ena tovale'ewa
'ifoqe 'inaya vonaya, "Iosefa, o'a Deibida tubuna, ge una nuavita Meli ena
valagata weaqina, mana bena'ena Niboana Gwalagwalana ena waiwaiega
valagata, 'inega una 'ebe'ewea moqaneu. 21 [h] Nawale natuna me'olotona
navi'oi ana wawa una gabea Ieisu, mana tauna ena tomotauyavo edi
luveifana 'inega na'etoyavuidi."
22 Yani ba'e 'ifoqe be navevona aqiaqi, mana lova taha tovesimasimana
Yaubada ena vona Buki Nugwenugweina gamonaya 'wayavia vonaya,
23 [i] "Iahaba matayauyona navalagata be natuna me'olotona
navenatunea ina gabea ana wawa Imanueli."
Ta wawa~nana ana alamani "Yaubada ita'a maega". 24 'Inega Iosefa
'enovila ta Yaubada ena tovale'ewa ena vona vetumaqanea, 'inega Meli
maega ivaqi ta 'ebe'ewedi tauyedi ena vanuea. 25 [j] Ta Iosefa Meli 'wafidi
ge dagitonovi ana laba iuweta, 'inega Iosefa gwama~nana gabea ana
wawa Ieisu.

Toalamani qiduqiduadi Ieisu ivayausia

2 1 Ta Ieisu vi'oi 'abaga Bedeliema 'inaya di'we Iudia ena 'ebeluvine
gamonaya, Elodi ena tuta vetoluvine 'inaya. 'Inega vaina toalamani

---

[g] **1:18** Lk 1:27,35 [h] **1:21** Lk 1:31; 2:21 [i] **1:23** Ais 7:14 [j] **1:25** Lk 2:21

qiduqiduadi baba'au ena 'ebeyayaqega imai 'abaga qiduana Ielusalema
'inaya ivetala'aiea ivonaya, 2 [k] "Ma'inaya me Diu edi Kini vauvauna
toatoa? Ahalamania tawa vi'oi mana ana 'wadima a'itea baba'au ena
'ebeyayaqega vanemai. 'Inega amai sabi iwa'odu 'inaya."
3 Ta tuta~nana Elodi edi vona noqolia 'inega nuana vita, ta wese me
Ielusalema qabudi giwalidi a'ala ba'e vona~nana weaqina. 4 'Inega Elodi
toveguba qiduqiduadi be luvine ana tove'itayavo gaba va'auqidi imai,
'inega vetala'aiedi vonaya, "Ma'inaya To'etoyavua~nana navi'oi?" 5 Ena
vetala'ai ive'iea ivonaya, "'Abaga Bedeliema di'we Iudia 'inaya. Lova
tovesimasimana ena simana Buki Nugwenugweina gamonaya vonaya,

6 [l] 'Bedeliema 'abaga goyona gamonega nawale me Isileli edi Kini
na'ifoqe, tauna egu tomotauyavo navanugwetedi. Ba'e weaqina
Bedeliema 'abaga kaikaiwabuna ta qiduana Iudia 'abaganavo
gamodiega.' "

7 Elodi edi vona noqolia 'inega toalamani diavona gabedi imai ta
'waivega vetala'ai aqiaqiedi totutaya 'wadima~nana 'ifoqe. 8 'Inega Elodi
ena vetala'ai 'wadima~nana weaqina ive'iea, e 'inega tauna luvinedi
vonaya, "Ona tauya Bedeliema 'inaya nuanuagu gwama~nana ona sali
aqiaqiei be ona lobea, e 'inega ona mai ona vonegu, 'inega ya'a wese ena
tauya ena iwa'odu 'inaya." 9 Elodi ena vona lu'ovoia 'inega i'ifoqe, ta lova
'wadima~nana i'itea wese vanugwetedi itauya, ta to'edia gwama~nana
'eno'eno debanaya lua'u. 10 Tuta~nana toalamani diavona 'wadima~nana
i'itea iqaiawa gegoyo. 11 [m] 'Inega ilugu vanuea ta gwama ma inana Meli
i'itedi, 'inega 'amayabega isobadi ta ihiwa'odu 'inaya. Ta 'abiboda edi
veyoluba kodeyega i'ewedi ia'uya gwama~nana 'iawanaya. Ta kulufa
diavona dabo kaikaiwabuna ana wawa goula, ta wese mulo be inisenisi.
12 'Abiboda Yaubada ve'wayoqega vematamagilafuyedi be ge ida 'evivi
Elodi 'inaya, ta 'esi mali 'edega i'evivi itauya edi 'abagaya.

Iosefa be gwama ma inana idena itauya di'we Itifita 'inaya

13 Ta edi tauya 'abibodanaya Yaubada ena tovale'ewa taha ve'wayoqega
Iosefa 'inaya 'ifoqe 'inega voneaya, "Uya'itoto, be gwama ma inana una
'ebe'ewedi 'inega ona dena ona tauya di'we Itifita 'inaya. Be omo'idia ona
toatoa ana laba ena vonemi, mana Elodi nawale bena'e gwamana nasalia
be vonigo naluve'aligia."
14 'Inega velovelovana 'inaya Iosefa ya'itoto ta gwama~nana ma inana
'ebe'ewedi 'inega itauya Itifita 'inaya. 15 [n] Ta Itifita 'inaya itoatoa ta
iba'eba'e ana laba Elodi yawaina nagumwala, 'inega Yaubada ena vona
ana aqiaqi 'ifoqe, mana lova tovesimasimana taha madusimanea vonaya,

---

[k] **2:2** Naba 24:17 [l] **2:6** Mai 5:2; Ion 7:42 [m] **2:11** Same 72:10-15; Ais 60:6
[n] **2:15** Ose 11:1

"Itifita 'inega Natugu yagabei mai."
16 Elodi toalamani diavona nawale ba'eba'eyedi, ta ge ida 'evivi mai
'inaya. 'Inega nuana 'eqa'uya ge wese ina mai be ina vonei gwama~nana
weaqina. 'Inega diana vilei be ena luvine a'uya vonigo gogama
me'ome'olotodi adi ya'wala magilafudi ta 'ayanaya ina luve'aligidi
Bedeliema 'abaganavo 'idia, mana toalamaniavo edi simana 'inega ni'a
alamania gwama~nana ena tuta vi'oi weaqina.
17 Ta Elodi ena luvine ba'e 'inega tovesimasimana Ielemaia ena vona adi
aqiaqi 'ifoqe vonaya,
18 [o] "Duvoyavoya kanoqonoqolia 'abaga Lama 'inega,
visiqa ta mataelu maega iduduvoyavoya,
Litieli[p] me ena gadeavo idoudou natudiavo weaqidi,
'inega ge nuanuadi taha toga nuadi nagenoi
mana natudiavo ni'a i'aliga."

Itifitayega i'evivi itauya Nasaleta

19 Elodi ni'a 'aliga, ta Iosefa ena susu maega nawale Itifita 'inaya
itoatoa. 'Inega 'wayoqega Yaubada ena tovale'ewa taha 'ifoqe Iosefa
'inaya vonaya, 20 "Uya'itoto, gwama ma inana una 'ebe'ewedi ta ona
'evivi Isileli bwa'obwa'onaya, mana gwama~nana ana avia ni'a 'aliga."
21 'Inega Iosefa ya'itoto ta gwama ma inana 'ebe'ewedi i'evivi Isileli
'inaya.
22 Tuta~nana i'evivi imaimai Iosefa vale noqolia Elodi natuna Akeleasi
tamana luve'iea ta vetoluvine Iudia 'inaya. 'Inega Iosefa mwaniniva ge
nuana ina tauya di'we~nana 'inaya. Ta ve'wayoqega Yaubada vonea
ina tauya di'we Galili 'inaya. 23 [q] Tuata Nasaleta 'inaya ive'abaga. 'Inega
tovesimasimanayavo edi simana adi aqiaqi 'ifoqe vonaya, "Tauna ina
gabea Nasaleta 'olotona."

Ioni Togivebabitaiso ena lugaihi
(Maki 1:1-8; Luke 3:1-18; Ioni 1:19-28)

3 1 Tuta~nana Ieisu Nasaleta 'inaya toatoa, 'inega Ioni Togivebabitaiso
'ifoqe di'we 'ava'avanaya Iudia gamonaya lugaihi vonaya, 2 [r] "Emi
ilivu luveifana 'idiega ona nuagivila, mana mahala ena 'Ebeluvine tuta
goyona na'ifoqe."
3 [s] Lova tovesimasimana Aisea ba'e Ioni~nana weaqina simana vonaya,
"Bona taha vevegabagaba di'we 'ava'avanega vonaya,
'Kaiwabu ena 'eda ona da'ea ta ona givetunuqia.' "

---

[o] **2:18** Iel 31:15; Nug 35:19 [p] **2:18** Litieli *"Rachel"*- taudi Iakobo moqanena taha, ta veyolubedi qiduana. Taudi Iosefa ta Beniamina inadi. [q] **2:23** Ais 11:1; 53:2; Lk 2:39; Ion 1:45 [r] **3:2** Md 4:17; Mk 1:15 [s] **3:3** Ais 40:3

4 [t] Ta Ioni ana kaleko yubai kameli vutuvutudi ’inega, ta ana gadi’wana
yubai ’wafidi ’inega, be ana ’abwagayavo wakifou ta wese mu’awa.
5 ’Inega tomotau Ielusalemega, be di’we Iudia ena ’ebeluvineyega ta wese
go’ila Iolidani di’wenega ’abagadiavo ’idiega imai Ioni ’inaya. 6 E edi ilivu
luveifadi isimana ’ifoqeyedi ta ’inega Ioni givebabitaisodi go’ila Iolidani
’inaya.
7 [u] Ta Falisi be Sadusi qabudi wese imai sabi babitaiso, e Ioni ’itedi
’inega vonedia, “Omi’a ’idewani mwata natudiavo! Ta onuaia vonigo
nawale Yaubada ana diavilavila ’inega ami fata ona dena, waisa? 8 Ta
nugweta emi nuagivila ona ve’ita ’ifoqeyedi emi veilivu aqiaqi ’idiega.
9 [v] Ge taumiega ona nuavane ta ona vonaya, ‘Ita’a Ebelamo tubunavo,
’inega Yaubada nanuakolokoloyeda.’ Gebu’e otaqa! Yavona aqiaqiemi,
Yaubada ana fata ba’e dabodiavo ’idiega Ebelamo tubunavo naviaqidi.
10 [w] Ta ’eguma ge ona veilivu aqiaqi, ’inega tuta goyona ’inaya Yaubada
naluvematasabumi. ’Idewani ’aiwe, ’eguma ge davuaqa aqiaqi ’inega
tomotau ina talaqi ta ina gabu yavulea.
11 [x] “Ta ’eguma ona nuagivila ’inega ya’a go’ilega ena givebabitaisomi.
Ta vonahaqiaqi, nawale taha ’oloto ’abibodaguyega maimai, tauna veago
va’inegu, ’inega ge agu fata ana ’aqeyafayafa ena ’avaledi. Tauna Niboana
Gwalagwalana ’inega be wese ’aiwe saesaelina ’inega nagivebabitaisomi.
12 Ta ’oloto ba’e ena daimayega witi nagivutuqidi be vuaqina aqiaqidi
navedododi sailakaya, ta witi qainina ’aiwe ’ala’alata vatayana ’inaya
nagabu yavuledi.”

Ioni Togivebabitaiso Ieisu givebabitaisoya
(Maki 1:9-11; Luke 3:21-22)

13 ’Inega Galiliega Ieisu mai Ioni ’inaya sabi babitaiso Iolidani ’inaya.
14 Ta Ioni nuanuana Ieisu nahawatayea ’inega vonaya, “Ma’oda ’inega
umai ’iguya be ena givebabitaisou, ta ’esi luaqiaqiea ’eguma o’a uda
givebabitaisogu?”
15 Ta Ieisu Ioni ena vona ve’evivia vonaya, “Ge ’idewani una nuanua
’aiqa ta ’esi una givebabitaisogu, mana ba’e ’inega Yaubada ena nuanua
aqiaqi kana ’abibodea.” E ’inega Ioni Ieisu givebabitaisoya.
16 [y] Gumwala, ’inega Ieisu go’ilega fweula, ta tuta~nana fweula
’inega mahala ’elalamia, ’inega Yaubada Niboanina ’itea webuwebui
mai ’inaya, ana ’ita ’idewani malasi. 17 [z] ’Inega bona taha mahalega
’ifoqe vonaya, “Ba’e Natu Otaqigu. Tauna weaqina yaqaiawa
qiduana.”

---

[t] **3:4** 2Kin 1:8 [u] **3:7** Md 12:34; 23:33 [v] **3:9** Ion 8:33,39; Lom 4:12 [w] **3:10** Md 7:19; Lk 13:6-9 [x] **3:11** Ion 1:26-27,33; Via 1:5 [y] **3:16** Ion 1:32 [z] **3:17** Same 2:7; Ais 42:1; Md 12:18; 17:5; Lk 9:35

Ieisu sitonova lobea Seitani ’inega
(Maki 1:12-13; Luke 4:1-13)

4 1 [a] ’Inega Yaubada Niboanina Ieisu ’ebe’ewei tauyea di’we ’ava’avaya
be yaqisa Seitani nasitonovia. 2 [b] Ta ’aubena be velovana 40 gamodia
Ieisu vedede ’ai ’inega, ta botana qiduana lutonovia.
3 ’Inega tositonova ’ifoqe ta voneaya, “’Eguma o’a Yaubada Natuna ba’e
dabo diavona una vonedi be ina ve’abwaga.”
4 [c] ’Inega Ieisu vonaya, “Buki Nugwenugweina ena simana vonaya,
‘Gebu ’abwaga namo ’inega tomotau iula ina lobei yawaidi weaqina,
ta ’esi Yaubada ena vonayavo qabudi wese ’idiega.’ ”
5 ’Inega Seitani Ieisu ’ebe’ewei tauyea ’Abaga Gwalagwalana Ielusalema
’inaya, ’inega ivane Vanue Gwalagwalana ’ubutetenaya, 6 [d] ’inega Seitani
vonaya, “’Eguma o’a Yaubada Natuna ba’e ’inega una fifieu ta gebu una
veilaqe. Mana Buki Nugwenugweina simana vonaya,
‘Yaubada ena tovale’ewayavo naluvinedi ina ’itamakiu’,
be wese vonaya,
‘Nimadiega ina ’alagamoiu ’inega ge ’aqeu navelubai daboya.’ ”
7 [e] Ta Ieisu Seitani ena vona ve’iea vonaya, “Vona taha wese Buki
Nugwenugweina ’inaya ’eno’eno vonaya,
‘Eu Kaiwabu Yaubada ge una sitonovi!’ ”
8 ’Inega Seitani wese Ieisu ’ebe’ewei tauyea taha bwanaga qiduana
debanaya, ta omo’e ’inaya bwa’obwa’o ena di’we qabudi adi ’ita aqiaqi
otaqidi ve’itea, 9 ta sitonovia ’inega voneaya, “’Eguma ’iawaguya una
sobadi ta una iwa’odu ba’e yani diavona ena neiu.”
10 [f] ’Inega Ieisu voneaya, “Seitani, unogegu! Buki Nugwenugweina
gamonaya luvine ’eno’enova vonaya,
‘Eu Kaiwabu Yaubada ana ’aidega otaqa una iwa’odu ’inaya, ta wese
una vetofewa ’inaya.’ ”
11 ’Inega Seitani Ieisu nogei tauya, ta ’abibodanaya Yaubada ena
tovale’ewayavo i’ifoqe ta Ieisu ihiulea.

Ieisu ena fewa ve’alea di’we Galili ’inaya
(Maki 1:14-15; Luke 4:14-15)

12 [g] Tuta~nana Ieisu Ioni valena noqolia ni’au ia’uluguyea vanue
’ebeyoqona ’inaya, ’inega ’evivi tauya di’we Galili ’inaya. 13 ’Inega Nasaleta
nogei ta mai ve’abaga Kafaneumi ’inaya, lavu di’wenaya. ’Abaga~nana
gade Sebuloni be wese gade Nafitalai edi bwa’obwa’o. 14 Ba’e ’inega
tovesimasimana Aisea ena vona adi aqiaqi ’ifoqe, vonaya,

---

[a] **4:1** Ibe 2:18; 4:15 [b] **4:2** ’Ifo 34:28 [c] **4:4** Luve 8:3 [d] **4:6** Same 91:11-12
[e] **4:7** Luve 6:16 [f] **4:10** Luve 6:13 [g] **4:12** Md 14:3; Mk 6:17; Lk 3:19-20

15 [h] “Sebuloni ena gade ta wese Nafitalai ena gade edi
bwa’obwa’oyega
lavu ana ’eda tauya go’ila Iolidani mali di’wea,
ta bwa’obwa’o~nana di’we Galili ena ’ebeluvine gamonaya, ta
omo’e ’inaya taudi ge me Diu wese itoatoa.
16 Ta tomotau~dina velovelovana ’inaya itoatoa
ba’e ’itagana simatala qiduana tawa i’itea.
Taudi ’aliga ena ’abaga luveifana ’inaya itoatoa,
ba’e ’itagana simatala ni’au yayaqa ’idia.”
17 [i] Tuta omo’e ’inega Ieisu ena lugaihi ve’alea vonaya, “Emi ilivu luveifadi ’idiega ona nuagivila, mana mahala ena ’Ebeluvine ni’a vadi’wemi!”

Ieisu tolu’iqana gabedi
(Maki 1:16-20; Luke 5:1-11)

18 Taha tuta ’inaya Ieisu lavu Galili balabalanega luluvivila, e ’inega tolu’iqana magilafudi ma taina ’itedi igomagomana, taha ana wawa Saimoni tauna wese igabea Fita, ta wese taina ana wawa Anidulu. 19 ’Inega gabedi vonaya, “Omai, ona ’abibodegu, be ena ve’itemi ma’oda tomotau ona ’ona ’aiqedi.” 20 ’Inega lukwayavonega edi gomana inogedi ta Ieisu i’abibodea. 21 ’Inega wese Ieisu vavanaqo togomana toidi ’itedi wagaya edi gomana i’iva’ava’aidi adi wawa Iemesa be Ioni ma tamadi Sebedi. ’Inega Ieisu Iemesa ma taina gabedi, 22 ’inega lukwayavonega edi waga be wese tamadi inogedi, ta Ieisu i’abibodea.

Ieisu tomotau qabudi iuledi
(Luke 6:17-19)

23 [j] Ieisu luvivila di’we Galili ’abaganavo ’idia, ta edi vanue tafwalolo ’idia lugaihi Vale Aqiaqina Yaubada ena ’Ebeluvine weaqina, ta wese tomotau qabudi adi vihiqayavo ’idiega giveaqiaqiedi. 24 [k] Ta Ieisu Valena yawala di’we Silia ’abaganavo ’idia. ’Inega tovevihiqayavo adi vihiqa taha taha ediavo imimiedi Ieisu ’inaya. Vaina ’wafidi ’idia yuvaqa qiduana, ta vaina niboana luveifana ni’a lugu ’idia, ta vaina itafetafefwai, ta wese vaina veilaqe be vihiqa give’enovidi imiedi. Ta Ieisu tovevihiqa diavona qabudi giveaqiaqiedi. 25 [l] Ba’e ’iuna ’inega yo’o qiduadi Ieisu itala’obe dadanea Galili ’inega be, Dikafoliega be, Ielusalemega be, Iudiayega ta wese Iolidani mali di’wenega.

---

[h] **4:15-16** Ais 9:1-2 [i] **4:17** Md 3:2; 10:7 [j] **4:23** Md 9:35; Mk 1:39; Via 10:38
[k] **4:24** Mk 6:55 [l] **4:25** Mk 3:7-8

Ieisu ena ve'ita bwanagaya
(Madiu 5:1–7:29)

5 1 Ieisu qabu qiduadi 'itedi, 'inega 'watovu bwanagaya ta omo'e 'inaya
toabui, ta ana to'abibodayavo wese i'watovu 'inaya. 2 'Inega Ieisu
ve'ale ve'itedi vonaya,

Qaiawa vataya weaqina
(Luke 6:20-23)

3 [m] "Aiqabu nuanuadi 'ena'ina Niboana Gwalagwalana
naluveagatuna'idi ina qaiawa,
mana mahala ena 'Ebeluvine taudi weaqidi.
4 [n] Aiqabu ba'itaga me edi dou nawale ina qaiawa,
mana Yaubada nalu'ai'aiedi.
5 [o] Aiqabu edi ilivu nuvana ina qaiawa,
mana nawale Yaubada bwa'obwa'o qabuna naneidi.
6 [p] Aiqabu nuanuadi ilivu aqiaqina be tunutunuqina nave'ena'i 'idia
ina qaiawa,
mana Yaubada ilivu~nana nagive'ifoqeyea 'idia.
7 Aiqabu tonuakolokolo ina qaiawa,
mana Yaubada wese nanuakolokoloyedi.
8 Aiqabu giwalidi vunavunaqidi ina qaiawa,
mana nawale Yaubada ina 'itea.
9 Aiqabu togivenuadaumwala ina qaiawa,
mana nawale Yaubada na'awanatunedi.
10 [q] Aiqabu vita ilobelobea tomotau 'idiega edi fewa tunutunuqina
Yaubada weaqina e ina qaiawa,
mana nawale mahala ena 'Ebeluvine 'inaya ina lugu.
11 [r] "Ta 'eguma tomotau ina vegilemi be vita taha taha ina give'ifoqeyea
'imia ta wese u'avega ina 'awaluveifemi mana omi'a agu to'abibodayavo,
e 'inega tua omi'a ona qaiawa. 12 [s] Luaqiaqiemi be ona qaiawa qiduana,
mana ami ve'ia 'ena'ina mahalaya 'eno'enova. Mana ba'e ilivu diavona
tomotau lova wese iviaqia Yaubada ena tovesimasimanayavo 'idia.

Ve'ita mwade'wa be simatala weaqina
(Maki 9:50; Luke 14:34-35)

13 "Omi'a 'idewani mwade'wa totoa bwa'obwa'o weaqidi. Ta ona nuaia, 'eguma
mwade'wa nu'wana nagumwala ge wese ana fata navedibidibi 'evivi, waisa?
'Inega nagibwa ta kana guiwaqa yavulea ta tomotau ina vavefwayefwayea.

---

[m] **5:3** Ais 57:15 [n] **5:4** Ais 61:2-3; Ve 7:17 [o] **5:5** Same 37:11 [p] **5:6** Ais 55:1-2 [q] **5:10** 1Fit 3:14
[r] **5:11** 1Fit 4:14 [s] **5:12** 2Yani 36:16; Via 7:52

14 [t] “Ta wese omi’a kavonaya simatala totoa bwa’obwa’o weaqidi.
Vonahaqiaqi, omi’a kavona taha ’abaga simasimatalina bwanaga
debanaya, ta ’abaga~nana tomotau qabudi adi fata ina ’itea. **15** [u] Ta
’eguma lamufa ni’a kagabuya ’inega gebu ’ulena gamonaya kana
talakabubui, ta ’esi luaqiaqiea be ’ebea’u debanaya kana a’uya ta ’inega
vanue gamona nasimatala aqiaqiea. **16** [v] Ta omi’a wese ’idewanina
luaqiaqiemi be emi ilivu simasimatalidi ona ve’itayedi tomotau ’idia, be
yaqisa ina ’itedi ta Tamami mahalaya ina awatuboya.

Ve’ita luvine weaqina

17 [w] “Ge ona vonaya be ya’a yamai Mosese ena luvine ta wese
tovesimasimana edi ve’ita sabi ’ewa yavulidi. Ta ’esi yamai sabi give’ifoqe
aqiaqiedi. **18** [x] Vonahaqiaqi, mahala be bwa’obwa’o ina awala, ta ge taha
yani goyosikwa otaqina luvine gamonega nahawala ana laba Yaubada ena
nuanua na’ifoqe luvine~nana ’inega. **19** [y] Ta ’eguma togama luvine~dina
’idiega taha yani goyosikwana nanogea be tomotau wese ’idewani
nave’itedi ina viaqia, ’inega tauna ana wawa navegoyo otaqa mahala ena
’Ebeluvine gamonaya. Ta ’esi ’eguma taha toga luvine~dina namatayaga
aqiaqiedi ta nave’itayedi tomotau ’idia, e tauna ana wawa naveqidua
mahala ena ’Ebeluvine gamonaya. **20** Ta wese yavonemi, ’eguma omi’a emi
ilivu ge naveaqiaqi va’ine taudi Falisiavo be luvine ana tove’itayavo edi
ilivu ’idiega, e ’inega ge ami fata mahala ena ’Ebeluvine ’inaya ona lugu.

Ve’ita diavilavila ta luve’aliga weaqina
(Luke 12:57-59)

21 [z] “Luvine ’itu’ituwaina tubudavo edi tutaya ni’a onoqolia vonaya,
‘Ge una luve’aliga. Ta ’eguma taha toga una luve’aligia nawale luvine
una lobea.’
22 [a] “Ta ya’a yavonemi ’eguma taha toga taina ’inaya nanualuveifa luvine
nalobea. Ta wese ’eguma taha toga iana na’awaluveifea luvine nalobea
kaniselayavo ’idiega. Ta wese ’eguma taha toga iana navona ve’alatea,
e nawale nalugu ’aiwe ’ala’alata ’inaya. **23** [b] ’Inega ’eguma eu nei kavovo
umimiea ’ebeveguba Yaubada ’inaya sabi a’una, ta taiu ena luveifana ’iuya
unuaia, **24** e ’inega luaqiaqieu eu nei kavovo una a’uya ’ebeveguba di’wenaya
ta una madutauya taiu ’inaya be maega ona veiana ’evivi. ’Inega ’abiboda
una ’evivi mai be eu nei kavovo una a’uya ’ebeveguba~nana ’inaya.
25 “’Inega ’eguma voalau natauyeu toluvine matanaya kotu weaqina,
’inega nugweta lukwayavonega ona madugivetunuqia maega. Ta

---

[t] **5:14** Ion 8:12; 9:5 [u] **5:15** Mk 4:21; Lk 8:16; 11:33 [v] **5:16** Efe 5:8-9; 1Fit 2:12
[w] **5:17** Lom 3:31 [x] **5:18** Lk 16:17; 21:33 [y] **5:19** Iem 2:10 [z] **5:21** ’Ifo 20:13; Luve 5:17
[a] **5:22** 1Ion 3:15 [b] **5:23** Mk 11:25

’eguma gebu, nawale voalau natauyeu toluvine ’inaya be toluvine~nana
nave’ineieu vanue ’ebeyoqona ana to’itamaki ’idia, ta ina fela luguyeu
vanue~nana ’inaya. 26 Ta ge wese ina awafeleu be una ’ifoqe ana laba au
aga una vemaisa ’ovoia.

Ve’ita luabu weaqina

27 [c] “Luvine ’itu’ituwaina ni’a onoqolia vonaya, ‘Ge ona luabu!’ 28 Ta
ya’a yavonemi ’eguma taha ’oloto vaqivaqina vavine na’itea ta nuanega
nainabo ’waivea, e ’inega tauna giwalinega luabu ni’a viaqia. 29 [d] ’Inega
’eguma matau au ’ataqiega nagivebe’uyeu, ’inega una giou yavulea.
Mana ge taha yani qiduana ’eguma ’wafiu du’una ta’a mona una
’ita’avea. Ta vonahaqiaqi, yani luveifa otaqina ’eguma mabubuyau ina
felawebuieu ’aiwe ’ala’alata ’inaya. 30 [e] Wese ’idewani ’eguma nima ’ataqiu
nagivebe’uyeu, ’inega una da’a yavulea. Mana ge taha yani qiduana
’eguma ’wafiu du’una ta’a mona una ’ita’avea. Ta vonahaqiaqi, yani luveifa
otaqina ’eguma mabubuyau ina fela webuieu ’aiwe ’ala’alata ’inaya.

Ve’ita sa’ila weaqina
(Madiu 19:9; Maki 10:11-12; Luke 16:18)

31 [f] “Luvine ’itu’ituwaina wese vonaya,
‘’Eguma taha toga nuanuana moqanena nasa’iledi, ’inega sa’ila ana
leta namadu’wayavia ta moqanena naneidi.’
32 [g] “Ta yavonemi, ’eguma taha ’oloto nuanuana moqanena nasa’iledi
ta taudi ge luabu ida viaqi mali ’oloto maega, e ’inega ’oloto~nana ni’a
luveifana viaqia ’eguma taudi ina vaqi ukamana ’oloto vauvauna ’inaya, e
’inega ’oloto vauvaunana wese luabu ilivuna viaviaqia.

Ve’ita vona fofofola weaqina

33 [h] “Wese ni’a onoqolia luvine ’itu’ituwaina vonaya,
‘’Eguma Yaubada ’inaya ovona fofofola, gebu emi vona diavona ona
qeunidi ta ’esi ona ’itamakidi be ona viaqidi.’
34 [i] “Ta ya’a yavonemi, ge ona vona fofofola mahala ’inega, mana
oa’ena Yaubada ena ’ebetoa. 35 [j] Ta wese gebu bwa’obwa’o ’inega ona
vona fofofola, mana ba’ena Yaubada ’aqena ana ’ebea’u, be wese gebu
Ielusalema ’inega, mana ’abaga omo’ena Kini qiduana ena ’abaga. 36 Wese
gebu ’unu’unumi ’inega ona vona fofofola, mana ge ami fata debami
’aidegana ona givilei be nalu’wadaeyei nage nalukwausi. 37 ’Eguma taha
yani ami fata ona viaqia ’inega ona vona ‘’Ao’, ta ’eguma ge ami fata

---

[c] **5:27** ’Ifo 20:14; Luve 5:18 [d] **5:29** Md 18:9; Mk 9:47 [e] **5:30** Md 18:8; Mk 9:43
[f] **5:31** Luve 24:1-4; Mk 10:4 [g] **5:32** 1Kol 7:10-11 [h] **5:33** Luve 23:21; Luvi 19:12;
Naba 30:2 [i] **5:34** Ais 66:1; Iem 5:12; Md 23:22 [j] **5:35** Same 48:2; Ais 66:1

’inega ona vona ‘Gebu’. Mana ’eguma emi vona nave’eala e vona~nana
Seitani ’inega.

Ve’ita mebu weaqina
(Luke 6:29-30)

38 [k] “Ni’a onoqolia luvine ’itu’ituwaina vonaya,
‘’Eguma taha toga matau naluveifea ’inega wese matana una
luveifea. Wese ’eguma taha toga alau na’aumwedia ’inega o’a alana
una ’aumwedia.’
39 “Ta ya’a yavonevonemi, ’eguma taha toga ilivu luveifana ’iuya
naviaqia ge nimana una ve’iei. Ta ’inega ’eguma togama ’ae’aeu
navunuqia, ’inega una awafelei ta wese di’wenega navunuqia. 40 Ta wese
’eguma togama ena nuenuega na’ebe’eweu natauyeu vetala’ai ’inaya ta
au kaleko na’ewea, e ’inega wese au kwakwalufai una awafelei na’ewea.
41 Wese ’eguma taha toga naluvineu ena kulufa una ’avala ona tauya taha
’abaga ’inaya, e ’inega wese una awafeleu be ’abaga vemagilafuna ’inaya
maega ona tauya. 42 Ta wese ’eguma taha toga ’iuya navenoqi taha yani
weaqina ’inega yani~nana una neia, ta gebu una vegagalei.

Ada aviayavo kana veyolubedi
(Luke 6:27-28,32-36)

43 [l] “Luvine ’itu’ituwaina ni’a onoqolia vonaya,
‘Emiavo ona veyolubedi, ta ami aviayavo ona vevoalanedi.’
44 [m] “Ta ya’a yavonemi voalamiavo ona veyolubedi, ta wese taudi
iveaviemi weaqidi ona venoqi. 45 Ba’e ’inega Tamami mahalaya
na’awanatunemi, mana tauna veyoluba ’iuna be ’inega tauna ena baba’au
nagiveyayaqia toaqiaqidi ta wese toluveifadi ’idia, ta wese ’wei awafelea
taudi tunutunuqidi ta wese ge tunutunuqidi ’idia. 46 Ta ’eguma emiavo
dimo ona veyolubedi ge ana fata ve’ia Yaubada ’inega ona ’ewei, mana
takesi ana to’ewa wese ediavo iveyolubedi. 47 Ta wese ’eguma emiavo
dimo ona veiaianedi, ’inega ge ami ve’ia ona ’ewei, mana vaina tomotau
Yaubada ge ida vetumaqanea taudi wese ediavo iveiaianedi. ’Inega
taudi be omi’a emi ilivu lelelea. 48 [n] Ta omi’a luaqiaqiemi be emi ilivu
naveaqiaqi otaqa ’idewani Tamami mahalaya.”

Ve’ita nei kavovo weaqina

6 1 [o] Ta Ieisu wese vonaya, “Eu nei kavovo ge una a’uya tomotau
matadia, mana ’eguma ’idewani una viaqa ’aiqa ’inega ge taha ve’ia
Tamau mahalaya naneiu. 2 ’Inega tuta~nana ona nei kavovo ge ona

---

[k] **5:38** ’Ifo 21:24; Luvi 24:20; Luve 19:21 [l] **5:43** Luvi 19:18 [m] **5:44** ’Ifo 23:4-5; Lk 23:34; Via 7:60; Lom 12:14,20 [n] **5:48** Luvi 19:2; Luve 18:13 [o] **6:1** Md 23:5

vevonavonayei ’idewani togagasa, mana taudi vanue tafwalolo gamonaya
nage ’abagaya ineinei kavovo, ta ’abiboda tomotau ’idia ivonavonayea,
mana nuanuadi tomotau ina awatubodi. Vonahaqiaqi, tawa adi ve’ia i’ewa
vatayea ba’idia. 3 Ta ’inega omi’a ’waivega ona nei kavovo lukwalukwa
’idia. 4 ’Inega tomotau emi nei kavovo ge ina ’itei, ta Tamami ana
’aidega tauna ’ita kwaivemi ni’a alamania, ’inega ’abiboda ve’ia aqiaqina
naneimi.”

Ve’ita noqi weaqina
(Luke 11:2-4)

5 [p] Ta wese Ieisu vonaya, “Tuta~nana ona noqi Yaubada ’inaya ge
tou’ava ona vetutumedi, mana taudi nuanuadi vanue tafwalolo gamonaya
wese ’abagaya tomotau matadia ina ya’itoto be ina noqi, ’inega tomotau
ina awatubodi. Vonahaqiaqi, adi ve’ia ni’a i’ewa vatayea.
6 “Ta ’esi o’a, tuta~nana una noqi nugweta una lugu eu vanue
gamonaya ta ’awa una bagini, be ’inega ’waivega una venoqi Tamau
’inaya. ’Inega tauna ’waivega ’iteuya nawale ve’ia aqiaqina naneiu. 7 [q]
Ta wese tuta~nana unoqinoqi ge eu vona una lu’evi’eviviei ’idewani
taudi totoa velovelovana iavoavo kavokavovo. Taudi ivonaya be edi
vona kuekuena ’inega ve’ia aqiaqina ina lobea. 8 [r] Gebu taudi ’aqedi ona
talaqi, mana ami vitayavo Tamami madualamanidi ta ’abiboda weaqidi
onoqinoqi.
9-13 [s] “’Inega ba’idewani ona noqi ’aiqa:
Tamama, utoatoa mahalaya.
Au wawa gwalagwalana ana ’amayabea.
Nuanuama una luvinema.
Nuanuama totoa bwa’obwa’o eu nuanua ana viaqidi,
’idewani totoa mahala eu nuanua iviaviaqidi.
Nuanuama ama ’abwaga tuta qabuna una neima.
Ta ema luveifana una nuataqodi,
’idewani ima’a tomotau iveilivu veifa ’imaya anuataqodi.
’Ebeu’ava ’inaya gebu una awafelema,
ta nuanuama toluveifana ’inega una vabodebodema.
14 [t] ’Eguma omi’a tomotau edi luveifana ’imia ona nuataqodi ’inega
Tamami mahalaya wese emi luveifana nanuataqodi. 15 Ta ’eguma tomotau
edi luveifana ’imia ge ona nuataqodi ’inega wese Tamami emi luveifana
gebu nanuataqodi.

---

[p] **6:5** Md 23:5; Lk 18:10-14 [q] **6:7** 1Kin 18:25-29 [r] **6:8** Md 6:32 [s] **6:9-13** Lk 22:42; Md 18:21-35; Lk 22:40; Iem 1:13; Ion 17:15; 2Te 3:3; 2Tim 4:18 [t] **6:14** Mk 11:25-26

Ve’ita vedede weaqina

16 [u] “Tuta~nana ona vedede ’ai ’inega be yaqisa Yaubada namai di’wemia,
’inega ge ami ’ita ona givedumedumei tou’ava ’idewani, mana taudi
nuanuadi adi ’ita dawalilina ’inega tomotau ina alamania vonigo taudi
ivevedede. Vonahaqiaqi, taudi adi ve’ia tawa i’ewea. 17 Ta ’esi tuta~nana ona
vedede ’inega ’iawami ta wese debami dede’wega ona ’abia, 18 ’inega tomotau
emi vedede gebu ina alamania, ta ’esi Tamami ge ana ’itamo emi viaqa
qabuna ’wai’waividi ’ite’itedi, e ’inega tauna nawale ve’ia aqiaqina naneimi.

Ve’ita mahala ana kaikaiwabu weaqidi
(Luke 12:33-36)

19 [v] “Emi kulufa kaikaiwabudi ge ona luveaqedi bwa’obwa’oya,
mana kwamukwamu be ganagana ina luveifedi, ta wese tovanawala
vanue ina baia ina lugu ta kulufa diavona ina vanawalidi. 20 [w] Ta ’esi
emi kaikaiwabuyavo mahalaya ona luveaqedi, mana omo’e ’inaya
kwamukwamu be ganagana ta wese tovanawala ge adi fata ina luveifedi.
21 Ta ona nuave’avinia ma’inaya emi kaikaiwabu ’eno’eno, e omo’e ’inaya
emi nuanua wese natautauya.

’Wafi ana simatala

22 “Matami kavona lamufa ’wafimi weaqina. Ta ’eguma matami
aqiaqidi, e ’inega wese ’wafimi qabuna nasimatala. 23 Ta ’eguma
matami naluveifa ’inega wese ’wafimi qabuna navelovanea. Ta ’eguma
lamufa~nana na’weu ’inega nawale velovana qidua otaqina na’ifoqe.

Ge ona nuanua vaina yani weaqina
(Luke 16:13; 12:22-31)

24 “Ge taha toga ana fata navetofewa kaiwabu magilafudi ’idia. ’Inega
taha nanogei ta taha naveyolubea. Ta wese taha na’awahaqiaqiea ta taha
na’awaluveifea. ’Inega ge taha toga ana fata navetofewa Yaubada ta wese
bwa’obwa’o ana kaikaiwabu ’idia.
25 [x] “’Inega yavonemi, ge ona nuanua emi toa bwa’obwa’oya weaqina,
’idewani ’abwaga be go’ila ta wese ’wafimi ana kaleko weaqidi. Mana
yawaimi yani ’ena’ina, ta kulufa diavona ’wafi weaqina ge yani ’ena’ina.
26 [y] Ona nuaidi manu, ge ida vaoqa, ta ge wese ida bolimana, ta wese ge
edi sailakamo. Manuqa yani goyona, ta tuta qabuna Tamami mahalaya
veve’ainidi. Ta omi’a yani ’ena’ina Yaubada ’inaya, ’inega wese ana fata
nave’ainimi.

---

[u] **6:16** Ais 58:5-9 [v] **6:19** Iem 5:1-3 [w] **6:20** Md 19:21; Lk 18:22 [x] **6:25** Fil 4:6; 1Tim 6:6-8; 1Fit 5:7 [y] **6:26** Md 10:29-31; Lk 12:6-7

27 “Ge taha toga ana fata ena toa bwa’obwa’oya nagivekuei ena
nuanuayavo ’idiega. 28 ’Inega tola’ai weaqina onuanua qiduana ami
kaleko weaqidi? Taha wese ’ebe’ita libi idina edi tabo weaqina ona
nua’ivinidi, mana gebu ida fewafewa ta wese gebu adi kaleko ida
viaviaqidi. 29 [z] Ta yavona aqiaqiemi, toluvine qiduana kaikaiwabuna
Solomoni ana kaleko ta wese ana ’ivala adi ’ita aqiaqina, ta libi idina
adi ’ita aqiaqi otaqina. 30 ’Inega ona nuaia Yaubada ena ’itamaki
weaqimi. ’Itaga Yaubada libi idina ve’ivalidi aqiaqina ka’itedi, ta ’ibe
namwatuqu ’inega tomotau ina tuinidi. Ta omi’a libi oveaqiaqi va’inedi,
’inega vonahaqiaqi ami kaleko naneimi. ’Inega tola’ai weaqina emi
vetumaqana Yaubada ’inaya goyona?
31 “’Inega ge ona nuanua ta ona vonaya, ‘Tola’ai kana ’ai, be tola’ai
kana numa ta wese tola’aiega kana vekaleko?’ 32 [a] Vona ba’ena
’idewani taudi velovelovanaya itoatoa edi vona. Ta ba’e yani diavona
weaqidi ge onuanua, mana Tamami mahalaya ni’a alamani aqiaqiedi.
33 [b] ’Inega nugweta Yaubada ena ’Ebeluvine ona salia ta wese ena ilivu
tunutunuqina ona ’abibodei ’inega yani diavona Yaubada naneimi.
34 “’Inega ge ona nuanua ’ibe weaqina, mana ’ibe ’aubena~nana
ana vita dumadumana, e ’inega ba’itagana ana vitayavo be ana
nuanuayavo bena’e ta’iwa ami ’etofwafwa.

Ve’ita ’awaluveifa weaqina
(Luke 6:37-38,41-42)

7 1 [c] “Gebu tomotau ona ’awaluveifedi fole nawale Yaubada
wese na’awaluveifemi, 2 [d] mana toyani weaqina tomotau ona
’awaluveifedi ’inega nawale Yaubada wese ’idewani na’awaluveifemi.
Ta wese ma’oda ona veilivu ’aiqa tomotau ’idia nawale Yaubada
wese ’idewana naveilivu ’aiqa ’imia. 3 Ta tola’ai weaqina taiu matana
’inaya ’aiwe kisemanina weaqina uvonavona ta o’a tau’u matauya
kigabugabu ’eno’enova ta ge uda ’itea? 4 ’Inega ge daluaqiaqieu be
taiu una vonei ’aiwe kisemanina matanega una ’ewa yavulea, mana
o’a matauya kigabugabu ’eno’enova. 5 O’a taha tou’ava, nugweta
matauyega kigabugabuna una ’ewa yavulei ta ’inega una ’ita aqiaqi,
ta ’abiboda taiu matanega kisemana una ’ewei ta una felea. 6 ’Eguma
taha yani aqiaqina kedewa kana neidi, nawale ina luveifea ta wese
ina ’uteda. Ta wese ’idewani ami bagi gebu bawe ona neidi mana
nawale ina vavefwayefwayea. Ta wese ’idewani Yaubada ena yani
aqiaqina ge ona neidi tovegwavu’ai ’idia mana nawale ina veyani
kavokavovoyedi.

---

[z] **6:29** 1Kin 10:4-7; 2Yani 9:3-6 [a] **6:32** Md 6:8 [b] **6:33** 1Kin 3:11-14; Same 37:4,25; Lom 14:17 [c] **7:1** Lom 2:1; 1Kol 4:5; Iem 4:11-12 [d] **7:2** Mk 4:24

Una noqi ’inega Yaubada naneiu
(Luke 11:9-13)

7 [e] “Ona venoqi ’inega Yaubada naneimi, ta wese ona sali ’inega ona
lobea, ta wese ona ’auveida’a ’inega ’awa na’ewa’ea weaqimi. 8 [f] Mana
tomeqabu inoqinoqi Yaubada naneidi, ta tomeqabu isalisali nawale
ina lobea, ta wese tomeqabu ’awaya i’au’auveida’a nawale na’ewa’ea
weaqidi. 9 Ta ma’oda omi’a ’eguma natumiavo ’abwaga weaqina inoqinoqi
’imia nage dabo ona neidi? 10 Ta wese ’idewani ’eguma ’iqana weaqina
inoqinoqi ’imia nage bunelala ona neidi? Gebu’e otaqa! 11 [g] Vonahaqiaqi,
omi’a luveluveifami ta natumiavo ’idia ni’au oalamania yani aqiaqi dimo
ona neidi, ’inega ona alamani aqiaqiea tomeqabu inoqinoqi Tamami
mahalaya ena ’iwavo aqiaqi otaqina naneidi. 12 [h] Ta tola’ai nuanuami
tomotau ina viaqia ’imia, e wese omi’a ’idewana ona viaqa ’aiqa ’idia.
Mana ba’e ilivu nana ana viaqa ’inega Mosese be tovesimasimanayavo edi
luvineavo adi alamani oveve’itayea.

’Awa ta ’eda magilafudi weaqidi
(Luke 13:24)

13 “’Awa sadana ’inega ona lugu ta gebu ’awa bababana ’inega. Ta ’awa
bababana wese ana ’eda bababana, ’inega tomotau qabudi ’awanegana
ilugulugu ta itautauya. Ta ba’e ’eda~nana ’ebeveilaqe ana ’eda. 14 Ta
yawai aqiaqina ana ’awa goyona ta ana ’eda sadana, ’inega tomotau ’evisa
dimo ba’e yawai~nana ilobelobea.

’Aiwe ta vuaqina
(Luke 6:43-44)

15 [i] “Ona ’itamakimi tovesimasimana ’e’eu’au’avidi weaqidi, mana
nawale ina mai ’imia kavona sifi gumegumeidi ’idewana, ta ’esi gamodia
’idewana yubai sasasadi. 16 [j] Ta edi fewayavo ’idiega nawale ona
alamanidi, mana talitali gebu ana fata be vuaqina navenaqo’ai, ta wese
’ue ’idewana gebu ana fata be vuaqina nave’ala’ai. 17 Ta wese ’idewani
’aiwe aqiaqidi wese vuaqidi aqiaqidi, ta ’aiwe veifadi vuaqidi wese veifadi.
18 Vonahaqiaqi, ’aiwe aqiaqidi ge ana fata vuaqa veifadi ina vuaqayei, ta
wese ’aiwe veifadi ’idewana ge ana fata vuaqidi aqiaqina ina vuaqayei. 19 [k]
’Inega ’eguma taha ’aiwe ge davuaqa aqiaqi kana talaqa yavulei be kana
gabuya. 20 [l] ’Idewana wese tovesimasimana luveifadi vuaqidi ’idiega ana
fata ona alamanidi.

---

[e] **7:7** Mk 11:24; Ion 14:13; 15:7; 16:23-24 [f] **7:8** 1Ion 3:22; 5:14-15 [g] **7:11** Iem 1:17
[h] **7:12** Md 22:39-40; Lk 6:31; Lom 13:8-10 [i] **7:15** Md 24:24; Via 20:29; 2Fit 2:1
[j] **7:16** Gal 5:19-22; Iem 3:12 [k] **7:19** Md 3:10; Lk 3:9; Ion 15:6 [l] **7:20** Md 12:33

To'abiboda ge aqiaqidi weaqidi
(Luke 13:25-27)

21 [m] "Tomotau 'eala i'awa'awa Kaiwabuyegu, ta 'idiega ge qabudi ina lugu
mahala ena 'Ebeluvine 'inaya, ta 'esi aiqabu Tamagu mahalaya ena nuanua
imatamatayagea e taudina adi 'aidega ina lugu. 22 Vona Vetala'ai ana tuta
'inaya tomotau 'eala ina vonaya, 'Kaiwabu, afewa weaqiu ta au wawega
asimana ta wese niboana luveifadi tomotau 'idiega a'wavi 'ifoqeyedi, ta
wese fewa 'ebenuavoqana 'eala aviaqidi.' 23 [n] 'Inega ena vonedi, 'Omi'a
toluveifami, otauya! Ya'a ge taha ana tufwa eda alamanimi!' "

Ve'ita vanue ana to'eyoqona weaqidi
(Luke 6:47-49)

24 Ta wese Ieisu vonedi vonaya, "Vona diavona yaveveqaeyedi 'eguma
aiqabu ina noqolidi ta ina viaqidi, e 'inega taudi 'idewana taha to'eyoqona
ena vanue nayoqonia ena alamani aqiaqi 'inega. Nugweta ena avutugu
aqiaqina navenua'ivinia ta wese ena 'oqola falafaladi 'idewana agumo
naluda'edi. Ta 'inega bwa'obwa'o aqiaqinaya navetovolodi ta vanue~nana
nayoqonia. 25 E 'inega 'eguma 'wei na'wei ta seuseu nainoqa ge nayagwei.
Ta wese 'eguma yaqina natoa ge ana fata vanue~nana nabuini, mana
bwa'obwa'o falafalana ta wese 'oqola aqiaqidi ta waiwaidi. 26 Ta 'eguma
aiqabu egu vona inoqonoqolidi ta ge ida viaqidi, e 'inega taudi 'idewani
to'eyoqona veifa, mana to'eyoqona~nana ge ena avutugu davenua'ivina
aqiaqiei ta wese ena 'oqolayavo gebu 'aiwe falafaladi. 27 Ta wese
vanue~nana yoqonia gelasaya ta go'ila di'wenaya, 'inega tuta~nana
'wei 'ena'ina nawebui ta seuseu nainoqa be wese yaqina natoa, 'inega
vanue~nana na'avala qeunia."

28 Tuta~nana Ieisu ena ve'ita ba'e lu'ovoidi 'inega tomotau qabudi
nuadi voqana qiduana, 29 [o] ta ivonaya, "Luvine ana tove'itayavo edi ve'ita
dawalilina, ta 'esi ba'e 'oloto nana me ena luvine ta wese me ena waiwai
veve'ita."

Ieisu 'oloto 'wago'wagoina giveaqiaqiea
(Maki 1:40-45; Luke 5:12-16)

8 1 Tuta~nana Ieisu bwanagega webui mai 'inega qabu qiduadi
i'abibodea. 2 'Inega taha 'oloto 'wago'wagoina mai Ieisu 'inaya
tuqatuqanega sobadi 'iawanaya ta vonaya, "Kaiwabu, 'eguma eu nuanua
'inega una giveaqiaqiegu, mana o'a au fata."

3 'Inega Ieisu nimana si'otoia ta 'oloto~nana 'wafina gitonovi ta
vonaya, "Aqiaqina, eu nuanua ena viaqia, uvevunavunaqa ta uveaqiaqi!"

---

[m] **7:21** Lk 6:46; Iem 1:25 [n] **7:23** Same 6:8; 2Tim 2:19 [o] **7:29** Mk 1:22; Lk 4:32

’Inega lukwayavonega veaqiaqi. 4 [p] ’Inega Ieisu vonea vonaya, “Una
tauya, ta ge taha toga ’inaya una vesimasimanei tola’ai ni’a yaviaqa
’iuya, ta ’esi tunutunuqina una tauya toveguba ’idia una ve’itayeu ta ina
’awahaqiaqieu, ’inega eu nei kavovo Yaubada ’inaya una a’ui ’idewani
Mosese ena luvine vonavona. ’Inega nei kavovo~nana nave’ebe’ita
tomotau ’idia ta ina alamania vonigo ni’au uveaqiaqi.”

Ieisu toluavia adi tovamatana ena tofewa giveaqiaqiea
(Luke 7:1-10)

5 Ta Ieisu ni’a ’ifoqe ’abaga Kafaneumi ’inaya, ’inega taha toluavia me
Loma adi tovamatana mai Ieisu ’inaya ta venoqiea vonaya, 6 “Kaiwabu,
taha egu tofewa vihiqa qiduana ’ewea ta vanuea lulumutula. Ta ’wafinaya
visiqa ’ena’ina, ta wese ge ana fata nawayaqa.”
7 ’Inega Ieisu voneaya, “Aqiaqina, ena wai ta ena giveaqiaqiea.”
8 ’Inega tovamatana~nana Ieisu ena vona ve’iea vonaya, “Kaiwabu,
ge wese daluaqiaqiegu be una mai egu vanuea, ta ’esi una vonamo be
’inega egu tofewa naveaqiaqi ’evivi. 9 Mana ya’a wese egu tovamatana
qiduqiduadi ’ayadia yatoatoa, ta edi vona ya’abi’abibodea, ta wese ya’a
egu toluaviayavo ’ayaguya itoatoa ta yaluviluvinedi. ’Inega ’eguma
togama ’inaya ena vonaya, ‘Utauya!’ e natauya. Ta wese ’eguma togama
’inaya ena vonaya, ‘Umai!’ e ’inega namai, ta wese ’eguma egu tofewa
’inaya ena vonaya, ‘Ba’e uviaqi!’ e ’inega naviaqia.”
10 Tovamatana~nana ena vona ’inega Ieisu nuana voqana aqiaqi, ’inega
ana to’abibodayavo qabudi vonedi, vonaya, “Vonahaqiaqi, ge taha toga me
Isileli ’imiega eda ’ita lobei ena vetumaqana ba’e ’idewani. 11 [q] Ta yavonemi
nawale tomotau ’eala di’we qabudi ’idiega ina va’auta Ebelamo be Aisake ta
wese Iakobo maega Yaubada ena ’Ebeluvine sagalina ’inaya. 12 [r] Ta aiqabu
lova Yaubada venua’ivinidi ena ’Ebeluvine ana lugu weaqina nawale ge
ina lobei, ta ’esi Yaubada ena tovale’ewayavo ina fela webuiedi ’abaga
velovelovanina ’inaya. Omo’e ’inaya ina dou ta aladi navetalakikokiko.”
13 ’Inega Ieisu tovamatana~nana voneaya, “U’evivi utauya eu vanuea,
ta eu tofewa naveaqiaqi eu vetumaqana ’inega.” Ta tuta~nana ’inaya
tofewa~nana ni’a veaqiaqi ’evivi.

Ieisu tomotau qabudi giveaqiaqiedi
(Maki 1:29-34; Luke 4:38-41)

14 ’Inega Ieisu tauya Fita ena vanuea ta lugu, ’inega Fita lawana ’itedi
’wafidi lu’wea’weava ta ’ivia i’eno’eno. 15 Ta Ieisu tovevihiqa~dina nimadi
gitonovia, ’inega ’atuvulihidi. ’Inega iya’itoto ta ’abwaga i’iva’ava’aia Ieisu
weaqina.

---

[p] **8:4** Luvi 14:1-32; Md 9:30; Lk 17:14 [q] **8:11** Lk 13:29 [r] **8:12** Md 22:13; 25:30; Lk 13:28

16 Mata'au lavilavi 'inaya tomotau ediavo imiedi Ieisu 'inaya, taudi
niboana luveifadi ni'a i'wahalidi. 'Inega Ieisu ena vonega 'wavi 'ifoqeyedi,
ta wese tovevihiqa qabudi giveaqiaqiedi. 17 [s] Ieisu ena viaqa ba'e 'inega
tovesimasimana Aisea ena vona ana aqiaqi 'ifoqe vonaya,
"Tauna eda visiqa be wese ada vihiqayavo 'ewa yavuledi."

Tomotau nuanuadi Ieisu ina 'abibodea ta ge adi fata
(Luke 9:57-62)

18 Tuta~nana Ieisu tomotau qabudi 'itedi itoa vivilia 'inega ana
to'abibodayavo vonedi ina luvivila lavu di'wenaya. 19 'Inega taha luvine
ana tove'ita mai Ieisu 'inaya ta voneaya, "Tove'ita, ma'inaya utautauya
nuanuagu be ena 'abibodeu."
20 [t] 'Inega Ieisu tomotau~nana ve'iea vonaya, "Bwadu'e ma adi vetoa
ta wese manu ma adi nevuqa, ta ya'a Tomotau Natuna ge taha egu
'ebeveyawaimo."
21 [u] Wese to'abiboda taha mai Ieisu 'inaya ta vonaya, "Kaiwabu,
nuanuagu ena 'abibodeu ta nugweta una awafelegu be tamagu ena
ba'eyei yawaina nagumwala ta ena tavunia, e 'inega ena 'abibodeu."
22 'Inega Ieisu ve'iea vonaya, "Aqiaqina u'abibodegu, ta tomeqabu
niboanidi 'ali'aligidi e taudiega edi to'aligayavo ina tavunidi."

Ieisu yaqina waiwaina givedaumwalia
(Maki 4:35-41; Luke 8:22-25)

23 Ieisu ana to'abibodayavo maega igelu wagaya, 24 ta tuta~nana
ivavaukamana 'inega yaqina qiduana 'ifoqe ta wese nufula luveafedi
tuta goyona ida damana. Ta Ieisu 'eno motaiva waga gamonaya. 25 'Inega
to'abiboda~dina idivanoya ivoneaya, "Kaiwabu, una iuleda mana tuta
goyona kana damana!"
26 [v] Ta Ieisu ve'iedi vonaya, "Tola'ai weaqina omwanimwaniniva? Omi'a
emi vetumaqana goyona." 'Inega Ieisu ya'itoto ta yaqina be wese nufula
lugwaeyedi vonaya, "Olua'u!" Tuata yaqina be wese nufula 'avalagwaedi,
'inega lavu~nana lu'otea.
27 'Inega nuadi voqana ta ivonaya, "To'oloto ba'e, mana yani
qabuna ivelumatamatayagea, ta wese yaqina be nufula bonana
ivematamatayagea?"

Ieisu niboana veifadi 'wavi 'ifoqeyedi
(Maki 5:1-20; Luke 8:26-39)

28 Ieisu ma enavo ivaukamana lavu di'wenaya ta ilugu me Gelasine edi
di'we 'inaya. 'Inega 'oloto magilafudi niboana luveifadi ni'a i'wahalidi

---

[s] **8:17** Ais 53:4 [t] **8:20** 2Kol 8:9 [u] **8:21** 1Kin 19:20 [v] **8:26** Md 14:31; Same 89:9

deba'unuyega i'ifoqe. Ta edi ilivu veifana 'ebegaululu 'inega ge taha
toga ana fata di'we omo'e 'inaya natauya. 29 [w] Magilafudina Ieisu i'itea
'inega ivegabegabea ivonaya, "Ei, o'a Yaubada Natuna, tola'ai una viaqi
'imaya? Luvematasabu ana 'aubena nawale, ta o'a nage ni'a umaimai sabi
luvematasabuma?"
30 Ta di'wenaya bawe 'eala iduaduala ta adi to'itamakiavo itoatoa.
31 'Inega niboana luveifa~dina Ieisu ivenoqiea ivonaya, "'Eguma una
'wavi 'ifoqeyema, e 'inega nuanuama una luvetunema ana tauya bawe
'idia ana lugu."
32 'Inega Ieisu vonedia, "Otau!" Tuata 'oloto magilafudina 'idiega
niboana luveifadi i'ifoqe 'inega itauya ilugu bawe 'idia. 'Inega bawe
diavona ivihila iwebui dabega i'elube'u lavuya ta ifonu. 33 'Inega bawe adi
to'itamakiavo idena itauya edi 'abagaya, ta yani diavona ni'a i'itedi ediavo
'idia iveqaeyedi. Ta wese ivelulu'uyayea ma'oda 'inega 'oloto magilafudina
iveaqiaqi 'aiqa niboana luveifadi 'idiega. 34 Ta totoa 'abaga qabudi itauya
Ieisu 'inaya sabi 'itana, ta tuta~nana ilobea 'inega ivona waiwai 'inaya
vonigo edi di'we nanogei ta natauya mali di'we 'inaya.

Ieisu 'oloto belubeluna giveaqiaqiea
(Maki 2:1-12; Luke 5:17-26)

9 1 [x] 'Inega Ieisu wagaya gelu vaukamana 'evivi ena 'abagaya. 2 'Inega taha
'oloto belubeluna vaina tomotau ma 'ivina i'avalei imiea Ieisu 'inaya.
Ta Ieisu to'avala~dina edi vetumaqana 'itea 'inega tovevihiqa~nana vonea
vonaya, "Natugu, ge una nuavita, mana eu luveifayavo ni'a yanuataqodi."
3 Ta vaina luvine ana tove'itayavo Ieisu ena vona inoqolia, e taudiega
ivetala'aiedi ivonaya, "'Oloto ba'e ena vona 'inega taunega givaneyea
kavona tauna Yaubada 'idewani."
4 [y] Edi nuanua Ieisu ni'au alamania ta vonedi vonaya, "Tola'ai weaqina
giwalimiega nuanua veifadi weaqidi onuanua? 5 Ta isana ma'oda ena
vona 'aiqa 'oloto ba'e 'inaya, nage ena vonaya, 'Eu ilivu luveifana ni'au
yanuataqodi', nage ena vonaya, 'Uya'itoto utauya!' 6 [z] Ta nuanuagu ona
alamani aqiaqiea ya'a Tomotau Natuna me egu luvine waiwaina, ta
luvine~nana ena vefewea bwa'obwa'oya, 'inega wese agu fata tomotau
edi ilivu luveifana ena nuataqodi." 'Inega Ieisu belubelu~nana vonea
vonaya, "Uya'itoto, eu 'ebana u'avalei ta utauya eu 'abagaya." 7 'Inega
'oloto~nana ya'itoto ta tauya ena 'abagaya.
8 Tuta~nana qabu diavona ba'e viaqa~nana i'itea 'inega nuadi
voqana 'ena'ina, mana ialamani aqiaqiea vonigo Yaubada ena waiwai
ba'e 'oloto~nana neia ta vetunei mai tomotau 'idia. 'Inega Yaubada
iawatuboya ba'e yani~nana weaqina.

---

[w] **8:29** Mk 1:24; Lk 4:34 [x] **9:1** Md 4:13 [y] **9:4** Lk 9:47; Ion 2:25 [z] **9:6** Ion 17:2

Ieisu Madiu gabea
(Maki 2:13-17; Luke 5:27-32)

9 Ieisu di'we ba'e nogea ta tautauya, 'inega takesi ana to'ewa 'itea ana
wawa Madiu vanue 'ebefewa 'inaya toatoa. 'Inega Ieisu vonea vonaya,
"Umai u'abibodegu!" 'Inega Madiu ya'itoto ta Ieisu 'abibodea.
10 Ta tuta~nana Ieisu ma ana to'abibodayavo ilugu Madiu ena vanuea
sabi 'ai, 'inega takesi ana to'ewayavo 'eala be wese toveilivu veifa imai,
ta Ieisu ma ana to'abibodayavo maega i'ai. 11 [a] Ta vaidi Falisi Ieisu i'itea,
'inega ana to'abibodayavo ivetala'aiedi ivonaya, "Tola'ai weaqina emi
Tove'ita takesi ana to'ewayavo ta wese toluveifadi maega i'ai'ai?"
12 Ta Ieisu edi vona ba'e noqolia 'inega vonedi vonaya, "Taudi aqiaqidi
ge daluaqiaqiedi be ina tauya togiveaqiaqi 'idia, ta 'esi tovevihiqa
nuanuadi togiveaqiaqi. 13 [b] Ta luaqiaqiemi be Yaubada ena vona Buki
Nugwenugweina gamonaya ona 'itea 'inega ona alamania ta ona nuaia,
vonaya,

'Yubai ovegubayedi 'iguya ge nuanuagu, ta 'esi nuanuagu tomotau
ona nuakolokoloyedi.'

"Ya'a ge eda mai tunutunuqidi weaqidi, ta 'esi yamai toluveifadi sabi
iuladi."

Vetala'ai vedede weaqina
(Maki 2:18-22; Luke 5:33-39)

14 [c] 'Inega Ioni Togivebabitaiso ana to'abibodayavo imai Ieisu 'inaya
ivetala'aiea ivonaya, "Ima'a ta wese Falisiavo maega vaina tuta 'inaya
avevedede, ta ma'oda 'inega au to'abibodayavo ge ida vedede?"
15 'Inega Ieisu vona sesebaiega vonedi vonaya, "Tola'ai ana aqiaqi
'eguma vaqi ana toyo'oyavo ina nuavita tuta~nana tovaqi me'olotona
maega itoatoa? Ge taha wese ana aqiaqi! Ta nawale tuta maimai 'inaya
vaina tomotau tovaqi~nana ina kafia ina tauyea, 'inega enavo me edi
nuavita ina vedede."
16 Ta wese vona sesebaiega vonedi vonaya, "Ge ana fata be kaleko
vauvauna matavusinega kaleko 'itu'ituwaina kana bwabwadei. Ge
daluaqiaqiea mana nawale kana 'utuya 'inega bwabwada vauvauna
nabwagogoma ta kaleko 'itu'ituwainana ena eabu nagive'ena'ia." 17 Wese
'idewani 'oine wagena yubai 'wafidiega weaqina Ieisu vonedi vonaya,
"'Eguma 'oine vauvauna wage 'itu'ituwaina 'inaya kana iwaqia 'inega
nawale wage~nana nanabahabuya, ta 'oine~nana naguiwaqa ta wese
wage~nana naluveifa. Ta 'esi luaqiaqiea be 'oine vauvauna kana iwaqia
wage vauvauna gamonaya, 'inega magilafudi tuta kuena ina 'eno'eno."

---

[a] **9:11** Lk 15:2 [b] **9:13** Md 12:7; Ose 6:6 [c] **9:14** Lk 18:12

Ieisu vivine magilafudi giveaqiaqiedi
(Maki 5:21-43; Luke 8:40-56)

18 Ieisu nawale vonavona ’idia, ’inega me Diu edi toluvine taha mai,
ta Ieisu ’iawanaya tuqatuqanega sobadi ta voneaya, “Kaiwabu, natugu
mevavinena yawaina ni’a gumwala, ta nuanuagu una mai be nimauyega
’wafina una gitonovi ’inega nayawaha ’evivi.” 19 ’Inega Ieisu ya’itoto
ta toluvine~nana maega itutuvila itauya, ta wese ana to’abibodayavo
’idewani.
20 Nawale itautauya ’inega taha vavine gwavudiega mai ta Ieisu ana
kwakwalufai noyana gitonovia. Vavine~nana vihiqa ’ena’ina ’ewea ’inega
sulalina inoinoqa ya’wala tuwelo gamonaya, 21 [d] ta nuanega vonaya,
“’Eguma Ieisu ana kwakwalufai ena gitonoviamo e ’inega ena veaqiaqi.”
22 ’Inega Ieisu givila ta vavine~nana ’itea vonaya, “Novugu, ge una
nuanua ta ’esi una qaiawa, eu vetumaqana ’inega ni’a uveaqiaqi.” Ta
omo’e tuta~nana ’inaya vavine~nana veaqiaqi.
23 ’Inega Ieisu ’ifoqe lugu toluvine~nana ena vanuea, ’inega todou ta
wese to’ewabamu ’itedi ta bonadi veago va’ine. 24 ’Inega Ieisu vonedi
vonaya, “O’ifoqe! Gwama ba’e ge da’aliga ta ’esi ’eno motaiva ’eno’eno.”
’Inega todou Ieisu idagiea. 25 ’Inega qabu diavona i’ifoqe ta Ieisu lugu
gwamana ’inaya ta nimanaya kafi, e ’inega gwama~nana ya’itoto. 26 Ta
’abiboda vale ba’e yawala di’we qabuna ’idia.

Ieisu matakwaya magilafudi giveaqiaqiedi

27 [e] Ieisu omo’e di’we~nana nogea ta tautauya, ’inega matakwaya
magilafudi i’abi’abibodea ta igabagaba ivonaya, “Deibida tubuna ye, uda
nuakolokoloyema!”
28 ’Inega vanuea lugu ta magilafudina imai ’inaya ta Ieisu vonedi
vonaya, “Ma’oda, nage ovetumaqanegu be agu fata matami ena
giveaqiaqiedi?”
Ta ive’iea ivonaya, “’Ao Kaiwabu, au fata.”
29 ’Inega Ieisu matadi gitonovia ta vonedia, “Emi vetumaqana ’inega
matami ina veaqiaqi”, 30 [f] ’inega magilafudi matadi ’eaea ta Ieisu luvine
waiwaina neidi vonaya, “Ge taha toga ’inaya ona vonayei ba’e weaqina!”
31 Ta itutuvila itauya, ’inega Ieisu Valena iyawala dadanea di’we qabuna
’idia.

Ieisu nakunaku taha giveaqiaqiea

32 ’Oloto magilafudina ni’a itauya ta Ieisu ma ana to’abibodayavo
nawale itoatoa, ’inega vaina tomotau taha ’oloto imiea Ieisu ’inaya. ’Oloto

---

[d] **9:21** Md 14:36 [e] **9:27** Md 20:29-34 [f] **9:30** Md 8:4

ba'e ge ana fata naveqae mana niboana luveifana meana givilea. 33 [g] Ta
tuta~nana Ieisu niboana luveifana 'wavi 'ifoqeyea 'inega 'oloto~nana
veaqiaqi ta veveqae. Ta tomotau qabudi nuadi voqana 'inega ivonaya,
"Tuta lova 'inega be ana laba ba'itagana ge taha toga ena viaqa ba'e
'idewani kada 'itea Isileli gamonaya."
34 [h] Ta Falisi ivonaya, "Tauna niboana luveifadi 'wavi'wavi 'ifoqeyedi
niboana luveifadi edi kaiwabu ena waiwaiega."

Ieisu tomotau nuakolokoloyedi

35 [i] 'Inega Ieisu 'abaga agoagodi be goyogoyodi 'idia luvivila ta edi
vanue tafwalolo 'idia ve'ita ta lugaihi Yaubada ena 'Ebeluvine valena
weaqina, ta wese vihiqa qabudi tomotau 'idiega giveaqiaqiedi. 36 [j] Ta
tuta~nana Ieisu qabu qiduana 'itedi 'inega 'ita nuaduyedi, mana me edi
nuavita itoatoa ta wese ge adi toiulamo, 'inega qabu~dina kavona sifi
luluve'waividi ge adi to'itamakimo. 37-38 [k] 'Inega ana to'abibodayavo
vonedia, "Bolimana qiduana ana tuta ni'a 'ifoqe ta toala ge 'ealidi,
'inega bolimana ana Kaiwabu 'inaya ona venoqi be yaqisa tofewa 'eala
navetunedi ena vaoqaya sabi ala."

Ieisu ena tovaletuyana adi wawayavo
(Maki 3:13-19; Luke 6:12-16)

10 1 [l] Ieisu ana to'abibodayavo adi yau tuwelo gabedi ta ena luvine
be wese ena waiwai neidi, 'inega adi fata niboana luveifadi
tomotau 'idiega ina 'wavi 'ifoqeyedi, ta wese vihiqa qabudi tomotau
'idiega ina giveaqiaqiedi. 2 Tovaletuyana tuwelo~dina adi wawa ba'e:
Nugweta Saimoni tauna igabea Fita, 'inega taina Anidulu be wese Iemesa
ma taina Ioni, taudi tamadi Sebedi. 3 Ta wese Filifi be, Batolomio be
Tomasi ta wese Madiu, tauna takesi ana to'ewa. Ta wese Iemesa tauna
Alifio natuna be Tadiasi, 4 ta wese Saimoni tauna Seloti edi qabu 'idiega,
be wese Iudasa Isakaliota, tauna Ieisu ana tosuluva.

Tovaletuyana edi fewa
(Maki 6:7-13; Luke 9:1-6)

5 Ieisu tuwelo~dina vebibinedi ta vetunedi vonaya, "Ge ona tauya taudi
ge me Diu 'idia, ta wese gebu Samelia 'abaganavo 'idia ona lugu. 6 [m] Ta
'esi ona tauya me Isileli 'idia, mana vaina qabu 'idiega edi toa kavona sifi
luluve'waividi. 7 [n] 'Inega ona tauya ona lugaihi 'idia ona vonaya, 'Yaubada
ena 'Ebeluvine tuta goyona na'ifoqe.' 8 Tovevihiqayavo ona giveaqiaqiedi

---

[g] **9:33** Mk 2:12 [h] **9:34** Md 12:24; Mk 3:22; Lk 11:15 [i] **9:35** Md 4:23; Mk 1:39
[j] **9:36** Sek 10:2; Naba 27:17; 1Kin 22:17; Md 14:14; Mk 6:34 [k] **9:37** Lk 10:2
[l] **10:1** Mk 6:7; Lk 9:1 [m] **10:6** Iel 50:6 [n] **10:7** Md 3:2; 4:17; Lk 10:9,11

be to'aliga ona giveya'itoto 'eviviedi be 'wago'wagoidi ona giveaqiaqiedi
ta ina vevunavunaqa, be wese niboana luveifadi tomotau 'idiega ona
'wavi 'ifoqeyedi. Yaubada ena veyoluba ni'au nei kavovomi 'inega wese
luaqiaqiemi omi'a ona fewa kavovo tomotau 'idia, ta ge ve'ia weaqina ona
nuanua.
9 [o] "Ta emi luvivila 'inaya gebu mane ona dodoi emi kodekodea
'abwaga weaqina, 10 [p] ta ge emi kode ona 'ewei, ta wese ge ami kaleko
vemagilafuna. Ta wese 'aqeyafayafa be kewala ge ona 'ewedi, mana
tofewa ba'e yani diavona adi fata ina lobedi tomotau 'idiega. 11 Ta 'eguma
'abaga agona nage goyona 'inaya ona tauya nugweta ona sali togama ena
ilivu aqiaqina, 'inega maega ona toatoa ana laba 'abaga~nana ona nogea.
12 [q] Ta 'eguma taha vanue 'inaya ona lugu 'inega nugweta tonivanue ona
lukaiwa 'idia, 13 ta 'eguma ena susuyavo edi ilivu aqiaqina 'inega ona
vona veyolubedi, ta 'eguma gebu 'inega ge taha tola'ai ona vonei 'idia.
14 [r] Ta 'eguma ge taha toga na'ebe'ewemi ena vanuea nage emi vona ge
nanoqonoqoli, e 'inega 'abaga~nana ona nogei, ta 'aqemiega fwayafwaya
ona vavutuvutuqia ta ona tauya.
15 [s] "Vonahaqiaqi, nawale vetala'ai ana 'aubena 'inaya Yaubada me
Sodoma be wese me Gomola naluvematasabudi, ta yavona aqiaqiemi
tomeqabu ge ida 'ebe'ewemi edi vanuea nawale 'aubena~nana 'inaya
luvematasabu ago va'inena ina lobea Yaubada 'inega.

Ieisu ena tovaletuyanayavo nawale vita ina lobea
(Maki 13:9-13; Luke 21:12-17)

16 [t] "Onoqolia! Omi'a yavevetunemi kavona sifi 'idewani yubai sasasadi
nuanidia. 'Inega ona 'itamaki aqiaqiemi ta tuta qabuna ona veilivu aqiaqi.
17 [u] Vonahaqiaqi, ona 'itamakimi, mana nawale tomotau ina tauyemi
kotu 'inaya be vanue tafwalolo 'inaya ina vunuqa dadanemi wayo
metametanega. 18 Ta wese tomotau ina tauyemi toluvineavo be kiniavo
'iawadia ta ina ve'ewemi, mana omi'a agu to'abibodayavo. Ta omo'e
tuta~nana 'inaya Valegu Aqiaqina ona simanea 'idia, ta wese taudi ge
me Diu 'idia. 19 Ta tuta~nana ina ve'ewemi toluvineavo 'iawadia ge ona
nuanua ma'oda ona vona 'aiqa, mana nawale tuta~nana 'inaya Yaubada
emi vona naneimi, 20 [v] ta omi'a ge ona vona, ta 'esi Yaubada Niboanina
'imia toatoa navonavona.
21 [w] "'Inega 'oloto taina nasuluvei toluvineavo 'idia be ina luve'aligia, be
wese tauna natuna nasuluvea be ina luve'aligia, ta wese gogama inadiavo be
tamadiavo ina vevoalanedi 'inega ina awafeledi toluve'aliga 'idia. 22 Ta tomotau

---

[o] **10:9** Lk 10:4 [p] **10:10** Lk 10:7; 1Kol 9:14 [q] **10:12** Lk 10:5-6 [r] **10:14** Lk 10:10-12; Via 13:51 [s] **10:15** Md 11:24; Iud 7 [t] **10:16** Lk 10:3; Lom 16:19 [u] **10:17-20** Mk 13:9-11; Lk 12:11-12; 21:12-15 [v] **10:20** Ion 14:26 [w] **10:21** Mai 7:6; Md 10:35; Mk 13:12; Lk 21:16

qabudi ina vevoalanemi mana omi'a agu to'abibodayavo. Ta tomeqabu ina
tovolo'i'ita ana laba tuta ana 'ebelu'ovoa 'inaya, e taudi yawai vataya ina lobea.
23 Ta 'eguma taha 'abaga 'inaya ina veilivu veifa 'imia, 'inega ona dena mali
'abaga 'inaya. Yavona aqiaqiemi, emi fewa~nana ge ona lu'ovoi 'abaga qabudi
Isileli gamonaya ana laba ya'a Tomotau Natuna ena 'evivi ena mai.
24 [x] "To'abiboda gebu ana fata ena tove'ita naveago va'inei, 'idewani
wese tofewa gebu ana fata ena kaiwabu naluvinei. 25 [y] Tola'ai 'ifo'ifoqe
ya'a emi Tove'ita 'iguya, e nawale wese 'idewani na'ifoqe 'aiqa omi'a
to'abiboda 'imia. Ta tola'ai 'ifo'ifoqe kaiwabu taha 'inaya, e wese 'idewani
na'ifoqe ena tofewa 'inaya. Ta ya'a emi Kaiwabu ni'a i'awaluveifegu
ivonaya be vonigo ya'a niboana luveifadi edi kaiwabu Belisibubi, e 'inega
nawale omi'a egu qabuyavo wese 'idewani ina 'awaluveifa aqiaqiemi.

Mwaniniva weaqina
(Luke 12:2-7)

26 [z] "'Inega taudi togivegaululu gebu ona mwaninivedi, mana yani
qabuna 'wai'waividi nawale Yaubada nave'ifoqeyedi, ta tola'ai edi nuanua
'inaya i'waivea wese nave'ifoqeyedi. 27 'Inega tola'ai velovelovana 'inaya
yasimanea 'imia, 'aubenaya ona simanayea tomotau qabudi 'idia, ta tola'ai
yave'awahayayayea 'imia omi'a ona simana 'ifoqeyea.
28 [a] "Ta taudi nuanuadi 'wafimi ina luve'aligia gebu ona mwaninivedi,
mana taudi 'wafi~mimo ana fata ina luve'aligia ta niboanimi gebu. Ta 'esi
luaqiaqiemi be Yaubada ona mwaninivea, mana tauna ana fata 'aiwe 'ala'alata
'inaya 'wafimi ta wese niboanimi naluveawalidi. 29 Dagedage magilafudi
kagimwanedi adi ve'ia siliba 'aigedanega ta tua Yaubada 'ita'itamakidi, ta
'eguma taha 'idiega na'aliga e Tamami ni'a alamania. 30 Ta wese Yaubada
debami adi yau tawa alamanidi. 31 [b] 'Inega gebu giwalimi naha'ala tomotau
weaqidi mana omi'a Yaubada ena yani qiduana, ta 'abiboda dagedage.
32 "'Eguma tomeqabu ina 'awahaqiaqiegu tomotau matadia, nawale
wese ya'a Tamagu mahalaya matanaya ena 'awahaqiaqiedi. 33 [c] Ta 'eguma
tomeqabu ina vegeqegu tomotau matadia, nawale wese ya'a Tamagu
mahalaya matanaya ena vegeqedi.

Vevoalana gade nuanidia
(Luke 12:51-53; 14:26-27)

34 "Ge ona vonaya be ya'a eda mai bwa'obwa'oya be toadaumwala eda
miei, ta 'esi egu mai 'inega vetoatoasi'i na'ifoqe tomotau nuanidia. 35 [d] Ta
egu mai~nana 'inaya,

---

[x] **10:24** Lk 6:40; Ion 13:16; 15:20 [y] **10:25** Md 9:34; 12:24; Mk 3:22; Lk 11:15
[z] **10:26** Mk 4:22; Lk 8:17 [a] **10:28** Iem 4:12 [b] **10:31** Md 6:26 [c] **10:33** Mk 8:38; Lk 9:26; 2Tim 2:12 [d] **10:35-36** Mai 7:6

‘Gwama me’olotona tamana navevoalanea,
ta wese gwama mevavinena inana navevoalanedi,
ta vavine vaqivaqidi lawadi ina vevoalanedi,
36 ta taha ’oloto ena gade gamodiega ina vevoalanea.’
37“’Eguma taha toga veveyolubegu ta ena veyoluba tamana be inana ’idia veqidua va’inegu ’inega ge ana fata na’abibodegu. Ta wese ’idewani ’eguma taha toga veveyolubegu ta ena veyoluba natuna me’olotona nage mevavinena ’idia veqidua va’inegu e ’inega ge ana fata be na’abibodegu. 38[e] Ta ’eguma togama yawaina ge nahawafela aqiaqiei ’iguya ta ge nuanuana yuvaqa be veilaqe nalobei ’idewani ya’a nawale ena lobea ’etoluai ’inaya, e tauna ge agu fata be ena ’awanatunea. 39’Eguma taha toga taunega yawaina weaqina fewafewa nawale yawaina naluve’waivia, ta ’esi ’eguma taha toga yawaina naluve’waivia weaqigu e nawale yawai aqiaqina nalobea.

Ve’ia weaqina
(Maki 9:41)

40[f] “Ta omi’a ’eguma taha toga na’ebe’ewemi ’inega tauna wese na’ebe’ewegu. Ta ’eguma taha toga na’ebe’ewegu ’inega wese agu Tovetune na’ebe’ewea. 41 Ta ’eguma taha tomotau taha tovesimasimana na’ebe’ewea mana tauna Yaubada ena tovesimasimana, ’inega tomotau~nana nawale ana ve’ia na’ewea ’idewani tovesimasimana ana ve’ia. Ta wese ’eguma taha tomotau taha ’oloto tunutunuqina na’ebe’ewea mana tauna ’oloto tunutunuqina, e ’inega nawale tomotau~nana ana ve’ia nalobea ’idewani ’oloto tunutunuqina ana ve’ia. 42 Ta ’eguma taha tomotau agu to’abiboda vauvauna go’ila fayo’una navenumea mana tauna agu to’abiboda, ’inega yavona aqiaqiemi tomotau~nana nawale ana ve’ia aqiaqina na’ewea.”

11 1 Ieisu ena lugaihi lu’ovoia ana to’abibodayavo tuwelo ’idia, ’inega di’we~nana nogea ta luvivila ’abaga taha taha ’idia, ta omo’e ’inaya veve’ita ta wese lulugaihi.

Ioni Togivebabitaiso Ieisu Valena noqolia
(Luke 7:18-35)

2 Ioni Togivebabitaiso ni’au ia’uya vanue ’ebeyoqona ’inaya, ta tuta~nana To’etoyavua ena fewa valena noqolia, ’inega vaina ana to’abibodayavo vetunedi itauya Ieisu ’inaya, 3 ta ivetala’aiea ivonaya, “Ima’a To’etoyavua Keliso aba’eba’eyea. Nage o’a tau’u To’etoyavuauna, nage mali ’oloto weaqina ana ba’eba’e?”
4 ’Inega edi vona Ieisu ve’evivia vonaya, “Ona ’evivi Ioni ’inaya ta yani diavona ni’au o’itedi ta onoqolidi ona veqaeyea ’inaya, ’idewani 5[g] matadi kwayakwayana ni’au i’ita’ita aqiaqi ta wese ’aqedi veifana ni’au

---

[e] **10:38-39** Md 16:24-25; Mk 8:34-35; Lk 9:23-24; 17:33; Ion 12:25 [f] **10:40** Mk 9:37; Lk 10:16; Ion 13:20 [g] **11:5** Ais 35:5-6; 61:1

iveaqiaqi iyabayaba, wese ’wago’wagoidi ’wafidi veaqiaqi ’evivi, ta taniqadi
kwavakwavana ni’au vona inoqonoqolia, ta to’aliga iyawaha ’evivi, ta wese
lukwalukwadi vale aqiaqina ni’au inoqolia. **6** ’Inega ona tauya Ioni ’inaya
ta ona vonea ge wese navenuana magilafu ya’a togama, mana ’eguma taha
toga ena vetumaqana weaqigu gebu nadawalili ’inega tauna naqaiawa.”
7 Tuta~nana Ioni ana to’abibodayavo i’evivi itautauya, ’inega Ieisu qabu
diavona Ioni weaqina simana ’idia vonaya, “Lova qabumi di’we ’ava’avaya
otauya Ioni sabi noqolina, ta tola’ai ovonaya be oda ’itei? Nage otauya
taha ’oloto dawalilina kavona didiala yaqina dayueyuei sabi ’itana?
Ana ’ita gebu. **8** Nage otauya taha ’oloto ana kaleko kaikaiwabuna sabi
’itana? Gebu, mana taudi adi kaleko kaikaiwabuna toluvine qiduqiduadi
edi vanuea itoatoa. **9** Ta tola’ai weaqina otauya di’we ’ava’avaya? Nage
onuaia vonigo tovesimasimana taha oda ’itei? Vonahaqiaqi, ’oloto~nana
ni’a o’itea tovesimasimanayavo qabudi veqidua va’inedi. **10** [h] Ioni~nana
weaqina lova Yaubada ena vona Buki Nugwenugweina ’inaya ba’e
’idewani simanea vonaya,

‘Ba’e egu tovaletuyana ena vetunea natauya ta eu ’eda naqadalia.’ ”

11 ’Inega Ieisu wese vonaya, “Vonahaqiaqi, Ioni Togivebabitaiso
tauna totoa bwa’obwa’o qabudi veqidua va’inedi, ta taudi ge adi wawa
’ena’ina mahala ena ’Ebeluvine gamonaya Ioni iveqidua va’inea. **12** [i] Ta
Ioni Togivebabitaiso ena tuta ’inega be ana laba ba’itagana tomotau
nuanuadi edi waiwaiega mahala ena ’Ebeluvine ina ’ewea. **13** Lova
tovesimasimanayavo qabudi edi vonayavo be Mosese ena luvineavo
’idiega ivetalasimasimanea ’Ebeluvine~nana weaqina ana laba Ioni
mai. **14** [j] Ta ’eguma nuanuami be tovesimasimanayavo edi vona ona
’awahaqiaqiea ’inega ona alamani aqiaqiea Ioni tauna Ilaitia. Mana taudi
tovesimasimana diavona ena mai weaqina lova isimanea. **15** ’Inega ’eguma
ma teniqami vona ba’e ona noqolidi!
16 “’Inega omi’a lagata ba’e ma’oda ena vetalatutula ’aiqa weaqimi?
Nage ena vonaya vonigo omi’a ’idewana gogama ’ebevegimwane ana
’abaga gamonaya ilahalaha ta ediavo ’idia igabagaba ivonavonaya,

17 ‘Emavo, ma’oda ’inega alavulavua ta ge oda ouou.
Ta wese a’ewa’ewabamu ta ge oda doudou.’

18 Vetalatutula ba’e ana alamani, Ioni mai ta ge da’ai ta wese ge danuma,
ta ’inega omi’a ovonaya, ‘Niboana veifana lugu Ioni ’inaya.’ **19** [k] Ta ya’a
Tomotau Natuna yamai be ya’ai’ai ta yanumanuma ta wese weaqigu
olugwae ovonavonaya, ‘’Oloto ba’ena to’ai ta tonuma va’ine, ta wese
takesi ana to’ewayavo be wese luveluveifadi veiaianedi.’ Nawale tomotau
Yaubada ena alamani aqiaqi ina ’itea vuaqa aqiaqina ’inega.”

---

[h] **11:10** Mal 3:1; Lk 1:76 [i] **11:12-13** Lk 16:16 [j] **11:14** Mal 4:5; Md 17:10-13; Mk 9:11-13
[k] **11:19** Md 9:10

Vaina ’abaga luveifadi adi luvematasabu
(Luke 10:13-15)

20 Ieisu ’abaga taha taha ’idia viaqa waiwaidi viaqidi, ta ’abaga
diavona adi totoayavo ge ida nuagivila edi luveifayavo ’idiega, ’inega
lugwaeyedi vonaya, 21 [l] “Omi’a me Kolesini be wese me Bedesaida
nuakolokolomi, mana ’ebenuavoqana diavona ni’au yaviaqidi ’imia
ta ge oda nuagivila. Ta ’eguma me Taia be wese me Saidoni ba’e
viaqa diavona lova eda viaqidi matadia e ’inega ida nuagivila ta edi
vaiqavu ’inega taudiega ida ve’itayedi tawa edi ilivu luveifana ’idiega
ni’a inuagivila. 22 Ta yavona aqiaqiemi, vetala’ai ana ’aubena ’inaya
nawale me Taia be wese me Saidoni Yaubada naluvematasabudi, ta
omi’a luvematasabu qidua va’inena ona lobea. 23 [m] Ta me Kafaneumi
omi’a ma’oda? Vonigo taumiega ogivaneyemi mahalaya, wa? Ta ge
ami fata! Ta ’esi nawale to’aliga edi ’abagaya ina a’uwebuiemi, mana
’ebenuavoqana~dina ni’au yaviaqidi ’imia ge oda nuagivila ’idiega.
Ta ’eguma lova me Sodoma ’idia ba’e viaqa diavona eda viaqidi ida
nuagivila, ’inega Yaubada ge daluveawalidi ta ba’itagana edi ’abaga
nawale kada ’itea da’eno’eno. 24 [n] ’Inega vetala’ai ana ’aubena ’inaya
Yaubada nawale me Sodoma naluvematasabudi, ta omi’a luvematasabu
qidua va’inena ona lobea.”

Toa aqiaqina Ieisu ’inega
(Luke 10:21-22)

25 [o] Ba’e vona diavona ’abibodanaya Ieisu venoqi vonaya, “Kaiwa
Tamagu, o’a mahala ta bwa’obwa’o adi Toluvine, alamani ba’e
ua’ukwaivea toalamaniavo ta tonua’eqa’u ’idia, ta ’esi tomotau kavokavovo
alamani~nana ni’a ugive’ifoqeyea ’idia. 26 Tamagu, vonahaqiaqi ba’e eu
nuanua aqiaqina.” 27 [p] Ta wese vonaya, “Yani qabuna Tamagu ni’a a’uya
nimaguya. Ge taha toga dahalamanigu ta Tamagu ana ’aidegamo. Ta wese
ge taha toga Tamagu dahalamania, ta ya’a agu ’aidega. Ta wese ’eguma
tomeqabu Tamagu nuanuadi ina alamania ’inega ya’a alamani~nana ena
give’ifoqeyea ’idia.
28 [q] “Ta omi’a emi ’onena vitana ona mai ’iguya be veyawai ena neimi.
29 Egu ’ebe’avala bai’wana ona ’ewei ona ’avalayea, ta ona vetutumegu
mana ya’a tonuawebui ta egu ilivu nuvana, ’inega veyawai ’iguyega ona
lobea yawaimi weaqina. 30 [r] Mana egu bai’wana ge vitana, ta wese egu
’onena meaqana.”

---

[l] **11:21-22** Ais 23:1-18; Isi 26:1–28:26; Ioe 3:4-8; Emo 1:9-10; Sek 9:2-4
[m] **11:23** Ais 14:13-15; Nug 19:24-28 [n] **11:24** Md 10:15; Lk 10:12 [o] **11:25** 1Kol 1:26-29
[p] **11:27** Md 28:18; Ion 1:18; 3:35; 10:15; 17:2 [q] **11:28** Iel 31:25 [r] **11:30** 1Ion 5:3

Ieisu Sabate ana Kaiwabu
(Maki 2:23-28; Luke 6:1-5)

12 1 [s] Ge tuta kuena ’abibodanaya taha Sabate ’inaya Ieisu
ana to’abibodayavo maega vaoqa gamonega itautauya, ta
to’abiboda~dina ma botanidi ’inega witi vuaqina ma walona i’egigoluya
ta i’ai’ai. 2 [t] Ta tuta~nana Falisiavo i’itedi ’inega Ieisu ivoneaya, “Kaiwabu
u’itei, au to’abibodayavo Sabate ana luvine ibaia ba’e viaqa~nana ’inega,
waisa?”
3 [u] Ta Ieisu edi vona ve’evivia vonaya, “Nage ge oda avoi Buki
Nugwenugweina ’inaya i’wayavia, Deibida ma enavo taudi wese ’edewani
ibotana? 4 [v] ’Inega Yaubada ena vanuea lugu ta beledi gwalagwalana ’ewei
’inega i’ainia, ta beledi~nana ma ana luvine vonigo toveguba dimo adi
luaqiaqi be ina ’ainia. ’Inega ge ana fata Deibida ma enavo beledi~nana
ina ’ai, ta ibotana ’inega tua i’ainia. 5 [w] Nage wese ge oda avoi Mosese ena
luvine gamonaya vonigo Vanue Gwalagwalana ana tovegubayavo Sabate
’aidega ’aidega Sabate ana luvine iqeuqeunia edi veyoveyoa ’inega, ta ge
taha adi ve’ewamo? 6 [x] Ta yavona aqiaqiemi, Vanue Gwalagwalana yani
qiduana, ta taha tomotau ni’a mai toatoa, ta tauna vanue~nana veqidua
va’inea. 7 [y] Buki Nugwenugweina ena vona vonaya,
‘Nuakolokolo nuanuagu ta ge guba yubai ’idiega.’
“’Eguma vona ba’e ana alamani oda alamania ’inega gebu agu
to’abibodayavo oda ve’ewedi, mana ge taha luveifana ida viaqi. 8 Mana
ya’a Tomotau Natuna Sabate ana Kaiwabu.”

Ieisu ’oloto nimana belubeluna giveaqiaqiea
(Maki 3:1-6; Luke 6:6-11)

9 ’Inega Ieisu ’abaga~nana nogea ta tauya edi vanue tafwalolo ’inaya
lugu. 10 [z] E omo’e ’inaya taha ’oloto ’itea nimana belubeluna toatoa. Ta
Falisiavo nuanuadi taha luveifana ina lobea Ieisu ’inaya, be yaqisa adi
fata ina ve’ewea ’inega ivetala’aiea ivonaya, “Kaiwabu, nage ana fata
Sabate ’inaya tovevihiqa kana giveaqiaqiedi?” Ta ivonaya be Ieisu ena
vona ’evivi ’inega ina tauyea toluvine ’idia ta ina vekotuya.
11 [a] ’Inega Ieisu vona ’eviviedi vonaya, “Omi’a ’eguma taha toga
’imiega ena sifi ’aidegana Sabatea nabe’u vetoaya ’inega nuanuana
nalihi vaneyea, waisa? 12 Vonahaqiaqi, sifi yani goyona, ta tomotau
yani qiduana ’inega ana fata Sabatea iula aqiaqina kana neidi kana
viaqi.”

---

[s] **12:1** Luve 23:25 [t] **12:2** ’Ifo 20:10 [u] **12:3-4** 1Sam 21:1-6 [v] **12:4** Luvi 24:5-9
[w] **12:5** Naba 28:9-10 [x] **12:6** Md 12:41-42 [y] **12:7** Ose 6:6; Md 9:13 [z] **12:10** Lk 14:3
[a] **12:11-12** Lk 14:5

13 ’Inega Ieisu ’oloto~nana vonea vonaya, “Nimau usi’otoi!” Tuata
’oloto~nana nimana si’otoia ’inega veaqiaqi ’evivi ’edewani nimana
di’wena. 14 [b] ’Inega Falisiavo vanuega i’ifoqe ta adi ’aidega idima
govaqa ma’oda Ieisu ina luve’aliga ’aiqei.

Yaubada ena tofewa vevenua’ivinina

15 Ta edi dima Ieisu ni’au alamania ’inega ’abaga omo’e nogea
tauya mali di’we ’inaya. Ta tomotau ’eala i’abibodea, ta omo’e
’inaya tovevihiqa qabudi giveaqiaqiedi, 16 [c] ta wese luvinedi ge ina
vevonavonayei tomotau ’idia. 17 Ba’e ’inega tovesimasimana Aisea
Yaubada ena vona ana aqiaqi ve’ifoqeyea Ieisu weaqina, mana lova
vonaya,

18 [d] [e] “Ba’e egu Tofewa yavenua’ivinea
ta me egu qaiawa giwaliguyega yaveveyolubea.
Niboanigu ena a’uya ’inaya, be luvine tunutunuqina
’iguyega nasimanea taudi ge me Diu ’idia.
19 Tauna nawale ge nave’ae’aetoga ta wese ge navekolukolua,
be wese ’abaga gamonaya ge bonana qiduanega navonavona.
20 Ta tomeqabu dawalilidi ’idewani didiala baibaina gebu nanogedi,
ta wese taudi edi vetumaqana dawalilina kavona odamu
niginigina
ge nanogedi ina ’weu, ta ’esi naiuledi,
ana laba tauna luvine tunutunuqina nave’ifoqeyea ena waiwai
’inega.
21 Ta wese tauna ana wawa ’inega di’we taha taha ana totoayavo ina
lu’ita vane ’etoyavua weaqina.”

Ieisu ta Belisibubi
(Maki 3:20-30; Luke 11:14-23)

22 ’Inega taha ’oloto lova niboana luveifadi edi fewega matana ikwayea
ta wese meana igivilea ’inega ge ana fata naveqae imiea Ieisu ’inaya
ta giveaqiaqiea. ’Inega ’abiboda ’oloto~nana ana fata naveqae ta wese
na’ita. 23 ’Inega tomotau qabudi nuadi voqana Ieisu ena viaqa weaqina
ivonaya, “Nage ba’e ’oloto~nana Deibida tubuna?”
24 [f] Ta Falisiavo Ieisu ena viaqa ba’e valena inoqolia ivonaya, “Ba’e
yani~nana ana fata, mana niboana luveifadi edi kaiwabu ana wawa
Belisibubi ena waiwaiega niboana luveifadi ’wavi’wavi ’ifoqeyedi.”
25 Ta Ieisu edi nuanua ni’au alamania ’inega vonedi vonaya, “Belisibubi
tauna enavo ge nuanuana na’wavi ’ifoqeyedi.” Ta wese vonaya, “’Eguma

---

[b] **12:14** Ion 5:16 [c] **12:16** Md 8:4; Mk 3:12 [d] **12:18-21** Ais 42:1-4 [e] **12:18** Md 3:17
[f] **12:24** Md 9:34; 10:25

taha ’ebeluvine ’inaya tomotau nuanidia ve’eto’eto’idi ’ifoqe ta taudiega
ivevedavi, ’inega nawale ’ebeluvine~nana nadawalili ta naluveifa. Wese
’eguma ’abaga nage gade ’idewana nuanidia ’eto’idi na’ifoqe nawale ina
toasi’i be edi toa naluveifa. 26 Seitani wese ’idewana ’eguma ma enavo
taudiega ina vedavi ’inega edi toa naluveifa ta wese ena ’ebeluvine
naqeunia. 27 Ni’a ovonaya vonigo ya’a Belisibubi ena waiwaiega niboana
luveifadi ya’wavi ’ifoqeyedi, ta ami to’abibodayavo togama isana ena
waiwaiega i’wavi’wavi ’ifoqeyedi? Belisibubi ’inega nage Yaubada ’inega?
Ba’e weaqina ona nuanua, ’inega wese nuami na’eqa’uya vonigo emi
ve’ewa ’iguya ge taha ana vonahaqiaqi! 28 [g] Ta ya’a Yaubada Niboanina
ena waiwaiega niboana luveifadi ya’wavi’wavi ’ifoqeyedi, ’inega ona
alamania vonigo Yaubada ena ’Ebeluvine ni’au ’ifoqe mai ’imia.
29 “’Ebevetalatutula ba’e ona noqolia: ’Oloto waiwaina ena vanuea
ge taha toga ana fata nalugu be ena kulufa na’ewedi. Ta ’esi ’eguma
tovanawala nugweta wayoyega tovewaiwai~nana nimana be wese ’aqena
nayoqonia, e ’inega ’abiboda ana fata vanuea nalugu be ena kulufa
na’ekilidi. 30 [h] ’Eguma taha toga gebu agu toiula ’inega tauna agu avia.
Ta wese ’eguma taha toga ge naiulegu ta tomotau ge nava’auqidi namiedi
’iguya, e tauna egu fewa ana togiveluveifa.
31 [i] “’Inega ba’e yavona aqiaqiemi, tomotau edi luveifana ta wese edi
vona veifa qabuna Yaubada nanuataqodi. Ta ’eguma taha toga Niboana
Gwalagwalana na’awaluveifea ’inega Yaubada ge ana fata tomotau~nana
nanuataqoi. 32 ’Eguma taha toga ya’a Tomotau Natuna na’awaluveifegu
’inega Yaubada nawale tomotau~nana nanuataqoya. Ta ’eguma taha
toga Niboana Gwalagwalana na’awaluveifea ’inega Yaubada ge ana fata
nanuataqoi tuta ba’e ’inaya ta wese tuta maimai ’inaya.”

’Aiwe vuaqidi
(Luke 6:43-45)

33 [j] Ta Ieisu wese vonedi, “’Eguma ’aiwe aqiaqina ’inega wese vuaqina
aqiaqina, ta ’eguma ’aiwe luveifana wese vuaqina luveifana. ’Inega
’aiwe taha taha kana alamanidi vuaqidi ’idiega. 34 [k] Omi’a mwata
natunavo, ’inega gebu ami fata vona aqiaqidi ona vonayedi mana omi’a
luveluveifami. Ta tola’ai luveifana giwalimia ’eno’enova tuta qabuna
’awamiega i’ifo’ifoqe. 35 Taha ’oloto aqiaqina giwalinega nuanua aqiaqidi
i’ifo’ifoqe, ta wese ’idewani ’oloto luveifana giwalinega yani veifadi
i’ifo’ifoqe. 36 ’Inega yavonemi vetala’ai ana ’aubena ’inaya omi’a emi vona
kavokavovo weaqina Yaubada navetala’aiemi ’inega ona vona ’ifoqeyedi.
37 Emi vonayavo ’idiega Yaubada na’awahaqiaqiemi nage na’awaluveifemi.”

---

[g] **12:28** Via 10:38; 1Ion 3:8 [h] **12:30** Mk 9:40; Lk 9:50 [i] **12:31** Ibe 6:4-6
[j] **12:33** Md 7:16-20 [k] **12:34** Md 3:7; 15:18; Lk 3:7; 6:45

Tomotau nuanuadi ’ebe’ita
(Maki 8:11-12; Luke 11:29-32)

38 [l] ’Inega vaina Falisi ta wese luvine ana tove’itayavo Ieisu ivonea
ivonaya, “Tove’ita, nuanuama ’ebe’ita taha una viaqi ana ’itea.”
39 [m] Ta Ieisu vonedi, “Omi’a ba’e lagata luveifami, ta ge nuanuami Yaubada
ena nuanua ona ’abibodei. ’Inega ni’a ovonegu be ’ebe’ita taha ena viaqia, ta
ge nuagu! Ta yavonemi tovesimasimana Iona ona nuave’avinia tauna ’ebe’ita
ana ’aidegamo ’imia. 40 [n] Mana Iona~nana ’aubena toi be wese velovelovana
toi ’idia ’iqana qiduana gamonaya toatoa, ta ya’a Tomotau Natuna wese
’idewani ’aubena toi be velovelovana toi ’idia bwa’obwa’o gamo otaqinaya
ena toatoa. 41 [o] Nawale vetala’ai ana ’aubena ’inaya me Ninibe ina tovolo be
lagatamina ba’e ina ve’ewemi, mana Iona ’idia lugaihi ta edi ilivu luveifanega
inuagivila, ta taha ’oloto omi’a nuanimia toatoa ena lugaihi aqiaqi otaqina ta
’abiboda Iona, ta gebu oda nuagivila.
42 [p] “Wese ’idewani taha vavine kaikaiwabudi bolimana ana ’awayaqiega
imai Solomoni ena alamani sabi noqolina, ta vetala’ai ana ’aubena ’inaya
ina tovolo ta omi’a lagatamina ina ve’ewemi, mana taudi luluvai otaqega
imai Solomoni ena alamani sabi vineneqina. Ta ba’e ’itagana taha tomotau
nuanimia toatoa ena alamani qidua va’inena, ta ’abiboda Solomoni. Ta omi’a
ge nuami tomotau~nana ena vona ona noqoli.

Niboana luveifana ’evivi mai taha ’oloto ’inaya
(Luke 11:24-26)

43 “’Eguma niboana veifana ’oloto taha ’inega na’ifoqe, ’inega ’oloto~nana
naveaqiaqi ta niboana veifana~nana nayabayaba kavokavovo go’ila
geqanaya, ta ena ’ebeveyawai salisalia, ta ge ana fata nalobei. 44 ’Inega
niboana~nana taunega ’inaya vonaya, ‘Ana ’ita ena ’evivi egu ’ebetoa
nugwenugweina ’inaya.’ ’Inega ’evivi ta ’ebetoa~nana lobea kawakawana ta
vunavunaqina ta wese ’i’iva’ava’aina.
45 [q] “’Inega ’ifoqe tauya ta enavo niboana adi yau seveni luveifa otaqidi
wese ’ebe’ewedi miedi, ’inega qabudi ilugu ’ebetoa~nana ’inaya itoatoa. ’Inega
’oloto~nana ena toa igiveluveifa otaqia, lova ge ’idewani. Omi’a lagata ba’ena
wese ’idewani luveifami, ta tuta ’ebelu’ovoa ’inaya emi toa naluveifa otaqa.”

Ieisu inana ta wese tainavo
(Maki 3:31-35; Luke 8:19-21)

46 Ieisu nawale yo’o ’idia vonavona ta inana be tainavo maega imai.
’Inega ’atamanaya itovotovolo ta nuanuadi Ieisu maega ina veqae.

---

[l] **12:38** Md 16:1; Lk 11:16; Ion 6:30 [m] **12:39** Md 16:4; Mk 8:12 [n] **12:40** Ioa 1:17
[o] **12:41** Ioa 3:5 [p] **12:42** 1Kin 10:1-10 [q] **12:45** 2Fit 2:20

47 ’Inega ’oloto taha valedi miea Ieisu ’inaya vonaya, “Inau taimwavo
maega itovotovolo ’abagaya nuanuadi ina voneu.”
48 Ta Ieisu ’oloto~nana ena vona ve’evivia vonaya, “Togama inagu ta
tomeqabu taigwavo?” 49 ’Inega Ieisu nimana si’otoi yo’o~dina ’idia ta
’oloto~nana voneaya, “Ba’e tomotau diavona inagu be taigwavo. 50 [r] Mana
tomeqabu Tamagu mahalaya ena nuanua i’abi’abibodea e taudi taigwavo
be novugwavo ta wese inagwavo.”

Vona sesebai witi vewanina weaqina
(Maki 4:1-9; Luke 8:4-8)

13 1 ’Aubena~nana ’inaya Ieisu vanuega ’ifoqe ta iqo balabalaya
toabui. 2 [s] Ta qabu qiduadi iva’auta ’inaya tuata wagaya gelu toabui
ta qabu~dina balabalaya itovotovolo. 3 ’Inega vona sesebaiega yani ’eala
ve’itedi, ta wese vonedi vonaya, “’Oloto taha tauya vaoqaya witi vewanidi
sabi veyavulina. 4 E ’inega ve’ale veyavuledi, ta vaina vewana ’edabalaya
iavuta ’inega manuqa i’itedi iwebui i’ainidi. 5 Ta vaina vewana iavuta bwa’o
dabodabonaya, ta ’abiboda itabo kwayavona, mana bwa’obwa’o yalayalana.
6 Ta tuta~nana baba’au vanemai ’inega guve’aligidi, mana kwalamidi ge
dawebui bwa’obwa’o gamo otaqinaya. 7 E vaina vewana talitali gamonaya
iavuta ta maega itabo vefofo, ’inega talitali~nana vewaiwai ta witi ge ana fata
navuaqa. 8 Ta wese vaina vewana bwa’obwa’o aqiaqina ’inaya iavuta itabo ta
ivuaqa, ’inega vewana diavona ’idiega vaina ivuaqa 100 ’idewani, ta vaina 60
ta wese vaina 30. 9 Ta ’eguma ma taniqami ba’e vona~nana ona noqolidi.”

Vona sesebai ena ’ifoqe ’iuna
(Maki 4:10-12; Luke 8:9-10)

10 ’Inega Ieisu ana to’abibodayavo imai ’inaya ta ivoneaya, “Tola’ai
weaqina tomotau vona sesebaiega uveve’itedi?”
11 ’Inega Ieisu vonaya, “Omi’a Yaubada awafelemi be vaina yani
’wai’waividi ena ’Ebeluvine weaqina ni’a oalahalamania, ta ba’e qabu diavona
gebu. 12 [t] Aiqabu vaina yani ’idia nawale givetomana ago va’inena ina lobea,
ta aiqabu ge yani agona ’idia, e nawale Yaubada wese na’ewa yavulea ’idiega.
13 Ba’e ’iuna ’inega vona sesebaiega yaveve’ita ’idia, mana matadiega i’ita’ita ta
ge ida ’ita aqiaqiea. Ta wese ivivineneqa ta ge ida noqoli be ge ida alamania.
14 [u] “Tovesimasimana Aisea ena vona ana aqiaqi ni’a ’ifoqe, mana lova
tauna ba’e tomotau diavona weaqidi madusimanea vonaya,
‘Nawale ivivineneqa ta nuadi ge da’eqa’ui,
wese i’ita’ita ta ge ida ’itei.
15 Mana ba’e tomotau diavona edi nuanuayavo ’eluatufa,

---

[r] **12:50** Lom 8:29 [s] **13:2** Lk 5:1-3 [t] **13:12** Md 25:29; Mk 4:25; Lk 8:18; 19:26
[u] **13:14-15** Ais 6:9-10; Ion 12:40; Via 28:26-27

ta teniqadi ’elukwava ta wese matadi ’elukwaya.
Ta ’eguma matadiega ida ’ita’ita ta teniqadiega ida noqonoqola
’inega ida nuagivila ’iguya be eda giveaqiaqiedi.’
16 [v] Ta omi’a me emi qaiawa, mana matamiega o’ita’ita ta wese teniqamiega
onoqonoqolia. 17 Vonahaqiaqi, ba’e yani diavona ni’a o’itedi be onoqolidi lova
tovesimasimanayavo ta wese tomeqabu edi ilivu tunutunuqina nuanuadi
qiduana ida ’itei ta wese ida noqolia, ta ge adi fata ida lobei.

Ieisu ena vona sesebai givesimatalia
(Maki 4:13-20; Luke 8:11-15)

18 “’Inega vona sesebai vewana ana veyavula weaqina ana alamani ona
noqolia. 19 ’Eguma taha toga Yaubada ena ’Ebeluvine valena nanoqolia ta
nuana ge da’eqa’ui, e tauna ’idewani vewana~dina iavuta ’edabalaya, ’inega
toluveifana maimai ta vona diavona ’oloto~nana giwalinaya ’eno’eno ’ewa’ewa
yavuledi. 20-21 Ta vaidi tomotau Valena Aqiaqina inoqolia ta lukwayavonega
me edi qaiawa iawafeledi Yaubada ’inaya. Ta ’abiboda tuta nana vita nage
vevoalana ilobea Vale~nana weaqina wese lukwayavonega edi vetumaqana
ina nogea, mana taudi kavona vewana~dina dabodabo ’inaya i’eluavuta ta
kwalamidi ge davave’abi bwa’obwa’oya. 22 [w] Vaidi tomotau Valena Aqiaqina
inoqolia ta i’ewa aqiaqiea, ta ’abiboda bwa’obwa’o ana kaikaiwabuyavo be
wese edi toa bwa’obwa’oya weaqina nuadi ’ewea, ’inega taudi edi vetumaqana
inuafania ta ge adi fata be ina vuaqa, mana ba’e tomotau diavona kavona
vewana~dina i’eluavuta talitali gamonaya. 23 Ta ’esi vaidi tomotau Valena
Aqiaqina inoqolia ta nuadi ’eqa’uya ’inega ivuaqa aqiaqi, ta vuaqidi vaina
100 ta vaina 60 ta wese vaina 30, mana omo’e tomotau diavona kavona
vewana~dina bwa’obwa’o aqiaqina ’inaya i’eluavuta.”

Vona sesebai witi be libi weaqina

24 ’Inega taha wese vona sesebai Ieisu tomotau vonedi vonaya, “Mahala ena
’Ebeluvine kavona taha ’oloto witi vewanina aqiaqina veyavulea ena vaoqa ’inaya.
25 Ta velovelovana ’inaya ena tofewayavo maega i’eno motaiva ta ana avia taha
mai vaoqaya ta libi vewanidi veyavuledi witi otaqa gamonaya, ’abo tauya. 26 Yani
qabuna ’elutabo ta wese ivuaqa, ’inega tofewa diavona libi~nana i’ita ’inanea.
27 “’Inega tonivaoqa ena tofewayavo imai ta ivoneaya, ‘Kaiwabu,
vewana aqiaqina eu vaoqaya lova uveyavuledi, ta ma’oda ’inega libi
maega itabo vinivinioya?’ 28 Ta tonivaoqa vonaya, ‘Ba’e taha voalagu
ena viaqa.’ ’Inega ena tofewayavo ivetela’aiea ivonaya, ‘Ma’oda, nage
libi~dina ana luabu yavuledi?’ 29 Ta tonivaoqa vonaya, ‘’Etobala, mana
’eguma libi diavona ona luabuya ’inega wese vaina witi maega ona abu
yavuledi. 30 Ta ’esi bolimana ana tutaya egu toda’ayavo ena vonedi libi

---

[v] **13:16-17** Lk 10:23-24 [w] **13:22** Lk 12:16-21; 1Tim 6:9-10,17

diavona ina vavutuqidi witi ’idiega, ’inega libi diavona ina gabu yavuledi,
ta ’esi witi daisina ina va’auqidi ta egu sailakaya ina vedododi.’ ”

Vewana goyona ana giveago vona sesebaina
(Maki 4:30; Luke 13:18-19)

31 Wese Ieisu taha vona sesebaiega tomotau vonedi vonaya, “Mahala
ena ’Ebeluvine kavona taha ’oloto te’wa vewanina na’ewei ta ena talaqa
’inaya na’wadia. 32 Vonahaqiaqi, te’wa vewanina yani goyona, ta ’eguma
kana ’wadia ’inega ena tabo ’inaya yani qabuna vaoqaya naveqidua
va’inedi kavona ’aiwe be ’inega manuqa ina mai ta laqanaya ina nevuqa.”

Falawa ana ’ebegiveago isiti vona sesebaina
(Luke 13:20-21)

33 ’Inega Ieisu wese vona sesebaiega vonedi vonaya, “Mahala ena ’Ebeluvine
kavona taha vavine falawa ana ’ebegiveago ana wawa isiti goyona na’ewei ta
falawa qiduana maega nawayavilea, ’inega falawa~nana nadidina.”

Ieisu ena vona sesebai ’iuna
(Maki 4:33-34)

34 Ieisu tuta qabuna vona sesebaiega tomotau veve’itedi. Tauna ge
taha yani davonedi mali vona ’inega, ta ’esi tuta qabuna vona sesebaiega
veve’itedi. 35 [x] Ba’e ’inega tovesimasimana taha ena vona ana aqiaqi
’ifoqe, mana lova madusimanea vonaya,

“Vona sesebaiega tomotau ena vonedi, be tola’ai yanidiavo Yaubada
a’ugovaqedi bwa’obwa’o ana ’iva’ava’ata ’unuyega ena vona ’ifoqeyea ’idia.”

Ieisu libi vona sesebaina givesimatalia

36 ’Inega Ieisu qabu diavona nogedi ta lugu vanuea, ta ana
to’abibodayavo imai ’inaya ta ivonaya, “Vona sesebai libi vaoqaya ana
alamani una givesimatalia ’imaya.”
37 ’Inega Ieisu vonedi vonaya, “Witi vewanina aqiaqina ana
toveyavula, tauna ya’a Tomotau Natuna. 38 Ta vaoqa~nana kavona
bwa’obwa’o qabuna, ta vewana aqiaqina taudi Yaubada ena ’Ebeluvine
ana tomotauyavo, ta libi taudi toluveifana ena tomotauyavo. 39 Ta libi
ana toveyavula bena’e Seitani. Ta bolimana ana tuta bena’e tuta ana
’ebelu’ovoa, ta tobolimana taudi Yaubada ena tovale’ewayavo. 40 [y] Be
tuta ana ’ebelu’ovoa ’inaya toluveifadi taudi ’idewani libi Yaubada ena
tovale’ewayavo ina va’auqidi be ina gabu yavuledi.
41 [z] “Ta ya’a Tomotau Natuna egu tovale’ewayavo ena vetunedi be
toluveifana ena tove’itayavo be ena tofewayavo ina va’auqidi ta ina

---

[x] **13:35** Same 78:2 [y] **13:40** Ion 15:6 [z] **13:41** Md 24:31; 25:31; Mk 13:27

’wavinidi Yaubada ena ’Ebeluvine ’inega. 42 [a] Ta ina felawebuiedi ’aiwe
’ala’alaina gamonaya, ta ’inaya visiqa ina lutonovi be ina dou ta wese
aladi navetalakikokiko. 43 [b] Ta ’abiboda taudi tunutunuqidi Tamadi ena
’Ebeluvine gamonaya ina simatala baba’au ’idewana. ’Eguma ma taniqami
ba’e vona~nana ona noqolia.

Yani toi vona sesebaidi

44 “Mahala ena ’Ebeluvine ba’e ’idewani. Taha ’oloto yani kaikaiwabu
otaqina lobea bwa’obwa’o gamonaya, ta wese a’ukwaiva ’eviviea. ’Inega
me ena qaiawa tauya ta ena kulufayavo qabuna vegimwaneyedi ta adi
ve’ia ’ewea, ’inega bwa’obwa’o~nana gimwanea.
45 “Ta wese mahala ena ’Ebeluvine kavona taha tomotau nuanuana taha
mwali aqiaqina nagimwanea. 46 Ta tuta~nana taha mwali aqiaqi otaqina
lobea, e ’inega ena kulufa qabuna vegimwaneyedi be yaqisa mwali~nana
ana fata nagimwanea.
47 “Ta wese mahala ena ’Ebeluvine ’idewani togomana edi gomana
ibwa’uya lavuya, ta ’iqana taha taha i’onedi. 48 Ta tuta~nana ’iqana
gomana iluveagatuna’ia ’inega ilihi vaneyea balabalaya, ta ’inega
itoabui ta ’iqana qabudi ivavutuqidi. ’Inega ’iqana aqiaqidi kwalisi ’inaya
ivedododi ta ’iqana veiveifadi iveyavuledi. 49 Ta wese ’idewani tuta
ana ’ebelu’ovoa ’inaya Yaubada ena tovale’ewayavo ina mai ta tomotau
luveifadi ina vavutuqidi tomotau aqiaqidi ’idiega. 50 [c] Ta tomotau luveifadi
ina felawebuiedi ’aiwe ’ala’alaina gamonaya, ta ’inaya visiqa ina lutonovi
be ina dou ta aladi navetalakikokiko.”

Kulufa kaikaiwabu vauvaudi ta ’itu’ituwaidi

51 ’Inega Ieisu vetala’aiedi vonaya, “Ma’oda, nage vona sesebai qabuna
ba’e ni’a oalamanidi?”,
ta ivonaya, “’Ao, ’edewana.”
52 Ta wese vonedia, “’Inega ona alamani aqiaqiea ’eguma luvine ana
tove’ita taha ni’a veto’abiboda mahala ena ’Ebeluvine weaqina, e ’inega
taunana kavona taha tonivanue lugu vanue gamonaya ta ena kulufa
vauvauna ta wese ’itu’ituwaina ’ewa ’ifoqeyedi.”

Tomotau Ieisu inogea
(Maki 6:1-6; Luke 4:16-30)

53 Tuta~nana Ieisu ena vona sesebai lu’ovoidi ’inega omo’e di’we~nana
nogea. 54 [d] ’Inega ’evivi ena ’abagaya ta vanue tafwalolo ’inaya lugu ta
ve’itedi. Ta tomotau qabudi nuadi voqana ’inega ivonaya, “’Oloto ba’e
ma’inega ena alamani ’ewei, ta wese ma’inega waiwai ’ewea ’inega

---

[a] **13:42** Md 8:12 [b] **13:43** Dan 12:3 [c] **13:50** Md 13:42; Lk 13:28 [d] **13:54** Ion 7:15

ana fata yani ’ebenuavoqana viaviaqidi?” 55[e] Ta wese ivonaya, “Bena’e
’oloto~nana tauna to’eyoqona natuna, waisa? Ta inana Meli ta tainavo
Iemesa be Iosefa be Saimoni ta wese Iudasa, wa? 56 Ta wese novunavo
maega katoatoa. Ta ma’inega ena alamani be ena waiwai ’ewei?”
57[f] ’Inega inogea, ta Ieisu vonedi vonaya, “Tovesimasimana adi
’amayaba ilobelobea mali ’abaga ’idia, ta edi ’abagaya ta wese edi gadeavo
’idiega ge taha ’amayaba ida lobei.” 58 ’Inega Ieisu ’abaga~nana ’inaya ge
viaqa waiwaidi ’eala daviaqidi, mana ge ida vetumaqanea.

Ioni Togivebabitaiso ena ’aliga
(Maki 6:14-29; Luke 9:7-9)

14 1 Lova Elodi Ioni kafia ta vanue ’ebeyoqona ’inaya a’uya. Ta Ioni ana
kafi ’iuna taha vavine adi wawa Elodiasa, taudi Elodi tuana Filifi
moqanena. 2 Ta Elodi luabuyedi ’inega vaqidi ta Ioni Elodi voneaya, “Ba’e ge
ilivu aqiaqina mana tuau moqanena uvaqidi, ’inega o’a luvine ubwegea!” 3[g]
Omo’e ’iuna ’inega Elodi nuanuana vonigo Ioni naluve’aligia, ta tomotau qabudi
Ioni i’awatovesimasimanea ’inega Elodi gaululu tomotau weaqidi ’inega Ioni ge
daluve’aligi ta ’esi a’uluguyea vanue ’ebeyoqonaya.
4 ’Abiboda Elodi ena vi’oi ana ’aubena ana ’ebenuave’avina sagalina
’inaya tomotau ni’a iva’auta, ta Elodiasa natudi mevavinena qabu matadia
ouou, ta ena ou weaqina Elodi qaiqaiawa. 5[h] ’Inega Elodi iahaba~nana
’inaya vona fofofola vonaya, “Tola’ai eu nuanua e ana fata ena neiu”, ta
wese ’awatamatamana ba’e vona~nana weaqina.
6 ’Inega Elodiasa natudi ’inaya ive’awahayahaya edi nuanua weaqina, ta ’inega
iahabana Elodi voneaya, “Nuanuagu Ioni Togivebabitaiso ’unu’ununa ma gaebana
una neigu.” 7 ’Inega Elodi nuana vita qiduana, ta ni’a tamada ’inanea ta wese
tolusagali ena vona fofofola ni’a inoqolia ’inega iahaba~nana ena vona awafelea.
8 Ta ena tofewayavo luvetunedi itauya vanue ’ebeyoqona ’inaya, ta Ioni magana
ida’ea. 9 Ta ’unu’ununa gaebaya ia’uya ’inega iahabana ’inaya imiea ’ewea, ta ’inega
inana neidi. 10 Ta Ioni ana to’abibodayavo imai ’inega Ioni ’wafina i’ewei itavunia.
Ta ’abiboda itauya Ieisu ’inaya, ’inega yani qabuna ivonayea Ioni weaqina.
11 Ta tuta~nana toluvine Elodi Ieisu Valena noqolia, 12 ’inega ena tofewayavo
vonedia, “Omo’e ’oloto~nana ana ’ita tauna Ioni Togivebabitaiso ta ’aligega ni’a
ya’itoto ’evivi, mana me ena waiwai yani ’ebenuavoqana viaviaqidi.”

Qabu qiduadi Ieisu ve’ainidi
(Maki 6:45-52; Ioni 6:15-21)

13 Ieisu Ioni Togivebabitaiso ena ’aliga valena noqolia, ’inega ’abaga
nogea ta wagaya gelu tauya di’we tomotau geqana ’inaya. Ta tomotau

---

[e] **13:55** Ion 6:42 [f] **13:57** Ion 4:44 [g] **14:3-4** Luvi 18:16; 20:21; Lk 3:19-20
[h] **14:5** Md 21:26

Ieisu ena tauya valena inoqolia, ’inega ’abaga taha taha ’idiega ’aqediega
itauya ’inaya. 14 Ta tuta~nana Ieisu wagega vawebui balabalaya ’inega
qabu qidua va’inedi ’itedi ta nuakolokoloyedi. ’Inega tovevihiqa qabudi
giveaqiaqiedi.
15 Ni’a velavilaviea ’inega ana to’abibodayavo imai Ieisu ’inaya ivonea
ivonaya, “Kaiwabu, di’we ba’ena tomotau geqana, tuta goyona naboinia
’inega qabu ba’e una vetunedi ina tauya, ta adi ’abwaga ina gimwane
omo’e ’abaganavo di’wedega.”
16 Ta Ieisu vonedia, “Ge ina tauya, ta ’esi omi’a ’abwaga ona neidi ina ’ai.”
17 ’Inega ivona ’eviviea ivonaya, “Gebu, mana ima’a ama ’abwaga ge
’eala, u’itei beledi nima ’aidegana ta wese ’iqana magilafudimo.”
18 Ta ’inega Ieisu vonaya, “Beledi ta wese ’iqana oneigu!” 19 [i] ’Inega
tomotau qabudi vonedi libia ina toabui ta beledi nima ’aidegana ta ’iqana
magilafudi ’ewedi ta ’ita vane mahalaya, ’inega ’abwaga~dina weaqidi
lukaiwa. Ta ’abiboda beledi gitomwedi ta ana to’abibodayavo neidi, ’inega
beledi~nana tomotau ’idia ivewila’ayea. 20 ’Inega qabudi i’ai ta gamodi
’elukoko. ’Ai gumwala, ’inega to’abiboda diavona ’awagigi iva’auqidi, ta
kwalisi tuwelo iluveagatuna’idi. 21 To’ai diavona gamodiega ’oloto dimo
iavodi adi yau 5,000 ’idewani, ta vivine be wese gogama qabudi ge adi
avomo.

Ieisu mwade’wa debanega tauya
(Maki 6:45-52; Ioni 6:15-21)

22 ’Inega ana to’abibodayavo luvetunedi wagaya ina igelu ina nugweta
ta ina vaukamana mali di’wea. Ta tauna nawale tomotau qabudi
vevematamagilafuyedi ina ’evivi edi ’abagaya. 23 [j] ’Inega to’abiboda~dina
wagaya igelu ta Ieisu qabu~dina vetunedi itauya. ’Abibodanaya tauna
ana ’aidega bwanagaya ’watovu sabi venoqi Yaubada ’inaya. ’Inega ni’a
velovelovanea ta Ieisu ana ’aidega toatoa. 24 Ta to’abiboda~dina edi waga
ni’a inevayei itete malavetaya, ’inega nufula qiduana ilobea. ’Inega edi
waga ’ubuibuinia ta wese yaqina ’au’ia’iawedi.
25 Ta manu bodobodoya Ieisu mwade’wa debanega mai ana
to’abibodayavo di’wedia ’ifoqe. 26 [k] Omo’e ’inaya Ieisu ana to’abibodayavo
i’itea mwade’wa debanega maimai ’inega imwaniniva qiduana idiula ta
ivonaya, “Ieii, o’itei otala omo’e maimai!”
27 Ta Ieisu vonedia, “Ge ona mwaniniva, ya’a ba’e taugu emi Kaiwabu.”
28 ’Inega Fita vonaya, “Kaiwabu, ’eguma vonahaqiaqi o’a tau’una e
’inega una gabegu ta mwade’wa debanega ena wai ’iuya.”
29 Ta Ieisu voneaya, “Umai!” ’inega Fita wagega vawebui ta mwade’wa
debanega ve’ale natauya Ieisu ’inaya.

---

[i] **14:19** Md 15:35-39; Mk 8:6-10 [j] **14:23** Lk 6:12; 9:28 [k] **14:26** Lk 24:37

30 Tuta~nana tautauya ta nufula qiduana ’itea ’inega mwaniniva ta
mwade’waya ve’ale damana ’inega gaba vonaya, “Kaiwabu, uiulegu!”
31 [l] ’Inega Ieisu lukwayavonega nimana si’otoia Fita kafia ta voneaya,
“Eu vetumaqana goyona, tola’ai weaqina uvenuana magilafu?” 32 ’Inega
magilafudi wagaya igelu ta yaqina ’avalaulihia.
33 Ta to’abiboda~dina wagaya itoatoa ihiwa’odu Ieisu ’inaya ta ivonaya,
“Vonahaqiaqi, o’a Yaubada Natu Otaqina.”

Ieisu tovevihiqa qabudi giveaqiaqiedi Genasaleta ’inaya
(Maki 6:53-56)

34 ’Inega ivaukamana i’ifoqe ’abaga Genasaleta ’inaya ta wagega
ivawebui bwa’obwa’oya. 35 Ta ’abaga~nana ana totoayavo Ieisu i’ita
’inanea, ’inega valena iyawala dadanea ’abaga qabudi ’idia, ta totoa
’abaga edi tovevihiqayavo qabudi imiedi ’inaya. 36 [m] Ta Ieisu inoqiea
ivonaya, “Kaiwabu, nage ana fata tovevihiqa ba’e au kaleko matavusina
ina gitonovia?” Tuata Ieisu awafeledi, ’inega aiqabu ana kaleko igitonovia
e iveaqiaqi.

Me Diu tubudiavo edi ilivu weaqina
(Maki 7:1-13)

15 1 ’Abibodanaya Falisi ta wese luvine ana tove’itayavo ’abaga
Ielusalema ’inega imai Ieisu ’inaya ta ivoneaya, 2 “Tola’ai weaqina
au to’abibodayavo ’ai ana tuta ’inaya nimadi ge ida ’utu’utudi ta ’abwaga
i’ai’ai, bena’ena viaqa~nana ’inega tubudavo edi ilivu iqeuqeunia?”
3 Ta Ieisu vonedia, “Omi’a Yaubada ena luvine oqeuqeunia, mana
tubumiavo edi ilivu o’abi’abibodea. 4 [n] Yaubada ena luvine magilafuna
ba’e vonaya,

‘Inau ta tamau una ’amayabedi’,
ta wese vonaya,
‘’Eguma togama tamana nage inana navona ve’alatedi
luaqiaqiea be ona luve’aligia’.

5 “Ta omi’a ovonaya ’eguma taha toga tamana ta wese inana navonedi
navonaya, ‘Ya’a egu kulufayavo ni’au yahawafeledi Yaubada ’inaya,
’inega gebu agu fata ena iulemi’. Ta ba’e vona~nana ’inega ovonaya
be ina be tama adi ’itamaki gebu yani qiduana ’iuya. 6 Ba’e ’idewanina
tubumiavo edi luvine o’abibodea, ta Yaubada ena luvine obwegebwegea.
7 Vonahaqiaqi, omi’a to’eu’au’ava! Lova tovesimasimana Aisea weaqimi
simanayea, vonaya,
8 [o] ‘Tomotau ba’e ’awadiega i’amayabegu

---

[l] **14:31** Md 8:26; Mk 4:39 [m] **14:36** Md 9:20-21 [n] **15:4** ’Ifo 20:12; 21:17; Luve 5:16
[o] **15:8-9** Ais 29:13

ta giwalidiega itoa luluvai ’iguyega.
9 Ta wese ’iguya itafwalolo kavovo,
mana edi ve’ita luvine weaqina ge ya’a ’iguyega
ta ’esi tomotau edi nuenuega ’ifoqe.’ ”

Ieisu ena ve’ita toyani tomotau nagivebwavudi
(Maki 7:14-23)

10 ’Inega Ieisu qabu qiduana gabedi imai vonedi vonaya, “Vona ba’e ona
noqolia ’inega nuami na’eqa’uya! 11 [p] ’Abwaga ’awadega ka’ai’ainidi gebu
ana fata nagivebwavuda, ta ’esi eda vonayavo ’awadega i’ifoqe mai ana
fata ina givebwavuda.”
12 ’Inega Ieisu ana to’abibodayavo imai ’inaya ta ivoneaya, “Kaiwabu,
nage Falisiavo u’itedi eu vona ba’e weaqina diadi vilea?”
13 Ta Ieisu vonaya, “Tamagu mahalaya toatoa ’aiwe diavona ge
da’wadidi nawale ena tovale’ewayavo ina abu yavuledi. 14 [q] Ta Falisiavo
ona nogedi, mana taudi tovanugweta matadi kwayakwayana. Ta ’eguma
matakwaya taha iana wese matana kwayakwayana navanugwetea e
’inega nawale magilafudina gulia ina be’u.”
15 ’Inega Fita vetala’aiea vonaya, “Vona sesebai ba’e ana alamani una
givesimatalia ’imaya.”
16 Ta Ieisu vonaya, “Nage omi’a wese nawale nuami ge dasimatala?
17 Mana tola’ai ’awadega ka’ai’aini ta lugulugu gamodaya e yani~nana
’abiboda tautauya avuqainaya. 18 Ta vonahaqiaqi, tola’ai tomotau
giwalidiega ’ifo’ifoqe ta ’awadiega ivonavonayea, e ba’e vona diavona
’idiega ana fata taudiega ina givebwavudi. 19 Mana giwalidiega
nuanua luveifadi ’ifo’ifoqe ’idewana luve’aliga be, luabu be,
velamo’eno kavokavovo be, vanawala be, ’eu’au’ava ta wese awagila.
20 Ba’e yani diavona tomotau gigivebwavudi, ta ’eguma nimada ge
kana ’utudi ’ai ana tuta ’inaya ge ana fata nagivebwavuda.”

Kenani vavinedi edi vetumaqana
(Maki 7:24-30)

21 Ieisu ena viaqayavo ’abibodanaya di’we~nana nogea ta tauya
di’we Taia ta Saidoni ’idia. 22 Ta di’we~nana ’inega Kenani vavinedi
taha i’ifoqe imai Ieisu ’inaya ta igaba ivonaya, “Kaiwabu, o’a kini
Deibida tubuna uda nuakolokoloyegu, mana niboana luveifana
natugu mevavinena ’wahalia ta gigiveluveifa aqiaqiea.”
23 Ta Ieisu vavine~dina edi gaba ge taha vona ’inega dave’evivia.
’Inega ana to’abibodayavo imai ta Ieisu ivoneaya, “Vavine~dina una
vonedi ina tauya, mana edi vegabagaba ’inega igivesiniqaiqaiema.”

---

[p] **15:11** Md 12:34 [q] **15:14** Lk 6:39; Lom 2:19

24 [r] Ta Ieisu vonaya, “Yaubada vetunegu yamai sifi luluve’waividi
Isileli ena ’ebeluvine gamonaya adi ’aidega weaqidi.”
25 ’Inega vavine~dina imai Ieisu matanaya tuqatuqadiega isobadi
ta ivonaya, “Kaiwabu uda iulegu!”
26 Ta Ieisu vonaya, “Ge daluaqiaqiei be gogama adi ’abwaga kana
’ewei ’idiega ta kana felei kedewa ’idia.”
27 Ta vavine~dina ivonaya, “Kaiwabu, eu vona ba’e vonahaqiaqi,
ta ’abwaga salimuguna avuavuta kaiwabu ena ’ebe’aiega ’inega ena
kedewayavo i’ai’ainia?”
28 ’Inega Ieisu vavine~dina edi vona ve’evivia vonaya, “Vavine,
emi vetumaqana waiwaina, ’inega emi venoqi ana ve’ia na’ifoqe.” Ta
tuta ba’e ’inaya vavine~dina natudi veaqiaqi ’evivi.

Tovevihiqa qabudi Ieisu giveaqiaqiedi

29 ’Inega Ieisu di’we~nana nogei ta lavu Galili balabalanega
luvivila ta ’watovu bwanagaya ta oade toabui. 30 Ta qabu qiduadi
wese i’watovu ta edi tovevihiqayavo imiedi taudi ’aqedi luveifana
be, matadi kwayakwayana be, tovenakunaku ta wese tovevihiqa
’eala Ieisu matanaya ia’udi. Ta qabudi giveaqiaqiedi. 31 [s] ’Inega
qabu diavona nuadi voqana qiduana, mana tovenakunaku
ivonavona be, ’aqedi luveifana itautauya ta matadi kwayakwayana
wese i’ita ’evivi. ’Inega qabu diavona me Isileli edi Yaubada
iawatuboya.

Ieisu qabu qiduadi ve’ainidi
(Maki 8:1-10)

32 [t] ’Inega Ieisu ana to’abibodayavo gabedi imai ta vonedia,
“Qabu ba’ena yanuakolokoloyedi mana ni’a ’aubena toi ba’idia
maega atoatoa ta ge adi ’abwagamo. ’Inega ge nuanuagu ma
botanidi ena vetunedi ina ’evivi fole nawale ’edaya ’ai weaqina ina
’elutava.”
33 Ta ana to’abibodayavo ivoneaya, “Di’we ba’ena tomotau geqana, ta
ma’oda qabu qiduadi ba’e adi ’abwaga kana loba ’aiqei, be tola’aiega kana
ve’ainidi?”
34 ’Inega Ieisu vetala’aiedi vonaya, “’Evisa beledi ’imia ’eno’eno?”
’Inega ivoneaya, “Beledi seveni ta wese vaina ’iqana goyogoyodi
maega.”
35 ’Inega Ieisu qabu diavona vonedi bwa’obwa’oya ina toabui.
36 Ta beledi seveni~dina be wese ’iqana~dina ’ewedi ta vona
lukaiwa Yaubada ’inaya weaqidi. ’Inega gitomwedi ta neidi ana

---

[r] **15:24** Md 10:6 [s] **15:31** Mk 7:37 [t] **15:32** Md 14:14

to'abibodayavo 'idia, 'inega ivewila'ayea qabu diavona 'idia, 37 ta i'ai
ana laba gamodi 'elukoko. 'Abibodanaya Ieisu ana to'abibodayavo
'abwaga 'awagigidi iva'auqidi, ta kwalisi seveni iluveagatuna'idi.
38 To'ai diavona 'oloto dimo adi yau 4,000, ta vivine be gogama ge
adi avomo. 39 Ieisu qabu~dina vetunedi itauya, 'inega wagaya gelu
ta tauya di'we Magadana 'inaya.

Tomotau nuanuadi 'ebe'ita waiwaina ina 'itea
(Maki 8:1-13; Luke 12:54-56)

16 1 [u] Taha 'aubena 'inaya Falisiavo ta wese Sadusiavo imai Ieisu
'inaya sabi sitonovina, 'inega ivetala'aiea ivonaya, "Nage au fata
'ebe'ita taha mahalega una viaqi ana 'itea, be 'inega ana 'awahaqiaqieu
vonigo eu waiwai Yaubada 'inega mai."
2 'Inega Ieisu vonaya, "Omi'a 'eguma lavilavi 'inaya baba'au ona 'itea
nalia'unuva ta mahala nalubwealia, 'inega ni'au oalamania 'ibe mahala
ive. 3 Ta 'eguma 'awa'awai 'inaya waumana kwaukwausina mahala
naumabodea ona 'itea, e 'inega ni'au oalamania nawale 'wei na'wei.
Vonahaqiaqi, mahala ana 'ita 'inega ni'a oalamania tola'ai na'ifoqe, ta
tola'ai ba'itagana matamia i'ifo'ifoqe adi alamani weaqina nuami nawale
ge da'eqa'ui. 4 [v] Lagata ba'e omi'a luveifami ta wese Yaubada ge nuanuami
ona alamania. Omi'a ovetala'aiegu 'ebe'ita taha weaqina. Ta ge taha wese
'ebe'ita ena neimi, ta 'esi Iona tauna ta'iwa emi 'ebe'ita." 'Inega Ieisu
nogedi ta tauya.

Ieisu ena vona sesebai Falisi be Sadusi weaqidi
(Maki 8:14-21)

5 'Inega lavu di'wenaya italaukamana ta Ieisu ana to'abibodayavo adi
beledi ivenuafania ge ida 'ewei. 6 [w] 'Inega Ieisu vonedia, "Falisiavo be
Sadusiavo edi isiti 'inega ona 'itamakimi."
7 'Inega to'abiboda~dina taudiega iveqae ivonaya, "Ana 'ita Ieisu ba'e
'idewani vonavona 'aiqa, mana ada beledi ge kada 'ewei."
8 Ta Ieisu edi nuanua ni'a alamania 'inega vonedi, "Omi'a emi vetumaqana
goyona. Tola'ai weaqina taumiega oveveqae vonigo ge ami beledimo? Ya'a
ge eda vonavona beledi weaqina. 9 [x] Nage nawale nuami ge da'eqa'uya? Nage
ni'a ovenuafania tuta~nana beledi faibi 'inega tomotau 5,000 yave'ainidi? Ta
wese 'abwaga 'awagigidi ova'auqidi, e 'inega kwalisi 'eala oluveagatuna'idi.
10 [y] Ta wese beledi seveni 'inega tomotau adi yau 4,000 yave'ainidi, ta
'awagigidi ova'auqidi ta kwalisi 'eala oluveagatuna'idi, waisa? 11 'Inega tola'ai
weaqina ge oda alamania ya'a ge beledi weaqina eda vonavona? Ta 'esi

---

[u] **16:1** Md 12:38; Lk 11:16 [v] **16:4** Md 12:39; Lk 11:29 [w] **16:6** Lk 12:1
[x] **16:9** Md 14:17-21 [y] **16:10** Md 15:34-38

Falisiavo be Sadusiavo edi isiti ’inega ona ’itamakimi.” 12 E omo’e ’inega nuadi
’eqa’uya ta ialamania Ieisu ge davonedi be ina ’itamakidi beledi ana isiti
weaqina, ta ’esi Falisiavo be Sadusiavo edi ve’itayavo ’idiega ina ’itamakidi.

Fita ena alamani Ieisu weaqina simana ’ifoqeyea
(Maki 8:27-31; Luke 9:18-21)

13 Tuta~nana Ieisu mai taha di’we ’abaga Sisalia Filifai di’wenaya,
’inega ana to’abibodayavo vetala’aiedi vonaya, “Ma’oda tomotau
ivonavona ’aiqa ya’a Tomotau Natuna weaqigu?”
14 [z] ’Inega ive’iea ivonaya, “Vaina tomotau ivonaya be o’a Ioni
Togivebabitaiso, ta vaina ivonaya be o’a Ilaitia, ta vaina ivonaya be
o’a Ielemaia, ta wese vaina ivonaya nage o’a taha tovesimasimana
nugwenugweina.”
15 ’Inega Ieisu vetalamatanedi vonaya, “Ta omi’a, ma’oda emi nuanua
vonigo ya’a togama?”
16 [a] ’Inega Saimoni Fita vona ’eviviea vonaya, “O’a To’etoyavua,
Yaubada mayawaina Natuna!”
17 [b] Ta Ieisu Fita vonea vonaya, “Saimoni o’a Ioni natuna, vonahaqiaqi una
qaiawa, mana ba’e eu alamani ge tomotau ’idiega da’ifoqe ta ’esi Tamagu
mahalaya neiu. 18 [c] Ta wese yavoneu, o’a au wawa Fita ta ana givila dabo,
’inega dabo~nana debanaya egu ’ekalesia ena yoqonia, ’inega ’aliga ena waiwai
gebu ana fata egu ’ekalesia naqeuni. 19 [d] Wese mahala ena ’Ebeluvine ana
’ebesiwa’a ena neiu, ’inega tola’ai bwa’obwa’oya una yoqonia wese mahalaya
Yaubada nayoqonia. Ta wese tola’ai bwa’obwa’oya una yavuia wese mahalaya
Yaubada nayavuia.” 20 Omo’e ’inaya Ieisu ana to’abibodayavo vona waiwaina
neidi vonedia, “Ge taha toga ’inaya ona simanegu vonigo ya’a To’etoyavua.”

Ieisu ena ’aliga weaqina simana ’ifoqeyea
(Maki 8:31–9:1; Luke 9:22-27)

21 Tuta omo’e ’inega Ieisu ana to’abibodayavo ve’ale ve’itedi vonaya,
“Ya’a luaqiaqiegu be ena tauya Ielusalema ’inaya, ta visiqa qiduana ena
lobea ’abaga ana tovanugwetayavo be toveguba qiduqiduadi ta wese
luvine ana tove’itayavo ’idiega. Omo’e ’inaya ina luve’aligigu ta ’aubena
vetoina ’inaya Yaubada nagiveyawaha ’eviviegu.”
22 ’Inega Fita Ieisu ’ebe’ewei vanaqoyea ta lugwaeyea vonaya,
“Kaiwabu, ba’e yani diavona gebu na’ifoqe ’iuya!”
23 ’Inega Ieisu tunugivila Fita ’inaya ta voneaya, “O’a ’idewani Seitani,
’inega unogegu! Ge una awatayegu, mana eu nuanua tomotau edi nuanua
’idewani, ta gebu Yaubada ’inega.”

---

[z] **16:14** Md 14:1-2; Mk 6:14-15; Lk 9:7-8 [a] **16:16** Ion 6:69 [b] **16:17** Gal 1:15-16
[c] **16:18** Ion 1:42; Efe 2:20 [d] **16:19** Md 18:18; Ion 20:23

24 [e] ’Abiboda Ieisu ana to’abibodayavo vonedi vonaya,
“’Eguma taha toga nuanuana na’abibodegu luaqiaqiea be tauna
ena nuanua nanogea ’inega taunega ana ’etoluai na’avalea ta
na’abibodegu. 25 [f] ’Inega togama yawaina navegagalea nawale
yawaina naluve’waivia, ta togama yawaina weaqigu nahawafelea
nawale yawai aqiaqina nalobea. 26 [g] ’Eguma taha toga bwa’obwa’o
ana kulufayavo qabudi na’ewedi ta ’abiboda na’aliga, tola’ai
ana aqiaqina? Mana ge ana fata yawaina na’ewa ’eviviei ena
kaikaiwabu ’idiega.
27 [h] “Nawale ya’a Tomotau Natuna egu tovale’ewayavo maega
ana ’evivi ana mai Tamagu ena simatala kaikaiwabuna ’inega,
ta tomotau edi viaqayavo ana ve’ia ena neidi. 28 Yavona aqiaqi
’imia, nawale tomotau vaina ’imiega gebu ona ’aliga ana laba ya’a
Tomotau Natuna kavona Kini ena ’evivi ena mai me egu luvine.”

Ieisu ana ’ita vedumaduma
(Maki 9:2-3; Luke 9:28-36)

17 1 ’Aubena sikisi gumwala Fita ta wese Iemesa ma taina
Ioni, Ieisu ’ebe’ewedi maega i’watovu bwanaga taha kuena
debanaya. 2 [i] Itoatoa ’inega matadia Ieisu ana ’ita vedumaduma
ta ’iawana simatala baba’au ’idewana, ta wese ana kaleko
luwadaeyea ana ’ita namanamala otaqina. 3 Ta ba’e tuta~nana
’inaya Mosese be Ilaitia i’ifoqe imai ta Ieisu maega iveveqae.
4 ’Inega Fita Ieisu ’inaya vonaya, “Kaiwabu, ba’idia ana toa aqiaqi
otaqina, ’inega ’eguma nuanuau didi toi ena yoqonidi taha o’a
weaqiu, taha Mosese weaqina ta wese taha Ilaitia weaqina.”
5 [j] Fita nawale vonavona, ’inega gawata wadawadaea otaqina
umedi ’inega taha bona gawatega ’ifoqe vonaya, “Ba’e Natu
otaqigu, tauna weaqina yaqaiawa qiduana. ’Inega tauna ena vona
ona noqolia.”
6 Ta to’abiboda~dina vona~nana inoqolia ’inega imwaniniva
ge goyo ta igivelukabwebwe bwa’obwa’oya. 7 ’Inega Ieisu mai
gitonovidi vonedi vonaya, “Ge ona mwaniniva, oya’itoto!” 8 Ta
tuta~nana itunuvane Ieisu ana ’aigeda tovotovolo i’itea.
9 Tuta~nana bwanagega iwebui mai ’inega Ieisu luvine
waiwaina neidi vonedi vonaya, “Yani diavona ni’a o’itedi ge
taha toga ’inaya ona vonavonayei ana laba ya’a Tomotau Natuna
’aligega ena ya’itoto ’evivi.”

---

[e] **16:24** Md 10:38; Lk 14:27 [f] **16:25** Md 10:39; Lk 17:33; Ion 12:25 [g] **16:26** Md 4:8-9
[h] **16:27** Md 25:31; Same 62:12; Vos 24:12; Lom 2:6; Ve 22:12 [i] **17:2** 2Fit 1:16-18
[j] **17:5** Same 2:7; Ais 42:1; Md 3:17; Mk 1:11; Lk 3:22; Luve 18:15

10 [k] Ta Ieisu ana to'abibodayavo ivetala'aiea ivonaya, "Tola'ai
weaqina luvine ana tove'itayavo ivonavona Ilaitia nanugweta namai
ta 'abiboda To'etoyavua namai?"
11 'Inega Ieisu vonaya, "Vonahaqiaqi, Ilaitia nugweta namai, 'inega
yani qabudi nagivetunuqidi, 12 [l] ta yavona aqiaqiemi Ilaitia~nana
ni'a mai ta tomotau ge ida 'inanea, ta 'esi iveyani kavokavovoyea
edi nuenuega, nawale wese ya'a Tomotau Natuna 'idewani ina
veilivu 'aiqegu." 13 [m] 'Inega to'abiboda~dina inuaia Ieisu Ioni
Togivebabitaiso weaqina vonavona 'idia.

Taha gwama niboana luveifana 'wahalia Ieisu giveaqiaqiea
(Maki 9:14-29; Luke 9:37-43a)

14 'Inega Ieisu ana to'abibodayavo maega imai qabu 'idia, ta taha
'oloto mai ta tuqatuqanega sobadi Ieisu 'iawanaya, 15 ta vonea
vonaya, "Kaiwabu, natugu me'olotona una nuakolokoloyea, mana
lugelabo 'ewea 'abo tuta qabuna vevekaoya ta tafetafefwai. Ta wese
'wafina visivisiqa qiduana, 'inega vaina tuta be'ube'u 'aiwe 'ala'alaina
'inaya ta wese go'ilaya. 16 'Inega au to'abibodayavo 'idia yamiea ta ge
adi fata ida giveaqiaqiei."
17 Ta Ieisu vonedi, "Omi'a ma'oda? Debami 'i'wanina! Nage ge oda
vetumaqanegu, waisa? Ta emi deba 'i'wana 'inega 'wafigu siniqaiqai.
Omiei gwamana eda 'itei!"
18 'Inega Ieisu niboana luveifana luvetunei 'ifoqe gwama~nana
'inega, ta tuta ba'e 'inega veaqiaqi 'evivi.
19 [n] 'Abiboda Ieisu ana to'abibodayavo adi 'aidega imai 'inaya
ivetala'aiea ivonaya, "Kaiwabu, tola'ai weaqina ima'a ge ama fata
niboana luveifana ada 'wavi 'ifoqeyei?"
20 [o] Ta Ieisu vonaya, "Omi'a emi vetumaqana dawalilina, 'inega ge
ami fata. Ta yavona aqiaqiemi, 'eguma emi vetumaqana kavona te'wa
vewanina ana fata 'idewana, e 'inega meaqana 'imia be bwanaga omo'e
'inaya ona vonaya, 'Ba'inega utoaiqo oi'idia!' ta namatayagemi. 'Inega ami
fata yani qabuna ona viaqia. 21 Ta yavona aqiaqiemi, noqi ta wese vedede
'inega ami fata ba'e niboana diavona ona 'wavi 'ifoqeyedi. Ta ge taha
wese yani 'inega."

Ieisu ena vona vemagilafuna ena 'aliga weaqina
(Maki 9:30-32; Luke 9:43b-45)

22-23 [p] Tuta~nana Ieisu ana to'abibodayavo maega di'we Galili 'inaya
itoa va'auta, 'inega vonedi vonaya, "Ya'a Tomotau Natuna nawale agu

---

[k] **17:10** Mal 4:5 [l] **17:12** Md 11:14 [m] **17:13** Lk 1:17 [n] **17:19** Md 10:1 [o] **17:20** Md 21:21; Mk 11:23; Lk 17:6; 1Kol 13:2 [p] **17:22-23** Md 16:21

tosuluva nave'ineiegu tomotau 'idia be ina luve'aligigu, ta 'aubena vetoina
'inaya Yaubada mayawaigu nagiveya'itoto 'eviviegu." 'Inega Ieisu ana
to'abibodayavo nuadi vita qiduana ba'e vonana weaqina.

Vanue Gwalagwalana ana takesi weaqina

24 [q] Tuta~nana Ieisu ma ana to'abibodayavo imai 'abaga Kafaneumi
'inaya, 'inega Vanue Gwalagwalana ana takesi ana to'ewa imai Fita 'inaya
ivetala'aiea ivonaya, "Ma'oda, nage eu tove'ita taketakesi, nage gebu?"
25 Ta Fita vonaya, "E, tauna ena takesi a'ua'uya."
'Inega lugu vanuea ta Ieisu iana Fita vetala'aiea vonaya, "Saimoni,
ma'oda unuanua 'aiqa bwa'obwa'o ana toluvineavo weaqidi? Aiqabu
'idiega takesi i'ewe'ewei, taudi edi tomotau 'idiega, nage mali tomotau
'idiega?"
26 'Inega Fita vonaya, "Mali tomotau 'idiega."
'Inega Ieisu wese vona 'evivi vonaya, "Vonahaqiaqi, ta ba'e ilivu~nana
'inega edi tomotauyavo edi toa igigivemeaqania. 27 Ta takesi ana
to'ewayavo adi lutonova ge kana giveluveifei. 'Inega bani una 'ewei ta
una tauya lavuya ta 'iqani~nana umadu'onea e 'awana una gila'ei, 'inega
mane una lobea ta una 'ewei. 'Inega una tauya takesi ana to'ewa 'idia ta
mane~nana una neidi ita'a weaqida."

Togama ana wawa 'ena'ina mahala ena 'Ebeluvine gamonaya?
(Maki 9:33-37; Luke 9:46-48)

18 1 [r] 'Aubena omo'e 'inaya Ieisu ana to'abibodayavo imai ta
ivetala'aiea ivonaya, "Kaiwabu, togama ana wawa 'ena'ina
mahala ena 'Ebeluvine gamonaya?"
2 'Inega Ieisu taha gwama gabei mai ta nuanidia vetovoloi, 3-4 [s] vonedia,
"Yavona aqiaqiemi, omi'a 'eguma ona nuawebui gwama ba'ena 'idewani,
'inega omi'a ami wawa nave'ena'i mahala ena 'Ebeluvine gamonaya. Ta
'eguma ge ona nuawebui gogama goyogoyodi 'idewani, e nawale ge wese
ona lugu 'Ebeluvine~nana 'inaya. 5 [t] 'Inega 'eguma togama taha gwama
kavona ba'e gwama~nana na'ebe'ewea ya'a agu wawega, e tauna ya'a
wese 'ebe'ewegu.

Sitonova luveifana ana viaqa weaqina
(Maki 9:42-48; Luke 17:1-2)

6 "Ta 'eguma taha tomotau ba'e gwama nana 'idewani nagivebe'uyea
be ena vetumaqana 'iguya nanogea, e 'inega tomotau~nana luaqiaqiea
be dabo agona 'ebefiaqa maganaya ina yoqoni, ta ma dabona ina

---

[q] **17:24** 'Ifo 30:13; 38:26 [r] **18:1** Lk 22:24 [s] **18:3-4** Md 19:14; Mk 10:15; Lk 18:17
[t] **18:5** Md 10:40; Lk 10:16; Ion 13:20

felawebuiea malavetaya nadamana nawebui. 7 Omi'a totoa bwa'obwa'o
nuakolokolomi, mana 'ebebe'u 'eala 'eno'enova. Vonahaqiaqi, sitonova tuta
qabuna 'ifo'ifoqe, ta 'eguma taha 'oloto enavo sitonovega nagivebe'udi e
nawale 'oloto~nana veilaqe qiduana nalobea.
8 [u] "Ta 'eguma nimau nage 'aqeu ina givebe'uyeu 'inega una da'a
yavuledi. Mana ge taha ana luveifana 'eguma nimau nage 'aqeu da'ada'adi
ta yawai vataya una lobea, ta 'esi ge taha au luaqiaqi 'eguma ma bubuyau
ina felawebuieu 'aiwe 'ala'alata vatayana 'inaya. 9 Matau wese 'idewani
'eguma nagivebe'uyeu una bwaqi yavulea. Luaqiaqieu 'eguma matau
'aidegana ta yawai vataya una lobea, ta ge daluaqiaqieu 'eguma matau
magilafudi ta ina felawebuieu 'aiwe 'ala'alata vatayana 'inaya.
10 [v] "Gogama ba'e 'idewanina gebu taha 'idiega ona dikinekinei. Yavona
aqiaqi 'imia, gogama qabudi edi tovale'ewayavo tuta qabuna mahalaya
Tamagu 'iawanaya itoatoa ta i'ite'itea.

Vona sesebai sifi luluve'waivina weaqina
(Luke 15:3-7)

11 [w] "[Ta ya'a Tomotau Natuna yamai luluve'waividi sabi 'etoyavuidi.]
12 Ta ona nuaia 'eguma taha 'oloto ena sifiavo adi yau 100 ta 'aigedana
'idiega naluve'waiva, 'inega ma'oda naviaqa 'aiqa? Yavona aqiaqiemi,
nawale 99~dina bwanaga veanaya navalovedi ina toatoa ta natauya
luluve'waivi~nana sabi salina. 13 Ta yavona aqiaqiemi, tuta~nana naloba
'eviviea 'inega naqaiawa qiduana, ta 'abiboda 99~dina, mana taudi
aqiaqidi itoatoa. 14 'Inega ona alamani aqiaqiea, Tamami mahalaya ge
nuanuana gogama ba'e 'idiega taha naluve'waiva tomotau edi sitonova
'inega.

Luveifana ana givetunuqa weaqina

15 [x] "'Eguma iau luveifana naviaqia 'iuya, 'inega una tauya 'inaya ta
magilafumi ami 'aidega ena luveifana ona givetunuqia. Ta 'eguma eu
vona nanoqolia 'inega ni'a maega oveiana 'evivi. 16 [y] Ta 'eguma ge nuana
be eu vona nanoqoli 'inega tomotau 'aidegina nage magilafudi una
'ebe'ewedi ta maega ona tauya iau 'inaya. 'Inega o'a eu ve'ewa iau 'inaya
una simana 'ifoqeyea togivetunuqa magilafudina matadia, 'inega taudi
adi fata ve'ewa~nana ina alamani aqiaqiei be ina 'awahaqiaqieu. 17 Ta
'eguma ge nuanuana emi vona nanoqoli 'inega iau~nana ona tauyea
'ekalesia 'idia ta vita~nana weaqina ona vematamagilafuyedi. Ta 'eguma
ge nuanuana edi vona nanoqoli 'inega ona nogea natoa 'ifoqe 'idewani
takesi ana to'ewayavo, nage aiqabu ge Yaubada ida vetumaqanea.

---

[u] **18:8** Md 5:29-30 [v] **18:10** Ibe 1:14 [w] **18:11** Lk 19:10 [x] **18:15** Lk 17:3; Gal 6:1
[y] **18:16** Luve 19:15; Ion 8:17

18 [z] "Yavona aqiaqi 'imia, 'eguma tola'ai bwa'obwa'oya oyoqoyoqonidi
'inega yani diavona nawale wese mahalaya Yaubada nayoqonidi. Ta wese
'eguma tola'ai bwa'obwa'oya oyavuyavuidi nawale yani diavona wese
mahalaya Yaubada nayavuidi.
19 [a] "Ta wese yavonemi, 'eguma bwa'obwa'oya tomotau magilafumi
taha yani weaqina nuanua 'aideganega ona venoqi Yaubada 'inaya, e
'inega Tamagu mahalaya emi nuanua nave'iea. 20 Mana 'eguma tomotau
magilafudi nage toidi agu wawega ina toava'auta, 'inega ya'a wese
nuanidia yatoatoa."

Nuataqo weaqina

21 'Inega Fita mai ta Ieisu vonea vonaya, "Kaiwabu, 'eguma iagu tuta
qabuna 'iguya luveifana viaviaqia 'inega 'evisa tuta ena nuataqoi, nage
tuta seveni ana yau?"
22 [b] Ta Ieisu vonaya, "Ge seveni ana yau, ta 'esi tuta qabuna una
nuanuataqoya, 23 mana nuataqo ilivu~nana ba'e 'idewani mahala ena
'Ebeluvine 'inaya, ovivineneqa! Toluvine qiduana taha nuanuana ena
tofewayavo adi aga ana buki na'itea 'inega nahalamani aqiaqiea 'evisa
mane lova i'ewei 'inega.
24 "Ta buki~nana 'ite'itei, 'inega ena tofewa taha imiea 'inaya, ta
tofewa~nana ana aga 'evisa milioni 'idewani. 25 Ta ge ana fata nave'iei,
'inega ena kaiwabu luvinea vonaya, 'O'a eu susuyavo maega emi kulufa
qabuna ona vegimwaneyedi be mane~nana una neigu au aga weaqina!'
26 Ta tofewa~nana me ena nuavita tuqatuqanega sobadi venoqi 'inaya
vonaya, 'Kaiwabu, tua uda nuakolokoloyegu ta nawale aga~nana ena
vemaisa 'eviviea 'iuya.' 27 'Inega kaiwabu~nana nuakolokoloyea ta ana
aga qabuna nuataqoya, ta 'inega awafelea webui tauya.
28 "Tofewa~nana ni'a webui, 'inega iana taha 'ita lobea, ta tauna ana
aga goyona kavona 'aubena 'aidegana ana ve'ia lova 'inega 'ewea. 'Inega
maganaya kafi givegaululuya ta voneaya, 'O'a au aga ba'itagana una
ve'iea 'iguya!' 29 'Inega iana tuqatuqanega sobadi ta venoqiea vonaya, 'Tua
uda nuakolokoloyegu ta nawale aga~nana ena vemaisa 'eviviea 'iuya.'
30 Ta ena venoqi ge danoqolia ta 'esi vanue 'ebeyoqona 'inaya a'uluguyea
be omo'e 'inaya natoa ana laba ana aga qabuna nalu'ovoia.
31 "Ta wese vaidi tofewa ba'e ilivuna i'itea 'inega nuadi vita qiduana.
'Inega itauya edi kaiwabuna 'inaya ta yani qabuna ni'a i'itea isimana
'ifoqeyea. 32 'Inega kaiwabu~nana ena tofewa gabei mai ta voneaya,
'O'a tofewa veifa otaqiu, mana uvenoqiegu vonigo au aga qabuna ena
nuataqodi, ta eu nuanua ni'a yaviaqia. 33 'Inega o'a wese luaqiaqieu
'eguma iau~nana uda nuakolokoloyea be ana aga 'iuya uda nuataqoi

---

[z] **18:18** Md 16:19; Ion 20:23 [a] **18:19** Mk 11:24; Ion 15:7 [b] **18:22** Nug 4:24; Lk 17:4

’idewani ya’a ni’a yaviaqia ’iuya, waisa?’ 34 [c] ’Inega kaiwabu~nana diana
vilei ta vanue ’ebeyoqona ana to’itamakiavo luvinedi ba’e tofewa~nana
vanue~nana ’inaya wese ina a’uluguyea, ta ina luvematasabuya ana
laba ana aga~nana qabuna navemaisa ’ovoia.” 35 [d] ’Inega Ieisu ena vona
lu’ovoia vonaya, “Tamagu mahalaya wese ba’e ’idewani naviaqa ’aiqa
’imia ’eguma emiavo ge ona nuakolokoloyedi be edi luveifayavo ona
nuataqodi.”

Ieisu ena ve’ita sa’ila weaqina
(Maki 10:1-12)

19 1 Tuta~nana Ieisu ba’e ve’ita diavona lu’ovoia, ’inega di’we Galili
nogei ta lugu di’we Iudia gamonaya, ta taha di’we ’inaya toatoa
go’ila Iolidani di’wenaya. 2 ’Inega qabu qiduadi Ieisu i’abibodea, ta omo’e
’inaya tovevihiqa qabudi giveaqiaqiedi.
3 Ta Falisiavo imai Ieisu ’inaya sabi sitonovina, ’inega ivetala’aiea
ivonaya, “Nage ana fata taha ’oloto taunega ena ’iu kavokavovo ’inega
moqanena navesa’ilidi?”
4 [e] Ta Ieisu edi vona ve’evivia vonaya, “Ni’a oalamania Buki
Nugwenugweina ’inaya i’wayavia tuta ’ebeve’ale ’unu ’inaya To’iva’ava’ata
tomotau magilafudi viaqidi me’olotona ta wese mevavinena”, 5 [f] ta vonaya,

> “Ba’e ’iuna ’inega ’oloto tamana wese inana nanogedi ta moqanena
> maega ina luvetuba, ’inega magilafudi ’wafidi nave’aidega. 6 Lova
> edi toa kavona magilafudi ’idewani, ta ’esi ba’itagana ’wafidi
> ni’a ve’aidega, ’inega tola’ai Yaubada ni’a luvetubea ge taha toga
> navetoasi’iei.”

7 [g] ’Inega Falisi ivonaya, “Tola’ai weaqina Mosese ena luvine a’uya
vonigo ’oloto taha ana fata leta ’inaya ena noga na’wayavia ta moqanena
naneidi ’inega nasa’iledi?”
8 Ta Ieisu vonedi, “Emi vedeba ’i’wana weaqina Mosese awafelemi be
moqanemiavo ona vesa’ilidi. Ta lova tuta ana ’ebeve’ale ’inaya gebu wese
taha awafela da’eno’eno sa’ila weaqina. 9 [h] Ta yavonemi, ’eguma taha
’oloto moqanena ge taha luveifana ida viaqi ta tua moqanena navesa’ilidi
ta navaqi ukamana mali vavine ’inaya, e ’inega ’oloto~nana luabu ilivuna
ni’a viaqia.”
10 ’Inega Ieisu ana to’abibodayavo ivoneaya, “’Eguma vaqi ana luvine
ba’e ’idewani ’inega luaqiaqiea be ge taha toga navaqi.”
11 Ta Ieisu vonedi, “Ve’ita ba’e gebu tomotau qabudi adi fata be ina
’awahaqiaqiedi, ta ’esi tomeqabu Yaubada alamani ni’a neidi ba’e yani
diavona weaqina, e taudi adi fata ve’ita~nana ina ’awahaqiaqiedi.

---

[c] **18:34** Md 5:25-26 [d] **18:35** Md 6:15; Mk 11:25; Efe 4:32; Kol 3:13 [e] **19:4** Nug 1:27; 5:2
[f] **19:5** Nug 2:24; Efe 5:31 [g] **19:7** Luve 24:1-4; Md 5:31 [h] **19:9** Md 5:32; 1Kol 7:10-11

12 Tomotau vaina ge ida vaqi edi ’iu taha taha ’idiega. Nage taha ’oloto
tubu veiveifana ’inega ge ana fata navaqi, ta wese taha ’oloto ge ana fata
navaqi mana vaina tomotau yani ni’a iviaqia ’wafina ’inaya. Ta wese taha
’oloto taunega vaqi nogea, mana nuanuana Yaubada weaqina navetofewa.
’Inega ’eguma taha toga ba’e vona~nana na’awahaqiaqiedi e ’inega ona
awafelea be na’awahaqiaqiedi.”

Ieisu gogama vona veyolubedi
(Maki 10:13-16; Luke 18:15-17)

13 ’Inega tomotau gogama imiedi Ieisu ’inaya nuanuadi nagitonovidi be
weaqidi nanoqi Yaubada ’inaya. Ta ana to’abibodayavo tomotau diavona
gogama imiedia iawatayedi. 14 [i] Ta Ieisu vonedi vonaya, “Gogama ona
awafeledi be ina mai ’iguya, ta ge ona ’etobodedi, mana gogama ba’e
’edewanina mahala ena ’Ebeluvine taudi weaqidi.” 15 ’Inega Ieisu gogama
diavona gitonovidi ta vona veyolubedi, ’inega ’abaga~nana nogei ta tauya.

Taha ’oloto kaikaiwabuna weaqina
(Maki 10:17-31; Luke 18:18-30)

16 ’Abiboda ’oloto taha mai Ieisu ’inaya ta vonaya, “Tove’ita, tola’ai
aqiaqina ena viaqi be ’inega yawai vataya ena ’ewei?”
17 [j] Ta Ieisu vonaya, “Tola’ai weaqina uvevetala’aiegu ilivu aqiaqina
ana viaqa weaqina? Mana Yaubada ana ’aidega aqiaqi otaqina toatoa, ta
’eguma nuanuau yawai vataya una lobea ’inega tauna ena luvineavo una
’abibodedi.”
18 [k] ’Inega ’oloto~nana vetala’aiea vonaya, “Isana ’ai luvine?”
’Inega Ieisu vonea, “Ge una luve’aliga, ge una luabu, ge una vanawala,
ta wese kotu ana tuta ’inaya iau ge u’avega una ve’ewa kavovoi. 19 [l] Ta
tamau be inau una ’amayabedi, be wese emwavo una veyolubedi ’idewani
tau’u uveveyolubeu.”
20 ’Inega ’oloto~nana vonaya, “Luvine ba’e qabudi ni’a ya’abiboda
aqiaqiedi, ta tola’ai wese ena viaqi?”
21 ’Inega Ieisu voneaya, “’Eguma nuanuau eu ilivu navetunutunuqa aqiaqi
’inega una ’evivi eu ’abagaya be eu kulufa qabudi una vegimwaneyedi. Ta
mane~nana una ’ewei una vewila’ayea lukwalukwa ’idia, ta ’inega una mai
una ’abibodegu, be ’inega kaikaiwabu mahalaya una lobea.”
22 ’Oloto~nana Ieisu ena vona ba’e noqolia ’inega me ena nuavita ’evivi
tauya, mana ena kulufayavo vegagaledi.
23 ’Inega Ieisu ana to’abibodayavo vonedi, “Yavona aqiaqiemi, taudi
tovekaikaiwabu edi lugu Yaubada ena ’Ebeluvine ’inaya vitana. 24 Ta wese

---

[i] **19:14** Md 18:2-3 [j] **19:17** Luvi 18:5; Lk 10:28 [k] **19:18** ’Ifo 20:13-16; Luve 5:17-20
[l] **19:19** ’Ifo 20:12; Luvi 19:18

yavonemi yubai kameli ena lugu saima vetoana ’inega vitana, ta taudi
tovekaikaiwabu edi lugu Yaubada ena ’Ebeluvine ’inaya vita otaqina.”
25 Ieisu ana to’abibodayavo ena vona ba’e inoqolia ’inega nuadi voqana
qiduana ta ivonaya, “’Eguma vonahaqiaqi ba’e ’idewanina, ’inega togama
ana fata ’etoyavua nalobei?”
26 [m] Ta Ieisu ’itedi ta vonaya, “Yani ba’e tomotau ge adi fata, ta Yaubada
’inaya yani qabuna ana fata!”
27 ’Inega Fita vonaya, “Kaiwabu, ta ima’a ma’oda, mana ema kulufayavo
qabudi ni’au anogedi ta a’abi’abibodeu?”
28 [n] Ta Ieisu vonedia, “Vonahaqiaqi, nawale bwa’obwa’o ana givevauvau
’inaya ya’a Tomotau Natuna agu galiva kaikaiwabuna ’inaya ena toabui.
Ta omi’a agu to’abibodayavo ami galiva tuwelo ’idia wese ona toabui, be
me Isileli edi gade tuwelo ona luvinedi.
29 “’Eguma tomeqabu omi’a emi vanueavo nage taimiavo nage
novumiavo nage tamamiavo be inamiavo nage natumiavo nage ami
talaqayavo onogedi ya’a weaqigu, ’inega ba’e yani diavona ni’a onogedia
nawale ona loba ’eviviedi ma ana luvetomana, ta wese yawaimi vataya
maega. 30 [o] Ta tomeqabu ba’itaga inugwenugweta nawale ’eala ’idiega ina
’abiboda, ta taudi ba’itaga i’abi’abiboda nawale ina nugweta.

Vaoqa ana tofewa adi ve’ia weaqina

20 1 “Mahala ena ’Ebeluvine ba’e ’edewana: Taha ’oloto ’awa’awai
otaqaya ya’itoto tauya ’abaga ’ebetoava’auta ’inaya ta vaina tomotau
gaba va’auqidi imai ta vetala’aiedi sabi fewa ena vaoqa ’inaya. 2 ’Inega iveqae
adi ve’ia weaqina, ta tonivaoqa awafela adi ve’ia ’aubena ’aidegana weaqina
nawale naneidi. ’Inega vetunedi itauya ena vaoqaya sabi fewa.
3 “’Inega baba’au tawa vanemai, ’inega tonivaoqa~nana ’evivi
tauya ’abaga ’ebetoava’auta ’inaya, ’inega vaina tomotau ’itedi itoatoa
kavokavovo, 4 ’inega gabedi vonaya, ‘Omi’a wese kana tauya egu
vaoqaya ona fewa ta ami ve’ia aqiaqina ’iba’igo ena neimi.’ ’Inega
maega itauya vaoqaya. 5 Ta baba’auya ta wese ’idewani baba’au
yewavilea ’inaya ’evivi tauya ’ebetoava’auta~nana ’inaya, ta wese vaina
tomotau lobedi ’inega ’ebe’ewedi tauyedi vaoqaya sabi fewa. 6 ’Inega
wese lavilavi lu’evivi tauya ta vaina tomotau wese lobedi vetala’aiedi
vonaya, ‘Tola’ai weaqina ’aubena qabuna ba’idia otoatoa kavokavovo?’
7 “Ta ’inega ivoneaya, ‘Ima’a ge taha toga dagabema fewa weaqina.’
“’Inega tonivaoqa vonaya, ‘Omai, omi’a wese egu vaoqaya ona fewa.’
8 [p] “Tuta~nana ni’a velovanea ’inega tonivaoqa ena tofewa adi
to’itamaki vonea vonaya, ‘Tofewa qabudi una gabedi ina mai adi ve’ia

---

[m] **19:26** Iob 42:2 [n] **19:28** Md 25:31; Lk 22:30; Ve 3:21 [o] **19:30** Md 20:16; Lk 13:30
[p] **20:8** Luvi 19:13; Luve 24:15

una neidi. Ta taudi i'abiboda imaia 'idiega una ve'ale una maduneidi,
'inega natauya ana laba una lu'ovoa tonugweta 'idia.'
9 "Tomeqabu lavilavi 'inaya imai ive'ale ifewa adi ve'ia 'aubena
'aigedana weaqina i'ewea. 10 'Inega tofewa nugwenugweidi 'awa'awai
'inaya ive'ale ifewa ivonaya be adi ve'ia ma ana givetomana ina 'ewei,
ge taudi imai 'abibodadia adi ve'ia 'idewani. Ta gebu, mana taudi wese
ve'ia 'aubena 'aidegana weaqina i'ewea. 11 'Inega adi ve'ia i'ewea i'itea
ta weaqina ge ida qaiawa, 'inega tonivaoqa 'inaya ilugwae ivonaya,
12 'Tomotau vauvaudi imai ifewa tuta kusakusana, ta ima'a 'aubena
kuena wese baba'au valema ta afewa, 'inega ama ve'ia agona ada
'ewea. Ta ma'oda 'inega ama ve'ia lelelea alobei?'
13 "'Inega tonivaoqa tofewa taha voneaya, 'Iagu, ge taha luveifana
eda viaqi 'imia, mana egu awafela ami ve'ia 'aubena 'aidegana weaqina
tawadega yavonemi ta o'awahaqiaqiea, waisa? 14 'Inega au ve'ia ba'e
una 'ewea una tauya. Ya'a egu luvine ba'e 'idewani, tomeqabu imai
lavilavi adi ve'ia yaneidi o'a wese au ve'ia 'idewana. 15 Vonahaqiaqi,
ya'a luaqiaqiegu be egu 'ebeluvine 'inaya agu 'aidega yaluluvine, waisa?
Ta omi'a egu veyoluba tomotau 'idia weaqina ge ona nualuveifa.' "
16 [q] Ta Ieisu ena vona lu'ovoia vonaya, "'Inega aiqabu i'abi'abiboda
nawale ina nugweta, ta aiqabu inugwenugweta nawale ina 'abiboda."

Ieisu ena vona vetoina ena 'aliga weaqina
(Maki 10:32-34; Luke 18:31-34)

17 Tuta~nana Ieisu Ielusalema weaqina nawale 'wato'watovu
'inega ana to'abibodayavo tuwelo vanaqoyedi 'eda nanavinaya ta
vematamagilafuyedi, 18 [r] vonaya, "Katautauya oade Ielusalema 'inaya
ta ya'a Tomotau Natuna ina ve'ineiegu toveguba qiduqiduadi be luvine
ana tove'itayavo 'idia. Ta taudi ina luvine egu 'aliga weaqina. 19 'Inega
'abiboda ina ve'ineiegu taudi ge me Diu 'idia, ta ina givenu'wegu be
wayoyega ina vunuqa dadanegu, 'inega 'etoluai 'inaya ina tutuve'ewegu.
Ta 'aubena vetoina 'inaya Yaubada 'aligega nagiveya'itoto 'eviviegu."

Ieisu ena ve'ita vetofewa weaqina
(Maki 10:35-45)

20 'Inega Sebedi moqanena ma natudiavo imai Ieisu 'inaya ta
tuqatuqadiega isobadi nuanuadi Ieisu ina venoqiea taha yani weaqina.
21 [s] 'Inega Ieisu vonaya, "Tola'ai nuanuami?"
'Inega vavine~dina ivonaya, "Egu nuanua be natugwavo una
awafeledi eu 'Ebeluvine gamonaya di'weuya ina toabui taha au 'ataqia
ta taha au kelia."

---

[q] **20:16** Md 19:30; Mk 10:31 [r] **20:18** Md 16:21; 17:22-23 [s] **20:21** Md 19:28; Lk 22:30

22 [t] ’Inega Ieisu natudiavo vonedia, “Omi’a emi noqi ba’e ana alamani
aqiaqi ge oda ’ewei, mana nawale visiqa vedina ’inega ena numa. Nage
omi’a wese ami fata vedi~nana ’inega ona numa?”
Ta ivonaya, “Ama fata.”
23 ’Inega Ieisu vonaya, “Vonahaqiaqi, vedi~nana ’inega ena numa
omi’a wese ’inega ona numa. Ta ge agu fata tomotau ena venua’ivinidi
aiqabu nawale egu ’Ebeluvine ’inaya agu ’ataqiega wese agu keliega
ina toabui. Ta ’esi Tamagu ana ’aigeda ’ebetoa diavona ni’a ’iva’ava’aidi
tomotau weaqidi.”
24 ’Inega to’abiboda ediavo adi yau teni, Iemesa ma taina Ioni edi
noqi inoqolia ’inega diadi vilea. 25 [u] ’Inega Ieisu gaba va’auqidi vonedi
vonaya, “Omi’a ni’a oalamania bwa’obwa’oya toluvine qiduqiduadi edi
tomotauyavo tuta qabuna iluviluvinedi ta luvine falafalana ineineidi.
26 [v] Egwavo, omi’a ge wese ’idewana ona veilivu ’aiqa. Ta ’esi ’eguma
taha toga ’imiega nuanuau una vetoluvine, ’inega emwavo weaqidi una
vetofewa.
27 “Ta wese ’eguma togama ’imiega nuanuau una vetovanugweta
’inega luaqiaqieu emwavo weaqidi una vetofewa. 28 [w] Wese ’idewana
ya’a Tomotau Natuna ge eda mai bwa’obwa’oya be vonigo tomotau
weaqigu ina vetofewa, ta ’esi yamai sabi vetofewa tomotau weaqidi, ta
wese ni’a yahawafelegu be ena ’aliga tomotau qabumi ami ’etoyavua
weaqina.”

Matakwaya magilafudi Ieisu giveaqiaqiedi
(Maki 10:46-52; Luke 18:35-43)

29 ’Inega Ieisu ma ana to’abibodayavo Ieliko inogea ta qabu qiduadi
Ieisu i’abi’abibodea. 30 Ta ’oloto magilafudi matadi kwayakwayana ’eda
nanavinaya itoabui itoatoa, ta Ieisu maimai valena inoqonoqolia ’inega
igabea ivonaya, “Deibida tubuna ye, uda nuakolokoloyema!”
31 ’Inega qabu diavona edi gaba~nana inoqolia ta ilugwaeyedi ivonaya,
“Omi’a olua’u, ge ona gaba.”
Ta magilafudina igaba bonadi qiduanega ivonaya, “Kaiwabu, o’a
Deibida natuna ye uda nuakolokoloyema!”
32 ’Inega Ieisu veutovolo ta gabedi imai vonedia, “Tola’ai nuanuami ena
viaqi weaqimi?”
33 Ta ivonaya, “Kaiwabu, nuanuama matama una giveaqiaqiedi be
yaqisa ama fata ana ’ita!”
34 ’Inega Ieisu nuakolokoloyedi ’abo matadi gitonovia ’inega matadi
lukwayavonega ’eaea ta i’ita aqiaqi, ’inega Ieisu i’abibodea.

---

[t] **20:22** Md 26:39; Ion 18:11 [u] **20:25** Lk 22:25-26 [v] **20:26** Md 23:11; Mk 9:35
[w] **20:28** Lk 22:27; Fil 2:7

Ieisu ena lugu Ielusalema ’inaya
(Maki 11:1-11; Luke 19:28-40; Ioni 12:12-19)

21 1 Tuta~nana Ieisu ma ana to’abibodayavo itautauya Ielusalema
weaqina, ’inega i’ifoqe ’abaga Bedifegi bwanaga Olibe ’inaya.
’Abaga~nana ge luluvai Ielusalemayega, ’inega Ieisu ana to’abibodayavo
magilafudi vetunedi ina nugweta, 2 ta vebibinedi vonaya, “’Abaga
’iawadaya ona tauya, ta tuta~nana ona ’ifoqe yubai doniki ma natuna
ona ’itedi ’aiwe ’inaya yoqoyoqonidi itovotovolo, ta magilafudi ona
li’emidi ona miedi ’iguya. 3 Ta ’eguma togama navetala’aiemi tola’ai
weaqina doniki o’ewe’ewedi, ’inega ona vonaya, ‘Ema Kaiwabu ena
nuanua ’idewani’, ’inega tovetala’ai~nana nahawafeledi ’imia.”
4 Ba’e yani~nana ’ifoqe be ’inega tola’ai lova tovesimasimana isimanea
ana aqiaqina na’ifoqe, e ba’e ’idewani ivonaya,
5 [x] “Saioni tomotaudi ona vonedi ona vonaya,
‘O’itea, emi Kini maimai ’imia.
Tauna tonuawebui doniki natudi gwavunaya gelu.
Ta doniki~nana me’olotona ta kekeyavauna ’inaya.’ ”
6 Ieisu ana to’abibodayavo ena vona i’abibodea tuata itauya. 7 ’Inega
doniki~nana ma natuna ilobedi ’abo imiedi, ta adi kalekoyega doniki
gwavudi ita’uli, ’abo Ieisu gelu.
8 Ta qabu diavona wese adi kaleko ’edaya ita’ulidi ta vaina
magimagi ’waedi ida’edi ta ’eda~nana ita’ulia. 9 [y] Ieisu qabu
nuanidia maega itautauya, ta qabu diavona koluega iawahawatuboya
ivonaya,
“Osana! Kaiwa qiduana o’a Deibida tubuna ’iuya!
Yaubada, nuanuama tauna maimai Kaiwabu ana wawega una vona
veyolubea.
Yaubada Toatoa Vane Otaqiu ahawahawatubou!”
10 Tuta~nana Ieisu lugu Ielusalema tomotau qabudi divelegudi ta
givenuavoqanidi ivonaya, “Isana omo’ena togama?”
11 Ta qabu~dina Ieisu maega itautauya tonuavoqana~dina edi vona
ive’evivia ivonaya, “Ba’e tauna tovesimasimana ana wawa Ieisu, tauna
Nasaleta ’olotona di’we Galili ’inega mai.”

Ieisu lugu Vanue Gwalagwalana ’inaya
(Maki 11:15-19; Luke 19:45-48; Ioni 2:13-22)

12 ’Inega Ieisu lugu Vanue Gwalagwalana ’inaya, ta togimwaneavo ta
wese tovegimwaneavo qabudi ’wavinidi. Ta mane ana tosenisiavo edi
’ebea’u ta wese bunebune adi tovegimwaneavo edi ’ebetoa ’e’ubuinidi, 13 [z]

---

[x] **21:5** Sek 9:9 [y] **21:9** Same 118:25-26; 148:1 [z] **21:13** Ais 56:7; Iel 7:11

ta vonedi vonaya, “Buki Nugwenugweina gamonaya Yaubada ena vona
i’wayavia vonaya,
‘Egu vanue ina gabea vanue ’ebevenoqi’, ta omi’a ogivilea vonigo
tovanawala adi vatu’ubu ’idewani.”
14 Ieisu nawale toatoa Vanue Gwalagwalana ’inaya, ’inega matadi
kwayakwayana ta wese ’aqedi veifana imai Ieisu ’inaya ’abo qabudi giveaqiaqiedi.
15 Ta toveguba qiduqiduadi ta wese luvine ana tove’itayavo Ieisu ena viaqa aqiaqina
ta waiwaina i’itedi, ta wese gogama bonadi inoqolia Vanue Gwalagwalana
gamonaya ivevekolukolua, ivonavonaya, “Deibida tubuna kana awatuboya!”
16 [a] ’Inega toveguba~dina Ieisu ivetala’aiea ivonaya, “Nage gogama ba’e
edi vona unoqolia?”
’Inega Ieisu vona ’eviviedi vonaya, “’Ao, ni’au yanoqolia, ta nage Buki
Nugwenugweina gamonaya ge oda avoya vonaya,
‘Gogama agoagodi ta wese susususdi ni’a uve’itedi ma’oda ’inega
’awadiega ina awatubo aqiaqieu.’ ”
17 ’Inega Ieisu tomotau nogedi Ielusalema ’inaya, ta ’ifoqe tauya Bedani
’inaya, ta omo’e ’inaya ’enova.

Ieisu ’ala’ai vona ve’alatea
(Maki 11:12-14,20-24)

18 Ta mahala ahalia Ieisu ya’itoto ’evivi tautauya Ielusalema weaqina, ta
’edaya botana lutonovia. 19 Nawale tautauya, ’inega taha ’ala’ai ’itea ’eda
nanavinaya ’abo vanaqo ’itea vuaqa geqana, ta ’esi ’waenamo. ’Inega Ieisu
’aiwe~nana vona ve’alatei vonaya, “Nawale ge wese una vuaqa ’evivi!” Ta
’inega ’aiwe~nana mwatuqu kwayavona.
20 Ta tuta~nana Ieisu ana to’abibodayavo ba’e viaqa~nana i’itea ’inega
nuadi voqana ta ivoneaya, “Ma’oda ’inega ’aiwe~nana mwatuqu kwayavona?”
21 [b] Ta Ieisu vonedi, “Yavona aqiaqiemi, ’eguma me emi vetumaqana
ta ge ona venuana magilafu, ’inega tola’ai ni’a yaviaqia ba’e ’aiwe~nana
’inaya, omi’a wese ami fata ’idewanina ona viaqia. Ta wese ’eguma
bwanaga ba’e ’inaya ona vonaya, ‘Utovolo utoaiqo mwade’waya!’ e ’inega
’idewani naviaqia. 22 [c] ’Eguma me emi vetumaqana ona noqi Yaubada
’inaya vaina yani weaqina, e ’inega yani diavona ona lobea.”

Ieisu ivetala’aiea ena luvine ’iuna weaqina
(Maki 11:27-33; Luke 20:1-8)

23 ’Inega Ieisu Vanue Gwalagwalana ’inaya ’evivi lugu ta veve’ita. ’Inega
toveguba qiduqiduadi wese ’abaga ana tovanugwetayavo imai ’abo Ieisu
ivetala’aiea ivonaya, “Uvonema togama ena luvineyega ba’e ’idewana
ufewafewa ’aiqa? Ta wese togama ena waiwaiega yani ba’e uviaviaqidi?”

---

[a] **21:16** Same 8:2 [b] **21:21** Md 17:20; Lk 17:6; 1Kol 13:2 [c] **21:22** Md 7:7-11; 18:19

24 Ta Ieisu vonedi vonaya, “Nugweta taha yani ena vetala’aiemi,
ta ’eguma egu vona ona ve’ia aqiaqiea e ’inega ya’a wese ena vonemi
egu luvine weaqina. 25 Egu vetala’ai ba’e, ‘Togama ena luvineyega Ioni
tomotau givebabitaisodi, Yaubada ’inega nage tomotau ’idiega?’ ”
’Inega taudi adi ’aidega iveqae ivonaya, “Ma’oda ena vona kana ve’evivi
’aiqei? Mana ’eguma kana vonaya ‘Yaubada ’inega’, e nawale navona
’evivieda navonaya, ‘’Inega tola’ai weaqina Ioni ge oda vetumaqanei?’
26 [d] Ta wese ’eguma kana vona, ‘Tomotau ’inega’, e nawale qabu ina
nualuveifa ’idaya mana qabudi Ioni i’awatovesimasimanea.”
27 ’Inega Ieisu ena vetala’ai ive’evivia ivonaya, “Ge ada alamania.”
’Inega Ieisu wese vonedi vonaya, “’Inega ya’a wese ge ena vonemi
togama ena luvineyega ba’e ’idewani yaviaviaqa ’aiqa.”

Vona sesebai ’oloto natunavo magilafudi weaqidi

28 ’Inega Ieisu wese vonedi, “Ba’e egu vona ona nuaia. Taha ’oloto
natunavo me’olotodi magilafudi itoatoa. ’Inega tamadi natuna ’unutauna
vonea vonaya, ‘Natugu, ’itaga una tauya vaoqaya una fewa’,
29 “ta ’unutau~nana tamana ena vona ve’evivia vonaya, ‘Iko’i’, ta
’abiboda nuana givila ’abo tauya ve’ale fewa.
30 “’Oloto~nana natuna tugamwanina wese ’idewanina vonea vonaya,
‘Natugu, ’itaga una tauya talaqaya una fewa’,
“’abo natuna vonaya, ‘E aqiaqina ’idewani, nawale ena tauya’, ta ge
datauya.
31 “’Inega magilafudi ’idiega togama tamadi ena vona ’abibodei?”
Ta tovegubayavo wese ’abaga ana to’itamakiavo ivonaya, “’Unutauna”.
’Inega Ieisu vonedi vonaya, “Vonahaqiaqi, toluveifadi taudi takesi
ana to’ewayavo be wese tokodada nawale ina madulugu Yaubada ena
’Ebeluvine ’inaya, ta omi’a ’abiboda. 32 [e] Mana lova Ioni ’eda tunutunuqina
ve’itemi ta ge oda vetumaqanea, ta ’esi takesi ana to’ewayavo be wese
tokodada ivetumaqanea. Matamiega wese o’itedi inuagivila, ta omi’a ge
oda nuagivila ta nawale ge oda vetumaqanea, waisa?”

Vona sesebai vaoqa ana to’itamaki weaqidi
(Maki 12:1-12; Luke 20:9-19)

33 [f] Ta Ieisu wese vonedi vonaya, “Taha vona sesebai wese ona noqolia
tonivaoqa taha weaqina. Tonivaoqa~nana ’oine ana loi ’wadia ena vaoqa
gamonaya, ta ’ali vivilia ta wese ’oine ana ’ebememe viaqia. ’Inega gweda
vaoqa gamonaya yoqonia ta tomotau ’ewedi be vaoqa ina ’itamakia, ta tauna
tauya mali di’we ’inaya. 34 Ta bolimana ana tuta ’inaya ena tofewayavo vaina
vetunedi ena vaoqaya ’oine vuaqina sabi ’ewadi ena to’itamakiavo ’idiega.

---

[d] **21:26** Md 14:5 [e] **21:32** Lk 3:12; 7:29-30 [f] **21:33** Ais 5:1-2

35 “E tuta~nana itauya vaoqaya ’inega to’itamakiavo tofewa~dina
ikafidi, ta taha ivunuqia ta vemagilafuna iluve’aligia ta vetoina
iludaboya. 36 ’Abiboda tonivaoqa~nana wese ena tofewayavo tufwana
qabudi vetunedi, ta to’itamaki diavona wese ’idewana iveilivu ’aiqedi.
37 Ta tuta vetoina ’inaya tonivaoqa~nana natuna me’olotona vetunea ’idia
ta taunega vonaya, ‘Ba’e natu otaqigu, ’inega ina ’amayabea.’
38 [g] “Ta tuta~nana natuna ’ifoqe i’itea ’inega to’itamaki diavona
ma ediavo iveveqae ivonaya, ‘Emavo, ’oloto omo’e maimai tauna
kaiwabu~nana natu otaqina, ’inega kana luve’aligia be yaqisa ita’a
taudega ba’e vaoqa~nana kana luvinea.’ 39 [h] ’Inega ikafia vaoqega
ifelawebuiea ’ali gwavunaya ta iluve’aligia.
40 “’Inega ona nuaia tuta~nana tonivaoqa na’evivi namai tola’ai naviaqi
ena to’itamakiavo ’idia?”
41 ’Inega Ieisu ena vetala’ai ive’evivia ivonaya, “Tauna toluve’aliga
diavona nawale naluve’aligidi be ena vaoqa nahawafelei to’itamaki aqiaqidi
’idia, ’inega bolimana ana tuta ’oine vuaqina tonivaoqa~nana ina neia.”
42 [i] ’Inega Ieisu wese vona sesebaiega vonedi vonaya, “Nage Buki
Nugwenugweina ena simana ’inega onuave’avinia vonaya,

‘Lova ’oqola~nana to’eyoqona inogea,
ta ba’itagana ’oqola qabudi luviluvinedi.
Ba’e eda Kaiwabu ena viaqa,
ta viaqa~nana ana ’ita aqiaqi otaqina ’idaya.’

43 “Yavona aqiaqiemi, Yaubada ’imiega ena ’Ebeluvine na’ewa yavulea ta
mali qabu naneidi, be taudi ’idiega vuaqa aqiaqina na’ifoqe. 44 ’Eguma taha
toga ’oqola~nana ’inaya nalutuhuyei ta nabe’u nawale luluna nabaidi, ta
wese ’eguma ’oqola~nana nabuinia taha toga debanaya nawale namemea.”
45 Ieisu ena vona sesebai ba’e toveguba qiduqiduadi ta wese Falisiavo
inoqolidi ta ialamania vonigo taudi weaqidi vonavona. 46 ’Inega ’eda isalia
nuanuadi Ieisu ina kafia, ta imwaniniva qabu weaqidi, mana Ieisu i’awato
vesimasimanea.

Vona sesebai vaqi ’abwagana weaqina
(Luke 14:15-24)

22 1 Taha wese vona sesebai Ieisu neidi vonaya, 2 “Mahala ana
’Ebeluvine ’idewani taha kaiwabu ’abwaga ’iva’ava’aia natuna
me’olotona ena vaqi weaqina. 3 ’Inega ena tofewayavo luvetunedi itauya
tomeqabu taudi lova vematamagilafu ni’a i’ewea ’abwagana weaqina sabi
’ebe’ewadi, ta inoga.
4 “’Inega wese ena tofewayavo vaina luvetunedi itauya taudi lova
wese vematamagilafu i’ewea ’idia. ’Inega i’aionidi ivonaya, ‘Kaiwabu

---

[g] **21:38** Md 27:1 [h] **21:39** Ibe 13:12 [i] **21:42** Same 118:22-23; Lom 9:33; 1Fit 2:6-8

ena ’abwaga tawa ’iva’ava’aia, ’inega ena bulumakau qiduana be vaina
kekeyauvaudi maega ni’au luguhudi lubudedi. Ta yani qabuna ni’au
’elumeo, ’inega ona mai kana tauya ’ai~nana weaqina.’ 5 Ta inoga ge ida
mai, ta ’esi itutuvila itauya edi nuanua sabi viaqidi. ’Inega taha ’oloto
tauya ena vaoqaya, ta wese taha ’oloto tauya ena sitoa ’inaya.
6 [j] “Ta kaiwabu~nana wese vaina ena tofewayavo luvetunedi tomotau
sabi ’aionidi, ta taudi wese inoga ta itovolo tofewa diavona iveilivu
veifedi ta iluve’aligidi. 7 ’Inega kaiwabu~nana diana vilea ta ena
toluaviayavo luvetunedi itauya toluve’aliga diavona ifofolidi ta edi ’abaga
ituini ’alaia.
8 “’Abiboda kaiwabu~nana ena tofewayavo ’idia vonaya, ‘Vaqi
’abwagana tawa ’i’iva’ava’aina, ta taudi lova yavematamagilafuyedi edi
ilivu veifana ’inega ge adi fata ina mai. 9 ’Inega ’eda magalua ’inaya ona
tauya ta tomeqabu ona lobedi ona ’ebe’ewedi ona miedi vaqi ’abwagana
ina vayavulei ina ’ainia.’ 10 ’Inega i’ifoqe ’edaya ’abo tomotau qabudi igaba
va’au’auqidi vaina luveifadi ta vaina aqiaqidi imai ’abo vaqi ana vanue
iluveagatuna’ia.
11 “Tuta~nana kaiwabu mai ’abwaga ana to’ai sabi ’itadi ’inega ’oloto
taha ’ita lobea ge ana kaleko aqiaqidi ta ’esi bwavubwavudi. 12 ’Inega
vetala’aiea vonaya, ‘Iagu, ma’oda ’inega ulugu mai ’aiqa, mana ba’e kaleko
diavona ge daluaqiaqiei vaqi ’abwagana weaqina, waisa?’ Ta ’oloto~nana
gebu ana fata vetala’ai ba’e nave’evivia.
13 [k] “’Inega kaiwabu ena tofewayavo vonedia, ‘’Oloto omo’e ona
kafia ta nimana be wese ’aqena ona yoqonidi ta ona inoqei na’ifoqe
velovelovanaya, omo’e ’inaya tomotau qabudi idoudou ta aladi kikokiko
be wese visiqa vataya ilobelobea.’ 14 Mana tomotau qabudi Yaubada
gabedi, ta ’idiega ge ’ealidi venua’ivinedi.”

Vetala’ai takesi weaqina
(Maki 12:13-17; Luke 20:20-26)

15 [l] ’Inega Falisi adi ’aidegamo itoava’auta ta idima govaqa ma’oda Ieisu
ina vetala’aiei, be edi vona ana ve’ia ’inega ena luveifana ina lobei be
yaqisa adi fata ina kafia. 16 ’Inega adi to’abibodayavo ta wese toluvine
qiduana Elodi ena qabuyavo maega iluvetunedi itauya Ieisu ’inaya
ivonaya, “Tove’ita ni’a ahalamaniu eu ilivu tunutunuqina, Yaubada ena
nuanua uveve’ita aqiaqiea ta wese tomotau edi waiwai weaqina gebu
uda mwaniniva, ta tua vonahaqiaqi ululugaihiea tomotau qabudi ’idia.
17 Ma’oda unuanua ’aiqa, nage luaqiaqiea be ita’a me Diu kana takesi
me Loma edi toluvine agona Sisa ’inaya, nage gebu? Nuanuama ana
alamania.”

---

[j] **22:6** Md 21:35 [k] **22:13** Md 8:12; 25:30; Lk 13:28 [l] **22:15** Mk 3:6

18 Ta Ieisu edi nuanua luveifana ni'a alamania, 'inega vonaya, "Omi'a
tou'ava. Tola'ai weaqina sitonova omimiei 'iguya? 19 Ta mane taha emi
'ebetakesi weaqina ove'itegu." 'Inega mane~nana ineia. 20 'Inega Ieisu
vonedi vonaya, "Ovonegu, ba'e mane~nana 'inaya, togama 'aye'ayewana
ta ma'oda ana wawa?"
21 [m] Ta ivonaya, "Toluvine qiduana Sisa." Tuata Ieisu vonedia, "'Inega Sisa
ena yani Sisa ona nei 'eviviea, ta Yaubada ena yani wese Yaubada ona nei
'eviviea." 22 Ieisu ena vona inoqolia ta nuadi voqana, 'inega inogei ta itauya.

To'aliga edi ya'itoto 'evivi
(Maki 12:18-27; Luke 20:27-40)

23 [n] 'Aubena~nana 'inaya vaina Sadusiavo taudi ge ida vetumaqana
to'aliga edi ya'itoto 'evivi weaqina, imai Ieisu 'inaya ta ivetala'aiea
ivonaya, 24 [o] "Kaiwabu, Mosese ena luvine vonaya,
"Eguma taha 'oloto ma moqanena itoatoa ta natu geqadi ta
'oloto~nana yawaina nagumwala, 'inega luaqiaqiea be
to'aliga~nana wada'ena taina na'ebe'ewei ta maega ina vaqi,
'inega vavine ina venatuna ta natudiavo to'waiva~nana
luseanina.'
25 "'Inega ba'e wese ema velulu'uya una noqolia. Taha 'oloto ma tainavo
adi yau seveni maega atoatoa, ta 'oloto~nana vaqi ta yawaina gumwala ta
natu geqana 'inega to'waiva~nana ana gwavu'ifo wada'ena maega ivaqi.
26 'Inega tauna wese yawaina gumwala ta wese ge natunamo, ta 'idewani
tainavo qabudi wada'e~nana ivaqia. 27 Ta 'abibodadiega vavine wese
yawaina gumwala. 28 'Inega ya'itoto 'evivi ana 'aubena 'inaya seveni~dina
'idiega to'oloto moqane otaqina, mana vavine~nana 'oloto diavona vaqidi ta
wada'eyedi?"
29 Ta Ieisu edi vetala'ai ba'e ve'evivia vonaya, "Omi'a Buki
Nugwenugweina ta wese Yaubada ena waiwai ge oda alamania, 'inega
emi vetala'ai ba'e ge aqiaqina. 30 Mana ya'itoto 'evivi ana 'aubena 'inaya
tomotau ge ina vaqi, ta vonahaqiaqi, edi toa nawale kavona Yaubada
ena tovale'ewa qabudi mahalaya itoatoa 'idewani. 31 Nage Yaubada ena
vona Buki Nugwenugweina 'inaya ya'itoto 'evivi weaqina ge oda avoi,
vonaya,
32 [p] 'Ya'a Ebelamo ena Yaubada, be Aisake ena Yaubada ta wese Iakobo
ena Yaubada.
Vonahaqiaqi, Yaubada ge to'aliga edi Yaubada,
ta 'esi tomotau mayawaidi edi Yaubada.' "
33 Ieisu ena vona ba'e tomotau qabudi inoqolia 'inega nuadi voqana ena
ve'ita waiwaina weaqina.

---

[m] **22:21** Lom 13:7 [n] **22:23** Via 23:8 [o] **22:24** Luve 25:5 [p] **22:32** 'Ifo 3:6; Md 8:11

Luvine qiduana weaqina
(Maki 12:28-34; Luke 10:25-28)

34 Ta Falisiavo inoqolia ma'oda Ieisu Sadusiavo edi vetala'ai 'inaya ni'a
'egibodedi ena ve'ia 'inega. E 'inega Falisiavo~dina wese nuanuadi Ieisu
ina vetala'aiea vaina yani weaqina 'inega imai 'inaya. 35 Ta 'idiega taha
luvine ana toalamani aqiaqi nuanuana vetala'aiega Ieisu nasitonovia,
'inega vonaya, 36 "Tove'ita, luvine qabuna 'idiega ai luvine 'ena'i otaqina?"
37 [q] Ta Ieisu vonaya,
"Eu Kaiwabu Yaubada una veyolubei giwaliuyega ta niboaniuyega
ta wese eu nuanua qabuna 'idiega. 38 Ba'e luvine~nana luvine
nugwenugweina, ta luvine qabudi veqidua va'inedi.
39 [r] "Ta taha wese luvine qiduana ba'e 'idewani vonaya,
'Tomotau una veyolubedi 'idewani tau'uyega uveveyolubeu.' 40 [s] Ba'e
luvine magilafudina luvine qabudi ta wese tovesimasimana edi
vona qabudi adi avutugu."

To'etoyavua tauna Deibida ena gadeyega
(Maki 12:35-37; Luke 20:41-44)

41 Falisiavo nawale itoatoa 'inega Ieisu vetala'aiedi vonaya, 42 [t] "Ma'oda
emi nuanua To'etoyavua Keliso weaqina? Tauna toga ena gadeyega
'ifoqe?"
Ta ivonaya, "Kini Deibida ena gadeyega."
43 'Inega Ieisu vonaya, "Ma'oda 'inega lova Niboana Gwalagwalana ena
venuaha'u 'inega Deibida To'etoyavua~nana 'awa-Kaiwabuyea vonaya,
44 [u] 'Yaubada egu Kaiwabu 'inaya vonaya,
'Ataqiguya utoabui
ana laba voalamwavo ena a'uwebuiedi,
'inega una luvinedi.'
45 Ta 'eguma Deibida Keliso 'awa-Kaiwabuyea, 'inega ma'oda ana fata be
To'etoyavua Keliso Deibida ena gadeyega 'ifoqe?"
46 Ieisu ena vetala'ai ba'e ge taha toga ana fata dave'iei. Ta ba'e
tuta~nana 'inega ge taha toga datovoi be Ieisu davetala'aiei, mana ena
alamani weaqina imwaninivea.

Ieisu luvine ana tove'itayavo be wese Falisiavo lumaqi'aiedi
(Maki 12:38-40; Luke 11:39-46,52; 20:45-47)

23 1 'Inega Ieisu qabu ta wese ana to'abibodayavo vonedi vonaya,
2 "Lova Mosese me Isileli luviluvinedi, ta 'itaga luvine ana

---

[q] **22:37** Luve 6:5 [r] **22:39** Luvi 19:18; Md 7:12 [s] **22:40** Lom 13:10; Gal 5:14
[t] **22:42** Ion 7:42 [u] **22:44** Same 110:1; Md 26:64

tove'itayavo ta wese Falisiavo 'idewanina iluviluvine 'aiqemi. 3 [v] 'Inega
tola'ai iveve'itemi ona 'abibodedi, ta edi viaqayavo ge ona 'abibodei, mana
taudi iveve'itamo, ta edi ve'itayavo~dina taudiega ge ida viaqidi. 4 Taudi
'ava'avala vitadi tomotau ineineidi, ta ge taha tola'ai ida viaqi be ina
iuledi ta vita~nana ina 'avalei.
5 [w] "Ta Buki Nugwenugweina 'inega Yaubada ena vona i'waya'wayavidi
ta taka goyogoyona gamonaya idodododi ta adi kiaya be wese nimadia
iyoqoyoqonidi ta i'ava'avala dadanedi. Ta wese adi kaleko matavusina
kuekuedi maega iveveaqedi, mana nuanuadi tomotau ina 'itedi. 6 Ta
sagali ana tutaya nuanuadi selovaya ina toabui, be wese vanue tafwalolo
'inaya nuanuadi 'ebetoa aqiaqina. 7 Ta wese 'eguma 'ebegimwane
'inaya itautauya nuanuadi vonigo tomotau qabudi ina lukaiwa 'idia ta
wese ina 'awatove'itayedi. 8 Ta omi'a ge daluaqiaqiemi be tomotau ina
'awatove'itayemi, mana qabumi lelelea ta emi Tove'ita 'aidegana namo.
9 Ta ge taha toga bwa'obwa'oya ona 'awatamanei, mana Tamami ana
'aidega mahalaya toatoa. 10 Ta ge wese daluaqiaqiemi be tomotau ina
'awakaiwabuyemi, mana Keliso tauna ana 'aidega emi Kaiwabu otaqa. 11 [x]
Ta 'esi 'eguma toga 'imiega navetovanugweta, 'inega tauna navetofewa
'imia. 12 [y] 'Eguma taha toga 'imiega nanuavane nawale nawebui, ta toga
nanuawebui nawale navaneqa.
13 "Omi'a luvine ana tove'itayavo be wese Falisiavo nuakolokolomi,
mana emi u'avayavo 'idiega tomotau oawatayedi be 'inega mahala ena
'Ebeluvine 'inaya ge ina lugu. Ta wese aiqabu nuanuadi be ina lugu
o'etobodedi. 'Inega omi'a wese ge ami fata be ona lugu. 14 [Omi'a luvine
ana tove'itayavo be wese Falisi nuakolokolomi. Omi'a tou'ava! Mana
u'avega wadawada'e edi kulufayavo edi vanueavo 'idiega ovanawalidi,
be wese ovevenoqi kuena mana nuanuami tomotau ina awatubomi.]
15 "Omi'a luvine ana tove'itayavo be wese Falisiavo nuakolokolomi.
Omi'a tou'ava! Tuta qabuna oluluyaba dadana 'abaga qabudi 'idia be vonigo
ami to'abiboda taha ona lobea, be 'abiboda tomotau~nana taumi emi
nuenuega ona ve'itea. Ta emi ve'ita luveifana 'inega nawale luvematasabu
ona lobea, ta tomotau~nana luvematasabu qidua va'inena nalobea.
16 [z] "Vonahaqiaqi, nuakolokolomi! Mana omi'a tovanugweta matami
kwayakwayana ovonaya, ''Eguma taha toga Vanue Gwalagwalana ana
wawega na'awatamatamana bena'e ge taha yani 'ena'ina, ta 'esi 'eguma
taha toga Vanue Gwalagwalana ana goula 'inega na'awatamatamana e
ba'e yani agona.' 17 Ta yavona aqiaqiemi, omi'a kwavakwavami ta matami
kwayakwayana. Tola'ai tauna yani qiduana? Nage goula, nage Vanue
Gwalagwalana, mana vanue~nana ana fata be goula nagivegwalea?

---

[v] **23:3** Mal 2:7-8 [w] **23:5** Md 6:1; 'Ifo 13:9; Luve 6:8; Naba 15:38-39 [x] **23:11** Md 20:26; Mk 9:35; Lk 22:26 [y] **23:12** Iob 22:29; Vos 29:23; Lk 14:11; 18:14 [z] **23:16** Md 15:14

18 “Ta wese ovonaya, ‘’Eguma taha toga ’ebeveguba ana wawega
na’awatamatamana bena’e ge yani qiduana, ta ’esi ’eguma taha
toga na’awatamatamana nei kavovo ’inega ’ebeveguba ’inaya e ba’e
yani qiduana. ’Inega luaqiaqiea be tola’ai ni’a vona fofofolayea, e
wese naviaqi.’ 19 Omi’a kwavakwavami! Tola’ai yani qiduana? Nage
nei kavovo, nage ’ebeveguba~nana tauna ’inega nei kavovo~nana
ana fata nagivegwalea? 20 ’Inega ’eguma taha toga ’ebeveguba ana
wawega na’awatamatamana e ’inega tauna wese yani qabuna i’eno’eno
’ebeveguba~nana debanaya ’idiega ’awatamatamana. 21 Ta wese ’eguma
taha toga Vanue Gwalagwalana ana wawega na’awatamatamana e tauna
wese Yaubada ’inaya ’awatamatamana, mana Vanue Gwalagwalana
Yaubada ena ’ebetoa. 22 [a] Ta ’eguma taha toga mahala ana wawega
na’awatamatamana, e ’inega tomotau~nana Yaubada ana galiva
’inega ’awatamatamana, ta wese galiva~nana ana Totoa ’inega
’awatamatamana.

23 [b] “Omi’a luvine ana tove’itayavo wese Falisiavo nuakolokolomi. Omi’a
tou’ava, mana emi nei kavovo~dina emi yani qabudi ’idiega, ta wese yani
goyogoyodi ’idewani ’e’e be, wayove ta wese dobala ’idiega. Ta luvine toi
qiduadi ovenuafanidi, ’idewani ilivu tunutunuqina be, nuakolokolo be
wese gwavubiga. Luaqiaqiemi be yani ba’e qiduadi ona viaqidi, ta wese
yani goyona ge ona venuafanidi. 24 Ta omi’a tovanugwetayavo matami
kwayakwayana. Ami du’wa ’inega kwakwakwa o’ewa’ewa yavuledi, ta
yubai qiduana ’idewana kameli otonetonedi.

25 [c] “Omi’a luvine ana tove’itayavo wese Falisiavo nuakolokolomi!
Omi’a tovemeahaqila! Mana ami vedi be ami gaeba gwavuna olu’utudi
ta gamona bwavubwavudi. Ta ba’e bwavu~nana ana alamani emi ilivu
luveifadi kavonaya be vemanuguba be ’ailugu ’idewani. 26 Omi’a Falisiavo
matami kwayakwayana. Ami vedi be wese ami gaeba gamodi ona ’utu
nugwetedi, ’inega gwavudi wese navevunavunaqa.

27 [d] “Omi’a luvine ana tove’itayavo wese Falisiavo nuakolokolomi!
Omi’a tovemeahaqila, mana omi’a kavona deba’unu debana ana ’ita
wadawadaeadi ta aqiaqidi, ta gamodia to’aliga davulidi ta luludi
’eno’enova. 28 [e] Ta omi’a wese ’idewanina, mana ami ’ita aqiaqi otaqina
tomotau matadia, ta giwalimia u’ava ta wese luveifana qabudi ’eno’eno.

Ieisu simana ’ifoqe adi luvematasabu weaqina
(Luke 11:47-51)

29 “Omi’a luvine ana tove’itayavo be Falisiavo nuakolokolomi. Omi’a
tovemeahaqila! Lova tubumiavo tovesimasimana nugwenugweidi iluve’aligidi,

---

[a] **23:22** Ais 66:1; Md 5:34 [b] **23:23** Luvi 27:30; Mai 6:8 [c] **23:25** Mk 7:4
[d] **23:27** Via 23:3 [e] **23:28** Lk 16:15

ta omi'a adi gudumayavo 'idia 'ebenuave'avina oviaqidi. Ta wese Yaubada ena
tomotau tunutunuqidi iluveawalidi, ta omi'a adi deba'unuyavo ove'ivalidi, 30 ta
'inega ovonaya, "Eguma lova tubudavo edi tutaya kada toatoa, 'inega ge kada
iuledi be Yaubada ena tovesimasimanayavo kada luve'aligidi.' 31 [f] Emi vona
ba'e 'inega taumiega osimana 'ifoqeyemi vonigo omi'a tovesimasimanayavo adi
toluve'aliga tubudiavo. 32 'Inega omi'a taudi edi fewayavo nawale ona lu'ovoia.
33 [g] "Omi'a mwata natunavo! Nage ovonaya be vonigo ami fata
'aiwe 'ala'alainega ona dena, waisa? 34 'Inega tovesimasimanayavo be
toalamaniavo wese tove'itayavo ena vetunedi 'imia be 'inega vaidi ona
luve'aligidi, ta vaidi 'etoluai 'inaya ona tutuve'ewedi be vaidi emi vanue
tafwalolo 'inaya wayo metametanega ona vunuqa dadanedi, be 'abaga
taha taha 'idia ona 'wavi dadanedi. 35 [h] Ta ba'e 'inega Yaubada ena
tomotau tunutunuqidi adi luve'aliga ana ve'ia omi'a lagatamina nawale
ona lobea 'oloto tunutunuqina Eibolo ana luve'aliga 'inega e ana laba
Balakaya natuna tunutunuqina Sakalaia ana luve'aliga 'inaya. Tauna
oluve'aligia Vanue Gwalagwalana be 'ebeveguba nuanidia. 36 Vonahaqiaqi,
ba'e luve'aliga diavona adi ve'ia omi'a ba'e lagatami ona lobea.

Ieisu duvoyavoya me Ielusalema weaqidi
(Luke 13:34-35)

37 "Me Ielusalema ye, me Ielusalema ye! Omi'a tovesimasimana
oluve'aligidi, ta wese taudi Yaubada vetunedi imai 'imia oludabodi. Tuta
qabuna nuanuagu omi'a ena gaba va'auqimi ona mai kavona kamukamu
natunavo fafenega 'au'aubodedi, ta onogegu. 38 [i] Ta emi noga weaqina
Yaubada emi Vanue Gwalagwalana nanogea be navetomotau geqa. 39 [j]
Ta yavonemi, ge wese ona 'ita 'eviviegu ana laba ona vonaya, 'Tauna
kana awatuboya Yaubada ana wawega maimai.' "

Ieisu ena vona Vanue Gwalagwalana ana bwega yavula weaqina
(Maki 13:1-2; Luke 21:5-6)

24 1 'Inega Ieisu webui tautauya Vanue Gwalagwalana 'inega, ta ana
to'abibodayavo imai be nuanuadi ina ve'itea yani qabuna aqiaqina
Vanue Gwalagwalana weaqina. 2 [k] Ta Ieisu vonedia, "Ba'e yanidiavo o'ite'itedia
nawale ina bwega 'ovoidi, be ge taha dabo ena 'ebetoa 'inaya ona 'ita 'eviviei."

Tuta vitana nawale na'ifoqe
(Maki 13:3-13; Luke 21:7-19)

3 'Abibodanaya Ieisu bwanaga Olibe 'inaya toabui ta ana to'abibodayavo
imai 'inaya ivetala'aiea ivonaya, "Uvonema, totuta ba'e yani diavona

---

[f] **23:31** Via 7:52 [g] **23:33** Md 3:7; 12:34; Lk 3:7 [h] **23:35** Nug 4:8; 2Yani 24:20-21
[i] **23:38** 1Kin 9:7-8; Iel 22:5 [j] **23:39** Same 118:26 [k] **24:2** Lk 19:44

na'ifoqe, ta tola'ai nave'ebe'ita eu tuta 'evivi ta wese tuta ana 'ebelu'ovoa
weaqina?"
4 'Inega Ieisu vonaya, "Ona 'itamakimi, be yaqisa ge taha toga
na'eu'au'avemi, 5 [l] mana nawale tomotau 'eala agu wawega ina mai
ina vonaya, 'Ya'a Keliso To'etoyavua!' ta edi vona 'inega vaina qabu
ina u'avedi. 6 Ta wese vale ona noqolidi avia di'wemia ta luluvaia
weaqidi, ta ba'e yani diavona weaqidi giwalimi ge naha'ala, mana ba'e
yani diavona ina madu'ifoqe, ta 'abiboda bwa'obwa'o ana 'ebelu'ovoa.
7 Nawale mali qabu be mali qabu maega ina luavia, ta wese mali di'we
be mali di'we maega ina luavia. Ta botana qiduana ta wese mwani'ini'i
na'ifoqe di'we taha taha 'idia. 8 Ba'e yani diavona tuta vitadi ana
'ebeve'ale.
9 [m] "'Inega omi'a nawale tomotau ina vevoalanemi ta ina kafimi
be ina luve'aligimi. Ta wese mali qabu ina veaviemi mana omi'a agu
tovetumaqanayavo. 10 Tomotau 'eala 'imiega edi vetumaqana ina nogei,
ta ma ediavo taudiega nuanidia ina vesulusuluvedi. Ta wese vevoalana
na'ifoqe nuanidia. 11 [n] Ta wese tovesimasimana 'e'eu'au'avidi 'eala ina
'ifoqe ta ina vanugweta veifemi. 12 'Inega ilivu luveifadi nave'ena'i,
ta tomotau 'eala edi veyoluba navegoyo. 13 [o] Ta 'eguma togama
natovolo'i'ita ana laba tuta 'ebelu'ovoa 'inaya e tauna 'etoyavua nalobea.
14 [p] Ta Yaubada ena 'Ebeluvine valena ina simana dadanea di'we taha
taha ana tomotauyavo 'idia, ta 'abiboda tuta ana 'ebelu'ovoa na'ifoqe."

Tuta vitana ta 'ebegaululu weaqina
(Maki 13:14-23; Luke 21:20-24)

15 [q] Ta wese Ieisu vonedi vonaya, "Tovesimasimana Daniela
simanea taha yani bwavubwavuna ta wese 'edugaugaululuna Vanue
Gwalagwalana 'inaya natovolo. (Ta tomeqabu vona ba'e ina avoya
luaqiaqiedi be ana alamani ina sali aqiaqiea.) 16 Omo'e tuta~nana 'inaya
Iudia ana tomotauyavo luaqiaqiedi be bwanagaya ina dena. 17 [r] Ta 'eguma
taha toga selovaya toatoa nalukwayavoni nadena, ta ge nalugu 'evivi
vanuea ena kulufa sabi 'ewana. 18 Ta wese toga ena vaoqaya fewafewa ge
na'evivi vanuea ana kwakwalufai sabi 'ewana. 19 Tuta omo'e 'inaya vivine
gamwegamwe'idi be tovesusuyavo nuakolokolodi. 20 Yaubada Tamada
'inaya ona venoqi yaqisa ge ona dena 'wei ana tutaya ta wese Sabate
'inaya.
21 [s] "Vonahaqiaqi, omo'e tutana 'inaya vita qiduana na'ifoqe, mana
bwa'obwa'o ana 'ebeve'ale 'inega be ana laba tuta ba'e 'inaya ge taha

---

[l] **24:5** Md 24:23-24; 1Ion 2:18 [m] **24:9** Md 10:22 [n] **24:11** Md 24:5,24; 1Ion 4:1
[o] **24:13** Md 10:22 [p] **24:14** Md 28:19 [q] **24:15** Dan 9:27; 11:31; 12:11 [r] **24:17** Lk 17:31
[s] **24:21** Dan 12:1

wese vita ba'e 'idewana da'ifoqe, ta wese tuta maimai 'inaya vita ba'e
'idewana ge na'ifoqe 'evivi. 22 Omo'e vita~nana 'eguma Yaubada ana
tuta ge dagivekusei e nawale tomotau qabudi ida 'aliga. Ta Yaubada
'aubena~dina nagivekusedi ena tomotau vevenua'ivinidi weaqidi. 23 [t] Ta
omo'e tutanaya 'eguma togama 'iuya navonaya, 'U'itei, ba'e tauna Keliso!'
nage 'Omo'e tauna!' 'inega vona diavona ge una vetumaqanedi. 24 [u] Mana
vaina tomotau to'eu'au'ava ina vonaya 'Ya'a Keliso!' ta wese ina vonaya
'Ya'a tovesimasimana!' Nawale ina 'ifoqe ta ve'ita 'ebenuavoqana ina
viaqidi. Ta vonigo 'eguma adi fata 'inega wese Yaubada ena tomotauyavo
vevenua'ivinidi ina u'avedi. 25 Ta to'eu'au'ava diavona weaqidi ni'a
yamaduvonemi, mana nawale ina 'ifoqe 'imia.
26 [v] "Wese 'eguma tomotau ina vonemi, 'Keliso toatoa di'we tomotau
geqanaya', 'inega ge ona tauya. Ta wese 'eguma ina vonemi, 'Keliso
vanue gamonaya toatoa', e ge ona vetumaqanedi. 27 [w] Ya'a Tomotau
Natuna egu mai 'evivi ana 'ita kavona namala 'idewani na'waia ta mahala
naguvesimatalia baba'au ena 'ebeyayaqega be ena 'ebewebui 'inaya.
28 [x] "Yubai 'ali'aligina ena 'ebe'eno ni'a kahalamania, mana omo'e 'inaya
bwayobwayo ivava'auta.

Ieisu ena 'evivi mai weaqina
(Maki 13:24-27; Luke 21:25-28)

29 [y] 'Tuta vitana nalu'ovoa ta lukwayavonega baba'au navelovanea,
ta wai'ena ena simatala na'weu,
be 'wadi'wadima mahalega ina avuta,
ta wese yani qabuna waiwaidi mahalaya itoatoa ina dedela.'
30 [z] "Ya'a Tomotau Natuna, omo'e tutana 'inaya 'ebe'ita weaqigu
mahalaya na'ifoqe, ta tomotau qabudi bwa'obwa'oya ina nuavita ina
dou. Ta gawatega ena gelu 'inega tomotau ina 'itegu egu waiwai 'inega
be wese egu simatala aqiaqi otaqina 'inega yamaimai. 31 [a] Ta tuta~nana
bea nanunuqa 'inega egu tovale'ewayavo ena vetunedi bwa'obwa'o ena
'ebeve'ale 'inega be ena 'ebelu'ovoa 'inaya ta wese mahalega egu tomotau
vevenua'ivinidi ina va'auqidi.

'Ebevetalatutula mafa
(Maki 13:28-31; Luke 21:29-33)

32 "'Ebevetalatutula mafa 'inega ena ve'itemi. Tuta~nana mafa 'waena
nave'ale sabi galu 'inega ni'a oalamania ive ana tuta ni'au vadi'weda.
33 Ta wese 'idewani 'eguma ba'e 'ebe'ita diavona ni'a yavonemia ona

---

[t] **24:23** Md 24:5 [u] **24:24** Luve 13:1-3; 2Te 2:8-9; Ve 13:13-14 [v] **24:26** Lk 17:23-24
[w] **24:27** Md 24:37-39 [x] **24:28** Lk 17:37 [y] **24:29** Ais 13:10; 34:4; Isi 32:7; Ioe 2:10,31; 2Fit 3:10; Ve 6:12-13 [z] **24:30** Sek 12:10; Ve 1:7; Dan 7:13 [a] **24:31** 1Kol 15:52; 1Te 4:16

’itedi, e ’inega ona alamania egu ’evivi mai ana tuta ni’a vadi’wea. 34 [b]
Vonahaqiaqi lagata ba’e ge ona ’aliga ana laba ba’e yani diavona ina
’ifoqe. 35 [c] Mahala be bwa’obwa’o nahawala, ta ya’a egu vona ge taha ana
tufwa nahawala ta ’esi na’eno vataya.

Ieisu ena mai ’evivi ana tuta ge taha toga dahalamania
(Maki 13:32-37; Luke 17:26-30,34-36)

36 [d] “Ge taha toga dahalamania totuta nage to’aubena ’inaya ena
’evivi ena mai, ta wese Yaubada ena tovale’ewayavo mahalaya ge ida
alamania, be wese ya’a Tomotau Natuna ge eda alamania. Ta ’esi Tamagu
ana ’aidega alamania. 37 [e] Ya’a Tomotau Natuna egu ’evivi ana tuta lova
Noa ena tutaya ’idewani. 38 Mana Noa ena tutaya tomotau i’ai’ai be
inumanuma ta wese ’oloto be vivine ivaqivaqi ta wese tomotau natudiavo
ivevevaqiedi ana laba Noa ena wagaya gelu. 39 [f] Ta seuseu luveafedi ’inega
tomotau qabudi idamana, e ya’a Tomotau Natuna egu mai ’evivi wese
’idewani na’ifoqe.
40 “Tuta~nana ’inaya ’eguma ’oloto magilafudi edi bwa’o ina talatalaqa
’inega taha ’idiega ena ’ebe’ewea ta taha natoa. 41 Ta wese vivine
magilafudi ’abwaga ina dabidabi ’inega taha ’idiega ena ’ebe’ewea ta
taha natoa. 42 [g] ’Inega ona ’itamaki aqiaqiemi mana ya’a emi Kaiwabu
egu ’evivi mai ana tuta ge oda alamania. 43 [h] Ona nuave’avinia, ’eguma
tonivanue nahalamania totuta tovanawala nalugu ena vanuea, e
vonahaqiaqi me ena ’iva’ava’ata natoatoa, ’inega tovanawala~nana ge ana
fata ena vanue naqeuni ta nalugu. 44 ’Inega omi’a wese ’idewani me emi
’iva’ava’ata ona toatoa, mana tuta~nana ’inaya tomotau ina vonaya, ‘Ge
wese namai!’ e ’inega ya’a Tomotau Natuna ena luveafedi ena ’ifoqe.

Tofewa ena gwavubiga ta ena gwavu’ai weaqina
(Luke 12:41-48)

45 “’Eguma taha tofewa ma ana vetumaqana ta me ena alamani toatoa,
’inega tauna ena kaiwabu navenua’ivinea be enavo na’itamakidi ta
wese adi ’abwaga naneidi ’aubena ’aidega ’aidega ’idia. 46 Ta tuta~nana
ena kaiwabu na’evivi namai ’inega tofewa~nana ana veyoveyoa na’itea
viaviaqa aqiaqiea, e ’inega weaqina naqaiawa. 47 [i] Yavona aqiaqiemi, ba’e
kaiwabu~nana ena kulufa be wese ena kaikaiwabu qabudi ena tofewa
nimanaya naha’udi be na’itamakidi.
48 “Ta ’eguma tofewa~nana naveilivu veifa ta navonaya, ‘Egu
kaiwabu tauya ta nawale gigive’ove’o’, 49 ’inega ve’ale enavo vunuqidi, ta

---

[b] **24:34** Md 16:28 [c] **24:35** Md 5:18 [d] **24:36** Via 1:7; 1Te 5:1-2 [e] **24:37** Nug 6:5-8
[f] **24:39** Nug 7:21-23 [g] **24:42** Md 25:13 [h] **24:43** Lk 12:39-40; Ve 16:15
[i] **24:47** Md 25:21,23

tovekwavakwava ’ebe’ewedi imai ta maega i’ai’ai ta wese inumanuma.
50 Ta tuta~nana ena kaiwabu na’evivi namai ’inega naluveafea ta ena
ilivu veifana na’itedi. 51 ’Inega navunuqia be na’wavinia na’ifoqe tou’ava
edi di’we ’inaya, ta omo’e ’inaya tou’ava~dina maega adi luvematasabu
’aidegana ina lobea, ’inega tauna nadou be alana navetalakikokiko.”

Vona sesebai iahaba teni weaqidi

25 1 [j] Ta Ieisu wese vonedi vonaya, “Mahala ena ’Ebeluvine ba’e
’idewana: Iahaba adi yau teni edi lamufa i’ewedi itauya tovaqi
me’olotona ena vaqi ’abwagana weaqina sabi ’itana. 2 ’Idiega adi yau faibi
kwavakwavadi ta wese faibi me edi alamani. 3 Tovekwavakwava~dina
edi lamufa gebu ana go’ila ana luvetomana ida ’ewei. 4 Ta toalamani~dina
edi go’ila ma botolina i’ewedi edi lamufa ana luvetomana weaqidi. 5 Ta
tovaqi me’olotona i’ive’ove’o, ’inega iahaba teni~dina matadi dunedune
’abo i’eno motaiva.

6 “’Inega tou gamonaya taha tomotau gaba vonaya, ‘Ei qabumi
oya’itoto, tovaqi~nana ni’a maimai ’inega ka’itei ka’ebe’ewei!’ 7 ’Inega
iahaba diavona iya’itoto edi lamufa sabi giaqiaqiedi.

8 “Ta kwavakwava~dina ediavo ivenoqiedi ivonaya, ‘Emavo, lamufa
ana go’ila dibuna oda neima mana ema simatala mo’ita na’weu.’

9 “Ta toalamani~dina ivona ’eviviedi ivonaya, “Eguma ema
go’ila dibuna ana neimi e ’inega ima’a ana kusa, ’inega ona tauya
tovegimwaneavo ’idia be emi go’ila ona gimwanea.’ 10 Ta tuta~nana
itautauya sabi gimwane, ’inega tovaqi~nana ’ifoqe ta taudi ni’au
i’iva’ava’ata maega ilugu vaqi ’abwagana weaqina. Ta ’awa iguduya.

11 [k] “Ta ’abiboda iahaba kwavakwava~dina i’evivi imai ivonaya,
‘Kaiwabu, ’awa usiwa’ei ta ana lugu wai.’

12 [l] “’Inega tovaqi~nana edi vona ve’evivia vonaya, ‘Yavona aqiaqiemi,
ya’a ge eda alamanimi.’ ”

13 [m] Ieisu ena vona lu’ovoia ’inega ana to’abibodayavo vonedi vonaya,
“Ona ’itamaki aqiaqiemi, mana egu ’evivi ana ’aubena be ana tuta ge oda
alamania.

Vona sesebai tofewa toidi weaqidi
(Luke 19:11-27)

14 “Mahala ena ’Ebeluvine wese ba’e ’idewani. Taha kaiwabu nuanuana
natauya mali di’wea, ’inega ena tofewayavo gaba va’auqidi imai ta vonedi
ena ’ebeluvine ina ’itamakia. 15 [n] ’Inega ena tofewa mane ma kodekodena
adi yau faibi neia, ta wese tofewa taha mane ma kodekodena magilafuna

---

[j] **25:1** Ve 19:7; Lk 12:35 [k] **25:11** Lk 13:25-27 [l] **25:12** Md 7:23 [m] **25:13** Md 24:42
[n] **25:15** Lom 12:6

neia, ta wese tofewa vetoina mane ma kodekodena ’aigedana neia, mana
toi~dina edi waiwai ta wese edi alamani ana fata ’inega neidi, e ’abiboda
kaiwabu~nana nogedi ta tauya.
16 “’Inega tofewa~nana mane ma kodekodena ana yau faibi
lukwayavonega vefewedi, ta adi luvetomana wese mane ma kodekodena
ana yau faibi lobedi. 17 Ta tofewa vemagilafuna wese ’idewani mane
ma kodekodena magilafuna vefewedi, ’inega ana luvetomana kodekode
magilafuna wese lobedi. 18 Ta tofewa vetoina mane ma kodekodena
’aidegana ’eweaya, e tauna bwa’obwa’o alei ta ena kaiwabu ena mane
ivuya gamonaya.
19 “Ta edi kaiwabu tufwana tuta kuena di’we~nana ’inaya toatoa,
ta ’inega ’evivi mai. ’Inega ena tofewayavo wese gaba va’auqidi
mana nuanuana nahalamania ma’oda ena mane ivefewa ’aiqedi.
20 ’Inega tofewa~nana mane ma kodekodena ana yau faibi mai be
ana luvetomana mane ma kodekodena ana yau faibi wese miedi ta
vonaya, ‘Kaiwabu, o’a mane ma kodekodena ana yau faibi uneigu, ta
ya’a yavefewea ’inega wese mane ma kodekodena faibi adi luvetomana
yalobea, e ’inega eu mane ma kodekodena teni ba’e.’
21 [o] “Ta kaiwabu~nana vonaya, ‘Aqiaqina, o’a tofewa aqiaqiu ta ma
au vetumaqana, mana o’a uvetafewa yani goyona ’idiega, e ’inega yani
agodi ena neiu ta una luvinedi be una ’itamakidi. Ba’e ’inega una lugu
mahalaya ta kana qaiawa vataya.’
22 “’Inega tofewa~nana lova mane ma kodekodena magilafuna
’ewedi lugu mai ena kaiwabu ’inaya, ta vonaya, ‘Kaiwabu, lova mane
ma kodekodena magilafuna uneigu, ta mane~nana yavefewea, ’inega
wese mane ma kodekodena adi yau magilafuna adi luvetomana
yalobea, e ’inega eu mane ma kodekodena foa ba’e.’
23 “’Inega kaiwabu~nana vonaya, ‘Aqiaqina, o’a tofewa aqiaqiu ta
ma au vetumaqana, mana ni’au uvetafewa yani goyona ’idiega, e
’inega yani agodi ena neiu ta una luvinedi be una ’itamakidi. Ba’e
’inega una lugu mahalaya ta kana qaiawa vataya.’
24 “’Inega tofewa vetoina ena mane ma kodekodena ’aidegina lugu
mai ta vonaya, ‘Kaiwabu, yahalamania o’a lumaqimaqi’ai ’avau, ta
eu kaikaiwabu u’ewa’ewa kavovodi mali tomotau edi fewa ’idiega.
25 ’Inega yamwaniniveu ta yatauya eu mane ma kodekodena ’aidegina
bwa’obwa’o gamonaya yaivuya, e eu mane ba’e.’
26 “Ta ena kaiwabu lugwaeyea vonaya, ‘Tofewa luveifau ta gwavu’ai
otaqiu, ualamanigu vonigo egu kaikaiwabu ya’ewe’ewea mali tomotau edi
fewa ’inega. 27 Ta ’esi luaqiaqieu ’eguma mane~nana uda a’uya mane ana
vanue ’inaya, be ’inega ’itagana ma ana luvetomana eda lobea, ta gebu.’

---

[o] **25:21** Md 24:45-47; Lk 16:10

28 “’Inega ena tofewayavo vaina ’idia vonaya, ‘Ba’e ’olotona
’inega mane ma kodekodena ’aidegina ona ’ewei be ona neia tauna
’oloto~nana mane ma kodekodena teni ’inaya.’
29 [p] “Yavona aqiaqiemi, tomeqabu tola’ai ni’a i’ewea ta ivefewa
aqiaqiea, e taudi nawale adi luvetomana wese ina lobea, ’inega
naveago va’ine. Ta tomeqabu ge ma adi vetumaqana toyani goyona
’idia ’eno’eno nawale na’waiva ’idiega. 30 [q] ’Inega kaiwabu~nana
ena tofewayavo vonedi tofewa luveifana ina fela ’ifoqeyea
di’we velovelovanina ’inaya. Ta omo’e ’inaya nadou ta alana
navetalakikokiko.

Ieisu totoa bwa’obwa’o qabudi nawale nagivutuqidi

31 [r] “Ya’a Tomotau Natuna nawale egu simatala aqiaqi otaqina ’inega
egu tovale’ewayavo maega ana mai, be ’inega agu galiva kaikaiwabuna
’inaya ena toabui sabi givutuqa. 32 [s] Be tomotau bwa’obwa’oya ina
va’auqidi ina mai mataguya be ena a’uvidividinidi ’idewani sifi adi
to’itamaki a’uvidividinidi goti ’idiega. 33 Be tomotau tunutunuqidi ena
givutuqidi agu ’ataqia ta veiveifadi agu kelia.
34 “’Inega ya’a Kini luaqiaqiegu taudi agu ’ataqia itoatoa ena vonedia,
‘Omi’a Tamagu ena veyoluba ’ayanaya otoatoa ona qaiawa. Omai, ta ena
’Ebeluvine ona ’ewea. Ba’e ’Ebeluvine~nana lova kuyavata qabudi adi
’iva’ava’ata ’unu ’inega Yaubada ’iva’ava’aia weaqimi. 35 [t] Mana lova ’ai
weaqina yabotana ta ove’ainigu, wese magagu luayahaya ta ovenumegu,
ta wese ge oda alamanigu, ta tua o’ebe’ewegu yamai emi vanuea.
36 Ta wese ge agu kalekomo ta ovekalekogu, be wese yavevihiqa ta
o’itamakigu, ta wese vanue ’ebeyoqona ’inaya yatoatoa ta ovayausigu.’
37 “’Inega tunutunuqi~dina ’iguya ina vonaya, ‘Kaiwabu, totutaya
a’iteu ma botaniu ta ave’ainiu, ta wese totutaya magau luayahaya ta
go’ila aneiu? 38 Totutaya avemwageyeu ema ’abagaya ta tua agabeu umai
vanuea? Totutaya a’iteu ge au kalekomo ta avekalekou? 39 Ta totutaya ma
au vihiqa a’iteu? Ta wese totutaya vanue ’ebeyoqona ’inaya utoatoa ta
avayausiu?’
40 [u] “’Inega ena vonedi, ‘Vonahaqiaqi, ’eguma tomotau kavokavovo ni’a
oiuledi, e ’inega ya’a wese ni’au oiulegu.’
41 [v] “Ta taudi agu kelia itoatoa ena vonedia, ‘Onogegu! Omi’a tawa
Yaubada vona ve’alatemi be vematasabu qiduana ona lobea, ’inega ona
tauya ’aiwe ’ala’alata vataya ’inaya. Omo’e di’we~nana lova Yaubada ni’a
’iva’ava’ata vatayea Seitani me ena tofewayavo weaqidi. 42 Mana lova

---

[p] **25:29** Md 13:12; Mk 4:25; Lk 8:18 [q] **25:30** Md 8:12; Lk 13:28 [r] **25:31** Md 16:27; 19:28
[s] **25:32** Isi 34:17; Ve 20:11-13 [t] **25:35** Ais 58:7 [u] **25:40** Vos 19:17; Md 10:42; Mk 9:41
[v] **25:41** Md 7:23

yabotana ta gebu oda ve'ainigu, ta wese magagu luayahaya ta go'ila ge oda
neigu. 43 Ta lova yavewagawaga yamai emi 'abagaya ta ge oda 'ebe'ewegu
emi vanuea, be o'itegu ge agu kalekomo ta ge oda vekalekogu, ta wese
yavevihiqa be vanue 'ebeyoqona 'inaya yatoatoa ta ge oda vayausigu.'
44 "'Inega taudi egu vona ba'e ina ve'iei ina vonaya, 'Kaiwabu, totuta
a'iteu ma botaniu nage magau luayahaya? Ta totutaya uvewagawaga umai
ema 'abagaya? Totutaya a'iteu ge au kalekomo? Ta totutaya uvevihiqa? Ta
wese totutaya vanue 'ebeyoqona 'inaya utoatoa ta gebu ada iuleu?'
45 "'Inega ena vonedi, 'Yavona aqiaqiemi, lova tuta~nana tomotau ge
adi wawa 'ena'ina ba'e vita diavona ilobedi ta omi'a ge oda iuledi, 'inega
wese ya'a ge oda iulegu.' 46 [w] 'Inega todewa kavokavovo edi ilivu veifana
weaqina ina tauya visiqa vataya 'inaya, ta 'esi taudi tunutunuqidi yawai
vataya ina lobea."

Toluvineavo nuanuadi Ieisu ina luve'aligia
(Maki 14:1-2; Luke 22:1-2; Ioni 11:45-53)

26 1 Tuta~nana Ieisu ana to'abibodayavo yani qabuna tuta ena
'ebelu'ovoa weaqina ve'itedi gumwala 'inega vonedi vonaya,
2 [x] "Ni'a oalamania 'aubena magilafuna nagumwala 'inega 'Auvivia
Sagalina nave'ale, be 'inega agu tosuluva naneiegu agu aviayavo
'idia, be 'etoluai 'inaya ya'a Tomotau Natuna ina tutuve'ewegu."
3 Ta ba'e tuta~nana 'inaya toveguba qiduqiduadi be 'abaga ana
tovanugwetayavo iva'auta toveguba edi tovanugweta Kaiafa ena
vanuea. 4 'Inega adi 'aidega idima govaqa ma'oda 'waivega Ieisu ina
kafi 'aiqei 'abo ina luve'aligia. 5 Ta ivonaya, "Ge 'Auvivia Sagalina
ana tuta 'inaya Ieisu kana kafia, mana 'eguma 'idewani nawale
tomotau diadi navilea ta ina manini 'idaya."

Vavine taha Ieisu dede'wega iwaqia 'abaga Bedani 'inaya
(Maki 14:3-9; Luke 22:3-6)

6 Ieisu Bedani 'inaya toatoa Saimoni ena vanuea, tauna lova
to'wagota taha. 7 [y] Ta 'ai ana tuta 'inaya taha vavine me ena
dede'wa mai lugu vanuea, ta dede'wa~nana ana maisa qiduana
ma botolina viaviaqina alabasita 'inega. Ta vavine~nana ba'e
dede'wa~nana iwaqia Ieisu debanaya.
8 Ta tuta~nana Ieisu ana to'abibodayavo vavine~nana ena viaqa
Ieisu 'inaya i'itea 'inega ilugwaeyea ivonaya, "Tola'ai weaqina
dede'wa uiwaqa kavovoi mana ana maisa gegoyo? 9 Luaqiaqiea be
dede'wa~nana davegimwaneyea be ana ve'ia agona da'ewea be
davewila'ayea lukwalukwa 'idia."

---

[w] **25:46** Dan 12:2; Ion 5:29 [x] **26:2** 'Ifo 12:1-27; Md 20:18 [y] **26:7** Lk 7:37-38

10 Ieisu edi nuanua ni'a alamania ta vonaya, "Gebu vavine
ona lugwaeyei mana ba'e yani aqiaqi otaqina 'iguya viaqia. 11 [z]
Lukwalukwa~dina tuta qabuna maega otoatoa, ta ya'a ge tuta
kuena omi'a maega kana toatoa. 12 Tuta~nana vavine ba'e 'wafigu
dede'wega iwaqia, 'inega 'iva'ava'aigu agu tavuna weaqina.
13 Yavona aqiaqiemi, ma'inaya Valegu ina lugaihi dadanea di'we
taha taha bwa'obwa'o debanaya, e omo'e 'inaya wese vavine
ba'e ena viaqa 'iguya ina velulu'uyayea 'inega tomotau ina
nuave'avinia."

Iudasa nuanuana Ieisu nasuluvea
(Maki 14:10-11; Luke 22:3-6)

14 Ieisu ena vona ba'e lu'ovoia 'inega Tuwelo~dina 'idiega taha ana
wawa Iudasa Isakaliota tauya toveguba qiduqiduadi 'idia, 15 [a] 'inega
vonedi vonaya, "'Evisa ve'ia ona neigu 'eguma Ieisu ena ve'ineiea 'imia?"
'Inega mane siliba ana yau 30 ineia. 16 E tuta ba'e 'inega Iudasa tuta
aqiaqina vewa'ia be 'inega Ieisu nasuluvea 'idia 'abo ina kafia.

Ieisu ma enavo 'Auvivia Sagalina ana 'abwaga i'ainia
(Maki 14:12-21; Luke 22:7-13,21-23; Ioni 13:21-30)

17 [b] Beledi ge ana isitimo Sagalina ana 'aubena nugweta 'inaya Ieisu ana
to'abibodayavo imai ivetala'aiea ivonaya, "Kaiwabu, ma'inaya nuanuau
'Auvivia Sagalina 'abwagana ana 'iva'ava'aia weaqiu?"
18 'Inega Ieisu vonaya, "Ona tauya Ielusalema 'inaya, ta taha 'oloto ona
'ita 'inanea ta ona vonea. Ema tove'ita ena vona ba'e 'idewani: Egu tuta ni'a
mai ta nuanuagu 'Auvivia Sagalina ana 'abwaga ma agu to'abibodayavo
eu vanuea ana 'ai." 19 E to'abiboda~dina Ieisu ena vona imatayagea, 'inega
'oloto~nana ena vanuea 'Auvivia Sagalina ana 'abwaga i'iva'ava'aia.
20 'Inega lavilavi otaqaya Ieisu Tuwelo~dina maega ilugu, 'abo
'abwaga~nana i'ai. 21 Ta tuta~nana i'ai'ai 'inega Ieisu vonaya, "Egwavo,
yavona aqiaqi 'imia, nawale taha 'imiega nasuluvegu."
22 Ieisu ena vona ba'e weaqina nuadi vita aqiaqi, 'inega 'aidega 'aidega
Ieisu ivetala'aiea ivonaya, "Kaiwabu, togama, nage ya'a?"
23 [c] Ta Ieisu vonedia, "'Oloto~nana tauna maega gaeba ma du'wana
gamonaya ama beledi a'au'aubwa'uya ta a'ai'ai, e tauna nawale
nasuluvegu. 24 Ya'a Tomotau Natuna nawale 'aliga ana 'edega ena tauya
'idewani lova Buki Nugwenugweina 'inaya maduvonayea, ta tauna agu
tosuluva~nana nuakolokolona, ta 'esi luaqiaqiea 'eguma lova inana ge ida
venatunei."

---

[z] **26:11** Luve 15:11 [a] **26:15** Sek 11:12; Ion 11:57 [b] **26:17** 'Ifo 12:14-20
[c] **26:23** Same 41:9

25 ’Inega ana tosuluva, Iudasa vonaya, “Kaiwabu, to’oloto, nage ya’a?”
’Inega Ieisu voneaya, “Ni’a tau’uyega usimanayeu.”

Kaiwabu ena ’ai ’ebenuave’avina
(Maki 14:22-26; Luke 22:14-20; 1 Kolinita 11:23-25)

26 Nawale i’ai’ai ’inega Ieisu beledi ’ewei ta vona veyolubea ’inega gitomwea
’abo ana to’abibodayavo neidi, vonedia, “Ba’e ’wafigu, ta ona ’ewei ona ’ai.”
27 ’Abiboda ’oine ma vedina wese ’ewei ’inega lukaiwa Yaubada ’inaya ’abo neidi
ta vonaya, “Qabumi ona numea, 28 [d] ba’e sulaligu inoinoqa luvine vauvauna
weaqina, ta sulala~nana tomotau qabumi emi luveifana ana nuataqo weaqina.
29 Ta yavonemi, ge wese ’oine ena numa ’eviviei ana laba omi’a maega ’oine
vauvauna kana numea Tamagu ena ’Ebeluvine ’inaya.” 30 [e] ’Ai gumwala ’inega
’evosi taha i’evosiea ’abo i’ifoqe ta i’watovu bwanaga Olibe ’inaya.

Ieisu madusimanea Fita ena vegeqa weaqina
(Maki 14:27-31; Luke 22:31-34; Ioni 13:36-38)

31 [f] Ta Ieisu vonedi vonaya, “Ba’e velovana~nana ’inaya qabumi ona
dena ta ona nogegu ’idewana Buki Nugwenugweina ena vona vonaya,
‘To’itamaki sifi ena luve’aligia
be sifi qabudi ina yavula dadana.’
32 [g] “Ta egu ya’itoto ’evivi ’aligega ’abibodanaya ena nugweta ena tauya
Galili ’inaya, ta omi’a ona ’abibodegu ona wai.”
33 ’Inega Fita vona ’evivi vonaya, “’Eguma nawale qabudi ina dena
’iuyega, ya’a agu ’aidega ena toa.”
34 [h] ’Inega Ieisu Fita vonea vonaya, “Yavona aqiaqieu, velovana ba’e
’inaya nawale una vegeqegu ana yau toi, ta ’abiboda kamukamu nadou.”
35 Ta Fita vonaya, “Kaiwabu, ge ena vegeqeu! ’Eguma ina luve’aligiu
ya’a wese maega ina luve’aligigu.” Ta to’abibodayavo qabudi edi vona
wese ’idewani.

Gedesemani ’inaya Ieisu noqinoqi Tamana ’inaya
(Maki 14:32-42; Luke 22:39-46)

36 ’Inega Ieisu ma ana to’abibodayavo itauya di’we taha ana wawa
Gedesemani ’inaya, ta vonedi vonaya, “Ba’idia ona toatoa, ta ya’a
yatautauya ena venoqi Yaubada ’inaya.”
37 ’Inega Ieisu Fita ta wese Sebedi natunavo magilafudi ’ebe’ewedi
itauya tufinaya. ’Inega Ieisu me ena giwali visiqa ta me ena nuavita
vonedi vonaya, 38 [i] “Giwaligu visivisiqa qiduana, ta agu lutonova luveifa
otaqa, ’inega ba’idia ona toatoa ta ge matami nadune.”

---

[d] **26:28** Sek 9:11; ’Ifo 24:8; Iel 31:31-34; 1Kol 10:16 [e] **26:30** Lk 22:39; Ion 18:1
[f] **26:31** Sek 13:7; Ion 16:32 [g] **26:32** Md 28:7,16 [h] **26:34** Md 26:69-75 [i] **26:38** Ion 12:27

39 ’Inega Ieisu vanaqo ta givelukabwebwe venoqi vonaya, “Tamagu ye,
’eguma ana fata visiqa vedina ba’e ’iguyega una ’ewa yavulea, ta gebu
ya’a egu nuanua ta ’esi o’a eu nuanua ’idewana ena viaqia.”
40 ’Inega ’evivi ana to’abibodayavo toidi ’idia ta ’itedi i’eno motaiva, ta
Ieisu Fita divanoya, vonaya, “Tola’ai weaqina o’eno’eno! Ma’oda, nage
ge ami fata be tuta kukusana namo oda vevekova ta oda ba’eba’eyegu,
waisa?” 41 Ta wese vonedi vonaya, “Luaqiaqiemi be matami ge nadune
ta ’esi ona vevenoqi be ’inega Seitani ge nasitonovimi. Vonahaqiaqi,
niboanimi nuanuana, ta ’wafimi dawalili.”
42 ’Inega Ieisu tuta vemagilafuna naqo ’evivi sabi venoqi vonaya, “Tamagu,
vonahaqiaqi ’eguma ge taha wese ’eda da’eno’eno tomotau adi ’etoyavua
weaqina, ’inega ba’e visiqa vedinega ena numa be yaqisa eu nuanua ena viaqia.”
43 Ta Ieisu wese ’evivi ana to’abibodayavo ’idia ’inega lobedi i’eno
motaiva, mana matadi tawa dunedune. 44 ’Inega tuta vetoina wese ’evivi
sabi venoqi, ta tawadega ma’oda venoqi ’aiqa wese lu’eviviea ’idewani.
45 Ta wese ’evivi ana to’abibodayavo divanodi vonaya, “Ma’oda, nage
nawale o’eno’eno ta oveveyawai, waisa? O’itei, ya’a Tomotau Natuna egu
tuta tawa ’ifoqe be ina ve’ineiegu tomotau luveifadi ’idia. 46 [j] Oya’itoto
katauya, mana agu tosuluva maimai.”

Ieisu ikafia
(Maki 14:43-50; Luke 22:47-53; Ioni 18:3-12)

47 Ta Ieisu nawale vonavona, ’inega taha ’oloto Tuwelo~dina ’idiega tauna
Iudasa qabu qiduana maega i’ifoqe. Ta ba’e qabu diavona toveguba qiduqiduadi
be wese ’abaga ana tovanugwetayavo edi luvine ’inega ivetunedi imai Ieisu ana
kafi weaqina me edi kefata be wese me edi gita. 48 Ta Iudasa toluavia ni’a vonedia,
“Tomotau~nana nawale ena talafafea e tauna Ieisu, ’inega ona kafia.” 49 ’Inega
tauya tunutunuqina Ieisu ’inaya vonaya, “Kaiwabu, kaiwa!” ’inega talafafea.
50 Ta Ieisu vonaya, “Iagu, tola’ai nuanuau una viaqia ase uviaqa
kwayavoni.” ’Inega toluavia imai Ieisu ’inaya ’abo ikafia.
51 [k] ’Inega taha ’oloto Ieisu ena qabu ’inega ena kefata siwaia ta toveguba
edi tovanugweta ena tofewa teniqana ’ilaufea. 52 [l] Ta Ieisu ’oloto~nana vonea,
“Ta’iwa! Eu kefata una a’u’eviviea ana umaya, mana toluaviayavo taudi luaviayega
i’ali’aliga. 53 Ona alamania vonigo ’eguma nuanuagu Tamagu ’inega ena noqi
iula weaqina, e nawale ena tovale’ewa qabu ago va’inedi navetunedi ’iguya. 54 Ta
gebu, mana ’eguma ’idewanina ’inega ma’oda Buki Nugwenugweina ena simana
weaqigu ana aqiaqi na’ifoqe ’aiqa?”
55 [m] ’Inega Ieisu ana tokafi qabudi vonedi vonaya, “Nage ya’a kavona
tovanawala taha, ’inegana me emi kefata be wese me emi gita omai sabi
vunuqigu? Lova ’aubena qabuna ’idia Vanue Gwalagwalana ’inaya yatoatoa ta

---

[j] **26:46** Ion 14:31 [k] **26:51** Ion 18:26 [l] **26:52** Nug 9:6; Ve 13:10 [m] **26:55** Lk 19:47; 21:37

yaveve'ita tomotau 'idia, ta tola'ai weaqina ge oda kafigu tuta diavona 'idia?
56 Ta ba'e yani diavona i'ifoqe be 'inega tovesimasimanayavo edi simana Buki
Nugwenugweina gamonaya ana vonahaqiaqi na'ifoqe."
'Inega ana to'abibodayavo qabudi Ieisu inogei ta idena.

Ieisu tovolo me Diu edi kaniselayavo 'iawadia
(Maki 14:53-65; Luke 22:54-55,63-71; Ioni 18:13-14,19-24)

57 Qabu diavona Ieisu ni'au ikafia ta imiea toveguba edi tovanugweta
ana wawa Kaiafa 'inaya, ta wese luvine ana tove'itayavo be 'abaga ana
tovanugwetayavo ni'a iva'auta ena 'abagaya. 58 Fita tufwana luluvaiega
Ieisu tala'obea ta mai toveguba edi tovanugweta ena 'abagaya, 'inega
lugu ta toabui Vanue Gwalagwalana ana to'itamakiavo maega 'ebekotu
di'wenaya be vonigo Ieisu ana luvine nanoqolia. 59 Taudi toveguba
qiduqiduadi ta wese kaniselayavo nuanuadi Ieisu ana tove'ewayavo ina
lobedi be edi 'eu'au'ava 'inega Ieisu ina luve'aligia. 60 'Inega tomotau 'eala
imai, ta edi u'ava 'inega toluvineavo ge adi fata be Ieisu ina luvinei mana
u'ava~dina ivego'ila.
Ta 'abiboda 'oloto magilafudi imai itovolo, 61 [n] ta ivonaya, "Ieisu lova
vonaya, 'Agu fata be Yaubada ena Vanue Gwalagwalana ena qeu yavulea,
be 'aubena toi 'idia ena yoqona 'eviviea.' "
62 'Inega toveguba edi tovanugweta agona tovolo ta vonaya, "Tomotau
omo'e edi ve'ewa 'iuya ni'au unoqolia, waisa? 'Inega 'evisa eu ve'ia?" 63 [o]
Ta Ieisu ge taha vona da'inanei.
'Inega toveguba~nana wese Ieisu vonea vonaya, "Uvonahaqiaqi
Yaubada mayawaina matanaya, nage o'a To'etoyavua ta Yaubada Natuna,
nage gebu?"
64 [p] 'Inega Ieisu vonea, "Ni'au bena'e uvona, ta wese yavonemi vonigo
ya'a Tomotau Natuna nawale ona 'itegu Tovewaiwai otaqa ana 'ataqia ena
toatoa be wese mahalega waumana debanega ena mai."
65 [q] 'Inega toveguba edi tovanugweta diana vila veiveifea e taunega
ana kaleko kuena abuya ta vonaya, "Ena vona veifana ni'a onoqolia.
Vonahaqiaqi, 'oloto ba'e ena vona 'inega taunega givaneyea kavona
tauna Yaubada. Ta'iwa, ge taha wese tove'ewayavo ina vonavona ena
luveifanayavo weaqidi. 66 [r] Ma'oda emi nuanua Ieisu weaqina?"
Ta taudi ivonaya, "Luaqiaqiea be na'aliga, mana me ena luveifana!" 67 [s]
'Inega 'iawana igida'wea ta ivunuqa dadanea nimadiega, ta wese vaina
i'au'ae'aea,
68 ta ivonavonaya, "'Eguma o'a vonahaqiaqi To'etoyavua 'inega usimana
'ifoqe 'imaya togama vunuvunuqiu."

---

[n] **26:61** Ion 2:19-21 [o] **26:63** Ais 53:7; Md 27:12 [p] **26:64** Same 110:1; Dan 7:13; Md 24:30
[q] **26:65** Md 9:3; Ion 10:33 [r] **26:66** Luvi 24:16; Ion 19:7 [s] **26:67** Ais 50:6; 53:5

Fita Ieisu vegeqea
(Maki 14:66-72; Luke 22:56-62; Ioni 18:15-18,25-27)

69 Fita nawale toatoa ’ebekotu di’wenaya, ’inega tofewa iahaba taha
’ifoqe mai ta vetala’aiea vonaya, “O’a wese lova Ieisu Galili ’olotona
maega oluluyaba dadana, waisa?”
70 Ta tomotau qabudi matadia Fita vegeqa vonaya, “Ba’e yani~nana
uveveqaeyea ya’a ge eda alamania.”
71 ’Inega ’ifoqe masu’edanaya ta taha wese iahaba ’itea Fita ’inega
vonaya, “’Oloto omo’e lova Ieisu Nasaleta ’olotona maega itoatoa.”
72 ’Inega wese Fita vegeqa ta ’awatamatamana vonaya, “Ba’e
’oloto~nana ya’a ge eda alamania.”
73 Ge tuta kuena ’abibodanaya vaina ’oloto itovotovolo Fita di’wenaya
ta ivoneaya, “Vonahaqiaqi, o’a Ieisu taha ena tomotau, mana bonau ana
noqola kavona me Galili bonadi.”
74 ’Inega Fita vonaya, “Tamada! ’Oloto ba’e ya’a ge eda alamania!
’Eguma egu vona ge vonahaqiaqi nawale Yaubada naluvematasabugu.”
Tuta omo’e ’inaya kamukamu dou. 75 [t] ’Inega Fita Ieisu ena vona nuaia,
“O’a nawale tuta toi ana yau una vegeqegu, ta ’abiboda kamukamu
nadou.” ’Inega Fita me ena nuavita ’ifoqe ’abagaya ta dou.

Ieisu itauyea Failato matanaya
(Maki 15:1; Luke 23:1-2; Ioni 18:28-32)

27 1 Ni’a mahala vulihia ’inega toveguba qiduqiduadi wese ’abaga
ana tovanugwetayavo qabudi iluvine vonigo Ieisu ina luve’aligia.
2 ’Inega Ieisu nimana iyoqonia itauyea me Loma edi gavana Failato ’inaya
nuanuadi ina keiea be liuna ina baia ta Ieisu naluvinei ’aliga ’inaya.

Iudasa ena ’aliga
(Viaqa 1:18-19)

3 Tuta~nana Iudasa nuana ’eqa’uya vonigo Ieisu ina luve’aligia,
’inega nuagivila ta nuanuana siliba 30~dina nanei ’eviviedi toveguba
qiduqiduadi be ’abaga ana tovanugwetayavo ’idia, 4 ’inega tauya ’idia ta
vonaya, “luveifana ni’a yaviaqia, mana ’oloto aqiaqina yasuluvea ’imia.”
Ta ivona ’eviviea, “Ima’a ge taha ada nuanua ba’e yani~nana weaqina,
ta ’esi o’a tau’u eu luveifana weaqina una nuanua.” 5 [u] ’Inega Iudasa siliba
30~dina feledi Vanue Gwalagwalana gamonaya, ta ’ifoqe tauya ’inega
taunega magana sikwea ’abo ’aliga.
6 Toveguba qiduqiduadi siliba~dina igwagwedi ivonaya, “Ge ana fata be
ba’e siliba~dina kana a’udi mane ana ’ebeluveaqe ’inaya, mana luvine ’eno’eno

---

[t] **26:75** Md 26:34 [u] **27:5** Via 1:18-19; Md 26:14-15

vonaya vonigo mane luve'aliga 'inega ge ana fata be kana vefewei Vanue
Gwalagwalana weaqina." 7 Ta edi veqae 'abibodanaya iluvine be mane~nana
'inega taha to'abi 'ulena ena bwa'obwa'o ina gimwanea, ta bwa'obwa'o~nana
wagawaga adi deba'unu weaqidi. 8 'Inega bwa'obwa'o~nana igabea Sulala
Bwa'obwa'ona, ta wawa~nana nawale 'eno'enova.
9 [v] Omo'e 'inega tovesimasimana Ielemaia ena vona ana aqiaqi 'ifoqe,
mana lova Buki Nugwenugweina 'inaya vonaya,
"Me Isileli tauna ana ve'ia ia'uya siliba adi yau 30 'idewani. Ta
mane~nana i'ewedi, 10 'inega to'abi 'ulena ena bwa'obwa'o
igimwanea, 'idewani egu Kaiwabu ena vematamagilafu 'iguya."

Failato Ieisu vetala'aiea
(Maki 15:2-5; Luke 23:3-5; Ioni 18:33-38)

11 'Inega Ieisu me Loma edi gavana Failato 'iawanaya tovolo ta Failato
vetala'aiea vonaya, "Uvonegu, nage o'a me Diu edi Kini?"
'Inega Ieisu vonaya, "Ni'a uvona 'idewani." 12 [w] 'Inega toveguba
qiduqiduadi wese 'abaga ana tovanugwetayavo Ieisu ive'ewea Failato
matanaya, ta Ieisu ge taha tola'ai weaqina davona 'eviviedi.
13 'Inega Failato vonaya, "Ma'oda, nage edi ve'ewa 'iuya unoqolia?" 14 Ta
Ieisu ge taha tola'ai davonei edi ve'ewayavo weaqina, 'inega Failato nuana
voqana qiduana.

Failato Ieisu awafelea ina luve'aligia
(Maki 15:6-15; Luke 23:13-25; Ioni 18:39–19:16)

15 Ya'wala 'aidega 'aidega 'idia 'Auvivia Sagalina 'inaya gavana ena
ilivu ba'e 'idewani: Tomotau qabudi luaqiaqiedi be taha tomotau ina
venua'ivinea be na'ifoqe vanue 'ebeyoqona 'inega, e 'inega gavana~nana
tomotauna nayavuia naha'u'ifoqeyea 'idia. 16 Tuta ba'e 'inaya 'oloto taha
vanue 'ebeyoqona 'inaya toatoa ana wawa Balabasi, ta tomotau qabudi
ni'a ialamania tauna 'oloto veifa otaqina. 17 'Inega tomotau iva'auta ta
Failato vetala'aiedi vonaya, "To'oloto nuanuami ena yavui weaqimi,
nage Balabasi nage Ieisu tauna igabea To'etoyavua?" 18 [x] Ta Failato ena
vetala'ai ba'e 'iuna, mana ni'a alamani aqiaqiea Ieisu ive'ifi'ifiea, 'inega
ikafia ta imiea 'inaya sabi luvinena.
19 Tuta~nana Failato nawale toatoa 'ebevekotu ana 'ivi 'inaya ta qabu
diavona vevetala'aiedi, ta 'inega moqanena vale ivetunei ivonaya, "Ge taha
tola'ai una viaqi ba'e 'oloto~nana 'inaya, mana velovanaya ve'wayoqega visiqa
qiduana yalutonovia weaqina, 'inega yahalamania tauna toatoa maiqina."
20 Ta toveguba qiduqiduadi be wese 'abaga ana tovanugwetayavo qabu
diavona iluvetuvetunedi ina venoqi Failato 'inaya be Balabasi nayavui

---

[v] **27:9-10** Sek 11:12-13 [w] **27:12** Ais 53:7 [x] **27:18** Ion 11:47-48; 12:19

’idia ta ’esi Ieisu ’aliga nalobea. 21 ’Inega Failato qabu diavona wese
vetala’aiedi, “Magilafudi ’idiega togama nuanuami ena yavui weaqimi?”
’Inega ivoneaya, “Nuanuama Balabasi!”
22 Ta Failato vonaya, “Tola’ai ena viaqi Ieisu ’inaya, tauna igabea
To’etoyavua?”
’Inega tomotau qabudi ena vona ive’evivia ivonaya, “’Etoluai ’inaya
kana tutuve’ewea!”
23 ’Inega Failato vonedi, “Tola’ai ena luveifana ’inega na’aliga?”
Ta qabu diavona ikolua qiduana ivonaya, “’Etoluai ’inaya kana
tutuve’ewea!”
24 [y] ’Inega Failato tawa alamania ge ana fata be qabu diavona nuadi
nagivilei, mana ’itedi Ieisu ena ’aliga weaqina i’alawelowelo loyea be tuta
goyona vedavi na’ifoqe. ’Inega go’ilega nimana ’utuya qabu~dina matadia
’abo vonaya, “Ge taha wese vona ena ’inanei ’imia ba’e ’oloto~nana ena
’aliga weaqina. ’Inega ya’a toatoa maiqigu, ta ’esi taumiega ona luvinea.”
25 [z] Ta qabudi ivonaya, “Ta’iwa, ena ’aliga ana vita ima’a natumavo
maega ana ’avalea.”
26 ’Inega Failato Balabasi yavuia ’idia, ta Ieisu ve’ineiea ena
toluaviayavo ’idia ta vonedi wayo metametanega ina vunuqa dadanea, ta
’abiboda ina tutuve’ewea ’etoluai ’inaya.

Toluaviayavo Ieisu igivenu’wea
(Maki 15:16-20; Ioni 19:2-3)

27 ’Inega gavana Failato ena toluaviayavo Ieisu itauyea edi ’ebetoa
’inaya, ta ediavo qabudi igaba va’auqidi imai Ieisu itovolo vivilia. 28 [a]
’Inega ana kaleko ivaulia ta kaleko bweabweala otaqina ivekalekoya, 29 ta
ana biatuli talitaliega iviaqia ’inega ’unu’ununaya ia’uya, ta kewala ana
’ataqiega ivekafia ta wese ’iawanaya tuqatuqadiega isobadi ta igivenu’wea
ivonaya, “Kaiwa, o’a me Diu edi Kini Qiduana.” 30 [b] E wese igida’wea
be ena kewala i’ewea ’inega ’unu’ununa ivunuqia. 31 ’Inega igivenu’wei
gumwala ’abo kaleko bweabwealina ivata’ia ta ana kalekoyega ivekaleko
’eviviea, ’inega itauyea sabi tutuve’ewana.

Ieisu itutuve’ewea ’etoluai ’inaya
(Maki 15:21-32; Luke 23:26-43; Ioni 19:17-27)

32 Tuta~nana Ieisu i’ifoqeyei ta itautauyea ’edaya e ’inega Sailini
’olotona taha ana wawa Saimoni ilobea, ta iluvetunei be Ieisu ana ’etoluai
na’avalea. 33 ’Inega ’avalea ana laba i’ifoqe ’abaga Goligota ’inaya, ta
Goligota ana givila “’Unu’unu ana ’abaga”. 34 [c] ’Inega ’oine be taha yani

---

[y] **27:24** Luve 21:6-9 [z] **27:25** Via 5:28 [a] **27:28** Lk 23:11 [b] **27:30** Ais 50:6
[c] **27:34** Same 69:21

yuyuna maega iwayavilea ta Ieisu ineia vonigo danuma, ta ’alatonovia
’inega nogea.
35 [d] ’Inega ’etoluai ’inaya Ieisu itutuve’ewea. ’Abibodanaya toluaviayavo
Ieisu ana kaleko i’ewedi ta nuanidia taha laha iviaqia be togama
nanugweta ’inega kaleko~nana na’ewedi. 36 E ’abiboda omo’e ’inaya
itoabui ta Ieisu i’itamakia. 37 Ta ana ’etoluai debanaya ena ’aliga ’iuna
i’wayavia ba’e ’idewani,

BA’E IEISU TAUNA ME DIU EDI KINI

38 [e] Ta wese tovanawala magilafudi Ieisu maega itutuve’ewedi, taha ana
’ataqiega ta taha ana keliega.
39 [f] ’Inega tomotau ivevedelideli ta Ieisu idagidagiei ta wese
ivevegilea ivonaya, 40 [g] “O’a uvona vonigo Vanue Gwalagwalana una
qeunia, ta ’aubena toi ’inaya wese una yoqona ’eviviea. Ta ’eguma o’a
Yaubada Natuna ’inega tau’uyega una ’etoyavuiu ta ’etoluaiega una
webui mai.”
41 Wese ’idewanina toveguba qiduqiduadi be luvine ana tove’itayavo
ta wese ’abaga ana tovanugwetayavo Ieisu igivenu’wea ivonaya,
42 “Tauna mali tomotau ’etoyavuidi ta taunega ge ana fata na’etoyavui.
’Eguma tauna vonahaqiaqi me Isileli edi Kini, ’inega ’etoluaiega
nawebui mai e ’inega kana vetumaqanea. 43 [h] Tauna vonigo Yaubada
’inaya vetumaqana ta vonaya, ‘Ya’a Yaubada Natuna’, ’inega ka’itei nage
Yaubada na’awahaqiaqiei be na’etoyavuia, waisa?”
44 Ta tovanawala~dina Ieisu maega ni’a itutuve’ewedi, taudi wese
’idewani igivenu’wea.

Ieisu ena ’aliga
(Maki 15:33-41; Luke 23:44-49; Ioni 19:28-30)

45 Baba’auyega be ana laba baba’au yewavilea ’inaya ’abaga qabuna
velovana bodea. 46 [i] ’Inega 3 koloki ’idewani Ieisu bonana qiduanega
gaba vonaya, *“Eloi, Eloi, lama sabakitani?”*
Ta ana givila vonaya, “Egu Yaubada, egu Yaubada, tola’ai weaqina
unogegu?”
47 ’Inega vaina tomotau di’wenaya itovotovolo ena gaba inoqolia e
ivonaya, “Onoqoli, ’oloto ba’e Ilaitia gabegabea.”
48 [j] ’Inega taha ’idiega lukwayavoni vihila kikifa ’ewei ta ’oine yuyuna
’inaya ’aubwa’ui, ’inega taha ’aiwe ’inaya ’idawayea ta ve’etovaneyea
Ieisu ’awanaya vonigo davenumea. 49 Ta enavo ivonaya, “Ta’iwa, ta
kana ba’e tonova, nage Ilaitia namai na’etoyavuia.” 50 ’Inega Ieisu wese
bonana agonega gaba ’evivi ’abo yawaina gumwala.

---

[d] **27:35** Same 22:18 [e] **27:38** Ais 53:12 [f] **27:39** Same 22:7; 109:25 [g] **27:40** Md 26:61; Ion 2:19 [h] **27:43** Same 22:8 [i] **27:46** Same 22:1 [j] **27:48** Same 69:21

51 [k] Ta tuta~nana Ieisu yawaina gumwala, ’inega Vanue
Gwalagwalana gamonaya ’awa ana bagina kaleko eabu magilafuyea
debanega be webui ’ayanaya ta wese mwani’ini’i veni’i, ’inega dabo
qiduqiduadi fisala yavuledi, 52 ta wese deba’unu ’awadi ’elu’eqauya. Ta
tovetumaqana ’eala lova yawaidi gumwala mayawaidi iya’itoto ’evivi.
53 ’Inega Ieisu ena ya’itoto ’evivi ’abibodanaya toya’itoto ’evivi~dina
wese ’abaga gwalagwalana Ielusalema ’inaya ilugu, ta tomotau ’eala
i’itedi. 54 Toluavia~dina me edi tovanugweta nawale Ieisu i’ita’itamakia
ta tuta~nana mwani’ini’i be yani qabuna i’ifoqe, ’inega imwaniniva
qiduana ta ivonaya, “Vonahaqiaqi, ’oloto ba’ena Yaubada Natu Otaqina.”
55 [l] Ta vivine ’eala ba’e yani diavona luluvaiega ivevekovedi, taudi
lova Galiliega Ieisu i’abibodea ana toiulayavo ’idewani. 56 Vivine diavona
’idiega taha ana wawa Meli Magidala, ta wese taha Meli taudi Iemesa ma
taina Iosefa inadi. Ta wese Sebedi moqanena maega ivevekova.

Ieisu itavunia
(Maki 15:42-47; Luke 23:50-56; Ioni 19:38-42)

57 Ni’a velavilaviea ’inega taha ’oloto kaikaiwabuna ana wawa Iosefa ’ifoqe,
tauna Alimatia ’olotona ta wese Ieisu ana to’abiboda. 58 [m] ’Inega Iosefa tauya
gavana Failato ’inaya, ta venoqiea Ieisu ’wafina weaqina. ’Inega Failato awafela
ta ena toluaviayavo vonedi Ieisu ’wafina ina neia. 59 ’Inega Iosefa ma enavo
Ieisu ’wafina i’ewea ta kaleko kuena ta wadawadaeana ’inega iumea. 60 [n] ’Inega
Iosefa~nana ana deba’unu ’evauna ’inaya Ieisu a’uya. Ta deba’unu~nana lova
dabo ’inaya alea ana ’ita kavona vetoa. A’u gumwala, ’inega dabo ’ena’ina ta
beabeana ’inega deba’unu~nana ’aubodea, ta ’abibodanaya tauya. 61 Ta Meli
Magidala ma waviana deba’unu~nana di’wenaya itoabui ta ivevekova.

Deba’unu i’itamakia

62 Ieisu itutuve’ewea me Diu edi ’aubena ’iva’ava’ata ’inaya. Ta mahala
vulihia ’inega edi ’aubena tafwalolo ’inaya toveguba qiduqiduadi ta
wese Falisiavo itauya gavana Failato ’inaya sabi ’itana, 63 [o] ta ivoneaya,
“Kaiwabu, tou’ava~nana lova tuta~nana nawale mayawaina toatoa
ena vona anuave’avinia vonaya, ‘’Aubena toi ’abibodanaya ’aligega ena
ya’itoto ’evivi.’ 64 ’Inega nage ana fata be toluaviayavo una luvetunedi be
deba’unu~nana ina ’itamaki aqiaqiea ana laba ’aubena toi ina gumwala,
fole Ieisu ana to’abibodayavo ina mai be ’wafina ina vanawali, e ’inega
tomotau ina u’avedi vonigo Ieisu ’aligega tawa ya’itoto ’evivi. ’Inega ba’e
u’ava~nana u’ava nugwenugweina naveqidua va’inea.”

---

[k] **27:51** ’Ifo 26:31-33; Ibe 10:19-20 [l] **27:55** Lk 8:2-3 [m] **27:58** Luve 21:22-23
[n] **27:60** Ais 53:9 [o] **27:63** Md 12:40; 16:21; Mk 9:31; 10:33-34; Lk 9:22; 18:31-33;
Ion 2:19-21

65 Failato edi nuanua ’awahaqiaqiea, ’inega vonedia, “Emi to’itamakiavo egu
toluavia ’idiega ona ’ewedi ona tauyedi be deba’unu~nana ina ’itamaki aqiaqiea.”
66 ’Inega taudi Falisi be toveguba ta wese toluavia itauya deba’unu~nana
’inaya ta ’awana ana ’auboda ’inaya taha ’ebe’ita ia’uya ’inega ge taha toga ana
fata ’auboda~nana nagitonovi. ’Inega toluavia~dina ivetovolodi deba’unu~nana
’inaya be ina ’itamaki aqiaqiea, ’abo itauya.

Ieisu ya’itoto ’evivi ’aligega
(Maki 16:1-10; Luke 24:1-12; Ioni 20:1-10)

28 1 Me Diu edi Sabate tawa gumwala, ’inega wiki ana ’aubena
nugweta ’inaya ’awa’awai otaqaya Meli Magidala ma waviana
iya’itoto itauya Ieisu ana deba’unu sabi ’itana. 2 ’Inega mwani’ini’i qiduana
’ifoqe, mana Kaiwabu ena tovale’ewa mahalega webui mai ta deba’unu
ana ’auboda dabo ’uvekawawa naqoyei, ’inega vane debanaya toabui. 3 Ta
tovale’ewana ana ’ita kavonaya namala ’wai’waia be wese ana kaleko
wadawadaea otaqina. 4 Deba’unu ana to’itamakiavo tovale’ewa~nana
i’itea ’inega giwalidi a’ala ta idedela igivelukabwebwe bwa’obwa’oya adi
’ita kavona ida ’aliga ’idewani.
5 ’Inega tovale’ewa~nana vivine magilafudi vonedi vonaya, “Ge ona
mwaniniva! Ni’a yahalamania omi’a Ieisu osalisalia tauna itutuve’ewea
’etoluai ’inaya. 6 [p] Ta tauna ge ba’idia, ta ’esi ni’a ya’itoto ’evivi ’aligega,
lova ena vona ’idewani. Omai o’itei ana ’ivimo. 7 Ta ona lukwayavoni ona
tauya ana to’abibodayavo ona vonedi, ‘Ieisu ni’au ’aligega ya’itoto ’evivi,
ta nanugweta di’we Galili ’inaya ta omi’a ona ’abiboda, ta omo’e ’inaya
ona ’itea’. Tola’ai ni’a yavonemi e ona nuave’avinia.”
8 ’Inega vivine~dina ilukwayavoni deba’unu inogea ta me edi
mwaniniva ta wese me edi qaiawa itauya Ieisu ana to’abibodayavo ’idia
sabi vonadi. 9 Nawale itautauya, ’inega Ieisu ’ifoqe ’idia vonaya, “Kaiwa.”
’Inega inaqo ’inaya ta tuqatuqadiega isobadi ta ’aqenaya ikafi ta ihiwa’odu
’inaya. 10 [q] Ta Ieisu vonedi vonaya, “Ge ona mwaniniva, ta ona tauya
egwavo ’idia be ona vematamagilafuyedi ina tauya Galili ’inaya, be omo’e
’inaya ina ’itegu.”

Deba’unu ana to’itamaki edi vematamagilafu

11 Vivine~dina nawale itautauya ’edaya ta deba’unu ana to’itamaki
vaina itauya ’abaga Ielusalema ’inaya, ta tola’ai ni’a ’ifoqe i’itea wese
ivematamagilafu toveguba qiduqiduadi ’idia. 12 ’Inega tovegubayavo ta
wese ’abaga ana tovanugwetayavo itoava’auta adi ’aidega idima govaqa,
’abo mane ’ena’ina deba’unu ana to’itamakiavo ineidi, 13 ta ivonedi
ivonaya, “Tomotau ona vonedi ona vonaya, ‘Velovelovanaya a’eno

---

[p] **28:6** Md 12:40; 16:21 [q] **28:10** Md 26:32

motaiva a'eno'eno ta 'inega Ieisu ana to'abibodayavo imai ta 'wafina
ivanawalia!' " 14 Ta wese ivonedi ivonaya, "'Eguma gavana Failato
vale ba'e nanoqolia nawale ana u'avea 'inega ge diana navilei 'imia."
15 'Inega to'itamaki edi mane i'ewei ta tovegubayavo be wese 'abaga ana
tovanugwetayavo edi nuanua i'abibodea. 'Inega ba'e u'ava~nana Ieisu
'wafina weaqina valena yawala dadana me Diu 'idia, ta ba'itaga wese
'idewani ivonavona dadanea.

Ieisu ana to'abibodayavo adi veyoveyoa neidi

16 [r] 'Inega Ieisu ana to'abibodayavo adi yau leveni itauya Galili 'inaya
'abo bwanagana Ieisu ni'a vetalatutulea 'inaya i'watovu. 17 Ta tuta~nana
Ieisu i'itea 'inega ihiwa'odu 'inaya. Ta vaina 'idiega nawale me edi
venuana magilafu.
18 [s] 'Inega Ieisu mai di'wedia ta vonedi vonaya, "Tamagu ena waiwai ta
ena luvine ni'a neigu be yani qabuna mahalaya ta wese bwa'obwa'oya ena
luvinedi. 19 [t] 'Inega ona tauya di'we qabuna 'idia ona lugaihi tomotau 'idia
be ina veto'abiboda weaqigu. Ta wese ona givebabitaisodi Tamagu ana
wawega be Natuna ya'a agu wawega ta wese Niboana Gwalagwalana ana
wawega. 20 Ta luvine qabudi ni'a yaneimi ona ve'itedi ta ina matayagedi.
Vonahaqiaqi, ya'a tuta qabuna omi'a maega kana toatoa ana laba
bwa'obwa'o ana 'ebelu'ovoa 'inaya."

---

[r] **28:16** Md 26:32 [s] **28:18** Ion 13:3; Efe 1:20-22 [t] **28:19** Mk 16:15-16; Via 1:8

Maki

Buki ana alamani weaqina

Maki ena ’wayavi ana ’ebeve’ale ’inaya vonaya, “Ba’e Vale Aqiaqina ana ’ebeve’ale Ieisu Keliso weaqina, tauna Yaubada Natuna.”

’Inega ba’e ena buki ’inaya Ieisu ena viaqa waiwaidi be ’ebenuavoqana weaqidi ’wayavidi, ’idewani ma’oda ’inega Ieisu niboana luveifadi luvinedi be ’wavi ’ifoqeyedi tomotau ’idiega. Ta wese ma’oda ’inega Ieisu tomotau edi luveifana weaqina nuataqodi ta giveaqiaqiedi. Ieisu taunega gabea Tomotau Natuna, ta ena ve’ita ’inega givesimatalia ena mai bwa’obwa’oya weaqina, ta ena mai~nana ’iuna yawaina awafelea tomotau qabudi adi ’etoyavua weaqina. Mana tuta~nana sulalina inoqa ’etoluaia e ’inega tomotau edi luveifana ’idiega ’utu yavulea. ’Inega tomeqabu Ieisu ena viaqayavo be wese ena vonayavo ivetumaqanedi taudi luaqiaqiedi be ba’e ’etoyavua~nana ina lobea.

Maki ena ’wayavi ba’e ’inaya simana taudi Falisiavo be, luvine ana tove’itayavo be, Sadusiavo be, toveguba qiduqiduadi be wese ’abaga ana tovanugwetayavo nuanuadi Ieisu ina ve’ewei ta ina luve’aligia. Ta ge taha ena luveifamo, ta tua gavana Failato Ieisu awafelea ’inega itutuve’ewea ’etoluai ’inaya. Ta Maki Ieisu ena ya’itoto ’aligega weaqina wese simana aqiaqiea.

Buki gamona

1:1-13 Ieisu Valena Aqiaqina ana ’ebeve’ale
1:14–9:50 Ieisu ena viaqayavo tomotau nuanidia di’we Galili ’inaya
10:1-52 Ieisu Galili nogea ta tauya Ielusalema weaqina
11:1–15:47 Ieisu ena wiki ’ebelu’ovoa Ielusalema ’inaya
16:1-8 Ieisu ena ya’itoto ’evivi ’aligega weaqina
16:9-20 Ieisu ena ’ifoqe tomotau matadia ta ena vaneqa mahalaya

---

Ioni Togivebabitaiso ena lugaihi
(Madiu 3:1-12; Luke 3:1-18; Ioni 1:19-28)

1 1 Ba’e Vale Aqiaqina ana ’ebeve’ale Ieisu Keliso weaqina, tauna
Yaubada Natuna. 2 [a] Lova Yaubada ena tovesimasimana Aisea Ieisu
Valena madu’wayavia vonaya,

---

[a] **1:2** Mal 3:1

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

"Ba'e egu tovaletuyana
yavetunei nugwenugweta weaqiu
be 'eda naqadalia.
3 [b] Ta di'we 'ava'avaya
bonana qiduanega vegabagaba, vonaya,
'Kaiwabu ena 'eda ona qadalia
ta ona givetuvetunuqia.' "
4 [c] 'Inega Ioni Togivebabitaiso 'ifoqe mai di'we 'ava'avana 'inaya ta lugaihi tomotau 'idia vonaya, "Emi ilivu luveifadi 'idiega ona nuagivila ta 'inega ena givebabitaisomi ta Yaubada emi ilivu diavona nanuataqodi." 5 Ta tomotau Ielusalemega ta wese di'we Iudia 'abaganavo 'idiega iva'auta imai Ioni ena gaihi sabi noqolina. Ta wese edi ilivu luveifadi isimana 'ifoqeyedi, e 'inega givebabitaisodi go'ila Iolidani 'inaya. 6 [d] Ta Ioni ana kaleko yubai kameli vutuvutudiega, ta ana gadi'wana yubai 'wafidiega, ta ana 'abwagayavo wakifou be wese mu'awa. 7 [e] Ta Ioni lugaihi vonaya, "Tauna 'abibodaguyega maimai veago va'inegu, 'inega ge daluaqiaqiegu be 'aqenaya ena iwa'odu ta ana 'aqeyafayafa ena li'ami. 8 Ya'a go'ilega yagigivebabitaisomi ta tauna Niboana Gwalagwalanega nagivebabitaisomi."

Ieisu ena baibitaiso
(Madiu 3:13–14:11; Luke 3:21-22; 4:1-13)

9 Ta omo'e tutana 'inaya Ieisu di'we Galili gamonaya 'abaga Nasaleta nogea ta mai go'ila Iolidani 'inaya, e 'inega Ioni Ieisu givebabitaisoya. 10 Ta Ieisu ni'au go'ilega fweula, 'inega 'ita vane mahala 'itea 'elalamia, ta Niboana Gwalagwalana ana 'ita kavona malasi webui mai 'inaya. 11 [f] 'Inega taha bona mahalega vonaya, "O'a Natu aqiaqigu yaveloyubeu ta weaqiu yaqaiawa qiduana."

Seitani Ieisu sitonovia
(Madiu 4:1-11)

12 Ta tuta omo'e 'inaya Yaubada Niboanina Ieisu luvetunea tauya di'we 'ava'ava 'inaya. 13 [g] Ta 'aubena 40 omo'e 'inaya toatoa, ta 'aubena diavona 'idia Seitani Ieisu sitonovia, ta di'we~nana 'inaya wese yubai sasasadi itoatoa, ta Yaubada ena tovale'ewayavo Ieisu i'itamakia.

Tolu'iqana adi yau foa Ieisu gabedi
(Madiu 4:12-22; Luke 4:14-15; 5:1-11)

14 [h] Toluvine qiduana Elodi Anitifasi ena luvineyega Ioni ni'a ia'uluguyea vanue 'ebeyoqona 'inaya. 'Inega Ieisu 'evivi tauya di'we

---

[b] **1:3** Ais 40:3 [c] **1:4** Via 13:24; 19:4 [d] **1:6** 2Kin 1:8; Md 11:8 [e] **1:7** Via 13:25
[f] **1:11** Same 2:7; Ais 42:1; Md 12:18; Mk 9:7 [g] **1:13** Same 91:11-13 [h] **1:14** Mk 6:17

Galili ’inaya ta Vale Aqiaqina Yaubada ’inega lugaihiea, 15 [i] vonaya, “Tuta
ni’a ’ifoqe, be Yaubada ena ’Ebeluvine ni’a mai di’wedaya. ’Inega emi
luveifayavo ’idiega ona nuagivila ta Vale Aqiaqina ona vetumaqanea!”
16 ’Inega taha tuta Ieisu lavu Galili balabalanega luluvivila, ’inega ’oloto
magilafudi Saimoni ma taina Anidulu ’itedi ta edi gomana ibwa’ubwa’uya,
mana taudi tolu’iqana. 17 Ta Ieisu gabedi vonaya, “Omai, ona ’abibodegu ta ena
’iva’ava’aimi ’inega omi’a tomotau ona ’onedi.” 18 ’Inega lukwayavonega edi
gomana inogedi ta Ieisu i’abibodea. 19 ’Inega wese tufwana vanaqo ta Iemesa
be Ioni, taudi Sebedi natunavo wagaya itoatoa ta edi gomana i’iva’ava’aidi.
20 Ta tuta~nana Ieisu ’itedi ’inega wese ’idewani gabedi, ta tamadi me ena
tofewayavo wagaya inogedi ta Ieisu i’abibodea.

Ieisu niboana luveifana ’wavini ’ifoqe taha ’oloto ’inega
(Luke 4:31-37)

21 Ieisu ma ana to’abibodayavo imai ’abaga Kafaneumi ’inaya ta Sabatea
vanue tafwaloloya Ieisu lugu ta ve’ale ve’ita. 22 [j] Ta tomotau qabudi nuadi
voqana ena ve’ita weaqina, mana gebu luvine ana tove’itayavo edi ve’ita
’idewani, ta ’esi me ena luvine ta wese me ena waiwai veve’itedi. 23 Ta vanue
tafwalolo~nana ’inaya taha ’oloto toatoa, tauna niboana luveifana ni’a luguya,
’inega tuta ba’e ’inaya ’oloto~nana Ieisu gabea, 24 [k] vonaya, “Ieisu, o’a Nasaleta
’olotou, tola’ai weaqina umai ’imaya? Nuanuau vonigo una fofolima, waisa? Ta
ni’a yahalamaniu, o’a Yaubada Natuna Gwalagwalau.”
25 Ta Ieisu luvinea vonaya, “’Eloveu! ’Oloto bena’e ’inega u’ifoqe mai!”
26 [l] ’Inega niboana luveifana ’oloto~nana luvededeli, ta me ena kolua
’oloto~nana ’inega ’ifoqe.
27 Ta tomotau qabudi nuadi voqana ta taudiega iveveqae ivonaya, “Ba’e ai
ve’ita, mana yani vauvauna ka’itea! Ta ’oloto~nana me ena luvine waiwaina, ta
wese niboana luveifadi luvinedi ta ena vona ivematamatayagea.” 28 [m] Ta Ieisu
ena viaqa valena lukwayavonega yawala dadana di’we Galili ’abaganavo ’idia.

Ieisu tomotau qabudi giveaqiaqiedi
(Madiu 8:14-17; Luke 4:38-41)

29 Ieisu ma ana to’abibodayavo vanue tafwaloloyega i’ifoqe, ’inega
Saimoni ma taina Anidulu ediavo Ieisu be Iemesa ta wese Ioni i’ebe’ewedi
itauyedi edi vanuea. 30 Ta Saimoni lawana ’wafidi lu’wea’weava ta me edi
vihiqa ’ivia i’eno’eno, ’inega Ieisu ivematamagilafuyea tovevihiqa~dina
weaqidi. 31 ’Inega Ieisu lugu ’idia ta nimadia kafi ta siveya’itotodi, ta
vavine adi vihiqa awala. Ni’a iveaqiaqi ’inega ’abwaga i’iva’ava’aia
Ieisu ma enavo weaqidi. 32 Ni’au baba’au lia ’unuva ’inega tomotau edi
tovevihiqayavo ta wese tomeqabu niboana luveifadi i’wahalidi maega

---

[i] **1:15** Md 3:2 [j] **1:22** Md 7:28-29 [k] **1:24** Mk 5:7 [l] **1:26** Mk 9:26 [m] **1:28** Md 4:24

imiedi Ieisu ’inaya. 33 Ta wese ’abaga~nana ana totoayavo qabudi iva’auta
imai vanue~nana masu’edaninaya. 34 [n] Ta Ieisu tomotau mali vihiqa be
mali vihiqa ’idiega giveaqiaqiedi. Ta wese niboana luveifadi ’wavinidi
i’ifoqe ta awatayedi ge ina vevonavonayei, mana ni’a ialamania tauna
Yaubada Natuna.

Ieisu Galili ’abaganavo ’idia lugaihi
(Luke 4:42-44)

35 [o] ’Awa’awai otaqa matavelovelovanaya Ieisu ya’itoto ta ana ’aidega
vanuega ’ifoqe, ta tauya taha di’we tomotau geqanaya sabi venoqi.
36 ’Inega Saimoni ma enavo wese iwebui, ta Ieisu isalia. 37 Ta tuta~nana
ilobea ivoneaya, “Tomotau qabudi isalisaliu!”
38 Ta Ieisu vonedia, “Kana tauya vaina ’abaga di’wedaya, ta ’idia ena
lugaihi, mana tauna fewana weaqina yamai.” 39 [p] ’Inega Ieisu tauya Galili
’abaganavo ’idia ta edi vanue tafwalolo ’idia lugaihi ta wese niboana
luveifadi ’wavinidi i’ifoqe.

Ieisu ’oloto ’wago’wagoina giveaqiaqiea
(Madiu 8:1-4; Luke 5:12-16)

40 Taha ’oloto ’wago’wagoina mai Ieisu ’inaya ta tuqatuqanega sobadi ta
venoqi vonaya, “’Eguma nuanuau una giveaqiaqiegu, mana o’a au fata.”
41 ’Inega Ieisu nuakolokoloyea ta nimana si’otoia ta ’oloto~nana
’wafina gitonovia ta vonaya, “’Ao eu nuanua ena viaqia, uvevunavunaqa
ta uveaqiaqi!” 42 Ta ’oloto~nana ana ’wagota lukwayavonega ’evutuqia
ta veaqiaqi. 43 Ta Ieisu ’oloto~nana luvetunea natauya ta wese luvine
waiwaina neia vonaya, 44 [q] “Ge taha toga ’inaya una vesimasimanegu,
ta ’esi tunutunuqina una tauya toveguba ’inaya ta tau’u una ve’itayeu.
’Inega toveguba~nana na’iteu na’awahaqiaqieu, ta wese mali tomotau ina
alamania ni’a uveaqiaqi. Ta wese eu guba una ’ewea be una vegubayea
Yaubada ’inaya, lova ’idewani ada luvine Mosese ’inega.”
45 Ta ’oloto~nana Ieisu ena luvine ge da’abibodei, ta ’esi tomotau qabudi
’idia vesimasimanea. Ba’e ’iuna ’inega Ieisu ge ana fata davasimasimatala
’abaga diavona ’idia, ta ’inega tauya di’we tomotau geqana ’idia. Ta tua
nawale tomotau imaimai ’inaya ’abaga taha taha ’idiega.

Ieisu ’oloto belubeluna giveaqiaqiea
(Madiu 9:1-8; Luke 5:17-26)

2 1 ’Aubena vaina gumwala ’inega Ieisu ’evivi mai Kafaneumi ’inaya.
Ta valena tomotau ni’a inoqolia vanuea toatoa. 2 ’Inega tomotau
qabudi iva’auta vanue~nana gamonaya ta wese masu’edaninaya, ta Ieisu

---

[n] **1:34** Mk 3:10-12 [o] **1:35** Md 14:23; Mk 6:46 [p] **1:39** Md 4:23; 9:35 [q] **1:44** Luvi 14:1-32

Yaubada ena vona lugaihiea ’idia. 3 Ta ’abaga~nana ’inaya taha ’oloto
toatoa du’una qabudi belubeluna, ta enavo adi yau foa i’avalei imiea
Ieisu ’inaya. 4 Ta ge adi fata iadi ida luguyei mana qabu qidua va’inedi
vanue~nana iluveagatuna’ia. ’Inega i’avalei ivaneqea vanue debanaya
’abo ’ubu iqa’uya ta ma ’ivina wayoyega ivekalilia webui Ieisu ’iawanaya.
5 Ta Ieisu to’avala~dina edi vetumaqana ’itea, ’inega ’oloto belubelu~nana
’inaya vonaya, “Natugu, eu luveifayavo ni’a yanuataqodi!”
6 Ta vaina luvine ana tove’itayavo Ieisu di’wenaya itoatoa ena vona
inoqolia ta taudiega ivetala’aiedi ivonaya, 7 “Ma’oda ba’e ’oloto~nana
vonavona ’aiqa? Vonahaqiaqi, taunega givaneyea kavona Yaubada
’idewani. Mana Yaubada ana ’aidega otaqa ana fata luveifana
nanuataqodi.”
8 Ta Ieisu nuanega edi nuanua ni’a alamania ’inega vonedi vonaya,
“Tola’ai weaqina bena’e ’idewani onuanua ’aiqa? 9 Ta isana ma’oda ena
vona ’aiqa ’oloto belubeluna ba’e ’inaya? Nage ena vonaya, ‘Eu ilivu
luveifana ni’au yanuataqodi’, nage ena vonaya, ‘Uya’itoto, eu ’ebana
u’avala utauya?’ 10 Ta nuanuagu ona alamania ya’a Tomotau Natuna me
egu luvine waiwaina bwa’obwa’oya, ’inega luaqiaqiegu be tomotau edi
ilivu luveifana ena nuataqodi.” ’Inega Ieisu belubelu~nana vonea vonaya,
11 “Yavoneu, uya’itoto eu ’ebana u’avalei ta utauya eu ’abagaya.”
12 ’Inega ya’itoto ta ena ’ebana ’ewei, ta qabu matadiega ’ifoqe tauya.
E omo’e ’inaya tomotau qabudi nuadi voqana ta Yaubada iawatuboya
ivonaya, “Lova ba’e yanina ge taha tuta kada ’itea.”

Ieisu Libai gabea
(Madiu 9:9-13; Luke 5:27-32)

13 ’Inega Ieisu ’evivi lavu Galili ’inaya, ta balabalaya toatoa. E ’inega
tomotau qabudi imai ’inaya ta itoa vivilia, ’inega ve’ale ve’itedi. 14 Ve’itedi
gumwala ’inega tautauya, ta taha takesi ana to’ewa ’itea vanue ’ebefewa
’inaya toatoa. Ana wawa Libai, tauna Alifio natuna, ta Ieisu voneaya,
“Umai u’abibodegu!” ’Inega Libai ya’itoto ta Ieisu ’abibodea.
15 Ta tuta~nana Ieisu ma ana to’abibodayavo ilugu Libai ena vanuea
sabi ’ai, ’inega takesi ana to’ewayavo ’eala be wese toveilivu veifa maega
itoabui ta i’ai, mana ba’e tomotau diavona qabudi Ieisu i’abibodea.
16 [r] ’Inega Falisi taudi luvine ana tove’itayavo Ieisu i’itea, ’inega ana
to’abibodayavo ivetala’aiedi ivonaya, “Tola’ai weaqina emi tove’ita takesi
ana to’ewayavo be wese toluveifadi maega i’ai’ai?”
17 Ta Ieisu edi vona ba’e noqolia ’inega vonedi vonaya, “Taudi aqiaqidi
ge nuanuadi togiveaqiaqi, ta ’esi tovevihiqa nuanuadi togiveaqiaqi. Ya’a ge
eda mai tunutunuqidi weaqidi ta ’esi yamai toluveifadi sabi iuladi.”

---

[r] **2:16** Md 11:19

Vedede ana vetala'ai weaqina
(Madiu 9:14-17; Luke 5:33-39)

18 Ioni Togivebabitaiso ana to'abibodayavo ta wese Falisiavo vaina
tuta ivedede edi tafwalolo weaqina. 'Inega vaina tomotau imai Ieisu
'inaya ta ivetala'aiea ivonaya, "Tola'ai weaqina o'a au to'abibodayavo
ge ida vedede, mana Ioni ana to'abibodayavo ta wese Falisiavo adi
to'abibodayavo ivevedede?"
19 'Inega Ieisu vona sesebaiega vonedi vonaya, "Tola'ai ana aqiaqi
'eguma vaqi ana toyo'oyavo ina vedede tuta~nana tovaqi me'olotona
maega itoatoa? Ge taha wese ana aqiaqi! Mana tauna ma enavo qabudi
ina qaiawa. 20 Ta nawale tuta maimai 'inaya tovaqi~nana ina kafia be ina
tauyea, 'inega enavo me edi nuavita ina vedede."
21 Ta wese vona sesebaiega vonedi vonaya, "Ge ana fata be kaleko
vauvauna matavusinega kaleko 'itu'ituwaina kana bwabwadei. Ge
daluaqiaqiea, mana nawale kana 'utuya 'inega bwabwada vauvauna
nabwagogoma, ta kaleko 'itu'ituwainana ena eabu nagive'ena'ia.
22 Ta wese ge taha toga 'oine vauvauna naiwaqa ukamanei wage
'itu'ituwaina yubai 'wafidiega 'inaya, mana nawale nanabahabuya, e
'inega 'oine~nana ta wese wage~nana ina luveifa. Ta 'esi luaqiaqiea
be 'oine vauvauna kana iwaqia wage vauvauna yubai 'wafidiega
gamonaya."

Ieisu tauna Sabate ana Kaiwabu
(Madiu 12:1-8; Luke 6:1-5)

23 Sabate taha 'inaya Ieisu ma ana to'abibodayavo vaoqa gamonega
itautauya ta witi vuaqina ma walona i'egigoluya ta i'ai'ai. 24 [s] Ta Falisi
i'itedi 'inega Ieisu ivonea ivonaya, "Tola'ai weaqina au to'abibodayavo
ifewafewa ta Sabate ana luvine iludewa kavokavovoyei?"
25 [t] 'Inega Ieisu ve'iedi vonaya, "Nage ge oda avoi Buki Nugwenugweina
'inaya tola'ai Deibida ma enavo iviaqia tuta~nana botana gegoyo
ilutonovia? 26 [u] Yaubada ena vanuea lugu ta beledi gwalagwalana 'ewei
'abo 'ai. Ta beledi~nana ma ana luvine toveguba dimo adi luaqiaqi be
ina 'ainia. Ta tua mana ibotana, 'inega Deibida beledi~nana 'ewei ta
wese enavo neidi 'abo i'ai. Ta ba'e yani~nana iviaqia lova toveguba edi
tovanugweta Abiata ena tutaya."
27 [v] 'Inega Ieisu vonedi vonaya, "Yaubada Sabate viaqia tomotau
weaqidi, ta tomotau ge daviaqidi Sabate weaqina. 28 Ta yavona aqiaqiemi,
ya'a Tomotau Natuna yani qabuna yaluviluvinedi, ta wese ya'a Sabate ana
Kaiwabu."

---

[s] **2:24** Luve 23:25 [t] **2:25** 1Sam 21:1-6 [u] **2:26** Luvi 24:5-9 [v] **2:27** Luve 5:14

Ieisu ’oloto nimana belubeluna giveaqiaqiea
(Madiu 12:9-14; Luke 6:6-11)

3 1 Ta ’inega wese Ieisu ’evivi mai vanue tafwalolo ’inaya, ta ’oloto taha
nimana belubeluna ’itea toatoa. 2 Ta Falisi vaina Ieisu ivevekovea
’eguma ba’e ’oloto~nana nagiveaqiaqiea Sabatea, be ’inega ina ve’ewei
ta ina kafia. 3 ’Inega Ieisu ’oloto~nana vonea vonaya, “Umai ba’idia, ta
tomotau matadia utovolo!”
4[w] ’Inega Ieisu Falisi vetala’aiedi vonaya, “Toyani luaqiaqieda be kana viaqi
Sabatea? Nage yani aqiaqina kana viaqi, nage luveifana kana viaqi? Nage tomotau
kana ’etoyavuidi, nage kana luve’aligidi?” Ta Ieisu ena vona ba’e ge ida ve’iea.
5 ’Inega Ieisu me ena gamosoala ’ita givila ta ’ita makimakidi, ta wese
nuana vita edi vedeba ’i’wana weaqina. ’Inega ’oloto~nana voneaya,
“Nimau usi’otoi!” ’Inega nimana si’otoia ta veaqiaqi ’evivi. 6[x] ’Inega
Falisiavo i’ifoqe itauya toluvine qiduana Elodi ena tomotauyavo ’idia, ta
adi ’aidega idima govaqa ma’oda Ieisu ina luve’aliga ’aiqei.

Tomotau qabudi iva’auta lavu Galili ’inaya

7 ’Inega Ieisu nogedi ta ma ana to’abibodayavo itauya lavu ’inaya, ta
qabu qiduana Galili ’inega itala’obea. 8 Ta wese vaina qabu Ieisu ena
viaqayavo valena inoqolia, ’inega Iudia be, Ielusalema be, Idumea be
Iolidani di’wenavo ’idiega ta wese Taia be Saidoni ’abaganavo ’idiega
iva’auta imai. 9-10[y] Ta Ieisu ana to’abibodayavo vonedi waga taha goyona
ina miea weaqina, mana tovevihiqa qabudi ni’a giveaqiaqiedi, ’inega wese
vaidi tovevihiqa ivevetunuefaefala nuanuadi Ieisu ina gitonovia. 11[z] Ta
tuta~nana tomotau diavona niboana luveifadi ni’au i’wahalidi Ieisu i’itea
’inega matanaya igivelukabwebwe ta ikolua ivonaya, “O’a Yaubada Natuna.”
12[a] ’Inega Ieisu niboana luveifadi luvine waiwaina neidi vonaya, “Ge
tomotau ’idia ona vevonavonayegu ya’a togama!”

Ieisu ena tovaletuyana adi yau Tuwelo venua’ivinedi
(Madiu 10:1-4; Luke 6:12-16)

13-14 Ta ’abibodanaya Ieisu ’watovu taha bwanaga ’inaya, ta ena
nuenuega tomotau gabedi ta imai ’inaya. Ta tomotau diavona ’idiega Ieisu
’oloto adi yau tuwelo venua’ivinedi, ta vonedi vonaya, “Omi’a tuwelo mina
yavenua’ivinemi egu tovaletuyanayavo, ta omi’a be ya’a maega kana toa,
ta ’abiboda ena vetunemi tomotau ’idia ona lugaihi. 15 Ta egu waiwai ena
neimi ’inega ami fata niboana luveifadi tomotau ’idiega ona ’wavinidi ina
’ifoqe.” 16[b] Tuwelo diavona adi wawayavo ba’e: Saimoni (tauna Ieisu gabea

---

[w] **3:4** Lk 14:3 [x] **3:6** Md 22:15-16 [y] **3:9-10** Md 14:36 [z] **3:11** Lk 4:41 [a] **3:12** Mk 1:34
[b] **3:16** Ion 1:42

Fita), 17[c] ta wese Iemesa ma taina Ioni, taudi Sebedi natunavo ta Ieisu
gabedi Bonagesi (ta wawa~nana ana alamani yavalata natunavo), 18 ta
wese Anidulu be, Filifi be, Batolomio be, Madiu be, Tomasi ta wese taha
Iemesa, tauna Alifio natuna, ta wese Tadiasi be, Saimoni tauna Seloti edi
qabu gamonega, 19 ta wese Iudasa Isakaliota, tauna Ieisu ana tosuluva.

Ieisu ta Belisibubi
(Madiu 12:22-32; Luke 11:14-23; 12:10)

20 'Inega Ieisu 'evivi mai ena 'abagaya, ta qabu qiduana iva'auta 'inaya,
e 'inega ge ana fata ma ana to'abibodayavo ida 'ai. 21 Ta tuta~nana Ieisu
ena susuyavo valena inoqolia ena fewa 'inega ge daveyawaia, 'inega imai
sabi 'ebe'ewana ta taudiega ivonaya, "Ni'au vekwavakwava."
22 [d] Ta luvine ana tove'itayavo Ielusalemega iwebui mai ivonaya,
"Belisibubi tauna niboana luveifadi adi tovanugweta. Ta Belisibubi~nana
ni'a Ieisu luguya, ta ena waiwaiega niboana luveifadi 'wavi'wavi
'ifoqeyedi."
23 'Inega Ieisu tomotau qabudi gabedi imai ta vona sesebaiega vonedi
vonaya, "Seitani ge ana fata Seitani na'wavi 'ifoqeyei." 24 Ta wese vonaya,
"'Eguma 'ebeluvine taha 'inaya tomotau ina vetoatoasi'i, 'inega nawale
'ebeluvine~nana nadawalili ta nabe'u. 25 Ta wese 'eguma susu taha
nuanidia vetoatoasi'i na'ifoqe e nawale edi toa naluveifa otaqa. 26 Seitani
wese 'idewana, 'eguma ma enavo taudiega ina vedavi 'inega edi toa
naluveifa ta wese ena 'ebeluvine nahawala."
27 Wese vona sesebaiega Ieisu vonedi vonaya, "Vonahaqiaqi, ge taha
toga ana fata taha 'oloto waiwaina ena vanuea nalugu ta ena kulufa
navanawalidi. Ta 'eguma tovanawala taha nuanuana nalugu, e 'inega
nugweta tovewaiwai~nana nimana be wese 'aqena nayoqonidi, 'inega
ana fata vanue~nana 'inaya nalugu ta kulufa qabuna navanawalidi. 28 Ta
yavona aqiaqiemi, tomotau edi luveifana ta wese edi vona veifa qabuna
Yaubada nanuataqodi, 29 ta 'eguma taha toga Niboana Gwalagwalana
na'awaluveifea 'inega Yaubada ge ana fata tomotau~nana nanuataqoi, ta
'esi ena luveifana na'eno vataya."
30 Ba'e 'idewana Ieisu vona 'aiqa mana luvine ana tove'itayavo ivonaya,
"Niboana luveifana ni'a lugu Ieisu 'inaya, e 'inega ena waiwaiega
fewafewa."

Ieisu inana ta tainavo imai 'inaya
(Madiu 12:46-50; Luke 8:19-21)

31 [e] 'Inega Ieisu inana ta wese tainavo imai ta vanue masu'edaninaya
itovolo, 'inega vale ivetunei 'inaya be vanuega na'ifoqe mai ina veqae.

---

[c] **3:17** Lk 9:54 [d] **3:22** Md 9:34; 10:25 [e] **3:31** Mk 6:3; Ion 2:12; Via 1:14

32 Ta tomotau qabudi Ieisu itoa vivilia vale~nana inoqolia ’inega
ivoneaya, “Tove’ita, inau be taimwavo isalisaliu.”
33 ’Inega Ieisu vonedi vonaya, “Togama inagu ta tomeqabu
taigwavo?”
34 ’Inega Ieisu qabu~dina itoa vivilia ’ita makimakidi ta vonedi
vonaya, “Omi’a taumi inagwavo ta taigwavo. 35 Mana tomeqabu Tamagu
ena nuanua i’abi’abibodea e taudi taigwavo be, novugwavo ta wese
inagwavo.”

Vona sesebai vewana ana toveyavula weaqina
(Madiu 13:1-9; Luke 8:4-8)

4 1 [f] Ieisu ’evivi mai lavu Galili balabalanaya ta wese ve’ale ve’ita. Ta
tomotau qabudi iva’auta imai ’inaya, e ’inega Ieisu wagaya gelu ta
tufwana talatete, ta tomotau qabudi nawale balabalaya itovotovolo. 2 [g]
Ta Ieisu qabu~dina vona sesebai ’inega yani ’eala weaqidi ve’itedi, ta
ve’ita diavona ’idiega taha yani weaqina vonedi vonaya, 3 “Ovineneqa!
Toveyavula taha tauya ena vaoqaya witi vewanina sabi veyavulina.
4 Ta tuta~nana veyavuledi ’inega vaina vewana iavuta ’edabalaya, ta
manuqa i’itedi iwebui ta i’ai ’ovoidi. 5 Ta vaina iavuta bwa’o dabodabona
’inaya, ta ’inega itabo kwayavona mana bwa’obwa’o yalayalana. 6 Ta
tuta~nana baba’au vanemai ’inega guvekwavuqidi, mana kwalamidi
ge ida webui bwa’obwa’o gamonaya. 7 Ta wese vaina vewana talitali
gamonaya iavuta ta maega itabo vefofo, ’inega witi ge adi fata ida
vuaqa, mana talitali~nana vewaiwai ta fai ve’aligidi. 8 Ta vaina vewana
bwa’obwa’o aqiaqinaya iavuta itabo ta ivuaqa, ’inega vewana diavona
’idiega vaina ivuaqa 30 ’idewani, ta vaina 60, ta wese vaina 100.”
9 ’Inega Ieisu vonedi, “’Eguma ma teniqami vona ba’e ona noqolia.”

Vona sesebai ena ’ifoqe ’iuna
(Madiu 13:10-17; Luke 8:9-10)

10 Ta ena ve’ita~nana ’abibodanaya Ieisu ana ’aidega toatoa, ’inega
Tuwelo~dina ta wese vaina tomotau maega iva’auta Ieisu ’inaya ta
ivetala’aiea vona sesebai adi alamani weaqina. 11 Ta Ieisu vonaya,
“Omi’a Yaubada ena ’Ebeluvine gamona ana alamani aqiaqi ni’au
neimi. Ta tomotau qabudi gebu, ’inega yani qabuna vona sesebaiega
yavonevonedi, 12 [h] ta lova tovesimasimana Aisea ba’e qabu diavona
weaqidi madusimana vonaya,
‘Egu vona inoqonoqolia
ta nuadi ge da’eqa’ui,
ta wese egu viaqayavo i’ite’itedi

---

[f] **4:1** Mk 3:7-9; Lk 5:1-3 [g] **4:2** Md 13:34; Mk 4:33-34 [h] **4:12** Ais 6:9-10; Via 28:26-27

ta ana alamani ge ida lobei.
Mana ’eguma ida alamania
’inega edi luveifayavo ’idiega
ida nuagivila be
’inega Yaubada danuataqodi.’ ”

Toveyavula vona sesebaina ana alamani weaqina
(Madiu 13:18-23; Luke 8:11-15)

13 ’Inega Ieisu vetala’aiedi vonaya, “Nage egu vona sesebai ba’e ge oda
nua’eqa’ui? Be ma’oda ’inega vona sesebai gabudi ona alamani ’aiqedi? 14 Ta
ena givesimatalia ’imia, e ba’e: Tovaoqa~nana tauna Yaubada ena vona
ana toveyavula. 15 Vaina tomotau Yaubada ena vona inoqolia, ’inega Seitani
mai ta ’idiega vona diavona ’ewa yavuledi, mana ba’e tomotau diavona
kavona vewani~dina iavuta ’edabala ’inaya. 16-17 Ta vaina tomotau Yaubada
ena vona inoqolia, ta me edi qaiawa iawafeledi Vale nana ’inaya. Ta vona
diavona ge dalugu aqiaqi ’idia, ’inega tuta kukusana namo ’idia ’enova, mana
tuta~nana vita nage vevoalana ina lobea vona diavona weaqina, e ’inega edi
vetumaqana lukwayavonega ina nogea, mana ba’e tomotau diavona kavona
vewani~dina iavuta bwa’obwa’o yalayalana ’inaya. 18 Ta vaina tomotau
Yaubada ena vona inoqolia, 19 [i] ta kulufa kaikaiwabudi be wese bwa’obwa’o
ana nuanuayavo nuadi ’ewea ta vona diavona inuafania ’inega ge adi fata ina
vuaqa, mana ba’e tomotau diavona kavona vewana talitali gamonaya iavuta.
20 Ta ’esi vaina tomotau Yaubada ena vona inoqolia ta i’awahaqiaqiea,
’inega vaina ivuaqa 30 ’idewani, ta vaina 60, ta wese vaina 100, mana taudi
kavona vewana diavona iavuta bwa’obwa’o aqiaqina ’inaya.”

Vona sesebai lamufa weaqina
(Luke 8:16-18)

21 [j] Ta Ieisu wese vonedi vonaya, “Lamufa kana gabuya, ta gebu
’ulenega kana talakabubui nage ’ivi ’ayanaya kana a’ukwaivei. Ta
’esi luaqiaqiea kana a’uvaneqea ’ebea’u debanaya be ’inega vanue
gamona nasimatala. 22 [k] Yani qabuna ’wai’waividi nawale ina ’ifoqe
vunavunaqaya. Ta wese yani qabuna bwabwahadi nawale ina ’ifoqe
’atamanaya. 23 ’Eguma ma teniqami vona ba’e ona noqolia!”
24 [l] Ta wese vonedia, “Tola’ai ni’a onoqolia ona nuave’avina aqiaqiea. Ta
’eguma Yaubada ena vona ona noqola aqiaqiea, e ’inega Yaubada ena vona
ona alamania, ta ba’e alamani~nana nagiveqiduea. 25 [m] Mana ’eguma
taha toga ena alamani qiduana Yaubada ena vona weaqina, e nawale
Yaubada wese nagiveqiduea ’inaya. Ta ’eguma taha toga Yaubada ena

---

[i] **4:19** Md 19:23-24 [j] **4:21** Md 5:15; Lk 11:33 [k] **4:22** Md 10:26; Lk 12:2 [l] **4:24** Md 7:2
[m] **4:25** Md 13:12; 25:29; Lk 19:26

vona ge nanoqola aqiaqiea, e nawale ena alamani goyona wese Yaubada
na'ewa yavulea 'inega."

Vona sesebai vewana tabotabona weaqina

26 'Inega Ieisu vonedi vonaya, "Yaubada ena 'Ebeluvine kavonaya taha
'oloto witi vewanina veyavuledi talaqaya. 27 Ta mali fewa be mali fewa
vesitaqoya 'inega 'evisa 'aubena 'abibodanaya vewana diavona 'itedi ni'a
i'elutabo, ta 'oloto~nana ge taha yani daviaqia edi tabo weaqina, ta tua
taudiega itabotabo, 28 mana bwa'obwa'o taunega witi~nana vevevuaqia.
Nugweta tolobwana naha'uya, ta 'abiboda lovena nasiveyavula, be
'ebelu'ovoa witi walona naludiditanaha. 29 [n] Ta tuta~nana witi na'wauqia
'inega 'oloto~nana ena naifiega nabolimanidi, mana bolimana ana tuta
ni'a 'ifoqe."

Vewana goyona ena veago vona sesebaina
(Madiu 13:31-32,34; Luke 13:18-19)

30 Ieisu wese vonedi vonaya, "Ma'oda 'inega Yaubada ena 'Ebeluvine
ena givesimatala 'aiqei 'imia? 31 Nage ba'e 'idewana ena vetalatutula
'aiqea: Yaubada ena 'Ebeluvine kavona te'wa vewanina, mana
vewani~nana yani goyona. 32 Ta 'eguma kana 'wadia e 'abiboda natabo
ta yani qabuna vaoqaya itabotabo naveqidua va'inedi. Ta wese nalaqa,
'inega manu ina va'auta ta ina nevuqa 'inaya."

Ieisu tomotau tuta qabuna vona sesebaiega ve'itedi

33 Ieisu ena lugaihi tomotau 'idia tuta qabuna vona sesebai 'inega
veve'itedi. Ta Ieisu edi alamani ana fata 'inega veve'itedi. 34 Vonahaqiaqi,
ge taha tuta mali ve'ita 'inega dave'itedi. Ta 'abiboda 'eguma Ieisu ma
ana to'abibodayavo adi 'aidega itoatoa 'inega vona sesebai qabuna
gigivesimatalia 'idia.

Ieisu yaqina be nufula givedaumwalia
(Madiu 8:23-27; Luke 8:22-25)

35 Ta ni'a velavilaviea 'inega Ieisu wagega ena lugaihi lu'ovoia, ta ana
to'abibodayavo vonedi vonaya, "Omai ogelu, kana vaukamana lavu
di'wenaya." 36 'Inega igelu ta tomotau qabudi balabalaya inogedi, ta wese
vaina tomotau me edi waga maega itauya. 37 'Inega yaqina waiwaina
ve'ale, ta nufula qiduana waga gamonaya goi 'ebo'ebodea, 'abo tuta
goyona ida damana. 38 Ta Ieisu waga yiqunaya ana kunukana ni'a a'ui ta
'eno motaiva. 'Inega to'abiboda~dina idivanoya ivoneaya, "Kaiwabu, nage
ge uda nuanua weaqida, mana tuta goyona kana damana!"

---

[n] **4:29** Ioe 3:13; Ve 14:15

39 ’Inega Ieisu tovolo ta yaqina be nufula lugwaeyedi vonaya,
“’Elovemi!” Tuata yaqina be nufula ’egwaedi ta daumwala ’ifoqe.
40 ’Inega ana to’abibodayavo vonedi vonaya, “Tola’ai weaqina
omwanimwaniniva? Ana ’ita nawale ge oda vetumaqanegu?”
41 Ta to’abiboda~dina imwaniniva qiduana ta taudi ’idia ivonaya,
“To’oloto ba’ena, mana yani qabuna ena vona imatayagea, ta wese yaqina
be nufula bonana ivematamatayagea?”

Ieisu niboana luveifadi ’wavi ’ifoqeyedi
(Madiu 8:28-34; Luke 8:26-39)

5 1 ’Inega Ieisu ma ana to’abibodayavo lavu mali di’wenega
ivaukamana ta me Gelasine edi di’we ’inaya ilugu. 2 Ta omo’e
’inaya taha ’oloto niboana luveifadi ni’a i’wahalia deba’unuya toatoa.
Ta tuta~nana Ieisu wagega webui, ’inega ’oloto nana deba’unuyega
’ifoqe mai ’inaya. 3 Tomotau tuta qabuna ’aqena be nimana seniega
iyoqoyoqonidi, 4 ta tua ’e’eluhufeufedi, ’inega ge taha toga ana fata
nakafia be nayoqona ’eviviei. 5 ’Aubena wese velovelovana ’idia yabayaba
bwanagaya ta wese deba’unuya ta tuta qabuna vevekolukolua ta
ginausega taunega luluda’ea.
6 Ieisu nawale luluvaiega maimai ’inega ’oloto~nana ’ita naqo ’itea.
’Inega vihila tauya ta Ieisu ’iawanaya tuqatuqanega sobadi ta iwa’odu. 7-8 [o]
’Inega Ieisu vonea vonaya, “Niboana luveifau, ’oloto ba’e ’inega u’ifoqe!”
Ta niboana luveifana bonana qiduanega vonaya, “Ei Ieisu, o’a Yaubada
Toatoa Vanena Natuna, tola’ai nuanuau una viaqi ’iguya? Ta Yaubada ana
wawega una vona fofofola ’iguya gebu una luvematasabugu.”
9 ’Inega Ieisu niboana luveifana vetala’aiea vonaya, “Ma’oda au wawa?”
E tauna vonaya, “Agu wawa ’Ea’ealima, mana ’oloto ba’e gamonaya
qabuma atoatoa. 10 Ta wese avevenoqieu ge una ’wavi ’ifoqeyema ba’e
di’we~nana ’inega.”
11 Ta omo’e bwanaga lilivanaya bawe qabudi iduaduala. 12 ’Inega
niboana luveifa~dina inoqi Ieisu ’inaya ivonaya, “Una vetunema be
ana lugu omo’e bawe ’idia!” 13 ’Inega Ieisu awafeledi ta niboani~dina
’oloto~nana ’inega i’ifoqe, e bawe ’idia ilugu. ’Inega bawe~dina qabudi
ivihila itauya ta dabega ibe’u iwebui lavuya idamana. Ta bawe~dina adi
yau ’idewani 2,000.
14 Ta bawe adi to’itamakiavo idena itauya ’abaga qiduqiduadi be
goyogoyodi ’idia, ta tola’ai ni’a i’itea isimana ’ifoqe tomotau qabudi ’idia.
’Inega totoa ’abaga~dina imai nuanuadi matadiega ina ’itea tola’ai ’ifoqe.
15 Imai Ieisu ’inaya ta ’oloto~nana lova niboana luveluveifadi iluvekwavea
i’itea ta imwaniniva, mana aqiaqina toatoa ta ni’a vekaleko, be wese

---

[o] **5:7-8** Mk 1:24

’unu’ununa veaqiaqi. 16 ’Inega taudi yani qabuna ni’a i’itea matadiega e
isimana tomotau ’idia ma’oda ’oloto~nana veaqiaqi ’aiqa, ta wese bawe
weaqidi isimana ma’oda iveilaqe ’aiqa. 17 ’Inega totoa ’abaga Ieisu ivonea
ivonaya, “Nuanuama una tauya ta ema ’abaga una nogea!”
18 Tutana Ieisu wagaya gelu, ’inega ’oloto~nana lova niboana i’wahalia
mai Ieisu ’inaya venoqiea vonaya, “Kaiwabu, ya’a nuanuagu o’a maega
kana tauya.”
19 ’Inega Ieisu voneaya, “Ge ana fata, ta ’esi una ’evivi una tauya eu
gadeavo ’idia. Ta ma’oda Yaubada ena nuakolokoloyega giveaqiaqi ’aiqeu
una simanea ’idia, ta ina noqolia.” 20 ’Inega ’oloto~nana tauya Dikafoli
’abaganavo ’idia ta Ieisu ena viaqa waiwaina tauna ’inaya weaqina
simanayea, e tomotau qabudi inoqolia ’inega nuadi voqana.

Ieisu vivine magilafudi giveaqiaqiedi
(Madiu 9:18-26; Luke 8:40-56)

21 Ta Ieisu ma ana to’abibodayavo ivaukamana ’evivi lavu Galili
di’wenaya. Omo’e ’inaya qabu qiduadi iva’auta balabalaya ta Ieisu itoa
vivilia. 22 ’Inega taha ’oloto ana wawa Yailo, tauna vanue tafwalolo
ana tovanugweta, mai Ieisu ’inaya ta ’iawanaya iwa’odu, 23 ta noqinoqi
waiwai vonaya, “Kaiwabu, natugu mevavinena goyona nawale yawaina
nagumwala, ’inega nuanuagu una mai ta nimauyega una gitonovia ’inega
naveaqiaqi be mayawaina natoatoa.”
24 ’Inega Ieisu ya’itoto ta toluvine~nana maega itutuvila itauya, ta
tomotau qabudi i’abi’abibodea ta ivevetunuefala ’edaya. 25 Ta qabu
diavona gamodia taha vavine ma ana vihiqa sulalina inoinoqa ya’wala
tuwelo ’idia, ta nawale inoinoqa ge dalua’u. 26 Tuta qabuna tauya togweli
qabudi ’idia, ta ena kulufa ’idia vegumwalia ta ge daveaqiaqi, ta ’esi ana
vihiqa ve’ena’i. 27-28 Tutana vavine~nana Ieisu valena noqolia qabu maega
itautauya, ’inega vavine~nana Ieisu ’abibodanega maimai ta ena nuanua
gamonaya vonaya, “’Eguma Ieisu ana kwakwalufai ena gitonoviamo
’inega ena veaqiaqi.” ’Inega mai Ieisu gwavunaya ta ana kwakwalufai
gitonovia. 29 Ta tuta~nana gitonovia ’inega sulalina yafaha kwayavonia ta
lutonovia ni’a veaqiaqi.
30 *p* Ni’au Ieisu lutonovia ena waiwai ’ifoqe, ’inega tunugivila
vetala’aiedi vonaya, “Togama gitonovigu?”
31 ’Inega ana to’abibodayavo ivonaya, “Kaiwabu, tola’ai weaqina
uvetala’ai togama au kaleko gitonovi, ta ge uda ’itedi tomotau qabudi
ivatafutafufuda.”
32 Ta Ieisu nawale ’ita givigivila tomotau nuanidia nuanuana na’itea
togama gitonovi. 33 Ta vavine~nana ni’a alamania tola’ai ’ifoqe ’inaya,

---

p **5:30** Lk 6:19

’inega mai Ieisu ’inaya ta ’aqenaya iwa’odu. Ta me ena mwaniniva
tatava, ta yani qabuna weaqina simana aqiaqiea ’inaya. 34 [q] Ta Ieisu
vonaya, “Natugu, eu vetumaqana ’inega ni’a uveaqiaqi. Uya’itoto, ge
una nuanua mana au vihiqa ni’a awala.”
35 Ieisu nawale vonavona, ’inega Yailo tauna vanue tafwalolo ana
tovanugweta ena vanuega vaina tomotau i’ifoqe imai ta ivoneaya,
“Natuhu yawaina ni’a gumwala, ’inega Tove’ita ge una ve’aqe visiqi.”
36 Ta Ieisu wese valena noqolia ta Yailo vonea vonaya, “Ge giwaliu
naha’ala, ta ’esi una vetumaqanamo.”
37 ’Inega Ieisu qabu awatayedi ge ina tala’obei, ta to’abiboda toidi
maega itautauya, taudi Fita be Iemesa ma taina Ioni. 38 Itautauya ta
Yailo ena vanuea i’ifoqe ’inega to’ewabamu be wese todou bonadi
’ena’ina inoqolia. 39 ’Inega Ieisu lugu e vonedia, “Tola’ai weaqina
odoudou ta ovevekolukolua? Gwama ba’e ge da’aliga ta ’esi ’eno
motaiva ’eno’eno.” 40 Ta todou Ieisu idagiea.
’Inega Ieisu ’wavinidi i’ifoqe, ta gwama tamana be inana ta wese
ana to’abibodayavo toidi Ieisu maega ilugu gwama ana ’ivia. 41 [r] Ta
Ieisu gwama nimanaya kafi e vonaya, “Talita koum!” (Ana alamani
“Iodi uya’itoto!”) 42 Ba’e gwama~nana ni’au ya’wala tuwelo lobea.
Ta tuta~nana Ieisu divanoya ’inega lukwayavonega tovolo ta yaba
dadana. Tamana be inana ta wese ana to’abibodayavo nuadi voqana
aqiaqi. 43 ’Inega Ieisu awatayedi vonaya, “Ge taha toga ’inaya ona
simanayegu egu viaqa ba’e weaqina, ta ana ’abwaga ona neia na’ai.”

Me Nasaleta Ieisu inogea
(Madiu 13:53-58; Luke 4:16-30)

6 1 Ieisu Yailo ena vanue nogea, ’inega ma ana to’abibodayavo
itauya ena ’abagaya. 2 [s] Omo’e ’inaya itoatoa ta ’aubena Sabate
’ifoqe. ’Inega lugu vanue tafwaloloya ta ve’ale ve’ita, e tomotau qabudi
inoqolia nuadi voqana, ’inega ivonaya, “’Oloto ba’e, to’edega ena
alamani lobei ta wese ena viaqa waiwaidi ’ebenuavoqana tola’aiega
’ewei?” 3 Ta wese ivonaya, “’Oloto ba’e, tauna to’eyoqona, waisa? Ta
inana Meli be tainavo Iemesa be Iosefa be Iudasa ta wese Saimoni. Ta
wese novunavo maega katoatoa, waisa?” ’Inega tomotau Ieisu inogea.
4 [t] ’Inega Ieisu vonedi vonaya, “Tovesimasimanayavo adi ’amayaba
ilobelobea mali ’abagega, ta edi ’abagayavo ta wese edi gadeavo ’idiega
ge taha ’amayaba ida lobea.” 5-6 Ta Ieisu nuana voqana mana tomotau ge
ida vetumaqanea. ’Inega ge ana fata viaqa ’ebenuavoqana ’eala daviaqidi,
ta tovevihiqa ’evisa dimo gitonovidi ta giveaqiaqiedi. ’Inega Ieisu luvivila
’abaga taha taha ’idia ta veve’ita.

---

[q] **5:34** Mk 10:52; Lk 7:50; 17:19 [r] **5:41** Lk 7:14 [s] **6:2** Ion 7:15 [t] **6:4** Ion 4:44

Ieisu Tuwelo dina vetune ’ifoqeyedi
(Madiu 10:5-15; Luke 9:1-6)

7 Ieisu Tuwelo~dina gaba va’auqidi, ’inega lualua vetunedi ina luvivila
’abaga taha taha ’idia. Ta ena luvine be wese ena waiwai neidi, ’inega adi
fata niboana luveifadi tomotau ’idiega ina ’wavi ’ifoqeyedi. 8-9 [u] ’Inega
Ieisu lu’aqetutudi vonaya, “Ge taha tola’ai ona ’ewei emi luvivila weaqina.
Ge ’abwaga, ge kode, ge ami kaleko vemagilafuna, ta wese ge mane. Ta
emi kewala namo nimamia ta wese ami ’aqeyafayafa ona ve’aqe.” 10 ’Inega
wese vonedi vonaya, “’Eguma ina gabemi taha vanue ’inaya ona lugu, e
’inega vanue nana ’inaya ona toatoa ana laba ’abaga~nana ona nogea. 11 [v]
Ta ’eguma ’abaga vaina ’inaya ona ’ifoqe ta totoa ’abaga ge ina ’ebe’ewemi
ina tauyemi edi vanuea, ta wese ’eguma ge nuanuadi ina vineneqemi,
e ’inega ’aqemiega fwayafwaya ona vavutuvutuqia, ta ona nogedi. Ba’e
’inega ona ve’itedi nawale vita na’ifoqe ’idia.”
12 ’Inega ana to’abibodayavo iluvivila ’abaga qabudi ’idia ta tomotau
ilugaihidi be edi ilivu luveifana ina nogedi ta ina nuagivila. 13 [w] Ta
niboana luveifadi ’eala tomotau ’idiega i’wavi ’ifoqeyedi, ta wese
tovevihiqa qabudi dede’wega ’wafidi i’e’abi’abia ta iveaqiaqi.

Ioni Togivebabitaiso ena ’aliga
(Madiu 14:1-12; Luke 9:7-9)

14 Vonahaqiaqi, lova Elodi taunega luvine a’uya ta Ioni ikafia
ia’uluguyea vanue ’ebeyoqona ’inaya. Ta Ioni ana kafi ’iuna taha vavine
adi wawa Elodiasa. Taudi Elodi tuana Filifi moqanena, ta Elodi luabuyedi
ta vaqidi. 15 [x] ’Inega Ioni Elodi vonea vonaya, “Bena’e ilivu ge aqiaqina,
mana tuau moqanena uvaqidi, ’inega luvine ubwegea.” 16 Ta Ioni ena
lugaihi ’inega vavine dina diadi vilea nuanuadi ina luve’aligia. Ta ge
adi fata, 17 mana Elodi Ioni ’amayabea ena ilivu gwalagwalana be
tunutunuqina weaqina. Ta wese alamania tauna Yaubada ena tofewa
taha. ’Inega Elodi Ioni tufwana mwaninivea ta vabodebodea. Elodi
nuanuana Ioni ena lugaihi nanoqolia, ta weaqina giwalina a’ala.
18 ’Inega Elodi ena ’aubena vi’oi ana nuave’avina ’ifoqe. Ta Elodiasa
’aubenana ’inaya ’eda ni’au inua’eqa’uya ma’oda ’inega Ioni ina luve’aligi.
Ta ’aubena nana weaqina ’abwaga ’ena’ina i’iva’ava’aia. ’Inega Elodi ena
tomotauyavo ’idewani toluvineavo be toluavia adi tovamatanayavo ta
wese Galili ’abaganavo ana kaiwabuyavo gabedi imai. 19 Tuta nana Elodi
totoa va’auta maega i’ai’ai, ’inega Elodiasa natudi mevavinena lugu mai
matadia tovolo, ta ouyega gigiveqaiawedi. ’Inega Elodi iahaba nana vonea
vonaya, “’Eguma taha yani nuanuau ta weaqina una noqiegu, e ena neiu.”

---

[u] **6:8-9** Lk 10:4-11 [v] **6:11** Via 13:51 [w] **6:13** Iem 5:14 [x] **6:15** Luvi 18:16

20 ’Inega vona fofofola ta wese Tamada ’inanea vonaya, “Vonahaqiaqi,
tola’ai weaqina una noqi ’iguya ena neiu, ta wese ana fata egu ’ebeluvine
di’wena ena da’ei ena neiu!”
21 ’Inega iahaba nana ’ifoqe tauya inana ’idia ta vetala’aiedi vonaya,
“Inagu, toyani weaqina ena noqi Elodi ’inaya?”
Ta inana ivonaya, “Elodi una voneaya, ‘Nuanuagu Ioni Togivebabitaiso
’unu’ununa una neigu.’ ”
22 ’Inega iahabana lukwayavoni ’evivi Elodi ’inaya ta vonaya,
“Nuanuagu ba’itaga Ioni Togivebabitaiso ’unu’ununa gaeba ’inaya una
dodoi una neigu.”
23 ’Inega Elodi nuana vita aqiaqi ta ge ana fata nanoga mana ni’au
Tamada ’inanea totoa va’auta matadia. 24 ’Inega Elodi toluavia taha
luvetunei natauya vanue ’ebeyoqona ’inaya, ta luvine neia be Ioni
’unu’ununa namiea. ’Inega ’oloto nana tauya ta Ioni magana da’ea, 25 ta
’unu’ununa gaebaya dodoi ta ’avalei miea ’abo iahaba nana neia. ’Ewei
tauya ta inana neidi. 26 Ta Ioni ana to’abibodayavo ena ’aliga valena
inoqolia, ’inega imai ta Ioni ’wafina i’ewei e itavunia.
27 Ta Ieisu ena viaqa waiwaidi valena tomotau iyavula dadanea di’we
qabuna ’idia, ta Elodi wese vale nana noqolia. Ta vaina tomotau ivonaya,
“Ioni Togivebabitaiso ’aligega ni’a ya’itoto ’evivi, ta ba’e ’inega ana fata
yani diavona ’ebenua voqana wese viaviaqidi.”
28 Ta vaina ivonaya, “Tauna Ilaitia.”
Ta wese vaina tomotau ivonaya, “Tauna tovesimasimana taha kavona
lova tovesimasimana nugwenugweidi ’idewana.”
29 Ta tuta nana Elodi mali vona be mali vona tomotau ’idiega noqolia
’inega vonaya, “Lova Ioni Togivebabitaiso yaluve’aligia, ta ni’a ’aligega
ya’itoto ’evivi.”

Qabu qiduadi Ieisu ve’ainidi
(Madiu 14:13-21; Luke 9:10-17; Ioni 6:1-14)

30 [y] Tovaletuyana dina ni’au i’evivi mai Ieisu ’inaya ta itoa vivilia. ’Inega
edi fewa be wese edi ve’ita weaqina isimana ’inaya. 31 Ta tomotau qabudi
tuta qabuna imaimai ’evi’evivi. ’Inega Ieisu me ena tovaletuyanayavo ge
adi fata ida veyawai ta ida ’ai. ’Inega Ieisu vonedi vonaya, “Omai ’iguya,
be kana tauya di’we taha tomotau geqana ’inaya, ta omo’e ’inaya ada
’aidega kana veyawai.” 32 ’Inega taha waga ’inaya igelu sabi tauya di’we
tomotau geqana ’inaya. 33 Ta tuta nana italatete malavetaya tomotau
’eala i’ita ’inanedi. ’Inega qabudi ta wese ’abaga taha taha ’idiega tomotau
’aqediega ivihilamo imadu’ifoqe. 34 [z] Tuta nana Ieisu wagega vawebui
balabalaya ’inega qabu qidua va’inedi ’ita nuaduyedi, mana taudi kavona

---

[y] **6:30** Lk 10:17 [z] **6:34** Naba 27:17; Md 9:36

sifi luluve'waividi ge adi to'itamakimo. Ta 'inega ve'ale ve'itedi yani 'eala weaqidi.

35 [a] Ta ni'a lulaviea 'inega Ieisu ana to'abibodayavo imai ivoneaya, "Kaiwabu, di'we ba'ena tomotau geqana ta baba'au ni'au lialia 'unuva. 36 'Inega tomotau qabudi una vetunedi ina 'evivi ina tauya 'abaga vaina di'wedaya, ta taudiega adi 'abwaga ina sali ta ina gimwane."

37 'Inega Ieisu vona 'eviviedi vonaya, "Omi'a 'abwaga ona neidi ina 'ai!"

'Inega Ieisu ive'iea ivonaya, "Ge ama fata tomotau qabudi adi 'abwaga ana gimwanei, mana ana ve'ia qidua va'inena. Ta 'esi 'eguma mane qiduana 'imaya da'eno'eno kavona 'oloto adi yau 8 edi fewa wai'ena 'aidegana weaqina ana ve'ia, e 'inega ba'e tobotana dina adi 'abwaga ama fata ada gimwanea."

38 'Inega Ieisu vetala'aiedi vonaya, "Beledi 'evisa 'imia? Otauya o'elo'ita."

Ta ni'a ilobea 'inega ivoneaya, "Beledi nima 'aidegana ta wese 'iqana magilafudi."

39 'Inega Ieisu ana to'abibodayavo vonedi tomotau qabudi ina luvinedi be ina toabui libia guguna 'inega. 40 Ta vaina guguna itoava'auta 'idewana 100, ta vaina 50. 41 'Inega Ieisu beledi nima 'aidegana ta 'iqana magilafudi 'ewedi ta 'ita vane mahalaya 'inega lukaiwa ta beledi gitomwedi. 'Inega ana to'abibodayavo neidi, ta ivewila'ayea ma 'iqanina tomotau qabudi 'idia. 42 'Inega qabudi i'ai ta gamodi 'elukoko. 43 Ta to'abiboda dina beledi be 'iqana 'awagigidi iva'auqidi ta 'onena adi yau tuwelo iluveagatuna'idi. 44 Ta to'ai diavona 'idiega 'oloto dimo adi yau 5,000 'idewani.

Ieisu tautauya lavu debanega
(Madiu 14:22-33; Ioni 6:15-21)

45 Ta ge tuta kuena 'abibodanaya Ieisu ana to'abibodayavo lubibinedi vonaya, "Wagaya ona gelu be ona nugweta ona vaukamana mali di'wea Bedesaida 'inaya. Ta ya'a tomotau qabudi ena vematamagilafuyedi be ina ve'iyavula edi 'abagayavo 'idia." 46 [b] 'Inega igelu ta Ieisu qabu diavona luvetunedi iyavula, ta 'abiboda 'watovu bwanagaya sabi venoqi. 47 Ta ni'a velovanea 'inega ana to'abibodayavo nawale lavu malavetanaya wagaya itautauya, ta tauna ana 'aidega nawale oade bwanagaya toatoa. 48 'Inega Ieisu 'itedi inevaneva ta ge adi fata ina vihila, mana yaqina 'au'ia'iawedi. 'Inega manu 'a'alaya Ieisu lavu debanega maimai 'idia tuta goyona nanogedi. 49 [c] Ta tuta nana Ieisu i'itea 'inega ivonaya be otala. 'Inega imwaniniva ta idiula, 50 ta Ieisu lukwayavoni vonedia, "'Elovemi, ya'a ba'e taugu emi Kaiwabu, 'inega ge ona mwaniniva!" 51 [d] 'Inega Ieisu wagaya gelu 'abo yaqina lua'u. Ta to'abiboda dina nuadi voqana qiduana,

---

[a] **6:35-44** Mk 8:1-9 [b] **6:46** Lk 5:16 [c] **6:49** Lk 24:37 [d] **6:51** Mk 4:39

52 mana nawale nuadi ge da'eqa'uya Ieisu ena fewa waiwaina weaqina
tuta nana tomotau qabudi ve'ainidi beledi nima 'aidegana 'inega, mana
edi vetumaqana goyona ta wese debadi 'i'wanina.

Ieisu tovevihiqa qabudi giveaqiaqiedi Genasaleta 'inaya
(Madiu 14:34-36)

53 'Inega ivaukamana lavu di'wenaya 'abaga Genasaleta 'inaya, ta
waga iluifwea. 54 Ta tutana ivawebui totoa 'abaga Ieisu i'inanea. 55 'Inega
tomotau diavona ivihila itauya 'abaga qabuna 'idia, ta Ieisu Valena
isimanayea tomotau 'idia ma'inaya toatoa. 'Inega tovevihiqa qabudi ma
'ividi i'avaledi itauyedi Ieisu 'inaya. 56 Ta Ieisu luvivila di'we taha taha
'idia, 'abaga qiduqiduadi be 'abaga goyogoyodi, ta wese vaoqaya. Ta
tovevihiqayavo imiedi 'ebetoava'auta 'idia, ta ivenoqi 'inaya 'eguma ana
fata ana kwakwalufai matavusinamo ida gitonovia. 'Inega Ieisu awafela
'idia, ta aiqabu igitonovia e iveaqiaqi.

Me Diu tubudiavo edi ilivu weaqina
(Madiu 15:1-9)

7 1 'Abiboda Falisiavo ta wese luvine ana tove'itayavo maega imai
Ielusalemega, ta Ieisu 'inaya iva'auta itoa vivilia. 2 [e] Ta Ieisu ana
to'abibodayavo i'itedi i'ai'ai, 'inega diadi vilea mana nimadi ge ida 'utudi.
3 (Falisiavo ta wese me Diu qabudi tubudiavo edi ilivu ikafikafia. 'Inega
ge taha toga ana fata na'ai 'eguma nimana ge ana 'utumo. 4 [f] Ta 'eguma
'abaga 'ebegimwane 'inega ina mai, e nugweta ina uweta 'inega ina 'ai. Ta
wese luvine qabuna tubudiavo 'idiega gaeba be vedi be wese 'ulena adi
'utu weaqina i'abi'abibodedi.) 5 'Inega Falisiavo be luvine ana tove'itayavo
Ieisu ivetala'aiea ivonaya, "Tola'ai weaqina au to'abibodayavo tubudavo
edi ilivu ge ida 'amayabedi, mana nimadi bwavubwavuna ta i'ai'ai?"
6 [g] 'Inega Ieisu vona 'eviviedi vonaya,
"Omi'a tovemeahaqila!
Lova tovesimasimana Aisea
weaqimi maduvona fofofolayea
tuta~nana Yaubada ena vona 'wayavia,
ta ba'e 'idewana vonaya,
'Tomotau ba'e 'awadiega i'amayabegu,
ta giwalidiega itoa luluvai 'iguyega.
7 Ta wese 'iguya ihiwaiwa'odu kavokavovo,
mana edi ve'ita luvineavo weaqina
tomotau edi nuenuega,
ta ge ya'a 'iguyega.' "

---

[e] **7:2** Lk 11:38 [f] **7:4** Md 23:25 [g] **7:6-7** Ais 29:13

8 ’Inega Ieisu vonedi vonaya, “Vonahaqiaqi, omi’a Yaubada ena luvineavo
ge oda ’abibodedi, mana tubumiavo edi ilivu nawale okafi’i’ihia.”
9 Ta wese vonedi vonaya, “Vonigo onuaia omi’a toalamani aqiaqi,
ta gebu! Mana Yaubada ena luvineavo onogenogedi, ta ’esi tubumiavo
edi ilivu o’abi’abibodedi. 10 [h] Lova Mosese Yaubada ena luvine simanea
vonaya, ‘Tamau wese inau una ’amayabedi.’ Ta wese vonaya, ‘’Eguma
togama tamana wese inana navona ve’alatedi e luaqiaqiea be na’aliga.’
11 Ta omi’a ovonaya vonigo taha toga tamana be inana ana fata navonedi
navonaya, ‘Soli qiduana, ya’a egu kulufayavo ni’au yahawafeledi Yaubada
’inaya, ’inega ge agu fata ena iulemi.’ 12 Ta ba’e vona~nana ’inega
tomotau adi iula tamadiavo be inadiavo ’idia oawahawatayedi. 13 Yavona
aqiaqiemi, tubumiavo edi ilivu ba’e ’inega ta wese emi ve’ita qabudi
’idiega Yaubada ena vona olukavokavovoyea.”

Toyani ana fata tomotau nagivebwavudi Yaubada ’iawanaya
(Madiu 15:10-20)

14 ’Inega wese Ieisu tomotau qabudi gabedi imai ’inega vonedi vonaya,
“Qabumi egu vona ba’e ona noqolia ta ona nua’eqa’uya! 15 [i] Tola’ai
ka’ai’ainia ge ana fata nagivebwavuda. Ta ’esi tola’ai ’awadega ’ifo’ifoqe
mai e ana fata nagivebwavuda.” 16 [“’Eguma ma teniqami vona ba’e ona
noqolia!”]
17 ’Inega Ieisu qabu qiduadi nogedi ta ma ana to’abibodayavo ilugu taha
vanue ’inaya, e ’inega ivetala’aiea ena vona~nana tomotau ’idia ana alamani
weaqina. 18 ’Inega Ieisu vonedi vonaya, “Nage omi’a wese nuami nawale ge
da’eqa’uya? Ta ona alamani aqiaqiea tola’ai ka’ai’ainia lugulugu gamodaya
ge ana fata nagivebwavuda. 19 Mana ’abwaga ge dalugulugu giwalidaya, ta
’esi tautauya gamodaya, ’inega ’abiboda tautauya avuqainaya.” (Ena ve’ita
ba’e ’inega Ieisu givesimatalia ’idia ’abwaga qabuna vunavunaqidi.)
20 Ta Ieisu wese vonedi vonaya, “Tola’ai ’ifo’ifoqe tomotau eda nuenuega
e ana fata nagivebwavuda, 21 ’edewani nuanua luveifadi be, velamo’eno
kavokavovo be, vanawala be, luve’aliga be, 22 luabu be, vemanuguba
be, nuanua kavokavovo be, vediavilavila be, u’ava be, ve’ifi’ifi be,
vemwakoloai be, gagasa be, vegila ta wese vaina ilivu kavokavovo. 23 Ba’e
ilivu diavona luveifadi i’ifo’ifoqe tomotau edi nuenuega ta gigivebwavudi
Yaubada matanaya.”

Vavine taha edi vetumaqana Ieisu ’inaya
(Madiu 15:21-28)

24 ’Inega Ieisu di’we Galili nogea ta tauya Taia ’abaganavo ’idia. Ta
taha vanue ’inaya lugu, mana ge nuanuana taha toga ena mai weaqina

---

[h] **7:10** ’Ifo 20:12; 21:17; Luve 5:16 [i] **7:15** Via 10:14-15

nahalamania. Ta ge ana fata naoukwaiva mana valena tomotau ni'a
inoqolia. 25-26 'Inega wese taha vavine Ieisu ena mai valena inoqolia.
Taudi ge Diu vavinedi, ta lova ivi'oi 'abaga Finisia 'inaya di'we Silia
gamonaya. Ta natudi goyona mevavinena niboana luveifana ni'a
'wahalia, 'inega inana imai Ieisu 'inaya ta 'aqenaya igivelukabwebwe.
Ta ivenoqiea niboana luveifana na'wavi 'ifoqeyea natudi 'inega. 27 'Inega
Ieisu vonedi vonaya, "Nugweta egu tomotauyavo me Diu ena iuledi. Ta ge
daluaqiaqiea be gogama adi 'abwaga ena 'ewei 'idiega ena felei kedewa
'idia ta ina 'aini."
28 'Inega vavine~dina ivona 'eviviea ivonaya, "Kaiwabu vonahaqiaqi,
ta kedewa tuta qabuna 'ebe'ai 'ayanaya gogama adi 'abwaga salimuguna
'inega i'ai'ai."
29 'Inega Ieisu vonedi vonaya, "Emi vona vonahaqiaqi, 'inega ona 'evivi
ona tauya ta niboana luveifana natumi 'inega ni'a 'ifoqe ta veaqiaqi."
30 'Inega iya'itoto itauya edi vanuea ta natudi i'itea 'ivia 'eno'eno. Ta
niboana luveifana ni'a dena tauya.

Ieisu taha 'oloto nakunakuna giveaqiaqiea

31 'Inega Ieisu Taia nogea ta tauya Saidoni 'inaya, 'inega 'evivi tauya
lavu Galili ta vaukamana di'we Dikafoli 'abaganavo 'idia. 32 'Inega vaina
tomotau taha 'oloto imiea Ieisu 'inaya. Ta 'olotona teniqana kwavana
ta wese ge ana fata navona. 'Inega Ieisu ivenoqiea be nagitonovia. 33 Ta
Ieisu tovenakunakuna qabu 'idiega 'ebe'ewei ta magilafudi ivaduma adi
'aidega. 'Inega Ieisu nimanoyana 'oloto~nana teniqanaya a'uluguyea. E
'abiboda wese nimana gida'wei ta tovenakunaku~nana meana gitonovia.
34 Gumwala, 'inega Ieisu 'ita vane mahalaya yawaina lihia ta vonaya,
"Efata!" (Ta vona~nana ana givila "'Eqa'uhu!")
35 Ta tuta~nana 'inaya 'oloto~nana teniqana 'eqa'uya ta noqola aqiaqi,
ta wese meana ni'a tunuqa be ana fata naveqae. 36 [j] 'Inega Ieisu tomotau
qabudi awatayedi ge taha toga navevonavonayei. Ta awataya~nana
inoqolia ta ge ida 'abibodei, 'inega ivesimasimana dadanea tomotau 'idia.
37 [k] Ta tomotau qabudi nuadi voqana aqiaqi, 'inega ivonaya, "Ieisu ena
viaqayavo aqiaqi otaqidi ta 'ebenuavoqana, mana teniqadi kwavana vona
inoqonoqolia, ta wese taudi ge adi fata ina veqae meadi giveaqiaqiedi
'inega iveveqae."

Ieisu qabu qiduadi ve'ainidi
(Madiu 15:32-39)

8 1 [l] Tuta omo'e 'inaya wese taha qabu qiduadi iva'auta Ieisu 'inaya,
ta ge adi 'abwagamo. 'Inega ana to'abibodayavo gabedi imai ta

---

[j] **7:36** Mk 1:43-45 [k] **7:37** Ais 35:5 [l] **8:1-9** Mk 6:35-44

vonedi vonaya, 2 “Tomotau ba’ena yanuakolokoloyedi, mana ’aubena toi
ba’idia maega katoatoa, ta adi ’abwaga ni’au gumwala. 3 ’Inega ’eguma ma
botanidi ena vetunedi ina ’evivi nawale ’edaya ina tafefwai, mana vaina
’idiega luluvaiega imai.”
4 Ta ana to’abibodayavo ivonea ivonaya, “Di’we ba’ena tomotau geqana
ta ma’oda qabu qiduana ba’e adi ’abwaga kana loba ’aiqei?”
5 ’Inega Ieisu vetala’aiedi vonaya, “’Evisa ami beledi ’eno’eno?”
Ta ivoneaya, “Ana yau seveni.”
6 ’Inega Ieisu qabu luvinedi be bwa’obwa’oya itoabui. ’Inega beledi
seveni~dina ’ewedi vona lukaiwa Yaubada ’inaya. ’Inega gitomwedi ta
ana to’abibodayavo neidi ta ivewila’ayedi qabu ’idia. 7 Ta wese vaina
’iqana goyogoyodi i’eno’eno, ’inega ’ewedi be weaqidi vona lukaiwa ta ana
to’abibodayavo neidi, e ’inega ivewila’ayedi tomotau qabudi ’idia. 8 ’Inega
qabu diavona i’ai ta gamodi ’elukoko. Ta ’abiboda to’abiboda~dina
’abwaga ’awagigidi iva’auqia e ’onena adi yau seveni iluveagatuna’idi. 9 Ta
to’ai diavona ’idiega ’oloto dimo adi yau ’idewani 4,000. ’Inega Ieisu qabu
vetune ’eviviedi itauya, 10 ta ma ana to’abibodayavo taha waga igeluya, ta
itauya di’we Dalamanuta ’inaya.

Falisi nuanuadi ’ebe’ita waiwaina ina ’itea
(Madiu 12:38-42; 16:1-4)

11 ’Inega Falisi imai Ieisu ’inaya maega ive’ae’aetoga ta nuanuadi ina
sitonovia. ’Inega iluvetuvetunea vonigo taha ’ebe’ita naviaqia ’idia ina
’itea ’inega ina alamania Yaubada ’inega ena waiwai ’ifoqe. 12 [m] ’Inega
Ieisu nuana vita vonedi vonaya, “Tola’ai weaqina lagata omi’a ba’e
nuanuami ’ebe’ita taha ena viaqi ’imia? Yavona aqiaqiemi, ge taha ’ebe’ita
ena neimi ona ’itei.” 13 ’Inega nogedi ta wagaya gelu ’evivi, e ma ana
to’abibodayavo italatalaukamana lavu mali di’wenaya.

Ieisu ena vona sesebai Falisiavo be wese Elodi weaqidi
(Madiu 16:5-12)

14 Ta Ieisu ana to’abibodayavo adi ’abwaga ge ida ’ewei mana nuadi
fani, ta beledi ’aideganamo waga gamonaya ’eno’eno. 15 [n] ’Inega Ieisu
vona sesebaiega vematamagilafu waiwaina neidi vonaya, “Falisiavo be
Elodi adi beledi ana ’ebegiveago isiti ’inega ona ’itamakimi!”
16 ’Inega to’abiboda~dina taudiega iveqae ivonaya, “Nage Ieisu ba’e
’idewani vona ’aiqa, mana ada beledi kanuafania?”
17 [o] Ta Ieisu edi nuagovaqa ni’a alamania ’inega vonedi vonaya, “Tola’ai
weaqina taumiega oveveqae vonigo ge ami beledimo? Beledi weaqina
ya’a ge eda vonavona. Nage nawale nuami ge dasimatala, waisa? 18 Omi’a

---

[m] **8:12** Md 12:39; Lk 11:29 [n] **8:15** Lk 12:1 [o] **8:17** Mk 6:52

ma matami ta ge oda ’ita’ita, ta wese ma teniqami ta ge oda noqonoqoli!
Nage ni’a ovenuafania egu viaqayavo tuta~nana qabu qiduadi beledi
’inega yave’ainidi, waisa? 19 [p] Taha tuta ’inaya beledi nima ’aidegina ’inega
tomotau 5,000 yave’ainidi, ta ’awagigidi ’onena ’evisa oluveagatuna’idi?”
’Inega ivoneaya, “Tuwelo.”
20 Ta wese Ieisu vetala’aiedi vonaya, “Ta wese taha tuta ’inaya beledi seveni
’inega tomotau 4,000 yave’ainidi, ta ’awagigidi ’onena ’evisa oluveagatuna’idi?”
Ta ivoneaya, “Ana yau seveni.”
21 ’Inega Ieisu vonedi vonaya, “Vonahaqiaqi, omi’a nuami nawale ge
da’eqa’uya, waisa?”

Ieisu matakwaya taha giveaqiaqiea Bedesaida ’inaya

22 Ieisu ma ana to’abibodayavo imai ilugu Bedesaida ’inaya. ’Inega vaina
tomotau taha ’oloto matana kwayakwayana i’ebe’ewei imiea Ieisu ’inaya, ta
inoqiea vonigo dagitonovia. 23 Ta Ieisu matakwaya~nana nimanaya kafi ’inega
i’ifoqe itauya ’abaga nanavinaya. ’Inega Ieisu ’oloto~nana matana gida’wea ta
nimanega matana gitonovia, e ’inega voneaya, “Au fata una ’ita nage gebu?”
24 ’Inega ’oloto~nana ’ita givigivila ta vonaya, “Tomotau ya’itedi
iyabayaba ta adi ’ita kavona ’aiwe.”
25 ’Inega Ieisu ’oloto~nana matana gitonova ’eviviea, ta ’inega matana
’eaea ta yani qabuna ’ita aqiaqiedi. 26 ’Inega Ieisu voneaya, “Una tauya eu
vanuea, ta tauya~nana ’inaya ge wese una lugu ’abaga gamonega!”

Fita ena simana Ieisu weaqina
(Madiu 16:13-20; Luke 9:18-21)

27 Ieisu ma ana to’abibodayavo iluvivila Sisalia Filifai ’abaganavo ’idia. Ta
’edaya vetala’aiedi vonaya, “Ma’oda tomotau edi vona weaqigu vonigo ya’a toga?”
28 [q] ’Inega to’abiboda~dina ivoneaya, “Tomotau vaina ivonaya o’a Ioni
Togivebabitaiso. Ta vaina ivonaya o’a Ilaitia. Ta wese vaina ivonaya o’a
tovesimasimana nugwenugweidi taha ’idiega.”
29 [r] ’Inega wese Ieisu vetala’aiedi vonaya, “Ta omi’a ma’oda emi
nuanua vonigo ya’a toga?”
’Inega Fita vona ’eviviea vonaya, “O’a Keliso To’etoyavua.”
30 [s] ’Inega Ieisu ana to’abibodayavo luvine waiwaina neidi vonedi
vonaya, “Ge taha tomeqabu ’idia ona vevonavonayegu!”

Ieisu simanea ena ’aliga weaqina
(Madiu 16:21-28; Luke 9:22-27)

31 ’Inega Ieisu ana to’abibodayavo ve’ale ve’itedi vonedia, “Ya’a
Tomotau Natuna nawale visiqa agona ena lobea. Mana nawale ’abaga

---

[p] **8:19** Mk 6:41-44 [q] **8:28** Mk 6:15 [r] **8:29** Ion 6:68-69 [s] **8:30** Mk 9:9

ana tovanugwetayavo be toveguba qiduqiduadi ta wese luvine ana
tove'itayavo ina ve'ineiegu toluvine 'idia be ina luve'aligigu. Ta
'aubena toi 'abibodanaya ena ya'itoto 'evivi." 32 Ieisu ena vona ba'e
'inega simana 'ifoqe aqiaqiea ena 'aliga weaqina. 'Inega Fita Ieisu
'ebe'ewei maega ivanaqo tufinaya ta awatayea vonaya, "Ieisu, ba'e
yani diavona ge wese na'ifoqe 'iuya."
33 'Inega Ieisu tunugivila ta ana to'abibodayavo 'itedi, ta Ieisu
Fita lugwaeyea voneaya, "O'a 'idewani Seitani, 'inega unogegu! Eu
nuanua kavona tomotau edi nuanua, ta ge Yaubada ena nuanua
'idewani."
34 [t] 'Inega Ieisu tomotau qabudi wese ana to'abibodayavo maega
gabedi imai e vonedi vonaya, "'Eguma taha toga nuanuana be
na'abibodegu, luaqiaqiea tauna ena nuanua nanogedi 'inega taunega
ana 'etoluai na'avalea ta na'abibodegu. 35 'Inega togama yawaina
navegagalea e nawale yawaina naluve'waivia, ta togama yawaina
nahawafelea weaqigu ta wese Valegu weaqina nawale yawai aqiaqina
nalobea. 36 'Eguma taha toga bwa'obwa'o ana kulufa kaikaiwabuna
qabudi na'ewedi ta 'abiboda na'aliga, tola'ai ana aqiaqina?
Gebu'e otaqa! 37 Mana ge taha toga ana fata taha yani 'inega
yawaina na'ewa 'eviviei. 38 [u] Ba'itagana ana tomotauyavo Yaubada
ilugwavu'aiea ta wese ilivu luveifana tuta qabuna iviaviaqidi. 'Inega
'eguma taha toga weaqigu ta wese egu ve'ita weaqina nainiyauyau
ta navegeqegu tomotau matadia, e nawale ya'a Tomotau Natuna
wese tomotau~nana ena vegeqea tuta~nana Tamagu ena simatala
aqiaqi otaqina 'inega ena 'evivi ena mai Yaubada ena tovale'ewa
gwalagwaladi maega."
9 1 [v] Ta Ieisu wese vonedi vonaya, "Yavona aqiaqi 'imia, tomotau
vaimi ge ona 'aliga ana laba Yaubada ena 'Ebeluvine me ena
waiwai nave'ifoqeyea ona 'itea."

Ieisu ana 'ita vedumaduma
(Madiu 17:1-13; Luke 9:28-36)

2 [w] 'Inega 'aubena sikisi 'abibodanaya Ieisu ana to'abibodayavo toidi
Fita be Iemesa ma taina Ioni 'ebe'ewedi e maega i'watovu bwanaga
taha kuena 'inaya, ta adi 'aidega itoatoa. 'Inega Ieisu matadia ana 'ita
vedumaduma. 3 Ta ana kaleko luwadawadaea otaqia. Ge taha toga
bwa'obwa'oya ana fata kaleko na'utui be naluwadaeyei 'idewana.
4 'Inega Ilaitia be Mosese i'ifoqe ta Ieisu maega iveveqae. 5 'Inega Fita
Ieisu voneaya, "Tove'ita, eda toa ba'idia aqiaqi otaqina, ana 'ita didi toi

---

[t] **8:34** Md 10:38-39; Lk 14:27 [u] **8:38** Md 10:33 [v] **9:1** Mk 13:30 [w] **9:2-7** 2Fit 1:17-18; Via 3:22

kana viaqia. Taha o'a weaqiu, ta taha Mosese weaqina ta wese taha Ilaitia
weaqina." 6 (Fita ba'e 'idewani vona 'aiqa, mana ma enavo imwaniniva,
'inega ge dahalamania tola'ai navonayei.)
7 'Inega gawata 'ifoqe 'afwalidi ta taha vona gawatega 'ifoqe vonaya,
"Ba'e Natugu, tauna yaveyolubea. Tauna ena vonayavo ona noqolia!"
8 'Inega lukwayavonega i'ita givigivila ta ge taha toga ida 'itei, ta 'esi Ieisu
ana 'aidega maega itoatoa.
9 Ieisu ma ana to'abibodayavo bwanagega iwebuwebui mai 'inega luvine
neidi vonedia, "Ge taha toga ona vonevonei tola'ai ni'a o'itea bwanagaya
weaqina, ana laba ya'a Tomotau Natuna 'aligega ena ya'itoto 'evivi."
10 'Inega vona~nana ia'ukwaivea, ta taudimo iveqae Ieisu ena ya'itoto
'evivi 'aligega ana alamani weaqina.
11 [x] 'Inega Ieisu ivetala'aiea ivonaya, "Tola'ai weaqina luvine ana tove'itayavo
ivonavona vonigo Ilaitia namadumai ta 'abiboda To'etoyavua namai?"
12 [y] 'Inega Ieisu vona 'eviviedi vonaya, "E 'idewana, Ilaitia nanugweta namai
ta yani qabuna nagivetunuqidi. Ta tola'ai weaqina Buki Nugwenugweina 'inaya
i'wayavia vonigo Tomotau Natuna visiqa qiduana nalobei ta tomotau ina veilivu
veifea? 13 [z] Ta yavonevonemi, Ilaitia ni'a mai ta tomotau edi nuenuega iveilivu
kavokavovo 'inaya, 'idewana Buki Nugwenugweina madusimanea tauna weaqina."

Gwama taha niboana luveifana 'wahalia Ieisu giveaqiaqiea
(Madiu 17:14-21; Luke 9:37-43a)

14 Ieisu ana to'abiboda toidi maega bwanagega ni'a iwebui mai
dumi'aya, 'inega qabu qiduana 'itedi ana to'abibodayavo itoa vivilidi,
ta luvine ana tove'itayavo maega iveve'ae'aetoga. 15 Ta tuta~nana qabu
diavona Ieisu i'itea 'inega me edi qaiawa ivihila 'inaya sabi 'ebe'ewana.
16 'Inega Ieisu ana to'abibodayavo vetala'aiedi vonedia, "Toyani weaqina
luvine ana tove'itayavo maega oveve'ae'aetoga?"
17 'Inega 'oloto taha qabu diavona 'idiega ve'ia voneaya, "Tove'ita, edi
ve'ae'aetoga 'iuna natugu me'olotona weaqina, mana niboana luveifana
ni'a 'wahalia 'inega ge ana fata navona. 18 Ta tuta qabuna tafetafefwai
ta niboana~nana vevekaoya. Ta 'awanega fulofulo 'ifo'ifoqe be alana
kikokiko ta wese 'wafina 'e'elutolele. Au to'abibodayavo yanoqiedi be
vonigo niboana veifana ida 'wavi 'ifoqeyea, ta ge adi fata."
19 'Inega Ieisu vonedia, "Tuta kuena omi'a maega katoatoa ta nawale
nuami ge da'eqa'uya, ta tola'ai weaqina ge oda vetumaqanegu? Debami
'i'wanina, 'inegana 'wafigu siniqaiqai. Ta gwamana omiei eda 'itei!"
20 'Inega gwama~nana imiea Ieisu 'inaya. Ta tuta~nana niboana
luveifana Ieisu 'itea, 'inega gwama~nana vunuqia ta be'u bwa'obwa'oya
'eno'eno buibui ta 'awanega fulofulo 'ifo'ifoqe.

---

[x] **9:11** Mal 3:1 [y] **9:12** Mal 4:5-6; Same 22:1-18; Ais 53:3 [z] **9:13** Md 11:14

21 ’Inega Ieisu gwama~nana tamana vetala’aiea vonaya, “Totutaya yani
ba’e ve’ale?”
’Inega tamana vonaya, “Ena tuta goyonega. 22 Ta niboana luveifana tuta
qabuna ’aiwe ’ala’alainaya ta wese go’ilaya felafela webuiei vonigo daluluve’aligia.
Nage au fata taha yani una viaqia ta una nuakolokoloyema be una iulema?”
23 [a] ’Inega Ieisu ’oloto~nana voneaya, “Tola’ai weaqina uvevetala’aiegu
’eguma ya’a agu fata? Ta yavona aqiaqieu, ’eguma taha toga me ena
vetumaqana e yani qabuna ana fata naviaqia.”
24 ’Inega ’oloto~nana lukwayavonega vonaya, “Tawa yavetumaqana, ta
nuanuagu vetumaqana~nana una giveqiduea.”
25 Tutana Ieisu qabu qiduana ’itedi lukwayavonega imai sabi ’itana
tola’ai naviaqia, e ’inega Ieisu niboana veifana lugwaeyea vonaya, “O’a
niboana teniqau kwavana ta nakunakuhu, yaluvineu u’ifoqe mai ba’e
gwama~nana ’inega, ta ge wese una lugu ’evivi ’inaya!”
26 [b] ’Inega niboana luveifana kolua ta gwama~nana vunuqia be’u
bwa’obwa’oya dededela, ta gamonega ’ifoqe. Ta gwama~nana ana ’ita
kavona to’aliga ’idewana. ’Inega tomotau qabudi ivonaya, “Yawaina ni’a
gumwala.” 27 Ta Ieisu gwama~nana nimanaya kafi siveya’itotoya.
28 ’Inega Ieisu lugu vanuea, ta ana to’abibodayavo adi ’aidega
maega itoatoa. ’Inega ivoneaya, “Tola’ai weaqina ima’a ge ama fata
niboana~nana ada ’wavini da’ifoqe?”
29 ’Inega Ieisu vona ’eviviedi vonaya, “Ba’e niboana diavona ana fata
venoqi namo ’inega kana ’wavinidi ina ’ifoqe.”

Ieisu tuta vemagilafuna simana ena ’aliga weaqina
(Madiu 17:22-23; Luke 9:43b-45)

30 [c] ’Inega Ieisu ana to’abibodayavo maega ’abaga~nana inogea ta itauya di’we
Galili ’abaganavo ’idia. Ta Ieisu ge nuanuana tomotau ina alamania to’edia itoatoa,
31 [d] mana ana to’abibodayavo veve’itedi. ’Inega Ieisu vonedi vonaya, “Nawale
ya’a Tomotau Natuna agu tosuluva nave’ineiegu tomotau ’idia ina luve’aligigu, ta
’aubena toi ’abibodanaya ’aligega ena ya’itoto ’evivi.” 32 [e] Ta ena vona ba’e weaqina
nuadi ge dasimatala. ’Inega nuanuadi ina vetala’aiea vona~nana ana alamani
weaqina. Ta ge ida vetala’aiei, mana Ieisu ena ve’ia ’idia weaqina imwaniniva.

Togama qiduana?
(Madiu 18:1-5; Luke 9:46-48)

33 Ieisu ma ana to’abibodayavo i’ifoqe ’abaga Kafaneumi ’inaya, ’inega
ilugu vanue gamonaya, ta Ieisu vetala’aiedi vonaya, “Toyani weaqina
ove’ae’aetoga ’edaya?”

---

[a] **9:23** Md 21:21; Mk 11:23 [b] **9:26** Mk 1:26 [c] **9:30** Ion 7:1 [d] **9:31** Mk 8:31; 10:32-34
[e] **9:32** Lk 9:45

34 Ta ena vetala'ai 'idia ge ida ve'iei, mana edi ve'ae'aetoga 'iuna vonigo
togama 'idiega qidua otaqina. 35 [f] 'Inega Ieisu toabui ta Tuwelo~dina
gaba va'auqidi imai 'inaya. 'Inega vonedi vonaya, "'Eguma taha toga
o'a nuanuau una veqidua e luaqiaqieu tau'u una a'uwebuieu ta tomotau
weaqidi una vetofewa."
36 'Inega Ieisu taha gwama 'ebe'ewei miea 'avalea ta vonedi vonaya, 37 [g]
"'Eguma taha toga gwama ba'e 'idewana agu wawega una 'ebe'ewea, e
'inega 'idewana ya'a wese u'ebe'ewegu. Ta 'eguma ni'a u'ebe'ewegu 'inega
wese agu Tovetune ni'a u'ebe'ewea."

Tomeqabu ge ina vevoalaneda e taudi ada toiula
(Luke 9:49-50)

38 'Inega Ioni Ieisu voneaya, "Tove'ita, 'oloto taha a'itea au wawega
niboana luveifadi 'wavi 'ifoqeyedi tomotau taha 'inega. Ta ahawatayea
mana tauna ita'a ge 'idega."
39 Ta Ieisu voneaya, "Ge ona awatayei! 'Eguma taha toga viaqa
'ebenuavoqana agu wawega naviaqia, 'inega 'abiboda ge wese ana fata
na'awaluveifegu. 40 [h] Mana 'eguma taha toga ge davevoalaneda e tauna
ada toiula. 41 [i] Ta yavona aqiaqiemi, 'eguma taha toga agu wawega go'ila
naneimi mana omi'a ya'a Keliso egu tomotauyavo, 'inega tauna nawale
ana ve'ia aqiaqina nalobea.

Ilivu luveifana eda vetumaqana nagiveluveifea
(Madiu 18:6-9; Luke 17:1-2)

42 "Ta yavona aqiaqiemi, 'eguma taha gwama vevetumaqanegu kavona ba'e
gwama~nana, ta taha tomotau gwama~nana nasitonovia ta nagivebe'uyea
luveifana 'inaya, e 'inega tositonova~nana luaqiaqiea be dabo qiduana 'ebefiaqa
maganaya ina yoqonia ta malavetaya ina felawebuiea 'abo nadamana nawebui.
43 [j] 'Inega 'eguma nimau nagivebe'uyeu luaqiaqieu be una da'a yavulea. Mana ge
taha ana luveifana 'eguma nimau da'ada'ana ta yawai vataya una lobea. Ta 'esi
ge daluaqiaqieu 'eguma nimau magilafuna ta wese ma du'u wabolau ta Yaubada
nafelawebuieu 'aiwe 'ala'alata vatayana 'inaya. 44-45 Wese 'idewana 'eguma 'aqeu
nagivebe'uyeu, luaqiaqieu be una da'a yavulea. Mana ge taha ana luveifana
'eguma 'aqeu da'ada'ana ta yawai vataya una lobea. Ta 'esi ge daluaqiaqieu
'eguma 'aqeu magilafuna ta ma du'u wabolau ta Yaubada nafelawebuieu 'aiwe
'ala'alata vatayana 'inaya. 46-47 [k] Ta wese 'eguma matau nagivebe'uyeu una bwaqi
yavulea, ge wese ana luveifana. Mana ge taha ana luveifana 'eguma matau
'aidegana ta Yaubada ena 'Ebeluvine una lobea. Ta 'esi ge daluaqiaqieu 'eguma
matau magilafuna ta Yaubada nafelawebuieu 'aiwe 'ala'alata vatayana 'inaya.

---

[f] **9:35** Lk 22:24-26; Md 20:25-27; Mk 10:43-44 [g] **9:37** Md 10:40 [h] **9:40** Md 12:30; Lk 11:23 [i] **9:41** Md 10:42 [j] **9:43** Md 5:30 [k] **9:46-47** Md 5:29

48 [l] ‘Ta ’abaga~nana ’inaya
mwatamwata itoatoa
ta wese ’aiwe saesaela vatayana ge ena ’weumo.’
49 Ta egu tovetumaqana qabudi ina vevunavunaqa ’aiwe ’ala’alaina ’inega,
’idewana mwade’wa ana fata ’abwaga ena tuta nagivekuea ta ge namadu’wala.
50 [m] Mwade’wa yani aqiaqina ’abwaga weaqina, mana ana fata ’abwaga~nana
ana ’ai nagivedibidibia ta wese ana fata be ’abwaga ena tuta nagivekuea
’inega ge wese na’wala. Ta ’eguma mwade’wa ena waiwai nahawala be
wese nagibwa, e ’inega ma’oda kana viaqa ’aiqa be navewaiwai ’evivi be
wese navedibidibi? Ta Yaubada nuanuana omi’a yawaimi kavona mwade’wa
’idewani, ’inega emi toa ma emiavo navenua’ewa’ewa, ta wese ge naluveifa.
“Ta emiavo maega ona toadaumwala.”

Ieisu ena ve’ita sa’ila weaqina
(Madiu 19:1-12; Luke 16:18)

10 1 ’Inega Ieisu Kafaneumi nogei tauya di’we Iudia ’inaya ta ’ifoqe
go’ila Iolidani di’wenaya. ’Inega wese qabu qiduadi iva’auta imai
’inaya. ’Inega ve’ale ve’itedi ’idewana tuta qabuna veve’ita tomotau ’idia.
2 Ta Falisiavo vaina imai Ieisu ’inaya sabi sitonovina. ’Inega ivetala’aiea
ivonaya, “’Eguma taha ’oloto moqanena navesa’ilidi nage luvine nabwegei
nage gebu?”
3 ’Inega Ieisu vona ’eviviedi vonaya, “Ma’oda Mosese ena luvine ’inaya
vona ’aiqa sa’ila weaqina?”
4 [n] ’Inega Falisiavo ivonaya, “Mosese awafela ’eguma ’oloto taha
nuanuana moqanena navesa’ilidi, ’inega luaqiaqiea be nugweta leta
na’wayavia ena noga weaqina, ta ’abiboda ana fata nanogedi.”
5 Ta Ieisu vonedia, “’Idewani. Ta yavona aqiaqiemi, Mosese ba’e
luvine~nana ’wayavia omi’a emi vedeba ’i’wana weaqina.
6 [o] “Ta ona nuaia tuta ’ebeve’ale ’inaya Yaubada tomotau magilafudi
viaqidi me’olotona be wese mevavinena. 7 [p] ’Inegana ’oloto tamana be
inana nanogedi ta moqanena maega ina ve’aidega. 8 Ta magilafudi
’wafidi nave’aidega, mana lova magilafudi itoa dumaduma, ta ’itagana
ni’a ive’aidega. 9 ’Inegana tola’ai Yaubada ni’a luvetubedi ge taha toga
navetoasi’iedi!”
10 ’Abiboda Ieisu ana to’abibodayavo maega i’evivi imai vanuea. Ta
’inega wese Ieisu ivetala’aiea sa’ila weaqina. 11 [q] ’Inega Ieisu vonedi
vonaya, “’Eguma taha ’oloto moqanena navesa’ilidi ta navaqi ukamana
mali vavine ’idia, e ’inega ’oloto~nana ena ilivu ’inega luabu ilivuna ni’a
viaqia moqanena nugwenugweidi ’idia, mana edi vaqi bwegea. 12 Ta wese

---

[l] **9:48** Ais 66:24 [m] **9:50** Md 5:13; Lk 14:34 [n] **10:4** Luve 24:1-4; Md 5:31
[o] **10:6** Nug 1:27; 5:2 [p] **10:7-8** Nug 2:24; Efe 5:31-33 [q] **10:11** Md 5:32

’idewana ’eguma vavine taha moqanedi ina sa’ilea ta ina vaqi ukamana taha ’oloto ’inaya, e ’inega taudi wese luabu ilivuna tawa iviaqia.”

Ieisu gogama vona veyolubedi
(Madiu 19:13-15; Luke 18:15-17)

13 Tomotau gogama goyogoyodi imiedi Ieisu ’inaya nuanuadi
nagitonovidi. Ta ana to’abibodayavo tomotau diavona iawatayedi.
14 Tutana Ieisu awataya~nana noqolia, ’inega nuana luveifa ta
lugwaeyedi vonaya, “Gogama ge ona awatayedi ta ’esi ona awafeledi
ina mai ’iguya, mana Yaubada ena ’Ebeluvine taudi weaqidi. **15** [r] Yavona
aqiaqiemi, ’eguma taha toga Yaubada ena ’Ebeluvine ge na’awahaqiaqiei
kavona gogama ’ebeluvine~nana i’awahaqiaqiea, e ’inega tomotau~nana
ge wese ana fata be nalugu ’inaya.” **16** ’Inega Ieisu gogama ’esilagaidi ta
nimanega gitonovidi be vona veyolubedi.

’Oloto taha kaikaiwabuna weaqina
(Madiu 19:16-30; Luke 18:18-30)

17 ’Inega Ieisu tutuvila tauya, ta tauya~nana ’inaya taha ’oloto vihila
mai ’inaya tuqatuqanega sobadi ta voneaya, “Tove’ita aqiaqiu, tola’ai ena
viaqi be ’inega yawaigu vataya ena lobei?”
18 Ta Ieisu voneaya, “Ma’oda ’inega u’awahaqiaqiegu, mana ge taha toga
aqiaqina ta ’esi Yaubada ana ’aidegamo. **19** [s] Ta o’a Yaubada ena luvineavo
ni’a ualamanidi,
Ge una luve’aliga.
Ge una luabu.
Ge una vanawala.
Ge u’avega tomotau una ’awaluveifedi.
Ge u’avega tomotau edi kulufa una ’ewedi.
Ta wese tamau be inau una ’amayabedi.”
20 ’Inega ’olotona vonaya, “Tove’ita, egu tuta gwama’unu ’inega ba’e
luvine diavona qabudi ya’abiboda aqiaqiedi.”
21 ’Inega Ieisu ’oloto~nana ’ita makimakia ta voneaya, “Iagu
yaveyolubeu, ta yani ’aideganamo ’inega uva’waqi. ’Inega una ’evivi eu
’abagaya ta eu kulufa qabudi una vegimwaneyedi be adi ve’ia una ’ewei
una vewila’ayedi lukwalukwa ’idia, ta ’inega una mai una ’abibodegu.
’Inega eu kaikaiwabu mahalaya una lobea.” **22** Ieisu ena vona ba’e
’oloto~nana noqolia, ’inega me ena nuavita ’evivi tauya, mana ena
kaikaiwabu vegagalea.
23 ’Inega Ieisu ’itagivila ta ana to’abibodayavo vonedi vonaya, “Tomeqabu
me edi kaikaiwabu edi lugu Yaubada ena ’Ebeluvine ’inaya vitana.”

---

[r] **10:15** Md 18:3 [s] **10:19** ’Ifo 20:12-17; Luve 5:16-20

24 Ta Ieisu ena vona ba'e weaqina ana to'abibodayavo nuadi voqana.
'Inega Ieisu wese vonaya, "Natugwavo, Yaubada ena 'Ebeluvine ana lugu
vitana. 25 'Inega 'ebevetalatutula ba'e ona noqolia: Yubai kameli ena lugu
saima vetoana 'inega vitana, ta taudi kaikaiwabudi edi lugu Yaubada ena
'Ebeluvine 'inaya vita otaqina."
26 'Inega wese to'abiboda~dina nuadi voqana qiduana Ieisu ena vona
weaqina ta ivonaya, "'Inega togama ana fata 'etoyavua vataya nalobei?"
27 Ta Ieisu 'itedi vonedia, "Tomotau taudiega ge adi fata. Ta Yaubada
'inaya yani qabuna ana fata."
28 'Inega Fita voneaya, "Kaiwabu, ima'a ma'oda, mana ema kulufayavo
qabudi ni'a anogedi ta a'abi'abibodeu?"
29 Ta Ieisu vonedia, "Yavona aqiaqiemi, 'eguma tomeqabu edi vanueavo
nage taidiavo be, novudiavo be, inadiavo be, tamadiavo be, natudiavo,
ta wese edi vaoqayavo ni'a inogedi Valegu aqiaqina ana simana weaqina,
30 e 'inega adi ve'ia ma ana luvetomana 'idewani edi vanueavo be,
taidiavo be, novudiavo be, inadiavo be, natudiavo be wese edi vaoqayavo
100 'idewani ina lobea. Ta ba'e yani diavona ina lobedi vaina vita maega,
'inega tuta maimai 'inaya yawai vataya ina 'ewea. 31 [t] Ta tomeqabu
ba'itaga inugwenugweta nawale ina 'abiboda, ta tomeqabu ba'itaga
i'abi'abiboda nawale ina nugweta."

Ieisu ena simana vetoina ena 'aliga weaqina
(Madiu 20:17-19; Luke 18:31-34)

32 [u] Nawale 'edaya itautauya sabi 'watovu Ielusalema 'inaya, ta Ieisu
ana to'abibodayavo 'abibodanega itautauya me edi nuavoqana, mana
lova Ieisu ena vona 'idia weaqina inuanua. Ta wese vaina tomotau me
edi mwaniniva 'edaya i'abi'abibodedi. 'Inega Ieisu Tuwelo~dina gaba
va'auqidi imai ta 'ewedi ivanaqo 'eda tufinaya sabi vematamagilafuyedi
tola'ai nawale na'ifoqe 'inaya. 33 'Inega vonedi vonaya, "Ka'wato'watovu
Ielusalema 'inaya, ta omo'e 'inaya ya'a Tomotau Natuna agu tosuluva
nasuluvegu toveguba qiduqiduadi be luvine ana tove'itayavo 'idia. Ta
taudimo ina dima govaqa egu 'aliga weaqina, be 'abiboda ina ve'ineiegu
taudi ge me Diu 'idia. 34 Ta ina givenu'wegu be ina gida'wegu ta wese
wayo metametanega ina vunuqa dadanegu, 'inega ina luve'aligigu. Ta
'aubena toi 'abibodanaya ena ya'itoto 'evivi."

Iemesa be Ioni edi vetala'ai
(Madiu 20:20-28)

35 'Inega Iemesa be Ioni, taudi Sebedi natunavo, imai Ieisu 'inaya
ivoneaya, "Tove'ita, anoqinoqieu taha yani una viaqia weaqima."

---

[t] **10:31** Md 20:16; Lk 13:30 [u] **10:32-34** Mk 8:31; 9:31

36 Ta Ieisu vonedi vonaya, “Tola’ai nuanuami ena viaqi ’imia?”
37 Ta ivoneaya, “O’a tuta nana una toatoa eu ’Ebeluvine aqiaqi otaqina
gamonaya ’inega nuanuama ima’a una awafelema be di’weuya ana toabui,
taha au ’ataqia ta taha au kelia.”
38 [v] ’Inega Ieisu vona ’eviviedi vonaya, “Omi’a emi noqi ba’e ana
alamani ge oda alamania. Nawale visiqa vedina ’inega ena numa, nage
omi’a wese ami fata vedi~nana ’inega ona numa? Ta wese visiqa ana
babitaiso ’inega ena babitaiso, nage omi’a wese ami fata ’idewani ona
babitaiso ’aiqa?”
39 [w] Ta ivonaya, “Ama fata!”
’Inega Ieisu vonedi vonaya, “Vonahaqiaqi, vedi~nana ’inega ena numa
omi’a wese ’inega ona numa. Ta wese babitaiso~nana ’inega ena babitaiso
omi’a wese ona babitaiso. 40 Ta ge agu fata ba’itaga ena venua’ivina
tomeqabu nawale agu ’ataqia be wese agu kelia ina toabui, gebu’e! Mana
lova Yaubada ena tomotauyavo ni’a venua’ivinedi ’inega edi ’ebetoa ni’a
’iva’ava’aia.”
41 ’Inega to’abibodayavo teni Iemesa be Ioni edi noqi inoqolia ta diadi
vilea ’idia. 42 [x] ’Inega Ieisu to’abiboda~dina gaba va’auqidi imai vonedi
vonaya, “Ni’a oalamania bwa’obwa’o ana toluvineavo taudiega adi wawa
igivaneyea, ta luvine falafalana edi tomotauyavo ineineidi. 43 [y] Ta omi’a ge
wese ’idewana ona viaqa ’aiqa. Ta ’esi ’eguma taha toga ’imiega nuanuau
una veqidua eu qabu gamonaya, e luaqiaqieu be nugweta emwavo qabudi
una vetofewa weaqidi. 44 Ta wese ’eguma togama ’imiega nuanuau una
vetovanugweta e luaqiaqieu tomotau qabudi weaqidi una vetofewa.
45 Mana ya’a Tomotau Natuna wese ’idewana yamai bwa’obwa’oya gebu
tomotau weaqigu ina vetofewa, ta ’esi ya’a tomotau ena vetofewa ’idia. Ta
wese yawaigu yagubaufayea emi luveifana weaqina sabi ’etoyavuimi.”

Ieisu Batimio matana giveaqiaqiea
(Madiu 20:29-34; Luke 18:35-43)

46 ’Inega Ieisu ma ana to’abibodayavo imai ’abaga Ieliko ’inaya ilugu.
Ta ’abiboda ’abaga~nana inogea ta qabu qiduana maega itauya. ’Inega
taha ’oloto tomatakwaya ana wawa Batimio, tauna Timio natuna, ’eda
nanavinaya toatoa. Ta tauna tuta qabuna vevenoqi mane be wese kulufa
weaqidi. 47 Ta tuta~nana noqolia Ieisu Nasaleta ’olotona ’ifoqe maimai
’inega gaba vonaya, “Ieisu ye, o’a Deibida natuna, uda nuakolokoloyegu!”
48 Tomotau qabudi Batimio iawatayea ivoneaya, “’Aia, ulua’u!”
Ta tua wese bonana qiduanega gaba vonaya, “Deibida natuna ye, uda
nuakolokoloyegu!”

---

[v] **10:38** Mk 14:36; Lk 12:50 [w] **10:39** Via 12:2; Ve 1:9 [x] **10:42** Lk 22:25-26
[y] **10:43** Md 23:11; Mk 9:35

49 ’Inega Ieisu veutovolo ta vonaya, “Ogabei mai!”
’Inega tomotau matakwaya~nana igabea ivoneaya, “Me eu qaiawa
una ya’itoto mana Ieisu gabegabeu.” 50 ’Inega ana kwakwalufai vata’ia
yavulei, ta lukwayavonega ya’itoto mai Ieisu ’inaya.
51 ’Inega Ieisu vetala’aiea vonaya, “Nage tola’ai nuanuau ena viaqi
’iuya?”
’Inega matakwaya~nana vonaya, “Tove’ita, nuanuagu matagu una
giveaqiaqiedi be yaqisa agu fata ena ’ita.”
52 [z] ’Inega Ieisu vonea vonaya, “Una tauya, mana eu vetumaqana ’inega
matau ni’a veaqiaqi.” Ta omo’e tutana ’inaya ’oloto matana ’eaea ta ’ita
aqiaqi, ’inega ’edaya Ieisu ’abibodea.

Ieisu ena lugu Ielusalema ’inaya
(Madiu 21:1-11; Luke 19:28-40; Ioni 12:12-19)

11 1 Ieisu ma ana to’abibodayavo tuta goyona ina lugu ’abaga
qiduana Ielusalema ’inaya. Ta tutana i’ifoqe ’abaga goyogoyona
Bedifegi ta wese Bedani ’idia bwanaga Olibe ’inaya, ’inega Ieisu ana
to’abiboda magilafudi luvetunedi, 2 ta vonedi vonaya, “Ona tauya taha
’abaga ’iawamia ta tutana ona ’ifoqe ona ’itea yubai doniki kekeyavauna
yoqoyoqonina toatoa, ge taha toga lova dagelu tonovi. ’Inega ona li’ami
ona miea ba’idia. 3 ’Eguma taha toga navetala’aiemi navonaya, ‘Tola’ai
weaqina doniki oli’ali’ami?’ ’Inega omi’a ona voneaya, ‘Kaiwabu nuanuana
ta nawale nave’evivia namai.’ ”
4 ’Inega magilafudi itauya ta doniki~nana yoqoyoqonina ilobea
tovotovolo ’eda nanavinaya taha vanue masu’edaninaya. Doniki~nana
ni’a ive’ale ili’ali’ami, 5 ta ’inega vaina tomotau di’wedia itovotovolo
ivetala’aiedi ivonaya, “Tola’ai weaqina doniki oli’ali’ami?”
6 ’Inega magilafudi totoa ’abaga ivonedi tola’ai Ieisu ni’a vonedi
’idewani. ’Inega doniki~nana iawafelea ta magilafudina i’ebe’ewei itauyea
Ieisu ’inaya. 7 Ta adi kwakwalufai ivata’ia ta doniki~nana gwavunaya
ita’ulia, ta Ieisu gelu. 8 ’Inega tomotau qabudi wese adi kwakwalufaiega
’eda ita’ulia. Ta wese vaina tomotau ’aiwe laqana vaoqega ida’edi ta ’inega
’eda ita’ulia. 9 [a] Vaina tomotau Ieisu inugwetea ta wese vaina i’abibodea,
ta qabudi ikolukolua ivonaya,

“Osana, osana! Kaiwa qiduana!
Yaubada, nuanuama tauna maimai Kaiwabu ana wawega una
vona veyolubea.
10 Aqaiawa qiduana mana nawale
tubuma Deibida ena ’Ebeluvine na’ifoqe.
’Inega Yaubada Toatoa Vanena

---

[z] **10:52** Mk 5:34 [a] **11:9-10** Same 118:25-26; 148:1

’evosiega ahawahawatuboya.”
11 Ieisu ni’a ’ifoqe Ielusalema ta lugu Vanue Gwalagwalana ’inaya, ta
yani qabuna ’elo’itedi. Ta ni’a velavilaviea ’inega Tuwelo~dina maega
i’evivi Bedani ’inaya sabi veyawai.

Ieisu ’ala’ai vona ve’alatea
(Madiu 21:18-19)

12 Ta ni’a mahala ahalia ’inega Bedani inogea ta wese i’evivi itautauya
Ielusalema weaqina, ta ’edaya Ieisu botana. 13 [b] ’Inega tufwana luluvaiega
’ala’ai ’waena ’itea, ’inega vanaqo di’wenaya ta nuanuana vuaqina
nalobea. Ta ge taha vuaqina da’itei ta ’wae ’ava’avana, mana ge ’ala’ai ena
tuta vuaqa. 14 ’Inega Ieisu ’aiwena vona ve’alatea vonaya, “Tuta maimai
’inaya ge taha tuta una vuaqa ’evivi be tomotau ina ’ai.” Ta Ieisu ana
to’abibodayavo vona~nana inoqolia.

Ieisu tovegimwane ’wavinidi Vanue Gwalagwalana ’inega
(Madiu 21:12-17; Luke 19:45-48; Ioni 2:13-22)

15 Ieisu ma ana to’abibodayavo ni’a i’ifoqe Ielusalema ’inaya. ’Inega
lugu Vanue Gwalagwalana ’inaya ta tovegimwane be wese togimwane
’wavinidi i’ifoqe. Ta mane ana tosenisiavo edi ’ebea’u ’e’aubuinidi ta wese
bunebune adi tovegimwaneavo edi ’ebetoa ’e’aubuinidi. 16 ’Inega tomotau
’etobodedi ge wese taha toga me ena kulufa nalugu Vanue Gwalagwalana
’inaya sabi vegimwane. 17 [c] ’Inega ve’itedi vonaya,
“Buki Nugwenugweina gamonaya
Yaubada ena vona ’waya’wayavina vonaya,
‘Egu vanue ina gabea vanue ’ebevenoqi
tomotau qabudi weaqidi.
Ta omi’a ogivilea tovanawala adi vatu’ubu.’ ”
18 [d] Ta toveguba qiduqiduadi be wese luvine ana tove’itayavo Ieisu
ena vona ba’e inoqolia, ’inega imwaninivea, mana tomotau nuadi
’ewea ena ve’ita weaqina. Ta adi ’aidega idima govaqa ma’oda ’inega
Ieisu ina luve’aliga ’aiqei. 19 Ta ni’au baba’au lia’unuva ’inega Ieisu ana
to’abibodayavo maega Ielusalema inogea.

Vetumaqana ena waiwai
(Madiu 21:20-22)

20 Ta mahala ahalia Ieisu ma ana to’abibodayavo i’evivi itautauya Ielusalema
weaqina. ’Inega ’edaya ’aiwe ’ala’ai i’itea galunega be webui kwalamina ’inaya
qabuna ni’a kwavuqa. 21 ’Inega Fita Ieisu ena vona nuave’avinia ta voneaya,
“Tove’ita, u’itei! ’Aiwe~nana goluanaya uvona ve’alatea ni’a kwavuqa!”

---

[b] **11:13** Lk 13:6 [c] **11:17** Ais 56:7; Iel 7:11 [d] **11:18** Mk 14:1

22 ’Inega Ieisu voneaya, “Yaubada ona vetumaqanea! 23 [e] Yavona
aqiaqiemi, ’eguma me emi vetumaqana ’inega bwanaga omo’e ona
voneaya, ‘Utovolo utoaiqo mwade’waya!’ ta ge ona venuana magilafu, e
’inega emi vona namatayagea. 24 [f] ’Inega yavona aqiaqiemi, ’eguma me
emi vetumaqana taha yani weaqina ona venoqi, e ’inega Yaubada ana fata
yani~nana naneimi. 25 [g] Ta tutana ona venoqi Yaubada ’inaya e nugweta
tomotau ona nuataqodi edi luveifana ’imia weaqina, be yaqisa Tamami
mahalaya omi’a wese emi luveifana nanuataqodi.” 26 (-) [h]

Ieisu ivetala’aiea ena luvine ’iuna
(Madiu 21:23-27; Luke 20:1-8)

27 Ieisu ma ana to’abibodayavo wese i’evivi imai Ielusalema. Ta
Ieisu Vanue Gwalagwalana ’atamaninaya luluyaba dadana, ’inega
toveguba qiduqiduadi be luvine ana tove’itayavo ta wese ’abaga ana
tovanugwetayavo imai ’inaya. 28 ’Inega Ieisu ivetala’aiea ivonaya, “Ei, o’a
toga ena luvineyega tovegimwaneavo u’wavi ’ifoqeyedi? Ta wese togama
eu luvine neiu ’inega ba’e ’idewana uviaviaqa ’aiqa?”
29 ’Inega Ieisu vonedi vonaya, “Nugweta ena vetala’aiemi be ’eguma ona
ve’iea, e ’inega wese ya’a ena vonemi egu luvine weaqina. 30 Egu vetala’ai
ba’e, togama ena luvineyega Ioni tomotau givebabitaisodi, nage mahalega
nage tomotau ’idiega?”
31 ’Inega taudiega iveveqae ivonaya, “’Eguma kana vonaya, ‘Mahalega’,
’inega nawale navona ’evivieda navonaya, ‘Tola’ai weaqina Ioni ge oda
vetumaqanei?’ 32 Ta ’eguma kana vonaya, ‘Tomotau ’idiega’, e nawale
tomotau qabudi ina nualuveifa ’idaya, mana qabudi Ioni i’awahaqiaqiea
tauna tovesimasimana aqiaqi.” 33 ’Inega Ieisu ivona ’eviviea ivonaya,
“Ima’a ge ada alamania.”
’Inega Ieisu vonedia, “’Eguma omi’a egu vetala’ai ge oda ve’iei, e ’inega ya’a
wese ge ena vonemi togama ena luvine ’inega ba’e ’idewani yaviaviaqa ’aiqa.”

Vona sesebai vaoqa ana to’itamaki weaqidi
(Madiu 21:33-46; Luke 20:9-19)

12 1 [i] ’Inega Ieisu vona sesebaiega vonedi vonaya, “Taha ’oloto ’oine
ana loi ’wadia ena vaoqa gamonaya, ’inega wese ’alia ta ’oine
ana ’ebememe ’iva’ava’aia. Ta wese gweda taha kuena ’ebevekova vaoqa
gamonaya yoqonia. ’Inega tomotau ’ewedi ta ena vaoqa i’itamakia, ta
tauna tauya mali di’we ’inaya.

---

[e] **11:23** Md 17:20 [f] **11:24** Md 7:7 [g] **11:25** Md 6:14-15 [h] **11:26** Maki ena buki taunega ’wayavia, ta ’abiboda vaidi to’wayavi buki~nana i’wayavi ’eviviea, ’inega vaidi laba 26 wese ia’uya, ta ana noqola ba’e ’idewani: “Ta ’eguma tomotau ge ona nuataqodi, ’inega Tamami mahalaya ge wese nanuataqomi emi luveifana weaqina.” [i] **12:1** Ais 5:1-2

2 "Ta bolimana ana tutaya tonivaoqa~nana ena tofewa vetunea ena
vaoqaya vaina 'oine vuaqina sabi 'ewadi to'itamaki 'idiega. 3 Ta vaoqa ana
to'itamakiavo tofewa~nana i'itea 'inega ikafia ta ivunuqia. 'Inega iluvetune
'eviviei tauya nima 'ava'avana. 4 'Inega tonivaoqa ena tofewa wese taha
luvetunei tauya, ta ana kiaya ivunuqia ta iveilivu veifea. 5 'Inega wese taha
tofewa luvetunea 'idia, ta tauna iluve'aligia. Ta wese ena tofewa qabudi
luvetunedi ta vaina ivunuqidi be wese vaina iluve'aligidi.
6 "Ta wese tonivaoqa~nana natu otaqina toatoa ta veyolubea qiduana.
'Inega ena nuenuega vonaya, 'Ba'e natu otaqigu, 'inega ina 'amayabea',
'abo vetunei tauya. 7 'Inega to'itamaki diavona natuna i'itea maimai 'idia
ta taudimo idima govaqa ivonaya, 'Emavo, 'oloto omo'e maimai tauna
kaiwabu natuna 'unutauna. Tauna nawale bwa'obwa'o qabuna na'ewea. Ta
kana luve'aligia e 'inega ita'a ba'e vaoqa~nana taudega kana luvinea.' 8 [j]
'Inega ikafia ta iluve'aligia, ta vaoqega ifelawebuiea 'ali gwavuya."
9 Ieisu ena velulu'uya ba'e lu'ovoia 'inega vetala'aiedi vonaya, "Tola'ai
nawale tonivaoqa~nana naviaqi to'itamaki diavona 'idia?" Ta Ieisu
taunega vona 'eviviedi vonaya, "To'itamaki diavona nawale naluve'aligidi
be 'oine vaoqina nahawafelea mali tomotau 'idia." 10 [k] 'Inega Ieisu wese
vonedi vonaya,

"Nage Buki Nugwenugweina ena simana
ge oda nuave'avinia vonaya,
'Taha 'oqola lova vanue ana to'eyoqona inogea,
ta ba'itagana Kaiwabu ni'au 'oqola~nana vetovolo nugwetea
be 'oqola qabudi luviluvinedi.
11 Ba'ena eda Kaiwabu ena viaqa, ta viaqa~nana ana 'ita aqiaqi otaqina
'idaya.' "

12 Ieisu ena vona sesebai ba'e toveguba qiduqiduadi be luvine ana
tove'itayavo ta wese 'abaga ana tovanugwetayavo inoqolia, ta ni'a
ialamania vonigo taudi weaqidi vonavona. 'Inega nuanuadi taha 'eda ina
salia ta ina kafia. Ta ge ida kafia, mana imwaniniva qiduana tomotau
qabudi weaqidi, 'inega Ieisu inogea ta itauya.

Vetala'ai takesi weaqina
(Madiu 22:15-22; Luke 20:20-26)

13 [l] Ta 'abibodanaya tovanugweta diavona vaina Falisi ta wese Elodi ena
tomotauyavo iluvetunedi Ieisu 'inaya sabi sitonovina. Mana nuanuadi Ieisu
ena vona weaqina vonigo ina kafia. 14 'Inega imai Ieisu 'inaya ta ivonaya,
"Tove'ita tawa ahalamaniu, o'a 'oloto tunutunuqiu ta eu ilivu aqiaqina. Ta
wese tomotau ge uda mwaniniva edi waiwai weaqina. Ta Yaubada ena 'eda
vonahaqiaqi 'inega uveve'itayea. 'Inega nuanuama ana vetala'aieu taha

---

[j] **12:8** Ibe 13:12 [k] **12:10-11** Same 118:22-23 [l] **12:13** Lk 11:53-54

yani weaqina. Ma'oda luaqiaqiea be toluvine agona Sisa 'inaya takesi kana
a'uya nage gebu? 15 Nage takesi kana vemaisi nage gebu?"
Ta Ieisu edi nuanua luveifana ni'a alamania ivevemeaqila, 'inega
vonedi vonaya, "Tola'ai weaqina 'aqegu olihilihia? Ta mane taha
omiei eda 'itei!" 16 'Inega mane~nana ineia ta Ieisu vetala'aiedi
vonaya, "Ovonegu, mane ba'ena toga 'aye'ayewana ta ma'oda ana
wawa?"
'Inega ivoneaya, "Toluvine qiduana Sisa."
17 [m] 'Inega Ieisu vonedi vonaya, "E 'inega toluvine Sisa ena yani
Sisa ona neia, ta Yaubada ena yani wese Yaubada ona neia!" 'Inega
Ieisu ena vona ba'e weaqina nuadi voqana qiduana.

Vetala'ai to'aliga edi ya'itoto 'evivi weaqina
(Madiu 22:23-33; Luke 20:27-40)

18 [n] 'Inega vaina Sadusiavo, taudi ge ida vetumaqana to'aliga edi
ya'itoto 'evivi weaqina, imai Ieisu 'inaya ivetala'aiea, 19 [o] ivonaya,
"Tove'ita, lova Mosese ena luvine a'uya vonaya, ''Eguma taha 'oloto
na'aliga ta natu geqana, e 'inega taina wada'ena maega ina vaqi, ta
natudiavo to'waiva~nana ana luseana.' "
20 'Inega 'ebevetalatutula taha Ieisu ineia ivonaya, "Taha 'oloto
ma tainavo adi yau seveni itoatoa. Ta 'oloto~nana vavine taha
maega ivaqi, ta 'abiboda yawaina gumwala ta natu geqana. 21 'Inega
to'waiva~nana ana gwavu'ifo wada'ena maega ivaqi. Ta tauna wese
yawaina gumwala ta natu geqana. Ta wese vetoina 'idewani. 22 'Inega
tainavo qabudi 'idewani wada'ena ivaqia ta i'waiva 'ovoa ta qabudi
wese natu geqadi. Ta 'abiboda wada'e~nana wese yawaina gumwala
ta natu geqana. 23 Ta 'eguma tomotau ina ya'itoto 'evivi, 'inega ba'e
vavine~nana to'oloto nawale moqane otaqina, mana ma tainavo
qabudi ivaqia?"
24 Ta Ieisu edi vetala'ai ve'iea vonaya, "Omi'a emi nuanua luveifana,
mana Buki Nugwenugweina ena simana ta wese Yaubada ena waiwai
ge oda alamania. 25 Ta ya'itoto 'evivi ana 'aubena 'inaya tomotau ge
wese ina vaqi. Vonahaqiaqi, edi toa nawale Yaubada ena tovale'ewa
qabudi mahalaya itoatoa 'idewani. 26 [p] Nage ge oda avoya Yaubada
ena vona 'imia ya'itoto 'evivi weaqina tuta~nana taunega 'ifoqe
Mosese 'inaya 'aiwe yamwayamwana 'inega, vonaya, 'Ya'a Ebelamo ena
Yaubada ta Iakobo ena Yaubada ta wese Aisake ena Yaubada.' 27 'Inega
yavona aqiaqiemi, Yaubada ge tomotau 'ali'aligidi edi Yaubada ta 'esi
tomotau mayawaidi edi Yaubada. Ta omi'a emi ve'ita yani ba'e weaqina
luveifa otaqina."

---

[m] **12:17** Lom 13:7 [n] **12:18** Via 23:8 [o] **12:19** Luve 25:5 [p] **12:26** 'Ifo 3:2,6

Luvine qidua va'inena
(Madiu 22:34-40; Luke 10:25-28)

28[q] 'Inega luvine ana tove'ita taha mai ta Ieisu be Sadusiavo edi ve'ae'aetoga
noqolia. Ta wese Ieisu ena ve'ita aqiaqina Sadusiavo 'idia noqolia 'inega
vetala'aiea vonaya, "Tove'ita, luvine qabuna 'idiega ai luvine qidua va'inena?"
29[r] 'Inega Ieisu voneaya, "Luvine qidua va'inena ba'e, 'Omi'a me Isileli, ona
noqola aqiaqi, Kaiwabu eda Yaubada ana 'aidega Yaubada otaqa. 30 Eu Kaiwabu
Yaubada una veyolubei giwaliu qabuna 'inega be, niboaniu qabuna 'inega be,
eu nuanua qabuna 'inega ta wese eu waiwai qabuna 'inega.' 31[s] Ta taha wese
luvine qiduana 'eno'eno vonaya, 'Tomotau una veyolubedi 'idewani tau'uyega
uveveyolubeu.' Ge taha wese luvine ana fata ba'e luvine~dina naveqidua va'inedi."
32 'Inega 'oloto~nana Ieisu ena vona ve'iea vonaya, "Tove'ita, eu vona
ba'e vonahaqiaqi. Yaubada ana 'aidega otaqa, ta ge taha wese Yaubada
datoatoa. 33[t] 'Inega luaqiaqieda Yaubada kana veyolubea giwalida qabuna
'inega, ta nuada qabuna 'inega ta eda waiwai qabuna 'inega. Ta wese
tomotau kana veyolubedi 'idewana taudega kaveveyolubeda. Lova veguba
yubai gabugabudi 'idiega yani 'ena'ina weaqimi, ta luvine magilafudina
ba'e adi matayaga guba qabudi veqidua va'inea."
34 Ta 'inega Ieisu 'oloto~nana ena vona ve'iea vonaya, "O'a toalamani aqiaqiu, ge
tuta kuena 'inaya Yaubada ena 'Ebeluvinea una lugu." Ta tuta ba'e 'abibodanaya ge
taha toga Ieisu davetala'aiei, mana ena alamani weaqina imwaniniva.

To'etoyavua Keliso Deibida ena gadeyega
(Madiu 22:41-46; Luke 20:41-44)

35 Tutana Ieisu Vanue Gwalagwalana 'atamaninaya veve'ita tomotau
'idia 'inega vetala'aiedi vonaya, "Ma'oda 'inega luvine ana tove'itayavo
ivonavona To'etoyavua Keliso tauna Deibida natuna? 36[u] Mana Deibida
taunega Niboana Gwalagwalana 'inega simana vonaya,

'Yaubada egu Kaiwabu 'inaya vonaya,
"'Ataqiguya una toabui ana laba voalamwavo
ena a'uwebuiedi ta una luvinedi." '

37 Ta Deibida~nana ena Kaiwabu Keliso. 'Inega ma'oda ana fata Deibida
ena gadeyega Keliso 'abibodanaya na'ifoqe?"

Luvine ana tove'itayavo edi ilivu weaqina
(Madiu 23:1-36; Luke 20:45-47)

Ta tomotau qabudi Ieisu ena ve'ita inoqolia ta nuadi 'ewea. 38 'Inega
Ieisu tomotau qabudi vonedi vonaya, "Luvine ana tove'itayavo edi

---

[q] **12:28** Lk 10:25-28 [r] **12:29-30** Luve 6:4-5 [s] **12:31** Luvi 19:18 [t] **12:33** 1Sam 15:22; Ose 6:6 [u] **12:36** Same 110:1

ilivu ge ona ’abibodei. Mana taudi iyabayaba ’abaga ’ebeva’auta ’inaya,
ta nuanuadi adi kwakwalufai ta aqiaqina tomotau ina ’itea ta ina
’amayabedi be ina lukaiwa ’idia. 39 Ta wese nuanuadi vanue tafwalolo
’inaya ’ebetoa aqiaqina ’idia ina toabui, ta wese sagali ana tutaya
nuanuadi tomotau qiduqiduadi edi ’ebetoaya ina toabui. 40 Ta wese
nuanuadi tomotau ina ’awahaqiaqiedi edi venoqi kuena tomotau matadia
weaqina. Ta wese wadawada’e ’waivega iu’avedi ta edi kulufa ivanawalidi.
Ta vonahaqiaqi nawale luvematasabu waiwaina Yaubada ’inega ina lobea
edi ilivu luveifana weaqina.”

Wada’e taha ena nei kavovo
(Luke 21:1-4)

41 Ieisu Vanue Gwalagwalana ’atamaninaya mane ana ’ebea’u di’wenaya
toabui, ta tomotau qabudi vevekovedi tuta~nana edi nei kavovo ia’ua’udi
’ebea’u gamonaya. Ta tovekaikaiwabu edi mane qiduana ia’udi. 42 Ta Ieisu
wada’e lukwalukwana taha ’itea mai ta ena nei kavovo mane goyogoyodi
magilafuna a’uya.
43 [v] ’Inega Ieisu ana to’abibodayavo gaba va’auqidi vonedi vonaya,
“Vonahaqiaqi, wada’e ba’e ena nei kavovo ’inega tomotau qabudi edi
nei kavovo veqidua va’inedi. 44 Mana qabudi edi mane qiduana nawale
’eno’eno, ta wada’e lukwalukwana ba’e ena mane qabuna a’uya, ta ge taha
wese da’eno’eno ’inaya ana ’abwaga ana gimwane weaqina.”

Tuta vitana nawale na’ifoqe
(Madiu 24:1-14; Luke 21:5-19)

13 1 Tutana Ieisu Vanue Gwalagwalanega ’ifoqe ’inega ana to’abiboda
taha vonea vonaya, “Tove’ita u’itei, vanue ba’e ana viaqa aqiaqi
otaqina. Ta dabo qiduqiduadi ’idiega iyoqonia!”
2 [w] ’Inega Ieisu vonaya, “Ba’e yani diavona ba’itaga u’ite’itedi nawale ina
qeu’ovoidi, ge taha ana dabo naluve’avina be una ’ita ’eviviei.”
3 ’Abiboda Ieisu Olibe bwanagaya toabui ta ’inega Vanue
Gwalagwalana Ielusalema ’inaya ’ita naqo ’itea. ’Inega Fita be, Iemesa
be, Ioni ta wese Anidulu adi ’aidega imai Ieisu ’inaya maega iveveqae,
’inega ivoneaya, 4 “Kaiwabu, una vonema, totutaya ba’e Vanue
Gwalagwalana ina qeuni? Ta wese una vonema to’ebe’ita na’ifoqe
matamaya be yaqisa yani diavona ni’a uvonayedi ana alamani aqiaqiedi
adi tuta ni’a mai?”
5 ’Inega Ieisu vonedi vonaya, “Ona ’itamakimi, mana nawale vaina
tomotau ina u’avemi tuta ’ebelu’ovoa weaqina! 6 Agu wawega nawale
tomotau ’eala ina mai ina vonaya, ‘Ya’a ba’e taugu to’etoyavua~nana!’

---

[v] **12:43** 2Kol 8:12 [w] **13:2** Lk 19:44

Ta tomotau qabudi ina u'avedi, ta ina 'abibodedi. 7 Ta wese vale ona
noqolidi avia luluvaia be di'wedaya weaqidi. Ta ge ona mwaniniva mana
ba'e yani diavona ina madunugweta ta 'abibodanaya tuta 'ebelu'ovoa
na'ifoqe. 8 Mali qabu be mali qabu maega ina luavia, ta wese mali di'we
be mali di'we maega ina luavia. Ta wese mwani'ini'i be botana di'we
taha taha 'idia na'ifoqe. Ba'e yani diavona tuta vitana ana 'ebeve'ale.
9 [x] "Ta ona 'itamakimi, nawale tomotau ina kafimi ta ina tauyemi kotu
weaqina. Ta wese vanue tafwalolo 'inaya ina vunuqa dadanemi. Nawale
agu wawa weaqina ina vetovolomi toluvineavo be wese kiniavo matadia.
Ta omo'e tuta~nana 'inaya Valegu Aqiaqina ona simanea 'idia. 10 Ta
yavona aqiaqiemi, nugweta Valegu Aqiaqina nayawala di'we qabuna 'idia,
ta 'abiboda tuta ana 'ebelu'ovoa na'ifoqe. 11 [y] Ta tuta~nana ina vetovolomi
vetala'ai weaqina ge ona nuanua ma'oda ona vona 'aiqa, mana omi'a ge
emi nuenuega ona vona, ta 'esi Yaubada Niboanina Gwalagwalana 'inega
emi vona naneimi.
12 [z] "Ta wese tuta maimai 'idia tomotau edi gade gamonaya avia
na'ifoqe. 'Inega taha 'oloto taina nasuluvea ta ina luve'aligia. Ta wese
tama natuna nasuluvea ta ina luve'aligia. Wese gogama inadiavo be
tamadiavo ina vevoalanedi ta ina awafeledi 'aliga 'inaya. 13 [a] Ta tomotau
qabudi ina vevoalanemi mana omi'a agu to'abibodayavo. Ta tomeqabu ina
tovolo'i'ita ana laba tuta ana 'ebelu'ovoa 'inaya yawai vataya ina lobea."

Vita qiduana
(Madiu 24:15-18; Luke 21:20-24)

14 [b] Wese Ieisu vonedi vonaya, "Tuta maimai 'inaya taha yani
bwavubwavuna ana 'ita 'ebegaululu ina a'uya 'abaga Gwalagwalana
'inaya, ta 'abaga~nana ge daluaqiaqiei mana 'ebeiwa'odu kavokavovo.
(Ta tomeqabu ba'e vona~nana ina avoya luaqiaqiedi be nuadi na'eqa'uya
ana alamani weaqina.) 'Inega Iudia ana tomotauyavo luaqiaqiedi be ina
dena bwanagaya. 15 [c] Ta 'eguma taha toga selovaya toatoa nalukwayavoi
nadena, ta ge nalugu 'evivi vanuea ena kulufa sabi 'ewana. 16 Ta
wese 'eguma taha toga vaoqaya fewafewa e ge na'evivi vanuea ana
kwakwalufai sabi 'ewana. 17 [d] Tuta omo'e 'inaya vivine gamwegamwe'idi
be tovesusuyavo nuakolokolodi.
18 "Ta ona venoqi Yaubada 'inaya ba'e vita diavona ge ina 'ifoqe guga'u
ana tutaya, 19 [e] mana tuta ana 'ebeve'ale 'inega be ana laba tuta ba'e
'inaya ge taha wese vita 'idewana da'ifoqe. Ta 'abibodanaya vita ba'e
'idewani ge wese na'ifoqe 'evivi. 20 Vita omo'e ana tutaya 'eguma Yaubada

---

[x] **13:9** Md 10:17-20 [y] **13:11** Lk 12:11-12 [z] **13:12** Md 10:21 [a] **13:13** Md 10:22; Ion 15:21
[b] **13:14** Dan 9:27; 11:31; 12:11 [c] **13:15** Lk 17:31 [d] **13:17** Lk 23:29 [e] **13:19** Dan 12:1;
Ve 7:14

ge nagivekusei nawale tomotau qabudi ina ’aliga. Ta Yaubada tuta~nana
nagivekusea ena tomotau vevenua’ivinidi weaqidi.
21 “Ta tuta omo’e ’inaya ’eguma taha toga navoneu navonaya, ‘U’itei, ba’e
Keliso!’ nage ‘Omo’e tauna!’ ’inega ena vona ge una vetumaqanei. 22 [f] Mana
vaina tomotau ’e’eu’au’avidi ina vonaya, ‘Ya’a Keliso!’ ta wese ina vonaya,
‘Ya’a ba’e taugu tovesimasimana~nana!’ Taudi ve’ita ’ebenuavoqana ina
viaqidi, ta ’eguma adi fata wese Yaubada ena tomotauyavo vevenua’ivinidi
’aqedi ina lihia. 23 ’Inega ona ’itamaki aqiaqiemi! Ba’e yani diavona ni’a
yamadusimanea ’imia be yaqisa to’eu’au’ava~dina ge ona vetumaqanedi.

Ieisu ena ’evivi mai weaqina
(Madiu 24:29-31; Luke 21:25-28)

24 [g] ‘Tuta vitana nagumwala ta ’abiboda
vala navelovanea,
ta wai’ena ena simatala na’weu,
25 ta ’wadi’wadima mahalega ina avuta,
ta wese yani qabuna waiwaidi mahalaya itoatoa
ina dedela.’
26 [h] “’Inega totoa bwa’obwa’oya ya’a Tomotau Natuna ina ’itegu gawatega
ena mai me egu waiwai qiduana, ta wese me egu simatala aqiaqi otaqina. 27 [i]
’Inega egu tovale’ewayavo ena vetunedi be egu tomotau vevenua’ivinidi ina
va’auqidi mahalega ta wese bwa’obwa’o ena di’we qabuna ’idiega.

’Ebevetalatutula mafa
(Madiu 24:32-35; Luke 21:29-33)

28 “’Ebevetalatutula mafa ’inega ena ve’itemi. Tuta~nana mafa ’waena
vauvaudi galugalu ’inega ni’a oalamania tuta goyona ive ana tuta na’ifoqe. 29 Ta
wese ’eguma ba’e ’ebe’ita diavona ni’a yavonemi ina ’ifoqe ’imia, e ’inega ona
alamania ya’a tuta goyona ena ’evivi mai. 30 Vonahaqiaqi, lagata ba’e ge ona
’aliga ana laba ba’e yani diavona ina ’ifoqe. 31 Mahala be bwa’obwa’o ina awala,
ta ya’a egu vona ge taha ana tufwa ’idiega nahawala, ta ’esi na’eno vataya.

Ieisu ena ’evivi mai ana tuta ge taha toga dahalamania
(Madiu 24:36-44)

32 “Ge taha toga dahalamania totuta nage to’aubena ’inaya ena ’evivi
ena mai, ta wese Yaubada ena tovale’ewayavo mahalaya ge ida alamania,
be wese ya’a Tomotau Natuna ’aubena~nana ge eda alamania. Ta ’esi
Tamagu ana ’aidega alahalamania. 33 ’Inega me emi ’iva’ava’ata ona
toatoa ta ona ’itamakimi, mana egu tuta ’evivi ge oda alamania.”

---

[f] **13:22** Ve 13:13 [g] **13:24-25** Ais 13:10; Ioe 2:10,31; 3:15; Ve 6:12-13 [h] **13:26** Ve 1:7
[i] **13:27** Md 13:41

34 ’Inega Ieisu ’ebevetalatutula taha wese neidi vonaya, “Egu ’evivi mai
kavona taha ’oloto kaikaiwabuna ena vanue nanogei ta natauya mali di’we
’inaya. Ta nugweta ena tofewayavo naluvinedi ta edi fewa navewila’ayedi
be ena vanue ina ’itamakia. Ta wese vanue ana ’ebelugu ana to’itamaki
vonea vonaya, ‘Ge una ’eno, ta ’esi una vevekova!’ 35[j] ’Inega tuta qabuna
ona ’itamakimi, mana ge oda alamania totutaya ena ’evivi mai, nage
velovelovanaya nage tou gamonaya nage tuta~nana kamukamu idoudou
nage manu bodobodoya. 36 Ge nuagu ona ’eno’eno ta ena luveafemi tuta nana
ena mai. 37 Tola’ai yavonavonayedi ’imia wese ’idewani tomotau qabudi ’idia
yavonedi yavonaya, ‘Ona ’itamaki aqiaqiemi!’ ”

Toluvineavo nuanuadi Ieisu ina luve’aligia
(Madiu 26:1-5; Luke 22:1-2; Ioni 11:45-53)

14 1 ’Auvivia Sagalina ana ’ebenuave’avina ta wese Beledi ge ana
isitimo Sagalina ’aubena magilafuna ’inaya nave’ale. ’Inega
toveguba qiduqiduadi be wese luvine ana tove’itayavo ’eda isalisalia
ma’oda Ieisu ina u’avei ta ina kafia be ina luve’aligi, 2 ta ivonaya, “Ge
’Auvivia Sagalina ana tutaya Ieisu kana kafia, mana nawale tomotau
diadi navilea ta ina manini ’idaya.”

Taha vavine dede’wega Ieisu iwaqia ’abaga Bedani ’inaya
(Madiu 26:6-13; Ioni 12:1-8)

3 [k] Ieisu ’abaga Bedani ’inaya toatoa iana Saimoni ena vanuea ta i’ai’ai.
Ta Saimoni~nana igabea ’wago’wagoina, mana tauna lova to’wagota.
’Inega taha vavine mai lugu ta nimanaya dede’wa ma botolina viaviaqina
alabasita ’inega kafikafia. Ta dede’wa~nana ana wawa nadi meilana
aqiaqina ta ana ve’ia agona. ’Inega botoli~nana budona gibaia, ta
dede’wa~nana ’inega Ieisu debana iwaqia.
4 Ta vaina tomotau itoatoa vavine~nana ena viaqa i’itea ta diadi
vilea ivonaya, “Tola’ai weaqina dede’wa iwaiwaqa kavokavovoi? 5 Mana
dede’wa~nana ana ve’ia qiduana, kavona taha ’oloto ena mane na’ewea
ena fewa weaqina ya’wala ’aidegina ’inaya. Ta ’esi luaqiaqiea ’eguma
dede’wa~nana kada vegimwaneyei be ana ve’ia qiduana kada ’ewei be
lukwalukwadi ’idia kada vewila’ayea.”
6 ’Inega Ieisu vonedi vonaya, “Ta’iwa olua’u, vavine ge ona givenuavitei
mana yani aqiaqi otaqina viaqia ’iguya. 7 [l] Omi’a lukwalukwa~dina tuta
qabuna maega otoatoa, ta totuta nuanuami ona iuledi e ami fata be ona
iuledi. Ta ya’a ge tuta kuena omi’a maega kana toatoa. 8 [m] Ta vavine ba’e
yani qiduana viaqia ’iguya tuta~nana ’wafigu dede’wega iwaqia, mana
madu’iva’ava’aigu agu tavuna weaqina. 9 Yavona aqiaqiemi, tuta~nana valegu

---

[j] **13:35** Lk 12:38 [k] **14:3** Lk 7:37-38 [l] **14:7** Luve 15:11 [m] **14:8** Ion 19:40

ina lugaihiea di'we qabudi 'idia, e 'inega wese vavine ba'e ena viaqa 'iguya
valena ina velulu'uyayea 'inega tomotau vavine~nana ina nuave'avinia."

Iudasa nuanuana Ieisu nasuluvea
(Madiu 26:14-16; Luke 22:3-6)

10 'Inega Tuwelo~dina 'idiega taha ana wawa Iudasa Isakaliota tauya
toveguba qiduqiduadi 'idia nuanuana Ieisu nasuluvea. 11 Ta Iudasa ena
vona inoqolia 'inega iqaiawa qiduana ta ivona fofofola 'inaya ana ve'ia ina
neia. 'Inega Iudasa tuta aqiaqina ba'eyea be Ieisu nasuluvei ta ina kafia.

Ieisu Tuwelo~dina maega 'Auvivia Sagalina 'abwagana i'ainia
(Madiu 26:17-25; Luke 22:7-14,21-23; Ioni 13:21-30)

12 [n] Beledi ge ana isitimo Sagalina ana 'aubena nugweta 'inaya me
Diu sifi natudiavo lami ivunuqidi 'Auvivia Sagalina ana 'ebenuave'avina
weaqina, mana edi ilivu 'idewana. 'Inega 'aubena~nana 'inaya Ieisu ana
to'abibodayavo imai ivetala'aiea ivonaya, "Ma'inaya 'Auvivia Sagalina ana
'abwaga ana 'iva'ava'aia weaqiu be una 'ai?"
13 'Inega Ieisu ana to'abiboda magilafudi luvetunedi ta vonedia,
"Ona tauya Ielusalema 'inaya ta taha 'oloto ona 'itea go'ila ana 'ebegoi
kayokayo 'avalea, e tauna ona 'abibodea! 14 Ta 'oloto~nana maega
ona lugu vanuea, be tonivanue ona voneaya, 'Ema Tove'ita noqinoqi
'iuya vonaya, "Tosifaufa una awafelea 'iguya be yaqisa 'inaya agu
to'abibodayavo maega 'Auvivia Sagalina ana 'abwaga ana 'ai?" ' 15 Be
'inega sifaufa qiduana ulawanaya nave'itemi tawa 'i'iva'ava'aina. Ta
omo'e 'inaya ada 'abwaga ona 'iva'ava'aia weaqida."
16 'Inega ana to'abibodayavo magilafudi itauya ilugu Ielusalema,
ta yani qabuna Ieisu ni'a vonedia 'idewana ilobedi. 'Inega 'Auvivia
Sagalina ana 'abwaga i'iva'ava'aia weaqina.
17 Ni'a velavilaviea 'inega Ieisu taudi Tuwelo~dina maega ilugu
sifaufa~nana 'inaya. 18 [o] Ta itoabui i'ai'ai 'inega vonedi vonaya,
"Yavona aqiaqiemi, nawale taha 'imiega maega ka'ai'ai naneiegu agu
aviayavo 'idia."
19 'Inega Ieisu ena vona weaqina nuadi vita, ta 'aidega 'aidega Ieisu
ivetala'aiea ivonaya, "Kaiwabu, ya'a gebu, waisa?"
20 'Inega Ieisu vona 'eviviedi vonaya, "Agu tosuluva omi'a
Tuwelo~mina 'imiega. Tauna nawale ya'a maega gaeba 'aideganega
beledi ana 'aubwa'ui ana 'ai. 21 Ta ya'a Tomotau Natuna ena tauya
'edana 'inega lova Buki Nugwenugweina 'inaya madusimanea. Ta agu
tosuluva~nana nuakolokolona, mana nawale veilaqe qiduana nalobea,
ta luaqiaqiea 'eguma lova inana ge ida venatunei."

---

[n] **14:12** 'Ifo 12:6 [o] **14:18** Same 41:9

Kaiwabu ena ’ai
(Madiu 26:26-30; Luke 22:14-20; 1 Kolinita 11:23-25)

22 Tutana nawale i’ai’ai ’inega Ieisu beledi ’ewei ta vona lukaiwa
Yaubada ’inaya, ’inega gitomwei ta ana to’abibodayavo neidi ta
vonedia, “Ba’e ’wafigu ta ona ’ewei ona ’ai!” 23 ’Abibodanaya ’oine ma
vedina ’ewei e ’inega wese lukaiwa ta neidi be qabudi inumea, 24 [p]
ta Ieisu vonedia, “Ba’e sulaligu nainoqa tomotau qabumi weaqimi, ta
wese ba’ena luvine vauvauna ana ’ebeve’ale. 25 Yavona aqiaqi ’imia,
tuta ba’e ’inega ta ’abiboda ge wese ’oine vuaqina ’inega ena numa
’eviviei ana laba ’oine vauvauna ena numea Yaubada ena ’Ebeluvine
’inaya.”
26 ’Ai gumwala ’inega ’evosi taha i’evosiei ta i’ifoqe, ’inega i’watovu
bwanaga Olibe ’inaya.

Ieisu vona ’ifoqe ana vegeqa weaqina
(Madiu 26:31-35; Luke 22:31-34; Ioni 13:36-38)

27 [q] ’Inega Ieisu ana to’abibodayavo vonedia,
“Nawale emi vetumaqana ’iguya nabe’u
’idewana Buki Nugwenugweina
ena simana vonaya,
‘To’itamaki sifi ena luve’aligia
ta ena sifiavo ina yavula dadana.’
28 [r] Ta egu ya’itoto ’evivi ’abibodanaya Galili ’inaya ena nugweta, ta omi’a
’abibodaguyega ona wai.”
29 ’Inega Fita vonaya, “’Eguma nawale qabudi ’iuyega ina dena ta ya’a
agu ’aidegana ge ena dena.”
30 ’Inega Ieisu vona ’eviviea vonaya, “Vonahaqiaqi, o’a ba’itaga velovelovanaya
tuta toi una maduvegeqegu, ta ’abiboda kamukamu ena dou navemagilafuya.”
31 [s] Ta Fita bonana falafalanega voneaya, “Ge ana fata ena vegeqeu!
’Eguma ina luve’aligiu ya’a wese maega ina luve’aligigu.” ’Inega
to’abiboda qabudi wese ’idewani ivona ’aiqa.

Ieisu vevenoqi Gedesemani ’inaya
(Madiu 26:36-46; Luke 22:39-46)

32 [t] ’Inega Ieisu ma ana to’abibodayavo itauya taha di’we ana wawa
Gedesemani ’inaya, ta vonedia, “Ba’idia ona toatoa ta ya’a ena venoqi
Yaubada ’inaya.” 33 ’Inega Ieisu enavo Fita be, Iemesa ta wese Ioni
’ebe’ewedi itauya, ta me ena giwali visiqa be me ena nuavita vonedia, 34 [u]

---

[p] **14:24** ’Ifo 24:8; Sek 9:11; Iel 31:31-34; 1Kol 10:16; Ibe 9:20 [q] **14:27** Sek 13:7
[r] **14:28** Md 28:16; Mk 16:7 [s] **14:31** Ion 11:16 [t] **14:32** Ion 18:1 [u] **14:34** Ion 12:27

"Giwaligu visivisiqa qiduana, ta agu lutonova kavona tuta goyona ena
'aliga. 'Inega ba'idia ona toatoa ta ona vevekova."
35 'Inega Ieisu tufwana vanaqo givelukabwebwe ta vevenoqi 'eguma ana
fata visiqa ba'e Yaubada da'ewa yavulei ta vonaya, 36 [v] "Tamagu ye, yani
qabuna au fata, 'inega visiqa vedina ba'e 'iguyega una 'ewa yavulea. Ta ge
ya'a egu nuenuega ta 'esi o'a eu nuanua una viaqia."
37 'Inega 'evivi mai toidi 'idia ta 'itedi i'eno motaiva ta Ieisu Fita
divanoya voneaya, "Saimoni, ma'oda 'inega u'eno'eno, nage ge au fata
tuta kukusana namo uda toatoa ta uda vevekova, waisa?" 38 Ta Ieisu toidi
vonedia, "Ona 'itamakimi be yaqisa matami ge nadune ta ona vevenoqi,
fole Seitani nasitonovimi. Niboanimi nuanuana fewa aqiaqina naviaqia,
ta 'wafimi me ena dawalili."
39 'Inega Ieisu wese vanaqo ta ena venoqi Yaubada 'inaya lu'eviviea.
40 'Inega 'evivi mai ana to'abibodayavo 'idia ta wese lobedi i'eno nuafani
mana matadi dune fanifani. 'Inega Ieisu divanodi, ta ge taha tola'ai ida
vonei.
41 Ta tuta vetoina Ieisu wese 'evivi naqo sabi venoqi, 'inega 'evivi mai ta
wese lobedi i'eno nuafani i'eno'eno ta vonedia, "Ma'oda nawale o'eno'eno
ta oveveyawai, waisa? Ta'iwa, ta ya'a Tomotau Natuna egu tuta ni'a 'ifoqe
be ina ve'ineiegu tomotau luveifadi nimadia. 42 Oya'itoto kawai, agu
tosuluva ni'a 'ifoqe maimai."

Ieisu ana kafi weaqina
(Madiu 26:47-56; Luke 22:47-53; Ioni 18:3-12)

43 Ieisu nawale vonavona 'inega Iudasa va'ifoqe mai, tauna taha
to'abiboda Tuwelo~dina 'idiega. Ta toveguba qiduqiduadi be luvine
ana tove'itayavo ta wese 'abaga ana tovanugwetayavo qabu qiduana
iluvetunedi Iudasa maega imai Ieisu sabi kafina. Ta qabudi me edi kefata
ta wese me edi gita imai.
44 Ta Iudasa lova toluavia 'ebe'ita taha weaqina ni'a vonedi vonaya,
"Taha 'oloto ena talafafea, e bena'e tauna Ieisu, 'inega ona kafia ona
'itamakia ta ona tauyea." 45 'Inega tauya tunutunuqina Ieisu 'inaya
voneaya, "Tove'ita!" 'abo talafafea. 46 'Inega qabu~dina i'ifoqe mai
ta Ieisu ikafia. 47 'Inega taha 'oloto Ieisu ena qabu 'inega di'wenaya
tovotovolo ta ena kefata siwaia ta toveguba edi tovanugweta ena tofewa
teniqana talayo'ea.
48 'Inega Ieisu qabu~dina vonedia, "Ma'oda, nage ya'a tovanawala
taha, 'inega me emi kefata be me emi gita omai ona kafigu? 49 [w] Tola'ai
weaqina ge oda kafigu tutana nuanimia yatoatoa ta yaveve'ita qabu 'idia
Vanue Gwalagwalana 'atamaninaya? Ta tola'ai lova tovesimasimana ivona

---

[v] **14:36** Mk 10:38; Ion 6:38 [w] **14:49** Lk 19:47; 21:37; Ion 18:20

fofofolea Buki Nugwenugweina ’inaya ana aqiaqi ba’itagana ’ifo’ifoqe emi viaqayavo ’idiega.”

50 [x] ’Inega Ieisu ana to’abibodayavo qabudi idena iyavula.

51 Ta taha kilakai toluaviayavo i’itea, tauna wese Ieisu ana to’abiboda taha. Nuanuadi ina kafia ta ana kaleko ’aidega otaqina, **52** ’inega tuta~nana igi’waqiea e ana kalekomo ilihi mwainia, ’inega ma’igonegonena dena tauya.

Ieisu ivetovoloya kaniselayavo ’iawadia
(Madiu 26:57-68; Luke 22:54-55,63-71; Ioni 18:13-14,19-24)

53 ’Inega Ieisu itauyea toveguba qiduana ena ’abaga ’inaya ta ilugu. Ta toveguba edi tovanugweta be ’abaga ana tovanugwetayavo ta wese luvine ana tove’itayavo ni’a iva’auta itoatoa. **54** Ta Fita tufwana luluvaiega Ieisu tala’obea ’inega wese lugu toveguba~nana ena ’abagaya. Ta Fita ’ebevekotu ’atamaninaya toabui ’abaga ana to’itamakiavo maega ta ’aiwea ivevetaluvala.

55 Ta toveguba qiduqiduadi be me Diu edi kaniselayavo qabudi nuanuadi Ieisu ana ’ebeve’ewa ina salia ’inega ana fata ina luve’aligia, ta ge taha ena luveifana ida lobei. **56** Tomotau qabudi Ieisu iveve’ewea ta edi vona ge dave’aidega mana qabudi iu’au’ava.

57 ’Inega vaina itovolo ta Ieisu u’avega ive’ewea ivonaya, **58** [y] “Ieisu ena vona anoqolia vonaya, ‘Vanue Gwalagwalana ba’ena tomotau iyoqonia nawale ena qeu yavulea, ta ’aubena toi ’abibodanaya wese taha vanue gwalagwalana ena yoqona ’eviviea, ta ge tomotau nimadiega.’ ” **59** Ta taudi wese edi vona ba’e yani~nana weaqina ge dave’aidega.

60 ’Inega toveguba edi tovanugweta toluvineavo matadia ya’itoto ta Ieisu vetala’aiea vonaya, “Tomotau omo’e edi ve’ewa ’iuya ni’a unoqolia, waisa? Tola’ai weaqina ge uda vona ’eviviedi?” **61** Ta Ieisu nuanamo gado.

’Inega wese toveguba edi tovanugweta vetala’ai ’eviviea vonaya, “Nage o’a To’etoyavuauna Yaubada Gwalagwalana Natuna, nage gebu?”

62 ’Inega Ieisu voneaya, “Ya’a ba’e taugu. Nawale ya’a Tomotau Natuna ona ’itegu Tovewaiwai Otaqa ana ’ataqia ena toabui be wese mahala gawainavo debanega ena ’evivi mai.”

63-64 [z] ’Inega toveguba edi tovanugweta diana vilea ta taunega ana kaleko siabui ta vonaya, “Ena vona luveifa ni’a onoqolia. ’Oloto ba’e ena vona ’inega taunega givaneyea ’idewana tauna Yaubada! Ta’iwa, ge taha wese tove’ewa edi simana kana noqoli ena luveifana weaqina.”

’Inega qabudi ’elagaidi ivonaya, “Luaqiaqiea be na’aliga!”

65 ’Inega vaina Ieisu igida’wei ta matana kalekoyega i’afwalia ta nimadiega ilavua dadanea ivonaya, “’Eguma o’a tovesimasimana taha

---

[x] **14:50** Same 31:11 [y] **14:58** Ion 2:19-21 [z] **14:63-64** Luvi 24:16; Ion 19:7

e ’inega usimana toga vunuvunuqiu!” ’Inega ana to’itamakiavo ikafia ta ivunuqa dadanea.

Fita ena vegeqa Ieisu weaqina
(Madiu 26:69-75; Luke 22:56-62; Ioni 18:15-18,25-27)

66 Ta Fita nawale ’abaga gamonaya toatoa, ’inega toveguba edi tovanugweta ena tofewayavo ’idiega taha iahaba ’ifoqe mai. **67** ’Inega iahabana Fita ’itea ’aiwea vevetaluvala ta ’ita makimakia voneaya, “O’a wese Nasaleta ’olotona Ieisu maega otoatoa.”

68 ’Inega Fita vegeqa vonaya, “Yani bena’e uvonevonea ya’a ge eda alamania!” ’Inega Fita dena ’ifoqe ’abaga ana ’ali ’awanaya.

69 ’Inega wese iahaba~nana Fita ’itei ta tomotau di’wenaya itoatoa vonedi vonaya, “Omo’e ’oloto~nana tauna wese Ieisu ana qabu ’idiega.”

70 ’Inega Fita wese vegeqa vonaya, “Ya’a gebu!”

Ta tuta kusakusana ’abibodanaya taudi Fita di’wenaya itoatoa ivoneaya, “Vonahaqiaqi, ni’a ahalamaniu o’a wese Ieisu ana to’abiboda taha mana o’a Galili ’olotou!”

71 ’Inega Fita ve’ale ’awatamatamana gaba vane vonaya, “Tamada, ’oloto~nana ovonevonea ya’a ge wese eda alamania!”

72 Ta tuta omo’e ’inaya kamukamu ena dou vemagilafuna. ’Inega Fita Ieisu ena vona nuaia vonaya, “O’a tuta toi una maduvegeqegu ta ’abiboda kamukamu ena dou navemagilafuya.” ’Inega Fita nuana vita qiduana ta dou.

Ieisu imiea gavana Failato ’inaya
(Madiu 27:1-2,11-14; Luke 23:1-5; Ioni 18:28-38)

15 **1** [a] Manu bodobodoya toveguba qiduqiduadi be ’abaga ana tovanugwetayavo be luvine ana tove’itayavo ta wese kanisela qabudi itoa va’auta iveveqae Ieisu weaqina. Veqae gumwala, ’inega edi nuanua ’aideganega luvine ia’uya ta Ieisu nimana iyoqonia itauyei ta ineiea me Loma edi gavana Failato nimanaya, tauna di’we Iudia ana toluvine.

2 ’Inega Failato Ieisu vetala’aiea vonaya, “Nage o’a me Diu edi Kini?”

Ta Ieisu ve’iea vonaya, “Ni’a uvona ’idewana.”

3 Ta toveguba qiduqiduadi Ieisu ive’ewea yani taha taha ’idiega. **4** ’Inega wese Failato Ieisu vetala’aiea vonaya, “Tomotau ba’e yani ’eala weaqidi ive’eweu, ta tola’ai weaqina ge uda vona ve’iedi?”

5 [b] Ta tua Ieisu edi ve’ewayavo ’inaya ge taha tuta dave’iedi, ’inega Failato nuana voqana agona.

---

[a] **15:1** Lk 22:66 [b] **15:5** Ais 53:7; Mk 14:61

Failato Ieisu awafelea ina luve'aligia
(Madiu 27:15-26; Luke 23:13-25; Ioni 18:39–19:16)

6 Ya'wala 'aidega 'aidega 'Auvivia Sagalina ana tuta 'inaya di'we Iudia
ana gavana ena ilivu ba'e 'idewana. Vanue 'ebeyoqonega taha 'oloto
nayavuia na'ifoqe tomotau edi nuanua 'inega. 7 Tutana 'inaya toluve'aliga
taha ana wawa Balabasi ma enavo itoatoa vanue 'ebeyoqona gamonaya.
Taudi ge nuadi me Loma ina luvinedi, 'inega lova vaina ifofolidi. 'Inega
luvine ni'a ilobea luve'aliga weaqina.
8 'Inega tomotau qabudi iva'auta imai gavana Failato 'inaya ta ivoneaya,
"Taha 'oloto una yavuia 'imaya vanue 'ebeyoqona 'inega 'idewana ya'wala
'aidega 'aidega uviaviaqa 'aiqa, waisa?"
9 'Inega Failato vonedia, "Nage nuanuami me Diu edi Kini ena
'etoyavuia 'imia?" 10 Failato ena vetala'ai 'idia 'idewana mana ni'a
alamania toveguba qiduqiduadi Ieisu ive'ifi'ifiea 'inega nuanuadi ina
luve'aligia. 11 [c] Ta toveguba qiduqiduadi tomotau qabudi nuadi igiqa'uya,
mana nuanuadi Balabasi ina 'inanea, ta Ieisu gebu.
12 'Inega Failato tomotau qabudi vetala'aiedi vonaya, "Ta 'eguma
Balabasi ena 'etoyavuia 'imia, 'inega ma'oda ena viaqa 'aiqa tauna ogabea
me Diu edi Kini weaqina?"
13 Ta qabudi igaba vane ivonaya, "'Etoluai 'inaya una tutuve'ewea!"
14 'Inega wese Failato vetala'aiedi vonaya, "Tola'ai ena luveifana?"
'Inega wese igaba vane ta bonadi agonega ivonaya, "Una tutuve'ewea,
una tutuve'ewea!"
15 'Inega Failato tomotau adi giveqaiawa weaqina Balabasi yavuia
'idia. Ta ena luvineyega Ieisu wayo metametanega ivunuqa dadanea, ta
'abiboda Failato ve'ineiea me Loma toluaviayavo 'idia sabi tutuve'ewana.

Toluaviayavo Ieisu igivenu'wea
(Madiu 27:27-31; Ioni 19:2-3)

16 'Inega toluaviayavo Ieisu itauyea edi vanue 'ebetoava'auta 'inaya
gavana Failato ena 'abaga qiduana gamonaya, ta ediavo qabudi igaba
va'auqidi imai. 17 'Inega taha kaleko kuena qimwaqimwalina 'inega Ieisu
ivekalekoya, ta wese ana biatuli talitaliega iviaqia ta 'unu'ununaya
ia'uya. 18 Ta givenu'wega i'amayabea ivonaya, "Kaiwa, kaiwa me Diu edi
Kini!" 19 Ta 'abiega ana kiaya ilavulavua ta wese i'egidagida'wea. Be wese
tuqatuqadiega isobadi ta givenu'wega ihiwa'odu 'inaya. 20 Tuta~nana
Ieisu igivenu'wea gumwala, 'inega kaleko qimwaqimwalina i'ewa yavulei
ta tauna ana kalekoyega ivekaleko 'eviviea. Ta 'inega i'ewa 'ifoqeyea
itauyea sabi tutuve'ewana.

---

[c] **15:11** Via 3:13-14

Ieisu itutuve'ewea 'etoluai 'inaya
(Madiu 27:32-44; Luke 23:26-43; Ioni 19:17-27)

21 [d] Tutana itautauya 'edaya 'inega taha Sailini 'olotona ilobea maimai
ena 'abagega Ielusalema 'inaya. Ana wawa Saimoni, tauna Alekisana
be Lufoso tamadi. Ta toluavia~dina iluvetunea Ieisu ana 'etoluai
na'avalea. **22** 'Inega Ieisu itauyea taha 'abaga ana wawa Goligota 'inaya, ta
wawa~nana ana alamani "'Unu'unu ana 'abaga". **23** 'Inega 'oine be mulo
maega iwayavilea ta Ieisu ineia vonigo danuma be yaqisa ge yuvaqa
qiduana nalutonovi, ta Ieisu noga.
24-25 [e] Tuta~nana Ieisu itutuve'ewea baba'au ni'a vane mai 9 koloki 'inaya.
Ta ana kalekoyavo ana 'ewa weaqina taha laha iviaqia ina 'itea togama
tokaleko na'ewea. **26** Ta ana 'etoluai debanaya ana ve'ewa 'iuna i'wayavia
vonaya, "BA'E ME DIU EDI KINI." **27-28** [f] Ta wese toluveifana magilafudi Ieisu
maega itutuve'ewedi taha ana 'ataqiega, ta taha ana keliega.
29 [g] Tomotau ivevedelideli ta iveve'unulewalewa be idagidagi ta wese
Ieisu igigivenu'wea ivonaya, "Ei nuakolokolou! Uvonaya vonigo Vanue
Gwalagwalana una qeu yavulei ta 'aubena toi 'inaya wese una yoqona
'eviviea. **30** 'Inega tau'uyega u'etoyavuiu ta 'etoluaiega uwebui mai!"
31 Ta wese 'idewani toveguba qiduqiduadi be luvine ana tove'itayavo
Ieisu igivenu'wea ta nuanidia ivonaya, "Ma'oda tauna mali tomotau
'etoyavuidi ta taunega ge ana fata na'etoyavui. **32** Tauna vonea
To'etoyavua ta di'we Isileli ana Kini, ta 'eguma 'etoluai 'inega dawebui
mai kada 'itea kada vetumaqanea."
Ta toluveifana magilafudina Ieisu maega itutuve'ewedi e taudi wese
'idewana Ieisu igivenu'wea.

Ieisu ena 'aliga
(Madiu 27:45-56; Luke 23:44-49; Ioni 19:28-30)

33 Baba'auyega be lavilavi 3 koloki 'inaya bwa'obwa'o qabuna velovana
bodea. **34** [h] Ta omo'e tuta~nana 'inaya Ieisu bonana qiduanega gaba
vonaya, *"Eloi, Eloi, lama sabakitani?"*, ta ana alamani, "Egu Yaubada, egu
Yaubada, tola'ai weaqina unogenogegu?"
35 Ta vaina tomotau di'wenaya itovotovolo ena gaba inoqolia ivonaya,
"Onoqoli, Ilaitia gabegabea!"
36 [i] 'Inega taha 'oloto vihila tauya kikifa 'ewei ta 'oine yuyuna 'inaya
'aubwa'ui 'inega taha 'aiwe 'inaya 'idawayei e ve'etovaneyea Ieisu
'awanaya be datomwase'u'uya. 'Inega 'oloto~nana vonaya, "Tua 'etobala,
ta ka'itei 'eguma Ilaitia namai ta 'etoluaiega na'etoyavuia."

---

[d] **15:21** Lom 16:13 [e] **15:24-25** Same 22:18 [f] **15:27-28** Ais 53:12 [g] **15:29** Same 22:7; 109:25; Mk 14:58 [h] **15:34** Same 22:1 [i] **15:36** Same 69:21

37 ’Inega Ieisu wese bonana qiduanega gaba ta yawaina gumwala.
38 Ta tuta~nana ’inaya Vanue Gwalagwalana ana bagina kaleko eabu
magilafuyea debanega be webui ’ayanaya. 39 Toluaviayavo adi tovamatana
Ieisu ’iawanaya tovotovolo, ta tuta~nana ’itea ma’oda ’aliga ’aiqa ’inega
vonaya, “Vonahaqiaqi, ’oloto ba’ena Yaubada Natuna.”
40-41 [j] Vivine tufwana qabudi lova di’we Galili ’inaya Ieisu i’abibodea ta
ihiulea, ta taudina wese Ieisu maega ni’a i’watovu mai Ielusalema ’inaya. Ta
ba’e qabu~dina gamodia Meli Magidala ta wese waviana Meli, taudi Iemesa
be Iosese inadi ta wese Salome. Ta vivine diavona tufwana luluvaiega
itovolo ta ivevekova naqo, ta yani qabuna Ieisu ’inaya ’ifoqe i’itea.

Ieisu ana tavuna weaqina
(Madiu 27:57-61; Luke 23:50-56; Ioni 19:38-42)

42-43 ’Aubena~nana Ieisu itutuve’ewea me Diu igabea ’aubena ’ebe’iva’ava’ata,
mana navulihia ’inega Sabate na’ifoqe. ’Inega lavilavi ’inaya taha Alimatia
’olotona ana wawa Iosefa ’ifoqe mai. Tauna me Diu edi toluvine agona taha, ta
Yaubada ena ’Ebeluvine weaqina ba’eba’eyea. Ta me ena giwalifatu ’ifoqe tauya
gavana Failato ’iawanaya ta venoqiea Ieisu ’wafina weaqina. 44 Tuta~nana Failato
Iosefa ena noqi noqolia ’inega nuana voqana, ta vonaya, “Oo, nage Ieisu ni’a
’aliga?”
’Inega Failato toluavia adi tovamatana gabea ’ifoqe mai ta vetala’aiea
vonaya, “Ma’oda, nage Ieisu ni’a ’aliga?”
45 Ta ’oloto~nana vona ve’iea vonaya, “’Edewani”.
’Inega Failato Iosefa awafela ’inaya be Ieisu ’wafina na’ewea. 46 ’Inega
Iosefa kaleko wadawadaeana gimwanea miea, ta Ieisu ’wafina ’ewa
webuiea ’etoluaiega ’abo kaleko~nana ’inega umea. Lova deba’unu
taha ialea kavona vatu’ubu dabo qiduana gamonaya, ’inega ba’e
deba’unu~nana ’inaya Iosefa Ieisu ’wafina a’uya. Gumwala, ’inega dabo
qiduanega deba’unu ’awana ’aubodea. 47 Ta Meli Magidala ma waviana
Meli taudi Iosese inana ivevekova, ta ma’inaya Ieisu ’wafina a’uya i’itea.

Ieisu ena ya’itoto ’evivi ’aligega
(Madiu 28:1-8; Luke 24:1-12; Ioni 20:1-10)

16 1 Sabate ni’a gumwala, ’inega Meli Magidala be waviana Meli
Iemesa inana, ta wese Salome maega dede’wa meilana aqiaqina
igimwanea, mana nuanuadi Ieisu ’wafina ina vedede’wea. 2 ’Inega baba’au
ena yayaqa ’unu ’awa’awai otaqaya wiki ana ’aubena ’ebeve’ale ’inaya
vivine~dina me edi dede’wa itauya Ieisu ana deba’unuya.
3 Nawale ’edaya itautauya ta taudimo iveveqae ivonaya, “Togama
naiuleda be dabo qiduana nabuini deba’unu ’awanega?”

---

[j] **15:40-41** Lk 8:2-3

4 Ta tutana i'ita naqo 'inega deba'unu~nana ana dabo qiduana i'itea buibui
naqona. 5 'Inega ilugu deba'unu~nana gamonaya ta adi 'ataqia taha kilakai i'itea
toatoa ma ana kaleko kuena ta wadawadaea otaqina, 'inega imwaniniva veiveifa.
6 Ta kilakai~nana vonedi vonaya, "Ge ona mwaniniva! Ieisu Nasaleta
'olotona itutuve'ewea 'etoluai 'inaya osalisalia. Tauna gebu ba'idia
datoatoa, ta 'esi ni'a ya'itoto 'evivi 'aligega. O'itei, ba'idia 'wafina ia'uya, ta
ba'itagana gebu'ena. 7 *k* Ta omi'a ona tauya Fita ta wese to'abiboda qabudi
'idia ta ona vonedia, 'Ieisu nugwenugweta Galili 'inaya, omo'e 'inaya ona
'itea, lova ena vona 'imia 'idewana.' "
8 'Inega vivine~dina me edi mwaniniva ta wese me edi nuavoqana i'ifoqe idena
deba'unuyega. Ta 'edaya ge taha toga ida vonei, mana imwaniniva gegoyo.

Ieisu ena 'ifoqe Meli 'inaya
(Madiu 28:9-10; Ioni 20:11-18)

9 [Tuta~nana Ieisu ya'itoto 'evivi 'awa'awai otaqaya wiki ana 'aubena
'ebeve'ale 'inaya, e 'inega madu'ifoqe Meli Magidala 'inaya. Lova Ieisu
niboana luveifadi seveni adi yau 'wavi 'ifoqeyedi ba'e vavine~nana
'inega.
10 'Inega Meli tauya Ieisu ana to'abibodayavo 'idia ta
vematamagilafuyedi. Ta taudi nawale me edi nuavita ta wese me edi dou
Ieisu weaqina itoatoa. 11 Ta Meli vonedi vonaya, "Ieisu mayawaina toatoa,
ni'a ya'itea!" Ta ena vona ge ida vetumaqanei.

Ieisu ana to'abibodayavo magilafudi maega 'edaya iveloba
(Luke 24:13-35)

12 Ta 'abiboda wese Ieisu 'ifoqe ana to'abiboda magilafudi 'idia. Taudi
Ielusalemega ni'a i'ifoqe itautauya mali di'we 'inaya. Ta tutana Ieisu 'ifoqe
'idia ivemwageyea mana ana 'ita vedumaduma. 13 Nawale itautauya,
'inega nuadi 'eqa'uya vonigo tauna edi Kaiwabu, e 'inega lukwayavonega
i'evivi ediavo 'idia ta ivematamagilafuyedi. Ta edi simana 'idia ge taha
toga davetumaqanei.

Ieisu ana to'abibodayavo edi fewa neidi
(Madiu 28:16-20; Luke 24:36-49; Ioni 20:19-23; Viaqa 1:6-8)

14 *l* 'Abibodanaya Ieisu ana to'abibodayavo leveni i'ai'ai ta 'ifoqe 'idia.
'Inega lugwaeyedi edi vedeba 'i'wana weaqina, vonedi vonaya, "'Eguma
taudi egu tovolo 'evivi 'abibodanaya ni'a i'itegu ta ivematamagilafuyemi,
'inega tola'ai weaqina ge oda vetumaqanedi?"
15 *m* 'Inega Ieisu luvine neidi vonedia, "Omi'a ona tauya di'we
qabuna 'idia ta Vale Aqiaqina ona lugaihiea tomotau qabudi 'idia. 16 *n*

---

[k] **16:7** Md 26:32; Mk 14:28 [l] **16:14** 1Kol 15:5 [m] **16:15** Via 1:8 [n] **16:16** Via 2:38

Ta tomeqabu ina vetumaqanegu e ona givebabitaisodi, ’inega nawale
’etoyavua ina lobea. Ta tomeqabu ge nuanuadi ina vetumaqanegu nawale
ve’ia vitana ina lobea.
17 [o] “Ta agu tovetumaqanayavo ’ebe’ita waiwaidi ina viaqidi. ’Inega
agu wawega niboana luveifadi ina ’wavi ’ifoqeyedi tomotau ’idiega, ta
wese adi fata bona vauvauna ina alamania ta ina veqaeyea. **18** [p] Ta adi
fata mwata ina kafidi ta ge ina veilaqe, ta ’eguma go’ila badabadana
ina numea ’inega ge ina ’aliga. Be wese tovevihiqayavo nimadiega ina
gitonovidi ta ina veaqiaqi.”

Ieisu vaneqa mahalaya
(Luke 24:50-53; Viaqa 1:9-11)

19 [q] Kaiwabu Ieisu ena vona lu’ovoia ’idia, ’inega Yaubada ’ebe’ewea
vaneqa mahalaya, ta Tamana ana ’ataqia toabui. **20** [r] ’Inega ana
to’abibodayavo itauya di’we taha taha ’idia ta Vale Aqiaqina ilugaihiea
tomotau ’idia. Ta Kaiwabu edi lugaihi ’awahaqiaqiea ’inega ena
waiwaiega wese viaqa ’ebenuavoqana ta waiwaidi iviaviaqidi.] [s]

---

[o] **16:17** Via 2:4; 8:7 [p] **16:18** Lk 10:19; Via 28:3-6 [q] **16:19** Via 1:9-11; 2:33-34
[r] **16:20** Via 14:3; Ibe 2:3-4 [s] **16:20** Ba’e buki~nana da’a 16 be laba 9-20 ’idia vaidi leta nugwenugweidi adi to’wayaviavo ge ida ’wayavidi. ’Inega vaidi toalamani ivonaya be nage ge Maki taunega laba diavona da’wayavidi, ta ’esi ’abibodanaya vaina to’wayavi taudi edi nuenuega ia’udi.

Luke

Buki ana alamani weaqina

Ieisu Valena Aqiaqina Luke ’wayavia. Tauna ge Diu ’olotona, ta ’esi Guliki ’olotona. Tauna ena fewa ’inaya tovevihiqa adi togiveaqiaqi. Luke ana ’aidega ’wayavia Ieisu ena tuta gwama weaqina. Ta ena buki ’inaya Ieisu ena nuakolokolo lukwalukwadi be, vivine be, tomotau kavokavovo ta wese tovevihiqa weaqidi ’wayavia. Ta wese Ieisu ena vona sesebai ’eala Luke ’wayavia, ta vaina ’idiega ge taha toga wese da’wayavidi, ta ’esi Luke ana ’aidega, ’idewani Samelia ’olotona ena ilivu aqiaqina vona sesebaina, be wese taha kaiwabu natuna me’olotona luluve’waivina vona sesebaina.

Tuta~nana Faulo luvivila Luke ena di’we ’inaya, ’inega Ieisu Valena noqolia ta vetumaqanea. ’Inega Faulo ’weabuya ta iulei maega ifewa. ’Inega ’abiboda Ieisu Valena ’wayavia ta simanea tauna tomotau qabuda ada To’etoyavua. Ta Luke~nana taha wese buki ’wayavia eda Buki Gwala gamonaya, tauna buki~nana ana wawa Viaqa.

Buki gamona

1:1-4 Luke ena ’wayavi ’iuna weaqina simanea
1:5–2:52 Ioni Togivebabitaiso be Ieisu edi vi’oi ta wese edi tuta gogama weaqina
3:1-20 Ioni Togivebabitaiso ena viaqayavo
3:21–4:13 Ieisu ena babitaiso ta wese ana sitonova
4:14–9:50 Ieisu ena iula me Galili ’idia Yaubada ena waiwaiega
9:51–19:27 Ieisu di’we Galili nogea ta tauya Ielusalema ’inaya
19:28–23:56 Ieisu ena wiki ana ’ebelu’ovoa Ielusalema ’inaya be wese vaina ’abaga di’wenaya
24:1-53 Ieisu ena ya’itoto ’evivi ’aligega be ena ’ifoqe, ta wese ena vaneqa mahalaya weaqina

---

Luke ena ’wayavi ’iuna

1 [1 a] Kaiwabu Tiofilasi ye, tomotau qabudi Ieisu Valena ni’au i’wayavia, ta Yaubada ena viaqa ’idaya weaqina isimana ’ifoqeyea edi alamani

---

[a] **1:1** Via 1:1

’inega. 2 Ta to’wayavi~dina edi ’wayavi i’ewea to’abiboda nugwenugweidi
’idiega, mana yani qabuna imadu’itea ta ’inega isimana ’ifoqeyea ta wese
ivelulu’uyayea ’imaya. 3 Ta yani qabuna Ieisu weaqina ena tuta vi’oi ’inega
be ana laba vaneqa mahalaya yasali aqiaqiedi ta yahalamani aqiaqiedi.
’Inega ya’a wese nuanuagu ena ’wayavidi be yani qabuna ena simana
aqiaqiedi ’iuya. 4 O’a ve’ita ni’a u’ewea Ieisu ena viaqayavo be wese ena
vonayavo weaqidi, ta ba’e egu ’wayavi ’inega una alamani aqiaqiedi be
una ’awahaqiaqiedi.

Elisabeti ena valagata weaqina

5 Egu velulu’uya ana ’ebeve’ale ba’e ’idewana: Tuta~nana kini
Elodi di’we Iudia luvinea, ’inega taha toveguba toatoa ana wawa
Sakalaia, tauna toveguba Abaya ena qabu ’idiega. Ta moqanena ana
wawa Elisabeti, tauna wese Eloni ena gade ’inega. 6 Ta magilafudi
edi ilivu tunutunuqina Yaubada matanaya, ta tuta qabuna ena luvine
ivematamatayaga aqiaqiedi. 7 Ta natu geqadi, mana Elisabeti gagala
voaqia, ta wese magilafudi ni’au ivekofekofe.
8-9 [b] ’Inega taha ’aubena Sakalaia me ena qabuyavo adi veyoveyoa
iviaqia Vanue Gwalagwalana ’inaya. Ta edi ilivu ’inega taha ’oloto adi
qabu ’inega ina venua’ivinea be guba naviaqia Yaubada ’iawanaya. ’Inega
taha laha iviaqia ta Sakalaia nugweta be guba~nana naviaqia. ’Inega
tauna ana ’aidega ana fata nalugu Sifaufa Gwalagwala Otaqina ’inaya ta
dede’wa meilana aqiaqina nagabuya Kaiwabu weaqina. 10 Ni’a lugu be
dede’wa~nana gabugabuya, ta ba’e tuta~nana ’inaya wese qabu qiduana
ivevenoqi vanue sifefenaya.
11 ’Inega Yaubada ena tovale’ewa taha ’ifoqe ta dede’wa ana ’ebeveguba
’ataqinega tovotovolo. 12 Ta tuta~nana Sakalaia ’itea ’inega yo’alia ta wese
mwaniniva qiduana. 13 Ta tovale’ewa~nana voneaya, “Sakalaia, ge una
mwaniniva. Yaubada eu venoqi ni’au noqolia. Nawale moqaneu Elisabeti
natuhu me’olotona navenatunea, ta una gabea ana wawa Ioni.
14 “’Inega o’a gwama~nana weaqina una qaiawa qiduana, ta wese
tomotau qabudi ina qaiawa ena vi’oi weaqina, 15 [c] mana tauna nawale
ana wawa qiduana Yaubada ’iawanaya. Ta gebu ’oine be wese go’ila
waiwaina nanumedi, ta ena tuta vi’oi ’inega Niboana Gwalagwalana
naluveagatuna’ia. 16 Ta tauna me Isileli ’eala na’ebe’ewedi ina ’evivi edi
Kaiwabu Yaubada ’inaya. 17 [d] Ta tauna nawale me ena waiwai ta me ena
giwalifatu tomotau giwalidi na’iva’ava’aia Kaiwabu ena mai weaqina. Ta
ena waiwai lova tovesimasimana Ilaitia ’idewana. Ta ena lugaihi ’inega
tama ina nuagivila natudiavo ’idia. Ta wese taudi tovematayaduqa ina
nuagivila, ’inega ina tauya Yaubada ena ’eda tunutunuqina ’inaya.”

---

[b] **1:9** ’Ifo 30:7 [c] **1:15** Naba 6:2-3 [d] **1:17** Mal 3:1; 4:5-6; Md 17:11-13

18 ’Inega Sakalaia tovale’ewana voneaya, “Vona ba’e ana alamani
weaqina nuagu voqana, mana ya’a moqanegu maega tawa avekofekofe.”
19 [e] ’Inega tovale’ewa~nana vona ’eviviea vonaya, “Ya’a Gebeliela, tuta
qabuna yatovotovolo Yaubada ’iawanaya, ta tauna luvetunegu yamai ta
vale aqiaqina ba’e ni’au yasimana ’ifoqeyea ’iuya. 20 Ta o’a vale~nana ge
uda vetumaqanei, ’inega ba’e ’itaga ’awau navita ge au fata una vona ana
laba vale~nana ana alamani aqiaqi na’ifoqe ’iuya, ’inega wese una vona
’evivi.”
21 Tomotau qabudi Sakalaia iba’eba’eyea ta inuanua tola’ai weaqina tuta
kuena Vanue Gwalagwalana gamonaya toatoa. 22 Ta tuta~nana Sakalaia
’ifoqe ge ana fata naveqae, ’inega nimanega veveqae ’idia. Ba’e ’inega ni’a
ialamania taha ve’ita kavona ’wayoqa ’ifoqe ’inaya Sifaufa Gwalagwala
Otaqina gamonaya.
23 Ta tuta~nana Sakalaia ena fewa ana tuta lu’ovoa, e ’inega ’evivi
tauya ena ’abagaya. 24 ’Inega tuta ba’e ’abibodanaya moqanena Elisabeti
valagata, ta wai’ena faibi gamonaya ge dayabayaba ta vanuea toatoa.
25 Ta vonaya, “Ba’e agu iula Yaubada ’inega, mana lova gagaligu ’inega
yainiyauyau tomotau ’idia, ta ba’e ’itagana agu iniyauyau ni’a awala.”

Meli ena venatuna valena

26 Elisabeti ena wai’ena vesikisina ni’a lobea, ’inega Yaubada ena
tovale’ewa Gebeliela wese vetunei mai ’abaga Nasaleta ’inaya di’we Galili
gamonaya. 27 [f] ’Inega ’ifoqe taha iahaba matayauyona ’inaya ana wawa
Meli. Ta iahaba~nana taha ’oloto ana wawa Iosefa maega igwaledi, ta
’oloto~nana Deibida ena gade ’inega. 28 Ta tovale’ewa~nana voneaya,
“Kaiwa Meli, Yaubada ena veyoluba qiduana ’iuya. Ta o’a Kaiwabu
maega.”
29 ’Inega Meli nuana voqana ta wese nuana vetonovea vona~nana
ana alamani weaqina. 30 Ta tovale’ewa~nana Meli voneaya, “Gebu una
mwaniniva, mana Yaubada ena veyoluba qiduana ’iuya. 31 [g] Nawale una
valagata ta natuhu me’olotona una venatunea ta ana wawa una gabea
Ieisu. 32 [h] Nawale tauna naveqidua va’ine ta tomotau ina gabea Toatoa
Vanena Natuna. Ta Kaiwabu Yaubada nawale ena waiwai naneia ena
vetoluvine weaqina ’idewana lova tubuna Deibida ’abiluvine. 33 ’Inega me
Isileli naluvinedi, ta ena ’Ebeluvine gebu nahawala.”
34 Ta Meli tovale’ewa~nana voneaya, “Ma’oda ’edewana ena valagata
’aiqa, mana ya’a nawale matayauyogu ta ge eda vaqi?”
35 ’Inega tovale’ewa~nana Meli voneaya, “Niboana Gwalagwalana
nawale nawebui mai ’iuya ta Yaubada Toatoa Vanena ena waiwai ’inega

---

[e] **1:19** Dan 8:16; 9:21 [f] **1:27** Md 1:16,18 [g] **1:31** Ais 7:14; Md 1:21-23 [h] **1:32-33** 2Sam 7:12,13,16; Ais 9:7

una valagata. ’Inega natuhu gwalagwalana una venatunea, tauna ina
gabea Yaubada Natuna. 36 Ta una nuaia nibaiu Elisabeti ni’a vekofekofe
ta gagalina be tomotau ivonea ge ana fata navenatuna. Ta tauna tawa
vegamwegamwe’i ta ena wai’ena vesikisina ni’a lobea. 37 [i] Mana yani
qabuna Yaubada ana fata!”
38 ’Inega Meli voneaya, “Ya’a Yaubada ena tofewa taha, ’inega tola’ai
ni’au usimanea na’ifoqe ’iguya.” ’Inega tovale’ewa~nana Meli nogei ta
tauya.

Meli ena vayausa Elisabeti ’inaya

39 Ta ge tuta kuena ’abibodanaya Meli lukwayavonega tutuvila tauya
ta di’we Iudia bwanaganavo ’evataonidi, ’inega taha ’abaga ’inaya
’ifoqe. 40 ’Inega Sakalaia ena vanuea lugu ta nibaina Elisabeti lukaiwa
’inaya. 41 Ta tutana Elisabeti Meli ena vekaiwa noqolia ’inega gwama
gamonaya nidoa ta Niboana Gwalagwalana Elisabeti luveagatuna’ia.
42 Ta bonana qiduanega gaba vonaya, “O’a Yaubada vivine qabudi ’idiega
ni’au venua’ivineu ta veveyolubeu, ta natuhu nawale una venatunea
tauna Yaubada veveyolubea. 43 Yaqaiqaiawa qiduana mana ya’a vavine
kavokavovo ta o’a Yaubada ena venua’ivina nawale egu kaiwabu una
venatunea, ta umai sabi vayausigu! 44 Tuta nana eu lukaiwa yanoqolia,
’inega gwama me ena qaiawa gamoguya nidoa. 45 Ta o’a toveyoluba
aqiaqi, mana Kaiwabu ena vale ’iuya uvetumaqanea ’inega nawale ana
aqiaqi na’ifoqe.”

Meli ena ’evosi awatubo Yaubada ’inaya

46 [j] Ta Meli vonaya,
“Tuta qabuna giwaliguyega
Kaiwabu yahawahawatuboya,
47 ta yaqaiqaiawa Yaubada
tauna agu To’etoyavua ’inaya.
48 Mana tauna ’ita webui mai ’iguya
ya’a ena tofewa tonuawebui.
’Inega tuta maimai ’idia
lagata ’evaudi ina ’awahaqiaqiegu
ya’a toveyoluba,
49 mana Yaubada tauna Tovewaiwai otaqa
ta yani waiwaina viaqia weaqigu.
Tauna ana wawa gwalagwalana.
50 [k] Tauna ana to’amayabayavo
lagata ’aidega ’aidega ’idia

---

[i] **1:37** Nug 18:14 [j] **1:46** 1Sam 2:1-10 [k] **1:50** Same 103:13,17

ena nuakolokolo ge nahawala
ta ’esi na’eno vataya.
51 [l] Ta vonahaqiaqi, taudi tonuavane
nimana waiwaina ’inega ’auefaledi.
52 [m] Tauna toluvine kaikaiwabudi a’uwebuiedi
edi ’ebetoa kaikaiwabuna ’inega,
ta taudi tonuawebui givaneyedi.
53 [n] Ta wese tobotana ve’ainidi
’abo gamodi ’elukoko,
ta tovekaikaiwabu nima ’ava’avadi
vetune ’eviviedi.
54 [o] Ta tauna ena vona fofofola
ge danuafania,
’inega ita’a me Isileli
nuakolokoloyeda be iuleda.
55 [p] Vonahaqiaqi,
’aqegigidavo
Ebelamo me ena gadeavo
Yaubada vona fofofola ’idia
be nanuakolokolo vatayeda.”
56 Meli ena vonayavo lu’ovoidi, ’inega nibaina maega itoa wai’ena toi ’idia, ’inega ’abiboda ’evivi ena ’abagaya.

Ioni Togivebabitaiso ena vi’oi

57 Elisabeti ena tuta ni’a lobea ’inega gwama me’olotona venatunea.
58 Ta edi gadeavo wese ediavo Yaubada ena veyoluba ’idia weaqina inoqolia ’inega qabudi iqaiawa qiduana.
59 [q] Ta gwama~nana ena ’aubena ve’eitina (8) ni’a lobea, ’inega ena qabuyavo iva’auta mai ’wafina sabi da’ana, ’idewana lova Yaubada luvine Ebelamo neia. Ta wese nuanuadi ina gabea tamana Sakalaia waviana.
60 ’Inega inana iawatayedi ivonedia, “Gebu, gwama ba’e kana gabea ana wawa Ioni.”
61 ’Inega qabu diavona ivonaya, “Bena’e wawa~nana omi’a gademina ge ami wawa.” 62 ’Inega venima giyoyowega tamana ivetala’aiea ma’oda gwama ana wawa nagaba ’aiqei.
63 ’Inega Sakalaia ’ebe’wayavi weaqina noqi ta ineia, ’inega gwama~nana ana wawa ’wayavia ba’e ’idewana, “Ana wawa Ioni.” 64 Ta omo’e tuta~nana ’inaya Sakalaia meana meaqana ’evivi, ’inega veqae ta Yaubada awatuboya. ’Inega qabu koyadi wawa~nana i’itea ’abo nuadi voqana qiduana.

---

[l] **1:51** 2Sam 22:28 [m] **1:52** Iob 12:19; 5:11; Same 147:6 [n] **1:53** Same 34:10
[o] **1:54** Same 98:3 [p] **1:55** Mai 7:20; Nug 17:7 [q] **1:59** Nug 17:12; Luvi 12:3; Lk 2:21

65 Ta totoa ’abaga qabudi ba’e yani diavona weaqina nuadi voqana
qiduana. ’Inega tomotau edi veqae ’inega valena yawala dadana di’we
Iudia bwanaganavo ’idia. 66 Ta tomeqabu vale ba’e inoqolia nuadi
ivetonovea, ’inega taudiega ivetala’aiedi ivonaya, “Tola’ai nawale na’ifoqe
ba’e gwama~nana ’inaya ta ma’oda naviaqa ’aiqa?” Mana i’itea Yaubada
ena waiwai ’inaya ’eno’eno.

Sakalaia ena simana

67 Ta Ioni tamana Sakalaia Niboana Gwalagwalana luveagatuna’ia
’inega simana ’ifoqe vonaya,
68 [r] “Kaiwabu kana awatuboi,
tauna me Isileli eda Yaubada,
mana ni’au vayausida
be toa vita ’inega li’amida.
69 [s] ’Inega Yaubada ena tofewa
tubuda Deibida ena gadeyega
ada To’etoyavua
ve’ifoqeyea ’idaya,
ta tauna Tovewaiwai va’ine.
70 Yaubada ena vona diavona ba’e
lova tovesimasimana nugwenugweidi
imaduvonayedi,
71 [t] vonigo na’etoyavuida
ada aviayavo
ta wese ada tonogayavo ’idiega.
72 [u] Ta wese lova vona fofofola
be vonigo tubudavo
nanuakolokoloyedi
ta ena vona fofofola gwalagwalana
ge nanuafania.
73 [v] Ta ba’e vona fofofola~nana Yaubada
tubuda Ebelamo neia,
74 be vonigo nayavuida
ada aviayavo ’idiega
be yaqisa me eda giwalifatu
kana fewa weaqina.
75 [w] Ta tuta qabuna eda ilivu aqiaqina
ta tunutunuqina Yaubada matanaya.

---

[r] **1:68** Same 72:18 [s] **1:69** Same 18:2 [t] **1:71** Same 106:10 [u] **1:72** Nug 17:7; Same 105:8-9
[v] **1:73** Nug 22:16-17 [w] **1:75** Tai 2:12-14

76 [x] Ta o'a natugu,
ina gabeu Yaubada Toatoa Vanena
ena tovesimasimana,
mana o'a nawale una nugweta
be eda Kaiwabu ena 'eda
una 'iva'ava'aia.
77 [y] Ta wese ena tomotauyavo
una vematamagilafuyedi
be edi ilivu luveifana nanuataqodi,
'inega adi fata 'etoyavua ina lobea.
78 [z] Yaubada ena ilivu nuvana
be wese Tonuakolokolo,
'inega 'etoyavua ana simatala
nayayaqa 'idaya.
79 'Inega tomeqabu
velovelovana be wese 'aliga
ena di'wea itoatoa
naguvesimatalidi,
be 'inega qabuda navanugweteda
toadaumwala ana 'eda 'inaya."
80 Ta gwama~nana veqidua ta niboanina wese vewaiwai. 'Inega ana 'aidega di'we tomotau geqana 'inaya tauya toatoa be ana laba 'ifoqe me Isileli 'idia.

Ieisu ena vi'oi
(Madiu 1:18-25)

2 **1** Ta Ioni ena tuta gwama 'inaya me Loma edi toluvine qiduana Sisa Ogosito toatoa, ta ena luvine a'uya vonigo ena 'ebeluvine gamonaya 'abaga 'aidega 'aidega ana tomotauyavo adi wawayavo ina 'wayavidi. **2** Lova ge taha luvine ba'e 'edewani da'ifoqe tomotau adi wawa weaqina, ta 'esi tuta~nana gavana Kuliniasi di'we Silia luluvinea ba'e luvine~nana 'ifoqe. **3** 'Inega tomotau qabudi itauya aha tamadia adi wawa sabi 'wayavidi. **4** Ta wese Iosefa 'abaga Nasaleta di'we Galili 'inega tutuvila tauya taha 'abaga ana wawa Bedeliema 'inaya di'we Iudia gamonaya, mana Bedeliema kini Deibida ana tuvada, ta Iosefa tauna Deibida ena gade 'inega.
5 'Inega ana gabuinoqa Meli maega itauya 'abaga~nana 'inaya be adi wawa ina 'wayavidi, ta Meli~nana ma gamona. **6** Ta tuta~nana Bedeliema 'inaya i'ifoqe 'inega edi 'ebetoa isalisalia, mana Meli ena wai'ena ni'a lobea, be tuta goyona nauweta. Ta wagawaga edi vanue ni'a

---

[x] **1:76** Ais 40:3 [y] **1:77** Iel 31:34 [z] **1:78** Ais 60:1-2

iluveagatuna'ia, 'inega yubai edi vanue 'inaya itoatoa. 7 Ta omo'e 'inaya
Meli ena 'unutau me'olotona venatunea. 'Inega gwama~nana kalekoyega
i'afwalia, ta yubai edi 'ebe'ai 'inaya ive'enovia.

Sifi adi to'itamakiavo itauya Ieisu sabi 'itana

8 Ta di'we~nana 'inaya sifi adi to'itamakiavo itoatoa mahala ta edi
sifiavo i'ita'itamakidi. 9 'Inega Kaiwabu ena tovale'ewa taha 'ifoqe
luveafedi ta Kaiwabu ena simatala waiwaina guyayaidi 'inega qabudi
imwaniniva. 10 'Inega tovale'ewa~nana vonedi vonaya, "Ge ona
mwaniniva, ta 'esi ona qaiawa qiduana mana vale aqiaqina yamiea
'imia, ta nawale tomotau qabudi wese edi 'ebeqaiawa. 11 Ta vale~nana
ba'e 'idewana, ba'e 'itaga velovelovana 'inaya Deibida ena 'abagaya
ami To'etoyavua ni'au vi'oi. Tauna eda Kaiwabu Keliso. 12 'Inega ana
'ebealamani ba'e 'idewani, gwama~nana kalekoyega i'afwalia ta yubai edi
'ebe'ai 'inaya ive'enovia ona 'itea 'eno'eno. E bena'e tauna gwama~nana."
13 Ta tuta~nana 'inaya wese tovale'ewa qabudi i'ifoqe ta Yaubada
iawahawatuboya, 14 [a] ivonaya,

"Yaubada mahalaya kana awatuboya
ta tomeqabu bwa'obwa'oya ena nuakolokolo 'idia 'eno'eno
e taudi toadaumwala ina lobea."

15 Ta ni'au tovale'ewa~dina i'evivi ivane mahalaya, 'inega sifi adi
to'itamakiavo taudiega ivonaya, "Emavo, kana tauya Bedeliema 'inaya be
yani~nana Kaiwabu ni'a voneda kana 'itea."
16 'Inega ilukwayavoni itauya, ta Meli be Iosefa ilobedi, ta wese
gwama~nana yubai edi 'ebe'ai 'inaya i'itea. 17 I'itea ta 'abibodanaya tola'ai
ni'a inoqolia gwama~nana weaqina isimana 'ifoqeyea tomotau 'idia. 18 Ta
tomeqabu vale ba'e inoqolia nuadi voqana sifi adi to'itamakiavo edi vona
weaqina. 19 [b] Ta Meli ba'e vona diavona giwalidia ia'uya, ta weaqidi nuadi
tonovea.
20 'Inega sifi adi to'itamakiavo i'evivi itauya ta Yaubada iawatuboya ta
ana wawa igivaneyea, mana tovale'ewa~nana ena vona 'idia ni'a inoqolia
vonahaqiaqi, ta wese ana aqiaqi ni'au i'itea.
21 [c] Ta 'aubena 'eita (8) 'abibodanaya gwama~nana 'wafina ida'ea ta
igabea Ieisu, tauna wawa~nana lova Yaubada ena tovale'ewa taha Meli
neidi tutana nawale ge ida valagata.

Ieisu i'ebe'ewea itauyea Vanue Gwalagwalana 'inaya

22-24 [d] Ieisu ena vi'oi 'aubena 40 'abibodanaya Meli igivevunavunaqidi
Mosese ena luvine 'inega. Gumwala 'inega Iosefa ma moqanena itauya

---

[a] **2:14** Lk 19:38 [b] **2:19** Lk 2:51 [c] **2:21** Lk 1:31 [d] **2:22-24** Luvi 12:1-8; 'Ifo 13:2,12; Luvi 12:8

Ielusalema ta edi guba ina a'uya Yaubada 'inaya 'idewana lova ena luvine
a'uya vonaya, "Malasi magilafudi nage bunebune kekeyavaudi magilafudi
ona vegubayedi." Ta wese ba'e tuta~nana 'inaya gwama Ieisu ina
ve'ineiea Kaiwabu 'inaya, mana lova taha wese luvine Mosese 'inega a'uya
vonaya, "Gogama 'unutaudi me'olotodi 'aidega 'aidega ona awafeledi
Kaiwabu 'inaya."

Simioni ena awatubo be ena simana

25 Ta omo'e 'aubena~nana Ielusalema 'inaya taha 'oloto ana wawa
Simioni toatoa. Yaubada Simioni~nana ni'a 'awatunutunuqea, ta
'oloto~nana Yaubada 'amayabea qiduana. Ta me ena bibitaqo ba'eba'e me
Isileli adi To'etoyavua weaqina. Ta 'oloto~nana Niboana Gwalagwalana
ni'a luveagatuna'ia, **26** ta tawa ve'itea be ge na'aliga ana laba To'etoyavua
Kaiwabu na'ita nugwetea.
27 Ta Iosefa be Meli gwama Ieisu ni'au imiea Vanue Gwalagwalana
'inaya be natudi weaqina ina viaqia tola'ai 'edewana me Diu adi luvine
'eno'eno. 'Inega Niboana Gwalagwalana Simioni venuaha'uya 'inega lugu
Vanue Gwalagwalana 'inaya. **28** 'Inega Simioni gwama~nana 'avalei ta
Yaubada awatuboya vonaya,
29 "Kaiwabu, eu vona fofofola 'iguya
ni'au yalobea,
'inega tuta ba'e 'inaya
una awafelegu
be me egu qaiawa ena 'aliga,
30 [e] mana ni'a taugu mataguyega
To'etoyavua ya'itea.
31 Ba'e tauna u'iva'ava'aia
ta ni'au ua'u'ifoqeyea qabuma 'iawamaya.
32 [f] Tauna taudi ge me Diu
adi togivesimatala
'inega ina alamania o'a togama,
ta wese ima'a eu tomotauyavo
me Isileli ina awatuboma
mana To'etoyavua~nana 'imega 'ifoqe."
33 Ta Ieisu tamana be inana nuadi voqana Simioni ena vonayavo
natudi weaqina. **34** [g] 'Inega Simioni vona veyolubedi ta 'abiboda Meli
vonedi vonaya, "Ona 'itea, ba'e gwama~nana Yaubada venua'ivinea be
'inega me Isileli vaina nagivebe'uyedi, ta wese vaina edi vetumaqana
'inega Yaubada ena veyoluba ina lobea. Ta Yaubada gwama~nana ni'a

---

[e] **2:30** Ais 52:10; Lk 3:6; Tai 2:11 [f] **2:32** Ais 42:6; 49:6; 52:10 [g] **2:34** Ais 8:14; Md 21:42; 1Fit 2:8

vetunea mai ’idaya nave’ebe’ita ena nuanua weaqina, ta tomotau ge ina
’awahaqiaqiei. 35 ’Inega tauna edi nuanua ’wai’waividi nagive’ifoqeyedi.
Ta omi’a Meli nawale emi nuavita kavonaya gita na’idawemi.”

Ana edi lukaiwa

36 Omo’e ’inaya taha tovesimasimana mevavinedi itoatoa adi wawa Ana. Ta
taudi Fanuela natuna, Aseli ena gadeyega. Ta vavine~dina ni’au ivekofekofe,
mana lova ivaqi ta moqanedi maega itoa ya’wala seveni ’idewana. 37 Ta
moqanedi ni’au ’aliga, ’inega ivewadawada’e itoatoa ta ya’wala 84 ni’a ilobea.
Ta vavine~dina Vanue Gwalagwalana ge ida nogea, ta Yaubada i’amayabea
ta iawahawatuboya ’aubena be wese velovelovana qabuna ’idia, ta ivevedede
Yaubada weaqina. 38 Simioni ena vona ni’a lu’ovoia, e ’inega vavine~dina imai
Meli be Iosefa ’idia ta ilukaiwa Yaubada ’inaya. Ta tomeqabu iba’eba’e Ielusalema
ana ’etoyavua weaqina isimana ’idia ivonaya, “Ada To’etoyavua ba’e ni’a mai!”

Edi ’evivi Nasaleta ’inaya

39 [h] Ba’e ’idewana Yaubada ena luvine ’inega yani qabuna ni’au iviaqidi.
’Inega i’evivi di’we Galili ’inaya mana taudi me Nasaleta. 40 ’Inega
gwama~nana veago me ena waiwai ta wese me ena alamani, ta Yaubada
ena veyoluba qiduana gwama~nana ’inaya ’eno’eno.

Gwama Ieisu tove’itayavo maega iveqae

41 [i] Ya’wala ’aidega ’aidega ’idia Ieisu inana be tamana i’wato’watovu
Ielusalema ’inaya ’Auvivia Sagalina weaqina. 42 Ta tutana Ieisu ana
ya’wala tuwelo lobea, ’inega maega i’watovu sagali~nana weaqina, mana
edi ilivu ’edewana.
43 ’Auvivia Sagalina ana tuta ni’a gumwala, e ’inega Meli be Iosefa
i’evivi itautauya edi ’abaga weaqina. Ta Ieisu tamana be inana ge ida
alamania gwama~nana nawale Ielusalema ’inaya toatoa, 44 ta ivonaya be
tauna yo’o maega ida tautauya. ’Inega itauya ana laba velovanea, ’inega
Ieisu isalia edi qabuyavo ta wese ediavo ’idia. 45 Ta gwama~nana ge ida
lobei, ’inega mahala vulihia i’evivi itauya Ielusalema ’inaya sabi salina.
46 Isalisalia, ta ’aubena vetoina ’inaya ilobea Vanue Gwalagwalana
’atamaninaya, ta me Diu edi tove’itayavo maega itoatoa ta vivineneqedi be
wese vevetala’aiedi. 47 Ta tomeqabu ena vona aqiaqidi ta tunutunuqidi inoqolia
inuavoqana aqiaqi, mana ena alamani qiduana. Ta tove’ita diavona yani qabuna
weaqina ivetala’aiea, ta edi vetala’ai qabuna ana fata ve’iedi.
48 Ta wese tutana tamana be inana i’itea nuadi voqana e ’inega inana
ivoneaya, “Natugu, tola’ai weaqina ba’e ’idewani uviaviaqi ’imaya, ’inega
me ema nuavita tamau maega asalisaliu?”

---

[h] **2:39** Md 2:23 [i] **2:41** ’Ifo 12:24-27; 23:14-17; Luve 16:1-8

49 'Inega Ieisu vonedia, "Tola'ai weaqina osalisaligu? Nage ge oda
alamania ya'a luaqiaqiegu be Tamagu ena vanuea ena toatoa?" 50 Ta
tamana be inana ge nuadi da'eqa'ui ena vona weaqina.
51 [j] 'Inega maega i'evivi Nasaleta 'inaya ta edi vona vematamatayagedi.
Ta yani qabuna ni'a 'ifoqe natudi 'inaya ia'uya giwalidia ta nuadi tonovea.
52 [k] Ta Ieisu ve'ena'i ta wese ena alamani veqidua, 'inega Yaubada
qaiawa weaqina, ta tomotau i'awahaqiaqiea ta wese 'edewani iqaiawa.

Ioni Togivebabitaiso ena lugaihi
(Madiu 3:1-12; Maki 1:1-8; Ioni 1:19-28)

3 1 Toluvine qiduana Sisa Taibilia me Loma edi 'ebeluvine ni'a
luluvinea ya'wala 15 'inaya, ta 'ayanaya Fonitio Failato di'we
Iudia ana gavana, ta Elodi Anitifasi di'we Galili ana toluvine, ta tuana
Filifi di'we Itulia be Tilakonitia adi toluvine, ta Lisania di'we Abileni
ana toluvine. 2 Ta ba'e toluvine diavona edi tuta luvine 'inaya toveguba
qiduqiduadi Anasa be Kaiafa wese itoatoa, ta edi tuta 'inaya Yaubada ena
vona mai Sakalaia natuna Ioni 'inaya tuta~nana di'we tomotau geqana
'inaya toatoa. 3 [l] 'Inega Ioni tovolo tauya go'ila Iolidani di'wenavo 'idia
'inega tomotau qabudi lugaihi 'idia vonaya, "Emi ilivu luveifana 'idiega
ona nuagivila ta ena givebabitaisomi be 'inega Yaubada emi luveifana
nanuataqodi."
4 [m] 'Idewani Buki Nugwenugweina 'inaya tovesimasimana Aisea simana
'ifoqeyea vonaya,
"Tovegabagaba taha di'we 'ava'avaya
bonana qiduana 'inega vonaya,
'Kaiwabu ena 'eda ona qadalia
ta ona givetuvetunuqia.
5 Ta bwanaga qabudi
ona aledi be ina vedumi'a,
ta 'awagou qabudi ona yamunidi,
ta wese 'eda komwakomwadi
ona givetunutunuqidi
ta wese 'eda 'awa'awagoudi
ona luvuyovuyoidi.
6 Ta 'inega tomotau qabudi
Yaubada ena 'etoyavua ina 'itea.' "
7 [n] 'Inega tomotau qabudi itauya Ioni 'inaya sabi babitaiso ta Ioni~nana
vonedi vonaya, "Omi'a tou'ava 'idewana mwata natunavo! Ta onuaia
vonigo nawale Yaubada ena gamohoqala 'inega ona dena, waisa? Ta

---

[j] **2:51** Lk 2:19 [k] **2:52** 1Sam 2:26; Vos 3:4 [l] **3:3** Via 13:24 [m] **3:4-6** Ais 40:3-5
[n] **3:7** Md 12:34; 23:33

togama vonemi? 8 [o] ’Inega luaqiaqiemi be emi nuagivila aqiaqi ona
ve’itayea emi ilivu aqiaqidi ’idiega, ta ge ona vonaya, ‘Ima’a Ebelamo
’aqegiginavo ’inega Yaubada nanuakolokoloyema.’ Gebu otaqa! Yavona
aqiaqiemi, Yaubada ana fata ami luseana dabo ba’e ’idiega Ebelamo
’aqegiginavo na’iva’ava’aidi. 9 [p] Ta ’eguma emi ilivu ge aqiaqidi nawale
Yaubada naluvematasabumi ’idewani ’aiwe ’eguma ge navuaqa aqiaqi
nawale tomotau ina talaqa yavulei be ’aiwe ’ala’alata ’inaya ina felei
na’alaia.”
10 ’Inega qabudi Ioni ivetala’aiea ivonaya, “Isana ma’oda ana viaqa
’aiqa?”
11 Ta Ioni vonedi vonaya, “’Eguma toga o’a au kaleko magilafudi ta iau
ge ana kalekomo, e ’inega taha una neia. Ta wese ’idewani ’eguma toga
au ’abwaga ’eala e ’inega dibuna iau una neia.”
12 [q] Ta wese vaina takesi ana to’ewayavo imai sabi babitaiso, ta ’inega
Ioni ’inaya wese ivetala’aiea ivonaya, “Tove’ita, ima’a ma’oda ama
luvine?”
13 ’Inega Ioni vonedia, “Takesi ana luvineyega mane ona ’ewea tomotau
’idiega, ta ge taumiega luvetomana ona a’ui be ona ’ewe’ewei.”
14 Ta wese vaina toluavia ivevetala’aiea ivonaya, “Ta ima’a ma’oda ama
luvine?”
’Inega Ioni vonedi vonaya, “Omi’a ami ve’ia ni’au ami fata ta weaqidi
ona qaiawa. Ta ge u’avega be givemwaninivega ana luvetomana ona
’ewe’ewei.”
15 Ta tomotau me edi vetumaqana lova ’inega iba’eba’e To’etoyavua
Keliso ena mai weaqina. Ta Ioni i’itea ’inega qabudi ivenuana magilafu ta
ivonaya, “Nage tauna To’etoyavua~nana nage gebu?”
16 [r] ’Inega Ioni vonedi vonaya, “Ya’a go’ilega ena givebabitaisomi ta
taha ’oloto ’abibodaguyega maimai be Niboana Gwalagwalana ta wese
’aiwe ’ala’alata ’inega nagivebabitaisomi. Tauna qidua va’inena, ’inega
ge daluaqiaqiegu be ana ’aqeyafayafa ena giyavui. 17 Ta ’oloto ba’e ena
daimayega witi nagivutuqidi be vuaqina nahavuta ’aideganaya ’inega
’abiboda vuaqina aqiaqidi navedododi ena sailakaya, ta qainina ’aiwe
’ala’alata vatayana ’inaya na’alaidi.”
18 Ta wese vona qabuna ’inega Ioni tomotau qabudi vebibinedi ta wese
vale aqiaqina lugaihiea ’idia. 19 [s] Ta wese Ioni kini Elodi lugwaeyea, mana
tauna tuana moqanena adi wawa Elodiasa vaqidi. Ta wese vaina ena ilivu
luveifana weaqina lugwaeyea. 20 ’Inega Elodi diana vilei ta Ioni vanue
’ebeyoqona ’inaya a’uluguyea. Vonahaqiaqi, Elodi ilivu luveifana qabudi
ni’a viaqidi, ta ba’e yani~nana ’inega Elodi wese taha luveifana viaqia.

---

[o] **3:8** Ion 8:33,39 [p] **3:9** Md 7:19 [q] **3:12** Lk 7:29 [r] **3:16** Via 13:25 [s] **3:19** Md 14:3-4; Mk 6:17-18

Ioni Ieisu givebabitaisoya
(Madiu 3:13-17; Maki 1:9-11)

21 Ioni tomotau qabudi nawale gigivebabitaisodi, ’inega wese Ieisu
givebabitaisoya. Ta yani ba’e nugweta ’ifoqe ta ’abibodanaya Elodi Ioni
a’uluguyea vanue ’ebeyoqona ’inaya. Ta tuta~nana Ieisu Yaubada ’inaya
vevenoqi ’inega mahala ’elalamia, 22 [t] ta Niboana Gwalagwalana ana
’ita ’idewani malasi webui mai Ieisu ’inaya. ’Inega taha bona mahalega
mai vonaya, “O’a Natu Otaqigu, ta weaqiu yaqaiqaiawa qiduana ta
yaveveyolubeu.”

Ieisu ’aqegiginavo weaqidi
(Madiu 1:1-17)

23 [u] Ieisu ana ya’wala 30 ’idewani ni’a lobea, ’inega ana veyoveyoa
tomotau ’idia ve’ale viaqidi. Ta tomotau i’inanea vonigo tauna tamana
Iosefa,
ta Iosefa tamana Eli,
24 ta Eli tamana Matadi,
ta Matadi tamana Libai,
ta Libai tamana Meliki,
ta Meliki tamana Ianai,
ta Ianai tamana Iosefa,
25 ta Iosefa tamana Matadaya,
ta Matadaya tamana Emosi,
ta Emosi tamana Neumi,
ta Neumi tamana Esili,
ta Esili tamana Nagai,
26 ta Nagai tamana Mati,
ta Mati tamana Matadaya,
ta Matadaya tamana Semeni,
ta Semeni tamana Ioseki,
ta Ioseki tamana Ioda,
27 ta Ioda tamana Ioanai,
ta Ioanai tamana Lisa,
ta Lisa tamana Selubabela,
ta Selubabela tamana Salatieli,
ta Salatieli tamana Neli,
28 ta Neli tamana Meliki,
ta Meliki tamana Adi,
ta Adi tamana Kosami,

---

[t] **3:22** Ion 1:32 [u] **3:23** Lk 4:22; Ion 6:42

ta Kosami tamana Elimadami,
ta Elimadami tamana Eli,
29 ta Eli tamana Iosua,
ta Iosua tamana Eliesa,
ta Eliesa tamana Iolima,
ta Iolima tamana Matadi,
ta Matadi tamana Libai,
30 ta Libai tamana Simioni,
ta Simioni tamana Iuda,
ta Iuda tamana Iosefa,
ta Iosefa tamana Ionami,
ta Ionami tamana Eliakimi,
31 ta Eliakimi tamana Melea,
ta Melea tamana Mena,
ta Mena tamana Matata,
ta Matata tamana Nedani,
ta Nedani tamana Deibida,
32 [v] ta Deibida tamana Iese,
ta Iese tamana Obedi,
ta Obedi tamana Boasa,
ta Boasa tamana Salimoni,
ta Salimoni tamana Nasoni,
33 ta Nasoni tamana Aminadaba,
ta Aminadaba tamana Adamina,
ta Adamina tamana Ani,
ta Ani tamana Esiloni,
ta Esiloni tamana Felesi,
ta Felesi tamana Iuda,
34 ta Iuda tamana Iakobo,
ta Iakobo tamana Aisake,
ta Aisake tamana Ebelamo,
ta Ebelamo tamana Tila,
ta Tila tamana Naoli,
35 ta Naoli tamana Selugi,
ta Selugi tamana Leu,
ta Leu tamana Felegi,
ta Felegi tamana Ibeli,
ta Ibeli tamana Sila,
36 [w] ta Sila tamana Kenani
ta Kenani tamana Afakisadi,

---

[v] **3:32** Lud 4:17-22 [w] **3:36** Nug 11:10-26

ta Afakisadi tamana Semi,
ta Semi tamana Noa,
ta Noa tamana Lemeki
37 ta Lemeki tamana Metusela,
ta Metusela tamana Inoki,
ta Inoki tamana Ieledi,
ta Ieledi tamana Malaleli,
ta Malaleli tamana Kenani,
38 [x] ta Kenani tamana Inosi,
ta Inosi tamana Seti,
ta Seti tamana Adama,
ta Adama tamana Yaubada.

Seitani Ieisu sitonovia
(Madiu 4:1-11; Maki 1:12-13)

4 1 Niboana Gwalagwalana Ieisu ni'a luveagatuna'ia, 'inega Iolidaniega
'ebe'ewea tauyea di'we 'ava'avaya. 2 'Inega 'aubena be velovelovana
40 'idia Seitani Ieisu sitonovia vonigo Ieisu dagivebe'uyea. Ta 'aubena
diavona 'idia Ieisu ge da'ai'ai, 'inega botana qiduana lutonovia.
3 Ta Seitani Ieisu voneaya, "'Eguma o'a Yaubada Natuna dabo ba'ena
una vonei nave'abwaga."
4 [y] 'Inega Ieisu vona 'eviviea vonaya, "Gebu, mana Buki
Nugwenugweina 'inaya taha vona 'eno'eno vonaya, 'Tomotau yawaidi
gebu 'abwaganamo 'inega ina lobei.' "
5 'Inega Seitani Ieisu 'ebe'ewei i'watovu taha bwanaga qiduana
debanaya ta omo'e 'inaya bwa'obwa'o ena di'we qabudi lukwayavonega
ve'itea ta voneaya, 6-7 "Ba'e di'we diavona adi 'ita aqiaqi otaqidi ena neiu
'eguma 'iguya una iwa'odu, mana qabuna egu 'ebeluvine, ta 'eguma toga
nuanuagu ena neia, e ana fata ena neia."
8 [z] Ta Ieisu vona 'eviviea vonaya, "Gebu, mana Buki Nugwenugweina
gamonaya luvine 'eno'eno vonaya, 'Eu Kaiwabu Yaubada ana 'aidega
'inaya una iwa'odu, ta wese una vetofewa 'inaya.' "
9 'Inega Seitani wese Ieisu 'ebe'ewei tauyea Ielusalema 'inaya, ta Vanue
Gwalagwalana deba otaqinaya vaneqea ta voneaya, "'Eguma o'a Yaubada
Natuna, ba'e 'inega una fifieu una webui ta ge una veilaqe. 10 [a] Mana Buki
Nugwenugweina simana vonaya,
'Yaubada ena tovale'ewayavo
naluvinedi ina 'itamakiu.
11 Ta wese ena tovale'ewayavo
ina 'alagamoiu 'inega 'aqeu

---

[x] **3:38** Nug 4:25-26 [y] **4:4** Luve 8:3 [z] **4:8** Luve 6:13-14 [a] **4:10-11** Same 91:11-12

gebu navelubai daboya.' "
12 [b] Ta Ieisu ve'iea vonaya, "Buki Nugwenugweina vonaya, 'Eu Kaiwabu
Yaubada ge una sitonovi!' "
13 [c] Tutana Seitani ena sitonova qabuna Ieisu 'inaya lu'ovoia, 'inega
nogei ta tauya, ta mali tuta 'inaya wese na'evivi namai.

Ieisu ena viaqa di'we Galili 'inaya ve'ale
(Madiu 4:12-17; Maki 1:14-15)

14 'Inega Ieisu Niboana Gwalagwalana ena waiwaiega 'evivi tauya
di'we Galili 'inaya, ta omo'e 'inaya valena yawala 'abaga taha taha 'idia.
15 'Inega me Galili edi vanue tafwalolo 'idia ve'ita, ta tomotau qabudi
iawatuboya.

Me Nasaleta Ieisu inogea
(Madiu 13:53-58; Maki 6:1-6)

16 Ta 'abiboda mai Nasaleta 'inaya, omo'e 'abaga~nana 'inaya lova
vekilakai. 'Inega Sabatea lugu vanue tafwaloloya, mana tauna ena ilivu
'idewani. 'Inega ya'itoto Buki Nugwenugweina sabi avona. 17 'Inega
tovesimasimana Aisea ena 'wayavi ineia, 'abo tanaia ta 'wayavi~nana
lobea vonaya,
18 [d] "Kaiwabu Niboanina 'iguya toatoa,
mana tauna venua'ivinegu
be luvetunegu yamai
vale aqiaqina sabi simanina lukwalukwa 'idia.
Ta yoqoyoqonidi wese vetunegu 'idia,
adi 'etoyavua weaqina sabi simanina.
Ta wese vetunegu matadi kwayakwayana
'idia sabi giveaqiaqidi.
Ta wese luvetunegu
totoa vita 'idia sabi 'etoyavuidi
adi aviayavo nimadiega,
19 ta wese yamai
Kaiwabu ena nuakolokolo sabi simanina 'imia
vonigo ana tuta ni'a 'ifoqe."
20 Ta Ieisu ni'a 'wayavi diavona avo 'ovoidi 'abo nunumia, 'inega buki
ana to'itamaki nei 'eviviei ta toabui. Ta tovineneqa qabudi nuadi 'ewea
ta ivekova makimakia, 21 'inega vonedi vonaya, "Vona ba'e yahavoavodi
lova imadu'wayavia ni'au onoqolia, ta ba'e 'itagana ana aqiaqi ni'a 'ifoqe
'imia."

---

[b] **4:12** Luve 6:16; 1Kol 10:9 [c] **4:13** Ibe 2:18; 4:15 [d] **4:18-19** Ais 61:1-2; 58:6

22 [e] ’Inega tomotau qabudi Ieisu i’awahaqiaqiea ta nuadi voqana
qiduana ena vona aqiaqidi weaqina ta ivonaya, “’Oloto ba’e Iosefa natuna
waisa, ’inega ma’oda ba’e yanidiavo ana fata?”
23 ’Inega Ieisu vonedi vonaya, “Ni’a yahalamanimi nawale vona
sesebai ba’e ’inega ona voneguya, ‘O’a tovevihiqa adi togiveaqiaqi, ’inega
tau’u una giveaqiaqieu!’ Ta wese ona voneguya, ‘Viaqa waiwaidi ’abaga
Kafaneumi ’inaya uviaqidi, ’inega ’idewana wese ba’idia eu ’abagaya una
viaqidi.’ ”
24 [f] Ta Ieisu wese vonedi vonaya, “Yavona aqiaqiemi, tovesimasimana
taha ena ’abaga ana totoayavo ’idiega ge taha ’awahaqiaqi dalobea. 25 [g] Ta
ona nuave’avinia lova Yaubada gebu Ilaitia davetunei taha Isileli vavinena
’inaya tutana kulaka qiduana ’ifoqe ta ya’wala toi ta wai’ena sikisi
gamonaya ge taha ’wei dawebui. 26 [h] Ta ’esi taha wada’e ’abaga Salefati
’inaya di’we Saidoni gamonaya Yaubada Ilaitia vetunei sabi ’itamakidi. 27 [i]
Ta wese tovesimasimana Ilaisa[j] ena tutaya tomotau qabudi ’wago’wagoidi
Isileli ’inaya itoatoa. Ta gebu taha toga ’idiega daveaqiaqi, ta ana ’aidega
Silia ’olotona Yaubada giveaqiaqiea, ana wawa Nemani[k]. Mana Yaubada
wese taudi ge me Diu nuakolokoloyedi.”
28 Ieisu ena vonayavo ba’e ’idiega totafwalolo qabudi diadi vevilea.
29 ’Inega itovolo ’abo Ieisu ikafia ta ’abagega ilihi ’ifoqeyea itauyea
edi ’abaga ana bwanaga ’inaya, ’abo bwanaga debanaya ivetovoloi ta
vonigo ida ’auefalei dabega dabe’u. 30 Ta tauna qabu diavona wanaidi ta
nuanidiega tauya.

Ieisu taha ’oloto giveaqiaqiea niboana veifana ’inega
(Maki 1:21-28)

31 ’Inega ’abiboda webui ’abaga Kafaneumi ’inaya di’we Galili
gamonaya, ta Sabatea ve’ale tomotau ve’itedi. 32 [l] Ta tomotau qabudi
nuadi voqana ena ve’ita weaqina, mana me ena luvine ta wese me ena
waiwai veve’itedi.
33 Ta vanue tafwalolo ’inaya taha ’oloto toatoa niboana luveifana
ni’a ’wahalia, ta bonana qiduanega gaba vonaya, 34 “Ei Ieisu, o’a
Nasaleta ’olotona, ta tola’ai weaqina umai ’imaya? Nage nuanuau
una giveluveifema, waisa? Ni’a yahalamaniu, o’a Yaubada Natuna
Gwalagwalana.”
35 Ta Ieisu luvinea vonaya, “Ulua’u, ta ’oloto bena’e ’inega uwebui
mai!” ’Inega qabu matadia niboana luveifana ’oloto~nana ’abifelei be’u

---

[e] **4:22** Lk 3:23; Ion 6:42 [f] **4:24** Ion 4:44 [g] **4:25** 1Kin 17:1,7 [h] **4:26** 1Kin 17:8-16
[i] **4:27** 2Kin 5:1-14 [j] **4:27** Ilaisa *“Elisah”* - tauna Yaubada ena tovesimasimana di’we Isileli gamonaya. (1Kin 19:16-21, 2Kin 2:1-25) [k] **4:27** Nemani *“Naaman”* - tauna di’we Silia ’olotona ta toluavia adi tovamatana ta ’wafina ’wago’wagoina. [l] **4:32** Md 7:28-29

bwa'obwa'oya, ta 'inega niboana~nana 'ifoqe mai, ta 'oloto~nana ge
daveilaqe.
36 'Inega qabudi yo'alidi 'abo taudiega ivetala'aiedi ivonaya, "Ma'oda
'idewani ve'ita ba'e? Tauna me ena luvine ta wese me ena waiwai, 'inega
ena vonega niboana luveifadi luvinedi i'ifoqe." 37 'Inega Ieisu Valena
yawala dadana Galili di'wenavo 'idia.

Ieisu tovevihiqa qabudi giveaqiaqiedi
(Madiu 8:14-17; Maki 1:29-34)

38 'Inega Ieisu vanue tafwalolo 'inega webui tauya Saimoni ena vanuea
ta lugu. Ta Saimoni lawana ivevihiqa 'wafidi lu'wea'weava. 'Inega Ieisu
inoqiea sabi iuladi. 39 'Inega Ieisu lugu ta tunuwebui tovevihiqa~dina
'idia ta vihiqa~nana luvinea. 'Inega 'wafidi ena lu'wea'weava awala. Ta
lukwayavonega itovolo 'abo adi 'abwaga i'iva'ava'aia.
40 Tutana baba'au ni'a lia'unuva 'inega tomotau edi tovevihiqayavo adi
vihiqa taha taha i'ebe'ewedi imiedi Ieisu 'inaya. Ta Ieisu tovevihiqa 'aidega
'aidega nimanega gitonovidi 'abo iveaqiaqi. 41 [m] Ta wese tomotau qabudi 'idiega
niboana luveifadi i'ifoqe ta ivegabagaba ivonaya, "O'a Yaubada Natuna!"
'Inega Ieisu awatayedi ge 'edewani ina vona 'aiqa, mana ni'a ialamania
tauna To'etoyavua~nana Yaubada 'inega.

Ieisu lugaihi 'abaga taha taha 'idia
(Maki 1:35-39)

42 Ta ni'a mahala vulihia 'inega Ieisu 'abaga~nana nogei ta tauya di'we
tomotau geqana 'inaya. Ta tomotau qabudi Ieisu isalia, ta tutana ilobea
ivonea ivonaya, "Gebu una nogema ta o'a maega kana toatoa."
43 'Inega Ieisu vonedi vonaya, "Vaina wese 'abaga 'idia ena tauya be
Yaubada ena 'Ebeluvine valena ena lugaihiea, mana tauna weaqina
Yaubada vetunegu yamai."
44 [n] 'Inega tutuvila tauya Iudia 'abaganavo qabudi 'idia, ta edi vanue
tafwaloloyavo gamodia lugaihi dadana.

Ieisu ana to'abibodayavo gabedi
(Madiu 4:18-22; Maki 1:16-20)

5 1 [o] Taha tuta 'inaya Ieisu tovotovolo lavu Genasaleta nanavinaya
ta yo'o qabudi imai itoa vivilia ta Yaubada ena vona ivivineneqea.
2 'Inega Ieisu waga magilafudi 'itedi balabalaya mana togomana ni'a
ivawebui ta edi gomana i'utu'utudi. 3 'Inega Ieisu taha waga geluya, ta
toniwaga Saimoni vonei natalateteyea goyona balebalega. 'Inega Ieisu
toabui ta tomotau qabudi ve'itedi waga~nana 'inega.

---

[m] **4:41** Md 8:29; Mk 3:11-12 [n] **4:44** Md 4:23 [o] **5:1** Md 13:1-2; Mk 3:9-10

4 Tuta~nana ena ve'ita lu'ovoia 'inega Ieisu Saimoni vonea vonaya,
"Una talatete qawanaya eu gomana una bwa'uya ta 'iqana una 'onedi."
5 [p] Ta Saimoni voneaya, "Kaiwabu, velovelovana kuena gamonaya
agomana 'wayoqa, ge taha 'iqana ada 'onei! Ta o'a eu vona weaqina
gomana ena bwa'u 'eviviedi."
6 Ibwa'uya 'inega 'iqana 'eala va'inedi i'onedi ta gomana~dina tuta
goyona ida abuya. 7 'Inega ediavo edi waga di'wedia ilu'wayedi ina mai
ina iuledi. 'Inega imai ta waga magilafudi iluveagatuna'idi be tuta goyona
ida damana. 8 Ta tutana Saimoni Fita 'iqana adi yau 'itedi, 'inega Ieisu
'aqenaya tuqatuqanega sobadi ta voneaya, "Kaiwabu unogegu, mana ya'a
'oloto luveifagu."
9 Fita ba'e 'idewana vona 'aiqa mana enavo maega nuadi voqana qiduana
'iqana ni'a i'onedi weaqidi, 10 ta Saimoni Fita enavo Iemesa be Ioni taudi
Sebedi natunavo wese inuavoqana. 'Inega Ieisu Fita vonea vonaya, "Ge
giwaliu naha'ala, ba'e 'itaga 'inega wese 'idewani tomotau una 'ona 'aiqedi."
11 [q] 'Inega edi waga ilihi vaneyedi 'awaboqea, ta edi kulufayavo qabudi
inogedi ta Ieisu i'abibodea.

Ieisu 'oloto taha 'wago'wagoina giveaqiaqiea
(Madiu 8:1-4; Maki 1:40-45)

12 Ta tutana Ieisu toatoa taha 'abaga 'inaya, 'inega taha 'oloto
'wago'wagoina mai. Ta tuta~nana Ieisu 'itea 'inega givelukabwebwe
'aqenaya ta venoqiea vonaya, "Kaiwabu, 'eguma eu nuanua una
giveaqiaqiegu, mana o'a au fata!"
13 Ta Ieisu nimana si'otoia ta 'oloto~nana 'wafina gitonovia voneaya,
"E 'idewani, eu nuanua ena viaqia, uvevunavunaqa ta uveaqiaqi!" 'Inega
'oloto~nana ana 'wagota lukwayavonega 'evutuqia. 14 [r] 'Inega Ieisu
'oloto~nana vematamagilafuyea voneaya, "Ge taha toga una vonevonei,
ta una tauya toveguba 'inaya be una ve'itayeu. Ta 'inega eu guba una
a'uya Yaubada 'inaya eu veaqiaqi weaqina 'idewana ada luvine Mosese
'inega 'ebe'ita tomotau 'idia. 'Inega ina alamania ni'a uveaqiaqi 'evivi."
15 Ta Ieisu Valena veqidua va'ine ta tomotau qabudi imai ena vona sabi
noqolina, ta wese nuanuadi adi vihiqayavo nagiveaqiaqiedi. 16 Ta Ieisu
vaina tuta tomotau 'idiega tautauya taha di'we tomotau geqana 'inaya ta
vevenoqi Yaubada 'inaya.

Ieisu 'oloto belubeluna giveaqiaqiea
(Madiu 9:1-8; Maki 2:1-12)

17 Taha 'aubena 'inaya Ieisu qabu veve'itedi. Ta vaina Falisiavo be luvine
ana tove'itayavo imai 'abaga Ielusalema 'inega ta wese di'we Galili be

---

[p] **5:5** Ion 21:3-8 [q] **5:11** Md 19:27 [r] **5:14** Luvi 14:1-32

Iudia ’idiega, ta tomotau qabudi maega itoatoa ta ivivineneqa. Ta tutana
’inaya Ieisu tovevihiqa giveaqiaqiedi Kaiwabu ena waiwaiega.
18 ’Inega vaina tomotau taha ’oloto belubeluna ma ’ivina i’avalei
imiea nuanuadi ina luguyea Ieisu ’iawanaya ina a’uya. 19 Ta ge adi
fata mana qabu qidua va’inedi itoatoa, ’inega tovevihiqa~nana i’avalei
ivaneqea vanue debanaya, ta ana ’ubu iqeuni ta ’inega ma ’ivina ivekeuli
webui tomotau qabudi nuanidia ta Ieisu ’iawanaya ia’uya. 20 [s] Ta Ieisu
to’avala~dina edi vetumaqana ’itea, ’inega tovevihiqa~nana voneaya,
“Iagu, eu luveifayavo ni’a yanuataqodi.”
21 Ta luvine ana tove’itayavo be Falisiavo taudiega ivetala’aiedi ivonaya,
“Ba’e to’oloto, vonigo taunega ana wawa givaneqea kavona tauna
Yaubada ’idewani. Mana Yaubada ana ’aidega otaqa ana fata luveifana
nanuataqodi.”
22 Edi nuanua Ieisu ni’au alamania ’inega vonedi vonaya, “Tola’ai
weaqina giwalimiega ’idewani onuanua ’aiqa? 23 Ta isana ma’oda ena
vona ’aiqa ’oloto ba’e ’inaya, nage ena vonaya, ‘Eu ilivu luveifana ni’au
yanuataqodi’, nage ena vonaya, ‘Uya’itoto utauya’? 24 [t] Ta nuanuagu ona
alamania ya’a Tomotau Natuna me egu luvine waiwaina bwa’obwa’oya,
’inega agu fata tomotau edi ilivu luveifana ena nuataqodi.” ’Inega Ieisu
belubelu~nana voneaya, “Yavoneu, uya’itoto eu ’ebana u’avalei ta utauya
eu ’abagaya.”
25 ’Inega lukwayavonega ya’itoto tomotau qabudi ’iawadia ena ’ebe’eno
’avalei ta tauya ena ’abagaya, ta me ena qaiawa Yaubada awahawatuboya.
26 Ta tomotau qabudi nuadi voqana ’ena’ina ta me edi ’amayaba Yaubada
iawatuboya ta ivonaya, “Ba’itagana taha yani ’ebenuavoqana ni’a ka’itea.”

Ieisu Libai gabea
(Madiu 9:9-13; Maki 2:13-17)

27 Ta ’abiboda Ieisu vanuega ’ifoqe ta taha takesi ana to’ewa ana wawa
Libai ’itea ena ’ebefewa ana vanue ’inaya toatoa, ’inega voneaya, “Umai,
u’abibodegu!” 28 ’Inega Libai ya’itoto ta yani qabuna nogedi ’abo Ieisu
’abibodea.
29 ’Inega Libai ’abwaga qiduana ’iva’ava’aia ena vanuea Ieisu weaqina.
Ta takesi ana to’ewayavo ’eala be wese vaina tomotau maega imai ena
vanuea, ta qabudi i’ai. 30 [u] Ta Falisi be wese luvine ana tove’itayavo
qabudi maega itoatoa. Taudi Ieisu ana to’abibodayavo ilugwaeyedi
ivonedia, “Tola’ai weaqina takesi ana to’ewayavo be wese toluveifadi
maega o’ai’ai ta onumanuma?”
31 ’Inega Ieisu edi vona ve’iea vonaya, “Taudi aqiaqidi ge nuanuadi
togiveaqiaqi, ta ’esi tovevihiqa nuanuadi togiveaqiaqi. 32 Ya’a ge eda mai

---

[s] **5:20** Lk 7:48; Ais 43:25 [t] **5:24** Ion 5:8 [u] **5:30** Lk 15:1-2

tunutunuqidi weaqidi, ta ’esi yamai toluveifadi sabi iuladi be yaqisa ina nuagivila.”

Ieisu ena vona vedede weaqina
(Madiu 9:14-17; Maki 2:18-22)

33 ’Inega Ieisu ivonea ivonaya, “Ioni ana to’abibodayavo vaina tuta
ivevedede ta ivevenoqi Yaubada ’inaya. ’Idewani wese Falisiavo adi
to’abibodayavo iviaviaqia. Ta ma’oda ’inega o’a au to’abibodayavo ge ida
vedede, ta ’esi i’ai’ai be inumanuma kavokavovo?”
34 [v] ’Inega Ieisu vona sesebaiega vona ’eviviedi vonaya, “Ge wese
daluaqiaqiea ’eguma vaqi ana qabuyavo ina vedede tuta~nana tovaqi
me’olotona maega itoatoa, waisa? 35 Ta nawale tuta maimai ’inaya
tovaqi~nana ana aviayavo ina kafia ta ina tauyea, ’inega enavo me edi
nuavita ina vedede.”
36 Ta wese taha vona sesebai neidi vonedia, “Ge ana fata kaleko
vauvauna matavusinega kaleko ’itu’ituwaina kana bwabwadei,
mana nawale kaleko~nana kana ’utuya ’inega matavusi vauvaunana
nabwagogoma ta kaleko ’itu’ituwaina naeabu ’eviviea, ta wese matavusina
vauvaunana naeabu kavovoya. 37 Ta wese ge taha toga ’oine vauvauna
naiwaqa ukamanei wage nugwenugweina yubai ’wafidiega ’inaya, mana
nawale ’oine vauvauna wage~nana nanabahabuya ta ’inega ’oine~nana
naguiwaqa. 38 Ta ’esi luaqiaqiea be ’oine vauvauna kana iwaqia wage
vauvauna yubai ’wafidiega gamonaya. 39 Ta wese ’eguma taha toga ’oine
nugwenugweina numanuma nawale ge ’oine vauvauna nuanuana ta
navonaya, ‘’Oine nugwenugweina ana numa aqiaqi otaqina.’ ”

Ieisu ana to’abibodayavo Sabate ’inaya witi walona i’egigoluya
(Madiu 12:1-8; Maki 2:23-28)

6 1 [w] Sabate taha ’inaya Ieisu ana to’abibodayavo maega vaoqa
gamonega itautauya. ’Inega ana to’abibodayavo witi walona
i’egigoluya ta nimadiega iluqosodi ta i’ainidi. 2 [x] Ta vaina Falisi i’itedi
’inega ivonedia, “Tola’ai weaqina Sabate ana luvine ge oda ’amayabei ta
’esi oqeuqeuni?”
3 [y] ’Inega Ieisu Falisiavo edi vona ve’iea vonaya, “Nage ge oda avoi Buki
Nugwenugweina ’inaya Deibida weaqina tutana ma enavo ibotana? 4 [z]
’Inega Yaubada ena vanue ’inaya lugu ta beledi gwalagwalana ’ewei ta
’ainia. Beledi~nana ma ana luvine vonigo toveguba dimo luaqiaqiedi be
ida ’ainia. Ta Deibida enavo wese ibotana ’inega neidi maega i’ainia.”
5 ’Inega Ieisu wese vonedi vonaya, “Ya’a Tomotau Natuna Sabate ana
Kaiwabu!”

---

[v] **5:34** Ion 3:29 [w] **6:1** Luve 23:25 [x] **6:2** Ion 5:10 [y] **6:3** 1Sam 21:1-6 [z] **6:4** Luvi 24:5-9

Ieisu ’oloto nimana belubeluna giveaqiaqiea
(Madiu 12:9-14; Maki 3:1-6)

6 Wese taha Sabate ’inaya Ieisu lugu vanue tafwalolo ’inaya veve’ita. Ta
vanue~nana ’inaya ’oloto taha toatoa nimana ana ’ataqi belubeluna. 7 Ta
vaina luvine ana tove’itayavo be wese Falisiavo Ieisu ivekova makimakia
’eguma ’oloto~nana nagiveaqiaqiea Sabate ’inaya. Nuanuadi vonigo taha
’iuna ina lobei be ina ve’ewea. 8 Ta edi nuanua Ieisu ni’au alamania ’inega
’oloto~nana voneaya, “Uya’itoto umai ta utovolo tomotau ’iawadia!”
’Inega Ieisu ena vona ’abibodea.
9 ’Inega Ieisu Falisi ma ediavo vonedi vonaya, “Ba’e egu vetala’ai ’imia,
tola’ai luaqiaqieda Sabate ’inaya kana viaqi, nage yani aqiaqina kana viaqi,
nage yani luveifana, nage tomotau kana ’etoyavuidi nage kana giveluveifedi?”
10 ’Inega Ieisu tomotau qabudi ’ita makimakidi ta ’oloto~nana voneaya,
“Nimau usi’otoi!” ’Inega nimana si’otoia ta veaqiaqi. 11 Omo’e ’inega Falisi
ma ediavo igamosoala aqiaqi, ’inega taudiega iveqae tola’ai ina viaqi Ieisu
’inaya be ina givelua’ui.

Ieisu ena tovaletuyanayavo tuwelo venua’ivinedi
(Madiu 10:1-4; Maki 3:13-19)

12 Tuta omo’e ’inaya Ieisu ’watovu taha bwanaga ’inaya. ’Inega
velovelovana gamonaya vevenoqi Yaubada ’inaya. 13 Ta mahala ahalia
’inega ana to’abibodayavo qabudi gabedi imai. Ta gamodiega adi yau
tuwelo dimo venua’ivinedi be ina vetovaletuyana ’inaya, ta adi wawayavo
ba’e: 14 Saimoni (tauna wese Ieisu gabea Fita), ta taina Anidulu. Ta wese
Iemesa be, Ioni be, Filifi be, Batolomio be, 15 Madiu be, Tomasi be, mali
Iemesa tauna Alifio natuna, ta wese mali Saimoni tauna wese igabea
Seloti, 16 ta wese Iudasa (tauna mali Iemesa natuna), ta ’ebelu’ovoa Iudasa
Isakaliota, tauna nawale Ieisu nasuluvea.

Ieisu tovevihiqa qabudi giveaqiaqiedi
(Madiu 4:23-25)

17 ’Inega Ieisu ena tovaletuyanayavo maega bwanagega iwebui ta
dumi’aya itovotovolo. Ta dumi’a~nana ’inaya ana to’abibodayavo qabudi
ta wese yo’o qiduadi itoatoa. Taudi imai Ielusalema ’inega, ta wese
di’we Iudia ’abaganavo ’idiega. Ta wese mwade’wa ana totoayavo Taia
ta Saidoni ’abaganavo ’idiega iva’auta. 18 Taudi imai Ieisu ena vona
sabi noqolina, ta wese adi vihiqayavo nuanuadi nagiveaqiaqiedi. Ta
wese tomotau taudi niboana luveifadi ni’a ’wahalidi maega imai. 19 Ta
qabu~dina nuanuadi Ieisu ina gitonovi ’inega adi vihiqa nahawala ta
wese niboana luveifadi ina ’ifoqe ’idiega, mana tuta qabuna Ieisu ’inega
waiwai ’ifo’ifoqe, e ’inega ana fata tomotau qabudi nagiveaqiaqiedi.

Nuavita nagivilea qaiawa
(Madiu 5:1-12)

20 ’Abibodanaya Ieisu ana to’abibodayavo ’ita makimakidi ta vonedi
vonaya,
“Omi’a lukwalukwami ona qaiawa,
mana Yaubada ena ’Ebeluvine omi’a weaqimi.
21 [a] Ta omi’a ma botanimi ona qaiawa,
mana nawale gamomi nakoko.
Ta wese omi’a ba’itagana odoudou ona qaiawa,
mana nawale ona dagi.
22 [b] Ona qaiawa ’eguma tomotau ina vevoalanemi
nage ina nogemi
nage ina vegilemi
nage ina ’awaluveifemi
emi ’abiboda ya’a Tomotau Natuna weaqigu.
23 “Ta tuta~nana vita diavona ina ’ifoqe weaqidi ona qaiawa be ona
ou ta ona lavua, mana ami ve’ia ’ena’ina mahalaya ’eno’enova. Ta ona
nuave’avinia toveilivu luveifa diavona tubudiavo lova tovesimasimana
iveilivu luveifedi, e ’edewanina omi’a tuta omo’e ’inaya wese tomotau ina
veilivu veifemi.
24 “Ta omi’a tovekaikaiwabu nuakolokolomi,
mana emi toa meaqana ni’au olobea,
ta nawale gebu.
25 Ta tomeqabu omi’a tuta ba’e ’inaya
gamomi kokoya nuakolokolomi,
mana nawale botana qiduana ona lobea.
Ta wese ’eguma tuta ba’e ’inaya
odagidagi nuakolokolomi,
mana nawale ona nuavita ta ona dou.
26 Nuakolokolomi ’eguma tomotau qabudi
ina ’awahaqiaqiemi,
mana lova tubudiavo wese ’edewanina
tosimana ’e’eu’au’avidi i’awahaqiaqiedi.

Voalamiavo ona veyolubedi
(Madiu 5:38-48; 7:12a)

27 “Egu ve’ita ba’e ona noqolia: Voalamiavo ona veyolubedi, ta wese
tomeqabu inogenogemi ona veilivu aqiaqiedi. 28 Ta wese tomeqabu ivona
ve’alatemi ona vona veyolubedi, ta taudi iveilivu veifemi weaqidi ona

---

[a] **6:21** Ve 7:16-17; Same 126:5-6; Ais 61:3 [b] **6:22** Ion 15:19; 16:2; 1Fit 4:14

venoqi Yaubada ’inaya. 29 Ta ’eguma taha tomotau ’ae’aeuya navunuqa
’inega nimana ge una ve’iei, ta ’esi una tunugivila una awafelei wese
di’wenaya navunuqa. Ta wese ’eguma taha toga au kaleko na’ewea,
’inega ge una awatayei ta ’esi au kwakwalufai wese una neia. 30 Ta wese
’eguma taha tomotau ’iuya nanoqi yani taha weaqina, e ’inega yani~nana
una neia. Ta ’eguma taha toga eu kulufa na’ewea ta ’inaya ’eno’enova, e
’inega kulufa~nana weaqina ge una noqi ’eviviei. 31 [c] Ta tola’ai nuanuami
tomotau ina viaqia ’imia, e wese omi’a ’idewana ona viaqa ’aiqa ’idia.
32 “Ta ’eguma vaina tomotau iveyolubemi ta taudimo oveyoluba
’eviviedi ’inega ge taha wese ana aqiaqi ’imia, mana toluveifadi wese
ediavo iveyolubedi, ’inega taudi ta omi’a emi ilivu ’aidegana. 33 Ta wese
’edewani ’eguma vaina tomotau ihiulemi ta wese taudimo oiuledi, ’inega
ge taha wese ana aqiaqi ’imia, mana toluveifadi wese ediavo ihiuledi.
’Inega taudi ta omi’a emi ilivu ’aidegana. 34 Ta ma’oda ana aqiaqi ’eguma
tomotau emi veyoluba ni’a oneidi ta nuanuami ina nei ’eviviemi? Ge wese
aqiaqina, mana ’idewani toluveifadi iviaqia ediavo ’idia ta inuaia ve’ia ina
loba ’eviviea.
35 “Ta omi’a luaqiaqiemi be voalamiavo ona veyolubedi ta ona
veilivu aqiaqiedi. Ta wese ’eguma taha yani ona neidi ta ’idia ’eno’eno,
e ’inega gebu yani~nana weaqina ona ba’eba’e be ina nei ’eviviemi.
’Eguma ’idewani ona viaqia e ’inega nawale ami ve’ia qiduana ona
lobea, be ’inega omi’a Toatoa Vanena natunavo. Mana Yaubada tomotau
aqiaqidi ta toluveifadi be wese taudi ge nuanuadi ina lukaiwa ’inaya
nuakolokoloyedi.
36 “’Inega omi’a wese tomotau ona nuakolokoloyedi ’idewani Tamami
nuakolokoloyemi.

Tomotau ge ona ’awaluveifedi
(Madiu 7:1-5)

37 [d] “Tomotau ge ona ’awaluveifedi, ’inega nawale Yaubada ge wese
na’awaluveifemi. Ta wese tomotau gebu ona ve’ewedi, be ’inega omi’a
wese ge ve’ewa ona lobei. Ta ’esi tomotau ona nuataqodi be ’inega omi’a
wese Yaubada nanuataqomi. 38 [e] Ta omi’a tomotau emi veyoluba ona nei
kavovodi, ’inega wese Yaubada nanei kavovomi ta ena veyoluba qidua
va’inena ’imia naguiwaqia, mana tola’ai ona viaqia tomotau ’idia, e wese
’edewani Yaubada naviaqa ’aiqa ’imia.”
39 [f] ’Inega Ieisu vona sesebai ba’e neidi vonaya, “Nage ana fata taha
matakwaya iana wese matana kwayakwayana navanugwetea? Gebu!
Mana ’eguma ’edewanina, nawale magilafudina guli gamonaya ina
be’u. 40 [g] Ta wese ’edewani tosikulu taha gebu ana fata be ena tove’ita

---

[c] **6:31** Md 7:12 [d] **6:37** Md 6:14 [e] **6:38** Mk 4:24 [f] **6:39** Md 15:14 [g] **6:40** Md 10:24-25

ena alamani naveqidua va'inei. Ta 'eguma tosikulu~nana ena alamani naveqidua 'inega magilafudi edi alamani nave'aidega.

41 "Ge daluaqiaqieu be taiu una voneaya, 'O'a matauya 'aiwe kisemanina 'eno'eno', mana o'a wese matauya kigabugabu 'eno'enova ta ge uda 'itei?
42 'Inega taiu ge una voneaya, 'Taigu, 'aiwe kisemanina matauyega ena 'ewa yavulea', mana o'a wese kigabugabu qiduana matauya 'eno'enova ta ge uda 'itei. Vonahaqiaqi, o'a tou'ava! Ta 'esi luaqiaqieu be o'a kigabugabu matauyega una madu'ewa yavulei be yaqisa una 'ita aqiaqi, ta 'abiboda taiu matanega 'aiwe kisemanina una 'ewa yavulea.

'Aiwe vuaqina
(Madiu 7:16-20; 12:33-35)

43 "'Aiwe aqiaqina gebu ana fata navuaqa veifa. Ta wese 'edewana 'aiwe luveifana gebu ana fata navuaqa aqiaqi. 44 'Inega 'aiwe 'aidega 'aidega vuaqidi 'idiega kana alamanidi to'aiwe aqiaqina ta to'aiwe luveifana. Vonahaqiaqi, gebu ana fata 'ue 'inega 'ala'ai vuaqina kana lobei, ta wese talitali 'inega ge ana fata mwakikoi vuaqina kana lobei. 45 Ta tomotau edi ilivu wese 'edewani. 'Eguma taha 'oloto ena nuanua aqiaqina, e 'inega wese ena ilivu qabuna aqiaqina. Ta 'eguma taha 'oloto ena nuanua luveifana, e 'inega wese ena ilivu qabuna luveifana. Mana 'eguma nuanua luveifadi giwalimia i'eno'eno 'inega wese tuta qabuna 'awamiega vona luveluveifadi i'ifo'ifoqe.

Vanue ana to'eyoqona magilafudi
(Madiu 7:24-27)

46 [h] "Ta tola'ai weaqina o'awa-Kaiwabuyegu, ta egu vona gebu oda matayagedi?"

Ta wese Ieisu vonedi vonaya, "Vona diavona yaveveqaeyedi 'eguma aiqabu ina noqolidi ta ina viaqidi, e 'inega taudi 'idewana taha to'eyoqona ena vanue nayoqonia ena alamani aqiaqi 'inega. Nugweta ena avutugu aqiaqina navenua'ivinia ta wese ena 'oqola falafaladi 'idewana agumo naluda'edi. Ta 'inega bwa'obwa'o aqiaqinaya navetovolodi ta vanue~nana nayoqonia. 47 Ta 'eguma taha toga namai 'iguya ta egu vona nanoqolidi ta naviaqidi, 'inega tauna 'edewani taha to'eyoqona ena vanue nayoqonia ena alamani aqiaqi 'inega. E tauna weaqina ena ve'itemi. 48 Tauna ena avutugu aqiaqina nugweta navenua'ivinia, 'inega ena 'oqola 'idewani agumo miedi ta vetovolodi, ta 'inega ena vanue yoqonia. Ta tuta~nana 'wei qiduana webui ta seuseu inoqa be yaqina vunuqa 'inega ge ana fata daqeu yavulei, mana ena vanue yoqonia bwa'obwa'o aqiaqina 'inaya ta wese 'oqola falafaladi 'inega.

---

[h] **6:46** Md 7:21

49 "Ta 'eguma taha toga egu vona nanoqolia ta ge naviaqidi, e tauna
'edewani to'eyoqona vanue gelasa 'inaya ena vanue yoqonia ta 'oqola
kavokavovo vetovolodi gelasaya. Ta tutana 'wei qiduana webui ta seuseu
inoqa, 'inega vanue~nana buini ta qeu yavulea ge taha da'eno."

Ieisu toluavia edi tovamatana ena tofewa giveaqiaqiea
(Madiu 8:5-13)

7 1 Ieisu ena vona tomotau 'idia ni'a lu'ovoia 'inega nogedi ta lugu
'abaga Kafaneumi 'inaya. 2 Ta 'abaga~nana 'inaya toluavia me Loma
edi tovamatana taha me ena tofewa itoatoa. Tovamatana~nana ena
tofewa ba'e veyoluba aqiaqiea, ta vihiqa qiduana lobea be tuta goyona
na'aliga. 3 Ta tovamatana~nana Ieisu ena mai valena noqolia. 'Inega
vaina me Diu taudi 'abaga ana tovanugwetayavo vetunedi Ieisu 'inaya ina
noqiei namai be ena tofewa nagiveaqiaqiea. 4 Ta kaiwabu diavona ni'au
imai Ieisu 'inaya ta ivenoqiea ivonaya, "Kaiwabu, nuanuama qiduana una
mai kana tauya iama taha 'inaya, ta ana vita una givemeaqania, mana
tauna 'oloto aqiaqina 5 ta me Diu qabuma veveyolubema, ta wese ema
vanue tafwalolo ni'au yoqonia weaqima."
6 'Inega Ieisu awafela ta maega itautauya. Tuta goyona ina 'ifoqe
tovamatana~nana ena vanuea, 'inega wese enavo vaina vetunedi Ieisu
'inaya sabi awatayana ta imai ivoneaya, "Kaiwabu, ema tovamatana
vonaya o'a 'oloto qiduau 'inega ge daluaqiaqieu be una lugu ena vanuea.
7 Ta wese ge daluaqiaqieu be tauna maega 'edaya ona veloba. Ta
nuanuana ba'ade una vonamo ta 'inega ena tofewa naveaqiaqi. 8 Mana
tauna wese ni'a alamania luvine ana 'abiboda weaqina ta ana tovamatana
qiduqiduadi 'abi'abibodedi. Ta wese ena toluaviayavo luluvinedi, ta
'eguma taha navoneaya, 'Utauya!' e natauya, ta 'eguma taha wese
navoneaya, 'Umai!' e namai. Ta wese 'eguma ena tofewa taha navoneaya,
'Ba'e uviaqi!' e 'inega naviaqia."
9 Ba'e vona diavona Ieisu ni'a noqolia, ta nuana voqana aqiaqi,
'inega tunugivila tomotau qabudi i'abi'abibodea 'idia ta vonedi vonaya,
"Vonahaqiaqi, lova ge wese taha toga eda 'ita lobei me Isileli 'imiega ena
vetumaqana 'oloto ba'e 'idewani!"
10 'Inega tovamatana enavo i'evivi itauya ena vanuea, ta tofewa~nana
i'itea ni'au veaqiaqi.

Ieisu wada'e natudi me'olotona 'aligega giveya'itoto 'eviviea

11 Ta ge tuta kuena 'abibodanaya Ieisu tauya taha 'abaga 'inaya ana
wawa Neini. Ta ana to'abibodayavo be wese yo'o qiduadi i'abibodea.
12 'Inega 'ifoqe 'abaga~nana ana 'ebelugu 'iawanaya, 'inega taha to'aliga
tomotau i'avalei i'ifo'ifoqe miea 'abagega. Ta to'aliga~nana tauna wada'e
natuna me'olotona 'aidega otaqina. 'Inega wada'e~nana tomotau qabudi

maega ’abagega itautauya sabi tavunina. 13 Tutana Ieisu wada’e~nana
’itea ’inega nuakolokoloyea voneaya, “Ge una dou.” 14 ’Inega vanaqo ta
to’aliga~nana ana uma gitonovia ta to’avala~dina iveutovolo. ’Inega Ieisu
vonaya, “Kilakai, yavoneu uya’itoto!” 15 [i] ’Inega ’aligega ya’itoto ’evivi ta
ve’ale veqae. ’Abo Ieisu kilakai~nana inana nei ’eviviedi.
16 [j] Omo’e ’inaya tomotau qabudi me edi ’amayaba Yaubada
imwaninivea ta iawatuboya ivonaya, “Tovesimasimana qiduana ni’au
’ifoqe mai nuanidaya. Ba’e Yaubada ena iula ita’a ena tomotauyavo
’idaya.”
17 Ta Ieisu Valena yani ba’e weaqina iyawalea di’we Iudia ’abaganavo
’idia, ta wese di’we taha taha ’idia.

Ioni Togivebabitaiso ena vetala’ai Ieisu weaqina
(Madiu 11:2-19)

18 Ta Ioni ana to’abibodayavo Ieisu ena viaqayavo weaqina isimanea
’inaya. ’Inega Ioni ana to’abiboda magilafudi gabedi imai 19 [k] ta
luvetunedi ina tauya Kaiwabu ’inaya ta ina vetala’aiea ina vonaya, “Nage
o’a To’etoyavua~nana tauna weaqina aba’eba’e, nage mali ’oloto weaqina
ana ba’eba’eyea?” ’Abo itutuvila itauya.
20-21 Ta omo’e tutana ’inaya Ieisu tovevihiqayavo adi vihiqa taha
taha ’idiega giveaqiaqiedi, ta wese niboana luveifadi tomotau ’idiega
’wavi ’ifoqeyedi. Ta wese matadi kwayakwayana giveaqiaqiedi. ’Inega
tuta~nana magilafudina imai Ieisu ’inaya ivoneaya, “Ioni Togivebabitaiso
vetunema amai sabi vetala’aieu nage o’a To’etoyavua~nana, nage mali
’oloto ana ba’eyea?”
22 [l] ’Inega magilafudi edi vetala’ai Ieisu ve’iea vonaya, “Ona ’evivi
be Ioni ona vematamagilafuyea yani diavona ni’au onoqolidi ta o’itedi
weaqina, mana matadi kwayakwayana ni’a i’ita aqiaqi be, ’aqedi
belubeluna itauya aqiaqi be, ’wago’wagoidi ni’a ’wafidi ve’evau ’evivi
be, teniqadi kwavana vona ni’a inoqolia be, to’aliga iya’itoto ’evivi
mayawaidi, ta wese lukwalukwadi vale aqiaqina ni’au inoqolia. 23 ’Inega
ona tauya Ioni ona vonea weaqigu ge navenuana magilafu, mana ’eguma
taha toga ena vetumaqana ’iguya ge nadawalili e tauna naqaiawa.”

Ieisu simana Ioni weaqina

24 Ioni ana to’abibodayavo ni’a i’evivi itauya, ’inega Ieisu ve’ale
tomotau qabudi ’idia Ioni weaqina simana vonaya, “Lova qabumi di’we
tomotau geqana ’inaya otauya Ioni ena vona sabi noqolina, ta tola’ai
nuanuami vonigo oda ’itei? Nage taha ’oloto dawalilina kavona didiala

---

[i] **7:15** 1Kin 17:23; 2Kin 4:36 [j] **7:16** Lk 1:68 [k] **7:19-20** Same 40:7; Mal 3:1; Ve 1:8
[l] **7:22** Ais 35:5-6; 61:1; Lk 4:18

yaqina yueyuea o'itea? Gebu! 25 Nage otauya taha 'oloto ana kaleko
kaikaiwabuna sabi 'itana? Gebu, mana taudi ma adi kaleko kaikaiwabuna
ta edi kulufa qiduana toluvine qiduqiduadi edi vanue 'ena'ena'ina 'idia
itoatoa. 26 [m] 'Inega tola'ai weaqina otauya di'we tomotau geqana 'inaya?
Nage onuaia vonigo tovesimasimana taha oda 'itea, waisa? Vonahaqiaqi,
'oloto~nana ni'a o'itea tovesimasimana qabudi veqidua va'inedi. 27 [n]
Ioni~nana weaqina lova Yaubada Buki Nugwenugweina 'inaya ba'e
'idewani maduvonayea,

'Egu tovale'ewa ena vetunei nanugweta,
be eu 'eda naqadalia.' "

28 'Inega Ieisu wese vonaya, "Ioni tauna totoa bwa'obwa'o qabudi veqidua
va'inedi, ta tomeqabu Yaubada ena 'Ebeluvine gamonaya itoatoa taudi
Ioni iveqidua va'inea."

29 [o] 'Inega yo'o~dina ta wese takesi ana to'ewayavo Ieisu ena vona ba'e
inoqolia ta Yaubada ena 'eda i'awahaqiaqiea ta iawatuboya, mana taudi
lova Ioni givebabitaisodi. 30 [p] Ta Falisiavo be luvine ana toalamaniavo
Yaubada ena nuanua weaqidi inogea, mana taudi ge nuanuadi lova Ioni
dagivebabitaisodi.

31 'Inega Ieisu vonedia, "Omi'a lagata ba'e 'itaga ma'oda otoatoa 'aiqa,
ta ma'oda 'inega ena giveleleqa 'aiqemi emi ilivu weaqina? 32 Nage ena
vonemi omi'a kavona gogama 'ebevegimwane gamonaya ilahalaha ta
ediavo 'idia ivegabagaba ivonaya,

'Emavo ma'oda, ima'a alavulavua
ta ge oda ouou,
ta wese a'ewa'ewabamu
ta ge oda doudou.'

33 Ba'e 'ebevetalatutula~nana ni'a yavonemi, mana Ioni Togivebabitaiso
mai ta beledi ge da'ai'ai ta 'oine ge danumanuma. Ta 'inega omi'a ovonaya
be Ioni niboana luveifana da'wahali. 34 [q] Ta ya'a Tomotau Natuna yamai
ya'ai'ai ta yanumanuma ta wese weaqigu olugwae ovonaya, ''Oloto
ba'e 'ai 'avana ta wese numa 'avana, ta wese takesi ana to'ewayavo be
tomotau luveluveifadi veiaianedi.' 35 Tomeqabu Yaubada ena alamani
qiduana ialamani aqiaqiea, e taudi alamani~nana wese i'awahaqiaqiea ta
i'abi'abibodea."

Taha vavine toluveifana Ieisu 'aqena dede'wega iwaqia

36 Taha tuta Falisi taha ana wawa Saimoni Ieisu 'ebe'ewei maega ina 'ai.
'Inega Ieisu lugu ena vanuea ta toabui sabi 'ai. 37 [r] Ta omo'e 'abaga~nana
'inaya taha vavine ena ilivu luveifana toatoa. Vavine~nana ni'au

---

[m] **7:26** Lk 1:76 [n] **7:27** Mal 3:1 [o] **7:29** Lk 3:12 [p] **7:30** Md 21:32 [q] **7:34** Lk 15:2
[r] **7:37** Md 26:7; Mk 14:3; Ion 12:3

alamania Falisi ena vanuea Ieisu ’ai’ai. ’Inega dede’wa meilana aqiaqina
ta ana maisa agona ma botolina miea viaviaqina alabasita ’inega. 38 ’Inega
lugu ta tuqatuqanega sobadi Ieisu ’aqenaya doudou ta mataelunega Ieisu
’aqena vebutea ta debana kuena ’inega talaveayea, ta wese Ieisu ’aqena
yaoqia ’inega ’abiboda dede’wa~nana ’ewei ta ’aqena iwaqia. 39 ’Inega
Falisi~nana nuana tonovea Ieisu weaqina ta taunega vonaya, “’Oloto ba’e
’eguma tauna tovesimasimana, e ’inega nahalamania vavine ba’e ni’a
gigitonovia tauna toluveifana.”
40 Ta Ieisu voneaya, “Saimoni, nuanuagu taha yani weaqina ena voneu.”
Ta Saimoni vonaya, “Kaiwabu, uvonegu.”
41 ’Inega Ieisu voneaya, “Tomotau magilafudi iloaga tovekaikaiwabu
taha ’inaya. Taha tomotau ana aga qiduana kavona ya’wala ’aidegina
nafewa ana ve’ia ’idewani. Ta wese iana ana aga tufwana goyona
kavonaya wai’ena ’aidegina nafewa ana ve’ia ’idewani. 42 Ta magilafudina
adi aga ge adi fata ina ve’iei, ’inega kaiwabu~nana magilafudina adi
aga nuavetavunia. ’Inega ena vetala’aieu magilafudina ’idiega togama
kaiwabu~nana nalukaiwa qiduana ’inaya?”
43 ’Inega Saimoni Ieisu ena vona ve’iea vonaya, “Nage ’oloto~nana
tauna ana aga qiduana nalukaiwa qiduana kaiwabu~nana ’inaya.”
Ta Ieisu voneaya, “Vonahaqiaqi, eu nuanua tunutunuqina.”
44 ’Inega Ieisu tunugivila vavine~nana ’inaya ta vonaya, “Saimoni,
ba’e vavine~nana ena viaqa weaqigu u’itea gebu ’idewani o’a, mana eu
vanuea yaluguwai ta go’ila ’aqegu ana ’utu weaqina gebu uda neigu. Ta
vavine ba’e mataelunega ’aqegu ’utudi ta debanega talaveayedi. 45 Ta
wese eu lukaiwa ge uda ve’itayei ’iguya yaoqega, ta ’esi tauna tuta~nana
ya’ifoqe ve’ale ’aqegu ’eyaoyaoqidi. 46 Ge wese dede’wa uda iwaqia ’iguya
ta tauna ena dede’wa meilana aqiaqinega ’aqegu iwaqidi. 47 Tauna ena
luveifana qabuna ni’au yanuavetavunidi, ’inega veveyolubegu qiduana.
Ta ’eguma togama ena luveifana goyona ena nuataqoya, ’inega wese ena
veyoluba ’iguya goyona.”
48 ’Inega Ieisu vavine~nana voneaya, “Eu luveifana ni’au yanuataqoya.”
49 Ta tomotau diavona nawale i’ai’ai Ieisu ena vona inoqolia ta
taudiega iveveqae ivonaya, “Isana to’oloto ba’e, mana luveifana qabuna
nuanuataqodi?”
50 [s] ’Inega Ieisu vavine~nana voneaya, “Eu vetumaqana ’inega ni’au
’etoyavua ulobea, ’inega me eu nuadaumwala una tauya.”

Vivine vaina Ieisu ma enavo ihiuiuledi

8 1 ’Abiboda Ieisu tutuvila tauya ’abaga qiduqiduadi be goyogoyodi
’idia ta Yaubada ena ’Ebeluvine valena aqiaqina lugaihiea. Ta

---

[s] **7:50** Lk 8:48; 18:42

Tuwelo~dina maega itauya. 2 [t] Ta wese vaina vivine maega iluvivila,
taudi lova ’idiega niboana luveifadi Ieisu ’wavinidi i’ifoqe, ta wese adi
vihiqayavo giveaqiaqiedi. Taudi vivine~dina adi wawayavo ba’e: Meli
Magidala, lova tauna ’inega niboana luveifadi adi yau seveni Ieisu
’wavinidi i’ifoqe, 3 ta wese Ioana, taudi kini Elodi ena tofewa ana wawa
Kusa moqanena, ta wese Susana be vaina vivine maega. Ba’e vivine~dina
edi kulufayega Ieisu ma enavo ihiuledi ta i’itamakidi.

Witi vewanina vona sesebaina
(Madiu 13:1-9; Maki 4:1-9)

4 Taha tuta ’inaya qabu qiduadi ’abaga taha taha ’idiega imai ta
itoava’auta Ieisu ’inaya. ’Inega vona sesebaiega ve’itedi vonaya,
5 “Tovaoqa taha ena vaoqaya tauya ta witi vewanina veyavuledi,
ta vaina vewana ’edabalaya iavuta, ’inega tomotau ’aqediega
i’evaqosoqosodi, ta manu i’itedi ’inega iwebui mai ta i’ainidi. 6 Ta vaina
vewana dabodabo ’inaya iavuta ta ge bwa’obwa’o qiduana, ’inega itabo
ta ’abiboda imwatuqu, mana bwa’obwa’o~nana ge niginigina. 7 Ta wese
vaina vewana talitali gamonaya iavuta, ta maega itabo vinivinioya,
’inega talitali vewaiwai ta fai ve’aligidi. 8 Ta wese vaina vewana
bwa’obwa’o aqiaqina ’inaya iavuta ta itabo ta iveqidua ’inega ivuaqa. Ta
’idiega bolimana aqiaqina lobea, mana vewana ’aidega ’aidega ’idiega 100
lobedi.”
’Inega Ieisu tomotau qabudi vonedi vonaya, “’Eguma ma taniqami vona
ba’e ona noqolia.”

Vona sesebai ena ’ifoqe ’iuna
(Madiu 13:10-17; Maki 4:10-12)

9 Ta ’abiboda Ieisu ana to’abibodayavo ivetala’aiea ivonaya, “Vona
sesebai ba’e, ma’oda ana alamani?”
10 [u] ’Inega Ieisu vonedia, “Omi’a Yaubada ena ’Ebeluvine gamo aqiaqina
ana alamani ni’a awafelea ’imia.
‘Ta mali tomotau vona sesebaiega yaveve’itedi, mana inoqonoqolia
ta nuadi ge da’eqa’ui,
ta wese ma matadi,
ta ge ida ’ita aqiaqiea.’ ”

Witi vewanina vona sesebaina Ieisu givesimatalia
(Madiu 13:18-23; Maki 4:13-20)

11 ’Inega Ieisu vonaya, “Vona sesebaina ana giyavua ba’e ’edewana:
Vewani~nana ni’a ya’inanea tauna Yaubada ena vona. 12 Ta vaina

---

[t] **8:2** Md 27:55-56; Mk 15:40-41; Lk 23:49 [u] **8:10** Ais 6:9-10

tomotau kavona vewana~dina ’edabalaya iavuta, mana Yaubada ena vona
inoqolia, ta Seitani maimai ta vona~nana giwalidiega ’ewa’ewa yavulea,
’inega ge adi fata Yaubada ina vetumaqanei be ’etoyavua ina lobei. **13** Ta
vaina tomotau kavona vewana~dina iavuta bwa’obwa’o ma dabodabona
’inaya, mana Yaubada ena vona inoqolia ta weaqina iqaiawa. Ta
kwalamidi gebu, ’inega tuta kukusana ’inaya ivetumaqana, ta tuta~nana
Seitani nasitonovidi ’inega ina be’u kwayavona. **14** Ta vaina tomotau
kavona vewana~dina talitali gamonaya iavuta, mana taudi Yaubada ena
vona inoqolia, ta edi toa be wese kaikaiwabu weaqina inuanua, ta wese
bwa’obwa’o ana qaiawa ’inaya iawafeledi, ’inega Yaubada ena vona ge
davuaqa ’idia. **15** Ta ’esi vaina tomotau kavona vewana~dina bwa’obwa’o
aqiaqina ’inaya iavuta. Taudina aqiaqi otaqidi ta giwalidi iawafelea
Yaubada ’inaya, mana ena vona inoqolia ta ikafi’i’ihia, e ’inega vuaqa
aqiaqina ’ifo’ifoqe ’idiega.”

Lamufa vona sesebaina
(Maki 4:21-25)

16 [v] ’Inega wese Ieisu vonedi vonaya, “Gebu taha toga lamufa nagabui
naha’ukwaivei ’ulena nage ’ivi ’ayanaya, ta ’esi vunavunaqaya naha’ui be
’inega tomeqabu ilugu vanuea nasimatalidi.
17 [w] “Mana yani qabuna ’wai’waivina be a’ua’ukwaivina nawale na’ifoqe
vunavunaqaya ta tomotau qabudi ina ’itea ta wese ina alamani aqiaqiea.
18 [x] “’Inega yani qabuna onoqonoqolia e ona nuave’avina aqiaqiea.
Mana tomeqabu egu vona inoqola aqiaqiea e nawale edi alamani
nave’ena’i. Ta tomeqabu egu vona ge ida noqolia, e nawale edi alamani
goyona ’idia ’eno’eno Yaubada na’ewa yavulea.”

Ieisu inana be tainavo isalia
(Madiu 12:46-50; Maki 3:31-35)

19 ’Abibodanaya Ieisu inana be tainavo imai sabi ’itana. Ta qabu
qidua va’inedi itoatoa, ’inega ge adi fata ina lugu Ieisu ’inaya. **20** ’Inega
taha tomotau Ieisu voneaya, “Kaiwabu, inau be taimwavo ’atamanaya
itovotovolo, ta nuanuadi ina ’iteu.”
21 ’Inega Ieisu vonedi vonaya, “Tomeqabu Yaubada ena vona inoqolia ta
ivelumatamatayagea, e taudi inagwavo be wese taigwavo.”

Ieisu wedilia wese nufula givedaumwalia
(Madiu 8:23-27; Maki 4:35-41)

22 Taha tuta ’inaya Ieisu ana to’abibodayavo vonedi vonaya, “Kana gelu
kana vaukamana lavu di’wenaya.” ’Inega taha waga igelui ’abo itauya.

---

[v] **8:16** Md 5:15; Lk 11:33 [w] **8:17** Md 10:26; Lk 12:2 [x] **8:18** Md 25:29; Lk 19:26

23 Tuta~nana ivavabala Ieisu matana dune ta ’eno’eno waga gamonaya.
’Inega yaqina waiwaina ’ifoqe ta nufula qiduadi waga gamonaya goi
vedodoya, ’abo tuta goyona ida damana.
24 ’Inega to’abiboda~dina idivanoya ivoneaya, “Kaiwabu, Kaiwabu,
uya’itoto mana tuta goyona kana damana!”
’Inega Ieisu ya’itoto, ta yaqina be nufula lugwaeyedi vonedia, “Olua’u!”
Tuata yaqina be nufula ’avalagwaedi.
25 ’Inega Ieisu ana to’abibodayavo vonedi vonaya, “Ma’oda? Nage ge
oda vetumaqanegu, waisa?”
Ta taudi imwaniniva ta wese nuadi voqana, ’abo taudiega ivonaya,
“To’oloto ba’e, mana yani qabuna luluvinedi, ta wese yaqina be nufula
bonana ivematamatayagea?”

Ieisu taha ’oloto gamonega niboana luveifadi ’wavi ’ifoqeyedi
(Madiu 8:28-34; Maki 5:1-20)

26 Ta ni’au di’we Galiliega ivaukamana ilugu me Gelasine edi di’we
’inaya. 27 Ieisu ni’a webui balabalaya, ’inega taha ’abaga~nana ana
’oloto ’ifoqe mai ’inaya. Ta ’oloto~nana niboana luveifadi ni’a i’wahalia.
Ta tuta kuena ge davekaleko ta wese vanuea ge datoatoa, ta ’esi tuta
qabuna deba’unu ’idia toatoa. 28-29 Ta tuta kuena ’inaya niboana luveifana
’oloto~nana luvekwavekwavea, ’inega tomotau nimana be ’aqena
iyoqonidi seniega ta i’itamakia. Ta seni~nana ’eluhufeufedi ta niboana
luveifana ’ebe’ewei tauyea di’we ilumakavinaya ’idia.
Ta tutana ’oloto~nana Ieisu ’itea ’inega ’alabwau ta ’aqenaya
givelukabwebwe. ’Inega Ieisu voneaya, “Niboana luveifana, ’oloto bena’e
’inega u’ifoqe mai!”
’Inega niboana~nana bonana qiduanega gaba vonaya, “Ei Ieisu,
o’a Yaubada Toatoa Vanena Natuna, tola’ai nuanuau una viaqi ’iguya?
Yavevenoqieu, visiqa ge una neigu.”
30 ’Inega Ieisu vetala’aiea voneaya, “Ma’oda au wawa?”
’Inega vonaya, “Agu wawa ’Ea’ealima”, mana niboana luveifadi koyadi
ni’au ilugu ’oloto~nana gamonaya ta itoatoa.
31 Ta niboani~dina Ieisu ’inaya ivenoqi waiwai ivonaya, “Gebu una
felawebuiema vetoa ge ana ’ebelu’ovoamo ana wawa Abisi ’inaya.”
32 Ta taha bwanaga veanaya bawe qabudi iduaduala. ’Inega niboana
luveifadi Ieisu ivenoqiea nahawafeledi ina lugu bawe ’idia, e ’inega Ieisu
awafeledi. 33 ’Inega i’ifoqe ’oloto~nana gamonega ta bawe ’idia ilugu, ta
bawe diavona ikwava ta koyadi ivegaligali’wa’wa itauya dabega iwebui
lavuya ’abo igavivila.
34 Bawe adi to’itamakiavo yani qabuna ’ifoqe ni’a i’itea, ’inega ivihila
itauya, ta valena isimana dadanea ’abaga qiduqiduadi be goyogoyodi
ana totoayavo ’idia. 35 ’Inega imai be nuanuadi wese taudi matadiega

ina ’itea tola’ai ni’a ’ifoqe. Ta tutana imai Ieisu ’inaya ’inega ’oloto~nana
i’itea lova niboana luveifadi iluvekwavea. Tauna ena nuanua ni’au
veaqiaqi ta vekaleko ’abo Ieisu ’aqenaya toabui toatoa. Ta tomotau qabudi
imwaniniva.
36 Ta tomotau diavona Ieisu ena viaqayavo ni’a i’itedi ’abibodanaya
i’evivi edi ’abagaya ta ’oloto~nana lova niboana luveifadi i’wahalia ena
veaqiaqi weaqina ivelulu’uyayea ediavo ’idia. 37 ’Inega me Gelasine qabudi
imwaniniva qiduana ta Ieisu ivonea vonigo nanogedi ta edi di’we ’inega
natauya. ’Inega Ieisu wagaya gelu ’evivi nogedi tauya. 38 Ta ’oloto~nana
tawadega veaqiaqi mai Ieisu ’inaya venoqiea vonaya, “Nage ana fata ena
’abibodeu?”
’Inega Ieisu ’oloto~nana luvetunei voneaya, 39 “Ge au fata una
’abibodegu, ta ’esi una ’evivi una tauya eu ’abagaya, ta Yaubada ena
veyoluba qiduana ’iuya weaqina una velulu’uyayea.”
E ’inega ’oloto~nana tauya, ta tola’ai Ieisu ni’a viaqia ’inaya simana
dadanea ’abaga~nana gamonaya.

Yailo natuna vevihiqa
(Madiu 9:18-19; Maki 5:21-24)

40 Tutana Ieisu ma ana to’abibodayavo i’evivi Galili ’inaya, ’inega
qabu qiduadi me edi qaiawa Ieisu i’ebe’ewea, mana tauna weaqina
iba’eba’e. 41 ’Inega taha ’oloto ana wawa Yailo, tauna vanue tafwalolo ana
tovanugweta, mai Ieisu ’aqenaya iwa’odu ta venoqiea maega ina tauya
ena vanuea, 42 mana natuna mevavinena ’aidega otaqina tuta goyona
na’aliga. Ta gwama~nana ana ya’wala tuwelo ’idewana ni’a lobea.
’Inega Yailo maega ’edaya itautauya, ta wese qabu qidua va’inedi
i’abibodedi ta Ieisu ivelia’i’ia.

Vavine taha nuanuana Ieisu ana kaleko nagitonovia
(Madiu 9:20-22; Maki 5:25-34)

43 Ta qabu~dina nuanidia taha vavine ma ana vihiqa maega itautauya.
Ta ana vihiqa sulalina inoqa ya’wala tuwelo ’idia, ta nawale inoinoqa,
mana ge taha toga ana fata dagiveaqiaqiei. 44 ’Inega vavine~nana Ieisu
’abibodanega mai ’abo ana kwakwalufai noyana gitonovia, ta omo’e
tutana ’inaya sulalina yafaha kwayavonia.
45 ’Inega Ieisu vonaya, “Togama gitonovigu?”
’Inega qabudi ivegeqa ta Fita voneaya, “Kaiwabu, u’itedi qabu qiduadi
ivevelia’avala ’inega ilu’oneu.”
46 Ta Ieisu voneaya, “Taha toga agu kwakwalufai gitonovia, mana
yalutonovia ’iguyega egu waiwai ’ifoqe.”
47 Ta vavine~nana nuanuana naoukwaiva, ta ge ana fata mana Ieisu
ni’a alamania ena waiwai vaukamana ’inaya. ’Inega vavine~nana me

ena tatava mai Ieisu ’inaya ta ’aqenaya iwa’odu. ’Inega tomotau qabudi
’iawadia simana ’ifoqeyea tola’ai weaqina Ieisu ana kwakwalufai gitonovi,
ta ma’oda ’inega veaqiaqi kwayavona.
48 [y] ’Inega Ieisu vavine~nana voneaya, “Natugu, eu vetumaqana ’inega
ni’a uveaqiaqi. Uya’itoto me eu nuadaumwala una tauya.”

Yailo natuna ’aligega Ieisu giveya’itotoya
(Madiu 9:23-26; Maki 5:35-43)

49 Ieisu nawale vonavona vavine~nana ’inaya, ’inega vanue tafwalolo
ana tovanugweta Yailo ena vanuega taha tomotau vale miea ’inaya
vonaya, “Natuhu yawaina ni’a gumwala, ’inega Tove’ita ge una ve’aqe
visiqi.”
50 Vale ba’e Ieisu noqolia ’inega Yailo vonea vonaya, “Ge giwaliu
naha’ala, ta ’esi una vetumaqanamo, natuhu nawale naveaqiaqi.”
51 ’Inega itutuvila itauya ’abo vanuea i’ifoqe. Ta Ieisu tomotau qabudi
awatayedi ge taha toga nalugu. Ta nuanuana Fita be, Ioni be Iemesa ta
wese gwama~nana tamana be inana maega ina lugu. 52 Ta vaina tomotau
nawale idoudou ta wese i’ewa’ewabamu gwama~nana weaqina. ’Inega
Ieisu vonedia, “’Elovemi, ge ona dou! Gwama ba’e ge da’aliga ta ’esi ’eno
motaiva ’eno’eno.”
53 ’Inega todou Ieisu idagiea, mana ialamania gwama ba’e ni’a ’aliga.
54 ’Inega ilugu ta Ieisu gwama nimanaya kafi ta voneaya, “Natugu,
uya’itoto!” 55 ’Inega gwama~nana yawaha ’evivi ta lukwayavonega
ya’itoto. ’Inega Ieisu gwama inana be tamana vonedi ’abwaga ina neia
na’ai. 56 Yani ba’e weaqina tamana be inana nuadi voqana aqiaqi. Ta
Ieisu luvinedi vonedia, “Gebu taha toga ’inaya ona simana egu viaqa ba’e
weaqina.”

Ieisu Tuwelo~dina vetunedi
(Madiu 10:5-15; Maki 6:7-13)

9 1 Ieisu Tuwelo~dina gaba va’auqidi, ’inega ena luvine be wese ena
waiwai neidi, ’inega adi fata niboana luveifadi tomotau ’idiega ina
’wavinidi ina ’ifoqe, ta wese adi vihiqayavo ina giveaqiaqiedi. 2 ’Inega
vetunedi itauya ta Yaubada ena ’Ebeluvine valena ina lugaihiea tomotau
’idia, ta wese tovevihiqayavo ina giveaqiaqiedi. 3 [z] ’Inega vonedi vonaya,
“Ge taha yani ona ’ewei emi luvivila ’inaya, ge emi kewala, nage kode,
nage ’abwaga, nage mane, nage ami kaleko vemagilafuna. 4 Ta ’eguma
taha toga na’ebe’ewemi ena vanuea, ’inega ona lugu ’inaya, ta ona toatoa
ana laba ’abaga~nana ona nogea. 5 Ta ’eguma tomotau ge ina ’ebe’ewemi
edi vanuea, ’inega tutana ’abaga~nana ona nogei ’aqemiega fwayafwaya

---

[y] **8:48** Lk 7:50 [z] **9:3-5** Lk 10:4-11

ona vavutuvutuqa yavulei. Ta ba'e viaqa~nana nave'ebe'ita 'idia nawale vita ina lobea."

6 'Inega Tuwelo~dina itutuvila itauya, ta 'abaga taha taha 'idia vale aqiaqina ilugaihiea, ta wese tovevihiqayavo igiveaqiaqiedi.

Kini Elodi nuana voqana Ieisu weaqina
(Madiu 14:1-12; Maki 6:14-29)

7 [a] Ta tuta ba'e 'inaya kini Elodi Ieisu ena viaqayavo valena noqolia, 'inega nuana voqana qiduana ta giwalina a'ala mana vaina tomotau ivonaya, "Ioni Togivebabitaiso 'aligega ya'itoto 'evivi."

8 Ta vaina tomotau ivonaya, "Ilaitia wese 'ifoqe 'evivi."

Ta wese vaina ivonaya, "Nage tauna tovesimasimana nugwenugweidi taha 'idiega, ta ba'itagana ni'a ya'itoto 'evivi."

9 [b] Ta Elodi vonaya, "Lova ya'a egu luvineyega Ioni magana ida'ea, ta isana to'oloto ba'e tomotau valena ivonavonayei?" 'Inega Elodi sali waiwai nuanuana Ieisu na'itea.

Ieisu tomotau qabudi ve'ainidi
(Madiu 14:13-21; Maki 6:30-44; Ioni 6:1-14)

10 Tutana Ieisu ena tovaletuyanayavo edi luvivila 'inega i'evivi imai, 'inega edi fewa qabuna weaqina isimana 'inaya. Ta 'abiboda Ieisu 'ebe'ewedi ta maega itauya taha 'abaga ana wawa Bedesaida 'inaya, nuanuana adi 'aidega omode ina toatoa. 11 Ta tomotau qabudi valena inoqolia, 'inega taudi wese Ieisu itala'obei itauya 'inaya. 'Inega Ieisu 'ebe'ewedi imai ta Yaubada ena 'Ebeluvine weaqina ve'itedi, ta wese adi vihiqayavo giveaqiaqiedi.

12 Ta baba'au ni'a lia'unuva, 'inega Tuwelo~dina imai Ieisu 'inaya ivoneaya, "Kaiwabu, ba'e di'we~nana tomotau geqana, e 'inega yo'o ba'ena una luvetunedi ina tauya 'abaga taha taha di'wedaya 'idia, ta adi 'abwaga be edi 'ebe'eno ina sali."

13 'Inega Ieisu vonedi vonaya, "Omi'a 'abwaga ona neidi ina 'ai."

Ta taudi ivoneaya, "Ima'a ama 'abwaga ge 'ealina, u'itei beledi nima 'aidegana ta 'iqana magilafudimo i'eno'eno. Nage nuanuau ana tauya ta qabu diavona adi 'abwaga ana gimwanea, waisa?"

14 'Inega Ieisu ana to'abibodayavo vonedia, "Tomotau qabudi ona vonedi ina toabui adi yau 50 guguna taha taha 'idia." Ta qabu diavona 'oloto adi yau 5,000 'idewani.

15 'Inega Ieisu ena luvine i'abibodei, ta tomotau qabudi itoabui guguna taha taha 'idia. 16 'Inega Ieisu beledi nima 'aidegana ta wese 'iqana magilafudi 'ewedi ta 'ita vane mahalaya ta weaqidi lukaiwa ta

---

[a] **9:7** Md 16:14; Mk 8:28; Lk 9:19 [b] **9:9** Lk 23:8

gitomwedi. ’Inega ana to’abibodayavo neidi ta ivewila’ayea tomotau
qabudi ’idia, 17’abo qabu~dina i’ai ta gamodi ’elukoko. Ta ’abiboda
Ieisu ana to’abibodayavo ’abwaga ’awagigidi iva’auqia ta ’onena tuwelo
iluveagatuna’idi.

Fita ena simana Ieisu weaqina
(Madiu 16:13-19; Maki 8:27-29)

18 Ta taha ’aubena ’inaya Ieisu ana to’abibodayavo maega itoatoa,
ta Ieisu ana ’aidega vevenoqi Yaubada ’inaya. Ta ’abiboda ana
to’abibodayavo vetala’aiedi vonaya, “Ma’oda tomotau edi vona weaqigu
ya’a togama?”
19 [c] Ta ana to’abibodayavo ivoneaya, “Tomotau vaina ivonaya vonigo
o’a Ioni Togivebabitaiso, ta vaina ivonaya vonigo o’a Ilaitia, ta vaina wese
ivonaya vonigo o’a taha tovesimasimana ’aligega uya’itoto ’evivi.”
20 [d] ’Inega wese vetala’aiedi vonedia, “Ta omi’a, ma’oda emi nuanua
vonigo ya’a togama?”
Ta Fita voneaya, “O’a To’etoyavua Yaubada ’inega.”

Ieisu ana ’abiboda weaqina
(Madiu 16:20-28; Maki 8:30–9:1)

21 Omo’e ’inaya Ieisu ana to’abibodayavo luvine waiwaina neidi be
ba’e yani~nana weaqina ge ina vevonavonayei tomotau ’idia. 22 [e] ’Inega
Ieisu wese vonedi vonaya, “Ya’a Tomotau Natuna nawale visiqa ’ena’ina
ena lobea ’abaga ana tovanugwetayavo be toveguba qiduqiduadi ta
wese luvine ana tove’itayavo ’idiega, mana nawale ina nogegu be ina
luve’aligigu, ta ’aubena vetoina ’inaya Yaubada nagiveya’itoto ’eviviegu
’aligega.”
23 [f] ’Inega Ieisu tomotau qabudi vonedi vonaya, “’Eguma taha toga
nuanuana na’abibodegu ’inega ge tauna weaqina nanuanua, ta ’esi
luaqiaqiea be taunega ana ’etoluai na’avalei ta ’aubena ’aidega ’aidega
na’abibodegu. 24 [g] Ta ’eguma taha toga yawaina navegagalea nawale
yawaina naluve’waivia, ta ’eguma taha toga yawaina nahawafelea
weaqigu ta na’aliga, e nawale yawaina naloba ’eviviea. 25 Ta ’eguma taha
toga bwa’obwa’o ana kaikaiwabu qabuna na’ewedi ta ’abiboda yawaina
naluve’waivia, ’inega tola’ai ana aqiaqina? Gebu!
26 [h] “Ya’a Tomotau Natuna ’eguma taha toga weaqigu ta wese egu
ve’ita weaqina nainiyauyau ta navegeqegu, e ya’a wese tauna ena
vegeqea tuta~nana ya’a me egu simatala qiduana, ta wese Tamagu ena
tovale’ewayavo edi simatala aqiaqi otaqinega ena ’evivi mai. 27 Yavona

---

[c] **9:19** Lk 9:7-8 [d] **9:20** Ion 6:68-69 [e] **9:22** Lk 9:44; 18:32-33 [f] **9:23** Md 10:38; Lk 14:27
[g] **9:24** Md 10:39; Lk 17:33; Ion 12:25 [h] **9:26** Md 10:33; Lk 12:9

aqiaqi ’imia, tomotau vaina ’imiega ba’idia otovotovolo ge ona ’aliga ana laba Yaubada ena ’Ebeluvine matamiega ona ’itea.”

Ieisu ana ’ita vedumaduma
(Madiu 17:14-18; Maki 9:14-27)

28 Ieisu ana ’abiboda weaqina ve’itedi gumwala. ’Inega ’aubena ’eita (8) ’abibodanaya Fita be Ioni ta wese Iemesa Ieisu ’ebe’ewedi maega i’watovu taha bwanaga ’inaya sabi venoqi. **29** Tutana Ieisu nawale vevenoqi ’inega ’iawana ana ’ita vedumaduma ta wese ana kaleko vewadawadaeya otaqa kavonaya namala simatalina. **30** ’Inega ’oloto magilafudi Mosese be Ilaitia i’ifoqe, **31** [i] ta edi ’ifoqe kavona taha simatala qiduana dayayaqa. Ta Ieisu maega iveveqae ena ’aliga weaqina nawale Ielusalema ’inaya.
32 [j] Ta Fita ma enavo ’wafidi lu’wata’wata ’abo i’eno nuafani i’eno’eno. Ta tuta~nana iya’itoto ’inega Ieisu simatalina qiduana i’itea, ta wese ’oloto magilafudi di’wenaya itovotovolo i’itedi. **33** Tuta goyona magilafudi Ieisu ina nogei, ’inega Fita Ieisu ’inaya vonaya, “Kaiwabu, luaqiaqieda ’eguma ba’idia kana toatoa! ’Inega didi toi ana yoqonidi, taha o’a weaqiu ta taha Mosese weaqina ta wese taha Ilaitia weaqina.” Ba’e ’idewani Fita vona ’aiqa, mana ge dahalamania tola’ai vonevonei.
34 Fita nawale vonavona, ’inega debadia taha gawata webui mai talakabubudi ’inega to’abiboda~dina imwaniniva. **35** [k] ’Inega gawatega taha bona inoqolia vonaya, “Ba’e Natu Otaqigu vevenua’ivinina. Tauna ena vona ona noqolia!”
36 Ta bona~nana ni’a awala, ’inega Ieisu ana ’aidega i’itea tovotovolo. Ta tola’ai matadiega ni’a i’itea ge taha toga ’inaya ida vevonavonayei, ta ’esi yani qabuna nuadia i’waivea. Ta ’abibodanaya isimana ’ifoqeyea.

Ieisu taha gwama giveaqiaqiea niboana luveifana ’inega
(Madiu 17:14-18; Maki 9:14-27)

37 Ni’au mahala vulihia ’inega Ieisu ma ana to’abibodayavo toidi bwanagega iwebui mai, ’inega yo’o qiduadi maega ivelobaloba. **38** ’Inega taha ’oloto yo’o~dina gamodiega Ieisu ’itea ’inega gabea voneaya, “Tove’ita, yanoqinoqi ’iuya nuanuagu natugu me’olotona una ’itea, mana tauna natugu ’aidega otaqina. **39** Ta tuta qabuna niboana luveifana ena waiwaiega natugu kafikafia ta ’inega doudou, ta wese vevekaoya ta tafetafefwai, be wese ’awanega fulofulo ’ifo’ifoqe. Ta niboana~nana tuta qabuna gamonaya toatoa, ’inega visiqa qiduana lulutonovia ta tuta goyona na’aliga. **40** Ta au to’abibodayavo yavenoqiedi vonigo ida ’wavini da’ifoqe, ta ge adi fata.”
41 ’Inega Ieisu vonedi vonaya, “Omi’a ma’oda, tuta kuena ya’a maega katoatoa ta nuami nawale ge da’eqa’ui, ta tola’ai weaqina ge oda

---

[i] **9:31** Lk 9:22 [j] **9:32** 2Fit 1:16-18 [k] **9:35** Lk 3:22

vetumaqanegu? Debami ’i’wanina ’inega ’wafigu siniqaiqai!” ’Inega Ieisu
’oloto~nana voneaya, “Natuhu umiei ba’idia eda ’itei.”
42 Ta tutana gwama~nana mai Ieisu ’inaya, ’inega niboana luveifana
felei webui bwa’obwa’oya ta vevekaoya. Ta Ieisu niboana~nana
lugwaeyei ta ’wavi ’ifoqeyea. ’Inega gwama~nana veaqiaqi ’abo Ieisu
nei ’eviviea tamana ’inaya. Ta tomotau qabudi nuadi voqana qiduana
Yaubada ena waiwai weaqina.

Ieisu tuta vemagilafuna simana ena ’aliga weaqina
(Madiu 17:22-23; Maki 9:30-32)

43 Tomotau qabudi nawale inuavoqana qiduana Ieisu ena fewa weaqidi.
’Inega ana to’abibodayavo vonedi vonaya, 44 [l] “Egu vona ba’e ena vonemi
ona noqola aqiaqiea! Nawale taha toga ya’a Tomotau Natuna nasuluvegu
ta nave’ineiegu agu aviayavo nimadia.” 45 [m] Ta Ieisu ena vona ba’e ge ida
alamania, mana ena vona a’ua’ukwaivina ’idia. ’Inega nuadi ge da’eqa’ui
vona~nana weaqina. Ta wese imwaniniva ’inega ge nuanuadi Ieisu ina
vetala’aiei.

Togama qiduana?
(Madiu 18:1-5; Maki 9:33-37)

46 [n] Ieisu ana to’abibodayavo ive’ale taudiega ive’ae’aetoga vonigo
toga gamodiega naveqidua va’ine. 47 Ta Ieisu edi nuanua ni’a alamania,
’inega taha gwama ’ebe’ewei miea ta di’wenaya vetovoloya ta vonedia,
48 [o] “Gwama ba’e ona ’itea, ’eguma taha toga gwama ba’e ’idewana agu
wawega veveyolubea, e ’inega wese veveyolubegu. Ta ’eguma taha toga
veveyolubegu ’inega tauna agu Tovetune wese veveyolubea. ’Inega ’eguma
taha toga ’imiega ana wawa goyona, e tauna qidua va’inena.”

Togama ana fata Ieisu ana wawa navefewei?
(Maki 9:38-40)

49 Ta Ioni Ieisu voneaya, “Kaiwabu, taha ’oloto a’itea au wawega
niboana luveifadi ’wavinidi i’ifoqe tomotau ’idiega. ’Inega ahawatayea
mana ’oloto~nana tauna ge iada.”
50 [p] Ta Ieisu voneaya, “Ge ona awatayei! Mana ’eguma taha toga ge
davevoalaneda e tauna ada toiula.”

Me Samelia vaina Ieisu inogea

51 Ieisu ena ’evivi mahalaya ana tuta ni’a vadi’wea, ’inega vemanini
tutuvila natauya Ielusalema weaqina. 52 Ta nawale tautauya ’inega Ieisu

---

[l] **9:44** Lk 9:22 [m] **9:45** Lk 18:34 [n] **9:46** Lk 22:24 [o] **9:48** Md 10:40 [p] **9:50** Md 12:30; Lk 11:23

vaina tomotau kavona tovale'ewa vetunedi inugweta itauya me Samelia
edi 'abaga taha 'inaya nuanuana vaina yani ina 'iva'ava'aia weaqina. 53 Ta
totoa 'abaga ge nuanuadi Ieisu nalugu edi 'abagaya, mana ialamania
tauna tautauya Ielusalema 'inaya. 54 [q] Ta ana to'abibodayavo Iemesa ta
Ioni vale ba'e inoqolia 'inega Ieisu ivoneaya, "Kaiwabu, nage nuanuau
'aiwe 'ala'alata mahalega ana gabei nawebui mai 'inega 'abaga~nana ana
totoayavo na'ala 'ovoidi?"
55 Ta Ieisu tunugivila ta awatayedi, 56 'inega itauya mali 'abagaya.

'Oloto toidi nuanuadi Ieisu ina 'abibodea
(Madiu 8:19-22)

57 Ta nawale itautauya 'inega taha 'oloto mai Ieisu 'inaya ta voneaya,
"Ma'inaya utautauya nuanuagu be ena 'abibodeu."
58 'Inega Ieisu 'oloto~nana ena vona ve'iea vonaya, "Bwadu'e ma adi
vetoa ta wese manu ma adi nevuqa, ta ya'a Tomotau Natuna ge taha egu
'ebeveyawaimo."
59 'Inega taha wese 'oloto mai, ta Ieisu voneaya, "U'abibodegu!"
'Inega 'oloto~nana vonaya, "Kaiwabu, una awafelegu ena 'evivi
'abagaya tamagu ena tavuna nugwetea, ta 'abiboda ena mai ena
'abibodeu."
60 Ta Ieisu voneaya, "'Eguma uvetumaqana aqiaqiegu una 'abibodegu,
ta tomeqabu niboanidi 'ali'aligidi e taudiega edi to'aligayavo ina tavunidi.
Ta o'a una tauya ta una simana Yaubada ena 'Ebeluvine weaqina."
61 [r] Ta taha wese 'oloto mai vonaya, "Kaiwabu, ena 'abibodeu ta
nugweta una awafelegu ena 'evivi 'abagaya egu gadeavo ena lukafoiedi ta
'abiboda ena mai ena 'abibodeu."
62 'Inega Ieisu 'oloto~nana voneaya, "'Eguma taha toga nuanuana
Yaubada ena 'Ebeluvine weaqina nafewa, ta ena kulufa be wese ena susu
nanuaidi, e 'inega tauna ge ana fata."

Ieisu ana to'abibodayavo adi yau 72 luvetunedi

10 1 [s] Ieisu ena vona gumwala, 'inega to'abiboda adi yau 72 wese
venua'ivinedi 'abo lua be lua luvetunedi ina nugweta 'abaga taha
taha 'idia, ta tomotau qabudi ina 'iva'ava'aidi Ieisu ena mai 'idia weaqina.
2 [t] 'Inega Ieisu vona sesebaiega vonedi vonaya, "Bolimana qiduana ana
tuta ni'a 'ifoqe ta toala ge 'ealidi, 'inega bolimana ana Kaiwabu 'inaya ona
venoqi be yaqisa tofewa 'eala navetunedi ena vaoqaya sabi ala.
3 [u] "Ona tauya, ta ge ona nuafania ya'a yavevetunemi kavona lami
yubai sasasadi nuanidia. 4 [v] Ta ge mane nage kode nage ami 'aqeyafayafa

---

[q] **9:54** 2Kin 1:9-16 [r] **9:61** 1Kin 19:20 [s] **10:1** Mk 6:7 [t] **10:2** Md 9:37-38; Ion 4:35
[u] **10:3** Md 10:16 [v] **10:4** Md 10:7-14; Mk 6:8-11; Lk 9:3-5

ona ’ewedi. Ta wese tauya nana ’inaya ge ona vavenuana ta ona lukaiwa
tomotau ’idia.
5 “Ta tuta nana ona lugu taha vanue ’inaya, e nugweta tonivanue ona vona
veyolubea ona vonaya, ‘Nuadaumwala ’iuya ta wese eu gadeavo maega!’ 6 Ta
’eguma tonuadaumwala toatoa e ’inega emi veyoluba ’inaya na’eno vataya.
Ta ’eguma tonivanue~nana ’oloto luveifana e ’inega veyoluba~nana na’evivi
namai ’imia. 7 [w] ’Inega tonuadaumwala ’inaya ona toatoa ta ’abwaga be go’ila
’iawamia naha’uya e ona ’ai, mana tofewa luaqiaqiedi adi ve’ia ina lobea. Ta
ge ona lugu kavokavovo vanue taha taha ’idia.
8 [x] “Ta ’eguma taha ’abaga ’inaya ona lugu ta ina ’ebe’ewemi ’idia, e
’inega tola’ai wese ’iawamia ina a’uya e ona ’ai. 9 Ta wese ’abaga~nana ana
totoayavo edi tovevihiqayavo ona giveaqiaqiedi, ta ona vonedi ona vonaya,
‘Yaubada ena ’Ebeluvine ni’a mai di’wemia.’ 10 Ta ’eguma taha ’abaga ’inaya
ona ’ifoqe ta ge nuanuadi omi’a, tua ta ona lugu ta ona vonedi ona vonaya,
11 [y] ‘O’itei, emi ’abaga fwayafwayana ’aqemega avavutuvutuqa yavulea emi
noga weaqina. Ta ona alamani, Yaubada ena ’Ebeluvine ni’a vadi’wemi!’
12 [z] Yavona aqiaqiemi, nawale vetala’ai ana tuta ’inaya me Sodoma luvine
ina lobea, ta tomeqabu ge nuanuadi ina ’ebe’ewemi edi ’abagaya e taudina
luvine qidua va’inena ina lobea, ta ’abiboda Sodoma.”

Ieisu ena vona waiwaina vaina ’abaga weaqidi
(Madiu 11:20-24)

13 ’Inega Ieisu ’abaga diavona ana totoayavo weaqidi vonaya, “Me Kolesini
be me Bedesaida nuakolokolomi, mana ’ebenuavoqana ni’a yaviaqidi ’imia
ta ge oda nuagivila. Ta ’eguma me Taia be me Saidoni ’idia lova ’idewani
eda maduviaqia ida nuagivila, be edi vaiqavu ’inega taudiega ida ve’itayedi
ni’a edi ilivu luveifana ’idiega inuagivila. 14 Ta vetala’ai ana tutaya me Taia
be me Saidoni luvine ina lobea, ta omi’a luvine qidua va’inena ona lobea, ta
’abiboda Taia be Saidoni. 15 Ta me Kafaneumi omi’a ma’oda? Nage onuaia
vonigo Yaubada ami wawa nagivaneyea mahalaya, waisa? Gebu! Nawale
ona webui ’aiwe ’ala’alata ’inaya.”
16 [a] ’Inega Ieisu ana to’abibodayavo vonedia, “’Eguma taha toga emi
vona nanoqolia e ’inega wese egu vona nanoqolia. Ta ’eguma taha toga
nanogemi, e ’inega ya’a wese nanogegu ta wese tauna agu Tovetune
nanogea.” Ieisu ena vona gumwala ’inega luvetunedi itauya.

To’abiboda 72~dina i’evivi imai Ieisu ’inaya

17 Ta to’abiboda 72~dina me edi qaiawa ni’a i’evivi imai Ieisu ’inaya
ta ivoneaya, “Kaiwabu, ema luvivila ’inaya yani qabuna ’ebenuavoqana

---

[w] **10:7** 1Kol 9:6-14; 1Tim 5:18 [x] **10:8** 1Kol 10:27 [y] **10:11** Via 13:51; 18:6
[z] **10:12** Nug 19:24-25; Md 10:15; 11:24 [a] **10:16** Md 10:40; Lk 9:48; Ion 5:23

aviaqidi, ta wese niboana luveifadi imatayagema i'ifoqe tuta~nana au
wawega a'wavinidi."
18 [b] 'Inega Ieisu vonedia, "'Idewani, mana lova Seitani ya'itea
mahalega 'avalata'ia webui mai kavona namala. 19 [c] Ta wese egu luvine
be egu waiwai ni'a yaneimi, 'inega ami fata ona vewaiwai ta ami avia
Seitani ena waiwai ona vewaiwai va'inea, ta wese mwata be bunelala
ona vataqodi ta ge ona veilaqe. 20 [d] Ta ge ona qaiawa niboana luveifadi
edi matayaga 'imia weaqina, ta 'esi ona qaiawa qiduana mana ami
wawayavo Yaubada ni'a 'wayavia mahalaya."

Ieisu ena qaiawa
(Madiu 11:25-27; 13:16-17)

21 Tuta omo'e 'inaya Niboana Gwalagwalana ena qaiawa qiduana
lugu Ieisu 'inaya ta giveqaiawea, 'inega Ieisu vonaya, "Tamagu,
yahawahawatubou, o'a mahala be bwa'obwa'o ana Kaiwabu! Yani ba'e
ua'ukwaivea toalamaniavo 'idiega, ta 'esi gogama goyogoyodi 'idia
uve'itayea. Vonahaqiaqi Tamagu, ba'e eu nuanua aqiaqina."
22 [e] Ta wese vonaya, "Tamagu yani qabuna nimaguya ni'a a'uya.
Ge taha toga dahalamanigu, ta Tamagu ana 'aidega. Ta wese ge taha
toga Tamagu dahalamania, ta ya'a agu 'aidega yahalamania. Ta wese
tomeqabu nuanuagu ena venua'ivinedi be Tamagu ena ve'itayea 'idia, e
taudi wese Tamagu ina alamania."
23 'Inega Ieisu tunugivila ana to'abibodayavo 'idia vonaya, "Omi'a
ona qaiawa qiduana, mana yani qabuna matamiega ni'au o'itedi.
24 Yavona aqiaqiemi, lova tovesimasimanayavo ta toluvine qiduqiduadi
qabudi nuanuadi ba'e yani diavona ina 'itedi ta ge ida 'itei. Ta wese
vona~nana ni'au onoqolia taudi wese nuanuadi ina noqolia, ta ge ida
noqoli."

Samelia 'olotona aqiaqina vona sesebaina

25 [f] Taha tuta luvine ana toalamani qiduana mai Ieisu 'inaya
nuanuana nasitonovia 'inega voneaya, "Tove'ita, tola'ai ena viaqi be
yawaigu vataya ena lobei?"
26 'Inega Ieisu voneaya, "Luvine qabudi Mosese 'wayavidi Buki
Nugwenugweina 'inaya nage ni'a ualamanidi, waisa?"
27 [g] 'Inega 'oloto~nana voneaya, "Vonahaqiaqi, ba'e 'idewana vonaya,
'Kaiwabu eu Yaubada una veyolubea giwaliuyega be, niboaniuyega be,
eu waiwaiega ta wese eu nuanua qabuna 'inega.' Ta wese vonaya, 'Iau
una veyolubea 'idewani tau'u uveveyolubeu.' "

---

[b] **10:18** Ion 12:31; Ve 12:8-9 [c] **10:19** Same 91:13; Mk 16:18 [d] **10:20** Fil 4:3; Ve 3:5
[e] **10:22** Ion 3:35; 10:15 [f] **10:25** Md 22:35-40; Lk 18:18 [g] **10:27** Luve 6:5; Luvi 19:18

28 [h] Ta Ieisu voneaya, “Vonahaqiaqi, ’inega ’eguma ’idewani una viaqa
’aiqa yawaiu vataya una lobea!”
29 Ta ’oloto~nana ni’a alamania luvine~dina ge da’abiboda aqiaqiedi,
’inega nuanuana ena luveifana weaqina taunega navata’ita’iea, ’inega
vetala’ai taha vitana Ieisu neia, ta voneaya, “Isana toga iagu?”
30 ’Inega Ieisu vona sesebaiega ’oloto~nana vonea vonaya, “Taha ’oloto
Ielusalemega tutuvila tautauya Ieliko weaqina. Ta ’edaya tovanawala
ilobei ta ikafia, ’inega ana kaleko iabu yavulei ta ivunuqa veiveifea tuta
goyona da’aliga, ’abo inogei ta itauya. 31 Nawale ’edaya ’eno’eno ’inega
taha toveguba mai ’edanegana, ta ’ita naqo toveilaqe~nana ’itea ta vakesi
tauya. 32 Ta wese ’idewani taha ’oloto mai ’edanegana, tauna Libai ena
gadeyega, ta ba’e gade dina taudi toveguba adi toiulayavo. Ta tauna wese
toveilaqe~nana ’ita naqoyeamo ta tauya.
33 “Ta ’abiboda taha Samelia ’olotona wese mai ’edanegana ’inega
toveilaqe~nana ’itea ta nuakolokoloyea. 34 ’Inega naqo di’wenaya ta
dede’wa be ’oine ’ewedi ’abo ana ’abia ’awanaya iwaqidi ta fainidi. ’Inega
ena donikia vegelui, ta magilafudi itauya wagawaga edi vanuea ta omo’e
’inaya ’itamakia.
35 “Ta mahala vulihia ’inega mane magilafuna vanue~nana ana
to’itamaki neia ta voneaya, ‘Toveilaqe ba’e una ’itamakia weaqigu, ta
’eguma ’evisa mane wese una a’uya toveilaqe~nana weaqina, ’inega
tuta~nana ena ’evivi ena mai e ena ve’ieu.’ ”
36 ’Inega Ieisu toalamani~nana vetala’aiea vonaya, “Ba’e ’oloto diavona
toidi ’idiega, toga toveilaqe~nana ia otaqina?”
37 ’Inega toalamani~nana vonaya, “Tauna toveilaqe~nana ana
tonuakolokolo.”
’Inega Ieisu voneaya, “Vona aqiaqi, ’inega una tauya ta wese ’idewana
una viaqa ’aiqa.”

Ieisu ena vayausa Meli be Mata ’idia

38 Ta Ieisu ma ana to’abibodayavo wese itutuvila itautauya, ’inega taha
’abaga ’inaya i’ifoqe. Ta vavine taha ana wawa Mata Ieisu ’ebe’ewei itauya
ena vanuea. 39 [i] Ta vavine~nana taina ana wawa Meli wese vanuea
toatoa. Ta Meli~nana mai Ieisu ’aqenaya toabui ta ena vona vivineneqea.
40 Ta Mata ’abwaga ’iva’ava’aia ta fewa qabuna viaviaqia, ’inega mai
Ieisu ’inaya ta voneaya, “Kaiwabu, ma’oda taigu o’a maega otoatoa, ta ge
daiulegu. ’Inega una vonei naiulegu!”
41 ’Inega Ieisu voneaya, “Mata, Mata, tola’ai weaqina yani qabuna
weaqidi unuanua? 42 [j] Ta ’esi yani ’aideganamo weaqina una nuanua,
’idewani taiu Meli. Tauna ena nuanua ’inega yani aqiaqi otaqina ni’a

---

[h] **10:28** Luvi 18:5 [i] **10:39** Ion 11:1; 12:2-3 [j] **10:42** Md 6:33

venua'ivinea mana nuanuana egu vona nanoqolidi, 'inega ge taha toga nahawatayei."

Ieisu ena ve'ita venoqi weaqina
(Madiu 6:9-13; 7:7-11)

11 1 Taha tuta Ieisu ana 'aidega di'we taha 'inaya vevenoqi. Ta ena venoqi 'abibodanaya ana to'abiboda taha voneaya, "Kaiwabu, venoqi weaqina una ve'itema 'edewana Ioni ana to'abibodayavo ve'ita 'aiqedi."
2 'Inega Ieisu vonedia,
"Ba'e 'edewana ona noqi 'aiqa,
'Tamama,
au wawa gwalagwalana ana 'amayabea,
ta nuanuama una luvinema.
3 Nuanuama ama 'abwaga
tuta qabuna una neima.
4 Ta ema luveifana una nuataqodi
'idewana ima'a tomotau
iveilivu veifa 'imaya anuataqodi.
'Ebesitonova 'inaya gebu una awafelema.' "
5 Ta Ieisu wese vonedia, "'Ebevetalatutula taha ena neimi venoqi ana alamani weaqina, e ba'e 'edewani: 'Eguma taha iau luluvaiega tou gamonaya namai 'iuya, ta ge taha tola'ai 'iuya da'eno'eno be una neia na'ai. 'Inega taha iau 'inaya una tauya be una venoqiea una vonaya, 'Iagu, nage ana fata una iulegu be beledi toi una neigu, 6 mana iagu taha luluvaiega mai ta ge taha kulaqea 'iguya be ena neia na'ai.'
7 "'Inega 'oloto~nana vanue gamonega eu vona nave'iea navonaya, 'Iagu, ge una vedivanovano, mana natugwavo maega a'eno'eno ta wese 'awa ni'au yagibodea, 'inega ge agu fata be ena iuleu.' 8 Ta yavona aqiaqiemi, 'eguma iau navemanuguba, 'inega o'a una 'alataya 'inaya, 'inega naya'itoto ta tola'ai weaqina uvevenoqiea naneiu, mana ge nuanuana nawale tomotau ina 'awaluveifei.
9 "'Inega yavonemi, ona venoqi 'inega Yaubada naneimi, wese ona sali 'inega ona lobea, ta wese ona 'auveida'a 'inega 'awa na'ewa'ea weaqimi. 10 Mana tomeqabu inoqinoqi Yaubada naneidi, ta tomeqabu isalisali nawale ina lobea, ta wese tomeqabu 'awaya i'au'auveida'a nawale na'ewa'ea weaqidi.
11 "Ta ma'oda omi'a, 'eguma natumiavo 'iqana weaqina inoqinoqi nage dadabweta ona neidi? 12 Ta wese 'eguma fo'u weaqina ina venoqi 'imia nage bunelala ona neidi? Gebu'e otaqa! 13 Vonahaqiaqi, omi'a luveluveifami, ta ni'a oalamania natumiavo 'idia yani aqiaqi dimo ona neidi, 'inega ona alamani aqiaqiea tomeqabu inoqinoqi Tamami mahalaya

ena ’iwavo aqiaqi otaqina naneidi. ’Inega ’eguma tomeqabu ina venoqiea
Niboana Gwalagwalana weaqina e ’inega naneidi.”

Ieisu be niboana luveifadi edi kaiwabu
(Madiu 12:22-30; Maki 3:20-27)

14 Taha tuta ’inaya Ieisu taha ’oloto lobea niboana luveifana meana
givilea ’inega ge ana fata navona. Ta Ieisu niboana luveifana ’wavini
’ifoqe, ’inega ’oloto~nana meana tunuqa ta veqae. Ta tomotau qabudi
yani~nana i’itea inuavoqana qiduana. 15-16 [k] Ta tomotau vaina nuanuadi
Ieisu ina sitonovia ’eguma ’ebe’ita taha mahalega naviaqi ina ’itea. Ta
wese vaina taudiega ivonaya, “Niboana luveifadi edi kaiwabu Belisibubi
ena waiwaiega Ieisu niboana luveifadi ’wavi’wavi ’ifoqeyedi.”
17 Ta Ieisu edi nuanua ni’a alamania ’inega vonedia, “Belisibubi ge ana
fata enavo na’wavinidi ina ’ifoqe. Ta ’eguma taha ’ebeluvine ’inaya tomotau
ina ve’eto’eto’idi ta taudiega ina vevedavi, e nawale ’ebeluvine~nana
nadawalili ta nabe’u. Ta wese ’edewani ’eguma taha gade taudiega ina
vevedavi nawale edi toa luveifa otaqina ina lobea. 18 Seitani wese ’edewani
’eguma ma enavo taudiega ina vevedavi, nawale ena ’ebeluvine nadawalili
ta nabe’u. Ta ya’a egu vona ba’e ’idewani mana omi’a ovonaya be ya’a
Belisibubi ena waiwaiega niboana luveifadi eda lulu’wavina ’ifoqeyedi.
19 Omi’a ba’e ’idewani oveve’ewegu, ta ma’oda omi’a ami to’abibodayavo
nage wese oveve’ewedi vonigo niboana luveifadi ilulu’wavina ’ifoqeyedi
Belisibubi ena waiwaiega? ’Inega ami to’abibodayavo wese ni’a ialamania
omi’a emi vona ge tunutunuqina. 20 Ta ’esi ya’a Yaubada ena waiwaiega
niboana luveifadi yalulu’wavina ’ifoqeyedi, e ’inega ona alamania Yaubada
ena ’Ebeluvine ni’au ’ifoqe ’imia.
21 “Seitani tauna kavonaya taha ’oloto waiwaina me ena kulufa
’ebeluavia ta ena vanue agona ta kaikaiwabuna ’ita’itamakia, ’inega ge
taha toga ana fata ena kulufayavo navanawalidi. 22 [l] Ta ’eguma taha ’oloto
waiwai otaqina na’ifoqe namai, e nawale ’oloto~nana Seitani navunuqi
ta ena ’abiayavo nimanega naneboi ta ena kulufa qabudi naluqoqonidi
navewila’ayedi enavo ’idia.
23 [m] “’Eguma taha toga ge ya’a maega e tauna agu avia. Ta wese ’eguma
taha toga ge naiulegu be tomotau ge nava’auqidi, e tauna egu fewa ana
togiveluveifa.”

Niboana luveifana ’evivi taha ’oloto ’inaya
(Madiu 12:43-45)

24 “Ta tuta~nana niboana luveifana ’oloto taha ’inega ’ifoqe ta
’oloto~nana veaqiaqi, ’inega niboana~nana tauya di’we go’ila geqana

---

[k] **11:15-16** Md 9:34; 10:25; Md 12:38 [l] **11:22** Kol 2:15 [m] **11:23** Lk 9:50

’inaya yabayaba dadana be ena ’ebeveyawai salisalia ta ge taha dalobei.
’Inega taunega vonaya, ‘Ana ’ita ena ’evivi lova egu ’ebetoaya.’ 25 ’Inega
’evivi lova ena ’ebetoa ’inaya ta ’itea vunavunaqina ta ’i’iva’ava’aina.
26 ’Inega ’evivi tauya ta niboana luveifa otaqidi adi yau seveni ’ebe’ewedi
miedi maega ilugu ’oloto~nana ’inaya ta itoatoa. ’Inega ’oloto~nana ena
toa igiveluveifa aqiaqiea, ge ’edewani lova.”
27 [n] Ieisu ba’e ’idewani nawale vonavona tomotau qabudi ’idia, ’inega
taha vavine qabu~dina ’idiega bonana qiduanega gaba Ieisu ’inaya
vonaya, “Kaiwabu, vavine~dina ivenatuneu ta wese ivesusuhu veyoluba
qiduana ’idia!”
28 Ta Ieisu voneaya, “Tomeqabu Yaubada ena vona inoqolia ta
ivelumatamatayagea, e taudi toqaiawa aqiaqi.”

Iona tauna ’ebe’ita ’idaya
(Madiu 12:38-42)

29 [o] Ta ni’au tomotau adi yo’o veqidua va’ine ’inega Ieisu vonedi vonaya,
“Lagata ba’e omi’a luveluveifami! Nuanuami ’ebe’ita taha ona ’itea. Ta
’ebe’ita ’aideganamo ena neimi lova Iona ’idewani nawale ona ’itea,
ta’iwa! 30 Mana Iona tauna me Ninibe edi ’ebe’ita, ta ya’a Tomotau Natuna
omi’a lagata ba’e emi ’ebe’ita. 31 [p] Vonahaqiaqi, vetala’ai ana tuta ’inaya
me Siba edi kwini naya’itoto be omi’a lagata ba’e nave’ewemi, mana
vavine~nana luluvaiega lova mai toalamani qiduana Solomoni ena vona
sabi noqolina. Ta ba’e ’itaga taha ’oloto Solomoni ena alamani veqidua
va’inea mai toatoa, ta ena vonayavo omi’a ge nuanuami ona noqolidi.
32 [q] “Wese ’edewani vetala’ai ana tuta ’inaya me Ninibe ina ya’itoto
ta omi’a lagata ba’e ina ve’ewemi, mana Iona ’idia lugaihi, ’inega edi
ilivu luveifana ’idiega inuagivila. Ta ba’itagana lugaihi aqiaqi otaqina
onoqonoqolia taha ’oloto ’inega, tauna Iona ena lugaihi veqidua va’inea,
ta omi’a ge oda nuagivila.”

Lamufa vona sesebaina
(Madiu 5:15; 6:22-23)

33 [r] “Ge taha toga lamufa nagabui ta naha’ukwaivei, nage ’ulenega
natalakabubui, ta ’esi luaqiaqiea ’ebea’u debanaya naha’uya, be ’inega
taudi vanuea ilugulugu navesimatalidi. 34 Ba’e ’idewani matau ’wafiu ana
simatala, ta ’eguma matau aqiaqina ’inega ’wafiu qabuna simasimatalina.
Ta ’eguma matau luveifana ’inega wese ’wafiu qabuna navelovelovanea.
35 ’Inega una ’itamaki aqiaqieu be yaqisa eu lamufa gamouya ge
na’weu’weu. 36 ’Inega ’eguma ’wafiu qabuna ’inaya simatala ’eno’eno ta

---

[n] **11:27** Lk 1:28,42,48 [o] **11:29** Md 16:4 [p] **11:31** 1Kin 10:1-10 [q] **11:32** Ioa 3:5-10
[r] **11:33** Mk 4:21; Lk 8:16

ge taha wese velovelovana ’inaya, e ’inega ’wafiu qabuna simasimatalina,
kavonaya lamufa qiduana ena simatala.”

Falisiavo be luvine ana toalamaniavo Ieisu lugwaeyedi
(Madiu 23:1-36; Maki 12:38-40)

37 Ta tuta~nana Ieisu ena vona lu’ovoia ’inega taha Falisi Ieisu
’ebe’ewea itauya sabi ’ai. ’Inega Ieisu lugu ’abo toabui ’ebe’ai ’inaya. 38 Ta
Falisi~nana nuana voqana mana ’itea Ieisu nimana ge da’utui ta ’ai’ai.
39 Ta Ieisu Falisi~nana ena nuanua ni’a alamania ’inega voneaya, “Omi’a
Falisiavo kavonaya vedi be kaivoe gwavu dimo ’utu’utudi ta gamodi ge
adi ’utumo, mana giwalimi bwavubwavudi ’inega vemanuguba be ilivu
luveifadi giwalimiega ’ifo’ifoqe. 40 Kwavakwavami! Mana ni’au oalamania
gwavumi be giwalimi adi To’iva’ava’ata Yaubada. 41 Ta luaqiaqiemi be
giwalimi ona awafeledi lukwalukwa ’idia be ’inega ona vevunavunaqa
aqiaqi.
42 “Ta omi’a Falisiavo nuakolokolomi! Vonahaqiaqi, emi nei kavovo
aqiaqina oneinei kavovo be ana luvine qabuna o’itamaki aqiaqiea. Ta
vaina yani goyogoyodi Yaubada ’inaya oa’ua’udi ’edewani mali fai be mali
fai ’idiega. Ta luvine magilafudi onuafanidi ’idewani ma’oda Yaubada ona
veyoluba ’aiqei, ta wese ma’oda tomotau ona vanugweta ’aiqedi luvine
’aideganega.
43 “Omi’a Falisiavo nuakolokolomi! Mana vanue tafwalolo ’inaya
’ebetoa aqiaqidi ’idia otoatoa, ta wese tutana otautauya ’ebegimwane
’idia nuanuami tomotau qabudi ina lukaiwa ’imia ta ina ’amayabemi.
44 Nuakolokolomi, mana omi’a kavonaya tomotau ’ali’aligidi ta ami
deba’unu debanaya tomotau iyabayaba, ta ge ida alamania bwa’obwa’o
gamonaya o’eno’eno.”
45 ’Inega taha luvine ana toalamani qiduana Ieisu vonea vonaya,
“Tove’ita, eu vonayavo ba’e ’idiega ima’a wese uinalima.”
46 Ta Ieisu voneaya, “Omi’a luvine ana toalamaniavo qiduami wese
nuakolokolomi, mana luvine qabudi ’idiega tomotau ’ava’avala vitadi
oneineidi, ta omi’a taumiega ge nuanuami ona awafelemi be vita diavona
’idiega ona iuledi. 47 Nuakolokolomi, mana tubumiavo tovesimasimana
iluve’aligidi, ta omi’a deba’unudia adi ’ebenuave’avina oviaqia. 48 Ta yani
ba’e ’inega tubumiavo edi ilivu luveifana o’awahaqiaqiea, mana taudi
tovesimasimana iluve’aligidi ta omi’a adi deba’unu oveve’ivala aqiaqiedi.
49 Yani ba’e weaqidi Yaubada ena alamani qiduana vona ’ifoqeyea tutana
vonaya, ‘Tovesimasimana be tovaletuyana ena vetunedi ina wai be vaina
ina luve’aligidi ta wese vaina ina vevoalanedi.’
50 “’Inega lagata ba’e omi’a nawale luvematasabu qiduana ona lobea
tovesimasimana qabudi sulalidi weaqina bwa’obwa’o ana tuta ’ebeve’ale
’inega. 51 Eibolo ana luve’aliga ’inega be mai Sakalaia ana luve’aliga

’inaya, tauna iluve’aligia Vanue Gwalagwalana ta ’ebeveguba nuanidia.
Vonahaqiaqi, luve’aliga diavona adi ve’ia lagata ba’e omi’a ona ’avalea.
52 “Ta omi’a luvine ana toalamani qiduqiduami, nuakolokolomi! Mana
alamani ana ’awa ana ’ebesiwa’a oluve’waivia. ’Inega omi’a ge ami fata
ona lugu, ta wese taudi nuanuadi be ina lugu oawatayedi.”
53 Ta tutana Ieisu di’we omo’e nogea, ’inega luvine ana tove’itayavo ta
wese Falisiavo edi nualuveifa ’inega ive’ale i’awaluveifea ta ivetala’aiea
yani taha taha weaqina. Ta edi vetala’ai qabuna ’idiega itoho waiwai
54 nuanuadi Ieisu ena ve’ia ’inega ena luveifana ina lobei ta ina kafia.

Ieisu ena lugaihi
(Madiu 10:26-27)

12 1 Qabu qidua va’inedi iva’auta ’aideganaya ta di’we nana
iveliave’alaia. Ta Ieisu ana to’abibodayavo ’idia vonaya, “Ona
’itamakimi, mana Falisiavo edi ’eu’au’ava kavona falawa ana isiti
’idewani, ’inega ge ona ’abibodedi. 2 [s] Ta yani~dina ’wai’waividi nawale
Yaubada nagive’ifoqeyedi ona ’itedi ta ona alamanidi. 3 Ta wese tola’ai
velovelovana ’inaya ovonayea nawale ’aubena ’inaya tomotau ina noqolia.
Ta tola’ai ni’au ove’awahayahayayea vanue gamonaya nawale tomotau
qabudi ’idia ’atamanaya ona vona ’ifoqeyea.

Togama kana mwaninivea?
(Madiu 10:28-31)

4 “Egwavo, yavona aqiaqiemi tomeqabu adi fata ’wafimi ina luve’aligia
ge ona mwaninivedi, mana adi fata ’wafi~mimo ina luve’aligia ta
niboanimi gebu. 5 Ta ’esi Yaubada ona ’amayabea, mana tauna ana
fata ena luvineyega tomotau naluve’aligidi ta ’abiboda nafelawebuiedi
’aiwe ’ala’alata ’inaya. Vonahaqiaqi, ana ’aidega me emi ’amayaba ona
mwaninivea.
6 “Dagedage adi yau faibi kana vegimwaneyedi ta adi ve’ia mane
goyosikwana, ta manu~dina Yaubada ge wese ’aidegana ’idiega
nanuafania. 7 [t] ’Inega ge giwalimi naha’ala, mana omi’a Yaubada ena
yani qiduana, ta ’abiboda dagedage. Ta omi’a ge ami fata ami kia ’inaya
debami adi yau ona alamanidi, ta ’esi Yaubada adi yau ni’a alamanidi.

Tomotau vaina Ieisu i’awahaqiaqiea be wese vaina ivegeqea
(Madiu 10:19-20; 10:32-33; 12:32)

8 “Ta yavona aqiaqiemi, ’eguma taha toga tomotau ’iawadia
na’awahaqiaqiegu, e ’inega wese ya’a Tomotau Natuna Yaubada ena
tovale’ewayavo ’iawadia ena ’awahaqiaqiea. 9 Ta ’eguma taha toga

---

[s] **12:2** Lk 8:17 [t] **12:7** Lk 12:24; Via 27:34

navegeqegu tomotau ’iawadia, ’inega ya’a wese nawale Yaubada ena
tovale’ewayavo ’iawadia tauna ena vegeqea.
10 “Ya’a Tomotau Natuna ’eguma taha toga na’awaluveifegu ta
’abibodanaya nanuagivila, e ’inega ana fata Yaubada nanuataqoya.
Ta ’eguma taha toga Niboana Gwalagwalana na’awaluveifea, e ’inega
Yaubada gebu nanuataqoi.
11 [u] “Ta tutana tomotau ina tauyemi vanue tafwalolo ’inaya ta ina
vetala’aiemi emi vetumaqana weaqina kaiwabuyavo be toluvineavo
’iawadia, ’inega ge ona nuanua ma’oda edi vetala’ai ’imia ona vona ’evivi
’aiqedi, 12 mana tuta~nana ’inaya Niboana Gwalagwalana namai ’imia
nave’itemi tola’ai ona vonayea ’idia.”

Vona sesebai tovekaikaiwabu kwavakwavana weaqina

13 Ta qabu~dina ’idiega taha ’oloto Ieisu ’inaya vonaya, “Tove’ita, tuagu
una vonei be ’ebeluvine dibuna naneigu, lova tamama ’inega ’ewea.”
14 Ta Ieisu ’olotona ena vona ve’iea voneaya, “’Oloto, ya’a gebu agu fata
ena luvine emi ’ebeluvine weaqina.” 15 [v] ’Inega Ieisu wese tomotau qabudi
vonedi vonaya, “Ona ’itamaki aqiaqiemi vekaikaiwabu ’inega, mana
nawale vekaikaiwabu~nana ’inega ona vemanuguba, ta ge taha toga ana
fata ena kulufa qiduana ’inega yawai aqiaqina nalobei.”
16 ’Inega ’ebevetalatutula taha vona sesebaiega neidi vonaya, “Taha
kaiwabu ena vaoqa ’idiega bolimana qiduana lobea. 17 ’Inega ’oloto~nana
taunega nuana vetonovea vonaya, ‘Bolimana qiduana ’iguya, ta egu
sailakayavo gebu adi fata. ’Inega tola’ai ena viaqi? 18 Ana ’ita ba’e ’idewana
ena viaqia. Nugweta sailaka ’itu’ituwaidi ena qeu yavuledi ta ’esi sailaka
vauvaudi be qiduqiduadi ena yoqonidi, ’inega ’abwaga ta wese egu kulufa
qabudi ’idia ena vedododi. 19 Ta ’abiboda me egu qaiawa tauguyega ena
vonaya, “Ya’a taha tovekaikaiwabu, yani qabudi aqiaqidi ni’a yaluveaqedi
ana fata ya’wala ’evisa nalobea. ’Inega ena veyawai fewa ’inega ta me
egu qaiawa ena toatoa, ta nonoqina ena ’ai’ai be ena numanuma.” ’ 20 Ta
Yaubada ’oloto~nana ’inaya vonaya, ‘O’a ’oloto kwavakwavau! Velovelovana
ba’e ’inaya una ’aliga ta kulufa~dina ni’au uluveaqedi togama na’ewedi?’ ”
21 [w] ’Inega Ieisu tomotau qabudi vonedi vonaya, “Vonahaqiaqi, ’eguma
taha toga ena kulufa kaikaiwabuna na’iva’ava’aia taunega weaqina, ta ge
nuanuana Yaubada maega ina veiaiana aqiaqi, e tauna kwavakwavana!”

Ge una nuanua yani taha taha weaqina
(Madiu 6:25-34)

22 ’Inega Ieisu ana to’abibodayavo vonedia, “Emi toa bwa’obwa’oya
weaqina ge ona nuanua qiduana ami ’abwaga nage ami kaleko weaqidi.

---

[u] **12:11** Mk 13:11; Lk 21:12-15 [v] **12:15** 1Tim 6:9-10 [w] **12:21** Md 6:19-20

23 Mana Yaubada yawaida ni'a neida, e 'inega wese ana fata nave'ainida
be navekalekoda. 24 Ba'e taha 'ebevetalatutula ona nuaia bwayobwayo
weaqidi. Taudi ge ida dauna ta ge ida bolimana ta wese ge edi sailakamo,
ta tuta qabuna Yaubada adi 'abwaga neineidi. Ta ona nuave'avinia omi'a
yani 'ena'ina Yaubada 'inaya, ta 'abiboda manu.
25 "Nage taha toga 'imiega ana 'abwaga be wese ana kaleko ana 'ewa
'ibe weaqina nuanua qiduana. Ta yavona aqiaqiemi ge taha toga ana fata
ba'e nuanua~nana 'inega taunega ena tuta nagivekuei bwa'obwa'oya.
26 Ta 'eguma ge ana fata yani goyona 'idewani ona viaqia, e 'inega ge
wese ona nuanua yani qabuna weaqina.
27 "Ta wese ona nuaia libi idina edi tutulagata weaqina. Taudi ge ida
fewa, ta wese adi kaleko ge ida viaqidi. Ta vonahaqiaqi, kini Solomoni
ana kaleko be wese ana 'ivalayavo adi 'ita aqiaqidi, ta libi idina adi 'ita
aqiaqi otaqidi. 28 'Inega ona nuave'avinia Yaubada ena 'itamaki 'imia
weaqina. Tauna ba'itagana libi idina veve'ivala aqiaqiedi, ta 'ibe ina
mwatuqu be ina gabudi. Ta omi'a libi idina oveaqiaqi va'inedi, 'inega
vonahaqiaqi ami kaleko naneimi. Omi'a emi vetumaqana Yaubada 'inaya
dawalilina.
29 "Ta gebu ona nuanua qiduana nage giwalimi naha'ala 'abwaga be
go'ila weaqidi, 30 mana tomeqabu ge ida vetumaqana ba'e yani diavona
weaqidi inuanua qiduana. Ta Tamami Yaubada 'wafimi ana iula weaqina
ni'a alamania, 'inega ami 'abwaga be ami go'ila ta wese ami kaleko
neinei kavovomi. 31 Ta 'esi luaqiaqiemi Yaubada ena 'Ebeluvine ona sali
nugwetea, 'inega 'abiboda ba'e yani diavona wese naneimi.

Kaikaiwabu mahalaya
(Madiu 6:19-21)

32 "Ta omi'a 'idewani Yaubada ena sifiavo, 'inega ge ona mwaniniva,
mana me ena qaiawa qiduana nuanuana ba'e 'itaga na'ebe'ewemi ena
'Ebeluvine 'inaya. 33-34 [x] Ta ona nuave'avinia ma'inaya emi kaikaiwabu
'eno'eno, e omo'e 'inaya emi nuanua wese natautauya. 'Inega emi
kulufayavo ona vegimwaneyedi be manedi lukwalukwa 'idia ona
vewila'ayea be 'inega mahalaya emi kaikaiwabu na'eno vataya. Ta
kaikaiwabu~nana mahalaya 'eno'eno ge wese ena awalamo, mana ge
taha wese tovanawala be nayanaya 'abaga~nana 'inaya ida toatoa be ina
giveluveifei.

'Iva'ava'ata weaqina

35 [y] "'Inega omi'a ona 'iva'ava'ata aqiaqiemi ta wese emi lamufa
na'ala'alata ta ona ba'eba'e. 36 Ta ona ba'eba'e kavona tofewa edi lamufa

---

[x] **12:33-34** Lk 18:22 [y] **12:35** Md 25:1-13

’ala’alata ta iba’eba’e edi kaiwabu ena ’evivi mai vaqi ’abwagana ’inega. Ta
tuta~nana na’ifoqe be ’awaya na’auveida’a ina lukwayavoni ’awa~nana ina
siwa’ei ta nalugu. 37 Ta luaqiaqiedi ’eguma edi kaiwabu nalobedi me edi
’iva’ava’ata itoatoa iba’eba’eyea, e ’inega nawale ina qaiawa. Vonahaqiaqi,
edi kaiwabu nawale mali kaleko naveaqedi ta ena tofewa navonedi ina
toabui ta tauna weaqidi nafewa ta adi ’abwaga naneidi. 38 Ta ’eguma wese
tou gamonaya nage manu bodobodoya nalobedi me edi ’iva’ava’ata itoatoa
e nawale wese ina qaiawa qiduana. 39 [z] Ta wese yani ba’e ona alamania,
’eguma tonivanue dahalamania totutaya tovanawala lugu ena vanuea,
’inega tauna da’iva’ava’ata aqiaqi ta ena vanue da’itamakia be ’inega ge
taha tovanawala ana fata daqeuni ta dalugu. 40 ’Inega omi’a wese ona
’iva’ava’ata aqiaqiemi be ona ba’eba’e egu tuta ’evivi mai weaqina, mana
tuta omo’e ’inaya tomotau ina vegeqa ina vonaya, ‘Ana ’ita ge namai!’ E
’inega ya’a Tomotau Natuna ena ’ifoqe ena luveafedi.”

Tofewa magilafudi weaqidi
(Madiu 24:45-51)

41 ’Inega Fita vonaya, “Kaiwabu, eu vona sesebai bena’ena nage ima’a
mamo weaqima uvonavona, nage tomotau qabudi weaqidi?”
42 ’Inega Ieisu vonaya, “Ya’a togwavubiga be toalamani weaqina
yavonavona. Tauna ena kaiwabu navenua’ivinea ta ena vanue na’itamakia
be tofewa qabudi adi ’abwaga naneidi ’aubena ’aidega ’aidega ’idia.
43 Ba’e tofewa~nana nawale naqaiawa, mana tuta~nana ena kaiwabu
na’evivi namai nalobea fewafewa aqiaqina. 44 [a] Yavona aqiaqiemi, nawale
kaiwabu~nana ena tofewa navonea ena kulufa ta wese ena kaikaiwabu
qabudi adi luvine naneia be na’itamakidi. 45 Ta ’esi ’eguma tofewa~nana
taunega navonaya, ‘Egu kaiwabu nawale gigive’ove’o ’inega taugu egu
nuanua ena viaqidi.’ ’Inega tofewa me’olotodi be vivivinedi ’efofolidi
ta ge wese adi ’abwaga daneidi, ta ana ’aidega ’ai’ai ta go’ila waiwaina
numanuma ’inega vekwavakwava. 46 Ta taha ’aubena ena kaiwabu
naluveafei namai ta ena fewa luveifana na’ita lobea. ’Inega luvematasabu
qiduana naneia ta na’wavini natauya taudi tovegwavu’ai edi di’wea.
47 [b] “Ta ’eguma tofewa~nana ena kaiwabu ena nuanua ni’a alamania
ta ana veyoveyoa ge daviaqidi, e tauna nawale luvematasabu qiduana
nalobea. 48 Ta ’eguma taha toga ena kaiwabu ena nuanua ge nahalamania
ta nafewa veifa, nawale wese luvematasabu nalobea, ta ’esi tufwana
goyona. Ta wese ’idewana ’eguma tofewa taha ana veyoveyoa qiduana,
e luaqiaqiea be ena kaiwabu weaqina nafewa qiduana. Ta wese ’idewani
’eguma taha tofewa ana veyoveyoa qidua va’inena ’inega wese fewa qidua
otaqina naviaqia ena kaiwabu weaqina.”

---

[z] **12:39** Md 24:43-44; 1Te 5:2 [a] **12:44** Md 25:21,23 [b] **12:47** Iem 4:17

Ieisu weaqina ve'eto'eto'idi na'ifoqe
(Madiu 10:34-36)

49 Ta Ieisu wese vonedi vonaya, "Ya'a yamai vonigo 'aiwe ena mu'ea
ba'ade bwa'obwa'oya, ta nuanuagu qiduana 'aiwe~nana na'alata
kwayavona. 50 [c] Ta tuta goyona 'inaya taha babitaiso vitana ena
lobea. 'Inega nuagu vita qiduana ana laba babitaiso~nana 'iguya ina
viaqa 'ovoia. 51 Ta omi'a ma'oda, nage emi nuanua vonigo egu mai
bwa'obwa'oya 'inega toadaumwala ona lobea? Gebu! Ta 'esi nawale
vedavi be ve'eto'eto'idi 'imia na'ifoqe. 52 Ta tuta ba'e 'inega gade gamodia
ve'eto'eto'idi na'ifoqe. Ta gade~nana gamodia 'eguma tomotau adi
yau faibi itoatoa nawale 'idiega toidi ina toasi'i ta wese magilafudi ina
toasi'i. 53 [d] 'Inega wese 'idewani tama natuna me'olotona navevoalanea,
ta wese nawale natuna tamana navevoalanea. 'Idewani wese ina natudi
mevavinena maega ina vevoalana, ta wese nawale natudi navevoalanedi.
Ta wese vivine lawadiavo maega ina vevoalana be ina vetoatoasi'i."

Tuta adi alamani weaqina
(Madiu 16:2-3)

54 Ta Ieisu wese tomotau qabudi 'idia vonaya, "Tuta~nana gawata
kwaukwausina ona 'itea yavalata 'inega nagalu navanevane 'inega
ovonaya be nawale na'wei, e bena'e vonahaqiaqi. 55 Ta wese bolimana
ana tuta 'inaya yaqina natoa 'inega ovonaya be tuta goyona ive na'ifoqe,
ta bena'e wese vonahaqiaqi. 56 Omi'a tovemeahaqila, mana bwa'obwa'oya
yani qabuna adi 'ebe'ita ni'au oalamanidi. Ta tola'ai weaqina egu
viaqayavo ni'au o'itedi weaqidi nuami ge da'eqa'ui?

Givetunuqa weaqina
(Madiu 5:25-26)

57 "Ta tola'ai weaqina taumiega ge oda nuanua aqiaqi vonigo toyani
aqiaqina be toyani luveifana? 58 'Inega 'eguma au tove'ewa maega
otautauya sabi kotu, luaqiaqieu be yani qabuna ona madugivetunuqia be
'inega tove'ewa~nana maega ona veiaiana 'evivi, fole nawale natauyeu
toluvine matanaya, ta nave'ineieu folisi 'idia be ina a'uluguyeu vanue
'ebeyoqona 'inaya. 59 Ta yavoneu, ge wese una 'ifoqe ana laba ena mane
qabuna una ve'ia 'ovoidi!"

Ve'ita nuagivila weaqina

13 1 Omo'e tutana 'inaya vaina tomotau imai Ieisu 'inaya, ta
ivematamagilafuyea me Galili vaina weaqidi ivoneaya, "Kaiwabu,

---

[c] **12:50** Mk 10:38-39 [d] **12:53** Mai 7:6

vaina me Galili yubai ifofolidi ta iveguba Yaubada ’inaya, ta Failato ena
toluaviayavo luvetunedi ta toveguba~dina iluve’aligidi.”
2 [e] ’Inega Ieisu vonedi vonaya, “Ta omi’a nage onuaia taudi toveguba
diavona me Galili qabudi edi luveifana qidua va’inena, ’inega omo’e
luvematasabu~nana qiduana ilobea, waisa? 3 Gebu! Ta omi’a ’eguma ge
ona nuagivila emi ilivu luveifana ’idiega nawale wese veilaqe qiduana
ona lobea. 4 Ta ma’oda omi’a onuanua ’aiqa taudi me Sailoama adi yau
18 weaqidi tuta~nana taha vanue kuena ’avalaqeuni webui luve’aligidi?
Ta nage onuaia vonigo taudi edi ilivu luveifana qidua va’inena me
Ielusalema qabudi ’idiega, ta ’inega veilaqe~nana ilobea, waisa? 5 Gebu!
Ta omi’a ’eguma emi ilivu luveifana ’idiega ge ona nuagivila, e nawale
qabumi wese ’idewani veilaqe qiduana ona lobea.”

’Ala’ai vuaqa geqana

6 ’Inega Ieisu taha vona sesebai neidi vonedia, “Taha ’oloto ena vaoqaya
’aiwe ’ala’ai ’wadia ’oine ana loi nuanidia. Ta tuta qabuna maimai
’aiwe~nana ’inaya vuaqina sabi goluna ta ge taha wese vuaqina dalobea.
7 [f] ’Inega ena vaoqa ana to’itamaki vonea vonaya, ‘Ni’au ualamania
ya’wala toi ’idia yamaimai ba’e ’inaya ’ala’ai~nana weaqina sabi goluna,
ta vuaqina ge taha tuta eda lobea. ’Inega ba’e ’itaga una talaqa yavulea,
mana bwa’obwa’o aqiaqina tovolo bodea.’ 8 [g] Ta vaoqa ana to’itamaki
ena kaiwabu ve’iea vonaya, ‘Kaiwabu, ’eguma ana fata ’aiwe~nana ge
ena talaqa yavulei, ta ’esi ena ve’avui be ena ’itamaki tonovia, ’inega
omo’e ya’wala~nana ’inaya kana ’itea. 9 Ta ’eguma navuaqa e natovolo, ta
’eguma ge navuavuaqa e ’inega kana talaqa yavulea.’ ”

Sabatea Ieisu vavine taha giveaqiaqiea

10 Taha Sabate ’inaya Ieisu vanue tafwalolo taha ’inaya lugu ’inega
veve’ita. 11 Ta vanue~nana ’inaya taha vavine wese toatoa, tauna
ya’wala 18 gamonaya niboana luveifana giveluveifea, ’inega vevihiqa
ta tuta qabuna ena tauya gwavuna kuyukuyu ta tautauya, ge ana fata
natunuvane be natauya tunutunuqa. 12 Ta tuta~nana Ieisu vavine~nana
’itea ’inega gabea vonaya, “Vavine umai, au vihiqa ni’a awala.” 13 Ta
Ieisu nimanega vavine~nana gitonovia, ’inega lukwayavoni tunuvane ta
Yaubada awatuboya.
14 [h] Ta vanue tafwalolo ana tovanugweta Ieisu ena viaqa ’itea, ’inega
diana vilea mana Sabatea tovevihiqa giveaqiaqiea. ’Inega totafwalolo
’idia simana vonaya, “Vonahaqiaqi, ’aubena sikisi ’idia eda fewa kana
viaqidi, ’inega luaqiaqiea be ’aubena diavona ’idia ona mai ami giveaqiaqi
weaqina, ta ge wese Sabate ’inaya ona mai yani ba’e weaqina!”

---

[e] **13:2** Ion 9:2 [f] **13:7** Lk 3:9 [g] **13:8** 2Fit 3:9,15 [h] **13:14** ’Ifo 20:9-10; Luve 5:13-14

15 [i] Ta Ieisu ena vona ni'au noqolia 'inega vonaya, "Omi'a
tovemeahaqila, mana Sabate 'aidega 'aidega 'idia emi yubai qabudi adi
'aliega oli'ali'amidi ta 'inega i'ifo'ifoqe 'abagaya ta adi go'ila ovevenumedi.
16 Ta ma'oda onuanua 'aiqa vavine ba'e weaqina? Nage ge ana fata ana
vihiqa 'inega ena li'ami Sabatea be 'etoyavua nalobei 'edewani emi
yubaiavo? Mana vavine ba'e Ebelamo ena gadeyega, ta Seitani ya'wala
18 'idia ni'a yoqonia." 17 Ieisu ena vona ba'e 'inega tolugwae diavona
giveiniyauyaunidi, ta tomotau qabudi iqaiawa qiduana Ieisu ena viaqa
aqiaqina weaqidi.

Ieisu ena vona sesebai magilafuna Yaubada ena 'Ebeluvine weaqina
(Madiu 13:31-33; Maki 4:20-32)

18 'Inega qabu~dina 'idia wese vonaya, "Ma'oda 'inega Yaubada ena
'Ebeluvine ena giveleleqa 'aiqei 'imia, nage 'ebevetalatutula taha ba'e
'edewana: 19 Yaubada ena 'Ebeluvine kavona taha 'oloto te'wa vewanina
'ewei vaoqaya 'wadia, 'inega tabo vane veqidua, ta 'abiboda manu imai
'abo ilunevuqa laqanaya."
20 'Inega Ieisu wese vonedi vonaya, "Ma'oda wese ena givesimatala
'aiqei 'imia be 'inega Yaubada ena 'Ebeluvine ona alamania, nage
'ebevetalatutula taha ba'e 'edewana: 21 Yaubada ena 'Ebeluvine kavonaya
falawa ana isiti goyona taha vavine 'ewei 'abo falawa qiduana maega
wayavilea 'inega falawa didina."

'Ebelugu sadana yawai vataya weaqina
(Madiu 7:13-14,21-23)

22 'Inega Ieisu wese tutuvila tautauya Ielusalema weaqina, ta 'edaya
vaina 'abaga qiduqiduadi be goyogoyodi 'idia 'ifoqe, 'abo veve'ita totoa
'abaga 'idia. 23 'Inega taha 'oloto Ieisu vetala'aiea voneaya, "Kaiwabu
ma'oda, nage nawale tomotau lutoidi yawai vataya mahalaya ina lobea,
waisa?"
'Inega Ieisu voneaya, 24 "Mahala ana 'awa sadana. 'Inega ona vetafe'wa
waiwai ana lugu weaqina, mana tomotau qabudi itohotoho waiwai vonigo
nuanuadi ina lugu. 25 [j] Ta tuta~nana tonivanue 'awa~nana nabaginia
'inega omi'a emi give'ove'o 'inega masu'edanaya ona tovolo ta ona
'auveida'a be ona noqi ona vonaya, 'Kaiwabu, 'awa usiwa'ei be ima'a wese
ana lugu wai.' 'Inega navona 'eviviemi navonaya, 'Omi'a tomeqabu? Ya'a
ge taha ana tufwa eda alamanimi!' 26 Ta omi'a ona voneaya, 'Ima'a lova
maega ka'ai'ai kanumanuma, ta wese ema 'abaga 'inaya uve'ita 'imaya.' 27 [k]
Ta 'inega tonivanue navonemi navonaya, 'Vonahaqiaqi, ge eda alamanimi,
ma'inega omai? Onogegu, mana omi'a tomotau luveluveifami!'

---

[i] **13:15** Lk 14:5 [j] **13:25** Md 25:10-12 [k] **13:27** Same 6:8

28 [l] “’Inega omi’a ona dou ta alami navetalakikokiko tuta~nana ’abaga
gwavunaya ina felawebuiemi. Ta omo’e ’inega ona ’ita naqo Ebelamo be,
Aisake be, Iakobo ta wese tovesimasimana qabudi ona ’itedi Yaubada
ena ’Ebeluvine ’inaya itoatoa. 29 [m] Ta di’we qabuna ’idiega tomotau ina
mai ta edi ’ebetoa aqiaqidi ina ’ewedi Yaubada ena ’Ebeluvine sagalina
’inaya. 30 [n] Vonahaqiaqi, tomeqabu ba’e ’itaga inugwenugweta nawale
ina ’abiboda, ta tomeqabu taudi ba’e ’itaga i’abi’abiboda, e nawale ina
nugweta.”

Ieisu ena nuavita Ielusalema weaqina
(Madiu 23:37-39)

31 Tuta omo’e ’inaya vaina Falisiavo imai Ieisu ’inaya ivoneaya, “Una
tutuvila ’abaga ba’e una nogea, mana Elodi nuanuana naluve’aligiu.”
32 ’Inega Ieisu vonedi vonaya, “Elodi~nana tauna kavona waqiwaqi,
ta ya’a ’iguya tauna yani kavokavovo, e ’inega ona ’evivi ona tauya
’inaya be ona vonea vonigo ba’itagana niboana luveifadi tomotau
’idiega ya’wavinidi i’ifoqe ta tovevihiqayavo yagiveaqiaqiedi, ta wese
’ibe ’edewani, ta ’aubena vetoina ’inaya egu viaqa qabuna ena lu’ovoia.
33 Vonahaqiaqi, ya’a ba’itagana yatautauya Ielusalema weaqina, ta ’ibe
be wese navulihia ’inega ena ’ifoqe, ta omo’e ’inaya ena ’aliga, mana
tovesimasimana qabuma ge daluaqiaqiema be mali ’abagaya ana ’aliga, ta
’esi Ielusalema namo ’inaya.”
’Inega Ieisu nuana vita Ielusalema weaqina dou vonaya, 34 “Ielusalema
ye, Ielusalema ye! O’a tovesimasimanayavo uluve’aligidi, ta wese taudi
Yaubada vetunedi imai ’iuya daboyega uluve’aligidi. Tuta qabuna
nuanuagu be eu tomotauyavo ena gaba va’auqidi kavonaya kamukamu
natudiavo fafediega i’aubwaedi, ta eu tomotauyavo inogegu. 35 [o] ’Inega
Yaubada nawale nanogeu ta yavoneu ge wese una ’ita ’eviviegu ana laba
eu tomotauyavo ina ’awahaqiaqiegu be ina vonaya, ‘Tauna Kaiwabu ana
wawega maimai kana awatuboya.’ ”

Ieisu Sabatea taha ’oloto giveaqiaqiea

14 1 Sabate taha ’inaya Ieisu tauya sabi ’ai Falisiavo edi tovanugweta
taha ena vanuea. Ta tutana lugulugu ’inega tomotau qabudi
Ieisu ivevekova aqiaqiea. 2 Ta Ieisu ’iawanaya taha tovevihiqa toatoa
vayovayoqa ’inega ’wafina qabuna ’elulolonea. 3 [p] ’Inega Ieisu luvine ana
toalamaniavo be Falisiavo vetala’aiedi vonedia, “Ma’oda onuanua ’aiqa,
nage ana fata ’aubena Sabate ’inaya tovevihiqa kana giveaqiaqiedi nage
gebu?”

---

[l] **13:28** Md 8:11-12 [m] **13:29** Same 107:3 [n] **13:30** Md 19:30 [o] **13:35** Same 118:26
[p] **14:3** Lk 6:9

4 Ta tomotau qabudi igenu'wana, 'inega Ieisu tovevihiqa~nana
nimanega gitonovia 'abo giveaqiaqiea, 'inega luvetunei tauya. 5 [q] 'Inega
Ieisu vetala'aiedi vonaya, "'Eguma taha toga 'imiega natuna me'olotona
nage ena bulumakau Sabate 'inaya nabe'u gulia e 'inega ona lihi vaneyea,
waisa?"
6 Ta taudi ge taha tola'ai wese ida vonei.

Ge taha 'ebetoa aqiaqina taumiega ona venua'ivinei

7 'Ai~nana gamonaya Ieisu totoa va'auta vaina 'itedi nuanuadi 'ebetoa
aqiaqina 'inaya ina toabui, 'inega taha vona sesebai neidi vonaya, 8 [r]
"'Eguma taha toga nagabeu vaqi 'abwagana weaqina ge una toabui
tovekaikaiwabu edi 'ebetoaya, mana nawale nage taha 'oloto qiduana
namai. 9 'Inega 'eguma ni'a utoabui nawale toni'abwaga namai navoneu,
'Uya'itoto mana 'oloto kaikaiwabuna ba'e 'inaya natoabui!' 'Inega o'a me
eu iniyauyau una 'evivi masu'edanaya ta una toabui. 10 Ta 'esi 'eguma taha
toga nagabeu 'ai weaqina, 'inega 'ebetoa kavokavovo 'inaya una toabui,
'inega toni'abwaga namai na'iteu 'inega navoneu, 'Iagu, utoa vanemai
'ebetoa aqiaqinaya.' 'Inega me eu qaiawa una toa vane tomotau qabudi
matadia ta ina 'awahaqiaqieu. 11 [s] Ba'e 'inega kana alamania, 'eguma taha
toga taunega ana wawa nagivaneqea e nawale Yaubada naha'uwebuiea,
ta 'eguma taha toga taunega ana wawa naha'uwebuiea nawale Yaubada
nagivaneqea."
12 'Inega Ieisu Falisi~nana voneaya, "Tutana 'ai una viaqia 'inega ge
emwavo nage taimwavo nage eu gadeavo nage tovekaikaiwabu daisidi
una gabedi 'ai~nana 'inaya, mana taudi nawale ina gaba 'evivieu sabi
'ai, 'inega au 'abwaga ina ve'iea. 13 Ta 'esi tuta~nana 'abwaga una viaqia
'inega wese taudi lukwalukwadi be, belubeludi be, 'aqedi veifana ta wese
matadi kwayakwayana una gabedi ina 'ai. 14 [t] 'Inega veyoluba qiduana
una lobea, mana taudi ge adi fata be eu veyoluba~nana ina ve'iei 'iuya,
ta 'esi Yaubada 'inega au ve'ia una lobea tuta~nana tunutunuqidi ina
ya'itoto 'aligega."

'Abwaga qiduana vona sesebaina
(Madiu 22:1-10)

15 [u] Ta nawale i'ai'ai 'inega totoa va'auta taha 'idiega Ieisu ena vona ba'e
noqolia 'inega voneaya, "Vonahaqiaqi, tomeqabu ina lugu Yaubada ena
'Ebeluvine 'inaya 'ai qiduana weaqina taudi ina qaiawa qiduana."
16 'Inega Ieisu 'oloto~nana voneaya, "Taha kaiwabu 'abwaga qiduana
'iva'ava'aia ta tomotau qabudi ve'aionidi. 17 Ta 'abwaga ana 'iva'ava'ata ni'a

---

[q] **14:5** Md 12:11; Lk 13:15 [r] **14:8** Vos 25:6-7 [s] **14:11** Md 23:12; Lk 18:14
[t] **14:14** Ion 5:29 [u] **14:15** Lk 13:29

lu'ovoia, 'inega ena tofewa vetunea taudi lova ni'a vematamagilafuyedi
'idia, 'inega vonedi vonaya, 'Ona mai kana tauya, mana toni'abwaga
yani qabuna ni'a 'iva'ava'aia omi'a weaqimi!' 18 Ta tomotau diavona inoga
ta vona taha taha ineia, ta taha vonaya, 'Ya'a bwa'obwa'o vauvauna
yagimwanea, 'inega nuanuagu ena tauya ena 'itea. Kaiwa qiduana, ta ana
'ita ge ena wai.' 19 Ta taha wese vonaya, 'Kaiwa qiduana, ta ana 'ita ya'a
ge ena wai, mana bulumakau 'alabwatadi adi yau teni ni'a yagimwanedi,
'inega yatautauya be ena vefewa tonovidi.' 20 [v] Ta wese taha vonaya, 'Ya'a
vauvaugu yavaqi 'inega ge ana fata ena wai.'
21 "'Inega tofewa~nana 'evivi 'abo ena kaiwabu 'inaya simana voneaya,
'Qabudi inoga.' 'Inega toni'abwaga gamosoala ta ena tofewa voneaya,
'Ulukwayavoni utauya 'abaga qiduana ana 'edayavo 'idia be tomotau una
lobedi lukwalukwadi nage belubeludi nage 'aqedi veifana nage matadi
kwayakwayana e qabudi una 'ebe'ewedi una miedi ina 'ai.' 22 'Inega
tofewa~nana ena kaiwabu ena nuanua viaqia, ta 'abiboda 'evivi mai
ta voneaya, 'Tomotau~dina yagabedi ni'a imai, ta eu vanue ge ida
luveagatuna'ia.' 23 'Inega kaiwabu~nana wese voneaya, ''Eda qiduqiduadi
ta goyogoyodi 'idia una tauya ta tomotau una vonedi be ina mai, ta
'inega egu vanue ina luveagatuna'ia. 24 Yavona aqiaqiemi, tomotau~dina
yamadugabedi ta inogaya ge taha 'idiega nalugu be 'abwaga~nana
nagudatonovi.' "

Ieisu ana 'abiboda weaqina
(Madiu 10:37-38)

25 Yo'o qiduadi Ieisu maega itautauya, 'inega tunugivila 'idia vonaya,
26 [w] "'Eguma taha toga nuanuana na'abibodegu 'inega namaduveyolubegu
qiduana ta 'abiboda tamana be, inana be, moqanena be, natunavo
be, tainavo ta novunavo wese naveyolubedi. Ta wese 'eguma yawaina
navegagalea 'inega tauna ge ana fata na'abibodegu. 27 Ta 'eguma taha toga
ge nuanuana taunega ana 'etoluai na'avalei be vita nalobei 'idewana ya'a,
e 'inega tauna ge ana fata na'abibodegu.
28 "Ta wese 'edewana 'eguma taha toga nuanuana be vanue qiduana
nayoqonia, e nugweta ana maisa ta wese yani qabuna na'iva'ava'aidi
vanue~nana ana yoqona weaqina. 29 Mana 'eguma 'oqola namo
navetovolodi ta ge vanue qabuna nalu'ovoi, 'inega nawale tomotau ina
'itea 'abo 'oloto~nana ina givenu'wea, 30 ta ina vonaya, ''Oloto ba'e lova
'oqola 'evetovolodi, ta ge ana fata vanue qabuna dalu'ovoi, mana ena
mane ge damadu'iva'ava'aia vanue~nana ana yoqona weaqina.'
31 "Ta wese 'eguma taha kini me ena toluavia adi yau 10,000 ina
tauya sabi luavia taha wese kini maega, ta omo'e kini~nana me ena

---

[v] **14:20** 1Kol 7:33 [w] **14:26** Lk 9:23

toluavia adi yau 20,000. ’Inega 10,000~dina edi kini ma’oda nanuanua
’aiqa? Nugweta natoabui ta nanuanua ’eguma adi fata 20,000~dina
ina vewaiwai va’inedi, waisa? 32 Ta ’eguma ge ana fata, e ’inega vaina
tomotau navetunedi ina tauya 20,000~dina edi kini ’inaya nawale
luluvaia itoatoa, be ’inega ina venoqi ’inaya toadaumwala weaqina.”
33 ’Inega Ieisu ena vona lu’ovoia ’idia vonaya, “’Eguma nuanuau be una
’abibodegu e nugweta yani qabuna ’iuya ’eno’eno una ’abifeledi.”

Mwade’wa weaqina
(Madiu 5:13; Maki 9:50)

34 “Mwade’wa yani aqiaqina, ta ’eguma nagibwa ’inega ge wese ana
fata navedibidibi ’evivi. 35 Ta wese ge ana fata be bwa’obwa’o ena waiwai
nagive’ena’ia nage nagiveaqiaqiei, ’inega luaqiaqiea be kana guiwaqa
yavulea. ’Eguma ma taniqami vona ba’e ona noqolia!”

Sifi luluve’waivina vona sesebaina
(Madiu 18:12-14)

15 1 Taha tuta takesi ana to’ewayavo ta wese toluveifadi itoava’auta
Ieisu ’inaya ena vona sabi noqolina. 2 [x] ’Inega Falisi be wese
luvine ana tove’itayavo taudiega ilulumugi ivonaya, “’Oloto ba’e
toluveifadi veiaianedi ta wese maega i’ai’ai.”
3 ’Inega edi lumugi weaqina Ieisu vona sesebai toi ba’e neidi vonedia,
4 [y] “Ma’oda ’eguma taha toga ’imiega ena sifi adi yau 100 itoatoa, ta
’aidegana naluve’waiva, ’inega 99~dina nanogedi ta sifi luluve’waivina
nasalia ana laba nalobea, waisa? 5 Ta tutana nalobea me ena qaiawa
’avalanaya naha’ui 6 be na’evivi ’abagaya. ’Inega enavo nagaba va’auqidi
be navonedia, ‘Egu sifi luluve’waivina ni’a yalobea, ’inega weaqina kana
qaiawa.’ 7 Ta yavonemi, wese ’edewana ’eguma tomotau 100 itoatoa ta 99
’idiega ni’a inuagivila, ta ta’a mona gebu. ’Inega ’eguma tauna ana ’aidega
wese nanuagivila, ’inega totoa mahalaya ina qaiawa gegoyo weaqina, ta
’abiboda taudi 99~dina, mana lova inuagivila, ’inega Yaubada matanaya
ni’au ivetunutunuqa.

Mane luluve’waivina vona sesebaina

8 “’Edewana wese vavine taha ena mane siliba ana yau 10 ’inaya
’eno’eno. Ta ’eguma ’aidegana naluve’waivia, ’inega tola’ai naviaqi be
naloba ’eviviei? Mana ba’e siliba~nana kavona taha tomotau ana ve’ia
na’ewea ’aubena ’aidegana ana fewa weaqina. Ana ’ita lamufa nagabuya
be vanue gamona nalo’ilia ta nasali aqiaqiea ana laba nalobea, waisa?
9 Ta tutana nalobea ’inega enavo nagaba va’auqidi be navonedia, ‘Egwavo,

---

[x] **15:2** Lk 5:30 [y] **15:4** Isi 34:11,16; Lk 19:10

qabuda kana qaiawa, mana egu mane luluve'waivina ni'a yalobea!'
10 'Edewana wese Yaubada ena tovale'ewayavo iqaiqaiawa qiduana
tuta~nana toluveifana taha nanuagivila."

Taha kaiwabu natuna me'olotona luluve'waivina vona sesebaina

11 Ta Ieisu wese vona sesebaiega vonedi vonaya, "Taha kaiwabu
natunavo me'olotodi magilafudi maega itoatoa, 12 ta natuna keke'ina
tamana 'inaya vonaya, 'Tamagu, nuanuagu ba'e 'itaga agu vaufa una
neigu eu 'ebeluvine be eu kulufayavo 'idiega.' 'Inega tamadi yani qabuna
vewila'ayea natunavo 'idia.
13 "'Inega ge tuta kuena 'abibodanaya natuna keke'ina ena kulufa
vegimwaneyedi ta manedi 'ewei. 'Inega tutuvila tauya luluvaia taha di'we
'inaya, 'abo qaiawa kavokavovo nuana 'ewei ta ena mane vegumwalia.
14 Ta ni'au ena mane qabuna vegumwalidi 'abo nima 'ava'avana toatoa. Ta
tuta~nana 'inaya kulaka qiduana di'we~nana 'inaya 'ifoqe, 'inega ve'ale
botana lutonovia.
15 "'Inega ena fewa sali 'abo di'we~nana gamonaya kaiwabu taha lobea,
'inega vetunea be ena baweavo na'itamakidi. 16 Ta toluve'waiva~nana
nuanuana bawe adi 'abwagega na'ai ta gamona nakoko, mana ge taha
toga ana 'abwaga daneia.
17 "'Inega nuana 'eqa'uya ta taunega 'inaya vonaya, 'Vonahaqiaqi,
tamagu ena tofewayavo adi 'abwaga qiduana ge adi fata ina 'ai 'ovoi, ta
ya'a ba'idia botana qiduana vunuvunuqigu. 18 [z] 'Inega ena tutuvila ena
'evivi tamagu 'inaya be ena voneaya, "Tamagu, ni'au luveifana qiduana
yaviaqia Yaubada 'inaya ta wese o'a 'iuya. 19 'Inega ge daluaqiaqiegu be
una 'awanatunegu ta 'esi una gabegu ya'a eu tofewa 'idewana." '
20 "Ba'e 'idewana nuana tonovea, 'inega ya'itoto e tamana 'inaya tauya.
Ta luluvaiega tamana natuna 'itea maimai. 'Inega me ena nuakolokolo
vihila 'inaya ta talafafei maega ivedoudou.
21 "'Inega natuna tamana vonea vonaya, 'Tamagu, ni'au yaluveifa
Yaubada matanaya ta wese o'a 'iuya, 'inega ge daluaqiaqiegu be una
'awanatunegu.'
22 "Ta tamana ena tofewayavo gabedi imai vonedia, 'Olukwayavoni
be kaleko aqiaqi otaqina omiei natugu ona vekalekoi be mwali ona miei
be 'ataqinaya ona veaqea. Ta wese 'aqeyafayafa 'aqenaya ona yoqonia.
23 Ta wese bulumakau kekeyavauna ta bilabilana ona vunuqi ona miei
ta 'abwaga qiduana kana viaqi, be 'inega me eda qaiawa natugu maega
kana 'ai 'aideganaya. 24 [a] Mana natugu ba'e kavonaya lova da'aliga, ta
ba'itagana mayawaina kaloba 'eviviea.' 'Inega me edi qaiawa itoa va'auta
ta i'ai'ai.

---

[z] **15:18** Same 51:4 [a] **15:24** Efe 2:1,5

25 "Ta natuna 'unutauna nawale vaoqaya fewafewa, ta tutana 'abaga
di'wenaya 'ifo'ifoqe 'evosi be lavua butuna noqolidi. 26 'Inega taha tofewa
gabei mai vetala'aiea voneaya, 'Tola'ai 'iuna 'inega iqaiqaiawa?'
27 "Ta tofewa~nana voneaya, 'Taiu ba'e 'itaga 'evivi mai 'inega
tamau bulumakau kekeyavauna ta bilabilana vunuqia maega a'ai'ai ta
aqaiqaiawa, mana taiu mayawaina ta aqiaqina loba 'eviviea.'
28 "Ta tuta~nana vona ba'e noqolia 'inega diana vilea ta ge nuana
nalugu vanuea. 'Inega tamana webui ta natuna 'unutauna venoqi waiwai
maega ina lugu vanuea. 29 Ta wese noga mana diana vilea, 'inega tamana
'inaya vonaya, 'Tamagu, ya'wala 'eala 'idia weaqiu yafewafewa be
tuta qabuna eu nuanua ya'abibodea. Ta ge taha wese yubai uda neigu
be ma egwavo ada 'ai ta ada qaiawa. Gebu'e otaqa! 30 Ta natuhu ba'e
eu kulufa qabuna 'eluveyaveyavuledi toyafwauta 'idia, 'inega tola'ai
weaqina bulumakau kekeyavauna ta bilabilana uvunuqi maega o'ai'ai ta
oqaiqaiawa?'
31 "Ta 'inega kaiwabu~nana natuna 'unutauna 'inaya vonaya, 'Natugu
una alamania, o'a tuta qabuna di'weguya utoatoa, ta ya'a egu kulufa
be egu bwa'obwa'o o'a wese eu kulufa be eu bwa'obwa'o, waisa? 32 Ta
taiu lova kavona 'aliga ta ba'e 'itaga mayawaina toatoa, ta wese lova
luluve'waivina ta ba'e 'itagana ni'a kaloba 'eviviea. 'Inega luaqiaqieda be
maega kana qaiawa.' "

Vona sesebai to'itamaki luveifana weaqina

16 1 Ieisu ana to'abibodayavo 'idia vonaya, "Taha 'oloto
kaikaiwabuna ena kulufa ana to'itamaki maega itoatoa. 'Inega
taha tuta 'inaya tomotau vaina vale imiea kaiwabu~nana 'inaya ivonaya,
'Kaiwabu, eu to'itamaki eu mane ta eu kulufayavo 'eluveyaveyavuledi.'
2 "'Inega kaiwabu~nana ena to'itamaki gabei mai ta voneaya, 'Vaina
vona luveifadi weaqiu yanoqolidi, 'inega ge ana fata weaqigu una fewa.
'Inega ba'e 'itagana taha fefwai una 'wayavia egu kulufayavo weaqidi
'evisa nawale i'eno'eno, ta 'inega una webui.'
3 "'Inega to'itamaki~nana nuana tonovea ta taunega vonaya, 'Ma'oda
ba'e 'itaga ena viaqa 'aiqa, mana egu kaiwabu egu fewa 'inega ni'au
a'uwebuiegu? Ta gebu agu fata be ena vaoqa mana ge waiwaigu, ta wese
yainiyauyau 'eguma ena tauya tomotau 'idia be 'abwaga weaqina ena
venoqinoqi.' 4 'Inega taha nuanua lobea ta vonaya, 'E ba'e 'edewanina ena
viaqa 'aiqa tutana fewa ba'e 'inega ena webui, 'inega nawale tomotau ina
gabegu edi vanuea.'
5 "'Inega to'itamaki~nana taudi lova iloaga gabedi imai ta 'aidega
'aidega adi loaga weaqina vetala'aiedi. 'Inega taha 'idiega nugweta lugu,
ta to'itamaki~nana voneaya, ''Evisa au loaga ba'idia 'eno'eno egu kaiwabu
'inaya?'

6 “Ta ’oloto~nana voneaya, ‘Dede’wa ma wagedi ’ena’ena’idi ana yau
100 yaloagedi.’
“’Inega to’itamaki~nana voneaya, ‘Ulukwayavoni, eu fefwai ba’e ’inaya
au loaga 50 una ’wayavia.’
7 “’Inega ’oloto vemagilafuna lugu vetala’aiea voneaya, ‘Ta o’a wese
’evisa au loaga?’
“Ta ’oloto~nana vonaya, ’’Abwaga ma fwatadi ana yau 100 yaloagedi.’
“’Inega to’itamaki~nana wese voneaya, ‘Eu fefwai ba’e ’inaya au loaga
adi yau 80 una ’wayavia.’ Ba’e ’edewani toloaga qabudi adi loaga wese
a’uwebuiedi.
8 “’Inega ena kaiwabu ena viaqa ba’e weaqina noqolia ’abo awatuboya
ena alamani aqiaqina weaqina.”
Ta Ieisu vonaya, “Vona sesebai ba’e ve’iteda totoa bwa’obwa’o ialamani
aqiaqiea bwa’obwa’o ana kaikaiwabu ma’oda ’inega ina vefewedi, ta
Yaubada ena qabuyavo edi alamani yani ba’e weaqina tufwana ge
aqiaqina.”
9 ’Inega Ieisu wese vonedi vonaya, “Bwa’obwa’o ana kaikaiwabuyavo
’inega tomotau luveifana iviaqia. Ta omi’a kaikaiwabu~dina ’idiega
ona vefewedi emi veiaiana tomotau maega. ’Inega nawale tutana
kaikaiwabu~dina ina awala emiavo ina ’ebe’ewemi mahalaya, ta ina
qaiawa weaqimi. 10 [b] ’Eguma taha toga yani goyona na’itamaki aqiaqiea e
wese yani qiduana nawale ana fata na’itamakia. Ta ’eguma taha toga yani
goyona ge na’itamakia, wese nawale yani qiduana weaqina ge na’itamakia.
11 “’Inega omi’a wese ’idewana, ’eguma bwa’obwa’o ana kaikaiwabu
weaqidi gebu ona ’itamaki aqiaqi, nawale Yaubada wese ge kaikaiwabu
aqiaqina naneimi mahalega. 12 Ta ’eguma wese tomotau edi kaikaiwabu
weaqina gebu oda ’itamaki aqiaqiedi, e ’inega ge wese taha toga emi
kaikaiwabu naneimi be ona ’itamakia.
13 [c] “Ge taha toga ana fata navetofewa kaiwabu magilafudi ’idia. Mana
’eguma ’idewanina nawale taha nanogea ta taha naveyolubea. Ta wese
taha na’awahaqiaqiea ta taha na’awaluveifea. ’Inega omi’a ge ana fata be
Yaubada ta wese bwa’obwa’o ana kaikaiwabu weaqidi ona vetofewa.”

Ieisu wese vaina ve’ita Falisiavo neidi
(Madiu 11:12-13; 5:31-32; Maki 10:11-12)

14 Tutana Falisiavo Ieisu ena vona inoqolia ’inega igivenu’wea, mana
taudi nuanuadi qiduana mane. 15 [d] ’Inega Ieisu vonedia, “Omi’a onuaia
vonigo emi ilivu aqiaqina tomotau ’iawadia, ta vonahaqiaqi luveifana
qabuna giwalimia ’eno’eno Yaubada ni’a alamanidi. Mana tola’ai tomotau
nuadi ’ewe’ewea ta Yaubada matanaya yani kavokavovo.

---

[b] **16:10** Lk 19:17-26 [c] **16:13** Md 6:24 [d] **16:15** Md 23:28; Lk 18:9-14

16 [e] "Ta vonahaqiaqi, Mosese ena luvineavo ta wese tovesimasimana edi
'wayaviavo 'imia i'enova ana laba Ioni Togivebabitaiso mai. Ta tuta omo'e
'inega be ba'e 'itaga 'inaya vale aqiaqina Yaubada ena 'Ebeluvine weaqina
ana lugaihi nawale tautauya. Ta 'Ebeluvine~nana weaqina tomotau
qabudi edi waiwaiega ilugulugu. 17 [f] Mahala be bwa'obwa'o ana fata ina
awala, ta Mosese ena luvineavo 'idiega ge taha yani goyosikwa otaqina
nahawala.
18 "'Eguma taha 'oloto moqanena nasa'iledi ta navaqi ukamana mali
vavine 'inaya, e tauna luabu ilivuna ni'a viaqia. Ta wese 'idewana 'eguma
taha 'oloto vavine sa'isa'ilidi navaqidi, e 'inega ba'e 'oloto~nana wese
luabu ilivuna ni'a viaqia."

Taha 'oloto kaikaiwabuna ta Lasalo

19 Ta Ieisu wese vonedi vonaya, "Taha tuta 'inaya taha 'oloto
kaikaiwabuna toatoa 'abagaya. Ta ana kaleko aqiaqi otaqidi ta wese
ana 'abwaga 'eala ta aqiaqidi. 'Inega 'aubena 'aidega 'aidega 'idia me ena
qaiawa 'ai'ai, ta me ena kulufa qiduana toatoa.
20 "Ta kaiwabu~nana ena vanue masu'edanaya taha 'oloto
lukwalukwana ana wawa Lasalo toatoa. Ta 'wafina qabuna lubonubonu,
'inega kedewa imai ta bonuna iluyamoidi. 21 Ta Lasalo nuanuana be
kaiwabu~nana ana 'abwaga salimugunega na'ai, ta ge taha yani daneia.
22 "Ta tuta~nana Lasalo 'aliga 'inega Yaubada ena tovale'ewayavo
i'ebe'ewea itauyea mahalaya Ebelamo di'wenaya. Ta 'abiboda
kaiwabu~nana wese 'aliga ta itavunia. 23 'Inega me ena visiqa qiduana
'aiwe 'ala'alata 'inega 'ita vane ta luluvaia Lasalo 'itea Ebelamo maega
itoatoa. 24 'Inega bonana qiduanega gaba voneaya, 'Ei tamagu Ebelamo!
Uda nuakolokoloyegu, be Lasalo uda vetunei damai ta go'ila fayo'una
'inaya nimana da'aubwa'ui damiei ta meagu dagivefayo'uni, mana visiqa
qidua va'inena 'aiwe 'ala'alata 'inaya yalulutonovia.'
25 "Ta Ebelamo voneaya, 'Natugu, una nuave'avina lova bwa'obwa'oya
tuta qabuna me eu qaiawa utoatoa, ta Lasalo lova ge taha wese
'ebeqaiawa dalobei. Ta 'itaga Lasalo me ena qaiawa ba'idia toatoa, ta
o'a visiqa qiduana ululutonovia. 26 Ta wese una alamania daba kuena
nuanidaya vetoasi'ieda. 'Inega gebu ana fata ba'e 'inega ima'a ana
vaukamana wai. Ta wese omi'a ge ami fata be ona vaukamana mai
'imaya.'
27 "Ta kaiwabu~nana Ebelamo 'inaya vonaya, "'Eguma ge ana fata
tua, ta nuanuagu Lasalo uda vetunei datauya egu qabuyavo 'idia. 28 Ta
taigwavo adi yau faibi navebibinedi ina nuagivila, be yaqisa taudi ge
wese ina mai visiqa ena di'we ba'e 'inaya.'

---

[e] **16:16** Md 11:12-13 [f] **16:17** Md 5:18

29 “’Inega Ebelamo kaiwabu~nana voneaya, ‘Gebu, mana Mosese be
tovesimasimana edi vona Buki Nugwenugweina gamonaya ’eno’eno yani
ba’e weaqina, ’inega taimwavo ’eguma taudi edi vona inoqola aqiaqiedi e
’inega ge ina ’ifoqe ba’idia, ta ge nuanuadi vona diavona ina noqolidi!’
30 “’Inega kaiwabu~nana voneaya, ‘Tamagu Ebelamo, ana ’ita gebu,
mana debadi ’i’wana. Ta ’esi ’eguma taha toga ’aligega naya’itoto ’evivi ta
natauya ’idia, e omo’e ’inega ina nuagivila aqiaqi.’
31 “Ta Ebelamo kaiwabu~nana ’inaya wese vonaya, ‘’Eguma taimwavo
Mosese be tovesimasimana edi vona ge nuanuadi ina noqoli, e ’inega
ge wese nuadi na’eqa’ui ’eguma taha toga ’aligega naya’itoto ’evivi be
natauya ’idia.’ ”

Ieisu ena ve’ita ilivu luveifana weaqina
(Madiu 18:6-7,21-22; Maki 9:42)

17 1 Ieisu ana to’abibodayavo vonedi vonaya, “’Ebesitonova qabudi
nawale ina mai ’imia ta ina givebe’uyemi, ta aiqabu ’ebesitonova
diavona ’idiega ina ’ifoqe e taudi nuakolokolodi. 2 Ta ’esi luaqiaqiea
’eguma togivebe’u~dina dabo qiduana ’ebefiaqa magadia ina yoqonidi
ta malavetaya ina felawebuiedi ’inega ge ana fata be gogama ina
givebe’uyedi.

Nuataqo weaqina

3 [g] “’Inega ona ’itamakimi, ta ’eguma taiu ilivu luveifana naviaqia ’iuya,
e ’inega una tauya ’inaya ta una vonei be nalua’u, ta ’eguma nanuagivila
’inega ena luveifana una nuataqoya. 4 Ta wese ’eguma ’aubena ’aidegana
’inaya luveifana seveni ana yau ’iuya naviaqia, ta wese tuta seveni ana
yau nanuagivila be navenoqi ’iuya nuataqo weaqina, e ’inega luaqiaqieu
be ena luveifana qabuna una nuataqodi.”

Vetumaqana weaqina

5 ’Inega Ieisu ena tovaletuyanayavo ivoneaya, “Ema vetumaqana una
givewaiwaiea.”
6 [h] Ta Ieisu vonedi vonaya, “’Eguma omi’a emi vetumaqana goyona
kavona te’wa vewanina, e ’inega ami fata be omo’e ’aiwe~nana qiduana
ona voneaya, ‘Tau’u uabuhu be mwade’waya una ’wadiu!’ E ’inega emi
vona namatayagea.”

Tofewa edi viaqayavo

7 Ta wese Ieisu ’idia vonaya, “Ona nuaia, ’eguma taha kaiwabu me
ena tofewa itoatoa ta tofewa~nana geogeova nage bawe ’ita’itamakidi,

---

[g] **17:3** Md 18:15 [h] **17:6** Md 17:20; 21:21

ta lavilavia na'evivi namai vanuea, 'inega kaiwabu~nana ge navonei
na'ai nugweta, 8 ta 'esi navoneaya, 'Agu 'abwaga una 'iva'ava'aia ta una
'itamakigu 'inega ena 'ai be ena numa, ta 'abibodanaya o'a wese una
'ai.' 9 Ta nage tofewa~nana ena fewa ba'e weaqina lukaiwa nalobei ena
kaiwabu 'inega? Gebu, mana tauna tofewa. 10 Ta omi'a wese 'edewani,
tutana Yaubada ena nuanua qabuna oviaqa 'ovoidi 'inega ona simana
ona voneaya, 'Ima'a eu tofewa kavovo, ta lova ama veyoveyoa uneima, e
'idewani ni'a aviaqia.' "

Ieisu tomotau 'wago'wagoidi adi yau teni giveaqiaqiedi

11 Ieisu nawale tautauya Ielusalema weaqina, 'inega tauya di'we
Samelia be Galili nuanidia. 12 Ta tutana taha 'abaga 'inaya lugu, 'inega
'oloto 'wago'wagoidi adi yau teni Ieisu 'itedi tufwana luluvaia itoatoa.
13 [i] 'Inega bonadi qiduanega ivegabagaba ivonaya, "Kaiwabu Ieisu, uda
nuakolokoloyema."
14 [j] Ta Ieisu 'ita makimakidi vonedia, "Ona tauya toveguba 'idia ta
taumiega ona ve'itayemi!" Ta tuta~nana itautauya 'edaya adi 'wagota
'evutuqidi ta 'wafidi veaqiaqi.
15 Ta teni~dina 'idiega taha 'oloto 'wafina 'itea ni'a veaqiaqi, 'inega
'evivi mai ta bonana qiduanega Yaubada awatuboya. 16 'Inega Ieisu
'aqenaya iwa'odu ta lukaiwa. Ta tauna Samelia 'olotona. 17 'Inega Ieisu
'oloto~nana voneaya, "Tawadega ami yau teni yagiveaqiaqiemi ta
ma'inaya emwavo adi yau naeni itoatoa? 18 Tola'ai weaqina ge ida 'evivi
ida mai be Yaubada 'inaya ida lukaiwa? Ta o'a ge Diu 'olotou, ta tua umai
sabi lukaiwa Yaubada 'inaya." 19 'Inega Ieisu voneaya, "Uya'itoto utauya,
eu vetumaqana 'inega ni'a uveaqiaqi."

Yaubada ena 'Ebeluvine ena mai weaqina
(Madiu 24:23-28,37-41)

20 Taha tuta Falisiavo vaina imai Ieisu ivetala'aiea totuta 'inaya
Yaubada ena 'Ebeluvine na'ifoqe namai. 'Inega Ieisu edi vetala'ai ve'iea
ba'e 'idewana vonaya, "Yaubada ena 'Ebeluvine ena mai ge ana fata
tomotau matadiega ina 'itei. 21 Ta wese ge adi fata be ina vonaya, 'O'itei
ba'e!' nage, 'Omo'inaya!' mana ni'au Yaubada ena 'Ebeluvine giwalimia
toatoa."
22 'Inega ana to'abibodayavo vonedi vonaya, "Nawale ena nogemi
ta 'abiboda nuanuami qiduana vonigo ya'a Tomotau Natuna maega
kada toatoa, ta 'esi ona 'ita 'avegu. 23 [k] Ta nawale tomotau ina vonaya,
'Keliso ba'idia!' nage 'Keliso omo'e!' ta gebu ona 'abibodedi. 24 Mana
lukwayavonega ena 'evivi ena mai, ta mahala ana 'ita kavonaya namala

---

[i] **17:13** Luvi 13:45-46 [j] **17:14** Luvi 14:2-3; Md 8:3-4 [k] **17:23** Mk 13:21; Lk 21:8

’idewana nasimatala ’ava’ava. 25 Ta nugweta lagata ba’e ina nogegu, ta
visiqa qiduana ena lutonovia ’idiega.
26 “Ta egu ’evivi mai ana tuta kavonaya Noa ena tuta ’inaya ’edewana.
27 Mana lova Noa ena tutaya tomotau i’ai’ai ta inumanuma, ta wese
’oloto be vivine ivaqivaqi ta wese ivevevaqiedi ana laba Noa me ena
susuyavo ena wagaya igelu ta seuseu ’ifoqe ’inega tomotau qabudi
luvegwamumuidi. Ta ya’a Tomotau Natuna egu ’evivi mai wese ’edewana.
28 *l* “Ta wese lova Lota ena tutaya ’edewana, tomotau qabudi i’ai’ai ta
inumanuma ta wese igimwagimwane be ivevegimwane, ta ivaovaoqa be
wese edi vanueavo i’e’eyoqonidi. 29 Ta tutana Lota Sodoma nogea ’inega
’aiwe ’ala’alata be dabo salofa ’wea’weavidi mahalega iavuta ’edewani
’wei, ’abo tomotau qabudi luvegwamumuidi. 30 Ba’e veilaqe diavona lova
i’ifoqe tomotau ’idia nawale wese ’edewana na’ifoqe ’aiqa tutana Tomotau
Natuna na’evivi namai.
31 *m* “Ta tutana ’inaya ’eguma taha toga selovaya veveyawai ge wese
vanuea nalugu sabi kulufa. Wese ’idewanina ’eguma taha toga talaqaya
fewafewa ge wese na’evivi ’abagaya ena kulufa weaqina. 32 *n* Ta ona nuaia
lova tola’ai ’ifoqe Lota moqanena ’idia. 33 *o* ’Eguma taha toga yawaina
navegagalea nawale yawaina naluve’waivia, ta ’esi ’eguma taha toga
yawaina nahawafelea be naluve’waivia e nawale naloba ’eviviea. 34 Ta
yavona aqiaqiemi, velovelovana omo’e ’inaya tomotau magilafudi ’ivi
’aidegana ’inaya ina ’eno’eno, ’inega taha ena ’ebe’ewea ta taha natoa.
35-36 Wese ’edewanina vivine magilafudi ina dabidabi, ’inega taha ena
’ebe’ewea ta taha natoa.”
37 ’Inega Ieisu ana to’abibodayavo ivetala’aiea ivonaya, “Kaiwabu,
ma’inaya ba’e yani diavona na’ifoqe?”
’Inega Ieisu vonedia, “Ma’inaya to’aliga ’wafina ’eno’eno e omo’e ’inaya
bwayobwayo ina va’auta.”

Wada’e taha ena venoqi ’alataya toluvine ’inaya

18 1 *p* ’Inega taha vona sesebai Ieisu ana to’abibodayavo neidi
nuanuana nave’itedi me edi bibitaqo tuta qabuna ina vevenoqi
ta ge ina lua’u. 2 ’Inega vonedi vonaya, “Taha ’abaga ’inaya taha toluvine
toatoa, tauna Yaubada ana ’amayaba be ana mwaniniva ’inaya ge
da’eno’eno, ta wese tomotau weaqidi ge danuanua.
3 “Ta ’abaga~nana ’inaya wese taha wada’e toatoa, ta tuta qabuna
tautauya toluvine~nana ’inaya ta vevenoqi ana iula weaqina
vonevoneaya, ‘Kaiwabu, uda iulegu mana taha tomotau veilivu veifegu,
ta nuanuagu una luvinea.’

---

[l] **17:28** Nug 18:20; 19:25 [m] **17:31** Md 24:17-18 [n] **17:32** Nug 19:17,26 [o] **17:33** Lk 9:24
[p] **18:1** Kol 4:2; 1Te 5:17

4 “’Aubena ’aidega ’aidega ’edewana lulu’evi’evivi ta toluvine~nana
ge nuanuana naiulei. Ta taha tuta ’inaya ’wafina siniqaiqai wada’e ena
’alataya weaqina, ’inega taunega ’inaya vonaya, ‘Tua Yaubada ge eda
mwaninivei ta wese tomotau ge eda nuanua weaqidi, 5 ta wada’e ba’e ena
’alataya ’iguya weaqina ena iulea ana avia ’inega, mana ge nuanuagu
wese nave’wafi siniqaiqaiegu!’ ”
6 ’Inega Ieisu wese vonedi vonaya, “Kaiwabu ba’e ena vona
weaqina ona nuaia. Vonahaqiaqi, tauna ’oloto luveifana ta tua wada’e
iulea. 7 Ta Yaubada aqiaqi otaqina, ’inega nawale ena tomotauyavo
vevenua’ivinidi ge nanogedi. Ta tutana ina noqi ’evi’evivi ’inaya ’aubena
ta wese velovelovana ’idia e ’inega naiuledi. 8 Ta yavona aqiaqiemi,
lukwayavonega Yaubada ena iula tunutunuqina tovenoqi naneidi. Ta
tutana ya’a Tomotau Natuna ena ’evivi mai bwa’obwa’oya ’evisa tomotau
me edi vetumaqana ena lobedi itoatoa?”

Taha Falisi ta takesi ana to’ewa vona sesebaidi

9 Tomotau vaina inuaia vonigo taudi tunutunuqidi, ta mali tomotau
i’itedi iawawebuiedi, ’inega Ieisu vona sesebai ba’e neidi vonaya,
10 “Taha tuta taha Falisi ta wese takesi ana to’ewa taha ilugu Vanue
Gwalagwalana ’inaya sabi venoqi Yaubada ’inaya. 11 ’Inega Falisi~nana
ya’itoto ta taunega weaqina venoqi vonaya, ‘Yaubada, yalulukaiwa
’iuya mana ya’a gebu ’edewana vaina tomotau edi ilivu, mana taudi
tovemanuguba ta to’eu’au’ava ta wese tovelamo’eno, ta wese ya’a gebu
takesi ana tova’auta ba’e ’idewana. 12 [q] Mana ya’a wiki ’aidega ’aidega ’idia
’aubena magilafuna ge eda ’ai’ai ma botanigu yavevedede ta wese egu
kulufa qabuna ’idiega dibuna yaneineiu Mosese ena luvine ’idewani.’
13 [r] “Ta takesi ana to’ewa tufwana luluvaiega tovolo ta me
ena iniyauyau lumalumana tutuya ’inega tunuiwa’odu ta venoqi
vonaya, ‘Yaubada ye, ni’au ualamanigu ya’a luveifagu ’inega uda
nuakolokoloyegu.’ ”
14 [s] ’Inega Ieisu vonedi vonaya, “Vonahaqiaqi, ’oloto ba’e ’evivi
tauya ena vanuea, ta ena venoqi weaqina Yaubada ’awahaqiaqiea,
ta Falisi~nana gebu. Mana ’eguma taha toga taunega ana wawa
nagivaneyea nawale Yaubada nagiwebuiea, ta ’eguma taha toga taunega
ana wawa naha’uwebuiea e nawale Yaubada nagivaneyea.”

Gogama Ieisu vona veyolubedi
(Madiu 19:13-15; Maki 10:13-16)

15 Vaina tomotau natudiavo goyogoyodi imiedi Ieisu ’inaya nuanuadi
nagitonovidi, ta ana to’abibodayavo tomotau diavona i’itedi ’inega

---

[q] **18:12** Ais 58:1-4; Md 23:23 [r] **18:13** Same 51:1 [s] **18:14** Md 23:12

iawatayedi. 16 Ta Ieisu gogama gaba va'auqidi ta to'abiboda~dina
vonedia, "Gogama ge ona awatayedi ta ona awafeledi ina mai 'iguya.
Mana Yaubada ena 'Ebeluvine gogama ba'e 'idewana weaqidi. 17 [t] Yavona
aqiaqiemi, 'eguma tomotau edi vetumaqana gebu gogama ba'e edi
vetumaqana 'edewanina, e 'inega ge wese adi fata ina lugu Yaubada ena
'Ebeluvine 'inaya!"

Taha 'oloto kaikaiwabuna weaqina
(Madiu 19:16-30; Maki 10:17-31)

18 [u] Me Diu edi toluvine taha mai Ieisu 'inaya vetala'aiea vonaya,
"Tove'ita aqiaqiu, tola'ai ena viaqi be 'inega yawaigu vataya ena lobei?"
19 Ta Ieisu voneaya, "Tola'ai weaqina uvonaya ya'a aqiaqigu? Mana
ge taha toga aqiaqina, ta 'esi Yaubada ana 'aidega. 20 [v] Yaubada ena
luvineavo ni'au ualamanidi, vonaya, 'Ge una luabu, ge una luve'aliga be,
ge una vanawala, ta ge u'avega una simana mali tomotau weaqidi kotu
ana tutaya', ta wese, 'Tamau be inau una 'amayabedi.' "
21 'Inega 'oloto~nana voneaya, "Egu tuta gwama 'inega ta mai ba'e
'itagana luvine diavona ya'abiboda aqiaqiedi."
22 Ena vona ba'e Ieisu noqolia 'inega voneaya, "Yani 'aideganamo
nawale ge uda viaqia, 'inega 'eguma eu kulufa qabuna una
vegimwaneyedi ta manedi una 'ewei una vewila'ayea lukwalukwa 'idia,
ta 'inega una mai una 'abibodegu be nawale eu kaikaiwabu mahalaya una
lobea."
23 Tutana ba'e vona~nana noqolia, 'inega nuana vita, mana ena kulufa
qiduana vegagalea.
24 Ta ena nuavita Ieisu ni'a alamania 'inega vonaya, "Tomeqabu taudi
me edi kaikaiwabu qiduana edi lugu Yaubada ena 'Ebeluvine 'inaya vita
otaqina. 25 Vonahaqiaqi, kameli yubai qiduana ta ena lugu saima vetoana
'inega vitana. Ta tovekaikaiwabu edi lugu Yaubada ena 'Ebeluvine 'inaya
vita otaqina."
26 Ta qabu~dina Ieisu maega itoatoa vona~nana inoqolia 'inega
ivetala'aiea ivonaya, "'Eguma ba'e 'edewanina, 'inega togama ana fata
'etoyavua nalobei?"
27 'Inega Ieisu vonedia, "Tola'ai tomotau ge adi fata ina viaqi, e Yaubada
'inaya ana fata!"
28 Ta 'inega Fita Ieisu voneaya, "Kaiwabu, ta ima'a ma'oda? Mana ni'au
ema 'abagayavo be ema kulufayavo anogedi ta a'abibodeu."
29 Ta Ieisu vonedia, "Yavonahaqiaqi 'imia, aiqabu omi'a 'eguma emi
'abagayavo nage moqanemiavo nage taimiavo nage tamamiavo nage
inamiavo nage natumiavo ni'a onogedi ta Yaubada ena 'Ebeluvine 'inaya

---

[t] **18:17** Md 18:3 [u] **18:18** Lk 10:25 [v] **18:20** 'Ifo 20:12-16; Luve 5:16-20

oawafelemi, 30 ’inega ba’e yani diavona ni’au onogedi nawale Yaubada ma
ana luvetomana nanei ’eviviemi tutana bwa’obwa’oya otoatoa, ta wese
tuta maimai ’inaya yawai vataya ona ’ewea.”

Ieisu ena simana vetoina ena ’aliga weaqina
(Madiu 20:17-19; Maki 10:32-34)

31 [w] Ieisu Tuwelo~dina gaba va’auqidi ivanaqo tufinaya ta vonedia,
“Ba’e ’itaga ka’wato’watovu Ielusalema ’inaya, ta yani qabuna lova
tovesimasimana i’wayavidi ya’a Tomotau Natuna weaqigu nawale ana
aqiaqi na’ifoqe be ona ’itea. 32 [x] ’Inega ina ve’ineiegu taudi ge me Diu
’idia, ta ina givenu’wegu be ina gida’wegu be ina ’awaluveifegu, 33 ta wese
wayo metametanega ina vunuqa dadanegu ta ’inega ina luve’aligigu. Ta
’aubena vetoina ’inaya ’aligega ena ya’itoto ’evivi.”
34 [y] Ta ana to’abibodayavo ena vona ba’e ge ida nua’eqa’ui, mana
vona~nana ana alamani weaqidi ’wai’waivina. ’Inega tola’ai Ieisu tawa
vonedi ge ida alamania.

Ieisu taha matakwaya giveaqiaqiea
(Madiu 20:29-34; Maki 10:46-52)

35 Ieisu ma ana to’abibodayavo tuta goyona ina ’ifoqe Ieliko ’inaya. ’Inega
taha ’oloto matana kwayakwayana ’eda nanavinaya toatoa ta tomotau ’idia
vevenoqi mane be wese kulufa weaqidi. 36 Ta tutana matakwayana Ieisu me
ena qabuyavo bonadi noqolia ’inega vetala’aiedi vonedia, “Tomeqabu omi’a?”
37 ’Inega ivoneaya, “Ima’a Ieisu Nasaleta ’olotona maega amaimai.”
38 ’Inega matakwaya~nana me ena waiwai gaba vonaya, “Ieisu ye, o’a
Deibida natuna uda nuakolokoloyegu!”
39 Ta taudi inugwenugweta ’oloto~nana iawatayea ivoneaya, “’Eloveu,
gebu una vegabagaba!”
Ta tauna wese bonana qiduanega gaba waiwai vonaya, “Deibida natuna
ye, uda nuakolokoloyegu!”
40 ’Inega Ieisu veutovolo ta tomotau vonedi be ’oloto~nana ina miea
’inaya. ’Inega mai Ieisu di’wenaya ta matakwaya~nana vetala’aiea
voneaya, 41 “Tola’ai nuanuau ena viaqi ’iuya?”
’Inega voneaya, “Kaiwabu, nuanuagu matagu una giveaqiaqiedi be
yaqisa agu fata ena ’ita.”
42 Ta Ieisu voneaya, “Tuta ba’e ’inaya matau na’eaea, mana eu
vetumaqana ’inega ni’a uveaqiaqi.”
43 Ta ba’e tuta~nana ’inaya matana veaqiaqi kwayavona. ’Inega Ieisu
’abibodea ta Yaubada awahawatuboya. Ta tomeqabu yani ba’e i’itea taudi
wese Yaubada iawatuboya.

---

[w] **18:31** Lk 24:44 [x] **18:32** Lk 9:22,44 [y] **18:34** Mk 9:32

Ieisu ta Sakiusa

19 1 Ta Ieisu qabu maega ni'a ilugu Ieliko 'inaya ta 'abaga gamonega
itautauya. 2 'Abaga~nana 'inaya takesi ana to'ewayavo adi
tovanugweta toatoa, ana wawa Sakiusa, tauna taha tovekaikaiwabu.
3 Ta Sakiusa nuanuana Ieisu na'itea ta gebu ana fata, mana tauna 'oloto
kukusana ta wese yo'o qiduadi maega itautauya. 4 'Inega vihila nugweta
taha 'aiwe ana wawa sikamole[z] 'inaya vaneqa Ieisu sabi 'itana, mana
'edanegana maimai. 5 Ta tutana Ieisu mai 'aiwe~nana di'wenaya 'inega
'ita vane ta Sakiusa 'itea 'inega voneaya, "Sakiusa, ulukwayavoni uwebui
mai, mana nuanuagu ba'itagana eu vanuea kana toa."
6 'Inega Sakiusa lukwayavoni webui ta me ena qaiawa Ieisu 'ebe'ewea.
7 [a] Ta tutana tomotau qabudi yani ba'e i'itea 'inega ilumugi ivonaya,
"Ma'oda 'inega Ieisu lugu toluveifana ena vanuea?"
8 [b] Ta Sakiusa ya'itoto ta Ieisu 'inaya vonaya, "Kaiwabu, ba'itaga 'inega
egu kulufayavo dibuna ena vewila'ayea lukwalukwa 'idia. Ta wese 'eguma
lova togama 'inega taha yani u'avega ya'ewa kavovoya e 'inega ana
luvetomana foa maega ena nei 'eviviea."
9 [c] 'Inega Ieisu voneaya, "Ba'e 'itagana vanue ba'e 'inaya 'etoyavua ni'a
'ifoqe, mana 'oloto ba'e ena vetumaqana tubuna Ebelamo 'idewana. 10 [d]
Vonahaqiaqi, ya'a Tomotau Natuna yamai luluve'waividi sabi salidi adi
'etoyavua weaqina, 'idewani 'oloto ba'e."

Vona sesebai tofewa aqiaqidi be luveifadi weaqidi
(Madiu 25:14-30)

11 Nawale tomotau qabudi Ieisu ivivineneqea. 'Inega vona sesebai
ba'e neidi tutana Ielusalema ivadi'wea, mana tomotau inuaia vonigo
Yaubada ena 'Ebeluvine tuta goyona nave'ale. 12 Vonaya, "Taha 'oloto
kaikaiwabuna 'iva'ava'ata be natauya di'we taha luluvaia, ta omo'e
'inaya luvine na'ewei navetoluvine, ta 'abiboda wese na'evivi namai.
13 'Inega ena tofewayavo teni gaba va'auqidi ta ena mane qiduana tofewa
'aidega 'aidega vevewila'edi ta vonedia, 'Mane ba'e ona 'itamakidi ta ona
vefewedi ta adi luvetomana ona lobedi ana laba ena 'evivi ena mai.'
14 "'Inega kaiwabu~nana tauya, ta ena tomotauyavo ivevoalanea, ge
nuanuadi na'evivi navetoluvine 'idia, 'inega vale ivetunei ivonaya, ''Oloto
bena'e ge nuanuama na'evivi namai be navetoluvine 'imaya!'
15 "Ta tuta~nana 'evivi mai 'inega ena tofewayavo gaba va'auqidi imai
nuanuana nahalamania mane~nana lova vewila'ayea 'idia 'evisa ana

---

[z] **19:4** Sikamole *"sycamore"* ena tabo kukusana ta ma 'wae lu'uvina, ta wese ana vane meaqana mana 'ale'itunega laqalia vane. [a] **19:7** Lk 15:2 [b] **19:8** 'Ifo 22:1; Naba 5:6-7 [c] **19:9** Via 16:31; Lk 13:16 [d] **19:10** Lk 15:4; Ion 3:17; 1Tim 1:15

luvetomana ni'a ilobedi. **16** 'Inega taha tofewa nugweta mai ena kaiwabu
'iawanaya tovolo ta voneaya, 'Kaiwabu, eu mane lova uneiguya ba'e ana
luvetomana teni yalobedi.'
17 [e] "'Inega kaiwabu~nana vonaya, 'Vonahaqiaqi, o'a ma au
vetumaqana, mana yani goyona u'itamaki aqiaqiea ta ugiveqiduea 'inega
au ve'ia ena neiu ta 'abaga teni 'idia una vetoluvine.'
18 "'Inega tofewa vemagilafuna wese mai voneaya, 'Kaiwabu, eu mane
lova uneiguya ba'e ana luvetomana faibi yalobedi.'
19 "'Inega ena kaiwabu voneaya, 'O'a 'abaga faibi 'idia una vetoluvine.'
20 "Ta wese vetoina mai voneaya, 'Kaiwabu, eu mane ba'e kaleko
matavusinega ya'afwalia ta yaha'ukwaiva aqiaqiea. **21** Ta vonahaqiaqi,
yamwaniniveu mana o'a 'oloto falafalau ta eu kaikaiwabu u'ewe'ewedi
mali tomotau edi fewa 'idiega.'
22 "'Inega kaiwabu~nana voneaya, 'O'a tofewa luveifau. Tau'u eu vona
'inega au luvine ena neiu. Vonahaqiaqi, ni'au ualamanigu ya'a 'oloto
falafalagu, ta egu kaikaiwabu yalobelobea mali tomotau edi fewa 'idiega.
23 Ta tola'ai weaqina gebu mane ana sailakaya egu mane uda a'ui, be
yaqisa tuta~nana ni'a ya'evivi yamai mane~nana ma ana luvetomana
eda lobea?'
24 "'Inega taudi kaiwabu~nana di'wenaya itovotovolo vonedi vonaya,
'Egu mane tofewa luveifana 'inega ona 'ewei ta tofewa~nana tauna
luvetomana teni lobea e ona neia.'
25 "'Inega ivoneaya, 'Kaiwabu, ge nuanuama ana neia mana tauna ni'au
luvetomana teni lobea, 'inega ta'iwa ana fata.'
26 [f] "Ta kaiwabu~nana wese 'idia vonaya, 'Yavona aqiaqiemi, 'eguma
taha toga yani ena neia ta navefewa aqiaqiea, e nawale wese ana
luvetomana nalobea. Ta 'eguma taha toga yani ena neia ta ge navefewa
aqiaqiei, e nawale toyani goyona 'inaya 'eno'eno wese ena 'ewa yavulea.
27 'Inega tuta ba'e agu aviayavo lova inogegu vonigo ge nuanuadi ena
vetoluvine 'idia e taudi ona gaba va'auqidi ina mai 'iawaguya ta ona
luve'aligidi.' "

Ieisu lugulugu Ielusalema 'inaya
(Madiu 21:1-11; Maki 11:1-11; Ioni 12:12-19)

28 Ieisu ena vona ba'e lu'ovoia, 'inega ana to'abibodayavo nugwetedi
maega itauya Ielusalema weaqina. **29** Nawale itautauya ta tuta goyona
ina 'ifoqe 'abaga Bedifegi be Bedani 'idia bwanaga Olibe 'inaya. 'Inega
ana to'abibodayavo magilafudi luvetunedi vonedia, **30** "'Abaga~nana oa'e
'iawadaya 'inaya ona tauya, ta tutana ona 'ifoqe yubai doniki ona 'itea
kekeyavauna yoqoyoqonina toatoa, lova ge taha toga dagelu tonovia,

---

[e] **19:17** Lk 16:10 [f] **19:26** Md 13:12; Lk 8:18

ta yubai~nana ona yavui ona miea ’iguya. 31 Ta ’eguma taha toga
navetala’aiemi navonaya, ‘Tola’ai weaqina yubai bena’e oyavuyavui?’
’Inega ’oloto~nana ona voneaya, ‘Kaiwabu nuanuana.’ ”
32 ’Inega magilafudi itutuvila itauya ’abo yani qabuna ilobedi ’edewani
Ieisu ni’a vonedi. 33 Tutana doniki iyavuyavui ’inega toniyubai i’ifoqe
ivetala’aiedi ivonaya, “Ma’oda ’inega ema yubai oyavuyavui?”
34 ’Inega ivonedia, “Kaiwabu nuanuana.”
35 ’Inega yubai~nana i’ewei itauyea Ieisu ’inaya, ta adi
kwakwalufaiyega gwavuna ita’ulia, ’inega Ieisu ’inaya gelu ta tauya. 36 Ta
tutana itautauya tomotau qabudi adi kwakwalufai wese ’edaya ita’ulidi.
37 ’Inega ni’au imai Ielusalema di’wenaya ta iwebuwebui bwanaga Olibe
ana ’eda ’inaya, ’inega to’abiboda qabudi bonadi qiduanega me edi qaiawa
Yaubada iawatuboya, mana ni’au ena viaqa waiwaidi ’ebenuavoqana
i’itedi ’inega ivonaya,
38 [g] “Yaubada, nuanuama Kini~nana maimai Kaiwabu ana wawega una
vona veyolubea.
Toadaumwala mahalaya
ta simatala qiduana mahala deba otaqinaya!”
39 ’Inega Falisiavo vaina qabu~dina ’idiega Ieisu ivonea ivonaya,
“Tove’ita, au to’abibodayavo uvonedi ilua’u!”
40 Ta Ieisu vonedia, “Gebu ena awatayedi, mana ’eguma ena awatayedi
e nawale dabo ba’e bonadi qiduanega ina kolua.”

Ieisu ena dou Ielusalema weaqina

41 Ieisu ni’a ’ifoqe Ielusalema di’wenaya ta ’abaga~nana ’itea. ’Inega nuana
vita ta weaqina dou vonaya, 42 “Ielusalema ye, eu tomotauyavo nuakolokolodi.
Mana lova toadaumwala ana ’eda aqiaqi ge ida alamania. Ta ba’itagana tuta
ni’au vekusakusa be toadaumwala ana ’eda matadiega ge adi fata ida lobei,
mana ’eda~nana ’wai’waivina ’idiega. 43 Ta vonahaqiaqi, tuta maimai ’idia au
aviayavo ina mai ina toa viviliu ta ina luvatubodeu, ’inega ge wese taha toga
ana fata nadena. 44 [h] ’Inega o’a natumwavo maega ina luvegwamumuimi, ta
wese vanue qabudi ina qeu yavuledi. Yani ba’ena nawale na’ifoqe ’iuya, mana
Yaubada ena ’etoyavua vetunei mai natumwavo ’idia ta ge ida ’inanea.”

Ieisu tovegimwane Vanue Gwalagwalanega ’wavinidi
(Madiu 21:12-17; Maki 11:15-19; Ioni 2:13-22)

45 ’Inega Ieisu lugu Vanue Gwalagwalana ’atamaninaya ta vebutu
tovegimwane ’wavi ’ifoqeyedi ta vonedia, 46 [i] “Buki Nugwenugweina
’inaya Yaubada ena vona ’waya’wayavina vonaya, ‘Egu vanue ba’e vanue
’ebevenoqi’, ta omi’a ogivilea vonigo tovanawala adi vatu’ubu.”

---

[g] **19:38** Same 118:26; Lk 2:14 [h] **19:44** Lk 21:6 [i] **19:46** Ais 56:7; Iel 7:11

47[j] E ’inega ’aubena ’aidega ’aidega Vanue Gwalagwalana ’inaya
veve’ita, ta toveguba qiduqiduadi be luvine ana tove’itayavo ta wese
tomotau adi tovanugwetayavo nuanuadi qiduana Ieisu ina luve’aligia.
48 Ta ge adi fata taha ’eda ida lobei be Ieisu ina luve’aligi, mana ena
ve’itayavo tomotau qabudi nuadi ’ewea.

Ieisu ena luvine ta ena waiwai weaqina
(Madiu 21:23-27; Maki 11:27-33)

20 1 Taha tuta ’inaya Ieisu veve’ita Vanue Gwalagwalana ’inaya
ta lulugaihiea tomotau ’idia. ’Inega toveguba qiduqiduadi be
luvine ana tove’itayavo ta wese ’abaga ana tovanugwetayavo imai ta Ieisu
ivevetala’aiea, 2 ivoneaya, “O’a eu luvine ta eu waiwai to’edega u’ewei
’inega yani qabuna ba’e uviaviaqidi? Togama eu luvine neiu?”
3 Ta Ieisu vonedia, “Nugweta ya’a wese taha yani ena vetala’aiemi ta
ona vona ’eviviegu. 4 Ioni Togivebabitaiso togama ena luvine ’inega ena
givebabitaiso ’ifoqe, nage Yaubada ’inega nage tomotau ’inega?”
5 ’Inega taudiega iveveqae ivonaya, “Ena vona ma’oda kana ve’ia
’aiqei? Mana ’eguma kana vonaya, ‘Yaubada ’inega’, e nawale navona
’evivieda navonaya, ‘’Inega tola’ai weaqina Ioni ge oda vetumaqanei?’
6 Ta ’eguma kana vonaya, ‘Tomotau ’inega’, e nawale tomotau qabudi
daboyega ina fofolida, mana edi vetumaqana waiwaina Ioni tauna taha
tovesimasimana.” 7 ’Inega Ieisu ena vetala’ai ge ida ve’iei, ta ivoneaya,
“Avodi, ge ada alamania to’edega babitaiso~nana ’ifoqe.”
8 ’Inega Ieisu vonedi vonaya, “’Inega ya’a wese ge ena simana ’ifoqeyei
’imia togama ena luvineyega yani qabuna yaviaviaqidi.”

Vona sesebai kaiwabu ena vaoqa ana to’itamakiavo weaqidi
(Madiu 21:33-46; Maki 12:1-12)

9[k] ’Inega Ieisu tomotau diavona vona sesebai neidi vonedia, “Taha
’oloto ana talaqaya ’oine ana loi vaoqidi, ’inega tomotau vaina ’ewedi imai
luvine neidi be ana talaqa ina ’itamakia. Ta tauna tauya mali di’wea ta
omode tuta kuena toatoa. 10 Ta bolimana ana tutaya kaiwabu~nana ena
tofewa taha vetunea ta ’oine vuaqina vaoqa ana to’itamakiavo ina neia.
’Inega tauya ta ivunuqia ta nima ’ava’avana iluvetunei ’evivi. 11 ’Inega
kaiwabu~nana taha wese tofewa vetunei ’idia. Ta tauna wese ivunuqia
ta iveilivu veifea ta nima ’ava’avana iluvetunei ’evivi. 12 Ta wese ’idewani
vetoina vetunei ’idia ta tauna wese ivunuqia ta talaqega ifelawebuiea.
13 “’Inega tonivaoqa~nana taunega vonaya, ‘Tola’ai ena viaqi? Ana ’ita
natu otaqigu tauna yaveyolubea qiduana ena vetunei ’idia, mana tauna
ina ’amayabea.’

---

[j] **19:47** Lk 21:37 [k] **20:9** Ais 5:1

14 "Ta tutana to'itamaki~dina kaiwabu natuna i'itea maimai taudiega
iveveqae ivonaya, ''Oloto omo'e maimai tauna kaiwabu natuna ana
'aidega otaqa. 'Inega ba'itagana kana luve'aligia be yaqisa ita'a taudega
vaoqa kana luvinea.' 15 'Inega ikafia ta vaoqega ifelei webui talaqa
gwavunaya ta iluve'aligia."

Ta Ieisu ena vona sesebai lu'ovoia 'inega tomotau qabudi vetala'aiedi
vonaya, "Tola'ai nawale kaiwabu~nana ana to'itamakiavo 'idia naviaqi?"

16 Ta Ieisu taunega vona 'eviviedi vonaya, "Vonahaqiaqi, kaiwabu~nana
namai be to'itamaki~dina naluve'aligidi be 'inega vaoqa~nana mali
tomotau naneidi."

Tutana tomotau qabudi Ieisu ena vona ba'e inoqolia taudiega ivonaya,
"Vonahaqiaqi, ita'a ge wese 'idewani kana viaqi!"

17 *l* 'Inega Ieisu 'ita makimakidi ta vonedia, "'Inega Buki
Nugwenugweina 'inaya 'wayavi ba'e ma'oda ana alamani, vonaya?

''Oqola~nana lova to'eyoqona inogea,
ba'itagana ni'au vetamana 'oqola qabudi 'idia.'

18 *m* Tomeqabu 'oqola ba'e 'inaya ina lutuhuyedi ta ina be'u luludi
na'evelubai, ta 'eguma 'oqola~nana nabuini nawebui taha toga debanaya
nawale natutumemea."

Takesi toluvine qiduana Sisa weaqina
(Madiu 22:15-22; Maki 12:13-17)

19 Omo'e 'inaya toveguba qiduqiduadi ta luvine ana tove'itayavo 'eda
isalia be ma'oda 'inega Ieisu ina kafi kwayavoni, mana ni'a ialamania
Ieisu ena vona sesebai taudi weaqidi. Ta ge ida kafia, mana imwaniniva
yo'o 'idia.

20 *n* Ta me Diu adi toluvineavo nuanuadi Ieisu ina 'itamaki aqiaqiea.
'Inega vaina tomotau iluvetunedi Ieisu 'inaya ta u'avega iveiaianea, ta
ivevekovekovea 'eguma ena vona 'inega ena luveifana ina lobea. 'Inega
ina simana toluvine 'idia, ta 'abiboda ina luvetunea me Loma edi gavana
'inaya. 21 'Inega tovekovakova imai ta Ieisu ivetala'aiea ivonaya, "Tove'ita,
vonahaqiaqi o'a eu vonayavo be eu ve'itayavo qabudi tunutunuqidi, ta
wese ahalamania o'a ge uda mwaniniva tomotau 'ena'ena'idi edi vona
nage edi nuanua weaqina, ta 'esi Yaubada ena nuanua uve'ita aqiaqiea
tomotau qabudi 'idia. 22 'Inega ma'oda luaqiaqiea be toluvine qiduana Sisa
'inaya takesi kana a'uya nage gebu?"

23 Ta Ieisu edi nuanua luveifana ni'a alamania 'inega vonedia, 24 "Mane
taha omiei eda 'itei." 'Inega ineia ta Ieisu vonedia, "Ona vonegu ba'e toga
'aye'ayewana ta ma'oda ana wawa mane~nana 'inaya?"

25 Ta taudi ivoneaya, "Toluvine qiduana Sisa."

---

[l] **20:17** Same 118:22 [m] **20:18** Ais 8:14-15 [n] **20:20** Lk 11:54

’Inega Ieisu vonedia, “’Idewana, ’inega Sisa ena yani tauna ’inaya
ona neia, ta wese Yaubada ena yani tauna ’inaya ona neia.”
26 Ieisu ena vona ba’e tunutunuqina tomotau matadia, ta ge taha
vona luveifana da’inanei be ’inega ida kafia. Ta ena vona ’evivi
weaqina nuadi voqana ta igenu’wana.

To’aliga edi ya’itoto ’evivi weaqina
(Madiu 22:23-33; Maki 12:18-27)

27 ’Inega vaina Sadusiavo imai Ieisu ’inaya, taudi ge ida
vetumaqana to’aliga edi ya’itoto ’evivi weaqina, ta Ieisu ivetala’aiea
ivonaya, 28 [o] “Tove’ita, luvine ba’e ’idewani Mosese ’wayavia weaqida
vonaya, ‘’Eguma taha ’oloto navaqi ta natu geqana ta na’aliga, ’inega
’oloto~nana taina wada’ena navaqia be ’inega ’eguma vavine~nana
navenatuna natudiavo to’waiva~nana ana ilafa.’ ”
29 ’Inega taha ’ebevetalatutula Ieisu ineia ivoneaya, “Taha ’oloto ma
tainavo itoatoa, ta qabudi adi yau seveni. Ta ’unutauna vaqi ta natu
geqana ta ’abiboda ’aliga. 30 ’Inega ana tubutaqotaqo wada’e~nana
maega ivaqi itoatoa ta wese natu geqana ta ’abiboda ’aliga. 31 ’Inega
wese tugamwanina wada’e~nana vaqia ta wese ’idewani natu geqana
ta ’aliga. Ta wese ’idewana tainavo qabudi wada’e~nana ivaqia, ta
natu geqadi ta i’aliga. 32 Ta ’abiboda wese vavine ’aliga. 33 ’Inega
nuanuama ana vetala’aieu, ’eguma tomotau ’aligega ina ya’itoto
’evivi e to’oloto vavine~nana moqane aqiaqina, mana seveni~dina
lova ivaqia?”
34 ’Inega Ieisu vona ’eviviedi vonaya, “Tuta ba’e ’inaya vavine be
’oloto ivaqivaqi ta ivevevaqiedi. 35 Ta tuta maimai ’inaya Yaubada
ena tomotauyavo venua’ivinidi vivine be ’oloto ’aligega ina ya’itoto
’evivi, ta ge ina vaqi ta wese ge taha toga ina vevaqiei. 36 Mana
taudi ni’au iya’itoto ’evivi ’aligega nawale ina toa Yaubada ena
tovale’ewayavo ’idewani, ’inega ge wese ana fata ina ’aliga ’evivi. Ta
tomeqabu ni’au iya’itoto ’aligega Yaubada na’awanatunedi.
37 [p] “Ta Buki Nugwenugweina ni’a ve’ita aqiaqieda to’aliga edi
ya’itoto ’evivi weaqina tutana Mosese di’we tomotau geqana ’inaya
tauya ta Yaubada ’aiwe saesaelina ’inega vonea vonaya, ‘Ya’a
Ebelamo be Aisake be Iakobo edi Yaubada.’ 38 Ba’e ’inega kana
alamania Yaubada ge to’aliga edi Yaubada, ta ’esi mayawaidi edi
Yaubada, mana Yaubada ana fata tomotau qabudi nagiveyawaha
’eviviedi.”
39 Omo’e ’inaya vaina luvine ana tove’itayavo ivonaya, “Tove’ita, eu
vonayavo aqiaqi otaqina!” 40 Ta gebu taha wese vetala’ai ida neia.

---

[o] **20:28** Luve 25:5 [p] **20:37** ’Ifo 3:6

To'etoyavua Ieisu Deibida ena gade 'inega
(Madiu 22:41-46; Maki 12:35-37)

41 'Inega Ieisu vetala'aiedi vonaya, "Ma'oda 'inega vaina tomotau
ivonaya vonigo To'etoyavua Keliso tauna Deibida tubuna? 42 [q] Mana buki
Same 'inaya Deibida vonaya,
'Kaiwabu egu Kaiwabu 'inaya vonaya,
"'Ataqiguya una toabui
43 ana laba au aviayavo
ena a'uwebuiedi 'aqeu 'ayanaya
ta una luvinedi." '
44 Ba'e 'inega Deibida Keliso 'awa-Kaiwabuyea, ta isana ma'oda
Keliso~nana Deibida natuna?"

Luvine ana tove'itayavo edi ilivu
(Madiu 23:1-36; Maki 12:38-40)

45 Tomotau qabudi nawale Ieisu ena vona ivivineneqea, 'inega
ana to'abibodayavo 'idia vonaya, 46 "Luvine ana tove'itayavo edi
ilivu ge ona 'abibodei, mana taudi nuanuadi adi kaleko kuekuedi
ina veaqedi be tomotau nuanidia ina yabayaba be nuanuadi totoa
va'auta ina 'amayabedi. Ta wese nuanuadi 'ebetoa aqiaqidi vanue
tafwalolo 'inaya ina toabui, ta wese sagali ana tutaya nuanuadi
tomotau qiduqiduadi edi 'ebetoaya ina toabui. 47 Ta wese tomotau
matadia Yaubada 'inaya ivevenoqi kuena, ta edi venoqi ge aqiaqina,
mana edi venoqi 'iuna nuanuadi tomotau ina 'awahaqiaqiedi.
Ta 'abiboda 'waivega wadawada'e iu'au'avedi be edi kulufayavo
i'ewe'ewedi edi vanue 'idiega. 'Inega nawale Yaubada ve'ia luveifa
otaqina naneidi."

Wada'e taha ena nei kavovo
(Maki 12:41-44)

21 1 Tutana Ieisu tunuvane 'inega tovekaikaiwabu 'itedi edi
nei kavovo mane ana 'ebea'u 'inaya ia'ua'udi. 2 'Inega
taha wada'e 'itea 'watovu ta ena nei kavovo mane goyogoyona
magilafuna a'uya. 3 [r] 'Inega Ieisu vonaya, "Yavona aqiaqiemi,
yo'o~dina 'idiega wada'e omo'e ena nei kavovo veqidua va'inedi,
4 mana tovekaikaiwabu edi mane 'ena'ina nawale 'eno'eno, ta
wada'e omo'e lukwalukwana ena mane ni'a a'u'ovoia, 'inega
ge taha wese ena tufwa da'eno'eno be 'inega ana 'abwaga
nagimwanei."

---

[q] **20:42-43** Same 110:1 [r] **21:3** 2Kol 8:12

Tuta vitana nawale na'ifoqe
(Madiu 24:1-2; Maki 13:1-2)

5 Ta Ieisu ana to'abibodayavo vaina 'idiega Vanue Gwalagwalana ana
'ita aqiaqina i'itea 'inega Ieisu ivoneaya, "Kaiwabu, Vanue Gwalagwalana
ana 'ita aqiaqi otaqina, mana dabo adi 'ita aqiaqidi 'idiega iviaqia. Ta
wese tomotau edi kulufa aqiaqina iawafelea Yaubada 'inaya ta 'idiega
vanue~nana ive'ivalia."
Ta Ieisu 'idia vonaya, 6 [s] "Vanue~nana ba'itagana o'ite'itea, ta tuta
maimai 'inaya ada aviayavo ina qeu yavulea ta ge wese taha ana dabo
naluve'avina be ona 'ita 'eviviei."

Tuta vitana be vevoalana
(Madiu 24:3-14; Maki 13:3-13)

7 'Inega Ieisu ivetala'aiea ivonaya, "Tove'ita, uvonema totuta 'inaya
yani qabuna ba'e na'ifoqe, ta to'ebe'ita ana 'itei be 'inega ana alamania
yani~nana ni'a uvonayedi ina 'ifoqe?"
8 'Inega Ieisu vonedia, "Ona 'itamakimi, mana nawale tomotau qabudi
agu wawega ina mai ta ina vanugweta veifemi ta ina vonaya, 'Ya'a ba'e
to'etoyavua!' ta wese ina vonaya, 'To'etoyavua ena tuta ni'a 'ifoqe mai!'
Ta ge ona vetumaqanedi. 9 Ta wese tutana vedavi valedi ona noqolidi
ge giwalimi naha'ala mana yani ba'e ina madu'ifoqe, ta bwa'obwa'o ana
'ebelu'ovoa ana tuta nawale."
10 Ta Ieisu wese vonedi vonaya, "Nawale mali qabu be mali qabu maega
ina luavia, ta wese mali 'ebeluvine be mali 'ebeluvine maega ina luavia.
11 Ta tuta~nana 'inaya mwani'ini'i be kulaka ta wese vihiqa qiduana
ina 'ifoqe di'we qabudi 'idia. Ta wese 'ebe'ita qiduadi ta 'ebemwaniniva
mahalega ina 'ifoqe. 12 Ba'e yani diavona ina 'ifoqe, ta nugweta taudi ge
ida vetumaqanegu ina salimi nuanuadi ina veilivu veifemi. Ta vanue
tafwalolo be wese vanue 'ebeyoqona 'idia 'i'imega ina tauyemi sabi
vetala'aiemi. Ta wese ina tauyemi toluvineavo be kiniavo matadia ya'a
agu wawa weaqina. 13 Ta omo'e tuta~nana 'inaya Valegu Aqiaqina ona
simanea 'idia. 14 [t] Ta ge ona nuanua edi ve'ewa 'imia weaqina be 'inega
ma'oda ona vona 'aiqa 'idia, 15 [u] mana ya'a emi vona tunutunuqidi ta
wese alamani aqiaqi ena neimi. 'Inega ami aviayavo ge adi fata ina vona
'eviviemi nage u'avega ina 'awaluveifemi. 16 [v] Ta tuta~nana 'inaya wese
tamamiavo be, inamiavo be, taimiavo be, emi qabuyavo ta wese emiavo
ina suluvemi, ta vaina 'imiega ina luve'aligimi. 17 Ta wese tomotau qabudi
ina vevoalanemi mana omi'a agu tovetumaqanayavo. 18 Vonahaqiaqi,
nuanuadi 'wafimi qabuna ina giveluveifea, ta ge adi fata. Ta wese ge adi

---

[s] **21:6** Lk 19:44 [t] **21:14** Lk 12:11-12 [u] **21:15** Via 6:10 [v] **21:16** Md 10:21-22

fata debami ’aidegana ina ’ewa yavulei. 19 ’Inega omi’a ona tovolo’i’ita be
’inega yawai vataya ona lobea.

Ielusalema ana giveluveifa
(Madiu 24:15-21; Maki 13:14-19)

20 “Ta tutana toluavia ona ’itedi Ielusalema ni’a ivavivilia, ’inega ni’a
oalamania ’abaga~nana ana tuta luveawala ni’a ’ifoqe. 21 ’Inega di’we
Iudia ana totoayavo luaqiaqiedi be ina dena bwanaga ’idia. Ta Ielusalema
ana totoayavo luaqiaqiedi be ’abagega ina ’ifoqe, ta wese taudi talaqaya
ifewafewa gebu ina lugu ’evivi ’abagaya. 22 [w] Mana omo’e tuta~nana
’inaya luvematasabu ana tuta, ’idewani lova Buki Nugwenugweina
maduvonayea ana aqiaqi na’ifoqe. 23 Tuta omo’e ’inaya tovegamwegamwe’i
be tovesusuyavo nuakolokolodi, mana di’we ba’ena ana totoayavo tuta
vita otaqina ina lobea, be omo’e ’inaya nawale Yaubada ena gamosoala
’inega luvematasabu qiduana ina lobea. 24 [x] Omo’e tutana ’inaya taudi ge
me Diu tomotau ina luve’aligidi ta wese vaina ina kafidi be di’we taha
taha ’idia ina tauyedi. Ta wese ina vewaiwai be Ielusalema ina luvinea
ana laba taudi edi tuta nagumwala.

Ieisu ena ’evivi mai weaqina
(Madiu 24:29-31; Maki 13:24-27)

25 [y] “Ta wese ’ebe’ita na’ifoqe baba’au be wai’ena ta wese ’wadi’wadima
’idiega. Be wese nufula agoagodi butudi ena nunuqa ’inega totoa
bwa’obwa’o qabudi ina mwaniniva ta ina tafefwai. 26 ’Inega tomotau me
edi mwaniniva ta wese me edi nuavoqana qiduana itoatoa tuta~nana
yani luveifana i’itea bwa’obwa’oya ’ifo’ifoqe, mana yani qabudi waiwaidi
mahalaya ina ’eludedela ta ina avuta. 27 [z] Ya’a Tomotau Natuna tuta omo’e
’inaya bwa’obwa’o ana totoayavo qabudi ina ’itegu gawatega ena webui
mai me egu waiwai ta wese me egu simatala qiduana. 28 Ta tutana yani
qabuna ba’e nave’ale be ona ’itedi, ’inega ge ona mwaniniva ta ’esi me emi
giwalifatu ona lu’ita vane, mana ami ’etoyavua ni’a vadi’wemi.”

Mafa vona sesebaina
(Madiu 24:32-35; Maki 13:28-31)

29 ’Inega Ieisu taha vona sesebai neidi vonedia, “Mafa ta wese vaina
’aiwe adi tuta ona nuaidi. 30 Tutana ’aiwe ’waedi ona ’itedi igalugalu
’evivi ’inega ni’a oalamania tuta goyona ive nave’ale. 31 Ta wese ’idewani
tutana ba’e ’ebe’ita diavona ona ’itedi ’inega ona alamania Yaubada ena
’Ebeluvine tuta goyona na’ifoqe.

---

[w] **21:22** Iel 5:29; 46:10; Ose 9:7 [x] **21:24** Same 79:1; Ve 11:2 [y] **21:25** Ais 13:10; Isi 32:7; Ioe 2:31; Ve 6:12-13 [z] **21:27** Dan 7:13; Md 26:64; Ve 1:7

32 "Yavona aqiaqiemi, lagata ba'e ge ona awala ana laba ba'e 'ebe'ita
diavona nugweta ina 'ifoqe. 33 Mahala be bwa'obwa'o ina awala ta ya'a
egu vonayavo gebu taha tuta ina awala.

'Itamaki be 'iva'ava'ata weaqina

34 "Ona 'itamaki aqiaqiemi, ta ge ona qaiawa kavokavovo toyafwauta
'idewani, be ge go'ila waiwaina ana numa 'inaya ona awafelemi. Ta wese
emi toa bwa'obwa'oya weaqina ge ona nuanua 'ena'ina. Mana 'eguma
'edewani ona viaqia 'inega nawale Yaubada ena 'aubena qiduana 'inaya
naluveafemi be kavona si'wa 'inega nasi'wemi ta ona veilaqe. 35 Mana
'aubena~nana luveafega na'ifoqe totoa bwa'obwa'o qabudi 'idia. 36 'Inega
ona 'iva'ava'ata vataya! Ta tuta qabuna ona noqinoqi Yaubada 'inaya be
nagivewaiwaiemi, 'inega ami fata ona tovolo'i'ita ya'a Tomotau Natuna
'iawaguya."
37 Ta 'aubena 'aidega 'aidega 'idia Ieisu Vanue Gwalagwalana 'inaya
veve'ita, ta lavilavi 'aidega 'aidega tautauya taha bwanaga ana wawa
Olibe 'inaya. 38 Ta tomotau qabudi 'awa'awai otaqaya imai Vanue
Gwalagwalana 'inaya Ieisu ena vona sabi vineneqina.

Iudasa nuanuana Ieisu nasuluvea
(Madiu 26:1-5,14-16; Maki 14:1-2,10-11; Ioni 11:45-53)

22 1 Ta ni'au Beledi ge ana isitimo Sagalina wese igabea ana wawa
'Auvivia Sagalina ana tuta ludi'wea. 2 Tuta~nana 'inaya toveguba
qiduqiduadi be luvine ana tove'itayavo 'eda isalisalia ma'oda 'inega
be Ieisu ina kafia ta 'waivega ina luve'aligi. Ta ge adi fata mana qabu
qiduadi imwaninivedi.
3 [a] Ta tuta omo'e 'inaya Seitani lugu Iudasa 'inaya, tauna taha
Tuwelo~dina gamodiega. Ta ba'e Iudasa~nana wese igabea ana
wawa Isakaliota. 4 'Inega Iudasa tauya toveguba qiduqiduadi be Vanue
Gwalagwalana ana to'itamaki adi tovanugwetayavo 'idia, ta maega iveqae
ma'oda 'inega Ieisu nasuluva 'aiqei 'idia. 5 'Inega Iudasa ena vona weaqina
iqaiawa ta ivona fofofola 'inaya ana ve'ia mane 'evisa nawale ina neia.
6 Ta Iudasa ve'ia~nana weaqina awafela, 'inega tuta aqiaqina ba'eyea be
Ieisu nasuluvea 'idia 'inega adi fata ina kafia. Ta gebu tomotau matadia.

'Auvivia Sagalina
(Madiu 26:17-25; Maki 14:12-21; Ioni 13:21-30)

7 [b] Ni'au Beledi ge ana isitimo Sagalina 'ifoqe, ta 'aubena~nana wese sifi
natudiavo lami ivunuqidi 'Auvivia Sagalina ana 'ebenuave'avina weaqina.
8 'Inega Ieisu ana to'abibodayavo Ioni be Fita vematamagilafuyedi

---

[a] **22:3** Ion 13:2,27 [b] **22:7** 'Ifo 12:1-27

vonedia, “Ona tauya be ’Auvivia Sagalina ’abwagana weaqida ona
’iva’ava’aia.”
9 ’Inega ivetala’aiea ivonaya, “Ma’inaya nuanuau ’abwaga~nana ana
’iva’ava’aia weaqida?”
10 ’Inega Ieisu vonedia, “Ona tauya Ielusalema ’inaya, ta tutana ona
’ifoqe taha ’oloto ona ’itea go’ila ana ’ebegoi ’ava’avalea. Ta ’oloto~nana
ona ’abibodea be tovanue ’inaya lugulugu, e omi’a wese ’inaya ona
lugu. 11 Ta tonivanue ona voneaya, ‘Ema Tove’ita ba’e ’edewani vona
’aiqa vonaya, “Tosifaufa gamonaya una awafelei be ’inaya ma agu
to’abibodayavo ’Auvivia Sagalina ’abwagana ana ’ainia?” 12 ’Inega
sifaufa qiduana debanaya ni’a ’i’iva’ava’aina nave’itemi, e tauna ’inaya
’abwaga~nana ona ’iva’ava’aia weaqida.’ ”
13 ’Inega to’abiboda~dina itauya ta tola’ai Ieisu ni’a simanea ’idia,
e ’idewani yani qabuna ilobedi. ’Inega sifaufa~nana ’inaya ’Auvivia
Sagalina ’abwagana i’iva’ava’aia.

Kaiwabu Tuwelo~dina maega i’ai’ai
(Madiu 26:26-30; Maki 14:22-26; 1 Kolinita 11:23-25)

14 Ta yani qabuna ni’au i’iva’ava’aia, ’inega Ieisu me ena
tovaletuyanayavo itoa va’auta ’abo maega i’ai’ai. 15 Ta edi ’ai gamonaya
Ieisu vonedi vonaya, “Lova ’inega nuanuagu qiduana be omi’a ya’a maega
’Auvivia Sagalina ana ’abwaga ba’e kana ’aini, ta ’abiboda visiqa qiduana
ena lobei. 16 Yavona aqiaqiemi, ge wese ’Auvivia Sagalina ’abwagana
ena gudatonova ’eviviei ana laba ana alamani aqiaqi na’ifoqe tuta~nana
Yaubada ena ’Ebeluvine namai.”
17 ’Inega ’oine ma vedina ’ewea ’abo weaqina lukaiwa Yaubada ’inaya
ta ’abiboda vonedia, “Vedi ba’e o’ewei ta qabumi ’inega ona numa. 18 Ta
yavonemi, tuta ba’e ’inega ge wese ’oine ena numa ’eviviei ana laba
Yaubada ena ’Ebeluvine namai!”
19 ’Inega beledi ’ewei ’abo weaqina lukaiwa Yaubada ’inaya, ta ’abiboda
gitomwei ta ena tovaletuyanayavo vewila’ayea ’idia ta vonedia, “Ba’e
’wafigu, ta yaneineimi omi’a weaqimi ona ’ewea, ta ’abiboda wese
’idewani ona viaqia agu ’ebenuave’avina weaqina.”
20 Ta ni’a i’ai gumwala ’inega wese ’idewani vedi ’ewei ta vonedia,
“Sulaligu ba’ena luvine ’evauna ana avutugu, ta inoinoqa weaqimi.
21 [c] “Ta o’itei, ’olotona nawale nasuluvegu ba’idia toatoa, ta tuta ba’e ’inaya
tauna maega a’ai’ai. 22 Ya’a Tomotau Natuna nawale ena tauya ’eda~nana
lova Yaubada venua’ivinia weaqigu. Ta agu tosuluva~nana nuakolokolona!”
23 Ena tovaletuyanayavo vona ba’e inoqolia ’inega taudiega ivetala’aiedi
ivonaya, “Isana toga tauna omo’e ’edewana naviaqa ’aiqa?”

---

[c] **22:21** Same 41:9; Ion 13:21-22

Togama ana wawa qiduana?

24 [d] ’Inega tovaletuyana~dina ive’ale taudiega ive’ae’aetoga vonigo toga
’idiega ana wawa naveqidua. 25 [e] ’Inega Ieisu vonedia, “Taudi ge me Diu
edi toluvine qiduqiduadi edi tomotauyavo iluviluvinedi ta luvine vitana
ineineidi, ta tua nuanuadi edi tomotauyavo ina ’awahaqiaqiedi. 26 [f] Ta
omi’a ge wese ’edewana ona viaqa ’aiqa. Ta ’esi ’eguma taha toga ’imiega
ana wawa qiduana, ’inega taunega nagiwebuiea, ta emi tovanugwetayavo
ina vetofewa weaqimi. 27 [g] Ta ona nuaia, ’eguma taha toga natoabui sabi
’ai, ta taha tomotau ana ’abwaga namiei ’inaya ’abo na’ai, ’inega togama
’idiega ’oloto qiduana? Ana ’ita to’ai~nana, waisa? Ta ya’a ba’e ’itaga
nuanimia yatoatoa emi tofewa ta ami toiula ’idewani.
28 “Vonahaqiaqi, omi’a egu tuta vita ’idiega otovolo’i’ita di’weguya,
’inega ba’itagana omi’a ya’a maega katoatoa. 29 Tamagu ena ’Ebeluvine
ni’a awafelea ’iguya, ’inega ya’a wese ’idewani yahawafelemi
’Ebeluvine~nana ’inaya, 30 [h] be ’inega nawale omo’e ’inaya ya’a omi’a
maega kana ’ai be kana numa, be wese ’ebetoa kaikaiwabuna ’idia ona
toabui be me Isileli edi gadeavo tuwelo ona luvinedi.”

Fita ena vegeqa Ieisu vona ’ifoqeyea
(Madiu 26:31-35; Maki 14:27-31; Ioni 13:36-38)

31 ’Inega wese Ieisu vonaya, “Saimoni, Saimoni, uvineneqa, Seitani ni’au
awafela ’ewea be qabumi nasitonovimi, ’edewani tovaoqa ena witiavo
givutuqidi aqiaqidi be luveifadi. 32 [i] Ta ’ebesitonova ’inaya ge una dawalili
aqiaqi, ta weaqiu ni’au yanoqi waiwai vonigo eu vetumaqana ge nagumwala.
Be tutana una givila ’evivi ’iguya ’inega taimwavo wese una givewaiwaiedi.”
33 ’Inega Fita vonaya, “Kaiwabu, ni’au ya’iva’ava’aigu, be ’eguma vanue
yoqona ’inaya ina a’uluguyeu, ya’a wese o’a maega. Ta wese ’eguma ina
luve’aligiu, e ’inega ya’a wese ’edewani ina luve’aligigu.”
34 Ta Ieisu voneaya, “Fita, yavona aqiaqi ’iuya, ba’itaga velovelovanina
’inaya o’a una maduvegeqegu ana yau toi, ta ’abiboda kamukamu nadou.”
35 [j] ’Inega Ieisu qabudi vetala’aiedi vonaya, “Lova yavetune ’ifoqeyemi
ta yavonemi ge emi mane ana kodekode nage emi kode nage ami
’aqeyafayafa ona ’ewedi. Ta ma’oda tuta~nana ’inaya nage vita olobea?”
’Inega ivoneaya, “Ge taha wese tola’ai.”
36 ’Inega Ieisu wese vonedia, “Ta ’esi ba’itagana emi mane ana
kodekode be wese emi kode ona ’ewedi. Ta ’eguma toga ’imiega ge ena
kefatamo, e ’inega ana kaleko navegimwaneyei be ana ve’ia ’inega ena
kefata nagimwanea.

---

[d] **22:24** Lk 9:46 [e] **22:25** Md 20:25-27; Mk 10:42-45 [f] **22:26** Md 23:11; Mk 9:35
[g] **22:27** Ion 13:12-15 [h] **22:30** Md 19:28 [i] **22:32** Ion 17:15 [j] **22:35** Lk 9:3; 10:4

37 [k] "Mana tuta ni'au vekusakusa, be Buki Nugwenugweina 'inaya lova
taha vona weaqigu i'wayavia ana aqiaqi na'ifoqe vonaya, 'Tauna i'inanea
kavonaya be tovanawala 'idewani. Be wese vona qabudi weaqigu ana
aqiaqi na'ifoqe.' "
38 'Inega taudi ena vona ive'iea ivonaya, "Kaiwabu, ema kefata
magilafudi ba'e."
Ta Ieisu vonedia, "Bena'e ana fata."

Ieisu vevenoqi Yaubada 'inaya
(Madiu 26:36-46; Maki 14:32-42)

39 'Inega Ieisu sifaufa~nana nogea ta Ielusalema 'inega tauya bwanaga
Olibe 'inaya, mana tuta qabuna ena ilivu 'idewana, ta ana to'abibodayavo
i'abibodea. 40 Di'we~nana 'inaya i'ifoqe 'inega Ieisu ana to'abibodayavo
vonedi vonaya, "Ona venoqi Yaubada 'inaya be yaqisa ge Seitani
nasitonovimi!"
41 Ta 'abiboda 'idiega vasi'i tauya tufwana luluvai kavona dabo kainoqei
tauya 'idewani, 'abo tuqatuqanega sobadi ta venoqi Tamana 'inaya
vonaya, 42 "Tamagu ye, 'eguma nuanuau visiqa vedina ba'e 'iguyega uda
'ewa yavulei. Ta gebu ya'a egu nuanua 'inega, ta 'esi o'a tau'u eu nuanua
'inega uda viaqi." 43 'Inega tovale'ewa taha mahalega 'ifoqe 'abo Ieisu
givewaiwaiea. 44 Ta nuana vita 'ena'ina 'inega noqi waiwai 'abo ana
muyamuya ana 'ita kavonaya sulala dakabukabu bwa'obwa'oya.
45 'Inega ya'itoto ta 'evivi ana to'abibodayavo 'idia, ta edi nuavita
qiduana 'inega lobedi ni'au i'eno nuafani. 46 'Inega divanodi ta vetala'aiedi
vonaya, "Tola'ai weaqina o'eno'eno? Ta ona ya'itoto be ona venoqi! Mana
'eguma ge ona venoqi e nawale Seitani ena sitonova 'inaya ona lugu."

Ieisu ikafia
(Madiu 26:47-56; Maki 14:43-50; Ioni 18:3-11)

47 Ieisu nawale vonavona 'inega qabu qiduadi Iudasa maega i'ifoqe
imai, tauna taha tovaletuyana Tuwelo~dina 'idiega, ta qabu~dina
vanugwetedi. Ta Iudasa mai Ieisu di'wenaya sabi talafafana. 48 'Inega
Ieisu Iudasa voneaya, "Iudasa, umaimai vonigo nuanuau ya'a Tomotau
Natuna talafafega una suluvegu ta una ve'ineiegu tomotau nimadia,
waisa?"
49 Ta tutana Ieisu ana to'abibodayavo yani ba'e i'itea 'inega nuadi
'eqa'uya tola'ai tuta goyona 'inaya na'ifoqe ta ivonaya, "Kaiwabu, nage
kefatega ana fofolidi?" 50 'Inega taha 'idiega ena kefata lulagai 'abo
toveguba edi tovanugweta ena tofewa teniqana ana 'ataqiega da'a
yavulea.

---

[k] **22:37** Ais 53:12

51 Ta Ieisu voneaya, “Ta’iwa! Ge wese ’edewani una viaqa ’aiqa!” ’Inega
Ieisu ’oloto~nana teniqana gitonovi ta giveaqiaqiea.
52 ’Inega Ieisu ana tokafi diavona taudi toveguba qiduqiduadi be
Vanue Gwalagwalana ana to’itamaki adi toluvineavo, be wese ’abaga
ana tovanugwetayavo vonedi vonaya, “Nage ya’a taha tovanawala,
’inega me emi kefata be me emi gita omai sabi kafigu? 53 Ta tola’ai
weaqina ge oda kafigu ’aubena~dina qabudi nuanimia yatoatoa Vanue
Gwalagwalana ’atamaninaya ta yaveve’ita tomotau ’idia? Ta ba’itagana
emi tuta ni’a mai be ona kafigu, mana luvine velovelovanina ana tuta
tawa ’ifoqe.”

Fita Ieisu vegeqea
(Madiu 26:57-58,69-75; Maki 14:53-54,66-72; Ioni 18:12-18,25-27)

54 [1] ’Inega Ieisu ikafia ’abo itauyea toveguba edi tovanugweta ena
vanuea. Ta Fita tufwana luluvaiega tala’obedi. 55 Ta ’abaga~nana ana
’ebetoa va’auta gamonaya toluavia ’aiwe imu’ei ta qabudi ivevetaluvala, ta
Fita ’itedi ta di’wedia toabui. 56 ’Inega taha tofewa mevavinena Fita ’itea
ta vonaya, “’Oloto ba’e lova Ieisu maega ya’itedi.”
57 Ta Fita vegeqa vonaya, “Vavine, ge eda alamani toga bena’e weaqina
uvonavona.”
58 ’Abiboda taha ’oloto wese Fita ’itea ’inega vonea vonaya, “O’a taha
wese ana to’abiboda.”
’Inega Fita vonaya, “’Ia, ya’a gebu!”
59 Ta tufwana tuta kuena ’abibodanaya wese taha ’oloto bonana
waiwaina ’inega enavo vonedi vonaya, “Vonahaqiaqi, ’oloto ba’e Ieisu ana
to’abiboda taha, mana tauna wese Galili ’olotona.”
60 Ta Fita vonaya, “Aa gebu, ’oloto~nana weaqina uvonavona ya’a ge
eda alamania.” Nawale vonavona ’inega kamukamu dou.
61 Tuta ba’e ’inaya Ieisu tunugivila ta Fita ’itea, e omo’e ’inaya
Fita nuave’avinia Kaiwabu ena vona lova tutana vonaya, “Ba’e
’itaga velovelovana ’inaya o’a una vegeqegu ana yau toi, ta ’abiboda
kamukamu nadou.” 62 ’Inega Fita nuana vita ’ena’ina ’abo ’ifoqe
’abagaya ta dou.

Ieisu igivenu’wea ta ivunuqia
(Madiu 26:67-68; Maki 14:65)

63 ’Inega Ieisu ana to’itamakiavo ive’ale igivenu’wei ta ivunuqia, 64 ta
wese matana kalekoyega iumei ’abo ivetala’aiea ivonaya, “Uvonema, toga
vunuvunuqiu? Mana ni’a uvona vonigo o’a tovesimasimana.” 65 Ta wese
yani qabuna weaqina Ieisu i’awaluveifea.

---

[1] **22:54** Mk 14:53-54

Ieisu me Diu edi toluvineavo matadia
(Madiu 26:59-66; Maki 14:55-64; Ioni 18:19-24)

66 Mahala ahalia, ’inega ’abaga ana tovanugwetayavo be toveguba
qiduqiduadi be wese luvine ana tove’itayavo iva’auta, ’abo Ieisu imiea
matadia. 67 [m] Ta ivetala’aiea ivonaya, “Usimana ’imaya, ma’oda o’a tau’u
To’etoyavua nage gebu?”
’Inega Ieisu vonedi vonaya, “’Eguma ena simana ’imia ’inega ge ona
vetumaqanegu, 68 ta wese ’eguma ena vetala’aiemi egu vona ge ona ve’iei.
69 [n] Ta ona alamania vonigo tuta ba’e ’inega ya’a Tomotau Natuna ena
toabui Yaubada Tovewaiwai ’ataqinaya.”
70 ’Inega qabudi ivetala’aiea ivonaya, “Nage o’a Yaubada Natuna?”
Ta Ieisu edi vona ve’iea vonaya, “Ni’a ovona aqiaqi.”
71 ’Inega taudi ivonaya, “Ni’au ena vona luveifana kanoqolia, ’inega ge
wese ana tove’ewayavo weaqidi kana nuanua, mana taunega ni’a simanea
vonigo tauna Yaubada Natuna.”

Ieisu Failato ’iawanaya
(Madiu 27:1-2,11-14; Maki 15:1-5; Ioni 18:28-38)

23 1 ’Inega totoa va’auta qabudi iya’itoto ’abo Ieisu itauyea me
Loma edi gavana ana wawa Failato ’iawanaya. 2 ’Inega Ieisu
ive’ale ive’ewei ta ivonaya, “’Oloto ba’e a’itea ima’a me Diu qabuma ve’ita
veifema ta awatayema vonigo toluvine qiduana Sisa weaqina takesi ge
ana a’ui, ta wese vonaya vonigo tauna Kini be To’etoyavua.”
3 ’Inega Failato Ieisu vetala’aiea vonaya, “O’a vonahaqiaqi me Diu edi
Kini, waisa?”
’Inega Ieisu vona ’eviviea vonaya, “Bena’e ni’au uvona aqiaqi.”
4 Ta ’abiboda Failato toveguba qiduqiduadi be tomotau qabudi vonedi
vonaya, “’Oloto ba’e ge taha ena luveifana eda lobei.”
5 Ta taudi edi waiwaiega ivonaya, “Tauna ena ve’ita ’inega ita’a me Diu
u’au’aveda be eda di’we nidonidoea ’inituna. Mana Galili ’inega ena u’ava
ve’alea ta ni’a ’ifoqe mai ’abaga ba’e Ielusalema ’inaya.”
6 Tutana edi vona ba’e Failato noqolia ’inega vetala’aiedi vonaya, “Oo,
nage tauna Galili ’olotona?”
7 [o] Ta ivonaya, “’Ao, ’edewana.”
’Inega Failato vonedi vonaya, “Galili bena’ena Elodi Anitifasi ena
’ebeluvine. ’Inega Ieisu ona tauyei ’inaya be taunega naluvinea, mana
ba’itagana Elodi wese Ielusalema ’inaya toatoa.”
8 ’Inega itauyea Elodi ’inaya ’abo tuta~nana Ieisu ’itea qaiawa qiduana,
mana tuta kuena nuanuana be Ieisu na’itea, mana valenamo noqonoqolia.

---

[m] **22:67** Ion 3:12 [n] **22:69** Via 7:56 [o] **23:7** Lk 3:1

Ta ena nuanua ’iuna vonigo Ieisu taha ’ebe’ita naviaqi na’itea. 9 ’Inega Elodi
Ieisu vetala’ai ’eala neia, ta ge taha wese dave’iea. 10 Toveguba qiduqiduadi
be luvine ana tove’itayavo Elodi maega itoatoa Ieisu iala’i’ihia. 11 Ta Elodi
me ena toluaviayavo Ieisu iawawebuiei ta igivenu’wea. Ta ’abiboda taha
kaleko aqiaqi otaqina ’inega ivekalekoya, ’idewana kini adi kaleko, ’abo
ivetune ’eviviei tauya Failato ’inaya. 12 Lova tuta kuena ’inaya Elodi be
Failato ivevoalana, ta omo’e ’aubena~nana ’inaya iveiana ’evivi.

Tomotau nuanuadi Failato Ieisu natutuve’ewea ’etoluai ’inaya
(Madiu 27:15-26; Maki 15:6-15; Ioni 18:39–19:16)

13 ’Inega Failato toveguba qiduqiduadi be tafwalolo ana
tovanugwetayavo ta wese tomotau qabudi gaba va’auqidi imai, 14 ta
vonedia, “’Oloto ba’e ’iguya ni’a omiea ta osimana vonigo tauna tomotau
ve’ita veifedi be givenidonidoedi. Ta matamia ya’a ni’a yavetala’aiea be
ge taha ena luveifana eda lobei emi ve’ewa weaqina. 15 Elodi wese ge
taha luveifana ’inaya dalobei, ’inega ’idaya vetune ’eviviea. ’Inega ge wese
luve’aliga daluaqiaqiei. 16-17 E ’inega ena luvematasabuyamo ta ’abiboda
ena yavui natauya.”
18 ’Inega qabu~dina bonadi qiduanega ikolua ivonaya, “Ieisu na’aliga,
ta ’esi Balabasi una ’etoyavuia weaqima!” 19 Ta Balabasi~nana vanue
’ebeyoqona ’inaya ni’a toatoa, mana lova ’abaga~nana ’inaya ma enavo
me Loma maega ivedavi ’abo vaina tomotau iluve’aligidi.
20 Ta Failato nuanuana be Ieisu na’etoyavuia ’inega yo’o wese
vetala’aiedi. 21 Ta taudi wese bonadi qiduanega ivonaya, “’Etoluai ’inaya
una tutuve’ewea, ’etoluai ’inaya una tutuve’ewea!”
22 ’Inega Failato tuta vetoina vonedi vonaya, “Tola’ai isana ena
luveifana ’inega luaqiaqiea be na’aliga? Ge taha wese luveifana ’inaya eda
lobei. ’Inegana ena luvematasabuyamo be ’abiboda ena ’etoyavuia.”
23 Ta qabu~dina nawale ikolukolua qiduana ivonaya, “’Etoluai ’inaya
una tutuve’ewea!”
’Abo qabu~dina edi vona vewaiwai, 24 ’inega edi nuanua weaqina
Failato awafela ’idia, ’inega ena toluaviayavo luvinedi be Ieisu ina
tutuve’ewei ’etoluai ’inaya. 25 Ta ’oloto~nana nuanuadi Failato na’etoyavui
weaqidi e ’etoyavuia, tauna toluve’aliga~nana vanue ’ebeyoqona ’inaya
lova ia’uya tutana me Loma edi gabemaniavo luavia ’idia.
’Inega Failato yo’o nimadia Ieisu a’uya, ta ba’e ’inega tomotau edi
nuanua viaqia.

Ieisu ’etoluai ’inaya itutuve’ewea
(Madiu 27:32-44; Maki 15:21-32; Ioni 19:17-27)

26 Tutana Ieisu i’ebe’ewea itauyea sabi tutuve’ewana, ’inega ’edaya taha
’oloto ana wawa Saimoni ilobea, tauna Sailini ’olotona muta’wega ’ifoqe

mai ’abo tautauya ’abagaya. Ta toluavia Saimoni ivedidigea ’inega Ieisu
ana ’etoluai ’avalea ta ’abibodanega tauya.
27 Ta wese qabu qiduadi Ieisu i’abibodea, ta qabu~dina ’idiega wese
vivine qabudi itautauya ta idoudou me edi nuavita Ieisu weaqina. **28** Ta
Ieisu tunugivila ’abo vivine~dina vonedia, “Omi’a Ielusalema vivinemi ge
weaqigu ona dou, ta omi’a taumi weaqimi be natumiavo weaqidi ona dou.
29 *p* Mana tuta maimai ’inaya vita na’ifoqe, ta taudi gagalidi be ge ida
venatuna ta wese taudi lova ge ida vesusu nawale aqiaqina ina lobea. **30** *q*
Ta tuta omo’e ’inaya nawale tomotau bwanaga ’idia ina vona,
‘Bwanaga, o’avalata’i debamaya ta oyamunima!’
31 Vonahaqiaqi, ya’a nawale ena veilaqe, ta omi’a nawale ona veilaqe
veiveifa. Mana tola’ai nawale tomotau ina viaqi ’iguya kavona ’aiwe
mama’ina ina gabui ta na’alata ’weu’weu. Ta ’esi omi’a emi veilaqe qiduana,
mana omi’a kavona ’aiwe kwavuqina na’alata ukamana be naveqidua.”
32 Ta toluveifadi magilafudi wese itauyedi, be Ieisu maega ina
luve’aligidi. **33** ’Inega taha di’we ’inaya i’ifoqe ana wawa igabea ’Unu’unu,
ta di’we~nana ’inaya Ieisu itutuve’ewea ana ’etoluai ’inaya. Ta toluveifa
diavona magilafudi wese adi ’etoluai ’idia itutuve’ewedi, taha Ieisu ana
’ataqiega ta taha ana keliega. **34** *r* ’Inega Ieisu vonaya, “Tamagu ye, una
nuataqodi, mana ge ida alamania tola’ai iviaviaqia.”
Ta toluavia diavona Ieisu ana kaleko i’ewea, ’inega taha laha ilahayea
’abo togama nanugweta e ’inega kaleko~dina na’ewedi.
35 *s* Omo’e ’inaya tomotau itovotovolo ta ivevekova, ta me Diu adi
tovanugwetayavo Ieisu igivenu’wea ivonaya, “Mali tomotau ’etoyavuidi,
ta ba’itagana taunega na’etoyavuia ’eguma vonahaqiaqi tauna To’etoyavua
Keliso Yaubada ena venua’ivina.”
36 *t* Toluaviayavo wese Ieisu igivenu’wea ’abo ’oine yuyuna imiea
ive’etovaneyea, **37** ta ivoneaya, “’Eguma o’a me Diu edi Kini tau’u una
’etoyavuiu.”
38 Ta wese ana ’etoluai debanaya i’wayavia vonaya, “’Oloto ba’ena me
Diu edi Kini”.
39 Ta toluveifana magilafudi taha ’idiega Ieisu givenu’wea voneaya,
“Nage o’a To’etoyavua, waisa? ’Inega una ’etoyavuida!”
40 Ta toluveifana iana lugwaeyea vonaya, “Ma’oda o’a, nage Yaubada
ge uda mwaninivei? Mana toidana ada luvine ’aidegana ineida, **41** ta
luvine~nana o’a be ya’a luaqiaqieda mana ita’a luveluveifada, ta ’oloto
ba’ena ge taha wese ena luveifamo.”
42 ’Inega ’oloto~nana Ieisu voneaya, “Ieisu, tuta~nana una ’evivi mai
be una ve-Kini, e ’inega ge una nuafanigu.”

---

[p] **23:29** Lk 21:23 [q] **23:30** Ose 10:8; Ve 6:16 [r] **23:34** Same 22:18 [s] **23:35** Same 22:7-8
[t] **23:36** Same 69:21

43 Ta Ieisu voneaya, “Yavona aqiaqieu, o’a be ya’a ba’itaga Faladaisi
’inaya kana toatoa.”

Ieisu ena ’aliga
(Madiu 27:45-56; Maki 15:33-41; Ioni 19:28-30)

44 Ta baba’au ni’a vane 12 koloki ’idewana, ’inega baba’au ena simatala
’weu, ta velovelovana qiduana bwa’obwa’oya ’ifoqe tauya ana laba lavilavi
’edewani 3 koloki ’inaya. 45 [u] Ta Vanue Gwalagwalana gamonaya Sifaufa
Gwalagwala Otaqina ana bagina kaleko eabu magilafuyea. 46 ’Inega
Ieisu bonana qiduanega gaba vonaya, “Tamagu ye, niboanigu nimauya
yaha’ua’uya.” Ena vona ba’e ’inanea ’inega yawaina gumwala.
47 Ta toluaviayavo edi tovamatana yani qabuna ni’a ’itea, ’inega
Yaubada awatuboya vonaya, “Vonahaqiaqi, ’oloto ba’e tunutunuqina.”
48 Ta tomotau qabudi di’we~nana ’inaya ni’a iva’auta sabi vekova, taudi
wese Ieisu i’itea yawaina ni’a gumwala, ’inega me edi nuavita qiduana
nimadiega lumalumadi itutudi ta i’evivi edi ’abagaya. 49 Ta Ieisu enavo be
wese vivine~dina lova Galiliega i’abibodea, taudi luluvaia itovotovolo ta
yani qabuna ’ifo’ifoqe i’itea.

Ieisu itavunia
(Madiu 27:57-61; Maki 15:42-47; Ioni 19:38-42)

50-51 Taha ’oloto ana wawa Iosefa toatoa, tauna Iudia ’olotona ta ena
’abaga goyona Alimatia. Tauna ’oloto aqiaqina ta Yaubada matanaya
tunutunuqina. Ba’e Iosefa~nana me Diu edi kaniselayavo ’idiega, ta
ba’eba’e Yaubada ena ’Ebeluvine weaqina. Lova tutana me Diu edi
tovanugwetayavo nuanuadi vonigo Ieisu ida luve’aligia, ta Iosefa~nana
edi nuanua ge da’awahaqiaqiea.
52 Ta Iosefa tauya Failato ’inaya ’abo Ieisu ’wafina weaqina venoqi
nuanuana na’ewea. 53 ’Inega Failato awafela ’abo Iosefa Ieisu ’wafina
’etoluai ’inega ’ewa webuiea ’abo umea kaleko wadawadaeana ’inega,
ta ’abiboda a’uya deba’unu vauvauna ’inaya. Ta deba’unu~nana ana
’ita kavona vatu’ubu ni’a ialea dabo qiduana gamonaya. 54 Ba’e yani
diavona ’ifoqe ’aubena ’ebe’iva’ava’ata ’inaya, ta tuta goyona Sabate
nave’ale.
55 Ta vivine~dina lova Galiliega Ieisu maega imai Ielusalema ’inaya,
e taudi Iosefa itala’obea ’abo Ieisu ana deba’unu ta wese ’wafina ma’oda
ia’u ’aiqea i’itea. 56 [v] ’Inega i’evivi ’abagaya, ’abo dede’wa meilana aqiaqina
i’iva’ava’aia Ieisu ’wafina weaqina.
’Inega mahala vulihia Sabate ’ifoqe ta iveyawai mana ’aubena~nana
ana luvine nuanuadi ina ’abibodea.

---

[u] **23:45** Ibe 6:19-20; 10:19-20 [v] **23:56** ’Ifo 20:10; Luve 5:14

Ieisu ena ya'itoto 'evivi
(Madiu 28:1-10; Maki 16:1-8; Ioni 20:1-10)

24 1 Mahala vulihia wiki ana 'aubena nugweta 'awa'awai otaqaya
vivine~dina dede'wa 'i'iva'ava'aina i'ewei ta itauya deba'unuya.
2 Tuta~nana i'ifoqe 'inega deba'unu ana 'auboda dabo ni'au 'u'uvekawawa
naqona i'itea. 3 'Inega gamonaya ilugu, ta Kaiwabu Ieisu 'wafina i'ita
'avea.
4 Ta nawale gamonaya me edi nuavoqana itoatoa, mana ge ida
alamania tola'ai ni'a 'ifoqe. 'Inega lukwayavonega 'oloto magilafudi ma
adi kaleko namanamalidi be simasimatalidi i'ifoqe di'wedia itovolo. 5 Ta
vivine~dina imwaniniva qiduana ta tuqatuqadiega isobadi ta ihiwa'odu
bwa'obwa'oya. 'Inega 'oloto~dina ivonedia, "Tola'ai weaqina tomotauna
osalisalia to'aliga edi 'ebetoaya? 6 [w] Tauna ba'idia ge datoatoa, ta 'esi
mayawaina ni'a ya'itoto 'evivi. Ta lova ena vona 'imia ona nuave'avinia
tutana Galili 'inaya maega otoatoa, mana vonaya, 7 'Tomotau Natuna
ina ve'ineiea tomotau luveluveifadi nimadia be 'etoluai 'inaya ina
tutuve'ewea, ta 'aubena vetoina 'aligega naya'itoto 'evivi.' " 8 E 'inega
vivine~dina Ieisu ena vona ba'e inuave'avinia.
9 'Inega deba'unu inogea ta itauya Ieisu ana to'abibodayavo leveni~dina
ma ediavo 'idia, 'abo isimana tola'ai 'idewana deba'unuya 'idia 'ifoqe.
10 Tovematamagilafu~dina taudi Meli Magidala be Ioana be taha wese
Meli, tauna Iemesa inana, ta wese vaina vivine maega Ieisu ena ya'itoto
'evivi weaqina ana tovaletuyanayavo ivonedi. 11 Ta to'abibodayavo
vivine~dina edi vona ge ida vetumaqanei, ta ivonaya vonigo edi
vona kavona vona kavokavovo 'idewani. 12 Ta Fita tovolo vihila tauya
deba'unuya 'inega 'ita lugu vekova dadana ta kaleko namo 'itedi ta ge
taha wese tola'ai da'itei. 'Inega tola'ai ni'au 'ifoqe matanaya weaqina
nuana voqana 'abo 'evivi tauya.

'Oloto magilafudi Ieisu maega iveloba 'eda Emausa 'inaya
(Maki 16:12-13)

13 'Aubena omo'e 'inaya Ieisu ana to'abibodayavo magilafudi
itautauya taha 'abaga ana wawa Emausa 'inaya. 'Abaga~nana ana
luluvai Ielusalema 'inega kavona 'eguma 'awa'awaia kana tutuvila be
'awa'awai~nana nuaninaya kana 'ifoqe. 14 Magilafudina nawale itautauya
ta iveveqaelia yani diavona ni'a 'ifoqe Ieisu 'inaya weaqina. 15 'Inega Ieisu
ana 'aidega 'idia 'ifoqe 'abo maega itautauya, 16 ta ge adi fata ina 'inanei.
17 Ta Ieisu magilafudina vetala'aiedi vonedia, "Toyani weaqina
oveveqaelia?"

---

[w] **24:6** Lk 9:22

’Inega iveutovolo ta adi ’ita kavona todou ’idewana. **18** ’Inega taha
’idiega ana wawa Kaliofasa Ieisu ena vona ve’iea voneaya, “Wagawaga
qabudi imai Ielusalema ’inaya yani qabuna ni’au ialamania, ta ana ’ita
o’a au ’aidega ge uda alamania tola’ai ni’a ’ifoqe ’aubena toi gumwala
’idia?”

19 ’Inega Ieisu ve’iedi vonaya, “Isana tola’aia?”

’Abo taudi ivonaya, “Yani~dina Ieisu Nasaleta ’olotona ’inaya ’ifoqe.
’Oloto ba’ena tauna tovesimasimana taha, ta wese Yaubada be tomotau
qabudi matadia ena vonayavo be ena viaqayavo waiwaidi viaqidi. **20** Ta
ema toveguba qiduqiduadi be ema tovanugwetayavo ’oloto~nana ikafia
ta ive’ineiea Failato ’inaya, ta tomotau iluvine nuanuadi na’aliga. Ta
’abiboda toluaviayavo itutuve’ewea ’etoluai ’inaya. **21** [x] Ta avetumaqanea
vonigo tauna ima’a me Isileli da’etoyavuima, ta yani ba’ena ’aubena toi
gumwala ’ifoqe.

22 “Ta vaina vivine ’imega nuama igivevoqania, mana tawadega
’awa’awai otaqaya itauya deba’unuya, **23** ta Ieisu ’wafina ge ida
lobei. ’Inega i’evivi imai ’imaya ta ivonema deba’unuya Yaubada ena
tovale’ewayavo i’itedi kavona ve’wayoqa. Ta tovale’ewa~dina isimana
’idia Ieisuna ’aligega ni’au ya’itoto ’evivi mayawaina toatoa. **24** [y] ’Inega
wese vaina emavo itauya deba’unu~nana ’inaya ’abo i’itea ’idewana
vivine~dina edi simana ’imaya, ta tomotauna ge ida ’itea.”

25 ’Inega Ieisu vonedi vonaya, “Omi’a kwavakwavami ta debami
’i’wanina, mana tovesimasimana edi vona lova ge oda vetumaqanei.
26 [z] Mana isimana aqiaqi edi ’wayavi ’inaya vonigo Keliso luaqiaqiea
be nugweta visiqa nalobedi ta ’abiboda nalugu ’abaga simasimatalina
’inaya.”

27 [a] ’Inega Ieisu ve’ale givesimatalia ’idia taunega weaqina Mosese be
tovesimasimanayavo edi bukiavo ’idiega, ta wese buki qabudi ’idiega
givesimatalia tauna weaqina.

28 Ta tuta goyona ina ’ifoqe ’abaga Emausa ’inaya, ’abo Ieisu vonedi
vonaya, “Omi’a otoatoa, ta ya’a yatautauya.”

29 ’Abo taudi inoqiea ivonaya, “Gebu, ge una tauya, ba’idia kana ’eno,
mana tawa velovanea.” ’Inega awafela ta lugu edi vanuea.

30 Edi tuta ’ai ’inaya Ieisu beledi ’ewei ta weaqina vona lukaiwa, e
’abiboda gitomwea ’abo neidi. **31** Omo’e ’inaya nuadi ’eqa’uya ta Ieisu
i’inanea, tuata ’idiega ’waiva. **32** ’Inega magilafudi taudimo ivonaya,
“Vonahaqiaqi, tutana ’edaya kamaimai ta Buki Nugwenugweina
giyavuyavuia weaqida e ’inega ada lutonova vedumaduma wawasai
kavonaya ’aiwe giwalidaya dasaesaela.”

---

[x] **24:21** Lk 19:11; Via 1:6 [y] **24:24** Ion 20:3-10 [z] **24:26** Lk 9:22 [a] **24:27** Same 22:1-21; Ais 53

33 ’Inega itovolo kwayavona ta i’evivi itauya Ielusalema ’inaya ta ediavo
adi yau leveni ilobedi ta wese to’abiboda vaina maega. 34 [b] Ta leveni~dina
ivonedi ivonaya, “Vonahaqiaqi, Kaiwabu Ieisu ’aligega ni’a ya’itoto ’evivi,
ta wese taunega ve’ifoqeyea Saimoni matanaya.”
35 ’Inega wese magilafudi ive’ale isimanea tola’ai ’edaya ’idia ’ifoqe, ta wese
ma’oda Ieisu beledi gitomwei be ’inega i’inanea weaqina ivelulu’uyayea.

Ieisu ’ifoqe ana to’abibodayavo ’idia
(Madiu 28:16-20; Maki 16:14-18; Ioni 20:19-23; Viaqa 1:6-8)

36 Nawale ediavo ’idia ivevelulu’uya ’inega Ieisu ’ifoqe nuanidia tovolo
ta vonedia, “Ge ona mwaniniva ta toadaumwala yaneineimi!”
37 [c] Ta qabudi imwaniniva gegoyo ta ivonaya be otala taha da’ifoqe.
38 Ta Ieisu vonedia, “Tola’ai weaqina ovenuana magilafu ta wese giwalimi
a’ala? 39 Nimagu be ’aqegu ona ’itedi, ya’a ba’e taugu. Ta wese ona
gitonovigu mana otala vei’o geqana ta wese lulu geqana, ta ge ’edewani
ona ’ita lobei ya’a ’iguya, mana ya’a ma ’wafigu yatoatoa.”
40 Ieisu ena vona ba’e lu’ovoia, ’inega nimana be ’aqena ve’itedi. 41 ’Inega
iqaiawa qiduana ta wese nawale me edi venuana magilafu, ’inega Ieisu
vetala’aiedi vonaya, “’Evisa ’abwaga ’eno’eno oda neigu eda ’ai?” 42 ’Abo
taha ’iqana meomeona i’ewei ineia. 43 ’Inega ’ewei ta matadia ’ainia.
44 [d] ’Inega vonedi vonaya, “Lova omi’a maega katoatoa ta yavonemi
yani qabuna i’wayavia weaqigu Mosese ena luvine ’inaya be
tovesimasimana edi bukiavo ’idia ta wese buki Same ’inaya na’ifoqe. E
’inega ba’e ’itaga edi ’wayaviavo ana alamani aqiaqi ni’a ’ifoqe.”
45 ’Inega Ieisu nuadi giqa’uya ’abo Yaubada ena vona qabuna Buki
Nugwenugweina gamonaya ialamani aqiaqiedi. 46 ’Inega vonedia, “Ba’e
’edewani i’wayavia ivonaya, ‘Keliso visiqa be ’aliga nalobedi, ta ’aubena
vetoina ’inaya ’aligega naya’itoto ’evivi, 47 ’inega ana wawega ina ve’ale Vale
Aqiaqina ina lugaihiea Ielusalema ’inega be di’we qabudi bwa’obwa’oya ’idia,
be tomeqabu ina nuagivila e Yaubada edi luveifana nanuataqodi.’ 48 [e] Ta omi’a
ba’e yani diavona ni’a o’itedi, ’inega ona simana ’ifoqeyedi tomotau qabudi
’idia. 49 [f] Ta yavonemi, ya’a nawale mahalega Niboana Gwalagwalana ena
vetunei ’imia, lova Tamagu ena vona fofofola ’idewani. Ta omi’a Ielusalema
’inaya ona ba’eba’e ana laba Yaubada ’inega waiwai ona ’ewa nugwetea.”

Ieisu vaneqa mahalaya
(Maki 16:19-20; Viaqa 1:9-11)

50 Ieisu ena vona ba’e lu’ovoia ’inega ’ebe’ewedi maega itauya Bedani
’inaya. ’Inega nimana silagaia ta vona veyolubedi. 51 Ta nawale vonavona

---

[b] **24:34** 1Kol 15:4-5 [c] **24:37** Md 14:26 [d] **24:44** Lk 9:22 [e] **24:48** Ion 15:27; Via 1:8
[f] **24:49** Ion 14:16; 15:26; Via 1:4

veyolubedi ’inega ve’ale vaneqa ta Yaubada ’ebe’ewei vaneyea mahalaya.
52 ’Inega Ieisu ana to’abibodayavo ihiwa’odu ’inaya ta iawahawatuboya, ta
’abiboda me edi qaiawa i’evivi itauya Ielusalema ’inaya. 53 Ta tuta qabuna
Vanue Gwalagwalana ’inaya itoatoa ta Yaubada iawahawatuboya.

Ioni

Buki ana alamani weaqina

Ioni ena buki ba'e 'wayavia be yaqisa ana toavoyavo Ieisu Valena Aqiaqina ina vetumaqanea vonigo tauna Yaubada Natuna ta To'etoyavua vonavona fofofolina. Ta edi vetumaqana tauna 'inaya 'inega yawai vataya ina lobea. (20:31)

Ba'e buki~nana ge wese Madiu be, Maki be Luke edi 'wayaviavo 'idewani, mana Ieisu ena vona taunega weaqina Ioni simana 'ifoqeyedi, 'idewani Ieisu tauna Vona mayawaina be, beledi mayawaina be, go'ila mayawaina be, sifi adi To'itamaki be wese simatala aqiaqi. Ta wese Ieisu ena lugaihi be, ena ve'ita be, ena viaqa waiwaidi be, ena 'aliga be, ena ya'itoto 'evivi weaqina 'waya'wayavidi i'eno'eno buki~nana gamonaya.

Vonahaqiaqi, Ioni tauna Ieisu ana to'abiboda, ta ena 'wayavi 'inaya ge taha tuta taunega ana wawa da'inanea, ta 'esi vona sesebaiega taunega weaqina simana, 'idewani "To'abiboda~nana Ieisu veyoluba aqiaqiea", nage "Fita ma iana", be wese vaina vona 'idiega.

Buki gamona

1:1-18 Ieisu tauna Vona 'eno'eno vatayana mai bwa'obwa'oya tomotau edi simatala
1:19-51 Ioni Togivebabitaiso ta wese Ieisu ana to'abiboda weaqidi
2:1–12:50 Ieisu ena viaqayavo be wese ena vonayavo tomotau nuanidia
13:1–19:42 Ieisu ena tuta 'ebelu'ovoa Ielusalema 'inaya ta wese 'abaganavo 'idia
20:1–21:25 Kaiwabu Ieisu ena ya'itoto 'evivi 'aligega be wese ena 'ifoqe tomotau 'idia

Vona vetomotau bwa'obwa'oya

1 1 [a] Tuta ana 'ebeve'ale 'inaya Vona ni'a toatoa, ta Vona~nana
Yaubada maega, ta Vona~nana tauna Yaubada. 2 Ta tauna tuta ana
'ebeve'ale 'inaya Yaubada maega itoatoa. 3 [b] Kuyavata qabudi i'ifoqe tauna
'inega. Ge taha yani da'ifoqe kavovo, ta 'esi tauna 'inega yani qabuna

[a] **1:1** Ion 17:5; 1Ion 1:1-2; Ve 19:13 [b] **1:3** 1Kol 8:6; Kol 1:16-17; Ibe 1:2

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

i'ifoqe. 4 [c] Tauna 'inega yani qabuna mayawaidi i'ifoqe, ta yawai~nana
tomotau qabudi bwa'obwa'oya edi simatala. 5 [d] Ba'e simatala~nana
guguvesimatala velovana gamonega, ta velovana~nana ge ana fata be
simatala~nana nagive'weuni.
6 [e] Taha 'oloto 'ifoqe ana wawa Ioni, tauna Yaubada vetunei
mai 7 tomotau 'idia sabi simana simatala~nana weaqina be yaqisa
simatala~nana valena ina noqoli ta ina vetumaqanea. 8 Ta ba'e
Ioni~nana tauna gebu simatala~nana, ta 'esi tauna simatala~nana
ana tovesimasimana. 9 [f] Ta ba'e simatala~nana aqiaqi otaqina mai
bwa'obwa'oya, ta tauna totoa bwa'obwa'o qabudi edi simatala. 10 Ta
Vona~nana ni'au mai bwa'obwa'oya toatoa, ta tauna bwa'obwa'o ana
Toviaqa, ta totoa bwa'obwa'o qabudi ge ida 'ita 'inanei. 11 Ta tuta~nana
mai ena 'abaga otaqaya, 'inega 'abaga~nana ana totoayavo ge ida
'awahaqiaqiea, ta wese tauna ena tomotauyavo inogea.
12 Ta tomeqabu ivetumaqanea ta i'awahaqiaqiea, e taudina awafeledi adi
luaqiaqi be taudiega Yaubada ina 'awa-Tamanea. 13 [g] 'Inega ba'e tomotau
diavona kavona ida vi'oi 'evivi. Ta ba'e vi'oi~nana gebu vivine edi uweta
'idewani, nage 'oloto ma moqanena edi nuanua 'inega, ta 'esi vi'oi~nana
Yaubada 'inega. 14 [h] Ta Vona~nana vetomotau ta toatoa nuanidaya
bwa'obawa'o ba'e debanaya. Ta tauna veyoluba be wese vonahaqiaqi
'avana, ta wese ena aqiaqi otaqa ni'a a'itea, ta ba'e aqiaqi~nana 'ewea
Tamana Yaubada 'inega, mana tauna ana 'aidega otaqa Yaubada Natuna.
15 Ta Ioni Togivebabitaiso tomotau 'idia Yaubada Natuna weaqina
bonana qiduanega vonedia, "Ba'e 'oloto~nana weaqina lova yavonemi
yavonaya, 'Tauna 'abibodaguyega maimai veqidua va'inegu, mana
'abiboda be ena vi'oi, ta tauna ni'a toatoa.' " 16 Tauna luluveagatuna'ina
veyoluba 'inega, e 'inega ena veyoluba qiduana weaqida ge taha tuta
kada 'ita 'avea. 17 [i] Yaubada ena luvine neida Mosese 'inega, ta Ieisu
Keliso 'inega ena veyoluba be wese ilivu tunutunuqina ana 'eda neida.
18 [j] Ge taha toga Yaubada da'itei, ta 'esi Natu Otaqina Keliso tauna wese
Yaubada, ta di'wenaya toatoa, 'inega Keliso~nana taunega Tamana ni'a
ve'itayea 'idaya.

Ioni Togivebabitaiso simasimana Ieisu weaqina
(Madiu 3:1-12; Maki 1:1-8; Luke 3:1-18)

19 Me Diu edi tovanugwetayavo itoatoa Ielusalema 'inaya vaidi
tovegubayavo be wese vaidi Libai ena gadeyega ivetunedi itauya Ioni
'inaya sabi vetala'aina 'eguma tauna To'etoyavua.

---

[c] **1:4** Ion 5:26 [d] **1:5** Ion 3:19 [e] **1:6** Md 3:1; Lk 1:13-17,76 [f] **1:9** Ion 8:12
[g] **1:13** Ion 3:3-6; 1Fit 1:23 [h] **1:14** Fil 2:7 [i] **1:17** 'Ifo 34:28; Lom 6:14 [j] **1:18** 'Ifo 33:20; Ion 6:46; 1Tim 6:16

20 ’Inega Ioni me ena giwalifatu simana ’ifoqe vonedia, “Ya’a gebu
To’etoyavua.”
21 [k] ’Inega wese ivetala’aiea ivonaya, “Isana o’a togama? Nage o’a
Ilaitia?”
Ta vona ve’iedi vonaya, “Gebu!”
’Inega wese ivoneaya, “Nage o’a tovesimasimana~nana?”
Ta wese vegeqedi vonaya, “Gebu!”
22 “Isana o’a toga? Ve’ia una neima be yaqisa ama fata ama tovetune
ana vonedi weaqiu. ’Inega tau’uyega una vonema o’a togama!”
23 [l] Ta Ioni edi vetala’ai ve’iea Aisea ena vona ’inega vonaya,
“Ya’a bonagu qiduanega yagabagaba
di’we ’ava’ava ’inaya ta yavonavonaya,
‘Kaiwabu ena ’eda ona givetunuqia!’ ”
24-25 Ta wese vaidi Falisiavo vetuvetunedi imai Ioni ’inaya ta taudi
wese ivetala’aiea, ivonaya, “’Eguma o’a ge To’etoyavua~nana nage ge
Ilaitia~nana nage ge Tovesimasimana~nana, ’inega tola’ai weaqina
ugigivebabitaiso?”
26 ’Inega Ioni vonedi vonaya, “Ya’a go’ilega tomotau yagigivebabitaisodi,
ta taha ’oloto ge oda alamania nuanimia tovotovolo. 27 [m] Omo’e
’oloto~nana ’abibodaguyega maimai, ta ya’a ge daluaqiaqiegu be ana
’aqeyafayafa ana wayo ena giyavui.”
28 Ba’e yani diavona ’ifoqe ’abaga Bedani ’inaya, ta Bedani~nana
kana lobea go’ila Iolidani mali di’wea. Ta omo’e ’inaya Ioni tomotau
gigivebabitaisodi.

Ieisu tauna Yaubada ena Lami

29 [n] Mahala vulihia ’inega Ioni Ieisu ’itea ’iawanega maimai ’inaya,
ta ’inega Ioni tomotau vonedi vonaya, “O’itei, omo’e ’oloto~nana tauna
Yaubada ena Lami, ta tauna totoa bwa’obwa’o edi luveifana ’ewa’ewa
yavulea ’idiega. 30 [o] Ba’e ’oloto~nana weaqina ni’a yamaduvonemi
yavonaya, ‘Taha ’oloto ’abibodaguyega namai tauna veqidua va’inegu,
mana ’abiboda be ena vi’oi, ta tauna ni’a toatoa.’ 31 Lova tauna ge eda
alamania, ta tua ya’a yamai ta go’ilega tomotau yagivebabitaisodi sabi
ve’ita ’ifoqena omi’a me Isileli ’imia be yaqisa ona alamani aqiaqiea.”
32 [p] ’Inega Ioni Ieisu weaqina simana ’ifoqe vonaya, “Niboana
Gwalagwalana ya’itea ana ’ita ’idewani malasi mahalega webui mai
ta Ieisu ’inaya toabui. 33 Lova ge eda alamania vonigo tauna Keliso.
Ta tuta~nana Yaubada vetunegu yamai go’ilega sabi givebabitaiso,
’inega taunega ’iguya simanayea vonaya, ‘Nawale Niboanigu una

---

[k] **1:21** Luve 18:15,18; Md 11:14 [l] **1:23** Ais 40:3 [m] **1:27** Ion 1:15 [n] **1:29** Ais 53:6-7; 1Fit 1:18-19
[o] **1:30** Ion 1:15 [p] **1:32** Md 3:16

’itea nawebui mai taha ’oloto ’inaya natoabui, ta ba’e ’oloto~nana
Niboana Gwalagwalana ’inega tomotau nagivebabitaisodi.’ ” 34 [q] Ta
Ioni wese vonedia, “Ba’e yani diavona mata otaqiguyega ya’itedi, ’inega
yasimasimana aqiaqi ’imia tauna vonahaqiaqi Yaubada Natuna.”

Ieisu ana to’abiboda nugwenugweidi gabedi

35 Mahala vulihia ’inega Ioni Togivebabitaiso ma ana to’abiboda
magilafudi ni’a i’evivi ta omo’e ’inaya itovotovolo. 36 ’Inega Ieisu mai
tautauya, ta tutana Ioni ’itea ’inega vonedia, “O’itei, omo’e taunana
Yaubada ena Lami.”
37 Ta tuta~nana magilafudina Ioni ena vona inoqolia ’inega Ieisu
i’abibodea. 38 ’Inega Ieisu tunugivila ta ’itedi italatala’obea, ’abo
vetala’aiedi vonaya, “Tola’ai nuanuami?”
Ta taudi ive’iea ivonaya, “Labai[r], ma’inaya utoatoa?” (Labai ana
alamani Tove’ita).
39 Ta Ieisu vonedi vonaya, “Omai, ta ena ve’itemi.”
’Inega lavilavi ’idewani 4 koloki itutuvila itauya ena ’ebetoa sabi ’itana.
Ta Ieisu maega itoatoa ana laba velovanea.
40 [s] Magilafudina ’idiega taha ana wawa Anidulu, tauna tawadega
Ioni ena vona noqolia Ieisu weaqina ta ’abibodea. Ta ba’e Anidulu~nana
tauna Saimoni Fita taina. 41 Ta ba’e Anidulu~nana ge taha yani daviaqa
nugwetei, ta ’esi lukwayavonega tauya tuana Saimoni sabi salina, ta
tuta~nana lobea ’inega voneaya, “Tuagu, ima’a Mesaia ni’a alobea.”
(Mesaia ana alamani Keliso). 42 [t] ’Inega wese ’ebe’ewei ta miea Ieisu
’inaya, ta omo’e ’inaya Ieisu Saimoni ’itea, ’inega voneaya, “O’a Ioni
natuna Saimoni, ta au wawa vauvauna ena gabeu Fita.” (Fita ana givila
Dabo.)
43 Mahala vulihia ’inega Ieisu nuanuana natauya Galili ’inaya.
Ta tauya~nana ’inaya Filifi maega iveloba, ta Ieisu vonea vonaya,
“U’abibodegu!” 44 Ta Filifi ena ’abaga Bedesaida, ta ’abaga~nana wese
Anidulu be Fita adi tuvada.
45 [u] ’Inega Filifi tauya Nataniela sabi salina ta lobea, ’inega voneaya,
“Ni’a ualamania Mosese ena luvineavo gamodia taha ’oloto weaqina
vonavona, ta wese tovesimasimana ’oloto~nana weaqina isimasimana. Ta
ima’a ba’e ’oloto~nana ni’a alobea, tauna Nasaleta ’olotona, ta ana wawa
Ieisu, tauna Iosefa natuna.”
46 ’Inega Nataniela Filifi ve’iea vonaya, “Nage taha yani aqiaqina ana
fata Nasaleta ’inega na’ifoqe?”

---

[q] **1:34** Md 3:17 [r] **1:38** Me Diu edi kaiwabuyavo be edi toalamaniavo igabedi Labai *“Rabbi”* sabi ’amayabadi. [s] **1:40** Md 4:18-20 [t] **1:42** Md 16:18 [u] **1:45** Luve 18:18; Ais 7:14; 9:6; Iel 23:5; Isi 34:23

’Inega Filifi voneaya, “Umai, ta tau’uyega ’oloto~nana una ’itea.”
47 Nawale imaimai, ta tuta~nana Ieisu Nataniela ’itea ’inega weaqina
vonaya, “’Oloto~nana maimai tauna Isileli aqiaqi ’olotona, ta ge taha
u’ava ’inaya da’eno’eno.”
48 ’Inega Nataniela Ieisu vetala’aiea vonaya, “Ma’oda ualamani
’aiqegu?”
’Inega Ieisu ve’iea vonaya, “’Abiboda be Filifi nagabeu, ta ya’a
yamadu’iteu tuta~nana ’ala’ai ’ayanaya utoatoa.”
49 [v] ’Inega Nataniela Ieisu ’inaya vona ’ifoqe, vonaya, “Tove’ita, o’a
vonahaqiaqi Yaubada Natuna, ta wese me Isileli ema Kini.”
50 Ta Ieisu vetala’aiea vonaya, “Nage uvetumaqanegu mana yavoneu
ni’a ya’iteu ’ala’ai ’ayanaya utoatoa, waisa? Ta yavona aqiaqieu, nawale
yani ’ebenuavoqana ’ena’ena’idi una ’itedi, ta ’abiboda ba’e yani~nana.”
51 [w] Ta Ieisu wese vonaya, “Yavona aqiaqi ’imia, nawale mahala ’egegena
ona ’itea, ta wese Yaubada ena tovale’ewayavo ona ’itedi i’wato’watovu be
iwebuwebui mai ya’a Tomotau Natuna ’iguya.”

Vaqi ’abwagana ’abaga Kena ’inaya

2 1 ’Aubena magilafuna ’abibodanaya taha vaqi ’abwagana iviaviaqia
’abaga Kena ’inaya di’we Galili gamonaya, ta Ieisu inana wese ilugu
’ai~nana gamonaya. 2 Ta Ieisu ma ana to’abibodayavo wese i’ebe’ewedi
vaqi~nana ’inaya. 3 Ta tomotau dina edi ’ai nuaninaya adi go’ila ’oine
ni’a gumwala, ’inega Ieisu inana ivoneaya, “Natugu, ’oine qabuna ni’a
ilu’ovoia.”
4 [x] ’Inega Ieisu vonedia, “Inagu, ge ana fata ona luvinegu be tola’ai ena
viaqi, mana egu viaqayavo adi tuta nawale ge dave’ale.”
5 ’Inega Ieisu inana tofewa kavovo ivonedi ivonaya, “Tola’ai Ieisu
navonayea ’imia, e ’edewani ona viaqia.”
6 Ta di’wedia ’ulena viaviaqidi daboyega go’ila weaqina adi yau sikisi
itovotovolo, ta ’ulena taha taha ’inaya ana fata go’ila kavona anidedi
(100) lita ina luveagatuna’ia. Ta ba’e ’ulena diavona me Diu ivefewedi edi
ilivu adi givevunavunaqa weaqina. 7-8 ’Inega Ieisu tofewa kavovo~dina
vonedi vonaya, “’Ulena qabudi go’ilega ona luveagatuna’idi!” Ta
tuta~nana ’awadi yayea ’inega wese vonedia, “Goyona ogoini ta
vaqi~nana ana tovanugweta oneia.” Ta ena vona imatayagea.
9 ’Inega tovanugweta~nana numa tonovia ta go’ila~nana ni’a
ve’oine. Ta ge dahalamania ma’inega ’ifoqe, ta ’esi tofewa kavovo dimo
ialamania. ’Inega tovanugweta~nana tovaqi me’olotona gabea mai ’inaya.
10 ’Inega voneaya, “Ita’a eda ilivu vonigo ’oine aqiaqina tomotau kana
nei nugwetedi, ta ’abiboda tuta~nana ni’a tufwana ikwava ’inega ’oine

---

[v] **1:49** Md 14:33; 16:16; Mk 3:11 [w] **1:51** Nug 28:12 [x] **2:4** Ion 7:30; 8:20

kavokavovo kana neidi. Ta o'a 'oine aqiaqi otaqina 'iuya 'eno'eno ana laba
ba'itagana uve'ifoqeyea?"
11 Ba'e viaqa~nana 'inega Ieisu ena fewa 'ebenuavoqana
nugwenugweina give'ifoqeyea 'abaga Kena 'inaya di'we Galili gamonaya.
Ta ba'e 'inega ena waiwai ve'itayea tomotau 'idia, ta ana to'abibodayavo
ivetumaqanea. 12 [y] Ta ba'e vaqi~nana 'abibodanaya Ieisu ma inana ta
ma tainavo ta wese ana to'abibodayavo maega itauya 'abaga Kafaneumi
'inaya. Ta 'aubena ge dave'eala 'idia omo'e 'inaya itoatoa.

Ieisu tovegimwane 'wavinidi Vanue Gwalagwalana 'inega
(Madiu 21:12-13; Maki 11:15-17; Luke 19:45-46)

13 [z] Me Diu edi 'aubena 'Auvivia Sagalina weaqina ni'a vadi'wedi'wea.
'Inega Ieisu 'watovu Ielusalema 'inaya. 14 'Inega Vanue Gwalagwalana
gamonaya lugu ta tovegimwane 'itedi taudi bulumakau be, sifi be
malasi ivevegimwaneyedi. Ta wese mane ana tovesenisi itoatoa. 15 'Inega
Ieisu taunega 'ebevunuqa wayoyega metea, ta tomotau be yubai Vanue
Gwalagwalana 'inega 'wavinidi, ta wese tovesenisi edi mane ana 'ebea'u
'elubuinidi ta edi mane vetueyavulea. 16 Ta malasi ana tovegimwane
lugwaeyedi vonaya, "Emi manuyavo qabudi ona 'ewa 'ifoqeyedi, ta
Tamagu ena vanue ge ona vefewei kavona emi 'ebevegimwane 'idewani."
17 [a] Ta ana to'abibodayavo taha vona Buki Nugwenugweina gamonaya
inuave'avinia vonaya, "Yaubada ye, eu vanue aqiaqi otaqina ba'e nuagu 'ewea,
ta kavona 'aiwe da'ala'alata giwaliguya tuta~nana yanuanua weaqina."
18 'Inega me Diu adi tovanugwetayavo imai ta Ieisu ivetala'aiea ivonaya,
"Togama eu luvine be eu waiwai neiu be 'inega ba'e 'idewani au fata una
viaqa 'aiqa? Ta nuanuama taha yani 'ebenuavoqana una viaqia be yaqisa
tau'u una ve'ita 'ifoqeyeu o'a vonahaqiaqi Yaubada 'inega eu luvine ni'a
u'ewea."
19 [b] Ta Ieisu ve'iedi vonaya, "'Eguma omi'a Vanue Gwalagwalana ba'ena
ona qeu yavulea, e 'inega ya'a 'aubena toi 'idia ena yoqona 'eviviea."
20 'Inega bonadi qiduanega ive'iea ivonaya, "Ma'oda o'a? Nage ge uda
alamania ba'e vanue~nana ya'wala 46 gamonaya iyoqona 'ovoia! Ta o'a
uvonaya vonigo 'aubena toi namo 'inaya una yoqona 'eviviea."
21 [c] Ta ba'e vona diavona 'idiega Ieisu ge davonavona Vanue
Gwalagwala otaqina weaqina, ta 'esi vona sesebai 'wafina weaqina
vonavona. 22 [d] Ta Ieisu ena ya'itoto 'evivi 'aligega ana tuta 'inaya
ana to'abibodayavo ena vona ba'e Vanue Gwalagwalana weaqina
inuave'avinia ta nuadi 'eqa'uya. E 'inega ena simana qabudi ta wese
Yaubada ena vona Buki Nugwenugweina 'inaya ivetumaqana aqiaqiedi.

---

[y] **2:12** Md 4:13 [z] **2:13** 'Ifo 12:1-27 [a] **2:17** Same 69:9 [b] **2:19** Md 26:61; 27:40
[c] **2:21** 1Kol 6:19 [d] **2:22** Lk 24:6-8; Ion 12:16

23 [e] Ta tutana Ieisu nawale toatoa Ielusalema ’inaya ’Auvivia Sagalina
weaqina, e ’inega tomotau qabudi ena viaqa ’ebenuavoqana i’itedi,
’inega ivetumaqanea vonigo tauna Keliso To’etoyavua. 24-25 Ta Ieisu ge
davetumaqanedi, mana qabudi edi nuanua ni’au alamania. ’Inega ge
taha toga daluaqiaqiei be nasimana Ieisu ’inaya tomotau edi nuanuayavo
giwalidia weaqina, mana tauna tomotau edi ilivu ni’a madualamania.

Nekodimo Ieisu lobea

3 1-2 [f] Velovelovana taha ’inaya taha ’oloto ana wawa Nekodimo tauya
Ieisu ’inaya sabi veqae. Tauna Falisi edi qabu ’inega, ta wese me Diu
edi toluvine taha. Mai Ieisu ’inaya ’inega vonaya, “Kaiwabu, ahalamania
o’a Tove’ita Yaubada ’inega, mana ge taha toga ana fata be viaqa waiwaidi
naviaqidi ’idewana o’a ’eguma ge Yaubada maega.”
3 [g] ’Inega Ieisu ve’iea vonaya, “Yavona aqiaqieu, ’eguma ge una vi’oi
’evivi ’inega ge wese Yaubada ena ’Ebeluvine una ’itei.”
4 Ta Nekodimo Ieisu vetala’aiea vonaya, “Ma’oda ya’a ’oloto agogu ta
vonigo ena vi’oi ’evivi? Vonahaqiaqi, ge wese ana fata be inagu gamodia
ena lugu ta ina venatuna ’eviviegu.”
5 [h] Ta Ieisu vona ’eviviea vonaya, “Yavona aqiaqi ’iuya, ge taha
toga ana fata nalugu Yaubada ena ’Ebeluvine gamonaya ’eguma
tomotau~nana ge namaduvi’oi go’ila ta wese Niboana Gwalagwalana
’idiega. 6 [i] Tomotau ivi’oi tomotau ’inega, ta ’esi niboanida ena vi’oi ’evivi
Yaubada Niboanina ’inega. 7 ’Inega ge una nuavoqana egu vona weaqina,
mana ni’a yavoneu au luaqiaqi be una vi’oi ’evivi. 8 Yaubada Niboanina
kavona yaqina ena toa, mana taunega luviluvinea. Yaqina nununuqa
ada fata be kana noqolia, ta ge taha toga ana fata be nasimana aqiaqi
to’edega maimai nage ma’inaya tautauya. E ’inega wese ’idewani ge taha
toga ana fata nagivesimatalia ma’oda tomotau ivi’oi ’evivi ’aiqa Niboana
’inega.”
9 ’Inega Nekodimo Ieisu vetala’aiea vonaya, “Eu vona ba’e ma’oda ana
alamani?”
10 Ta Ieisu vonaya, “O’a me Isileli edi tove’ita, ta egu vona ba’e weaqina
nawale ge nuau da’eqa’ui. 11 Yavona aqiaqi ’iuya, yani diavona ni’a
a’itedi ta ahalamanidi, ’inega asimasimanedi ’imia, ta ema vonayavo
ge oda vetumaqanedi. 12 ’Eguma vaina yani i’ifo’ifoqe bwa’obwa’oya ta
weaqidi yasimasimana ’imia ’inega ge oda vetumaqanedi, ’inega ma’oda
ona vetumaqana ’aiqa ’eguma vaina yani i’ifo’ifoqe mahalaya weaqidi
ena ve’ita ’imia? 13 Mana ge taha toga mahalaya davaneqa, ta ’esi ya’a
Tomotau Natuna taugumo mahalega yawebui mai.

---

[e] **2:23** Ion 7:31 [f] **3:1-2** Ion 7:50; 19:39 [g] **3:3** Md 18:3; 1Fit 1:23 [h] **3:5** Isi 36:25-27
[i] **3:6** Ion 1:13

14 [j] "Tuta lova 'inaya di'we 'ava'avaya Mosese taha mwata silagaia, ta
wese 'idewani ya'a Tomotau Natuna ina silagaigu, 15 [k] be yaqisa tomeqabu
ivetumaqanegu yawaidi vataya ina lobea. 16 [l] Mana Yaubada tomotau
qabudi bwa'obwa'oya veyoluba va'inedi, 'inega Natuna 'aidega otaqina
awafelea be yaqisa tomeqabu ivetumaqanea gebu ina 'aliga, ta 'esi yawai
vataya ina lobea. 17 [m] Mana Yaubada Natuna ge davetunei bwa'obwa'o
ana totoayavo sabi luvinedi, ta 'esi vetunei mai totoa bwa'obwa'o sabi
'etoyavuidi.
18 [n] "Ta tomeqabu Yaubada Natuna ivetumaqanea ge wese luvine ina
lobei, ta 'esi tomeqabu ge ida vetumaqanea ni'a ilugu luvine 'inaya, mana
taudi ge ida vetumaqana Yaubada Natuna ana 'aidega otaqa 'inaya. 19 [o]
Ba'e luvine~nana 'iuna, mana simatala mahalega ni'a mai bwa'obwa'oya,
ta tomotau simatala~nana ge nuadi da'ewea, ta 'esi nuanuadi qiduana
velovelovana, mana edi ilivu luveifa otaqina. 20 'Inega tomeqabu ilivu
luveifana iviaviaqia taudi simatala ivevoalanea. Taudi ge nuanuadi ina
toa simatala 'inaya, mana imwaniniva simatala~nana edi ilivu luveifana
nave'ita 'ifoqeyea. 21 Ta tomeqabu ilivu tunutunuqina iviaviaqia imaimai
simatala~nana 'inaya, be yaqisa tomotau qabudi edi ilivu ina 'ita
aqiaqiea ta ina alamania taudi Yaubada ena nuanua 'inega ilivu diavona
iviaviaqidi."

Ioni Togivebabitaiso ena simana Ieisu weaqina

22 [p] Ta ba'e yani diavona 'abibodanaya Ieisu ana to'abibodayavo maega
Ielusalema inogea ta itauya di'we agona Iudia 'inaya. Ta omode itoatoa
vaina 'aubena 'idia, ta tomotau givebabitaisodi. 23 Ta wese Ioni tomotau
givebabitaisodi Ainoni 'inaya Selimi di'wenaya, mana omo'e 'inaya go'ila
agona. 'Inega tomotau qabudi imaimai 'inaya sabi babitaiso. 24 'Abiboda
be Ioni ina a'uluguyea vanue 'ebeyoqona 'inaya, ta nugweta ba'e
yani~nana viaqia.
25 Ta omo'e tuta~nana 'inaya taha Diu 'olotona Ioni ana to'abibodayavo
maega ive'ae'aetoga tomotau edi ilivu vevunavunaqa go'ilega weaqina.
26 'Inega Ioni ana to'abibodayavo itauya 'inaya, ta ivoneaya, "Tove'ita,
una nuaia, lova Iolidani mali di'wenaya taha 'oloto maega oveloba, ta
'imaya usimana 'ifoqe 'oloto~nana weaqina. E tauna ba'itagana tomotau
gigivebabitaisodi, ta tomotau 'eala itautauya 'inaya sabi babitaiso."
27 Ta Ioni vonedi vonaya, "Yaubada ena venua'ivina 'inega tomotau
'aidega 'aidega edi fewa neidi. 28 [q] Ta omi'a ni'a oalamania lova
yamaduvonemi ya'a gebu Keliso~nana. Ta wese ni'a oalamania ya'a

---

[j] **3:14** Naba 21:9; Ion 8:28; 12:32-34 [k] **3:15** Ion 20:31 [l] **3:16** Ion 3:36; 10:28; Lom 5:8; 8:32; 1Ion 4:9-10 [m] **3:17** Lk 19:10 [n] **3:18** Ion 5:24 [o] **3:19** Ion 1:5,9; 8:12 [p] **3:22** Ion 4:1-2 [q] **3:28** Ion 1:20; Md 11:10

Yaubada vetune nugwetegu Keliso~nana ena mai sabi ’iva’ava’aina.
E ’inega tola’ai ni’a onoqolia ’iguyega ami fata ona simana ’ifoqeyea
tomotau ’idia. 29 Gabuinoqa mevavinena natauya gabuinoqa me’olotona
’inaya sabi vaqi. Ta gabuinoqa me’olotona iana tovotovolo di’wenaya
ba’eba’e ta vivineneqa, ta tuta~nana bonana nanoqolia, e ’inega
naqaiawa qiduana. Ta wese ya’a ’idewana yaqaiqaiawa qiduana, mana
ba’itagana Ieisu ena viaqa valena ni’a yanoqolia. 30 ’Inega tauna ana
wawa nave’ena’i, ta ya’a agu wawa navegoyo.”

Tauna mahalega mai Yaubada ena vona simasimanea

31 [r] Ta wese Ioni vonaya, “Tauna debanega maimai tomotau qabudi
veqidua va’inedi. Ta togama bwa’obwa’oyega ’ifoqe e tauna wese
bwa’obwa’o tomotauna, ta bwa’obwa’o ana nuanuayavo weaqidi
vonavona. Ta tauna mahalega webui mai tomotau qabudi adi toludebana,
32 [s] ta tola’ai ni’au ’itedi ta noqolidi weaqidi simasimana ’ifoqe, ta ge
taha toga vona~nana davetumaqanea. 33 Ta tomeqabu ena simana
ivetumaqanea, e taudina Yaubada i’awahaqiaqiea vonigo tauna ma ana
vetumaqana. 34 Mana Ieisu mai Yaubada ena luvetune ’inega, ta ena vona
simasimanea, mana Yaubada Niboanina ’inega ni’a luveagatuna’i aqiaqiea.
35 [t] Yaubada Natuna veyolubea, ’inega ena luvine be ena waiwai neia
be yaqisa yani qabuna ’ayanaya ina toatoa. 36 [u] ’Inega tomeqabu tauna
ivetumaqanea yawai vataya ina lobea. Ta tomeqabu inogenogea ge wese
yawai vataya ina lobei. Ta ’esi Yaubada ana diavilavila ’idia ge nahawala.”

Ieisu ta vavine Samelia edi velobaloba

4 1 [v] Taudi Falisi inoqolia Ieisu tomotau qabudi givebabitaisodi ’inega
ana to’abibodayavo iveve’eala wawasai, ta Ioni ana to’abibodayavo
ge ida ve’eala. 2 Ta Ieisu taunega ge taha toga dagivebabitaisoi, ta ’esi
ana to’abibodayavo babitaiso~nana iviaqia. 3 Ta tuta~nana Ieisu ni’a
alamania tola’ai tomotau ivonavona weaqina, e ’inega Iudia nogei ta ’evivi
tauya Galili weaqina.
4 Ta ’evivi~nana ’inaya di’we Samelia ’abaganavo nuanidiega tauya,
5 [w] ’inega ’ifoqe taha ’abaga ana wawa Saika ’inaya. Ta omo’e ’inaya lova
Iakobo taha bwa’obwa’o natuna Iosefa neia, ta Saika~nana ge luluvai
bwa’obwa’o~nana ’inega. 6 Ta wese di’we~nana ’inaya Iakobo ena
salufa ’eno’eno. Ta Ieisu baba’auya ’ifoqe di’we~nana ’inaya, ta ni’au
lu’wata’wata ’inega toabui sabi veyawai. 7-8 Omo’e tuta~nana ’inaya
ana to’abibodayavo ni’au itauya ’abaga agona ’inaya adi ’abwaga sabi
gimwane, ’inega ana ’aidega toatoa. Ge tuta kuena ’abibodanaya taha

---

[r] **3:31** Ion 8:23 [s] **3:32** Ion 3:11 [t] **3:35** Md 11:27; Ion 5:20 [u] **3:36** Ion 3:16-18; 1Ion 5:12
[v] **4:1** Ion 3:22 [w] **4:5** Nug 33:19; Ios 24:32

Samelia vavinena mai go'ila sabi goi. Ta Ieisu vavine~nana venoqiea
vonaya, "Go'ila uneigu eda numa!"
9 [x] 'Inega vavine~nana Ieisu ve'iea vonaya, "O'a Diu 'olotou ta ya'a
Samelia vavinegu, 'inega tola'ai weaqina unoqinoqiegu be go'ila ena neiu
sabi numa?" (Ba'e 'idewani vona 'aiqa, mana me Diu be me Samelia ge ida
veiaiana.)
10 [y] 'Inega Ieisu vona ve'iea vonaya, "'Eguma o'a uda alamania tola'ai
Yaubada nuanuana naneiu, ta wese 'eguma uda alamania togama
vevenoqieu go'ila weaqina, e 'inega o'a tauna uda venoqiea be go'ila
mayawaina daneiu."
11 'Inega vavine~nana vonaya, "Kaiwabu, o'a ge eu 'ebegoimo, ta
salufa~nana webui wawasai, 'inega ma'oda go'ila mayawaina una 'ewa
'aiqei? 12 [z] Nage o'a uvonavona vonigo tubuda Iakobo uveqidua va'inea,
waisa? Vonahaqiaqi, Iakobo salufa~nana neima, ta wese taunega ma
natunavo salufa~nana 'inega inuma, ta wese edi yubaiavo go'ila~nana
edi 'ebenuma."
13 Ta Ieisu voneaya, "'Eguma taha toga ba'e go'ila~nana 'inega nanuma
magana naluayahaya 'evivi. 14 [a] Ta togama go'ila 'iguyega nanumea ge
wese magana naluayahaya 'evivi. Vonahaqiaqi, go'ila~nana ena neia
tauna giwalinaya navesalufa ta navu'uvu'ula yawai vataya weaqina."
15 'Inega vavine~nana Ieisu 'inaya vonaya, "Kaiwabu, go'ila~nana uda
neigu, be yaqisa magagu ge naluayahaya 'evivi, 'inega ge wese ena 'evivi
mai ba'e salufa~nana 'inaya go'ila sabi goi."
16 Ta Ieisu voneaya, "Utauya moqaneu una vonei ta maega ona 'evivi
mai."
17 'Inega vavine~nana Ieisu vonea vonaya, "Ya'a ge moqanegumo."
Ta Ieisu wese voneaya, "Eu vona bena'e vonahaqiaqi, o'a ge
moqaneumo, 18 mana o'a 'oloto adi yau faibi maega omaduvaqi, ta
ba'itagana 'oloto~nana maega otoatoa tauna ge moqane otaqiu. 'Inega
tola'ai ni'au uvonayea vonahaqiaqi."
19 Ta vavine~nana Ieisu ena vona ve'iea vonaya, "Kaiwabu, nuagu
ni'a 'eqa'uya o'a vonahaqiaqi taha tovesimasimana. 20 [b] 'Inega una
givesimatalia 'iguya, tola'ai weaqina omi'a me Diu ovonaya vonigo
Ielusalema namo 'inaya tomotau qabuda Yaubada kana iwa'odu 'inaya,
mana ima'a me Samelia tubumavo edi 'ebeiwa'odu ba'e bwanaga~nana
debanaya?"
21-24 [c] Ta Ieisu vona 'eviviea vonaya, "Vavine, egu vona ba'e una
vetumaqanea. Nawale tuta maimai 'inaya ge taha yani qiduana 'eguma

---

[x] **4:9** Esa 4:1-5 [y] **4:10** Ion 7:37-38; Ve 21:6 [z] **4:12** Ion 8:53 [a] **4:14** Ion 6:35
[b] **4:20** Luve 12:5-14; Same 122:1-5 [c] **4:22-24** 2Kin 17:29-41; Ais 2:3; Lom 9:4-5; 2Kol 3:17;
Lom 12:1; Fil 3:3

tomotau ina iwa'odu Samelia bwanagana ba'e 'inaya, nage Ielusalema
'inaya. Tuta maimai 'inaya toiwa'odu aqiaqi Tamada 'inaya ina iwa'odu
niboanidiega ta vonahaqiaqi 'inega. Ta tuta~nana ni'a 'ifoqe mai.
Yaubada tauna Niboana, 'inega salisali togama ba'e 'idewani naiwa'odu
'aiqa 'inaya. 'Inega tomeqabu ihiwaiwa'odu 'inaya, luaqiaqiedi be
niboanidiega ta wese vonahaqiaqi 'inega ina iwa'odu.
"Ta omi'a me Samelia ge oda alamani aqiaqiea togama 'inaya
oiwaiwa'odu, ta 'esi ima'a me Diu ni'a ahalamani aqiaqiea togama 'inaya
aiwaiwa'odu, mana ima'a me Diu 'imega 'etoyavua 'ifo'ifoqe."
25 [d] Ta vavine~nana Ieisu voneaya, "Ni'au yahalamania nawale
To'etoyavua namai tauna igabea Keliso, ta tuta~nana namai 'inega tauna
yani qabuna weaqidi nagivesimatalia 'idaya."
26 [e] 'Inega Ieisu voneaya, "Ya'a ba'e tauguna To'etoyavua~nana
yavonavona 'iuya."
27 Tuta omo'e 'inaya Ieisu ana to'abibodayavo i'evivi imai ta edi
Kaiwabu i'itea taha vavine maega iveveqae. 'Inega nuadi voqana, ta ge
taha toga 'idiega davetala'aiei tola'ai ena nuanua, nage tola'ai weaqina
vavine~nana maega iveveqae. 28 Ta vavine~nana ena 'ebegoi nogei ta
'evivi tauya 'abagaya, ta tomotau vonedia, 29 "Omai, taha 'oloto ona 'itea,
tauna yani qabudi ni'au yaviaqidi alamani aqiaqiedi ta simana 'ifoqeyedi
'iguya. Ta ana 'ita kavona tauna To'etoyavua~nana." 30 'Inega tomotau edi
'abagega i'ifoqe ta itauya Ieisu sabi 'itana.
31 Nawale tomotau imaimai ta Ieisu ana to'abibodayavo i'alakeikeiea
ivonaya, "Kaiwabu, 'abwaga ba'e una 'ai!"
32 Ta edi vona ve'evivia vonaya, "Agu 'abwaga 'eno'eno ena 'ainia, ta
omi'a 'abwaga~nana ge oda alamania."
33 'Inega to'abiboda~dina nuadi voqana ta taudiega ivonaya, "Ma'oda,
nage taha toga ana 'abwaga ni'a miea?"
34 [f] 'Inega Ieisu vonedia, "Egu vona agu 'abwaga weaqina ana alamani
ba'e: Agu Tovetune ena nuanua ena viaqia, be wese ena fewa ena lu'ovoia.
35 [g] Ta ge ona vonaya, 'Ana 'ita wai'ena adi yau foa ina gumwala ta 'inega
bolimana ana tuta.' Ta yavona aqiaqiemi, o'ita vane be 'abwaga vaoqaya
ona 'itedi ni'a fa'alidi, 'inega luaqiaqiea be ona bolimania. 36 Tomeqabu
ibolimana adi ve'ia ina lobea. Ta ba'e bolimana~nana vuaqina ge 'abwaga,
ta 'esi tomotau edi toa~vataya weaqina. 'Inega vaoqa~nana ana todauna
be wese ana tobolimana qabudi 'aideganaya ina qaiawa. 37 Kuluwadawada
ni'a oalamania vonaya, 'Taha 'oloto todauna, ta taha 'oloto tobolimana.'
'Inega ba'e vona~nana vonahaqiaqi! 38 Ya'a yavetunemi sabi bolimana
taha vaoqa 'inaya, ta omi'a taumiega ge oda dauni, ta 'esi mali tomotau
vaoqa~nana ni'a idaunia, ta edi fewa 'inega omi'a bolimanina ona 'ewea."

---

[d] **4:25** Ion 1:41 [e] **4:26** Mk 14:61-62 [f] **4:34** Ion 6:38 [g] **4:35** Lk 10:2

Me Samelia ’eala Ieisu ivetumaqanea

39 Vavine~nana ena simana ’inega Me Samelia qabudi ’abaga Saika ’inega
Ieisu ivetumaqanea, mana ni’a vonedia, “Tauna egu ilivu be egu viaqayavo
qabuna simana ’ifoqeyedi.” 40 ’Inega me Samelia Ieisu ’inaya imai ta inoqiea
be maega ina toa. ’Inega Ieisu ’aubena magilafuna taudi maega itoatoa.
41 Ta wese tomotau qabudi Ieisu ena vona weaqidi ivetumaqanea.
42 [h] ’Inega tomotau diavona vavine~nana ivoneaya, “Nugweta o’a eu
vona ’inega ba’e ’oloto~nana avetumaqanea, ta ba’itagana avetumaqana
aqiaqiea, mana taumega ena vona ni’a anoqolidi. Ta ahalamani aqiaqiea
vonigo tauna totoa bwa’obwa’o qabuda ada To’etoyavua.”

Ieisu taha kini ena toluvine natuna giveaqiaqiea

43 Ta ’aubena magilafudina ’abibodanaya Ieisu di’we~nana nogea ta
tauya Galili weaqina, 44 [i] mana taunega ni’a simana ’ifoqeyea vonaya,
“Tovesimasimana ge taha ’amayaba dalobei ena di’we ’inaya.” 45 [j]
Tuta~nana Galili ’inaya ’ifoqe ’inega me Galili me edi qaiawa i’ebe’ewea,
mana lova taudi wese itauya Ielusalema ’inaya ’Auvivia Sagalina weaqina,
ta omo’e ’inaya Ieisu ena viaqa taudiega ni’a i’itedi.
46-47 [k] ’Inega wese Ieisu ’evivi ’abaga Kena ’inaya di’we Galili gamonaya.
Lova ’abaga~nana ’inaya ena waiwaiega go’ila givilei ’inega ve’oine. Ta
omo’e ’inaya taha kini ena toluvine toatoa, mana tuta~nana noqolia Ieisu
di’we Iudia ’inega mai Galili ’inaya e ’inega tauya Kena ’inaya Ieisu sabi
’itana. Ta ena tauya ’iuna mana natuna vevihiqa ena ’abagaya.
’Inega mai Ieisu ’inaya ta venoqiea vonaya, “’Eguma au fata kana tauya
Kafaneumi ’inaya be natugu me’olotona una giveaqiaqiea, mana tuta
goyona na’aliga.”
48 [l] Ta Ieisu tomotau qabudi vonedia, “Omi’a ge ona vetumaqanegu
’eguma taumiega egu viaqa waiwaidi ge oda ’itedi.”
49 ’Inega toluvine~nana wese ’alakeikeiea vonaya, “Kaiwabu,
ulukwayavoni katauya fole natugu yawaina nagumwala.”
50 [m] Ta Ieisu voneaya, “U’evivi utauya eu ’abagaya ta natuhu
mayawaina una ’itea.” Ta toluvine~nana Ieisu ena vona vetumaqanea
’inega tutuvila ’evivi tauya.
51 Nawale tautauya ’edaya ’inega ena tofewayavo maega iveloba ta vale
ineia ivonaya, “Natuhu mayawaina toatoa ta ana vihiqa ni’a awala.”
52 ’Inega vetala’aiedi vonaya, “Totuta ’inaya natugu ana vihiqa lua’u?”
Ta taudi ive’iea ivonaya, “Goluanaya baba’auya ’idewani ’wafina ena
’wea’weava lua’u.”

---

[h] **4:42** 1Ion 4:14 [i] **4:44** Md 13:57 [j] **4:45** Ion 2:23 [k] **4:46-47** Ion 2:1-11; Md 8:5-6
[l] **4:48** Ion 2:18; 1Kol 1:22 [m] **4:50** Md 8:13

53 ’Inega gwama~nana tamana nuaia goluanaya omo’e tuta~nana
’inaya Ieisu voneaya, “Natuhu mayawaina una ’itea.” ’Inega me
ena gadeavo Ieisu ivetumaqanea. 54 [n] Ba’e Ieisu ena fewa waiwaina
vemagilafuna viaqia tuta~nana Iudia ’inega maimai Galili ’inaya.

Ieisu taha ’oloto belubeluna giveaqiaqiea qawana Betesaida ’inaya

5 1 Vaina tuta ’abibodanaya Ieisu ’watovu ’abaga qiduana Ielusalema
’inaya me Diu edi ’ebenuave’avina taha weaqina. 2 Ta Ielusalema
gamonaya taha ’awa ana wawa Sifi edi ’Ebelugu di’wenaya qawana
taha ’eno’eno, ta qawana~nana me Diu bonadiega igabea Betesaida.
Ta di’we~nana ’inaya vanue ’ebeveyawai adi yau faibi i’eno’eno
qawana~nana nanavinaya. 3 Ta vanue diavona ’idia tovevihiqa ’eala
i’eno’eno taudi matadi kwayakwayana be belubeludi ta wese ’aqedi
veifana. 4 Ta omo’e ’inaya iba’eba’e qawana~nana ena nidoa weaqina,
mana totuta ’inaya Kaiwabu ena tovale’ewa na’ifoqe nanidoea, ’inega
togama namaduvawebui qawana~nana gamonaya naveaqiaqi.
5 Ta taha ’oloto tovevihiqa~dina ’idiega ya’wala 38 ’idia me ena vihiqa
toatoa. 6 ’Inega Ieisu ’ifoqe, ta tuta~nana Ieisu ’oloto~nana ’itea ta wese
noqolia ya’wala kuena ’idia me ena vihiqa toatoa, ’inega vetala’aiea
vonaya, “Nage nuanuau una veaqiaqi?”
7 ’Inega tovevihiqa~nana vonaya, “Kaiwabu, ge taha agu toiulamo be
naha’uwebuiegu tuta~nana qawana ba’e ve’ale nidonidoa. Ta ya’a yatoho
waiwai be vonigo tauguyega ena webui, ta ge agu fata, ta ’esi tuta qabuna
tovevihiqa taha taha ivavayabugu iwebuwebui.”
8 [o] ’Inega Ieisu ’oloto~nana voneaya, “Uya’itoto, eu ’ebana u’ewei ta
utauya!” 9 Omo’e tuta~nana ’inaya ’oloto~nana veaqiaqi, ’inega ena
’ebana ’ewei ta tutuvila tauya. Ta ba’e yani~nana ’ifoqe ’aubena Sabate
’inaya.
10 [p] Ta me Diu adi tovanugwetayavo ’oloto~nana i’itea ’inega ivoneaya,
“Nage eda luvine ge uda alamania vonigo ’aubena Sabate ’inaya ge
daluaqiaqieu be eu ’ebana una ’avalei?”
11 ’Inega edi vona ve’iea vonaya, “Agu togiveaqiaqi voneguya, ‘Eu ’ebana
u’avala utauya!’ ”
12 Ta wese ivetala’aiea ivonaya, “Isana to’oloto ba’e ’idewana vona
’aiqeu?”
13 Ta toveaqiaqi~nana ge dahalamania togama giveaqiaqiea, mana
qabu qiduana itoatoa, ta Ieisu ni’au va’waiva qabu diavona nuanidiega.
14 Ta ’abibodanaya Ieisu ’oloto~nana lobea Vanue Gwalagwalana
gamonaya ta voneaya, “U’itei, ni’au uveaqiaqi, ta ge wese una luveifa
’evivi. Mana ’eguma luveifana una viaqa ’eviviea e ’inega luveifana

---

[n] **4:54** Ion 2:11 [o] **5:8** Md 9:6 [p] **5:10** Iel 17:21-22; Nie 13:19

qidua va'inena na'ifoqe 'iuya." 15 'Inega 'oloto~nana tauya me Diu adi
tovanugwetayavo 'idia ta simana 'ifoqe ana togiveaqiaqi weaqina vonigo
tauna Ieisu.
16 Ba'e 'iuna 'inega me Diu Ieisu ivevoalanea, mana 'aubena Sabate
'inaya fewa~nana viaqia.
17 'Inega Ieisu me Diu vonedi vonaya, "Tamagu tuta qabuna fewafewa,
'inega ya'a wese 'idewani yafewafewa." 18 [q] Ta Ieisu ena vona ba'e
weaqina me Diu itoho waiwai be ma'oda 'inega ina luve'aliga 'aiqei. Mana
Sabate ana luvine veyawai weaqina ni'a qeunia, ta wese vonaya vonigo
Yaubada tauna Tama otaqina. Ta ba'e 'inega kavona taunega davonaya be
vonigo Yaubada maega ida velelelea.

Ieisu vonedi tauna Yaubada Natuna

19 [r] 'Inega Ieisu tomotau diavona vonedi vonaya, "Yavona aqiaqiemi,
ya'a Natuna ge agu fata be taha yani taugumo ena viaqi, ta 'esi Tamagu
ena viaqayavo ya'ite'itedi 'inega yaviaviaqidi, mana tola'ai Tamagu
viaviaqia e ya'a Natuna wese yaviaviaqia. 20 Tamagu ya'a Natuna
veveyolubegu qiduana, ta ena viaqa qabudi veve'itegu. Ba'itagana viaqa
taha waiwaina ni'a o'itea, ta yavona aqiaqiemi, nawale Tamagu wese
vaina viaqa qidua va'inedi nave'itegu, ta viaqa diavona weaqidi nuami
navoqana qiduana, 21 mana Tamagu to'aliga gigiveya'itoto 'eviviedi ta
yawaidi neineidi, ta wese 'idewani ya'a Natuna taugu egu venua'ivina
'inega tomotau yawaidi ena neidi.
22 [s] "Ta wese tomotau adi luvine ge ina 'ewei Tamagu 'inega, ta 'esi ena
luvine ni'a neigu be ya'a agu 'aidega tomotau qabudi ena luvinedi, 23 [t]
be yaqisa tomotau qabudi ya'a Natuna ina 'amayabegu 'idewani Tamagu
i'amayabea. Ta 'eguma taha toga ge nuanuana na'amayabegu 'inega
tomotau~nana 'inaya ge wese 'amayaba da'eno'eno agu Tovetune Tamagu
weaqina.
24 [u] "'Inega yavona aqiaqiemi, tomeqabu egu vona inoqonoqolidi ta
wese agu Tovetune ivevetumaqanea e taudi yawaidi vataya ina lobea.
Ta wese luvine luvematasabu weaqina ge ina lobei, mana 'aliga ena
di'we 'inega ni'a ivaukamana yawai vauvauna 'inaya. 25 Ta ona alamani
aqiaqiea taha tuta maimai, ta vonahaqiaqi tuta~nana ni'a 'ifoqe mai,
be 'inega to'aliga ya'a Yaubada Natuna bonagu ina noqolia. Ta taudi
bonagu inoqolia ta i'awahaqiaqiea mayawaidi ina toatoa, 26 mana Tamagu
taunega yawai 'iuna, 'inega wese 'idewani Tamagu ena waiwai ni'a neigu
be yaqisa ya'a wese tomotau yawaidi 'iuna. 27 Ta wese ena luvine neigu
tomotau qabudi sabi luvinedi, mana ya'a Tomotau Natuna.

---

[q] **5:18** Md 26:4; Ion 7:1; 10:30 [r] **5:19** Ion 5:30 [s] **5:22** Ion 5:27; Via 10:42
[t] **5:23** Fil 2:10-11; 1Ion 2:23 [u] **5:24** Ion 3:15-18

28 “’Inega ge ona nuavoqana ba’e yani diavona weaqidi, mana tuta
maimai ’inaya to’aliga qabudi deba’unuyega bonagu ina noqolia. 29 [v]
’Inega ina ’ifoqe mai, ta tomeqabu viaqa aqiaqina iviaqia taudi ina ya’itoto
ta yawai vataya ina lobea, ta tomeqabu viaqa luveifana iviaqidi taudi
ina ya’itoto ta luvematasabu ina lobea. 30 [w] Ya’a ge taha yani tauguyega
eda viaqia, ta ’esi Yaubada ena nuanua ’inega tomotau yaluluvinedi,
’inega egu luvine tunutunuqina matanaya. Mana ge nuanuagu be taugu
egu nuanua ena viaqidi, ta ’esi nuanuagu agu Tovetune ena nuanua ena
viaqia.

Ieisu ana tosimanayavo

31 “’Eguma tauguyega weaqigu ena simana ’ifoqe ’imia, ’inega
egu vonayavo ge taha adi aqiaqimo. 32 Ta ’esi Tamagu simasimana
’ifoqe weaqigu, ta yahalamani aqiaqiea ena simana qabudi weaqigu
vonahaqiaqi.
33 “Lova omi’a vaina tomotau kavona tovale’ewa ovetunedi Ioni
Togivebabitaiso ’inaya, ta tauna ena simana qabuna weaqigu wese
vonahaqiaqi.”
34 Ta wese Ieisu vonedi vonaya, “Ya’a tomotau edi vona weaqigu ge eda
’awahaqiaqiei, ta tua Ioni ena simana weaqigu ni’a yavonemi be yaqisa
’etoyavua ona lobea. 35 Ta Ioni~nana ena vona weaqigu kavona odamu
dadidiyayata, ta omi’a tuta kukusana namo oawafelemi simatala~nana
’inaya ta weaqina oqaiawa. 36 [x] Ioni ena simana weaqigu yani aqiaqina,
ta ya’a egu ve’ita be egu viaqa ’ebenuavoqana Ioni ena simana veqidua
va’inedi, mana Tamagu agu veyoveyoa neigu ’inega yani diavona
yaviaviaqidi. Ta viaqa diavona taudiega ive’ita ’ifoqeyea vonigo ya’a
Tamagu vetunegu yamai.
37 [y] “Ta wese Tamagu taunega simana weaqigu, ta omi’a ge taha tuta
bonana oda noqolia nage ’iawana oda ’itea, 38 ta wese ena vona giwalimia
ge da’eno’eno, mana ge oda vetumaqanegu vonigo ya’a Yaubada ena
luvetune ’inega yamai weaqimi.
39 [z] “Omi’a tuta qabuna Buki Nugwenugweina oavoavoya, mana
ovonaya vonigo buki diavona ’idiega yawaimi vataya ona ’ewea. Ba’e buki
diavona isimasimana weaqigu, 40 ta tua nawale ge nuanuami ona mai
’iguya yawai vataya sabi ’ewana. 41 Ya’a ge eda nuanua qiduana tomotau
edi ’awahaqiaqi ’iguya weaqina, 42 mana ni’au yahalamani aqiaqiemi
omi’a Yaubada ana veyoluba ge taha da’eno’eno giwalimia.
43 “Ya’a Tamagu ana wawega yamai, ta ge oda ’awahaqiaqiegu. Ta ’esi
’eguma taha toga tauna ana wawega namai ’imia, ’inega tauna o’awa’awa

---

[v] **5:29** Dan 12:2; Md 16:27; Via 24:15 [w] **5:30** Ion 5:19; 6:38 [x] **5:36** Ion 14:11
[y] **5:37** Md 3:17; Ion 5:32; 8:18 [z] **5:39** Lk 24:27

aqiaqiea. 44 Ba'e 'inega ge ana fata be ona vetumaqanegu, mana omi'a
nuanuami ma emiavo taumiega ona veawahawatuboyemi, ta awatubo
aqiaqi Yaubada ana 'aidega otaqa 'inaya ge oda nuanua weaqina.
45 "Ta ge ona nuanua vonigo ya'a ena ve'ewemi Tamagu matanaya.
Omi'a olulu'ita vane Mosese ena iula 'imia weaqina, ta vonahaqiaqi ba'e
Mosese~nana omi'a ami tove'ewa. 46 [a] Ta 'eguma Mosese ovetumaqana
aqiaqiea 'inega ya'a wese 'idewana ona vetumaqanegu, mana tauna
lova Buki Nugwenugweina 'inaya weaqigu 'wayavia. 47 Ta 'eguma
ena 'wayavi~nana ge oda vetumaqanea, 'inega ma'oda egu vona ona
vetumaqana 'aiqei?"

Ieisu qabu qiduana ve'ainidi
(Madiu 14:13-21; Maki 6:30-44; Luke 9:10-17)

6 1 Ta vaina tuta 'abibodanaya Ieisu gelu vaukamana lavu Galili
mali di'wenaya, ta lavu~nana wese igabea ana wawa mwade'wa
Taibilia. 2 Ta qabu qidua va'inedi Ieisu i'abiboda dadanea, mana ena
viaqa waiwaidi tovevihiqa weaqidi ni'a i'itedi. 3 'Inega Ieisu ma ana
to'abibodayavo bwanagaya i'watovu itoabui, 4 ta tuta goyona me Diu edi
'ebenuave'avina 'Auvivia Sagalina ana tuta na'ifoqe.
5 'Inega Ieisu 'ita givigivila ta qabu diavona 'itedi imaimai. 'Inega Ieisu
Filifi vonea vonaya, "Filifi, ma'inega ana fata beledi kana gimwanei be
ba'e qabu~dina kana ve'ainidi?" 6 Ieisu ena vetala'ai ba'e 'inega nuanuana
nanoqolia ma'oda Filifi navona 'aiqa, mana Ieisu taunega ni'a alamania
tola'ai 'iba'igo naviaqia qabu~dina weaqidi.
7 'Inega Filifi ve'iea vonaya, "'Eguma beledi kana gimwanedi tomotau
qabudi weaqidi 'inega ana maisa navaneqa kavona tomotau adi yau 200
edi fewa 'aubena 'aidegina ana maisa 'idewani, ta tua ana 'ita mane~nana
'inega tomotau qabudi ge ana fata be ina 'ai ta gamodi nakoko."
8 'Inega Saimoni Fita taina Anidulu tauna wese Ieisu ana to'abiboda
vonaya, 9 "Gwama me'olotona ba'e beledi ana yau faibi ta wese 'iqana
magilafudi 'inaya 'eno'eno, ta 'abwaga~nana 'inega ge ana fata ba'e
qabu~dina kana ve'ainidi."
10 'Inega Ieisu vonedi vonaya, "Tomotau qabudi ovonedi ina toabui
libia." mana di'we~nana 'inaya libi aqiaqina. 'Inega qabudi itoabui ta
'idiega 'oloto dimo adi yau 'idewana faibi tausani (5,000).
11 'Inega Ieisu beledi diavona 'ewedi ta weaqidi lukaiwa Yaubada 'inaya,
ta vewila'ayedi tomotau 'idia. Ta wese 'iqana magilafudi weaqidi lukaiwa
ta vewila'ayedi qabu~dina 'idia ta i'ainidi 'inega gamodi 'elukoko. 12 Ta
'ai 'abibodanaya Ieisu ana to'abibodayavo vonedia, "Tomotau 'awagigidi
ona va'auqidi be yaqisa ge taha wese 'idiega kana mudali." 13 'Inega Ieisu

---

[a] **5:46** Via 3:22

ana to'abibodayavo beledi faibi~dina 'idiega tomotau 'awagigidi 'onena tuwelo iluveagatuna'idi.

14 Ta tuta~nana tomotau diavona Ieisu ena viaqa waiwaina ba'e i'itea
'inega i'alabwau ivonaya, "Vonahaqiaqi, ba'e tovesimasimana~nana ena
mai bwa'obwa'oya weaqina Buki Nugwenugweina madusimanea." 15 [b] Ta
Ieisu tomotau edi nuanua ni'a alamania tuta goyona 'i'imega ina kafia be
ina vekinia weaqidi, 'inega va'waiva nuanidiega ta ana 'aidega tufwana
wese 'watovu bwanaga~nana debanaya.

Ieisu tautauya lavu debanega
(Madiu 14:22-33; Maki 6:45-52)

16 Ta mata'au lavilavia ana to'abibodayavo iwebui lavu Galili 'inaya,
17 ta igelu wagaya sabi vaukamana Kafaneumi weaqina. Ni'a velovanea, ta
Ieisu nawale ge damai, 'inega ive'ale ivavaukamana.

18 Ta nawale itautauya malavetaya 'inega yaqina be nufula qiduana
ilobea. 19 Ta ni'a ivaluluvai kavona 5 nage 6 kilomita 'idewana,
'inega Ieisu i'itea lavu debanega maimai edi waga di'wenaya, ta
qabudi imwaniniva. 20 'Inega Ieisu vonedia, "Ge ona mwaniniva! Ya'a
tauguna." 21 E 'inega iawafelea ta gelu wagaya, ta tuta~nana gelu 'inega
lukwayavonega waga~nana lugu 'abaga~nana ana 'awaboqea.

Tomotau Ieisu isalisalia

22 Ta qabu diavona nawale itoatoa di'we~nana 'inaya. 'Inega mahala
vulihia iva'auta ta iba'eba'e Ieisu sabi 'itana, mana ialamania goluanaya
Ieisu ma ana to'abibodayavo imai edi di'wea waga 'aideganega. Ta
wese ialamania to'abiboda~dina edi 'evivi 'inaya Ieisu ge dagelu ta 'esi
taudimo igelu ta ivaukamana. 23 'Inega vaina waga Taibilia 'inega imai,
ta di'we~nana goluanaya Kaiwabu beledi weaqina lukaiwa ta qabu
ve'ainidi 'inaya ilugu. 24 Ta omo'e 'inaya tomotau qabudi Ieisu ma ana
to'abibodayavo isali 'wayoqedi, 'inega nuadi 'eqa'uya Ieisu ge datoatoa
di'we~nana 'inaya. E 'inega wagega i'elugelu ta ivaukamana Kafaneumi
'inaya Ieisu sabi salina.

Ieisu tauna beledi mayawaina

25 Ta tuta~nana ilobea lavu mali di'wenaya 'inega ivetala'aiea ivonaya,
"Kaiwabu, totutaya umai ba'idia?"

26 'Inega Ieisu ve'iedi vonaya, "Yavona aqiaqiemi, omi'a ge oda
salisaligu egu viaqa waiwaidi weaqidi, ta 'esi emi sali 'iuna mana
beledi diavona 'idiega o'ai gamofata. 27 [c] Omi'a ge ona fewa 'abwaga
awahawalina weaqina, ta 'esi ona vetafe'wa 'abwaga 'eno'eno vatayana

---

[b] **6:15** Ion 18:36 [c] **6:27** Ion 6:48-58

yawaimi weaqina. Ta ya'a Tomotau Natuna ba'e 'abwaga~nana ena neimi,
mana Yaubada Tamagu venua'ivinegu ta 'awahaqiaqiegu ba'e fewa~nana
weaqina."
28 Ta taudi ivonea ivonaya, "Tola'ai luaqiaqiema be ana viaqi 'eguma
Yaubada ena nuanua ana viaqia?"
29 [d] 'Inega Ieisu vonedia, "Yaubada ena nuanua ba'e 'idewani: Ya'a
vetunegu, ta nuanuana ona vetumaqanegu."
30 [e] Ta ivoneaya, "O'a luaqiaqieu be taha yani 'ebenuavoqana una viaqia
ana 'itea be 'inega ana vetumaqaneu. 'Inega tola'ai una viaqia weaqima?
31 [f] Lova tubumavo 'abwaga taha ana wawa mana di'we 'ava'avaya i'ainia,
'idewani Buki Nugwenugweina 'inaya vonaya, 'Beledi mahalega neidi ta
i'ai.' "
32 'Inega Ieisu tomotau diavona vonedi vonaya, "Yavona aqiaqiemi,
beledi mahalega Mosese ge daneimi, ta 'esi Tamagu beledi aqiaqi
mahalega neineimi. 33 Ta beledi aqiaqi~nana Yaubada 'inega ni'a mai
bwa'obwa'oya, ta tauna tomotau yawaidi neineidi."
34 Ta wese Ieisu ivonea ivonaya, "Kaiwabu, tuta ba'e 'inega bena'e
beledi~nana una neima!"
35 [g] 'Inega Ieisu vonedi vonaya, "Ya'a beledi mayawaina, ta 'eguma taha toga
namai 'iguya 'inega ge wese nabotana, ta 'eguma taha toga navetumaqanegu
'inega ge wese magana naluayahaya. 36 Ta ni'a yavonemi, omi'a ni'a o'itegu
ta nawale ge oda vetumaqanegu. 37 Ta tomeqabu Tamagu ena nuanua 'inega
neineigu, taudina ina mai 'iguya, ta ge wese ena veni'oledi. 38 Mana ya'a
mahalega yamai ge taugu egu nuanua sabi viaqina, ta 'esi yamai agu Tovetune
ena nuanua sabi viaqina. 39 [h] Agu Tovetune~nana egu tomotau neigu, ta ena
nuanua vonigo ge taha toga 'idiega ena nuafania be naluve'waiva, ta 'esi tuta
ana 'ebelu'ovoa 'inaya ena giveya'itoto 'eviviedi. 40 Mana Tamagu nuanuana
tomeqabu ya'a Natuna i'itegu ta ivetumaqanegu yawai vataya ina lobea, ta
tuta ana 'ebelu'ovoa 'inaya ena giveya'itoto 'eviviedi."
41 Ta ena vona ba'e weaqina me Diu ivetalabeula, mana ni'a vonaya,
"Ya'a tauguna ba'e beledi~nana mahalega yawebui mai." 42 [i] Ta wese
taudi ivonaya, "Ba'e 'oloto~nana tauna Iosefa natuna Ieisu, waisa?
Tamana be inana ni'a kahalamanidi, ta ma'oda 'inega vonaya vonigo
tauna mahalega dawebui mai?"
43 'Inega Ieisu vonedi vonaya, "Ge ona vetalabeula egu vonayavo
weaqidi, 44 [j] mana Tamagu tauna ya'a agu Tovetune, ta ge taha toga ana
fata namai 'iguya 'eguma Tamagu tomotau~nana ge namiei 'iguya, ta
ya'a tuta ana 'ebelu'ovoa 'inaya ena giveya'itoto 'eviviea. 45 [k] Vona ba'ena

---

[d] **6:29** 1Ion 3:23 [e] **6:30** Md 16:1; Ion 2:18 [f] **6:31** 'Ifo 16:14-15; Naba 11:7-9; Same 78:24
[g] **6:35** Ion 4:14 [h] **6:39** Ion 10:28-29; 17:12 [i] **6:42** Md 13:55 [j] **6:44** Ion 6:65
[k] **6:45** Ais 54:13

lova ni'a tovesimasimana i'wayavia Buki Nugwenugweina 'inaya ivonaya,
'Tomotau qabudi Yaubada 'inega ve'ita ina 'ewea, ta tomeqabu ena ve'ita
inoqolia ta nuadi na'eqa'uya, e taudina ina mai 'iguya.' 46 [l] Ge taha toga
Tamagu da'itei ta 'esi ya'a taugumo, mana ya'a tauna 'inega yamai.
47 [m] "Yavona aqiaqiemi, togama vevetumaqanegu tauna yawai vataya
ni'a lobea, 48 [n] mana ya'a yawai ana beledi. 49 Lova di'we 'ava'avaya
tubumiavo 'abwaga ana wawa mana i'ainia ta tua i'elu'aliga. 50 Ta 'esi
beledi ba'e mahalega webui mai, ta 'eguma taha toga na'ainia ge wese
na'aliga. 51 Ya'a ba'e taugu beledi mayawaina ta mahalega yawebui
mai. 'Eguma taha toga ba'e beledi~nana 'inega na'ai tauna toa~vataya
nalobea. Ta ba'e beledi~nana tauna vei'ogu, ta yave'ineiea totoa
bwa'obwa'o qabumi yawaimi weaqina."
52 'Inega me Diu taudiega ive'ale ive'ae'aetoga nuanidia ta ivonaya,
"Ma'oda ba'e 'oloto~nana vonigo vei'ona naneida kana 'ainia?"
53 'Inega Ieisu vonedi vonaya, "Yavona aqiaqiemi, ya'a Tomotau Natuna,
ta 'eguma vei'ogu ge ona 'aini ta wese 'eguma sulaligu ge ona numei
'inega ge ana fata yawaimi vataya ona 'ewei. 54 Ta 'eguma taha toga
vei'ogu na'ainia ta sulaligu nanumea tauna yawaina vataya na'ewea.
Ta tuta ana 'ebelu'ovoa 'inaya ena giveya'itoto 'eviviea. 55 Mana vei'ogu
'abwaga aqiaqi, ta sulaligu go'ila aqiaqi. 56 Ta 'eguma taha toga vei'ogu
na'ainia ta sulaligu nanumea e tauna maega ni'a ave'aidega, 'inega tauna
'iguya toatoa, ta ya'a wese 'inaya yatoatoa. 57 [o] Tamagu mayawaina
vetunegu yamai, ta tauna 'inega tuta qabuna yawaigu ya'ewe'ewea.
'Inega wese 'idewani 'eguma taha toga tuta qabuna 'ai'ainigu tauna wese
yawaina 'iguyega na'ewea. 58 Ba'e beledi~nana mahalega webui mai.
Omi'a tubumiavo mana~nana i'ainia ta i'elu'aliga. Ta 'eguma taha toga
ba'e beledi~nana 'inega na'ai tauna toa~vataya nalobea."
59 Ba'e yani diavona Ieisu simana 'ifoqeyedi tuta~nana veve'ita vanue
tafwalolo gamonaya 'abaga Kafaneumi 'inaya.

To'abiboda 'eala Ieisu inogea

60 Ta tuta~nana Ieisu ana to'abibodayavo ba'e vona diavona inoqolidi,
'inega taudiega nuanidia ivonaya, "Ba'e vona diavona adi noqola vitana,
ta toga ana fata na'awahaqiaqiedi?"
61 Ieisu ni'a alamania ena vonayavo weaqina ina lugwae, 'inega
vonedi vonaya, "Nage ba'e vona diavona igivenuavitemi? 62 Ta ma'oda
'eguma ya'a Tomotau Natuna ona 'itegu ena vane 'evivi agu tuvadaya!
63 Vonahaqiaqi, Niboana Gwalagwalana yawai neineimi, ta tomotau edi
waiwaiega ge adi fata toa~vataya ina lobei. Ta ba'e egu vona diavona
'idiega ana fata Yaubada Niboanina ona 'ewea, ta Niboani~nana

---

[l] **6:46** Ion 1:18 [m] **6:47** Ion 3:15-16 [n] **6:48** Ion 6:32,58 [o] **6:57** 1Ion 3:24

’inega yawaimi ona lobea. **64** [p] Ta tua vaina ’imiega nawale ge oda
vetumaqanegu!” Ieisu ba’e ’idewani vona ’aiqa, mana tuta ana ’ebeve’ale
’inega ni’a madualamania tomeqabu ge ida vetumaqanei, ta wese ana
tosuluva ni’a alamania.
65 [q] ’Inega wese vonedi vonaya, “Ba’e ’iuna weaqina lova yavonemi ge
taha toga ana fata namai ’iguya ’eguma Tamagu ge da’awahaqiaqiea.”
66 Ba’e tuta~nana ’inega Ieisu ana to’abibodayavo ’eala wawasai
ilugwavu’aiea ta inogea. **67** ’Inega Ieisu tunugivila ta Tuwelo~dina vonedi
vonaya, “Nage omi’a wese ona nogegu, waisa?”
68 [r] ’Inega Saimoni Fita Ieisu vonea vonaya, “Kaiwabu! Isana togama
’inaya ana tauya? Mana o’a au ’aidega otaqa eu vonayavo ’idia yawai
vataya ’eno’eno. **69** Ta ima’a ni’a avetumaqaneu ta alamaniu vonahaqiaqi
o’a Yaubada Natuna Gwalagwalau.”
70 Ta Ieisu vonaya, “Vonahaqiaqi, ya’a omi’a Tuwelo~mina
yavenua’ivinemi, ta tua taha ’imiega kavona diabolo taha.” **71** Ba’e
’idewani Ieisu vonavona Iudasa weaqina, tauna Saimoni Isakaliota
natuna. Ta Iudasa~nana tauna wese Tuwelo~dina ’idiega, ta tua nawale
ena Kaiwabu nasuluvea.

Ieisu tainavo ge ida vetumaqanei

7 **1** [s] Ta ba’e yani diavona ’abibodanaya Ieisu Galili ’abaganavo ’idia
luvivila. Ta ge nuanuana natauya di’we Iudia ’inaya, mana me Diu
edi kaiwabuyavo nuanuadi ina luve’aligia. **2** [t] Ta tuta~nana me Diu edi
’ebenuave’avina ana wawa Didi Sagalina vadi’wea, **3** ’inega Ieisu tainavo
ivonea ivonaya, “Di’we ba’e ’inega una tauya Iudia ’inaya be yaqisa au
to’abibodayavo eu viaqa waiwaidi ina ’itedi.” **4** Ta wese ivoneaya, “Una
alamania ’eguma taha toga nuanuana ana wawa nave’ena’i ’inega ena
viaqayavo ge wese ’wai’waivinega naviaqidi, ta ’esi ’eguma o’a nuanuau
be totoa bwa’obwa’o koyadi ina alamaniu, e ’inega luaqiaqieu be tau’u
una ve’itayeu ’idia.” **5** [u] Tainavo ba’e ’idewani ivona ’aiqea, mana taudi
wese ge ida vetumaqanei.
6 ’Inega Ieisu vonedi vonaya, “Ya’a egu tuta nawale ge dave’ale be ena
tauya di’we~nana ’inaya, ta ’esi omi’a ge taha ’etoboda da’eno’eno emi
tauya weaqina, ta taumiega emi nuanua ’inega ami fata be ona tauya.
7 Mana ge taha ’iuna da’eno’eno be totoa bwa’obwa’o ina vevoalanemi, ta
ya’a ’esi ina vevoalanegu mana edi ilivu luveifana yasimana ’ifoqeyea ’idia.
8 ’Inega omi’a taumimo ona tauya Ielusalema ’inaya Didi Sagalina weaqina.
Ta ya’a ge wese ena wai ’inaya, mana egu tuta aqiaqi nawale ge da’ifoqe.”
9 Ba’e ’idewani tainavo vona ’aiqedi ’inega itauya, ta tauna Galili ’inaya toa.

---

[p] **6:64** Ion 13:11 [q] **6:65** Ion 6:44 [r] **6:68-69** Md 16:16 [s] **7:1** Ion 5:18 [t] **7:2** Luvi 23:34
[u] **7:5** Via 1:14

Ieisu ena viaqa Didi Sagalina ’inaya

10 Ieisu tainavo ni’au itauya sagali~nana ’inaya. Ta ’abiboda Ieisu wese
’waivega tauya, ta di’we~nana ’inaya ’ifoqe. Ta ge nuanuana tomotau
ina ’itei. 11 Ta me Diu edi kaiwabuyavo Ieisu isalisalia Didi Sagalina
gamonaya ta ivonaya, “’Oloto~nana ma’inaya toatoa?”
12 Tomotau qabudi nuanidiega iveve’awahayahaya Ieisu weaqina ta
dibudi ivonaya, “Tauna ’oloto aqiaqina!”
Ta wese dibudi ivonaya, “Gebu, mana tauna tomotau veveaqiledi!”
13 Ta ge taha toga Ieisu weaqina davona ’ifoqe tomotau matadia, mana
me Diu edi kaiwabuyavo imwaninivedi. 14 Ta Ieisu ge dava’ifoqe Vanue
Gwalagwalana ’inaya ana laba sagali~nana ana tuta nuaninaya, ’inega
lugu ta ve’ale ve’ita.
15 [v] Omo’e ’inaya me Diu nuadi voqana ’ena’ina ta ivonaya, “Ma’inega
’oloto ba’e ena alamani qiduana ’ewei, mana ge taha tuta dasikulu Mosese
ena luvine weaqina!”
16 [w] ’Inega Ieisu vonedia, “Ya’a ge tauguyega egu nuanua ’inega eda
veve’ita, ta ’esi agu Tovetune ena nuanua ’inega. 17 Ta ’eguma taha toga
’imiega nuanuana Yaubada ena nuanua naviaqia, ’inega ana fata na’ita
lobea ’eguma ya’a egu vona yavonavonayea Yaubada ena nuanua ’inega
nage taugu egu nuenuega. 18 [x] ’Eguma taha toga nuanuana awatubo
nalobea, e ’inega taunega weaqina navona. Ta ya’a nuanuagu agu
Tovetune ena awatuboya, e ’inega ge wese u’avega eda vona, ta ’esi
vonahaqiaqi ’inega tuta qabuna yavonavona.
19 [y] “Lova Mosese ami luvine neimi, ta ge taha toga ’imiega da’abiboda
aqiaqiei. ’Inega tola’ai weaqina nuanuami be ona luve’aligigu!”
20 [z] Ta qabu~dina ena vona ive’iea ivonaya, “Ta isana togama
nuanuana vonigo naluve’aligiu? O’a niboana luveifana ni’a ’wahaliu,
’inega bena’e ’idewani uvonavona ’aiqa!”
21 ’Inega Ieisu vona ve’iedi, vonaya, “Omi’a nuami luveifa, mana
’aubena Sabate ’inaya taha ’oloto ni’a yagiveaqiaqiea. 22 [a] Ta omi’a emi
viaqa ’aubena Sabate ’inaya ma’oda? Mana Mosese ena luvineyega
natumiavo me’olotodi ’wafidi oluluda’edi. (Ta vonahaqiaqi, luvine ba’ena
ge Mosese ’inega, ta ’esi lova me Diu tubudiavo ’idiega maimai.) 23 [b] Ta
omi’a luda’a~nana oviaviaqia ’aubena Sabate ’inaya Mosese ena luvine
’inega, waisa? E ’inega tola’ai weaqina ogamosoalegu tuta~nana taha
’oloto Sabatea yagiveaqiaqiea? 24 Ba’e egu vona diavona ta wese egu
viaqayavo ona nuanua aqiaqi weaqidi, ’inega ona ’ita lobea ya’a yani
aqiaqi otaqina ni’a yaviaqia.”

---

[v] **7:15** Md 13:54; Lk 2:47 [w] **7:16** Ion 12:49; 14:10 [x] **7:18** Ion 8:50 [y] **7:19** Via 7:53; Lom 2:21-24 [z] **7:20** Ion 8:48; 10:20 [a] **7:22** Luvi 12:3; Nug 17:9-13 [b] **7:23** Ion 5:8-10,16

Tomotau inuanua Ieisu tauna togama

25 Ta omo'e tuta~nana 'inaya vaidi me Ielusalema taudiega iveveqae
ivonaya, "Nage ba'e 'oloto~nana tauna eda tovanugwetayavo nuanuadi
vonigo ina luve'aligia, waisa? 26 Ta o'itei, ni'au tomotau nuanidia
tovotovolo ta vonavona 'idia ta ge taha toga ena vona dave'iea. 'Inega
ma'oda, nage eda tovanugwetayavo ni'a i'awahaqiaqiea vonigo tauna
To'etoyavua, waisa? 27 [c] Ta nage gebu, mana ba'e 'oloto~nana ena 'ebemai
qabuda ni'a kahalamania, ta 'esi tuta~nana To'etoyavua~nana na'ifoqe
'inega ge taha toga nahalamania ma'inega mai."
28 [d] Ieisu nawale veve'ita Vanue Gwalagwalana gamonaya, 'inega
bonana qiduanega vonaya, "Vonahaqiaqi, ni'au oalamanigu, ta wese
oalamania todi'we 'inega yamai. Ta ya'a ge eda mai ba'idia taugu egu
nuenuega, ta 'esi agu Tovetune ena luvine 'inega yamai. Tauna ma ana
vetumaqana, ta omi'a ge oda alamania. 29 Ta ya'a yahalamania, mana
tauna 'inega yamai, ta wese tauna agu Tovetune."
30 [e] Ena vona gumwala, 'inega tovanugweta diavona itovoi be vonigo
ida kafia, ta ge taha toga 'wafina dagitonovi, mana tauna ana tuta kafi
nawale ge damai. 31 Ta tomotau qabudi ivetumaqanea 'inega ivonaya,
"Vonahaqiaqi, 'oloto ba'ena To'etoyavua, mana ge taha toga ana fata be
tauna ena viaqa naveqidua va'inei."
32 Ta tuta~nana Falisiavo tomotau edi ve'awahayahaya Ieisu weaqina
inoqolia, e 'inega taudi be wese toveguba qiduqiduadi edi nuanua
'aideganega Vanue Gwalagwalana ana to'itamakiavo ivetunedi Ieisu sabi
kafina. 33 Ta Ieisu vonaya, "Ya'a tuta kukusana namo omi'a maega kana
toatoa, ta 'abiboda ena 'evivi agu Tovetune 'inaya. 34 [f] Ta omi'a ona saligu,
ta ge wese ona lobegu, mana di'we~nana 'inaya yatoatoa omi'a ge ami
fata ona wai 'inaya."
35 Ta me Diu taudiega nuanidia ivonaya, "Ba'e 'oloto~nana ma'inaya
natauya be ge ada fata kana lobei? Nage nuanuana eda di'we nanogei
be natauya eda tomotauyavo mali di'wea itoatoa sabi ve'itadi? Nage
nuanuana natauya taudi ge me Diu edi di'we 'inaya ta nave'itedi? 36 Ena
vona ba'e tola'ai ana alamani? Mana vonaya, 'Nawale ona saligu ta ge
wese ona lobegu', ta wese vonaya, 'Di'we~nana 'inaya yatoatoa omi'a ge
ami fata ona wai 'inaya.' "

Ieisu vonavona Yawai ana Go'ila weaqina

37 [g] Didi Sagalina ana 'aubena 'ebelu'ovoa ni'a 'ifoqe, ta 'aubena~nana
'ebeqaiawa qiduana totoa va'auta weaqidi. 'Inega Ieisu tovolo ta bonana

---

[c] **7:27** Ion 7:41; 9:29 [d] **7:28** Md 11:27; Ion 8:55 [e] **7:30** Ion 7:44 [f] **7:34** Ion 8:21; 13:36
[g] **7:37** Luvi 23:36; Ais 55:1; Ion 4:14

qiduanega gaba vonaya, “’Eguma taha toga magana naluayahaya ’inega
namai ’iguya be nanuma. 38 [h] Ta tomeqabu ivetumaqanegu ina mai ’iguya
ta ina numa, ’idewani Buki Nugwenugweina simana tovetumaqanayavo
weaqidi vonigo giwalidiega yawai ana go’ila nainoqa.” 39 [i] Ieisu ena vona
ba’e go’ila~nana weaqina vona sesebai ’inega Niboana Gwalagwalana
weaqina vonavona, mana nawale nalugu ana tovetumaqanayavo ’idia. Ta
ba’e tuta~nana ’inaya Niboani~nana nawale ge dalugu ’idia, mana Ieisu
nawale ge davaneqa ena di’we simasimatalina ’inaya.
40 [j] Ieisu ena vona tomotau qabudi inoqolia ’inega vaidi ivonaya,
“Vonahaqiaqi, ’oloto ba’ena tauna tovesimasimana~nana ivonavonayea.”
41-42 [k] Ta wese vaidi ivonaya, “Tauna To’etoyavua~nana.”
Ta wese vaidi ’idiega ivonaya, “To’etoyavua~nana ge Galili ’inega
namai, waisa? Mana Buki Nugwenugweina ’inaya ni’au simana vonigo
To’etoyavua~nana tauna kini Deibida ena gadeyega namai be wese
ena ’abaga Bedeliema ’inaya navi’oi.” 43 ’Inega vetoasi’i ’ifoqe tomotau
nuanidia, mana nuadi ge dave’aidega Ieisu weaqina. 44 ’Inega vaidi
nuanuadi be Ieisu ina kafia ta ge taha toga ’wafina dagitonovi.

Me Diu edi toluvineavo Ieisu ge ida vetumaqanei

45 ’Inega Vanue Gwalagwalana ana to’itamakiavo nima ’ava’avadi i’evivi
toveguba qiduqiduadi be Falisiavo ’idia, ta ivonaya, “Tola’ai weaqina
’oloto~nana ge oda miei?”
46 [l] Ta to’itamaki diavona ivonedi ivonaya, “’Oloto omo’e ena vona
vonahaqiaqi. Ge taha toga ena vona ’idewani tauna!”
47 ’Inega Falisiavo wese ivonaya, “Ana ’ita kavona omi’a wese ena u’ava
nuami ’ewea. 48 [m] Ta ona alamani aqiaqiea ima’a toluvineavo be Falisiavo
’imega ge taha toga Ieisu davetumaqanei. 49 Ta ba’e qabu~dina Ieisu
ivetumaqanea, mana Mosese ena luvine ge ida alamania, ’inega Yaubada
ena vona ve’alata ’inega ina veilaqe vataya.”
50 [n] Ta wese Nekodimo toatoa, tauna wese toluvine~dina adi qabu
’inega, ta lova taha velovana ’inaya tauya Ieisu ’inaya ta maega iveqae.
Ta Nekodimo~nana enavo vonedi, 51 vonaya, “Ge daluaqiaqieda be taha
toga kana maduluvinei, ta ’esi luaqiaqieda be tomotau~nana kana vekotu
nugwetea be kana noqolia, ta ’abibodanaya ena vona ’inega kana luvinea.”
52 [o] ’Inega toluvine diavona be wese Falisiavo Nekodimo ilugwaeyea
ivonaya, “Nage o’a wese Galili ’olotou, waisa? Ta Buki Nugwenugweina
una avoya ’inega una ’ita lobea vonigo ge taha tovesimasimana Galili
’inega namai.”

---

[h] **7:38** Ais 58:11 [i] **7:39** Ion 16:7; 20:22; Via 2:4 [j] **7:40** Ion 6:14 [k] **7:41-42** Ion 1:46; Same 89:3-4; Mai 5:2 [l] **7:46** Mk 1:22 [m] **7:48** Ion 12:42 [n] **7:50** Ion 3:1-2
[o] **7:52** Ion 7:41-42

53 [’Inega qabudi ive’iyavula i’evivi edi ’abaga taha taha ’idia.[p]

Taha vavine ilobea velamo’eno ilivuna viaqia

8 1 Ta Ieisu tauya bwanaga Olibe ’inaya. 2 Ta mahala vulihia ’inega
Ieisu ’evivi lugu Vanue Gwalagwalana gamonaya, ta tomotau
qabudi ivavivilia ta Ieisu toabui sabi ve’itadi. 3 Tuta~nana veve’ita,
’inega luvine ana tove’itayavo ta wese Falisiavo taha vavine imiea,
mana ni’a ilobea luabu ilivuna ’inaya, ta vavine~nana ivetovoloya
qabu~dina matadia. 4 ’Inega Ieisu ivonea ivonaya, “Tove’ita, vavine
ba’e ni’au alobea luabu ilivuna ’inaya. 5 [q] Ta Mosese ena luvine
vonaya vonigo ba’e vivine diavona ’idewani kana ’auve’aligidi
daboyega. Ta o’a, ma’oda una vona ’aiqa ba’e yani~nana weaqina?”
6 Ta edi vetala’ai ’iuna mana nuanuadi Ieisu ena vona ’inega adi
fata be ina ve’ewea. Ta ’esi Ieisu tunuwebui ta nimanega ve’ale
’waya’wayavi gelasaya. 7 [r] Ta nuanuadi navona ’eviviedi ’inega wese
ivevetala’aiea, tuata Ieisu tunuvane vonedi vonaya, “’Eguma taha toga
’imiega ge taha luveifana daviaqia ’inega o’a dabo una maduinoqea
’inaya.” 8 Vonedi gumwala ’inega wese tunuwebui ’evivi ta gelasaya
’waya’wayavi. 9 Ena vona inoqolia, ’inega ’aideganega ive’iyavula, ta
ve’iyavula~nana ve’ale ’eva’evaledi ’idiega ana laba qabudi ilu’ovoa,
ta Ieisu ana ’aidega vavine~nana maega ilutufwa, ta vavine~nana
nawale Ieisu ’iawanaya tovotovolo.
10 Ieisu tunuvane ’evivi ta vavine~nana vetala’aiea, vonaya,
“Vavine, ma’inaya au tove’ewayavona? Nage taha toga ’idiega luvine
neiu?”
11 [s] ’Inega ve’iea vonaya, “Kaiwabu, ge taha.”
Ta Ieisu wese voneaya, “Ya’a wese ’idewani, ge taha luvine ’iguyega
una lobei. ’Inega una tauya, ta ge taha wese luveifana una viaviaqi.”]

Ieisu tauna tomotau edi simatala

12 [t] ’Inega Ieisu wese vona ’evivi tomotau ’idia, vonaya, “Ya’a totoa
bwa’obwa’o edi simatala. ’Eguma taha toga na’abibodegu ge wese
velovelovana ’inaya natautauya, ta ’esi simatala~nana yawaina
weaqina ni’a ’ewea.”
13 Ta Falisiavo ivonaya, “Tau’uyega weaqiu usimana ’ifoqe, ta ge
taha toga davelueu, ’inega eu vonayavo ge taha adi aqiaqimo.”

---

[p] **7:53** Da’a 7:53 ’inega be ana laba da’a 8:11 ’inaya ge ana lobamo ’wayavi nugwenugweina ’idia. Ana alamani ba’e: Ioni ena buki taunega ’wayavia ta ’abibodanaya tomotau qabudi ivetutumea ta wese i’wayavia, ta 7:53–8:11 ge ana lobamo tomotau edi ’wayavi nugwenugweina ’idia. ’Inega ge kada alamania ’eguma laba diavona Ioni ’wayavidi, nage ’abibodanaya i’ifoqe tomotau edi ’wayavi ’inega. [q] **8:5** Luvi 20:10; Luve 22:22-24
[r] **8:7** Luve 17:7 [s] **8:11** Ion 5:14 [t] **8:12** Ais 49:6; Ion 1:4-9; 9:5; 12:46

14 [u] Ta Ieisu vona ’eviviedi vonaya, “Ge taha tola’ai ’eguma tauguyega
weaqigu yavonavona ’ifoqe, ta tua egu vona qabuna vonahaqiaqi, mana
yahalamania to’edega yamai, ta wese ma’inaya yatautauya. Ta omi’a ge
taha oda alamania to’edega yamai ta ma’inaya yatautauya. **15** [v] Omi’a
tomotau oluvinedi emi alamani ana ’etofwafwa ’inega, ta ya’a ge taha
toga eda luluvinei. **16** [w] Ta ’eguma taha toga eda luvinea, e ’inega egu
nuanua tunutunuqina ’inega eda luvinea, mana ge agu ’aidega eda toatoa,
ta ’esi agu Tovetune maega atoatoa. **17** [x] Omi’a ami luvine ’waya’wayavina
’inaya ovonaya vonigo ’eguma tomotau magilafudi edi nuanua
’aideganega ina simana e ’inega o’awahaqiaqiea. **18** [y] ’Inega ya’a tauguyega
weaqigu yasimana ’ifoqe, ta egu simana~nana ana tovelua tauna Tamagu
agu Tovetune.”

19 ’Inega ivetala’aiea ivonaya, “Ta ma’inaya tamauna?”

Ta Ieisu ve’iedi vonaya, “Omi’a ge oda alamanigu, ’inega wese Tamagu
ge oda alamania. Ta ’eguma oda alamanigu ’inega wese Tamagu oda
alamania.”

20 [z] Ieisu ba’e vona diavona neidi tuta~nana veve’ita Vanue
Gwalagwalana gamonaya taha sifaufa di’wenaya, ta sifaufa~nana ana
wawa igabea nei kavovo ana ’ebeluveaqe. Ta omo’e ’inaya ge taha toga
dakafia, mana ana kafi ana tuta nawale ge da’ifoqe.

Me Diu Ieisu ivemwageyea

21 [a] Ta wese Ieisu vonedi vonaya, “Ya’a yatautauya mali di’wea, ta omi’a
ona saligu, ta emi luveifana weaqina ona ’aliga. Ta ma’inaya yatautauya
omi’a ge ami fata ona wai ’inaya.”

22 Ena vona ba’e weaqina me Diu taudiega nuanidia ivonaya, “Nage
nuanuana taunega naluve’aligia?”

Ta wese ivonaya, “’Oloto~nana wese vonedaya, ‘Ma’inaya yatautauya
omi’a ge ami fata ona wai ’inaya.’ Ta ba’e vona~nana ma’oda ana
alamani?”

23 [b] ’Inega Ieisu wese vonedia, “Omi’a ba’inega omai, ta ya’a debanega
yamai. Omi’a bwa’obwa’o ana tomotauyavo, ta ya’a ge bwa’obwa’o ana
tomotau. **24** Ni’a yavonemi omi’a ona ’aliga emi luveifana weaqina.
Vonahaqiaqi, ’eguma ge oda vetumaqanegu ya’a ba’e taugu weaqigu
yavonavona, e ’inega emi luveifana weaqina ona ’aliga.”

25 ’Inega ivetala’aiea ivonaya, “O’a togama?”

Ta Ieisu ve’iedi vonaya, “Tuta~nana yave’ale yagivesimatalia ’imia
taugu weaqigu be ana laba ba’itagana ni’a yavonemi ya’a togama, ta
wese yavona aqiaqiemi bena’e ya’a tauguna. **26** Agu fata be vona kuena

---

[u] **8:14** Ion 5:31-32; 7:28 [v] **8:15** Ion 12:47 [w] **8:16** Ion 5:30; 8:29 [x] **8:17** Luve 19:15
[y] **8:18** 1Ion 5:9 [z] **8:20** Ion 7:30 [a] **8:21** Ion 7:34; 13:33 [b] **8:23** Ion 3:31

eda ’inanea omi’a weaqimi, ta wese agu fata be yani taha taha weaqidi
eda luvinemi. Ta ba’e yani diavona weaqina ge ena vonemi, ta ’esi tola’ai
agu Tovetune ni’a vonegu ta yanoqolia e ba’e yani diavona weaqidi omi’a
totoa bwa’obwa’o ena vonemi. Ta Tovetune~nana ma ana vetumaqana!”
27 Ta nuadi nawale ge da’eqa’ui vonigo Ieisu Tamana weaqina vonavona
’idia. 28 [c] ’Inega vonedi vonaya, “Omi’a tuta~nana ya’a Tomotau Natuna ona
silagaigu ’etoluai ’inaya, e ’inega nuami na’eqa’uya vonigo ya’a ba’e taugu
weaqigu yasimasimana. Ta wese ona alamania ya’a ge taha yani eda viaviaqia
taugu egu nuenuega, ta ’esi egu vona qabuna Tamagu ena ve’ita ’iguya ’inega
yavonavonayedi. 29 Ta ya’a agu Tovetune maega atoatoa. Tauna tuta qabuna
di’weguya, mana egu viaqa qabudi yaviaviaqidi sabi giveqaiawana.”
30 Ieisu nawale vonavona, ta vona diavona ’idiega tomotau ’eala edi
vetumaqana ia’uya tauna ’inaya.

Ebelamo natunavo

31 ’Inega me Diu ’idiega tomeqabu Ieisu ivetumaqanea taudina ’idia
vonaya, “’Eguma egu ve’ita tuta qabuna ovelumatamatayagedi, ’inega
omi’a agu to’abiboda aqiaqi. 32 ’Inega omi’a vonahaqiaqi ona alamania, ta
vonahaqiaqi~nana nali’amimi ta yavuyavuimi ona toatoa.”
33 [d] ’Inega ivona ve’iea ivonaya, “Ima’a Ebelamo tubunavo, ta ge taha
tuta kavona yoqoyoqonima ada fewa kavovo mali qabu weaqidi. ’Inega
tola’ai weaqina uvonevonema vonigo toa yavuyavuina ana lobea?”
34 [e] Ta Ieisu vona ’eviviedi vonaya, “Yavona aqiaqiemi, tomeqabu
luveifana iviaviaqidi, e taudi wese kavona tofewa kavovo luveifa~nana
’inaya, mana ge adi fata viaqa~nana ina lua’ui. 35 Tofewa kavovo ge tuta
qabuna datoatoa susu taha gamonaya, ta ’esi natu otaqina me’olotona
tuta vataya ena susuyavo maega itoatoa. 36 ’Inega ’eguma ya’a Yaubada
Natuna ena li’amimi, e ’inega toa yavuyavua otaqina ona lobea! 37 Ni’a
yahalamania omi’a Ebelamo tubunavo. Ta tua ni’a o’iva’ava’ata sabi
luve’aligigu, mana egu vona ge taha ena ’ebe’enomo giwalimia. 38 Ta
tola’ai ni’a ya’itea tuta~nana yatoatoa Tamagu maega yasimasimanea
’imia. Ta omi’a tamami ena ve’ita o’abi’abibodea ta oviaviaqia.”
39 [f] Ta ive’iea ivonaya, “Ima’a tamama Ebelamo!”
’Inega Ieisu vonedia, “’Eguma omi’a Ebelamo natunavo ’inega ena
viaqayavo wese oda vetutumedi. 40 Ya’a vonahaqiaqi yanoqolidi Yaubada
’inega ta ni’au yasimanedi ’imia. Ta tua omi’a emi waiwiaega otovotovoi
sabi luve’aligigu. Ta Ebelamo ge taha tuta ba’e ’idewani daviaqa ’aiqa. 41 [g]
Ta ’esi omi’a tamami ena viaqa ovevetutumedi.”
’Inega ivonaya, “Ima’a ge tamatama geqama. Ta tamama ’aideganamo
toatoa, e tauna Yaubada.”

---

[c] **8:28** Ion 3:14 [d] **8:33** Md 3:9 [e] **8:34** Lom 6:16,20 [f] **8:39** Md 3:9 [g] **8:41** Ais 63:16

42 ’Inega Ieisu vonedi vonaya, “’Eguma omi’a tamami Yaubada ’inega
oda veveyolubegu, mana ya’a Yaubada ’inega yamai ta ba’itagana omi’a
maega katoatoa. Ya’a ge taugu egu nuenuega eda mai ’imia, ta ’esi
Yaubada vetunegu. 43 Tola’ai weaqina nuami ge da’eqa’ui egu vonayavo
weaqidi? ’Iuna mana vona diavona ge nuanuami ona noqolidi ta ona
’awahaqiaqiedi. 44 [h] Omi’a tamami Seitani, ta nuanuami tauna ena
nuanua ona viaqia. Tuta ana ’ebeve’ale ’unu ’inega tauna toluve’aliga, ta
wese Yaubada ena vonahaqiaqi vevevoalanea, mana ge taha ana tufwa
vonahaqiaqi da’eno’eno ’inaya. Tauna ena u’avayavo bonanega vona
’ifoqeyedi, mana tauna tovemeahaqila aqiaqi ta wese tauna u’ava tamana.
45 “Ta ’esi ya’a vonahaqiaqi yavonavonayea, ’inegana ge ami fata
egu vonayavo ona ’awahaqiaqiedi. 46 [i] Nage taha toga ’imiega ana fata
vonahaqiaqi ’inega nave’ewegu taha luveifana weaqina? Gebu! Ta ’eguma
ya’a tuta qabuna vonahaqiaqi ’inega yasimasimana ’imia, ’inega tola’ai
weaqina ge oda vetumaqanegu? 47 [j] ’Eguma taha toga Yaubada ena
tomotau, ’inega tauna Yaubada ena vona noqonoqolia ta ’abi’abibodea.
Ta omi’a Yaubada ena vona ge oda noqolia, mana omi’a gebu ena
tomotauyavo!”

Me Diu Ieisu ive’ewea ’inega taunega vata’ita’iea

48 [k] ’Inega me Diu Ieisu ivona ’eviviea ivonaya, “O’a Samelia ’olotou
ta niboana luveifana ni’a ’wahaliu! Ema vona ba’ena ge au fata be una
vegeqei, waisa?”
49 ’Inega ve’iedi vonaya, “Ya’a ge taha niboana luveifana da’wahaligu,
ta ’esi ya’a Tamagu ya’amayabea, ta omi’a ge oda ’amayabegu. 50 Ya’a ge
eda salisali taugu agu awatubo weaqina, ta ’esi taha toga salisali ana
awatubo weaqina, ta tauna Toluvine~nana. 51 [l] Yavona aqiaqiemi, ’eguma
taha toga egu vona kafi’i’ihidi ta matamatayagedi, e omo’e tomotau~nana
ge wese na’aliga.”
52 Ta tuta~nana Ieisu ba’e vona diavona veqaeyedi ’inega me Diu
i’alabwau ivonaya, “Ba’itagana ni’a ahalamani aqiaqiea vonigo o’a niboana
luveifana ’wahaliu ta luvekwaveu! Mana ni’a uvonema ’eguma taha toga
eu vona nakafi’i’ihidi ’inega ge wese ’aliga na’ita lobei. Ta Ebelamo ’aliga
lobea, ta wese tovesimasimana qabudi ’idewani. 53 ’Inega ma’oda, nage
unuaia vonigo o’a tamada Ebelamo uveqidua va’inea, waisa? Mana lova
Ebelamo ’aliga, ta tovesimasimana qabudi wese i’aliga. Ta tola’ai weaqina
ba’e ’idewani tau’u ugivaneqeu, o’a isana togama waisa?”
54 Ta Ieisu ve’iedi vonaya, “’Eguma ya’a taugu eda givaneqegu ’inega
givane~nana ge taha ana aqiaqimo. Ta ’esi Tamagu gigivaneqegu, tauna

---

[h] **8:44** 1Ion 3:8 [i] **8:46** 2Kol 5:21; 1Fit 2:22 [j] **8:47** 1Ion 4:6 [k] **8:48** Mk 3:21-22
[l] **8:51** Ion 5:24

weaqina omi'a ovonaya be emi Yaubada. 55 Ta omi'a ge taha tuta tauna
oda alamania, ta 'esi ya'a tauna yahalahalamania. 'Eguma ya'a eda vona
vonigo tauna ge eda alamania, 'inega ya'a taha tou'ava 'idewani omi'a.
Ta ya'a tauna yahalahalamania, ta ena vona yamatamatayagea. 56 Omi'a
tamami Ebelamo lova me ena qaiawa luba'e egu tuta mai weaqina, ta
tuta~nana 'itea 'inega qaiawa."
57 'Inega me Diu ive'iea ivonaya, "O'a au ya'wala nawale ge 50 uda lobei,
'inega ma'oda au fata be uvonevonema vonigo o'a Ebelamo ni'a u'itea?"
58 [m] Ta Ieisu vonedia, "Yavona aqiaqiemi, lova tuta~nana Ebelamo
nawale ge davi'oi, ta ya'a yatoatoa."
59 'Inega dabo i'ewedi sabi ludabona, ta Ieisu va'waiva ta Vanue
Gwalagwalana 'inega 'ifoqe.

Ieisu matakwaya taha giveaqiaqiea

9 1 Ieisu nawale tautauya 'inega matakwaya taha 'itea. Ta 'oloto~nana
matana kwayakwayana vi'oi. 2 [n] 'Inega ana to'abibodayavo
ivetala'aiea ivonaya, "Tove'ita, 'oloto ba'ena ena tuta vi'oi 'inega matana
'edewani. Ta una givesimatalia 'imaya, togama ena luveifana 'inega
vita~nana lobea, nage taunega, nage inana be tamana edi luveifana
'inega?"
3 [o] Ta Ieisu vonedia, "Gebu tauna ena luveifana 'inega ta wese ge inana
nage tamana 'idiega. Ta 'esi ba'e yani~nana 'ifoqe be yaqisa tomotau
Yaubada ena viaqa waiwaidi ina 'itedi bena'e 'oloto~nana 'inega. 4 Ita'a
qabuda luaqiaqieda be 'aubena qabuna agu Tovetune ena fewa kana
viaqia, mana tuta goyona navelovanea ta ge taha toga ana fata nafewa. 5 [p]
Ta ya'a nawale ba'ade bwa'obwa'oya yatoatoa, ta egu toa~nana 'inaya ya'a
totoa bwa'obwa'o edi simatala."
6 [q] 'Abibodanaya Ieisu gida'wa bwa'obwa'oya, ta wayavilea bwa'obwa'o
maega ta vemwatefula, 'inega 'oloto~nana matana 'e'abi'abidi. 7 'Inega
voneaya, "Una tauya qawana Sailoama 'inaya ta matau una 'utudi!" (Ta
wawa~nana ana givila Vetune). Tuata 'oloto~nana tauya ta matana
lu'utudi, 'abo 'elu'eaedi, ta ana fata na'ita, 'inega 'evivi tauya 'abagaya.
8 Lova totoa 'abaga ta wese mali tomotau 'oloto~nana tuta qabuna
i'ite'itea toatoa ta vevenoqinoqi iula weaqina. Ta ba'itagana i'ita
'eviviea 'inega taudiega nuanidia ivonaya, "Ana 'ita kavona tauna
tovenoqinoqi~nana, waisa?"
9 Ta vaidi tomotau ivonaya, "Vonahaqiaqi, taunana!"
Ta wese vaidi ivonaya, "Ana 'ita kavona tauna, ta 'esi tauna mali
tomotau!"

---

[m] **8:58** Ion 1:1 [n] **9:2** Isi 18:20; Lk 13:2,4 [o] **9:3** Ion 11:4 [p] **9:5** Md 5:14; Ion 8:12
[q] **9:6** Mk 8:23

Ta ’oloto~nana taunega vona ’ifoqeyea, vonaya, “E, ya’a ba’e tauguna!”
10 ’Inega ivetala’aiea ivonaya, “Ma’oda ’inega matau ’elu’eaedi?” 11 Ta
ve’iedi vonaya, “’Oloto~nana ana wawa Ieisu mwatefula viaqia ta matagu
’e’abi’abidi. ’Inega vonegu be ena tauya Sailoama ’inaya sabi ’utudi. Tuata
yatauya ta ya’utudi, ’inega agu fata ena ’ita.”
12 ’Inega wese ivetala’aiea ivonaya, “Ma’inaya ’oloto~nana?”
Ta tauna vonedia, “Avodi.”

Falisiavo ’oloto~nana ena veaqiaqi ana alamani isali aqiaqiea

13-14 Ieisu ’aubena Sabate ’inaya mwatefula~nana viaqia ta ’oloto~nana
matana giveaqiaqiea. ’Inegana ba’e tomotau diavona ’oloto~nana lova
matana kwayakwayana itauyea Falisiavo ’idia. 15 ’Inega taudi wese
’oloto~nana ivetala’aiea ma’oda ’inega matana ’eaha ’aiqei. ’Inega tauna
vonedi vonaya, “Mwatefulega matagu ’e’abi’abidi, ’inega ’iawagu ya’utuya,
ta ba’itagana agu fata ena ’ita.”
16 ’Inega vaidi Falisi ivonaya, “Ba’e toviaqa~nana tauna ge wese
Yaubada ’inega damai, mana luvine Sabate weaqina ge damatayagea!”
Ta wese vaidi ivonaya, “Ma’oda ’inega ana fata viaqa waiwaina be
’ebenuavoqana ba’e ’idewani naviaqia ’eguma tauna taha toluveifana?”
’Inega taudiega nuanidia vetoatoasi’i ’ifoqe.
17 [r] ’Inega Falisi ’oloto~nana wese ivetala’aiea ivonaya, “Ta o’a ma’oda
unuanua ’aiqa matau ana togiaha weaqina? Tauna togama?”
’Inega ve’iedi vonaya, “Tauna taha tovesimasimana.”
18 Ta taudi me Diu~dina nawale ivenuana magilafu ’oloto~nana
weaqina, ta ivonaya be tauna lova ge wese matana dakwaya ta
ba’itagana matana da’eaei, ’inega inana be tamana adi vale ivetunea
ta imai. 19 ’Inega me Diu ivetala’aiedi ivonaya, “Nage ba’e ’oloto~nana
natumi? Nage tauna vi’oi matana kwayakwayana? Ta ’eguma matana
kwayakwayana vi’oi, ’inega ma’odana ba’itagana ’ita’ita?”
20 ’Inega inana be tamana ive’iedi ivonaya, “Vonahaqiaqi, taunana
natuma, ta wese ahalamani aqiaqiea tauna matana kwayakwayana
vi’oiea. 21 Ta ima’a ge ada alamania ma’oda ’inega ba’itagana ’ita’ita
nage togama matana giaea. Ta ’esi taumiega ona vetala’aiea, mana ni’a
vekilakai ta ana fata taunega weaqina navona.” 22 Ta inana be tamana
ba’e ’idewani ivona ’aiqa mana me Diu imwaninivedi. Ta edi mwaniniva
’iuna, mana me Diu ni’a isimana ’ifoqe ’eguma taha toga navona ’ifoqe
vonigo Ieisu tauna To’etoyavua, e ’inega tomotau~nana ina a’u’ifoqeyea
vanue tafwalolo ’inega. 23 E ba’e ’iu~nana ’inega inana be tamana
ivonaya, “Taumiega ona vetala’aiea, mana ni’a vekilakai ta ana fata
taunega weaqina nasimana.”

---

[r] **9:17** Ion 4:19

24 Ta wese tuta vemagilafuna me Diu ’oloto~nana tauna lova matana
kwayakwayana igaba ’eviviea ta ivoneaya, “Una ’awatamatamana
Yaubada ana wawega be una vonahaqiaqi ’imaya. Mana ima’a ni’a
ahalamania vonigo Ieisu tauna taha toluveifana.”
25 Ta ’oloto~nana ve’iedi vonaya, “Ya’a ge eda alamania ’eguma tauna
toluveifana nage gebu. Ta ’esi taha yani yahalamani aqiaqiea vonigo lova
matagu kwayakwayana, ta ba’itagana yani qabuna ya’ita aqiaqiedi!”
26 ’Inega ivetala’aiea ivonaya, “Tola’ai viaqi ’iuya? Ma’oda giveaqiaqi
’aiqeu?”
27 ’Inega ve’iedi vonaya, “Ya’a ni’a yamaduvonemi ta omi’a ge oda
noqolia. ’Inega tola’ai weaqina nuanuami wese egu simana ona noqola
’eviviei? Ana ’ita kavona omi’a wese nuanuami be ona veto’abiboda
’inaya, waisa?”
28 ’Inega me Diu i’awaluveifea vona koyadi ’idiega, ta ivonaya, “O’a
tau’una ’oloto~nana ana to’abiboda! Ta ima’a Mosese ana to’abiboda!
29 Ima’a ni’a ahalamania vonigo lova Yaubada Mosese maega iveqae, ta
ba’e ’oloto~nana weaqina ge taha ada alamania, ta wese ge ada alamania
ma’inega mai.”
30 Ta ’oloto~nana vonedi vonaya, “Emi vona bena’e ’ebenuavoqana,
mana omi’a ge oda alamania ma’inega mai, ta tua tauna matagu giaea. 31 [s]
Ita’a ni’a kahalamania vonigo Yaubada toluveifadi edi vona ge danoqolia.
Ta ’esi tomeqabu ihiwaiwa’odu ’inaya ta ena nuanua iviaviaqia edi vona
noqonoqolia. 32 Bwa’obwa’o ana ’ebeve’ale ’inega be ana laba ba’itagana
ge taha toga ana fata be matakwaya taha matana dagiaei ’eguma taunana
matana veifana ’idewani vi’oiea. 33 ’Inega ’eguma ba’e ’oloto~nana ge
damai Yaubada ’inega, e ’inega ge wese ana fata ba’e yani~nana daviaqi!”
34 [t] Ta ena vona ba’ena me Diu ive’iea ivonaya, “O’a luluveifau eu vi’oi
’inega ana laba ba’itagana! Nage unuaia vonigo o’a au fata taha yani una
ve’itema, waisa?” ’Inega ’oloto~nana i’wavinia vanue tafwaloloyega.

Vona sesebai matakwaya ta wese ma matadi weaqidi

35 Ieisu ’oloto~nana valena noqolia vonigo Falisiavo ni’a i’wavina
’ifoqeyea vanue tafwaloloyega. Ta tuta~nana lobea ’inega vetala’aiea
vonaya, “Nage o’a Tomotau Natuna uvetumaqanea?”
36 ’Inega ’oloto~nana ve’iea vonaya, “Kaiwabu, tauna togama? Ta
’eguma una vonegu ’inega egu vetumaqana ena a’uya ’inaya!”
37 ’Inega Ieisu voneaya, “Tawa u’ite’itea, mana tuta ba’e ’inaya tauna
maega oveveqae.”
38 ’Inega ’oloto~nana iwa’odu Ieisu ’iawanaya ta voneaya, “Kaiwabu,
yavetumaqana aqiaqieu!”

---

[s] **9:31** Same 34:15 [t] **9:34** Same 51:5

39 Ta Ieisu voneaya, “Ya’a yamai bwa’obwa’oya tomotau sabi luvinedi.
’Inega matadi kwayakwayana ina ’ita, ta ma matadi ena ve’itedi taudi
kavona matadi kwayakwayana ’idewani.”
40 [u] Ta Falisiavo vaidi di’wenaya itovotovolo Ieisu ena vona
ba’e inoqolia ta ivonea ivonaya, “Tola’ai uvonevonei, nage ima’a
matakwayakwayama, waisa?”
41 ’Inega Ieisu ve’iedi vonaya, “’Eguma omi’a matami kwayakwayana
’inega ge wese ami ’ebeve’ewamo luveifana weaqina. Ta ’esi omi’a
ovonaya be vonigo ma matami, ’inega emi luveifana nawale ’eno’eno
’imia.”

Sifi adi to’itamaki aqiaqina me ena sifiavo

10 1 ’Inega Ieisu vonaya, “Yavona aqiaqiemi, ’eguma taha toga
yubai sifi adi ’ali ge ana ’awega nalugu ta ’esi ana ’ali~nana
navane taonia, e taunana tovanawala ta toveilivu veifa. 2 Ta ’esi sifi adi
to’itamaki lugulugu ’ali~nana ana ’awega. 3 ’Inega ’awa ana to’itamaki
’awa~nana nasiwa’ea weaqina. Ta ena sifiavo ’aidega ’aidega adi wawega
nagabedi ta navanugwetedi ina ’ifoqe ’ali~nana ’inega. 4 Ena sifiavo ni’a
va’au’auqidi gumwala, ’inega vavamatanedi ta sifi diavona italatala’obea,
mana bonana ialamani aqiaqiea. 5 Ta ’eguma taha toga sifi diavona
navamatanedi ta ’oloto~nana ge ida alamania, e ’inega ge wese ina
tala’obei, ta ’esi ina denea, mana bonana ge ida alamania.” 6 Ieisu ba’e
’idewani vona sesebaiega vonedi, ta taudi nuadi ge da’eqa’ui vona~nana
weaqina.
7 ’Inegana Ieisu wese vonedi vonaya, “Yavona aqiaqiemi, ya’a ba’e
taugu sifi adi ’awa. 8 [v] Lova tomeqabu imadumai sifi~dina ’idia taudi
tovanawala be toveilivu veifa, ta sifi diavona toluveifadi bonadi ge ida
matayagea. 9 Ya’a ’awa~nana, ta tomeqabu ilugulugu ’iguyega ’etoyavua
ina lobea. Taudi ina lugu ta wese ina ’ifoqe, ta adi ’abwaga ina lobea.
10 Ta tovanawala~nana ena mai ’iuna, mana nuanuana navanawala be,
naluve’aliga ta wese nagiveluveifa. Ta ’esi ya’a yamai tomotau yawaidi
sabi neidi be yaqisa edi toa naveaqiaqi otaqa.
11 [w] “Ya’a sifi adi to’itamaki aqiaqigu. Ta to’itamaki aqiaqina
yawaina awafelea ena sifiavo weaqidi. 12 [x] Ta ’eguma mali ’oloto
vevemaisina namai sabi ’itamakidi ta kedewa waqiwaqi na’ifoqe mai,
’inega to’itamaki~nana sifi diavona nanogedi nadena, mana tauna ge
tamadi. ’Inega waqiwaqi~nana sifi~dina natala’avudi ta nalelewanedi.
13 Vonahaqiaqi, ’oloto~nana nanogedi ta nadena, mana tauna ni’a maisa
’ewea ta ge danuanua sifi diavona weaqidi.

---

[u] **9:40** Md 15:14 [v] **10:8** Iel 23:1-2; Isi 34:2-3 [w] **10:11** Same 23:1; Ve 7:17
[x] **10:12** Via 20:29

14 "Ya'a sifi adi to'itamaki aqiaqigu. Egu sifiavo yahalamani aqiaqiedi,
ta wese sifi diavona ialamani aqiaqiegu, 15 [y] 'idewani Tamagu alamani
aqiaqiegu, ta ya'a wese Tamagu yahalamani aqiaqiea. Ta ya'a yawaigu
yahawafelea sifi diavona weaqidi. 16 [z] Ta ya'a egu sifiavo vaidi ge ida
toatoa ba'e 'ali~nana gamonaya. Luaqiaqiegu be ba'e sifi diavona wese
ena miedi ba'e 'ali~nana gamonaya, 'inega taudi wese bonagu ina
noqolia. 'Inega sifi qabudi ena gaba va'auqidi 'aideganaya, ta wese adi
to'itamaki 'aideganamo.
17 [a] "Ya'a Tamagu veveyolubegu qiduana, mana ya'a me egu qaiawa
yawaigu yahawafelea be yaqisa ena 'ewa 'eviviea. 18 Ge taha toga ana
fata be yawaigu na'ewei 'iguyega. Ta 'esi ya'a yawaigu~nana taugu
egu nuenuega yahawafelea. Mana ya'a taugu egu 'abiluvine 'inega
yahawafelea, ta wese egu 'abiluvine~nana 'inega yawaiguna ena 'ewa
'eviviea. Ta ba'e yani diavona ena viaqidi Tamagu ena nuanua 'inega."
19 Ta Ieisu ena vona diavona ba'e 'idiega ve'ae'aetoga give'ifoqeyea me
Diu nuanidia.
20 'Inega vaidi 'idiega Ieisu weaqina ivonaya, "Niboana luveifana ni'a
'wahalia ta luvekwavea. 'Inega ena vona ge wese kana noqoli!"
21 Ta wese vaidi i'awahaqiaqiea ivonaya, "Ge taha toga ana fata
ba'e 'idewani navona 'aiqa 'eguma tauna ni'a vekwavakwava niboana
luveifana 'inega. Ta wese niboana luveifana ge ana fata be matakwaya
taha matana nagiaei!"

Ieisu simana 'ifoqe vonigo tauna Yaubada Natuna

22 Guga'u ana tuta ni'a 'ifoqe, ta Vanue Gwalagwalana Sagalina ana
wawa Anuka iviaqia Ielusalema 'inaya. 23 Ta Ieisu tautauya vanue~nana
gamonaya taha di'we ana wawa Solomoni ena 'Ebevebasekwa 'inaya.
24 Ta wese me Diu omo'e 'inaya itoatoa ta Ieisu ivavivilia ivoneaya, "O'a
totutaya una vona aqiaqiema tau'u weaqiu? Ima'a nawale aba'eba'eyeu eu
simana 'ifoqe weaqina, mana tomotau inuanua kavokavovo. Ta 'eguma o'a
To'etoyavua~nana, e 'inega una simana aqiaqi 'imaya!"
25 'Inega Ieisu ve'iedi vonaya, "Ya'a ni'a yavonemi, ta omi'a egu vona
ge oda vetumaqanea. Ya'a viaqa 'ebenuavoqana yaviaviaqidi Tamagu
ana wawega, ta viaqa diavona ive'ita 'ifoqeyea ya'a togama. 26 Ta ge oda
vetumaqanegu, mana omi'a gebu egu sifiavo. 27 Ya'a egu sifiavo bonagu
inoqola aqiaqiea, ta ya'a yahalahalamanidi, ta taudina i'abi'abibodegu.
28 [b] Ya'a yawai 'eno'eno vatayana yaneineidi, ta ge taha tuta ina 'aliga. Ta
wese ge taha toga ana fata na'ewa 'eviviedi nimaguyega. 29 Tamagu sifi
diavona ni'a neigu, ta tauna yani qabuna veqidua va'inedi, 'inega ge taha

---

[y] **10:15** Md 11:27; 1Ion 3:16 [z] **10:16** Ais 56:8; Isi 34:23 [a] **10:17** Fil 2:8-9
[b] **10:28** Ion 3:16; 6:39

toga ana fata na'ewedi Tamagu nimanega. 30 Ta Tamagu be ya'a kavona
'aidegama."
31 Ta Ieisu ena vona ba'e weaqina me Diu wese dabo i'ewedi sabi
ludabona. 32 Ta Ieisu vonedia, "Ya'a Tamagu ena nuanua 'inega viaqa
aqiaqi otaqidi ni'a yaviaviaqidi. Ta 'idiega, toviaqa weaqina nuanuami ona
luve'aligigu?"
33 [c] 'Inega ive'iea ivonaya, "Ge wese eu viaqa weaqina ana ludabou,
ta 'esi eu vona luveifana weaqina, mana o'a tomotau otaqa, ta tau'u
uvonavane vonigo o'a Yaubada."
34 [d] 'Inega Ieisu vonedi vonaya, "Omi'a emi luvine 'waya'wayavina
'inaya Yaubada vaina ami tovanugwetayavo 'idia vonaya, 'Ni'a yavonemi
omi'a kavona vaina yaubadayavo.' 35 Ta wese ni'a oalamania Yaubada
ena vona ge ana fata be navedumaduma. Tovanugweta diavona Yaubada
ena vona i'ewea, ta 'eguma Yaubada 'inanedi kavona vaina yaubadayavo
'idewani, 36 'inega tola'ai weaqina omi'a ovonaya be ya'a eda vonaveifa
tuta~nana yavonaya vonigo ya'a Yaubada Natuna? Mana Yaubada ya'a
Gwalagwalagu vetunegu yamai omi'a totoa bwa'obwa'o 'imia sabi iulami.
37 Ta yavona aqiaqiemi, ge daluaqiaqiemi be ona vetumaqanegu 'eguma
ya'a ge Tamagu ena nuanua 'inega viaqa diavona eda viaqidi. 38 [e] Ta
'eguma ya'a vaina yani 'ebenuavoqana nage viaqa waiwaidi yaviaviaqidi
ta omi'a ge oda vetumaqanegu, 'inega luaqiaqiemi be viaqa diavona
ona vetumaqanedi. Ta ba'e 'inega ana fata ona alamania vonigo ya'a be
Tamagu 'aidegama."
39 'Inega wese itovoi vonigo ida kafia, ta igi'waqiea 'abo dena tauya.
40 [f] 'Inega Ieisu 'evivi tauya go'ila Iolidani mali di'wenaya, lova
di'we~nana 'inaya Ioni Togivebabitaiso tomotau givebabitaisodi, ta
omo'e 'inaya toa. 41 Ta ena toa~nana 'inaya tomotau koyadi imai 'inaya
ta ivoneaya, "Ioni ge taha viaqa waiwaidi daviaqidi, ta 'esi ena vonayavo
Ieisu weaqina yani qabuna vonahaqiaqi." 42 Ta tomai diavona 'idiega wese
qabudi ivetumaqana Ieisu 'inaya.

Lasalo ena 'aliga weaqina

11 1-2 [g] Taha 'oloto ana wawa Lasalo 'abaga Bedani 'inaya toatoa ma
novunavo Meli ta Mata. Ta ba'e Meli~nana lova bunama meilana
aqiaqi otaqina guiwaqia Kaiwabu 'inaya, ta debanega 'aqena talaveayea.
Ta Lasalo~nana vihiqa ni'a lobea. 3 'Inega novunavo Ieisu ana vale
ivetunea ivonaya, "Kaiwabu, ia otaqiu ni'a vevihiqa."
4 [h] Ta tuta~nana Ieisu valena noqolia 'inega vonaya, "Iagu Lasalo
ba'e vihiqi~nana 'inega ge wese yawaina nagumwala. Ta 'esi ba'e 'inega

---

[c] **10:33** Luvi 24:16 [d] **10:34** Same 82:6 [e] **10:38** Ion 14:10-11 [f] **10:40** Ion 1:28
[g] **11:1-2** Lk 10:38-39; Ion 12:3 [h] **11:4** Ion 9:3

Yaubada awatubo nalobea tomotau ’idiega, ta wese ya’a Natuna ba’e
yani~nana ’inega awatubo ena lobea.”
5 Mata ma taina Meli ta novudi Lasalo Ieisu veyolubedi qiduana. 6 Ta
tuta~nana Lasalo ena vihiqa valena noqolia ge datauya ’idia, ta ’esi toaya
’aubena magilafuna di’we~nana ’inaya.
7 ’Inega ana to’abibodayavo vonedi vonaya, “Kana ’evivi di’we Iudia
’inaya!”
8 Ta ive’iea ivonaya, “Tove’ita, ge tuta kuena gumwala me Diu nuanuadi
be ina ludabou, ’inega tola’ai weaqina nuanuau una ’evivi omo’e ’inaya?”
9 Ta Ieisu vonedia, “’Aubena ’aidega ’aidega ’idia simatala kana ’itea
’awa’awai ’inega be lavilavi ’inaya, e ’inega tomotau adi fata be ina luyaba
dadana ta ge ina veilaqe, mana bwa’obwa’o ana simatala ni’a mai ta ba’e
simatala~nana ’inega i’ita’ita. 10 Ta ’esi ’eguma velovelovana gamonaya
itautauya ’inega ’aqedi ina vetufea, mana ge taha simatala da’eno’eno.”
11 Ieisu ba’e ’idewani vona ’aiqa, ta ’abiboda wese ena vona luvetomanea
vonaya, “Iada Lasalo ni’a ’eno motaiva, ta ena tauya ’inaya sabi
divanona.”
12 ’Inega ana to’abibodayavo ena vona ive’iea ivonaya, “Kaiwabu,
’eguma ’eno’eno ’inega wese naveaqiaqi.” 13 Ieisu ba’e vona diavona ’idiega
Lasalo ena ’aliga weaqina vonavona, ta ana to’abibodayavo ivonaya be
davonavona ’wafi ena ’eno motaiva weaqina.
14 ’Inega Ieisu vona tunutunuqina ’inega vonedia, “Lasalo yawaina ni’a
gumwala. 15 Ta ge eda tauya ’inaya tuta~nana nawale mayawaina toatoa,
ta ba’e weaqina yaqaiqaiawa, mana ba’e ’inega emi vetumaqana ’iguya
ana fata navewaiwai. ’Inega ada luaqiaqi be kana tauya ’inaya kana ’itea.”
16 [i] To’abiboda taha ana wawa Tomasi, ta wese igabea Didimasi
(wawa~nana ana givila didilualua), tauna to’abiboda enavo vonedi
vonaya, “E ita’a wese katauya, ta Ieisu maega kana ’aliga!”

Ieisu iana Lasalo novunavo Mata be Meli vona iuledi

17 Ta tuta~nana Ieisu ni’a ’ifoqe ’abaga Bedani ’inaya, ’inega tomotau
edi veqae ’inega noqolia vonigo Lasalo ’aubena foa gumwala ni’a itavunia.
18 Ta Bedani ge daveluluvai Ielusalema ’inega ta ana kue kavona kilomita
toi ’idewani, 19 ta me Diu qabudi ni’a imai Mata ma taina Meli ’idia sabi
vona iuladi, mana inuavita novudi ena ’aliga weaqina.
20 Tuta~nana Mata Ieisu ena mai valena noqolia ’inega vanuega ’ifoqe
tauya sabi ’itana, ta Meli nawale vanuea toatoa. 21 ’Inega Mata Ieisu ’inaya
vonaya, “Kaiwabu, ’eguma o’a ba’idia uda toatoa, ’inega novugu ge wese
da’aliga. 22 Ge uda mai, ta tua yahalamani aqiaqiea ba’itagana ’eguma
toyani weaqina una venoqi Yaubada ’inaya e wese naneiu.”

---

[i] **11:16** Mk 14:31

23 ’Inega Ieisu voneaya, “Novuhu mayawaina naya’itoto ’evivi.”
24[j] Ta Mata ve’iea vonaya, “E ni’a yahalamania nawale ’aubena
’ebelu’ovoa ’inaya novugu to’aliga qabudi maega ina ya’itoto ’evivi.”
25 ’Inega Ieisu vonea vonaya, “Ya’a ya’itoto ’evivi ta wese yawai
vataya ’iuna. ’Eguma taha toga vevetumaqanegu ta na’aliga, ’inega
tauna mayawaina nawale toatoa. 26 Ta togama mayawaina toatoa
ta vevetumaqana ’iguya ge wese na’aliga. Mata, nage egu vona ba’e
uvetumaqanea?”
27[k] ’Inega Mata vonaya, “Kaiwabu, vonahaqiaqi, tuta qabuna
yavevetumaqaneu o’a To’etoyavua~nana Yaubada Natuna. O’a lova
Yaubada vona fofofola eu mai bwa’obwa’oya weaqina.”
28 Ena vona ba’e ’abibodanaya ’evivi tauya vanuea ta taina Meli gabea
mai itauya tufinaya ta voneaya, “Tove’ita~nana ni’a mai ta nuanuana
na’iteu.” 29 Ta tuta~nana Meli ba’e noqolia ’inega lukwayavonega ya’itoto
tauya Ieisu sabi ’itana. 30 Ieisu nawale ge dalugu ’abaga~nana gamonaya
ta ’esi Mata maega edi ’ebeveloba ’inaya nawale toatoa. 31 Ta me Diu
Meli maega itoatoa vanuea sabi vona iulana taudi i’itea lukwayavonega
’ifo’ifoqe ’inega ivonaya be datautauya deba’unuya sabi dou. ’Inega
itala’obea itauya omo’e ’inaya.
32 Tuta~nana Meli ni’a ’ifoqe ta Ieisu ’itea ’inega iwa’odu ’aqenaya
ta voneaya, “Kaiwabu, ’eguma o’a ba’idiana ’inega novugu ge wese
da’ali’aliga.”
33 Ta tuta~nana Ieisu Meli ena dou ’itea ta wese tomotau qabudi edi
duvoyavoya noqolia ’inega nuana vita qiduana. 34 ’Inega Ieisu vetala’aiedi
vonaya, “Ma’inaya ’wafina oa’uya?”
Ta ivoneaya, “Kaiwabu umai, ana ve’iteu.” 35 Ta Ieisu dou.
36 ’Inega me Diu ivonaya, “O’itei, iana veveyolubea qiduana!” 37[l] Ta
vaidi ’idiega ivonaya, “Ba’e ’oloto~nana lova matakwaya taha matana
giaea, ’inega luaqiaqiea be iana ba’e wese daiulei be yaqisa ge da’aliga,
waisa?”

Ieisu Lasalo giveya’itotoya ’aligega

38 Ta wese Ieisu giwalinaya visiqa qiduana lutonovia, ’inega tauya
Lasalo ana deba’unuya. Ta deba’unu~nana kavona vatu’ubu, ta
’awana dabo beabeanega ni’a ivetovolo bodea. 39 ’Inega Ieisu vonedia,
“Dabo~nana o’uvekawawei!”
Ta to’aliga~nana novuna Mata vonaya, “Kaiwabu, ni’a ’aubena foa
gumwala ia’ukwaivea, ’inega meila luveifa otaqina nawale na’ifoqe.”
40 Ta Ieisu ve’iea vonaya, “Mata, tawadega yavoneu ’eguma o’a ni’a
uvetumaqanegu ’inega ana fata Yaubada ena waiwai una ’itea.”

---

[j] **11:24** Ion 6:40 [k] **11:27** Ion 6:69 [l] **11:37** Ion 9:6-7

41 Tuata dabo~nana i'uvekawawea. 'Inega Ieisu 'ita vane mahalaya
ta vonaya, "Tamagu, yalulukaiwa 'iuya mana o'a unoqonoqoligu. 42 Ta
yahalamani aqiaqiea o'a tuta qabuna unoqonoqoligu, ta tua bonagu
qiduanega ni'a yalukaiwa 'iuya, be yaqisa ba'e tomotau diavona ina
vetumaqana vonigo o'a uvetunegu yamai 'idia."
43 Ieisu Tamana vonea gumwala, 'inega bonana qiduanega gaba vonaya,
"Lasalo, u'ifoqe mai!" 44 'Inega to'aliga~nana 'ifoqe mai, ta nimana be
wese 'aqena umaumadi kaleko wadawadaeadi 'idiega. Ta wese 'iawana
ma umana kalekoyega.
Ta Ieisu vonedi vonaya, "Deba'unu ana kalekoyavo ona 'ewa yavuledi
ta ona 'abifelei natauya yavuyavuina."

Idima govaqa ma'oda Ieisu ina luve'aliga 'aiqei
(Madiu 26:1-5; Maki 14:1-2; Luke 22:1-2)

45 [m] Me Diu diavona taudi imai Meli sabi vayausina vita~nana weaqina
Ieisu ena viaqa waiwaina i'itea, 'inega 'idiega 'eala edi vetumaqana ia'uya
'inaya. 46 [n] Ta 'esi vaidi 'idiega itauya Falisiavo 'idia ta isimana 'ifoqe Ieisu
ena viaqa weaqina. 47 'Inega toveguba qiduqiduadi ta wese Falisiavo edi
kaniselayavo igaba va'auqidi sabi veqae Ieisu weaqina. 'Inega taudiega
nuanidia ivonaya, "Ma'oda kana viaqa 'aiqa? Omo'e 'oloto~nana viaqa
waiwaidi 'ebenuavoqana viaviaqidi tomotau matadia. 48 'Eguma kana
'iteamo nawale tomotau qabudi ina vetumaqanea, ta 'inega me Loma
ina mai ta eda Vanue Gwalagwalana ta wese eda tomotauyavo ina
luvegwamumuidi."
49 Ta omo'e ya'wala~nana 'inaya toveguba edi tovanugweta ana
wawa Kaiafa tauna wese taha kanisela vonedi vonaya, "Ma'oda 'inega
ovevekwavakwava? 50 Nage nuami ge da'eqa'ui vonigo ge yani aqiaqina
'eguma tomotau qabuda kana veilaqe, ta 'esi yani aqiaqi otaqina 'eguma
'oloto 'aideganamo na'aliga tomotau qabuda weaqida." 51 Ta Kaiafa~nana
ge taunega ena nuanua 'inega ba'e vona~nana da'inanei, ta 'esi Yaubada
ena venuaha'u 'inega ba'e 'idewani Ieisu weaqina madusimana 'ifoqe,
mana tauna toveguba edi tovanugweta ba'e ya'wala~nana gamonaya.
52 [o] Ta ba'e simana~nana Ieisu ena 'aliga weaqina ge me Isileli dimo
weaqidi davonavona, ta 'esi Yaubada nuanuana natunavo itoatoa mali
di'we be mali di'we 'idia nava'auqidi naluvetubedi ta ina ve'aidega
'aliga~nana 'inega. 53 [p] Ta omo'e tuta~nana 'inega me Diu edi kaniselayavo
idima govaqa ma'oda Ieisu ina luve'aliga 'aiqei. 54 Ta edi dima govaqa
weaqina Ieisu ena viaqayavo tomotau nuanidia givelua'uya ta Ielusalema
nogea. 'Inega tauya taha 'abaga ana wawa Efilami 'inaya, ta 'abaga~nana
di'we 'ava'ava di'wenaya. Ta omo'e 'inaya ana to'abibodayavo maega itoa.

---

[m] **11:45** Ion 7:31 [n] **11:46** Lk 16:31 [o] **11:52** Ion 10:16 [p] **11:53** Ion 5:18

55 Me Diu edi ’ebenuave’avina qiduana ana wawa ’Auvivia Sagalina ni’a
vadi’wea, ’inega tomotau qabudi di’we taha taha ’idiega i’watovu imai
Ielusalema ’inaya sabi givevunavunaqidi viaqa taha taha ’idiega, mana
edi ilivu ’idewani.
56 Me Diu edi kaniselayavo nawale Ieisu isalisalia. Ta Vanue
Gwalagwalana ’inaya itoatoa iveveqae, ta taudiega nuanidia ivetala’aiedi
ivonaya, “Ma’oda onuanua ’aiqa, nage Ieisu~nana namai ba’e
sagali~nana gamonaya, nage gebu?” 57 Ta toveguba qiduqiduadi be wese
Falisiavo edi luvine waiwaina ia’uya ’eguma taha toga Ieisu na’ita lobea, e
’inega lukwayavonega navematamagilafuyedi be yaqisa ina kafia.

Meli bunama iwaqia Ieisu ’inaya
(Madiu 26:6-13; Maki 14:3-9)

12 1 [q] ’Aubena sikisi ’inaya ’Auvivia Sagalina nave’ale, ’inega Ieisu
lugu ’evivi Lasalo ena ’abaga Bedani ’inaya. Ta ba’e Lasalo~nana
Ieisu lova giveya’itoto ’eviviea ’aligega. 2 [r] ’Abwaga ni’a i’iva’ava’aia
Ieisu sabi ’amayabana. ’Inega Mata ’abwaga~nana dedea, ta tomotau
ni’a itoa vivilia ’ai~nana ’inaya, ta wese Lasalo toabui Ieisu maega sabi
’ai. 3 [s] ’Inega Meli taha bunama ana wawa nadi ma botolina tufwana
’ena’ina ’ewea. Bunama~nana ana ve’ia qiduana ta meilana aqiaqina.
Ta Meli Ieisu ’aqenaya guiwaqia, ta ’abiboda debanega talaveayea. Ta
bunama~nana ’inega meila aqiaqi otaqina ’ifoqe, ta vanue gamona
qabuna tu’i’ihia.
4 Ta Ieisu ana to’abiboda taha ana wawa Iudasa Isakaliota nawale
Ieisu nasuluvea wese toatoa, ta ba’e Iudasa~nana Meli ena viaqa ge
da’awahaqiaqiea, ’inega vonaya, 5 “Tola’ai weaqina ba’e bunama~nana
ge davegimwaneyei, ta manena lukwalukwadi daneidi? Mana ana ve’ia
qiduana, kavona tofewa taha ana ve’ia ya’wala ’aidegana gamonaya.” 6 Ena
vona ba’e ’edewani mana tauna to’abiboda~dina edi mane ana to’itamaki.
Ta tauna ge danuanua lukwalukwadi weaqidi, ta ’esi ba’e ’idewani vona
’aiqa, mana tuta qabuna taunega mane~nana ’idiega vanavanawala.
7 Ta Ieisu Iudasa ena vona ve’iea vonaya, “Unogeamo! Ba’e viaqa~nana
’inega ’iva’ava’aigu agu tavuna weaqina. 8 [t] Omi’a emi toa bwa’obwa’o
’inaya tuta qabuna lukwalukwadi maega otoatoa, ta ya’a ge tuta qabuna
ba’idia omi’a maega kana toatoa.”
9 Ieisu nawale vonavona ’inega tomotau qabudi valena inoqolia ’inega
imai sabi ’itana. Ta wese nuanuadi Lasalo ina ’itea, mana lova Ieisu
’oloto~nana giveya’itoto ’eviviea ’aligega. 10 ’Inega toveguba qiduqiduadi
wese ivedimadima govaqa Lasalo sabi luve’aligina, 11 [u] mana tauna ana

---

[q] **12:1** Ion 11:1,43 [r] **12:2** Lk 10:40 [s] **12:3** Lk 7:37-38 [t] **12:8** Luve 15:11
[u] **12:11** Ion 11:45

giveya'itoto 'evivi 'inega me Diu 'eala ivavaukamana Ieisu 'inaya ta edi vetumaqana ia'ua'uya 'inaya.

Ieisu ena lugu Ielusalema 'inaya
(Madiu 21:1-11; Maki 11:1-11; Luke 9:28-40)

12 Mahala vulihia 'inega 'Auvivia Sagalina ana toyo'oyavo Ieisu ena mai
Ielusalema weaqina valena inoqolia, 13 [v] 'inega magimagi 'waena i'ewedi
ta i'ifoqe 'abagega sabi 'ebe'ewana, ta ikolua ivonaya,
"Osana!
Yaubada kana awatuboya!
Yaubada, nuanuama tauna maimai
Kaiwabu ana wawega una vona veyolubea.
Tauna ima'a me Isileli
ema Kini una vona veyolubea!"
14 Ieisu taha yubai doniki kekeyavauna lobea ta geluya, 'idewani vona
'waya'wayavina 'eno'eno Buki Nugwenugweina 'inaya vonaya,
15 [w] "O'a Saioni natuna mevavineu,
ge una mwaniniva,
u'itei, eu Kini doniki kekeyavauna
gwavunaya gelu maimai."
16 [x] Ta tuta~nana ba'e yani~nana 'ifoqe Ieisu 'inaya, 'inega ana
to'abibodayavo ge nuadi da'eqa'ui ana alamani weaqina. Ta 'esi
'abibodanaya, tuta~nana Yaubada ena viaqa aqiaqi otaqina 'inega
Ieisu 'aligega giveya'itoto 'eviviea, e 'inega Buki Nugwenugweina ena
simana Ieisu weaqina inuave'avinia vonigo ba'e yani~nana na'ifoqe
'inaya.
17 Ta tomotau qabudi lova Ieisu maega itoatoa tuta~nana Lasalo
gabea deba'unuyega ta giveya'itotoya 'aligega, taudina nawale Ieisu
Valena iyawayawala dadanea tomotau 'idia. 18 Ta ena viaqa waiwaina
be 'ebenuavoqana tomotau qabudi inoqolia, 'inega i'ifoqe 'abagega sabi
damwabodana. 19 'Inega Falisiavo taudiega nuanidia ivonaya, "O'itei, ita'a
ge ada fata kana givelua'ui! Tomotau qabudi i'abi'abibodea!"

Ieisu madusimana ena 'aliga weaqina

20 Ta wese vaidi me Guliki ni'a i'watovu mai sabi tafwalolo sagali~nana
'inaya. 21 Ta wese Filifi ni'a mai sagali~nana 'inaya, tauna ena 'abaga
Bedesaida di'we Galili gamonaya. Ta me Guliki~dina itauya Filifi 'inaya,
ta ivoneaya, "Kaiwabu, ima'a nuanuama Ieisu ana 'itea." 22 Ta Filifi iana
Anidulu vonea me Guliki edi nuanua weaqina. 'Inega magilafudina itauya
Ieisu 'inaya ta ivonea me Guliki weaqidi.

---

[v] **12:13** Same 118:25-26; Ion 1:49 [w] **12:15** Sek 9:9 [x] **12:16** Ion 2:22

23 [y] ’Inega Ieisu vonedi vonaya, “Tuta ni’a mai be Yaubada nave’ita
’ifoqeyea Natuna ena aqiaqi otaqa. 24 [z] Yavona aqiaqiemi, ’eguma witi
vewanina ge nahavuta bwa’obwa’o gamonaya be na’aliga, e ’inega
ge wese naveve’eala. Ta ’esi ’eguma na’aliga e ’inega wese vewanina
nave’eala. 25 [a] Tomeqabu edi tuta toa bwa’obwa’oya ta yawaidi ivegagalea
ina luve’waivia. Ta ’esi tomeqabu yawaidi ina awafelea taudina yawai
vataya ina lobea. 26 Ta wese tomeqabu ivetofewa weaqigu luaqiaqiedi
be ina ’abibodegu, ta ma’inaya yatoatoa e omo’e ’inaya wese egu tofewa
kavovo ina toatoa. Ta tomeqabu ivetofewa weaqigu taudina wese Tamagu
na’amayabedi.
27 [b] “Giwaliguyega nuavita qiduana yalulutonovia. ’Inega nuagu
voqana ta ge eda alamania tola’ai ena vonei. Nage ena vonaya, ‘Tamagu,
una ’etoyavuigu ba’e vita~nana ’inega.’ Ta gebu, mana ya’a yamai ba’e
vita~nana weaqina, ta ge wese mali ’iu weaqina. 28 Tamagu, ba’e ’inega
au wawa awatubo nalobea.”
’Inega taha bona mahalega ’ifoqe, vonaya, “Ya’a awatubo ni’a yalobea
agu wawa ’inega. Ta wese nawale agu wawa awatubo naloba ’eviviea.”
29 Ta qabu diavona omo’e ’inaya itoatoa ta bona~nana inoqolia
ivonaya be yavalata danununuqa, ta wese vaidi ivonaya be Yaubada
ena tovale’ewa taha davonavona Ieisu ’inaya. 30 ’Inega Ieisu qabu~dina
vonedi vonaya, “Omo’e bona~nana ena vona omi’a ami iula weaqina, ta
ge ya’a agu iula weaqina. 31 Ba’itagana luvine ana tuta ni’a ’ifoqe totoa
bwa’obwa’o ’idia. Ta wese ba’itagana Yaubada bwa’obwa’o ana toluvine
na’wavina ’ifoqeyea. 32 [c] Ta tuta~nana ina givaneqegu bwa’obwa’oyega
’inega ya’a tomotau qabudi ena miedi ’iguya.” 33 [d] Ba’e vona~nana ’inega
ve’itayea ma’oda tauna na’aliga ’aiqa.
34 [e] ’Inega qabu diavona ive’iea ivonaya, “Ima’a ema luvine ’inaya ni’a
anoqolia vonigo Keliso natoa vataya, ’inega o’a tola’ai weaqina uvonaya
be Tomotau Natuna ina givaneqea? Ta ba’e Tomotau Natuna, tauna
togama?”
35 [f] ’Inega Ieisu vonedi, vonaya, “Omi’a simatala~nana tuta kukusana
namo ’imia na’eno’eno, ’inega ona tauya tuta~nana simatala~nana
nawale ’eno’eno ’imia, mana tuta goyona ’inaya velovelovana navewaiwai
va’inemi. Ta ’eguma taha tomotau tautauya velovelovana ’inaya, ’inega
ge dahalamania ma’inaya tautauya. 36 [g] Ta ’esi emi vetumaqana ona a’uya
simatala~nana ’inaya tuta~nana nawale ’imia ’eno’eno, be yaqisa omi’a
kavona simatala~nana natunavo.”
Ieisu ena vona ba’e lu’ovoia, ’inega nogedi ta ’waiva ’idiega.

---

[y] **12:23** Ion 13:31-32; 17:1 [z] **12:24** 1Kol 15:36 [a] **12:25** Md 16:25 [b] **12:27** Same 6:3; 42:5; Md 26:38 [c] **12:32** Ion 3:14 [d] **12:33** Ion 19:6 [e] **12:34** Same 110:4; Ais 9:7; Dan 7:14 [f] **12:35** Ion 8:12 [g] **12:36** Efe 5:8

Me Diu nawale ge ida vetumaqana Ieisu ’inaya

37 Ieisu viaqa waiwaidi ni’a viaqidi matadia, ta tua ge nuanuadi ina
vetumaqanea. 38 [h] Ta ba’e ’inega tovesimasimana Aisea ena vona ana
aqiaqi ’ifoqe, vonaya,
“Kaiwabu,
togama ema lugaihi davetumaqanei?
Ge taha toga!
Ta wese eda Kaiwabu ena waiwai
ve’ita ’ifoqeyea,
ta ge taha toga da’awahaqiaqiea.”
39 Ta ba’e ’iu~nana ’inega ge adi fata ina vetumaqana, mana Aisea wese
Buki Nugwenugweina ’inaya simana vonaya,
40 [i] “Yaubada matadi ni’a givekwayea
ta wese giwalidi givefa’alia,
’inega ge adi fata
matadiega ina ’ita,
ta wese ge adi fata
nuadi na’eqa’ui giwalidiega,
ta ge adi fata ina nuagivila ’iguya,
mana ’eguma ida nuagivila
’inega ya’a eda giveaqiaqiedi.”
41 [j] Aisea ba’e vona diavona ’wayavidi, mana tauna lova Ieisu ena
aqiaqi otaqa ’itea ’inega wese weaqina simana. 42 [k] Ta wese me Diu
edi tovanugwetayavo koyadi Ieisu ivetumaqanea. Ta edi vetumaqana
weaqina ge ida simana ’ifoqeyea, mana imwaniniva Falisi weaqidi vonigo
ina a’u’ifoqeyedi vanue tafwalolo ’inega. 43 [l] Mana tovanugweta diavona
nuanuadi qiduana ina tovolo tomotau matadia ta ina ’awahaqiaqiedi, ta
ge ida nuanua qiduana Yaubada ena ’awahaqiaqi ’idia weaqina.
44 ’Inega Ieisu bonana qiduanega vonaya, “’Eguma taha toga
vevetumaqanegu, ’inega tomotau~nana ge ya’agumo davevetumaqanegu,
ta ’esi agu Tovetune wese vevetumaqanea. 45 [m] Ta tuta~nana
tovetumaqana~nana ’ite’itegu, ’inega wese agu Tovetune ’ite’itea. 46 Ya’a
yamai bwa’obwa’oya kavona simatala ’idewani, be yaqisa tomeqabu
ivevetumaqanegu ge wese velovelovana ’inaya ina tautauya.
47 [n] “Ta ’eguma taha toga egu vona noqonoqolia ta ge damatayagea,
’inega ge wese ena luvinei, mana ya’a ge eda mai bwa’obwa’oya tomotau
sabi luvinedi, ta ’esi yamai sabi ’etoyavuidi. 48 Ta tomeqabu inogenogegu
ta egu vona ge ida ’awahaqiaqiea adi toluvine toatoa. Ta egu vona

---

[h] **12:38** Ais 53:1 [i] **12:40** Ais 6:10 [j] **12:41** Ais 6:1 [k] **12:42** Ion 9:22 [l] **12:43** Ion 5:44
[m] **12:45** Ion 14:9 [n] **12:47** Ion 3:17

diavona ni'a ya'inanedi taudi ina luvinedi 'aubena ana 'ebelu'ovoa 'inaya.
49 Ba'e egu vona diavona vonahaqiaqi, mana ge taugu egu luvine 'inega
eda vonavona, ta 'esi agu Tovetune Tamagu ena nuanua 'inega luvinegu
tola'ai ena vonayea ta wese ma'oda 'inega vona diavona ena vona 'aiqedi.
50 Ta yahalamani aqiaqiea vonigo ba'e luvine~nana 'inega tomotau
toa~vataya ina lobea. 'Inega tola'ai Tamagu vonayea 'iguya ya'a wese
'idewani yavonavonayea."

Ieisu ana to'abibodayavo 'aqedi lu'utuya

13 1 Tuta goyona 'inaya 'Auvivia Sagalina nave'ale. Ta Ieisu ni'a alamania
ena tuta ni'a 'ifoqe be bwa'obwa'o nanogea ta natuya Tamana 'inaya.
'Inega nuanuana ena veyoluba qidua va'inena nave'itayea ana to'abibodayavo
'idia. 2 *o* Lavilavi 'inaya iva'auta 'ai ve'wani weaqina. Ta Seitani ena nuanua ni'a
a'uya Saimoni Isakaliota natuna Iudasa giwalinaya be Ieisu nasuluvea. 3 *p* Ta
Ieisu ni'a alamania Tamana yani qabuna a'uya ena luvine 'ayanaya. Ta wese ni'a
alamania tauna mai Yaubada 'inega, ta wese na'evivi 'inaya. 4 'Inega 'ai~nana
nuaninaya Ieisu ya'itoto, ta ana kwakwalufai valilia 'inega tawelo 'ewea ta
tolobwanaya yoqonia. 5 'Abiboda go'ila guiwaqia gaebaya ta ana to'abibodayavo
'aqedi lu'utuya, ta tawelo~nana tolobwanaya 'inega 'aqedi talaveayedi.
6 'Inega wese mai Saimoni Fita 'inaya 'aqena sabi 'utuna, 'inega Saimoni
voneaya, "Kaiwabu, nage o'a 'aqegu una lu'utudi?"
7 Ta Ieisu ve'iea vonaya, "Ba'itagana ge nuau da'eqa'uya tola'ai
yaviaviaqia 'iuya, ta 'esi nawale una alamania."
8 'Inega Saimoni Fita vonaya, "Gebu, ge wese daluaqiaqieu be 'aqegu
una lu'utudi!"
Ta Ieisu ve'iea vonaya, "'Eguma ya'a ge ena 'utuhu, 'inega o'a ge wese
egu tomotau aqiaqi."
9 'Inega Fita voneaya, "Kaiwabu, ge 'aqegumo una lu'utudi, ta 'esi
nimagu ta wese 'unu'unugu maega."
10 *q* Ta Ieisu voneaya, "'Eguma taha tomotau ni'a uweta, 'inega 'wafina
qabuna ni'a vevunavunaqa ta 'esi 'aqenamo nalu'utudi. Ta omi'a qabumi
vunavunaqimi, ta 'esi ta'a mona 'imiega ge wese vunavunaqina." 11 Ieisu
ba'e 'idewani vona 'aiqa, mana ni'au alamania togama nawale nasuluvea,
ta ba'e 'inega vonedi ta'a mona 'idiega ge vunavunaqina.
12 'Aqedi lu'utudi gumwala, 'inega ana kwakwalufai 'autaona 'eviviea ta
toabui ena 'ebetoaya. 'Inega vetala'aiedi vonaya, "Nage omi'a nuami 'eqa'uya
tola'ai yaviaviaqia 'imia? 13 Omi'a ogabegu Tove'ita ta wese Kaiwabu. Ta
aqiaqina be 'idewana ona gabegu, mana ya'a emi Tove'ita ta wese emi Kaiwabu.
14 *r* 'Inega 'eguma ya'a emi Tove'ita ta wese emi Kaiwabu 'aqemi ni'a yalu'utudi,

---

o **13:2** Lk 22:3; Ion 13:27 *p* **13:3** Ion 3:35; 16:28 *q* **13:10** Ion 15:3; 6:64,70-71
r **13:14** Md 20:28; Lk 22:27

’inega omi’a wese luaqiaqiemi be taumiega emiavo ’aqedi ona lu’utudi. **15** [s]
Ya’a ’ebe’ita taha ni’a yave’itemi be yaqisa omi’a ona vetutumegu. **16** [t] Yavona
aqiaqiemi, ge taha tofewa kavovo ena kaiwabu daveqidua va’inei, ta wese
’idewani ge taha tovaletuyana ana tovetune daveqidua va’inei. **17** Ba’e yani
diavona ni’a oalamanidi, ta Yaubada navona veyolubemi ’eguma ona viaviaqidi.

Ieisu ana suluva weaqina vonavona
(Madiu 26:20-25; Maki 14:17-21; Luke 22:21-23)

18 [u] “Ta ya’a ge eda vonavona qabumi weaqimi. Ta omi’a
vevenua’ivinimi ni’a yahalamanimi. Ta ba’e ’inega Buki Nugwenugweina
ana aqiaqi na’ifoqe, vonaya, ‘’Oloto~nana ya’a maega a’ai’ai, taunana ni’a
vevoalanegu.’ **19** [v] Ba’e yani~nana weaqina yamaduvonemi, ta ’abiboda
nalu’ifoqe aqiaqi, be yaqisa tuta~nana ni’a ’ifo’ifoqe ona vetumaqanegu
ya’a tauguna weaqigu yavonavona. **20** [w] Yavona aqiaqiemi, ’eguma ya’a
taha toga ena vetunei ta tomotau ina ’awahaqiaqiea, e ’inega ya’a wese
i’awahaqiaqiegu. Ta tomeqabu i’awahaqiaqiegu taudi wese agu Tovetune
i’awahaqiaqiea.”
21 Ieisu ena vona ba’e ’abibodanaya nuavita qiduana lutonovia
giwalinaya ’inega simana ’ifoqe vonedia, “Yavona aqiaqiemi, omi’a tuwelo
mina nuanimiega taha iami nawale nasuluvegu.”
22 ’Inega ana to’abibodayavo ive’ita matana, ta inuanua togama weaqina
Ieisu vonavona. **23** Ieisu ana to’abiboda taha veveyolubea qiduana, ta
ba’e to’abiboda~nana toatoa teboloya Ieisu di’wenaya. **24** Ta Saimoni Fita
nuanuana nahalamania togama weaqina Ieisu vonavona, e ’inega Saimoni
to’abiboda~nana lumata’ifilagatea be Ieisu navetala’aiea yani~nana
weaqina. **25** ’Inega to’abiboda~nana tununaqo Ieisu ’inaya ta vetala’aiea
vonaya, “Kaiwabu, togama ’imega weaqina uvonavona?”
26 ’Inega Ieisu ve’iea vonaya, “Ya’a beledi ena ’ewei ena ’aubwa’uya
du’waya, ta togama weaqina yavonavona e taunana beledi~nana ena
neia.”
’Inega Ieisu beledi ’ewei ta ’aubwa’uya ta ve’ineiea Iudasa Isakaliota
’inaya, tauna Saimoni natuna. **27** [x] Ta tuta~nana Iudasa beledi~nana
’ewea, ’inega Seitani lugu ’inaya.
’Inega Ieisu voneaya, “Tola’ai ’iba’igo una viaqi, e ’inega lukwayavonega
una viaqia.”
28 Ta Ieisu ena vona Iudasa ’inaya weaqina ge taha toga to’ai diavona
’idiega danua’eqa’ui. **29** ’Inega vaidi inuaia vonigo Ieisu davonavona Iudasa
’inaya ’abwaga sabi gimwanena ’Auvivia Sagalina weaqina, ta wese vaidi
ivonaya be Ieisu davonavona ’inaya natauya lukwalukwadi sabi iuladi,

---

[s] **13:15** Fil 2:5; Kol 3:13; 1Fit 2:21 [t] **13:16** Md 10:24 [u] **13:18** Same 41:9
[v] **13:19** Ion 14:29; 16:4 [w] **13:20** Md 10:40 [x] **13:27** Ion 13:2

mana Iudasa to'abiboda~dina edi mane 'ita'itamakia. 30 Tuta~nana
Iudasa beledi~nana 'ewea 'inega tutuvila tauya. Ta ni'a velovanea.

Ieisu luvine vauvauna neidi

31 [y] Iudasa ena tauya 'abibodanaya Ieisu vonaya, "Ba'itagana Tomotau
Natuna ena aqiaqi otaqa ni'a 'ifoqe, ta wese ba'itagana Yaubada ena
aqiaqi otaqa ni'a 'ifoqe Tomotau Natuna 'inega. 32 [z] Ta 'eguma Yaubada
ena aqiaqi otaqa Tomotau Natuna 'inega ni'a 'ifoqe, 'inega Yaubada wese
Tomotau Natuna ena aqiaqi otaqa tauna 'inega nave'itayea tomotau 'idia.
Ta ba'e yani~nana Yaubada naviaqia lukwayavonega.[a] 33 [b] Natugwavo,
tuta kukusana namo ya'a omi'a maega kana toa. Ta 'inega omi'a ona
saligu, ta ona sali 'wayoqegu. Lova tola'ai me Diu yavonedi e ba'itagana
omi'a wese 'idewani yavonavona 'aiqemi yavonaya, 'Ma'inaya yatautauya
omi'a ge ami fata be ona wai 'inaya.'
34 [c] "Taha luvine vauvauna yaneineimi ta ana alamani ba'e: Omi'a
taumiega ma emiavo ona veyolubemi. Omi'a egu veyoluba qiduana 'imia
ni'a oalamani aqiaqiea, ta omi'a wese mali tomotau 'idewani ona veyoluba
'aiqedi. 35 Ta 'eguma taumiega ma emiavo 'idewani ona veveyolubemi,
'inega tomotau qabudi ina 'itemi ta ina alamania omi'a vonahaqiaqi agu
to'abibodayavo."

Ieisu simana 'ifoqe Fita ena vegeqa weaqina
(Madiu 26:31-35; Maki 14:27-31; Luke 22:31-34)

36 'Inega Saimoni Fita vetala'aiea vonaya, "Kaiwabu, ma'inaya
utautauya?"
Ta Ieisu ve'iea vonaya, "Ba'itagana to'edia yatautauya o'a ge au fata una
'abibodegu, ta 'esi nawale una 'abibodegu."
37 'Inega wese vetala'aiea vonaya, "Kaiwabu, tola'ai weaqina ba'itagana
ge agu fata ena 'abibodeu? Vonahaqiaqi, ya'a agu fata yawaigu ena
awafelea o'a au ilafa weaqina."
38 'Inega Ieisu voneaya, "Nage o'a ni'a u'iva'ava'aiu be au fata una 'aliga
weaqigu, waisa? Ta 'esi yavona aqiaqieu, o'a tuta toi 'idia una vegeqegu,
ta 'abiboda kamukamu nadou."

Ieisu tauna 'Eda Yaubada 'inaya

14 1 'Inega Ieisu vonedi vonaya, "Ge ona nuanua, ta 'esi Yaubada ona
vetumaqanea, ta wese ya'a ona vetumaqanegu. 2 Tamagu ena
vanuea sifaufa 'eala i'eno'eno, ta ya'a yatautauya 'inaya emi 'ebetoa sabi

---

[y] **13:31** Ion 12:23 [z] **13:32** Ion 17:5 [a] **13:32** Ba'e laba~nana ana 'ebeve'ale ge da'eno'eno 'wayavi nugwenugweidi 'idia. [b] **13:33** Ion 7:33-34 [c] **13:34** Ion 15:12,17; 1Ion 3:23; 2Ion 5

’iva’ava’aina. Ta ’eguma egu vona ba’e ge vonahaqiaqi, ’inega ge wese eda
vonevonemi. 3 [d] ’Inega ena tauya ta ena ’iva’ava’aia, ta ’abiboda ena ’evivi
ena mai sabi ’ebe’ewami be yaqisa omi’a tuta qabuna ya’a maega egu
di’we ’inaya kana toatoa. 4 Ta omi’a di’we~nana ’inaya yatautauya ana
’eda ni’au oalamania.”
5 ’Inega Tomasi Ieisu ’inaya vonaya, “Kaiwabu, ima’a ge ada alamania
ma’inaya utautauya, ’inega ma’oda ’eda~nana ana alamani ’aiqei?”
6 [e] ’Inega Ieisu vonea vonaya, “Ya’a ’Eda~nana be Vonahaqiaqi ta wese
Yawai ’iuna. Ta ge taha toga ana fata be nalugu Tamagu ’inaya mali
’edega, ta ’esi ya’a agu ’aidega otaqa ’iguyega nalugu. 7 [f] ’Eguma o’a uda
alamania ya’a togama, ’inega wese Tamagu uda alamania. Ta ’esi tuta ba’e
’inega ni’au ualahalamania, ta wese ni’au u’ite’itea!”
8 ’Inega Filifi vonaya, “Kaiwabu, Tamau~nana una ve’itema ta
matamega ana ’itea, ’inega bena’e ta’iwa ta ge wese taha tola’ai weaqina
ana vetala’aieu.”
9 [g] ’Inega Ieisu ve’iea vonaya, “Filifi, ya’a omi’a maega tuta kuena
katoatoa, ta nage o’a nawale ge uda alamanigu, waisa? Ta ’eguma taha
toga ya’a ni’a ’itegu, e ’inega tauna wese Tamagu ni’a ’itea. ’Inega tola’ai
weaqina uvonaya, ‘Tamau uve’itema’? 10 [h] Nage ge uda vetumaqanegu
vonigo ya’a be Tamagu kavona ’aidegama, ge taha ada vedumaduma? Ta
ba’e egu vonayavo ’iuya ge taugumo egu nuenuega eda vonavonayedi,
ta ’esi Tamagu mayawaina ’iguya toatoa ena nuanua viaviaqia ’iguyega.
11 [i] Ta tuta~nana yavonevoneu vonigo ya’a be Tamagu kavona ’aidegama
’inega una vetumaqanegu. Ta ’eguma ge au fata be ba’e vona~nana
una vetumaqanei, ’inega luaqiaqieu be una vetumaqanegu egu viaqa
’ebenuavoqana be viaqa waiwaidi ’idiega.
12 [j] “Yavona aqiaqiemi, ’eguma taha toga vevetumaqanegu ’inega
tauna ana fata egu viaqa waiwaidi wese naviaqidi. Ta wese ana fata
viaqa waiwai va’inedi naviaqidi, ta ’abiboda egu viaqayavo, mana ya’a
yatautauya Tamagu ’inaya. 13 [k] Ta ’eguma agu wawega toyani weaqina
ona venoqiegu, ’inega ya’a ena ve’iea, mana ya’a egu viaqayavo ’idiega
Tamagu awatubo lobelobea. 14 Vonahaqiaqi, ’eguma yani taha taha
weaqina agu wawega ona venoqiegu, e ’inega ya’a wese ena ve’iea.

Ieisu ena vona fofofola Niboana Gwalagwalana weaqina

15 [l] “Ta ’eguma omi’a oveveyolubegu ’inega tola’ai ni’a yavonayedi ’imia
ona matayagedi. 16 [m] ’Inega Tamagu ena venoqiea ta Toiula taha wese
navetunei namai ’imia ta tuta qabuna maega ona toatoa, 17 [n] ta tauna

---

[d] **14:3** Ion 12:26 [e] **14:6** Ion 11:25; Lom 5:1-2 [f] **14:7** Ion 8:19 [g] **14:9** Ion 12:45; Kol 1:15; Ibe 1:3 [h] **14:10** Ion 12:49 [i] **14:11** Ion 10:38 [j] **14:12** Mk 16:19-20 [k] **14:13** Md 7:7; Ion 15:16 [l] **14:15** Ion 15:10; 1Ion 5:3 [m] **14:16** Ion 14:26; 15:26; 16:7 [n] **14:17** Ion 16:13

vonahaqiaqi Niboanina. Ta bwa'obwa'o ana tomotauyavo Niboani~nana
ge ina 'awahaqiaqiei, mana ge ida 'itei ta ge ida alamania. Ta 'esi
omi'a ni'a oalamania, mana tauna omi'a maega otoatoa, ta wese tauna
giwalimia 'eno'eno. 18 Ta ya'a ge wese ena nogemi be ona vetamatama
geqa, ta 'esi ena mai 'imia. 19 Tuta kukusana 'inaya totoa bwa'obwa'o
ge wese ina 'itegu, ta 'esi omi'a ona 'itegu, mana ya'a ena yawaha 'evivi
ta 'inega omi'a wese mayawaimi ona toatoa. 20 [o] Ta tuta~nana ena
ya'itoto 'evivi 'aligega, 'inega omi'a ona alamani aqiaqiea vonigo ya'a be
Tamagu 'aidegama, ta wese omi'a be ya'a 'aidegada. 21 Ta tomeqabu egu
vonayavo ivelumatamatayagedi taudina wese iveveyolubegu. Ta Tamagu
naveyolubedi, mana taudi iveveyolubegu, ta ya'a wese ena veyolubedi. Ta
tauguyega ena ve'ita 'ifoqeyegu taudi 'aidega 'aidega matadia."
22 Ta Ieisu ana to'abiboda 'idiega Iudasa magilafudi itoatoa. Taha
Iudasa Isakaliota ta wese mali Iudasa. 'Inega mali Iudasa~nana Ieisu
'inaya vonaya, "Kaiwabu, tola'ai weaqina ima'a mamo 'imaya una ve'ita
'ifoqeyeu, ta gebu totoa bwa'obwa'o qabudi 'idia?"
23 Ta Ieisu voneaya, "'Eguma taha toga veyoluba aqiaqiegu 'inega
egu vonayavo namatayagedi. 'Inega Tamagu naveyolubea ta ima'a ana
mai 'inaya ta maega ana toa. 24 [p] Ta 'eguma taha toga ge daveyolubegu
taunana egu vonayavo ge nuanuana namatayagedi. Ta ona nuave'avinia
be ya'a egu vonayavo ge taugu 'iguyega ida 'ifo'ifoqe, ta 'esi ba'e
simana~nana agu Tovetune Tamagu 'inega i'ifo'ifoqe.
25 "Ya'a nawale omi'a maega katoatoa, e 'inega ba'e yani diavona
weaqidi ba'itagana yavonevonemi. 26 Tamagu agu wawa 'inega Niboana
Gwalagwalana tauna ami Toiula navetunei 'imia, ta Toiula~nana
yani taha taha weaqina nave'itemi, ta wese egu vonayavo qabudi
'imia weaqidi nagivenuaha'uyemi. 27 Ya'a nuadaumwala 'iuna, ta
yatautauya be nuadaumwala~nana ba'idia yaha'uya omi'a maega.
Ya'a nuadaumwala~nana yaneineimi. Ta egu nuadaumwala~nana ge
wese totoa bwa'obwa'o adi fata be ina neimi, mana egu nuadaumwala
ge daveleleleа totoa bwa'obwa'o edi nuadaumwala maega. 'Inega ge
ona nuanua ta wese ge ona mwaniniva. 28 [q] Ta ni'a egu vona onoqolia
tuta~nana yavonemia, 'Ya'a yatautauya, ta ena 'evivi mai 'imia.' 'Eguma
omi'a oda veyoluba aqiaqiegu 'inega oda qaiawa qiduana egu tauya
Tamagu 'inaya weaqina, mana tauna veqidua va'inegu. 29 [r] Ba'e yani
diavona weaqidi ba'itagana ni'a yavonevonemi ta 'abiboda ana tuta
na'ifoqe. Ba'e 'idewani yamaduvonemi be yaqisa ona vetumaqanegu
tuta~nana ana aqiaqi ona 'itea. 30 Ge agu fata be wese ena veqae 'imia
tuta kuena, mana bwa'obwa'o ana toluvine maimai. Tauna ge wese ana
fata navewaiwai va'inegu, 31 ta totoa bwa'obwa'o luaqiaqiedi be ina

---

[o] **14:20** Ion 17:21-23 [p] **14:24** Ion 7:16 [q] **14:28** Ion 20:17 [r] **14:29** Ion 13:19

alamania vonigo ya'a Tamagu yaveveyolubea. Ba'e 'iuna 'inega ena vona
qabudi 'iguya yaviaviaqidi.
"Omai, vanue ba'ena kana nogea.

Ieisu tauna wayo 'oine aqiaqina

15 1 "Ya'a wayo 'oine aqiaqina, ta Tamagu tauna tovaoqa. 2 [s] Tauna
laqa vuaqa geqadi da'ada'a yavuledi, ta 'esi laqa ma vuaqidi
ya'evidi goyogoyodi da'ada'a yavuledi be yaqisa vuaqidi nave'eala
wawasai. 3 Ta omi'a egu vona 'imia 'inega ni'a ya'etalaya'evimi be yaqisa
vuaqimi nave'eala. 4 Omi'a ya'a maega ni'a katubwe, 'inega tubwetubwemi
ona toatoa 'iguya, 'inega ya'a wese tubwetubwegu ena toatoa 'imia. Laqa
daisina ge ana fata navuaqa 'eguma ge datubwe wayo~nana maega. Ta
wese omi'a 'idewanina ge ami fata be ona vuaqa aqiaqi 'eguma ge oda
tubwe'i'ita 'iguya.
5 "Ya'a wayo 'oine ta omi'a laqanavo. Ta 'eguma taha toga
tubwetubwena natoatoa 'iguya, 'inega ya'a wese 'inaya ena toatoa, 'inega
navuaqa aqiaqi. Ta ge ami fata taha yani aqiaqina ona viaqi 'eguma
ona toasi'i 'iguyega. 6 [t] Ta 'eguma taha toga ge datubwe 'iguya, e tauna
kavona laqa da'ada'a yavulina ta kwavuqina. Ba'e laqa diavona ina
lu'auqidi ta ina fela luguyedi 'aiwea ta na'ala 'ovoidi. 7 'Eguma omi'a ya'a
maega katubwe aqiaqi katoatoa, ta wese egu vonayavo itubwe omi'a
maega, 'inega ami fata yani taha taha weaqina ona venoqi, ta ya'a emi
venoqi~nana ena ve'iea 'imia. 8 [u] Omi'a agu to'abiboda 'eguma vuaqa
aqiaqi otaqina na'ifoqe 'imiega. Ta wese ba'e 'inega Tamagu ena aqiaqi
otaqa ona ve'ita 'ifoqeyea tomotau 'idia.
9 "Ya'a egu veyoluba 'imia kavona Tamagu ena veyoluba 'iguya
'edewani. 'Inega egu veyoluba~nana 'inaya ona toatoa. 10 [v] Ta 'eguma egu
luvineavo ona matayagedi 'inega egu veyoluba tuta qabuna 'inaya ona
toatoa, 'idewani ya'a Tamagu ena luvineavo yamatamatayagedi ta ena
veyoluba 'inaya tuta qabuna yatoatoa. 11 Ba'e yani diavona ni'a yavonemi
be yaqisa ya'a egu qaiawa 'imia na'eno'eno, 'inega emi qaiawa naveqidua
kavona ya'a egu qaiawa 'idewani.
12 [w] "Ta egu luvine ana alamani ba'e: Omi'a taumiega ma emiavo
ona veyolubemi, 'idewani ya'a yaveveyolubemi! 13 [x] 'Eguma taha toga
yawaina nahawafelea iana weaqina, 'inega taunana ena veyoluba qidua
va'inena ve'ita 'ifoqeyea 'aliga~nana 'inega. Ta ge taha toga ana fata ena
veyoluba 'inega ba'e veyoluba~nana naveqidua va'inei. 14 [y] 'Eguma omi'a
egu luvine ona viaqidi 'inega omi'a egwavo. 15 Ya'a ge wese ena gabemi
tofewa kavovo, mana tofewa kavovo edi kaiwabuyavo edi viaqayavo

---

[s] **15:2** Md 3:10 [t] **15:6** Md 7:19; 13:42 [u] **15:8** Md 5:16 [v] **15:10** Ion 14:15; 1Ion 2:5
[w] **15:12** Ion 13:34 [x] **15:13** Ion 10:11; 1Ion 3:16 [y] **15:14** Md 12:50

fo'una ge ida alamani aqiaqiei. Ta 'esi yagabemi egwavo, mana yani
qabuna yanoqolia Tamagu 'inega ni'a yasimana 'ifoqeyedi 'imia. 16 Omi'a
ge oda venua'ivinegu, ta 'esi ya'a yavenua'ivinemi ta ami veyoveyoa
yaneimi be ona tauya tomotau 'idia ta 'imiega vuaqa aqiaqina na'ifoqe, ta
vuaqa~nana ge wese nadavula. 'Inega toyani weaqina ovevenoqi Tamagu
'inaya agu wawega wese naneimi. 17 [z] Ta egu luvine ba'e: Taumiega ma
emiavo ona veyolubemi."

Totoa bwa'obwa'o Ieisu ana to'abibodayavo ivevoalanedi

18 Ta wese Ieisu vonedi vonaya, "'Eguma totoa bwa'obwa'o ina
vevoalanemi 'inega ona nuave'avinia ya'a imaduvevoalanegu. 19 [a] Totoa
bwa'obwa'o ida veyolubemi 'eguma omi'a edi tomotauyavo. Ta omi'a ge
totoa bwa'obwa'o edi tomotauyavo, ta 'esi 'idiega ni'a yavenua'ivinemi, ta
ba'e weaqina ivevevoalanemi. 20 [b] Ta egu vonayavo ni'a ya'inanedi 'imia
ge ona nuafanidi, ta vona diavona ba'e: 'Tofewa kavovo ena kaiwabu
ge daveqidua va'inea.' Ta 'eguma ya'a ivevoalanegu, 'inega omi'a wese
ina vevoalanemi. Ta 'eguma egu ve'ita imatamatayagea, 'inega omi'a
wese emi ve'ita ina matayagea. 21 Ba'e 'idewanina ina veilivu 'aiqemi
agu wawa weaqina, mana agu Tovetune ge ida alamania. 22 'Eguma ya'a
ge eda maimai totoa bwa'obwa'o 'idia ta ge wese eda vonavona 'idia,
'inega ge wese adi ve'ewamo edi luveifana weaqina. Ta vonahaqiaqi, ni'a
yamai 'idia ta yave'itedi 'inega ge wese taha toga ana fata ena luveifana
navegeqei.
23 [c] "'Eguma taha toga vevevoalanegu, 'inega tauna wese Tamagu
vevevoalanea. 24 Ya'a egu viaqa waiwaidi ni'a yaviaviaqidi lova
ge taha toga 'idewani daviaqia. Ta 'eguma ge ida 'itegu ba'e viaqa
diavona yaviaviaqidi, 'inega ge wese adi 'ebeve'ewamo. Ta 'esi ni'a
i'itegu viaqa diavona yaviaqidi, ta tua nawale ivevevoalanegu ta wese
Tamagu ivevevoalanea. 25 [d] Ta me Diu ba'e edi ilivu 'inega edi luvine
'waya'wayavina ana aqiaqi 'ifoqe vonaya, 'Taudi edi vevoalana 'iguya
ge wese ana 'iumo.' 26 [e] Ta ya'a ami Toiula ena vetunea 'imia, tauna
vonahaqiaqi Niboanina. Tauna namai 'imia Tamagu 'inega, ta yani
qabuna weaqigu nasimana 'ifoqeyea 'imia. 27 Ta omi'a wese 'idewani yani
qabuna weaqigu ona simana 'ifoqeyea tomotau 'idia, mana omi'a ya'a
maega katoatoa egu ve'ita ana 'ebeve'ale 'inega be ana laba ba'itagana.

16 1 "Ba'e egu vona diavona ni'a yavonemi weaqidi be yaqisa ge
ona tauya gei. 2 [f] Ta ina 'wavi 'ifoqeyemi edi vanue tafwalolo
'idiega, ta wese yavona aqiaqiemi nawale taha tuta maimai 'inaya ina
luve'aligimi, ta toluve'aliga~dina ina nuaia vonigo edi luve'aliga 'inega

---

[z] **15:17** Ion 13:34 [a] **15:19** Ion 17:14 [b] **15:20** Ion 13:16 [c] **15:23** Lk 10:16
[d] **15:25** Same 35:19; 69:4 [e] **15:26** Ion 14:26 [f] **16:2** Md 24:9; Lk 6:22; Ion 9:22

Yaubada ena nuanua be ena fewa ida viaviaqi. 3 [g] Ba'e yani diavona ina
viaqidi, mana Tamagu be ya'a ge ida alamanima. 4 Egu vona 'imia ba'e
'idewani be yaqisa tuta~nana ba'e yani diavona ona lobedi 'inega ona
nuave'avinia vonigo ya'a ni'a yamaduvonemi vita~nana weaqina. Ta
ba'e yani diavona weaqina lova ge eda vonemi mana ya'a omi'a maega
katoatoa.

Niboana Gwalagwalana ena fewa

5 "Ta ba'itagana yatautauya agu Tovetune 'inaya, ta ge taha toga
'imiega davetala'aiegu ma'inaya yatautauya. 6 Ta 'esi egu vona diavona
weaqidi nuami vita qiduana. 7 [h] Ta yavona aqiaqiemi, ya'a omi'a emi toa
aqiaqina weaqina yatautauya. Mana 'eguma ge ena tauya, 'inega ami
Toiula ge wese namai, ta 'esi 'eguma yatautauya 'inega ena vetunei namai
'imia. 8 Ta tutana Toiula~nana namai 'inega tauna totoa bwa'obwa'o
edi luveifana nave'ita 'ifoqeyea 'idia, ta wese nave'itedi taudi Yaubada
ena ilivu tunutunuqina ge ida alamania, ta wese nave'itedi Yaubada
ena luvine weaqina toveilivu veifa 'idia. 9 Ta totoa bwa'obwa'o edi
luveifana 'iuna mana ge ida vetumaqanegu. 10 Ta wese Yaubada ena ilivu
tunutunuqina ge ida alamania, mana ya'a yatautauya Tamagu 'inaya, ta
omi'a ge wese ona 'itegu. 11 [i] Ta wese luvine tunutunuqina weaqina ge ida
alamania, mana Yaubada bwa'obwa'o ana toluvine ni'a luvinea.
12 [j] "Nuanuagu wese yani qabuna weaqidi ena vonemi, ta ba'itagana
ge ami fata be nuami na'eqa'ui vona diavona weaqidi. 13 Ta tuta~nana
vonahaqiaqi Niboanina namai, 'inega wese vonahaqiaqi qabuna
nave'itemi. Tauna ge taunega navonavona, ta 'esi tola'ai noqonoqolia
Yaubada 'inega nasimana 'ifoqeyea 'imia, ta wese navonemi tuta maimai
weaqina. 14 Ta tauna egu aqiaqi otaqina nave'itayea 'imia, mana vona
diavona 'iguyega nanoqonoqolidi, ta navonavonayedi 'imia. 15 Yani
qabuna Tamagu 'inaya 'eno'eno wese ya'a egu yaniavo. E ba'e 'inega ni'a
yamaduvonemi toyani 'iguyega Niboana 'ewe'ewea wese nave'ifoqeyea
'imia."

Nuavita nagivilea qaiawa 'inaya

16 [k] Ta wese Ieisu ana to'abibodayavo vonedia, "Ya'a tuta goyona ena
nogemi, ta omi'a ge wese ona 'itegu. 'Inega tuta kukusana 'abibodanaya
wese ona 'ita 'eviviegu."
17 'Inega to'abiboda~dina taudiega ivetala'aiedi ivonaya, "Ma'oda
vonavona 'aiqa tuta~nana vonedaya, 'Ya'a tuta goyona ena nogemi, ta
omi'a ge wese ona 'itegu. 'Inega tuta kukusana 'abibodanaya wese ona

---

[g] **16:3** Ion 15:21 [h] **16:7** Ion 14:16 [i] **16:11** Ion 12:31 [j] **16:12** 1Kol 3:1-2
[k] **16:16** Ion 14:19

’ita ’eviviegu.’ Ta wese voneda vonaya, ‘Mana ya’a yatautauya Tamagu
’inaya.’ ” 18 Ta wese taudiega ivetala’aiedi ivonaya, “Ieisu ena vona, ‘tuta
goyona’, ma’oda ana alamani? Ita’a ge wese nuada da’eqa’ui.”
19 Ieisu ni’a alamania taudi nuanuadi ina vetala’aiea, ’inega vonedi
vonaya, “Nage omi’a ovevetala’ai nuanimia egu vona weaqina? Mana ni’a
yavonemi tuta goyona ’inaya ena nogemi, ta ge ona ’itegu. ’Inega tuta
kukusana ’abibodanaya ona ’ita ’eviviegu. 20 Yavona aqiaqiemi, omi’a ona
duvoyavoya ta ona nuavita, ta ’esi totoa bwa’obwa’o qabudi ina qaiawa.
Omi’a ona dou, ta dou~nana nagivilea ona qaiawa.
21 “Tovenatuna visiqa ilulutonovia edi uweta ana tuta ’inaya, ta ’esi
gwama ena vi’oi ’abibodanaya visiqa~nana inuafania ta iqaiqaiawa natudi
weaqina, mana taudi tomotau vauvauna ni’a ive’ifoqeyea bwa’obwa’o ’inaya.
22 Ta omi’a wese tovenatuna~nana ’idewani, mana ba’itagana onuavita
qiduana, ta nawale ya’a omi’a maega kana veloba ’evivi, e ’inega wese ona
qaiawa aqiaqi. Ta ba’e qaiawa~nana ge taha toga ana fata be na’ewa yavulei
’imiega. 23 *l* Ta omo’e tuta~nana ’inaya ge wese ona venoqiegu yani taha
taha weaqina, mana ami fata be tunutunuqina ona tauya Tamagu ’inaya ta
agu wawega ona venoqiea yani~nana weaqina ta tauna nave’iemi. 24 Lova
ge taha tuta oda venoqiegu yani taha taha weaqina agu wawega, ta ’esi
ba’itagana luaqiaqiemi be ona venoqi agu wawega. ’Inega emi venoqiavo
nave’iedi be yaqisa ge taha toga ana fata emi qaiawa na’ewa yavulei ’imiega.
25 “Egu vona diavona ba’ena vona sesebai ’inega yavonayedi ’imia, ta
nawale taha tuta ’inaya vona tunutunuqina ’inega ena vonemi Tamagu
weaqina. 26 ’Inega Tamagu ona venoqiea ya’a agu wawega, ta ge wese ena
venoqi weaqimi Tamagu ’inaya, 27 *m* mana Tamagu taunega veveyolubemi
qiduana. Ta ena veyoluba qiduana ’imia ’iuna, mana omi’a oveyolubegu
ta wese ovetumaqana vonigo ya’a Yaubada ’inega yamai. 28 Lova Tamagu
’inega yamai bwa’obwa’oya, ta ba’itagana ba’e bwa’obwa’o yanogenogea ta
ya’evivi yatautauya Tamagu ’inaya.”
29 ’Inega Ieisu ana to’abibodayavo ivonea ivonaya, “Ba’itagana ge
vona sesebai ’inega uda vonavona ’imaya, ta ’esi vona tunutunuqina
’inega. 30 Ta wese ba’itagana ni’a ahalamania o’a yani qabuna ualamani
aqiaqiedi. ’Inega ’eguma tomotau taha yani weaqina nuanuadi ina
vetala’aieu, ta nawale ge ida voneu, ’inega o’a vetala’ai~nana ni’a
umadualamania. Ta ba’e ’inega avetumaqaneu o’a Yaubada ’inega umai.”
31 ’Inega Ieisu vonedia, “Ba’itagana omi’a ovetumaqana aqiaqiegu,
waisa? 32 *n* Vonahaqiaqi, taha tuta namai, ta tuta~nana ni’a ’ifoqe, ’inega
omi’a qabumi ona nogegu ta ona ve’iyavula emi ’abagayavo ’idia. Ta
ya’a ge agu ’aidega otaqa ena toa, mana ya’a Tamagu maega atoatoa. 33 *o*

---

[l] **16:23** Md 7:7 [m] **16:27** Ion 14:21,23 [n] **16:32** Md 26:31,56 [o] **16:33** Ion 14:27; Lom 5:1; 1Ion 5:4

Ba'e yani diavona weaqina ni'a yavonemi be yaqisa eda ve'aidega 'inega nuadaumwala ona lulutonovia. Vonahaqiaqi, vita taha taha ona vebaedi emi toa ba'e bwa'obwa'o 'inaya. Ta 'esi me emi giwalifatu ona toatoa, mana ya'a bwa'obwa'o ana tovewaiwaiavo ni'a yavewaiwai va'inedi."

Ieisu taunega weaqina vevenoqi Tamana 'inaya

17 1 Ieisu ena vona to'abiboda~dina 'idia gumwala, 'inega 'ita vane mahalaya ta venoqi vonaya,
"Tamagu, ni'a egu tuta mai. 'Inega ya'a Natuhu egu aqiaqi otaqa una ve'ifoqeyea, be yaqisa ya'a wese eu aqiaqi otaqa 'iguyega ena ve'ifoqeyea 'iuya. 2 Mana o'a 'abiluvine ni'a uneigu 'inega ya'a tomotau qabudi bwa'obwa'oya adi Toluvine. 'Inega tomotau qabudi ni'a uneigu ya'a agu fata toa~vataya ena neidi. 3 [p] Ta toa~vataya ana alamani ba'e: Vonigo o'a ina alamani aqiaqieu, mana o'a au 'aidega otaqa Yaubada aqiaqi. Ta wese ina alamanigu ya'a Ieisu Keliso o'a au vevetune. 4 [q] Ta agu veyoveyoa lova uneigu adi viaqa 'ovoa 'inega eu aqiaqi otaqa yave'itayea tomotau 'idia. 5 [r] Tamagu, una 'ebe'ewegu eu di'we aqiaqina 'inaya, ta omo'e 'inaya eu 'amayaba una ve'itayea 'iguya kavona lova u'amayabegu 'idewani, be ya'a wese ya'amayabeu 'idewani tutana 'aideganaya katoatoa. Ta omo'e tuta~nana 'inaya bwa'obwa'o be kuyavata qabudi nawale ge uda viaqidi.

Ieisu vevenoqi ana to'abibodayavo weaqidi

6 "Ta tomeqabu ni'a uneigu totoa bwa'obwa'o qabudi 'idiega au wawa ni'a yasimana 'ifoqeyea 'idia. Lova taudina o'a eu tomotauyavo, ta uve'ineiedi 'iguya ta eu vona ni'a imatayagea. 7 Ta ba'itagana ni'a ialamania vonigo yani qabuna ni'a uneigu 'iuyega 'ifo'ifoqe, 8 mana o'a eu vonayavo ni'a uneigu wese yaneidi ta i'awahaqiaqiedi. Taudi ialamani aqiaqiea ya'a 'iuyega yamai, ta wese ivetumaqana vonigo o'a uvetunegu.
9 "Yavevenoqi taudi weaqidi, ta ge eda vevenoqi totoa bwa'obwa'o weaqidi, ta 'esi yavevenoqi tomeqabu ni'a uneigu weaqidi, mana taudi o'a eu tomotauyavo. 10 Ta yani qabuna 'iguya 'eno'eno e wese o'a eu yaniavo, ta yani qabuna 'iuya 'eno'eno wese ya'a egu yaniavo. Ta egu aqiaqi otaqa ba'e yani diavona iveve'ifoqeyea. 11 Ya'a ge wese ena toatoa bwa'obwa'o ba'e 'inaya, ta 'esi egu tomotauyavo nawale itoatoa bwa'obwa'oya, ta ya'a yawaiwai 'iuya. Tamagu Gwalagwalau, una vabodebodedi au wawa ena waiwai 'inega, ta ba'e wawa~nana ni'a uneigu be yaqisa taudi ina ve'aidega 'idewani o'a be ya'a ni'a kave'aidega. 12 [s] Ta tuta~nana taudi maega atoatoa ya'a

---

[p] **17:3** 1Ion 5:20 [q] **17:4** Ion 4:34 [r] **17:5** Ion 1:1 [s] **17:12** Ion 6:39; 13:18

yavabodebodedi ta wawa~nana uneigu ’inega ya’itamaki aqiaqiedi.
Ge taha toga ’idiega daluve’waiva, ta ’esi ’oloto ’aideganamo veilaqe
vataya ana luvine lobea be yaqisa Buki Nugwenugweina ena vona
ana aqiaqi na’ifoqe.

13 “Ya’a ba’itagana yawaiwai ’iuya, ta ba’e egu vona diavona
ni’a yavonayedi tuta~nana nawale ba’idia bwa’obwa’oya
yatoatoa, be yaqisa to’abiboda~dina egu qaiawa qiduana taudi
wese qaiawa~nana giwalidia ’idewani naluveagatuna’idi. **14** Ya’a
eu vona ni’a yaneidi, ta totoa bwa’obwa’o ivevoalanedi, mana
to’abiboda~dina taudi ge totoa bwa’obwa’o edi qabuyavo ’idewani
ya’a wese ge totoa bwa’obwa’o edi qabu ’inega. **15** [t] Ge eda vevenoqieu
be vonigo una ’ewa ’ifoqeyedi bwa’obwa’o ’inega, ta ’esi yavevenoqieu
be una vabodebodedi Seitani ’inega. **16** Taudi ge totoa bwa’obwa’o
edi qabuyavo, ’idewani ya’a wese ge edi qabu. **17** Una givegwaledi
eu vonahaqiaqi ’inega, mana o’a eu vona qabuna vonahaqiaqi. **18** [u]
O’a uvetunegu yamai bwa’obwa’oya, ta ya’a wese ’idewani ni’a
yavetunedi totoa bwa’obwa’o ’idia. **19** Ta taudi weaqidi tauguyega
yagivegwalegu be yaqisa taudi wese ina vegwalagwala otaqa.

Ieisu vevenoqi tovetumaqana qabudi weaqidi

20 “Ta egu venoqi ’iuya ge to’abiboda dimo weaqidi. Ta wese
tomeqabu nawale ina vetumaqanegu to’abiboda~dina edi simana
’inega weaqidi yavevenoqi. **21** Tamagu, yavevenoqi tovetumaqana
qabudi weaqidi be ina ve’aidega, ’idewani o’a be ya’a ni’a kave’aidega.
Ta nuanuagu taudi ita’a maega kana ve’aidega be yaqisa totoa
bwa’obwa’o ina vetumaqana vonigo o’a uvetunegu. **22** [v] O’a lova
u’amayabegu, ta ya’a wese ’idewani ’amayaba~nana ni’a yave’itayea
’idia be yaqisa ina ve’aidega ’idewani o’a be ya’a ni’a kave’aidega.
23 Ya’a taudi maega ni’a ave’aidega, ’idewani o’a be ya’a wese ni’a
kave’aidega. Ta nuanuagu una va’au’auqidi be ina ve’aidega aqiaqi
totoa bwa’obwa’o sabi ve’itadi vonigo o’a uvetunegu ta uveveyolubedi
’idewani ya’a uveveyolubegu.

24 “Tamagu, nuanuagu tomeqabu ni’a uneigu ya’a maega ana toatoa
egu ’abaga ’inaya, ’inega egu aqiaqi otaqa ina ’itea. Ba’e aqiaqi~nana
lova ni’a uneigu mana umaduveyolubegu, ta ’abibodanaya
bwa’obwa’o u’iva’ava’aia. **25** Tamagu, o’a toveilivu tunutunuqina!
Totoa bwa’obwa’o ge ida alamaniu, ta ’esi ya’a yahalamaniu, ta taudi
ialamania o’a uvetunegu. **26** Ya’a au wawa ni’a yave’ita ’ifoqeyea ’idia,
ta wese tuta qabuna ena veve’itayeu ’idia, be yaqisa o’a eu veyoluba
weaqigu taudi wese ina alamania ta giwalidia na’eno’eno. Ta ba’e

---

[t] **17:15** Md 6:13; 2Te 3:3 [u] **17:18** Ion 20:21 [v] **17:22** Via 4:32

ve'ita 'ifoqe~nana 'inega ni'a yatubwe aqiaqi taudi maega, ta wese
taudi ya'a maega ave'aidega aqiaqi."

Ieisu ana kafi weaqina
(Madiu 26:47-56; Maki 14:43-50; Luke 22:47-53)

18 1 Ieisu ena venoqi lu'ovoia, 'inega ma ana to'abibodayavo itutuvila
itauya 'Awagou Kidiloni 'inaya ivaukamana mali di'wenaya. Ta
omo'e 'inaya 'aiwe olibe talaqina 'eno'eno, ta Ieisu ana to'abibodayavo
maega ilugu 'inaya.
2 Ta ana tosuluva Iudasa ba'e di'we~nana alamani aqiaqiea, mana Ieisu
ana to'abibodayavo maega 'evisa tuta omo'e 'inaya itautauya sabi va'auta.
3 'Inega Iudasa mai talaqa~nana 'inaya. Ta Iudasa~nana vaina qabu
vanugwetedi di'we~nana 'inaya, e taudi tovedavi be wese me Diu adi
toluvineavo 'idiega toveguba qiduqiduadi be wese Falisiavo edi qabu 'inega
miedi. Ta me edi odamu be lamufa, ta wese 'ebevedavi ikafidi imiedi.
4 Ta Ieisu edi dima govaqa ni'a alamania 'inega talaqega 'ifoqe ta
tufwana vanaqo qabu~dina 'idia, 'inega vetala'aiedi vonaya, "Togama
osalisalia?"
5 Ta ive'iea ivonaya, "Ieisu Nasaleta 'olotona asalisalia!"
Ta Ieisu vonedia, "Ya'a taugu ba'e." Ta tuta~nana Ieisu taunega
weaqina simana 'ifoqe 'idia, e 'inega Iudasa qabu diavona maega wese
itovotovolo. 6 Ta tuta~nana Ieisu tawadega vonaya, "Ya'a taugu ba'e." E
'inega qabu diavona 'e'avala buinidi gwavudiega bwa'obwa'oya!
7 'Inega wese tuta vemagilafuna Ieisu vetala'aiedi vonaya, "Togama
weaqina osalisali, waisa?"
Ta taudi wese ive'iea ivonaya, "Ieisu Nasaleta 'olotona asalisalia."
8 'Inega Ieisu vonedia, "Tawadega yavonemi ya'a taugu ba'e. Ta 'eguma
osalisaligu sabi kafigu, 'inega ba'e 'oloto diavona ona nogedi ina tauya."
9 *w* Ta ba'e yanina 'ifoqe be yaqisa tola'ai Ieisu ni'a maduvonayea ana
aqiaqi na'ifoqe, vonaya, "Tomeqabu ni'a uneigu ge taha toga 'idiega eda
luve'waivi."
10 Ta Saimoni Fita me ena kefata toatoa, 'inega siwaia ta toveguba
edi tovanugweta ena tofewa kavovo taniqa 'ataqina da'a yavulea. (Ta
tofewa~nana ana wawa Makusi.) 11 *x* 'Inega Ieisu Fita luvinea vonaya, "Eu
kefata ua'u'eviviei! Tamagu veilaqe qiduana ana vedi neigu, ta ya'a agu
fata be vedi~nana ena numea."

Ieisu ikafia ta itauyea toveguba qiduana Anasa 'inaya

12 'Inega tovedavi ma adi tovamatana, ta wese Vanue Gwalagwalana
ana to'itamakiavo Ieisu ikafia ta iyoqonia. 13 Nugweta itauyea Anasa

---

w **18:9** Ion 17:12 x **18:11** Md 26:39

’inaya, tauna Kaiafa lawana. Ta Kaiafa~nana tauna toveguba edi
tovanugweta omo’e ya’wala~nana ’inaya. 14 [y] Ta Kaiafa~nana tauna
lova me Diu ni’a vonedi vonigo yani aqiaqina ’eguma taha tomotau ana
’aidegamo na’aliga tomotau qabudi weaqidi.

Fita ena vegeqa
(Madiu 26:69-70; Maki 14:66-68; Luke 22:55-57)

15 Ta Saimoni Fita ta wese taha to’abiboda maega Ieisu italatala’obea.
Ta toveguba edi tovanugweta ni’a alamania ba’e to’abiboda~nana, ’inega
awafelea ta Ieisu maega ilugu toveguba qiduana ena ’ebevekotu ’inaya.
16 Ta Fita ge ana fata nalugu, ’inega toa masu’edanaya ta ba’eba’eyedi.
’Inega to’abiboda~nana ’evivi ’awaya, ta taha tofewa kavovo iahabana
’awa~nana ’ita’itamakia maega iveveqae, ’inega tofewa~nana Fita
awafelea be ana fata wese nalugu ’ebevekotu ’inaya. 17 ’Inega iahaba~nana
Fita vetala’aiea vonaya, “Nage o’a wese ana to’abiboda taha, waisa?”
Ta Fita ve’iea vonaya, “Ya’a gebu!” 18 Ta tofewa kavovoyavo be wese
to’itamakiavo qabudi ’aiwe ivavivilia ta ivevetaluvala, mana guga’u
vunuqidi. Ta wese Fita qabu~dina maega itovotovolo ta vevetaluvala.

Toveguba qiduana Ieisu vetala’aiea
(Madiu 26:59-66; Maki 14:55-64; Luke 22:66-71)

19 ’Inega toveguba edi tovanugweta Ieisu vetala’aiea ana to’abibodayavo
be ena ve’itayavo weaqidi. 20 Ta Ieisu ve’iea vonaya, “Ya’a tuta qabuna
yaveve’ita me Diu edi ’ebetoa va’auta ’inaya ’idewani vanue tafwalolo ta
wese Vanue Gwalagwalana ’idia. Ta ge taha yani ’waivega eda vonayedi.
21 ’Inega tola’ai weaqina uvevetala’aiegu? Ta ’esi tomeqabu egu vona ni’a
inoqolia una vetala’aiedi. Taudi ialamani aqiaqiea tola’ai ni’a yavonayea.”
22 Ta tuta~nana Ieisu ba’e ’idewani vona ’aiqa ’inega taha to’itamaki
di’wenaya tovotovolo ’iawanaya vunuqa ta lugwaeyea vonaya, “Nage o’a
luaqiaqieu be ba’e ’idewani una vona ’aiqa toveguba edi tovanugweta
’inaya, waisa?”
23 ’Inega Ieisu ve’iea vonaya, “’Eguma ya’a taha vona luveifana ya’inanea
e ’inega luveifa~nana una simana ’ifoqeyea. Ta ’esi ’eguma ya’a egu
vonayavo qabudi vonahaqiaqi, ’inega tola’ai weaqina u’au’iawegu?” 24 ’Inega
Anasa Ieisu ma yoqonina vetunea toveguba edi tovanugweta Kaiafa ’inaya.

Fita ena vegeqa vemagilafuna be vetoina
(Madiu 26:71-75; Maki 14:69-72; Luke 22:58-62)

25 Saimoni Fita nawale ’aiwea tovotovolo vevetaluvala, ’inega
ivetala’aiea ivonaya, “Nage o’a wese ana to’abiboda taha, waisa?”

---

[y] **18:14** Ion 11:49-51

Ta Fita vegeqa vonaya, “Ya’a gebu!”
26 Toveguba edi tovanugweta ena tofewa kavovo taha wese toatoa
kotu~nana ’inaya. Ba’e tofewa~nana ta wese ’oloto~nana Fita teniqana
ni’a da’ea edi gade ’aidegana. Ta ba’e tofewa~nana Fita vetala’aiea
vonaya, “O’a tawadega ya’iteu Ieisu maega olibe talaqina ’inaya, waisa?”
27 [z] ’Inega wese Fita vegeqa, ta omo’e tutana ’inaya kamukamu ve’ale dou.

Ieisu ivetovoloya Failato matanaya
(Madiu 27:1-2,11-14; Maki 15:1-5; Luke 23:1-5)

28 ’Awa’awai otaqaya me Diu edi toveguba qiduana Kaiafa ena vanuega
Ieisu itauyea me Loma edi gavana ana wawa Failato ena ’ebetoa qiduana
’inaya. Ta me Diu~dina ge ida lugu gavana ena ’abaga ’inaya, mana
’eguma ina givebwavudi ’inega ge wese adi fata be ina lugu ’Auvivia
Sagalina ’inaya. **29** ’Inega Failato vanuega ’ifoqe mai ’idia ta vetala’aiedi
vonaya, “Ma’oda ba’e ’oloto~nana ove’ewa ’aiqei?”
30 Ta ivona ’eviviea ivonaya, “’Eguma ba’e ’oloto~nana ge taha
toluveifana ’inega ge wese ada miei ’iuya.”
31 [a] ’Inega Failato vonedia, “’Oloto~nana ona tauyea ta taumiega emi
luvine ’inega ona luvinea!”
’Inega me Diu edi toluvineavo Failato ivona ’eviviea ivonaya, “Ima’a
ge daluaqiaqiema be taha toga ana luve’aligi, ta ’esi omi’a me Loma ami
luaqiaqi.” **32** [b] Ta ba’e yani~nana ’ifoqe be yaqisa tola’ai Ieisu ni’a vonayea
ena ’aliga weaqina e wese ’idewana na’aliga ’aiqa.
33 ’Inega Failato ’evivi tauya ena vanuea ta vonedi be Ieisu ina miea
’inaya, ’inega vetala’aiea vonaya, “Nage o’a me Diu edi Kini, waisa?”
34 Ta Ieisu voneaya, “Eu vona bena’e ya’a weaqigu nage tau’u eu
nuenuega nage mali tomotau isimanea ’iuya?”
35 [c] ’Inega Failato ve’iea vonaya, “Nage ya’a taha Diu? Gebu! Ta ’esi o’a
eu tomotauyavo ta eu toveguba qiduqiduadi ive’ineieu ’iguya. Ta toyani
luveifana uviaqi?”
36 Ta Ieisu voneaya, “Ya’a egu ’Ebeluvine gebu totoa bwa’obwa’o edi
’ebeluvine ’idewani. Mana ’eguma ya’a egu ’Ebeluvine kavona totoa
bwa’obwa’o edi ’ebeluvine ’idewani, ’inega tuta~nana me Diu ikafigu egu
tofewayavo eda luvetunedi ida vunuqidi ta ida ’etobodedi. Ta ’esi ya’a egu
’Ebeluvine mali di’we ’inega.”
37 ’Inega Failato vonaya, “’Inega o’a taha kini, waisa?”
Ta Ieisu voneaya, “O’a tau’uyega ni’a u’inanegu ya’a Kini, ta eu
vona bena’e vonahaqiaqi. Ta ba’e ’iu~nana weaqina yavi’oi, ta yamai
bwa’obwa’oya Yaubada ena vonahaqiaqi sabi simana ’ifoqena. Ta tomeqabu
vonahaqiaqi~nana i’awahaqiaqiea taudi wese egu vona ivelumatamatayagea.”

---

[z] **18:27** Ion 13:38 [a] **18:31** Ion 19:6-7 [b] **18:32** Ion 3:14; 12:33 [c] **18:35** Ion 1:11

38 ’Inega Failato Ieisu vetala’aiea vonaya, “Ta vonahaqiaqi~nana tola’ai
ana alamani?”

Failato Ieisu luvinea be ina luve’aligia
(Madiu 27:15-31; Maki 15:6-20; Luke 23:13-25)

’Inega tunugivila ta wese ’ifoqe ’evivi tauya Me Diu ’idia ta vonedia,
“Ya’a ge taha luveifana eda lobei ba’e ’oloto~nana ’inaya be ’inega ena
ve’ewei. 39 Ta omi’a emi ilivu ’inega ya’wala ’aidega ’aidega ’Auvivia
Sagalina ’inaya emi nuanua ’inega ovevetala’aiegu ’eguma taha tomotau
vanue ’ebeyoqona ’inega ena li’amia. ’Inega nage nuanuami me Diu edi
Kini ba’ena ena li’amia weaqimi?”
40 Ta me Diu~dina igaba ’eviviea ivonaya, “Gebu, ba’e ’oloto~nana
gebu, ta ’esi Balabasi una neima!” Ba’e Balabasi~nana tauna taha
tovedavi ta toluve’aliga.

Ieisu iluvinea be ina tutuve’ewea

19 1 Failato ena luvine ’inega Ieisu ivunuqa dadanea wayo
metametanega. 2 [d] ’Inega tovedavi talitali ilufaifainia ta Ieisu
debanaya ia’uya ana biatuli. Ta wese kwakwalufai qimwaqimwalina
’inega ivetala’afwalia, 3 ’inega itautauya ’evi’evivi ’inaya ta ivonevoneaya,
“Ei, me Diu edi Kini eu toa navekue!” Ta wese i’au’iawea.
4 ’Inega wese Failato ’ifoqe mai me Diu ’idia ta vonedia, “O’itei,
’oloto~nana wese ya’ifoqe miea ’imia sabi vematamagilafuyemi ya’a ge
taha ena luveifana eda lobei ’inaya be ’inega luvine ena neia.”
5 ’Inega Ieisu ’ifoqe mai ma ana biatuli viaviaqina talitaliega, ta wese
ma ana kwakwalufai qimwaqimwalina ’ifoqe mai, ’inega Failato me Diu
vonedia, “Ba’e ’oloto~nana ona ’itea!”
6 Ta tuta~nana toveguba qiduqiduadi ma adi to’itamakiavo Ieisu i’itea
’inega ikolua ivonaya, “Ututuve’ewei, ututuve’ewei!”
Ta Failato vona ’eviviedi vonaya, “Omi’a taumiega ona ’ewei ta ona
tutuve’ewea, ta ya’a ge ena luvinei be na’aliga, mana ge taha luveifana
eda lobei ’inaya.”
7 Ta me Diu diavona ivona ’eviviea ivonaya, “Ima’a me ema luvine, ta
luvine~nana ena simana vonigo tauna ana luaqiaqi be na’aliga, mana
taunega weaqina simana vonigo tauna Yaubada Natuna.”
8 Ta tuta~nana Failato edi vona noqolia ’inega ena mwaniniva veqidua
va’ine, 9 [e] ta ’evivi lugu ena vanue gamonaya ta Ieisu vetala’aiea vonaya,
“O’a ma’inega umai?”, ta Ieisu ge wese davona ve’iei. 10 ’Inega Failato
voneaya, “Tola’ai weaqina unoganoga, a? Nage ge uda alamania ya’a me
egu luvine, ’inega agu fata ena vona yavuiu nage ena tutuve’eweu?”

---

[d] **19:2** Lk 23:11 [e] **19:9** Md 27:12

11 [f] Ta Ieisu voneaya, “O’a ge au fata be uda luvinegu ’eguma eu waiwai
ge uda ’ewei Tovewaiwai otaqa ’inega. Ta ’esi ’oloto~nana ni’a ve’ineiegu
’iuya luveifana qidua va’inena viaqia.”
12 [g] Tuta ba’e ’inega Failato nuanuana be Ieisu na’etoyavuia, ta me Diu
nawale ikolukolua ivonaya, “’Eguma ba’e ’oloto~nana una li’amia ’inega
o’a ge wese toluvine qiduana Sisa iana, mana ’eguma taha toga taunega
na’awakiniea, e ’inega tomotau~nana Sisa vevoalanea.”
13 Ta tuta~nana Failato ba’e vona~nana noqolia ’inega Ieisu ’ifoqe
miea ’atamanaya ta toabui luvine ana galivaya. Ta galiva~nana igabea
ana wawa “Dabo Beabeadi Gagahanina.” Ta me Ibeliu bonadiega igabea
Gabata. 14 Ta ba’e yani~nana ’ifoqe baba’auya ’Auvivia Sagalina ana
’aubena ’ebe’iva’ava’ata ’inaya.
’Inega Failato me Diu vonedi vonaya, “Emi Kini ba’e!”
15 Ta wese ikolua ivonaya, “Utauyei, utauyei, ututuve’ewei!”
’Inega Failato vetala’aiedi vonaya, “Ma’oda, nage emi Kini kana
tutuve’ewea?”
’Inega toveguba qiduqiduadi ikolua ’evivi ivonaya, “Ima’a ema kini ana
’aidega otaqa Sisa!”
16 ’Inega Failato Ieisu ve’ineiea ’idia sabi tutuve’ewana.

Ieisu itutuve’ewea ’etoluai ’inaya
(Madiu 27:32-44; Maki 15:21-32; Luke 23:26-43)

’Inega tovedavi Ieisu ikafia ta itauyea. 17 Ta Ieisu taunega ana ’etoluai
’avalea ta ’ifoqe tauya taha di’we ana wawa ’Unu’unu ’inaya. Ta me Ibeliu
bonadiega igabea Goligota. 18 Ta omo’e ’inaya Ieisu itutuve’ewea tomotau
magilafudi maega. Taha ’ataqiega, ta wese taha keliega, ta Ieisu nuanidia.
19 Failato taha ’wayavi ni’a ’iva’ava’aia ta miea, ta ’etoluai~nana
’inaya itutuve’ewea. Ta ’wayavi~nana ana noqola ba’e: Ieisu Nasaleta
’olotona, me Diu edi Kini 20 Me Diu koyadi ba’e ’wayavi~nana iavoya,
mana Ieisu itutuve’ewea ’abaga qiduana gwavunaya, ta ’wayavi~nana
bona toi ’idiega ’idewani bona Ibeliu be, bona Latini ta wese bona
Guliki ’inega. 21 ’Inega toveguba qiduqiduadi Failato ivoneaya, “Ba’e
’wayavi~nana ‘Me Diu edi Kini’ una givilei ta una ’wayavia ba’e ’idewani,
‘Taunega vonaya, ya’a me Diu edi Kini.’ ”
22 Ta Failato ve’iedi vonaya, “Tola’ai ni’a ya’wayavia, e bena’e ’idewani
na’eno’eno.”
23 Tovedavi diavona Ieisu ni’a itutuve’ewea ta ’abibodanaya ana
kaleko i’ewa yavuledi ta ivewila’ayedi foa~dina nuanidia. Ta wese
ana kwakwalufai i’ewa yavulea, ta ge ana tuyanamo, ta ’esi kaleko
’aideganamo. 24 [h] ’Inega ivonaya, “Ba’e kulufa~nana ge wese kana

---

[f] **19:11** Ion 10:18; Via 2:23; Lom 13:1 [g] **19:12** Lk 23:2; Via 17:7 [h] **19:24** Same 22:18

’esiabuabui, ta ’esi taha laha kana viaqia ’inega kana ’itea toga ’idega
nanugweta be na’ewea.” Ta edi viaqa ba’e ’inega Buki Nugwenugweina
ena vona ana aqiaqi ’ifoqe, vonaya,
“Agu kaleko ivewila’ayea nuanidia
ta agu kwakwalufai laha ’inega
ilahayea toga na’ewei.”
E ’inega tovedavi diavona ba’e ’idewana iviaqia.
25 [i] Ta ’etoluai~nana di’wenaya Ieisu inana be, taidi be, Kilofa
moqanena Meli, ta wese waviadi Meli Magidala maega itovotovolo. 26 [j]
Ieisu inana ni’a ’itedi, ta di’wedia wese ana to’abiboda taha tovotovolo, ta
ba’e to’abiboda~nana Ieisu veyolubea qiduana. ’Inega inana ’idia vonaya,
“Inagu ye, natumi me’olotona bena’e.” 27 Ta wese Ieisu to’abiboda~nana
’inaya voneaya, “Inau bena’e.”
Ta tuta ba’e ’inega to’abiboda~nana vavine~dina ’ebe’ewedi tauyedi
ena vanuea sabi ’itamakidi.

Ieisu yawaina gumwala
(Madiu 27:45-56; Maki 15:33-41; Luke 23:44-49)

28 [k] Ieisu tawa alamania ena fewa ta wese ena viaqa qabudi ni’a
lu’ovoidi. ’Inega vonaya, “Magagu luayahaya.” Ta ba’e vona~nana ’inega
Buki Nugwenugweina ena simana ana aqiaqi Ieisu ve’ifoqeyea. 29 [l] Ta
’oine yuyuna ma vedina ’eno’eno, ’inega kikifa i’aubwa’uya ’oine~nana
’inaya, ta kikifa~nana ia’uya taha ’aiwe ana wawa isofa laqanaya, ’inega
ive’etovaneyea Ieisu sofanaya ivetufea. 30 Ta ’oine~nana numa tonovia
’inega vonaya, “Yani qabuna ni’a yaviaqa ’ovoia.” ’Inega ’otona ’eqalea ta
yawaina gumwala.
31 [m] Ieisu yawaina gumwala me Diu edi ’aubena ’ebe’iva’ava’ata ’inaya.
Ta adi tovanugwetayavo ge nuanuadi toveilaqe~dina ’etoluaia ina
kuekue Sabate ana ’ebeve’ale ’inaya. Mana mahala navulihia ’inega wese
taha ’aubena qiduana Sabate~nana gamonaya nave’ale, mana ’Auvivia
Sagalina wese ina viaqia. ’Inega me Diu edi tovanugwetayavo Failato
ivetala’aiea ’eguma ena toluavia toveilaqe~dina ’aqedi ina ’aubaidi ’inega
edi ’aliga nalukwayavoni be yaqisa ’wafidi ina ’ewa webuiedi. 32 ’Inega
toluavia~dina itauya toveilaqe ’idia, ta magilafudina Ieisu ana ’ataqiega
be wese ana keliega ’aqedi i’e’aubaidi. 33 Ta tuta~nana imai Ieisu ’inaya,
’inega i’itea yawaina ni’a gumwala, ’inega ’aqena ge ida ’aubaidi. 34 Ta
’esi toluavia taha ena gita ’inega Ieisu leuleuna ’idawea, ’inega go’ila ta
wese sulala inoqa. 35 [n] Ba’e yani diavona taha ’oloto matanega ’itedi,
’inega simana ’ifoqe yani diavona weaqidi. Ta ena simana vonahaqiaqi,

---

[i] **19:25** Md 27:55-56 [j] **19:26** Ion 13:23 [k] **19:28** Same 22:15 [l] **19:29** Same 69:21
[m] **19:31** Luve 21:22-23 [n] **19:35** Ion 21:24

be yaqisa omi'a wese simana~nana ami fata ona vetumaqanea. 36 [o] Ta
ba'e yani diavona i'ifoqe be yaqisa Buki Nugwenugweina ena simana
ana aqiaqi na'ifoqe, vonaya, "Ge taha wese luluna ina baia." 37 [p] Ta wese
taha vona Buki~nana 'inaya vonaya, "Tomotau~nana ni'a i'idawea ina
vevekovea."

Ieisu itavunia
(Madiu 27:57-61; Maki 15:42-47; Luke 23:50-56)

38 Ta Ieisu ena 'aliga 'abibodanaya Iosefa Alimatia 'olotona mai
Failato 'inaya ta venoqiea Ieisu 'wafina weaqina. Ta ba'e Iosefa~nana
tauna Ieisu ana to'abiboda taha. Ta tauna lova 'waivega veto'abiboda
Ieisu weaqina, mana me Diu mwaninivedi. Ta Failato Iosefa ena venoqi
weaqina awafela, 'inega tauya Goligota 'inaya ta Ieisu 'wafina 'ewa
webuiea 'etoluaiega. 39 [q] Ta wese Nekodimo Iosefa maega imai. Ta ba'e
Nekodimo~nana lova taha velovelovana 'inaya tauya Ieisu 'inaya sabi
vayausina. Ta Nekodimo~nana 'uluma ana 'ebe'etoboda mulo be wese
aloi[r] wayawayavilana miea Ieisu 'wafina weaqina. Ta kulufa~dina adi
vita kavona 30 kilo 'idewani. 40 'Inega magilafudina Ieisu 'wafina ifainia
kaleko wadawadaeana 'inega, ta mulo be aloi maega ifainia. Ba'e 'idewani
itavuna 'aiqea me Diu edi ilivu 'inega. 41 Ieisu ena 'ebe'aliga ana 'abaga
Goligota di'wenaya taha talaqa 'eno'eno, ta 'inaya taha deba'unu ana
'ita kavona vatu'ubu 'eno'eno, lova ge taha toga ida tavuni 'inaya. 42 Ta
omo'e 'inaya Ieisu 'wafina ia'uya, mana ba'e yani diavona i'ifoqe me Diu
edi 'aubena 'Ebe'iva'ava'ata 'inaya, ta wese deba'unu~nana ge luluvai
Goligota 'inega.

Deba'unu tomotau geqana
(Madiu 28:1-8; Maki 16:1-8; Luke 24:1-12)

20 1 Wiki ana 'aubena nugweta 'awa'awai otaqaya, nawale tufwana
mata velovelovanaya, 'inega Meli Magidala tauya deba'unu~nana
'inaya. Ta ana 'auboda dabo beabeana 'itea ni'a 'u'uvekawawa naqona.
2 'Inega Meli 'evivi vihila tauya to'abiboda magilafudi 'idia, taudi Saimoni
Fita ta wese to'abiboda~nana Ieisu veyolubea qiduana. 'Inega Meli vonedi
vonaya, "Eda Kaiwabu ni'a i'ewea deba'unuyega, ta ge ada alamania
ma'inaya 'wafina ia'uya!"
3 'Inega Fita ma iana to'abiboda~nana itutuvila itauya deba'unu~nana
sabi 'itana. 4 Magilafudina ivivihila ta Fita iana nugweta 'ifoqe
deba'unu~nana 'inaya. 5 'Inega to'abiboda~nana tunulugu ta deba'unu

---

[o] **19:36** Same 34:20; 'Ifo 12:46; Naba 9:12 [p] **19:37** Sek 12:10; Ve 1:7 [q] **19:39** Ion 3:1-2
[r] **19:39** Me Diu edi bunama aloi *"aloe"* iviaqia 'aiwe vayona 'inega edi 'ebebunama mana meilana aqiaqina, ta wese to'aliga ibunamidi adi tavuna weaqina.

gamona ’itea, ta kaleko wadawadaeana ’itedi, ta ge dalugu otaqa
gamonaya. 6 Ta ’abibodanaya wese Saimoni Fita ’ifoqe mai ta lugu
deba’unu~nana ’inaya. Ta tauna wese kaleko wadawadaeana Ieisu
’wafina ana ’ebeuma ’itedi i’eno’eno. 7 Fita wese taha kaleko kavona
tawelo ’itea, ta omo’e tawelo~nana ’inega Ieisu ’unu’ununa ifainia
tuta~nana ’wafina i’iva’ava’aia sabi tavunina. Ta tawelo~nana ge
da’eno’eno kaleko wadawadaeana maega, ta ’esi ’itea nununumina ’eno
duma. 8 ’Inega to’abiboda~nana tauna nugweta ’ifoqe mai deba’unu~nana
’inaya wese lugu gamonaya. Ta yani diavona ’itedi ’inega vetumaqana. 9 [s]
(Ta nawale nuadi ge da’eqa’uya Buki Nugwenugweina ena vona weaqina,
vonigo Ieisu luaqiaqiea be ’aligega naya’itoto ’evivi.) 10 ’Inega to’abiboda
magilafudina i’evivi itauya edi ’ebetoaya.

Ieisu ’ifoqe Meli Magidala matanaya
(Madiu 28:9-10; Maki 16:9-11)

11 Ta Meli tovotovolo deba’unu~nana ’iawanaya ta doudou. Ta me ena
dou tunulugu ta gamona ’itea. 12 ’Inega Yaubada ena tovale’ewayavo
magilafudi ma adi kaleko wadawadaeana Meli ’itedi itoabui itoatoa Ieisu
’wafina ena ’ebe’enoya, taha ’unugeinega ta taha ’aqenega.
13 Ta ivetala’aiea ivonaya, “Vavine, tola’ai weaqina udoudou?”
’Inega Meli vona ’eviviedi vonaya, “Egu Kaiwabu ni’a i’ewea, ta ya’a
ge eda alamania ma’inaya ia’uya.” 14 [t] Vonedi gumwala ’inega tunugivila
ta Ieisu ’itea gwavunaya tovotovolo, ta Meli nuana nawale ge da’eqa’ui
vonigo omo’e tauna Ieisu.
15 ’Inega Ieisu vonea vonaya, “Vavine, tola’ai weaqina udoudou?
Togama usalisalia?”
Ta Meli ’oloto~nana ’itea ta vonaya be tauna talaqa~nana ana tofewa,
’inega voneaya, “Kaiwabu, ’eguma Ieisu ’wafina ni’a u’ewea ta utauyea
mali di’wea, e ’inega una vonegu ma’inaya ua’uya, be ’inega ya’a ena
tauya di’we~nana ’inaya ta ena ’ewea.”
16 Ta Ieisu vonea vonaya, “Meli.”
’Inega Meli valialia Ieisu di’wenaya, ta me Ibeliu bonadiega voneaya,
“Laboni.” (Ta Laboni ana givila Tove’ita).
17 [u] ’Inega Ieisu vonaya, “Ge una kafigu, mana nawale ge eda vane
’evivi Tamagu ’inaya. Ta ’esi una tauya taigwavo ’idia ta una vonedi
vonigo ya’a yavanevane Tamagu ta Tamami ’inaya, ya’a egu Yaubada ta
omi’a wese emi Yaubada ’inaya”
18 ’Inega Meli Magidala ’evivi tauya Ieisu ana to’abibodayavo ’idia
vonedi vonaya, “Ya’a eda Kaiwabu ni’a ya’itea!” ’Inega Meli Ieisu ena vona
simana ’ifoqeyea to’abiboda diavona ’idia.

---

[s] **20:9** Via 2:24-32; 1Kol 15:4 [t] **20:14** Lk 24:16; Ion 21:4 [u] **20:17** Lom 8:29; Ibe 2:11-12

Ieisu ’ifoqe ana to’abibodayavo ’idia
(Madiu 28:16-20; Maki 16:14-18; Luke 24:36-49)

19 Ta wiki ana ’aubena nugweta velovelovana ’inaya Ieisu ana
to’abibodayavo edi ’ebetoa ’inaya itoa va’auta, ta ’ebetoa~nana
ana ’awa ilokea, mana imwaniniva me Diu adi tovanugwetayavo
weaqidi. ’Inega lukwayavonega Ieisu luveafedi ta tovotovolo
nuanidia, ta vonedia, “Omi’a me emi nuadaumwala ona toatoa.”
20 [v] Ena vona ’abibodanaya ’inega nimana si’otoi ta nele ’awa’ivina
ve’itedi, ta wese leuleunaya i’idawea ve’itedi. Ta iqaiawa qiduana
tuta~nana edi Kaiwabu i’itea. 21 ’Inega wese vonedi vonaya, “Omi’a
me emi nuadaumwala ona toatoa. Lova Tamagu vetunegu yamai
bwa’obwa’oya, ta ya’a wese ’edewanina yavevetunemi tomotau ’idia.”
22 ’Inega Ieisu yawainega mu’edi, ta vonedia, “Niboana Gwalagwalana
o’ewei ’iguyega. 23 [w] Ta ’eguma omi’a tomotau edi luveifana weaqina
ona nuataqodi, e ’inega Yaubada wese nanuataqodi. Ta ’esi ’eguma ge
ona nuataqodi, e ’inega luveifa~nana nayoqona vatayedi.”

Ieisu ’ifoqe Tomasi ’inaya

24 Ta tuta~nana Ieisu ’ifoqe mai ana to’abibodayavo ’idia, ’inega
iadi taha ana wawa Tomasi ge datoatoa taudi maega. Tauna wese
Tuwelo~dina taha ’idiega ta igabea Didimasi (wawa~nana ana givila
didilualua). 25 ’Inega Tomasi mai to’abiboda~dina ’idia, ta ivonea
ivonaya, “Ima’a eda Kaiwabu ni’a a’itea!”
Ta Tomasi vonedia, “’Eguma Ieisu nimana nele ’awa’ivina
taugu mataguyega ena ’itedi ta wese ’eguma ana fata nimagu ena
a’uluguyea nele ’awa’ividi ’inaya, e ’inega emi vona ena vetumaqanea.
Ta wese ’eguma leuleuna i’idawea ’awa’ivinaya nimagu ena
a’uluguyei, e ’inega wese emi vona bena’e ena vetumaqanea.”
26 ’Inega ’aubena seveni ’abibodanaya Ieisu ana to’abibodayavo
wese iva’auta ’evivi vanuea, ta ba’itagana iadi Tomasi maega
itoatoa. Ta vanue~nana ana ’awa wese iloka aqiaqiea. ’Inega wese
lukwayavonega lova ’idewani Ieisu tovolo ’iawadia ta vonedia,
“Omi’a nuadaumwala ’inaya ona toatoa.” 27 ’Inega Ieisu Tomasi
vonea vonaya, “Nimagu una ’itedi ta nimanoyau una a’uluguyea nele
’awa’ivinaya. Ta wese nimau una a’uluguyea leulueguya agu kima
’inaya. ’Inega ge wese una venuana magilafu ya’a weaqigu. Ta ’esi
una vetumaqanegu!”
28 ’Inega Tomasi bonana qiduanega vonaya, “O’a egu Kaiwabu, ta
wese egu Yaubada!”

---

[v] **20:20** Ion 16:22; 1Ion 1:1 [w] **20:23** Md 16:19

29 [x] ’Inega Ieisu voneaya, “O’a uvetumaqanegu mana ni’a u’itegu. Ta
tomeqabu ge ida ’itegu ta tua ivevetumaqanegu, e taudina adi fata be ina
qaiawa qiduana.”

Buki ba’ena ’iuna

30 Ieisu ana to’abibodayavo matadia viaqa waiwaidi qabudi viaqidi. Ta
’idiega ’evisa dimo ’waya’wayavidi ba’e buki~nana gamonaya i’eno’eno.
31 [y] Ta ba’e ’wayavi diavona i’eno’eno be yaqisa Ieisu ona vetumaqanea
tauna To’etoyavua be wese Yaubada Natuna, ta ba’e vetumaqana~nana
’inega yawaimi ona lobea.

Ieisu ’ifoqe ana to’abiboda adi yau seveni ’idia

21 1 Ta ba’e yani diavona ’abibodanaya Ieisu wese ’ifoqe ana
to’abibodayavo ’idia lavu Taibilia ’inaya. Ta ena ’ifoqe ana
alamani ba’e ’idewani: 2 Ieisu ana to’abibodayavo vaidi omo’e lavu~nana
’inaya itoatoa, taudi Saimoni Fita ma enavo Tomasi tauna igabea
Didimasi be, Nataniela tauna Kena ’olotona di’we Galili gamonaya. Ta
Sebedi natunavo ta wese to’abiboda magilafudi maega itoatoa.
3 [z] Ta Saimoni Fita vonaya, “Ya’a yatautauya sabi gomana.”
’Inega enavo sikisi~dina ivoneaya, “Ima’a nuanuama wese ana wai!”
’Inega wagega itauya, ta velovelovana ’inega ana laba manu bodobodoya
ge taha ’iqana ida ’onei.
4 ’Inega mahala vulihia Ieisu tovotovolo balabalaya, ta to’abiboda~dina
tomotau~nana i’itea ta ge ida alamania vonigo tauna Ieisu.
5 ’Inega gabedi vonaya, “Ei egwavo, nage ’evisa ’iqana o’onedi?”
Ta ivona ve’iea, “Gebu’e!”
6 ’Inega Ieisu vonedi vonaya, “Emi gomana ona felea ’ataqimiega,
’inega ’iqana ’ea’ealidi ona ’onedi!” ’Inega vona~nana imatayagea ta ge
adi fata gomana~nana ina lihi vaneyei wagaya, mana ’iqana gomana
iluveagatuna’ia.
7 [a] ’Inega to’abiboda~nana Ieisu veyolubea qiduana Fita ’inaya vonaya,
“Tauna eda Kaiwabu!” Ta tuta~nana Fita iana ena vona noqolia vonaya,
“Tauna eda Kaiwabu!” e ’inega ana kwakwalufai ’ewea, (mana tuta~nana
nawale igomagomana ana kaleko vata’ia). Ta tuta~nana ni’a alamania
Ieisu toatoa ’inega Fita ana kwakwalufai ’autaonea ’wafinaya ta fifiea
lavuya ta tauya balabalaya.
8 Ta to’abiboda~dina nawale wagaya itoatoa kavona 90 mita balebalega
’idewani, ta edi gomana ma ’iqanina ilihilihia. 9 Ni’a ivawebui balabalaya,
ta ’inega ’aiwe ’alaganidolina i’itea ma ’iqanina, ta wese vaina beledi

---

[x] **20:29** 1Fit 1:8 [y] **20:31** Ion 3:15; Lom 1:17; 1Ion 5:13 [z] **21:3-6** Lk 5:4-7
[a] **21:7** Ion 13:23; Md 14:29

’eno’eno. 10 Ta Ieisu vonedi vonaya, “Vaina ’iqana ni’a o’onedia omiedi
ba’idia.”
11 [b] ’Inega Saimoni Fita gelu wagaya ta gomana lihi webuiea balabalaya.
Ta gomani~nana gamonaya ’iqana gegoyogoyo iluveagatuna’ia, adi yau
153. Vonahaqiaqi, gomana~nana luluveagatuna’ina ’iqana ’inega, ta tua
ge daeabui.
12 ’Inega Ieisu vonaya, “Omai, ami mase’awai ona ’ewea!” Ta ge taha
toga to’abiboda~dina ’idiega davegiwalifatu be davetala’aiei davonaya,
“O’a togama?”, mana ni’a ialamania tauna edi Kaiwabu. 13 ’Inega Ieisu
vanaqo beledi ’ewea ta neidi, ta wese ’idewani ’iqana ’ewea ta neidi.
14 [c] Ta ena ya’itoto ’evivi ’aligega ’abibodanaya, ba’e ena ’ifoqe vetoina
ana to’abibodayavo ’idia.

Ieisu ta Fita

15 ’Ai gumwala ’inega Ieisu Saimoni Fita ’inaya vonaya, “O’a Saimoni
Ioni natuna, nage eu veyoluba weaqigu ba’e to’abiboda~dina edi veyoluba
’iguya veqidua va’inedi?”
’Inega Saimoni ve’iea vonaya, “’Ao Kaiwabu, ’idewani. Ni’a ualamania
ya’a yaveveyolubeu.”
’Inega Ieisu voneaya, “Egu lamiavo una ’itamakidi.”
16 [d] Ta Ieisu ena vetala’ai lu’eviviea ’inaya vonaya, “O’a Saimoni Ioni
natuna, nage uveveyolubegu?”
’Inega Saimoni wese ve’iea vonaya, “’Ao Kaiwabu, ’idewanina. Ni’a
ualamania yaveveyolubeu.”
Ta Ieisu voneaya, “Egu sifiavo una ’itamakidi.”
17 Ta wese tuta vetoina Ieisu Saimoni vetala’aiea vonaya, “O’a Saimoni
Ioni natuna, nage uveveyolubegu?”
Ta Fita nuana vita, mana tuta vetoina Ieisu vetala’aiea, “Nage
uveveyolubegu?” Tuata voneaya, “Kaiwabu, yani qabuna ni’a ualamania,
’inega wese ualahalamania ya’a yaveveyolubeu!”
’Inega Ieisu voneaya, “Egu sifiavo una ’itamakidi! 18 Yavona aqiaqieu,
lova eu tuta kilakai ’inaya tuta qabuna u’iva’ava’ata ta tau’u eu nuenuega
utautauya dadana. Ta ’esi nawale eu tuta vekofekofe ’inaya nimau una
si’otoidi ta taha toga nayoqonidi, ta di’we~nana ’inaya ge nuanuau be una
tauya, e ’inaya natauyeu.” 19 [e] Ieisu ena vona ba’ena ’inega ve’ita ’ifoqeyea
ma’oda nawale Fita na’aliga ’aiqa, ta ’aliga~nana ’inega Yaubada ena
aqiaqi otaqa nave’ifoqeyea. ’Inega Ieisu Fita voneaya, “Una ’abibodegu!”
20 [f] Itutuvila itautauya, ’inega Fita tunugivila ta to’abiboda taha ’itea
talatala’obedi. Ta Ieisu ba’e to’abiboda~nana veveyolubea qiduana.

---

[b] **21:11** Lk 5:6 [c] **21:14** Ion 20:19,26 [d] **21:16** Via 20:28 [e] **21:19** Md 16:24-25; 2Fit 1:14
[f] **21:20** Ion 13:23-25

Ba'e taunana lova Kaiwabu ena 'ai 'inaya tunuvahala Ieisu 'inaya ta
vetala'aiea, "Kaiwabu, togama nasuluveu?" **21** Ta tuta~nana Fita ba'e
to'abiboda~nana 'itea 'inega vonaya, "Kaiwabu, ta tauna ma'oda?"
22 Ta Ieisu ve'iea vonaya, "'Eguma ya'a egu nuanua tauna mayawaina
natoatoa ana laba ena 'evivi mai, e 'inega o'a ge eu yani, waisa? Ta 'esi
u'abibodegumo!" **23** Ta Ieisu ena vona ba'e weaqina to'abiboda ive'ale
ivevonavona ivonaya be ba'e to'abiboda~nana ge wese na'aliga. Ta Ieisu
ge davona vonigo ba'e to'abiboda~nana ge wese na'aliga, ta 'esi ni'a
vonaya, "'Eguma ya'a egu nuanua taunana mayawaina natoatoa ana laba
ena 'evivi mai, e 'inega o'a ge eu yani."
24 [g] Ba'e to'abiboda~nana tauna yani qabuna Ieisu weaqina simana
'ifoqeyedi, ta wese 'wayavidi. Ta ni'a ahalamania tauna ena simana
qabuna vonahaqiaqi.
25 [h] Ta wese yani koyadi Ieisu viaqidi, ta 'eguma viaqa diavona qabudi
ida 'wayavidi buki 'idia, e 'inega buki diavona bwa'obwa'o qabuna ge
wese ana fata daluveaqedi.

---

[g] **21:24** Ion 19:35 [h] **21:25** Ion 20:30

Viaqa

Ieisu ena tovaletuyanayavo edi viaqa

Buki ana alamani weaqina

Buki ba'e Luke ena 'wayavi vemagilafuna, mana tauna wese Ieisu Valena Aqiaqina ana buki madu'wayavia 'idewani Madiu be, Maki be wese Ioni edi 'wayaviavo. Ta ba'e buki~nana 'inaya Luke simana ma'oda Niboana Gwalagwalana Ieisu ena tovaletuyana nugwenugweidi vanugweta 'aiqedi, ta Ieisu Valena iluyavuyavulea di'we taha taha 'idia. Nugweta 'abaga qiduana Ielusalema 'inaya, ta 'abiboda di'we Iudia be, Samelia, ta wese bwa'obwa'o qabuna 'idia. (1:8)

Ta yani qiduana ba'e buki~nana 'inaya kana 'itea, ba'e Niboana Gwalagwalana ena mai to'abiboda 'idia Ielusalema 'inaya 'aubena Fenitikosi ana tutaya ta givewaiwaiedi Yaubada ena fewa weaqina. Ta to'abiboda~dina edi vetafe'wa 'inega tomotau Ieisu Valena ivetumaqanea, 'inega di'we taha taha 'idia 'ekalesia i'wadidi. Ba'e yani diavona wese kana 'itea Faulo ena luvivila 'inaya.

Ta 'ekalesia ana 'ebeve'ale 'inaya vaidi me Diu imadunuagivila ta Vale~nana ivetumaqanea, ta 'abibodanaya wese mali qabu ilugu 'ekalesia 'inaya. Ta wese me Diu adi tovanugwetayavo tuta qabuna Ieisu ena tovaletuyanayavo ikafidi ta itauyedi me Loma gabemani 'idia sabi vekotudi, ta edi ve'ewayavo 'idia ge taha adi aqiaqimo, mana taudi Vale Aqiaqina Ieisu weaqina isimasimanea, ta ge taha luveifana ida viaqia.

Buki gamona

1:1-14 Ieisu ena luvine 'ebelu'ovoa be ena vona fofofola
1:15-26 Iudasa ana ilafa ivenua'ivinia
2:1-13 Niboana Gwalagwalana ena mai
2:14–8:3 Tovaletuyana edi lugaihi be edi viaqa Ielusalema 'inaya
8:4–12:25 Tovaletuyana edi viaqayavo di'we Iudia be Samelia
13:1–28:31 Faulo ena viaqayavo ena nuagivila 'abibodanaya
a. 13:1–14:28 Faulo ena luvivila nugweta Ieisu Valena weaqina
b. 15:1-35 Toa va'auta qiduana Ielusalema 'inaya
c. 15:36–18:22 Faulo ena luvivila vemagilafuna Valena weaqina

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

d. 18:23–21:16 Faulo ena luvivila vetoina Valena weaqina
e. 21:17–28:31 Faulo vanue ’ebeyoqona ’inaya toatoa Ielusalema be, Sisalia be Loma ’inaya

---

Ieisu ena vona fofofola Niboana Gwalagwalana weaqina

1 **1-2** [a] Tiofilasi ye, egu buki nugweta ’inaya Ieisu ena fewayavo be ena ve’itayavo weaqidi ya’wayavia ’iuya ana ’ebeve’ale ’inega be ana laba Yaubada ’ebe’ewea vaneqea mahalaya. Ta Ieisu ena ’aliga ’abibodanaya mayawaina ’ifoqe ena tovaletuyanayavo vevenua’ivinidi ’idia, ta Niboana Gwalagwalana ’inega luvine neidi edi fewa weaqina. **3** [b] Ta ena ya’itoto ’evivi ’abibodanaya ’aubena 40 gamodia ’ifoqe ’evi’evivi ’idia, ta ’ebe’ita taha taha ’idiega taunega ve’itayea ’idia, ta ba’e yani diavona ’idiega ena ya’itoto ’evivi ’aligega i’awahaqiaqiea. Ta wese Yaubada ena ’Ebeluvine weaqina vematamagilafuyedi.

4 [c] Taha tuta iva’auta Ieisu maega ta i’ai’ai, ’inega luvine neidi vonaya, “Ielusalema ge ona nogei, ta ’esi ona toatoa ana laba Yaubada ena nei kavovo lova vona fofofolea naneimi. Ba’e weaqina lova ni’au yamadusimanea ’imia. **5** [d] Ona nuaia, Ioni Togivebabitaiso tomotau go’ilega givebabitaisodi, ta omi’a ge tuta kuena ’inaya Niboana Gwalagwalana ’inega babitaiso ona ’ewea.”

Ieisu vaneqa mahalaya
(Maki 16:19-20; Luke 24:50-53)

6 [e] Tuta~nana Ieisu me ena tovaletuyanayavo iva’auta itoatoa ’inega ivetala’aiea ivonaya, “Kaiwabu, nage ana fata tuta ba’e ’inega ita’a me Isileli eda ’ebeluvine kana ’ewa ’eviviea, be yaqisa ita’a taudamo kana luvineda?”

7 [f] ’Inega Ieisu vona ’eviviedi vonaya, “Omi’a ge ami luaqiaqi be tuta~nana weaqina ona alamania, ta ’esi Tamagu ana ’aidega taunega ena luvine ’inega ba’e tuta~nana a’uya. **8** [g] Ta omi’a tutana Niboana Gwalagwalana ona ’ewea, ’inega ona vewaiwai, ta weaqigu ona simana tomotau qabudi ’idia Ielusalema ’inaya, ta wese di’we Iudia be Samelia ’abaganavo ’idia be wese di’we qabudi bwa’obwa’o ’inaya.” **9** Ieisu ena vona ba’e lu’ovoia, ta ge tuta kuena ’inaya matadiega Yaubada ’ebe’ewea vaneqea mahalaya ta gawataya lugu ’abo ’waiva.

10 Nawale mahalaya i’ita’ita vane, ’inega ’oloto magilafudi adi kaleko wadawadaeana di’wedia itovotovolo, **11** [h] ta ivonaya, “Me Galili, tola’ai

---

[a] **1:1-2** Lk 1:3; Mk 16:19; Lk 24:49-51 [b] **1:3** Lk 24:36-49; Via 10:41 [c] **1:4** Lk 24:49; Ion 14:16-17; Via 2:33 [d] **1:5** Md 3:11 [e] **1:6** Lk 24:21 [f] **1:7** Mk 13:32 [g] **1:8** Md 28:19; Lk 24:48 [h] **1:11** Md 26:64; Lk 21:27

weaqina ba'idia otovotovolo ta ovevekova vane oa'idiana? Ieisu o'itea ni'a vane lugu mahalaya, ta nawale na'evivi namai, be ena mai~nana ena vane 'idewani tawadega o'itea."

Iudasa ana ilafa Mataiasi
(Madiu 27:3-10)

12 [i] Ieisu ena tovaletuyanayavo bwanaga Olibe 'inega 'edanega i'evivi imai Ielusalema 'inaya. Ta 'eda~nana ana kue (1 kilomita) kavona me Diu adi luvine 'inega adi fata ina tauya 'aubena Sabate taha 'inaya 'idewani.
13 [j] 'Inega ilugu vanuea ta ivane ulawanaya edi 'ebetoa taha sifaufa 'inaya. Ta adi wawayavo Fita be, Ioni be, Iemesa be, Anidulu be, Filifi be, Tomasi be, Batolomio be Madiu, ta wese Iemesa taha, tauna Alifio natuna, be Saimoni Seloti ta wese Iudasa, tauna Iemesa natuna. **14** Qabu ba'ena ta wese vaina vivine, be Meli Ieisu inana ta wese Ieisu tainavo maega tuta qabuna ivava'auta sabi venoqi.

15 Ta taha 'aubena tovetumaqanayavo adi yau 120 itoatoa, 'inega Fita ya'itoto vonedi vonaya, **16-20** [k] "Taigwavo, lova Niboana Gwalagwalana Deibida ena vona neia Iudasa weaqina ta Buki Nugwenugweina gamonaya 'eno'enova. Tauna eda Kaiwabu suluvei ta voalanavo vanugwetedi 'inaya ta ve'ineiea ana kafi weaqina. Ba'e Iudasa~nana lova maega kafewa Ieisu weaqina. Ta 'evosi taha buki Same gamonaya Deibida ena vona Iudasa weaqina ba'e 'idewana vona 'aiqa vonaya,

'Ena 'abaga navetomotau geqa,
be yaqisa ge taha tomotau 'inaya natoatoa.'

Ta wese vonaya,

'Ana ilafa natovolo ta ena fewa na'ewea.'
'Ta luaqiaqiea be ba'e vona diavona Buki Nugwenugweina 'inega adi aqiaqi na'ifoqe.' "

Fita ena vona ba'e 'idewana mana Iudasa tawa 'aliga. Tauna lova ena viaqa luveifana 'inega mane 'ewea, ta mane~nana 'inega bwa'obwa'o taha gimwanea. Be bwa'obwa'o~nana 'inaya be'u webui givelukabwebwe ta gamona veluabu 'abo sine'una avuta. Iudasa valena me Ielusalema inoqolia 'inega bonadiega bwa'obwa'o~nana igabea "Akelidama", ta ana alamani "Sulala Bwa'obwa'ona".

21 Ta Fita wese vonaya, "'Inega Iudasa ana luseana taha 'oloto kana venua'ivinea. Luaqiaqiea be 'oloto~nana 'eguma lova tuta qabuna Ieisu be ita'a maega kafewafewa be katoatoa, **22** [l] Ioni Togivebabitaiso ena tuta 'inega be ana laba Yaubada Ieisu vaneqea mahalaya. Mana 'oloto~nana Ieisu ena ya'itoto 'evivi 'aligega weaqina maega kana simana dadanea."

---

[i] **1:12** Lk 24:50-53 [j] **1:13** Md 10:2-4 [k] **1:16-20** Same 41:9; Same 69:25; 109:8
[l] **1:22** Mk 1:9; 16:19; Ion 15:27

23 ’Inega ’oloto magilafudi ivenua’ivinidi. Taha Iosefa ana wawa Basaba,
ta wese igabea Iusito. Ta wese taha ’oloto ana wawa Mataiasi. 24 ’Inega
ivenoqi ivonaya, “Kaiwabu ye, yani qabuna weaqima ni’a ualamania.
’Inega magilafudi ’idiega una ve’itema toga uvevenua’ivinei, 25 ’inega
navetovaletuyana Iudasa luseanina ta maega ana fewa. Mana Iudasa
luveifana viaqia ’inega ena fewa nogei ta tauya to’aliga edi di’we ’inaya.”
26 Edi venoqi ’abibodanaya taha laha iviaqia nuanuadi ina ’itea toga
nanugweta navetovaletuyana. Ta laha~nana ’inega Mataiasi ana wawa
i’ewea, ’inega tauna tovolo Ieisu ena tovaletuyanayavo leveni maega.

Niboana Gwalagwalana ena mai

2 1 [m] Ieisu ena ya’itoto ’evivi ’aligega ’aubena 50 ’abibodanaya ’inega
Fenitikosi ana ’aubena mai, ’inega Ieisu ana tovetumaqana qabudi
iva’auta mai vanue taha gamonaya. 2 Itoatoa ’inega lukwayavonega taha yani
butuna mahalega ’ifoqe inoqolia kavona wedilia nunuqa ta vanue gamona
luveagatuna’ia. 3 [n] ’Inega taha yani i’itea ana ’ita ’idewani ’aiwe meana ’ifoqe
webui mai tomotau ’aidega ’aidega debadia. 4 [o] ’Inega Niboana Gwalagwalana
luveagatuna’idi ta mali vona be mali vona ’idiega ive’ale ivonavona Niboana
ena venuaha’u ’inega. Ta vona diavona lova ge ida alamanidi ’idiega iveveqae.
5 Ta tuta ba’e ’inaya Yaubada ana to’amayabayavo taudi me Diu mali di’we
be mali di’we ’idiega imai Ielusalema ’inaya itoatoa. 6 Tutana wedilia butuna
tomotau inoqolia ’inega qabudi ivevivihila itauya tovetumaqanayavo ’idia.
Ta ’aidega ’aidega bonadi inoqolia ’inega nuadi voqana qiduana, 7 ta ivonaya,
“Taudi toveqae diavona qabudi me Galili, waisa? 8 Ta ma’oda ’inega ita’a
qabuda bonadega iveveqae? 9 Mana vaina ita’a me Falitia be, me Midia be,
me Elama be, me Mesofotemia be, me Iudia be, me Kafadosia be, me Fonito
be, me Eisia be, 10 me Filigia be, me Famifila be, me Itifita be, me Libia ’abaga
Sailini di’wenaya, ta wese vaina Loma ’inega kamai. Ta vaina ita’a me Diu ta
wese vaina ge me Diu, ta eda tafwalolo ’inaya iawafeledi ’inega ive-Diu. 11 Ta
wese vaina ita’a Kilitiega be Aleibiayega. Qabuda kamai di’we ’aidega ’aidega
’idiega, ta qabuda tauda bonadega edi vona Yaubada ena fewa waiwaidi
weaqina kanoqonoqolia!”
12 Ta edi nuavoqana ’inega taudimo iveveqae ivonaya, “Ma’oda i’aiqa?
Tola’ai ana alamani?”
13 Ta vaina tomotau tovetumaqanayavo igivenu’wedi ivonaya, “Nage
go’ila waiwaina inuma ’inega ivekwavakwava.”

Fita ena lugaihi tomotau ’idia

14 Ta Fita enavo leveni~dina maega itovolo ta bonana qiduanega qabu
vonedi vonaya, “Egwavo me Diu ta wese omi’a Ielusalema gamonaya

---

[m] **2:1** Luvi 23:15-21; Luve 16:9-11 [n] **2:3** Md 3:11 [o] **2:4** Via 4:31; 10:44-46; 19:6; Mk 16:17

otoatoa, ’elovemi! Ta yani ba’e ni’a ’ifoqe matamia ena givesimatalia
’imia, ’inega egu vona ona noqolia. **15** Emi nuanua ’inega ovonaya be
ima’a go’ila waiwaina ada numa ta ada vekwavakwava. Ta gebu’e, mana
ba’e nawale ’awa’awai. Ta eda ilivu ni’a oalamania, ge ’awa’awai ’inaya
kada numanuma. **16** Vonahaqiaqi, lova Yaubada ena tovesimasimana Ioeli
’inega vona fofofola tola’ai ni’a o’itea ’imaya weaqina, vonaya,
17 [p] ‘Yaubada vonaya,
Tuta ’ebelu’ovoa ’inaya
Niboanigu ena guiwaqia
tomotau qabudi ’idia.
’Inega natumiavo me’olotodi
wese mevavinedi
egu vona ina simana ’ifoqeyedi.
Ta emi kilakai tola’ai
nawale na’ifoqe
ena ve’itedi ta ina ’itea,
ta emi ’oloto kofekofedi
ve’wayoqega ina ve’wayoqa.
18 Tuta omo’e ’inaya
egu tofewayavo me’olotodi
wese mevavinedi
Niboanigu ena neidi
ta weaqigu
ina maduvona fofofola
tomotau ’idia.
19 Ta egu fewa waiwaidi mahalaya
ta wese bwa’obwa’oya
tomotau ena ve’itedi
’ebenuavoqana ’inega,
’idewana sulala be ’aiwe ’ala’alata
ta wese ’au qiduana.
20 ’Inega baba’au navelovanea,
ta wese wai’ena nalusulalia.
Ta ’inega Kaiwabu
ena ’aubena qiduana
ta simatalina na’ifoqe.
21 Ta ’eguma taha toga
Kaiwabu ana wawega nanoqi
iula weaqina
e ’etoyavua vataya nalobea.’ ”

---

[p] **2:17-21** Ioe 2:28-32

22 Ta wese Fita vonedi vonaya, “Omi’a me Isileli, egu vona ba’e ona
noqolia Ieisu Nasaleta ’olotona weaqina. Ni’a oalamania Yaubada
ena fewa waiwaina Ieisu ’inega ve’itemi ’idewana ’ebenuavoqana be
’ebenua’ewa ta wese ’ebe’ita qabudi ’idiega. 23 Lova Yaubada Ieisu
nimamia a’uya. Ta omi’a tokwava maega Ieisu otutuve’ewea ’etoluai
’inaya ta oluve’aligia. Ta yani ba’ena Yaubada ena nuanua ’inega ni’a
madualamania. 24 Ta Yaubada Ieisu ’aligega giveya’itoto ’eviviea, ta ’aliga
ena visiqa ’inega ’etoyavuia. ’Inega ’aliga~nana ge ana fata Ieisu dakafia
ta da’eno vataya. 25 [q] Lova Deibida madusimana ’ifoqe Ieisu weaqina
vonaya,

‘Kaiwabu tuta qabuna
ya’itea di’weguya toatoa
ta givewaiwaiegu,
’inega ge ana fata be
ena mwaniniva.
26 ’Inega yaqaiawa qiduana
ta yahawatuboya
mana ’wafigu nawale
naya’itoto ’evivi ’aligega,
27 mana ge una nogegu
be tuta kuena to’aliga
edi ’ebetoa ’inaya ena toa,
ta wese ya’a Gwalagwalagu
ge ’wafigu una awafelei
be nadavula.
28 Ta yawai vataya ana ’eda
ni’a uve’itegu,
’inega nawale qaiawa qiduana
ena lobea matauya.’ ”

29 [r] Ta Fita wese vonaya, “Taigwavo, yavona aqiaqi ’imia, vona ba’e
gebu tubuda Deibida weaqina, mana Deibida~nana kahalamania
lova ’aliga ta itavunia. Ta guduma~nana ba’e ’itaga ka’ite’itea. 30 [s]
Deibida Yaubada ena vona ni’a alamani aqiaqiea mana tauna taha
tovesimasimana. Lova Yaubada ena vona fofofola ’inaya ’awatamatamana
nawale ena gadeyega taha Kini natovolo ta ena ’ebetoa kaikaiwabuna
’inaya natoabui. 31 [t] Deibida ni’a alamania ba’e yani~nana nawale
na’ifoqe, ’inega vonaya,

‘Yaubada gebu nanogei to’aliga edi ’ebetoa ’inaya be wese ’wafina
gebu na’uluma.’

---

[q] **2:25-28** Same 16:8-11 [r] **2:29** 1Kin 2:10 [s] **2:30** 2Sam 7:12; Same 89:3-4; 132:11
[t] **2:31** Same 16:10

Ta Deibida ena vona ba'e Keliso ena ya'itoto 'evivi 'aligega weaqina.
32 'Inega Yaubada Ieisu giveya'itoto 'eviviea 'aligega, ta ima'a qabuma
ni'a a'itea ta asimanea. 33 [u] 'Inega Yaubada ena waiwaiega givaneqea
mahalaya ta ba'itagana 'ataqinaya toatoa. Ta Tamana lova vona
fofofolayea Niboana Gwalagwalana namai ena tomotauyavo 'idia, ta
ba'itagana ni'a guiwaqia 'imaya. Ba'e vona fofofola~nana ana aqiaqi ni'a
o'ite'itea ta wese onoqonoqolia 'imega. 34 [v] Mana Deibida gebu tauna ena
vane mahalaya weaqina davona, ta 'esi Ieisu weaqina simana vonaya,

'Yaubada ni'a vona
egu Kaiwabu 'inaya,
'Ataqiguya una toabui
35 ana laba au aviayavo
ena a'uwebuiedi
ta una luvinedi.'

36 [w] "Ba'e weaqina me Isileli qabumi ona alamani aqiaqiea ni'a
Yaubada Ieisu 'awa-Kaiwabuyea ta wese tauna To'etoyavua. Ta tauna ni'a
otutuve'ewea 'etoluai 'inaya."

37 Tuta nana tomotau qabudi ba'e vona diavona inoqolia nuadi vita
qiduana, 'inega Fita ta wese tovaletuyana leveni dina ivetala'aiedi
ivonaya, "Emavo, ni'a luveifana aviaqia, 'inega ma'oda ana viaqa 'aiqa?"

38 'Inega Fita vonedia, "Emi ilivu luveifadi 'idiega ona nuagivila,
ta wese ona babitaiso Ieisu Keliso ana wawega. 'Inega Yaubada emi
luveifana nanuataqodi, ta wese Niboana Gwalagwalana naneimi. 39 [x]
Lova Yaubada vona fofofola vonigo Niboana Gwalagwalana omi'a be wese
natumiavo naneimi. Ta wese Niboani~nana naneidi tomeqabu luluvaia
itoatoa, be wese tomeqabu Yaubada Tamada ena nuanua 'inega nagabedi
'idia."

40 Ta Fita ena vonayavo waiwaidi neidi vonaya, "Omi'a taumiega ona
'etoyavuimi lagata ba'e edi luveifana 'inega!"

41 [y] Ta 'aubena~nana 'inaya tomotau qabudi Fita ena vona
ivetumaqanea, 'inega adi yau 'idewana 3,000 ibabitaiso ta iluvetuba
tovetumaqanayavo maega. 42 [z] 'Inega tovetumaqana vauvaudi iawafeledi
tovaletuyana edi ve'itayavo 'idia. Ta tuta qabuna iveiaiana aqiaqiedi ta
Ieisu ana 'ebenuave'avina 'abwagana i'ai'aini ta wese ivevenoqi Yaubada
'inaya.

To'ekalesia edi ilivu

43 Tovetumaqana qabudi Yaubada i'amayabea ta tovaletuyanayavo
'ebe'ita waiwaidi ta wese 'ebenuavoqana 'eala iviaqidi. 44 [a] Qabudi

---

[u] **2:33** Via 5:32; 7:55-56 [v] **2:34-35** Same 110:1 [w] **2:36** Via 5:30-31 [x] **2:39** Ais 57:19
[y] **2:41** Via 2:47; 4:4 [z] **2:42** Via 20:7 [a] **2:44** Via 4:32-35

tuta qabuna itoava'auta, ta edi kulufayavo 'idiega wese iveiuiula. 45 Ta
vaina 'idiega edi bwa'obwa'o ta wese edi kulufa ivegimwaneyedi. 'Inega
manena i'ewei ivewila'ayea lukwalukwa 'idia edi velukwalukwa ana fata
'inega. 46 Ta tovetumaqana tuta qabuna iva'auta Vanue Gwalagwalana
gamonaya. Ta nuadi 'aideganega wese edi vanueavo 'idia me edi qaiawa
Ieisu ana 'ebenuave'avina 'abwagana i'ai'ai ve'wani. 47 [b] Tuta qabuna
Yaubada iawahawatuboya ta tomotau qabudi tovetumaqana diavona
i'awahaqiaqiedi. 'Inega 'aubena 'aidega 'aidega 'idia tomeqabu Ieisu
Valena inoqolia ta ivetumaqanea Kaiwabu 'etoyavuidi. 'Inega iluvetuba
tovetumaqanayavo maega ta ive'eala.

Fita taha 'oloto belubeluna giveaqiaqiea

3 1 Taha 'aubena lavilavi 3 koloki 'inaya Fita be Ioni itautauya Vanue
Gwalagwalana 'inaya sabi venoqi, mana me Diu edi ilivu 'idewana.
2 'Inega tuta~nana Vanue Gwalagwalana masu'edaninaya i'ifoqe taha
'oloto 'aqena veifana lova 'idewana vi'oiea i'itea. Ta vanue~nana ana
'awa 'inaya toabui toatoa ta 'awa~nana igabea ana wawa "'Ebelugu
Gasagasana." Ta 'oloto~nana enavo tuta qabuna i'ava'avalei imimiei
'awaya ia'ua'uya. 'Inega vevenoqi tolugu 'idia iula weaqina. 3 Ta tutana
Fita be Ioni 'itedi ina lugu 'inega venoqi 'idia vonigo mane ida neia.
4 [c] 'Inega magilafudina 'oloto~nana i'ita makimakia ta Fita voneaya,
"U'itema!" 5 'Inega 'ita naqo 'idia ta ena nuanua vonigo taha yani aqiaqina
ida neia.
6 [d] Ta Fita voneaya, "Ge taha wese mane 'iguya ta 'esi tola'ai 'iguya
'eno'eno ena neiu." 'Inega vonaya, "Ieisu Keliso Nasaleta 'olotona ana
wawega yavoneu uya'itoto uyaba!" 7 'Inega Fita 'oloto~nana ana 'ataqia
kafia ta siveya'itotoya e 'inega tuta omo'e 'inaya 'oloto~nana 'aqena ta
wese ana tubweavo ivewaiwai. 8 'Inega yovotalaou veutovolo ta maega
itauya ilugu Vanue Gwalagwalana 'inaya ta nawale luluououyei ta
Yaubada awahawatuboya. 9 Tutana tomotau qabudi 'oloto~nana i'itea
yabayaba ta wese Yaubada awahawatuboya, 'inega nuadi voqana qiduana,
10 mana ialamania lova ge dayabayaba ta 'esi tuta qabuna toatoa Vanue
Gwalagwalana masu'edaninaya igabea "'Ebelugu Gasagasana" 'inaya ta
vevenoqi ana iula weaqina. Ta ba'itagana ni'a veaqiaqi.

Fita ena lugaihi toyo'o 'idia Vanue Gwalagwalana gamonaya

11 'Oloto~nana ni'a veaqiaqi ta Fita be Ioni nimadia nawale kafikafi,
ta tomotau qabudi valena inoqolia. 'Inega ivihila imai Solomoni ena
'Ebevebasekwa 'inaya, ta tola'ai ni'a 'ifoqe weaqina nuadi voqana
qiduana. 12 Ta tuta~nana Fita tomotau qabudi 'itedi imaimai, 'inega

---

[b] **2:47** Via 6:7; 11:21 [c] **3:4** Via 14:9 [d] **3:6** Via 4:10; 16:18

taunega ’inaya vonaya, “Egu tuta ba’e aqiaqina lu’awaia be ’idia ena
veqae.” ’Inega vonedia, “Me Isileli, tola’ai weaqina nuami voqana ta
ovevekovema? Nage emi nuenuega ovonaya be ’oloto ba’e ima’a ada
giveaqiaqiea ema waiwaiega ta wese ema ilivu aqiaqinega, ’inega ana
fata yabayaba? 13 [e] Ta ba’e yani~nana ’ifoqe tubudavo Ebelamo be Aisake
ta wese Iakobo edi Yaubada ’inega, ta tauna ena tofewa Ieisu ana wawa
givaneqea ba’e viaqa~nana ’inega. Ta omi’a Ieisu~nana ove’ineiea sabi
luve’aligina ta wese oawawebuiea gavana Failato matanaya. Ta Failato
nuanuana Ieisu na’etoyavuia, ta ’esi omi’a onogea. 14 Vonahaqiaqi, Ieisu
tauna Gwalagwalana ta tunutunuqina Tamana matanaya, ta omi’a
onogea ta ’esi toluve’aliga taha weaqina Failato ovenoqiea. 15 ’Inega yawai
aqiaqina ana Tonei oluve’aligia, ta Yaubada giveya’itoto ’eviviea ’aligega.
E yani qabuna ni’a a’itea matamega ta asimanea. 16 Ta ba’e ’oloto~nana
o’ite’itea ni’a oalamania lova ’aqena luveifadi. Tauna Ieisu ana wawega
be ena waiwaiega ni’a veaqiaqi ’evivi matamia. Ta ba’e yani~nana ’ifoqe
mana ima’a me ema vetumaqana ’inaya.

17 [f] “Taigwavo, yahalamania emi vemwage ’inega Ieisu oluve’aligia ami
tovanugwetayavo maega, mana taudi wese ivemwage ’idewani omi’a.
18 Ta Yaubada ena To’etoyavua ena veilaqeavo weaqidi lova madusimanea
ena tovesimasimanayavo qabudi ’idiega. Ta ba’e ’inega ana vonahaqiaqi
ni’a ’ifoqe. 19 [g] ’Inega omi’a luaqiaqiemi be emi luveifana ’inega ona
nuagivila, ta ona ’evivi Yaubada ’inaya be na’ewa yavuledi. ’Eguma
’idewanina ona viaqia e nawale Kaiwabu lutonova aqiaqina naneimi
Niboana Gwalagwalana ’inega. 20 Ta wese To’etoyavua vevenua’ivinina
navetunei namai ’imia, e tauna Ieisu. 21 Tauna ni’a tauya mahalaya
natoatoa ana laba Yaubada yani qabudi wese nagivetunuqidi. Lova ena
vona fofofola ’idewana ena tovesimasimanayavo gwalagwaladi ’idiega
simanea, 22 [h] mana Mosese vona fofofola vonaya, ‘Nawale Kaiwabu
Yaubada emi gadeyega taha ’oloto nagilagaia navetosimana ’idewana ya’a.
Ta tauna ena vonayavo qabudi ona velumatamatayagedi. 23 Ta tomeqabu
tovesimasimana~nana ena vonayavo ge nuanuadi ina noqolia, e taudi
Yaubada na’ewa yavula vatayedi ena tomotauyavo ’idiega.’

24 “Vonahaqiaqi, tovesimasimana Samuela ena tuta ’inega
tovesimasimana qabudi ni’a imadusimanea tola’ai ’ifo’ifoqe tuta ba’e
’inaya weaqina. 25 [i] Yaubada ena vona fofofolayavo tovesimasimana ivona
’ifoqeyedi omi’a weaqimi. Lova Yaubada vona fofofola tubudavo ’idia ta
wese omi’a ’imia tuta~nana tubuda Ebelamo ’inaya simana vonaya, ‘O’a
natumwavo ’idiega nawale gade qabudi bwa’obwa’oya veyoluba ina lobea.’
26 [j] Ta tutana Yaubada ena tofewa Ieisu ’aligega giveya’itoto ’eviviea ’inega

---

[e] **3:13** ’Ifo 3:6,15; Lk 23:13-25; Via 2:23 [f] **3:17** Lk 23:34; 1Tim 1:13 [g] **3:19** Via 2:38
[h] **3:22-23** Luve 18:15,18-19 [i] **3:25** Nug 22:18 [j] **3:26** Via 13:46

maduvetunea omi'a me Diu 'imia sabi givenuagivilami emi ilivu luveifana
'inega. Ta ba'e 'inega ena veyoluba qiduana neimi."

Fita be Ioni me Diu edi kaniselayavo matadia

4 1 Tutana Fita be Ioni nawale ivonavona qabu 'idia, 'inega toveguba
ta Vanue Gwalagwalana ana to'itamakiavo adi tovamatana be wese
Sadusiavo imai 'idia. 2 Ta me edi nualuveifa imai, mana Fita be Ioni qabu
ive'itedi Ieisu ena ya'itoto 'evivi 'aligega weaqina. Ta wese ive'itedi vonigo
tomotau qabudi adi fata Ieisu ena waiwaiega nawale ina ya'itoto 'evivi.
3 Omo'e 'iu~nana Fita be Ioni ikafidi ta vanue 'ebeyoqona 'inaya ia'udi
ana laba mahala navulihia, mana velovelovana ni'a 'ifoqe. 4 [k] Ta qabu
diavona Fita be Ioni edi lugaihi ni'a inoqolia, 'idiega tufwana qabudi edi
vona ivetumaqanea Ieisu weaqina. 'Inega iluvetuba tovetumaqanayavo
'idia, 'inega 'oloto daisidi adi yau ni'a vane 5,000 'idewana.
5 Mahala vulihia 'inega 'abaga ana tovanugwetayavo be edi
tovanugwetayavo ta wese luvine ana tove'itayavo iva'auta Ielusalema
'inaya. 6 Ta wese vaina tomotau maega iva'auta 'idewani toveguba edi
tovanugweta Anasa ta wese Kaiafa be Ioni be Alekisana ta wese vaina
tomotau Anasa ena gadeyega. 7 'Inega Fita be Ioni imiedi ivetovolodi
toluvineavo matadia ta ivetala'aiedi ivonaya, "Tola'aiega emi waiwai
o'ewei, ta toga ana wawega 'oloto~nana ogiveaqiaqiea?"
8 Ta Niboana Gwalagwalana Fita ni'au luveagatuna'ia, 'inega ena
waiwaiega vonedi vonaya, "Omi'a toluvineavo ta wese 'abaga ana
tovanugwetayavo, 9 nage ema vetala'ai ba'e 'iuna mana 'oloto belubeluna
aiulea be vonigo ma'oda 'inega veaqiaqi? 10 [l] 'Inega omi'a ta wese me
Isileli qabumi ona alamania, 'oloto ba'e matamia o'itea ni'a veaqiaqi Ieisu
Keliso Nasaleta 'olotona ana wawega. Tauna 'etoluai 'inaya otutuve'ewea,
ta Yaubada giveya'itoto 'eviviea 'aligega. 11 [m] Ta Buki Nugwenugweina
Ieisu weaqina simasimana vonaya,

'Tauna kavona 'oqola,
ta omi'a to'eyoqona
'oqola~nana onogea,
ta ba'itagana vetamana
'oqola qabudi 'idia.'

12 [n] 'Inega ge taha toga wese ana fata na'etoyavuida ta 'esi Ieisu ana
'aidega. Mana ge wese taha wawa bwa'obwa'oya da'eno'eno be 'inega
'etoyavua kana lobei."
13 Ta me Diu edi kaniselayavo Fita be Ioni edi giwalifatu i'itea. Ta
ialamania vonigo taudi tomotau kavokavovo, mana lova ge ida lugu
sikulu qiduana 'inaya. 'Inega nuadi voqana qiduana ta i'ita 'inanedi lova

---

[k] **4:4** Via 2:41 [l] **4:10** Via 3:6,13-16 [m] **4:11** Same 118:22 [n] **4:12** Md 1:21

magilafudi Ieisu maega itoatoa. **14** Ta tutana ’oloto ’aqena belubeluna
ni’a veaqiaqi i’itea Fita be Ioni di’wedia tovotovolo, ’inega ge wese adi
fata be ina vona ’eviviedi. **15** ’Inega me Diu edi kaniselayavo Fita be
Ioni ivonedi ina ’ifoqe edi vanue ’ebeva’auta ’inega, ’inega adi ’aidega
idima govaqa magilafudi weaqidi. **16** Ta ivonaya, “Ma’oda kana viaqa
’aiqa taudi ’idia? Mana Ielusalema ana totoayavo qabudi ni’a ialamania
’ebenuavoqana waiwaina iviaqia. Ta viaqa~nana ge ada fata kana
vegeqei. **17** Ta ’esi kana luvinedi ge wese taha tuta tomotau ’idia ina
velulu’uya Ieisu ana wawega, be yaqisa Ieisu Valena nawale ge nayawala
mali tomotau ’idia.”
18 [o] ’Inega kaniselayavo Fita be Ioni igaba ’eviviedi, ta luvine ineidi ge
wese Ieisu ana wawega tomotau ’idia ina lugaihi ta wese ina ve’ita. **19** [p]
Ta Fita be Ioni ivona ve’iedi ivonaya, “Omi’a taumi ona nuanua tola’ai
ama luaqiaqi be ana viaqi Yaubada matanaya. Nage omi’a emi nuanua
ana matayagea, nage Yaubada ena nuanua? **20** Ima’a yani qabuna aqiaqi
otaqidi ni’a a’itedi ta wese anoqolidi, ’inega ba’e yani diavona weaqidi ge
ama fata ana lua’u lugaihi tomotau ’idia.”
21-22 ’Oloto~nana lova ’aqena belubeluna ana ya’wala 40 ni’a lobea
ta veaqiaqi. Ta me Diu edi kaniselayavo ge adi fata vematasabu vitana
Fita be Ioni ina neidi, mana tomotau qabudi Yaubada iawatuboya ena
fewa ’ebenuavoqana weaqina. ’Inega wese iawavedidigedi ta ’abiboda
iluvinedi ina tauya.
23 Ta edi vetala’ai ’abibodanaya Fita be Ioni i’evivi ediavo ’idia.
Ta ivematamagilafuyedi toveguba qiduqiduadi be ’abaga ana
tovanugwetayavo edi vona weaqina. **24** [q] Ta ediavo yani qabuna inoqolia
’inega edi nuanua ’aideganega ta bonadi qiduanega ivenoqi Yaubada
’inaya ivonaya, “Ema Kaiwabu, o’a mahala be bwa’obwa’o ta mwade’wa
ta wese yani qabudi i’eno’eno ’idia adi To’iva’ava’ata, **25** [r] ta lova eu tofewa
tubuma Deibida Niboana Gwalagwalana ena waiwaiega eu vona simana
’ifoqeyea vonaya,

‘Tola’ai weaqina
di’we qabudi Kaiwabu weaqina
diadi vilevilei?
Ta tola’ai weaqina
tomotau inuanua kavokavovo?

26 Ta bwa’obwa’o ana toluvine qiduqiduadi
be ana tovanugwetayavo ivava’auta
ta i’iva’ava’ata vedavi weaqina,
nuanuadi Kaiwabu be ena Keliso ina luaviedi.’

---

[o] **4:18** Via 5:28 [p] **4:19** Via 5:29 [q] **4:24** ’Ifo 20:11; Nie 9:6; Same 146:6
[r] **4:25-26** Same 2:1-2

27 [s] Vonahaqiaqi, yani qabuna ba'e ni'a 'ifoqe tutana kini Elodi be gavana
Fonitio Failato be me Isileli ta wese taudi ge me Diu iva'auta Ielusalema
'inaya Ieisu weaqina. Ta omo'e 'inaya eu tofewa Gwalagwalana be
vevenua'ivinina ivevoalanea. 28 [t] Ta qabu ba'e eu nuanua igive'ifoqeyea.
Yani qabuna 'ifoqe eu waiwaiega ta wese eu nuenuega, mana lova
umaduluvinedi be eu nuanua ina viaqia. 29 [u] Kaiwabu ye, toluvineavo
una noqolidi edi awavedidiga 'imaya eu fewa weaqina. Ta ima'a eu
tofewayavo una givewaiwaiema be me ema giwalifatu eu vona ana
simanea. 30 Ta eu waiwaiega tovevihiqa una giveaqiaqiedi be 'ebe'ita
waiwaidi ta wese 'ebenuavoqana una viaqidi tomotau 'idia eu tofewa
Gwalagwalana Ieisu ana wawega."
31 Venoqi gumwala 'inega 'abaga~nana dedela. Ta qabudi Niboana
Gwalagwala luveagatuna'idi, 'inega me edi giwalifatu Yaubada ena vona
isimanea.

Tovetumaqana edi kulufa ivewila'ayedi tomotau 'idia

32 [v] Tovetumaqana qabudi yani qabuna iviaqia edi nuanua ta wese
giwalidi 'aideganega. Ge taha toga gamodiega ena kulufa davemanu
guba, ta 'esi yani qabuna iveiuiulayea. 33 Ta tovaletuyana me edi waiwai
qiduana Kaiwabu Ieisu ena ya'itoto 'evivi 'aligega isimanea tomotau 'idia,
ta Yaubada tovetumaqana qabudi ena veyoluba qiduana neidi. 34-35 [w] Ta
tovetumaqana~dina 'idiega ge taha toga dakusa vaina yani weaqina,
mana tomeqabu me edi kulufa be me edi bwa'obwa'o be wese me edi
vanue ivegimwaneyedi, ta manena i'ewea tovaletuyana nimadia ia'uya.
Ta 'abibodanaya ivewila'ayea tomotau 'aidega 'aidega 'idia 'eguma vaina
yani 'idiega ikusa.
36 Taha 'oloto ana wawa Iosefa tauna 'ebevetalatutula aqiaqina
tovetumaqana edi ilivu weaqina. Tauna tovaletuyana igabea Banaba (ta
wawa~nana ana alamani, "Tovona iula"). Tauna Libai ena gade 'inega,
ta ena 'ebevi'oi bwanabwana Saifilosi 'inaya. 37 Ta Iosefa ena bwa'obwa'o
vegimwaneyea ta manena 'ewea miea tovaletuyana 'idia.

Ananaiasi ma moqanena Safaila edi u'ava

5 1 Taha 'oloto ana wawa Ananaiasi ma moqanena Safaila taudi
wese edi bwa'obwa'o ivegimwaneyea. 2 [x] Ta magilafudi edi nuanua
'aidegana 'inega vaina mane ivemanugubayea ta ia'ukwaivea. 'Inega
Ananaiasi mane dibuna tauyea tovaletuyana 'idia ta nimadia a'uya. 3 [y]
'Inega Fita voneaya, "Ananaiasi, tola'ai weaqina giwaliu uawafelei Seitani
'inaya ta ena nuanua u'abibodei, mana uhu'ava Niboana Gwalagwalana

---

[s] **4:27** Md 27:1-2; Lk 23:7-11; Via 3:13 [t] **4:28** Via 2:23 [u] **4:29** Efe 6:19 [v] **4:32** Via 2:44
[w] **4:34-35** Via 2:45 [x] **5:2** Via 4:34-35 [y] **5:3** Ion 13:2

’inaya. Tola’ai weaqina mane dibuna uvemanugubayei eu bwa’obwa’o ana
ve’ia ’inega? 4 Lova o’a tonibwa’obwa’o ta bwa’obwa’o~nana eu ’ebeluvine,
ta ni’au uvegimwaneyea e ’inega mane~nana o’a au luaqiaqi be tau’u
eu nuenuega uda luvinea. Ta tola’ai weaqina ba’e ’idewana uviaqa ’aiqa?
Mana eu u’ava~nana gebu ima’a tomotau ’imaya, ta ’esi Yaubada ’inaya.”
5 Tutana Ananaiasi Fita ena vona ba’e noqolia ’inega molita ta ’aliga.
Ta tomotau qabudi valena inoqolia imwaniniva qiduana. 6 ’Inega vaina
kilakai ilugu mai ta ’wafina kalekoyega iumea, ta ’abibodanaya i’avala
’ifoqeyei ta itavunia.
7 Ta ’inega auwa toi ’abibodanaya moqanena wese ilugu mai. Ta ge ida
alamania moqanedi yawaina ni’a gumwala. 8 ’Inega Fita mane~nana
ve’itedi ta vetala’aiedi vonaya, “Ona vonegu, tutana emi bwa’obwa’o
ovegimwaneyea ana maisa ’evisa o’ewea, nage ba’e ’idewani?”
’Inega Safaila ivona ’eviviea ivonaya, “E ’idewana.”
9 ’Inega Fita vonedi vonaya, “Ma’oda ’inega omi’a magilafumi emi
nuanua ’aideganega oawafelemi be Kaiwabu Niboanina ni’a ositonovia?
O’itei, moqanemi ana totavunayavo ilugulugu mai ta wese omi’a ina
’avala ’ifoqeyemi.” 10 ’Inega tuta omo’e ’inaya Safaila imolita Fita ’aqenaya
’abo i’aliga. Ta kilakai diavona ilugu mai ta i’itedi ni’a i’aliga, ’inega
i’avala ’ifoqeyedi ta itavunidi moqanedi di’wenaya.
11 Ta to’ekalesiayavo be wese mali tomotau valedi inoqolia ’inega
imwaniniva gegoyo.

Tovaletuyana tovevihiqa igiveaqiaqiedi

12 [z] Tovaletuyana ’ebenuavoqana ta wese ’ebe’ita waiwaidi ’eala
iviaqidi tomotau matadia. Ta tuta qabuna nuanua ’aideganega ivava’auta
Vanue Gwalagwalana ’atamaninaya taha di’we igabea Solomoni
ena ’Ebevebasekwa ’inaya. 13 Ta tomotau qabudi tovetumaqanayavo
i’amayabedi ta wese tufwana imwaninivedi ’inega ge maega ida luvetuba.
14 Ta tua ’oloto be vivine ive’ale Ieisu ivetumaqanea, ’inega qabu qiduana
tovetumaqana maega iluvetuba ta adi yau veago. 15 Tovaletuyana edi
fewa waiwaidi iviaqidi, ta ba’e ’iuna ’inega tomotau tovevihiqa ma ’ividi
be ma sitadi imiedi ta ’eda nanavinaya ia’udi Fita ena ’ebetauyaya be
yaqisa Fita ’aye’ayewina igwa’una ’inega ina veaqiaqi. 16 ’Inega tomotau
qabudi Ielusalema di’wenaya itoatoa imai, ta edi tovevihiqayavo imiedi ta
wese taudi niboana luveifana ’wahalidi imiedi, ta qabudi iveaqiaqi.

Tovaletuyana vanue ’ebeyoqona ’inaya ia’uluguyedi

17 Ta toveguba edi tovanugweta ma enavo, taudi Sadusiavo edi qabu
’idiega diadi vilei ta tovaletuyanayavo ive’ifi’ifiedi. 18 ’Inega ikafidi ta

---

[z] **5:12** Via 2:43; 14:3

ia'uluguyedi vanue 'ebeyoqona 'inaya. 19 [a] Ta velovelovana 'inaya Kaiwabu
ena tovale'ewa taha 'ifoqe ta vanue 'ebeyoqona ana 'awa siwa'ea 'inega
'ewa 'ifoqeyedi, ta vonedi vonaya, 20 "Ona tauya Vanue Gwalagwalana
'inaya ta omo'e 'inaya ona tovolo tomotau matadia ta ona simana ilivu
vauvauna Ieisu 'inega weaqina."
21 Tovaletuyana tovale'ewa~nana ena vona inoqolia, ta imatayagea.
'Inega 'awa'awai otaqaya itauya ilugu Vanue Gwalagwalana 'inaya, ta
ive'ale tomotau ive'itedi.
'Inega toveguba edi tovanugweta ma enavo iva'auta. Ta me Diu edi
kaniselayavo ta wese edi tovanugwetayavo igaba va'auqidi. 'Inega folisi
iluvetunedi vanue 'ebeyoqona 'inaya tovaletuyana sabi 'ebe'ewadi kotu
weaqina. 22 'Inega folisi itauya vanue 'ebeyoqona 'inaya, ta ge taha
toga ida 'itei. 'Inega i'evivi imai kaniselayavo 'idia ta isimana ivonaya,
23 "A'ifoqe vanue 'ebeyoqona 'inaya ana 'awa lokalokadi a'itedi ta wese
to'itamakiavo a'itedi itovotovolo di'wedia. Ta tuta~nana asiwa'edi
'inega ge taha toga gamonaya datoatoa." 24 Vanue Gwalagwalana ana
to'itamakiavo adi tovanugweta ta wese toveguba qiduqiduadi ba'e
vale~nana inoqolia 'inega nuadi voqana qiduana ta taudiega inuanua
vonigo tola'ai nawale wese na'ifoqe.
25 'Inega taha 'oloto mai simana 'idia vonaya, "Onoqolia! Taudi
ni'a oa'uluguyedi vanue 'ebeyoqonaya ba'itagana wese itovotovolo
Vanue Gwalagwalana 'inaya ta tomotau iveve'itedi." 26 'Inega folisi
adi tovanugweta maega i'ifoqe itauya Vanue Gwalagwalana 'inaya
ta tovaletuyana me'inuadiega ikafidi, mana folisi~dina tomotau
imwaninivedi fole daboyega ida ludabodi.
27 'Inega imiedi ta me Diu edi kaniselayavo matadia ivetovolodi,
ta toveguba edi tovanugweta vetala'aiedi vonaya, 28 [b] "Lova ni'a
ahawatayemi waiwaina ge wese Ieisu ana wawega ona veve'ita, waisa?
Ta omi'a me Ielusalema qabudi oveve'itedi Ieisu weaqina, ta wese ima'a
ove'ewema ena 'aliga weaqina!"
29 [c] 'Inega Fita tovaletuyana qabudi maega ivona 'eviviedi ivonaya,
"Luaqiaqiema be Yaubada ena vona ana matayagea, ta 'abiboda tomotau
edi vona. 30 Ta omi'a Ieisu otutuve'ewea 'aiwe 'inaya ta oluve'aligia. Ta
tubudavo edi Yaubada giveya'itoto 'eviviea 'aligega. 31 [d] 'Inega Yaubada
Ieisu givaneqea ana 'ataqia 'idewani To'etoyavua ta wese Toluvine. Ba'e
Yaubada ena fewa 'inega me Isileli adi fata ina nuagivila be edi luveifana
nanuataqodi. 32 Ima'a ta wese Niboana Gwalagwalana ba'e yani diavona
ni'a a'ita aqiaqiedi, mana tomeqabu Yaubada imatamatayagea Niboanina
Gwalagwalana neineidi."

---

[a] **5:19** Via 12:7-10 [b] **5:28** Md 27:25 [c] **5:29** Via 4:19 [d] **5:31** Lk 24:47; Via 2:33-34; Ibe 2:10

Gamelieli toluvine awatayedi

33 Ta tuta~nana kaniselayavo be tovanugwetayavo Ieisu ena
tovaletuyana edi vona inoqolia, ’inega diadi vilei nuanuadi ina
luve’aligidi. 34 Ta kanisela diavona ’idiega taha iadi ana wawa Gamelieli
ya’itoto matadia. Tauna Falisi ta luvine ana tove’ita taha, ta tomotau
qabudi i’amayabea. ’Inega Gamelieli tovaletuyana luvinedi be tuta
kukusana vanue~nana ’inega ina ’ifoqe ’atamanaya. 35 ’Inega enavo
vonedi vonaya, “Me Isileli, ona nuanua aqiaqi tola’ai ona viaqi ’idia.
36 [e] Ta ona nuave’avinia lova Tudasi ’ifoqe ta taunega ana wawa
a’uvaneqea vonaya, ‘Ya’a taha kaiwabu!’ ’Inega ’oloto adi yau ’idewana
400 i’abibodea. Ta tomotau iluve’aligia, ’inega ana to’abibodayavo
qabudi iyavula. 37 Vonahaqiaqi, Tudasi ni’a ’aliga. Ta ’abibodanaya
tutana tomotau adi wawa i’wayavidi takesi weaqina, e ’inega Galili
’olotona taha ana wawa Iudasa ’ifoqe. Tauna ge nuanuana me Loma edi
luvine na’abibodei ’inega vevoalanedi. Ta Iudasa vaina tomotau lukeiedi
ta ena nuanua i’ewei ta i’abibodea. ’Inega tauna wese iluve’aligia, ta
ana to’abibodayavo iyavula ta yani qabuna lua’u. 38 ’Inega ba’itagana
yavonevonemi, ba’e tomotau diavona ge taha luvine ona neidi, ta ’esi
ona nogedi! Mana ’eguma edi ve’ita be edi simana taudi edi nuenuega
’ifo’ifoqe e ’inega nawale yani qabuna nahawala. 39 Ta ’eguma edi fewa
ba’e Yaubada ’inega, e ’inega ge ami fata ona awatayedi, mana ’eguma
ona awatayedi ’inega tomotau ina nuaia Yaubada ovevevoalanea.”
40 [f] Ta Me Diu edi kaniselayavo be wese tovanugwetayavo Gamelieli
ena vona i’awahaqiaqiea. ’Inega tovaletuyana igaba ’eviviedi ilugu ta
wayoyega ivunuqa dadanedi. Ta ’abiboda iluvinedi ge wese Ieisu ana
wawega ina simana. ’Inega iluvetunedi i’ifoqe. 41 [g] ’Inega tovaletuyana
me edi qaiawa kanisela~dina inogedi, mana ni’a ialamania Yaubada
venua’ivinedi be yaqisa adi fata vita taha taha ina vebaedi Ieisu ana
wawa weaqina. 42 Ta tuta qabuna Vanue Gwalagwalana ’inaya ta wese
edi vanueavo ’idia iveve’itayea ta isimasimanea, vonigo Ieisu tauna
To’etoyavua.

Toiula adi yau seveni ivenua’ivinidi

6 1 [h] ’Aubena ’aidega ’aidega ’idia Ieisu ana to’abibodayavo iveve’eala.
Ta tuta omo’e ’inaya vita ’ifoqe ’ekalesia gamonaya, ’inega taudi
tovona Guliki ivetalabudabuda tovona Ibeliu ’idia, mana edi wada’eavo ge
adi wila’amo, ’inega ibotabotana. 2 ’Inega Tuwelo~dina to’abiboda qabudi
igaba va’auqidi ta ivonedi ivonaya, “Ima’a tovaletuyana luaqiaqiema be
Yaubada ena vona ana lugaihi, ’inega ge daluaqiaqiema ’eguma wese

---

[e] **5:36** Via 21:38 [f] **5:40** Via 4:18 [g] **5:41** Md 5:10-12; 1Fit 4:13 [h] **6:1** Via 4:35

’abwaga ana vewila’ayei. 3 ’Inega taimavo, omi’a ’imiega ’oloto seveni ona
venua’ivinedi taudi edi ilivu aqiaqina. Ta taudi me edi alamani ta wese
Niboana Gwalagwalana ’idia ni’au luveagatuna’idi ona venua’ivinedi.
’Inega fewa ba’e ana neidi be ina ’itamakia. 4 ’Inega ima’a tuta qabuna
ama fata ana venoqi ta Yaubada ena vona tomotau ana ve’itedi.”
5 Ta to’abiboda qabudi tovaletuyana edi nuanua i’awahaqiaqiea,
’inega ’oloto adi yau seveni ivenua’ivinedi, adi wawa ba’e ’idewana:
Sitibeni, tauna ena vetumaqana qiduana ta Niboana Gwalagwalana ni’a
luveagatuna’ia, ta Filifi be, Filikolo be, Nikanoli be, Taimoni be, Falimina
ta wese Nikola tauna lova ge Diu, mana tauna ’abaga Anitioki ’olotona.
Ta ’abiboda me Diu edi tafwalolo ’inaya lugu, ta ba’e ’itaga wese Ieisu
vevetumaqanea. 6 ’Inega seveni~dina ivetovolodi tovaletuyanayavo
matadia ta nimadi ia’ui ’idia ta weaqidi ivenoqi Yaubada ’inaya.
7 [i] ’Inega Yaubada ena vona yawala tomotau qabudi ’idia. Ta
tovetumaqana Ielusalema gamonaya adi qabu veqidua va’ine. Ta wese me
Diu edi tovegubayavo tufwana qabudi Yaubada ena vona imatayagea ta
Ieisu ivetumaqanea.

Sitibeni ikafia

8 Yaubada ena nuakolokoloyega Sitibeni veyolubea qiduana ta wese ena
waiwai neia. ’Inega fewa waiwaidi viaqidi ’idewana ’ebenuavoqana be
wese ’ebe’ita tomotau matadia. 9 Ta vaina tomotau imai ta Sitibeni maega
ive’ae’aetoga. Taudi me Diu ta edi vanue tafwalolo igabea “Tofewa Yavuyavuidi
Edi Vanue Tafwalolo”. Ta vaina Sailini ’inega ta vaina Alekisanidela ’inega,
ta wese vaina di’we Silisia be Eisia ’idiega imai Sitibeni ’inaya. 10 [j] Ta Niboana
Gwalagwalana alamani aqiaqi otaqina Sitibeni neia ’inega ena vona vewaiwai,
ta taudi me Diu ge adi fata ena vona ina ve’iei. 11 ’Inega inogea ta ’waivega
itauya vaina tomotau ’idia ta ivemaisidi vonigo nuanuadi Sitibeni ina ve’ewea ta
ivonedia, “Ona vonaya, ‘Sitibeni anoqolia Mosese be Yaubada ’awaluveifedi.’ ”
12 Ta tou’ava~dina edi vona ba’e ’inega ’abaga ana tovanugwetayavo
be luvine ana tove’itayavo ta wese tomotau qabudi idivemaninidi. ’Inega
Sitibeni ikafia ta itauyea edi kaniselayavo matadia.
13 ’Inega kaniselayavo tou’ava~dina igabedi ilugu ta isimana ivonaya,
“’Oloto ba’e tuta qabuna Vanue Gwalagwalana be Mosese ena luvineavo
weaqidi ’awa’awa luveifedi. 14 Ta ena vona ni’a anoqolia vonaya, ‘Ieisu
Nasaleta ’olotona nawale Vanue Gwalagwalana ba’e naqeu yavulea, be
wese Mosese ena luvineavo lova neida nagivedumedumedi.’ ”
15 Ta tomotau qabudi ni’a itoatoa me Diu edi kaniselayavo edi vanue
’ebetoava’auta gamonaya Sitibeni ivevekovea. Ta ’iawana i’itea ana ’ita
kavonaya Yaubada ena tovale’ewa ’iawana ’idewani.

---

[i] **6:7** Via 2:41; 16:5 [j] **6:10** Lk 21:15

Sitibeni ena vona kaniselayavo matadia

7 1 ’Inega toveguba edi tovanugweta Sitibeni vetala’aiea vonaya,
“Ma’oda, edi ve’ewa ’iuya vonahaqiaqi nage gebu?”
2 [k] Ta Sitibeni vonedi vonaya, “Taigwavo be tamagwavo, ba’e egu vona
ona noqolia. Simatala kaikaiwabuna be qiduana ana Yaubada ’ifoqe
tubuda Ebelamo ’inaya tutana lova di’we Mesofotemia ’inaya toatoa, ta
nawale ge datauya ’abaga Elana ’inaya. 3 ’Inega Yaubada Ebelamo vonea
vonaya, ‘Au tuvada be wese eu gade qabudi una nogedi, ta una tauya
di’we taha ’inaya ta di’we~nana nawale ena ve’iteu.’
4 “’Inega di’we Kalidia nogea ta ve’abaga Elana ’inaya. Ta Ebelamo
tamana ena ’aliga ’abibodanaya Yaubada luvetunea mai di’we ba’e ’inaya
ta ve’abaga omi’a wese ba’e ’itaga ’inaya otoatoa. 5 [l] Ta Yaubada Ebelamo
ge taha bwa’obwa’o ba’idia daneia ena ’ebeluvine. Ta ’esi Yaubada
vona fofofola Ebelamo ’inaya nawale di’we ba’ena me ena gadeavo edi
’ebeluvine. Ta omo’e tuta~nana ’inaya Ebelamo natu geqana.
6 [m] “Ta wese Yaubada Ebelamo voneaya, ‘Nawale tubumwavo ina
vewagawaga mali di’we ’inaya, ta ya’wala 400 gamonaya ina vetofewa
kavovo di’we~nana ’inaya, ta tonidi’we ina veilivu veifedi be vita ina
lutonovia. 7 [n] Ta di’we~nana ana tomotauyavo ena luvematasabudi ’inega
nawale di’we omo’e ’inega me Isileli yavuyavuidi ina ’ifoqe be ina iwa’odu
’iguya ba’e di’we~nana ’inaya.’
8 [o] “’Inega Yaubada Ebelamo maega luvine iviaqia, ta Yaubada vonea
vonaya, ‘Luvine~nana ana ’ebe’ita ba’e ’idewani: Nawale eu gadeavo
me’ome’olotodi ’wafidi ina da’a yavulea.’ ’Inega Ebelamo natuna
me’olotona ana wawa Aisake venatunea, ta ’aubena ’eita (8) ’abibodanaya
’wafina da’ea. Ta ’abiboda Aisake natuna me’olotona ana wawa Iakobo
venatunea, ta wese ’wafina da’ea. ’Inega ’abiboda Iakobo natunavo
me’ome’olotodi adi yau tuwelo venatunedi ta taudi ita’a tubudavo.
9 [p] “Ta tubudavo~dina taidi Iosefa ive’ifi’ifiea, ’inega ivegimwaneyea
vaina tomotau ’idia ta ’inega itauyea Itifita ’inaya. Tauna edi tofewa
kavovo, ta tuta qabuna Yaubada maega. 10 [q] ’Inega Yaubada Iosefa ana
vitayavo ’idiega ’etoyavuia, ta wese ena alamani aqiaqina be qiduana
neia. ’Inega me Itifita edi kini Felo Iosefa ena alamani ’ita lobea. ’Inega
Felo~nana Iosefa a’uvaneqea vegavana di’we Itifita gamonaya, ta wese
kini~nana ena kulufa qabuna ta wese ena vanueavo luvinedi. 11 [r] Ta
tuta~nana kulaka qiduana ’ifoqe di’we Itifita ta wese Kenani ’idia,
’inega tuta vitana tomotau qabudi ilobea, ta tubudavo ge taha yani

---

[k] **7:2-4** Nug 11:31; 12:1 [l] **7:5** Nug 12:7; 15:18; 17:8 [m] **7:6-7** Nug 15:13-14; ’Ifo 12:40
[n] **7:7** ’Ifo 3:12 [o] **7:8** Nug 17:9-14; 21:4 [p] **7:9** Nug 37:11,26-28; 39:1-3,21-23
[q] **7:10** Nug 41:37-44 [r] **7:11** Nug 41:54; 42:1-2

’idia da’eno’eno. 12 Ta Iakobo vale noqolia ’abwaga Itifita ’inaya nawale
’eno’eno. ’Inega Iakobo natunavo me’ome’olotodi taudi ita’a tubudavo
luvetunedi itauya Itifita ’inaya ’abwaga weaqina. 13 [s] Ta ’abiboda wese
itauya ’evivi Itifita ’inaya, ’inega Iosefa taunega simana ’ifoqeyea tuanavo
’idia vonaya, ‘Ya’a taimi.’ Ta ’abiboda kini Felo Iosefa ena qabuyavo valedi
noqolia. 14 [t] ’Inega Iosefa vaina tomotau luvetunedi itauya tamana Iakobo
ena qabuyavo maega sabi ’ebe’ewadi Isileli ’inega ina mai Itifita ’inaya,
ta adi yau 75 ’idewani. 15 [u] E ’inega Iakobo webui Itifita ’inaya, ta ’oide
’aliga, ta wese natunavo ita’a tubudavo i’aliga. 16 [v] ’Inega to’aliga diavona
’wafidi i’avalei i’eviviea Sikemi ’inaya ta itavunidi. Ta guduma~nana lova
Ebelamo gimwanea maneyega Emoli natunavo ’idiega.

17 [w] “Ta Iosefa ena ’aliga ’abibodanaya Yaubada lova ena vona fofofola
Ebelamo ’inaya me Isileli edi bwa’obwa’o weaqina ana aqiaqi ni’a
vadi’wedi. Ta omo’e tuta~nana ’inaya me Isileli adi qabu ve’eala va’ine
Itifita gamonaya. 18 ’Inega taha kini ’evauna tovolo Itifita gamonaya, ta
tauna Iosefa valena ge dahalamania. 19 [x] Ta kini nana tubudavo u’avedi
ta wese ilivu luveifana viaqia ’idia, ta wese luvine neidi natudiavo
goyogoyodi ivevetue yavuledi muta’waya ta omo’e ’inaya ilulu’aliga.
20 [y] Ta ba’e tuta~nana ’inaya wese Mosese vi’oi. Tauna ana ’ita aqiaqina
Yaubada matanaya, ta tamana be inana i’itamaki kwaivea edi vanuea
wai’ena toi gamonaya. 21 [z] Ta ’abibodanaya Mosese ia’u’ifoqeyea vanuega,
e ’inega kini~nana natuna mevavinena lobea go’ilaya. ’Inega ’ebe’ewei
tauyea edi vanuea ta fayayea kavona natuna ’idewani. 22 Ta me Itifita edi
alamani be edi ilivu qabuna weaqina Mosese ive’itea, ’inega vewaiwai
va’ine ena vona be wese ena fewa ’idia.

23 “Ta tutana ana ya’wala 40 ni’a lobea ’inega nuanuana tainavo me
Isileli navayausidi. 24 [a] ’Inega Mosese tutuvila tauya ta taha Itifita ’olotona
’itea tauna taha Isileli ’olotona veilivu veifea ta vunuqa kavovoya. ’Inega
Mosese iana vata’ita’iea ta Itifita ’olotona luve’aligia.

25 “Ta Mosese nuaia enavo me Isileli ni’a ida alamania Yaubada
na’etoyavuidi tauna ’inega, ta me Isileli nuadi nawale ge da’eqa’ui ba’e
yani~nana weaqina. 26 Ta mahala ahalia ’inega Mosese ’ifoqe tainavo
magilafudi ’idia ta ’itedi ivevedavi. Ta nuanuana nagivelua’udi ’inega
vonedia, ‘Egwavo omi’a gade ’aidegana, ta ma’oda ’inega taumiega
ovevedavi?’

27 “’Inega vedavi~nana ana tove’ale diana vilea ta Mosese atuefalea
voneaya, ‘Vonigo o’a togama eu vetoluvine neiu be ’inega ululuvinema!
28 [b] Nage nuanuau una luve’aligigu ’idewani goluanaya taha Itifita

---

[s] **7:13** Nug 45:1-4,16 [t] **7:14** Nug 45:9-11; 46:27 [u] **7:15** Nug 46:1-7; 49:33
[v] **7:16** Nug 23:2-20; 33:19; Ios 24:32 [w] **7:17-18** ’Ifo 1:7-8 [x] **7:19** ’Ifo 1:11-22
[y] **7:20** ’Ifo 2:2 [z] **7:21** ’Ifo 2:3-10 [a] **7:24** ’Ifo 2:11-15 [b] **7:28** ’Ifo 2:14

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

’olotona uluve’aligia?’ 29 [c] Tutana Mosese vona ba’e noqolia, ’inega
Itifitayega dena tauya di’we Midiani ’inaya, ta omo’e ’inaya kavona
wagawaga toatoa. Ta omo’e di’we~nana ’inaya vaqi ta natunavo
me’olotodi magilafudi venatunedi.
30 [d] “Ya’wala 40 ’abibodanaya tutana Mosese yabayaba di’we tomotau
geqana ’inaya bwanaga Sainai di’wenaya, ’inega Yaubada ena tovale’ewa
taha ’ifoqe taha ’aiwe goyona saesaelina ’inega. 31 Ta tuta nana Mosese ’itea
nuana voqana qiduana ta naqo di’wenaya sabi ’ita aqiaqina. ’Inega Kaiwabu
bonana noqolia voneaya, 32 ‘Ya’a tubumwavo edi Yaubada. Ebelamo be,
Aisake ta wese Iakobo edi Yaubada.’ ’Inega Mosese mwaniniva qiduana ta
tatava ge nuanuana na’itei. 33 ’Inega wese Kaiwabu voneaya, ‘Au ’aqeyafayafa
una gita’ia, mana di’we~nana ’inaya utovotovolo bwa’obwa’o gwalagwalana.
34 Vonahaqiaqi, egu tomotauyavo edi toa vitana Itifita ’inaya ni’a ya’itea, ta
wese edi duvoyavoya ni’a yanoqolia, ’inega yawebui mai sabi ’etoyavuidi.
Umai, ta ba’e ’inega ena luvetuneu una ’evivi una tauya Itifita ’inaya.’
35 [e] “Lova me Isileli ba’e Mosese~nana inogea ivonaya, ‘Vonigo o’a
togama eu vetoluvine neiu be una luvinema?’ Ta Yaubada nuanuana
Mosese naluvinedi be na’etoyavuidi, ’inega gabea ena tovale’ewa taha
’inega, ta ba’e tovale’ewa~nana taha ’aiwe goyona saesaelina ’inega ’ifoqe.
36 [f] ’Inega Mosese fewa ’ebenuavoqana ta wese ’ebe’ita waiwaidi viaqidi
tutana Yaubada ’ifoqeyedi Itifita ’inega be Mwade’wa Bweabwealina
igayoukamania, ta wese tuta~nana di’we tomotau geqana ’inaya ya’wala
40 gamonaya itautauya. 37 [g] Ba’e Mosese~nana lova taunega me Isileli
vonedi vonaya, ‘Nawale Yaubada tovesimasimana taha ’idewana ya’a
nagivaneqea ’imiega.’ 38 [h] Taunana lova tubudavo maega di’we tomotau
geqana ’inaya iva’auta itoatoa. Ta wese Yaubada ena tovale’ewa taha ena
vona noqolia bwanaga Sainai ’inaya. Ta tauna wese vona mayawaidi
Yaubada ’inega ’ewedi ta neida.
39 “Ta tubudavo Mosese ena vona ge ida matayagea, ta ’esi inogea
nuanuadi ina ’evivi Itifita ’inaya. 40 [i] ’Inega Mosese tuana Eloni ivonea
ivonaya, ‘Nuanuama vaina ’ebeiwa’odu una viaqidi ’imaya be ina
vanugweteda, mana Mosese tauna Itifita ’inega ’ebe’eweda mieda ta
ni’au ’watovu bwanagaya, ta ge kada alamania tola’ai nage ’ifoqe ’inaya.’
41 [j] Ta ’inega taha tokwalui iviaqia, ana ’ita kavona bulumakau natudi
’idewana. Tauna weaqina iqaiawa ta edi guba yubaiega ivegubayea
’inaya. 42 [k] ’Inega Yaubada nogedi ta awafeledi baba’au be wai’ena ta wese
’wadi’wadima adi iwa’odu ’inaya. Lova tovesimasimana ’idewani edi buki
gamonaya Yaubada ena vona isimanea ivonaya,

---

[c] **7:29** ’Ifo 2:21-22; 18:3-4 [d] **7:30-34** ’Ifo 3:1-10 [e] **7:35** ’Ifo 2:14 [f] **7:36** ’Ifo 7:3; 14:21; Naba 14:33 [g] **7:37** Luve 18:15 [h] **7:38** ’Ifo 19:3 [i] **7:40** ’Ifo 32:1 [j] **7:41** ’Ifo 32:2-6 [k] **7:42-43** Emo 5:25-27

‘Omi’a me Isileli,
ya’wala 40 gamonaya
di’we tomotau geqana ’inaya otoatoa.
Ta omo’e tuta~nana ’inaya
ge taha yani
oda vegubayei ’iguya, waisa?
43 Ta ’esi tuta qabuna
vanue ’ebeiwa’odu o’ava’avalea
emi iwa’odu Moleke weaqina.
Ta wese emi tokwalui ana wawa Lifana
ana ’wadima oviaqia,
ta ba’e tokwalui diavona
nimamiega oviaqidi sabi awatubodi.
’Inega ya’a ena luvetunemi
ona tauya luluvaia di’we Babiloni ’inaya
ta wese gwavunaya.’ ”
44 Ta Sitibeni wese vonaya, “Tutana tubudavo di’we tomotau geqana ’inaya itoatoa ’inega edi vanue ’ebeiwa’odu ana wawa Tabenakeli tuta qabuna i’avala dadanea. Ta Yaubada Mosese vebibinea vanue~nana ana viaqa weaqina e ’inega tubudavo ’idewani iyoqona ’aiqea. 45 [l] Ta ’abiboda tubuda Iosua tubudavo maega Tabenakeli~nana i’ewea ta i’avala dadanea. Ta tuta~nana mali qabu maega ivedavi ta i’wavinidi Yaubada ena waiwaiega ’inega edi bwa’obwa’o ba’e i’ewea. E ’inega edi Tabenakeli imiea edi bwa’obwa’o vauvauna ’inaya. Ta omo’e ’inaya wese ivefewea Deibida ena tuta luvine ’inaya. 46 [m] Ta Yaubada qaiawa qiduana Deibida weaqina, ’inega Deibida venoqi Yaubada ’inaya vonaya, ‘O’a wese Iakobo ena Yaubada, nage una awafelegu ta eu Vanue Gwalagwalana ena yoqonia?’ 47 [n] Ta Yaubada ge dahawafelea, ta ’esi ’abiboda natuna Solomoni vanue~nana yoqonia Yaubada weaqina. 48 Ta ona nuave’avinia, Yaubada Toatoa Vanena ge datoatoa vanue tomotau nimadiega iyoqonia ’inaya. ’Idewani taha tovesimasimana Yaubada ena vona simanea vonaya,
49 [o] ‘Mahala egu ’ebetoa kaikaiwabuna
ta simasimatalina,
ta bwa’obwa’o ’aqegu ana ’ebea’u.
Nage omi’a ami fata taha vanue
aqiaqi otaqina ba’e ’idewani ona yoqonia weaqigu
be ’inega ena veyawai ’inaya?
Gebu!
50 Mana ya’a mahala be bwa’obwa’o
ta wese yani qabuna agu ’aidega nimaguyega yaviaqidi!’ ”

---

[l] **7:45** Ios 3:14-17 [m] **7:46** 2Sam 7:1-16 [n] **7:47** 1Kin 6:1-38 [o] **7:49-50** Ais 66:1-2

51 [p] Wese Sitibeni toluvineavo vonedi vonaya, “Omi’a debami ’i’wanina!
Yaubada ena vona ge oda noqolia ta wese giwalimi ge oda awafelea
’inaya. E ’inega omi’a ’idewani tomotau Yaubada ge ida vetumaqanei.
Lova tubumiavo Niboana Gwalagwalana ena vona inogea, ta omi’a wese
ba’itagana ’idewani. 52 [q] Tubumiavo tovesimasimana qabudi iveilivu
veifedi. Ta tovesimasimana taudi imadusimanea Yaubada ena tofewa
tunutunuqina ena mai weaqina wese iluve’aligidi. Ta tauna ni’a mai ta
omi’a osuluvea ta oluve’aligia. 53 Lova Yaubada ena luvine o’ewea ena
tovale’ewa ’idiega, ta ge oda ’abibodea.”

Sitibeni daboyega iluve’aligia

54 ’Inega me Diu edi kaniselayavo Sitibeni ena vona ’inega diadi vilea
ta qaqadi i’alatea. 55 Ta Niboana Gwalagwalana Sitibeni luveagatuna’ia
’inega ’ita vane mahalaya ta Yaubada ena simatala kaikaiwabuna ’itea ta
wese Yaubada ana ’ataqia Ieisu tovotovolo ’itea. 56 [r] ’Inega Sitibeni vonedi
vonaya, “Mahala ’elalamina ya’ite’itea, ta Tomotau Natuna Yaubada ana
’ataqia tovotovolo ya’ite’itea.”
57 Ta tutana kaniselayavo vonana inoqolia ikolukolua ta teniqadi
nimadiega igibodea, ’inega qabudi ’aideganega ivihila itauya Sitibeni
’inaya ta itovolo vivilia ta ikafia. 58 ’Inega ilihi ’ifoqeyea ’abagaya ta
iludaboya. Ta Sitibeni ana tove’ewayavo nuanuadi ina vunuqa aqiaqiea,
’inega adi kwakwalufai ivata’idi ta ia’udi taha kilakai ana wawa Saulo
’aqenaya. 59 Ta nawale iluludaboi ’inega Sitibeni bonana qiduanega venoqi
vonaya, “Kaiwabu Ieisu, Niboanigu nimauya.”
60 [s] ’Inega molita ta tuqatuqanega sobadi ta gaba vane vonaya,
“Kaiwabu, edi ilivu luveifana weaqina ge una ve’iedi.” Ta Sitibeni ena
vona lu’ovoia ’abo yawaina gumwala.

8 1-3 [t] Ta Saulo Sitibeni ana luve’aliga weaqina ’awahaqiaqiea. Ta vaina
tomotau taudi Yaubada i’amayabea Sitibeni idounia, ta ’wafina
i’ewei itavunia.

Saulo to’ekalesia luaviedi

Ta Sitibeni ena ’aliga ’aubena~nana ’inaya vevoalana qiduana ve’ale
Ielusalema ana to’ekalesia ’idia. ’Inega tovetumaqana qabudi idena
iyavula di’we Iudia be Samelia ’abaganavo ’idia. Ta tovaletuyana adi yau
12 ge ida dena ta ’esi itoa Ielusalema ’inaya.
Ta Saulo nuanuana ’ekalesia nagiveluveifedi, ’inega tauya vanue ’aidega
’aidega ’idia lugu ta ’oloto be vivine ’ekafidi ’inega ’i’imega tauyedi vanue
’ebeyoqona ’inaya a’uluguyedi.

---

[p] **7:51** Ais 63:10 [q] **7:52** Md 23:31 [r] **7:56** Kol 3:1 [s] **7:60** Lk 23:34 [t] **8:1-3** Via 9:1,13; 22:4; 26:9-11

Filifi lugaihi di'we Samelia 'inaya

4 Ta tovetumaqana ive'iyavula mali di'we be mali di'we 'idia. Ta
todi'we 'inaya i'ifoqe, e wese Ieisu Valena aqiaqina ilugaihiea tomotau
'idia. 5 'Inega Filifi tauya 'abaga Samelia 'inaya, ta omode Keliso valena
lugaihiea 'idia. 6 Ta tomotau qabudi Filifi ena vona ivineneqa aqiaqiea,
mana ena fewa 'ebenuavoqana i'itedi. 7 Ta tomotau 'eala niboana luveifadi
ni'au 'wahalidi, 'inega Filifi 'wavina 'ifoqeyedi ta ma kolukoluadi i'ifoqe
'idiega. Ta taudi 'wafidi tuta qabuna tutumina be taudi 'aqedi luveifadi
ge adi fata ida yabayaba wese giveaqiaqiedi. 8 'Inegana tomotau qabudi
iqaiawa qiduana 'abaga~nana 'inaya.
9 Ta 'abaga~nana 'inaya taha 'oloto ana wawa Saimoni toatoa. Tauna
taha tobalavu qiduana ta tuta qabuna gweligweli, ta taunega ana
wawa givaneyea. Ta me Samelia qabudi inuavoqana ena fewa waiwaidi
weaqina. 10 'Inega tomotau kaikaiwabudi be wese lukwalukwadi Saimoni
i'awahaqiaqiea ta ivonaya, "'Oloto ba'e tovewaiwai otaqa Yaubada
'inega." 11 Ta Saimoni ena vona inoqolia ta i'abibodea, mana ena gweliega
tuta qabuna givenuavoqanidi. 12 Ta ba'e 'itaga Filifi ni'au 'ifoqe mai ta
To'etoyavua Ieisu ena waiwai ta wese Yaubada ena 'Ebeluvine weaqidi
lugaihiea 'idia. 'Inega 'oloto wese vivine Filifi ena vona ivetumaqanei ta
ibabitaiso. 13 Ta Saimoni wese Yaubada vetumaqanea 'inega tauna wese
babitaiso 'ewea. Ta ena babitaiso 'abibodanaya Filifi maega itoatoa. Ta
Filifi ena fewa 'ebenuavoqana ta wese ena viaqa waiwaidi Saimoni 'itedi,
e 'inega nuana voqana aqiaqi.
14 Ieisu ena tovaletuyana 12 nawale Ielusalema 'inaya itoatoa. Ta
tutana vale inoqolia me Samelia Yaubada ena vona ni'au i'awahaqiaqiea,
'inega Fita be Ioni iluvetunedi itauya Samelia 'inaya. 15-16 Ta me
Samelia Kaiwabu Ieisu ana wawamo 'inega ibabitaiso, 'inega Niboana
Gwalagwalana nawale ge dalugu 'idia. Ta tutana Fita be Ioni i'ifoqe
'inega tovetumaqana vauvaudi weaqidi ivenoqi be vonigo Niboana
Gwalagwalana nalugu 'idia. 17 [u] Ta tutana Fita be Ioni nimadi ia'uya 'idia
e 'inega Niboana Gwalagwalana lugu 'idia.
18 Ta Saimoni tovaletuyana magilafudi 'itedi nimadi ia'uya tomotau
'idia ta Niboana Gwalagwalana i'ewea. 'Inega mane 'ewei ta nuanuana
Fita be Ioni naneidi, 'inega vonedi vonaya, 19 "Bena'e waiwai~nana
nuanuagu ona neigu be yaqisa ya'a wese nimagu ena a'uya tomotau 'idia
ta Niboana Gwalagwalana nalugu 'idia."
20 'Inega Fita vona 'eviviea vonaya, "Eu mane maega una veilaqe
vataya, mana vonigo Yaubada ena nei kavovo eu maneyega nuanuau una
gimwanea. 21 Ta o'a ge au fata ima'a maega kana fewa, mana eu ilivu ge

---

[u] **8:17** Via 19:6

aqiaqina Yaubada matanaya. 22 Ta luaqiaqieu be eu luveifana ’inega una
nuagivila. Ta una venoqi Kaiwabu ’inaya, ’inega nage eu nuanua luveifana
’inega nanuataqou, 23 mana ni’au yahalamania eu nuanua luveifana ’inega
uve’ifi’ifiema ta wese ilivu luveifana yoqoniu.”
24 ’Inega Saimoni vonedi vonaya, “Ona venoqi Kaiwabu ’inaya be
yani~dina luveifana ni’au osimanedi ge na’ifoqe ’iguya.”
25 Ta omo’e ’inaya Fita be Ioni edi Kaiwabu ena vona isimana ’ifoqeyea
tomotau qabudi ’idia. Ta ’abibodanaya i’evivi itauya Ielusalema ’inaya. Ta
edi tauya gamonaya ilugaihiea Samelia ’abaganavo ’aidega ’aidega ’idia.

Filifi di’we Itiofia ’olotona maega iveloba

26 Ta Kaiwabu ena tovale’ewa Filifi vonea vonaya, “Utovolo ta
baba’auya una tauya ’eda Ielusalemega webui tauya Gasa ’inaya ’ifoqe.
Ta ’eda~nana ba’itagana tomotau ge ida tautauya ’inega.” 27 ’Inega Filifi
tutuvila tauya, ta ’edaya Itiofia ’olotona lobea. Tauna ’wafi ’ewa’ewana,
ta tua me ena luvine, mana me Itiofia edi kwini ena kulufa kaikaiwabudi
’ita’itamakidi. Lova tauya Ielusalema ’inaya sabi tafwalolo, 28 ta
ba’itaga tafwalolo ni’a gumwala, ’inega ena waga lihilihiega ’evi’evivi
ena ’abagaya. Waga~nana gamonaya toatoa ta Buki Nugwenugweina
avoavoya tovesimasimana Aisea ena ’wayavi ’inega.
29 ’Inega Niboana Gwalagwalana Filifi vonea vonaya, “Una tauya waga
lihilihi ’inaya ta di’wenega una tautauya.”
30 ’Inega Filifi vihila tauya waga lihilihi di’wenaya, ta ’oloto~nana
bonana noqolia tovesimasimana Aisea ena ’wayavi avoavoya. ’Inega Filifi
vetala’aiea vonaya, “Nage ualamania tola’ai uavoavoya?”
31 Ta ’oloto~nana vonaya, “Ma’oda agu fata be eda alamani ’aiqei
’eguma ge taha toga dave’itegu?” ’Inega ’oloto~nana Filifi venoqiea be
wagaya nagelu, e ’inega gelu toabui di’wenaya ta Buki Gwala~nana
’inega avoya.
32 [v] Ta avo~nana ni’au Itiofia ’oloto~nana avoya ba’e ’idewana vonaya,
“Tauna itauyea ’idewani sifi
sabi vunuqina,
ta kavona
lami vutuvutuna ana toda’a
’iawanaya tovolo ta genu’wana,
ta wese
ge taha vona da’ifoqe ’awanega.
33 Ta ana vetala’ai ’inaya
ge taha toga davata’ita’iei,
ta wese igiveiniyauyauyea.

---

[v] **8:32-33** Ais 53:7-8

’Aliga ta natu geqana,
’inega ge wese ena susumo ’abibodanega,
mana yawaina ni’au gumwala bwa’obwa’oya.”
34 ’Inega Itiofia ’oloto~nana Filifi vetala’aiea vonaya, “Uvonegu, togama
weaqina tovesimasimana Aisea vonavona? Nage taunega weaqina, nage
mali ’oloto weaqina?” 35 ’Inega Filifi ve’ale lugaihi ’oloto~nana ’inaya,
ta Aisea ena ’wayavi ba’e ’inega givesimatalia ’inaya, ta Ieisu Valena
Aqiaqina weaqina ve’itea.
36 [w] Nawale ’edanegana itautauya ’inega taha go’ila ’inaya i’ifoqe, ’inega
’oloto~nana Filifi voneaya, “U’itei, go’ila omo’e! Nage ana fata babitaiso
ena ’ewea, waisa?”
37 [’Inega Filifi voneaya, “’Eguma eu nuanua qabuna ’inega Ieisu
uvetumaqanea, e ’inega ana fata ena givebabitaisou.”
’Inega ’oloto~nana vona ’eviviea vonaya, “Ni’au yavetumaqana Ieisu
Keliso tauna Yaubada Natuna.”]
38 ’Inega Itiofia ’oloto~nana waga ana tovevihila vonea be nagivelua’uya,
’inega Filifi maega ivawebui go’ilaya, ta Filifi ’oloto~nana givebabitaisoya. 39 Ta
tutana ivanemai go’ilega ’inega Yaubada Niboanina Filifi ’ebe’ewei tauyea, ta
’oloto~nana Filifi ge wese da’ita ’eviviei. Ta ma ena qaiawa ’evivi tauya ena
’abagaya. 40 [x] ’Inega Filifi ’ifoqe ’abaga Asota ’inaya, ta omo’e ’inaya lugaihiea. Ta
wese tautauya ta lulugaihiea ’abaga taha taha ’idia ana laba ’ifoqe Sisalia ’inaya.

Saulo ena nuagivila

9 1 [y] Ta Saulo nawale Kaiwabu ana to’abibodayavo luluaviedi ’ena’ina,
nuanuana naluve’aligidi. ’Inega tauya toveguba edi tovanugweta
’inaya, 2 nuanuana leta na’wayavidi ’abaga Damasiko ana vanue
tafwaloloyavo ’idia. ’Inega leta diavona tovetumaqanayavo naneidi ina
avoya, be yaqisa Saulo ena luvine be ena waiwai ina alamania vonigo ana
fata Ieisu ena ’Eda ana to’abibodayavo nakafidi nayoqonidi, ’oloto wese
vivine, e ’inega namiedi Ielusalema ’inaya.
3 Ta Saulo nawale tautauya ta tuta goyona na’ifoqe ’abaga qiduana
Damasiko ’inaya, ’inega lukwayavonega simatala mahalega ’ifoqe ’inaya.
4 ’Inega be’u webui bwa’obwa’oya ta taha vona noqolia vonaya, “Saulo,
Saulo, tola’ai weaqina ululuaviegu?”
5 ’Inega Saulo vetala’aiea vonaya, “Kaiwabu, o’a togama?”
’Inega vona ’eviviea vonaya, “Ya’a taugu Ieisu, tauna uvevoalanea. 6 Ta
una ya’itoto una tauya ’abagaya, ta omo’e ’inaya taha toga navoneu tola’ai
una viaqia.”
7 Ta tomotau diavona Saulo maega itautauya nuadi voqana qiduana,
’inega itovolo vavava ta ge taha tola’ai ida vonayei. Mana bona namo

---

[w] **8:36** Via 10:47 [x] **8:40** Via 21:8 [y] **9:1** Via 8:3

inoqolia ta ge taha toga ida ’itei. 8 ’Inega Saulo ya’itoto bwa’obwa’oyega,
ta matana kwaya ge ana fata na’ita. ’Inega nimana ikafia ta itauyea
Damasiko ’inaya. 9 ’Inega omode ’aubena toi gamonaya ge ana fata taha
tola’ai da’itei. Ta wese ge da’ai ta danuma.
10 Ta Damasiko ’inaya Ieisu ana to’abiboda taha ana wawa Ananaiasi
toatoa. Ta taha ve’ita kavonea dave’wayoqa ’ifoqe ’inaya vonigo Kaiwabu
’itea vonea vonaya, “Ananaiasi!”
Ta Ananaiasi ve’iea vonaya, “E Kaiwabu, ya’a ba’e.”
11 ’Inega Kaiwabu voneaya, “Uya’itoto, ta una tauya ’eda ana wawa ’Eda
Tunutunuqina ’inaya ta una lugu Iudasa ena vanuea. Ta tuta~nana una
’ifoqe una vetala’aiea taha ’oloto weaqina ana wawa Saulo. Tauna Tasisi
’olotona, ta tuta ba’e ’inaya vevenoqi ’iguya. 12 Ta wese Saulo kavonaya
ve’wayoqa ni’au yave’itea, ta ve’wayoqa~nana gamonaya taha ’oloto
ana wawa Ananaiasi ’itea mai ’inaya ta gitonovia ’abo matana ’eaea ta
veaqiaqi ’evivi.”
13 Ta Ananaiasi Kaiwabu ena vona ve’iea vonaya, “Kaiwabu, tomotau
qabudi ni’a ivonegu vonigo omo’e ’oloto~nana taha toluveifana, ta
au tovetumaqanayavo gwalagwaladi Ielusalema ’inaya luluaviedi.
14 Ta ena vetoluvine ’ewea toveguba qiduqiduadi ’idiega ’inega mai
ba’idia Damasiko ’inaya be ana fata tovetumaqana qabuma nakafima
nayoqonima ’eguma au wawega avevenoqi.”
15 [z] Ta Kaiwabu Ananaiasi voneaya, “Tua ta una tauya Saulo ’inaya,
tauna ni’au yavenua’ivinea nasimana weaqigu taudi ge me Diu be edi
toluvine qiduqiduadi, ta wese me Isileli qabudi ’idia. 16 [a] Ta wese ena
ve’itea ena visiqa qiduana nalobea agu wawa ana simana weaqina.”
17 ’Inega Ananaiasi tauya Iudasa ena vanuea lugu ta Saulo lobea. ’Inega
nimana magilafunega gitonovia voneaya, “Taigu Saulo, Kaiwabu Ieisu
lova ’edaya ’ifoqe ’iuya, e tauna ba’itaga luvetunegu yamai matau adi
giveaqiaqi weaqina, ta wese Niboana Gwalagwalana naluveagatuna’iu.”
18 Ananaiasi ena vona gumwala, ’inega lukwayavonega Saulo matanega
kavonaya ’iqana ’wanavidi ’eta’ia, ’inega ana fata na’ita aqiaqi. ’Inega
ya’itoto ta babitaiso ’ewea. 19 Babitaiso ’abibodanaya ’abwaga ’ainia ’abo
ena waiwai ’ewa ’eviviea.

Saulo ena lugaihi Damasiko ’inaya

Ta Saulo vaina ’aubena ’idia Ieisu ana to’abibodayavo maega itoatoa
Damasiko ’inaya. 20 ’Inega me Diu edi vanue tafwalolo ’idia Saulo ve’ale
lugaihi vonaya, “Ieisu tauna Yaubada Natu Otaqina!”
21 [b] Ta tovineneqayavo inuavoqana qiduana ta ivonaya, “Ei, tauna lova
taudi Ieisu ana wawega ivevenoqi luaviedi Ielusalema ’inaya, e ’inega

---

[z] **9:15** Via 26:2,6; 27:24; Lom 1:5 [a] **9:16** 2Kol 11:23-28 [b] **9:21** Via 8:3

wese mai ba'idia sabi kafida be nayoqonida natauyeda Ielusalema 'inaya
toveguba qiduqiduadi 'idia."
22 [c] Ta Saulo ena lugaihi vewaiwai qiduana, ta me Diu Damasiko 'inaya
itoatoa ve'itedi vonigo Ieisu tauna To'etoyavua. 'Inega me Diu 'idiega ge
taha toga ana fata navona.

Saulo me Diu 'idiega dena

23 Tufwana tuta kuena 'abibodanaya me Diu idima govaqa, mana
nuanuadi Saulo ina luve'aligia. 24 Ta Saulo edi dima govaqa ni'au noqolia
'abaga ana 'ebelugu 'aubena be velovelovana i'itamaki aqiaqiedi 'eguma
to'awega nuanuana nadena na'ifoqe. 'Inega ina kafia ina luve'aligia.
25 [d] 'Inega taha velovelovana 'inaya Saulo ana to'abibodayavo ihiulei
ta kwalisi 'inaya iusea ta 'abaga ana 'ali qiduana ana 'ebelubo'e 'inega
ivekalilia webui gwavunaya, 'inega dena tauya.

Saulo ena 'evivi Ielusalema 'inaya

26 [e] 'Inega Saulo 'evivi mai Ielusalema 'inaya, ta nuanuana Ieisu ana
to'abibodayavo maega ina veiaiana. Ta taudi Saulo imwaninivea, mana
ge ida vetumaqanei vonigo tauna wese Ieisu ana to'abiboda aqiaqi
'idewani. 27 [f] Ta Banaba ana 'aidegana Saulo 'ebe'ewei maega itauya Ieisu
ena tovaletuyanayavo 'idia. 'Inega Banaba vematamagilafuyedi ma'oda
Saulo Kaiwabu 'itea Damasiko 'edana 'inaya be nuagivila. Ta wese vonedi
Kaiwabu ena vona Saulo 'inaya, ta 'inega me ena giwalifatu lugaihi Ieisu
weaqina Damasiko 'inaya. 28 'Inega Saulo i'awahaqiaqiea ta tuta qabuna
maega Ielusalema 'inaya itoatoa, ta me ena giwalifatu lulugaihi Kaiwabu
ana wawega.
29 Ta Saulo me Diu vaina taudi vona Guliki ialamania maega iveveqae
ta ive'ae'aetoga. Ta taudi idima govaqa be nuanuadi ina luve'aligia. 30 Ta
edi dimana weaqina vaina tovetumaqanayavo inoqolia, e 'inega Saulo
itauyea Sisalia 'inaya, ta ivetunei tauya ena 'abaga Tasisi 'inaya.
31 Ta to'ekalesiayavo di'we Iudia be Galili ta wese Samelia 'idia edi
toa veaqiaqi. Ta Niboana Gwalagwalana ena iula 'inega ive'aidega ta
ivewaiwai, ta tuta qabuna Kaiwabu i'amayabea edi ilivuyega, e 'inega adi
qabu veqidua.

Fita taha 'oloto ana wawa Inia giveaqiaqiea

32 Ta Fita luvivila dadana di'we qabuna 'idia. 'Inega wese mai taha
'abaga ana wawa Lida 'inaya Yaubada ena tomotauyavo sabi vayausidi.
33 Ta omo'e 'inaya taha 'oloto 'wafina tutumina lobea ana wawa Inia.
Tauna ya'wala 'eita (8) gamonaya 'ivia 'eno'eno, ta ge ana fata nayaba.

---

[c] **9:22** Via 18:28 [d] **9:25** 2Kol 11:32-33 [e] **9:26** Gal 1:17-19 [f] **9:27** 1Kol 9:1

34 ’Inega Fita vonea vonaya, “Inia, Ieisu Keliso nagiveaqiaqieu, ’inega
uya’itoto ta eu ’ebana ununumi.” ’Inega Inia lukwayavoni tovolo. 35 Ta
tutana Lida be dumi’a Seloni ’abaganavo adi totoayavo Inia i’itea, ’inega
inuagivila Kaiwabu Ieisu ’inaya ta ivetumaqanea.

Fita taha vavine ana wawa Tabita giveya’itoto ’eviviea ’aligega

36 Taha ’abaga ana wawa Iofa ’inaya Ieisu ana to’abiboda taha vavine
toatoa, ana wawa Tabita (ta me Guliki bonadiega ana alamani Dokasa).
Tuta qabuna ena ilivu aqiaqi otaqina ta lukwalukwadi iula qiduana
neineidi. 37 Ta tutana Fita nawale Lida ’inaya toatoa, ’inega Tabita
vevihiqa ta yawaina gumwala. ’Inega ’wafina i’iva’ava’aia, ta ’abiboda
ia’uya vanue ulawaninaya taha sifaufa gamonaya.
38 Ta ’abaga Iofa ge luluvai Lida ’inega. ’Inega vaina tovetumaqanayavo
Fita valena inoqolia nawale Lida ’inaya toatoa. ’Inega tomotau magilafudi
iluvetunedi Lida ’inaya Fita sabi ’ebe’ewana Iofa ’inaya. Tutana Lida
’inaya i’ifoqe Fita inoqiei ivonaya, “Fita, ulukwayavoni umai katauya ema
’abagaya.”
39 ’Inega Fita ya’itoto maega itauya Iofa ’inaya. Ta tutana i’ifoqe ’inega
tovetumaqanayavo Fita i’ebe’ewei ivane ulawanaya ta ilugu sifaufa~nana
’inaya. Ta wadawada’e qabudi Fita itoa vivilia ta ivevemoqai.
Ivevemoqai ta adi kaleko ive’itayea ’inaya ivonaya, “Ba’e
kwakwalufai~dina be wese ba’e kaleko diavona Dokasa mayawainaya
sailidi neima.”
40 Ta Fita luvinedi sifaufa ’inega ina ’ifoqe, ’inega tuqatuqanega sobadi
ta venoqi Yaubada ’inaya. ’Inega givila Tabita ’wafina ’inaya vonaya,
“Tabita, uya’itoto!” ’Inega Tabita matana ’eaea ta Fita ’itea. 41 Ta Fita
nimanaya kafi siveya’itotoya, e ’inega tovetumaqana ta wese wadawada’e
qabudi gabedi imai. ’Inega Tabita mayawaina ve’itayea ’idia.
42 Ta Tabita valena yawala tauya Iofa ana tomotauyavo ’idia, ’inega
tomotau qabudi ivetumaqana Kaiwabu ’inaya. 43 Ta Fita tufwana tuta
kuena Iofa ’inaya toatoa taha ’oloto maega, ana wawa Saimoni. Ta
Saimoni ena fewa yubai ’wafidiega vaina kulufa viaviaqidi.

Fita ena vayausa Konilio ’inaya

10 1 ’Abaga qiduana Sisalia ’inaya taha ’oloto ana wawa Konilio
toatoa. Tauna me Itali toluaviayavo adi yau 100 edi tovamatana.
2 Ta Konilio ’oloto aqiaqina. Tauna ena gadeavo maega Yaubada
i’amayabea, ta lukwalukwadi ihiuledi ta tuta qabuna ivevenoqi Yaubada
’inaya.
3 Ta taha ’aubena lavilavi ’idewana 3 koloki ’inaya ve’ita taha kavonea
dave’wayoqa ’ifoqe Konilio ’inaya. ’Inega Yaubada ena tovale’ewa taha ’ita
aqiaqiea ’ifoqe mai ’inaya, voneaya, “Konilio!”

4 Ta Konilio me ena mwaniniva tovale'ewa~nana vevekovei ta
vetala'aiea vonaya, "Kaiwabu, tola'ai?"
Ta tovale'ewa~nana ve'iea vonaya, "Yaubada eu noqi be eu iula
lukwalukwa 'idia ni'a alamania, ta weaqina ge danuafaniu. 5 'Inega vaina
tomotau una vetunedi ina tauya Iofa 'inaya, ta omo'e 'inaya taha 'oloto
ana wawa Saimoni tauna wese igabea Fita ina lobea, ta ina 'ebe'ewei ina
miei na'iteu. 6 Ta tauna toatoa waviana Saimoni ena vanuea balabalaya. Ta
tonivanue~nana ena fewa yubai 'wafidiega kulufa taha taha viaviaqidi."
7 Ta tutana Yaubada ena tovale'ewa ni'a 'evivi tauya, e 'inega Konilio
ena tofewa magilafudi gabedi imai. Ta wese taha iana ena toluaviayavo
'idiega gabea, tauna wese Yaubada ana to'amayaba agona. 8 'Inega
tovale'ewa~nana ena vona Konilio simanea toidi 'idia, ta 'inega
luvetunedi itauya Iofa 'inaya.
9 Ahalia itutuvila itautauya ta tuta goyona ina 'ifoqe Iofa 'inaya.
Ta baba'auya Fita vane vanue debanaya sabi venoqi. 10 Ta botana
'ewea nuanuana na'ai, ta 'abwaga nawale i'iva'ava'aia. 'Inega kavona
ve'wayoqega taha yani 'ifoqe 'inaya. 11 'Inega matanaya mahala 'elalamia,
ta taha yani 'itea ana 'ita 'idewana kaleko qiduana nima susuna foa ma
wayona webuwebui mai bwa'obwa'oya. 12 Ta kaleko~nana gamonaya
yubai taha taha ta vaina kawakawalidi ta wese manuqa itoatoa. 13 'Inega
taha bonana 'ifoqe voneaya, "Fita, uya'itoto, yubai ufofolidi ta u'ai!"
14 [g] 'Inega Fita vona 'eviviea vonaya, "Kaiwabu, gebu ana fata! Ge taha
tuta ba'e yubai diavona eda 'ainidi, mana ima'a me Diu ema luvine ba'e
'idewani."
15 [h] Ta bonana noqola 'eviviea voneaya, "Yaubada yani qabudi
givevunavunaqidi ta 'awahaqiaqiedi, e 'inega o'a ge una 'awaluveifedi."
16 Ta yani~nana ena 'ifoqe Fita matanaya ana yau toi, ta 'abiboda
Yaubada kaleko~nana 'ewa 'eviviei vaneqa mahalaya.
17 Ta Fita me ena nuavoqana ba'e ve'ita~nana weaqina, mana nawale
nuana ge da'eqa'uya. 'Inega Konilio ena tomotauyavo toidi i'ifoqe Saimoni
ena vanuea ta masu'edanaya itovolo. 18 Ta igaba vane ivonaya, "Ei, nage
Saimoni ana wawa veluana Fita ba'idia toatoa?"
19 Tutana Fita nawale nuana 'ivi'ivina ve'ita ba'e weaqina, 'inega
Niboana Gwalagwalana voneaya, "Unoqoli! Tomotau toidi tawadega imai
isalisaliu. 20 'Inega uya'itoto uwebui maega ona tauya, ta ge una nuanua
tola'ai ina vetala'aieu weaqina, mana ya'a yaluvetunedi imai 'iuya."
21 'Inega Fita vanue debanega webui 'idia vonedi vonaya, "Ya'a ba'e Fita
osalisaligu, ta ma'oda 'inega omaimai?"
22 Ta ivoneaya, "Taha toluavia edi tovamatana ana wawa Konilio
vetunema amai 'iuya. Tauna 'oloto tunutunuqina ta Yaubada ana

---

[g] **10:14** Luvi 11:1-47; Isi 4:14 [h] **10:15** Mk 7:15,19

to'amayaba, ta wese me Diu qabudi i'awahaqiaqiea. Ta Yaubada ena
tovale'ewa taha 'ifoqe Konilio 'inaya ta vematamagilafuyea vonigo o'a
nagabeu una tauya ena vanuea be yaqisa ana fata eu gaihi nanoqolia."
23 Toi~dina edi vona gumwala, e 'inega Fita 'ebe'ewedi ilugu vanuea
maega i'eno.

Mahala ahalia 'inega Fita maega itutuvila itauya, ta wese vaina Ieisu
ana tovetumaqana Iofa 'inega maega itauya.

Fita 'ifoqe Konilio ena vanuea

24 Ta 'eda luluvai, 'inega 'edaya i'enova, ta ahalia 'inega i'ifoqe Sisalia
'inaya. Ta Konilio ba'eba'eyedi ena gadeavo be enavo maega, mana
gaba va'auqidi imai ena vanuea. 25 Ta tutana Fita 'ifoqe masu'edanaya
sabi lugu, e 'inega Konilio mai di'wenaya ta tuqatuqanega sobadi Fita
'iawanaya ta iwa'odu 'inaya. 26 [i] 'Inega Fita Konilio siveya'itotoya ta
voneaya, "Uya'itoto, ya'a wese o'a 'idewani tomotau!" 27 'Inega Konilio
ya'itoto ta iveqaelia ilugu vanuea, ta Fita tomotau qabudi 'itedi ni'a
iva'auta itoatoa. 28 'Inega vonedi vonaya, "Omi'a ni'au oalamania, ima'a
me Diu ema luvine ge taha toga ana fata taudi ge me Diu ana vayausidi
be maega ana veiaiana. Ta Yaubada ni'au ve'itegu ya'a ge agu fata taha
toga ena 'awaluveifei ta ena vonaya, "O'a ge vunavunaqiu Yaubada
matanaya." 29 'Inega tutana iada Konilio gabegu ya'a ge eda noga, ta
'esi yahawafelegu ta yamai. Ta ba'e egu vetala'ai 'imia, tola'ai weaqina
ogabegu yamai?"

30 'Inega Konilio voneaya, "'Aubena foa gumwala ba'e tuta~nana
lavilavi 3 koloki 'idewana yavevenoqi vanuea, e 'inega taha 'oloto ana
kaleko wadawadaea otaqina 'iawaguya tovolo ya'itea. 31 Ta vonegu
vonaya, 'Konilio, eu venoqi Yaubada ni'a noqolia, ta eu iulayavo
lukwalukwa 'idia ni'a 'itea. Ta 'inega o'a Yaubada nuave'aviniu. 32 'Inega
vaina tomotau una vetunedi ina tauya Iofa 'inaya ta Saimoni wese ana
wawa Fita ina 'ebe'ewei maega ina mai. Ta tauna waviana Saimoni ena
vanuea toatoa. Ta wavianana yubai 'wafidi ana toviaqa, ta ena vanue
balabalaya.' 33 'Inega lukwayavonega vaina tomotau yaluvetunedi iwai
weaqiu. 'Inega kaiwa qiduana, mana ni'a umai 'iguya. 'Inega ba'inaya ni'a
ava'auta atoatoa Yaubada matanaya, ta nuanuama tola'ai Kaiwabu ni'a
vonayea 'iuya una simana 'ifoqeyea 'imaya be yaqisa ana noqolia."

Fita ena lugaihi Konilio ena vanuea

34 [j] 'Inega Fita ve'ale vonedi vonaya, "Vonahaqiaqi, ni'a nuagu 'eqa'uya,
Yaubada tomotau 'iva'ava'aida ita'a 'aidegada, ta ge ima'a me Diu mamo
daveyolubema. 35 Ta 'eguma tomotau mali di'we be mali di'we 'idiega edi

---

[i] **10:26** Via 14:13-15; Ve 19:10 [j] **10:34** Luve 10:17; Lom 2:11

ilivu tunutunuqina ta Yaubada i'amayabea, e 'inega taudi wese 'awa'awa
aqiaqiedi. 36 Ni'a yahalamania omi'a Yaubada 'inega onoqolia ima'a me
Isileli weaqima. Ta vale~nana ana noqola ba'e 'idewani: Toadaumwala
kana lobea Yaubada maega Ieisu Keliso 'inega, tauna tomotau qabuda
eda Kaiwabu. 37 *k* Ni'a oalamania tola'ai 'ifoqe ema 'abagayavo 'idia.
Nugweta Ioni Togivebabitaiso tomotau lugaihidi babitaiso weaqina
di'we Galili 'inaya, ta 'abibodanaya yani qabuna ve'ale. 38 *l* Ta wese ni'a
oalamania Yaubada Ieisu Nasaleta 'olotona venua'ivinia. 'Inega Niboana
Gwalagwalana neia ta wese waiwai neia. 'Inega Ieisu tauya 'abaga taha
taha 'idia ta tomotau iuledi. Ta tomeqabu Seitani giveluveifedi e Ieisu
giveaqiaqiedi, mana yani qabuna viaqidi Yaubada ena waiwaiega. 39 Ta
ima'a tovaletuyana yani qabuna Ieisu viaqidi ni'a a'itea be asimanea
Isileli 'abaganavo 'idia ta wese Ielusalema 'inaya. Tauna 'etoluai 'inaya
itutuve'ewea ta iluve'aligia. 40 Ta 'aubena vetoina Yaubada giveya'itotoya
'aligega, ta ve'ifoqeyea tomotau 'idia. 41 *m* Ta tomotau qabudi Ieisu ge ida
'itei, ta 'esi ima'a Yaubada venua'ivinema ama 'aidega a'itea be asimanea.
Ima'a ena ya'itoto 'evivi 'aligega 'abibodanaya maega a'ai ta anuma. 42 *n* Ta
Ieisu luvinema be ana lugaihiea tomotau qabudi 'idia, ta wese ana vonedi
vonigo Yaubada Ieisu venua'ivinea tomotau qabuda taudi 'ali'aligidi ta
wese mayawaida ada Toluvine. 43 *o* Yaubada ena tovesimasimana qabudi
ivona vataya Ieisu weaqina vonigo tomeqabu ina vetumaqana 'inaya edi
luveifana nanuataqodi ana wawega."

Konilio ma enavo Niboana Gwalagwalana i'ewea

44 *p* Fita nawale vonavona 'inega Niboana Gwalagwalana webui mai ta
lugu taudi tovineneqa 'idia. 45-46 *q* 'Inega mali bona be mali bona 'idiega
ivonavona, ta Yaubada iawahawatuboya. Ta me Diu taudi wese Ieisu
ivetumaqanea Fita maega imai Iofa 'inega inuavoqana qiduana, mana ni'a
i'itea be inoqolia Yaubada Niboana Gwalagwalana guiwaqia wese taudi
ge me Diu 'idia. 'Inega Fita vonedi vonaya, 47 "Egwavo, qabu ba'e Niboana
Gwalagwalana ni'a i'ewea ita'a lova 'idewani. E 'inega ge ana fata taha toga
'imiega edi babitaiso go'ilega ona awatayedi, waisa?" 48 *r* 'Inega Konilio
ma enavo Fita luvinedi be ina babitaiso Ieisu Keliso ana wawega. Ta
babitaiso~nana 'abibodanaya Fita inoqiea be vaina 'aubena maega ina toa.

Fita 'evivi tauya Ielusalema

11 1 Ta tovaletuyanayavo be wese vaina tovetumaqana Iudia
'abaganavo 'idia itoatoa, vale inoqolia taudi ge me Diu Yaubada

---

[k] **10:37** Md 4:12-17 [l] **10:38** Md 3:16; Lk 4:17-21 [m] **10:41** Via 1:8; Lk 24:42-43
[n] **10:42** Via 17:31; 1Fit 4:5 [o] **10:43** Ais 53:5-6; Iel 31:34; Via 2:38 [p] **10:44** Via 11:15; 15:8
[q] **10:45-46** Via 2:4; 19:6 [r] **10:48** Via 19:5

ena vona i'awahaqiaqiea. 2 'Inega tutana Fita 'evivi mai Ielusalema 'inaya,
e 'inega vaina tovetumaqana taudi me Diu Fita ilumugiea ivoneaya,
3 [s] "Tola'ai weaqina taudi ge me Diu edi vanuea ulugu ta maega o'ai?"
4 'Inega Fita simana aqiaqiea 'idia tola'ai ni'a 'ifoqe 'inaya vonedi vonaya,
5 [t] "Lova Iofa 'inaya yatoatoa, ta tutana yavevenoqi 'inega taha yani
'ifoqe 'iguya ya'itea kavona eda ve'wayoqa 'edewani. Ana 'ita kavona
kaleko qiduana nima susuna foa, ta wayoyega webui mai mahalega
di'weguya. 6 Ta tutana ya'ita lugu kaleko~nana gamonaya, 'inega
yubai qabudi ya'itedi 'idewana 'abaga yubaidi be yubai waqiwaqidi be
kawakawalidi ta wese manuqa. 7 'Inega taha bonana yanoqoli vonaya,
'Fita, uya'itoto! Yubai ufofolidi ta una 'ai!'
8 "'Inega yavona 'eviviea yavonaya, 'Kaiwabu, gebu agu fata! Ge taha
tuta yubaidiavo eda 'ainidi, mana ima'a me Diu ema luvine 'idewana.'
9 "Ta bonana mahalega yanoqola 'eviviea vonaya, 'Yaubada yani
qabudi givevunavunaqidi ta 'awahaqiaqiedi, e 'inega o'a ge una
'awaluveifedi.' 10 Ba'e yani~nana ena 'ifoqe 'iguya ana yau toi, ta
'abibodanaya Yaubada yani qabudi 'ewa 'eviviei vaneqea mahalaya
'waiva. 11 Ta tuta~nana 'oloto toidi vanue~nana 'inaya yatoatoa ilobea
ta masu'edanaya itovolo. Ta taudi Sisalia 'inega imai weaqigu.
12 "'Inega Niboana Gwalagwalana voneguya, 'Ge una venuana
magilafu, ta taudi maega ona tauya.' Ta edavo ba'e sikisi~dina
maega atauya Konilio 'inaya ta ena vanuea alugu. 13 'Inega Konilio
vonema vonaya, 'Yaubada ena tovale'ewa taha ya'itea 'ifoqe egu vanue
gamonaya tovotovolo. Ta tovale'ewa~nana vonegu vaina tomotau ena
vetunedi Iofa 'inaya be Saimoni Fita ina 'ebe'ewei ina miea. 14 [u] Tauna
navoneu ma'oda 'inega o'a eu gadeavo maega qabumi 'etoyavua ona
lobei.'
15 [v] "Ta tutana yave'ale Vale Aqiaqina yavonayea 'idia e 'inega
Niboana Gwalagwalana webui 'idia 'idewana lova tuta nugweta 'idaya
madumai. 16 [w] 'Inega Kaiwabu ena vona yanuave'avinia vonaya, 'Ioni
tomotau go'ilega givebabitaisodi, ta omi'a Niboana Gwalagwalanega
ona babitaiso.' 17 Yaubada ena nei kavovo taudi ge me Diu 'idia
'idewana lova ita'a 'idaya tutana kamaduvetumaqana Kaiwabu
Ieisu Keliso 'inaya. 'Inega ya'a ge agu fata Yaubada ena viaqa ena
awatayei."
18 [x] Tutana tovetumaqana me Diu Fita ena vona ba'e inoqolia, e
'inega ge wese ida ve'ae'aetoga ta 'esi Yaubada iawatuboya ivonaya,
"Vonahaqiaqi, Yaubada taudi ge me Diu ni'au awafeledi be ina
nuagivila 'inaya, 'inega yawai vataya ina lobea."

---

[s] **11:3** Via 10:28; Gal 2:12 [t] **11:5-15** Via 10:9-48 [u] **11:14** Via 16:31 [v] **11:15** Via 2:4
[w] **11:16** Via 1:5 [x] **11:18** Via 13:48; 14:27

To'ekalesiayavo 'abaga Anitioki 'inaya

19 [y] Lova tutana Sitibeni iluve'aligia 'inega tovetumaqanayavo
ivevoalanedi ta iyavula itauya mali di'we be mali di'we 'idia, ta vaina
luluvaia 'idewani di'we Finisia 'inaya be bwanabwana Saifilosi 'inaya
ta wese 'abaga Anitioki di'we Silia 'inaya. Ta Vale Aqiaqina ilugaihiea
me Diu dimo 'idia. 20 Ta vaina tovetumaqanayavo, taudi me Saifilosi
be me Sailini i'ifoqe Anitioki 'inaya, 'inega Kaiwabu Ieisu weaqina
ilugaihiea me Diu ta wese taudi ge me Diu 'idia. 21 Ta Kaiwabu
ena tovetumaqanayavo givewaiwaiedi, 'inega qabu qiduadi wese
ivetumaqana ta inuagivila Kaiwabu 'inaya.
22 [z] Ta to'ekalesiayavo Ielusalema 'inaya taudi ge me Diu valena
inoqolia ni'au ivetumaqana. 'Inega Banaba iluvetunei tauya Anitioki
'inaya sabi vayausidi. 23 Ta tuta~nana Banaba 'ifoqe Anitioki 'inaya,
'inega Yaubada ena veyoluba qiduana tomotau 'idia 'itea, ta qaiawa
qiduana. 'Inega vona iuledi vonigo ge ina venuana magilafu ta 'esi ina
tovolo'i'ita me edi vetumaqana Kaiwabu 'inaya. 24 Ta Banaba tauna 'oloto
aqiaqina ta Niboana Gwalagwalana ni'a luveagatuna'ia ta wese ena
vetumaqana waiwaina. Ta ena lugaihi 'inega tomotau qabudi Kaiwabu
ivetumaqanea, 'inega to'ekalesiayavo adi qabu veqidua.
25 [a] 'Inega Banaba tauya 'abaga Tasisi 'inaya nuanuana Saulo nalobea.
26 Ta tuta~nana lobea 'inega 'ebe'ewei tauyea Anitioki 'inaya. Ta ya'wala
'aidegana gamonaya Banaba be Saulo to'ekalesiayavo maega iva'auta, ta
tomotau qabudi iveve'itedi. Ta Anitioki 'inaya Ieisu ana to'abibodayavo
tomotau imadugabedi Keliso ena tomotauyavo.
27 Ta ba'e tuta~nana 'inaya vaina tovesimasimana Ielusalema 'inega
itauya Anitioki 'inaya. 28 [b] Ta taha 'idiega ana wawa Agabu edi va'auta
taha 'inaya tovolo ta Niboana Gwalagwalana 'inega madusimana 'ifoqe
'idia vonaya, "Nawale botana qiduana na'ifoqe di'we qabuna 'idia."
('Abiboda ba'e yani~nana 'ifoqe tuta~nana Sisa Kolodiasi ena vetoluvine
'inaya.) 29 'Inega tovetumaqana Anitioki 'inaya nuadi 'aideganega inei
kavovo ta edi iula mane ivetunea tovetumaqanayavo Iudia 'inaya. Ta
toiula diavona 'aidega 'aidega adi fata 'inega iula ivetunea. 30 [c] 'Inega
mane~nana Banaba be Saulo ineidi, ta itauyea Iudia 'ekalesia ana
tovanugwetayavo 'idia.

12 1 Tuta omo'e 'inaya kini Elodi Akalifa ve'ale to'ekalesiayavo kafidi
sabi giveluveifadi. 2 'Inega Iemesa, tauna Ioni taina, Elodi ena
luvineyega kefatega iluve'aligia. 3 Ta Elodi me Diu edi qaiawa Iemesa
ena 'aliga weaqina 'itea, 'inega ena luvineyega wese Fita ikafia iyoqonia

---

[y] **11:19** Via 8:1-4 [z] **11:22** Via 4:36 [a] **11:25** Via 9:30 [b] **11:28** Via 21:10
[c] **11:30** Via 12:25

Beledi ge ana isitimo Sagalina ’inaya. 4 Elodi ena luvineyega Fita ni’au
ikafia ta ’abibodanaya ive’ineiea toluaviayavo qabu foa ’idia. Ta qabu
’aidega ’aidega gamonaya toluavia adi yau foa itoatoa, ’inega qabudi adi
yau 16. Taudi Fita vanue ’ebeyoqona taha sifaufa ’inaya ia’uluguyea.
Ta Elodi nuanuana Fita navetala’aiea tomotau qabudi matadia ’Auvivia
Sagalina ’abibodanaya. 5 Ta tutana Fita nawale vanue ’ebeyoqona
gamonaya toatoa, ’inega to’ekalesiayavo ivevenoqi waiwai Yaubada ’inaya
weaqina.

Yaubada ena tovale’ewa taha Fita ’etoyavuia

6 Elodi taha ’aubena ni’au venua’ivinea Fita ana vetala’ai weaqina.
Ta Fita nimana seni taha noyana iyoqonia ta foqena ’inega toluavia
magilafudi nimadia iyoqonidi sabi ’itamakina, ta nuanidia nawale
’eno’eno. Ta wese vaina toluavia vanue ana ’ebelugu i’ita’itamakia. 7 Ta
velovelovana gamonaya lukwayavonega Kaiwabu ena tovale’ewa mahalega
’ifoqe tovotovolo, ta simatala qiduana sifaufa namo gamona guvesimatalia.
’Inega tovale’ewa~nana Fita gitonovia ta divanoya voneaya,
“Ulukwayavoni uya’itoto!” ’Inega ya’itoto ta nimanega seni magilafudina
taudiega ’eli’amidi ta iavuta. 8 ’Inega tovale’ewa~nana Fita ’inaya voneaya,
“Uvekaleko ta au ’aqeyafayafa uve’aqei ta una ’abibodegu!” Ta Fita ena
vona matayagea. 9 ’Inega tovale’ewa~nana vanuega ’ifoqe ta Fita ’abibodea.
Ta Fita nuaia yani qabuna ni’a ’ifoqe ’inaya kavonea be dave’wayoqa, ’inega
yani~nana ge davetumaqanei ena ’ifoqe ’inaya weaqina. 10 [d] Iwebui ’inega
to’itamaki nugwenugweidi inogedi ta wese vemagilafuna inogedi. ’Inega
i’ifoqe taha ’awa kainumu ’inaya, ta taunega ’eyavuia, ’abo i’ifoqe ’abagaya.
’Edega itautauya ’inega lukwayavonega tovale’ewa~nana Fita nogea.
11 ’Inega Fita nuana ’eqa’uya ta nuanega vonaya, “Vonahaqiaqi, ni’a
yahalamania Kaiwabu ena tovale’ewa vetunei mai ’iguya ta Elodi
nimanega ’etoyavuigu ena luvine waiwaina ’inega, ta wese ’etoyavuigu
me Diu ’idiega tola’ai nuanuadi ina viaqia ’iguya.”
12 Tutana Fita nuana ni’a ’eqa’uya, ’inega tauya Meli edi vanuea, taudi
Ioni inana, ta tauna wese igabea Maki. Ta omo’e ’inaya tomotau qabudi
ni’a iva’auta, ta nawale ivevenoqi Yaubada ’inaya Fita weaqina. 13 ’Inega
Fita ’ifoqe vanue masu’edanaya ta ’awa ’inaya ’aubutubutu. ’Inega taha
tofewa kavovo mevavinena ana wawa Loda mai ’awa ’inaya sabi siwa’ana.
14 Ta tuta~nana Loda Fita bonana noqolia, ’inega ’inanea ta qaiawa
qiduana, ’inega nuana voqana ta ’awa ge dasi’waei, ta ’esi vihila lugu
totoa va’auta ’idia vonedia, “Fita ’awaya tovotovolo!”
15 Ta ivoneaya, “Kwavakwavau!” Ta tofewa~nana ve’aetogedi ’inega
totoa va’auta ivoneaya, “Tauna ge Fita, ta ’esi ena tovale’ewa.”

---

[d] **12:10** Via 5:19

16 Ta Fita nawale ’au’auveida’a ’awaya. Ta tuta~nana ’awa isiwa’ea
’inega Fita i’itea ta nuadi voqana qiduana. 17 Ta Fita nimanega lutaqodi ge
ina veqae. ’Inega simana ’idia ma’oda Kaiwabu vanue ’ebeyoqona ’inega
’ebe’ewa ’ifoqeyea ’abagaya. ’Inega vonedi vonaya, “Ta omi’a Iemesa be
tovetumaqana qabudi ona simana ’idia tola’ai ’ifoqe ’iguya weaqina.”
’Inega Fita nogedi ta tauya mali ’abaga ’inaya.
18 [e] Ta mahala vulihia ’inega toluaviayavo inuavoqana ta wese giwalidi
a’ala ta taudiega iveqae ivonaya, “Ma’oda Fita ’ifoqe ’aiqa?” 19 Ta ’inega
Elodi luvine waiwaina a’uya be Fita ina sali aqiaqiea, ta ge ida lobei. ’Inega
Elodi toluavia~dina 16 adi yau vetala’aiedi ta luvine neidi ina ’aliga.
Ta ’abibodanaya Elodi di’we Iudia nogei ta webui ’abaga Sisalia ’inaya
ta omo’e ’inaya toa.

Elodi ena ’aliga

20 Ta Elodi lova me Taia be me Saidoni ’idia diana vilea. ’Inega
’abaga magilafudina ’idiega tomotau itoava’auta ive’aidega ta taha qabu
iluvetunedi Elodi ’inaya nuanuadi maega ina veguba. Mana taudi tuta
qabuna adi ’abwaga i’ewe’ewea Elodi ena di’we ’inega. ’Inega nugweta
Elodi ena tofewa qiduana Balasito nuana i’wamilia ta maega iveiaiana.
21 ’Inega Elodi taha ’aubena neidi maega ina va’auta. Ta ’aubena~nana
’inaya ana vaiqavu kaikaiwabuna ’idiega vekaleko ta toabui ana galiva
kaikaiwabuna debanaya. Ta tomotau qabudi matadia vonavona. 22 Ta
qabudi ivekolukolua ivonaya, “Ba’e vona~nana ge taha ’oloto ena vona,
ta ’esi yaubada taha ena vona.” 23 [f] ’Inega omo’e ’inaya Kaiwabu ena
tovale’ewa taha Elodi vunuqia, mana Yaubada ge dagivaneyea ta ’esi
taunega ana wawa givaneyea, tuata vevihiqa ta mwatamwata i’ainia ’abo
’aliga.
24 [g] Ta Yaubada ena vona veve’ena’i di’we qabuna ’idia ta tomotau
qabudi Vale Aqiaqina inoqolia.
25 [h] Ta Banaba be Saulo nei kavovo~nana ive’ineiea Ielusalema ’ekalesia
ana tovanugwetayavo ’idia. Ta ’inega Ioni Maki i’ebe’ewei ta maega i’evivi
itauya Anitioki ’inaya.

Saulo ena luvivila nugweta iana Banaba maega

13 1 ’Abaga Anitioki ’inaya ’ekalesia ana tovesimasimanayavo be
ana tove’itayavo adi wawayavo ba’e: Banaba ta Simioni (tauna
igabea ’Wafi Kwaukwausina) ta Lusiasi (tauna Sailini ’olotona), ta
Maneni (tauna kini Elodi Anitifasi tamana ena fayafayaya), ta wese
Saulo. 2 [i] Taha tuta itafwatafwalolo ta ivevedede Yaubada weaqina ’inega

---

[e] **12:18** Via 5:22-24 [f] **12:23** Dan 5:20 [g] **12:24** Ais 55:11 [h] **12:25** Via 11:29-30; 15:37
[i] **13:2** Via 9:15

Niboana Gwalagwalana vonedi vonaya, “Nuanuagu Banaba be Saulo ona
givegwaledi weaqigu, mana ni’au yavenua’ivinidi egu fewa weaqina.”
3 [j] Ta edi vedede be edi venoqi ilu’ovoia, ’inega nimadi ia’uya
magilafudi ’idia ta ’abiboda ivetunedi itauya.

Banaba be Saulo edi viaqa bwanabwana Saifilosi ’inaya

4 Niboana Gwalagwalana ni’a luvetunedi ’inega iwebui mwade’waya
’abaga Selusia ’inaya. ’Inega taha waga igeluya ta itauya bwanabwana
Saifilosi ’inaya. 5 [k] ’Inega i’ifoqe ’abaga ana wawa Salamisi ’inaya, ta
omo’e ’inaya Yaubada ena vona ilugaihi dadanea me Diu edi vanue
tafwaloloyavo ’idia. Ta taha adi toiula ana wawa Ioni Maki maega
iluvivila.
6 ’Inega bwanabwana~nana ’abaganavo qabudi iluvivilidi ana laba
i’ifoqe ’abaga Fafosi ’inaya. ’Inega taha tobalavu ilobea, tauna Diu
’olotona ana wawa Baieisu. Tauna tovesimasimana ’e’eu’au’avina. 7 Ta
Baieisu~nana Sagiu Faulosi maega itoatoa, tauna ’abaga~nana ana
gavana, ta wese toalamani taha qiduana. ’Inega Sagiu Faulosi Banaba
be Saulo gabedi imai, mana nuanuana Yaubada ena vona nanoqolia.
8 Ta tobalavu~nana Baieisu (me Guliki bonadiega ana wawa Elaimasi)
Banaba be Saulo awatayedi, mana ge nuanuana iana Sagiu Faulosi
Ieisu navetumaqanea. 9 Ta Saulo, tauna wese igabea Faulo, Niboana
Gwalagwalana ni’a luveagatuna’ia ’inega tobalavu~nana ’ita makimakia
voneaya, 10 “O’a Seitani natuna, yani qabuna aqiaqidi uvevevoalanedi ta
ugigiveluveifedi, nuanuau tomotau una u’avedi ta ’aqedi una lihia. ’Inega
Kaiwabu ena nuanua tunutunuqidi o’a ugigiviledi tau’u eu nuanua ’inega,
ta ’inega tomotau eu nuanua luveifana uveve’itedi. 11 [l] ’Inega ba’e ’itaga
Kaiwabu nimanega naluvematasabuhu ta matau nakwaya. Ta tufwana
tuta kuena ’inaya gebu au fata baba’au una ’itei.”
Ta Faulo ena vona lu’ovoia ’inega kavona umauma qiduana ’ifoqe
ta Elaimasi matana velovelovanea, ta ’egimuda nuanuana taha toga
nimana nakafia ta navanugwetea. 12 Ta tutana gavana Sagiu Faulosi ba’e
yani~nana ’itea ’inega nuana voqana qiduana ta Faulo ena ve’ita Kaiwabu
weaqina noqolia ’inega Ieisu vetumaqanea.

Faulo ma enavo itauya Anitioki di’we Fisidia ’inaya

13 [m] Faulo ma enavo Fafosi inogei ta wagega itauya ’abaga Feliga
’inaya di’we Famifila gamonaya. Ta omo’e ’inaya Ioni nogedi ta ’evivi
tauya Ielusalema ’inaya. 14 Ta Faulo ma enavo Feliga inogea ta itauya
di’we Fisidia ’abaga Anitioki ’inaya. ’Inega Sabatea me Diu edi vanue
tafwalolo ’inaya ilugu ta itoabui. 15 ’Inega Mosese ena luvine ’inega ta

---

[j] **13:3** Via 6:6 [k] **13:5** Via 12:12; 15:39 [l] **13:11** Via 9:8 [m] **13:13** Via 15:38

wese tovesimasimana edi ’wayavi ’inega taha ’oloto avoya. Avo gumwala
e ’abiboda tafwalolo ana tovanugwetayavo vona ivetunea Faulo ma
enavo ’idia ivonedia, “Emavo, ’eguma taha vona ’imiega ama givewaiwai
weaqina, e ’inega luaqiaqiea ona simana ’ifoqeyea ’imaya.” **16** ’Inega Faulo
tovolo ta nimana silagaia ta vonedi vonaya,
“Taigwavo me Isileli ta wese omi’a di’we taha taha ’idiega Yaubada
ana to’amayabayavo, egu vona ba’e ona noqolia. **17** [n] Lova Yaubada
tubudavo me Isileli venua’ivinedi. Ta tutana di’we Itifita ’inaya
itoatoa kavona wagawaga ’idewani, ’inega adi yo’o giveqiduea. Ta
’abibodanaya ena waiwai otaqa ’inega ’ebe’ewa ’ifoqeyedi Itifitega.
18 [o] ’Inega ya’wala 40 gamodia di’we ’ava’avaya me Isileli iyabayaba
dadana ta ivevetalabudabuda ta wese iveveilivu veifa. Ta tua Yaubada
ena nuakolokoloyega bibitaqodi, ’inega ge danogedi ta ’esi tuta qabuna
’ita’itamakidi. **19** [p] ’Inega Yaubada di’we Kenani ana kiniavo adi yau seveni
edi ’ebeluvine bwega yavuledi, ’inega Iosua ’ebeluvine~nana vewila’ayea
me Isileli edi gade 12 ’idia. **20** [q] Ta ba’e yani diavona i’ifoqe me Isileli ’idia
ya’wala 450 gamonaya. Ta ’abiboda Yaubada tomotau edi toluvineavo
neidi ta iluvinedi mai ana laba tovesimasimana Samuela ’ifoqe.
21 [r] “’Inega me Isileli Yaubada ivenoqiea taha kini weaqina, ’inega
ve’iedi ta Saulo neidi, tauna Kisi natuna Beniamina ena gadeyega. Ta
Saulo~nana luvinedi ya’wala 40 ’idia. **22** [s] Ta ’abiboda Yaubada Saulo
a’uwebuiea ta Deibida vetovoloya me Isileli edi kini vauvauna. Ba’e
Yaubada ena vona Deibida weaqina vonaya, ‘Iese natuna Deibida ni’a
yalobea, tauna nuagu ’ewa aqiaqiea, ta egu nuanua qabudi naviaqidi.’
23 [t] Ta Yaubada Deibida~nana ena gadeyega me Isileli adi To’etoyavua
Ieisu give’ifoqeyea, lova ena vona fofofola ’idewani. **24** [u] Ta Ieisu nawale
ge damai, ’inega Ioni Togivebabitaiso madu’ifoqe ta me Isileli lugaihidi ta
vonedi ina nuagivila ta ina babitaiso. **25** [v] Ta Ioni ena fewa ana ’ebelu’ovoa
’inaya vetala’aiedi vonaya, ‘Omi’a ma’oda onuanua ’aiqa ya’a togama?
Ya’a gebu To’etoyavua~nana. Ta ’esi To’etoyavua~nana ’abibodaguyega
maimai, ta ya’a tomotau kavokavovo ge agu fata be ana ’aqeyafayafa ena
li’ami.’
26 “Taigwavo, omi’a Ebelamo natunavo, ta wese omi’a mali di’weyega
Yaubada ana to’amayabayavo, onoqoli! ’Etoyavua valena ni’a mai
’idaya. **27** Ta Ielusalema ana totoayavo be edi tovanugwetayavo
To’etoyavua~nana gebu ida ’inanea. Sabate ’aidega ’aidega ’idia
tovesimasimana edi vonayavo To’etoyavua weaqina iavoavodi ta nuadi
ge da’eqa’uya. Ta ’esi To’etoyavua~nana iluvinea na’aliga, ta ba’e

---

[n] **13:17** ’Ifo 1:7; 6:6; 12:51 [o] **13:18** Naba 14:34; Luve 1:31-32 [p] **13:19** Luve 7:1; Ios 14:1
[q] **13:20** Toluv 2:16; 1Sam 3:20 [r] **13:21** 1Sam 8:5,19; 10:20-24 [s] **13:22** 1Sam 13:14; 16:12;
Same 89:20 [t] **13:23** 2Sam 7:12-16 [u] **13:24** Md 3:1-2 [v] **13:25** Ion 1:20,27

’inega tovesimasimana qabudi edi simana nugwenugweina ana aqiaqi
ive’ifoqeyea. **28** [w] Ta taudi ge adi fata Ieisu ena luveifana taha ida lobei be
’inega ina luve’aligi, ta tua ivenoqi Failato ’inaya nuanuadi naluve’aligia.
29 [x] “Ta tovesimasimana edi vonayavo Ieisu weaqina ana aqiaqi
iviaqidi ena ’aliga ’inaya. ’Inega ’wafina igita’ia ’etoluai ’inega ta itavunia
deba’unuya. **30** Ta Yaubada giveya’itoto ’eviviea ’aligega. **31** [y] ’Inega
tufwana tuta kuena Ieisu ’ifoqe ana to’abibodayavo ’idia, taudi lova Ieisu
maega itauya Galili ’inega be Ielusalema ’inaya. Ta ba’e to’abiboda~dina
tuta ba’e ’inaya isimasimana Ieisu weaqina eda tomotauyavo ’idia. **32** Ta
ima’a wese avonevonemi. Yaubada ena vona fofofola tubudavo ’idia ana
aqiaqi ni’a ’ifoqe ’idaya **33** [z] tuta~nana Yaubada Ieisu ’aligega giveya’itoto
’eviviea ita’a lagata ’evauna ’idaya. Ba’e weaqina Same vemagilafuna
’inaya madusimanea Ieisu weaqina vonaya,

‘O’a Natugu,
ba’itagana ya’awanatuneu.’

34 [a] Lova Yaubada ni’a vona fofofola vonigo nagiveya’itoto ’eviviea ’aligega
ta ge wese na’aliga ’evivi ta ’wafina ge wese nadavula. Ba’e yani~nana
weaqina wese madusimana vonaya,

‘Vona veyoluba ta wese
yani qabuna aqiaqidi ena neiu.
Ba’e lova Deibida ’inaya
yavona fofofolayea.’

35 [b] Ta wese taha Same ’inaya Deibida vonaya,

‘Ge eu Tomotau Gwalagwalana
una awafelei
be deba’unu ’inaya nadavula.’

36 “Ta ba’e vona~nana ge Deibida weaqina, mana Deibida Yaubada
ena nuanua qabudi viaqa ’ovoidi, ’inega yawaina gumwala ta itavunia
tubunavo maega adi deba’unuya, ta ’wafina davula. **37** Ta ’esi vona
ba’ena mali ’oloto weaqina, tauna Yaubada ’aligega giveya’itoto ’eviviea
ta ’wafina ge dadavula. **38** ’Inega omi’a taigwavo, ona alamani aqiaqiea
vonigo ’oloto~nana tauna Ieisu ’inega emi luveifayavo adi nuataqo
ona lobea. **39** [c] ’Eguma taha toga Ieisu navetumaqanea ’inega Yaubada
na’awatunutunuqea ena luveifana ’inega, mana Mosese ena luvine ana
’abiboda ’inega ge taha toga ana fata navetunutunuqa Yaubada matanaya
be na’etoyavui ena luveifana ’idiega. **40** ’Inega ona ’itamakimi be yaqisa
tovesimasimana edi vona ge na’ifoqe ’imia, mana vona~nana vonaya,
41 [d] ‘Omi’a tovona ’ividoa,
ona noqolia!

---

[w] **13:28** Md 27:22-23 [x] **13:29** Md 27:59-60 [y] **13:31** Via 1:3,8 [z] **13:33** Same 2:7
[a] **13:34** Ais 55:3 [b] **13:35** Same 16:10 [c] **13:39** Lom 10:4 [d] **13:41** Aba 1:5

Egu viaqa ona ’itedi
ta weaqina nuami navoqana,
ta ’abiboda ona ’aliga.
Mana ya’a vaina yani ena viaqidi
omi’a lagatamina emi tutaya,
ta ’eguma taha toga ba’e yani diavona weaqidi davonemi
’inega omi’a ge nuanuami be ona vetumaqanedi.’ ”
42 Faulo ena lugaihi gumwala ’inega ma iana Banaba iwebui vanue
tafwaloloyega, ’inega tomotau inoqiedi ’eguma Sabate maimai ’inaya wese
adi fata ina ’evivi mai, ta ba’e yani diavona weaqidi ina ve’ita ’eviviedi.
43 ’Inega tomotau qabudi iyavula dadana, ta me Diu be wese mali tomotau
ni’au iveme-Diu Yaubada iawahawatuboya ta Faulo be Banaba i’abibodedi.
’Inega tomotau qabudi vona waiwaina ineidi ivonedia, “Yaubada ena
nuakolokolo ’inaya ona tovolo’i’ita.”

Faulo ta Banaba ilugaihi taudi ge me Diu ’idia

44 ’Inega omo’e Sabate~nana ’inaya i’evivi sabi lugaihi ta ’abaga~nana
ana totoayavo qabudi wese iva’auta ’evivi Kaiwabu ena vona sabi
noqolina. 45 ’Inega me Diu adi tovanugwetayavo ba’e qabu diavona i’itedi
ta ive’ifi’ifiedi, ’inega Faulo ena lugaihi weaqina maega ive’ae’aetoga ta
i’awaluveifea. 46 [e] Ta Faulo be Banaba me edi giwalifatu ivonedi ivonaya,
“Omi’a me Diu ami luaqiaqi be ba’e Vale~nana Aqiaqina Yaubada ’inega
ni’a aneimi oda madu’ewea. Ta ba’e ’itagana Vale~nana ni’a onogea ’inega
taumiega oluvinemi be yawai vataya mahalaya ge ami fata be ona lobei.
’Inega Vale~nana aveve’ineiea taudi ge me Diu ’idia. 47 [f] Mana Kaiwabu
vonema vonaya,
‘Omi’a ya’iva’ava’aimi
kavona be simatala
taudi ge me Diu weaqidi.
’Inega tomotau qabudi
bwa’obwa’oya ’etoyavua ana ’eda
ona ve’itedi.’ ”
48 Ta tuta~nana taudi ge me Diu vona~nana inoqolia iqaiawa gegoyo
ta ilukaiwa Kaiwabu ’inaya Vale~nana weaqina. Ta tomeqabu Yaubada
ni’a venua’ivinedi be yawai vataya ina lobea mahalaya, e taudi ive’ale
ivetumaqana Ieisu ’inaya.
49 ’Inega Kaiwabu Valena tomotau iyawala dadanea di’we~nana
’abaganavo ’idia. 50 Ta me Diu adi tovanugwetayavo itauya vivine
agoagodi taudi Yaubada ana to’amayabayavo be wese ’abaga~nana
ana toluvineavo ’idia ta italaveavea’iedi. ’Inega taudi Faulo be Banaba

---

[e] **13:46** Via 3:26; 18:6 [f] **13:47** Ais 49:6

ivevoalanedi ta edi di'we 'inega i'wavinidi i'ifoqe. **51** [g] Ta Faulo be Banaba
'aqediega kaliva ivavutuvutuqa yavulea taudi ivevoalanedi matadia
kavona edi 'ebe'ita edi noga weaqina. Ta 'inega itauya 'abaga Ikoniami
'inaya. **52** Ta Ieisu ana to'abibodayavo Anitioki 'inaya iqaiawa gegoyo ta
wese Niboana Gwalagwalana luveagatuna'idi.

Faulo be Banaba edi lugaihi Ikoniami 'inaya

14 **1** Faulo be Banaba ni'a i'ifoqe 'abaga Ikoniami 'inaya, 'inega ilugu
me Diu edi vanue tafwalolo gamonaya. Ta edi lugaihi waiwaina,
'inega me Diu ta wese taudi ge me Diu qabudi Ieisu ivetumaqanea. **2** Ta
vaina me Diu inoga ge nuanuadi ina vetumaqana, 'inega taudi ge me
Diu italavea'iedi ta Faulo be Banaba ivevoalanedi. **3** [h] Ta tua Faulo be
Banaba ge ida dena ta 'esi tuta kuena 'abaga~nana 'inaya itoatoa ta me
edi giwalifatu ilulugaihi Kaiwabu ena nuakolokolo weaqina. Ta ba'e
lugaihi~nana Kaiwabu 'awahaqiaqiea, 'inega waiwai neidi be yaqisa adi
fata yani 'ebenuavoqana be wese 'ebe'ita waiwaidi ina viaqidi. **4** 'Inega
Ikoniami ana tomotauyavo ivetoatoasi'i ta nuanidia yo'o magilafudi
'ifoqe, 'inega taha qabu me Diu i'awahaqiaqiedi ta taha qabu tovaletuyana
i'awahaqiaqiedi.

5 [i] 'Inega taudi ge me Diu ta wese me Diu edi tovanugwetayavo maega
ive'aidega ta luvine iviaqia vonigo Faulo be Banaba ina veilivu veifedi ta
daboyega ina luve'aligidi. **6** Ta magilafudina ni'a inoqolia tola'ai na'ifoqe
'idia, 'inega idena itauya di'we Lakeonia 'abaganavo Lisitila be Debi 'idia,
ta wese vaina 'abaga di'wenaya. **7** Ta omo'e 'inaya Ieisu Valena Aqiaqina
ilugaihi dadanea.

Faulo be Banaba edi viaqa Lisitila be Debi 'inaya

8 Ta 'abaga Lisitila 'inaya Faulo be Banaba taha 'oloto ilobea.
Ta ena tuta vi'oi 'inega 'aqena belubeluna ge taha tuta daya'itoto
dayabayaba. **9** Ta 'oloto~nana toabui ta Faulo ena lugaihi
vivineneqea. 'Inega Faulo 'ita makimakia ta ni'a alamania ena
vetumaqana Ieisu 'inaya 'inega ana fata naveaqiaqi. **10** 'Inega Faulo
bonana qiduanega gaba naqoyea vonaya, "Uya'itoto!" 'Inega ya'itoto
ta luouyea 'abo yaba dadana.

11 [j] Ta tomotau qabudi Faulo ena viaqa i'itea 'inega bona
Lakeoniega i'aladidiula ivonaya, "Yaubadayavo ni'au iwebui mai
'idaya ta adi 'ita kavona tomotau 'idewani!" **12** 'Inega qabu~dina
Banaba igabea Siusi[k], mana me Guliki edi yaubada qiduana igabea

---

[g] **13:51** Md 10:14; Via 18:6 [h] **14:3** Mk 16:20; Ibe 2:4 [i] **14:5** Via 14:19 [j] **14:11** Via 28:6
[k] **14:12** Siusi *"Zeus"* tauna me Guliki edi yaubada taha, ta tauna edi yaubadayavo qabudi veqidua va'inedi. Ta ana wawa vemagilafuna Iufita.

Siusi. Ta Faulo igabea Emesi[l], mana Emesi wese edi yaubada taha,
ta tauna edi yaubadayavo edi toveqae. Ta Faulo wese tuta qabuna
veveqae ’inega wawa~nana ineia. 13 Ta me Lisitila edi vanue
’ebeveguba edi yaubada Siusi weaqina ’abaga~nana ana ’ebelugu
’atamaninaya ’eno’eno. Ta edi toveguba vaina bulumakau ’alabwatadi
ta wese ’aiwe idina suyasuyana miedi ’abaga ana ’ebelugu ’inaya,
mana toveguba~nana yo’o diavona maega nuanuadi bulumakauyega
Faulo be Banaba ina gubedi.

14 Ta magilafudina toveguba~nana ena nuanua ni’a ialamania ta inoga
aqiaqiea ta diadi vilea, ’inega adi kaleko i’esiagia ta ma kolukoluadi
ivihila i’ifoqe yo’o ’idia ta ilugwaeyedi ivonaya, 15 [m] “Emavo, tola’ai
weaqina guba ona viaqia ’imaya? Ima’a wese tomotau kavokavovo omi’a
’idewana. Ta ba’e amiea ’imia, mana nuanuama emi yaubada kavokavovo
’eala ona nogedi ta ona nuagivila Yaubada mayawaina ’inaya. Tauna
mahala be bwa’obwa’o be mwade’wa ta wese yani qabuna gamodia
adi To’iva’ava’ata. 16 [n] Yaubada lova di’we qabuna ana tomotauyavo
awafeledi be taudiega edi nuanua ta edi ilivu ina viaqidi. 17 [o] Ta Yaubada
’ebe’ita vaina neidi vonigo tauna ina alamania. Ta ’ebe’ita diavona ena
nuakolokoloyega wese neimi ’idewana ’wei mahalega be bolimana
aqiaqina olobelobea ta ’abwaga o’ai’ai ’inega me emi qaiawa otoatoa.”
18 Ta tuta goyona be qabu diavona guba~nana ida viaqia, ta Faulo be
Banaba edi noga waiwai ’inega igivelua’udi.

19 [p] ’Inega vaina me Diu Anitioki be Ikoniami ’abaganavo ’idiega imai,
ta qabu~dina maega iluvetuba ta italavea’iedi be Faulo ina vevoalanea.
’Inega daboyega iludaboya ivonaya be da’aliga. ’Inega ilihi ’ifoqeyea
’abaga gwavunaya. 20 Ta Ieisu ana to’abibodayavo imai Faulo ’inaya itoa
vivilia, e ’inega Faulo ya’itoto ta lugu ’evivi ’abagaya. Mahala ahalia
’inega ma iana Banaba Lisitila inogea ta itauya ’abaga Debi ’inaya.

Faulo be Banaba tovetumaqanayavo igivewaiwaiedi

21 Faulo be Banaba Ieisu Valena ilugaihiea me Debi ’idia, ta tomotau
qabudi Vale~nana ivetumaqanea ta i’abibodea. Ta ’abiboda magilafudina
i’evivi itauya ’abaga Lisitila be Ikoniami ta wese Anitioki di’we Fisidia
gamonaya. 22 [q] Ta ’abaga diavona ’idia tovetumaqanayavo igivewaiwaiedi
ta ivona iuledi edi vetumaqana ’inaya ina tovolo’i’ita ’inega ivonedia,
“’Eguma nawale Yaubada ena ’Ebeluvine ’inaya kana lugu, e ’inega
nugweta vita taha taha kana lutonovia.” 23 Ta Faulo be Banaba ’ekalesia

---

[l] **14:12** Emesi *“Hermes”* tauna me Guliki edi yaubada be edi ’ebeiwa’odu. Ta ivonaya be Emesi tauna edi yaubadayavo edi tovale’ewa nage edi tovona. [m] **14:15** Via 10:26; Same 146:6 [n] **14:16** Via 17:30 [o] **14:17** Iel 5:24 [p] **14:19** Via 17:13; 2Kol 11:25 [q] **14:22** Via 15:32; 1Te 3:3

’aidega ’aidega adi tovanugwetayavo ivenua’ivinedi. Ta ’abibodanaya
ivedede ta ivenoqi tovanugweta diavona weaqidi, ta iawafeledi Kaiwabu
nimanaya, mana vevenua’ivini~dina Kaiwabu ivetumaqanea.

Faulo be Banaba i’evivi itauya ’abaga Anitioki di’we Silia gamonaya

24 ’Inega itauya di’we Fisidia ’abaganavo ’idia ta i’ifoqe di’we Famifila
’inaya. 25 ’Inega wese Yaubada ena vona ilugaihiea ’abaga Feliga ana
tomotauyavo ’idia, ta ’abibodanaya itauya ’abaga Atalia ’inaya. 26 [r] Ta
Atalia inogea ’inega wagega itauya ’abaga qiduana Anitioki ’inaya. Ba’e
’abaga~nana ana tovetumaqanayavo lova magilafudina igivegwaledi
Yaubada weaqina, ’inega iluvetunedi ta edi fewa ive’alea. Ta ba’e ’itaga
edi fewa ni’au ilu’ovoia, ta yani qabuna ni’a iviaqidi Yaubada ena
nuakolokolo ’inega.
27 [s] Ta tuta~nana i’ifoqe Anitioki ’inaya, e ’inega to’ekalesia igaba
va’auqidi ta isimana ’idia ma’oda Yaubada iula ’aiqedi edi luvivila
gamonaya. Ta wese isimana ’idia ma’oda Yaubada taudi ge me Diu
vetumaqana ana ’awa ni’a siwa’ea weaqidi, ’inega taudi wese ni’a ilugu
tovetumaqana adi yo’o gamonaya. 28 ’Inega Faulo be Banaba tuta kuena
itoa ’abaga Anitioki ana tovetumaqanayavo maega.

’Ekalesia ana tovanugwetayavo iva’auta Ielusalema ’inaya

15 1 [t] Faulo be Banaba nawale Anitioki ’inaya itoatoa, ’inega
vaina tomotau di’we Iudia ’inega i’ifoqe imai, ta Anitioki ana
to’ekalesiayavo ive’ale ive’itedi ivonedia, “Ge ami fata ’etoyavua ona
lobei ’eguma ge ’wafimi ona da’ei. Ba’e lova Mosese ena luvine ve’iteda!”
2 [u] Ta Faulo be Banaba edi ve’ita ge ida ’awahaqiaqiea ’inega me Iudia
maega ive’ae’aetoga qiduana. ’Inega Anitioki ana to’ekalesiayavo Faulo be
Banaba ta wese vaina tovetumaqana maega ivetunedi Ielusalema ’inaya.
Ta nuanuadi yani ba’e weaqina ina veqaeyea tovaletuyanayavo 12 ta wese
’ekalesia ana tovanugwetayavo maega.
3 ’Inega ’ekalesia iluvetunedi itauya, ta edi luvivila gamonaya di’we
Finisia be Samelia ana tovetumaqanayavo ivayausidi. Ta isimana ’idia
taudi ge me Diu ni’a inuagivila Yaubada ’inaya. Vona ba’e inoqolia,
’inega qabudi iqaiawa qiduana. 4 [v] Tuta~nana i’ifoqe ilugu Ielusalema
’inaya, ’inega to’ekalesiayavo be tovaletuyanayavo ta wese ’ekalesia
ana tovanugwetayavo Faulo be Banaba i’ebe’ewedi. Ta magilafudi
ivelulu’uyayea ma’oda edi fewa Yaubada ena waiwaiega iviaqa ’aiqedi.
5 Ta vaina Ieisu ana tovetumaqanayavo Falisi adi qabu ’idiega itovolo ta
ivonedi ivonaya, “Tomeqabu nuanuadi ina lugu Ieisu ena qabu gamonaya
e nugweta ’wafidi ina da’ea ta Mosese ena luvine ina matayagea.” 6 ’Inega

---

[r] **14:26** Via 13:1-2 [s] **14:27** Via 15:4,12 [t] **15:1** Gal 5:2 [u] **15:2** Gal 2:1 [v] **15:4** Via 14:27

tovaletuyanayavo ta wese ’ekalesia ana tovanugwetayavo iva’auta ta
Falisi~dina edi vona ba’e weaqina nuanuadi ina veqae.
7[w] Ta tufwana tuta kuena iveqae ’inega Fita tovolo ta vonedi vonaya,
“Taigwavo, ni’a oalamania lova Yaubada ’idega venua’ivinegu Vale
Aqiaqina ana lugaihi taudi ge me Diu weaqidi, ’inega tawa inoqolia ta
ivetumaqana. 8[x] Ta Yaubada eda nuanua giwalidaya ni’a alamania, ’inega
tauna taudi ge me Diu ’awahaqiaqiedi ta Niboana Gwalagwalana neidi
lova ita’a ’idewana neida. 9 Ita’a me Diu ta taudi ge me Diu ge taha ana
dumaduma Yaubada matanaya, mana tauna giwalidi givevunavunaqia
edi vetumaqana ’inega. 10[y] ’Inega Ieisu ana tovetumaqana vauvaudi taudi
ge me Diu ge vita ona neidi fole Yaubada nanualuveifa ’idaya. Mana lova
tubudavo ge adi fata Mosese ena luvineavo ina ’abibodei ta wese ita’a
’idewana. 11[z] Ta ita’a kavetumaqana vonigo tomotau qabuda ’etoyavua
kana lobea Kaiwabu Ieisu ena nuakolokoloyega, ta ge taha wese mali
yani ’inega.”
12 Ta totoa va’auta Fita ena simana ba’e inoqolia, ’inega ge taha toga
’idiega daveqae, ta ’esi ivineneqa aqiaqi Banaba be Faulo edi velulu’uya
ma’oda Yaubada ’ebe’ita ta wese ’ebenuavoqana viaqidi edi fewa ’idiega
taudi ge me Diu ’idia. 13 Ta magilafudi edi vona ilu’ovoia, ’inega Iemesa
tovolo vonedi vonaya, “Taigwavo, ovineneqa! 14 Fita ni’a givesimatalia
’idaya Yaubada ena mai nugwenugweina taudi ge me Diu ’idia weaqina.
Ta ba’e mai~nana ’inaya vaidi ’idiega ni’au ’awahaqiaqiedi ena
tomotauyavo ’idewani. 15 Ba’e yani~nana weaqina lova tovesimasimana
i’wayavia, ta ba’itagana ana aqiaqi ni’a ’ifoqe, mana imadusimanea
ivonaya,
16[a] “’Abibodanaya ena ’evivi
ena mai
ta Deibida ena ’ebeluvine
kavona vanue ’eqeuqeunia
ya’a ena yoqona ’eviviea.
Yani qabuna ’eno kavokavovo,
ta ya’a ena givetovolo ’eviviea,
17 be yaqisa mali qabu
ya’a Kaiwabu ina saligu.
Ta wese taudi ge me Diu
lova yavenua’ivinedi ina saligu.
Kaiwabu ena vona ba’e,
18 tauna tuta lova ’inega
yani qabuna ba’e weaqidi

---

[w] **15:7** Via 10:1-43 [x] **15:8** Via 10:44 [y] **15:10** Md 11:30; Gal 3:10 [z] **15:11** Gal 2:16; Efe 2:5-8 [a] **15:16-18** Emo 9:11-12

ena ’wayavi ’inega simana ’ifoqeyedi.’ ”
19 Ta wese Iemesa vonedi vonaya, “Egu luvine ba’e ’idewana: ’Eguma
tomeqabu taudi ge me Diu ’idiega ina nuagivila Yaubada ’inaya, e ’inega
ge taha vita kana neidi. 20 [b] Ta ’esi taha leta kana ’wayavia ’idia kana
vonedi ge taha toga ana fata ’abwaga vevegubana tokwalui ’idia ’inega
na’ai, ta ge taha toga navelamo’eno kavokavovo, ta wese ge taha toga
sulala na’ai ta wese ge yubai vei’odi ma sulalina na’aini. 21 Mana Mosese
ena luvineavo tuta lova ’inega be ana laba ba’itagana Sabate ’aidega
’aidega ’idia ilulugaihiedi vanue tafwalolo gamonaya ’abaga qabudi ’idia.”

Leta i’wayavia taudi ge me Diu tovetumaqana ’idia

22 ’Inega Ieisu ena tovaletuyanayavo ta ’ekalesia ana tovanugwetayavo
be tovetumaqanayavo qabudi maega edi nuanua ’aideganega tomotau
vaina ivenua’ivinedi be taudi Faulo be Banaba maega ina tauya Anitioki
’inaya. ’Inega ’oloto magilafudi ’ekalesia ana tovanugweta ’idiega
ivenua’ivinedi. Taha ana wawa Iudasa tauna wese igabea Basaba, ta wese
taha ’oloto ana wawa Sailasa. 23 ’Inega magilafudina leta~nana taudi ge
me Diu weaqidi i’ewei ina tauyea, ta ana noqola ba’e ’idewana vonaya,

“Emavo ye,
Vematamagilafu ba’e omi’a tovetumaqana ge me Diu ’abaga
Anitioki ta di’we Silia be Silisia ’idia otoatoa weaqimi.
Ima’a emiavo tovaletuyanayavo be ’ekalesia ana tovanugwetayavo
ta wese tovetumaqanayavo qabuma emi leta ba’e a’wayavia waiwai
’imia Ielusalemega, ta alulukaiwa ’imia.
24 Ni’a valemi anoqolia vaina tomotau ’imega iwai ta edi ve’ita ’inega
inidoemi ta igivenuavitemi. Ta ima’a ge ada vebibinedi ’idewana ina viaqi
’imia, ta ’esi taudi edi nuenuega. 25 ’Inega ima’a ema nuanua ’aideganega
vaina tomotau ni’a avenua’ivinedi ta avetunedi iwai ’imia edavo Faulo
be Banaba maega, taudi adi wawa Iudasa be Basaba ta aveveyolubedi
qiduana. 26 Ta magilafudi yawaidi ni’a iawafelea veilaqe ’inaya Ieisu
Keliso eda Kaiwabu ena fewa weaqina. 27 Ta tola’ai ni’a a’wayavia
leta~nana ’inaya taidavo Iudasa be Basaba ’awadiega vona~nana wese
ina simana ’ifoqeyea ’imia. 28 [c] Niboana Gwalagwalana be wese ima’a
ema nuanua ’aidegana, ’inega ge nuanuama luvine vitadi ana neimi ta
’esi nuanuama luvine vaina namo ’idiega ona ’itamakimi. 29 Ta luvine
diavona ba’e: ’Abwaga tomotau ni’a ivegubayea tokwalui ’idia ge ona ’aini.
Wese yubai sulalidi ge ona ’aini, ta wese vei’odi ma sulalina ge ona ’aini.
Ta wese ge ona velamo’eno kavokavovo. Ta ’eguma ba’e luvine diavona
ona matayagedi emi toa naveaqiaqi. Emavo, ba’e ema vona ana fata.

---

[b] **15:20** ’Ifo 34:15-17; Luvi 17:10-16 [c] **15:28** Md 23:4

Kafoi.”

30 ’Inega ’ekalesia ana tovanugwetayavo Faulo be, Banaba be, Iudasa
ta wese Sailasa iluvetunedi, ’inega Ielusalema inogei ta itauya Anitioki
’inaya. Ta omo’e ’inaya to’ekalesia igaba va’auqidi imai ta leta~nana
ineidi. 31 Ta tuta~nana iavoya iqaiawa qiduana, mana leta~nana
’inega adi vona iula ilobea. 32 ’Inega Iudasa be Sailasa Yaubada ana
tovesimasimana edi vonayavo ’idiega tovetumaqanayavo igivewaiwaiedi
ta wese igiveqaiawedi. 33 Ta Sailasa be Iudasa Anitioki ’inaya itoa
tufwana tuta kuena, ’inega tovetumaqanayavo ivona veyolubedi ta
ivetunedi i’evivi itauya Ielusalema ’inaya adi tovetune ’idia. [34 Ta ’esi
Sailasa ena nuanua be natoa ’evivi Anitioki ’inaya.]*d* 35 Ta Faulo be
Banaba Anitioki ’inaya nawale itoatoa. Taudi ta wese tomotau vaina
maega Kaiwabu ena vona tomotau iveve’itedi ta ilulugaihiea ’idia.

Faulo be Banaba ivetoasi’i

36 Ta vaina tuta ’abibodanaya Faulo iana Banaba voneaya, “Iagu, kana
’evivi ’abaga diavona lova katauya ’idia Kaiwabu Valena ana lugaihi
weaqina, ta kana vayausidi kana ’itedi ma’oda edavo itoatoa ’aiqa.”
37*e* Ta Banaba nuanuana Ioni tauna wese ana wawa Maki maega ina
tauya. 38*f* Ta Faulo ge nuanuana, mana lova Maki~nana nogedi di’we
Famifila ’inaya ta ’evivi tauya Ielusalema. ’Inega ge nuana wese maega
ina fewa. 39 ’Inega Faulo be Banaba ive’ae’aetoga qiduana Maki weaqina,
ta vetoatoasi’i ’ifoqe nuanidia. ’Inega Banaba Maki ’ebe’ewea ta wagega
igelu ivenaya itauya bwanabwana Saifilosi ’inaya. 40 Ta Faulo Sailasa
venua’ivinea. ’Inega ’abaga Anitioki ana tovetumaqanayavo magilafudina
weaqidi ivenoqi Yaubada ’inaya nanuakolokoloyedi ta wese naiuledi edi
luvivila ’inaya. 41 ’Inega itauya di’we Silia be Silisia ’abaganavo ’idia ta
’ekalesia ’aidega ’aidega iuledi ta igivewaiwaiedi.

Faulo ena luvivila vemagilafuna ’abaga qabudi ’idia

16 1*g* Faulo ma iana Sailasa itauya ’abaga Debi be Lisitila ’idia. ’Inega
Ieisu ana to’abiboda taha ilobea ana wawa Timoti. Ta inana Diu
vavinedi ta Ieisu ivetumaqanea, ta ’esi tamana Guliki ’olotona. 2*h* Ta
tovetumaqana qabudi ’abaga Lisitila be Ikoniami ’idia Timoti i’amayabea
qiduana ta i’awahaqiaqiea. 3 ’Inega Faulo nuanuana Timoti maega ina
tauya, ta me Diu qabudi ’abaga diavona ’idia itoatoa ni’a ialamania Timoti

---

[d] **15:34** Vonahaqiaqi, ba’e buki~nana Luke taunega madu’wayavia, ta ’abibodanaya wese vaidi tomotau leta~nana ivetutumea ta i’wayavia, ta edi ’wayavi vaidi ’idia wese laba 34 iluvetomanea. [e] **15:37** Via 12:12,25 [f] **15:38** Via 13:13; Kol 4:10 [g] **16:1** Via 14:6; 2Tim 1:5 [h] **16:2** Fil 2:19-22,27

tamana Guliki ’olotona ta ’wafina ge ana da’amo, ’inega natuna Timoti
wese ’idewani. ’Inega Faulo Timoti ’wafina da’ea be yaqisa ina alamania
me Diu edi ilivu i’amayabea. 4 [i] ’Inega Faulo ma enavo itauya ’abaga
taha taha ’idia. Ta luvine~nana lova tovaletuyana ta wese ’ekalesia
ana tovanugwetayavo Ielusalema ’inaya iviaqia me Anitioki ’idia wese
isimana ’ifoqeyea totoa ’abaga ’idia, be ivonedi luvine~nana taudi wese
ina ’abibodea. 5 ’Inega to’ekalesiayavo ’abaga ’aidega ’aidega ’idia edi
vetumaqana vewaiwai ta adi yo’o veveqidua ’aubena taha taha ’idia.

Faulo ve’wayoqega taha Masidonia ’olotona ’itea

6 [j] Faulo ma enavo itauya di’we Filigia be Galetia ’abaganavo ’idia.
Ta Niboana Gwalagwalana ’etobodedi ge ina tauya di’we Eisia ’inaya
Vale Aqiaqina sabi lugaihina. 7 Ta imai di’we Misia ana lufela ’inaya,
ta nuanuadi ina lugu di’we Bitania ’inaya. Ta Ieisu Niboanina ge
dahawafeledi. 8 ’Inega di’we ba’ena inogei ta iwebui ’abaga Tiloasi
’inaya. 9 Ta velovelovana ’inaya i’eno’eno ’inega Faulo ve’wayoqega taha
Masidonia ’olotona ’itea mai tovotovolo di’wenaya ta voneaya, “Ubala mai
Masidonia ’inaya ta una iulema!” 10 Ta Faulo ena ve’wayoqa ba’e ’inega
ni’a alamania vonigo Yaubada gabema [k] be Vale Aqiaqina ana lugaihiea
me Masidonia ’idia. ’Inega alukwayavoni a’iva’ava’ata sabi vabala
Masidonia ’inaya.

Taha vavine ana wawa Lidia vetumaqana Ieisu ’inaya

11 ’Inega waga alobea agelu be Tiloasi anogei ta avabala tunutunuqina
bwanabwana Samotilesi ’inaya. ’Inega mahala ahalia atauya ’abaga
Niafoli ’inaya. 12 Ta Niafoli ’inega ’aqemega atauya ’abaga Filifai ’inaya. Ta
Filifai~nana ’abaga qiduana di’we Masidonia gamonaya. Ta ’abaga~nana
’inaya me Loma lova imai iluluvine ta itoatoa. Ta omo’e ’inaya tufwana
atoa ’amana. 13 Ta Sabatea ’abaga gamonega a’ifoqe awebui go’ila
nanavinaya. Ta omo’e ’inaya nuanuama ana tafwalolo, mana anuaia
nage vaina me Diu ana lobedi. Ta vivine qabudi ni’a iva’auta itoatoa,
’inega ima’a wese atoabui ta maega aveqae. 14 Ta vivine qabudi ’idiega
taha ana wawa Lidia. Tauna ’abaga Tiatila vavinena ta Yaubada ana
toiwa’odu taha. Ta ena fewa tuta qabuna kaleko bweabweala otaqina
vevegimwaneyedi adi maisa qiduana. Ta tuta~nana alugaihi ’inega
Kaiwabu Lidia nuana giqa’uya ta Faulo ena vonayavo ’awahaqiaqiedi.
15 ’Inega Lidia~nana me ena susuyavo babitaiso i’ewea, ta ’abiboda
vonema vonaya, “’Eguma omi’a o’awahaqiaqiegu ya’a Kaiwabu ana

---

[i] **16:4** Via 15:23-29 [j] **16:6** Via 18:23 [k] **16:10** Luke tauna buki ba’e ana to’wayavi. Ta tuta ba’e ’inega ma iana Faulo iluvivila di’we taha taha ’idia. ’Inega da’a 16 laba 10 ba’e ’inega wese taunega weaqina veveqae tola’ai ’ifoqe ’idia.

to'abiboda aqiaqi taha, e 'inega ona mai 'iguya ta ona vewagawaga egu vanuea." 'Inega 'alakeikeiema 'abo maega atauya ena vanuea.

Faulo be Sailasa ia'uluguyedi vanue 'ebeyoqona 'inaya

16 Taha tuta atautauya 'ebevenoqi ana di'we 'inaya, e 'inega taha iahaba maega aveloba 'edaya, tauna tovekaikaiwabu edi tofewa. Lova niboana luveifana 'wahalia ta lugu 'inaya toatoa. Ta iahaba~nana niboana luveifa~nana 'inega ana fata namadusimanea tola'ai nawale na'ifoqe. Ta ena fewa ba'e 'inega ena kaiwabuyavo mane qiduana i'ewe'ewea tomotau 'idiega. **17** [l] 'Inega 'abi'abibodema ta vevegabagaba vonaya, "Ba'e tomotau diavona Yaubada Toatoa Vanena ena tofewayavo, ta 'etoyavua ana 'eda aqiaqi ana tosimana." **18** Ta iahaba~nana ba'e 'idewana vegabagaba 'aubena qabuna 'idia, 'inega Faulo 'wafina siniqaiqai ta tunugivila ta niboana luveifana voneaya, "Ieisu Keliso ana wawega yaluvineu bena'e iahaba~nana 'inega u'ifoqe!" Ta omo'e tuta~nana 'inaya 'ifoqe.

19 Ta iahaba~nana ena kaiwabuyavo diadi vilea 'imaya, mana edi mane qiduana ana 'ebe'ewa tauna iahaba~nana ena fewega ilobelobea, ta Faulo ni'a giveaqiaqiea, e 'inega ge wese mane adi fata be ina lobei ba'e iaba~nana 'inega. 'Inega Faulo be Sailasa ikafidi ta ilihi 'eta'etalidi ta itauyedi 'ebevegimwane 'inaya 'abaga ana toluvineavo matadia, **20** [m] ta ivonedi ivonaya, "Ba'e me Diu tomotaudi imai 'idaya ta eda 'abaga inidonidoea inituna, **21** ta mali ilivu be mali ilivu eda tomotauyavo iveve'itedi, ta ita'a ilivu diavona ge daluaqiaqieda 'eguma kana 'awahaqiaqiedi be kana viaqidi, mana ita'a me Loma edi 'ebeluvine gamonaya katoatoa."

22 [n] 'Inega tomotau qabudi edi nuanua 'aideganega iva'auta nuanuadi Faulo ma iana ina vunuqidi, 'inega toluvineavo iluvinedi ta adi kaleko i'esiabu yavuledi ta 'abiega ilavua dadanedi. **23** Gumwala, ta 'abibodanaya ia'uluguyedi vanue 'ebeyoqona gamonaya. Ta ana to'itamaki iluvinei be na'itamaki aqiaqiedi. **24** Ta to'itamaki~nana ana luvine noqola aqiaqiea, 'inega a'uluguyedi taha sifaufa gamo otaqinaya. Ta wese 'aqedi 'evesakakea 'aiwe qiduqiduadi 'inega.

Faulo ma iana Sailasa adi to'itamaki ve'ale vetumaqana Ieisu 'inaya

25 Ta tou gamonaya Faulo be Sailasa ivevenoqi ta Yaubada iawahawatuboya 'evosiega, ta wese vaina yoqoyoqonidi maega itoatoa ivivineneqedi. **26** 'Inega lukwayavonega mwani'ini'i qiduana ve'ale, 'inega vanue 'ebeyoqona ana avutugu veni'i. Ta vanue~nana ana 'awayavo taudiega 'elu'ewa'edi, ta wese yoqoyoqonidi qabudi adi seni 'idiega 'eli'amidi. **27** [o] 'Inega to'itamaki~nana 'eno'enoyega ya'itoto ta 'itea vanue

---

[l] **16:17** Mk 1:24 [m] **16:20** Mk 13:9 [n] **16:22** 2Kol 11:25; 1Te 2:2 [o] **16:27** Via 12:18-19

’ebeyoqona ana ’awayavo ’elu’ewa’edi ta vonaya be yoqoyoqonidi ni’au ida
dena. ’Inega ena kefata ’ewei ta vonigo taunega daluve’aligia. 28 Ta Faulo
’itea ’inega gabea vonaya, “Ei, ge tau’uyega una luve’aligiu! Ima’a qabuma
atoatoa.”
29 ’Inega to’itamaki~nana ena tofewayavo gabedi lamufa ina miea
’inaya. ’Inega ’ewei ta me ena dedela vihila lugu sifaufa gamo otaqinaya
ta tuqatuqanega sobadi Faulo be Sailasa ’iawadia. 30 [p] Ta ’abibodanaya
ya’itoto ta ’ebe’ewedi i’ifoqe ta vetala’aiedi vonaya, “Kaiwabuyavo,
ovonegu tola’ai ena viaqi be ’inega ’etoyavua ena lobei.”
31 Ta Faulo be Sailasa ivona ’eviviea ivonaya, “Kaiwabu Ieisu ’inaya una
vetumaqana, ’inega o’a me eu susuyavo qabumi ’etoyavua ona lobea.”
32 ’Inega Faulo be Sailasa Kaiwabu Ieisu Valena isimanea to’itamaki~nana
’inaya ta wese ena susuyavo ’idia. 33 Ta omo’e tou~nana gamonaya
to’itamaki~nana Sailasa be Faulo ’ebe’ewedi ta bonudi lu’utuya, ’inega
’abibodanaya tauna me ena susuyavo babitaiso i’ewea. 34 Babitaiso
gumwala, ta ’abibodanaya to’itamaki~nana Faulo be Sailasa ’ebe’ewedi
ena vanuea ta ’abwaga neidi. Ta to’itamaki~nana me ena susuyavo
iqaiawa qiduana, mana qabudi edi vetumaqana Yaubada ’inaya ni’au
ilobea.
35 Mahala ahalia ’inega ’abaga ana toluvineavo edi folisi iluvinedi
ivonedia, “Ona tauya vanue ’ebeyoqona ’inaya, ta ana to’itamaki ona
vonei Faulo be Sailasa nayavuidi.”
36 ’Inega folisi itauya to’itamaki~nana ’inaya ta toluvine~dina edi
nuanua isimanea ’inaya. ’Inega to’itamaki~nana Faulo ma iana vonedi
vonaya, “Toluvineavo luvine ineigu be ena yavuimi. ’Inega ona ’ifoqe ta
ma emi nuadaumwala ona tauya.”
37 ’Inega Faulo folisi vonedi vonaya, “Ge wese ana tauya! Mana ima’a
me Loma ta ge taha ema luveifana, ta tomotau matadia ilavua dadanema
’abiega, ta vanue ’ebeyoqona ’inaya ia’uluguyema, ta ge taha kotu ida
maduviaqia ’imaya. Ta tola’ai weaqina toluvineavo nuanuadi ina yavuima
vanue ’ebeyoqonega be ana ’ifoqe ’waivega? Ta ’esi luaqiaqiedi taudiega
ina mai be ina a’u’ifoqeyema!”
38 ’Inega folisi i’evivi ta Faulo ena vona isimana ’ifoqeyea toluvine ’idia.
Ta edi vona ’inega toluvine diavona imwaniniva qiduana, mana ni’au
inoqolia Faulo be Sailasa taudi Loma ana tomotauyavo. 39 ’Inega toluvine
diavona imai ilusoli Faulo be Sailasa ’idia ta wese iyavuidi. ’Inega vanue
’ebeyoqonega ia’u’ifoqeyedi ta inoqiedi be ina tauya mali di’we ’inaya.
40 Ta Faulo ma iana edi ’ifoqe ’abibodanaya itauya Lidia ena vanuea, ta
omo’e ’inaya tovetumaqana ilobedi ta edi vona ’inega igivewaiwaiedi. Ta
’abibodanaya itutuvila itauya.

---

[p] **16:30** Via 2:37

Faulo be Sailasa ’abaga Tesalonaika ’inaya

17 1 Faulo be Sailasa ’abaga Filifai inogei. ’Inega itauya ’abaga
Amififoli be Afolonia ’idia, ta ’abibodanaya i’ifoqe ’abaga
Tesalonaika ’inaya. Ta ’abaga~nana ’inaya me Diu edi vanue tafwalolo
taha ’eno’eno. 2 ’Inega Faulo edi vanue tafwalolo ’inaya lugu, ’edewani
ena ilivu di’we qabuna ’idia viaviaqia. Ta omo’e ’inaya Sabate toi ’idia
Buki Nugwenugweina ’inega veve’itedi ta maega ive’ae’aetoga. 3 Ta
tovesimasimana edi ’wayavi nugwenugweina ’inega Faulo givesimatalia
’idia Keliso weaqina luaqiaqiea be yuvaqa nalobea ta na’aliga, ta
’abibodanaya ’aligega naya’itoto ’evivi. Ta wese vonedi vonaya,
“Ieisu~nana yavonavonayea ’imia, e bena’e tauna To’etoyavua Keliso.”
4 Ta vaina me Diu Faulo be Sailasa edi lugaihi nuadi ’ewea ’inega adi yo’o
gamonaya ilugu. Ta wese me Guliki ’idiega Yaubada ana to’amayabayavo
’eala ilugu be wese vivine adi wawa ’ena’ena’ina tufwana qabudi ilugu ta
Faulo ’elavidi maega iluvetuba. 5 Ta me Diu adi tovanugwetayavo Faulo be
Sailasa ive’ifi’ifiedi.

’Inega vaina toluyaba kavokavovo ’abagega igaba va’auqidi imai ta
maega idima govaqa, nuanuadi Faulo be Sailasa ina vevoalanedi. Ta
igogona itauya Iesoni ena vanuea itala’avuya nuanuadi Faulo be Sailasa
ina kafidi ta ina lihi ’ifoqeyedi ’abaga ’atamanaya tomotau ’iawadia. 6 Ta
isali ’wayoqedi, ’inega Iesoni ta wese vaina tovetumaqana maega ikafidi
ilihidi ta itauyedi ’abaga ana toluvineavo matadia. Ta bonadi qiduanega
igaba ivonaya, “Ba’e tomotau diavona di’we qabuna adi togiveluveifa ni’a
imai eda ’abagaya, 7 [q] ta Iesoni ’ebe’ewedi ena vanuea ana wagawagayavo
’idewani. Ta Sisa ena luvineavo ibwegea, mana ivonaya vonigo Kini
vauvauna ni’a ’ifoqe ana wawa Ieisu.” 8 Ta tuta~nana tomotau qabudi ta
wese ’abaga ana toluvineavo vona ba’e inoqolia ’inega diadi vilea gegoyo.
9 ’Inega toluvineavo Iesoni ma enavo iluvinedi mane ina a’uya edi li’ama
weaqina. Ivemaisa gumwala, ’inega iawafeledi ta itauya.

Faulo be Sailasa itauya ’abaga Belia ’inaya

10 Ni’a velovelovana ’ifoqe ’inega Tesalonaika ana tovetumaqanayavo
Faulo be Sailasa iluvetunedi itauya ’abaga Belia ’inaya. Ta tuta~nana
i’ifoqe ’inega magilafudi ilugu me Diu edi vanue tafwalolo ’inaya. 11 Lova
Tesalonaika ’inaya me Diu ge nuadi Ieisu Valena ina noqolia. Ta ’esi me
Diu taudi ba’e Belia~nana ’inaya itoatoa Vale~nana i’awahaqiaqiea,
ta wese nuadi ’ewea ’ena’ina. ’Inega ’aubena ’aidega ’aidega Buki
Nugwenugweina iavo aqiaqiea, mana nuanuadi ina alamania ’eguma
Faulo ena simana vona aqiaqina nage gebu. 12 Ba’e ’inega me Diu qabudi

---

[q] **17:7** Lk 23:2; Ion 19:12

edi vetumaqana ilobea. Ta wese me Guliki vivine be ’oloto ’ena’ena’idi
qabudi ba’e Vale~nana ivetumaqanea. 13 Ta tuta~nana me Diu
Tesalonaika ’inaya itoatoa Faulo valena inoqolia tauna wese ’abaga Belia
’inaya ve’ale Yaubada ena vona lulugaihiea, ’inega lukwayavonega imai
Belia ’inaya ta edi vona ’inega tomotau italavea’iedi nuanuadi Faulo be
Sailasa ina vevoalanedi. 14 ’Inega tovetumaqanayavo ilukwayavoni Faulo
iluvetunei tauya mwade’waya. Ta Timoti be Sailasa nawale Belia ’inaya
itoatoa. 15 Ta Faulo ana mata ’weabuyavo maega wagega igelu itauya
’abaga qiduana Ateni ’inaya. Ta omo’e ’inaya ivalovea ’inega i’evivi itauya
Belia ’inaya. Ta vale Faulo ’inega imiea Sailasa be Timoti ’idia nuanuana
ina lukwayavoni ina mai, ta maega ina luvetuba Ateni ’inaya.

Faulo ena lugaihi Ateni ’inaya

16 Faulo nawale ’abaga qiduana Ateni ’inaya toatoa ta Sailasa be
Timoti ba’eba’eyedi. Ta nuana vita qiduana, mana ’abaga~nana ’inaya
’ebeiwa’odu kavokavovo kavona tokwalui ’eala ’itedi. 17 [r] ’Inega Faulo
’aubena ’aidega ’aidega vanue tafwalolo ’inaya be wese ’ebeva’auta ’idia
Yaubada ana to’amayabayavo taudi me Diu ta wese me Guliki maega
iluluvoya ba’e yani~nana weaqina. 18 Ta vaina toalamani taudi igabedi
Efikulo[s] be Sitioki[t], Faulo maega ive’ae’aetoga, mana Faulo Ieisu Valena
be ena ya’itoto ’evivi ’aligega weaqina simanea ’idia. ’Inega vaina ’idiega
ivonaya, “Aa, kwavakwavana, ba’e tola’ai ena nuenuega vonevonei?”
Ta wese vaina ivonaya, “Nage mali yaubadayavo weaqidi luluqaihi
’idaya?” 19 ’Inega Faulo i’ebe’ewei itauyea Ateni ana kaniselayavo matadia,
taudi wese adi wawa igabedi Alifago[u].
’Inega ivetala’aiea ivonaya, “Nage au fata eu ve’ita ba’e una
givesimatalia ’imaya? 20 Mana yani qabuna ni’au uvonema kavona yani
vauvauna ’imaya. ’Inega nuanuama eu ve’ita~nana ana alamani una
givesimatalia be ’inega nuama na’eqa’uya.” 21 (Ta me Ateni be wese
wagawaga ’abaga~nana ’inaya itoatoa, tuta qabuna nuanua vauvaudi
weaqidi nuanuadi ina noqolidi be ina veqaeyedi.)
22 ’Inega Faulo tovolo kaniselayavo qabudi matadia ta vonaya,
“Omi’a me Ateni, ni’a yahalamania vonigo emi ’ebeiwa’oduyavo
weaqidi onuanua qiduana ta ovevetafe’wa waiwai ’idia. 23 Ta egu
luyaba ’inaya emi ’ebeiwa’odu kavokavovo be wese emi vanue

---

[r] **17:17** Via 18:19 [s] **17:18** Taudi Efikulo *“Epicurean”* taha qabu, ta taudiega igabedi toalamani aqiaqidi. Ta tuta qabuna yani taha taha weaqina inuanua, ta wese nuanuadi ba’e yani diavona weaqina ina veqaeyedi mali qabu maega. [t] **17:18** Taudi Sitoike *“Stoics”* wese taha qabu ’abaga Ateni ’inaya, ta edi ilivu be wese edi nuanua kavona taudi Efikulo ’idewani. [u] **17:19** Bwanaga Alifago ’eno’eno Ateni di’wenaya, ta me Ateni edi ’ebeveloba. Ta edi kaniselayavo wese igabedi Alifago, mana bwanaga nana ’inaya edi ’ebevekotu ’eno’eno.

’ebeveguba qabudi ya’itedi. ’Inega ’idiega taha ’ebeveguba ya’ita
lobea ta ana ’wayavi vonaya, ‘Yaubada ge ana alamanimo ’inaya.’
Ta tuta qabuna ba’e Yaubada~nana ’inaya oiwaiwa’odu ta ge oda
alamania. E taunana weaqina nuanuagu ba’e ’itaga ena simana
’ifoqeyea ’imia.
24 [v] “Tauna bwa’obwa’o ta wese yani qabuna i’eno’eno bwa’obwa’oya
adi To’iva’ava’ata. Ta wese bwa’obwa’o be mahala adi Kaiwabu.
’Inegana tauna ge datoatoa vanue ’ebeiwa’odu tomotau nimadiega
iyoqonidi gamonaya. **25** [w] Ita’a tomotau ge ada fata taha yani kana
viaqi kana neia, mana tauna ge taha yani ’idiega dakusa. Ta yani
qabuna Yaubada nimanega i’ifoqe, ta tauna wese yawaida ’iuna.
26 Yaubada taha ’oloto ana wawa Adama maduviaqia, ’inega mali qabu
be mali qabu ’oloto~nana ’inega i’ifoqe, ta Yaubada a’udi mali di’we
be mali di’we ’idia. Ta wese Yaubada ena nuenuega edi toa ana tuta
’ebeluvine diavona ’idia taunega maduvenua’ivinea. **27** [x] Yaubada ba’e
’idewani viaqia, be yaqisa ita’a tomotau kana salia ta ada lutonova
’inega kana lobea ta kana tauya ’inaya. Ta Yaubada ge taha toga
’inega datoa luluvai. **28** ‘Mana tauna ’inega yawaida ka’ewe’ewei ta
kayabayaba be wese katoatoa.’ ’Idewani lova vaina emi to’wayavi
ivonaya,

‘Ita’a wese Yaubada natunavo.’

29 [y] “Vonahaqiaqi, ita’a Yaubada natunavo. ’Inega ge ona vonaya
be Yaubada tauna kavona taha tokwalui tomotau nimadiega iviaqia
goula be siliba nage dabo ’idiega. **30** Lova tuta~nana tomotau
Yaubada ge ida alamania ’inega edi ilivu luveifana bibitaqoya, ta
ba’itagana Yaubada tomotau qabuda di’we qabudi ’idia luvineda be
eda ilivu luveifana ’inega kana nuagivila. **31** [z] Mana Yaubada taha
’aubena ni’au venua’ivinea tomotau qabuda ada vekotu weaqina.
’Inega ada luvine tunutunuqina naneida taha ’oloto vevenua’ivinina
’inega. Ta Yaubada ba’e yani~nana ana ’awahaqiaqi weaqina ni’a
ve’iteda tuta~nana ’oloto~nana ’aligega giveya’itoto ’eviviea.”
32 Ta vaina me Ateni Faulo idagiea be wese igivenu’wea tuta~nana
ena vona inoqolia ya’itoto ’evivi ’aligega weaqina. Ta ’esi vaina
ivoneaya, “Nuanuama ba’e yani diavona weaqina wese una lu’eviviei
ta ana noqolia.” **33** Ta Faulo totoa va’auta~dina ’idiega webui tauya.
34 Ta vaina tomotau Faulo ena vona ivetumaqanea ta ana yo’o
gamonaya ilugu. Ta taha ’idiega ana wawa Dionisi, tauna taha
kanisela Alifago ana qabuyavo ’inega. Ta wese taha vavine ana wawa
Damali be wese vaina tomotau maega Faulo ena vona ivetumaqanea.

---

[v] **17:24-25** 1Kin 8:27; Via 7:48 [w] **17:25** Same 50:12 [x] **17:27** Same 145:18; Iel 23:23
[y] **17:29** Ais 40:18-20; 44:10-17; Via 19:26 [z] **17:31** Same 96:13

Faulo ena viaqa ’abaga Kolinita ’inaya

18 1 ’Abibodanaya Faulo Ateni nogea ta tauya ’abaga qiduana
Kolinita ’inaya. 2 [a] Omo’e ’inaya taha Diu ’olotona lobea ana
wawa Akwila, ta tauna ena ’ebevi’oi di’we Fonito ’inaya. Ma moqanena
Filisila tawadega imai di’we Italiega, mana Sisa Kolodiasi me Diu qabudi
luvine neidi Loma ’inega ina ’ifoqe. ’Inega Faulo Akwila ma moqanena
vayausidi. 3 [b] Ta taudi edi fewa yubai ’wafidiega be wese vutuvutudiega
didi isaisailidi, ta wese Faulo ena fewa ’edewana. ’Inega vewagawaga edi
vanuea ta qabudi ifewa ’aideganega. 4 Ta Sabate ’aidega ’aidega Faulo me
Diu edi vanue tafwalolo ’inaya veveqae me Diu ta wese me Guliki ’idia,
mana nuanuana qabudi nuadi na’eqa’uya ta ina vetumaqana Ieisu ’inaya.
5 [c] Faulo nawale toatoa Kolinita ’inaya, ’inega Timoti ma iana Sailasa
Masidonia ’inega imai ’inaya. Ta Faulo nawale lulugaihi me Diu ’idia, ta
tuta qabuna simasimana ’idia Ieisu tauna To’etoyavua. 6 [d] Ta me Diu Faulo
ena simana ge ida ’awahaqiaqiea, ’inega i’awaluveifea. ’Inega Faulo ana
kaleko fwayaqauna matadia ’aubutubutu yavulea, e bena’e edi ’ebe’ita edi
noga weaqina, ta vonedi vonaya, “Omi’a nawale ona veilaqe emi vedeba
’i’wana weaqina. Ta veilaqe~nana weaqina taumiega ona ve’ewemi, mana
ya’a ’ilumaiqigu yatoatoa. ’Inega tuta ba’inega ena nogemi be ena tauya
taudi ge me Diu ’idia!”
7 ’Inega edi vanue tafwaloloya nogedi ta vanaqo Taitio Iusito ena vanuea
ta maega itoatoa. Ta Taitio~nana Yaubada ana toawatubo taha. 8 Ta vanue
tafwalolo ana tovanugweta ana wawa Kilisifo, tauna ena vanue ana totoayavo
maega Kaiwabu Ieisu ivetumaqanea. Ta wese me Kolinita ’eala Faulo ena
lugaihi ’inega ive’ale vetumaqana Ieisu ’inaya, ’inega babitaiso i’ewea.
9 ’Inega taha velovelovana ’inaya Faulo kavona ve’wayoqega Kaiwabu
Ieisu ’itea voneaya, “Faulo, ge giwaliu naha’ala. Vale Aqiaqina nawale una
simana ’ifoqeyea, ta ge una lua’u, 10 [e] mana ya’a o’a maega katoatoa. Ta
ge taha toga ana fata navunuqiu, mana ba’e ’abaga~nana ’inaya tomotau
’eala ivetumaqanegu ta taudi egu qabuyavo.” 11 ’Inega Faulo omo’e ’inaya
toatoa wai’ena 18 ’idia, ta Yaubada ena vona veve’itedi.
12 Ta tuta~nana Galio vegavana me Guliki edi di’we Akaya ’inaya, e
’inega vaina me Diu ive’aidega ta Faulo ivevoalanea ikafia ta itauyea
sabi vekotuna Galio matanaya. 13 ’Inega Faulo ive’ewea ivonaya, “Ba’e
’oloto~nana tomotau lulukeiedi ta veve’itedi mali ’eda Yaubada ana
awatubo weaqina, ge ita’a eda luvine ’edewana.”
14 Tuta goyona be Faulo davona ’eviviedi, ’inega Galio madutovolo
ta me Diu vonedi vonaya, “Omi’a me Diu, ovineneqegu! ’Eguma ba’e

---

[a] **18:2** Lom 16:3 [b] **18:3** Via 20:34 [c] **18:5** Via 17:14-15 [d] **18:6** Via 13:46,51; 20:26
[e] **18:10** Ios 1:9; Ais 41:10

’oloto~nana vaina luveifana daviaqidi ’idewani luve’aliga be, vanawala
be, vedavi be, e ’inega luaqiaqiegu be emi ve’ewa eda noqolia. 15 Ta ’esi
emi ve’ewa ba’e taumiega emi nuenuega vaina vona be wawa be emi
luvine weaqidi, ’inega taumiega ona luvine ami vitayavo weaqidi, ta ya’a
yanoga.” 16 ’Inega Galio me Diu ’wavi ’ifoqeyedi vanue ’ebevetala’ai ’inega.
17 Ta tove’ewa diavona taha ’oloto ana wawa Sositeni ikafia, tauna me
Diu edi vanue tafwalolo ana tovanugweta, ta ilavua dadanea toluvineavo
matadia. Ta Galio ge taha danuanua ba’e yani~nana weaqina.

Faulo ’evivi tauya ’abaga Anitioki ’inaya

18 [f] Ta vekotu~nana ’abibodanaya Faulo vaina ’aubena ’idia nawale
toatoa Kolinita ’inaya. Tuta goyona nagelu, ta nugweta ’abaga Senikila
’inaya taha tomotau Faulo debana kuena da’a yavulea. Lova Faulo
debana ge dada’ei, mana taha vona fofofola ’inanea Yaubada ’inaya.[g]
Veda’a gumwala ’inega to’ekalesiayavo lukafoiedi ta wagega gelu sabi
vaukamana di’we Silia weaqina. Ta Filisila ma moqanedi Akwila maega
igelu itauya. 19 ’Inega i’ifoqe ’abaga qiduana Efeso ’inaya ilugu, ta omo’e
’inaya Faulo Filisila ma moqanedi Akwila nogedi. Ta Faulo ena toa Efeso
gamonaya tauya me Diu edi vanue tafwalolo ’inaya ta lugu sabi veqae
taudi maega. 20 ’Inega Faulo ivenoqiea ’eguma ana fata tufwana tuta
kuena maega ina toa, ta vonedi ge ana fata, 21 vonedia, “’Eguma Yaubada
nahawafelegu nawale ena ’evivi ena mai.” ’Inega me Efeso lukafoiedi ta
gelu ’evivi tauya.
22 Ta ’inega lugu ’abaga Sisalia ’awaboqea. ’Inega ’watovu Ielusalema
’inaya ta to’ekalesiayavo vayausidi. Vayausidi gumwala ’inega ’evivi
mai ena ’abaga qiduana Anitioki ’inaya. 23 Ta Faulo tufwana tuta kuena
Anitioki ’inaya toatoa. ’Inega tauya di’we Galetia be Filigia ’idia, ta
’abaga taha taha ’idia luvivila dadana ta Ieisu ana tovetumaqanayavo
givewaiwaiedi.

Afolosa ena lugaihi Efeso ’inaya

24 ’Inega taha Diu ’olotona ana wawa Afolosa mai Efeso ’inaya. Tauna
ena ’ebevi’oi ’abaga qiduana Alekisanidela di’we Itifita gamonaya. Tauna
tolugaihi aqiaqina ta Buki Nugwenugweina ana toalamani aqiaqi. 25 Ta
Afolosa lova ve’ita ’ewea Kaiwabu ena ’eda weaqina, ’inega tuta qabuna
me ena qaiawa tomotau ve’ita tunutunuqina neineidi Ieisu weaqina. Ta
ge dahalamania babitaiso Ieisu ana wawega weaqina, mana lova Ioni

---

[f] **18:18** Naba 6:18; Via 21:24 [g] **18:18** Faulo debana ge dada’ei tuta kuena ’inaya, mana ba’e debana~nana kavona ’ebe’ita ba’e vona fofofola~nana weaqina. Ta vona fofofola~nana ana tuta ni’au gumwala, ’inega debana da’a yavulei. Ba’e ilivu~nana igabea ana wawa “Nasili vona fofofolana”.

ena babitaisomo valena noqolia. 26 ’Inega Afolosa me ena giwalifatu
ve’ale lugaihi me Diu edi vanue tafwalolo ’inaya. Ta Filisila ma moqanedi
Akwila ena lugaihi inoqolia. ’Inega i’ebe’ewea itauyea edi vanuea ta
Yaubada ena ’eda weaqina ive’ita aqiaqiea, e ’inega Afolosa ena alamani
veqidua. 27 Ta Afolosa nuanuana navaukamana di’we Akaya ’inaya. ’Inega
Efeso ana tovetumaqanayavo edi vona ’inega igivewaiwaiea, ta taha leta
i’wayavia me Akaya ana tovetumaqanayavo ’idia ta ivonedi be Afolosa
ina ’ebe’ewea. Ta tuta~nana Afolosa ’ifoqe Akaya ’inaya, ’inega taudi
lova Yaubada ena nuakolokoloyega Ieisu ivetumaqanea iula qiduana
neidi ena lugaihi ’inega, 28 [h] mana Afolosa me ena waiwai me Diu maega
ive’ae’aetoga tomotau matadia. Ta Buki Nugwenugweina ’inega Afolosa
me Diu edi luveifana givesimatala ’idia, ta ve’ita aqiaqiedi vonigo Ieisu
tauna To’etoyavua.

Faulo ena luvivila tuta vetoina

19 1 [i] Tuta~nana Afolosa nawale Kolinita ’inaya toatoa e ’inega Faulo
luvivila di’we Galetia be Filigia nuanidiega, ta ’inega ’ifoqe ’abaga
Efeso ’inaya. Ta omo’e ’inaya to’abiboda vaina lobedi. 2 [j] ’Inega Faulo
vetala’aiedi vonaya, “Egwavo, tuta~nana Ieisu ove’ale ovetumaqanea
nage Niboana Gwalagwalana o’ewea nage gebu?”

’Inega ivona ’eviviea ivonaya, “Gebu, ge ada alamania Niboana
Gwalagwalana datoatoa. Tauna weaqina ge ada noqolia.”

3 ’Inega Faulo wese vetala’aiedi vonaya, “Tobabitaiso ’inega obabitaiso?”

Ta ivonaya, “Ioni ena babitaiso ’inega.”

4 [k] ’Inega Faulo vonedi vonaya, “Lova Ioni ena babitaiso ilivu luveifana
ana nuagivila weaqina. Ta tomotau lugaihidi be ina vetumaqana tauna
’abibodanega maimai ’inaya, e taunana Ieisu.”

5 Faulo ba’e ena vona ni’a inoqolia, ’inega tovetumaqanayavo Kaiwabu
Ieisu ana wawega babitaiso i’ewea. 6 [l] Ta tuta~nana Faulo nimanega
gitonividi ’inega Niboana Gwalagwalana mai lugu ’idia. ’Inega ive’ale
ivonavona mali bona be mali bona ’idiega ta wese Yaubada ena vona
ivetalasimasimanea. 7 Ta qabu~dina ’oloto adi yau tuwelo ’idewani.

Faulo ena viaqa Efeso ’inaya

8 Wai’ena toi gamonaya Faulo tuta qabuna me Diu edi vanue tafwalolo
’inaya lugulugu, ta me ena giwalifatu Yaubada ena ’Ebeluvine weaqina
lulugaihi. Ta maega ive’ae’aetoga ta keiedi nuanuana ina nuagivila.
9 Ta vaina ivedeba ’i’wana vonigo ge nuanuadi ina vetumaqana, ta ’esi
tomotau matadia Ieisu ena ’eda ana to’abibodayavo i’awaluveifedi. ’Inega

---

[h] **18:28** Via 9:22 [i] **19:1** 1Kol 3:6 [j] **19:2** Via 8:16 [k] **19:4** Md 3:11 [l] **19:6** Via 8:17; 10:44,46

Faulo nogedi ta tovetumaqanayavo maega i'ifoqe itauya Tilano ena vanue
'ebeve'ita 'inaya. Ta omo'e 'inaya 'aubena 'aidega 'aidega 'idia veve'ita.
10 Ta ena lugaihi ba'e viaqia ya'wala magilafuna gamonaya, 'inega me
Diu ta wese me Guliki qabudi di'we Eisia 'abaganavo 'idia Kaiwabu Ieisu
Valena inoqolia.
11 [m] Ta Yaubada Faulo 'inega viaqa 'ebenuavoqana waiwaidi viaviaqidi.
12 [n] 'Inega tomotau edi kaleko matavusidi be wese edi 'ebevetalaqa Faulo
'wafina 'inaya ilu'onedi ta 'abiboda ia'udi tovevihiqayavo 'idia. 'Inega
tovevihiqa~dina iveaqiaqi ta wese niboana luveifana 'ifoqe tomotau
'idiega.

Sikiva natunavo nuanuadi niboana luveifadi ina 'wavi 'ifoqeyedi

13-14 Vaina me Diu iluluvivila dadana 'abaga taha taha 'idia ta itoho
waiwai vonigo Kaiwabu Ieisu ana wawega niboana luveifadi ina 'wavi
'ifoqeyedi tomotau 'idiega. Ta taha me Diu edi toveguba qiduana
ana wawa Sikiva natunavo me'ome'olotodi adi yau seveni wese ba'e
yani~nana iviaqia. Ta ba'e 'idewana ivona 'aiqa niboana luveifana
'inaya ivonaya, "Ieisu~nana tauna Faulo weaqina lulugaihi ana wawega
aluvineu u'ifoqe!"
15 Taha tuta 'inaya ba'e yani~nana iviaqia taha 'oloto 'inaya, 'inega
niboana luveifana 'oloto~nana gamonega vona 'eviviedi vonaya,
"Ieisu ni'a yahalamania, ta wese Faulo 'idewani yahalamania. Ta omi'a
tomeqabu?" 16 'Inega 'oloto~nana taunega fifiei seveni~dina 'idia ta
qabudi vewaiwai va'inedi ta vunuqa veiveifedi, e 'inega ma'igonegonedi
be ma sulasulalidi idena i'ifoqe vanuega.
17 [o] Ta me Diu be wese me Guliki itoatoa Efeso 'inaya vale ba'e inoqolia,
'inega imwaniniva gegoyo ta Kaiwabu Ieisu ana wawa i'amayabea.
18 'Inega tovetumaqana 'eala imai ta edi ilivu luveifadi isimana 'ifoqeyedi
tomotau matadia. 19 Ta wese vaina tovetumaqana diavona 'idiega lu'afo'a
ialamania ta iviaviaqia inuagivila, ta edi 'afo'a ma bukidi iva'auqidi ta
igabu yavuledi tomotau matadia 'abaga 'atamaninaya. Ta buki diavona
adi maisa iavodi ta iluvetubedi kavona 50,000 siliba 'idewani. 20 Ba'e
yani~nana 'inega Kaiwabu ena vona yawala dadana ta tomotau qabudi
ivewaiwai vona~nana 'inega.

Me Efeso Faulo ivevoalanea

21 [p] Ba'e yani diavona 'abibodanaya Niboana Gwalagwalana ena
venuaha'u 'inega Faulo nuanuana natauya di'we Masidonia be Akaya
'abaganavo nuanidiega ta 'abiboda na'ifoqe Ielusalema 'inaya, 'inega
vonaya, "Yanugwenugweta Ielusalema 'inaya, ta 'abibodanaya nuanuagu

---

[m] **19:11** Via 14:3 [n] **19:12** Via 5:15 [o] **19:17** Via 5:11 [p] **19:21** Via 23:11; Lom 1:13

me Loma ena vayausidi." **22** 'Inega Faulo ana toiulayavo magilafudi adi
wawa Timoti be wese Elasitasi luvetunedi inugweta Masidonia 'inaya. Ta
Faulo tufwana tuta kuena nawale toatoa di'we Eisia gamonaya.
23 [q] Ta tuta omo'e 'inaya vetalavoyavoya qiduana 'ifoqe Efeso 'inaya
Ieisu ena 'eda ana to'abibodayavo weaqidi, ta ba'e 'idewana 'ifoqe 'aiqa.
24 Taha 'oloto ana wawa Dimitiliasi tauna siliba ana toviaqa Efeso 'inaya
toatoa, ta siliba~nana 'inega vanue tafwalolo goyogoyodi viaqidi adi
'ita kavona me Efeso edi yaubada kavokavovo mevavinena ana wawa
Atimesi[r] ena vanue tafwalolo 'idewani. 'Inega vegimwaneyedi tomotau
'idia, ta ba'e fewa~nana 'inega mane qiduana 'ewe'ewea. Ta wese vaidi
tomotau ba'e fewa~nana iviaqia e taudi wese mane qiduana ilobelobea.
25 Ta Dimitiliasi ba'e toviaqa diavona ta wese vaidi siliba ana
toviaqayavo maega gaba va'auqidi vonedi vonaya, "Egwavo, ni'a
oalamania mane qiduana ka'ewe'ewea ba'e fewa~nana 'inega. **26** Ta
Faulo~nana ni'au tomotau qabudi gedi 'evi'eviviedi ta wese nuadi givilei,
mana vonavona vonigo yaubadayavo tomotau nimadiega iviaviaqidi
taudi gebu yaubada aqiaqi. Ta ba'e yani~nana ge da'ifoqe ita'a me Efeso
ada 'aidega 'idaya, ta 'esi di'we qabuna Eisia gamonaya wese 'idia. **27** Ta
Faulo ena vona ba'e 'inega yamwaniniva nawale tomotau ge nuanuadi
eda viaqayavo ina gimwanedi. Ta wese yani 'ena'ina nawale tomotau eda
yaubada qiduana Atimesi ana 'amayaba navegoyo ta me Efeso ena vanue
tafwalolo ina veyani kavokavovoyedi."
28 Ta qabu diavona Dimitiliasi ena vona inoqolia 'inega diadi vilea
qiduana ta ikolukolua ivonaya, "Ita'a me Efeso eda yaubada Atimesi
toatoa vanena!" **29** [s] Ta ge tuta kuena 'abibodanaya totoa 'abaga qabudi
edi nuavoqana 'inega ivekolukolua ta ilegu kavokavovo ta kavona
vetalamaqimaqi'ai 'ifoqe qabudi nuanidia. 'Inega Faulo ana mata
'weabuyavo Masidonia 'inega adi wawa Gaiusi be Alisitako me Efeso
ikafidi ta ilihi 'eta'etalidi, 'inega qabudi ivihila itauya 'abaga ana
'ebeva'auta 'inaya. **30** Ta Faulo nuanuana nalugu qabu diavona matadia
natovolo, ta tovetumaqanayavo i'etobodea. **31** Ta wese Faulo enavo, taudi
di'we Eisia ana toluvineavo vale ivetunea ta ivenoqiea vonigo ge nalugu
'ebeva'auta~nana 'inaya.
32 Ta qabu diavona kavona ida vekwavakwava ta ivevekolukolua, ta
edi vekolukolua 'iuna dumadumana be dumadumana, ta qabudi ge ida
alamania tola'ai weaqina iva'auta. **33** Ta me Diu 'idiega taha 'oloto ana
wawa Alekisana iatuefala naqoyea nuanuadi qabu matadia natovolo
nagivesimatala 'idia, ta nugweta ivonea ma'oda navona 'aiqa 'idia. 'Inega
Alekisana tovolo ta nimanega tovelegulegu lutaqodi ina lua'u, mana

---

[q] **19:23** 2Kol 1:8 [r] **19:24** Me Eisia edi yaubada mevavinena veguli weaqina ana wawa Atimesi *"Artemis"*, ta wese igabea Daiana. [s] **19:29** Via 20:4; 27:2; Kol 4:10; Fim 24

nuanuana vaina yani weaqidi nagivesimatala ’idia. 34 Ta yo’o diavona
Alekisana i’ita ’inanea tauna Diu ’olotona, ’inega ikolua waiwai ta
ilegulegu auwa magilafudi ’idewani, ta wese bonadi ’aideganega me edi
waiwai ivonavona ivonaya, “Ita’a me Efeso eda yaubada Atimesi toatoa
vanena!”
35 ’Inega ’abaga ana tovanugweta taha qiduana ’ifoqe be qabu diavona
givelua’udi vonedi vonaya, “Me Efeso, tomotau qabudi bwa’obwa’oya
ni’a ialamania vonigo eda yaubada qiduana Atimesi tovotovolo eda
’abaga ba’e ana vanue tafwalolo ’inaya. Ta wese ni’a oalamania lova
ma’ama’ayauna gwalagwalana dabo ’inega mahalega ’eta’ia, ta ita’a me
Efeso ana to’itamaki ta kahawahawatuboya. 36 Ta ba’e yani~nana ge
taha toga ana fata be navegeqei. ’Inega ami luaqiaqi be na’elovemi ta ge
wese ona legu kavokavovo. 37 Ta Faulo enavo bena’e ni’a okafidi ta omiedi
ba’idia, ta magilafudina ge taha yani ida vanawalia eda vanue tafwalolo
’inega, be wese eda yaubada mevavinena ge ida ’awaluveifei. 38 Ta
’eguma Dimitiliasi ma enavo nuanuadi magilafudina ina ve’ewedi ’inega
ina vetovolodi vekotu weaqina toluvineavo matadia, mana toluvineavo
itoatoa, ta adi fata tuta ba’e ’inaya vetala’ai ina viaqia. E ’inega yani
qabuna tunutunuqina. 39 Ta ’eguma vaina yani weaqidi wese onualuveifa,
e ’inega toluvineavo qiduqiduadi maega ona va’auta, ta yani diavona
ona vona ’ifoqeyedi matadia. Mana yani qabuna kana viaqia eda luvine
’idewani. 40 Ta yavona aqiaqiemi, ba’e vetalamaqimaqi’ai~nana ’inega
nawale vita kana lobea me Loma toluvineavo ’idiega, mana ilivu~nana
ana ’iu ge ada fata kana givesimatala ’idia.”
41 Ta tovanugweta~nana ena vona lu’ovoia, e ’inega qabu diavona
ve’iyavulidi i’ifoqe.

Faulo ena luvivila di’we Masidonia be Guliki ’idia

20 1 Vetalamaqimaqi’ai~nana gumwala, e ’inega Faulo
to’abibodayavo gaba va’auqidi ta ena vonega givewaiwaiedi.
’Inega lukafoiedi nogedi ta tauya di’we Masidonia ’inaya. 2 Ta Faulo
di’we Masidonia ’abaganavo ’idia luvivila ta lugaihi be vona ’ebeiula
tovetumaqanayavo neidi. ’Inega wese webui tauya di’we Guliki ’inaya.
3 Ta omo’e ’inaya toatoa wai’ena toi ’idia ta nuanuana wagega natauya
di’we Silia ’inaya. Ta vaina vona noqolia vonigo me Diu idima govaqa be
ina kafia, e ’inega ena nuanua givilea ta ’aqenega ’evivi tauya di’we Silia
’inaya di’we Masidonia ’inega. 4 Ta ’evivi~nana ’inaya wese vaina tomotau
matana i’weabuya. Ta taha ’idiega Belia ’olotona ana wawa Sofata tauna
Filiasi natuna, ta wese me Tesalonaika magilafudi adi wawa Alisitako be
Sekanido, ta wese Gaiusi tauna Debi ’olotona be wese Timoti. Ta wese me
Eisia magilafudi adi wawa Tikiosi be Tilofimo maega itauya. 5 Ta tomotau
diavona wagega inugweta itauya ’abaga Tiloasi ’inaya ta iba’eba’eyema

omo'e 'inaya. 6 Ta tuta~nana Beledi ge ana isitimo Sagalina aviaqi
gumwala 'inega Filifaiega taha waga 'inega agelu, ta 'aubena vefaibina
'abibodanaya a'ifoqe alugu 'abaga Tiloasi 'inaya. Ta emavo nawale
iba'eba'eyema 'abaga~nana 'inaya alobedi ta maega atoa 'aubena ana yau
seveni 'idia.

Kilakai taha yawaha 'evivi 'aligega Tiloasi 'inaya

7-8 Wiki ana 'aubena nugweta 'inaya qabuma ava'auta Kaiwabu Ieisu ena
'ai ana 'ebenuave'avina weaqina. Ta va'auta~nana aviaqia taha vanue ana
sifaufa deba otaqinaya, ta omo'e 'inaya lamufa 'eala i'ala'alata. Ta Faulo
nuanua mahala navulihia 'inega natauya, e 'inega ve'ale lugaihi totoa
va'auta 'idia ana laba tou gamonaya. 9 Ta taha kilakai ana wawa Iutiko
'ebelubo'e 'inaya toabui vanue~nana ana yoqona vetoina 'inaya. Ta Faulo
nawale lulugaihi 'inega kilakai~nana matana dune 'eno nuafani 'abo
vanue debanega 'avalata'ia webui bwa'obwa'oya. 'Inega tomotau iwebui
i'avalei, ta yawaina ni'a gumwala. 10 Ta Faulo wese webui sabi 'itana
'inega tuqatuqanega sobadi ta Iutiko talafafea ta vonedia, "Ge giwalimi
naha'ala, mana mayawaina toatoa." 11 'Inega Faulo tomotau qabudi maega
wese i'evivi ivane debanaya ta beledi 'ewei gitomwei neidi ta i'ai ve'wani.
'Ai gumwala 'inega Faulo wese ve'ale vonavona ana laba baba'au yayaqa,
'inega nogedi tauya. 12 'Inega qabu diavona adi lutonova aqiaqina, ta me
edi qaiawa kilakai~nana mayawaina i'ebe'ewei itauyea ena 'abagaya.

Tiloasiega wagega agelu atauya Milito weaqina

13 Ima'a taha waga agelu anugweta atauya 'abaga Asosi 'inaya, ta Faulo
ni'a luvinema be ana ba'eyea, mana tauna nuanuana 'aqenega namai ta
maega ana luvetuba Asosi 'inaya, ta maega ana gelu. 14 Ta tuta~nana
Faulo Asosi 'inaya 'ifoqe 'inega maega agelu atauya Mitileni 'inaya alugu.
15 Ni'a ahalia 'inega Mitileni anogei ta wagega taha bwanabwana ana
wawa Kiosi alunaqoyea ta nawale afilifili. Ta wese mahala ahala 'eviviea
'inega avaukamana bwanabwana Samosi 'inaya alugu. Ta wese vulihi
'eviviea 'inega Milito 'inaya a'ifoqe alugu. 16 Ta Faulo ni'au vonema 'abaga
Efeso 'inaya ge ana lugu, mana ge nuanuana tuta kuena natoatoa di'we
Eisia 'abaganavo 'idia. Ta 'esi nuanuana nalukwayavoni 'eguma ana fata
nalugu Ielusalema 'inaya Fenitikosi ana 'aubena weaqina.

Faulo ena lukafoi Efeso 'ekalesia ana tovanugwetayavo 'idia

17 [t] Ta Faulo Militoyega vale vetunea Efeso 'ekalesia ana
tovanugwetayavo 'idia nuanuana ina mai 'inaya. 18 [u] Ta tuta~nana imai
'inega Faulo vonedi vonaya,

---

[t] **20:17** Via 18:21 [u] **20:18** Via 18:19–19:10

"Omi'a egu ilivu ni'a oalahalamania, mana ya'a omi'a maega katoatoa egu
mai vauvau 'inega di'we Eisia 'inaya, be ana laba ba'e 'itagana. 19 Taudi me
Diu idima govaqa weaqigu be wese vita 'idiega tuta qabuna yalobelobea.
Ta tua ma mataelugu ta wese me egu nuawebui Kaiwabu 'inaya nawale
yafewafewa. 20 Ta ni'a oalamania ge taha Kaiwabu Valena Aqiaqina weaqina
eda vegagalea, mana nuanuagu Vale~nana 'inega iula ona lobea yani taha
taha weaqina. Ta yani qabuna yaveve'itemi emi vanueavo 'idia, ta wese
qabu matadia yalulugaihiea. 21 Ta egu ve'ita 'aidegana me Diu ta wese mali
qabu 'imia, be 'inega emi ilivu luveifanega ona nuagivila Yaubada 'inaya, be
eda Kaiwabu Ieisu Keliso ona vetumaqanea. 22 Ta tuta ba'e 'inaya Niboana
Gwalagwalana ena nuanua waiwaina 'inega yatautauya Ielusalema weaqina,
ta omo'e 'inaya ge eda alamania ma'oda nawale na'ifoqe 'aiqa 'iguya. 23 [v] Ta
Niboana Gwalagwalana ena simana 'iguya 'inega ni'a yahalamania 'abaga
'aidega 'aidega 'idia nawale yuvaqa be 'ebeyoqona ena lobedi. 24 [w] Ta ge
nuanuagu yawaigu ena vegagalei. Mana Kaiwabu Ieisu ena fewa neigu,
ta ba'e veyoveyoa~nana yani qiduana 'iguya ta weaqina yanuanua be ena
lu'ovoia. 'Inega Vale Aqiaqina Yaubada ena nuakolokolo be ena veyoluba
weaqina ena simanea tomotau 'idia.
25 "Egwavo, ni'a oalamania tuta qabuna omi'a ya'a maega katoatoa ta
Yaubada ena 'Ebeluvine weaqina yalulugaihi 'imia. Ta onoqolia, ni'au
yahalamania nawale ge taha toga 'imiega 'iawagu na'ita 'eviviei. 26-27 Ta
ba'e 'itaga Yaubada ena nuanua weaqina yasimana aqiaqi 'imia. 'Inega
'eguma nawale taha toga 'imiega veilaqe vataya nalobea, e 'inega ge
ya'a ona ve'ewegu, ta 'esi taunega ena luveifana, mana ge taha yani
eda vegagalea tomotau 'idia Yaubada ena nuanua weaqina. 28 [x] 'Inega
omi'a 'ekalesia ana toludebanayavo ona 'itamakimi be wese Yaubada ena
sifiavo ona 'itamaki aqiaqiedi, mana Niboana Gwalagwalana emi fewa
ba'e neimi be to'ekalesiayavo ona 'itamaki aqiaqiedi. Mana Yaubada
sulalinega gimwanedi tuta~nana Natuna 'aliga 'etoluai 'inaya. 29 [y] Ta ni'a
yahalamania ena nogemi ena tauya, ta 'abibodanaya tove'ita luveifadi
kavona kedewa sasasadi ina 'ifoqe nuanimia ta Yaubada ena sifiavo ina
tala'avudi ina fofolidi. 30 Ta wese vaina omi'a 'imiega ina ya'itoto be
u'avega ina ve'ita veifemi, ta ba'e ve'ita~nana 'inega nuanuadi Kaiwabu
ana to'abibodayavo ina venua'ewedi be ina lugu adi yo'o gamonaya. 31 [z]
'Inega omi'a ona 'itamaki aqiaqiemi. Ta egu lugaihi ona nuave'avinia,
mana ya'wala toi gamodia ge eda veyawai ta 'esi yaveve'ita 'aubena be
wese velovelovana qabudi 'idia, ta ma mataelugu yalulugaihimi.
32 "Ta wese yavevematamagilafuyemi tuta maimai weaqina. Tuta
ba'ena Yaubada nimanaya yaha'umi ta nuanuagu ona nua'i'ihia

---

[v] **20:23** Via 9:16; 21:11 [w] **20:24** Via 21:13; 2Tim 4:7 [x] **20:28** 1Tim 4:16; 1Fit 5:2-4
[y] **20:29** Md 7:15; Ion 10:12 [z] **20:31** 1Te 2:11

Yaubada ena nuakolokolo valena weaqina. Tauna ’inega ona vewaiwai,
e ’inega Yaubada ena ’Ebeluvine gamonaya omi’a wese ona lugu. 33 [a]
Lova tuta~nana ya’a omi’a maega katoatoa ge taha mane nage kaleko
nuanuagu eda ’ewei ’imiega. 34 [b] Ta ’esi ni’a oalamania ya’a taugu
egu fewa nimaguyega agu ’abwaga be kulufa yalobedi. Ta wese agu
toiulayavo ’eguma taha yani ’idiega ida kusa e ’inega yaiuledi. 35 Ba’e egu
ilivu ’inega yave’itemi luaqiaqiemi be eda fewayavo ’idiega todawalili
wese kana iuledi. Ta Kaiwabu Ieisu ena vona ona nuave’avinia vonaya,
‘’Ewa kavovo tomotau ’idiega ’ebeqaiawa goyona, ta ’esi nei kavovo
tomotau ’idia ’ebeqaiawa qiduana.’ ”

36 Faulo ena vona ba’e lu’ovoia ’inega tuqatuqanega sobadi ta
tovanugwetayavo maega ivenoqi Yaubada ’inaya. 37 Ta qabudi me edi
dou ta wese me edi nuavita Faulo italafafea, 38 mana ni’a vonedi ge wese
’iawana ina ’ita ’eviviei. ’Inega itauyei waga ’inaya ’abo ivegeluya.

Faulo tauya Ielusalema ’inaya

21 1 Ima’a Faulo maega ’ekalesia ana tovanugwetayavo alukafoiedi,
’inega agelu ta malavetega atauya vavava bwanabwana Kosa
’inaya ta alugu. Mahala vulihia ’inega agelu ’evivi atauya taha wese
bwanabwana ana wawa Lodesi ’inaya alugu. Wese ahala ’eviviea ’inega
Lodesi anogei ta avaukamana ’abaga Fatala ’inaya. 2 Ta Fatala ’inaya taha
waga alobea navaukamana di’we Finisia ’inaya. E waga~nana ’inaya
agelu ta malavetega atautauya. 3 ’Inega bwanabwana Saifilosi ama kelia
anogei ta avihila vavava atauya di’we Silia weaqina. ’Inega ’abaga Taia
’inaya alugu kulufa sabi talaiwaqidi wagega. 4 [c] Ta omo’e ’inaya Ieisu
ana to’abibodayavo alobedi ta maega atoatoa ’aubena seveni ’idewani.
Ta to’abiboda~dina Niboana Gwalagwalana ’inega Faulo ivenoqiea ge
natauya Ielusalema ’inaya. 5 Ta ’aubena seveni~dina ni’a igumwala.
’Inega a’evivi wagaya ’abo to’ekalesiayavo ma moqanediavo be natudiavo
qabudi maega awebui ’abagega ta atauya balabalaya. Ta omo’e ’inaya
tuqatuqamega asobadi avenoqi Yaubada ’inaya. 6 ’Inega ilukafoiema ta
wese ima’a alukafoiedi ta ’inega agelu wagaya, ta taudi i’evivi itauya
’abagaya.

7 ’Inega Taia anogei ta a’ifoqe alugu ’abaga Tolemasi ’inaya. ’Inega
’abaga ana to’abibodayavo alukaiwa ’idia, ta ’aubena ’aideganamo maega
atoa. 8 [d] Mahala ahalia ’inega Tolemasi anogei ta atauya ’abaga Sisalia
’inaya. Ta omo’e ’inaya atauya alugu Filifi ena vanuea ta maega atoa.
Tauna Vale Aqiaqina ana toyawala, ta tauna toiula adi yau seveni ’idiega,
lova tovaletuyanayavo ivenua’ivinidi ’abwaga ana vewila’a weaqina. 9 Ta
Filifi natunavo vivivinedi adi yau foa kavona molamolabadi ’idewani

---

[a] **20:33-34** 1Kol 9:11-12 [b] **20:34** Via 18:3; 1Te 2:9 [c] **21:4** Via 20:23 [d] **21:8** Via 6:5; 8:40

itoatoa, ge ida vaqi. Ta ’esi taudi Yaubada ena vona ivetalasimasimana
tomotau ’idia. 10 [e] Nawale emavo maega atoatoa vaina ’aubena ’idia,
’inega taha ’oloto ana wawa Agabu ’ifoqe di’we Iudia ’inega. Tauna wese
Yaubada ena tovesimasimana taha. 11 [f] Ta Agabu mai ’imaya ’inega Faulo
ana gadi’wana ’ewea ta taunega ’aqena be nimana yoqonidi ’inega vonedi
vonaya, “Niboana Gwalagwalana vonaya, ‘Nawale ba’e ’idewana me Diu
Ielusalema ’inaya tonigadi’wana ina yoqonia ta ina ve’ineiea me Loma
’idia ta ina luvinea.’ ”
12 Ta tuta~nana ima’a ta wese vanue ana totoayavo ba’e vona~nana
anoqolia ’inega Faulo avenoqiea gebu natauya Ielusalema ’inaya. 13 [g]
Ta Faulo vonema vonaya, “Ge ona dou ta ge ona givenuavitegu. Ni’a
ya’iva’ava’ata ta yahawafelegu ina yoqonigu Ielusalema ’inaya, ta wese
’aliga ’inaya yahawafelegu Kaiwabu Ieisu ana wawa weaqina.”
14 Ta ge ama fata ada awatayei ’inega alua’u ta avoneaya, “Tola’ai
Kaiwabu nuanuana una viaqia, e tua uda viaqi!”
15 ’Aubena vaina ’abibodanaya ema kulufayavo a’iva’ava’aidi ta
atauya Ielusalema weaqina. 16 Ta vaina Ieisu ana to’abibodayavo Sisalia
’inega maega aveloba ta matama i’weabuya ta itauyema taha Saifilosi
’olotona ana wawa Nasoni ena vanuea. Tauna Ieisu ana to’abiboda taha
nugwenugweina, ’abo maega atoatoa.

Faulo ’ifoqe Ielusalema ’inaya

17 Ta ni’a a’ifoqe Ielusalema ’inaya, ’inega tovetumaqana qabudi me edi
qaiawa i’ebe’ewema.
18 Mahala ahalia ’inega Faulo maega atauya Iemesa ena vanuea sabi
vayausina, tauna ’ekalesia ana tovanugweta qiduana. Ta ’ekalesia ana
tovanugwetayavo qabudi vanuea itoatoa alobedi. 19 [h] Ta Faulo vona
lukaiwa ’idia, ’inega yani qabuna weaqina vematamagilafuyedi Yaubada
ena viaqayavo taudi ge me Diu ’idia ena fewa ’inega.
20 [i] Faulo ena vona inoqolia, ’inega Yaubada iawatuboya. ’Inega Faulo
ivoneaya, “Iama, ni’au u’itedi me Diu ’idiega ’evisa tausani Ieisu ni’au
ivetumaqanea! Ta wese ualamania qabudi ni’a iawafela aqiaqiedi Mosese
ena luvineavo ’idia. 21 Ta me Diu tovetumaqana ba’idia Ielusalema ’inaya
maega atoatoa valeu inoqolia vonigo o’a taudi me Diu ta wese ge me
Diu maega itoatoa ni’a uve’itedi Mosese ena luvine ina nogea. Ta wese
ni’a inoqolia uve’itedi natudiavo me’olotodi ’wafidi ge ina da’ei ta ’esi
tubudiavo edi ilivu ina nogea. 22 Ge tuta kuena ’inaya valeu ina noqolia
vonigo o’a ni’a umai ’imaya ta ina nualuveifa ’iuya. ’Inega ma’oda kana
viaqa ’aiqa? 23 [j] Ta ema nuanua ba’e ’edewana kana viaqia: ’Oloto foa

---

[e] **21:10** Via 11:28 [f] **21:11** Via 20:23; 21:33 [g] **21:13** Via 20:24 [h] **21:19** Via 15:12
[i] **21:20** Via 15:1,5 [j] **21:23-24** Naba 6:1-20; Via 18:18

’imega itoatoa, taudi lova ivona fofofola Yaubada ’inaya ina vetafe’wa
waiwai tauna weaqina. ’Inega debadi ge ida da’ei. Ta vona fofofola~nana
ana tuta ni’au gumwala ’inega debadi ina da’a yavulea. 24 ’Inega
’oloto~dina una ’ewedi ta taudi maega edi ilivu ona ’abibodei ta Yaubada
matanaya ona givevunavunaqimi. Ta yani ba’e ana maisa weaqina una
iuledi ’inega adi fata debadi ina da’ea. Ta ba’e ’inega tomotau qabudi ina
alamania me Diu edi luvineavo u’abi’abibodedi ta wese ina alamania
au ’awaluveifa ni’a inoqolidi ge vonahaqiaqi. 25 [k] Ta lova ema nuanua
’aideganega taha leta ni’au avetunei taudi ge me Diu tovetumaqanayavo
’idia, ta ana noqola ba’e ’idewani:

> ‘’Abwaga vevegubana tokwalui ’idia ge ona ’aini. Yubai sulalidi ge
> ona gudatonovi. Ta yubai vei’odi ma sulalina ge ona ’aini. Ta wese
> ge ona velamo’eno kavokavovo.’ ”

26 [l] Mahala ahalia ’inega Faulo ’oloto foa~dina ’ebe’ewedi
tauyedi ta taudi maega igivevunavunaqidi Yaubada matanaya. Ta
’abibodanaya tauya Vanue Gwalagwalana ’inaya toveguba ’idia sabi
vematamagilafuyedi edi givevunavunaqa ana ’aubena vesevenina
weaqina, mana ’aubena seveni ’idia ilivu~nana iviaqia. Ta wese vonedi
’aubena~nana ’inaya faibi~dina ina ’evivi ta edi guba ina a’uya ’aidega
’aidega weaqidi.

Faulo ikafia Vanue Gwalagwalana ’inaya

27 Ta edi ’aubena vesevenina tuta goyona nalu’ovoa. ’Inega vaina me
Diu di’we Eisia ’inega Faulo i’itea Vanue Gwalagwalana ’inaya toatoa.
Ta tomotau qabudi italavea’iedi ta me edi diavilavila Faulo ikafia.
28 ’Inega ikolukolua ta ivonaya, “Emavo me Isileli, oiulema! Mana ba’e
’oloto~nana tuta qabuna tautauya di’we taha taha ’idia ta tomotau
koyadi talaveavea’iedi ta veve’itedi ita’a eda luvineavo ge ina ’abibodei,
ta wese vonedi vonigo Vanue Gwalagwalana yani kavokavovo. Ta wese
mali tomotau taudi ge me Diu ’ebe’ewedi mimiedi Vanue Gwalagwalana
gamonaya, ta ba’e ’inega eda Vanue Gwalagwalana igigivebwavuya.”
29 [m] Ta ba’e ’idewani ivona ’aiqa, mana ’aubena~nana ’inaya Faulo be
wese Efeso ’olotona taha imadu’itedi ’abagaya, ta ’oloto~nana ana
wawa Tilofimo tauna ge Diu ’olotona. Ta ivonaya be Faulo ’oloto~nana
da’ebe’ewei ta maega ida lugu Vanue Gwalagwalana gamonaya.
30 Ta ba’e ve’ewa~nana weaqina me Ielusalema qabudi
ivetalamaqimaqi’ai. ’Inega ive’ivivihila imai ta Faulo ikafia ilihi ’ifoqeyea
Vanue Gwalagwalana ’inega ta lukwayavonega ana ’awayavo ia’ubodedi.
31 Ta tomotau qabudi tuta goyona Faulo ida luve’aligia. ’Inega taha me
Loma toluavia edi tovamatana qiduana vale noqolia me Ielusalema

---

[k] **21:25** Via 15:29 [l] **21:26** 1Kol 9:20 [m] **21:29** Via 20:4

qabudi diadi vilea be vetalamaqimaqi'ai qiduana ni'a 'ifoqe. **32** 'Inega
lukwayavonega tovamatana~nana vaina tovamatana goyogoyodi ta
wese edi toluaviayavo maega ivihila iwebui tova'auta qabudi 'idia. Ta
qabu~dina Faulo ivunuqa veiveifea, ta tuta~nana toluaviayavo i'itedi
ilua'u. **33** 'Inega tovamatana~nana mai Faulo di'wenaya ta toluavia
diavona luvinedi be ina kafia. Ta wese vonedi seni magilafudi 'idiega
ina yoqonia. 'Inega qabu diavona vetala'aiedi vonedia, "To'oloto ba'ena,
ta ma'oda viaqa 'aiqa 'imia?" **34** Ta qabu diavona ivevelegulegu ta vona
dumadumadi be dumadumadi ivonavonayedi 'inega tovamatana~nana
ge ana fata edi vona 'iuna danoqoli. 'Inega ena toluaviayavo vonedi
Faulo ina kafia ina tauyea edi balekia. **35-36** [n] 'Inega Faulo itauyea ta qabu
diavona itala'obedi. Ta ni'a i'ifoqe edi balekia walianaya, 'inega toluavia
Faulo isilagaia, mana tuta goyona qabu diavona ida vunuqa 'eviviea ta
ivevekolukolua ivonaya, "Ei, kana luve'aligia, kana luve'aligia!"

Faulo ena vona yo'o 'idia

37 Tuta goyona toluavia Faulo ina a'uluguyea balekia 'inega Faulo
toluavia edi tovamatana qiduana voneaya, "Nage ana fata taha yani ena
voneu?"

Ta tuta~nana tovamatana~nana Faulo noqolia me Guliki bonadiega
veveqae 'inega yo'alia ta vonaya, "O'a kumadega vona Guliki ualamania!
38 [o] Ta yavonaya be o'a Itifita 'olotona tauna ba'e goluanamo mai ta
tokwava adi yau 4,000 talavea'iedi ta vanugwetedi 'inega me Loma
maega ivedavi. Vedavi gumwala 'inega tauyedi 'abaga tomotau geqana
'inaya."

39 Ta Faulo voneaya, "Ya'a ge tauna! Ya'a Diu 'olotogu ta egu 'abaga
aqiaqi Tasisi di'we Silisia gamonaya, ta 'abaga~nana 'abaga qiduana ta
ya'a ana tomotau aqiaqi. Ta yanoqieu una awafelegu be ena veqae ba'e
tomotau diavona 'idia?"

40 'Inega tovamatana Faulo awafelea. Ta Faulo walianaya tovolo ta
nimana silagaia lutaqodi 'abo 'elovedi ta igenu'wana. 'Inega Faulo me
Ibeliu bonadiega vonedi vonaya,

22 **1** "Taigwavo be tamagwavo, egu vata'ita'i emi ve'ewa 'iguya
weaqina ona vineneqa." **2** Ta tuta~nana inoqolia bonadiega
vonavona 'inega igenu'wana aqiaqi ta Faulo vonedi vonaya,

3 [p] "Ya'a Diu 'olotogu ta egu 'ebevi'oi 'abaga Tasisi di'we Silisia
gamonaya. Ta yamai ba'e Ielusalema 'inaya yaveqidua ta wese yasikulu.
Ta egu tove'ita ana wawa Gamelieli tubudavo edi luvineavo ve'ita
aqiaqiegu. 'Inega yahawafela aqiaqiegu Yaubada 'inaya ta weaqina
yavetofewa, 'idewani omi'a ba'itagana wese oviaviaqia. **4** [q] Ta Ieisu ena

---

[n] **21:35-36** Lk 23:18 [o] **21:38** Via 5:36-37 [p] **22:3** Via 5:34 [q] **22:4** Via 8:3

’Eda ana to’abibodayavo lova yavevoalanedi, ta vivine be ’oloto yakafidi
yaha’uluguyedi vanue ’ebeyoqona ’inaya, ta wese vaina yaluve’aligidi.
5 Ta emi toveguba edi tovanugweta be emi kaniselayavo egu fewa
ba’e ialamania, ’inega adi fata weaqigu ina simana aqiaqi ’imia. Mana
taudi lova vaina leta ineigu toluvineavo me Diu edavo Damasiko ’inaya
weaqidi. Ta luvine be waiwai ineigu ’inega yatauya be vonigo Ieisu ana
tovetumaqanayavo eda kafidi eda yoqonidi Damasiko ’inaya, ’inega eda
miedi Ielusalema ’inaya ta luvematasabu ida ’ewea.”
6 Ta wese Faulo vonedi vonaya, “Ya’a nawale baba’auya yatautauya
tuta goyona Damasiko ena ’ifoqe, ta ’inega simatala qiduana mahalega
lukwayavoni ’iguya ’ifoqe ta diyayaigu. 7 ’Inega ’avalata’igu yabe’u
bwa’obwa’oya ta bona taha yanoqolia voneguya, ‘Saulo, Saulo, tola’ai
weaqina uvevoalanegu?’
8 “’Inega yavetala’aiea yavonaya, ‘Kaiwabu, isana o’a togama?’
“Ta voneguya, ‘Ya’a Ieisu Nasaleta ’olotogu, ta ba’e taugu
uvevevoalanegu.’ 9 Ta agu mata’weabuyavo taudi wese simatala~nana
i’itea, ta tovona~nana ena vona ana alamani ge ida ’ewei. 10 ’Inega
yavoneaya, ‘Kaiwabu, tola’ai ena viaqi?’
“’Inega Kaiwabu voneguya, ‘Uya’itoto, ta una tauya Damasiko ’inaya,
ta omo’e ’inaya au veyoveyoa qabuna Yaubada ’inega una noqolia.’ 11 Ta
simatala~nana ena waiwaiega matagu kwaya, ta gebu agu fata eda ’ita.
’Inega egwavo nimagu ikafia ta itauyegu Damasiko ’inaya.
12 “Ta Damasiko ’inaya taha ’oloto ana wawa Ananaiasi toatoa, tauna
Yaubada vetumaqana aqiaqiea, ta Mosese ena luvine ana to’abiboda.
Ta me Diu qabudi Damasiko ’inaya itoatoa i’awahaqiaqiea. 13 ’Inega
Ananaiasi mai ta di’weguya tovolo ta voneguya, ‘Taigu Saulo, matau
na’eaei ta una ’ita ’evivi.’ Ta tutana ’inaya matagu ’eaea ta ’oloto~nana
ya’itea. 14 Ta wese vonegu vonaya, ‘Tubudavo edi Yaubada venua’ivineu
be ena nuanua una alamania, ta Ieisu Tunutunuqina Yaubada matanaya
una ’itea ta ena vona una noqolia. 15 Ta tola’ai ni’a u’itei ta unoqolia tauna
weaqina e tomotau qabudi ’idia una simana ’ifoqeyea. 16 ’Inega ge una
ba’eba’e ta ’esi una ya’itoto ta ana wawa ’inaya una gaba vane, ta una
babitaiso ta ’inega eu ilivu luveifana na’utu yavuledi.’
17 “Ta ’abiboda ya’evivi Ielusalema ’inaya. ’Inega Vanue Gwalagwalana
’inaya yavevenoqi ta kavona ve’wayoqa ’ifoqe ’iguya. 18 [r] ’Inega Kaiwabu
ya’itea vonavona ’iguya vonaya, ‘Uya’itoto ulukwayavoni Ielusalema
unogei ta una tauya, mana ’abaga~nana ana totoayavo eu simana
weaqigu ina noqolia, ta ge ina vetumaqanei.’ 19 [s]
“Ta yavoneaya, ‘Kaiwabu, ni’a ialamanigu lova edi vanue tafwalolo
’idia yalugu ta au tovetumaqanayavo yakafidi ta yavunuqidi ’inega vanue

---

[r] **22:18** Via 9:29-30 [s] **22:19** Via 8:3; 26:9-11

’ebeyoqona ’inaya yaha’uluguyedi. **20** [t] Ta wese ni’a ialamania tuta~nana
au tosimana Sitibeni iluve’aligia ya’a di’wenaya yatovolo ta tola’ai iviaqia
ya’a wese ya’awahaqiaqiea. Ta ana toluve’aliga adi kaleko i’evata’idi ta
ya’itamakidi tuta~nana daboyega iluve’aligia.’
21 [u] “Ta Kaiwabu voneguya, ‘Utauya, yavevetuneu luluvaia taudi ge me
Diu ’idia.’ ”

Faulo toluaviayavo vonedi tauna Loma ’olotona

22 Ta qabu diavona Faulo ena vona qabuna ni’a inoqola aqiaqiea. Ta
tuta~nana ve’ale vonavona taudi ge me Diu weaqidi ’inega ive’ale bonadi
qiduanega ivekolukolua ivonaya, “’Oloto ba’ena kana luve’aligia, tauna ge
daluaqiaqiea be bwa’obwa’oya mayawaina natoa!”
23 Ta ’idewani ikolukolua ’aiqa, ta adi kaleko ivata’idi ta wese nu’wa
ilutevala vaneyedi. **24** ’Inega toluavia edi tovamatana qiduana luvinedi
Faulo ina a’uluguyea edi baleki gamonaya ta wayo metametanega ina
vunuqa dadanea ta ina vetala’aiea, e ’inega nasimana ’ifoqe tola’ai
luveifana ni’a viaqia. Mana tovamatana~nana nuanuana nahalamania
tola’ai weaqina ba’e ’idewani ikolukolua ’aiqa Faulo ’inaya.
25 [v] Ni’a i’iva’ava’ata Faulo sabi vunuqa dadanina, ta taha tovamatana
goyona di’wenaya tovotovolo ’inega Faulo voneaya, “Nage ana fata taha
Loma ’olotona ’idewana ya’a ona vunuqigu ta ge oda vekotu nugwetegu
be agu ’ebeve’ewa oda lobei?”
26 Ta tuta~nana Faulo ena vona noqolia ’inega tauya edi tovamatana
qiduana ’inaya vematamagilafuyea Faulo ena vona weaqina ta ’inega
vonaya, “Tola’ai una viaqi ’oloto ba’e ’inaya? Tauna Loma ’olotona.”
27 ’Inega tovamatana qiduana tauya Faulo ’inaya ta vetala’aiea vonaya,
“Una vona aqiaqiegu, o’a Loma ’olotou, nage gebu?”
Ta Faulo voneaya, “’Ao, ya’a Loma ’olotogu.”
28 ’Inega tovamatana~nana voneaya, “Ya’a wese Loma ’olotogu, ta
nugweta mane qiduana Loma ana toluvine yaneidi ta ’abiboda iawafelegu
ya’a Loma ana tomotau.”
’Inega Faulo ve’iea vonaya, “Ya’a tamagu be inagu Loma ana tomotau,
’inega wese ya’a yavi’oi Loma ’olotogu ’idewani.”
29 [w] Ta toluavia diavona nawale iba’eba’e Faulo sabi vunuqa
dadanena, ta tuta~nana ena vona inoqolia vonigo tauna Loma
’olotona e ’inega idena kwayavona. Ta wese edi tovamatana qiduana
mwaniniva qiduana, mana Faulo Loma ’olotona ta ena toluaviayavo
ni’a luvinedi ta nimana iyoqonidi seniyega ta wese luvinedi ina
vunuqa dadanea, ta ba’e ’inega tovamatana~nana me Loma edi luvine
ni’a bwegea.

---

[t] **22:20** Via 8:1 [u] **22:21** Via 9:15 [v] **22:25** Via 16:37 [w] **22:29** Via 16:38

Faulo tovotovolo kanisela ’ena’ena’idi matadia

30 Mahala vulihia ’inega toluavia edi tovamatana qiduana nuanuana
nahalamani aqiaqiea tola’ai weaqina me Diu Faulo ive’ewei. ’Inega
toveguba qiduqiduadi ta wese kaniselayavo luvinedi ina va’auta. ’Inega
seni li’amia Faulo nimanega ta tauyea kanisela edi ’ebeva’auta ’inaya ta
’iawadia vetovoloya.

23 1 ’Inega Faulo ’ita naqo me Diu edi kaniselayavo ’idia ta vonedi
vonaya, “Taigwavo, lova be ana laba ba’itagana agu lutonova
Yaubada matanaya aqiaqina, mana tuta qabuna egu ilivu tunutunuqina.”
2 [x] ’Inega toveguba edi tovanugweta ana wawa Ananaiasi taudi Faulo
di’wenaya itovotovolo luvetunedi nimadiega Faulo ’awanaya ina vunuqa.
3 [y] ’Inega Faulo voneaya, “O’a wese Yaubada navunuqiu, mana o’a au
’ita aqiaqina, ta gamouya eu nuanua luveifana. Vonigo bena’e ’inaya
utoabui be Mosese ena luvineyega una luvinegu. Ta yavonahaqiaqieu
luvine~nana ni’a ubwegea, mana tawa uvonedi ina vunuqigu.”
4 Ta taudi Faulo di’wenaya itovotovolo iawatayea ivoneaya, “Ma’oda o’a
Yaubada ena toveguba edi tovanugweta ’inaya uvonavona luveifa, waisa?”
5 [z] ’Inega Faulo wese vonedi vonaya, “Egwavo, soli qiduana, mana ya’a
ge eda alamania vonigo tauna toveguba edi tovanugweta. Vonahaqiaqi,
Buki Nugwenugweina ena simana ’idewani vonaya, ‘Emi toluvine qiduana
ge ona ’awaluveifei.’ ”
6 [a] Ta Faulo ni’a ’itedi me Diu edi kaniselayavo ’idiega vaina Sadusiavo
ta wese vaina Falisiavo itoatoa, ’inega gabedi vonaya, “Taigwavo, ya’a
wese taha Falisi, mana tamagu wese Falisi adi yo’o ’inega. Ta egu tovolo
omi’a matamia ’iuna, mana yalulu’ita vane to’aliga edi ya’itoto ’evivi
’aligega weaqina.”
7 Ta Faulo ena vona ba’e weaqina Falisiavo be Sadusiavo ive’ae’aetoga
’inega vetoatoasi’i ’ifoqe nuanidia. 8 [b] Mana Sadusiavo ivonaya vonigo
to’aliga ge ana fata ina ya’itoto ’evivi. Ta wese ivonaya be Yaubada
ena tovale’ewayavo be niboniboana ge ida toatoa. Ta ’esi Falisiavo
ivetumaqana aqiaqi nawale to’aliga ina ya’itoto ’evivi ta wese
ivetumaqana tovale’ewa be niboana itoatoa. 9 Ta velegulegu qiduana
’ifoqe ’inega vaina Falisi luvine ana tove’itayavo me edi nualuveifa itovolo
ta ive’ae’aetoga waiwai ivonaya, “’Oloto ba’e ge taha ena luveifana ada
’ita lobei. Ana ’ita Yaubada ena tovale’ewa taha nage niboana taha ena
vona neia.”
10 Ta ve’ae’aetoga~nana veqidua va’ine qabu magilafudina nuanidia,
’inega toluavia edi tovamatana qiduana mwaniniva vonigo nawale

---

[x] **23:2** Ion 18:22-23 [y] **23:3** Md 23:27 [z] **23:5** ’Ifo 22:28 [a] **23:6** Via 26:5
[b] **23:8** Md 22:23

Faulo ’wafina ina velihiea ta ina ’esiwagewagea. ’Inega ena toluaviayavo
luvinedi be ’i’imega Faulo ina ’ewea kanisela diavona ’idiega ta ina tauyea
edi balekia.
11 [c] Ta velovelovanaya Kaiwabu mai Faulo di’wenaya tovolo ta voneaya,
“Faulo, giwaliu nafatu! Ni’au Valegu Ielusalema ana totoayavo ’idia
usimanea, ta nawale wese ’idewanina Vale Aqiaqina ’abaga qiduana Loma
ana tomotauyavo ’idia una lugaihiea.”

Me Diu idima govaqa Faulo ana luve’aliga weaqina

12 Mahala vulihia ’inega me Diu iva’auta ta idima govaqa ma’oda
Faulo ina luve’aliga ’aiqei. ’Inega ma ediavo ivona fofofola ivonaya,
“Tamada, nawale ge kana ’ai be wese ge kana numa ana laba Faulo
kana luve’aligia!” 13 Ta todima govaqa~dina adi yau 40 ta wese vaina
ediavo maega. 14 ’Inega itauya toveguba qiduqiduadi be wese ’abaga ana
tovanugwetayavo ’idia ta ivonedia, “Ima’a ni’a avona fofofola ta wese
a’awatamatamana ge taha ’abwaga ana gudatonovi ana laba Faulo ana
luve’aligia. 15 [d] ’Inega nuanuama omi’a be kaniselayavo maega vale ona
vetunei toluavia edi tovamatana qiduana ’inaya ta ona u’avea be Faulo
na’ebe’ewei namiea ’imia kotu weaqina, mana nuanuami wese Faulo ena
luveifana ona sali aqiaqiea. Ta ima’a ana ’iva’ava’ata, ta tuta~nana ’edaya
toluaviayavo Faulo maega imaimai, e ’inega ana kafia ana luve’aligia.”
16 Ta Faulo oqana me Diu edi dima govaqa valena noqolia, ’inega tauya
toluaviayavo edi balekia lugu, ta Faulo ’inaya edi dima govaqa weaqina
vematamagilafuyea. 17 ’Inega Faulo toluavia edi tovamatana goyona taha
gabea voneaya, “Kilakai ba’e una tauyea toluaviayavo emi tovamatana
qiduana ’inaya ta ena nuanua nasimanea ’inaya.”
18 ’Inega tovamatana~nana Faulo oqana ’ebe’ewei tauyea ena
tovamatana qiduana ’inaya ta voneaya, “Faulo yoqoyoqonina luvetunegu
ta venoqiegu kilakai ba’e yamiea ’iuya nuanuana taha yani weaqina
navoneu.”
19 ’Inega tovamatana qiduana Faulo oqana nimanaya kafia ’ebe’ewei
maega tufwana ivanaqo adi ’aidega ta ’inega vetala’aiea voneaya, “Tola’ai
eu nuanua e una simana ’iguya.”
20 ’Inega kilakai~nana voneaya, “Me Diu vaina idima govaqa ina
venoqieu be ’ibe Faulo una ’ebe’ewei una miea me Diu edi kaniselayavo
edi toava’auta ’inaya nuanuadi Faulo ena luveifana ina sali aqiaqiea.
Ta ba’e edi u’ava qiduana. 21 ’Inega edi venoqi ’iuya ge una viaqi, mana
me Diu adi yau 40 ta wese vaina maega ’edaya ina oukwaiva ta ina
ba’eba’e Faulo ina kafia ina luve’aligia. Edi vona fofofola be wese edi
’awatamatamana ’eno’enova vonigo ’abwaga be go’ila ge ina gudatonovi

---

[c] **23:11** Via 27:24; 28:16,23 [d] **23:15** Via 25:3

ana laba Faulo ina luve'aligia. Taudi ni'a ibodaboda, ta 'eguma edi venoqi
una 'awahaqiaqiea e yani~nana nawale na'ifoqe."
22 'Inega tovamatana qiduana Faulo oqana luvine neia voneaya, "Kaiwa,
o'a una tauya ta tola'ai ni'a usimana 'ifoqeyea 'iguya weaqina ge taha toga
una vonei." 'Inega luvetunea 'abo 'ifoqe tauya.

Faulo itauyea Sisalia 'inaya sabi vekotuna

23 'Inega toluavia edi tovamatana qiduana tovamatana goyogoyodi
magilafudi gabedi 'inega luvine neidi vonedia, "Ba'e 'itaga lavilavi 'inaya
toluavia adi yau 200, ta wese toluavia me edi osi adi yau 70 ta wese
to'avala gita 200 ona 'iva'ava'aidi, be velovelovana 9 koloki 'idewani ona
tutuvila be Faulo ona tauyea 'abaga Sisalia 'inaya. 24 Ta wese vaina osi
Faulo weaqina ona 'iva'ava'aidi 'inega nagelu ta ona 'itamaki aqiaqiea
ona tauyea gavana Feliki 'inaya." 25 'Inega tovamatana qiduana taha leta
'wayavia Feliki 'inaya, ta ana noqola ba'e 'idewana,

26 "O'a kaiwabu agou gavana Feliki, me egu 'amayaba yalulukaiwa
'iuya.
27 [e] 'Oloto ba'e me Diu ivevoalanea 'inega ikafia nuanuadi ina
luve'aligia. Ta valena yanoqolia tauna Loma 'olotona, 'inega egu
toluaviayavo maega atauya ayavuia nimadiega. 28 [f] Ta nuanuagu
me Diu edi ve'ewa 'iuna eda alamania, e 'inega ni'au yatauyea edi
kaniselayavo matadia edi vanue 'ebetoava'auta 'inaya sabi vetala'aina.
29 Ta edi ve'ewa 'iuna yanoqolia yani kavokavovo weaqina, taudi me
Diu edi ilivu be edi luvine vaina weaqina. Ta edi ve'ewa 'inega ge
ana luaqiaqi be ina luve'aligi nage ina a'uluguyei vanue 'ebeyoqona
'inaya. 30 [g] Ta wese me Diu edi dima govaqa ni'a yanoqolia nuanuadi
'oloto~nana ina luve'aligia. 'Inega lukwayavonega yaluvetunei
waiwai 'iuya. Ta ana tove'ewayavo yavonedi ina 'iteu ta edi ve'ewa
'oloto~nana weaqina ina simana 'ifoqeyea matauya.
Ba'e egu vona ana fata. Ya'a Kolodiasi Lisiasi."

31 Toluaviayavo edi tovamatana qiduana ena luvine imatayagea.
'Inega velovelovanaya Faulo i'ebe'ewei itauyea 'abaga Anitifatili 'inaya.
32 Mahala vulihia 'inega toluavia diavona 'aqediega itauya, e taudina
i'evivi mai edi balekia Ielusalema 'inaya. Ta osi ana togeluyavo 70~dina
ge ida 'evivi, ta 'esi Faulo maega itauya Sisalia 'inaya. 33 'Inega togelu
osi i'ifoqe ilugu Sisalia 'inaya. Ta Faulo itauyea gavana Feliki 'inaya, ta
wese ena leta ineia. 34 'Inega Feliki leta~nana avoi gumwala 'abo Faulo
vetala'aiea vonaya, "O'a todi'we 'inega?"

---

[e] **23:27** Via 21:30-33; 22:25-27 [f] **23:28** Via 22:30 [g] **23:30** Via 24:1-9

Ta Faulo ve'iea vonaya, "Ya'a di'we Silisia 'inega yamai."
35 'Inega Feliki voneaya, "Au tove'ewayavo kana ba'eba'eyedi ina
maiona emi kotu kana viaqia." 'Inega toluaviayavo luvinedi kini Elodi
ena 'abaga kaikaiwabuna Faulo ina a'uluguyea gamonaya, ta ina 'itamaki
aqiaqiea.

Faulo ive'ewea gavana Feliki matanaya

24 1 Ta 'aubena faibi 'abibodanaya toveguba edi tovanugweta ana
wawa Ananaiasi vaina 'abaga ana tovanugwetayavo ta wese taha
'oloto luvine ana toalamani qiduana ana wawa Tetulusi maega iwebui
mai 'abaga Sisalia 'inaya. Ta qabudi gavana Feliki matanaya itovolo edi
ve'ewa Faulo weaqina sabi simanina. 2 Tuta~nana Faulo igabei mai 'inega
Tetulusi tovolo ta Faulo ve'ewea gavana Feliki matanaya ta voneaya,
"Kaiwa gavana Feliki, ima'a aqaiawa qiduana mana o'a eu luvine
aqiaqina 'inega yani qabuna itunuqa ima'a me Diu ema di'we ba'e
gamonaya, 'inega tuta kuena atoadaumwala. 3 Ta yani ba'e weaqina tuta
qabuna alulukaiwa qiduana ta wese mali di'we 'idia me edi qaiawa.
'Inega alulukaiwa qiduana yani qabuna weaqidi. 4 Ge nuagu vona ena
givekuei ta yavenoqi 'iuya una nuakolokoloyema ta ema vona kukusana
una noqolia. 5 [h] 'Oloto ba'e a'ita lobea 'oloto luveifa otaqina ta di'we
'aidega 'aidega 'idia ima'a me Diu talaveavea'iema be vevedia vilevilema
ena vona 'inega. Ta wese Ieisu ana tovetumaqanayavo adi yo'o igabedi
qabu Nasaleta tauna adi tovanugweta. 6 [i] Ta wese nuanuana ema Vanue
Gwalagwalana dagivebwavuya 'inega akafia ta taumega ada luvineyea.
7 Ta toluavia edi tovamatana qiduana Lisiasi mai nimamega Faulo 'ewea,
ta 'inega vonema Faulo ana tove'ewayavo ana mai 'iuya sabi vekotuna.
8 'Inega tau'uyega una vetala'aiea, ta nawale ena vona 'inega una
alamania tola'ai weaqina ave'ewei ta akafia."
9 'Inega wese totoa va'auta taudi me Diu qabudi vona ba'e
i'awahaqiaqiea.

Faulo taunega vata'ita'iea gavana Feliki matanaya

10 'Inega Feliki nimanega Faulo luvetunei navona, 'inega tovolo ta vonea
vonaya,
"Gavana, ni'a yahalamania o'a di'we ba'e ya'wala 'eala uluviluvinea.
'Inega me egu qaiawa agu ve'ewa weaqina ena simana 'iuya. 11 'Eguma
tomotau ba'e una vetala'aiedi ina simana 'iuya vonigo 'aubena tuwelo
gumwala ya'watovu Ielusalema 'inaya sabi lutafwalolo. 12 Ta ge wese ida
'itegu tomotau maega Vanue Gwalagwalana gamonaya ada ve'ae'aetoga.
Ta ge wese vanue tafwalolo 'idia nage 'abaga Ielusalema gamonaya

---

[h] **24:5** Via 17:6 [i] **24:6** Via 21:28-30

tomotau eda talavea'iedi. 13 Ta ba'e tomotau diavona ge adi fata otaqa edi
ve'ewayavo 'iguya ana aqiaqi ina simana 'ifoqeyei 'iuya, mana u'avega
ivonavona. 14 Ta 'esi vona 'aideganamo 'idiega ya'awahaqiaqiea, mana
Ieisu ena 'eda ya'abi'abibodea. Ta 'eda~nana weaqina ia'usi'iegu ta
inogegu, mana ima'a Ieisu ana to'abibodayavo i'awaluveifema ta ivonema
qabu luveifama. Ta ya'a tubudavo edi Yaubada 'inaya yaiwaiwa'odu ta
wese Mosese ena luvineavo be tovesimasimanayavo edi 'wayavi qabuna
yavevetumaqanedi. 15 [j] Ta wese yavetumaqana nawale Yaubada to'aliga
qabudi nagiveya'itoto 'eviviedi, taudi tunutunuqidi be wese toluveifadi
maega. Ta ba'e agu tove'ewayavo edi vetumaqana wese 'edewana. 16 Ba'e
weaqina tuta qabuna agu lutonova aqiaqina Yaubada be tomotau matadia,
mana ge taha wese luveifana eda viaqia.
17 "Lova ya'wala 'eala 'idia Ielusalema yanogea, 'inega ya'evivi
yamai 'abagaya ta nei kavovo yamiedi egu tomotauyavo weaqidi ta
wese yamai sabi veguba Yaubada 'inaya. 18 [k] 'Inega nugweta taugu
yagivevunavunaqigu Yaubada matanaya ta 'inega guba yaviaqia 'inaya
Vanue Gwalagwalana gamonaya. Ta agu tove'ewayavo i'itegu ya'a ge
taha qabu maega ada lugu, ta wese ge taha talavea'i da'ifoqe 'iguyega.
19 Ta vaina me Diu di'we Eisia ana tomotauyavo i'itegu, 'inega luaqiaqiea
'eguma taudi matauya ida tovolo be ida ve'ewegu. Ta taudi ge taha
yani weaqina adi fata be ida ve'ewegu, 'inega ge ida mai. 20 Ta 'esi ba'e
tomai diavona luaqiaqiedi be tola'ai egu luveifana i'ita lobea tuta~nana
me Diu edi kaniselayavo matadia ivetala'aiegu ida simanei 'iuya. 21 [l]
Ta tuta~nana matadia yatovolo 'inega taha vona ya'inanea ta vonana
weaqina ive'ewegu. Ta egu vona ba'e 'idewana yavonaya, 'Ba'e 'itaga
yatovotovolo matamia vetala'ai weaqina mana yavetumaqana nawale
to'aliga ina ya'itoto 'evivi 'aligega.' "
22 [m] Faulo ena vona lu'ovoia, ta Feliki ni'a alamani aqiaqiea Ieisu ena
'eda ana to'abibodayavo edi ilivu be wese edi vetumaqana weaqina.
'Inega va'auta ba'e a'uvilea mali tuta weaqina, ta me Diu vonedi vonaya,
"Toluavia edi tovamatana qiduana ana wawa Lisiasi kana ba'eyea namai,
e 'inega Faulo weaqina ena venuanua 'eguma tunutunuqina nage gebu."
23 'Inega Feliki toluavia edi tovamatana goyona voneaya, "'Oloto ba'e
ona 'eviviea ta ona 'itamaki aqiaqiea ta ge luvine vitana una neia. Ta
'eguma enavo nuanuadi ina mai sabi iulana ge una awatayedi."

Faulo vonavona gavana Feliki ma moqanena 'idia

24 Ta vaina 'aubena 'abibodanaya gavana Feliki ma moqanena imai
Faulo ena vona sabi noqolina. Ta moqanena adi wawa Dalusila, taudi Diu
vavinedi. 'Inega Feliki taha tomotau vetunei tauya Faulo sabi 'ebe'ewana,

---

[j] **24:15** Ion 5:28-29 [k] **24:18** Via 21:17-28 [l] **24:21** Via 23:6 [m] **24:22** Via 23:26

’inega mai ta vetumaqana Ieisu Keliso ’inaya weaqina simana gavana
ma moqanena ’idia. 25 Ta tuta~nana Faulo lugaihidi ilivu tunutunuqina
weaqina be ma’oda ’inega tomotau taudiega edi ilivu ina ’itamaki ’aiqei
weaqina ta wese Yaubada ena vekotu tomotau qabudi ’idia weaqina, e
’inega Feliki giwalina a’ala qiduana ta voneaya, “Ta’iwa, utovolo utauya!
Ta ’eguma nawale tuta aqiaqina ena lobea e ’inega wese ena gabeu.” 26 Ta
Feliki lu’ita vane vonigo mane na’ewea Faulo ’inega ’eguma nayavuia ta
naha’u’ifoqeyea. E ’inega tuta qabuna Faulo gabea ta maega iveveqae.
27 Ta ya’wala magilafuna gumwala e ’inega Feliki webui ena fewega
ta mali ’oloto ana wawa Fokiasi Fesito vetoluvine gavana ’idewani. Ta
Feliki nuanuana me Diu nagiveqaiawedi, ’inega luvine a’uya Faulo nawale
yoqoyoqonina natoatoa.

Faulo tovotovolo gavana Fesito matanaya

25 1 Fesito ni’a mai vegavana ’abaga Sisalia ’inaya. Ta ’aubena toi
’abibodanaya ’watovu Ielusalema ’inaya. 2 [n] Ta omo’e ’inaya
toveguba qiduqiduadi ta wese me Diu edi tovanugwetayavo agoagodi edi
ve’ewa Faulo weaqina isimana ’ifoqeyea Fesito ’inaya. 3 [o] ’Inega Fesito
inoqiea ’eguma ana fata Faulo naluvetunei na’evivi Ielusalema ’inaya. Ta
ba’e ’idewani ivona ’aiqea, mana ni’a idima govaqa vonigo nawale Faulo
’edaya ina kafia ta ina luve’aligia. 4 Ta Fesito vona ’eviviedi vonaya, “Gebu,
Faulo nawale Sisalia ’inaya natoa ta ina ’itamaki aqiaqiea, ta ya’a wese
nawale ena ’evivi ena tauya ’abaga~nana ’inaya! 5 Ta ’eguma nuanuami e
’inega omi’a tovanugweta qiduqiduami maega kana webui Sisalia ’inaya.
Ta omode emi ve’ewa Faulo ena luveifana weaqina ona simana mataguya.”
6 Ta Fesito ’aubena ’eita (8) nage teni ’idia nawale Ielusalema ’inaya
toatoa, ta ’abibodanaya ’evivi tauya Sisalia ’inaya. Mahala vulihia ’inega
Fesito vanue ’ebevekotu ana ’ebetoa ’inaya toabui, ta Faulo imiea vetala’ai
weaqina. 7 [p] Ta tuta~nana Faulo lugu ena vetala’ai weaqina, ’inega
taudi me Diu Ielusalemega imai Faulo itovolo vivilia, ta edi ve’ewayavo
isimanedi. Ta ge adi fata ve’ewa diavona adi aqiaqi ina simana ’ifoqe
aqiaqiea, mana ve’ewa qabudi ge taha adi ’awahaqiaqimo. 8 ’Inega Faulo
edi ve’ewayavo vegeqedi ta vonaya, “Ya’a ge taha luvine eda bwegei, gebu
me Diu edi luvine nage Vanue Gwalagwalana ana luvine nage Sisa ena
luvine.”
9 Ta Fesito nuanuana me Diu nagiveqaiawedi ’inega Faulo vetala’aiea
voneaya, “Nage nuanuau una tauya Ielusalema ’inaya, ta omo’e ’inaya una
tovolo mataguya ta au ve’ewayavo ba’e weaqidi eu vetala’ai kana viaqia?”
10 Ta Faulo vona ’eviviea voneaya, “Gebu, ni’au yatovotovolo me Loma
edi vetala’ai ’inaya, ’inega tola’ai weaqina vetala’ai taha wese kana

---

[n] **25:2** Via 24:1 [o] **25:3** Via 23:15 [p] **25:7** Via 24:5-6

viaqi? Ni'a ualamania aqiaqiea ya'a ge taha egu luveifana me Diu 'idia.
11 Vonahaqiaqi, 'eguma luvine taha eda qeunia luaqiaqiegu be eda 'aliga,
e 'inega 'aliga 'inaya yahawafelegu. Ta 'eguma ge taha egu luveifana una
lobei edi ve'ewa 'idiega, 'inega ge daluaqiaqiea be una ve'ineiegu me Diu
'idia. E 'inega Sisa matanaya nuanuagu ena tovolo vetala'ai weaqina."
12 'Inega Fesito webui ta enavo taudi kotu ana toalamani maega iveqae,
'inega 'evivi lugu ta ve'iea vonaya, "Aqiaqina, 'eguma nuanuau Sisa 'inaya
una tovolo vetala'ai weaqina, e 'inega Sisa 'inaya ena vetuneu!"

Gavana Fesito simana kini Akalifa 'inaya Faulo weaqina

13 Ta 'aubena vaina 'abibodanaya kini Akalifa novuna Belisi maega i'ifoqe
'abaga Sisalia 'inaya gavana Fesito sabi vayausina. 14 [q] Ta tufwana tuta
kuena magilafudi itoatoa Sisalia 'inaya, ta 'inega Fesito simana kini Akalifa
'inaya Faulo ana ve'ewayavo weaqina voneaya, "Taha 'oloto ana wawa Faulo
nawale vanue 'ebeyoqona gamonaya toatoa tauna lova Feliki a'uluguyea.
15 Lova yatauya Ielusalema 'inaya, 'inega toveguba qiduqiduadi ta wese me
Diu edi 'abaga ana tovanugwetayavo maega 'oloto~nana ana 'ebeve'ewayavo
isimanedi 'iguya. Ta nuanuadi eda luvinei be da'aliga. 16 Ta yavonedia,
'Ima'a me Loma ema ilivu ge 'idewana ada viaqia, ge ana fata taha tomotau
yoqoyoqonina ana ve'ineiei ana tove'ewayavo 'idia. Ta 'esi nugweta vetala'ai
ana viaqia, e 'inega taunega ana fata ana tove'ewayavo navegeqedi.'
17 Ta tuta~nana Ielusalemega imai ba'idia vetala'ai weaqina 'inega
lukwayavonega ya'iva'ava'ata. Mahala vulihia 'inega vanue 'ebevekotu ana
'ebetoa 'inaya yatoabui, ta toluaviayavo yaluvinedi Faulo ina lugu miea. 18 Ta
ana tove'ewa diavona itovolo ta isimana, ta yavonaya be yani taha luveifa
otaqina weaqina ida ve'ewei, ta gebu. 19 Ta 'esi taudi ivona edi tafwalolo ana
luvine weaqina, ta wese taha 'oloto ana wawa Ieisu lova 'aliga weaqina. Ta
Faulo~nana vonaya vonigo Ieisu~nana mayawaina toatoa. 20 Ta yavenuana
magilafu ba'e yani~nana weaqina ma'oda ena luvine 'aiqa. 'Inega Faulo
yavetala'aiea 'eguma nuanuana natauya Ielusalema 'inaya vetala'ai weaqina
mataguya, ta noga. 21 Ta 'esi noqiegu 'eguma ana fata ena kotu naviaqia Sisa
matanaya. 'Inega yahawafela ta yaluvinei ina 'itamaki aqiaqiea natoatoa
vanuea ana laba tuta aqiaqina ena lobea 'abo ena vetunea Sisa 'inaya."
22 'Inega kini Akalifa gavana Fesito 'inaya voneaya, "Ya'a wese
nuanuagu Faulo ena vona ena noqolia!"
Ta Fesito voneaya, "E aqiaqina, 'ibe maega ona veqae."

Faulo tovotovolo kini Akalifa 'iawanaya

23 Mahala vulihia 'inega kini Akalifa ma novuna Belisi imai ma
adi 'ivala kaikaiwabuna ta ilugu vanue 'ebeva'auta qiduana 'inaya.

---

[q] **25:14** Via 24:27

Ta toluaviayavo edi tovamatana qiduqiduadi be wese ’abaga ana
kaiwabuyavo me edi ’amayaba idamwabodedi. ’Inega gavana Fesito
toluavia luvinedi be Faulo ina miea. 24 ’Inega Fesito vonaya, “O’a kini
Akalifa ta wese omi’a tova’auta qabumi, ’oloto ba’e ona ’itea! Tauna
weaqina me Diu qabudi Ielusalema ’inaya ta wese taudi ba’idia itoatoa
ikolukolua qiduana vonigo ’oloto~nana ge daluaqiaqiea be mayawaina
natoa. 25 Ta ya’a ge taha luveifana eda lobei be weaqina na’aliga. Ta tauna
nuanuana Sisa matanaya natovolo vetala’ai weaqina. ’Inega yaluvine
be ena vetunei Sisa ’inaya. 26 Ta ma’oda ena ’wayavi ’aiqa Sisa ena leta
’inaya? Mana ’oloto ba’e ge agu fata eda ve’ewei taha yani luveifana
weaqina. Ba’e ’inega ’oloto~nana yamiea o’a kini Akalifa matauya ta wese
omi’a qabumi ’imia. Ta ena kotu ’abibodanaya nage ena luveifana taha
kana lobea, be weaqina ena ’wayavia Sisa ’inaya. 27 Mana nawale Sisa
nadagiegu ’eguma taha yoqoyoqonina ena vetunei ’inaya, ta ge agu fata
ena simana aqiaqi ana ve’ewa ’iuna weaqina.”

Faulo taunega weaqina simana kini Akalifa matanaya

26 1 Gavana Fesito ena vona gumwala, ’inega kini Akalifa vona
Faulo ’inaya vonaya, “Yahawafeleu be tau’u weaqiu una
simana.”

’Inega Faulo nimana silagaia ta ba’e ’idewana vonedi vonaya, 2 “Kini
Akalifa, ba’itagana yaqaiawa agona mana o’a matauya yatovotovolo ta
egu vegeqa me Diu edi ve’ewayavo ’iguya weaqina ena voneu, 3 mana
ima’a me Diu ema ilivu be ema nuanua taha taha ni’au ualamani
aqiaqiedi. ’Inegana yanoqieu be me eu bibitaqo egu vona ba’e una
noqolia.

4 “Egu tuta gwama ’inega ana laba ba’itagana me Diu qabudi egu ilivu
ialahalamania egu di’we ’inaya. Ta wese tuta~nana yamai Ielusalema
’inaya e ’inega ilivu diavona wese ya’abiboda aqiaqiedi. 5 [r] Tuta kuena
’inega ni’a ialamanigu ya’a wese taha Falisi ta edi qabu gamonaya
yatoatoa, ta ya’a qabu Falisi ema luvineavo ya’amayabedi ta ya’abiboda
aqiaqiedi. Ta ’eguma una vetala’aiedi taudi wese ana fata ’idewani ina
simana ’ifoqe weaqigu. 6 [s] Ta egu kotu ba’e ’iuna mana yalulu’ita vane
Yaubada ena vona fofofola tubudavo ’idia weaqina. 7 Vonahaqiaqi, ba’e
vona fofofola~nana weaqina me Isileli ema gade tuwelo Yaubada ’inaya
ilulu’ita vane velovelovana be ’aubena qabudi ’idia, mana taudi wese
nuanuadi ana aqiaqi na’ifoqe ina ’ita aqiaqiea. Ta kini u’itei, ba’e lu’ita
vane~nana weaqina me Diu iveve’ewegu. 8 Ta omi’a tova’auta, tola’ai
weaqina onuaia vonigo Yaubada ge ana fata to’aliga nagiveya’itoto
’eviviedi?

---

[r] **26:5** Fil 3:5-6 [s] **26:6-7** Via 23:6; 28:20

9 [t] “Vonahaqiaqi, ya’a lova egu nuanua ’aidegana vonigo Ieisu Nasaleta
’olotona ana wawa ena givelua’uya. 10 ’Inega nuanua~nana yaviaqia,
mana toveguba qiduqiduadi luvine be waiwai ineigu, ’inega Ieisu ana
to’abiboda ’eala Ielusalema ’inaya yakafidi ta vanue ’ebeyoqona ’inaya
yaha’uluguyedi. Ta tuta~nana luvine ilobea ’aliga weaqina, e ’inega ya’a
wese ya’awahaqiaqiea. 11 Ta wese tuta qabuna tovetumaqanayavo vanue
tafwalolo qabuna ’idia yafofofolidi ta wese yavonedi vonigo Ieisu ana
wawa ida ’awaluveifea ta ida vegeqea. Ta weaqidi diagu vilei, ’inega wese
yatauya ’abaga taha taha ’idia ta yavevoalanedi.
12 “’Inega toveguba qiduqiduadi luvine be waiwai ineigu ta yatauya
’abaga qiduana Damasiko ’inaya sabi kafidi. 13 Ta kini unoqoli, baba’auya
Damasiko ana ’edaya yatautauya, ’inega simatala qiduana mahalega ’ifoqe
ya’itea. Ta ana ’ita ge baba’au ’idewani, ta ’esi simatala~nana waiwai
otaqina, ta agu mata ’weabuyavo maega diayaima. 14 ’Inega ma egwavo
abe’u bwa’obwa’oya ta taha vona me Diu bonamega yanoqolia vonaya,
‘Saulo, Saulo, tola’ai weaqina uvevevoalanegu? ’Eguma bena’e ’idewana
uviaviaqa ’aiqa nawale tau’uyega una veilaqe.’
15 “Ta yavoneaya, ‘Kaiwabu, o’a togama?’
“’Inega Kaiwabu~nana voneguya, ‘Ya’a Ieisu, ba’e taugu
uvevevoalanegu. 16 Ta uya’itoto, mana ni’a yavenua’ivineu be weaqigu
una vetofewa. ’Inega ba’itagana ni’a ya’ifoqe ’iuya ta yaluvineu be
tola’ai ba’itagana ni’a u’itedi ta wese tola’ai nawale ena ve’iteu weaqidi
una simana ’ifoqeyedi tomotau ’idia. 17-18 [u] Ta yavevetuneu una tauya
eu tomotauyavo me Diu be wese taudi ge me Diu ’idia. Ta matadi una
giaei be velovelovana ’inega ina givila ta ina lugu simatala ’inaya, ta
wese Seitani ena waiwai ’inega ina ’ifoqe ta ina mai Yaubada ’inaya.
E ’inega Yaubada edi luveifayavo nanuataqodi ta ’inega ina lugu taudi
ivevetumaqanegu edi qabu gamonaya, taudi lova Yaubada venua’ivinedi.
Ta taudi ina vevoalaneu, ta ya’a ena ’etoyavuiu nimadiega.’
19 “Kini Akalifa, ba’e ve’ita~nana mahalega ya’a ge eda nogei ta
’esi yani qabuna yamatamatayagea. 20 ’Inega nugweta me Damasiko
yalugaihidi, ta ’abiboda me Ielusalema ta wese tomotau di’we Iudia
’abaganavo ’idia. Ta wese taudi ge me Diu yalugaihidi. Ta qabudi
yasimana ’idia be ina nuagivila ta giwalidi ina awafelea Yaubada ’inaya.
’Inega tomotau edi ilivu tunutunuqina ina ’itedi ta ina ’awahaqiaqiedi
vonigo ni’a inuagivila. 21 Egu fewa ba’e weaqina me Diu ikafigu Vanue
Gwalagwalana gamonaya vonigo ida luve’aligigu. 22 Ta Yaubada tuta
omo’e ’inega iulegu ta tuta ba’e ’inaya nawale wese iuiulegu. ’Inega
Yaubada ena iula ’inega ba’itagana yatovotovolo tomotau kaikaiwabumi
be tomotau kavokavovo qabumi matamia. Ta tola’ai ni’au ya’itea

---

[t] **26:9** Via 8:3 [u] **26:17-18** Ais 42:16; Efe 2:2; Kol 1:13

yasimasimanea ’imia, ta egu simana qabudi ’idewani Mosese be
tovesimasimanayavo imaduvonayea ivonaya, 23 [v] ‘To’etoyavua nawale
na’aliga ta tauna ’aligega namaduya’itoto ’evivi.’ Ta wese ivonaya,
‘To’etoyavua Keliso simatala namiea me Diu, ta wese taudi ge me Diu
’idia.’ ”
24 Faulo nawale vonavona, ’inega Fesito bonana qiduanega sieqalia
vonaya, “Faulo o’a kwavakwavau! Ana ’ita eu sikulu qiduana ’inega ni’a
ukwava.”
25 Ta Faulo voneaya, “Fesito, o’a toluvine qiduau, ya’a ge eda
vekwavakwava. Ta tola’ai yavonavonayea yani qabuna vonahaqiaqi. 26 Ta
yahalamania egu vonayavo qabudi weaqidi kini Akalifa ni’a alamania.
’Inega me egu giwalifatu yavonavona ’inaya, mana ni’a noqolia Ieisu
ena ’aliga be ena ya’itoto ’evivi weaqidi. Ta yani qabuna ni’a alamania,
mana yani diavona ni’a i’ifoqe vunavunaqaya. 27 Kini Akalifa, nage
tovesimasimana edi vona uvetumaqanea, waisa? Ta ni’au yahalamania o’a
vona diavona uvetumaqanedi!”
28 ’Inega Akalifa vona Faulo ’inaya vonaya, “Nage unuaia vonigo
tuta kukusana ’inaya eu vona ’inega nuagu una givilea ta ena ve’ale
vetumaqana Ieisu ’inaya, waisa?”
29 Ta Faulo ve’iea vonaya, “Nage tuta kukusana nage kuena, ta
yavevenoqi Yaubada ’inaya o’a ta wese tomotau qabumi ’etoyavua ona
lobea ya’a ’idewani, ta ’esi ge nuanuagu seniega ina yoqonimi kavona ya’a
ba’itagana yoqoyoqonigu yatoatoa.”
30 Ta Faulo ena vona lu’ovoia, ’inega kini Akalifa be gavana Fesito
be Belisi ta wese tomotau qabudi iya’itoto 31 i’ifoqe ta taudi iveveqae
ivonaya, “Ba’e ’oloto~nana ge daluaqiaqiei be na’aliga nage vanue
’ebeyoqona ’inaya natoatoa, mana ge taha luveifana daviaqi.”
32 ’Inega Akalifa gavana Fesito voneaya, “’Oloto ba’ena ’eguma lova
ge danoqi ena kotu Sisa matanaya weaqina, e ’inega ba’itagana ana fata
kada yavuia.”

Faulo wagega tauya ’abaga qiduana Loma weaqina

27 1 Ta ni’au iluvine be ana tauya di’we Itali ’inaya, ta Faulo be wese
vaina yoqoyoqonidi maega ive’ineiedi Sisa ena toluaviayavo edi
tovamatana goyona ana wawa Diuliasi ’inaya. Tauna toluavia 100 adi
tovamatana. 2 [w] ’Inega taha waga ’abaga Adilamitiomi ’inega mai ta agelu,
mana waga~nana ’iba’igo naluvivila natauya di’we Eisia ’abaganavo ana
’awaboqe taha taha ’idia nalugu. Ta taha ’oloto ana wawa Alisitako maega
atauya. Tauna ena ’abaga Tesalonaika di’we Masidoniega. ’Inega naya
ilihi vaneyea ta atutuvila atauya.

---

[v] **26:23** Lk 24:44-47; 1Kol 15:20 [w] **27:2** Via 19:29

3 Ta mahala vulihia ’inega alugu ’abaga Saidoni ’inaya. Ta Diuliasi
Faulo nuakolokoloyea ’inega awafelea natauya enavo ’idia sabi vayausidi,
ta taudi ena nuanua weaqina ihiulea. 4 Ta Saidoniega atutuvila ’evivi
malavetega atauya, ta gwavunega bwanabwana Saifilosi avihila
lu’otanega mana yaqina qiduana tutu’iawema. 5 ’Inega di’we Silisia be
Famifila malavetanega atauya vavava ta avaukamana ’abaga Maila
’inaya alugu, ta ’abaga~nana di’we Lisia gamonaya. 6 Ta omo’e ’inaya
toluaviayavo edi tovamatana taha waga di’we Itifita ’abaga Alekisanidela
’inega lobea nawale natauya di’we Itali ’inaya. ’Inega ’ebe’ewema ’abo
’inaya agelu.
7 Ta ’aubena ’eala ’idia ema vaukamana vitana, ta tuta goyona ’abaga
Nidasi ana lugu ’inaya, ta ge ama fata mana yaqina tutu’iawema. ’Inega
a’evivi atauya bwanabwana Kiliti lu’otanega ta ’abaga Salimone budonega
atauya. 8 Ta Kiliti di’wenega atauya ta ema tauya vitana. ’Inega a’ifoqe
alugu taha ’awaboqe ana wawa ’Awaboqe Aqiaqina ’inaya ’abaga Lasea
di’wenaya.
9 Ta tuta kuena omo’e ’inaya atoatoa, mana bolimana ana tuta
ni’a ’ifoqe ’inega wese tuta omo’ena tuta ’ebeveilaqe. ’Inega Faulo
vematamagilafuyedi vonedia, 10 “Kaiwabuyavo onoqoli! Luaqiaqiea be
ba’e ’inaya kana toa ’awaboqea. Ta gebu kana vemanini ’adau weaqina,
mana yanuaia nawale kana veilaqe ta waga be wese kulufa naluveifa
nadamana, ta nage ita’a wese kana ’aliga.”
11 Toluavia edi tovamatana Faulo ena vona noqolia, ta ge nuanuana
na’abibodei. Ta ’esi toniwaga be kafiteni edi vona matayagea. 12 Ta
’awaboqe~nana ge daluaqiaqiei yaqina ana tuta ’inaya waga weaqina.
’Inega waga ana tofewayavo ta wese togelu ’eala iluvine ana gelu ’evivi
wagaya. Nuanuadi ana luvivila ana tauya ’abaga Finikisa ana ’awaboqe
’inaya, mana ’abaga~nana lu’iawea yalasiega be yavalatayega ta ana
’awaboqe aqiaqina yaqina ana tutaya.

Wedilia ilobea mwade’waya

13 Nawale ’awaboqe~nana ’inaya atoatoa, ’inega yaqina ve’ale
bolimanega ta waga ana tofewayavo iveveqae nuanuadi ana tauya
Kiliti ’inaya. ’Inega lomu ilihi vaneyea ta dabalega avihila atauya. 14 Ta
ge tuta kuena ’abibodanaya bwanabwanayega yaqina qidua va’inena
toa webui mai baba’au ena ’ebeyayaqa kelinega. 15 ’Inega ge ama fata
waga ana givilei mana yaqina qiduana ’au’iawema ta taunega ’aluema,
’inega fewa alua’u mana ge taha tola’ai ama fata ana viaqia. 16 ’Inega
taha bwanabwana goyosikwana ana wawa Koda lu’otanega atauya. Ta
omo’e ’inaya waga ana dinige alihi vaneyea waga debanaya ta ayoqona
aqiaqiea. Ta fewa ba’e vita otaqina. 17 ’Inega wayo a’ewedi ta waga agona
wayoyega afainia ta a’esive’alaia be yaqisa waga~nana ge nabwegei.

Ta waga ana tofewayavo imwaniniva gegoyo nage nawale waga natula
gelasaya di'we Silitisa 'inaya. 'Inega naya ia'u webuiea ta yaqina 'inega
'alu'alua dadanema.
18 Mahala vulihia ta nawale wedilia qiduana waga 'aubuibuinia 'inega
ive'ale kulufa wagega ifelawebuiedi mwade'waya. 19 Ta 'aubena vetoina
'inaya wese waga ana kulufa vaina ifelawebuiedi. 20 Ta 'aubena qabuna
'idia wedilia qiduana vunuvunuqima 'inega baba'au ta wese 'wadi'wadima
ge ada 'itedi. 'Inega yawaima weaqina ema nuanua kusa, ta avonaya be
ana 'aliga.
21 Ta tuta kuena 'inaya waga ana togeluyavo ge ida 'ai. 'Inega taha
'aubena 'inaya Faulo ya'itoto matadia ta vonedi vonaya, "Taigwavo, lova
ni'au yavonemi bwanabwana Kiliti 'inaya kada toa. Ta 'eguma lova egu
vona~nana oda 'abibodea, e 'inega ba'itagana ge wese veilaqe~nana
kada lobei. 22 Ta yavonevonemi giwalimi ge naha'ala ta 'esi ona vewaiwai
mana ge taha toga 'imiega na'aliga, ta waga namo nawale naluveifa.
23 Ya'a Yaubada ena tomotau, ta tuta qabuna yaiwaiwa'odu 'inaya. Ta
Yaubada~nana ena tovale'ewa velovelovana 'inaya 'ifoqe 'iguya voneguya,
24 [x] 'Faulo, ge una mwaniniva! Yavona aqiaqieu, nawale toluvine
qiduana Sisa matanaya una tovolo.' Ta wese Yaubada vona fofofolegu
ena nuakolokoloyega waga ana togeluyavo qabumi maega 'etoyavua
ona lobea. 25 'Inega taigwavo, ge ona mwaniniva, mana Yaubada
yavetumaqana aqiaqiea tola'ai ni'au ve'itegu ena tovale'ewa 'inega wese
'idewanina nave'ifoqeyea 'idaya. 26 [y] Ta nawale taha bwanabwana 'inaya
kana tula."

Waga tula ta qeunia

27 Ta 'aubena vefotinina (14) nawale wagaya 'alu'alua dadanema
Mwade'wa Adiliati 'inaya. 'Inega tou gamonaya waga ana tofewayavo
ivonaya be tuta goyona ana 'ifoqe dabala di'wenaya. 28 'Inega qawana
wayoyega i'etolivea ta ena webui 'idewana 40 mita. Ta wese a'eno naqo
goyona 'inega wese i'etolivea ta ena webui ilobea 'edewana 30 mita.
29 Ta waga ana tofewayavo imwaniniva nawale dabo qiduqiduadi 'idia
waga natula. 'Inega lomu foa adi yau ifelawebuiedi waga yiqunega, ta
'abibodanaya ivenoqi mana nuanuadi tou namaduvulihia. 30 Ta vaina
waga ana tofewayavo nuanuadi ina dena. 'Inega waga ana dinige
ivekalilia webui, ta edi 'ebeu'ava vonigo wese taha lomu waga budonega
ina felawebuiea. 31 Ta Faulo edi 'ebeu'avana lobea 'inega toluaviayavo ma
edi tovamatana vonedia, "'Eguma omo'e tomotau diavona wagega ina
dena, e 'inega nawale 'etoyavua ge ona lobei." 32 'Inega toluavia diavona
dinige~nana ana wayo iluda'edi ta 'aluea.

---

[x] **27:24** Via 23:11 [y] **27:26** Via 28:1

33 ’Inega manu bodobodoya Faulo waga ana togeluyavo vonedi ina ’ai
ta vonaya, “’Aubena 14 gamonaya ge taha ’abwaga oda ’ainia, mana tuta
vitana kalobea. 34 ’Inega yavenoqiemi ’abwaga ona ’ai ta ona vewaiwai, be
yaqisa ge taha toga ’imiega naveilaqe.”
35 Faulo ena vona ’abibodanaya taha beledi ’ewei ta matadia Yaubada
’inaya lukaiwa, ta ’inega beledi gitomwei ’ai. 36 ’Inega tomotau qabuma
ama lutonova veaqiaqi ta wese a’ai. 37 Ta waga ana togelu ama yau 276
’idewana. 38 Ta ni’au gamoma ’elukoko, ’inega ’abwaga witi wagega
a’efelawebuiea mwade’waya, mana nuanuama waga nameaqana.
39 Mahala vulihia ’inega waga ana tofewayavo balabala i’itea, ta ge ida
alamania to’abaga. Ta gomwagomwa ma gelasana i’itea ’inega inuanua
’eguma ana fata waga ina luguyea omo’e ’inaya. 40 ’Inega waga ana
lomuyavo ana wayo iluda’edi ta inogedi, ta ana fwaloa adi wayo ili’amidi
ia’uwebuiedi ta wese naya ilihi vaneqea nuanuadi ina lugu balabalaya.
41 Waga nawale filifili, ta gelasa mwade’wa gamonaya ge ida ’itei,
’inega waga ’inaya tula ta ge ana fata nanidoa, mana budona vefalafala
gelasaya. Ta wese waga yiquna ni’a ’efisalia nufula qiduqiduadi edi
vunuqa ’inega.
42 Ta toluavia nuanuadi yoqoyoqonidi ina luve’aligidi, mana ge
nuanuadi ina ’ayaqa ina lugu balabalaya ina vane ’abo ina dena. 43 Ta edi
tovamatana Diuliasi nuanuana Faulo na’etoyavuia be ge ina luve’aligi.
’Inega toluavia~dina awatayedi yoqoyoqonidi ge ina luve’aligidi. ’Inega
tomeqabu adi fata be ina ’ayaqa luvinedi ina fifiedi mwade’waya ta ina
vane balabalaya. 44 Ta tomeqabu ge edi ’ayaqamo luvinedi waga ana ’aiwe
’ebwegabwegana ina ’ewei ta ina ’ayaqa, ’inega wese ina vane balabalaya.
Ta ena luvine a’abibodea ’inega togelu qabuma me ema aqiaqi avane
bwa’obwa’o ayahayanaya.

Faulo ma enavo bwanabwana Melita ’inaya

28 1 Ta tuta~nana ni’a avane bwa’obwa’o ayahayanaya ’inega
bwanabwana ana totoayavo ivonema bwanabwana~nana ana
wawa Melita. 2 [z] Ta ’abibodanaya i’ebe’ewema ta edi veyoluba gegoyo
ive’itayea ’imaya. ’Inega ’aiwe ilevoya ta igaba va’auqima sabi vetaluvala,
mana ’wei be guga’u tomanima.
3 Ta Faulo ’aiwe gwagwa dadanei mai levoi ’ala’alata, ta ena
lu’wea’weava ’inega taha mwata veifana ’ifoqe ta Faulo nimanaya
’alaqaqa. 4 Ta bwanabwana ana totoayavo i’itea mwata Faulo nimanaya
kuekue. ’Inega taudimo ivonaya, “Vonahaqiaqi, ’oloto omo’ena toluve’aliga
taha. Ta ge ana fata mwade’wa ana qiduqidua ’inega nadena. Ana fata
waga ena veilaqeyega dena mai, ta mwata tawa ’utea ’abo na’aliga,

---

[z] **28:2** 2Kol 11:27

mana luve'aliga ana luvine tunutunuqina 'idewani nalobea." 5 [a] Ta Faulo
mwata~nana nimanega luefalea webui 'aiwe saesaela gamonaya 'alaia,
ta ge taha yuvaqa dalobei. 6 [b] Ta tomotau diavona ivonaya be nimana
nalolona nage natafefwai nabe'u 'abo na'aliga. 'Inega tufwana tuta kuena
iba'eba'e ta ivevekovea, ta ge taha veilaqe da'ifoqe 'inaya. 'Inega edi
nuanua igivilei ivonaya vonigo 'oloto~nana wese taha yaubada.
7 Ta bwanabwana~nana ana toluvine qiduana ana wawa Fubiliasi
ena 'ebeluvine ge davekue balabala 'inega. 'Inega tauna 'ebe'ewema ena
vanuea ta 'aubena toi 'idia 'ita'itamakima ta veve'ainima. 8 Ta Fubiliasi
tamana vevihiqa 'inega 'wafina lu'wea'weava ta wese diafilifili 'ewea,
ta ena sifaufa gamonaya toatoa. 'Inega Faulo lugu 'inaya ta weaqina
venoqi Yaubada 'inaya, 'inega nimana tovevihiqa~nana 'wafinaya a'ui
ta giveaqiaqiea. 9 'Inega bwanabwana~nana ana tovevihiqayavo qabudi
imai Faulo 'inaya, ta taudi wese giveaqiaqiedi. 10 Ba'e 'inega tomotau
iveyolubema qiduana yani taha taha 'idiega. Ta omo'e 'inaya wai'ena toi
atoatoa. Ta wese ema tuta gelu 'inaya 'abwaga qiduana ta wese vaina
kulufa maega ineima 'eda weaqina.

Bwanabwana Melita inogei ta itauya Loma weaqina

11 Taha waga lova 'abaga qiduana Alekisanidela 'inega lugu mai Melita
'inaya, ta yaqina be guga'u weaqina ba'eba'e ana laba yaqina nalua'u.
Ta tuta aqiaqina ni'a ve'ale 'inega waga~nana ageluya. Ta waga~nana
budonaya edi tokwalui dayadayagina ana wawa yaubada didilualua
'eno'eno, ta adi wawa Kasitoli be Folukisi. 12 'Inega avaukamana
bwanabwana Sisili 'inaya ta alugu 'abaga Sailakusa 'inaya, ta 'abaga~nana
'inaya atoatoa 'aubena toi. 13 'Inega wese agelu 'evivi avaukamana 'abaga
Ligiami 'inaya. Mahala vulihia bolimana toa, 'inega agelu 'evivi afilifili, ta
wese mahala vulita 'eviviea 'inega alugu 'abaga Futioli 'inaya. 14 Ta omo'e
'inaya vaina tovetumaqana alobedi ta i'ebe'ewema maega atauya edi
vanuea, ta 'aubena seveni 'idia maega atoa. Ta 'abiboda atutuvila atauya
Loma weaqina. 15 Ta Loma ana tovetumaqanayavo valema inoqolia,
'inega imai 'edaya sabi 'itama taha 'abaga 'ebegimwane 'inaya ana wawa
Afio. 'Inega wese atauya ta taha 'abaga igabea Vanue Wagawaga Toidi
'inaya wese vaina tovetumaqana maega aveloba. Ta tuta~nana Faulo
tovetumaqana diavona 'itedi 'inega vewaiwai ta lukaiwa Yaubada 'inaya.

Faulo ena viaqa Loma 'inaya

16 Ta tuta~nana alugu Loma 'inaya, 'inega 'abaga ana toluvineavo
Faulo iawafelei be toluavia 'aidegana maega ina toa taha vanue 'inaya
na'itamaki aqiaqiea, mana ge nuanuadi nadena.

---

[a] **28:5** Mk 16:18 [b] **28:6** Via 14:11

17 Ta ’aubena toi ’abibodanaya Faulo nuanuana me Diu adi
tovanugwetayavo Loma ’inaya maega ina veqae, e ’inega vona vetunea
’idia. ’Inega iva’auta imai Faulo ’inaya. ’Inega Faulo vonedi vonaya,
“Taigwavo, ya’a ge taha luveifana eda viaqi eda tomotauyavo ’idia, ta
wese tubudavo edi ilivu ya’a ge eda bwegei. Ta lova Ielusalema ’inaya me
Diu ikafigu ta ive’ineiegu me Loma edi toluvineavo ’idia ta iyoqonigu. 18 [c]
’Inega me Loma edi toluvineavo matadia ivekotugu, ta ge taha luveifana
’iguya adi fata ida lobei be ’inega ina luve’aligigu. ’Inega taudi nuanuadi
ina awayavuigu. 19 [d] Ta me Diu ge nuanuadi me Loma edi gavana Fesito
’inega ’etoyavua ena lobei. Ba’e ’inega yavenoqi Sisa matanaya egu kotu
weaqina. Ta ge egu tomotauyavo sabi ve’ewadi nage vita ena neidi.
20 [e] Ba’e weaqina yagaba va’auqimi nuanuagu ena ’itemi kana veqae.
Vonahaqiaqi, ita’a me Isileli kavetumaqana vonigo ada ’etoyavua Yaubada
’inega na’ifoqe. Ta ba’e vetumaqana~nana weaqina nimagu iyoqonidi.”
21 ’Inega me Diu Faulo ivoneaya, “Ima’a ge taha leta di’we Iudia ’inega
weaqiu ada lobei. Ta wese emwavo Iudiayega imaimai ge valeu ida
vonema, ta wese ge taha luveifana weaqiu ida simana ’ifoqeyea ’imaya.
22 [f] Ta ’esi nuanuama tau’uyega eu nuanua weaqina una simana ’ifoqeyea
’imaya, mana ni’a ahalamania tomeqabu edi nuanua o’a ’idewani, mali
tomotau di’we qabudi ’idia i’awa’awa luveifemi.”
23 ’Inega taha ’aubena ivenua’ivinea nawale wese ina va’auta. ’Inega
’aubena~nana ’inaya me Diu qabu qiduadi imai iva’auta Faulo ena
vanuea. Ta ’awa’awai ’inega ana laba velovanea ve’itedi be wese
lugaihi ’idia Yaubada ena ’Ebeluvine weaqina. Ta wese ve’itedi Ieisu
weaqina Mosese ena luvine ’inega, ta wese tovesimasimanayavo edi
vonayavo ’idiega, nuanuana Ieisu ina vetumaqanea. 24 ’Inega me Diu
vaina Faulo ena vona ivetumaqanea ta vaina ivedeba ’i’wana. 25 Ta me
Diu~dina ive’ae’aetoga ’inega iya’itoto sabi ve’iyavula. ’Inega Faulo ena
vona ’ebelu’ovoa vonedi vonaya, “Niboana Gwalagwalana tubumiavo
vonahaqiaqi neidi tuta~nana tovesimasimana Aisea ’inega weaqidi
simana vonaya,
26 [g] ‘Una tauya me Diu ’idia
ta una vonedi,
Tomotau omi’a nawale
egu vonayavo ona noqolia
ta ge nuami da’eqa’uya,
ta tuta qabuna egu viaqayavo
ona ’itedi ta ge nuami dasimatala.
27 Tomotau ba’e giwalidi atufina.

---

[c] **28:18** Via 26:31 [d] **28:19** Via 25:11 [e] **28:20** Via 26:6-7 [f] **28:22** Via 24:14
[g] **28:26-27** Ais 6:9-10; Via 25:13; 26:2,6; 27:24; Lom 1:5

Ta teniqadi kwavana ’inega
vona ge ida noqola aqiaqiea.
Ta wese matadi ikwayea,
’inega ge ida ’ita,
tuata nuadi ge dasimatala.
’Inega ge adi fata
ida nuagivila ’iguya
be ena giveaqiaqiedi.’ ”

28 Ta wese Faulo vonedi vonaya, “’Inega nuanuagu ona alamani aqiaqiea Yaubada ena ’etoyavua vetunea wese taudi ge me Diu weaqidi. Ta taudi ina noqolia ta ina ’awahaqiaqiea.” **29** Ta Faulo ena vona lu’ovoia ’inega me Diu iyavula ta taudiega ive’ae’aetoga qiduana Faulo ena ve’ita weaqina.

30 ’Inega Faulo ya’wala magilafuna ’inaya vanuea toatoa, ta taunega vevemaisia ena toa weaqina. Ta tomeqabu imaimai sabi vayausina, e Faulo ’ebe’ebe’ewedi ilugulugu vanuea ta iveveiaiana. **31** Ta Yaubada ena ’Ebeluvine weaqina lugaihidi ta wese ve’itedi Kaiwabu Ieisu To’etoyavua weaqina. Ta me ena giwalifatu tuta qabuna lugaihi ’idia, ta ge taha toga dahawatayei.

Faulo ena leta me Loma ’idia

Leta ana alamani weaqina

Faulo ena leta ’iuna mana nuanuana me Loma ina ’iva’ava’ata ena vayausa ’idia weaqina. Lova luvivila di’we taha taha ’idia Ieisu Valena weaqina, ta me Loma nawale ge taha tuta davayausidi. ’Inega ena nuanua ’abaga~nana ana tovetumaqana maega ina toa ta naiuledi, ta ’abiboda natauya di’we Sifeini ’inaya. Ba’e leta~nana Faulo ena leta qabudi veqidua va’inedi, mana yani qabuna to’ekalesia edi toa Yaubada maega weaqina simana aqiaqiedi, ta wese veve’itedi tovetumaqana ma’oda ina toa ’aiqa ediavo maega. Ta leta~nana ana masi nage ana avutugu ba’e ’idewani: Tomeqabu ivetumaqana Ieisu ’inaya adi fata ina vetunutunuqa Yaubada matanaya vetumaqana~nana ’inega. Ba’e masi~nana ana alamani Faulo givesimatalia taudi me Loma weaqidi. ’Inega vonaya vonigo tomotau qabudi, taudi me Diu ta wese mali qabu luveluveifadi, e ’inega Yaubada matanaya luaqiaqiedi be ina veilaqe vataya. ’Inega Faulo ve’itedi taha ’eda weaqina, ta ’eda~nana ’inega adi fata ina vetunutunuqa Yaubada matanaya. Ta ’eda~nana ana wawa Vetumaqana ta ana alamani ba’e: ’Eguma Ieisu kavetumaqanea, e ’inega ni’a kavetunutunuqa Yaubada matanaya. Ta wese vetumaqana~nana ’inega Yaubada eda luveifana ana ve’ia luvematasabu vataya ni’a ’ewa yavulea ’idega.

Ta wese Faulo Yaubada ena luvineavo ’iuna weaqina givesimatalia ’idia, mana me Diu ivonaya be Mosese ena luvine ana ’abiboda ’inega adi fata otaqa ina vetunutunuqa Yaubada matanaya. Ta Faulo ve’itedi ge luvine ana matayaga ’inega Yaubada na’awahaqiaqiedi ta ’esi edi vetumaqana namo ’inega. Ta wese Faulo givesimatalia Yaubada ena nuanua me Diu ta wese mali qabu weaqidi, mana me Diu ivonaya be taudimo aqiaqidi Yaubada matanaya, mana lova Yaubada venua’ivinedi ena tomotauyavo ’idewana. Ta Faulo ve’ita aqiaqiedi tomotau qabudi adi fata be ina vetunutunuqa Yaubada matanaya ’eguma Ieisu ina vetumaqanea. ’Inega Faulo me Loma ve’itedi taha tuta ’inaya me Diu taudi wese Ieisu ina ’awahaqiaqiea tauna adi To’etoyavua ’idewani. Ta da’a taha taha adi ’ebelu’ovoa ’idia Faulo givesimatalia tovetumaqana weaqidi ma’oda ediavo ina veilivu ’aiqedi, ta wese ve’ita aqiaqina ’wayavia tovetumaqana edi vetofewa Yaubada ’inaya weaqina, ta wese givesimatalia ma’oda edi toluvineavo be edi gabemaniavo ina ’abiboda ’aiqedi. Ta ’wayavi ’ebelu’ovoa ’inaya Faulo lulukaiwa

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

enavo qabudi ’idia, mana taudi Loma ’inaya itoatoa, ta tauna toa luluvai ’idiega di’we Guliki ’inaya.

Leta gamona

1:1-17 Vona lukaiwa ta leta gamona ana nuanua weaqina
1:18–3:20 Tomotau qabudi luveluveifadi, ’inega Yaubada ena luvematasabu ina lobea
3:21–4:25 ’Etoyavua ge kana lobei luvine adi ’abiboda ’inega ta ’esi vetumaqana Keliso ’inaya ’inega
5:1–8:39 ’Eguma Keliso maega kana ve’aidega ’inega toa vauvauna ta wese yawai vataya kana lobea
9:1–11:36 Yaubada ena nuanua me Isileli weaqidi mana Ieisu ge ida ’awahaqiaqiea
12:1–15:13 Tovetumaqana edi ilivu weaqina tomotau nuanidia ta wese ’ekalesia gamonaya
15:14–16:27 Faulo ena vebibina ta wese ena lukaiwa enavo me Loma ’idia

---

Lukaiwa Faulo ’inega me Loma ’idia

1 1[a] Leta ba’e ya’a Faulo ’iguyega ya’wayavia waiwai ’imia. Ya’a Ieisu Keliso ena tofewa kavovo. Ta Yaubada ena nuanua ’inega yavetovaletuyana, ta venua’ivinegu be vetune ’ifoqeyegu ena Vale Aqiaqina sabi lugaihina tomotau ’idia. 2[b] Lova Vale Aqiaqina ba’e Yaubada vona fofofolea ena tovesimasimanayavo ’idiega ena Buki Nugwenugweina ’inaya. 3 Ba’e Vale~nana Yaubada Natuna Ieisu weaqina simasimana. Tauna vetomotau mai bwa’obwa’oya, ta kini Deibida ena gade ’inega vi’oi. 4 Ta Yaubada ena waiwaiega eda Kaiwabu Ieisu Keliso ’aligega giveya’itoto ’eviviea. Ta ba’e giveya’itoto~nana Niboana Gwalagwalana ’inega Yaubada ve’ita aqiaqieda Ieisu vonahaqiaqi Natu Otaqina. 5[c] Ya’a toluveifana, ’inega ge daluaqiaqiegu be eda vetovaletuyana, ta ’esi Yaubada ena nuakolokolo ’inega venua’ivinegu be yavetovaletuyana taudi mali qabu ’idia, ’inega taudi wese Yaubada ina matayagea edi vetumaqana ’inega. 6 Ta wese omi’a Yaubada ena venua’ivina ’inega ni’a gabemi Ieisu Keliso ena tomotauyavo.

7[d] Leta ba’ena ya’wayavia waiwai omi’a egwavo ’abaga qiduana Loma ’inaya otoatoa weaqimi. Omi’a tovetumaqana Yaubada veyolubemi ta gabemi ena tomotauyavo. Yavevenoqi weaqimi Tamada Yaubada be eda Kaiwabu Ieisu Keliso edi veyoluba be edi nuadaumwala ina neimi.

Faulo nuanuana qiduana ’abaga Loma ana tovetumaqanayavo navayausidi

8 Egwavo, nugweta nuanuagu ena vematamagilafuyemi tomotau qabudi Loma ena ’ebeluvine gamonaya emi vetumaqana Ieisu Keliso

---

[a] **1:1** Via 9:15 [b] **1:2** Lom 16:25-26 [c] **1:5** Via 26:16-18; Gal 2:7-9 [d] **1:7** Naba 6:25-26

’inaya weaqina ni’a ialamani aqiaqiea. ’Inega yalulukaiwa qiduana
Yaubada ’inaya omi’a ’aidega ’aidega weaqimi. Agu fata be ba’e ’idewani
ena lukaiwa ’aiqa Yaubada ’inaya Ieisu ena viaqa ’idaya weaqina. 9 Tuta
qabuna Yaubada weaqina giwaligu qabuna ’inega yafewafewa. Ta egu
fewa~nana ’inaya tomotau qabudi yalulugaihi ’idia Natuna Ieisu Keliso
Valena Aqiaqina weaqina. Ta Yaubada ni’a alamani aqiaqiea ya’a ’aubena
ta wese velovana ’idia yavevenoqi ’inaya weaqimi.
10 [e] Tuta qabuna yavevenoqi waiwai Yaubada ’inaya ’eguma nahawafela
be ’eda nasiwa’ea weaqigu ’inega ena wai sabi ’itami. 11 Mana egu vayausa
’inaya nuanuagu be Niboana Gwalagwalana ’inega ena iulemi. Ta
iula~nana ’inega ana fata ona vewaiwai eda Kaiwabu ’inaya. 12 Nuanuagu
qiduana ena vona iulemi be ’inega emi vetumaqana navewaiwai, ta ya’a
wese nuanuagu ena vewaiwai omi’a emi vetumaqana ’inega. E ba’e ’inega
omi’a be ya’a kana veiuiula.
13 [f] Egwavo, ona alamani aqiaqiea lova ya’a nuanuagu qiduana eda
vayausimi, ta ge agu fata mana vaina yoqona yalobedi ana laba ba’e
’itagana. Ta ni’a ’eyavuigu, ’inega nuanuagu ena wai ena ’itemi ta ena
fewa nuanimia, be yaqisa vuaqa aqiaqina na’ifoqe, ’idewani lova yafewa
’aiqa mali qabu nuanidia. 14 Ya’a agu veyoveyoa Yaubada ’inega ya’ewea,
’inega Valena Aqiaqina eda tomotauyavo me Diu ta wese taudi mali qabu
’idia yaneineidi, ta wese taudi toalamani be tovemwage ’idia. 15 ’Inega
wese nuanuagu agona ena wai ’imia ’abaga Loma ’inaya, ta Yaubada
Valena Aqiaqina ena lugaihiea ’imia.
16 [g] Ya’a ge eda iniyauyau Ieisu Keliso Valena Aqiaqina weaqina, ta
’esi me egu giwalifatu yalulugaihiea, mana Vale~nana Yaubada ena
waiwai ve’itayea, ’inega ana fata tomeqabu Vale~nana ivetumaqanea e
taudi ’etoyavua ina lobea Yaubada ena luvematasabu ’inega — taudi me
Diu ta wese taudi mali qabu. 17 [h] Ta ba’e Vale~nana veve’iteda ma’oda
Yaubada ena viaqa ’inega ni’au givetunutunuqida matanaya. Ta ba’e
vetunuqa~nana ana avutugu vetumaqana, mana Buki Nugwenugweina
’inaya Yaubada vonaya, “Togama ni’a yahawatunutunuqea, e tauna ena
vetumaqana ’iguya ’inega natoa~vataya.”

Yaubada ena gamosoala ilivu luveifana weaqina

18 Ta Yaubada ena gamosoala mahalega give’ifoqeyea toveilivu veifa be
tovekwavakwava ’idia. Taudi edi vekwavakwava ’inega nuanuadi Yaubada
ena vona ina ’waivea mali tomotau ’idiega. 19 [i] Taudi toluveifa diavona
Yaubada ni’a ialamani aqiaqiea, mana Yaubada taunega alamani~nana
ni’a a’uya nuadia. 20 [j] Mana kuyavata qabudi adi ’iva’ava’ata ’unu ’inega

---

[e] **1:10** Via 19:21; Lom 15:23 [f] **1:13** Via 19:21 [g] **1:16** Mk 8:38; 1Kol 1:18-24; Via 13:46
[h] **1:17** Lom 3:21-22; Aba 2:4 [i] **1:19** Via 14:15-17; 17:24-28 [j] **1:20** Iob 12:7-9; Same 19:1

tomotau qabudi Yaubada ena waiwai ’eno’eno vatayana be wese yawaina
aqiaqi otaqina ni’a i’itedi. Ta wese ena viaqayavo ’idiega taunega ve’itayea
vonigo tauna vonahaqiaqi Yaubada. ’Inega ge taha toga ana fata Yaubada
navegeqei ta navonaya, “Ya’a ge eda alamania vonigo Yaubada toatoa.”
21 [k] Vonahaqiaqi, tomotau ni’a ialamania Yaubada toatoa, ta ge nuanuadi
ina awatuboi nage ina lukaiwa ’inaya ena viaqayavo weaqidi. Ta ’esi
taudiega edi vekwavakwava ’inega inuanua veifa Yaubada weaqina. Ta
edi nuanua diavona ’idiega taudiega igivenuavoqanidi, ta wese ge adi
fata ilivu simasimatalidi ina viaqidi. **22** [l] Taudiega isimana tomotau ’idia
vonigo taudi toalamani qiduadi, ta ’esi ivekwavakwava otaqa. **23** [m] Ta
wese ge nuadi Yaubada aqiaqi otaqina ta toatoa vatayana ina awatuboi, ta
’esi tokwalui dayadayaqidi adi ’ita kavona tomotau otaqa be, manuqa be,
yubai ta wese mwata iawahawatubodi.

24 ’Inega Yaubada awafeledi be taudiega edi nuanua ina viaqidi. ’Inega
ilivu iniyauyau ’avana edi nuanua luveifadi ’idiega iviaqidi ’idewani
velamo’eno kavokavovo. Ta ba’e ilivu diavona ’idiega taudiega ’wafidi
igivebwavuya. **25** Ta tola’ai ni’a ialamania Yaubada weaqina ge nuadi ina
vetumaqanei, ta ’esi taudiega edi vetumaqana ia’uya u’ava ’inaya. Ta ba’e
’inega iawahawatubo Yaubada ena viaqayavo ’idia, ta Toviaqa~nana ge
ida awatuboya. Luaqiaqieda be tauna kana awatuboya tuta vataya ’idia.
Vonahaqiaqi, eda nuanua ’idewani.

26 Ba’e ’iuna ’inega Yaubada awafeledi edi ilivu iniyauyau ’avadi ’idia.
’Inega vivine ’eno ana luvine aqiaqina inogea ta ge nuadi ’oloto maega
ina ’eno, ta ’esi vivine ediavo maega ivelamo’eno kavokavovo. **27** [n] Ta
wese ’oloto ’idewani ge nuadi vivine maega ina ’eno, ta ’esi nuanuadi
qiduana ’oloto ediavo maega ilivu iniyauyau ’avana ina viaqidi. Ta ba’e
ilivu diavona ’idiega taudiega iveveilaqeyedi, mana ilivu~nana ana ve’ia
luvematasabu qiduana.

28 Ta tuta~nana edi alamani Yaubada weaqina inogea, e ’inega Yaubada
awafeledi be edi nuanua luveifadi ina viaqidi. Ta ba’e ilivu diavona
ge taha toga daluaqiaqiei be naviaqi Yaubada matanaya, ta taudi tua
iviaviaqidi. **29** Tuta qabuna ilivu luveluveifadi iviaviaqidi, ’idewani ilivu
kwavakwavana be, vemanuguba be, ve’idi’idi be, ve’ifi’ifi be, luve’aliga
be, vedavi be, suluva be, awagila ta wese vevonavona tomotau weaqidi.
30 Ta wese tomotau i’awaluveifedi be, Yaubada ivevoalanea be, tomotau
iawawebuiedi be, taudiega igivaneyedi ta wese igagasa. Tuta qabuna ’eda
taha taha ilivu luveifana weaqina isalisalia, ta tamadiavo be inadiavo
ge ida matayagedi. **31** Taudi ge ida nuanua tola’ai aqiaqina nage tola’ai
luveifana. Ta ge taha edi vetumaqanamo be, ge taha nuakolokolo

---

[k] **1:21** Efe 4:17-18 [l] **1:22** Iel 10:14; 1Kol 1:20 [m] **1:23** Luve 4:15-19; Same 106:20
[n] **1:27** Luvi 18:22; 20:13; 1Kol 6:9

’idia da’eno’eno, ta wese ge taha nuataqo ’idia da’eno’eno. 32 Taudi ni’a
ialamani aqiaqiea Yaubada ena luvematasabu ba’e ilivu diavona adi viaqa
weaqidi, ta tua tuta qabuna iviaviaqidi. Ta wese nuanuadi mali tomotau
ilivu diavona ina viaqidi ’inega ivonedia, “Ei emavo, omi’a wese ba’e yani
diavona ona viaqidi!”

Yaubada ena luvine ilivu luveifadi weaqidi

2 1 [o] Nage ona vonaya, “Ba’e tomotau diavona luveifa otaqidi!” Ta
yavonemi omi’a me Diu wese emi luveifana taudi ’idewana, ’inega
ge taha toga ’imiega navonaya, “Ya’a ba’e ilivu diavona ge eda alamania
vonigo luveifadi.” ’Inega tuta~nana ovonaya vonigo mali qabu toluveifadi
luaqiaqiedi be luvematasabu qiduana ina lobea Yaubada ’inega, e
’inega omi’a ’idewani taumiega ami luvematasabu Yaubada ’inega
oveve’ifoqeyea ’imia, mana omi’a wese ba’e yani diavona oviaviaqidi.
2 Ni’a kahalamani aqiaqiea vonigo Yaubada ena luvine tunutunuqina
’inega ba’e ilivu diavona adi toviaqayavo naluvematasabudi. 3 Nage
omi’a onuaia be vonigo Yaubada mali tomotau edi ilivu luveifana
weaqina naluvematasabudi, ta omi’a gebu, waisa? 4 [p] Ana ’ita nawale
nuami ge da’eqa’uya Yaubada ena nuakolokolo be ena bibitaqo qiduana
’imia weaqina, waisa? Nage ge oda alamania ba’e nuakolokolo~nana
’inega nuanuana ona nuagivila emi ilivu luveifana ’idiega, be ’inega
na’etoyavuimi.
5-6 [q] Ta omi’a emi vedeba ’i’wana ’inega ge nuanuami be ona nuagivila.
’Inega taumiega ami luvematasabu qiduana weaqina oluluveaqea. Mana
nawale luvine ana ’aubena qiduana ’inaya Yaubada tauna bwa’obwa’o
ana Toluvine “tomotau qabuda naluvineda eda viaqayavo ’idiega”. 7 Vaidi
tomotau tuta qabuna ilivu aqiaqidi iviaviaqidi, ta ivetafe’wa waiwai,
mana nuanuadi ’amayaba be awatubo ina lobea Yaubada ’inega. Ta wese
yawai vataya isalisalia. E ba’e tomotau diavona nawale ’aubena~nana
’inaya Yaubada toa~vataya naneidi. 8 [r] Ta wese vaidi tomotau tuta
qabuna taudiega weaqidi inuanua. Taudi Yaubada ena ilivu tunutunuqina
ana ’eda inogenogea ta tuta qabuna ilivu luveifadi iviaviaqidi. E ba’e
tomotau diavona nawale Yaubada ena gamosoala qiduana ’inega
naluvematasabudi. 9 ’Inega toluveifa diavona visiqa ta wese veilaqe
qiduana ina lobea. Vonahaqiaqi, ba’e luvematasabu diavona ina
madu’ifoqe me Diu ’idia, ta wese taudi mali qabu ’idia. 10 Ta ilivu aqiaqidi
adi toviaqayavo ’amayaba be awatubo ta wese nuadaumwala ina lobea
Yaubada ’inega. Vonahaqiaqi, ve’ia aqiaqi otaqina ba’e namadu’ifoqe me
Diu ’idia, ta wese taudi mali qabu ’idia, 11 mana Yaubada tomotau qabudi

---

[o] **2:1** Md 7:1-2; Ion 8:7 [p] **2:4** Efe 1:7; 2Fit 3:15 [q] **2:5-6** Same 62:12; Vos 24:12; Md 16:27; 2Kol 5:10 [r] **2:8** 2Te 1:8

luvine ’aideganega naluvinedi edi viaqayavo aqiaqidi be luveifadi ’idiega.
Vonahaqiaqi, luvine ’aideganega tomotau ’ena’ena’idi be wese tomotau
kavokavovo naluvinedi.
12 Vonahaqiaqi, Yaubada me Diu naluvematasabudi mana Mosese ena
luvine ’eno’eno ’idia, ta tua ilivu luveifana iviaviaqidi. Ta taudi mali qabu
luvine~nana ge da’eno’eno ’idia wese naluvematasabudi, mana ilivu
luveifana iviaviaqidi. 13 Yaubada ana fata ba’e yani diavona naviaqia
tomotau ’idia, mana ge taha toga ana fata navetunutunuqa Yaubada
matanaya luvine ana noqola ’inega. Ta ’esi tomeqabu luvine~nana
ivelumatamatayagea, e taudi Yaubada nahawatunutunuqedi. 14 [s]
Vonahaqiaqi, Yaubada ena luvine ge da’eno’eno taudi ge me Diu ’idia, ta
tua taudi wese luvine~nana imatamatayagea, mana tomotau adi viaqa
’unu ’inega Yaubada nuanua aqiaqina a’uya nuadia, ’inega ni’a ialamani
aqiaqiea tola’ai aqiaqina be tola’ai luveifana. 15 Ta edi viaqayavo ’idiega
ive’itayea vonigo Yaubada ena luvine ana ’abiboda weaqina nuadia
’eno’eno, mana viaqa diavona ’idiega adi fata edi nuanua ’inega ve’ewa
ina lutonovia ta wese ’awahaqiaqi ina lutonovia. 16 ’Inega kana alamani
aqiaqiea, ba’e yani~nana nawale na’ifoqe luvine qiduana ana ’aubena
’inaya, ta ’aubena~nana ’inaya Yaubada Natuna Ieisu Keliso luvine be
waiwai naneia, ’inega tomotau qabuda eda viaqayavo ’wai’waividi weaqidi
naluvineda. ’Inega ba’e valena aqiaqina ’iguyega ona noqola aqiaqiea.

Me Diu ta Yaubada ena luvine weaqina

17 Wese taha yani weaqina nuanuagu ena ’wayavia ’imia. Taumiega
ovonaya, “Ima’a me Diu.” Ta Mosese ena Luvine ’inaya otunutunuvahala
ami ’etoyavua weaqina, ta ovonaya vonigo ni’a oveiaiana Yaubada maega.
Ta wese ovona vane vonigo yani qabuna aqiaqi otaqina omi’a ta Yaubada
nuanimia. 18 Vonahaqiaqi, omi’a ovonaya be Yaubada ena nuanua ni’au
oda alamania, ta wese ovonaya vonigo omi’a tola’ai aqiaqina be tola’ai
luveifana ni’au oalamania, mana omi’a Yaubada ena luvine tubumiavo
ni’au ive’itemi. 19 Ta wese taumiega ovonaya vonigo omi’a ami fata otaqa
taudi mali qabu ona vanugwetedi be ’inega Yaubada ena nuanua ina
alamania. Ta wese ovonaya vonigo omi’a ami fata Yaubada ena ’eda
simasimatalina ona ve’itayea totoa velovelovana ’idia. 20 [t] Omi’a ovonaya
vonigo taudi mali qabu Yaubada ena nuanuayavo ge ida alamanidi ta
ami fata ona vebibinidi, ta wese ovonaya vonigo taudi mali qabu kavona
gogama ge taha edi alamanimo, ’inega nuanuami ona ve’itedi Yaubada
weaqina. Emi vona diavona adi ’iu ba’e ’idewani, mana omi’a taumiega
onuaia vonigo Yaubada ena luvine ana alamani be ana aqiaqi qabuna ni’a
oalamani aqiaqiea.

---

[s] **2:14** Via 10:35 [t] **2:20** 2Tim 3:5

21 [u] Vonahaqiaqi, omi'a taudi mali qabu oveve'itedi Yaubada ena luvine
weaqina, ta tola'ai weaqina taumiega ge oda ve'itemi? Ta emi lugaihi
'inaya ovonedi ovonaya, "Ge ona vanawala!" Ta tola'ai weaqina omi'a
wese ovanavanawala? 22 Ta wese ovonedia, "Ge ona luabu!" Ta tola'ai
weaqina omi'a taumiega luabu ilivuna oviaviaqia, waisa? Omi'a ovonedia,
"Ge ona iwa'odu tokwalui 'idia!" Ta tola'ai weaqina omi'a mali qabu edi
vanue tafwalolo 'idia olugulugu ta vanue~nana ana 'ebeiwa'oduyavo
ovanavanawalidi ta ovevegimwaneyedi? 23 Omi'a ogagasa wawasai
Yaubada ena luvine ana alamani weaqina. 'Inega tola'ai weaqina omi'a
Yaubada ge oda 'amayabea, ta 'esi luvine diavona oqeuqeunidi?
24 [v] 'Inegana Buki Nugwenugweina vonaya, "Taudi mali qabu Yaubada
ana wawa i'awaluveifea omi'a me Diu emi ilivu luveifana weaqina."
25 Ta wese nuanuagu ba'itagana 'wafi ana da'a yavula weaqina ena
vonemi. Omi'a me Diu 'oloto luvine ni'a o'ewea 'wafi ana da'a yavula
weaqina. Ba'e da'a~nana taha 'ebe'ita vonigo omi'a Yaubada ena
tomotauyavo. Ta luvine~nana ge taha ana aqiaqimo 'eguma Yaubada
ena luvine qabudi oqeuqeunidi. Mana 'eguma luvine diavona ge ona
matayagedi, e 'inega omi'a kavonaya 'wafimi ge ana da'a yavulamo. 26 [w]
Ta 'eguma taudi mali qabu 'wafidi ge ana da'a yavulamo, ta vonahaqiaqi
taudi Yaubada ena luvine qabuna imatamatayagedi, e taudi kavona
be 'wafidi ida veda'a ta Yaubada ni'a 'awanatunedi. 27 Vonahaqiaqi,
taudi mali qabu 'wafidi ge ana da'amo ta Yaubada ena luvine qabuna
i'abi'abibodedi, e taudi nuakolokolo qiduana ina lobea Yaubada 'inega, ta
'abiboda omi'a me Diu veveda'ami, mana Yaubada ena luvine oalamani
aqiaqiedi ta ge oda matayagedi.
28 Ge taha toga taunega navonaya, "Ya'a Diu aqiaqi, mana tamagu be
inagu taudi me Diu, ta me Diu edi ilivuyavo yaviaviaqidi, ta wese ya'a
'wafigu da'ada'ana." 29 [x] Vonahaqiaqi, taha tomotau ana fata taunega
nagabea Diu tomotauna 'eguma ena nuanua qabuna ni'a vea'ugivilea
Yaubada ana 'abiboda weaqina. Ta veda'a aqiaqi gebu 'wafi ana da'a
yavula 'inega, ta 'esi giwali ena vevauvau Yaubada Niboanina ena viaqa
'inega. Ba'e tomotau diavona ge taha awatubo tomotau 'idiega ina lobei,
ta 'esi Yaubada 'inega.

Yaubada ena vona fofofola qabudi nagive'ifoqeyedi

3 1 'Inega nage vaina 'imiega ona vonaya, "'Eguma 'wafi ana da'a
'inega ge ama fata ana veaqiaqi Yaubada matanaya, e 'inega ima'a
me Diu tola'ai ema aqiaqi Yaubada matanaya? Nage ima'a me Diu ema
ilivu ge taha ana aqiaqimo?" 2 Ta yavona aqiaqiemi, ita'a me Diu yani
qiduana Yaubada matanaya, mana ena vona qabudi maduneida.

---

[u] **2:21** Md 23:3-4 [v] **2:24** Ais 52:5; Isi 36:22 [w] **2:26** Gal 5:6 [x] **2:29** Luve 30:6; Kol 2:11

3 Vonahaqiaqi, vaina me Diu edi vona fofofolayavo Yaubada ’inaya
iqeunidi. Ta edi qeu~nana ’inega nage ana fata Yaubada wese ena vona
fofofola naqeunidi? 4 [y] Ge wese ana fata! Tomotau qabuda bwa’obwa’oya
tovemeahaqila, ta Yaubada tauna Tovonahaqiaqi. ’Idewani Buki
Nugwenugweina vonaya,

“Yaubada ena vona qabudi vonahaqiaqi, ta ana tove’ewayavo
navewaiwai va’inedi ena vona ’inega.”

5 Ta vaina tomotau ivonaya, “Ema ilivu luveifana ma ana aqiaqi, mana
Yaubada ’idiega nahawayavuima be ’inega tomotau ena nuakolokolo
ina ’itea. E ba’e ’inega Yaubada ge ana luaqiaqi be naluvematasabuma.”
(Vonahaqiaqi, ba’e ’idewani vaidi tomotau ivona ’aiqa.) 6 Ta yavonevonemi,
ge taha toga ba’e ’idewani navona ’aiqa! Mana Yaubada tauna Toluvine
tunutunuqina, ’inega ana fata be nawale tomotau qabuda naluvineda. 7 Nage
wese taha toga navonaya, “Yaubada ge daluaqiaqiea be naluvematasabugu
egu u’ava ’inega, mana u’ava~nana ’inega tomotau ena luvine
tunutunuqina ina ’itea ta ina awatuboya.” 8 Ta ’eguma ba’e vona diavona
ona ’awahaqiaqiedi, e ’inega wese ona vonaya, “Ilivu luveifana ana viaqa
’evi’evivi yani aqiaqi otaqina!” Ta yavona aqiaqiemi, tomeqabu ba’e ’idewani
ivonavona ’aiqa luaqiaqiedi be luvematasabu qiduana ina lobea! Ta vaidi
tomotau iveve’ewegu ta ivonaya vonigo ya’a egu lugaihi omo’e ’idewani. Ta
edi ve’ewa ’inega luaqiaqiedi be Yaubada naluvematasabu aqiaqiedi.

Ge taha toga aqiaqina

9 [z] ’Inega ma’oda, nage ita’a me Diu aqiaqida, ta ’abiboda mali qabu?
Gebu’e otaqa! Mana ni’a yave’itemi tomotau qabuda me Diu ta wese mali
qabu luveluveifada. 10 [a] ’Idewani Buki Nugwenugweina vonaya,

“Ge taha tomotau tunutunuqina
Yaubada matanaya,
vonahaqiaqi ge taha toga.
11 Ge taha toga
nuana da’eqa’u aqiaqiei
Yaubada ena nuanua weaqina,
ta wese ge taha toga dasalisalia
Yaubada ana veiana weaqina.
12 Tomotau qabuda Yaubada kanogea,
ta ni’a katauya gei.
Ge taha toga yani aqiaqina daviaqia,
ge taha toga.”

13 [b] “Edi vona qabuna luveifa otaqina,

---

[y] **3:4** Same 51:4 [z] **3:9** Lom 1:18–2:24; 3:23 [a] **3:10-12** Same 14:1-3; 53:1-3; Tolug 7:20
[b] **3:13** Same 5:9; 140:3

kavona ’uluma meilana
davilivilia deba’unuyega.”
“Ta meadi u’ava ’avana,
’inega edi vona ’idiega
tomotau iveveilaqeyedi
kavona be mwata veifana
tomotau edi ’ebeveilaqe.”
14 [c] “’Awadiega vona ve’alata
be wese vona badabadana
tuta qabuna ’ifo’ifoqe.”
15 [d] “Nuanuadi qiduana tuta qabuna
tomotau ina luve’aligidi.
16 Ta ma’inaya itautauya giveluveifa
be wese toa vitana
iveve’ifoqeyea tomotau ’idia.
17 Ta toadaumwala ana ilivu
tomotau maega ge ida alamania.”
18 [e] “Ta Yaubada ana ’amayaba
ge taha ’idia da’eno’eno.”
19 Vonahaqiaqi, Mosese ena luvine mai ita’a me Diu ’idaya, ’inega luaqiaqieda be luvine~dina kana ’abibodedi. Mana luvine diavona ’iudi vonigo ge taha toga ana fata be ena ilivu luveifana navegeqedi Yaubada matanaya, ta wese luvine diavona ’idiega tomotau qabuda Yaubada naluvineda. **20** [f] Ge taha toga ana fata navetunutunuqa Yaubada matanaya luvine ana matayaga ’inega. Mana ’eguma luvine diavona kana alamani aqiaqiedi, e ’inega wese ni’a kahalamania tuta qabuna kaqeuqeunidi.

Keliso ada luvematasabu ’avalea

21 Vonahaqiaqi, ge taha toga ana fata navetunutunuqa Yaubada matanaya Mosese ena luvine ana ’abiboda ’inega. Ta ’esi ba’itagana Yaubada ’eda vauvauna ni’a ve’iteda eda vetunutunuqa weaqina. E ba’e ’eda~nana weaqina lova Buki Nugwenugweina ’inaya Yaubada ena tovesimasimana isimana ’ifoqeyea. **22** [g] Ta ’eda~nana ana alamani ba’e: Kana vetunutunuqa Yaubada matanaya ’eguma Ieisu Keliso kana vetumaqanea be tauna ana fata eda luveifana qabuna na’ewa yavuledi. Yaubada ge da’ita’ita eda viaqayavo ’idia, nage ita’a tomeqabu, ta ’esi tomotau qabuda ada fata be ’etoyavua kana lobea Ieisu ana ’aidega ’inega.
23 Tomotau qabuda ni’a kaluveifa otaqa, ta ge taha toga ’idega Yaubada ena aqiaqi otaqa ana ’etofwafwa dalobei. **24** [h] Vonahaqiaqi, eda luveifana

---

[c] **3:14** Same 10:7 [d] **3:15-17** Ais 59:7-8 [e] **3:18** Same 36:1 [f] **3:20** Same 143:2; Lom 7:7; Gal 2:16 [g] **3:22** Gal 2:16 [h] **3:24** Lom 5:1

qabudi ’idiega Yaubada ni’a awayavuida, mana tauna Tonuakolokolo,
’inega ge dahawafeleda luvematasabu ’inaya. Ta ’esi Ieisu Keliso ena
viaqa ’inega ’etoyavuida, mana Ieisu~nana eda luveifana qabuna ni’a
’ewa yavuledi. **25-26** Vonahaqiaqi, Yaubada Ieisu vetunei mai ’idaya eda
luveifana sabi ’avalana. Ta ba’e ’inega Yaubada ena gamosoala tomotau
eda ilivu luveifana weaqina givelua’uya. ’Eguma kana vetumaqanea Ieisu
sulalina ena inoqa ’inega yawaina vegubayea weaqida, e ’inega kana
vetunutunuqa Yaubada matanaya. Lova Yaubada ena bibitaqo ’inega
tomotau edi ilivu luveifana weaqina ge daluvematasabudi, ta ba’e ’itagana
ena luvine tunutunuqina ’inega tomotau eda luveifana ge naveyani
kavokavovoyei lova ’idewani. ’Inega Natuna vetunei mai eda luveifana
sabi ’avalana, ta tomeqabu Ieisu ni’a ivetumaqanea, e wese Yaubada
’awatunutunuqedi.

27 ’Inega nage ita’a ada fata be taudega kana vonavane ada ’etoyavua
ana ’ewa weaqina? Gebu’e otaqa! Mana ’etoyavua~nana ge kana lobei
ita’a eda viaqa aqiaqidi ’idiega, ta ’esi eda vetumaqana Ieisu ’inaya ’inega.
28 E ’inega ni’a kavetunutunuqa Yaubada matanaya eda vetumaqana
’inega, ta gebu luvine adi ’abiboda ’inega, mana ge taha toga ana fata
luvine qabudi na’abiboda aqiaqiedi.

29 [i] Ana ’ita nage ge oda alamania Yaubada ge ita’a me Diu ada ’aidega
eda Yaubada, ta ’esi taudi mali qabu wese edi Yaubada. **30** [j] Vonahaqiaqi,
Yaubada ana ’aidega otaqa, ta wese ’eda ’aidega otaqina ’inega
na’awahaqiaqieda. Yaubada taunega tomotau qabuda ita’a me Diu ta wese
taudi mali qabu gigivetunuqida matanaya eda vetumaqana Ieisu ’inaya
’inega. **31** [k] Ta ma’oda, ’eguma vetumaqana Ieisu ’inaya yani qiduana
ada ’etoyavua weaqina, ’inega nage luvine adi ’abiboda kana veyani
kavokavovoyedi? Gebu’e otaqa! Ta ’esi eda vetumaqana ’inega luvine
qabuna ni’a kagive’ifoqe aqiaqiedi.

’Ebevetalatutula Ebelamo weaqina

4 **1** Egwavo, kana nuaia Ebelamo weaqina, tauna ita’a me Diu tubuda
qiduana. Ta ma’oda ’inega Ebelamo vetunutunuqa ’aiqa Yaubada
matanaya? **2** Nage ena viaqa aqiaqidi ’idiega Yaubada ’awahaqiaqiea?
Gebu! Mana ’eguma ena viaqayavo ’idiega davetunutunuqa Yaubada
matanaya, e ’inega ana fata be davonavane taunega weaqina. Ta Yaubada
’inaya ge davetunutunuqa ena viaqayavo ’idiega. **3** [l] Buki Nugwenugweina
vonaya, “Ebelamo Yaubada vetumaqanea, e ba’e ’inega Yaubada Ebelamo
’awahaqiaqiea ’inega vetunutunuqa matanaya.” **4** Tomeqabu ifewafewa edi
mane ge nei kavovo ’inega ida ’ewedi, ta ’esi edi fewa ’inega ve’ia~nana
ilobelobea. **5** Ta yavona aqiaqiemi, ge taha toga ana fata ena fewa ’inega

---

[i] **3:29** Lom 10:12 [j] **3:30** Luve 6:4; Gal 3:20 [k] **3:31** Md 5:17 [l] **4:3** Nug 15:6; Gal 3:6

navetunutunuqa Yaubada matanaya, ta ’esi ena vetumaqana ’inega
Yaubada na’awahaqiaqiea.
6 Lova kini Deibida ba’e yani diavona weaqina simana tuta~nana
toluveifadi me edi qaiawa ivetunutunuqa Yaubada matanaya,
ta toqaiawa~dina ge taha yani aqiaqina ida viaqi, ta tua
qaiawa~nana ilobea, 7 [m] ’inega Deibida weaqidi ’wayavia vonaya,
“Tomeqabu edi luveifana
Yaubada ni’a nuataqoya,
ana fata ina qaiawa qiduana,
mana edi luveifana
ni’a awala matanega.
8 Vonahaqiaqi,
’ebeqaiawa qiduana
tomeqabu edi luveifana weaqina
ge taha ve’ewa ina lobei
eda Kaiwabu ’inega.”
9 ’Inega ma’oda, nage Yaubada ena veyoluba ba’e ita’a me
Diu~damo weaqida, nage mali qabu wese weaqidi? Vonahaqiaqi,
veyoluba~nana ge me Diu~damo weaqida, ta ’esi wese mali
tomotau maega weaqida. Kana nuaia Ebelamo weaqina,
mana ni’a yavonemi Yaubada Ebelamo ’awatunutunuqea ena
vetumaqana weaqina. 10 Ta wese kana nuaia ai tuta ’inaya Yaubada
Ebelamo ’awatunutunuqea. Nage Ebelamo nugweta ’wafina
ida’a yavulea, ta ’abibodanaya Yaubada ’awatunutunuqea, nage
Yaubada madu’awatunutunuqea, ta ’abiboda Ebelamo ’wafi ana
da’a lobea? Egu vetala’ai ana alamani ba’e: Yaubada Ebelamo
madu’awahaqiaqiea, ta ’abibodanaya ’wafi ana da’a ’ewea.
11 [n] Ebelamo ’abiboda ’inaya ’wafi ana da’a na’ewea, ta
nugweta luvine Yaubada ’inega ’ewea da’a~nana weaqina ta
vetumaqanea. Ta vetumaqana~nana ’inega Yaubada Ebelamo
madu’awatunutunuqea, ta ’abiboda Ebelamo ilivu~nana
viaqia. ’Inega Ebelamo da’a~nana ’ewea kavona ’ebe’ita taha
Yaubada ’inega ena vetumaqana weaqina. ’Inega Ebelamo tauna
tovetumaqanayavo ge adi da’amo tamadi. Mana taudi wese edi
vetumaqana ’inega ni’a ivetunutunuqa Yaubada matanaya, ta ge
’wafi ana luda’a ’inega. 12 Ta wese Ebelamo taudi ’wafidi da’ada’ana
tamadi. Ta ge adi fata be taudiega ina gabedi tunutunuqidi ’eguma
edi vetumaqana ge dave lelelea Ebelamo ena vetumaqana ’idewani,
mana Ebelamo Yaubada maduvetumaqanea ta ’abibodanaya veda’a
’ewea.

---

[m] **4:7-8** Same 32:1-2 [n] **4:11** Nug 17:10-11

Yaubada ena vona fofofola kana ’ewedi vetumaqana ’inega

13 [o] Vonahaqiaqi, Yaubada Ebelamo tubunavo maega vona
fofofolayedi taudi bwa’obwa’o qabuna naneidi ina ’abiluvinea. Ta ba’e
vona fofofola~nana Ebelamo ge da’ewei ena matayaga Mosese ena
luvine ’inega, mana omo’e tuta~nana ’inaya Mosese ena luvine nawale
ge da’ifoqe Yaubada ’inega, ta ’esi ’ewea mana Yaubada Ebelamo
’awatunutunuqea ena vetumaqana ’inega. 14 [p] ’Inega ’eguma ovonaya
vonigo Yaubada ena vona fofofolayavo taudi luvine ana tomatayaga
weaqidi, ta wese onuaia vonigo taudi ni’a ivetunutunuqa Yaubada
matanaya weaqidi. E ’inega ana ’ita kavonaya be vetumaqana yani
kavokavovo ’imia, ta wese Yaubada ena vona fofofolayavo ge ana
aqiaqimo. 15 [q] Ta ona nuave’avinia, tomeqabu itovotovoi be nuanuadi
luvine ina ’abibodedi edi veaqiaqi Yaubada matanaya weaqina, e taudi
luvematasabu ina lobea. Mana ’eguma luvine ’eno’eno, e ’inega wese
luvine ana toqeu itoatoa.
16 [r] ’Inega o’itei, ge taha vona fofofola Yaubada ’inega da’ifoqe luvine
ana ’abiboda ’inega, ta ’esi vetumaqana namo ’inega. Yaubada ena vona
fofofola neida ena nei kavovo ’inega. ’Inega ge taha tola’ai ’eguma ita’a
me Diu eda ilivu kana ’abibodedi nage gebu. Ta ’eguma eda vetumaqana
Ebelamo ena vetumaqana ’idewani, e ’inega Yaubada ena vona fofofola
kana ’ewa aqiaqiea. Mana Ebelamo tauna tovetumaqana qabudi tamadi.
17 [s] Ta ba’e yani~nana weaqina Buki Nugwenugweina ’inaya simana
tuta~nana Yaubada Ebelamo vonea vonaya, “Ya’a yavenua’ivineu be
una vetama bwa’obwa’o qabuna ’inaya bona taha taha ana tovonayavo
weaqidi.” Ba’e vona~nana vonayea, mana Ebelamo Yaubada vetumaqanea
tauna ana fata to’aliga nagiveyawaha ’eviviedi, ta wese vetumaqanea be
ana fata vaina yani nawale ge ida ’ifoqe naveqaeyedi kavonaya be ni’a ida
’ifoqe.
18 [t] Vonahaqiaqi, Ebelamo ni’a vekofekofe ’inega ena nuanua venatuna
weaqina ni’a dawalili. Ta tuta~nana Yaubada Ebelamo vona fofofolea
be navetama tomotau qabudi weaqidi, e ’inega Ebelamo Yaubada
vetumaqanea. Ta wese Yaubada voneaya, “Eu gadeyavo ina ve’eala
kavonaya be ’wadi’wadima mahalaya ’idewani.” 19 [u] Vonahaqiaqi,
Ebelamo ni’a vekofekofe otaqa ta ena waiwai gumwala, mana ya’wala
anidedi (100) ni’a lobea. Ta wese moqanena Sela ni’a igagala. Ta tua,
Ebelamo ena vetumaqana Yaubada ’inaya ge dadawalili. 20 Ta wese
Ebelamo ge davenuana magilafu Yaubada ena vona fofofola ’inaya
weaqina, ta ’esi ena vetumaqana vewaiwai otaqa. ’Inega Ebelamo

---

[o] **4:13** Nug 17:4-6; 22:17-18; Gal 3:29 [p] **4:14** Gal 3:18 [q] **4:15** Lom 3:20; 5:13
[r] **4:16** Gal 3:7 [s] **4:17** Nug 17:5 [t] **4:18** Nug 15:5 [u] **4:19** Nug 17:17

Yaubada awatuboya vona fofofola~nana weaqina. 21 'Inega Ebelamo
taunega vonaya, "Yahalamani aqiaqiea, 'eguma Yaubada taha yani
weaqina navona fofofolayea, e 'inega ana fata otaqa be yani~nana
naviaqia." 22 [v] Ta Ebelamo ena vetumaqana weaqina Yaubada
'awahaqiaqiea be 'inega vetunutunuqa matanaya.
23 Ta ba'e vetunutunuqa~nana ge Ebelamo ana 'aidega ana fata be
nalobei, 24 ta 'esi ita'a wese 'eguma Yaubada kana vetumaqanea tauna
Ieisu Keliso eda Kaiwabu giveya'itotoya 'aligega, e 'inega Yaubada
na'awatunutunuqeda. 25 [w] Ieisu taunega awafelea 'aliga 'inaya ita'a eda
luveifana adi nuataqo weaqina, ta 'abibodanaya Yaubada giveya'itoto
'eviviea 'aligega, mana nuanuana nave'iteda Natuna ena 'aliga 'inega ana
fata be eda luveifana qabuna na'ewa yavuledi. Ta ba'e 'inega Yaubada ana
fata na'awatunutunuqeda.

Vetumaqana vuaqina qaiawa

5 1 Vonahaqiaqi, ni'a kahalamania vonigo Yaubada 'awatunutunuqeda
eda vetumaqana 'inaya weaqina, 'inega toadaumwala aqiaqi otaqina
ni'a kaloba 'eviviea tauna maega eda Kaiwabu Ieisu Keliso ena viaqa
'inega. 2 Eda vetumaqana 'inega Ieisu mieda Yaubada ena nuakolokolo
qidua va'inena 'inaya. Ta ba'itagana ba'e nuakolokolo~nana ni'a
kalulutonovia eda toa 'inaya. 'Inega luaqiaqieda be me eda qaiawa kana
lu'ita vane eda toa weaqina Yaubada aqiaqi otaqina maega, mana tuta
maimai 'inaya ena aqiaqi~nana gamonaya kana toa.
3 [x] Ta wese ana fata be kana qaiawa tuta~nana vita kana lobedi
eda vetumaqana Ieisu 'inaya weaqina. Ba'e vita diavona yani aqiaqina
weaqida, mana 'idiega bibitaqo ana ilivu kana alamani aqiaqiea. 4 Ta
bibitaqo~nana ana ilivu 'inega eda vetumaqana ge nadawalili ta 'esi kana
tovolo'i'ita. Ta tovolo'i'ita~nana eda lu'ita vane ada 'etoyavua weaqina
nagivewaiwaiea, ta ba'e 'inega Yaubada na'awahaqiaqieda. 5 Ta ba'e
lu'ita vane~nana ge wese ana fata nagivenuaviteda, mana Yaubada ena
veyoluba qiduana 'idaya ni'a kahalamani aqiaqiea Niboana Gwalagwalana
'inega. Mana tuta~nana Niboanina Gwalagwalana neida 'inega nuada
'eqa'uya ena veyoluba qidua va'inena 'idaya weaqina.
6 Lova yoqoyoqonida katoatoa be ge ada iulamo eda luveifana weaqina.
Ta ba'e tuta~nana 'inaya Keliso 'ifoqe mai ta ita'a toluveifada weaqida
'aliga. 7 Ge taha toga nuanuana be yawaina nahawafelei ta na'aliga taha
tomotau aqiaqina weaqina. Ta ana fata taha toga nuanuana yawaina
nahawafelei be na'aliga taha tomotau aqiaqi otaqina weaqina. 8 [y] Ta 'esi
Yaubada ena veyoluba qiduana ve'iteda mana Natuna Keliso vetunei mai
'aliga weaqida tuta~nana ita'a nawale luveifada katoatoa.

---

[v] **4:22** Nug 15:6 [w] **4:25** Ais 53:4-5 [x] **5:3** Iem 1:2-3; 1Fit 1:5-7 [y] **5:8** Ion 3:16; 1Ion 4:10

9 [z] Ta ita'a ni'a kavetunutunuqa Yaubada matanaya Keliso sulalinega,
'inega kahalamani aqiaqiea nawale na'etoyavuida Yaubada ena
luvematasabu 'inega! 10 Lova ita'a Yaubada kavevoalanea eda luveifana
'inega. Ta Natuna ena 'aliga 'inega veiana 'evivieda. 'Inega kahalamani
aqiaqiea nawale na'etoyavuida luvematasabu vataya 'inega, mana
mayawaina toatoa. 11 'Inega ba'itagana kana qaiawa qiduana eda veiaiana
aqiaqina be vauvauna Yaubada maega weaqina, mana eda Kaiwabu Ieisu
Keliso ena viaqa qabuna 'idiega ni'a kaveiaiana aqiaqi Yaubada maega.

Adama ena viaqa ta wese Keliso ena viaqa

12 [a] Tuta~nana Adama luveifana maduviaqia, 'inega 'abibodanaya ba'e
luveifa~nana wese vaukamana tomotau qabudi 'idia. Ta luveifa~nana
'inega wese 'aliga 'ifoqe 'idia, mana tomotau qabudi ni'a iluveifa.
13-14 [b] Lova Adama ena tuta 'inaya Yaubada luvine neia 'aiwe 'aidegana
vuaqina ge na'aini, ta Adama luvine~nana bwegea. Ta tuta~nana
'inaya Yaubada ge taha wese luvine daha'ui tomotau 'idia, 'inega ge
taha luvine ida bwegei 'idewani Adama. Ta tua taudi wese i'aliga 'ovoa,
mana luveifana iviaqidi, 'inega ge adi fata be 'aliga 'inega ina dena. Tuta
kuena 'abibodanaya Ieisu Keliso mai bwa'obwa'oya, 'inega 'eguma Adama
be Keliso edi viaqayavo kana giveleleqedi ta kana 'itedi ge wese ida
ve'aidega.
15 'Oloto 'aidegana tauna Adama ena luveifana 'inega 'aliga miea
tomotau qabudi 'idia, ta wese 'oloto 'aidegana tauna Ieisu Keliso nuataqo
miea Tamana Yaubada ena nuakolokolo qiduana 'inega. 'Inega 'eguma
kana 'itea ita'a eda luveifana ta Yaubada ena veyoluba qiduana 'idaya
ge ida velelelea. 16 Vonahaqiaqi, Yaubada ena veyoluba be Adama ena
luveifana vuaqidi ge ida ve'aidega. Mana Adama ena luveifana vuaqina
'inega tomotau qabuda 'aliga visiqina kana lutonovia, ta Yaubada ena
veyoluba qiduana 'inega ana fata na'awatunutunuqeda. Vonahaqiaqi,
eda luveifana qiduana 'inega luaqiaqieda be luvematasabu agona kada
lobea, ta veyoluba~nana 'inega ni'a yavuida. 17 Ta ba'e Adama~nana ena
luveifana 'inega 'aliga ena waiwai 'ifoqe tomotau 'idaya ta luvineda, ta
ge taha toga ana fata 'aliga~nana 'inega nadena. Ta ba'itagana tomeqabu
Yaubada ena nuakolokolo aqiaqi otaqina 'inega ni'a ivetunutunuqa
matanaya, e taudi adi fata ilivu luveifana ta wese 'aliga ina vewaiwai
va'inedi tomotau 'aidegana ena viaqa aqiaqina 'inega, e tauna ana wawa
Ieisu Keliso.
18 [c] Vonahaqiaqi, Adama ena luveifana 'aidegana 'inega luvematasabu
miea tomotau qabuda 'idaya, ta Keliso ena viaqa 'aidegana aqiaqi

---

[z] **5:9** Lom 1:18; 2:5; Efe 2:3-5 [a] **5:12** Nug 3:6; Lom 6:23 [b] **5:13-14** Lom 4:15
[c] **5:18** 1Kol 15:22

otaqina ’inega Yaubada ana fata be tomotau qabuda na’awatunutunuqeda
matanaya, ta wese ana fata viaqa~nana ’inega yawai vataya kana ’ewea.
19 [d] Tomotau ’aidegana Yaubada ena luvine ge damatayagei ’inega tauna
ena noga ’inega tomotau qabuda luveifana kafida. Ta wese taha ’oloto ena
matayaga ’inega ana fata be tomotau qabuda kana vetunutunuqa Yaubada
matanaya.
20 Yaubada ena luvine tomotau neida be yaqisa nuada na’eqa’uya
ta eda luveifana qiduana taudega kana ’ita lobea. Ta eda luveifana ge
dalua’u, ta ’esi veve’ena’i. Ta tuta~nana Yaubada eda luveifana ’itea
veve’ena’i, e ’inega ena nuakolokolo weaqida wese ve’ena’i va’ine. 21 [e]
Lova ilivu luveifana tomotau qabudi ’abiluvinedi miedi ’aliga ’inaya, ta
ba’itagana Yaubada ena nuakolokolo aqiaqi otaqina ’abi’abiluvinedi. E
ba’e nuakolokolo~nana ’inega ni’a kavetunutunuqa Yaubada matanaya, ta
vetunutunuqa~nana ’inega yawai vataya kana lobea eda Kaiwabu Ieisu
Keliso ’inega.

Ieisu luveifana ena waiwai luveawalia

6 1 Nage taha toga ’imiega navonaya, “Tuta qabuna luveifana
kana viaviaqidi be yaqisa Yaubada ena nuataqo be wese ena
nuakolokolo qiduana naneida.” 2 Ta yavona ’eviviemi, gebu’e otaqa!
Mana ita’a tovetumaqana eda nuanua luveifadi ni’a kanogedi, ’inega
ge daluaqiaqieda be luveifa diavona kana viaqa ’eviviedi lova ’idewani.
3 [f] Nuanuagu ona alamania lova tuta~nana kave’ale vetumaqana be
kababitaiso Ieisu Keliso ’inaya sabi ve’aidega maega, e ’inega wese
kavonaya be kada ’aliga tauna maega. 4 [g] Mana babitaiso~nana ’inega
kavona kada ’aliga be wese kavona taudega kada tavunida Keliso
maega. Ta Tamana ena waiwai aqiaqi otaqina ’inega giveya’itoto ’eviviea
’aligega. ’Inega ita’a wese toa vauvauna ’inaya katoatoa. 5 Ieisu toa
vauvauna lobea Yaubada ’inega tuta~nana ’aliga ’etoluai ’inaya, mana
’aliga~nana ’abibodanaya Yaubada giveya’itoto ’eviviea. ’Inega ita’a wese
nagiveya’itoto ’evivieda toa vauvauna ’inaya, mana ni’a kave’aidega Ieisu
maega ena ’aliga ’inega.
6 [h] Kana nuave’avinia tuta~nana Ieisu itutuve’ewea ’etoluai ’inaya, e
’inega kavona ita’a wese eda ilivu nugwenugweina Yaubada tutuve’ewea
Natuna maega be yaqisa eda nuanua luveifana ena waiwai nahawala
’idega. ’Inega ba’itagana ita’a yavuyavuida be luveifana ge wese ana
fata naluvineda. 7 Mana ni’a kahalamania ilivu luveifana ge ana fata
be tomotau ’ali’aligidi na’abiluvinedi. ’Inega ita’a yavuyavuida eda ilivu
luveifana ’idiega, mana kavonaya be kada ’aliga Ieisu maega. 8 Ta ’eguma
ni’a ka’aliga Keliso maega, e ’inega kavetumaqana aqiaqiea nawale

---

[d] **5:19** Ais 53:11 [e] **5:21** Lom 6:23 [f] **6:3** Gal 3:27 [g] **6:4** Kol 2:12 [h] **6:6** Gal 5:24

mayawaida tauna maega toa vauvauna kana lobea. 9 Ba'e yani diavona
kahalamani aqiaqiedi, mana Keliso ya'itoto 'evivi 'aligega, ta ge wese
ana fata na'aliga 'evivi. Vonahaqiaqi, 'aliga ena waiwai ge wese ana
fata be na'abiluvinei. 10 Keliso tuta 'aidegana 'aliga tomotau eda ilivu
luveifana weaqidi. Ta 'aliga~nana 'inega ilivu diavona vewaiwai va'inedi.
Ta ba'e 'itagana mayawaina toatoa Tamana Yaubada ana awatubo sabi
give'ena'ina. 11 [i] 'Inega omi'a wese taumi weaqimi ona nuanua kavonaya
be ni'a oda 'aliga ilivu luveifana 'idiega, ta 'esi mayawaimi Yaubada
maega otoatoa ana awatubo weaqina Ieisu Keliso ena viaqa 'inega.
12 [j] 'Inega ge ona awafelemi nuanua luveifana adi viaqa 'idia, mana
'eguma luveifa~nana ona viaqia, e 'inega wese luveifa diavona ina
'abiluvinemi. Ta ona nuave'avinia 'wafimi nawale ina 'aliga, ta niboanimi
ge ina 'aliga. 13 [k] Ge taha 'wafimi du'unavo ona awafeledi be ina vetoiula
ilivu luveifana ana viaqayavo 'idia. Ta 'esi taumiega ona ve'ineiemi
Yaubada 'inaya, mana yawai vauvauna ni'a neimi. 'Inega 'wafimi
du'unavo qabudi ona awafeledi be ina vetofewa Yaubada 'inaya viaqa
tunutunuqidi be aqiaqidi weaqidi. 14 [l] Vonahaqiaqi, omi'a ba'itagana
luveifana ge da'abiluvinemi, mana omi'a ge luvine ena waiwai 'ayanaya
oda toatoa ami 'etoyavua weaqina. Ta 'esi omi'a Yaubada ena nuakolokolo
'inega yavuyavuimi otoatoa.

Yaubada 'inaya kana vetofewa

15 Ni'a yave'itemi Yaubada ena nuakolokolo 'inega ni'a yavuida luvine ana
'abiboda 'inega. Ta nage taha toga 'imiega una vonaya, "'Eguma Yaubada
ni'a yavuida luvine ana 'abiboda 'inega, e 'inega nage ana fata be luveifana
kana viaqa 'evi'eviviedi?" Ta yavona aqiaqiemi, gebu. Ge wese 'idewani ona
nuanua 'aiqa! 16 [m] Ta 'esi nuanuagu ona alamani aqiaqiea 'eguma toyani
nuanuami be ona 'abibodea, e 'inega yani~nana navetovanugweta 'imia,
waisa? 'Inega 'eguma luveifana ona matayagea, e 'inega Yaubada maega
ge ana fata be ona toa vataya. Ta 'eguma Yaubada ona matayagea, e 'inega
na'awahaqiaqiemi be ilivu tunutunuqina ana 'eda 'inaya ona tauya. 17 Ta
yalulukaiwa qiduana Yaubada 'inaya, mana lova omi'a luveifana luvinemi,
ta 'abibodanaya ve'ita aqiaqi otaqina Ieisu weaqina o'ewea, ta ve'ita~nana
emi nuanua qabuna 'inega o'awahaqiaqiea ta omatayagea. 18 Ta ba'e
matayaga~nana 'inega 'etoyavua ni'a olobea luveifana ena waiwai 'inega, ta
ba'itagana ni'a ovetofewa emi Kaiwabu vauvauna weaqina, 'inega Yaubada
ena ilivu tunutunuqina ana 'eda 'inaya otautauya.
19 Egu ve'ita ba'e yagigivesimatalia 'imia taudi tofewa be wese kaiwabu
edi ilivu 'inega, mana ve'ita diavona adi alamani tufwana meaqana.

---

[i] **6:11** 2Kol 5:15; Gal 2:19 [j] **6:12** Nug 4:7 [k] **6:13** Lom 12:1 [l] **6:14** 1Ion 3:6
[m] **6:16** Ion 8:34; 2Fit 2:19

Lova omi'a ilivu bwavubwavudi be wese luvine adi qeu 'idia taumiega
oawafelemi ta ovetofewa weaqidi. Ta ba'itagana luaqiaqiemi be ilivu
tunutunuqina ana Kaiwabu ona nuanua weaqina be ona vetofewa 'inaya,
be yaqisa emi toa navevunavunaqa Yaubada matanaya.
20 Vonahaqiaqi, lova ilivu luveifana ana kaiwabu 'inaya ovetofewa,
ta omo'e tuta diavona 'idia ge wese oda nuanua ilivu aqiaqidi adi viaqa
weaqidi. 21 Ta ba'e ilivu diavona adi ve'ia tola'ai? Vonahaqiaqi, adi ve'ia ge
taha yani aqiaqina, waisa? 'Inega ba'itagana oiniyauyau ba'e ilivu diavona
oviaqidi weaqidi, mana adi toviaqayavo luvematasabu vataya ina lobea.
22 Ta ba'itagana Yaubada ni'a 'etoyavuimi ilivu luveifana ena waiwai
'inega, e 'inega ni'a ovetofewa kavovo tauna weaqina. Ta wese ba'e
'itagana ilivu simasimatalina ana 'eda 'inaya otautauya ta oviaviaqidi,
ta ba'e 'eda~nana 'inega ni'a olugu Yaubada ena qabu 'idia ta ana ve'ia
yawai vataya ona 'ewea. 23 [n] Vonahaqiaqi, ilivu luveifana ana ve'ia toasi'i
vataya Yaubada 'inega. Ta Yaubada ena nei kavovo 'inega yawai vataya
kana 'ewea, mana ita'a ni'a kave'aidega eda Kaiwabu Ieisu Keliso maega.

Luvine ge wese ana fata nayoqonida

7 1 Omi'a taigwavo be novugwavo, Mosese ena luvineavo ni'a
oalamanidi, 'inega wese ni'a oalamania tomotaudi adi luaqiaqi be
luvine ina matayagedi, mana luvine diavona tomotau mayawai dimo
weaqidi, ta ge 'ali'aligidi weaqidi. 2 Egu vona ba'ena ena givesimatalia
'imia, ona noqolia. Tuta~nana taha vavine ina vaqi, e 'inega vaqi ana
luvine nakafidi moqanedi maega, mana 'oloto~nana mayawaina toatoa.
Ta 'eguma 'oloto~nana na'aliga, e 'inega vavine~dina vaqi ana luvine
'idiega ni'a gumwala. 3 Ta 'eguma moqanedi nawale mayawaina toatoa,
ta tua mali 'oloto maega ina vaqi, e 'inega vavine~dina velamo'eno
kavokavovo ilivuna iviaviaqia. Ta 'esi 'eguma moqanedi na'aliga, e 'inega
taudi vaqi ana luvine 'inega na'eyavuidi, be adi fata mali 'oloto maega ina
vaqi 'evivi. Ba'e vaqi~nana ge velamo'eno kavokavovo ana ilivu 'idewani,
mana moqanedi nugwenugweina ni'a 'aliga.
4 [o] Taigwavo be novugwavo, egu vonayavo 'iudi ba'e: Omi'a wese
'idewani vavine~dina. Mana omi'a kavonaya be ni'a oda 'aliga Keliso
maega ana 'etoluai 'inaya, e 'inega Mosese ena luvine ena waiwai
'ayanaya ge oda toatoa, ta 'esi ni'a 'inega odena. Ta Yaubada Ieisu
giveya'itoto 'eviviea 'aligega, 'inega ba'e 'itagana Ieisu maega ni'a
ove'aidega, e 'inega yani qabuna aqiaqina Yaubada weaqina ami fata ona
viaqidi. 5 Lova tauda eda nuenuega katoa, 'inega eda nuanua luveifadi
iluvineda, ta nuanua diavona 'idiega 'wafida kagivebwavudi. Ta Yaubada
ena luvine eda nuanua sitonovidi 'inega nuanuada ilivu luveifadi

---

[n] **6:23** Lom 5:12,15 [o] **7:4** Lom 6:2,11

kana viaqidi, e ba'e nuanua diavona 'idiega ve'ia luveifana kalobea, ta
ve'ia~nana ana alamani ba'e: Tuta vataya 'inaya kana toasi'i Yaubada
'inega. 6 [p] Ta ba'itagana yavuyavuida katoatoa luvine~nana 'inega, mana
ita'a kavonaya be kada 'aliga Keliso maega, 'inega luvine~nana ena
waiwai ge wese ana fata nakafida. 'Inega ba'itagana ada fata otaqa be
kana vetofewa Yaubada weaqina. Ge lova 'idewani Mosese ena luvine
'waya'wayavina 'inega, ta 'esi 'eda vauvauna 'inega, ta ba'e 'eda~nana
Yaubada Niboanina 'inega mai.

Yaubada ena Luvine 'inega eda luveifana kahalamanidi

7 [q] Nage taha toga 'imiega navonaya, "Ma'oda, nage Mosese ena luvine
yani luveifana?" Ta yavona aqiaqiemi, ge wese 'idewani ona nuanua 'aiqa!
Mana luvine~nana ge wese luveifana, ta 'esi luvine~nana ve'itegu ilivu
luveifana yani luveifa otaqina. Vonahaqiaqi, ge agu fata be egu luveifana
eda alamania 'eguma ge taha luvine da'eno'eno. Ta Yaubada ena luvineavo
i'eno'eno ta taha 'idiega vonaya, "Ge mali tomotau edi kulufa weaqina ona
nuanua govaqa sabi 'ewana." E 'inega yahalamani aqiaqiea ilivu~nana
yani luveifana. 8 Ta tuta~nana Yaubada ena luvine ve'itegu vonigo
nuagovaqa ana ilivu yani luveifana, 'inega ge eda lua'u luveifa~nana ana
viaqa 'inega, ta 'esi egu nuanua qiduana be yani qabuna luveifana ena
viaqidi. Ta 'eguma ge taha luvine da'eno'eno e 'inega luveifa~nana ena
waiwai ge ana fata be naluvetuvetunegu luveifana 'inaya.
9 Lova Yaubada ena luvine adi alamani weaqina nuagu ge da'eqa'ui,
'inega ge wese eda nuanua egu toa weaqina. Ta 'esi tuta~nana
luvine~nana ana alamani ya'ewea e 'inega nuagu 'eqa'uya vonigo ya'a
luvine~nana ni'a yabwegea, ta Yaubada 'inega ni'a yatoasi'i. 10 Yaubada
ena luvine aqiaqina 'iuna be namiegu yawai vataya 'inaya, ta ya'a egu
luveifana 'inega luvine~nana vetoasi'iegu Yaubada 'inega. 11 [r] Tuta~nana
alamani ya'ewea Yaubada ena luvine taha weaqina vonaya, "Ge taha
tomotau ena kulufa weaqina ona nuanua govaqa sabi 'ewana!" E 'inega
egu nuanua luveifana vewaiwai ta u'avegu vonigo Yaubada ena luvineavo
adi matayaga 'inega toa vataya ena lobea. Ta 'esi egu nuanua luveifana
ana matayaga 'inega toasi'i vataya Yaubada 'inega yalobea.
12 [s] Ta tua, Yaubada ena luvineavo nawale gwalagwaladi be
tunutunuqidi ta wese aqiaqi otaqidi. 13 'Inega ma'oda, nage luvine
aqiaqina 'inega 'aliga ana luvine yalobea? Egwavo, ge wese 'idewani ona
nuanua 'aiqa! Ta luveifana Yaubada ena luvine aqiaqina vefewea agu
luvematasabu sabi give'ifoqena. Ta ba'e 'inega luveifana ena ilivu luveifa
otaqina kana alamani aqiaqiea, mana Yaubada ena luvine aqiaqi otaqidi
vefewedi ena viaqa luveifadi weaqina.

---

[p] **7:6** Lom 8:2; 6:4 [q] **7:7** 'Ifo 20:17; Luve 5:21 [r] **7:11** Nug 3:13 [s] **7:12** 1Tim 1:8

Eda vedavi luveifana maega

14 Ni'a kahalamania Mosese ena luvineavo Yaubada Niboanina 'inega mai
yani aqiaqina. 'Inega luvine~nana ge taha ena luveifamo, ta 'esi ya'a taugu
'iguya luveifana 'eno'eno. Mana luvine~nana niboanida weaqina, ta ya'a
tomotau kavokavovo 'ali'aligigu, 'inega luveifana 'abi'abiluvinegu kavona be
egu kaiwabu. 15 [t] Vonahaqiaqi, egu viaqayavo yaviaviaqidi ge eda alamania
tola'ai weaqina yaviaviaqidi. Mana 'eguma yani aqiaqina nuanuagu be ena
viaqia e ba'e yani~nana ge eda viaqia, ta 'esi toyani ge nuanuagu be ena viaqi,
e ba'e yani~nana yaviaviaqia. 16 Ni'a yahalamani aqiaqiea egu viaqayavo yani
luveifadi. Mana tuta~nana yaviaviaqidi, e 'inega 'abibodanaya agu lutonova
ge aqiaqina Yaubada matanaya. 'Inega luvine diavona ya'awahaqiaqiedi yani
aqiaqi otaqidi weaqigu, mana iveve'itegu ya'a luveifagu. 17 Ta ge agu fata be
ya'a taugu egu nuenuega ena 'abiluvinegu, mana luveifa~nana giwaliguya
'eno'eno tauna vavanugwetegu 'inega ba'e luveifa diavona yaviaviaqidi.
18 Yahalamani aqiaqiea ge taha yani aqiaqina da'eno'eno taugu egu nuanua
'inaya, mana ya'a totoa bwa'obwa'o. Vonahaqiaqi, nuanuagu qiduana yani
aqiaqina ena viaqia, ta ge agu fata yani diavona ena give'ifoqeyedi be ena
viaqidi. 19 Mana nuanuagu be yani aqiaqina ena viaqia, ta ge eda viaqia. Ta
wese yatohotoho waiwai be egu ilivu luveifana ena givelua'uya, ta ge agu
fata, ta tua nawale yaviaviaqidi. 20 Ta 'eguma vaina yani ge nuanuagu be ena
viaqidi, ta tua nawale yaviaviaqidi, e 'inega kavona ya'a ge eda viaqidi, ta 'esi
luveifana 'iguya 'eno'eno luluvetuvetunegu 'inega yaviaviaqidi.
21 Ana 'ita kavona ya'a egu toa bwa'obwa'oya ana luvine ba'e 'idewani:
'Eguma nuanuagu be yani aqiaqina ena viaqia, 'inega luveifana gigivelua'ugu
yani aqiaqidi adi viaqa 'inega, ta 'esi luveifana yaviaviaqia. 22 Ya'a egu
nuenuega ta wese giwaligu qabuna 'inega yaqaiqaiawa qiduana Yaubada ena
luvineavo weaqina. 23 [u] Ta yahalamani aqiaqiea wese taha waiwai fewafewa
'wafigu 'inaya, ta ba'e waiwai~nana egu nuanua vevoalanea ta vewaiwai
va'inea, 'inega yavetofewa kavovo luveifa~nana 'iguya 'eno'eno weaqina.
24 Aioi! Vonahaqiaqi, ya'a ni'a yaluveifa otaqa! Nage togama ana fata be egu
luveifana 'inega na'etoyavuigu? 25 [v] Ta kana lukaiwa Yaubada 'inaya, mana
egu vetala'ai ana ve'ia ba'e: Ieisu Keliso eda Kaiwabu 'inaya 'etoyavua kana
lobea. Ya'a giwaligu qabuna 'inega nuanuagu qiduana Yaubada ena luvine
weaqina ena vetofewa, ta mana luveifana egu nuanua 'inaya 'eno'eno, 'inega
luveifa~nana vefewegu ena nuanua 'inaya.

Yawai aqiaqina Yaubada Niboanina 'inega

8 1 Yani qabuna ni'a yave'itemi eda vetunutunuqa Yaubada matanaya
weaqina, 'inega ona alamani aqiaqiea tomeqabu ni'a ive'aidega Ieisu

---

[t] **7:15** Gal 5:17 [u] **7:23** Gal 5:17; 1Fit 2:11 [v] **7:25** 1Kol 15:57

Keliso maega taudi ge wese luvematasabu ina lobei Yaubada ’inega. 2 Ba’e
vona~nana vonahaqiaqi, mana Yaubada Niboanina ena waiwaiega toa
vauvauna ni’a neida. Ta ba’e toa~nana ’inega yavuida ilivu luveifadi adi
viaqa ’idiega, e omo’e ’inega luveifana ena waiwai ge wese ana fata be
navetoasi’ieda Yaubada ’inega. 3 Mosese ena luvineavo Yaubada ’inega
ge adi fata be ina givelua’uda ilivu luveifana adi viaqa ’idiega. Ita’a ge
ada fata be luvine diavona kana ’abibodedi, mana ’wafi ena nuanua
ka’abibodedi ’inega ita’a dawalilida. Ta Yaubada ena nuenuega mali ’eda
give’ifoqeyea ada ’etoyavua weaqina. ’Inega Natu Otaqina vetunei mai
bwa’obwa’oya ta vetomotau ita’a ’idewani. Ta ita’a me eda luveifana,
ta tauna ge taha ena luveifamo. ’Inega Yaubada Natuna vegubayea
eda luveifana weaqina, ta ba’e ’inega luveifana ena vetoluvine ’idaya
luveawalia.

4 [w] Yaubada ba’e yani diavona viaqia be yaqisa ena nuanua ena luvine
weaqina ana aqiaqi na’ifoqe. Ta ba’e yani~nana na’ifoqe tomeqabu
Yaubada Niboanina ena nuanua iviaviaqia ’idia, ta ge luveifana ana
toviaqayavo ’idia. 5 Tomeqabu viaqa luveifana ’abi’abiluvinedi taudi
tuta qabuna yani luveifana weaqina inuanua, ta tomeqabu Niboana
Gwalagwalana ni’a ’abi’abiluvinedi, e taudi tuta qabuna inuanua yani
aqiaqina weaqina, ta ba’e ’inega Yaubada Niboanina igiveqaiawea. 6 Ta
’eguma viaqa luveluveifadi emi nuanua i’abi’abiluvinea, ’inega ge ami
fata ona toa~vataya Yaubada maega. Ta ’eguma Yaubada Niboanina
’abi’abiluvinemi, e ’inega ana ve’ia toadaumwala be wese yawai vataya
Yaubada maega ona lobea. 7 Nuanuagu egu vona ena givesimatalia ’imia,
mana tomotau edi viaqa luveifana ’idiega tuta qabuna Yaubada iveaviea,
ta ge taha tuta ena luvine ida matayagea, ta wese tuta maimai ’idia ge
ina matayagei. 8 Ba’e ’iuna ’inega tomeqabu taudi nawale viaqa luveifana
ena luvine ’ayanaya itoatoa ge adi fata be Yaubada ina giveqaiawei.

9 [x] Ta omi’a ge oda toatoa viaqa luveifana ena ’abiluvine ’ayanaya.
Vonahaqiaqi, omi’a Niboana ena ’abiluvine ’ayanaya otoatoa ’eguma
Yaubada Niboanina ni’a o’ewea ta giwalimia ’eno’eno. ’Inega ona
nuave’avinia ’eguma taha toga Keliso Niboanina ’inaya ge da’eno’eno,
e ’inega tomotau~nana ge wese Keliso ena tomotau. 10 [y] Vonahaqiaqi,
nawale ’wafimi ina ’aliga emi luveifana ’inega. Ta ’eguma Keliso
Niboanina ’imia toatoa ’inega niboanimi ge wese na’aliga, mana omi’a
ni’a ovetunutunuqa Yaubada matanaya. 11 Yaubada Niboanina Ieisu
giveya’itotoya ’aligega, ta ba’e Niboana~nana ’imia toatoa. Vonahaqiaqi,
’wafimi yani ’ali’aligina, ta Yaubada ba’e Niboana~nana ’inega ’wafimi
nawale nagiveyawaha ’eviviedi ’idewani lova Keliso giveya’itotoya
’aligega.

---

[w] **8:4** Gal 5:16,25 [x] **8:9** 1Kol 3:16; 12:3 [y] **8:10** Gal 2:20

12 ’Inega taigwavo be novugwavo, omi’a ge ami luaqiaqi be tola’ai
’wafimi ena nuanua nakeiemi be ona viaqidi, ta ’esi Yaubada Niboanina
ena nuanua ona viaviaqidi. 13 [z] Mana ’eguma ’wafimi ena nuanua ona
’abibodea ’inega ona veilaqe vataya. Ta ’eguma Niboana Gwalagwalana
ena waiwaiega ’wafimi ena nuanuayavo luveifadi ona nogedi, e ’inega
ona toa vataya Yaubada maega, 14 mana tomeqabu Yaubada Niboanina
vavanugwetedi e taudi Yaubada natunavo.
15 [a] [b] Omi’a Yaubada Niboanina ni’a o’ewea, ta ba’e Niboani~nana ge
ana fata nayoqona ’eviviemi kavona tofewa kavovo ’idewani, ta wese ge
ana fata nagivemwaninivemi. Ta ’esi ba’e Niboani~nana ’inega Yaubada
ni’a fayayemi natunavo ’idewani, ta ena susu gamonaya otoatoa, ’inega
ona voneaya, “Tamagu, o’a Tama otaqigu!” 16 [c] Mana Yaubada Niboanina
Gwalagwalana vonavona giwali otaqidaya vonahaqiaqi ita’a natunavo.
17 E ’inega yani qabuna ’eno’eno vatayadi ’inaya i’eno’eno kana ’ewedi,
mana ita’a natunavo. ’Inega yani diavona Yaubada Keliso ni’a neia, e ita’a
wese nawale naneida. Ta ’eguma nuanuada yani qabuna aqiaqi otaqidi
kana lobedi Yaubada ’inega, e ’inega nugweta wese Keliso ena veilaqe
visiqina kana vebaea ’idewani tauna ni’a vebaea.

Tuta maimai ana aqiaqi otaqa kana ’itea

18 Ta ba’itagana visiqa diavona kavevebaedi ge kana giveleleqedi
Yaubada ena aqiaqi otaqa maega, mana tuta maimai ’inaya Yaubada
ena aqiaqi otaqa nave’ifoqeyea ’idaya, ta ba’e aqiaqi~nana visiqa
diavona veqidua va’inedi. 19 Vonahaqiaqi, kuyavata qabuna me edi
’iva’ava’ata iba’eba’e Yaubada ena simana ’ifoqe yani taha weaqina,
mana ba’e simana~nana ’inega ina alamani aqiaqiea tomeqabu Yaubada
natu otaqinavo. 20-21 [d] Mana kuyavata qabudi Yaubada ena nuanua
ana ’etofwafwa weaqidi ge ida lobei ’inega iveyani kavokavovo. Ta
ge taudiega edi nuenuega ida veyani kavokavovo, ta ’esi Yaubada ena
nuanua ’inega, mana Yaubada nuanuana kuyavata~dina ina lu’ita vane
’inaya adi yoqona ana ’ewa yavula weaqina, ’inega ge wese ina ’aliga nage
ina davula. Ta ’abibodanaya Yaubada nave’ifoqeyedi ’etoyavua aqiaqi
otaqina ’inaya natunavo maega. 22 Mana ni’a kahalamania lova ’inega be
ana laba ba’e ’itagana kuyavata qabudi ihidaida’alo’alolo kavona be vivine
visiqa ivevebaea edi venatuna ’inaya. 23 [e] Ta wese ita’a tovetumaqana
nuadega kaidaida’alo’alolo ada ’etoyavua weaqina. Vonahaqiaqi, Niboana
Gwalagwalana ni’a ka’ewea Yaubada ena nei kavovo ’inega, ta ba’e
nei~nana ’inega Yaubada ena veyoluba ni’a kalutonovia, ta ena veyoluba
qabuna nawale ge kada ’ewa aqiaqiei, mana tuta maimai ’inaya Yaubada

---

[z] **8:13** Gal 6:8; Kol 3:5 [a] **8:15** 2Tim 1:7; Mk 14:36 [b] **8:15-17** Gal 4:5-7; Ve 21:7
[c] **8:16** 2Kol 1:22 [d] **8:20-21** Nug 3:17-19 [e] **8:23** 2Kol 5:2-4

na'awahaqiaqieda natunavo 'idewani, mana ni'a fayayeda. Ta omo'e
tuta~nana 'inaya ena aqiaqi otaqa qabuna kana 'ita lobea. Ta wese
ni'a vona fofofoleda omo'e tuta~nana 'inaya 'wafi vauvauna naneida,
ta 'wafi~nana ge ena vekofekofemo be wese ge ena 'aligamo. 24 Ita'a
Yaubada ni'a 'etoyavuida, 'inega me eda nuave'avina kalulu'ita vane eda
toa yavuyavuina weaqina. Mana yavui~nana 'eguma ni'a kada 'ewea,
e 'inega ge ana aqiaqimo be kana ba'eba'e yavui~nana weaqina. 25 Ta
'esi 'eguma taha yani weaqina kalulu'ita vane, ta yani~nana nawale ge
kada 'ewei, e 'inega ge kana lua'u ta 'esi me eda bibitaqo kana ba'eba'e
yani~nana weaqina.
26 Ta wese 'idewani tuta~nana niboanida idawalili, e 'inega Niboana
Gwalagwalana iuiuleda, mana ita'a ge kada alamania ma'oda kana venoqi
'aiqa. 'Inega Niboani~nana ge vona 'inega davevenoqi weaqida, ta 'esi
ena ida'alo'alolo 'inega vevenoqi weaqida. 27 *f* Yaubada ita'a tomotau
eda nuanua qabuna giwalidaya ni'a alamani aqiaqiedi, ta wese Niboana
Gwalagwalana ena nuanua alahalamania, mana Niboana~nana vevenoqi
ita'a tovetumaqana weaqida Yaubada ena nuanua 'inega.
28 *g* Ta ni'a kahalamania vaina tuta yani aqiaqina i'ifo'ifoqe ta vaina
tuta yani luveifana i'ifo'ifoqe tomotau 'idaya, ta Yaubada ana fata ba'e
yani diavona navefewedi be 'inega vuaqa aqiaqina ina 'ifoqe 'idiega.
Yaubada ba'e yani~nana naviaqia tomeqabu iveveyolubea 'idia. Ba'e
tomotau diavona Yaubada ena nuenuega ni'a venua'ivinedi, be ena
nuanuayavo ina viaqidi. 29 *h* Yaubada tomotau diavona madualamanidi,
ta wese ena nuanua 'inega maduvenua'ivinedi be ina veilivu
Natuna ena ilivu 'idewani, be yaqisa Natuna Ieisu nave'unutau ta
vevenua'ivini~dina kavona tainavo be novunavo 'idewani. 30 Ta Yaubada
taudi vevenua'ivini~dina wese gabedi ina mai 'inaya. Ta gaba~nana
'abibodanaya wese 'awatunutunuqedi, 'inega taudina wese vona fofofoledi
ena aqiaqi otaqa ina 'ita lobea tauna 'inaya.

Ge taha yani ana fata naha'usi'ieda Yaubada ena veyoluba 'inega

31 *i* Ta egu vona diavona adi alamani aqiaqi ba'e: 'Eguma ita'a Yaubada
maega ni'a kave'aidega, e 'inega ge taha toga nage ge taha yani ana
fata be navewaiwai va'ineda. 32 Yaubada Natu Otaqina ge davegagalei,
ta 'esi ve'ineiea ana aviayavo nimadia ta iluve'aligia eda luveifana
sabi 'ewa yavulidi. Ta 'eguma Yaubada ba'e yani~nana viaqia ita'a eda
veaqiaqi weaqina, e 'inega kana alamani aqiaqiea wese yani qabuna
nanei kavovoda eda toa aqiaqina weaqina. 33 *j* Ta 'eguma vaina tomotau
Yaubada matanaya ina tovolo ta ina ve'eweda eda luveifana weaqina,

---

[f] **8:27** Same 139:1 [g] **8:28** Efe 1:11 [h] **8:29** Kol 1:18; Ibe 1:6 [i] **8:31** Same 118:6
[j] **8:33** Ais 50:8-9

’inega Yaubada edi ve’ewayavo ge wese na’awahaqiaqiedi. Vonahaqiaqi,
ita’a qabuda Yaubada ena luvine ni’a kabwegea, ta Yaubada ena
nuakolokoloyega ni’a ’awatunutunuqeda. 34 ’Inega ge taha toga ana fata
be navonaya, “Yaubada ena tomotauyavo luvematasabu ina ’ewea.” Ta
wese Ieisu Keliso ge ’idewani navona ’aiqa, mana tauna weaqida ’aliga,
ta Yaubada giveyawaha ’eviviea weaqida, ta ba’e ’itagana Tamana ana
’ataqia toatoa, ta vevenoqi weaqida. 35 ’Inega ge taha toga nage ge taha
yani ana fata be naha’usi’ieda Keliso ena veyoluba ’inega, mana Ieisu ge
wese nanogeda ’eguma vita kana lobedi. Ta wese ge nanogeda ’eguma
tomotau ina vevoalaneda. Ta wese ge nanogeda tuta~nana botana
navunuqida. Ta wese ge nanogeda ’eguma ge ada kalekomo. Ta wese
ge nanogeda tuta~nana veilaqe taha taha kalobelobedi. Ta wese ge
nanogeda ’eguma tomotau ivevevonavona sabi luve’aligida. Vonahaqiaqi,
ba’e yani diavona kana vebaedi, 36 [k] mana Buki Nugwenugweina vonaya,

“Keliso, o’a au wawa weaqina
tuta qabuna a’ali’aliga ’waqi.
Ima’a kavonaya sifi
aba’eba’e ema ’aliga weaqina.”

37 Vonahaqiaqi, ge taha tola’ai ’eguma ba’e vita diavona kana lobedi ta
kana vebaedi, mana Keliso veveyolubeda, ta tauna ’inega ada fata be yani
diavona kana vewaiwai va’inedi.

38 Ta yahalamani aqiaqiea vonigo ge taha yani ana fata be Keliso ena
veyoluba ’inega naha’usi’ieda. Ge taha tola’ai ’eguma ’ali’aligida nage
mayawaida katoatoa. Ta wese taudi tovale’ewa luveluveifadi be toluvine
waiwaidi bwa’obwa’o be mahala nuaninaya itoatoa, ge adi fata be ina
vetoasi’ieda Keliso ena veyoluba ’inega. Ta niboana luveluveifadi ge wese
adi fata ina vetoasi’ieda Keliso ena veyoluba ’inega. Ta wese egu nuanua
ba’itagana be ’ibe weaqina ge ana fata navetoasi’iegu Keliso ena veyoluba
’inega. Ba’e yani diavona ge adi fata be ina a’usi’ieda Keliso ena veyoluba
’inega. 39 Ta wese ge taha yani mahala debanaya nage bwa’obwa’o ’aya
otaqinaya adi fata be Yaubada ’inega ina vetoasi’ieda. ’Inega ge taha
yani kuyavata qabuna ’inega ana fata be ina vetoasi’ieda Yaubada ena
veyoluba ’inega. Ta ba’e veyoluba~nana Yaubada ve’ifoqeyea ’idaya eda
Kaiwabu Ieisu Keliso ena viaqayavo ’idiega.

Me Diu ta Yaubada weaqidi

9 1 Nuanuagu ena vonemi ma’oda egu tomotauyavo me Diu Yaubada
inoga ’aiqei. Ta egu vona ba’e vonahaqiaqi mana Niboana
Gwalagwalana vona diavona ’awahaqiaqiedi, ’inega ge wese ’wamomo
eda lutonovia Yaubada matanaya vona diavona weaqidi. Ta ge eda

---

[k] **8:36** Same 44:22

u'au'ava, mana ya'a Keliso maega ni'a ave'aidega. **2-3** [l] Ya'a giwaliguya
yanuavita qiduana ta tuta qabuna yadoudou egu tomotauyavo weaqidi,
taudi taigwavo be novugwavo me Diu. Ta 'eguma Yaubada davetoasi'iegu
Keliso 'inega be vetoasi'i~nana 'inega me Diu 'etoyavua ida lobea, e
'inega egu nuanua 'idewani Yaubada naviaqia egu tomotauyavo adi
iula weaqina. **4** [m] Vonahaqiaqi, egu tomotauyavo me Diu Yaubada
ena nuenuega venua'ivinedi natu otaqinavo. Ta ena simatala aqiaqi
otaqina ve'ita 'ifoqeyea 'idia. Ta awafela viaqia taudi maega, ta wese
ena luvineavo neidi. Taudi adi luaqiaqi be ina awatuboya Vanue
Gwalagwalana 'inaya, ta wese ena vona fofofola aqiaqi otaqidi ni'a
i'ewedi. **5** Tubudiavo 'idewani Ebelamo be Aisake ta wese Iakobo taudi
Yaubada ena tomotauyavo 'ena'ena'idi. Ta wese Keliso tauna Diu 'olotona,
mana me Diu edi gade 'inega vi'oi. Keliso~nana tauna Yaubada, ta tauna
kuyavata qabuna luviluvinedi, ta luaqiaqiea be tuta qabuna ana awatubo
'eno'eno vatayana nalobelobea tomotau 'idega! Vonahaqiaqi, eda nuanua
'idewani.

6 Vonahaqiaqi, egu tomotauyavo me Diu 'idiega vaina Keliso ge ida
'awahaqiaqiea. 'Inega ma'oda, nage Yaubada ena vona fofofolayavo
Ebelamo ta tubunavo 'idia ge ana fata be dave'ifoqeyedi? Ta ge wese
'idewani ona nuanua 'aiqa, mana tomotau ivi'oi me Diu edi gade
gamonaya vaidi ge wese Yaubada ena tomotauyavo. **7** [n] Ta wese 'idewani
vaina me Diu ivonaya, "Ima'a Ebelamo tubunavo, 'inega ima'a wese
natu otaqinavo!" Ta gebu, mana Buki Nugwenugweina 'inaya Yaubada
Ebelamo voneaya, "Tubumwavo natuhu Aisake namo 'inega ina 'ifoqe, e
taudi 'idewani natu otaqimwavo." **8** [o] Egu vona ana alamani ba'e: Ebelamo
tubunavo ena gadeyega i'ifoqe vaidi ge Yaubada natunavo. Vonahaqiaqi,
tomeqabu Yaubada ena vona fofofola 'inega i'ifoqe, e taudi Ebelamo
natunavo. **9** [p] Mana Yaubada vona fofofola Ebelamo 'inaya vonaya, "Omo'e
ya'wala~nana 'inaya ena 'evivi ena mai 'imia, ta tuta~nana 'inaya
moqaneu Sela natuhu me'olotona ina venatunea."

10 Ta ba'e gwama~nana 'aqegigida Aisake. Ta tuta~nana ni'a vekilakai
'inega Libeka[q] vaqidi, ta natunavo didilualua ivenatunedi. **11-12** [r] Libeka
natudiavo didilualua Iso be Iakobo nawale ge ida venatunedi, 'inega
gogama diavona ge taha yani aqiaqina nage luveifana ida viaqi, ta
nugweta Libeka vale i'ewea Yaubada 'inega vonedia, "Nawale natumi
'unutauna ena gadeyavo ina vetofewa keke'ina ena gadeyavo 'idia." Ba'e
vale~nana 'inega kana alamani aqiaqiea Yaubada ena venua'ivina ge
daviaqia tomotau edi fewa aqiaqina nage luveifana 'idiega, ta 'esi tauna

---

[l] **9:3** 'Ifo 32:32 [m] **9:4** 'Ifo 4:22; Luve 7:6; 14:1-2; Lom 3:2; 8:15 [n] **9:7** Nug 21:12
[o] **9:8** Gal 4:23 [p] **9:9** Nug 18:10,14 [q] **9:10** Libeka *"Rebecca"* taudi Aisake moqanena, ta lawadi Litieli. Libeka dina natudiavo didilualua Iso be Iakobo. [r] **9:11-12** Nug 25:23

ena nuanua ’inega. **13** [s] Mana Buki Nugwenugweina ’inaya Yaubada
vonaya, “Keke’ina Iakobo yaveyoluba aqiaqiea, ta ’abiboda ’unutauna Iso.”
14 ’Inega nage taha toga ’imiega una vonaya, “Yaubada ena venua’ivina
ge tunutunuqina!” Ta yavonemi, ge wese ’idewani ona nuanua ’aiqa, **15** [t]
mana Yaubada Mosese voneaya,

“Tomeqabu ya’a egu venua’ivina
’inega nuanuagu
be ena nuakolokoloyedi,
e taudi ena nuakolokoloyedi.
Ta tomeqabu ya’a egu venua’ivina
’inega nuanuagu be ena iuledi,
e taudi ena iuledi.”

16 [u] ’Inega Yaubada ena vona fofofola adi ’ewa ge ita’a eda yani. Ge ada
fata taudega eda venua’ivina ’inega kana ’ewedi, nage eda vetafe’wa
waiwai ’inega ada fata kana ’ewedi, ta ’esi Yaubada ena nuakolokolo
veve’itayea taudi vevenua’ivinidi ’idia.
17 [v] Mana Buki Nugwenugweina ’inaya Yaubada Mosese ’inega me Itifita
edi kini Felo ’inaya vonaya, “Ni’a yavenua’ivineu be una vetoluvine ta egu
waiwai ena ve’itayea ’iuyega, be yaqisa agu wawa Valena nayawala tomotau
qabudi di’we taha taha ’idia.” **18** ’Inega o’itei, tomeqabu Yaubada nuanuana
nanuakolokoloyedi, e ’inega nuakolokoloyedi, ta wese tomeqabu nuanuana
nagivedeba ’i’wanidi, e ’inega givedeba ’i’wanidi ’idewani kini Felo.

Yaubada ena gamosoala be ena nuakolokolo

19 ’Inega nage taha toga ’imiega navonaya, “Yaubada taunega tomotau
venua’ivineda be ma’oda kana toa ’aiqa. ’Inega tola’ai weaqina Yaubada
tomotau veve’ewedi edi deba ’i’wana weaqina, mana ana ’ita kavona
tovedeba ’i’wana diavona lova Yaubada ena venua’ivina ’inega ivedeba
’i’wana, ’inega ena nuanua iviaviaqia, waisa?” **20** [w] Ta ge wese ’idewani
ona vona ’aiqa! Mana ge daluaqiaqieda be ita’a tomotau Yaubada kana
lugwaeyei! Ita’a tomotau Yaubada ena ’iva’ava’ata. ’Inega nage ita’a ada
fata be To’iva’ava’ata~nana kana voneaya, “Tola’ai weaqina ba’e ’idewani
uviaqa ’aiqegu?” **21** [x] Ba’e vona diavona ena givesimatalia ’imia ’ulena ana
viaqa ’inega. Tuta~nana ’ulena ana toviaqa ’ulena ’abi’abia bwa’obwa’o
bwedibwedinega, e ’inega luaqiaqiea be bwa’obwa’o~nana ’inega tauna
ena nuenuega ’ulena taha ana ’ita aqiaqina sagali weaqina naviaqia, ta
wese taha ’ulena ’aubena kavokavovo weaqina naviaqia.
22 Yaubada luaqiaqiea be tauna ena nuanua ’inega ena luvine be wese
ena waiwai nave’ifoqeyea tomotau luveifadi adi luvematasabu weaqina.

---

[s] **9:13** Mal 1:2-3 [t] **9:15** ’Ifo 33:19 [u] **9:16** Efe 2:8 [v] **9:17** ’Ifo 9:16 [w] **9:20** Ais 29:16; 45:9 [x] **9:21** Iel 18:6

Ta wese Yaubada ena nuanua ’inega ana fata toluveifadi nabibitaqodi.
Vonahaqiaqi, adi luaqiaqi be luvematasabu ina lobea lukwayavonega, ta
tua Yaubada me ena bibitaqo ba’eba’eyedi. **23** Ta wese Yaubada nuanuana
ena aqiaqi otaqa nave’ita ’ifoqeyea ena tomotauyavo vevenua’ivinidi
’idia, ta ba’e ’inega ena nuakolokolo ina alamani aqiaqiea, mana Yaubada
tuta lova ’inega ’iva’ava’aidi ena nuanua ’inega be yaqisa mahalaya ina
toa ana ’ataqia. **24** ’Inega ba’e yani diavona ina ’ifoqe ena tomotauyavo
vevenua’ivinidi ’idia, ita’a me Diu ta wese taudi mali qabu ’idia.
25 [y] Yaubada ena vona ba’e taudi mali qabu weaqidi kana ’itea ena
tovesimasimana Osea ena vona ’inega vonaya,
“Tomeqabu taudi lova
ge egu tomotauyavo,
ba’itagana ena gabedi
egu tomotauyavo.
Ta tomeqabu taudi lova
ge eda veyolubedi,
e ba’itagana taudi wese
ena veyolubedi.”
26 [z] Ta wese Osea vonaya,
“Lova taha di’we ’inaya yavonedia,
‘Omi’a ge egu tomotauyavo.’
Ta ba’itagana
omo’e di’we~nana ’inaya navonedia,
‘Omi’a Yaubada mayawaina
ta Toatoa Vatayana natunavo.’ ”
27 [a] Ta me Isileli weaqidi Yaubada ena tovesimasimana Aisea ’enana
waiwainega simana ’ifoqe vonaya,
“Vonahaqiaqi,
me Isileli adi qabu
kavona gelasa balabalaya ’idewani,
ta ’idiega ’evisa dimo
Yaubada na’etoyavuidi,
28 mana eda Kaiwabu
ena luvine ’ebelu’ovoa
nave’ifoqeyea di’we~nana
ana totoayavo ’idia
ta lukwayavonega naluveawalidi
lova ena vona ’idewani.”
29 [b] Ta wese Aisea ba’e yani~nana weaqina vonaya,
“Lova eda Kaiwabu Tovewaiwai

---

[y] **9:25** Ose 2:23 [z] **9:26** Ose 1:10 [a] **9:27-28** Ais 10:22-23 [b] **9:29** Ais 1:9

’evisa~damo awafeleda
be mayawaida katoa.
Ta ’eguma gebu,
e ’inega qabuda daluvegwamumuida
kavona me Sodoma
be me Gomola ’idewani.”

Me Isileli Ieisu Valena inogea

30 Egu vona diavona ’idiega yani qabuna ni’a yave’itemi Yaubada ena
venua’ivina taudi me Diu weaqidi. ’Inega egu vona ’ebelu’ovoa ba’e
yani~nana weaqina ona noqolia. Taudi mali qabu ge taha ’eda’eda ida
salia sabi veaqiaqi Yaubada matanaya, ta tua edi vetumaqana ’inega
ivetunutunuqa matanaya. 31 Ta ’esi me Diu ivetafe’wa waiwai luvine ana
’abiboda ’inaya, be vonigo ida vetunutunuqa Yaubada matanaya, ta ge
adi fata be ida vetunutunuqa matanaya luvine ana ’abiboda ’inega. 32 [c]
Ta ivetafe’wa ’wayoqa, mana ge nuanuadi ina vetunutunuqa vetumaqana
’inega, ta ’esi nuanuadi edi fewa luvine weaqina ’inega ina vetunutunuqa
Yaubada matanaya. Ta edi noga ’inega kavona be ’aqedi ida ’evetufei
dabo ’inaya ta ida be’u. 33 [d] Vonahaqiaqi, ba’e yani~nana weaqina Aisea
vonaya,
“Onoqoli,
Ielusalema ’inaya
dabo ena a’uya,
ta tauna dabo~nana ’inaya
tomotau ’aqedi ina vetufedi
ta ina be’u.
Ta aiqabu dabo~nana
ina vetumaqanea,
e ge wese ina nuavita,
mana tola’ai Yaubada lova
vona fofofoledi ana aqiaqi
ina ’itea.”

’Etoyavua tomotau qabudi weaqidi

10 1 Taigwavo be novugwavo, nuanuagu qiduana egu tomotauyavo
me Diu qabudi ’etoyavua ina lobea, ’inega yavevenoqi waiwai
Yaubada ’inaya ’etoyavua~nana weaqina. 2 Edi awafela waiwaina
Yaubada ana alamani weaqina ni’a yahalamani aqiaqiea. Ta Yaubada
ena nuanua taudi weaqidi ge ida alamania, ’inega itauya gei, 3 mana
Yaubada ena ’eda’eda tomotau eda vetunutunuqa matanaya weaqina

---

[c] **9:32** Ais 8:14 [d] **9:33** Ais 8:14; 28:16; 1Fit 2:6

ge ida ’awahaqiaqiea. ’Inega taudi edi nuenuega nuanuadi ina
vetunutunuqa Yaubada matanaya luvine ana matayaga ’inega. Ta ba’e
’inega Yaubada ena ’eda vetunutunuqa weaqina ivakesiea. 4 Vonahaqiaqi,
ni’a kahalamania ba’e ’itagana tomotau ge daluaqiaqiedi be luvine
ina ’abibodedi edi vetunutunuqa Yaubada matanaya weaqina, mana
Keliso luvine ana ’abiboda givelua’uya ena ’aliga ’inega. E ’inega aiqabu
ivetumaqanea ni’a ivetunutunuqa Yaubada matanaya.
5 [e] Eda vetunutunuqa Yaubada matanaya luvine ana ’abiboda ’inega
weaqina Mosese ba’e ’idewani vona ’aiqa vonaya, “Tomeqabu luvine
qabudi ina ’abibodedi, e taudi luvine diavona ’idiega yawai vataya ina
lobea.” 6 [f] Ta vetunutunuqa Yaubada matanaya vetumaqana Keliso ’inega
weaqina Buki Nugwenugweina vonaya, “Tau’uyega ge una voneuya, ‘Ana
’ita be taha toga navane mahalaya.’ ” (Be Keliso na’ebe’ewei nawebui
miea ada ’etoyavua weaqina.) 7 Ta wese Buki~nana vonaya, “Tau’uyega
ge una voneuya, ‘Togama nawebui bwa’obwa’o ’aya otaqinaya?’ ” (Be
vonigo Ieisu na’ebe’ewei namiea to’aliga edi di’we ’inega.) Ba’e ’idewani
ge kana nuanua ’aiqa, mana Keliso ni’a webui mai sabi ’etoyavuida, ta
wese ni’a ya’itoto ’evivi ’aligega. 8 Ta ’esi ’eguma taha toga Keliso ni’a
vetumaqanea, e ’inega ana fata be Buki Nugwenugweina ena vona
navetutumea navonaya, “’Etoyavua vetumaqana ’inega Valena tomotau
ni’a vadi’wedi’wedi, ta Vale~nana sofadiega ni’a ivonavonayea ta wese
giwalidia ni’a ’eno’eno.” E ba’e Vale~nana vetumaqana Ieisu Keliso ’inaya
weaqina ni’a asimasimana ’ifoqeyea tomotau ’idia.
9 Ta Vale~nana ana alamani ba’e: ’Eguma tomotau matadia ’awauyega
una simana ’ifoqe vonigo Ieisu tauna eu Kaiwabu, ta wese ’eguma
giwaliuyega una vetumaqana vonigo Yaubada Ieisu giveya’itotoya
’aligega, e ’inega Yaubada na’etoyavuiu. 10 Mana eu vetumaqana giwaliuya
’inega una vetunutunuqa Yaubada matanaya, ta eu simana ’ifoqe ’inega
’etoyavua una lobea. 11 [g] ’Idewani Buki Nugwenugweina Keliso weaqina
vonedaya, “Togama vevetumaqana ’inaya, e tauna ena vetumaqana
vuaqina ge wese na’ita ’avei, mana Yaubada ena vona fofofola adi aqiaqi
na’ifoqe ’inaya.” 12 [h] Vonahaqiaqi, taudi me Diu ta wese mali qabu ge
ida vedumaduma matanaya, mana eda Kaiwabu ’aidegana. Ta aiqabu
ina venoqiea iula weaqina e ’inega ena veyoluba aqiaqi otaqina nanei
kavovodi, 13 [i] mana Buki Nugwenugweina ana to’wayavi taha ’idiega
ana wawa Ioeli vonaya, “Aiqabu ina venoqi Kaiwabu ana wawa ’inega
’etoyavua ina lobea.”
14 Ta ma’oda, nage me Diu adi fata be Ieisu ina venoqiea ’etoyavua
weaqina ’eguma ge ida vetumaqanea? Gebu, ge adi fata. Ta ma’oda,

---

[e] **10:5** Luvi 18:5 [f] **10:6-9** Luve 30:12-14 [g] **10:11** Ais 28:16 [h] **10:12** Via 15:9
[i] **10:13** Ioe 2:32

nage adi fata be ina vetumaqanea ’eguma Valena ge ida noqolia? Gebu,
ge adi fata. Ta wese ma’oda, nage adi fata be Vale~nana ina noqolia
’eguma ge taha toga nalugaihiea ’idia? Gebu, ge adi fata. **15** [j] Ta ma’oda,
nage ana fata be taha tolugaihi natauya ’idia be Vale~nana naneidi
’eguma Yaubada ge taha tolugaihi davetunei? Gebu, ge ana fata! E ba’e
yani~nana weaqina Buki Nugwenugweina vonayea, “Vonahaqiaqi, ana
tolugaihi edi mai yani aqiaqi otaqina.” **16** [k] Vonahaqiaqi, Vale~nana
mai me Diu ’idia ta vaidi ge ida ’awahaqiaqiea, mana Yaubada ena
tovesimasimana Aisea wese vonayea,

“Kaiwabu,
ana ’ita kavona
ema lugaihi Vale~nana weaqina
tomotau ’evisa dimo ivetumaqanea.”

17 ’Inega kahalamania, Keliso Valena ana lugaihi ’inega tomotau edi
vetumaqana i’ewe’ewea, ta ba’e Vale~nana mai Yaubada ena tolugaihiavo
’idiega.

18 [l] Nage taha toga ’imiega navonaya, “Ta ma’oda me Diu weaqidi, nage
taudi Ieisu Valena ge ida noqolia?” Ta yavona aqiaqiemi, ni’a inoqolia
mana Buki Nugwenugweina vonaya,

“Tolugaihi edi simana
ni’a yawala tomotau qabudi ’idia,
ta vona diavona ni’a i’ifoqe
di’we taha taha ’idia.”

19 [m] Ta nage wese taha toga navonaya,

“Nage me Diu nuadi ge da’eqa’u aqiaqiea
Vale~nana weaqina?”

Ta yavona aqiaqiemi, nuadi ni’a ’eqa’uya, mana Yaubada Mosese ena tuta
’inaya me Diu weaqidi vonaya,

“Me Diu edi ve’ifi’ifi ena give’ena’ia
egu veyoluba ’inega taudi ge me Diu ’idia,
ta wese me Diu ena givegamosoalidi
egu veyoluba ’inega
taudi ge me Diu ’idia,
mana me Diu ivonaya be
taudi ge me Diu tovekwavakwava.”

20 [n] Ta wese Aisea me ena giwalifatu Yaubada ena vona taudi ge me Diu
weaqidi vonaya,

“Tomeqabu ge ida sali dadana weaqigu,
e taudina ina lobegu.

---

[j] **10:15** Ais 52:7 [k] **10:16** Ais 53:1 [l] **10:18** Same 19:4 [m] **10:19** Luve 32:21
[n] **10:20** Ais 65:1

Ta wese tomeqabu ge ida venoqiegu
iula weaqina,
e taudi 'idia ena ve'ifoqeyegu."
21 [o] Ta me Diu weaqidi Yaubada vonaya,
"Tuta kuena nuanuagu be
ena 'ebe'ewedi ina mai 'iguya,
ta taudi ge ida matayagegu
ta wese egu nuanua taudi weaqidi inogea."

Yaubada ena nuakolokolo me Diu weaqidi

11 1 [p] 'Inega ena vetala'aiemi, nage Yaubada ena tomotau me Diu
ni'a nogedi? Gebu'e otaqa! Ona nuave'avinia ya'a taugu wese Diu
'olotogu, ta ya'a Ebelamo tubuna ta wese Beniamina ena gade 'inega, ta
Yaubada ge danogegu.
2 Vonahaqiaqi, Yaubada tuta ana 'ebeve'ale 'inaya ena tomotauyavo
maduvenua'ivinedi 'etoyavua weaqina, 'inega ba'e 'itagana ge
wese danogedi. Buki Nugwenugweina ena vona ba'e weaqina ona
nuave'avinidi tuta~nana Yaubada ena tovesimasimana Ilaitia me Diu
weaqidi vetalabudabuda Yaubada 'inaya vonaya, 3 [q] "Kaiwabu, eu
tovesimasimanayavo qabudi ni'a iluve'aligidi, ta eu 'ebevegubayavo
ibwega yavuledi. Ta ya'a eu tovesimasimana agu 'aidegamo yatoatoa, ta
ba'e 'itagana nuanuadi ya'a wese ina luve'aligigu." 4 [r] Ta ona nuave'avinia
Yaubada ba'e 'idewani Ilaitia ena vona ve'iea vonaya, "Ge una nuanua,
mana ya'a tomotau adi qabu seveni tausani (7,000) taudi wese ge taha
tuta ida iwa'odu tokwalui Balo[s] 'inaya ni'a yaha'udumedumedi itoatoa
weaqigu." 5 Ta ba'e 'itagana wese vaidi me Diu vevenua'ivinidi Yaubada
ena nuakolokolo 'inega 'etoyavua ni'a ilobea, mana me Diu qabudi
Yaubada ge ida nogei. 6 [t] Ta 'eguma 'etoyavua ni'a ilobea Yaubada
ena nuakolokoloyega, e 'inega ge wese taudiega edi viaqa aqiaqina
'inega. Mana 'eguma edi viaqa 'inega 'etoyavua ida lobei, e 'inega
'etoyavua~nana ge Yaubada ena nuakolokolo 'inega da'ifoqe.
7 'Inega me Diu edi toa ba'e 'idewana: Vonahaqiaqi, qabudi isalisali
waiwai Yaubada ena nuakolokolo weaqina, ta ena venua'ivina 'inega
'evisa dimo nuakolokolo~nana ilobea. Ta me Diu 'eali~dina Yaubada
nuadi 'egiveatufia, 'inega ge wese ida nuanua tauna weaqina. 8 [u] Ba'e
weaqina Buki Nugwenugweina simana vonaya,

---

[o] **10:21** Ais 65:2 [p] **11:1** 1Sam 12:22; Same 94:14; Fil 3:5 [q] **11:3** 1Kin 19:10,14
[r] **11:4** 1Kin 19:18 [s] **11:4** Tuta~nana me Isileli ilugu Kenani 'inaya, 'inega di'we nana ana totoayavo edi tokwalui Balo *"Baal"* ihiwa'odu 'inaya. 'Inega me Isileli wese ive'ale iwa'odu Balo nana 'inaya, ta Yaubada otaqa inuafania. [t] **11:6** Gal 3:18 [u] **11:8** Luve 29:4; Ais 29:10

"Yaubada me Diu nuadi giveatufidi,
ta ana laba ba'e 'itagana
matadi 'eumabodea
be 'inega ge adi fata be
'etoyavua ana 'eda ina 'itei,
ta wese teniqadi 'egibodea
'inega Yaubada ena vona
ge adi fata be ina noqoli."
9 [v] Ta wese kini Deibida ba'e yani~nana weaqina simanea, vonaya,
"Yaubada, nuanuagu nuadi
una giveatufidi edi sagali 'unena
ana qaiawa 'inega,
ta qaiawa~nana 'inega ina vonaya be
vonigo edi toa aqiaqi otaqina.
Ta qaiawa~nana 'inega kavona
taudiega ni'a isi'wedi,
mana voaladiavo ina luveafedi
ta ina kafidi.
Ta edi gagasa 'inega luvematasabu
ina lobea edi luveifana
ana 'etofwafwa 'inega.
10 Nuanuagu matadi una umea
'inega eu viaqa aqiaqidi weaqidi
ge adi fata be ina 'itedi,
ta gwavudi una givekuyuya
nakuyu veiveifa tuta qabuna
vita taha taha adi 'avala 'idiega."
11 [w] 'Inega nage ona vonaya be Yaubada ena tomotauyavo
vevenua'ivinidi ni'a ida be'u vataya edi luveifana tauna 'inaya weaqina.
Ta ge 'idewani ona nuanua 'aiqa, mana Yaubada ena viaqayavo 'idiega
nuanuana 'etoyavua ana 'eda nave'ifoqeyea taudi mali qabu 'idia. E ba'e
'inega me Diu 'etoyavua~nana ina 'itea, 'inega taudi wese nuadi na'ewea
be nuanuadi ina 'ewa aqiaqiea. **12** Ta ona nuaia, 'eguma tomotau qabudi
bwa'obwa'oya Yaubada ena veyoluba qiduana ni'a ilobea me Diu edi
luveifana ta wese edi be'u 'inega, e 'inega ona alamani aqiaqiea nawale
tuta~nana me Diu qabudi vevenua'ivinidi ina nuagivila be 'etoyavua Ieisu
'inega ina 'awahaqiaqiea, 'inega Yaubada ena veyoluba qidua va'inena
nave'ifoqeyea tomotau qabuda 'idaya.
13 Ta wese nuanuagu omi'a ge me Diu vaina yani weaqidi ena vonemi.
Yaubada ni'a venua'ivinegu be yavetovaletuyana omi'a weaqimi. Ta

---

[v] **11:9-10** Same 69:22-23 [w] **11:11** Via 13:46

ena venua'ivina weaqigu ya'awahaqiaqiea ta yavetafe'wa waiwai
weaqina, 14 mana nuanuagu qiduana taha 'eda'eda ena lobei, 'inega
taudi me Diu omi'a ge me Diu ami 'etoyavua ina 'itea, ta taudi wese ina
nua'ewa weaqina sabi 'ewana. Ta egu fewa~nana 'inega nage Yaubada
egu tomotau me Diu vaidi na'etoyavuidi. 15 Vonahaqiaqi, 'eguma me
Diu edi noga 'inega Yaubada 'etoyavua ni'a ve'ifoqeyea mali tomotau
bwa'obwa'oya 'idia, e 'inega kana alamani aqiaqiea be tuta~nana me Diu
Keliso ina 'awahaqiaqiea adi 'etoyavua weaqina, e 'inega Yaubada me Diu
wese na'awahaqiaqi 'eviviedi. 'Inega kavona ina yawaha 'evivi edi 'aliga
'inega.

16 Vonahaqiaqi, Yaubada Ebelamo givegwalea, e 'inega tubunavo qabudi
wese gwalagwaladi. Egu vona ba'e ena givesimatalia 'imia, onoqolia!
'Eguma taha toga falawa nawayavilei, ta falawa~nana 'inega dibuna
na'ewei navegubayea Yaubada weaqina, e 'inega falawa qabuna wese ni'a
vegwalagwala. Ta wese 'idewani 'aiwe, mana 'eguma 'aiwe kwalamina
gwalagwalana, e 'inega wese laqanavo gwalagwaladi. 17 [x] Vona sesebai
taha ena neimi omi'a ge me Diu weaqimi. Taudi me Diu kavona taha
'aiwe olibe vaoqaya tabotabo. Ta omi'a ge me Diu kavona muta'wa ana
olibe. 'Inega tonivaoqa vaoqa ana olibe laqana bai yavuledi, ta 'esi olibe
muta'wa laqana 'ewedi be tubwedi vaoqa~nana ana olibe 'inaya. E ba'e
'inega omi'a wese Yaubada ena vona fofofola veyoluba qiduana weaqina
Ebelamo be tubunavo 'idia ni'a o'ewea, mana omi'a vaoqa ana olibe 'inaya
ni'a otubwe, ta olibe~nana bodona 'inega emi waiwai o'ewe'ewea.

18 Vonahaqiaqi, omi'a laqa diavona baibai yavulidi oilafedi. 'Inega
yavonevonemi, ge ona nuavane ba'e ilafa~nana weaqina. Ta 'esi ona
nuave'avinia omi'a kavona 'aiwe laqana ta ge kwalamina, mana omi'a
laqana ge ami fata be kwalama ona iuledi, ta 'esi kwalama omi'a
iuiulemi. 19 'Inega nage ona vonaya, "Yaubada omo'e laqa diavona bai
yavuledi ta 'inega ima'a ni'a ailafedi." 20 Vonahaqiaqi 'idewani, ta ge
ona nuafania ba'e laqa diavona taudi me Diu Yaubada bai yavuledi,
mana ge ida vetumaqanea, ta omi'a oilafedi mana ovetumaqanea. 'Inega
ge taumiega ona nuavane weaqimi, ta 'esi ona 'itamaki aqiaqiemi be
yaqisa omi'a ge ona veilaqe me Diu 'idewani. 21 Mana 'eguma Yaubada
'aiwe~nana laqa otaqinavo ni'a bai yavuledi, e 'inega omi'a wese nabai
yavulemi 'eguma ona nogea.

22 [y] E ba'e vona sesebai~nana 'inega kana alamani aqiaqiea Yaubada
tauna Tonuakolokolo ta wese Toluvine falafalana, mana Yaubada me
Diu luvine falafalana neidi. Ta omi'a ge daluvinemi, mana ena 'eda
ami 'etoyavua weaqina o'awahaqiaqiea, 'inega nuakolokoloyemi. Ta
vonahaqiaqi, omi'a wese ana fata be naluvematasabumi 'eguma ena

---

[x] **11:17** Efe 2:11-19 [y] **11:22** Ion 15:2,4

nuakolokolo ona nogea. 23 Vonahaqiaqi, taudi me Diu ’etoyavua ana ’eda
lova ni’a inogea, ta ’eguma ina nuagivila ta ’eda~nana ina ’awahaqiaqiea,
e ’inega Yaubada natubwe ’eviviedi ’aiwe~nana ’inaya. Tauna ana fata
be ena waiwaiega ba’e yani~nana naviaqia. 24 Ana ’ita ge daluaqiaqiei
’eguma taha toga olibe muta’wa laqana nada’a yavulei ta laqa~nana
natubwea ena ’aiwe aqiaqina ’inaya. Ta vonahaqiaqi, ba’e yani~nana
Yaubada viaqia omi’a ge me Diu ’imia, mana omi’a kavona olibe muta’wa
laqana, ta ’esi tubwemi ena ’aiwe aqiaqina ’inaya. Ta ’eguma Yaubada
ba’e yani~nana ni’a viaqia omi’a weaqimi, ’inega ona alamani aqiaqiea
nuanuana qiduana me Diu natubwe ’eviviedi tauna ’inaya, mana tauna
edi ’aiwe aqiaqi.

Yaubada ena nuakolokolo tomotau qabuda weaqida

25 Egwavo omi’a ge me Diu, nuanuagu qiduana Yaubada ena viaqayavo
’ebenuavoqana me Diu weaqidi ona alamani aqiaqiedi, mana ’eguma ona
alamanidi, ’inega ge taumi weaqimi ona nuavane ta ona vonaya,

“Ima’a aqiaqi otaqima,
ta ’abiboda taudi me Diu.”

Ta nuanuagu ona alamania vonigo me Diu nawale me edi deba ’i’wana
itoatoa. Ta ba’e ’idewani ina toatoa ana laba omi’a ge me Diu ami yau
ana ’etofwafwa na’ifoqe Yaubada ena nuanua ’inega. 26 [z] Ta ba’e ’inega
me Isileli qabudi ’etoyavua ina lobea, mana Buki Nugwenugweina ’inaya
Aisea simana vonaya,

“To’etoyavua namai ima’a
me Diu ’imega,
ta tauna me Isileli
edi viaqa veifana
na’ewa yavulea ’idiega.”

27 [a] Ta wese Aisea vonaya,

“’Inega ya’a Yaubada
ena vona fofofoledi
be edi ilivu luveifana weaqina
ena nuataqodi.”

28 Vonahaqiaqi, me Diu ’ealidi nawale Vale Aqiaqina Keliso weaqina
ivevevoalanea. Ta edi noga ’inega omi’a ge me Diu oveaqiaqi otaqa, mana
Yaubada ena iula o’ewa kavovoya. Ta ona nuave’avinia me Diu taudi
Yaubada ena tomotauyavo vevenua’ivinidi. Ta wese veveyolubedi, mana
ena vona fofofolayavo i’ewedi tubudiavo Ebelamo be, Aisake ta wese
Iakobo ’idiega. 29 Ba’e ’idewani yavona ’aiqemi, mana ’eguma Yaubada
taha yani ni’a neida, nage wese ni’a venua’ivineda be tauna maega kana

---

[z] **11:26** Ais 59:20-21 [a] **11:27** Ais 27:9; Iel 31:33-34

toa, e ’inega nei kavovo~nana be gaba~nana ge wese na’ewa ’eviviedi.
30 Lova omi’a ge me Diu Yaubada ovevoalanea, ta tuta~nana me Diu
Yaubada ena nuakolokolo inogea, e ’inega omi’a nuakolokolo~nana
o’ewa kavovoya. 31 Ta ba’e ’itagana wese ’idewani taudi me Diu Yaubada
ivevoalanea. Ta nawale taha tuta ’inaya taudi wese Yaubada ena
nuakolokolo ina ’ewa kavovoya omi’a ’idewani. 32 Yaubada tomotau
qabuda awafeleda be taudega kayoqonida eda noga ’inega, be yaqisa
taunega ana fata be ena nuakolokolo nave’itayea ’idaya.

Awatubo Yaubada ’inaya

33 [b] Vonahaqiaqi,
ge taha toga ’idewani Yaubada!
Tauna ena alamani qidua otaqina be,
ena nuanua aqiaqi otaqina
ta wese ena kaikaiwabu qidua va’inena.
Ge taha toga ana fata ena luvineavo
be ena ’eda’edayavo nahalamanidi!
34 [c] ’Idewani Buki Nugwenugweina simana vonaya,
“Nage taha toga ana fata be
Yaubada ena nuanuayavo nahalamanidi?
Ta wese nage taha toga
ana fata be nalugaihia?
Ge taha toga.”
35 [d] Ta wese vonaya,
“Ge taha toga ana fata be
taha yani aqiaqi otaqina
Yaubada naneia be ’inega
Yaubada luaqiaqiea
be tomotau~nana nave’iea.”
36 [e] Ba’e vona diavona Yaubada weaqina vonahaqiaqi, mana yani qabuna
tauna ’inega i’ifoqe, ta kuyavata qabuna ena waiwai ’inega nawale
itoatoa. Ta ba’e yani diavona itoatoa ana awatubo weaqina.
’Inega Yaubada kana awatuboya
tuta vataya ’idia.
Vonahaqiaqi, eda nuanua ’idewani!

Yawaida kana awafelea Yaubada weaqina

12 1 [f] Egwavo, ni’a yave’itemi Yaubada ena nuakolokolo ’idaya
weaqina, ’inega nuanuagu qiduana ’wafimi qabuna ona vefewedi

---

[b] **11:33** Ais 55:8-9 [c] **11:34** Ais 40:13; 1Kol 2:16 [d] **11:35** Iob 41:11 [e] **11:36** 1Kol 8:6
[f] **12:1** Lom 6:11,13; 1Fit 2:5

yani qabuna aqiaqina be gwalagwalana weaqina. E ’inega taumiega
ona ve’ineiemi Yaubada ’inaya kavona guba mayawaina ’idewani, e ba’e
’inega ona giveqaiawea. Mana ’eguma taumi ona nuaia Yaubada ena
viaqa aqiaqi otaqina ’imia weaqina, e ’inega ge yani vitana weaqina
eda vevenoqiemi, waisa? 2 ’Inega bwa’obwa’o ana ilivu luveifadi ge
ona vetutumedi! Ta ’esi ona awafelemi Yaubada ’inaya be ’inega emi
nuanuayavo nagive’evaunidi, be ’inega ona vetomotau ’evau. Ta ba’e
’inega ami fata be Yaubada ena nuanua weaqimi ona alamania ta ona
viaqia. Ta wese ba’e ’inega ona alamania tola’ai aqiaqina matanaya be
’inega ona giveqaiawea. Ta wese emi ve’evau ’evivi ’inega ami fata ona
alamania ma’oda ona toa ’aiqa.

3 [g] Yaubada ena nuakolokolo ’inega yavetovaletuyana, ’inega ya’a egu
luvine ’inega omi’a ’aidega ’aidega yavonavona waiwaina ’imia: Ge taumi
emi nuanua ’inega ona a’uvaneqemi, ta ’esi ona nuanua aqiaqi tuta~nana
taumi weaqimi onuanua. Omi’a ’aidega ’aidega emi vetumaqana ni’a
o’ewea Yaubada ena nuanua ’inega, e ’inega wese ’aidega ’aidega
emi vetumaqana ana ’etofwafwa ’inega taumiega emi aqiaqina ona
’etofwafwea. 4 [h] ’Ebevetalatutula ba’e ena neimi: Ita’a tomotau ’wafida
’inaya du’u ’eala i’eno’eno, ta du’u ’aidega ’aidega me edi fewa. 5 Ta
wese Keliso ’wafina ’idewani. Ita’a tovetumaqana kavona Keliso ’wafina
du’unavo, ta ’aidega ’aidega eda fewa dumadumana be dumadumana,
’inega du’u taha taha kaveveiuiula, mana ita’a ’wafi ’aidegana.

6 [i] Yaubada ena nuakolokolo ’inega ita’a ’aidega ’aidega eda alamani
be eda waiwai neida sabi vefewadi tauna ena nuanua ’inega. Ta wese
’idewani wila’a taha taha tomotau taha taha neida. ’Inega ’eguma
Yaubada au wila’a neiu ena vona sabi simana ’ifoqeyedi, e ’inega una
simana ’ifoqeyedi ’eguma eu vetumaqana ’inega ualamani aqiaqiea
vona~nana Yaubada ’inega mai. 7 Ta ’eguma Yaubada au wila’a neiu mali
tomotau sabi iuladi, e ’inega una iula aqiaqiedi. Ta ’eguma Yaubada au
wila’a neiu ena vona ana ve’ita weaqina, e ’inega una ve’ita aqiaqiedi. 8 Ta
’eguma Yaubada vona iula ana wila’a ni’a neiu, e ’inega tomotau una vona
iuledi. Ta ’eguma Yaubada ’iwavo ana wila’a ni’a neiu, e ’inega eu kulufa
ge una vegagaledi. Ta ’eguma Yaubada vanugweta ana wila’a ni’a neiu,
e ’inega tomotau una vanugwetedi eu waiwai qabuna ’inega. Ta ’eguma
nuakolokolo ana wila’a Yaubada ni’a neiu, e ’inega me eu qaiawa tomotau
una nuakolokoloyedi.

9 Tomotau giwali otaqiuyega una veyolubedi, ta gebu u’ava ’inega.
Viaqa luveifadi una vevoalanedi, ta ’esi viaqa aqiaqi otaqidi adi viaqa una
kafi’i’ihidi. 10 [j] Ta ma emiavo ona veyoluba aqiaqiemi kavona taimiavo

---

[g] **12:3** 1Kol 12:11; Efe 4:7; Fil 2:3 [h] **12:4-5** 1Kol 12:12,27 [i] **12:6-8** 1Kol 12:4-11; 1Fit 4:10-11
[j] **12:10** 1Fit 1:22

be novumiavo oveveyolubedi ’idewani. Ta me emi awafela emiavo
ona ’amayaba aqiaqiedi, ta ’abiboda omi’a. **11** Ta ge ona vegwavu’ai
emi fewayavo ’idia, ta ’esi me emi gwavubiga aqiaqi ona vetofewa eda
Kaiwabu weaqina. **12** [k] Ona qaiawa, mana ni’a oalamani aqiaqiea Yaubada
ena nuanua aqiaqina weaqimi tuta maimai ’inaya nave’ifoqeyea ’imia,
’inega ba’e yani~nana weaqina oba’eba’e. Ta wese me emi bibitaqo ona
toa ’eguma vita taha taha ina ’ifoqe ’imia, ta ge ona lua’u venoqi Yaubada
’inaya. **13** [l] Ta ’eguma Yaubada ena tomotauyavo vaina yani weaqina ina
kusa, e ’inega ona iuledi. Ta ’eguma wagawaga imaimai, e ’inega ona
’ebe’ewedi emi vanueavo ’idia ta ona ve’ainidi be wese edi ’ebe’eno ona
’iva’ava’aia weaqidi.

14 [m] Ta ’eguma tomotau vita ina neimi mana omi’a Ieisu ana
to’abibodayavo, e ’inega ge ona vona ve’alatedi, ta ’esi ona venoqi
Yaubada ’inaya be navona veyolubedi. **15** Ta tuta~nana tomotau
iqaiqaiawa ’inega luaqiaqiemi be wese omi’a taudi maega ona qaiawa. Ta
’eguma tomotau inuanuavita, ’inega luaqiaqiemi be omi’a ona iuledi be
edi nuavita ona ’avalea taudi maega. **16** [n] Ma emiavo ona toadaumwala. Ta
ge ona nuavane taumi weaqimi, ta ’esi tomotau kavokavovo maega ona
veiaiana aqiaqi. Ta ge taumiega ona vonemia be omi’a toalamani aqiaqi.

17 [o] Ta ’eguma tomotau ina veilivu veifemi ’inega omi’a ge ona ve’iedi
ilivu veifana ’inega. Ta tuta qabuna emi ilivu ona ’itamaki aqiaqiedi be
yaqisa tomotau ina ’awahaqiaqiemi. **18** ’Inega una lumata’i’ihiu be yaqisa
ge taha luveifana nage ve’ae’aetoga ’iuyega na’ifoqe, ta ’esi una tovo
waiwai be tuta qabuna toadaumwala ilivuna una toayea tomotau qabudi
maega.

19 [p] Egwavo ye, ge taha tuta taumiega ami mebu ona ’ewa, ta ’esi
mebu~nana ona ve’ineiea Yaubada ’inaya, mana tauna taha ’aubena
’inaya toveilivu veifa naluvematasabudi. Ta ba’e weaqina Buki
Nugwenugweina simana vonaya, “Ya’a Kaiwabu mebu~nana weaqina
luaqiaqiegu be taugu ena ’ewea. Ta tomeqabu luveifana ni’a iviaqia ya’a
ena ve’iedi.” **20** [q] Buki Nugwenugweina vonaya,

“’Eguma voalau nabotana
e ’inega una ve’ainia,
ta ’eguma magana nayafaia
e ’inega una venumea.
Mana ’eguma ba’e ’idewani
una viaqia ’inaya,
e ’inega una giveiniyauyauyea
ena viaqa luveifana ’iuya weaqina.”

---

[k] **12:12** 1Te 5:16-18 [l] **12:13** Ibe 13:2 [m] **12:14** Md 5:44; 1Kol 4:12 [n] **12:16** Vos 3:7
[o] **12:17** 1Te 5:15 [p] **12:19** Luve 32:35; Md 5:39 [q] **12:20** Vos 25:21-22; Md 5:44

21 Ge una awafeleu ilivu luveifana ’idia be ina luvineu, ta ’esi una
vewaiwai va’inedi eu viaqa aqiaqi otaqidi ’idiega.

Toluvineavo edi luvine kana ’abibodedi

13 1 [r] Omi’a emi gabemaniavo ona matayagedi, mana Yaubada ena
nuanua ’inega toluvineavo bwa’obwa’oya a’udi be ina luvine. Ta
gabemaniavo qabudi Yaubada ena venua’ivina ’inega iluviluvine. 2 ’Inega
tomeqabu gabemani diavona edi luvine ge ida matayagedi, e taudi wese
Yaubada ena nuanua inogea, ta ba’e ’inega taudiega adi luvematasabu
imimiea ’idia. 3 [s] Toaqiaqidi ge edi ’iumo be toluvineavo ina mwaninivedi,
ta ’esi taudi toluveifadi ina mwaniniva ’idia, mana taudi luvine
ibwegebwegea. ’Inega ’eguma ge nuanuami toluvineavo ona mwaninivedi,
e ’inega edi nuanua ona matayagedi. Ta emi matayaga ’inega ina
’awahaqiaqiemi. 4 ’Inega toluvineavo Yaubada a’udi sabi iulami. Ta ’eguma
omi’a yani luveifana oviaviaqia ’inega luaqiaqiemi be ona mwaninivedi,
mana luvematasabu ona lobea ’idiega. Vonahaqiaqi, toluvine diavona
taudi Yaubada ena tofewayavo, ta Yaubada ana diavilavila toluveifadi
edi viaqayavo weaqina adi luvematasabu ina ve’ifoqeyea ’idia. 5 ’Inega
luaqiaqiemi be gabemaniavo ona matayagedi, mana ’eguma ge ona
matayagedi e ’inega luvematasabu ona lobea. Ta wese giwalimiega
ni’a oalamani aqiaqiea ita’a tomotau luaqiaqieda be gabemaniavo kana
matayagedi.

6 [t] Ta wese ba’e ’iu~nana ’inega ona takesi gabemani ’idia, mana
mane~nana ’inega edi tofewayavo ivevemaisidi be yaqisa fewa~nana
Yaubada ni’a neidi adi fata ina viaqia. 7 ’Inega luaqiaqiemi be ’eguma
gabemani ’idiega luvine ’eno’eno yani taha taha adi vemaisa weaqina, e
’inega ona vemaisia. ’Inega ’eguma gabemani takesi weaqina ina vonemi,
e ’inega ona vemaisia. Ta wese ’eguma takesi ina a’uya kulufa taha taha
adi maisa weaqina, e ’inega wese ona vemaisia. Ta wese luaqiaqiemi be
tomeqabu adi luaqiaqi be ’amayaba ina lobea ’imiega, e ’inega taudi ona
’amayabedi.

8 [u] Vonahaqiaqi, ami loaga qabudi ona vemaisa ’ovoidi, ta ’esi yani ta’a
mona ge wese ana fata be ona vemaisa ’ovoi, e ba’e yani~nana veyoluba
ilivuna emiavo maega. Mana ge taha toga ana fata be iana naveyoluba
va’inei ta navoneaya, “Ba’e ta’iwa, egu veyoluba ana ’ebelu’ovoa!” Ta ’esi
’eguma iau una veyoluba aqiaqiea, e ’inega Yaubada ena luvine qabudi
adi aqiaqi una ve’ifoqeyea veyoluba~nana ’inega. 9 [v] Yaubada ena luvine
vonaya, “Ge una luabu be, ge una luve’aliga be, ge una vanawala be, ge
una nuagovaqa.” Ba’e luvine diavona ta wese vaina luvine adi bwagila

---

[r] **13:1** Tai 3:1; Vos 8:15 [s] **13:3** 1Fit 2:13-14 [t] **13:6-7** Md 22:21 [u] **13:8** Md 22:39-40; Iem 2:8 [v] **13:9** ’Ifo 20:13-15,17; Luve 5:17-19,21

luvine ’aidegana ’inega vonaya, “Tomotau ona veyolubedi ’idewani taumi
oveveyolubemi!” 10 [w] Vonahaqiaqi, veyoluba ilivuna ge wese ana fata be
tomotau nagiveluveifedi, ta ’esi ilivu~nana ana viaqa ’inega Yaubada ena
nuanua ena luvine qabudi weaqidi adi aqiaqi kana ve’ifoqeyea.
11 [x] Egwavo, ba’e yani diavona ona viaqidi, mana oalamani aqiaqiea
tuta luveifana ’inaya katoatoa. ’Inega ge ona ’eno motaiva, mana ada
’etoyavua bwa’obwa’o ana visiqayavo ’inega ni’a vadi’weda. Vonahaqiaqi,
lova tuta~nana kave’ale Ieisu kavetumaqanea, e ’inega ’etoyavua~nana
ana ’aubena tufwana luluvai ’idega, ta ba’itagana ni’a mai di’wedaya.
12 [y] Tuta goyona ’inaya ilivu luveifana ana tuta nahawala ta ’etoyavua
ana ’aubena namai ’idaya, ’inega velovelovana ilivuna ’inaya ge ona toa.
Ta ’esi emi ilivu luveifadi ona nogedi ta ona veyavuledi kavona kaleko
bwavubwavudi ’idewani. Nuanuagu ilivu simasimatalidi ’idiega ona
vebaba ’idewani toveilivu aqiaqidi ivevebaba. Ta ba’e ilivu diavona ’idiega
Yaubada navabodebodemi Seitani ena nuanua luveifadi ’idiega.
13 [z] Nuanuagu kana veilivu aqiaqi be yaqisa tomotau qabudi ina ’iteda
’inega ina ’awahaqiaqieda eda ilivu simasimatalidi ’idiega. E ’inega ge
ona lugu tonuma edi toa va’auta ’idia be go’ila waiwaina ona numa
’oda’odaqa be ’inega ’unu’unumi ina luveifa. Ta wese ge ona velamo’eno
kavokavovo be, ge ona ve’ae’aetoga be, wese nuagovaqa ilivuna ’idia ge
ona awafelemi! 14 [a] Ta ’esi luaqiaqieda be kana awafeleda eda Kaiwabu
Ieisu Keliso ’inaya, ta ena ilivu ’inega kana vekaleko be yaqisa eda
nuanuayavo qabudi tauna na’abiluvinedi, e ’inega tomotau Ieisu ina ’itea
ita’a eda ilivu aqiaqidi ’idiega. ’Inega ge wese emi nuanua ona awafeledi
ilivu bwavubwavudi be nuanua luveifadi adi viaqayavo ’idia.

Tomotau ge kana awawebuiedi

14 1 [b] Tomeqabu edi vetumaqana dawalilina ona ’awahaqiaqiedi, ta
ge wese ona ve’ae’aetoga taudi maega ’eguma vaina yani weaqidi
ivenuana magilafu ta omi’a ba’e yani diavona weaqidi emi nuanua
dumadumana. 2 [c] ’Ebevetalatutula ba’e ona noqolia: Taha toga ena
vetumaqana ’inega ’abwaga qabuna ’awahaqiaqiedi be ’ai’ainidi. Ta wese
mali tomotau ena vetumaqana ’inega ge nuanuana yubai na’ainidi, mana
’eguma yubai na’ainia e ’inega ana lutonova naluveifa Yaubada matanaya.
3 [d] ’Inega tomeqabu edi nuanua ’inega yani qabuna i’awahaqiaqiea be
i’ai’ainidi, ge daluaqiaqiedi be mali tomotau ina awawebuiedi ’eguma
vaina yani ge nuadi be ina ’ainidi. Ta wese ’idewani tomeqabu vaina yani
ge ida ’ainidia, adi luaqiaqi be ediavo ge ina ’awaluveifedi ’eguma yani
qabuna i’ai’ainidi. Mana Yaubada qabu magilafudina ni’a ’awahaqiaqiedi.

---

[w] **13:10** 1Kol 13:4-7 [x] **13:11** Efe 5:14; 1Te 5:6-7 [y] **13:12** 1Ion 2:8 [z] **13:13** Lk 21:34; Efe 5:18 [a] **13:14** Gal 3:27 [b] **14:1** Lom 15:7 [c] **14:2** Nug 9:3-4 [d] **14:3** Kol 2:16

4 [e] Ge wese daluaqiaqieu be Yaubada ena tofewa una luvinea ba'e yani
diavona weaqina, mana tauna Kaiwabu ena tofewa, 'inega ena Kaiwabu
ana luaqiaqi be ena viaqayavo na'awahaqiaqiedi nage na'awaluveifedi. Ta
tofewa~nana ana fata yani qabuna aqiaqina naviaqia, mana Kaiwabu ena
waiwai 'inega fewafewa.
5 [f] Taha wese 'ebevetalatutula ena neimi: Vaina tomotau ivonaya
be vaina 'aubena gwalagwaladi be kana nuanua qiduana weaqidi, ta
'abiboda mali 'aubena. Ta vaidi ivonaya be 'aubena qabudi ge wese
ida vedumaduma. 'Inega omi'a ge ona luvinedi, mana ba'e yani~nana
weaqina tomotau 'aidega 'aidega taunega ena nuanua navetonova
aqiaqiea be 'inega ana fata navonaya, "E vonahaqiaqi, 'aubena taha taha
adi alamani ba'e 'idewani!" 6 Tomeqabu inuanua be taha 'aubena 'inaya
ina tafwalolo, e 'inega eda Kaiwabu 'inaya itafwatafwalolo. Ta tomeqabu
'abwaga be yubai taha taha i'ai'ainidi, e taudi eda Kaiwabu ana 'amayaba
weaqina i'ai'ai, mana ilulukaiwa Yaubada 'inaya 'abwaga~nana weaqina.
Ta tomeqabu vaina 'abwaga inogenogedi Kaiwabu ana 'amayaba weaqina,
taudi wese nuanuadi Kaiwabu ina giveqaiawea, mana taudi wese
ilulukaiwa Yaubada 'inaya adi 'abwaga weaqina.
7 Ita'a tomotau ge taudega ada giveqaiawa weaqina kada toatoa, ta 'esi
katoatoa Yaubada sabi giveqaiawana yawaida 'inega. Ta wese 'idewani ge
daluaqiaqieda be tauda eda nuanua 'inega kana luvine ma'oda kana 'aliga
'aiqa, nage totutaya kana 'aliga, ta 'esi Yaubada ena nuanua 'inega kana
'aliga be kana giveqaiawea. 8 [g] Vonahaqiaqi, 'eguma nawale mayawaida
katoatoa, e 'inega Yaubada kana giveqaiawea yawaida 'inega. Ta 'eguma
kana 'aliga, e 'inega eda Kaiwabu kana giveqaiawea 'aliga~nana 'inega.
'Inega ge taha tola'ai 'eguma mayawaida nage 'ali'aligida, mana ita'a
qabuda Kaiwabu ena tomotauyavo. 9 Ba'e 'iuna weaqina Keliso 'aliga
weaqida ta 'abibodanaya ya'itoto 'evivi, yaqisa ana fata be nave-Kaiwabu
ita'a mayawaida weaqida be wese to'aliga weaqidi.
10 [h] 'Inega tola'ai weaqina omi'a me Diu taudi ge me Diu tovetumaqana
oluluvinedi edi ilivu weaqina? Ta wese omi'a ge me Diu tola'ai weaqina
me Diu ovonavona webuiedi taudi edi ilivu weaqina? Nawale Yaubada
natoabui luvine ana 'ebetoa 'inaya, ta ita'a qabuda kana tovolo matanaya
be naluvineda. 11 [i] Mana Buki Nugwenugweina 'inaya Aisea Yaubada ena
vona simanea vonaya,

"Kaiwabu vonaya,
'Yavona fofofola aqiaqiemi,
tomotau qabudi tuqatuqadiega
ina sobadi mataguya,

---

[e] **14:4** Md 7:1; Iem 4:11-12 [f] **14:5** Gal 4:10-11 [g] **14:8** Gal 2:20 [h] **14:10** 2Kol 5:10
[i] **14:11** Ais 45:23; Fil 2:10-11

ta meadiega ina simana ’ifoqe
vonigo ya’a Yaubada Otaqa.’ ”
12 ’Inega kana alamani aqiaqiea, tomotau taha taha taudega eda
viaqayavo be eda vonayavo ta wese eda nuanuayavo qabudi weaqidi
kana simana ’ifoqeyedi Yaubada ’inaya. 13 Vonahaqiaqi, Yaubada tomotau
qabuda naluvineda, ’inega omi’a ge tomotau ona luvinedi edi toa vataya
weaqina. Ta ’esi taumiega ona vonemia, “Ge taha tuta wese iagu taha ena
givebe’uyei be ’inega luveifana naviaqi.”
14 *j* Ya’a eda Kaiwabu Ieisu maega ni’a ave’aidega, ’inega yahalamani
aqiaqiea ge taha ’etoboda da’eno’eno ’abwaga nage yubai adi ’ai
weaqidi. Ta ’eguma taha toga ena vetumaqana ’inega nanuaia be
vaina ’abwaga nage yubai ge daluaqiaqiei be na’ainidi, e ’inega tauna
’inaya ’abwaga~nana be yubai~nana yani luveifana. 15 *k* Ta ’eguma
taha iau tovetumaqana eu ’ai ’inega ana lutonova ge aqiaqina, e ’inega
’amayaba ilivuna ge uda viaqia ’inaya. Ta una nuave’avinia Keliso ’aliga
tomotau~nana weaqina, ’inega ena veiaiana Yaubada maega ge una
givelua’ui eu ’ai ’inega. 16 ’Inega o’a nage nuanuau vaina ’abwaga una
’ainidi, ta iau ena vetumaqana weaqina ’abwaga~nana unogea, mana
ge nuanuau iau ana lutonova una giveluveifei. E ba’e noga~nana ’inega
tomotau ina ’awahaqiaqieu. 17 Mana eda ’ai be eda numa ge taha yani
qiduana ’eguma Yaubada ena luvine ’ayanaya katoatoa. Ta ’esi eda toa
tunutunuqina edavo maega, be nuadaumwala ta wese qaiawa Niboana
Gwalagwalana ena iula ’inega yani qidua otaqina Yaubada ’inaya. 18 Ta
’eguma taha toga Keliso weaqina fewafewa ba’e ilivu diavona ’idiega, e
’inega Yaubada naqaiawa weaqina, ta wese tomotau ina ’awahaqiaqiea.
19 *l* ’Inega ita’a tovetumaqana kana vetafe’wa waiwai toadaumwala
weaqina ’ekalesia nuaninaya, ta tuta qabuna ma edavo kana
givewaiwaieda vona iula ’idiega.
20 *m* Yaubada ena viaqayavo tovetumaqana ’idia ge una qeuni eu ’ai
’inega. Ta una nuave’avinia, ’abwaga be yubai be yani qabuna ’ai’aidi ge
taha luveifana ’idia da’eno’eno. Ta o’a luveifana una viaqia ’eguma eu ’ai
’inega taha tomotau una givebe’uyei be ’inega ena vetumaqana nanogea.
21 ’Inega ge daluaqiaqieu be yubai una ’ai, nage ’oine una numa, nage
yani taha taha una viaqidi ’eguma viaqa diavona ’idiega ana fata be
tovetumaqana taha una givebe’uyei.
22 Nage o’a eu vetumaqana ’inega unuanua be eu viaqayavo qabudi
yani aqiaqidi Yaubada matanaya. E ’inega luaqiaqieu be eu nuanuayavo
una a’udi o’a be Yaubada nuanimia. Vonahaqiaqi, Yaubada me ena
qaiawa qiduana weaqiu ’eguma eu viaqayavo ’idiega au fata be ge wese

---

[j] **14:14** Via 10:15; Tai 1:15 [k] **14:15** 1Kol 8:11-13 [l] **14:19** Lom 12:18; 15:2
[m] **14:20** 1Kol 8:13

’wamomo una lutonovi matanaya, mana ualamani aqiaqiea yani aqiaqina
uviaviaqidi. 23 Ta ’eguma taha toga navenuana magilafu vaina yani adi ’ai
weaqina, e ’inega luaqiaqiea be yani diavona ge wese na’ainidi. Ta ’eguma
na’alataya be na’ainidi, e ’inega luvine nalobea Yaubada matanaya,
mana ’eguma ena viaqa ge dave’aidega ena vetumaqana maega, e ’inega
luveifana ni’a viaqia.

Mali tomotau kana a’unugwetedi ta ’abiboda ita’a

15 1 Vaina ’idega eda vetumaqana waiwaina eda ’ai be yani taha
taha weaqidi. Ta luaqiaqieda be ge taudega eda nuanua kana
viaqidi, ta ’esi tomeqabu edi vetumaqana dawalilina ’abwaga be ’ai
weaqidi kana iuledi. 2 [n] ’Inega ita’a ’aidega ’aidega luaqiaqieda be mali
tomotau kana giveqaiawedi edi nuanua ana viaqa ’inaya. Mana ’eguma
edi nuanua kana viaqia, ta viaqa~nana ’inega iula ina lobea, e ’inega
kana givewaiwaiedi edi vetumaqana eda Kaiwabu ’inaya weaqina. 3 [o] Ba’e
yani diavona kana viaqidi, mana Keliso tauna eda ’ebevetalatutula. Tauna
ge danuanua ena qaiawa be ena nuanuayavo weaqidi, ta tuta~nana
tomotau i’awaluveifea ’inega ge danuanua ena toa aqiaqina weaqina,
ta ’esi Tamana ena nuanua viaqia. Buki Nugwenugweina ba’e weaqina
simana vonaya, “Tomeqabu i’awaluveifeu, ya’a wese i’awaluveifegu.” 4 [p]
Ba’e yani diavona weaqina lova Buki Nugwenugweina ’inaya Yaubada
ena tovesimasimanayavo i’wayavia sabi ve’itada. Ta ba’e vona diavona
wese adi fata ina givewaiwaieda eda lu’ita vane ’inaya Yaubada ena vona
fofofola weaqina, ta me eda bibitaqo kaba’eba’eyedi.
5 Ba’e waiwai~nana be wese bibitaqo~nana Yaubada ’inega ka’ewea,
’inega yavevenoqi ’inaya be naiulemi ’inega toadaumwala ilivuna ’inaya
ma emiavo ona toatoa. Ta Ieisu Keliso ena ilivu be ena nuanua yawaimi
’inega ona veilivuyea ’aidega ’aidega nuanimia. 6 ’Inega ami fata be
qabumi ona luvetuba ta bonami ’aideganega eda Kaiwabu Ieisu Keliso
Tamana Yaubada ona awatuboya.
7 [q] ’Inegana omi’a me Diu ta wese omi’a ge me Diu taumiega ma
emiavo ona ’awahaqiaqiemi, ’idewani Keliso ni’a ’awahaqiaqiemi, ta ba’e
’inega Yaubada awatubo nalobea emi ilivu aqiaqina ’inega. 8 [r] Ta ona
nuave’avinia Keliso mai kavona tofewa kavovo ’idewani me Diu ’idia sabi
ve’itadi vonigo Yaubada ena vona fofofola qabudi vonahaqiaqi, ta ge taha
’idiega ana fata be nabwegei. 9 [s] Ta wese mai be yaqisa taudi mali qabu
adi fata Yaubada ina awatuboya ena nuakolokolo qiduana ’idia weaqina.
Ba’e weaqina kini Deibida Buki Nugwenugweina ’inaya vonaya,
“Ya’a nuanuagu ena awatubou

---

[n] **15:2** 1Kol 10:24,33 [o] **15:3** Same 69:9 [p] **15:4** 2Tim 3:16 [q] **15:7** Lom 14:1
[r] **15:8** Md 15:24 [s] **15:9** Via 3:25; 2Sam 22:50; Same 18:49

taudi mali qabu nuanidia.
Ta ’evosiega au wawa ena awatuboya.”
10 [t] Ta wese Mosese Buki Nugwenugweina ’inaya vonaya,
“Omi’a ge me Diu ona qaiawa
Yaubada ena tomotauyavo
taudi me Diu maega.”
11 [u] Ta wese Deibida vonaya,
“Omi’a ge me Diu qabumi
Kaiwabu ona awatuboya,
ta wese tomotau qabumi
bwa’obwa’oya ona awatuboya.”
12 [v] Ta wese Yaubada ena tovesimasimana Aisea vonaya,
“Nawale Iese ena gade ’inega
taha toga na’ifoqe navetoluvine,
ta tauna tomotau qabudi naluvinedi,
ta taudi ge me Diu ina lu’ita vane ’inaya.”
13 ’Inega yavevenoqi weaqimi Yaubada tauna emi lu’ita vane ana
Tonei nagiveqaiawemi ta wese nuadaumwala naneimi, mana tauna
ovevetumaqanea. Ta wese nuanuagu lu’ita vane~nana nave’ena’i, ta
’imiega na’afwataiwaqa Niboana Gwalagwalana ena waiwai ’inega.

Faulo ena ’wayavi ’iuna

14 Taigwavo be novugwavo, yahalamani aqiaqiea Yaubada ena
nuakolokolo ’inega tuta qabuna ilivu aqiaqi otaqidi oviaviaqidi. Ta tola’ai
Yaubada nuanuana be ona alamania, e yani diavona ba’e ni’a oalamani
aqiaqiedi ’inega ami fata mali tomotau yani diavona ba’e oveve’itedi.
15-16 [w] Vonahaqiaqi, ilivu aqiaqidi tuta qabuna ovevefewedi, ta tua me
egu giwalifatu nuanuagu ba’e yani diavona weaqidi wese ena vebibina
’eviviemi. Egu nuanua ba’e, mana ya’a Yaubada ena nuakolokolo ’inega
yavetovaletuyana Ieisu Keliso weaqina omi’a ge me Diu weaqimi. ’Inega
Ieisu Valena Aqiaqina yamiea ’imia ta kavona toveguba yavegubayemi
’idewani guba meilana aqiaqi otaqina Yaubada matanaya. Ta ba’e
’inega qaiqaiawa weaqimi, mana Niboana Gwalagwalana ’inega ni’a
ovevunavunaqa. 17 ’Inega yaqaiawa qiduana egu fewa Yaubada weaqina,
mana ya’a Ieisu Keliso maega. 18 Ge nuanuagu ena vonavane yani taha
taha weaqidi, ta ’esi nuanuagu be ena vonavane Keliso ena viaqayavo
’iguyega weaqidi. Vonahaqiaqi, ya’a taudi mali qabu ni’a yamiedi Yaubada
’inaya Vale Aqiaqina ana lugaihi ’inega ta wese egu ilivu aqiaqina ’idia
’inega. Ta ba’e lugaihi~nana ’inega Yaubada ivelumatamatayagea.

---

[t] **15:10** Luve 32:43 [u] **15:11** Same 117:1 [v] **15:12** Ais 11:10; Ve 5:5 [w] **15:15-16** Lom 1:5; 11:13

19 Taudi mali qabu inuagivila Yaubada ena viaqa ’ebenuavoqana ’idiega,
ta ba’e yani diavona Yaubada viaqidi ’iguyega, ta ive’ebe’ita mali
qabu ’idia Yaubada ena waiwai weaqina. Ta ba’e yani diavona i’ifoqe
Niboanina Gwalagwalana ena waiwaiega. Vonahaqiaqi, Keliso Valena ni’a
yalugaihiea ’abaga qiduana Ielusalema ’inega be luvivila tauya ana laba
di’we agona Ililikumi ’inaya, ta ba’e luvivila~nana ’inega Yaubada ena
nuanua weaqigu yaviaqa ’ovoia.
20 [x] Ya’a egu nuanua waiwaina be ena lugaihiea ’abaga diavona lova ge
taha toga Keliso ana wawa dalugaihiea ’idia. ’Inegana ge nuanuagu be
Vale~nana ena lugaihiei taha ’abaga ’inaya ’eguma taha tomotau ’ekalesia
ni’a ’wadia ’abaga~nana ’inaya. Mana ’eguma ’abaga~nana ’inaya ya’a
wese ena lugaihi, e ’inega kavonaya be taha tomotau ena avutugu
dakakali ta ya’a nonoqina ’inaya egu vanue eda yoqoni. 21 [y] ’Inega ya’a
Buki Nugwenugweina ena vona Keliso weaqina ya’abi’abibodea vonaya,

“Tomeqabu Vale~nana
ge taha toga dasimanei ’idia,
e taudina ina alamani aqiaqiea.
Ta wese tomeqabu lova Vale~nana
ge ida noqolia,
e taudina nuadi na’eqa’uya
Vale~nana weaqina.”

Faulo nuanuana me Loma navayausidi

22 [z] Vonahaqiaqi, lova nuanuagu be eda vayausimi, ta ge agu fata
mana yalugaihi dadana ’abaga diavona ’idia, ’inega ya’ive’ove’o wawasai.
23 Tuta kuena yaba’eba’e sabi wai be ena ’itemi. Ta ba’e ’itagana egu fewa
Yaubada weaqina ni’a yalu’ovoia ba’e di’we diavona ’idia, e ’inega ba’e
tuta~nana ’inaya nuanuagu qiduana be ena vayausimi emi ’abaga Loma
’inaya. 24 Ta yanuanua be nugweta ena tauya di’we qiduana Sifeini ’inaya.
Ta tauya~nana nuaninaya ena ’ita nugwetemi. Ta eda toa ’inaya kana
veiaiana ta kana toa tufwana tuta kuena, ta tuta~nana ena nogemi e ona
iulegu mane ’inega egu tauya~nana weaqina.
25-26 [a] Vonahaqiaqi, ena wai ta nugweta luaqiaqiegu be ena tauya
Ielusalema ’inaya ta ’abaga~nana ana tovetumaqanayavo adi nei kavovo
me Masidonia ta wese me Akaya ’idiega ena neidi. Edi nuanua qiduana
be ina iuledi, mana Ielusalema ana ’ekalesia edi toa vitana valena
inoqolia, ’inega nuanuadi qiduana ina veyolubedi mane ’inega. 27 [b] Ba’e
nei kavovo~nana me Guliki me edi qaiawa ivegogonea me Ielusalema
weaqidi, mana lova Ieisu Valena Aqiaqina i’ewea me Diu tovetumaqana

---

[x] **15:20** 2Kol 10:15-16 [y] **15:21** Ais 52:15 [z] **15:22** Lom 1:13 [a] **15:25-26** 1Kol 16:1; 2Kol 8:1; 9:2,12; Via 24:17 [b] **15:27** 1Kol 9:11

itoatoa Ielusalema ’inaya ’idiega, ta ba’e Vale~nana ’inega me Guliki
niboanidi igiveqaiawedi. ’Inega me Guliki adi lutonova kavona adi loaga
da’eno’eno me Diu ’idia, e ’inega nuanuadi ina iuledi edi toa vitana ’inaya
mane~nana ’inega. 28 Vonahaqiaqi, me Guliki edi iula aqiaqi otaqina
me Ielusalema weaqidi ya’a taugu nimaguyega ena ve’ifoqeyea ’idia. Ta
’abibodanaya ena tauya Sifeini weaqina e ’inega ena lugu emi ’abaga
Loma ’inaya be ena vayausimi. 29 [c] Ta yahalamani aqiaqiea egu wai~nana
’inaya Keliso ena veyoluba qiduana vuaqina qabuda kana lutonova
aqiaqiea.
30 [d] Egwavo, ita’a qabuda eda Kaiwabu Ieisu Keliso ena tomotauyavo.
Ta wese Yaubada Niboanina Gwalagwalana ’inega ita’a ’aidega ’aidega
veyoluba ilivuna kaviaviaqia nuanidaya. ’Inega yanoqinoqiemi be
Yaubada ’inaya ona venoqi waiwai egu tauya Ielusalema ’inaya weaqina,
be ’inega ge taha vita ena lobei di’we~nana ’inaya. 31 Nuanuagu be
ona venoqi weaqigu be yaqisa Yaubada nava’abo’abogu di’we Iudia ana
totoayavo taudi Yaubada ge ida matayagea ’idiega. Ta wese ona venoqi
be yaqisa di’we~nana ana tovetumaqanayavo nei kavovo~nana me
Guliki ’idiega ina ’awahaqiaqiea ta me edi qaiawa ina ’ewea. 32 Ba’e yani
diavona weaqidi nuanuagu ona venoqi weaqigu. ’Inega ’eguma Yaubada
nahawafelegu me egu qaiawa ena wai ’imia. Ta wai~nana ’inaya taudega
kana vona iuleda be kana givewaiwaieda. 33 Egu nuanua qiduana be
nuadaumwala ana Yaubada omi’a qabumi naiulemi ta maega ona toatoa.
Vonahaqiaqi, egu nuanua ’idewani.

Faulo ena lukaiwa enavo ’idia

16 1 Nuanuagu ena vematamagilafuyemi novuda Foebi weaqina. Ta
ona alamania novuda~nana vavine aqiaqina Yaubada ena fewa
’inaya, ’inega ya’awahaqiaqiea. Tauna ’ekalesia taha ana wawa Senikila
ana dikoni. 2 Ta nuanuagu ona ’ebe’ewea ita’a tovetumaqana eda ilivu
’inega, mana tauna wese eda Kaiwabu ena tomotau taha. Ta ’eguma taha
yani ’inega nakusa, e ’inega ona ’abivitea, mana tauna ’evisa tomotau ni’a
iuledi edi nuanua taha taha ’idia, ta ya’a wese iula qiduana ni’a yalobea
’inega.
3 [e] Nuanuagu Filisila ma moqanedi Akwila egu lukaiwa ona
simanayea ’idia. Lova magilafudina maega afewa Ieisu Keliso
weaqina. 4 Vonahaqiaqi, vaina tuta veilaqe yalobea ta taudi tuta
diavona ’idia ge ida nogegu, ta ’esi magilafudina i’ali’aliga ’waqi
weaqigu. Ta ge agu ’aidega eda lulukaiwa ’idia edi iula weaqina,
ta ’esi taudi mali qabu edi ’ekalesia qabuna ’inega wese ilulukaiwa
’idia iula~nana weaqina.

---

[c] **15:29** Lom 1:11 [d] **15:30** 2Kol 1:11; Kol 4:3; 2Te 3:1 [e] **16:3** Via 18:2

5 Ta wese egu vekaiwa ona simanea tovetumaqana qabudi ’idia
ivava’auta Filisila ma moqanedi edi vanuea.
Ta wese ia otaqigu Efenetusi egu lukaiwa ona vonea. Tauna di’we Eisia
’inega maduvetumaqana Ieisu ’inaya, ta ’abiboda vaidi tomotau.
6 Novuda Meli egu lukaiwa ona simanea ’inaya. Tauna vetafe’wa
waiwai omi’a sabi iulami.
7 Ta wese egu tomotauyavo Anidokosi be Iunia egu lukaiwa ’idia. Lova
taudi vanue ’ebeyoqona ’inaya maega atoa. Taudi adi ’awahaqiaqi
be adi ’amayaba ilobelobea Ieisu ena tovaletuyanayavo qabudi
’idiega. Magilafudina Keliso imaduvetumaqanea, ta ’abiboda ya’a.
8-9 Iagu Amifilatusi wese egu lukaiwa ona simanea ’inaya. Iagu~nana
yaveyoluba aqiaqiea mana tauna wese Kaiwabu ena tomotau ya’a
’idewani.
Ta wese Ebanosi ona vekaiwa ’inaya, tauna lova maega afewa ’aidega
Keliso weaqina.
Ta wese egu veyoluba ona simanea ia aqiaqigu Sitakisi ’inaya.
10 Ta wese Afelesi egu lukaiwa ona simanea ’inaya. Tauna ’oloto
aqiaqina, ta vita taha taha ni’a vebaedi ta ena vetumaqana ge
danogei, e ’inega Keliso ’oloto~nana ’awahaqiaqiea.
Ta wese egu lukaiwa qiduana ona simanea tovetumaqanayavo
qabudi ’idia Alisitobulusi maega itoatoa ena vanuea.
11 Ta wese Elodioni egu lukaiwa ona simanea ’inaya, tauna wese Diu
’olotona ’idewani ya’a.
Ta tovetumaqanayavo itoatoa iagu Nasiusi ena vanue ’inaya egu
lukaiwa ’idia ona simanea.
12 Ta vivine magilafudi Tilifena be Tilifosa egu lukaiwa ona simanea
’idia, ba’e vivine diavona nawale ivevetafe’wa waiwai eda
Kaiwabu weaqina.
Ta wese egu lukaiwa ona simanea Fesisi ’inaya, tauna wese ena fewa
waiwaina eda Kaiwabu weaqina.
13 [f] Ta wese Lufasi egu vekaiwa ona simanea ’inaya, tauna to’abiboda
aqiaqina eda Kaiwabu ena fewa ’inaya.
Ta inana wese egu lukaiwa ’idia. Vonahaqiaqi, iveilivu aqiaqiegu
kavonaya be ya’a natu otaqidi.
14 Ta wese egu lukaiwa ona simanea Asinikilito be Filigoni be Elimesi
be Fatalobasi be Elimasi ta wese Yaubada ena tomotauyavo qabudi
maega itoatoa ’idia.
15 Ta wese egu lukaiwa ona simanea Filologusi ma moqanena Iulia
be Nelusi ma novuna be Olimifasi ta wese tovetumaqana qabudi
maega itoatoa ’idia.

---

[f] **16:13** Mk 15:21

16 [g] Ta omi'a to'ekalesia ma emiavo venima sibutuyega ona lukaiwa
'idewani ita'a tovetumaqana eda ilivu aqiaqina 'inega.

Faulo ena vebibina 'ebelu'ovoa

17 [h] Egwavo, wese taha yani weaqina nuanuagu qiduana ena vonemi.
Onoqoli, ona 'itamaki aqiaqiemi tomotau luveluveifadi weaqidi, mana
taudi edi lugaihi be wese edi ve'ita 'inega 'ekalesia ana tovetumaqanayavo
ivetoasi'iedi. Taudi edi ve'ita 'inega tovetumaqana edi vetumaqana
igiveluveifea, mana edi ve'ita ge dave'aidega ve'ita tunutunuqina maega,
'idewani ve'ita~nana lova ni'a o'ewea tove'ita aqiaqidi 'idiega. 'Inega
taudi maega ge ona veiaiana, ta 'esi ona toasi'i 'idiega. 18 [i] Ba'e tove'ita
diavona ge eda Kaiwabu Keliso weaqina ida fewafewa, ta 'esi taudiega
edi nuanua weaqina ifewafewa. Taudi edi vona yafayafa be wese vona
adi noqola aqiaqina 'idiega tomotau iu'au'avedi, mana tomotau diavona
ge ida alamania vonigo tove'ita~dina edi vona ge Yaubada ena nuanua
'inega. 19 [j] Tomotau qabudi ni'a ialamani aqiaqiea omi'a eda Kaiwabu ena
vona ovematamatayagea, ta ba'e weaqina yaqaiawa 'ena'ina. Nuanuagu
qiduana nuami na'eqa'u aqiaqiei be yaqisa ami fata yani qabuna aqiaqina
ona viaqidi, ta ilivu luveifana adi viaqayavo ge nuanuagu ona viaqidi.
20 [k] Ta 'eguma toluveifa diavona ona nogedi, e 'inega nuadaumwala
ana Yaubada tuta goyona ena waiwaiega Seitani naha'uwebuiea 'aqemi
'ayanaya ta navamemea.
Ta yavevenoqi weaqimi be eda Kaiwabu Ieisu Keliso ena veyoluba
na'eno'eno omi'a 'imia.
21 [l] Iagu Timoti maega afewafewa Keliso weaqina, ta tauna ena lukaiwa
vetunei waiwai 'imia. Ta wese egu tomotauyavo Lusiasi be Iasoni ta wese
Sosifata inuaimi 'inega edi vekaiwa ivetunei waiwai 'imia.
22 Faulo ena leta ba'e ya'a Tetiasi ya'wayavia waiwai 'imia. Ta nuanuagu
wese ena lukaiwa 'imia, mana ya'a wese taimi taha Keliso 'inega.
23-24 [m] Ya'a Faulo iagu Gaiasi ena vanuea yatoatoa, ta wese
tovetumaqana qabudi ba'idia ivava'auta tafwalolo weaqina. Ta tauna wese
ena lukaiwa vetunei waiwai 'imia. Ta wese 'abaga~nana ana mane ana
to'itamaki ana wawa Ilasitasi lulukaiwa 'imia, ta wese 'idewani Kwatusi
ena lukaiwa vetunei waiwai 'imia.
25 [n] Yaubada ana fata be nagivewaiwaiemi, ta ba'e waiwai~nana
weaqina yavevelulu'uyayea tuta~nana Ieisu Keliso Valena Aqiaqina
yalulugaihiea tomotau 'idia. Ta ba'e Vale~nana Yaubada ena
nuenuega 'waivea 'imiega tuta ana 'ebeve'ale 'inega. 26 Ta ba'itagana

---

[g] **16:16** 1Kol 16:20; 1Fit 5:14 [h] **16:17** Md 7:15; Tai 3:10 [i] **16:18** Fil 3:19; 2Fit 2:3
[j] **16:19** Lom 1:8; 1Kol 14:20 [k] **16:20** Nug 3:15 [l] **16:21** Via 16:1-2; 19:22; 20:4
[m] **16:23-24** Via 19:22; 1Kol 1:14 [n] **16:25** Efe 1:9; 3:5,9; Kol 1:26; Lom 1:5

ba’e Vale~nana ana alamani Yaubada ni’a give’ifoqeyea taudi mali
qabu koyadi ’idia di’we taha taha ’idia be yaqisa adi fata Keliso ina
vetumaqanea ta ina matayagea. Ta ba’e yani diavona edi ’ifoqe weaqina
lova tovesimasimanayavo imadusimanea Buki Nugwenugweina ’inaya
Yaubada Toatoa Vatayana ena luvine be wese ena nuanua ’inega.
27’Inega luaqiaqieda be Yaubada kana awatuboya! Tauna ana ’aidega
otaqa Toalamani aqiaqi. Vonahaqiaqi, Ieisu Keliso ena viaqayavo ’idaya
weaqina eda awatubo vataya Yaubada ’inaya na’eno’eno tuta qabuna ’idia.
Vonahaqiaqi, eda nuanua ’idewani.

Faulo ena leta nugweta me Kolinita ’idia

Leta ana alamani weaqina

Kolinita taha ’abaga di’we Akaya gamonaya, ta me Loma edi ’ebeluvine ana ’abaga qiduana be kaikaiwabuna. ’Inega ’abaga~nana ’inaya tomotau qabudi itoatoa, ta tovegimwane be, tovekaikaiwabu ta wese toluvineavo qiduqiduadi edi ’abaga. Ta totoa ’abaga mali di’we be mali di’we ’idiega iva’auta mai ’abaga~nana ’inaya. Ta taudi ’ebeiwa’odu taha taha be, wese ilivu dumadumadi be dumadumadi, ta wese mali nuanua be mali nuanua imiedi. Faulo ena luvivila vemagilafuna ’inaya Ieisu Valena ana lugaihi weaqina ’ekalesia ’wadia ’abaga~nana ’inaya. Ta ’abibodanaya me Kolinita vona ta wese vetala’ai letayega ivetunei ’inaya, mana ’ekalesia ana ilivu be yani taha taha weaqina nuadi ge da’eqa’uya. Ta wese Faulo edi ilivu weaqina noqolia, ’inega nuanuana nagivetunuqidi. ’Inegana Faulo ba’e leta~nana ’wayavia me Kolinita ’idia, mana nuanuana nave’ita aqiaqiedi ’ekalesia yawaina ana ve’eda weaqina. ’Inega ve’itedi yani taha taha weaqina ’idewani ve’aidega be, veiaiana be, vaqivaqidi edi toa aqiaqina be, Niboana Gwalagwalana ena wila’a be, veyoluba ilivuna be, nei kavovo ta wese Ieisu ena ya’itoto ’evivi weaqina ve’itedi. E ba’e leta~nana ana ’iu.

Leta gamona

1:1-9 Vematamagilafu be venoqi lukaiwa maega
1:10–4:21 Vetoatoasi’i ’ekalesia gamonaya
5:1–7:40 Velamo’eno kavokavovo be susu yawaidi weaqina
8:1–11:1 Tovetumaqana be wese tonoga weaqidi
11:2–14:40 Tafwalolo ana ve’eda ta wese awatubo weaqina
15:1-58 Ieisu ena ya’itoto ’evivi ’aligega ta wese tovetumaqana edi ya’itoto ’evivi
16:1-4 Nei kavovo to’ekalesia di’we Iudia ’idia
16:5-24 Faulo ena nuanua be ena vona ’ebelu’ovoa

Lukaiwa

1 1 Lova Yaubada ena nuanua ’inega ya’a Faulo venua’ivinegu be yavetovaletuyana Ieisu Keliso weaqina. Ta leta ba’e ya’a ta wese

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

taida Sositeni ’imega.
2 Ta ba’e leta~nana waiwai omi’a Yaubada ena ’ekalesia ’abaga qiduana
Kolinita ’inaya otoatoa weaqimi. Omi’a Yaubada ni’a venua’ivinemi ena
tomotauyavo ta givegwalemi Ieisu Keliso ena viaqa ’inega, ’idewani
tomotau di’we qabudi ’idia itoatoa ni’a givegwaledi ’eguma taudi wese
eda Kaiwabu Ieisu Keliso ana wawa ivetumaqanea. Taudi be wese ita’a
eda Kaiwabu ’aidegana.
3 Avevenoqi weaqimi Tamada Yaubada be eda Kaiwabu Ieisu Keliso
nuakolokolo ta wese nuadaumwala ina neimi.

Faulo ena lukaiwa Yaubada ’inaya me Kolinita weaqidi

4 Omi’a weaqimi yalulukaiwa Yaubada ’inaya tuta qabuna, mana ena
nuakolokolo qiduana neimi emi veiaiana Ieisu Keliso ’inega. 5-6 Lova
Ieisu Keliso Valena alugaihi aqiaqiea ’imia, ta Vale~nana ovetumaqanea
e ’inega vave’abi aqiaqi yawaimi ’inaya. Ta emi ve’aidega Ieisu maega
’inega emi viaqayavo qabudi iveaqiaqi otaqa, ’idewani emi vonayavo
venua’ewa’ewa, ta wese emi alamani Yaubada be, Keliso ta wese
tovetumaqana edi toatoa weaqina veaqiaqi otaqa. 7 ’Inegana Yaubada
Niboanina Gwalagwalana ena wila’a qabudi ge taha ’idiega oda kusa,
ta eda Kaiwabu Ieisu Keliso ena ’ifoqe mai weaqina emi nuanua
waiwaina ’inega oba’eba’eyea. 8 [a] Tauna nagivewaiwaiemi ana laba tuta
’ebelu’ovoa ’inaya, be yaqisa ge taha toga ana fata nave’ewemi tuta~nana
eda Kaiwabu Ieisu Keliso ena ’aubena qiduana ’inaya na’evivi namai
bwa’obwa’oya. 9 [b] Vonahaqiaqi, Yaubada ba’e yani diavona naviaqidi
weaqimi, mana tauna ma ana vetumaqana. Ta tauna ni’a venua’ivinemi
veiaiana aqiaqina ’inaya, Natuna Ieisu Keliso eda Kaiwabu ’inega.

Faulo nuanuana ina ve’aidega

10 [c] ’Inega egwavo, egu nuanua waiwaina ba’e ona noqolia! Eda
Kaiwabu Ieisu Keliso ana wawega yavonemi ona lua’u ve’ae’aetoga
nuanimia. Nuanuagu ona ve’aidega be yaqisa vetoatoasi’i ge wese
na’eno’eno ’ekalesia gamonaya. Ta ’esi ma emiavo emi toa nave’aidega
ta wese emi nuanua ’aideganega yani qabuna ona viaqidi. 11 Egwavo,
egu nuanua ba’e ’idewani mana Kiloi edi susu ’inega vaidi tomotau ni’a
ivematamagilafuyegu emi ve’ae’aetoga weaqina. 12 [d] Emi ve’ae’aetoga
ba’e ’idewani, vaina ovonaya, “Ima’a Faulo a’abi’abibodea!” ta vaina
ovonaya, “Ima’a Afolosa a’abi’abibodea!” ta vaina ovonaya, “Ima’a Fita
a’abi’abibodea!” ta wese vaina ovonaya, “Ima’a Keliso a’abi’abibodea!”
13 Ba’e ’inega ana ’ita kavona Keliso foa adi yau o’abi’abibodedi,
waisa? Nage ya’a Faulo itutuve’ewegu ’etoluai ’inaya weaqimi? Gebu’e

---

[a] **1:8** 1Te 3:13; 5:23 [b] **1:9** 1Ion 1:3; 1Te 5:24 [c] **1:10** Fil 2:2 [d] **1:12** 1Kol 3:4; Via 18:24-28

otaqa! Nage ya'a Faulo agu wawega babitaiso o'ewea? Gebu'e otaqa! **14** [e]
Vonahaqiaqi, ya'a Kilisifasi be Gaiusi magilafudimo yagivebabitaisodi
lova tuta~nana omi'a ya'a maega katoatoa, ta ge taha toga wese 'imiega
eda givebabitaisoi. Ta ba'e weaqina yalulukaiwa Yaubada 'inaya, **15** fole
wese vaina 'imiega oda vonaya, "Ya'a Faulo ana wawega yababitaiso." **16** [f]
(Ei, nuagu fania, Setefano me ena susuyavo wese yagivebabitaisodi, ta
yanuaia ge taha toga wese baibitaiso da'ewei 'iguyega, ta adi 'aidegamo.)
17 Keliso ge davetunegu tomotau 'idia sabi babitaisodi, ta 'esi vetunegu
'idia sabi lugaihi weaqina. Ta Vale~nana ge eda lugaihiea taugu egu vona
'inega, ta 'esi Yaubada ena venuaha'u 'inega, fole Keliso ena 'aliga 'etoluai
'inaya Valena ena waiwai eda givedawalilia.

Yaubada ena waiwai kana 'itea Keliso ana 'etoluai 'inaya

18 [g] Vonahaqiaqi, Keliso ena 'aliga 'etoluai 'inaya Valena ana noqola
kavona yani kavokavovo taudi 'aliga ana 'eda 'inega itautauya 'idia. Ta 'esi
ita'a 'eto'etoyavuida Yaubada ena waiwai kahalamani aqiaqiea Vale~nana
'inega. **19** [h] Mana Buki Nugwenugweina 'inaya Yaubada vonaya,

"Ya'a toalamani qiduqiduadi bwa'obwa'oya
edi alamani ena luveawalia,
ta wese toalamani aqiaqi
edi nua'eqa'u ena 'ewa yavulea."

20 [i] Ba'e vona diavona vonahaqiaqi, 'inega kana nuanua: Tola'ai na'ifoqe
taudi toalamani qiduqiduadi 'idia? Ta tola'ai na'ifoqe Mosese ena luvine
ana tove'itayavo 'idia? Ta wese tola'ai na'ifoqe tove'ae'aetoga waiwai
ta aqiaqidi 'idia ba'e bwa'obwa'oya itoatoa? Vonahaqiaqi, Yaubada ba'e
qabu diavona edi alamani ni'a veyani kavokavovoyea, **21** [j] mana ana
'aidegamo Toalamani aqiaqi, ta ena nuanua ba'e 'idewani: Bwa'obwa'o
ana tomotauyavo ge adi fata be taudi edi alamaniega tauna ina alamani
aqiaqiei. 'Inegana Yaubada nuanuana tovetumaqana na'etoyavuidi
Natuna ena 'aliga 'etoluai 'inaya Valena 'inega. Ta Yaubada ema lugaihi
kavokavovo vefewea sabi 'etoyavuidi. **22** Taudi me Diu nuanuadi 'ebe'ita
mahalega ina 'itedi, ta taudi ge me Diu alamani isalisalia. **23** [k] Ta ima'a
Ieisu ana tutuve'ewa 'etoluai 'inaya Valena alulugaihiea qabu diavona
'idia, 'inega me Diu nuadi luveifa, ta taudi ge me Diu lugaihi~nana
i'awaluveifea. **24** [l] Ta Yaubada me Diu be wese taudi ge me Diu ni'a gabedi
sabi 'etoyavuidi. Ta tomeqabu 'idiega gaba~nana ni'a i'awahaqiaqiea, e
taudi Yaubada ena waiwai ni'a ivebaea Keliso 'inega, ta wese Keliso~nana
'inega Yaubada ena alamani aqiaqi otaqina ialamani aqiaqiea. **25** [m]

---

[e] **1:14** Via 18:8; Lom 16:23 [f] **1:16** 1Kol 16:15 [g] **1:18** Lom 1:16 [h] **1:19** Ais 29:14
[i] **1:20** Ais 19:12; 33:18; 44:25; Iob 12:17 [j] **1:21** Md 11:25 [k] **1:23** Lom 9:32; 1Kol 2:14
[l] **1:24** Kol 2:3 [m] **1:25** 2Kol 13:4

Tomotau vaidi ivonaya be Yaubada ena viaqa, viaqa kwavakwavana
tuta~nana Natuna awafelea 'etoluai 'inaya. Ta Yaubada ena alamani
tomotau edi alamani veqidua va'inea. Ta wese 'idewani tuta~nana
Natuna awafelea 'etoluai 'inaya, 'inega tomotau ivonaya be Yaubada ena
viaqa dawalilina. Ta vonahaqiaqi, Yaubada ena viaqa ba'ena tomotau edi
viaqayavo qabudi veqidua va'inea.
26 [n] Egwavo, ona nuaia lova omi'a ge ami wawamo, 'inega tomotau
ivonaya be emi qabu 'inega ge 'ealimi toalamani, ta ge 'ealimi
toluvine, ta wese ge 'ealimi gade kaikaiwabuna 'idiega oda vi'oi, ta
tua Yaubada gabemi. **27** Vonahaqiaqi, bwa'obwa'o ana tomotauyavo
ivonaya be omi'a tomotau kwavakwavami. Ta Yaubada tovekwavakwava
venua'ivinedi bwa'obwa'o ana toalamaniavo sabi giveiniyauyaunidi.
Ta wese bwa'obwa'o ana totoayavo ivonaya be omi'a dawalilimi. Ta
'esi Yaubada todawalilidi venua'ivinedi bwa'obwa'o ana tovewaiwaiavo
sabi giveiniyauyaunidi. **28** Bwa'obwa'o ana totoayavo vaidi tomotau i'ita
webuiedi ta wese iveyani kavovoyedi, e taudina Yaubada venua'ivinedi.
Ta ba'e 'idewani Yaubada viaqia bwa'obwa'o ana totoayavo edi nuanua
sabi luveawalina. **29** [o] Yaubada ena nuanua ba'e 'idewani be yaqisa ge taha
toga matanaya ana fata taunega nagivaneyei.
30 [p] Yaubada ena viaqa 'inega luvetubemi Ieisu Keliso maega. Ta
Keliso~nana Yaubada ena alamani aqiaqi otaqina ve'itayea 'idaya. Ta
Ieisu ena viaqa 'inega ni'au kavetunutunuqa ta wese gwalagwalada
Yaubada matanaya. Ta wese Ieisu eda luveifanayavo 'idiega ni'a
'etoyavuida. **31** [q] 'Inega Buki Nugwenugweina ena vona kana 'abibodea
vonaya, "'Eguma taha toga nuanuana navonavane ana 'etoyavua
weaqina, e 'inega luaqiaqiea be eda Kaiwabu ana 'aidega otaqa ana wawa
nagivaneyea."

Keliso ena 'aliga 'etoluai 'inaya yani qidua otaqina

2 **1** Tovetumaqana ye, lova Yaubada ena vona 'wai'waivina Ieisu
weaqina maduve'ifoqeyea 'iguya, ta 'abibodanaya yamai 'imia
Valena sabi lugaihina. Ta ge vona qiduqiduadi nage ve'ita vitavitadi
'idiega Vale~nana eda simanei 'imia. **2** Mana tuta~nana yamai 'imia
'inega egu nuanua waiwaina ena lugaihi Ieisu Keliso Valena Aqiaqina ta
ana tutuve'ewa weaqina, ta ge taha wese tola'ai weaqina. **3** [r] Vonahaqiaqi,
ya'a me egu dawalili ta me egu mwaniniva ta wese me egu dedela
qiduana ya'ifoqe 'imia. **4** [s] Ta egu lugaihi be egu ve'ita ge eda neimi totoa
bwa'obwa'o edi alamani 'inega nage vona nua'ewa'ewadi 'idiega, ta 'esi
Yaubada Niboanina ena waiwaiega. **5** Ba'e 'idewani yaviaqia, be yaqisa

---

[n] **1:26** Md 11:25; Iem 2:5 [o] **1:29** Efe 2:9 [p] **1:30** Iel 23:5-6 [q] **1:31** Iel 9:24
[r] **2:3** Via 18:9; 2Kol 10:1 [s] **2:4** 1Te 1:5

emi vetumaqana ana avutugu ona a'uya Yaubada ena waiwai 'inaya, ta
gebu tomotau edi alamani 'inega.

Yaubada ena alamani aqiaqi neida Niboana Gwalagwalana 'inega

6 Ta ima'a alamani aqiaqi Yaubada 'inega aveve'itayea tovetumaqana
fa'alidi 'idia. Ta ba'e alamani~nana gebu bwa'obwa'o ana alamani
'idewani, ta wese gebu bwa'obwa'o ana toluvineavo edi alamani
'idewana, mana toluvine diavona Yaubada naluveawalidi. 7 Vonahaqiaqi,
ima'a taudi totoa bwa'obwa'o edi alamani 'inega ge ada ve'itemi, ta 'esi
Yaubada ena alamani aqiaqi 'wai'waivina 'inega. Ba'e alamani~nana lova
Yaubada 'waivea tomotau 'idiega, ta ba'e 'itagana ima'a alamani~nana
asimasimanea 'imia. Yaubada alamani~nana ena nuenuega
madu'iva'ava'aia eda 'ebeveaqiaqi otaqa weaqina, ta 'abiboda bwa'obwa'o
viaqia. 8 Ta bwa'obwa'o ana toluvineavo ge taha toga 'idiega nuana
da'eqa'ui ba'e alamani~nana weaqina, mana 'eguma nuadi da'eqa'uya, e
'inega ge wese eda Kaiwabu aqiaqi otaqina ida tutuve'ewei 'etoluai 'inaya.
9 [t] Ta ge ida alamania. 'Inega Buki Nugwenugweina taudi weaqidi simana
vonaya,

"Tola'ai Yaubada lova 'iva'ava'aia
taudi ana toveyolubayavo weaqidi
ge taha toga da'itei,
ta ge taha toga danoqoli
ta wese ge taha toga nuana da'eqa'ui."

10 Ta ima'a tovaletuyana yani~nana ni'a ahalamania, mana Yaubada
Niboanina 'inega give'ifoqeyea 'imaya. Vonahaqiaqi, Niboani~nana yani
qabuna Yaubada weaqina ana fata nagive'ifoqeyedi 'imaya, mana tauna
yani qabuna alahalamanidi, ta wese Yaubada ena nuanua 'wai'waividi
alamani aqiaqiedi. 11 Kana nuaia ita'a tomotau weaqida. Ge taha toga
ana fata mali tomotau ena nuanua nahalamania, ta 'esi tomotau~nana
niboanina 'inaya toatoa ana 'aidega ena nuanuayavo ana toalamani. Ta
wese 'idewani Yaubada weaqina. Ge taha toga Yaubada ena nuanuayavo
ana fata nahalamanidi, ta 'esi Niboanina ana 'aidega yani qabuna
alahalamanidi Yaubada ena nuanua weaqina. 12 Ima'a gebu bwa'obwa'o
niboanina ada 'ewei, ta 'esi Niboana Yaubada 'inega ni'a a'ewea.
Vonahaqiaqi, Niboani~nana a'ewea be yaqisa ena iula 'inega Yaubada
ena nei kavovo qabudi 'imaya weaqidi nuama na'eqa'uya. 13 'Inega yani
diavona weaqidi ba'e 'itagana asimasimana 'imia ge totoa bwa'obwa'o
edi alamani 'inega, ta 'esi Yaubada Niboanina 'inega. Ta ima'a taudi
tovetumaqana fa'alidi 'eguma taha yani Yaubada Niboanina weaqina
nuanuama ana givesimatalia 'idia, e 'inega Niboana~nana ena vona

---

[t] **2:9** Ais 64:4

’inega agigivesimatalia. 14 Ta ’eguma taha toga yawaina ge dahawafelea
Yaubada ’inaya, e ’inega tomotau~nana ge ana fata Yaubada ena ve’ita
aqiaqidi Niboanina ’inega na’awahaqiaqiedi. Tauna yani diavona weaqidi
nuana nawale ge da’eqa’ui, ’inega ge wese danuanua weaqidi, mana
ve’ita~nana adi aqiaqi ge ada fata kana alamanidi ’eguma Yaubada
Niboanina ’idaya ge datoatoa. 15 Ta ’eguma taha tomotau Yaubada
Niboanina ’inaya toatoa, e ’inega ana fata yani qabudi weaqidi nuana
navetonova aqiaqiea, be ’inega nahalamania tola’ai aqiaqina ta wese
tola’ai luveifana. Ta ge taha toga ana fata tomotau~nana na’awaluveifei
ena viaqa aqiaqidi weaqidi. 16 [u] Mana Buki Nugwenugweina vonaya,

“Togama ana fata be
eda Kaiwabu ena nuanua
nahalamania?
Ge taha toga!
Ta wese togama ana fata be
eda Kaiwabu navonei
tola’ai naviaqi?
Ge taha toga!”

Ta ima’a ama fata ba’e yani diavona ana alamanidi, mana ima’a ema
nuanua ’idewani Keliso ena nuanua.

Faulo be Afolosa Keliso ena tofewayavo ’ekalesia ’inaya

3 1 Egwavo, lova ge agu fata be ena ve’itemi ’idewani yaveve’ita taudi
Yaubada Niboanina ’idia toatoa. Ta ’esi yave’itemi kavona omi’a
totoa bwa’obwa’o edi ilivuyega oveveilivu ’aiqa. Mana ana ’ita kavona
omi’a nuami nawale ge da’eqa’uya tovetumaqana edi ilivu weaqina, e
’inega emi toa Keliso ena ’ekalesia gamonaya kavona gogama sususudi.
2 [v] ’Inega lova gebu ’abwaga otaqa eda ve’ainimi, ta ’esi kavona susu
yaneimi, mana omi’a ge ami fata be ’abwaga falafalana oda ’aini. Ta wese
ba’itagana nawale ge ami fata, 3 [w] mana omi’a emi toa nawale kavona
totoa bwa’obwa’o edi ilivu ’idewana. Emi ’ekalesia nuaninaya ve’ifi’ifi
be wese ve’ae’aetoga ilivu diavona i’eno’eno. Ta ba’e ’inega omi’a kavona
totoa bwa’obwa’o, waisa? 4 [x] Mana vaina ’imiega ovonaya, “Ima’a Faulo
a’abi’abibodea!” Ta vaina ovonaya, “Ima’a Afolosa a’abi’abibodea!” Ta
ba’e ilivu~nana ’inega, ana ’ita kavona omi’a totoa bwa’obwa’o edi ilivu
’idewani, waisa?
5 [y] Ona nuaia, nage Afolosa yani qiduana? Gebu! Nage ya’a Faulo
yani qiduana? Gebu! ’Inega tola’ai weaqina ogivaneyema? Mana ima’a
tomotau kavokavovo ta Yaubada ena tofewayavo. Eda Kaiwabu ima’a

---

[u] **2:16** Ais 40:13 [v] **3:2** Ibe 5:12-13; 1Fit 2:2 [w] **3:3** 1Kol 1:10-11 [x] **3:4** 1Kol 1:12
[y] **3:5-6** Via 18:4,11,27-28

magilafuma ema fewayavo neima ’inega aviaviaqidi. Ta ema lugaihi
’inega ove’ale Keliso ovetumaqanea. 6 Ta ema fewa ’imia kavona vaoqa
ana fewa ’idewani, mana ya’a Faulo Yaubada ena vona vewanina
ya’wadia be Afolosa vewani~nana ’itamakia, ta Yaubada givetaboya.
7 ’Inega to’wadi~nana be wese to’itamaki~nana ge yani qiduana, ta ’esi
Yaubada yani qiduana, mana tauna yani qabudi adi togivetabo. 8 [z] ’Inega
to’wadi~nana be wese to’itamaki~nana iveveiuiula ta edi fewa ’iuna
’aidegana. Ta edi gwavubiga ana ’etofwafwa ’inega ve’ia dumadumana
be dumadumana ina lobea Yaubada ’inega. 9 Mana ima’a Yaubada maega
afewafewa, ta omi’a kavona Yaubada ena vaoqa. Ta wese omi’a kavona
Yaubada ena vanue.

10 Vona sesebai ’ekalesia ana yoqona weaqina ona noqolia, e ba’e:
Yaubada ena veyolubega alamani neigu vanue ana yoqona weaqina,
’inega fewa~nana yaviaviaqia. Ya’a vanue~nana ana ’oqolayavo
yavetovolodi, ta ba’itaga Yaubada ena tofewayavo ’oqola diavona ’idia
i’e’eyoqona. Ta to’eyoqona ’aidega ’aidega luaqiaqiea be taunega nanuanua
aqiaqi ma’oda ’e’eyoqona ’aiqa. 11 [a] Ge taha toga ana fata mali ’oqola
navetovoloi, mana ni’a vevetovolona, e omo’e ’oqola~nana tauna Ieisu
Keliso. 12 ’Eguma taha to’eyoqona yoana aqiaqidi ta falafaladi ’idiega
na’eyoqona ta wese ’eguma taha to’eyoqona yoana kavokavovo ’idiega
na’eyoqona, 13 [b] e ’inega luvine ana ’aubena ’inaya to’eyoqona ’aidega
’aidega edi fewayavo kana ’itedi vunavunaqaya. Ta ’aubena~nana namai
’aiwe saesaelina maega, ta ba’e ’aiwe~nana ’inega Yaubada to’eyoqona
’aidega ’aidega edi fewayavo nagabu tonovidi. 14 Ta ’eguma ’aiwe
saesaelina ge ana fata to’eyoqona taha ena vanue na’alai, e ’inega tauna
ve’ia aqiaqina na’ewea. 15 Ta ’eguma taha to’eyoqona ena vanue ’aiwe
saesaelina na’ala ’ovoia, e ’inega tauna ge taha ve’ia nalobei. Vonahaqiaqi,
to’eyoqona~nana veilaqe qiduana na’ifoqe ’inaya be tuta goyona da’aliga,
ta tua Yaubada ena nuakolokolo ’inega ’etoyavua nalobea, ta kavona ’aiwe
saesaelina ’inega dadenadena.

16 [c] Nage ge oda oalamania omi’a qabumi Yaubada ena vanue
gwalagwalana ta Niboanina ’imia toatoa? 17 ’Eguma taha toga Yaubada
ena vanue naqeunia, e ’inega tomotau~nana luvematasabu qiduana
nalobea Yaubada ’inega, mana Yaubada ena vanue gwalagwalana be
vunavunaqina, ta ba’e vanue~nana omi’a tovetumaqana.

18 Ge nuanuagu taha toga taunega nau’avei navonaya, “Ya’a toalamani
aqiaqi!” Vaina ’imiega ovonaya be omi’a toalamani aqiaqi mana emi
alamani kavona totoa bwa’obwa’o edi alamani ana ’etofwafwa ’idewani.
Ta egu nuanua ge ona nuavane emi alamani weaqina, ta ’esi taudi

---

[z] **3:8-9** Md 16:27; Efe 2:20-22 [a] **3:11** Ais 28:16; 1Fit 2:4-6 [b] **3:13** 1Kol 4:5
[c] **3:16** 1Kol 6:19; 2Kol 6:16

Yaubada ge ida alamania ona awafeledi be ina ’awakwavakwavayemi,
be yaqisa Yaubada matanaya ona vetoalamani aqiaqi. 19 [d] Egu vona ba’e
’idewani, mana totoa bwa’obwa’o edi alamani yani kavokavovo Yaubada
’inaya. Buki Nugwenugweina ba’e yani~nana weaqina simana vonaya,
“Tomotau Yaubada ge ida alamania ivonaya be taudi toalamani aqiaqi.
Ta vonahaqiaqi, Yaubada ena nuanua ’inega taudiega isi’wesi’wedi
alamani~nana ’inega”, 20 [e] ta wese vonaya, “Eda Kaiwabu ni’a alamania
bwa’obwa’o ana toalamaniavo edi alamani yani kavokavovo.” 21 ’Inega
ge wese daluaqiaqiemi be ami tovanugwetayavo bwa’obwa’oya weaqidi
ona vonavane, mana yani qabuna aqiaqidi ni’a o’ewedi emi toa aqiaqina
weaqina. 22 E ana ’ebevetalatutula ba’e: Ya’a Faulo be, Fita ta wese Afolosa
amai ’imia sabi ve’itami. Ta wese Yaubada yani qabuna ’iva’ava’aidi
bwa’obwa’oya emi toa aqiaqina weaqina. ’Inega ge taha tola’ai ’eguma
mayawaimi otoatoa, nage ona ’aliga, mana Yaubada ena tomotauyavo
yawai vataya naneidi. Ta tola’ai na’ifoqe ’imia ba’e tuta~nana ’inaya,
ta wese tuta maimai ’inaya, e Yaubada yani diavona navefewedi emi
aqiaqina weaqina, 23 mana omi’a Keliso weaqina, ta Keliso Yaubada
weaqina.

Keliso ena tovaletuyanayavo edi fewa

4 1 Ge ona vonaya vonigo ima’a tove’ita tomotau qiduqiduama,
ta ’esi ona nuaia ima’a Keliso ena tofewayavo ’idewani. Tauna
vetumaqanema be veyoveyoa neima, ’inega ena nuanua ’wai’waividi
agigivesimatalidi ’imia. 2 [f] Ni’a kahalamania, ’eguma taha tofewa
navetovanugweta, ’inega luaqiaqiea be me ena gwavubiga fewa~nana
naviaqia ena kaiwabu weaqina. 3 Egwavo, ya’a me egu gwavubiga egu
fewa yaviaqia nuanimia, waisa? Vaina ’imiega ovonaya be ya’a egu
fewa aqiaqina yaviaqia emi ’ekalesia ’inaya, ta vaina ovonaya be ge
aqiaqina. Ta ya’a ge eda nuanua qiduana ’eguma omi’a nage mali qabu
o’awahaqiaqiegu nage gebu. Ta wese ya’a ge agu fata be tauguyega eda
’awahaqiaqiegu. 4 Ta taugu agu lutonova aqiaqina Yaubada matanaya,
mana egu alamani ana ’etofwafwa ’inega yanuaia be ge taha fewa
luveifana eda viaqi emi ’ekalesia ’inaya. Ta ge eda alamani aqiaqiei
’eguma ya’a tofewa tunutunuqigu. Ta eda Kaiwabu ana ’aidegamo egu
ilivu qabuna alamani aqiaqiedi, ’inega taunamo ana fata naluvinegu.
5 [g] ’Inega omi’a ge taha tomotau weaqina ona vonaya, “Ba’e
tofewa~nana aqiaqina, ta omo’ena luveifana.” Ta ’esi luaqiaqiemi be ona
ba’eba’e Keliso ena ’aubena weaqina. Mana tauna velovelovana ana ilivu
’wai’waividi nagive’ifoqeyedi vunavunaqaya, ta wese nuanua luveifadi
’wai’waividi tomotau giwalidiega nagive’ifoqeyedi. Ta ’aubena~nana

---

[d] **3:19** Iob 5:13 [e] **3:20** Same 94:11 [f] **4:2** Lk 12:42 [g] **4:5** 1Kol 3:8

’inaya tomotau qabudi awatubo ina lobea Yaubada ’inega edi viaqayavo
adi aqiaqina ’inega.

Ge tauda kana givaneyeda

6 [h] Egwavo, iada Afolosa ta ya’a ave’ebe’ita ’imia be yaqisa ’imega
taha vona Buki Nugwenugweina ena simana ona alamani aqiaqiea,
vonaya, “Buki~nana ana ’wayavi ona ’abibodea ta ge emi nuenuega ona
luvetomanei.” Mana ’eguma vona~nana ona ’abiboda aqiaqiea ’inega
ge ona nuavane ta ona vonaya, “Ima’a ema tovanugweta aqiaqina, ta
’abiboda omi’a emi tovanugweta.” 7 [i] Mana taumiega ge ona vonaya
vonigo omi’a tomotau aqiaqimi, ta ’abiboda mali qabu. Yani qabuna ’imia
i’eno’eno ge taumiega oda ’ewei, ta ’esi Yaubada ena nei kavovo ’inega ni’a
o’ewedi. Ta ’eguma yani qabuna nei kavovoyega ni’a olobedi, ’inega tola’ai
weaqina taumiega ogivaneyemi kavona omi’a emi waiwaiega oda ’ewedi?
8 Omi’a me Kolinita ovonaya be yani qabudi emi toa aqiaqina
weaqina ni’a oda ’ewedi, waisa? Ta gebu! Ta wese ovonaya be Niboana
Gwalagwalana ena wila’a qabudi ni’a oda ’ewedi, waisa? Ta gebu! Ta wese
ovonaya vonigo ni’a oda vetovanugweta ’ekalesia gamonaya, be taumiega
ami fata ona vanugwetemi. Omi’a emi ilivu kavona ni’a oda vekini.
Vonahaqiaqi, egu nuanua qiduana vonigo oda vekini, ’inega qabuda
’ekalesia ana vanugweta weaqina eda fewa dave’aidega. Ta gebu! 9 Ta ana
’ita kavona ima’a tovaletuyanayavo Yaubada daha’uma tomotau qabudi
’abibodadia. Ta kavona ida kafima ida yoqonima ta toluavia ’abibodadiega
ida lihima ida tautauyema sabi luve’aligima tomotau matadia. Ta omo’e
’inaya ina vevekovema ta wese ina kolukolua. Ta yani ba’e ’ifo’ifoqe
totoa bwa’obwa’o qabudi matadia, ta wese Yaubada ena tovale’ewayavo
matadia.
10 Ima’a Keliso ena tofewayavo tomotau i’awakwavakwavayema, ta emi
ve’aidega Keliso maega ’inega, taumiega ovonaya be omi’a toalamani
aqiaqi, waisa? Ta gebu! Tomotau ivonaya be ima’a dawalilima, ta
omi’a ovonaya be waiwaimi, waisa? Ta gebu! Tomotau i’amayabemi, ta
ima’a ge taha ’amayaba ada lobea ’idiega. 11 [j] Lova ’inega be ana laba
ba’itagana botana qiduana alobelobea, ta wese magama kwavukwavuqa.
Ama kaleko eabuabudi, ta tomotau ivunuvunuqima, ta wese ge ema
’ebe’enomo. 12 [k] Taumega afewafewa waiwai ama ’abwaga weaqina.
Tomotau ivonavona ve’alatema, ta ima’a avonavona veyolubedi. Tomotau
ivevevoalanema, ta ima’a me ema bibitaqo atovotovolo’i’ita. 13 Tomotau
i’awa’awa luveifema, ta ima’a avonavona ’eviviedi vona biganega. Ta ana
laba ba’itagana tomotau iveilivu veifema kavona ima’a qaina kavokavovo
’idewani.

---

[h] **4:6** Lom 12:3 [i] **4:7** Lom 12:6 [j] **4:11** 2Kol 11:23-27 [k] **4:12** 2Te 3:8; Md 5:44

14 Ba'e yani diavona weaqina ge eda 'waya'wayavidi 'imia sabi
giveiniyauyaunimi, ta 'esi nuanuagu egu vona ona nua'eqa'u aqiaqiedi,
mana omi'a kavona natu otaqigwavo. 15 [l] Nage tove'ita 'ea'ealidi ni'a
ive'itemi Keliso weaqina, ta tamamiavo ge 'ealidi, ta 'esi ya'a agu
'aidegamo tamami, mana Ieisu Keliso Valena Aqiaqina ana lugaihi 'imia
'inega yavetama weaqimi. 16 [m] 'Inegana yavevenoqiemi qiduana ona
vetutumegu.
17 [n] Vonahaqiaqi, egu nuanua ba'e weaqina Timoti yavetunei waiwai
'imia. Tauna ya'awanatunea ta yaveyolubea qiduana. Tauna ma ana
vetumaqana, ta ena gwavubiga Keliso weaqina yahalamani aqiaqiea.
Timoti nave'ita 'eviviemi egu toa vauvauna Keliso maega weaqina. Ba'e
ve'ita~nana yaveve'itayea 'ekalesia taha taha di'we qabudi 'idia.
18 Vaina 'imiega ovonaya, "Faulo ge wese navayausa 'evivieda." 'Inega
onuavane ta taumi emi nuanua oviaviaqidi. 19 Ta 'esi ya'a tuta kukusana
'inaya ena wai 'imia ena vayausimi 'eguma eda Kaiwabu ena nuanua
wese 'idewani. Ta omo'e tuta~nana 'inaya tonuavane diavona ena 'ita
aqiaqiedi 'eguma Yaubada ena waiwaiega edi viaqayavo iviaviaqidi,
nage ivonavonamo. 20 [o] Mana tuta~nana kahawafeleda Yaubada ena
luvine 'inaya, 'inega wese ena waiwai neida be yaqisa ada fata ena ilivu
kana 'abibodea ta ena fewa kana viaqia. Ta 'eguma ita'a kana vonamo
ta ena fewa ge kana viaqi, e ba'e 'inega ana 'ita kavona ita'a ge ena
tomotauyavo. 21 Isana ma'oda ena veilivu 'aiqemi tuta~nana ena wai
'imia? Vonahaqiaqi, 'eguma nawale onuanua vane, e 'inega luaqiaqiegu be
ena luvematasabumi. Ta 'eguma ona nuawebui, e 'inega me egu veyoluba
be wese egu nuanua biganega ena veilivu aqiaqiemi.

Taha ilivu luveifa otaqina 'ekalesia gamonaya

5 1 [p] Vale taha weaqimi ni'a yanoqolia, ta vale~nana luveifa otaqina.
Tomotau ivonegu vonigo taha 'oloto emi 'ekalesia gamonega tamana
moqanena maega ivelamo'eno. Vonahaqiaqi, ba'e ilivu~nana luveifa
otaqina, mana tomotau Yaubada ge ida alamania ba'e ilivu~nana ge
wese ida viaqia. 2 'Inega luaqiaqiemi be ona nuavita ta wese ona dou
ilivu~nana weaqina, ta tua omi'a nawale me emi nuavane otoatoa. Ta
tola'ai weaqina 'oloto~nana ge oda a'u'ifoqeyei 'ekalesia 'inega?
3 [q] Ya'a yatoa luluvai 'imiega, ta niboanigu 'inega kavona omi'a maega
kada toatoa. 'Inega 'oloto~nana luvine ni'a yaneia ena luveifana weaqina.
4-5 [r] Ieisu Keliso ana wawega ona toa va'auta, 'inega ya'a niboanigu omi'a
maega kana toatoa ta Ieisu Keliso ena waiwai na'eno'eno nuanimia.
'Inega 'oloto~nana ona a'u'ifoqeyea 'ekalesia 'inega kavona be oda

---

[l] **4:15** Gal 4:19 [m] **4:16** Fil 3:17 [n] **4:17** Via 19:22 [o] **4:20** 1Kol 2:4 [p] **5:1** Luvi 18:7-8; Luve 22:30 [q] **5:3** Kol 2:5 [r] **5:4-5** 1Tim 1:20

ve'ineiea Seitani 'inaya. 'Inega ena luveifana nahalamani aqiaqiea be
ena nuanua 'wafi ena qaiawa weaqina nanogea ta nanuagivila 'inega
'etoyavua nalobea eda Kaiwabu ena 'aubena 'inaya.
6 [s] Ta omi'a ge daluaqiaqiemi be ona nuavane, mana 'oloto~nana
nawale 'ekalesia gamonaya okafikafia. Vona sesebai ba'e ena neimi: Isiti
goyona 'inega falawa qabuna ana fata nadidina. **7** [t] 'Inega nuanuagu isiti
nugwenugweina ona 'ewa yavulea 'ekalesia 'inega, be 'inega omi'a ona
vevauvau kavona falawa ge ana isitimo 'idewani. Ta yavona aqiaqiemi,
omi'a 'idewanina ni'a otoatoa, mana Yaubada Keliso ni'a vegubayea
kavona 'Auvivia Sagalina ana lami 'idewani eda luveifana weaqina. **8** [u]
'Inega 'Auvivia Sagalina ana 'abwaga kana 'ainia, ta gebu beledi isiti
maega kana 'ainia, mana belidi~nana ilivu luveifana be wese nuanua
luveifadi ana beledi. Ta 'esi beledi ge ana isitimo kana 'ainia, mana
beledi~nana ilivu aqiaqina be wese vonahaqiaqi ana beledi.
9 Egu leta lova ya'wayavia wai 'imia 'inaya yavematamagilafuyemi
gebu tovelamo'eno kavokavovo maega ona veqabu 'aidega. **10** Ta
vematamagilafu~nana 'inaya ge eda vona taudi Yaubada ge ida
vetumaqanea weaqidi, mana taudi bwa'obwa'o ni'a iluveagatuna'ia, ta
tuta qabuna ivevelamo'eno be, ivevemanuguba be, ivanavanawala ta
wese edi yaubada kavokavovoyavo iawahawatubodi. Mana 'eguma taudi
weaqidi eda vematamagilafuyemi emi veqabu 'aidega weaqina, e 'inega
bwa'obwa'o oda nogea, mana taudi qabu qiduadi, **11** [v] ta 'esi tomotau
taudiega igabedi tovetumaqana weaqidi yavematamagilafuyemi. Ta edi
ilivuyavo 'idewani velamo'eno be, vemanuguba be, yaubada kavokavovo
iawahawatubodi be, 'aivegila be, go'ila waiwaina ana numa ta wese
vanawala ilivu diavona iviaviaqidi. 'Inega taudi tomotau diavona ge wese
maega ona 'ai vediu!
12-13 [w] Ge daluaqiaqiegu be Yaubada ana tovemwageavo ena luvinedi
nage aqiaqidi nage luveifadi. Ta 'esi Yaubada taunega naluvinedi. Ta
omi'a 'ekalesia luaqiaqiemi be taumi ma emiavo ona luvinemi. Buki
Nugwenugweina ba'e yani~nana weaqina simana vonaya, "'Eguma taha
toga navelamo'eno kavokavovo 'inega ona a'usi'iea ami qabu 'inega."

Kotu weaqina tovetumaqana nuanidia

6 **1** Wese yani taha weaqina ena vonemi. 'Eguma taha vita nage
ve'ae'aetoga na'ifoqe tovetumaqana magilafumi nuanimia, 'inega
ge wese daluaqiaqiemi be ona tauya toluvineavo taudi Yaubada ge ida
alamania matadia vita~nana sabi givetunuqina, ta 'esi luaqiaqiemi be
ona tauya 'ekalesia ana toluvineavo 'idia ta vita~nana ona givetunuqia.

---

[s] **5:6** Gal 5:9 [t] **5:7** Ais 53:7; 1Fit 1:19 [u] **5:8** Luve 16:3 [v] **5:11** 2Te 3:6; Tai 3:10
[w] **5:12-13** Luve 13:5; 17:7

2 [x] Nage ge oda alamania nawale taha tuta ’inaya ita’a tovetumaqanayavo
totoa bwa’obwa’o qabudi kana luvinedi Yaubada ena nuanua ’inega. Ta
’eguma tuta maimai ’idia tomotau qabudi ona luvinedi, ’inega tola’ai
weaqina ami vitayavo ge ami fata taumi ma emiavo ona givetunuqidi?
3 Nage nuami nawale ge da’eqa’ui ita’a tovetumaqana mahala ana
tovale’ewayavo wese kana vekotudi. ’Inega luaqiaqiemi be vita
kavokavovo ’ekalesia gamonaya ami fata taumiega ona givetunuqidi,
waisa? 4 ’Inega tola’ai weaqina otautauya toluvine ge ida tafwalolo
’idia ami vitayavo sabi givetunuqidi? 5 Ba’e yani diavona yavonayedi
’imia sabi giveiniyauyaunimi. Nage ge taha toalamani aqiaqi ’ekalesia
gamonaya datoatoa be ve’ae’aetoga diavona ana fata nagivetunuqidi be
naluvinemi? 6 Ta omi’a egu nuanua ge oda viaqia, mana tovetumaqana
taha iana tautauyea toluvine taudi Keliso ge ida vetumaqanea matadia
sabi luvinena.

7 Ba’e ilivu~nana ’inega taumiega ni’a ogivedawalilimi. Ta luaqiaqiemi
be ’eguma taha toga yani luveifana naviaqia ’imia, ’inega ge ona vekotui.
Ta wese ’eguma taha toga nau’avemi be emi kulufayavo na’ekilidi ge wese
ona vekotui. 8 Ta ’esi omi’a taumi ma emiavo wese luveifana oviaviaqia,
mana u’avega kulufa taha taha o’ewe’ewedi tovetumaqana emiavo ’idiega.

9 [y] Ni’a oalamani aqiaqiea taudi toluveifadi ge wese Yaubada ena
’Ebeluvine ’inaya ina lugu, waisa? ’Inega taumiega ge ona u’avemi, mana
tovelamo’eno be, yaubada kavokavovo adi toiwa’odu be wese toluabu ge
adi fata ina lugu ’Ebeluvine~nana ’inaya. Ta wese ’oloto ’eguma ’wafidi
ina awafeledi mali tomotau ’idia mane weaqina ge adi fata ina lugu. Ta
wese ’eguma ’oloto be ’oloto ina velamo’eno ’inega ge adi fata ina lugu.
10 Ta wese tovanawala be, tovemanuguba be, go’ila waiwaina ana tonuma
be, tovegila be wese taudi u’avega kulufa i’ewe’ewedi ge taha toga
’idiega adi fata be ina lugu ’Ebeluvine~nana ’inaya. 11 [z] Lova omi’a vaimi
wese ba’e ilivu diavona oviaqidi, ta ba’itagana luveifa diavona Keliso
’utuyavuledi ’imiega ’inega vunavunaqimi. Ta eda Kaiwabu Ieisu Keliso
be wese Yaubada Niboanina edi viaqa ’idiega ni’a ovetunutunuqa Yaubada
matanaya.

’Wafida kana awafeledi Yaubada weaqina

12 [a] Vaina ’imiega ovonaya, “Ilivu qabudi ana fata kana viaqidi.” Ta
yavonevonemi, vaina ilivu ge wese naiulemi. Vonahaqiaqi, ilivu qabuna
ada fata kana viaqidi, ta ge daluaqiaqieda ’eguma ilivu diavona ina
vetoluvine ’idaya. 13 [b] Vaina tomotau ’imiega ovonaya, “’Eguma gamogu
nuanuana ’abwaga, e ’inega ’abwaga ya’ai’ai, ta wese ’idewani ’eguma

---

[x] **6:2** Ve 20:4 [y] **6:9-10** Gal 5:19-21; Efe 5:5; Ve 22:15 [z] **6:11** Tai 3:3-7 [a] **6:12** 1Kol 10:23
[b] **6:13** 1Te 4:3-5

’wafigu nuanuana vavine, e ’inega ’wafigu ena nuanua yaviaviaqia.”
Vonahaqiaqi, Yaubada gamoda be wese ’abwaga ’iva’ava’aidi, ta nawale
taha tuta ’inaya naluveawalidi. Ta Yaubada ’wafida ge da’iva’ava’aidi
velamo’eno kavokavovo ana ilivu weaqina, ta ’esi ’wafida ’iva’ava’aia eda
Kaiwabu weaqina, ta eda Kaiwabu ’wafida~nana ena aqiaqina weaqina
nuanua. 14 [c] Ta Yaubada ena waiwaiega ’wafida nagiveya’itotodi ’idewani
lova eda Kaiwabu giveya’itotoya ’aliga ’inega. 15 [d] Omi’a oalamani
aqiaqiea ita’a ’wafida eda vetumaqana ’inega ni’a kaluvetubedi Keliso
maega. Ta ’inega ma’oda, nage ana fata taha tovetumaqana ’wafina
ni’a luluvetubana Keliso maega ta nahawafelea tokodada ’inaya ta ina
velamo’eno? Gebu! 16 [e] Ta wese ni’a oalamani aqiaqiea ’eguma taha
’oloto navelamo’eno tokodada maega, e ’inega magilafudina ni’a ive’wafi
’aidega. Mana Buki Nugwenugweina ’inaya Yaubada vonaya, “Magilafudi
ni’a ive’aidega.” 17 [f] Ta ’esi ’eguma taha tomotau naluvetuba eda Kaiwabu
maega, e ’inega niboanidiega tawa ive’aidega.
18 Luaqiaqieda be velamo’eno ilivuna ’inega kana dena! Ba’e ilivu~nana
ilivu luveifadi qabudi ’idiega luveifa otaqina, mana ilivu~nana ’inega
tau’u ’wafiu ugigiveluveifea. 19 Nage ge oda alamania ’wafimi Niboana
Gwalagwalana ena vanue? Ta Niboana~nana ’imia toatoa Yaubada ena
nei kavovo ’inega neimi. Vonahaqiaqi, Yaubada tauna emi Kaiwabu,
’inega ge taumiega ona luvinemi, ta ’esi Yaubada naluvinemi, 20 [g] mana
maisa qidua va’inena ’inega gubaufemi. ’Inega luaqiaqiemi be ’wafimiega
Yaubada ana wawa ona awatuboya.

Ve’ita vaqi weaqina

7 1 Lova leta ’inega yani taha taha weaqidi ovetala’aiegu, ta ba’e egu
ve’ia ’imia. ’Oloto luaqiaqiedi ’eguma ge ina vaqi. 2 Ta velamo’eno
kavokavovo ana ilivu veqidua va’ine emi ’abagaya, ’inega ami luaqiaqi be
’oloto ’aidega ’aidega navaqi be ma moqanena ina toatoa, ta wese vivine
’aidega ’aidega ’idewani, luaqiaqiedi be ina vaqi ta vavine taha taha ma
moqanedi ina toatoa.
3 ’Eguma vavine vaqivaqidi edi nuanua ma moqanedi ina ’eno, e
’inega ’oloto~nana nahawafela edi nuanua ’inaya. Ta wese ’idewani
’eguma me’olotona nuanuana moqanena maega ina ’eno, e ’inega ina
awafela moqanedi ena nuanua weaqina. 4 Vavine vaqivaqidi ’wafidi ge
taudi adi ’aidega ida luvinea, ta ’esi moqanedi wese luluvinea. Ta wese
’idewani ’oloto vaqivaqina ’wafina ge tauna ana ’aidega daluvinea, ta ’esi
moqanena wese iluluvinea. 5 ’Inega ’oloto moqanena edi nuanua weaqina
ge na’etobodedi, ta wese ’idewani vavine moqanedi ena nuanua weaqina

---

[c] **6:14** Lom 8:11; 1Kol 15:20; 2Kol 4:14 [d] **6:15** Efe 5:30 [e] **6:16** Md 19:5
[f] **6:17** Ion 17:21-23; Lom 8:9-11 [g] **6:20** 1Kol 7:23; 1Fit 1:18-19

ge ina ’etobodei. Ta ’eguma magilafudi ina veqae ta edi nuanua ’aidegana
’inega ina vonaya, “Kana ’enosi’i ta kana awafeleda venoqi ’inaya.” E
aqiaqina ’idewana, ta tuta kukusana namo ’inaya ina toasi’i, mana nawale
Seitani nasitonovidi ’inega ilivu luveifana ina viaqia. Egu ve’ita ba’e
’idewani ’imia, mana ge ami fata taumiega ona ’itamaki aqiaqiemi tuta
kuena ’inaya. 6 O’itei, egu ve’ita diavona ba’e ’inega ge luvine waiwaina
eda neineimi be ona matayaga aqiaqiei, ta ’esi ba’e ’idewani egu lugaihi
’imia. 7 Ta egu nuanua qiduana tomotau qabudi ina ’abibodegu ta ge ina
vaqi ’idewani ya’a ge eda vaqi. Ta ita’a tomotau qabuda ada wila’a ge
’aidegana, ta ’esi vaina adi wila’a Yaubada neidi be ina vaqi, ta wese vaina
adi wila’a Yaubada neidi be ge ina vaqi ’inega kavona doqai ina toatoa.
8 Ta wese ena ve’itemi taudi doqai be wadawada’e edi toa weaqina.
Luaqiaqiedi be adi ’aidega ina toa ’idewani ya’a. 9 [h] Ta ’eguma ge adi fata
’wafidi ina luvinedi ’inega luaqiaqiedi be ina vaqi, mana ge adi luaqiaqi
’eguma edi nuanua waiwaina ’inega ina awafeledi velamo’eno kavokavovo
ana ilivu ’inaya.
10 [i] Ta vaqivaqidi wese taha luvine waiwaina yaneineidi. Ta ge ya’a
’iguyega, ta ’esi eda Kaiwabu ’inega. Ta luvine~nana ana alamani ba’e:
Vavine vaqivaqidi moqanedi ge ina vesa’ili. 11 Ta tua ’eguma moqanedi
ina nogea ’inega luaqiaqiedi be adi ’aidega ina toa, ta ge wese mali ’oloto
maega ina vaqi ’evivi. Ta ’eguma nuanuadi ’oloto, e ’inega ina ’evivi adi
sa’ila ’inaya. Ta wese ’idewani ’oloto vaqivaqidi ge wese moqanediavo ina
nogedi.
12 Wese taha yani weaqina ena ve’itemi. (Ta ve’ita~nana ya’a
’iguyega, ta ge eda Kaiwabu ’inega.) ’Ebevetalatutula ba’e ona noqolia:
Tovetumaqana me’olotona vaqivaqina ma moqanena itoatoa, ta
vavine~dina Ieisu ge ida vetumaqanea. Ta edi nuanua ma moqanedi
ina toatoa, ’inega tovetumaqana~nana ge ana fata navesa’ilidi. 13 Ta
wese ’idewani ’eguma vavine tovetumaqana moqanedi maega itoatoa,
ta ’oloto~nana ge davetumaqana Ieisu ’inaya. Ta ’eguma ’oloto~nana
nuanuana moqanena maega ina toatoa, e ’inega vavine~dina ge adi fata
moqanedi ina vesa’ili. 14 Egu luvine ba’e ’idewani, mana ’oloto~nana
moqanena edi vetumaqana ’inega ni’a vevunavunaqa. Ta wese ’idewana
vavine taudi ge ida vetumaqana, moqanedi ena vetumaqana ’inega
ivevunavunaqa. Ta ba’e ’inega natudiavo ge bwavubwavudi, ta ’esi
taudi wese ni’a ivevunavunaqa Yaubada matanaya. 15 [j] Ta ’eguma
vaqivaqidi itoatoa ta taha ’idiega ge davetumaqana Yaubada ’inaya ta
tauna nuanuana moqanena nanogea, e ’inega tovetumaqana~nana ge
daluaqiaqiei be moqanena na’etobodei, ta ’esi nahawafelei natauya. Ta
’eguma ba’e yani~nana na’ifoqe ’inega tovetumaqana~nana me’olotona

---

[h] **7:9** 1Tim 5:14 [i] **7:10** Md 5:32 [j] **7:15** Lom 14:19

nage mevavinena vaqi ana luvine ge wese na'etobodedi. Vonahaqiaqi,
Yaubada venua'ivineda toadaumwala weaqina.
16 *k* Vavine tovetumaqana, ge ami fata be ona alamani aqiaqiei 'eguma
moqanemi 'etoyavua nalobea emi vetumaqana 'inega. Ta wese 'idewani,
o'a 'oloto tovetumaqana ge au fata be una alamani aqiaqiei 'eguma
moqaneu 'etoyavua ina lobea eu vetumaqana 'inega.

Yaubada ena venua'ivina tomotau 'idia weaqina

17 Ni'a yavonemi vaqi ana luvine weaqina, ta eda Kaiwabu toa
dumadumana be dumadumana 'idia ni'a a'uda. 'Ebevetalatutula ba'e ona
'itea: Vaida vaqivaqida, ta vaida doqai, vaida me Diu, ta vaida ge me Diu,
vaida tofewa yoqoyoqonida kaiwabuyavo weaqidi, ta vaida yavuyavuida.
'Inega 'eguma 'ebetoa diavona lova 'idia katoatoa tuta~nana Yaubada
gabeda, e 'inega ge wese 'ebetoa diavona kana nogedi. Ba'e luvine~nana
'ekalesia 'aidega 'aidega 'idia yaveve'itedi. 18 'Eguma taha Diu 'olotona
me Diu edi ilivu 'inega 'wafina ni'a ida'ea ta 'abibodanaya ve'ale Ieisu
vetumaqanea, 'inega da'a~nana weaqina ge wese nanuanua, ta 'esi
natoatoa 'idewani. Ta wese 'idewani 'eguma taha 'oloto ve'ale Ieisu
vetumaqanea ta 'wafina ge ana da'amo, e 'inega ge wese nanuanua
da'a~nana weaqina. 19 *l* Vonahaqiaqi, 'eguma taha toga 'wafi ana da'a ni'a
'ewea 'inega ge wese yani 'ena'ina, ta wese 'eguma taha toga 'wafi ana
da'a ge da'ewei 'inega wese ge taha yani 'ena'ina. Ta yani qidua va'inena
ba'e ona alamania: Yaubada ena luvineavo kana matayagedi.
20 'Inega omi'a tomotau 'aidega 'aidega luaqiaqiemi be ona toatoa 'idewani
lova otoa tuta~nana Yaubada ena gaba onoqolia, ta ge wese emi toa ona
givedumedumei. 21 'Inega 'eguma o'a taha kaiwabu ena tofewa yoqoyoqonina
'idewani utoatoa tuta~nana Yaubada gabeu, e 'inega toa~nana weaqina ge
una nuanua, ta 'esi una 'awahaqiaqiea. Ta 'eguma au fata be yavua una lobea,
e 'inega yavua~nana ge wese una nogei. 22 *m* 'Inega ge taha tola'ai 'eguma
taha toga natoatoa tofewa yoqoyoqonina 'idewani tuta~nana eda Kaiwabu
gabea, mana eda Kaiwabu Ieisu ena viaqa 'idiega 'etoyavua lobea ena ilivu
luveifadi 'idiega. Ta 'eguma o'a yavuyavuiu tuta~nana eda Kaiwabu gabeu,
'inega ba'itagana kavona o'a Keliso ena tofewa yoqoyoqonina. 23 Yaubada
maisa qiduana 'inega gubaufemi, 'inega ge ona awafelemi tomotau 'idia be
ina kafimi tofewa yoqoyoqonimi 'idewani. 24 'Inega taigwavo be novugwavo,
lova tuta~nana Yaubada gabemi emi 'ebetoayavo dumadumadi be
dumadumadi 'idia otoatoa. Ta ba'e 'ebetoa diavona ona 'awahaqiaqiedi ta ge
ona givedumedumedi, mana ba'itagana omi'a Yaubada maega otoatoa.
25 Ta wese emi vetala'ai iahaba edi toa weaqina ena ve'iea. Ge taha
luvine eda Kaiwabu 'inega ena neimi, ta 'esi ya'a egu nuanua 'inega ena

---

[k] **7:16** 1Fit 3:1 [l] **7:19** Lom 2:25; Gal 5:6; 6:15 [m] **7:22** Fim 16; 1Fit 2:16

ve'itemi. Ta Kaiwabu ena nuakolokoloyega alamani aqiaqi neigu, 'inega
ona vetumaqana aqiaqiegu ve'ita~nana 'inaya. 26 Tuta ba'ena tuta vitana,
'inega nuanuagu taudi nawale ge ida vaqi luaqiaqiedi be 'idewani ina
toatoa. 27 Ta tua 'eguma vaqivaqiu 'inega moqaneu ge una nogedi, ta
wese 'idewani 'eguma nawale ge uda vaqi, 'inega vaqi weaqina ge una
nuanua. 28 Ta 'eguma nuanuau be una vaqi 'inega Yaubada eu nuanua
wese na'awahaqiaqiea. Ta wese 'idewani 'eguma iahaba taha nuanuana
navaqi, e 'inega Yaubada ena nuanua wese 'idewani na'awahaqiaqiea. Ta
vonahaqiaqi, vaqivaqidi vaqi ana vitayavo ilobelobedi, 'inega nuanuagu
omi'a vita diavona ge wese ona lobedi fole ina kafimi.

29 Taigwavo be novugwavo, egu ve'itayavo adi alamani ba'e: Tuta
ni'a vekusakusa wawasai. 'Inega omi'a vaqivaqimi tuta ba'itagana
'inega emi vaqi ge wese na'etobodemi Yaubada ena fewa weaqina. 30 Ta
omi'a tonuavita, ami vita ge wese na'etobodemi emi vetafe'wa Yaubada
weaqina. Ta omi'a toqaiawa, emi qaiawa 'inega ge wese Yaubada ena
fewa ona nuafania. Ta omi'a tovekaikaiwabu, emi kulufa qiduana ge
ina vesitaqomi be Yaubada ena nuanua ona nuafania. 31 [n] Ta wese omi'a
bwa'obwa'o ana yaniavo tuta qabuna ovevefewedi, ge daluaqiaqiemi
'eguma yani diavona nuami ina 'ewei, mana bwa'obwa'o ba'e be wese yani
qabuna 'inaya i'eno'eno tuta goyona ina awala. 32 Egu nuanua ba'e: Ge
ona nuanua qiduana emi toa bwa'obwa'o ba'e 'inaya weaqina. Kana nuaia
taha 'oloto ge vaqivaqina weaqina, tauna ena nuanua qabuna a'ua'uya
eda Kaiwabu ena fewa weaqina, ta wese nuanua ma'oda 'inega ena
Kaiwabu nagiveqaiawea. 33 Ta taha 'oloto vaqivaqina tauna bwa'obwa'o
ana yaniavo weaqidi nuanua qiduana, ta wese nuanua qiduana ma'oda
'inega moqanena nagiveqaiawedi. 34 'Inega 'oloto~nana ena nuanuayavo
yani magilafudi 'idia a'ua'udi, eda Kaiwabu ana giveqaiawa weaqina, ta
wese moqanena adi giveqaiawa weaqina. 'Inega ge ana fata navetafe'wa
waiwai Keliso weaqina. Ta wese 'idewani vavine ge vaqivaqina nage
iahabana tauna ana fata tuta qabuna nanuanua eda Kaiwabu ena fewa
weaqina. Tauna nanuanua ma'oda 'inega niboanina be wese giwalina
nahawafeledi eda Kaiwabu 'inaya. Ta vavine vaqivaqidi taudi tuta qabuna
edi nuanua ia'ua'uya bwa'obwa'o ana yaniavo 'idia, ta wese ma'oda 'inega
moqanedi ina giveqaiawei.

35 Ba'e ve'ita diavona ge eda vonavonayedi ami 'etoboda weaqina, ta 'esi
nuanuagu ena iulemi be yaqisa ge ona tauya gei. Nuanuagu emi tuta ge
ona awafelei yani kavokavovo 'idia, ta 'esi yawaimi qabuna ona awafelea
eda Kaiwabu ena fewa weaqina. 36 'Eguma 'oloto taha nuanuana ana
gabuinoqa navaqia, mana iahaba~nana vaqi ana tuta mo'ita nanogea,
ta wese 'oloto~nana ge ana fata 'wafi ena nuanua taunega naluvinei. E

---

[n] **7:31** 1Ion 2:17

’inega luaqiaqiea be maega ina vaqi. Ba’e ’inega ’oloto~nana ge taha wese
luveifana naviaqi. 37 Ta ’eguma taha ’oloto ena nuanua ’inega ge nuana ana
gabuinoqa maega ina vaqi, ta wese ’wafi ena nuanua ana fata naluvinea,
e ’inega tauna wese ena nuanua ’inega yani aqiaqina viaqia. 38 Egu vona
ana alamani ba’e: Aqiaqina ’eguma taha ’oloto ana gabuinoqa navaqia. Ta
aqiaqi otaqina ’eguma taha ’oloto nuanuana ana ’aidega natoatoa.
39 *o* Vavine ma moqanedi itoatoa kavona yoqoyoqonidi, ’inega ge ana
fata ina nogei mana nawale moqanedi mayawaina toatoa. Ta ’eguma
moqanedi yawaina nagumwala ’inega vavine~dina kavona yavuyavuidi
ta adi fata taudi edi nuenuega ina vaqi ukamana mali ’oloto maega.
Ta luaqiaqiedi be Keliso ana tovetumaqana taha maega ina vaqi.
40 Vonahaqiaqi, vaqi yani ’ebeqaiawa, ta yanuaia vavine~dina nawale me
edi qaiawa qiduana ina toatoa ’eguma ge ina vaqi ’evivi. Ta yanuaia ya’a
wese Yaubada Niboanina ’inega yaveve’ita ’imia.

Ve’ita yubai vei’odi ivegubayedi tokwalui ’idia weaqina

8 1 *p* Taigwavo be novugwavo, emi vetala’ai yubai vei’odi ivegubayedi
tokwalui ’idia weaqina ba’e yavonavona ’eviviemi. Omi’a ovonaya,
“Qabuda me eda alamani.” Ta yavona aqiaqiemi, alamani ’inega taumiega
ogigivaneyemi, ta ’esi veyoluba ’inega kana vewaiwai. 2 *q* Vonahaqiaqi,
’eguma taha toga ’imiega taunega navonaya, “Ya’a yani qabuna weaqidi
yahalamani aqiaqiedi!” ’Inega yavonemi tomotau~nana ge taha yani
diavona weaqidi dahalamani aqiaqiei. 3 Ta ’esi ’eguma taha toga Yaubada
naveyolubea, e ’inega Yaubada tomotau~nana alamani aqiaqiea.
4 *r* ’Inega egu ve’ita yubai ivegubayedi tokwalui ’idia weaqina ona
noqolia. Nage ana fata yubai~nana kana ’aini nage gebu? ’Inega
yavonemi ita’a qabuda ni’a kahalamani aqiaqiea Yaubada ana ’aidega
otaqa toatoa, ta wese kahalamania tokwalui taudi ’ebeiwa’odu
kavokavovo. 5 Vaidi tomotau ivonaya be yaubada ’eala be wese kaiwabu
’eala bwa’obwa’oya be mahalaya ida toatoa. Vonahaqiaqi, tomotau
diavona Yaubada otaqa ge ida vetumaqanea ’inega edi ’ebeiwa’odu ’eala.
6 *s* Ta ita’a ni’a kahalamani aqiaqiea Yaubada ana ’aidega otaqa toatoa.
Tauna Tamada, ta ena ’iva’ava’ata ’inega kuyavata qabudi i’ifoqe. Ta wese
ita’a tomotau qabuda ’iva’ava’aida tauna weaqina ’inega ena nuanua kana
viaqia. Ta wese eda Kaiwabu ana ’aidega otaqa toatoa, tauna Ieisu Keliso.
Ta Keliso~nana ’inega Yaubada kuyavata qabuna ’iva’ava’aidi, ta wese
ita’a tomotau Keliso~nana ’inega yawaida ka’ewea.
7 Ta ba’e yani diavona weaqina tovetumaqana vaidi nuadi nawale
ge da’eqa’ui, ’inega ivenuana magilafu edi ’ai weaqina. Taudi lova

---

o **7:39** Lom 7:2-3 *p* **8:1** Via 15:29 *q* **8:2** Gal 6:3 *r* **8:4** Gal 4:8; Luve 4:39; 6:4
s **8:6** Efe 4:5,6

’inaya edi tokwalui ’idia ihiwaiwa’odu, ta wese yubai ivevegubayedi
’idia. ’Inega ba’itagana ’eguma yubai vei’odi i’ai’ai adi lutonova kavona
tokwalui taha iawahawatuboya, mana lova edi ilivu ’idewana. ’Inega
ivenuana magilafu vei’o~nana ana ’ai weaqina ’eguma yani aqiaqina
Yaubada matanaya, nage yani luveifana. Ta adi lutonova kavona ida
’wamomo ’idewani. 8 Vonahaqiaqi, ge ana fata be kana vanaqo Yaubada
di’wenaya eda ’ai ’abwaga be yubai vei’odi ’idiega. Mana Yaubada ge wese
na’awahaqiaqieda eda ’ai ’inega, ta ’esi eda vetumaqana ’inega. ’Inega
ge yani qiduana ’eguma yubai vei’odi ka’ai’ainidi nage kana nogedi. 9 [t]
Ni’a oalamania ge taha ’etoboda da’eno’eno emi ’ai weaqina. Ta ’esi omi’a
taumi emi nuenuega yani taha taha ami fata ona ’ainidi. Ta yani qiduana
ba’e ona noqolia, emi ’ai~nana ’inaya taumiega ona ’itamaki aqiaqiemi
be yaqisa ge taha toga ena vetumaqana dawalilina ’ai weaqina ona
givebe’uyei.
10 Omi’a emi alamani ’inega ovonaya, “Ita’a ada fata yubai vei’odi
kavegubayedi kana ’ainidi.” Vonahaqiaqi, ami fata, ta ona ’itamakimi,
mana ’eguma ona lugu tokwalui edi vanue ’ebeiwa’odu ’inaya yubai
vei’odi sabi ’ai, ta taha iami ena vetumaqana dawalilina na’itemi ’inega
nuana na’ewea vei’o~nana ana ’ai weaqina be na’ainia. Ta tuta~nana ’ai’ai
’inega ana lutonova taunega lutonovia ge aqiaqina. 11 [u] Ba’e iami~nana
ena ilivu nugwenugweina weaqina Keliso ni’a ’aliga. Ta omi’a emi
alamani ’inega iami~nana ogivebe’uyea, mana ’ai~nana ’inega kavona
ena veiaiana Yaubada maega taunega dabwegei. 12 Ta ba’e ilivu~nana
’inega yani luveifana oviaqia, mana iami~nana ena nuanua ogivevitea.
Tauna ’ai~nana ’inega ana lutonova ge aqiaqina. Ba’e ’inega luveifa~nana
wese oviaqia Keliso ’inaya, mana iami~nana Keliso ena tomotau. 13 [v]
Ta ya’a ge nuanuagu tovetumaqana taha ena nuanua ena givevitei
egu ’ai ’abwaga nage yubai ’idiega. ’Ebevetalatutula ba’e ona noqolia:
Tovetumaqana taha ge nuanuana yubai vei’odi na’ai’ai, mana ’eguma na’ai
ana lutonova naluveifa Yaubada matanaya kavona da’wamomo ’idewani.
Ta ’eguma na’itegu ya’ai’ai, e ’inega taunega navonaya, “Ya’a wese ena
’ai.” Ta tuta~nana na’ai ’ovoa, e ’inega ana lutonova naluveifa. ’Inega ya’a
lutonova~nana ’iuna. Ta ge wese nuanuagu tovetumaqana taha ena nuanua
ena givevitei. ’Inegana ’eguma taha toga egu ’ai yubai vei’ona ’inega ena
givebe’uya, e ’inega ge wese taha tuta ’inaya yubai vei’odi ena ’ai’ai.

Keliso ena tovaletuyanayavo edi ilivu

9 1 [w] Vaidi tomotau egu fewa ge ida ’awahaqiaqiea. Ta yavona
aqiaqiemi, ya’a Ieisu Keliso ena tovaletuyana aqiaqi taha. ’Inega

---

[t] **8:9** Lom 14:13-15; Gal 5:13 [u] **8:11** Lom 14:15,20 [v] **8:13** Lom 14:21 [w] **9:1** Via 22:17-18; 26:16; 1Kol 15:8-9

ge taha toga ana fata naluvinegu, ta ’esi Keliso ana ’aidega. Ya’a eda
Kaiwabu taugu mataguyega ya’itea, ta tauna weaqina yavevetafe’wa
waiwai. Ta egu fewa vuaqina omi’a, mana fewa~nana ’inega ni’a Ieisu
ovetumaqanea, waisa? 2 [x] ’Inega omi’a ona alamani aqiaqiea ya’a Keliso
vetunegu yawai ’imia ena tovaletuyana ’idewani. Egu vona ba’e ’iuna,
mana egu lugaihi ’inega ni’a oluvetuba Keliso maega.
3 Ta ana ’ita vaidi to’ekalesia nawale ivenuana magilafu egu fewa
be wese egu luvine weaqina, ’inega ba’e ’idewani yavonavona ’aiqa
’imia: 4 [y] Banaba be wese ya’a magilafuma Yaubada ena tofewayavo,
’inega luaqiaqiema be ama ’abwaga ta wese ama go’ila ana lobedi omi’a
tovetumaqana ’imiega, waisa? 5 Eda Kaiwabu ena tovaletuyanayavo
ma moqanediavo taudi wese tovetumaqana be, eda Kaiwabu tainavo
ma moqanediavo taudi wese tovetumaqana ta wese Fita ma moqanena
qabudi iluvivila dadana di’we taha taha ’idia Ieisu Valena weaqina. ’Inega
ona nuaia, nage ima’a ge daluaqiaqiema be edi ilivu ana ’abibodei be
moqanemavo maega ana luvivila di’we taha taha ’idia? Vonahaqiaqi,
ima’a wese ama luaqiaqi! 6 Tovaletuyana qabudi adi iula ilobelobedi
tovetumaqana ’idiega. ’Inega ona nuaia, nage ya’a be wese Banaba ama
iula taumega ana lobea? Gebu’e otaqa! Ima’a wese luaqiaqiema be iula
ana lobea omi’a tovetumaqana ’imiega.
7 ’Ebevetalatutula ba’e ona ’itedi: Toluaviayavo adi ’abwaga be wese
adi kaleko ge taudiega edi mane ’inega ida gimwagimwanedi, ta ’esi tuta
qabuna gabemani edi ’ivenonoqa ’inega kulufa diavona i’ewe’ewedi. Ta
wese tovaoqa luaqiaqiea be taunega ena vaoqa ’inega ana ’abwaga na’ai.
Ta wese ’idewani yubai adi to’itamaki luaqiaqiedi be yubai diavona ina
madu’ainidi. 8 Egu vona ba’e ge ya’a egu nuanua ’inega eda vonavonayedi,
ta ’esi Yaubada ena Buki wese ba’e yani~nana weaqina vonavona, 9 [z]
mana lova Mosese ’wayavia vonaya, “’Eguma bulumakau ’alabwatana
iuiuleu witi ana fewa ’inaya, e ’inega ’awana ge una yoqonia ta ’esi
luaqiaqieu be vaina witi vuaqina una awafelea ’inaya be na’ainidi.”
Ta omi’a ona nuaia, nage Yaubada bulumakau adi ’aidega weaqidi
nuanua? 10 [a] Ana ’ita gebu, Yaubada ena vona ba’e ’inega wese ima’a ena
tofewayavo weaqima vonavona. Tovaoqa ta wese dawana ana to’itamaki
ifewafewa, mana inuaia nawale bolimana ana tuta ’inaya adi ’abwaga
aqiaqina ina lobea.
11 [b] Ta ima’a Yaubada ena tofewayavo wese ’idewani ena vona a’wadidi
niboanimi ’idia, ’inega luaqiaqiemi be ona iula ’eviviema, waisa? 12 [c] Emi
tove’itayavo adi iula aqiaqina tuta qabuna ilobelobedi ’imiega. Ta ima’a
amaduwai ’imia ta Ieisu Valena alugaihiea ’imia, ’inega luaqiaqiemi be

---

[x] **9:2** 2Kol 3:2-3 [y] **9:4** Lk 10:8 [z] **9:9** Luve 25:4; 1Tim 5:18 [a] **9:10** 2Tim 2:6
[b] **9:11** Lom 15:27 [c] **9:12** Via 20:34; 2Kol 11:9

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

iula qidua va'inena oda neima, waisa? Vonahaqiaqi, luaqiaqiema be ama
fata yani qabuna ada 'ewedi 'imiega. Ta ima'a ge taha tuta ama 'abwaga
weaqina ada veidaida dadana 'imia. Ta 'esi ima'a vita qabudi abibitaqodi,
mana ge nuanuama tomotau ina vonaya, "Faulo ma enavo Ieisu Valena
ilulugaihiea edi vegedi 'abwaga sabi 'ai weaqina ta wese kulufa ana 'ewa
weaqina, 'inega edi lugaihi~nana Keliso weaqina kana nogea."
13 [d] Ni'a oalamani aqiaqiea taudi Yaubada ena Vanue Gwala 'inaya
ifewafewa adi 'abwaga i'ewe'ewea vanue~nana 'inega, mana 'abwaga
diavona tomotau imimiedi ia'ua'uluguyedi sabi veguba ta 'inega dibuna
i'ai'ai. Ta wese 'idewani toveguba yubai ivevegubayedi 'ebeveguba
'inaya luaqiaqiedi be yubai diavona 'idiega adi fata dibuna ina 'ainidi.
14 [e] Ta wese 'idewani eda Kaiwabu ena luvine 'inega Ieisu Valena ana
tolugaihiavo luaqiaqiedi be Vale~nana ana tovetumaqanayavo tolugaihi
diavona ina iuledi yani taha taha 'idiega, mana vuaqina aqiaqina
ilobelobea Vale~nana 'inega. **15** Vonahaqiaqi, Kaiwabu ena luvine
'inega luaqiaqiegu be yani qabuna eda 'ewedi 'imiega, ta ge taha tuta
luvine~nana eda vefewea egu toa weaqina. Ta wese egu leta ba'e 'inega
ge nuanuagu omi'a ba'itagana egu fewa 'imia weaqina ona ve'iegu
kulufa taha taha 'idiega. Ya'a tuta qabuna yalulugaihi 'imia, ta ge taha
yani eda 'ewei 'imiega nage oda vemaisigu, waisa? Egu ilivu ba'ena
weaqina tauguyega yagivaneyegu. 'Inega 'eguma ena 'aliga e ba'e yani
goyona 'iguya, ta 'esi yani qiduana 'iguya ge taha toga na'etobodegu
egu vonavane 'iuna weaqina. **16** [f] Yaubada ena venua'ivina 'inega Ieisu
Valena yalulugaihiea, 'inega ge agu fata be ya'a taugu ena givaneyegu
ba'e fewa~nana weaqina. Mana eda Kaiwabu taunega vonegu fewa~nana
ena viaqia, 'inega ge agu fata be fewa~nana ena nogei. Ta vonahaqiaqi,
luvematasabu qiduana ena lobea 'eguma Vale~nana ge wese ena lugaihiei
tomotau 'idia.
17 Ta 'eguma taugu egu nuenuega Vale~nana eda lugaihiea
tomotau 'idia, e 'inega luaqiaqiegu be ve'ia eda lobea. Ta 'esi Yaubada
venua'ivinegu be vetumaqanegu ena nuanua ena viaqia. 'Inega ge wese
agu fata be fewa~nana ena nogei. **18** Nage onuanua agu ve'ia weaqina,
waisa? 'Inega agu ve'ia weaqina ena vematamagilafuyemi: Vonahaqiaqi,
ya'a tolugaihi taha, 'inega luaqiaqiegu be yani qabuna agu fata eda 'ewedi
lugaihi~nana 'inega, ta tua ge wese ve'ia 'idewani 'abwaga nage mane
weaqina eda nuanua. Ta 'esi Vale~nana ana lugaihi 'inega yaqaiqaiawa
qiduana, ta qaiawa~nana tauna ta'iwa agu ve'ia.
19 Ya'a egu fewa weaqina ge taha ve'ia eda 'ewei 'imiega. 'Inega ge taha
toga ana fata naluvinegu, ta 'esi tauguyega yahawafelegu yavetofewa
kavovo tomotau qabudi 'idia sabi 'ebe'ewadi ina mai Keliso 'inaya adi

---

[d] **9:13** Luve 18:1-3 [e] **9:14** Md 10:10; Gal 6:6 [f] **9:16** Iel 20:9

’etoyavua weaqina. 20 [g] ’Inega tuta~nana me Diu maega atoatoa, e ’inega
ya’a kavona Diu ’edewani, ta edi ilivu ya’abi’abibodea be yaqisa ana
fata ena ’ebe’ewedi Keliso ’inaya. Ta tuta~nana Mosese ena luvine ana
tomatayagayavo maega atoatoa, e ’inega edi ilivuyega yaveilivu. Ta edi
luvineavo ge daluvinegu, mana ya’a Keliso ena tofewa taha. Ta tua edi
ilivu ya’abi’abibodedi be yaqisa ana fata ena ’ebe’ewedi ina mai Keliso
’inaya. 21 Ta wese tuta~nana taudi ge me Diu maega atoatoa edi ilivu
’inega yaveilivu aqiaqi ’inega nuadi ya’ewea. Taudi Mosese ena luvine ge
ida matayagedi. Ta veilivu~nana ’inega egu vona ivetumaqanea, e ba’e
’inega yamiedi Keliso ’inaya. Ta ya’a Yaubada ena luvineavo ge eda veyani
kavokavovoyedi, mana ya’a Keliso ena luvine ana to’abiboda.
22 [h] Ta wese tuta~nana todawalili maega atoatoa ’inega ya’a wese
yavetodawalili. Ta egu veilivu~nana ’inega egu vona ivetumaqanedi,
e ba’e ’inega wese yamiedi Keliso ’inaya. Vonahaqiaqi, qabu taha taha
ge eda givenu’wedi edi ilivuyavo weaqina, ta ’esi yaveiana aqiaqiedi,
’inega ana fata tomotau qabudi ena miedi Keliso ’inaya adi ’etoyavua
weaqina. 23 Ba’e yani diavona yaviaviaqidi Ieisu Valena Aqiaqina ana
giveqidua weaqina be yaqisa tovetumaqana qabumi maega Yaubada
ena veyoluba kana lobedi.
24 Ni’a oalamania laha taha taha ma adi luvineavo, ’inega ona nuaia
’eguma qabu taha ina vihila ’inega ’idiega ’aideganamo nanugweta
’inega ve’ia na’ewea, waisa? ’Inega o’a wese ba’e ’idewani una vihila
’aiqa ve’ia~nana sabi ’ewana. 25 [i] Tolaha qabudi taudiega i’ita’itamakidi
laha ana luvine weaqina, ’idewani edi ’ai be, edi ’eno ta wese yani
taha taha ’idiega, e ’inega ina vewaiwai, mana nuanuadi ina nugweta
be laha ana ve’ia aqiaqina ina ’ewedi. Ta ve’ia~nana tomotau
nimadiega iviaviaqia, ’inega nawale naveyani kavokavovo. Ta ita’a
tovetumaqana kavivihila ve’ia ’eno’eno vatayana weaqina. 26 ’Inega
ya’a taugu ge eda vihila kavokavovo, ta ’esi egu masi ’iawaguya
ya’itea, ’inega ’eda tunutunuqina ’inega yavivihila ana ’ebelu’ovoa
weaqina. Kana nuaia tofwaiki aqiaqi weaqina, mana tauna ge dafwaiki
kavokavovo, ta ’esi nimana ena inoqa ’aidega ’aidega ’idia nuanuana
ana avia navunuqia. Ya’a wese ’idewani tofwaiki~nana, mana ge
nuanuagu fewa~nana Yaubada neigu ana masi ena lu’waqiei. 27 [j]
’Inegana ’wafigu taugu yaluvinea be ya’itamaki aqiaqiea kavona tolaha
aqiaqi ’idewani, ta ge eda awafelei yani kavokavovo ’idia. Mana ge
yani aqiaqina ’eguma ya’a yalulugaihi tomotau ’idia ’etoyavua ana ’eda
weaqina, ta taugu vona diavona ge eda ’abibodedi, ’inega ge taha ve’ia
ena lobei.

---

[g] **9:20** Via 21:20-26 [h] **9:22** 2Kol 11:29 [i] **9:25** Fil 3:14; 2Tim 4:7-8; 2:4-5
[j] **9:27** Lom 8:13; 13:14

Ge kana iwa'odu tokwalui 'idia

10 1 [k] Taigwavo be novugwavo, ge ona nuafania tola'ai lova 'ifoqe
tubudavo me Diu 'idia tuta~nana di'we Itifita inogea ta Mosese
maega itautauya di'we 'ava'ava 'inaya. 'Inega Yaubada gawata qiduana
vetunei webui ve'igwa'uyedi. Ta gawata~nana ena vanugweta 'inega
itautauya. Ta wese Yaubada ena waiwaiega Mwade'wa Bweabwealina
a'usi'iea 'inega kavona 'eda 'ifoqe nuaninaya ta qabudi ayahayanega
ivaukamana. 2 Ta vaukamana~nana 'inaya gawata be Mwade'wa
Bweabwealina 'inega ibabitaiso edi veto'abiboda Mosese 'inaya weaqina.
3 [l] Ta wese me Diu tuta 'aidega 'aidega adi 'abwaga ana wawa "mana"
i'ewe'ewea Yaubada ena waiwaiega ta i'ai'ainia. 4 [m] Ta wese 'idewani tuta
'aidega 'aidega 'idia adi go'ila 'aidegana 'inega inumanuma. Go'ila~nana
Yaubada ena waiwaiega dabo 'inega 'ifoqe matadia, ta dabo~nana tuta
qabuna taudi maega tauya~nana 'inaya. Ta dabo~nana tauna Keliso. 5 [n]
Ta tubudavo diavona edi viaqayavo 'idiega Yaubada ge daqaiawa weaqidi,
'inega 'idiega 'eala i'aliga di'we 'ava'avaya.

6-7 [o] Ta ba'e yani diavona ive'ebe'ita 'idaya be yaqisa ita'a edi ilivu
luveifana ge kana 'abibodedi. Vaidi 'idiega edi tokwalui iawatubodi,
ta ilivu~nana ge kana viaqi, mana Buki Nugwenugweina vonaya,
"Tomotau diavona itoabui i'ai'ai ta inumanuma, 'inega iya'itoto ta iouou
edi tokwaluiavo matadia." 8 [p] Ta wese ge kana velamo'eno kavokavovo
'idewani tubudavo vaidi iviaqia, mana ilivu~nana weaqina tomotau adi
yau tuweniti teli tausani (23,000) i'aliga 'aubena 'aidegana 'inaya. 9 [q] Ta
wese eda Kaiwabu ge kana sitonovi 'idewani tubudavo vaidi iviaqia edi
ilivu luveifana 'inega. Vona aqiaqi, luveifa~nana iviaqidi 'inega mwata
i'ifoqe i'utedi 'inega i'elu'aliga. 10 [r] Ta wese ge kana vetalabudabuda
'idewani tubudavo vaidi iviaqia, mana edi vetalabudabuda weaqina
Yaubada luve'aliga ana tovale'ewa vetunei webui 'idia ta luve'aligidi.
11 Tubudavo luvematasabu waiwaina ilobedi edi ilivu weaqina, ta ba'e
yani diavona 'waya'wayavina Buki Nugwenugweina 'inaya ivonavona
waiwai ita'a lagata vauvauda 'idaya, mana bwa'obwa'o ba'ena ena tuta
'ebelu'ovoa ni'a vadi'weda.

12 'Inega 'eguma taha toga taunega weaqina nanuaia navonaya,
"Ya'a me egu vetumaqana waiwaina yatovolo'i'ita!" E 'inega taunega
na'itamaki aqiaqiea fole luveifa diavona 'idiega nabe'u. 13 Ta tuta~nana
sitonova taha taha una lobedi ta nuanuau yani luveifana una viaqia, e
'inega una alamani aqiaqiea ge o'a au 'aidega 'iuya da'ifo'ifoqe, ta 'esi

---

[k] **10:1** 'Ifo 13:21-22; 14:22-29 [l] **10:3** 'Ifo 16:35 [m] **10:4** 'Ifo 17:6; Naba 20:11
[n] **10:5** Naba 14:29-30 [o] **10:6-7** 1Kol 10:11; Naba 11:4,34; 'Ifo 32:6 [p] **10:8** Naba 25:1-9
[q] **10:9** Naba 21:5-6 [r] **10:10** Naba 16:41-49

tovetumaqana qabudi sitonova diavona wese ilobelobedi. Yaubada lova
vona fofofolayeda ge wese nanogeda, ta ba'e vona fofofola~nana ge wese
nabwegei. 'Inega ge wese nahawafeleu sitonova waiwai va'inena 'inaya, ta
'esi au 'etofwafwa 'inaya. Ta wese tuta~nana sitonova ulobelobedi 'inega
Yaubada naiuleu be dena ana 'eda nave'iteu 'inega sitonova~nana 'inega
una dena, ta ge wese una be'u.

14 'Inega egwavo, tokwalui adi iwa'odu ona nogea. **15** Yavonavona 'imia
kavona omi'a toalamani aqiaqi, 'inega omi'a ami fata egu vona ba'e ena
vonayedi ta ona a'uvidividinidi 'eguma vonahaqiaqi nage gebu. **16** [s] Ta
ona nuaia, tuta~nana kavava'auta eda Kaiwabu ena 'Ai weaqina 'inega
'abwaga~nana ana tovewila'a nugweta vedi ma 'oinena na'ewei navona
veyolubei Yaubada 'inaya, ta 'abiboda kana numea. 'Inega kavona Ieisu
sulalina kada numei eda 'ebe'ita ena 'aliga weaqina, ta sulala~nana 'inega
kave'aidega maega. Ta wese 'idewani beledi, mana beledi~nana kana
gitomwei kana 'ainia, e 'inega kavona Keliso 'wafina ni'a kada 'aini, 'inega
wese maega kave'aidega. **17** [t] Ita'a qabuda beledi 'aidega~nana 'inega
ka'ai'ai, ta ba'e beledi~nana 'inega qabuda kave'wafi 'aidega. **18** [u] Ta kana
nuaia me Isileli edi ilivu weaqina, mana taudi edi yubai ivegubayedi ta
i'ainidi, ta 'ai~nana 'inega qabudi ive'aidega.

19 [v] Egu vona~nana ba'e 'iuna ena givesimatalia 'imia. Ya'a ge eda
vonevonemi tomotau edi tokwalui edi waiwai kavona Yaubada otaqa
ena waiwai 'idewani. Ta wese ge eda vonevonemi tomotau edi veguba
tokwalui 'idia yani aqiaqina nage yani qiduana. **20** [w] Gebu'e otaqa! Ta
'esi yavonevonemi edi vegubayavo iviaviaqidi niboana luveifadi 'idia
weaqina, ta gebu Yaubada otaqa 'inaya. 'Inega ge nuanuagu taha toga
'imiega taudi maega ona luvetuba ta ona veiaiana. **21** [x] Mana ge ana fata
eda Kaiwabu ana vediega ona numa, ta wese Seitani enavo adi vediega
ona numa. Wese 'idewani ge ana fata 'abwaga kana 'ai eda Kaiwabu ena
teboloyega, ta wese Seitani enavo edi teboloyega. **22** [y] Nage ita'a nuanuada
eda Kaiwabu kana vediavilevilea? Nage ita'a kana vewaiwai va'inea,
waisa? Yavonevonemi, gebu'e otaqa!

Edavo weaqidi kana nuanua ta ge taudamo weaqida

23 [z] Nage vaina 'imiega ovonaya, "Ieisu ena viaqayavo 'idiega
yavuyavuigu yatoatoa me Diu edi luvine be wese edi ilivu 'idiega, 'inega
luaqiaqiegu be yani qabuna agu fata ena viaqidi." Vonahaqiaqi, au fata, ta
viaqa diavona vaina ge wese ina ve'ebeiula 'iuya. Ta wese vaina 'imiega
ovonaya, "Agu fata yani taha taha ena viaqidi." Vonahaqiaqi, au fata, ta

---

[s] **10:16** Md 26:26-28 [t] **10:17** Lom 12:5 [u] **10:18** Luvi 7:6 [v] **10:19** 1Kol 8:4
[w] **10:20** Luve 32:17; Ve 9:20 [x] **10:21** 2Kol 6:15-16 [y] **10:22** Luve 32:21
[z] **10:23** 1Kol 6:12

vaina yani ge wese ina iuleu. **24** [a] Ge tau'umo eu 'ebeqaiawa weaqina una
nuanua, ta 'esi luaqiaqieu be una nuanua ma'oda 'inega emwavo wese una
giveqaiawedi.
25 Ta omi'a ba'e 'idewani ona viaqia: 'Eguma yubai vei'odi adi
'ebegimwane 'inega una gimwanea sabi 'ai, e 'inega weaqina ge
tau'u una vetala'aieu una vonaya, "Ma'inega yubai~nana mai, nage
tokwalui adi veguba weaqina, nage gebu?" Mana 'eguma tau'u ba'e
yani~nana weaqina una vetala'aieu 'inega tau'u wese una nuaia
nage yani aqiaqina uviaviaqia nage yani luveifana. **26** [b] Ta 'esi au
fata una 'ainia, mana Buki Nugwenugweina vonayea, "Eda Kaiwabu
bwa'obwa'o 'iva'ava'aia, ta wese yani diavona i'eno'eno bwa'obwa'o
debanaya eda Kaiwabu 'inega imai."
27 'Eguma taha toga ge davetumaqana Keliso 'inaya ta na'ebe'eweu
ena vanuea 'ai weaqina, e 'inega ena gaba una 'awahaqiaqiea. 'Inega
'eguma toyani matauya naha'uya ge weaqina una vetala'ai ta 'esi
una 'ainia. Ta ge wese tau'u una nuanua una vonaya, "Nage yani
luveifana yaviaqia ba'e 'ai~nana 'inega?" **28** [c] Ta 'eguma taha toga
'ai~nana 'inaya navematamagilafuyeu navonaya, "Ba'e yubai~nana
ni'a ivegubayea tokwalui 'idia." E 'inega yubai~nana ge una 'aini
ta 'esi una nogea, mana 'eguma tomotau~nana nahalamania o'a
taha tovetumaqana ta tua yubai~nana u'ainia, e 'inega tauna una
givenuenuea. **29** Unoqolia, ge wese eda voneu 'ai~nana 'inega yani
luveifana uda viaqi, ta 'esi tovematamagilafu~nana nanuaia o'a ni'a
luveifana uviaqia.
Nage taha toga 'imiega una vonaya, "Ge taha toga daluaqiaqiei
be ena nuanua 'ai weaqina naluvinegu egu viaqayavo 'idia, be
'inega vaina ena nogedi ta vaina ena 'awahaqiaqiedi, mana ya'a
taugu agu fata be ena venua'ivina toyani luaqiaqiegu nage toyani ge
daluaqiaqiegu. **30** [d] Ta 'eguma Yaubada 'inaya agu 'abwaga be yubai
weaqina yalulukaiwa, e 'inega tola'ai weaqina vaina tomotau ina
'aivegilegu?" **31** [e] 'Inega ya'a Faulo yavona aqiaqiemi, tola'ai ka'ai'aini
ta tola'ai kanumenumea, ta wese yani qabudi kaviaviaqidi, e kana
viaqidi Yaubada sabi awatubona. **32** [f] 'Inega me Diu be taudi ge me Diu
ta wese Yaubada ana tovetumaqanayavo qabudi ge ona givenuavitedi
emi viaqayavo be wese emi ilivuyavo 'idiega. **33** [g] Ta wese ya'a 'idewani
nuanuagu tomotau qabudi ena giveqaiawedi egu viaqayavo qabudi
'idiega. 'Inegana ge eda nuanua qiduana taugu egu aqiaqi weaqina,
ta 'esi tomotau qabudi edi veaqiaqi weaqina yanuanua, be yaqisa
'etoyavua ina lobea Yaubada 'inega.

---

[a] **10:24** Lom 15:1-2 [b] **10:26** Same 24:1 [c] **10:28** 1Kol 8:7 [d] **10:30** 1Tim 4:4
[e] **10:31** Kol 3:17 [f] **10:32** Lom 14:13 [g] **10:33** 1Kol 9:20-22

Tafwalolo ana ve'eda aqiaqi

11 1 [h] Omi'a egu ilivu ona vetutumedi, 'idewani ya'a Keliso ena ilivu
yavevetutumedi.
2 Omi'a me Kolinita yaqaiawa weaqimi, mana omi'a ge oda nuafanigu,
ta egu ve'ita ita'a tovetumaqana eda toa weaqina lova yave'ita ukamanedi
'imia omatamatayagedi.
3 [i] Ta taha yani weaqina nuanuagu ona nua'eqa'uya, e ba'e: Keliso
tauna 'oloto adi toludebana. Ta vivine adi toludebana 'oloto. Ta Yaubada
tauna Keliso ana toludebana. 4 Omo'e 'inega 'oloto ge wese daluaqiaqiedi
'eguma debadi ina umedi tuta~nana ivevenoqi nage Yaubada ena
vona isimasimana 'ifoqeyea. Mana 'eguma debadi ina umedi 'inega
ge taha 'amayaba ida ve'itayei Keliso 'inaya, tauna adi toludebana.
5 Ta vivine 'idia dumadumana. Taudi tuta qabuna debadi ma umana
tuta~nana ivevenoqi nage Yaubada ena vona isimasimana 'ifoqeyea.
Mana 'eguma debadi ge ana umamo, e 'inega ge taha 'amayaba ina
ve'itayei moqanediavo 'idia, 'inega adi 'ita ge aqiaqina, ta 'esi kavona
taha vavine debana kwelikwelina. 6 Vonahaqiaqi, 'eguma taha vavine
ge nuanuadi debadi ina umei, e 'inega luaqiaqiedi be debadi qabuna
ina da'a yavulea. Mana vivine 'idia debadi ana da'a yavula nage kweli
vekawawa yani 'ebeiniyauyau, e 'inegana debadi ina umea. 7 [j] Ta 'oloto
debadi ge ina umedi tafwalolo ana tuta 'inaya, mana Yaubada 'oloto
viaqia ana 'ita tauna 'idewani, ta wese 'oloto viaqia tauna ena ilivu
'idewani. Vonahaqiaqi, Yaubada nuanuana 'amayaba nalobea 'oloto
adi 'ita 'inega. Ta 'esi vivine debadi ina umedi, mana taudi edi awafela
moqanediavo edi luvine 'ayanaya ina ve'itayea ba'e ilivu~nana 'inega. 8 [k]
Egu vona ba'e 'iuna, mana Yaubada 'oloto ge daviaqi vavine 'inega, ta 'esi
vavine viaqia 'oloto 'inega. 9 Ta wese ge 'oloto daviaqi vavine weaqina,
ta 'esi vavine viaqia 'oloto ana iula weaqina. 10 Vonahaqiaqi, Yaubada
ena tovale'ewayavo vivine~dina ivevekovedi, 'inega vivine luaqiaqiedi
be debadi ina umedi, ta ba'e 'inega taudiega ina ve'itayedi vonigo
moqanediavo edi luvine 'ayanaya itoatoa.
11 Ta ita'a eda toa eda Kaiwabu ena qabu gamonaya vivine taudi yani
qiduana 'oloto weaqida, ta wese 'idewani 'oloto yani qiduana vivine
weaqidi, mana kaveveiuiula eda toa 'inaya. 12 Vona ba'e vonahaqiaqi,
mana vavine Ibi 'oloto 'inega 'ifoqe, ta 'abiboda 'oloto qabudi vivine
'idiega ivi'oi, ta yani qabuna Yaubada ena 'iva'ava'ata 'inega i'ifoqe.
13 'Inega tau'u una nuaia, nage vivine adi luaqiaqi be ina venoqi
Yaubada 'inaya tomotau matadia ta debadi ge adi umamo? Gebu adi
fata! 14-15 Nage ge oda alamania vivine debadi kuena adi 'ita aqiaqina

---

[h] **11:1** 1Kol 4:16 [i] **11:3** Nug 3:16; Efe 5:23 [j] **11:7** Nug 1:26-27 [k] **11:8-9** Nug 2:18-23

weaqina. Mana Yaubada debadi kuena neidi adi kia ana uma weaqina.
Ta ni'a kahalamani aqiaqiea 'oloto ge adi luaqiaqi be debadi navekue,
mana ba'e ilivu~nana 'inega 'oloto Yaubada ena 'iva'ava'ata 'unu iveyani
kavokavovoyea. 16 Ta 'eguma taha toga nuanuana nave'ae'aetoga
egu ve'ita ba'e yani diavona weaqidi, 'inega ya'a ta wese Yaubada
ena 'ekalesiayavo maega avona aqiaqiemi: Ba'e 'idewani Yaubada
ahawahawatuboya, ta gebu mali ve'eda 'inega.

Kaiwabu ena 'ai ana luvine
(Madiu 26:26-29; Maki 14:22-25; Luke 22:14-20)

17 Ta wese ilivu taha weaqina ena vematamagilafuyemi. Ta ilivu~nana
weaqina ge agu fata ena qaiawa weaqimi. Mana tuta~nana ovava'auta
tafwalolo weaqina 'inega vita 'ifo'ifoqe nuanimia. 18 [l] Valemi yanoqolia,
mana vaina tomotau imai ivonegu emi va'autayavo 'idia vetoatoasi'i
'ifo'ifoqe nuanimia. Ta vona diavona weaqimi vaina yavetumaqanedi, ta
vaina gebu. 19 Ta vetoatoasi'i~nana weaqina ge nuagu davoqana, mana
yahalamania ba'e 'inega kana 'ita aqiaqiedi tomeqabu 'eda tunutunuqina
'inega itautauya, ta tomeqabu gebu.
20 Vonahaqiaqi, tuta~nana ovava'auta eda Kaiwabu ena 'ai weaqina
omi'a ovonaya be 'ai aqiaqina oda viaviaqi, ta gebu. Ta 'esi 'ai~nana
'inaya kavona tomotau 'aidega 'aidega taunega ana 'abwaga da'ai'aini.
21 Mana tuta~nana ovava'auta, 'inega vaina 'imiega ami 'abwaga otaqa
omiea o'ai'ai ta gamomi kokoko, ta vaina ma botanimi, ta wese vaina
onumanuma qiduana 'inega ovekwavakwava. 22 Ma'oda omi'a? Kavona ge
emi vanuemo, waisa? Ba'e ilivu~nana 'inega Yaubada ena tomotauyavo
ge oda 'amayabedi, mana taudi lukwalukwadi adi 'abwaga goyona
imimiea i'ai'ai, 'inega ogiveiniyauyaunidi. Nage ba'e ilivu~nana weaqina
agu fata ena awatubomi? Gebu'e otaqa! Ta 'esi nuanuagu omi'a emi
vanueavo 'idia ona 'ai nugweta, ta 'abiboda ona lugu vanue tafwalolo
'inaya Kaiwabu ena 'ai weaqina.

Eda Kaiwabu ena 'ai ana ve'eda aqiaqi weaqina

23-24 Lova eda Kaiwabu Ieisu ena 'ai ana 'eda taunega ve'itayea 'iguya,
'inega ya'a wese ni'a yave'itemi. Velovelovani~nana 'inaya tuta goyona
be Iudasa eda Kaiwabu Ieisu nasuluvea, ta nugweta Ieisu beledi 'ewei
lukaiwa Yaubada 'inaya ta gitomwei ena tovaletuyanayavo matadia
ta vonedia, "Ba'e 'wafigu yahawafelea omi'a weaqimi ona 'ainia. Ba'e
'idewani ona viaqa 'aiqa agu 'ebenuave'avina weaqina." 25 [m] 'Ai gumwala
'inega wese 'idewani 'oine ma vedina 'ewei vonedi vonaya, "Yaubada ena
luvine vauvauna ba'e sulaligu ma vedina 'inega yagigive'ifoqeyea 'imia.

---

[l] **11:18** 1Kol 1:10-12 [m] **11:25** 'Ifo 24:6-8; Ibe 8:8-13

Ta ’abo totuta ’inaya wese ona numea, e ’inega ona nuave’avinigu.” 26 Ta
tuta~nana beledi~nana o’ai’ainia be ’oine~nana onumenumea, e ’inega
eda Kaiwabu ena ’aliga weaqina osimasimana ’ifoqeyea ana laba na’evivi
namai.
27 [n] Ta tomeqabu beledi~nana i’ai’ai kavovoya ta wese ’oine~nana
inumanuma kavovoya taudi tomotau diavona eda Kaiwabu ge ida
’amayabea, mana ’wafina be sulalina iveyani kavokavovoyea, ’inega
taudi ni’a luveifana iviaqia. 28 ’Inega togama nuanuana eda Kaiwabu
ena ’ai ana ’ebenuave’avina na’ainia, e ’inega nugweta taunega giwalina
na’ita aqiaqiea. E ’abiboda ana fata beledi~nana na’ainia ta wese
’oine~nana nanumea. 29 Mana ’eguma taha toga Ieisu ’wafina ena
’aliga ’iuna ge nahalamani aqiaqiea ta tua beledi~nana na’ainia be
’oine~nana nanumea, e ’inega tomotau~nana taunega luluvematasabuya.
30 Vonahaqiaqi, ba’e ’inega ’eala ’imiega ivevihiqa be idawalili, ta wese
vaina yawaidi ni’a gumwala.
31 Ta eda Kaiwabu ena ’ai ana tuta ’inaya ’eguma nugweta
taudega giwalida kana lutonova aqiaqiea, e ’inega ge wese Yaubada
naluvematasabuda. 32 [o] Ta ’esi ita’a ba’itagana luvine be wese
luvematasabu kalobelobea eda Kaiwabu ’inega, be yaqisa ge luvine
waiwaina nawale kana lobei tuta ’ebelu’ovoa ’inaya taudi tovegwavu’ai
maega. 33 ’Inega egwavo, tuta~nana ona va’auta eda Kaiwabu ena ’ai
weaqina, ’inega emiavo ona ba’eyedi ina mai ta ’abwaga otaqa taudi
maega ona ’ai. Ta ’abibodanaya eda Kaiwabu ena ’ai ana ’ebenuave’avina
ona ’ainia. 34 Ta ’eguma taha toga nabotana veiveifa ta ge ana fata enavo
naba’eba’eyedi vanue tafwalolo ’inaya, e ’inega tauna ena vanuea na’ai
nugweta, ta ’abibodanaya nalugu ’ai~nana weaqina enavo maega, fole
Yaubada ena luvine nalobei.
Ta nawale ena wai ’imia, ’inega wese vaina yani weaqidi onuanua ena
givesimatalidi weaqimi ta ena vebibinemi.

Ada wila’a Niboana Gwalagwalana ena nei kavovo ’inega

12 1 Egwavo, tuta ba’e ’inaya emi vetala’ai Niboana Gwalagwalana
ena fewa tomotau ’idaya weaqina ena givesimatalia ’imia, mana
nuanuagu nuami na’eqa’uya ba’e yani~nana weaqina. 2 [p] Ni’a oalamania
lova ma’oda otoatoa ’aiqa tuta~nana Ieisu nawale ge oda vetumaqanea.
Ta emi ilivu ’inega taumiega otauya gei ta tubumiavo edi tokwalui ge
edi veqaemo ’idia oiwaiwa’odu. 3 [q] ’Inega nuanuagu ma’oda ’inega ona
alamani aqiaqiea ’eguma Yaubada Niboanina tomotau edi vona ’inega
’ifo’ifoqe, mana ge taha toga ana fata Ieisu navona ve’alatei ’eguma tauna
Niboana Gwalagwalana ’inega vonavona. Ta wese ge taha toga ana fata

---

[n] **11:27** Ibe 10:29 [o] **11:32** Ibe 12:5-6 [p] **12:2** Aba 2:18-19 [q] **12:3** 1Ion 4:2-3

navonaya, “Ieisu tauna egu Kaiwabu” ’eguma Niboana Gwalagwalana ge datoatoa tomotau~nana giwalinaya.

4 [r] Vonahaqiaqi, wila’a taha taha mali fewa be mali fewa weaqina ka’ewedi, ta wila’a diavona i’ifo’ifoqe mai Niboana Gwalagwalana ana ’aidega ’inega. 5 Ita’a tovetumaqana eda fewa dumadumana be dumadumana ’ekalesia gamonaya, ta qabuda eda Kaiwabu ana ’aidega weaqina kafewafewa. 6 Yaubada mali fewa be mali fewa viaviaqidi ’idega, ta wese Yaubada ana ’aidega fewa diavona ’iudi. 7 Tovetumaqana taha taha ada wila’a ’aidega ’aidega Niboana Gwalagwalana ’inega ka’ewedi ita’a ’ekalesia qabuda ada iula weaqina.

8 ’Inega taha tovetumaqana ana wila’a Niboana ’inega ana fata nuanua simasimatalina nasimanea enavo adi iula weaqina, ta wese taha tomotau ana fata alamani qiduana na’ewea Niboanina ’aidegana ’inega. 9 Taha tomotau ana wila’a vetumaqana qiduana. Ta wese taha tomotau ana wila’a ’inega ana fata tomotau nagiveaqiaqiedi. 10 Taha tomotau ana wila’a ’inega ana fata yani ’ebenuavoqana naviaqidi, ta taha tomotau ana wila’a ’inega ana fata Yaubada ena vona nasimana ’ifoqeyedi. Taha tomotau ana wila’a ’inega ana fata nahalamani aqiaqiea ’eguma taha toga vonavona Yaubada Niboanina ena waiwaiega, nage mali niboana ’inega. E taha tomotau ana wila’a ’inega ana fata navona mali mea be mali mea ’idiega, ta taha tomotau ana wila’a ’inega ana fata veqae diavona nagiviledi. 11 [s] Ba’e wila’a diavona Niboana Gwalagwalana ’aidegana ’inega i’ifoqe. Tauna ana ’aidega ena nuenuega vewila’ayedi tomotau taha taha ’idia.

’Wafi ’aidegana ta du’unavo ’eala

12 [t] Tomotau ’wafina du’unavo ’eala wawasai, ta du’u diavona qabudi iluvetuba ’inega ive’wafi ’aidega. Ita’a Yaubada ena tomotauyavo wese ’idewani, mana ita’a tomotau ’aidega ’aidega qabu qidua va’ineda, ta ni’a kaveqabu ’aidega Keliso maega. ’Inega kavona ita’a Keliso ’wafina. 13 [u] Vaina ’idega me Diu, vaina ge me Diu, vaina ’idega tofewa kavovo, ta wese vaina yavuyavuida. Ta qabuda Niboanina ’aidegana ’inega babitaiso ni’a ka’ewea.

14 Vonahaqiaqi, tomotau ’wafina ge du’u ’aideganamo, ta ’esi du’unavo ’eala. 15 ’Eguma taha ’aqe navonaya, “Ya’a ge ’wafi du’una mana ya’a ’aqe ta ge nima.” Ta ba’e vona~nana ’inega ge wese ’aqe~nana ana fata taunega davetoasi’iei ’wafi du’unavo ’idiega. 16 Ta wese ’idewani ’eguma teniqa taha navonaya, “Ya’a ge ’wafi du’una taha, mana ya’a taniqa ta ge mata.” Ta ba’e vona~nana ’inega ge wese ana fata taunega davetoasi’iei ’wafi du’unavo ’idiega. 17 Kana nuaia, ’eguma ’wafida mata daisina,

---

[r] **12:4** Lom 12:6 [s] **12:11** 1Kol 7:7 [t] **12:12** 1Kol 10:17 [u] **12:13** Gal 3:28

ma'oda 'inega kana noqola 'aiqa? Ta wese 'idewani 'eguma 'wafida teniqa
daisina, ma'oda 'inega kana yaoqa 'aiqa?
18 Ta 'esi Yaubada 'wafida viaqidi du'u taha taha 'idiega, ta du'u diavona
a'udi tauna ena nuanua 'inega. 19 Kana nuaia, 'eguma du'uda 'aideganamo,
'inega ma'oda navetomotau 'aiqa? 20 Vonahaqiaqi, du'u 'eala, ta 'wafi
'aidegana. 21 Matada ge ana fata nimada navoneaya, "Ge nuanuagu o'a!"
Ta wese 'idewani 'unu'unuda ge ana fata 'aqeda navoneaya, "Ge nuanuagu
o'a!"
22 Vonahaqiaqi, vaina du'uda weaqidi kanuanua kavonaya dawalilidi ta
yani kavokavovo. Ta ge 'idewani ona nuanua, mana taudi wese edi fewa
yani qiduana 'wafida ana iula weaqina. 23 Du'uda vaina ge nuanuada kana
awatubodi, mana kavonaya be taudi ge yani qiduana, ta tua du'u diavona
ka'ita'itamaki aqiaqiedi. Ta wese du'uda vaina kaumeumedi, mana taudi
weaqina kainiyauyau, 'inega ge nuanuada tomotau ina 'itedi. 24 Ta 'esi
du'uda vaina weaqidi ge kada iniyauyau, e 'inega ge kada nuanua weaqidi
be kana umedi. Ta Yaubada 'wafida du'unavo luvetubedi, 'inega du'u
diavona kanuaidi kavonaya be yani kavokavovo, e taudi wese awatubo
be 'itamaki aqiaqi ilobelobea, 25 be yaqisa ge taha vetoatoasi'i na'ifoqe
du'u qabudi nuanidia, ta 'esi qabudi edi nuanua 'aidegana 'inega ina
veiuiula. 26 'Inega 'eguma du'u taha visiqa nalobea, e 'inega du'u qabudi
visiqa~nana ina vebaea. Ta wese 'idewani 'eguma du'u taha awatubo
nalobea, e 'inega du'u qabudi maega ina qaiawa.
27 [v] Ni'a o'itea, omi'a qabumi Keliso 'wafina, ta wese omi'a 'aidega
'aidega du'unavo. 28 [w] Ta Yaubada ena 'ekalesia gamonaya tomotau
venua'ivinidi fewa taha taha weaqina. Nugweta tovaletuyana, ta
vemagilafuna tovesimasimanayavo, ta vetoina tove'ita. Ta wese vaina
venua'ivinedi adi fata yani 'ebenuavoqana ina viaqidi, ta vaina adi fata
tomotau ina giveaqiaiqedi, ta vaina adi fata ediavo ina iuledi, ta vaina adi
fata to'ekalesia ina vanugwetedi, ta wese vaina adi fata mali mea be mali
mea ina veqaeyedi. 29 Nage to'ekalesia qabudi ina vetovaletuyana? Gebu!
Nage to'ekalesia qabudi ina vetovesimasimana? Gebu! Nage qabudi ina
vetove'ita? Gebu! Nage qabudi adi fata yani 'ebenuavoqana ina viaqidi?
Gebu! 30 Nage to'ekalesia qabudi Niboana Gwalagwalana adi wila'a neidi
'inega adi fata tovevihiqa ina giveaqiaqiedi? Gebu! Nage qabuda ada
fata mali bona be mali bona ge kada alamanidi kana veqaeyedi? Gebu!
Nage qabuda ada fata bona taha taha ge kada alamanidi kana giviledi?
Yavonemi, gebu'e otaqa! 31 [x] Ta nuanuagu emi nuanua ona a'uya Niboana
ena wila'a aqiaqi otaqidi 'idia. 'Inega ba'itagana taha yani aqiaqi otaqina
'ekalesia yawaina weaqina ena ve'itemi, e ba'e yani~nana ana wawa
veyoluba.

---

[v] **12:27** Lom 12:5 [w] **12:28** Efe 4:11-12 [x] **12:31** 1Kol 14:1

Veyoluba weaqina

13 1 ’Eguma agu fata totoa bwa’obwa’o bonadi taha taha ’idiega
ena veqae, ta wese Yaubada ena tovale’ewayavo bonadiega ena
veqae, ta ge egu veyolubamo tomotau weaqidi, e ’inega egu vonayavo
adi noqola kavona be sagali ida lavulavua kavokavovoi nage bea ida
mu’emu’e kavokavovoi. 2 [y] Nage agu wila’a Niboana Gwalagwalana ’inega
agu fata Yaubada ena vona ena simana ’ifoqeyedi tomotau ’idia, ta ge
egu veyolubamo, e ’inega ya’a kavona yani kavokavovo. Ta ’eguma agu
fata Yaubada ena nuanua qabuna ta wese yani qabuna ’wai’waividi ena
alamani aqiaqiedi, ta ge egu veyolubamo, e ’inega ya’a yani kavokavovo
’idewani. Ta wese ’eguma agu fata egu vetumaqanega bwanaga ena
vonedi ta ina toa iqo, ta ge egu veyolubamo, e ’inega ya’a egu viaqayavo
yani kavokavovo. 3 ’Eguma egu kulufa qabuna ena vewila’ayedi
lukwalukwadi ’idia, ta wese ’wafigu ena awafelea ’ebeveguba ’inaya, ta ge
egu veyolubamo, e ’inega egu viaqayavo ’idiega ge taha ve’ia aqiaqina ena
lobei.

4 ’Eguma taha toga iana veyoluba aqiaqiea, e ’inega toveyoluba~nana
diana ge namaduvilei iana ena viaqayavo weaqidi, ta ’esi me ena bibitaqo
ta wese atulafu ’avana. Toveyoluba ge taha vebwalaou ’inaya da’eno’eno,
ta ge wese taunega dagivaneyea. 5 Toveyoluba aqiaqi ge nuanuana iana
naveilivu veifei, ta ge taunega weaqina danuanua ta ’esi iana weaqina,
ta ge wese ena gamosoalamo, be wese tomotau edi viaqa veifa ’inaya
weaqidi ge danuaidi. 6 [z] Toveyoluba aqiaqi ge taha tuta daqaiawa ilivu
luveifana weaqidi, ta ’esi ilivu tunutunuqina weaqidi qaiqaiawa. 7 [a]
Toveyoluba aqiaqi vita qabudi ge adi fata ina awatayei ena ilivu aqiaqidi
adi viaqa ’inega. Tauna tuta qabuna me ena vetumaqana yani taha taha
weaqidi be, tuta qabuna me ena lu’ita vane, ta wese tuta qabuna me ena
bibitaqo, ta ge ina awala tauna ’inega.

8 Nawale taha tuta ’inaya wila’a taha taha Niboana Gwalagwalana
’inega ina awala. ’Inega Niboana Gwalagwalana ena wila’a Yaubada ena
vona ana simana ’ifoqe weaqina nahawala. Ba’itagana tomotau Niboana
Gwalagwalana ena wila’a ’inega adi fata mali bona be mali bona ge ida
alamanidi iveveqaeyedi, ta nawale tuta maimai ’inaya ba’e wila’a~nana
nahawala. Ta wese Niboana Gwalagwalana ena wila’a ’inega ba’itagana
tomotau adi fata yani qabuna ina alamania, ta tuta maimai ’inaya ba’e
wila’a~nana wese nahawala. Ta ’esi veyoluba ilivuna ana ’aidega ge
wese ena awalamo. 9 Ba’e wila’a diavona edi awala ’iuna mana tuta ba’e
’inaya Niboana Gwalagwalana ena iula ka’ewe’ewea, ta tua ge ada fata
yani qabuna weaqidi kana alamanidi. Ta wese ena iula ’inega Yaubada

---

[y] **13:2** Md 17:20 [z] **13:6** Lom 12:9 [a] **13:7** 1Fit 4:8

ena vona kasimasimana ’ifoqeyedi, ta tua ge ada fata be kana simana
’ifoqe aqiaqiedi. 10 Ta ’esi tuta ’ebelu’ovoa ’inaya wila’a qabudi ina awala,
mana omo’e tuta~nana ’inaya Yaubada ena waiwai ’inega yani qabuna
naveaqiaqi otaqa.
11 ’Ebevetalatutula ba’e ’inega egu vonayavo ena givesimatalia ’imia.
Egu tuta gwama ’inaya egu veqae kavona gogama edi veqae, be egu
nuanua ’idewani gogama, ta wese egu viaqayavo kavona gogama edi
ilivu. Ta tuta~nana yave’ena’i ’inega gogama edi ilivu yanogedi. 12 Ba’e
’itagana yani qabuna ka’ite’itedi kavona be velovelovana ’inaya kada
’ite’itedi, ta ’inega ge ada fata be kana ’ita aqiaqiedi, ta ’esi tuta maimai
’inaya yani qabuna kana ’ita aqiaqiedi. Ta wese ’idewani ba’e ’itagana egu
alamani tufwana, ta omo’e tuta~nana ’inaya yani qabuna ena alamani
aqiaqiea, ’idewani Yaubada ni’a alamani aqiaqiegu.
13 [b] Ta yani ba’e toidi ina ’eno vataya: Vetumaqana be, lu’ita vane ta
wese veyoluba. Ta toi~dina ’idiega veyoluba tauna veqidua va’inedi.

Niboana Gwalagwalana ena wila’a ’ekalesia ana iula weaqina

14 1 [c] Egwavo, veyoluba ana aqiaqi ni’a oalamani aqiaqiea, ’inega
veyoluba ena ilivu ona ’abiboda aqiaqiea. Vonahaqiaqi, Niboana
Gwalagwalana ena wila’ayavo qabudi ona toho waiwai adi ’ewa weaqidi,
ta ’idiega Yaubada ena nuanua ana simana ’ifoqe wila’a~nana weaqina
ona sali nugwetea. 2 Mana tomeqabu bona taha taha ge ida alamanidi
ta tua adi fata ina veqaeyedi, taudi ge tomotau ’idia ida vonavona,
mana tomotau diavona vona diavona ge ida alamanidi, ta ’esi Yaubada
’inaya ivonavona. Tovona~nana Niboana Gwalagwalana ena waiwaiega
vonavona, ta vona diavona adi alamani ’wai’waividi tomotau ’idia. 3 Ta
tomeqabu Niboana ena wila’a ’inega adi fata Yaubada ena nuanua ina
simana ’ifoqeyedi, e taudi edi vona ’inega ediavo igivewaiwaiedi, ta ivona
iuledi ta wese edi nuanua yani taha taha weaqina ’idiega igiveaqiaqiedi.
4 Taha tomotau Niboana ena wila’a ’inega ana fata mali bona
veveqaeyea, e tauna vona~nana ’inega taunega gigivewaiwaiea. Ta
’esi taha toga Niboana ena wila’a ’inega ana fata Yaubada ena nuanua
nasimana ’ifoqeyedi, e tauna ’ekalesia qabuna gigivewaiwaiedi.
5 Nuanuagu omi’a qabumi Niboana ena wila’a ’inega bona taha taha ami
fata ona veqaeyedi. Ta vonahaqiaqi, egu nuanua qiduana qabumi ami fata
Niboana ena wila’a ’inega Yaubada ena nuanua ona simana ’ifoqeyedi.
Mana ba’e wila’a~nana yani qiduana ’ekalesia weaqidi, ta ’abiboda
veqae bona taha taha ’idiega. Ta ’eguma taha toga ana fata bona~nana
nagivilea, e ’inega wese yani aqiaqi otaqina, mana givila~nana ’inega
’ekalesia qabudi iula ina lobea.

---

[b] **13:13** 1Te 1:3 [c] **14:1** 1Kol 12:31; 14:39

6 Egwavo, ’eguma ena vayausimi ta mali bona ’inega ena veqae ’imia
’inega tola’ai ana aqiaqi? Ge taha! Ta ’esi ’eguma ena wai ’imia ta Yaubada
ena ve’ita ’iguya ena ve’ita ukamanea ’imia, nage alamani aqiaqina
ena neimi, nage Yaubada ena nuanua ena simana ’ifoqeyea ’imia, nage
ve’ita tunutunuqina ena neimi, e ba’e yani diavona ’idiega ana fata be
ena iulemi. 7 ’Ebevetalatutula taha ena neimi, e ba’e: Vaina yani yawai
geqadi ’idewani ’ebelaha loli be gitaha taudi ma butudi, ta ’eguma tolaha
ge ina vefewa aqiaqiedi, e ’inega adi noqola naluveifa ta tovineneqa ge
adi fata ina alamania to’evosi ana aniqo ilahalahayei, waisa? 8 Ta wese
’idewani ’eguma avia ana tuta ’inaya bea ina mu’e veifea, e ’inega togama
na’iva’ava’ata avia weaqina? Ge taha toga! 9 Ta wese ’idewani omi’a.
Ma’oda ’eguma o’a tomotau ’idia bona taha ge ida alamania una veqaeyea
’idia? Ma’oda ’inega adi fata eu vona ina alamani ’aiqei? Ge adi fata, ta
’esi kavona uda vonavona kavokavovo ’idia.

10 Vonahaqiaqi, bona ’eala wawasai kana lobedi bwa’obwa’o debanaya.
Ta tomeqabu iveveqaeyedi, e taudi ’idia bona diavona tunutunuqidi
ta wese ma adi alamani. 11 Ta ya’a weaqigu bona diavona ge taha adi
simatala ’iguya. Ge agu fata tovona diavona edi veqae ena alamanidi,
ta wese ’idewani taudi, ge adi fata ya’a egu vona ina alamania ’eguma
bonagu ’inega yaveveqae ’idia. 12 Omi’a nuanuami qiduana Niboana
Gwalagwalana ena wila’ayavo naneimi ona ’ewedi. E ba’e yani aqiaqi
otaqina. Ta nuanuagu wila’a taha taha adi fata ’ekalesia ina givewaiwaiea
ona sali aqiaqiedi, ta ona venoqi Yaubada ’inaya adi ’ewa weaqidi.

13 Ta wese ’eguma taha toga ana wila’a ’inega ana fata taha bona
’wai’waivina naveqaeyea, e luaqiaqiea be wese navenoqi givila ana wila’a
weaqina be yaqisa bona~nana veveqaeyea ana fata taunega nagivilei ta
nagivesimatalia ’ekalesia qabudi ’idia, ’inega vona~nana ina alamania ta
ina vewaiwai. 14 Mana ’eguma yavevenoqi bona taha ’wai’waivina ’inega,
ta bona~nana ge eda alamania, e ’inega niboaniguyega yavevenoqi
Yaubada ’inaya.

15 ’Inega tola’ai ena viaqi? Nuanuagu qiduana yani magilafudi ena
viaqidi. Nuanuagu ena venoqi mali bonayega niboanigu ’inega, ta wese
bonaguyega. Ta nuanuagu ena ’evosi mali bonayega niboanigu ’inega,
ta wese bonaguyega. 16 Ona nuaia, ’eguma taha toga ’imiega mali bona
’inega uvevenoqi niboaniu ’inega Yaubada ’inaya, e ’inega ma’oda emwavo
venoqi~nana ina alamania ta ina ’awahaqiaqiei? Ge adi fata. 17 Nage o’a
eu venoqi mali bona ’inega aqiaqi otaqina, ta ma’oda emwavo? Taudi
venoqi~nana ’inega ge taha iula ida lobei.

18 Omi’a Yaubada Niboanina ena iula ’inega mali bona be mali bona
’idiega ovonavona, ta ya’a mali bona adi toveqaeavo yaveqidua va’inedi,
ta ba’e weaqina yalulukaiwa Yaubada ’inaya. 19 Ta ’esi ’eguma kana
toava’auta tafwalolo weaqina, e ’inega ge nuanuagu vona kuena mali

bona ’inega ena neimi, ta ’esi vona kukusana simasimatalidi bonamiega
ena ’inanedi ’imia.
20 [d] Egwavo, gogama goyogoyodi ge ida nuanua qiduana yani taha
taha weaqina, ’inega omi’a ge ona vegogama tuta~nana ba’e yani
diavona weaqina onuanua, mana taudi nua kavokavovodi itoatoa ta yani
qabuna weaqina ge nuadi da’eqa’uya. Ta ’esi omi’a tuta~nana Niboana
Gwalagwalana ena wila’a weaqidi onuanua, e ’inega ona nuanua kavona
tomotau edi nuanua fa’alina ’idewani. 21 [e] Buki Nugwenugweina vonaya,

“Ya’a Kaiwabu egu tomotau
me Diu mali bona ’inega
ena vona ’idia,
ta wese ena vona ’idia
mali tomotau meadiega.
Ta ge nuanuadi egu vona
ina noqoli,
’inega yavona ’wayoqa ’idia.”

22-23 [f] Yavona aqiaqiemi, Niboana Gwalagwalana ena wila’a mali
bona weaqina tomotau neidi, ta wila’a~nana taha ’ebe’ita taudi ge ida
vetumaqana weaqidi, ta gebu tovetumaqana weaqidi. Mana ’eguma omi’a
tovetumaqana ovava’auta tafwalolo weaqina ta qabumi mali bona be
mali bona ge oda alamanidi ’idiega ovonavona, ta vaina tomotau ge ida
vetumaqana ilugu mai ivivineneqemi ta ilivu~nana ge ida alamania,
e ’inega ina vonemia, “Aa, omi’a ni’a ovekwavakwava!” 24 [g] Ta ’esi
Niboanina ena wila’a Yaubada ena nuanua ana simana ’ifoqe weaqina
yani aqiaqi otaqina taudi ge ida vetumaqana weaqidi. Mana ’eguma
qabumi otafwatafwalolo ta Yaubada ena nuanua osimasimana ’ifoqeyedi,
ta taudi ge ida vetumaqana nage ge taha ida alamania tafwalolo
weaqina ilugu mai ta vona diavona inoqonoqolidi. E ’inega emi simana
’idiega nuadi na’eqa’uya ta edi luveifana ina alamani aqiaqiea. 25 Ta
wese tuta~nana emi simana inoqonoqolidi edi nuanuayavo ’wai’waividi
giwalidiega ina ’ifoqe ta tuqatuqadiega ina sobadi ta ina simana ’ifoqe ina
vonemia, “Vonahaqiaqi, Yaubada omi’a maega!”

Tafwalolo ana ve’eda tunutunuqina

26 [h] Egwavo, egu ve’ita diavona ana bwagila ba’e ’idewani: Tuta~nana
ona va’auta tafwalolo weaqina, e ’inega taha tomotau na’evosi. Ta taha
tomotau nave’ita. Ta taha tomotau ve’ita Yaubada ’inega nave’ita ukamanea
’imia. Ta taha tomotau mali bona Yaubada Niboanina ’inega naveqaeyea,
ta wese taha tomotau bona~nana nagivilea ta nagivesimatalia. Ta ba’e

---

[d] **14:20** Efe 4:14 [e] **14:21** Ais 28:11-12 [f] **14:22-23** Via 2:13 [g] **14:24** Ion 16:8
[h] **14:26** 1Kol 12:8-10

yani diavona omi'a 'ekalesia ami 'ebegivewaiwai. **27** Ta emi va'auta~nana
'inaya 'eguma vaina 'imiega nuanuadi mali bona 'idiega ina vona, e 'inega
magilafudi nage toidi 'aideganega 'aideganega ina tovolo ina vona. Ta
'abibodanaya taha tomotau natovolo vona diavona nagiviledi ina simatala
qabumi 'imia. **28** Ta 'eguma ge taha bona~nana ana togivila datoatoa,
'inega ge taha toga wese natovolo ta mali bona 'inega navonavona. 'Inega
luaqiaqiea be nagenu'wana emi tafwalolo 'inaya, ta 'esi tauna nuanega
naveqae mali bona 'inega Yaubada 'inaya, 'inega ge taha toga nanoqoli.
29 [i] Ta wese emi tafwalolo 'inaya Yaubada ena nuanua ana
tovesimasimanayavo magilafudi nage toidi ina simana 'imia, ta omi'a
simana diavona ona vineneqa aqiaqiedi 'eguma Yaubada 'inega 'ifo'ifoqe,
nage mali niboana 'inega. **30** Ta 'eguma taha tomotau Yaubada ena
nuanua simasimana 'ifoqeyedi, ta iana taha ve'ita Yaubada 'inega 'ewea,
e 'inega tosimana~nana natoabui, nagenu'wana ta iana ve'ita~nana
nagivesimatalia 'ekalesia 'imia. **31** Mana 'eguma ba'e 'idewani ona
viaqia, e 'inega tovesimasimana qabudi adi fata ina tovolo, ta 'aidega
'aidega ina simana be yaqisa simana~nana 'inega qabumi alamani
ona 'ewei ta nagivewaiwaiemi. **32** Ta ge ona nuafania Yaubada ena
tovesimasimanayavo niboanidi 'inega adi fata taudiega ina luvinedi, e
'inega wese adi fata ina ba'eba'e ana laba iadi nalua'u 'inega wese 'aidega
'aidega ina tovolo sabi simana. **33** Mana Yaubada ge nuanuana ada wila'a
Niboana Gwalagwalana 'inega kana vefewa veifedi, ta 'esi nuanuana kana
vefewedi 'eda tunutunuqina 'inega be yaqisa toadaumwala kana lobea.
34 [j] Ta Yaubada ena 'ekalesia qabudi 'idia vivine ina toagenu'wana
tafwalolo ana tuta 'inaya, mana ge daluaqiaqiedi be ina veqae. Ta 'esi ina
awafeledi moqanediavo 'idia, Buki Nugwenugweina ena simana 'idewani.
35 Ta 'eguma vivine nuanuadi taha yani weaqina ina alamania, 'inega
luaqiaqiedi be tafwalolo 'abibodanaya moqanediavo ina vetala'aiedi
edi vanuea. Mana 'eguma tafwalolo ana tuta 'inaya ina vona, e 'inega
taudiega ina giveiniyauyaunidi.
36 Ma'oda, nage Yaubada ena vona omi'a me Kolinita 'imiega 'ifoqe mai?
Ana 'ita, gebu! Nage omi'a ami 'aidega vona diavona o'ewedi. Yavonemi,
gebu otaqa! **37** [k] Ta 'eguma taha toga 'imiega unuaia be o'a Yaubada ena
nuanua ana tosimana aqiaqi, nage o'a uvonaya be Niboana Gwalagwalana
ena waiwai tuta qabuna 'iuya fewafewa. E 'inega una alamani aqiaqiea,
ba'e vona diavona ge ya'a egu nuenuega eda 'wayavidi, ta 'esi eda
Kaiwabu luvinegu be 'inega ya'wayavidi. **38** Ta 'eguma taha toga vona
diavona nanogedi, e 'inega Yaubada wese tomotau~nana nanogea.
39 'Inega egwavo, 'eguma tafwalolo ana tuta 'inaya nuanuami qiduana
Yaubada ena nuanua ona simana 'ifoqeyedi 'inega luaqiaqiemi be ona

---

[i] **14:29** 1Te 5:21 [j] **14:34** 1Kol 11:3; 1Tim 2:12 [k] **14:37** 1Ion 4:6

viaqia. Ta wese ’eguma emiavo nuanuadi mali bona be mali bona ge
ida alamanidi ’idiega ina vonavona, e ’inega gebu ona awatayedi. 40 Ta
luaqiaqiemi be tuta~nana ovava’auta yani qabuna ona viaqidi tafwalolo
ana ve’eda aqiaqi ’inega ’idewani ni’a yave’ita ’aiqemi.

Keliso ena ya’itoto ’evivi ’aligega weaqina

15 1 Egwavo, tuta ba’e nuanuagu Ieisu Valena Aqiaqina weaqina
ena lu’eviviea ’imia. Ba’e Vale~nana lova yalugaihiea ’imia ta
o’ewa aqiaqiea be wese ovetumaqanea. Ta ba’itagana Vale~nana ’inaya
otovolo’i’ita. 2 Vonahaqiaqi, ’eguma ba’e Vale~nana ona vetumaqana
aqiaqiea be ona kafi’i’ihia ’inega ’etoyavua ona lobea. Ta ’eguma
Vale~nana ona nogea, e ’inega emi vetumaqana yani kavokavovo
’idewani.
3 [l] Ieisu Valena ana avutugu yamadunoqolia, ta ’abibodanaya
avutugu~nana yave’itemi, mana Vale~nana yani qiduana weaqina
simanea, e ba’e: Ieisu eda luveifana qabudi weaqidi ’aliga, ’idewani lova
Buki Nugwenugweina simana ’ifoqeyea. 4 [m] Ta Buki~nana wese simanayea
Keliso itavunia, ta ’aubena vetoina ’inaya Yaubada giveya’itoto ’eviviea
’aligega, 5 [n] ’inega Fita matanaya ’ifoqe ta ’itea, ta ’abiboda wese ’ifoqe taudi
Tuwelo~dina matadia. 6 Ta ’abibodanaya tuta~nana ana to’abibodayavo
adi yau faibi anidedi (500) iva’auta ’aideganaya, e ’inega matadia ’ifoqe. Ta
’idiega vaina ni’a i’aliga, ta ’ea’ealidi nawale mayawaidi itoatoa. 7 [o] ’Inega
wese ’ifoqe Iemesa ’inaya, ta ’abibodanaya ’ifoqe tovaletuyana qabudi
matadia. 8 [p] Ta ’ebelu’ovoa wese ’iguya ’ifoqe mai ya’itea. Ta ya’a kavona
gwama davi’oi galigali’e ge ena tuta dalobei ’idewani. 9 [q] Vonahaqiaqi,
tovaletuyana qabudi iveqidua va’inegu, ta ge daluaqiaqiegu be ina gabegu
tovaletuyana, mana ya’a Yaubada ena tomotauyavo lova yavevoalanedi.
10 [r] Ta ’esi Yaubada ena nuakolokolo ’inega veilivu aqiaqiegu ta
yavetovaletuyana ’inaya. Ta ena nuakolokolo qiduana ’iguya ge eda
vefewa kavokavovoyei. Ta ’esi ma vuaqina, mana ya’a tovaletuyana
qabudi edi fewa ’inega yaveqidua va’inedi. Ta egu fewa~nana qiduana
ge taugu egu waiwai ’inega, ta ’esi Yaubada ena veyoluba ’iguya ’inega.
11 Tovaletuyana vaina wese ni’a ilugaihi ’imia. Ta ge wese taha tola’ai
’eguma taudi edi lugaihi ’inega Ieisu Valena ovetumaqanea nage ya’a egu
lugaihi ’inega, mana Vale~nana ’aidegana alugaihiea ’imia.

To’aliga edi ya’itoto ’evivi

12 Ta ’eguma lova ima’a ema lugaihi ’inaya asimana ’imia Keliso ni’a
ya’itoto ’evivi ’aligega, ’inega tola’ai weaqina vaina ’imiega ovonavona

---

[l] **15:3** Ais 53:5-12 [m] **15:4** Md 12:40; Via 2:24-32 [n] **15:5** Lk 24:34; Md 28:16-17
[o] **15:7** Via 1:3-4 [p] **15:8** Via 9:3-6 [q] **15:9** Efe 3:8; 1Tim 1:15 [r] **15:10** 2Kol 11:23

vonigo ge taha toga ana fata naya'itoto 'evivi 'aligega? **13** Mana 'eguma
tomotau 'aligega ge ina ya'itoto 'evivi, 'inega wese Keliso 'aligega ge
daya'itoto 'evivi. **14** Ta wese 'eguma Keliso ge daya'itoto 'evivi, e 'inega
ema lugaihiavo 'imia yani kavokavovo, ta wese emi vetumaqana 'iu
geqana. **15** Ta 'eguma ge taha toga ana fata naya'itoto 'evivi 'aligega, e
'inega ima'a tovaletuyanayavo Yaubada weaqina ni'a au'avemi, mana
ima'a alugaihi 'imia Yaubada Keliso giveya'itotoya 'aligega weaqina.
Ta 'eguma omi'a emi nuanua ba'e 'idewani, 'inega Yaubada Keliso ge
dagiveya'itoto 'eviviei. **16** Mana 'eguma to'aliga ge adi giveya'itotomo,
'inega wese Yaubada Keliso ge dagiveya'itotoi. **17** Ta 'eguma Keliso ge
dagiveya'itotoi, 'inega emi vetumaqana ge ana aqiaqimo, ta 'esi omi'a
nawale me emi luveifana otoatoa, ge adi nuataqomo. **18** Ta wese 'eguma
omi'a ba'e 'idewani onuanua 'aiqa, e 'inega tovetumaqana yawaidi ni'a
gumwala taudi i'waiva vataya. **19** Ta 'eguma eda lu'ita vane Keliso 'inaya
ge tuta maimai weaqina, ta 'esi eda toa ba'idia bwa'obwa'oya namo
weaqina, e 'inega ita'a nuakolokoloda, ta 'abiboda mali tomotau.

20 Ta vonahaqiaqi, Yaubada Keliso ni'a giveya'itoto 'eviviea 'aligega!
'Inega ve'ebe'ita 'idaya tovetumaqana yawaidi ni'a gumwala taudi wese
nawale nagiveya'itoto 'eviviedi.

21 [s] O'itei, 'oloto 'aidegana ana wawa Adama 'inega 'aliga 'ifoqe
bwa'obwa'oya, ta wese taha 'oloto ana wawa Keliso 'inega ya'itoto 'evivi
'ifoqe, mana Keliso~nana maduya'itoto 'evivi 'aligega. **22** Tomotau qabuda
kana 'aliga, mana ita'a Adama enavo ta wese eda ilivu 'aidegana. Ta wese
'idewani tovetumaqana qabuda kana yawaha 'evivi 'aligega, mana ni'a
kave'aidega Keliso maega. **23** [t] Ta ya'itoto 'evivi ana ve'eda ba'e 'idewani
na'ifoqe 'aiqa: Yaubada ni'a Keliso giveya'itoto 'eviviea, ta tuta~nana
na'evivi namai bwa'obwa'oya 'inega wese ena tomotauyavo ina ya'itoto
'evivi 'aligega.

24 E 'inega tuta 'ebelu'ovoa nave'ale. Ta tuta~nana 'inaya Keliso niboana
luveifadi adi toluvineavo be, toluvine qabudi ge nuanuadi Yaubada,
ta wese yani qabudi waiwaidi naluveawalidi. Ta 'abibodanaya ena
'Ebeluvine nave'ineiea Tamana Yaubada 'inaya. **25** [u] Mana Yaubada ena
nuanua 'inega Keliso naluvine ana laba voalanavo qabudi navewaiwai
va'inedi, 'inega ena luvine 'ayanaya ina toatoa. **26** [v] Ta Keliso ana avia
'ebelu'ovoa ana wawa 'aliga, ta Keliso 'aliga~nana navewaiwai va'inei
ta naluveawalia. **27** [w] Mana Buki Nugwenugweina vonaya, "Yaubada
'abiluvine neia 'inega yani qabudi ina toatoa ena luvine 'ayanaya." Ta
vona diavona adi noqola kavona Keliso Tamana Yaubada daluluvinei.
Ta vona diavona adi alamani ba'e: Keliso ge wese Tamana daluvinei,

---

[s] **15:21** Lom 5:12 [t] **15:23** 1Te 4:16; Ve 20:5 [u] **15:25** Md 22:44 [v] **15:26** Ve 20:14
[w] **15:27** Same 8:6

mana Tamana toludebana, ta ’esi ena ’abiluvine neia Natuna ’inaya. 28 Ta
tuta~nana Keliso yani qabudi ni’a vewaiwai va’inedi ta ena ’abiluvine
’ayanaya itoatoa, e ’inega taunega nahawafelea Tamana ena ’abiluvine
’ayanaya. ’Inega Yaubada ana ’aidega kuyavata qabudi naluvinedi ta wese
na’itamakidi.
29 Omi’a vaina ovonaya vonigo ge taha toga ana fata ’aligega naya’itoto
’evivi. ’Inega tola’ai weaqina to’aliga weaqidi babitaiso o’ewe’ewei? Tola’ai
ana aqiaqi?
30 [x] ’Eguma emi vona vonahaqiaqi, ’inega tola’ai weaqina tuta qabuna
ya’a ma egwavo yawaima ahawahawafelei ’ebeveilaqe ’inaya? 31 Egwavo,
’aubena ’aidega ’aidega ’idia Ieisu Valena weaqina ya’ali’aliga ’waqi. Ta
tua me egu ’asima’ala yaqaiqaiawa. Ba’e vona diavona vonahaqiaqi, mana
omi’a be ya’a ni’a kave’aidega Keliso Ieisu maega, tauna eda Kaiwabu. 32 [y]
Ta tuta~nana ’abaga Efeso ’inaya yatoatoa, ’inega vaina tomotau kavona
yubai sasasadi maega avevedavi. Ta ge ana aqiaqimo ’iguya ’eguma
vedavi~nana ’inaya eda ’aliga, ta gebu eda vetumaqana tuta maimai
’inaya tovetumaqana qabuda ’aligega kana ya’itoto ’evivi. Mana ’eguma
ge eda vetumaqana ’inega ya’a wese eda vona ’idewani vaina tomotau
ivonaya,

“Kana ’ai kana numa,
mana ’ibe kana ’aliga.”

33 Ta ba’e vona~nana ge wese ona ’abibodei. Eda vona qiduana taha
’eno’eno vonaya, “Tomotau luveifadi maega ge ona veiaiana, mana
nawale edi ilivu luveifadi ina veukamemi, ’inega omi’a emi ilivu aqiaqidi
ina awala.” 34 Nuanuagu emi nuanua ina vetunutunuqa lova ’idewani, ta
wese emi ilivu luveifadi ona nogedi. Ta yavonemi, luaqiaqiemi be ona
iniyauyau, mana vaina ’imiega Yaubada ge oda alamania.

Ya’itoto ’evivi ana tuta ’inaya ’wafida navevauvau

35 Nage taha toga navetala’ai navonaya, “Ma’oda ’inega to’aliga adi fata
ina ya’itoto ’evivi? Ta ma’oda ’wafidi ana ’ita?” 36 [z] Ba’e vetala’ai~nana
kavona tovekwavakwava edi vetala’ai. Kana nuaia, tuta~nana vewana
kana daunia ’eguma tubuna ge namadudavula bwa’obwa’o gamonaya
ta na’aliga, e ’inega ge ana fata natabo ta ’waena kana ’itei. 37 Ni’a
kahalamania, ’eguma boada nage ’abwaga taha taha kana ’wadidi, e
’inega gebu ma ’abwagana kana ’wadia, ta ’esi vewaninamo. 38 ’Abiboda
ina tabo ta ’abwagadi Yaubada ena nuanua ’inega adi ’ita taha taha ina
’ifoqe. 39 Ta wese ’idewani yani qabuna mayawaidi ’wafidi adi ’ita taha
taha. Ita’a tomotau ’wafida taha be, yubai kawakawalidi ’wafidi taha be,
manuqa ’wafidi taha, ta wese ’iqana ’wafidi ana ’ita dumadumana.

---

[x] **15:30** Lom 8:36 [y] **15:32** Ais 22:13 [z] **15:36** Ion 12:24

40 ’Idewani wese mahala ana totoayavo ’wafidi taha. Ta wese ita’a
totoa bwa’obwa’oya ’wafida taha. ’Inega ’eguma ’wafi diavona kana ’itedi
kana giveleleqedi ’inega adi ’ita dumadumana be dumadumana. Totoa
mahalaya ’wafidi adi ’ita aqiaqi otaqina, ta ita’a totoa bwa’obwa’oya
’wafida adi ’ita dumadumana, ta tua ’wafida adi ’ita wese aqiaqi
otaqina. 41 Baba’au ena simatala ana ’ita taha, ta wai’ena ena simatala
ana ’ita taha, ta wese ’wadi’wadima edi simatala ana ’ita taha. Ta
’wadi’wadima ’aidega ’aidega adi ’ita be wese edi simatala dumadumana
be dumadumana.
42 Ta wese ’idewani nawale na’ifoqe to’aliga ’idia tuta~nana ina
ya’itoto ’evivi. Mana ’wafidi ’ali’aligina itavunia nadavula, ta nawale
tuta~nana Yaubada nagiveya’itoto ’eviviedi ’aligega ’wafi vauvauna
’inega ina ya’itoto ’evivi. Ta ba’e ’wafi~nana ’eno’eno vatayana, ge ena
awalamo. 43 [a] To’aliga kana tavunia ’wafina ana ’ita ge aqiaqina, ta ’esi
tuta~nana ’aligega naya’itoto ’evivi ’inega ’wafina ana ’ita aqiaqi otaqina.
Wese ’idewani to’aliga kana tavunia ’wafina dawalilina, ta tuta~nana
naya’itoto ’evivi ’inega ’wafina waiwaina. 44 Ita’a tomotau bwa’obwa’oya
katoatoa ma ’wafida. Ta nawale kana ’aliga, ’inega ya’itoto ’evivi ’aligega
ana tuta ’inaya ’wafida naveniboana. Mana ni’a kahalamania bwa’obwa’o
’wafina tauna eda toa bwa’obwa’oya weaqina. Ta nawale ’wafi vauvauna
eda toa vataya mahalaya weaqina Yaubada naneida, ta ba’e ’wafi~nana
Niboana Gwalagwalana ’inega nayawaha ’evivi.
45 [b] Buki Nugwenugweina ena simana vonaya, “’Oloto nugwenugweina
ana wawa Adama Yaubada ena ’iva’ava’ata ’inega vetomotau mayawaina”,
ta Adama ’ebelu’ovoa ana wawa Keliso, tauna yawai vataya ana tonei
Niboana Gwalagwalana ’inega. 46 ’Wafida eda toa mahalaya weaqina ge
kada madu’ewei, ta vonahaqiaqi ’wafida eda toa bwa’obwa’oya weaqina
ka’ewa nugwetedi, ta ’abiboda ’wafida vauvauna mahala weaqina kana
’ewedi. 47 Yaubada ’oloto nugwenugweina Adama viaqia bwa’obwa’o
fwayaqaunega, ’inega tauna totoa bwa’obwa’o. Ta ’esi Adama ’ebelu’ovoa
tauna mahalega mai. 48 Tomotau qabuda ’wafida eda toa bwa’obwa’oya
weaqina ’idewani Adama ’wafina. Ta wese tuta maimai ’inaya ’wafida
mahala ana toa weaqina kana ’ewea ’idewani Keliso ’wafina. 49 Tuta ba’e
’inaya ita’a totoa bwa’obwa’o ’wafida adi ’ita ’idewani Adama ana ’ita,
mana tauna bwa’obwa’o ’olotona. Ta nawale tuta maimai ’inaya ada ’ita
’idewani mahala ’olotona tauna Keliso.
50 Egwavo, yavona aqiaqiemi, ge ada fata ’wafi otaqida ma vei’ona ta
wese ma sulalina kana luguyei Yaubada ena ’Ebeluvine ’inaya. Mana
’wafida nawale ina davula ta ina awala, ’inega ge ada fata kana luguyedi
di’we ’ebetoa vataya ’inaya.

---

[a] **15:43** Fil 3:20-21 [b] **15:45** Nug 2:7

51 [c] [d] Nuanuagu taha yani ’ebenuavoqana ena vona ’ifoqeyea ’imia
Yaubada ’inega. Ovineneqa! Ita’a tovetumaqana qabuda ge kana ’aliga,
ta ’esi nawale qabuda kana vedumaduma. 52 Ba’e yani~nana na’ifoqe
lukwayavonega, kavona be namala da’waia. Ta tuta~nana ’inaya bea
ana mu’e ’ebelu’ovoa ina mu’ea. Mana tuta~nana bea~nana nadou
’inega tovetumaqana lova i’aligaya fusa dumadumana ’inega ina ya’itoto
’evivi. Ta ’abibodanaya ita’a mayawaida katoatoa ’wafida adi ’ita wese
navedumaduma be yaqisa ge wese ana fata kana ’aliga. 53 [e] Mana Yaubada
ena nuanua ’inega ’wafida davudavulidi be ’ali’aligidi nagivedumedumedi
eda toa vataya mahalaya weaqina, ’inega ge wese adi fata ina ’aliga.
54 [f] Ta tuta~nana ’wafida ’ali’aligina ina vevauvau ’idewani ’wafi ge
adi fata ina ’aliga ’evivi, e ’inega Yaubada ena vona ana aqiaqi na’ifoqe
vonaya,

“Yaubada ’aliga ena waiwai
vewaiwai va’inea ta luveawalia!”

55 [g] “’Aliga, eu waiwai ma’inaya?
Ana ’ita ni’a awala.
’Aliga, eu ’ebevedavi ma’inaya?
Ana ’ita ni’a awala!”

56 [h] Mana ’aliga ena waiwai ilivu luveifana ’inega maimai, ta ilivu
luveifana ena waiwai Mosese ena luvine ’inega maimai. 57 Ta kana
lukaiwa qiduana Yaubada ’inaya, mana Ieisu Keliso eda Kaiwabu ena
waiwai ’inega ’aliga ena waiwai kavewaiwai va’inea.
58 ’Inega egwavo, ona tovolo’i’ita ta ge ona nidoa. Tuta qabuna me emi
gwavubiga eda Kaiwabu ena fewa weaqina, mana ni’a oalamani aqiaqiea
fewa~nana eda Kaiwabu ’inaya ge wese yani kavokavovo, ta ’esi ma
vuaqina.

Nei kavovo Yaubada ena tomotauyavo weaqidi

16 1 [i] Tuta ba’e ’inaya nuanuagu ena vona ’eviviemi emi vetala’ai
mane ana nei kavovo weaqina Yaubada ena tomotauyavo ’abaga
Ielusalema ’inaya itoatoa weaqidi. Ta omi’a nei kavovo~nana ona viaqia
’idewani lova me Galetia yavonedi iviaqia. 2 Sabate ’aidega ’aidega
tomotau taha taha ena mane ena fewa ana ve’ia ’inega taunega vaina
naluluveaqea. ’Eguma taha toga mane qiduana ni’a ’ewea, e ’inega wese
mane tufwana ’ala’ena’ina naluluveaqea. Ta ’eguma taha toga mane
goyona lobea, e ’inega mane tufwana goyona naluluveaqea. Ba’e ’idewani
ona viaqa ’aiqa, ’inega ge taha nei kavovo kana viaqi tuta~nana ena
vayausimi, ta ’esi mane nonoqina ona neigu. 3 Ta emi ’ekalesia gamonaya

---

[c] **15:51-52** Md 24:31 [d] **15:51** 1Te 4:15-17 [e] **15:53** 2Kol 5:4 [f] **15:54** Ais 25:8
[g] **15:55** Ose 13:14 [h] **15:56** Lom 7:13 [i] **16:1** Lom 15:25-26; 2Kol 8:1-9

taudi ma adi vetumaqana ona venua'ivinedi nei kavovo~nana ina 'ewei
ina tauyea Ielusalema 'inaya. Ta ona ba'eba'eyegu ena wai 'imia, 'inega
vaina leta ena 'wayavidi ina tauyedi. 'Inega me Ielusalema ina alamani
aqiaqiea nei kavovo~nana ana vefewa weaqina. 4 Ta 'eguma omi'a onuaia
luaqiaqiegu be ya'a wese ena tauya Ielusalema 'inaya, e 'inega taudi
maega ana tauya.

Faulo ena nuanua

5 *j* Egu nuanua be ena vayausimi, ta nugweta ena tauya di'we
Masidonia 'abaganavo 'idia sabi 'itadi, ta 'abiboda omi'a. 6 *k* Ta egu toa ana
liva omi'a maega ge eda alamani aqiaqiei, e 'inega ge agu fata ena simana
weaqina 'imia. Ta ana 'ita nawale omi'a maega kana toatoa ta guga'u
ana tuta nave'ale, e 'inega tufwana kana toa 'amana. Ta 'abiboda emi
iula 'inega ona vetunegu ena tauya wese vaina 'abaga 'idia. 7 Ta ge nuagu
vemaniniega vayausa~nana ena viaqi ta lukwayavonega ena nogemi. Ta
'esi nuanuagu tuta kuena omi'a maega kana toatoa 'eguma eda Kaiwabu
wese ena nuanua 'idewani. 8 'Inega ba'idia 'abaga Efeso 'inaya ena toa
ana laba Fenitikosi Sagalina nagumwala, ta 'abiboda ena wai sabi
'itami. 9 *l* Ba'e 'abaga~nana 'inaya ana fata be fewa qiduana ena viaqia
Yaubada weaqina, mana me Efeso tufwana qabudi ni'a inuagivila ta Ieisu
ivetumaqanea. Ta wese vaina agu aviayavo itoatoa, 'inega nuanuagu Ieisu
Valena ena nei vatayedi.

10 *m* 'Eguma Timoti nawai 'imia e 'inega ona veilivu aqiaqiea ta ona
'amayabea, mana tauna wese eda Kaiwabu weaqina fewafewa 'idewani
ya'a yafewafewa. 11 *n* 'Inega ge taha toga 'imiega iada~nana na'ita
kavokavovoyei! Ta 'esi ona iulea ta me ena nuadaumwala ona vetunei
na'evivi namai 'iguya, mana Timoti ta wese Ieisu ana to'abibodayavo
vaina maega yaba'eba'eyedi. 12 *o* Ta wese taida Afolosa weaqina ena
vematamagilafuyemi. Ya'alakeikeiea dawai davayausimi vaina edavo
iwaiwai maega. Ta 'itagana ge nuana nawai, ta 'eguma taha tuta 'inaya
meaqana, e 'inega nawai.

Faulo ena vona 'ebelu'ovoa

13 Egwavo, ona 'itamaki aqiaqiemi, ta emi vetumaqana 'inaya ona
tovolo'i'ita. Ta wese me emi giwalifatu be me emi waiwai ona toatoa.
14 Ta emi viaqa qabudi veyolubega ona viaviaqidi.

15-16 *p* Ni'a oalamania di'we Akaya 'inaya Setefano me ena susuyavo
taudi imadunuagivila Keliso 'inaya. Ta ni'a iawafeledi Yaubada ena
tomotauyavo adi iula weaqina. Egwavo, egu noqi waiwaina 'imia, ba'e

---

[j] **16:5** Via 19:21 [k] **16:6** Lom 15:24 [l] **16:9** Via 19:8-10; 2Kol 2:12 [m] **16:10** 1Kol 4:17
[n] **16:11** 1Tim 4:12 [o] **16:12** 1Kol 3:6 [p] **16:15-16** 1Kol 1:16

taudi tomotau diavona ona awafelemi ’idia, ta wese ona awafelemi
tomeqabu taudi maega ifewafewa Yaubada weaqina ’idia. **17-18** Yaqaiawa
qiduana tuta~nana Setefano be, Fotioneto ta wese Akaiko i’ifoqe ’iguya.
Toi~dina iluseanimi ta iulegu mana omi’a ’abagaya otoatoa. Ta wese
niboanigu igiveqaiawea ’idewani omi’a igiveqaiawemi. Ba’e tomotau
diavona luaqiaqiedi be ’awahaqiaqi ta wese ’amayaba ina lobea ’imiega
edi fewa aqiaqidi weaqina.

19 [q] ’Ekalesia qabudi di’we Eisia ’inaya edi lukaiwa ivetunei waiwai
’imia. Iada Akwila ma moqanena Filisila ta wese vaina tovetumaqana
maega ivava’auta tafwalolo weaqina edi vanuea. E taudi wese edi lukaiwa
qiduana eda Kaiwabu ana wawega ’imia. **20** Ta wese edavo qabudi edi
lukaiwa ’imia. Omi’a qabumi ’aidega ’aidega veyolubega ma emiavo ona
lukaiwa venima sibutuyega.

21 Ta wese ya’a Faulo egu lukaiwa ’imia, ta lukaiwa~nana taugu
nimaguyega ya’wayavia waiwai ’imia.

22 [r] ’Eguma taha toga eda Kaiwabu ge daveyolubei ’inega nawale
Yaubada ena nualuveifa ’inega tomotau~nana naluvematasabuya ’aiwe
’ala’alata ’inaya. Kaiwabu ye, nuanuama una mai!

23 Nuanuagu eda Kaiwabu Ieisu ena nuakolokolo ’imia na’eno’eno.

24 Egu veyoluba qabumi ’imia Keliso Ieisu ana wawega.

---

[q] **16:19** Via 18:2,18,26 [r] **16:22** Gal 1:8-9; Ve 22:20

Faulo ena leta vemagilafuna me Kolinita ’idia

Leta ana alamani weaqina

Faulo ena leta vemagilafuna tufwana me ena nuavita ’wayavia me Kolinita ’idia. To’ekalesia vaidi Faulo igivenuavitea, mana ivonaya be tauna ge Yaubada ena tovaletuyana aqiaqi. Ta wese tove’ita ’e’eu’au’avidi ilugu ’ekalesia~nana ’inaya, e ’inega wese vona waiwaina neidi ma’oda ina vetumaqana ’aiqa. Tua ta wese ena qaiawa weaqidi ’wayavia ’idia, ’inega ba’e leta~nana ’inaya edi veiaiana weaqina givesimatalia, ta wese vematamagilafuyedi ena vayausa ’idia weaqina. Ta wese Faulo venoqiedi nei kavovo ana a’u weaqina, mana ni’a iawafela be me Ielusalema ina iuledi edi toa vitana weaqina. Ta wese Faulo taunega ena toa vitana Ieisu Valena weaqina givesimatalia ’idia.

Leta gamona

1:1-11 Vematamagilafu be lukaiwa ta wese venoqi
1:12–7:16 Faulo be Kolinita ana to’ekalesiayavo
8:1–9:15 Nei kavovo tovetumaqana di’we Iudia ’inaya weaqidi
10:1–13:10 Faulo ana veyoveyoa tovaletuyana ’idewani taunega vata’ita’iea
13:11-13 Vona ’ebelu’ovoa

Faulo ena lukaiwa

1 1 Leta ba’e ya’a Faulo ta wese taida Timoti ’imega. Lova Yaubada
tauna ena nuenuega venua’ivinegu ’inega yavetovaletuyana Ieisu
Keliso weaqina. Ima’a leta~nana a’wayavia waiwai omi’a ’ekalesia ’abaga
qiduana Kolinita ’inaya otoatoa, ta wese Yaubada ena tomotauyavo
gwalagwalami di’we Akaya ’inaya otoatoa.
2 Nuanuagu Tamada Yaubada be wese eda Kaiwabu Ieisu Keliso edi
nuakolokolo be edi nuadaumwala ina neimi.

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

Yaubada ena iula ’idaya

3 [a] Eda Kaiwabu Ieisu Keliso Tamana Yaubada kana awatuboya. Tamada
Yaubada tauna nuakolokolo ’iuna, ta wese tauna ada Toiula aqiaqi.
4 Tauna eda toa vitana qabudi ’idiega iuiuleda be ’inega ita’a wese ada fata
edavo kana iuledi ba’e iula~nana ’inega tuta~nana taudi wese toa vitana
ilobelobea. 5 [b] Ta ona alamani aqiaqiea ’eguma Keliso weaqina yuvaqa
kalobelobea, e ’inega wese Yaubada iula qidua va’inena naneida Keliso
’inega. 6 ’Inega tuta~nana vita qiduana alobelobea, e ’inega nawale ana
aqiaqina ta wese ’etoyavua Keliso ’inega ona lobea vita diavona ’idiega.
Mana Yaubada ena iula ’imaya ’inega ama fata vona iula ana neimi. E
ba’e ’inega omi’a ami fata vita diavona ona bibitaqodi ’idewani ima’a
abibitaqodi. 7 Omi’a be ima’a eda toa vitana ’aidegana kalobelobedi, ’inega
ahalamani aqiaqiea omi’a wese iula~nana ’aidegana ona lobea ’idewani
ima’a alobelobea Yaubada ’inega.
8 [c] Egwavo, nuanuagu be ona alamania lova vita qidua va’inena alobea
tuta~nana di’we Eisia ’inaya atoatoa. Ta vita diavona ’idiega avonaya be
ge ama fata ana vewaiwai vai’nedi, ta ’esi kavonaya be ada ’aliga ’idiega.
9 Vonahaqiaqi, tuta goyona be ada ’aliga, ta ba’e toa vita~nana ’ifoqe
’imaya yaqisa ge taumega ema waiwai ana vetumaqanei, ta ’esi Yaubada
ena waiwai ’inaya ana vetumaqana, mana tauna ana fata be ’ali’aligidi
nagiveya’itoto ’eviviedi. 10 [d] Ta vonahaqiaqi, Yaubada ’etoyavuima veilaqe
qidua otaqina ’inega. E ’inega ahalamani aqiaqiea wese tuta maimai
’idia ’idewani na’etoyavuima. 11 Ta omi’a ona iulema emi venoqi ’inega
Yaubada ’inaya ima’a weaqima. E ba’e ’inega tomotau qabudi ina lukaiwa
Yaubada ’inaya, mana ina alamani aqiaqiea Yaubada omi’a qabumi emi
venoqiavo ni’a ve’iedi, e ’inega iula qiduana alobea.

Faulo ena nuanua givilea ena vayausa weaqina

12 Ima’a taumega agigivaneyema, mana ahalamani aqiaqiea ema ilivu
be wese ema viaqayavo tomotau qabudi ’idia tunutunuqina Yaubada
matanaya. Ta vonahaqiaqi, ema veiaiana omi’a maega tuta qabuna
tunutunuqa otaqina ta ge wese ada u’avemi nage ada veilivu veifemi.
Yani qabuna aviaqidi Yaubada ena nuakolokolo ’inega, ta gebu totoa
bwa’obwa’o edi alamani ’inega. 13-14 [e] Ema letayavo ’imia simasimatalidi
ta vona diavona adi alamani meaqadi, ’inega ema ’wayavi qabuna ami
fata be ona alamani aqiaqiedi. Lova nuami ge da’eqa’uya ema viaqayavo
vaidi weaqidi, ta ana ’ita wese ba’itagana nawale ge oda alamani
aqiaqiema. Ta nuanuagu qiduana nuami na’eqa’uya ’inega nawale Ieisu

---

[a] **1:3** Lom 15:5 [b] **1:5** Same 34:19 [c] **1:8** Via 19:23; 1Kol 15:32 [d] **1:10** 2Tim 4:18
[e] **1:13-14** 2Kol 5:12; Fil 2:16

ena ’evivi mai ana ’aubena ’inaya ona vonavane ima’a weaqima, ’idewani
wese ima’a ana vonavane omi’a weaqimi ’aubena~nana ’inaya.
15 Ba’e yani diavona yaveveqaeyedi ni’a oalamanidi, ’inega yavonaya
be eda wai eda vayausimi, mana nuanuagu be tuta magilafuna ’idia eda
giveqaiawemi. 16 [f] Mana lova egu tauya di’we Masidonia weaqina vonigo
eda vayausimi tauya~nana nuaninaya, ta wese yavonaya be eda vayausa
’eviviemi egu tauya di’we Iudia ’inaya. Ta ba’e vayausa~nana ’idiega ami
fata be oda iulegu egu ’eda weaqina. Ta ge eda wai.
17 ’Inega nage taumiega ovetala’aiemi ovonaya, “Tola’ai weaqina Faulo
ena nuanua givilea be ’inega ge damai sabi vayausima?” Nage ovonaya
be taugu egu nuanua ge eda alamani aqiaqiei? Ta wese nage ovonaya be
ya’a kavona bwa’obwa’o ana ilivu ana to’abiboda taha, mana bwa’obwa’o
ana tomotauyavo iawafela be ivonaya, “’Ao”, ta edi nuenuega inoga
be ivonaya, “Gebu.” 18 Yaubada ena vona tuta qabuna vonahaqiaqi, ta
ya’a wese egu vona qabuna vonahaqiaqi. ’Inega ’eguma ya’a ena vona
“’Ao”, e ’inega vona~nana wese vonahaqiaqi, 19 [g] mana Yaubada Natuna
Ieisu Keliso ge taha tuta “’Ao” da’inanea ta ’abibodanaya ena nuanua
dagivilei be davonaya “Gebu.” E ba’e Ieisu~nana weaqina ya’a Faulo,
be Timoti ta wese Sailasa ni’a alugaihiea ’imia. Mana ba’e Ieisu~nana
’inaya vonahaqiaqi namo ’eno’eno. 20 [h] Vonahaqiaqi, Yaubada ena vona
fofofolayavo qabudi adi aqiaqi ni’a give’ifoqeyedi Natuna ’inega. Ta
ba’e ’inega Keliso ana wawa ’inega kavonavonaya, “’Ao, vonahaqiaqi,
ema nuanua ’idewani!” tuta~nana Yaubada kahawahawatuboya.
21 Kahalamani aqiaqiea omi’a be ima’a Yaubada ena nuanua ’inega ni’a
kave’aidega Keliso maega, mana tauna ena nuanua ’inega venua’ivineda
ena tomotauyavo ’idewani. 22 [i] Ta Yaubada taunega ana ’ebe’inana
ni’a a’uya giwalidaya, ta ’ebe’inana~nana ana alamani Niboanina
Gwalagwalana. Ta ba’e Niboani~nana maduneida, ’inega kana alamani
aqiaqiea be nawale wese yani qabuna aqiaqina naneida.
23 Yaubada giwaligu qabuna alamani aqiaqiea, ta wese alahalamania
ya’a tuta qabuna yavonavona aqiaqi. ’Inega ena vematamagilafuyemi
tola’ai weaqina ge eda vayausimi. ’Iuna mana ge nuanuagu lugwae
waiwaina eda neimi. 24 [j] Ima’a ge nuanuama be ana luvinemi emi
vetumaqana weaqina ma’oda ona vefewa ’aiqei, mana ni’a ahalamania
omi’a emi vetumaqana ’inega otovolo’i’ita. Ta ’esi nuanuama omi’a maega
kana fewa ’aidega, ’inega qaiawa qiduana ona lobea.

2 1 [k] ’Inega tauguyega yavonaya, “Ana ’ita ge ena tauya me Kolinita
’idia sabi vayausa ’eviviedi, mana ge nuanuagu wese ena
givenuavitedi.” 2 Mana ’eguma ya’a egu vayausa ’inega eda givenuavitemi,

---

[f] **1:16** 1Kol 16:5-6 [g] **1:19** Via 18:5 [h] **1:20** Ve 3:14 [i] **1:22** Efe 1:13-14; 2Kol 5:5
[j] **1:24** 1Fit 5:3 [k] **2:1** 1Kol 4:21

e ’inega omi’a ge ami fata be oda giveqaiawegu, waisa? 3 Lova egu leta
’inaya me egu nuavita ta wese ma mataelugu vona waiwaina yaneimi. Ta
egu leta ’iuna, mana ge nuagu tauguyega eda wai be oda givenuavitegu
egu vona waiwaina ’imia weaqina, mana omi’a luaqiaqiemi be ona
giveqaiawegu. Ta yahalamani aqiaqiea ’eguma ya’a me egu qaiawa
qiduana, e ’inega omi’a wese oqaiqaiawa. 4 [l] Vonahaqiaqi, me egu nuavita
ta wese me egu dou lova leta~nana ya’wayavia ’imia. Ta leta~nana ge
eda ’wayavi sabi givenuavitami, ta ’esi nuanuagu ona alamania ya’a
yaveveyolubemi qiduana.

Taha ’oloto ena luveifana ana nuataqo weaqina

5 Lova taha ’oloto emi ’ekalesia gamonega luveifana viaqia. Ta yavona
aqiaqiemi ’oloto~nana ena viaqa veifa ’inega qabumi givenuavitemi, ta
wese ya’a tufwana lutonova~nana ’ewegu. 6 Ta ’eala ’imiega emi nuanua
’aideganega ove’aidega ana luvine weaqina. Ta wese luvine~nana
ni’a ogive’ifoqeyea ’inaya, e ’inega yavonemi, ta’iwa, ge wese ona
luvematasabu ’eviviei. 7 Ta ’esi ba’itagana ona nuataqoya ta wese ona
vona iulea, mana ’eguma ge ona ’ewa ’eviviei ’ekalesia gamonaya nawale
nanuavita qiduana ’inega ge ana fata be naveaqiaqi ’evivi. 8 ’Inega
nuanuagu qiduana emi veyoluba qiduana ona ve’ita aqiaqiea ’oloto~nana
’inaya.
9 Vonahaqiaqi, lova leta~nana ’inaya yavonemi ’oloto~nana ana
luvematasabu weaqina. Ta vona~nana ’inega tufwana yasitonovimi,
mana nuanuagu ena alamani aqiaqiea ’eguma egu vona qabuna nawale
omatamatayagedi. 10 ’Inega ’eguma omi’a ena luveifana weaqina ona
nuataqoya, e ’inega ya’a wese ena nuataqoya. Vonahaqiaqi, ’oloto~nana
luveifa~nana wese viaqia ’iguya, ta ya’a wese ni’a yanuataqoya. Ta wese
Keliso ni’a alamania ya’a ’oloto~nana ni’a yanuataqoya. Ba’e ’idewani
yaviaqia omi’a ami iula weaqina, 11 [m] mana ’eguma nuataqo ilivuna ge
nuada kada viaqi ’ekalesia gamonaya, e ’inega nawale Seitani nalugu
gamonaya, ta vita~nana nakafia ta nagiveqiduea. Vonahaqiaqi, Seitani
ena nuanua govaqa luveifadi weaqida ni’a kahalamania.

Faulo ena simana ena toa kukusana ’abaga Tiloasi ’inaya weaqina

12 [n] Lova egu luvivila ’inaya Keliso Valena sabi lugaihina ya’ifoqe ’abaga
Tiloasi ’inaya. Ta omo’e ’inaya eda Kaiwabu ’awa siwa’ea Vale~nana
ana lugaihi weaqina. 13 [o] Ta ya’a gebu me egu nuadaumwala eda toatoa,
mana ’abaga~nana ’inaya taida Taitusi ge eda lobei. ’Inega me Tiloasi
yalukafoiedi ta yatutuvila yatauya di’we Masidonia weaqina iada~nana
sabi salina.

---

[l] **2:4** Via 20:31 [m] **2:11** Lk 22:31 [n] **2:12** Via 14:27; 1Kol 16:9 [o] **2:13** Via 20:1

Yaubada ena tovaletuyanayavo givewaiwaiedi

14 Alulukaiwa Yaubada ’inaya, mana ema ve’aidega Keliso maega
Yaubada tuta qabuna vavanugwetema ta gigivewaiwaiema Valena ana
vedavi weaqina. Ta Keliso~nana ’inega ema viaqayavo qabudi ’idia
avewaiwai. Ta ma’inaya atautauya Yaubada vevefewema eda Kaiwabu
Valena Aqiaqina ana yawala dadana weaqina, ’inega Vale~nana kavona
kemwata meilana aqiaqina tomotau ida yaoyaoqia. 15-16 [p] Tomotau
vaidi ’etoyavua ana ’eda ’inaya itautauya, ta wese vaidi veilaqe vataya
ana ’eda ’inaya itautauya. Ima’a Keliso weaqina alulugaihi tomotau
matadia, ’inega yawaima kavona bunama meilana aqiaqi otaqina ta
Keliso vevegubayea Yaubada ’inaya. E ba’e ’inega ima’a kavona bunama
meilana aqiaqi otaqina tomeqabu Vale~nana i’awahaqiaqiea ’idia. Ta
tomeqabu Vale~nana inogenogea, e taudi ’idia ima’a kavona ’uluma
meilana ’idewani. Vonahaqiaqi, ’eguma kana nuaia ge taha toga ana fata
be lugaihi ana fewa naviaqa aqiaqiei, mana fewa vita otaqina. 17 Tomotau
’eala Yaubada ena vona ilulugaihiea, ta edi lugaihi ’iuna ge tomotau
adi ’etoyavua weaqina, ta ’esi nuanuadi mane ina lobea lugaihi~nana
’inega. Ta ima’a ema ilivu gebu tou’ava diavona ’idewani, mana Yaubada
ena vona alulugaihiea tomotau adi ’etoyavua weaqina, ta ge taha mali
’iuna weaqina. Ima’a ni’a ave’aidega Keliso maega, e ’inega yani qabuna
aviaviaqidi ama Toluvetune Yaubada matanaya.

3 1 [q] Nage egu vona diavona adi noqola kavona ima’a tovaletuyana
taumega ada gigivaneyema? Ta gebu! Vonahaqiaqi, omi’a nuanuami
vaidi tomotau leta ina miedi ’imia emi ’ebe’awahaqiaqi ’idia weaqina,
ta wese nuanuami omi’a vaidi tomotau edi leta ona ’wayavidi edi
’ebe’awahaqiaqi weaqina. Ta ima’a tovaletuyana ge daluaqiaqiema be
taha leta ana neimi emi ’ebe’awahaqiaqi ’imaya weaqina. 2 [r] Ta ’esi omi’a
tovetumaqana taumina kavona ema leta ’waya’wayavina giwalimaya,
mana me Kolinita qabudi i’ite’itemi, e ’inega ema fewa aqiaqina nuanimia
ialamani aqiaqiea. 3 [s] Vonahaqiaqi, omi’a taumiega oveve’itayemi kavona
taha leta ’waya’wayavina Keliso ’inega, ta ima’a a’iva’ava’aia. Ta ba’e
’wayavi~nana ge da’ifoqe ’ebe’wayavi ’inega, ta ’esi Yaubada mayawaina
Niboanina ’inega. Ta wese ’wayavi~nana ge da’ifoqe dabo beabeana
’inaya, ta ’esi tomotau giwalidia.

4 Yani qabuna weaqina ni’a avonemi, ta ahalamani aqiaqiea vona
diavona vonahaqiaqi, mana ema vetumaqana qiduana ni’a aha’uya
Yaubada ’inaya Keliso ena viaqayavo ’idiega. 5 Ta ima’a ge ada vonavona
vonigo tauma ema waiwai ’inega yani ’eno’eno vatayadi ada viaqidi.

---

[p] **2:15-16** Lk 2:34; 2Kol 3:5-6 [q] **3:1** 2Kol 5:12; Via 18:27 [r] **3:2** 1Kol 9:2 [s] **3:3** ’Ifo 24:12; Iel 31:33; Isi 36:26-27

Ta vonahaqiaqi, yani diavona aviaviaqidi, mana ema waiwai Yaubada
’inega a’ewe’ewea. 6 [t] Tauna ena nuenuega givewaiwaiema be ’inega
ama fata ana vetofewa ena luvine vauvauna weaqina tomotau ’idia. Ba’e
luvine~nana gebu Mosese ena luvine ’waya’wayavidi ’idewani, ta ’esi
Yaubada Niboanina ’inega. Mana luvine nugwenugweina ana ’ebelu’ovoa
’aliga, ta ’esi Yaubada yawai vataya ni’a neida Niboanina ’inega ena luvine
vauvauna ’inaya.

Luvine vauvauna ena simatala waiwai otaqina

7 [u] Luvine nugwenugweina ana luvineavo Yaubada ’wayavidi dabo
beabeadi ’idia. Ta omo’e luvine~nana ’inega tomotau ’aliga ilobea.
Vonahaqiaqi, tuta~nana Mosese luvine diavona ’ewedi, e ’inega simatala
waiwaina ’ifoqe ’inaya. Ta me Isileli ge adi fata be Mosese ’iawana ina
’itei, mana Yaubada ena simatala waiwaina Mosese ’iawana ’afwalia.
Tuta goyona ’inaya be simatala~nana nahawala, ta tua me Isileli nawale
’iawana ge adi fata be ina ’itei. 8 E ba’e ’inega kana alamani aqiaqiea
tuta~nana Niboana Gwalagwalana yawai vataya luvine vauvauna ’inega
neineida, e ’inega wese simatala waiwai otaqina ’ifo’ifoqe. 9 [v] ’Eguma
luvine nugwenugweina simasimatalina, ta tua ’aliga miea. E ’inega
kana alamani aqiaqiea luvine vauvauna ena simatala simasimatala
otaqina, mana ba’e luvine~nana ’inega ni’a kavetunutunuqa Yaubada
matanaya. 10 Vonahaqiaqi, ’eguma luvine magilafudina edi simatala kana
giveleleqedi ’inega kana alamania luvine nugwenugweina ena simatala
ge ’idewani luvine vauvauna ena simatala, mana luvine vauvauna
ena simatala simasimatala otaqina. 11 ’Eguma luvine nugwenugweina
simasimatalina, ta tua Yaubada a’usi’iea mana awahawalina, e ’inega
kana alamani aqiaqiea luvine vauvauna ena simatala simasimatala
otaqina, mana tauna ge ena awalamo.
12 Luvine vauvauna ena simatala na’eno vataya, ’inega me ema
giwalifatu Yaubada ena vona alulugaihiea. 13 [w] Ima’a ge Mosese ’idewani,
mana tuta~nana luvine ’ewedi ’inega ’iawana simatala, ta taunega
’iawana ’afwalia be yaqisa me Isileli ge adi fata be simatala~nana
ena vegoyo ina ’itei. 14 Ta me Isileli nuadi ’eluatufa, ta wese ba’itagana
’idewani tuta~nana luvine nugwenugweina iavoavoya. Kavona be
’afwala~nana nuadi da’afwali ’inega nuadi nawale ge da’eqa’uya ta ge
adi fata be Yaubada ena vonahaqiaqi ina alamania. Ta ba’e ’afwala~nana
ge taunega ana fata be na’ewa yavulei, ta ’esi vetumaqana Keliso namo
’inaya ’inega ana fata na’ewa yavulea. 15 Vonahaqiaqi, ba’itagana wese
’idewani tuta~nana Mosese ena ’wayaviavo iavoavoya, ’inega kavona

---

[t] **3:6** Iel 31:31; 1Kol 11:25; Ion 6:63 [u] **3:7** ’Ifo 34:29 [v] **3:9** Luve 27:26; Lom 1:17
[w] **3:13** ’Ifo 34:33

’afwala~nana giwalidi nawale ’afwa’afwalia, ’inega nuadi nawale ge
da’eqa’uya.
16 [x] Ta ’eguma taha toga nanuagivila be eda Kaiwabu navetumaqanea,
e ’inega Yaubada ’afwala~nana na’ewa yavulea. 17 [y] Vonahaqiaqi, eda
Kaiwabu tauna Niboana, ta ma’inaya Kaiwabu Niboanina toatoa, e omo’e
’inaya wese toa yavuyavuina ’eno’eno. 18 ’Inega ita’a tovetumaqana qabuda
’afwala~nana ni’a awala ’idega, ’inega eda Kaiwabu ena simatala aqiaqi
otaqina ni’a ka’itea ta wese kahalamani aqiaqiea. Niboana Gwalagwalana
’idaya toatoa, ta tuta qabuna gigive’evaunida be yaqisa eda Kaiwabu
ena simatala ’inega ita’a wese kana simatala, ta ba’e simatala nana tuta
qabuna naveve’ena’i ’imia.

Yani kaikaiwabuna ’ulena gamonaya

4 1 Yaubada ena nuakolokolo ’inega ba’e fewa~nana neima, e ’inega ge
wese ada lua’u fewa~nana ana viaqa weaqina. 2 [z] Ta ’esi ima’a viaqa
’wai’waividi be ’ebeiniyauyau adi viaqa ni’a anogedi. Ta wese tomotau
ge ada u’avedi ema fewa ’inega, ta ge taha tuta Yaubada ena vona ada
givedumedumea. Yaubada ni’a alamania ima’a ema vona tomotau ’idia
tuta qabuna vonahaqiaqi. E ba’e ’inega tomotau ina alamani aqiaqiea
ima’a ma ama vetumaqana. 3 Vaidi tomotau ivonaya be Vale~nana
alulugaihiea ’idia ’wai’waivina ta ana alamani vitana. Ta ’eguma taha
toga ba’e ’idewani nuanua ’aiqa, e ’inega tauna kavona luluve’waivina ta
’aliga ana ’eda ’inaya tautauya. 4 [a] Seitani tauna bwa’obwa’o ana yaubada
luveifana, ta tomeqabu ge ida vetumaqana nuadi ’egiveatufidi, ’inega ge
adi fata be Vale simasimatalina ena simatala ina ’itei. Ta ba’e Vale~nana
ena simatala tauna Keliso ena simatala qiduana simasimatalina. Ta
Keliso~nana tauna Yaubada ana ma’ama’ayau.
5 ’Inega ima’a ge taumega weaqima ada lulugaihi, ta ’esi Ieisu Keliso
weaqina alulugaihiea tomotau ’idia, ta avonevonedi vonigo tauna
Kaiwabu. Ta wese avonevonedi ima’a avetofewa ’imia, ta ema vetofewa
’iuna, mana Keliso yani aqiaqi otaqidi maduviaqia ’imaya. 6 [b] Lova
Yaubada vonaya, “Simatala, velovelovana qiduana gamonega una
simatala!” Ta Yaubada ba’e simatala~nana a’uya giwalidaya ’inega nuada
giqa’uya, ta ba’e ’inega ni’a kalamania Yaubada ena simatala aqiaqi
otaqina kana ’itea Ieisu Keliso ’iawana ’inaya.
7 [c] Ba’e yani~nana ni’a aveqaeyea ’imia yani aqiaqi otaqina weaqima,
kavona yani kaikaiwabuna. Ta ba’e kaikaiwabu~nana ’eno’eno ’ulena
gamonaya. Ta ba’e ’ulena~nana ima’a weaqima vonavona. Ta ba’e
’inega tomotau ina alamania ima’a ema waiwai ge ’imega da’ifoqe, ta

---

[x] **3:16** ’Ifo 34:34 [y] **3:17** Ion 8:36; Lom 8:2 [z] **4:2** 2Kol 2:17; 1Te 2:5 [a] **4:4** Efe 2:2; Kol 1:15; Ibe 1:3 [b] **4:6** Nug 1:3; Ais 9:2; 2Kol 3:18 [c] **4:7** 2Kol 5:1

’esi Yaubada ’inega. **8** [d] Ima’a tuta qabuna vita taha taha alobelobedi, ta
vita diavona ge adi fata be ina givebe’uyema. Ta wese vaina tuta nuama
voqana ma’oda ana viaqa ’aiqa ema fewa ’inaya, ta tua Yaubada ena
fewa ge ada lua’uya. **9** Keliso ana aviayavo tuta qabuna ivevevoalanema,
ta Yaubada ge taha tuta danogema. Ta wese ivunuvunuqa veiveifema,
ta ge adi fata ina luve’aligima. **10** [e] Ba’e vita diavona ’idiega Ieisu ena
veilaqe visiqina ima’a wese ’wafima ’inaya avevebaea tauna ’idewani, e
ba’e ’inega Ieisu ena toa ma’ama’ayauna tomotau adi fata ina ’itea ’imega.
Ima’a vita diavona abibitaqodi, mana nuanuama Ieisu yawaina ana ve’ita
’ifoqeyea tomotau ’idia.

11 [f] Vonahaqiaqi, tuta qabuna ’aliga vadi’wedi’wema ema vetofewa Ieisu
’inaya weaqina. E ba’e ’inega Ieisu yawaina be ena toa tomotau ina ’itea
’wafima dawalilidi be ’ali’aligidi ’idiega. **12** Egwavo, vonahaqiaqi, ima’a
a’ali’aliga ’waqi, ta ba’e ’inega omi’a yawai vataya ni’a olobea.

13 [g] Ima’a tuta qabuna alulugaihi, ta ema vetumaqana ’idewani
Same ana to’wayavi ena vetumaqana, ta tauna vonaya, “Ya’a Yaubada
yavetumaqanea, ’inegana yasimasimana.” **14** [h] Lova Yaubada eda
Kaiwabu Ieisu giveya’itotoya ’aligega, ta ni’a ahalamani aqiaqiea ba’e
Yaubada~nana ima’a omi’a maega wese nagiveya’itoto ’evivieda ’aligega,
’inega na’ebe’eweda natauyeda Ieisu ’iawanaya. **15** Ta ba’e vita diavona
alobelobedi abibitaqodi omi’a emi veaqiaqi weaqina, be yaqisa tomotau
qabudi Yaubada ena nuakolokolo ina alamani aqiaqiea. Ta ba’e ’inega
tomotau diavona ina lukaiwa Yaubada ’inaya, ta wese ana awatubo
’idiega nave’ena’i.

16 [i] ’Inega ema fewa Keliso weaqina ge ada lua’uya. Vonahaqiaqi, vita
diavona ’wafima tuta qabuna gigivedawalilidi, ta ’esi ’aubena ’aidega
’aidega ’idia avevevauvau niboanima ’inaya. **17** [j] ’Eguma eda toa vitana
kana giveleleqea tuta maimai maega, e ’inega kavona vita diavona ba’idia
bwa’obwa’oya yani goyona, mana nawale tuta maimai ’idia ba’e vita
diavona ’idiega kana lugu di’we ’ebeqaiawa vataya ’inaya. **18** [k] ’Inega vita
diavona ba’itagana kalobelobedi ge ada nuanua qiduana weaqidi, ta ’esi
alulu’ita vane yani ’eno’eno vatayadi ge adi ’itamo weaqidi. Mana vita
diavona ba’itagana kalulutonovidi tuta goyona ina awala, ta ’esi tuta
maimai ’inaya qaiawa vataya ge ena awalamo kana lobea.

’Wafi vauvauna weaqina

5 **1** [l] Ita’a ba’idia bwa’obwa’oya katoatoa ma ’wafida, ta ’wafi
diavona kavona didi. ’Inega ’aliga ana tuta ’inaya ’wafida ina
awala, ta nawale tuta maimai mahala ’inaya vanue vauvauna ’inaya

---

[d] **4:8** 2Kol 1:8; 7:5 [e] **4:10** 1Kol 15:31 [f] **4:11** Lom 8:36 [g] **4:13** Same 116:10
[h] **4:14** 1Kol 6:14 [i] **4:16** Efe 3:16 [j] **4:17** Lom 8:17-18 [k] **4:18** Kol 1:16 [l] **5:1** 2Kol 4:7

kana toa. Ta vanue~nana tauna ’wafida ’eno’eno vatayana ge tomotau
nimadiega ida viaqi, ta ’esi Yaubada taunega ’iva’ava’aia weaqida. 2 [m]
Ta eda didi diavona weaqidi kavesiniqaiqai, ’inega kalulu’ita vane
eda vanue ’eno’eno vatayana mahalaya weaqina. 3 Ba’e vanue diavona
’idiega Yaubada naveaqeda. ’Inega ita’a niboanida ge wese ’wafi geqana
natoatoa mahalaya. 4 Tuta~nana ba’idia bwa’obwa’oya katoatoa ’inega
kavesiniqaiqai ’wafida ’ali’aligidi weaqidi. Ta ge nuanuada kana ’aliga be
kana ve’wafi geqa, ta ’esi vesiniqaiqai~nana ’iuna mana nuanuada ’wafi
vauvauna ’inaya kana lugu, e ’inega ’wafida ’ali’aligidi kana nogedi ’wafi
’eno’eno vatayadi adi ’ewa weaqina. 5 Vonahaqiaqi, Yaubada taunega
ni’a ’iva’ava’aida ba’e vea’ugivila~nana weaqina. Ta ma’oda ’inega kana
alamani aqiaqiei ba’e yani~nana na’ifoqe ’idaya? Egwavo, kana alamani
aqiaqiea mana Yaubada Niboana Gwalagwalana maduneida. Ta ’eguma
Niboanina ni’a neida, e ’inega nawale wese ’wafi vauvauna naneida.
6 [n] Vonahaqiaqi, ita’a bwa’obwa’o ’wafina ’inaya katoatoa, ’inega
wese katoa luluvai eda Kaiwabu ’inega ta ge kada ’itea. 7 ’Inega ’ita ge
yani qiduana ’idaya, ta ’esi vetumaqana yani qiduana ’idaya eda toatoa
bwa’obwa’oya weaqina. 8 [o] Vonahaqiaqi, ni’a kahalamani aqiaqiea tuta
maimai ’inaya ’wafi vauvauna kana ’ewedi, ’inega nuanuada qiduana be
bwa’obwa’o ’wafinavo ’idiega kana dena, mana ’eguma ba’e ’wafi~nana
kana nogea, e ’inega kana toa eda Kaiwabu maega ena ’abaga ’inaya.
9 [p] Ta ge taha tola’ai ’eguma ba’idia bwa’obwa’oya katoatoa, nage ’wafi
vauvauna ni’a ka’ewea be mahalaya katoatoa eda Kaiwabu maega. Ta
’esi yani qiduana tuta qabuna tauna kana giveqaiawea, 10 [q] mana qabuda
nawale kana tovolo Keliso matanaya be naluvineda. ’Inega ita’a ’aidega
’aidega luvine kana ’ewea bwa’obwa’o ’wafina ana viaqa ’inega. E ’inega
nave’ieda eda viaqa aqiaqidi weaqidi, ta wese eda viaqa luveifana
weaqidi.

Tomotau kana miedi Yaubada ’inaya be maega ina veiana ’evivi

11 Ima’a Kaiwabu a’amayabea, ’inega avevetafe’wa waiwai tomotau
nuadi sabi givilana be ina vetumaqanea. Yaubada giwalima be wese ema
nuanua qabuna alamani aqiaqiedi, ta yanuaia omi’a wese giwalimiega
oalamani aqiaqiema. 12 Ge nuanuama be taumega ana givaneqema, ta
’esi nuanuama omi’a ona vonavane weaqima be yaqisa ami fata tomeqabu
ivonavane bwa’obwa’o ana alamani weaqina ona ve’iedi. Ba’e tomotau
diavona ivonavona vane tomotau adi ’ita weaqina, ta ge ida nuanua
tola’ai ’eno’eno tomotau giwalidia. 13 Vaidi tomotau ivonaya be ima’a
tovekwavakwava. Ta ge ada nuanua qiduana edi ’awaluveifa weaqina,

---

[m] **5:2** Lom 8:23 [n] **5:6** Ibe 11:13-16 [o] **5:8** Fil 1:23 [p] **5:9** Kol 1:10; 1Te 4:1
[q] **5:10** Tolug 12:14

mana yani qabuna aviaviaqidi e ba'e Yaubada weaqina aviaqia. Ta 'eguma
ima'a ge kwavakwavama, e 'inega omi'a ami iula weaqina. 14 Keliso ena
veyoluba qiduana tomotau weaqida nuama 'ewea, ta ba'e veyoluba~nana
'abi'abiluvinema. Mana ni'a ahalamania tauna ana 'aidega tomotau qabuda
weaqida 'aliga, 'inega ita'a qabuda wese kavona kada 'aliga tauna maega.
15 [r] Vonahaqiaqi, tauna tomotau qabuda weaqida 'aliga be yaqisa tomeqabu
yawai vauvauna i'ewe'ewea ge taudi adi giveqaiawa weaqina ina toatoa,
ta 'esi edi toa 'inaya Keliso ina giveqaiawea, mana Keliso~nana 'aliga, ta
'abibodanaya wese Yaubada giveya'itoto 'eviviea weaqidi.
16 Lova tuta~nana Keliso nawale ge eda vetumaqanei 'inega yavonaya
be tauna tomotau kavokavovo kavona totoa bwa'obwa'o taha 'idewani.
Ta ba'itagana ge wese 'idewani eda nuanua 'aiqa Keliso weaqina. 'Inega
ba'itagana ge wese 'idewani ada nuanua 'aiqa tomotau weaqidi kavona
totoa bwa'obwa'o inuanua 'aiqa tomotau weaqidi. 17 [s] 'Inega 'eguma taha
toga Keliso maega ni'a ive'aidega, e 'inega tomotau~nana ni'a vevauvau
'evivi. Tauna ena toa nugwenugweidi ni'a awala, ta 'esi ilivu vauvauna be
wese nuanua vauvauna ni'a i'ifoqe 'inaya.
18 [t] Ba'e vevauvau~nana Yaubada 'inega 'ifoqe. Tauna veiana 'evivieda
Keliso ena viaqa 'inega. Ta 'inega taha fewa Yaubada ni'a neima, ta
fewa~nana ana alamani ba'e: Tomotau ana miedi 'inaya be maega
ina veiaiana 'evivi. 19 [u] Mana Yaubada Keliso ena viaqa 'inega totoa
bwa'obwa'o qabuda veiana 'evivieda tauna maega. 'Inega ba'itagana
eda luveifana qabuna Yaubada ge wese danuave'avinidi, ta 'esi ni'a
nuataqodi. Ta Yaubada venua'ivinema be veiaiana 'evivi Valena ana
lugaihiea tomotau 'idia. 20 Ima'a avetosimana Keliso weaqina, kavona be
Yaubada taunega 'imega davonavona tomotau 'imia. 'Inega Keliso ana
wawa 'inega avevenoqiemi omi'a Yaubada maega ona veiaiana 'evivi!
21 [v] Vonahaqiaqi, Keliso ge taha tuta luveifana daviaqia. Ta tua Yaubada
Keliso~nana ve'ewea kavona toluveifana taha 'idewani, e 'inega 'aliga
lobea ita'a eda luveifana weaqidi. Ta Keliso~nana ena viaqa~nana 'inega
ni'a kavetunutunuqa Yaubada matanaya.

6 1 Ima'a afewafewa Yaubada maega, 'inega avevenoqiemi waiwaina
Yaubada ena nuakolokolo valena ge ona nogei. 2 [w] Mana Yaubada
Buki Nugwenugweina 'inaya vonaya,

"Egu wai sabi nuakolokolomi weaqina
ana tuta tauguyega yavenua'ivinea,
ta 'aubena~nana 'inaya emi noqi yanoqolia.
Ta wese 'aubeni~nana 'inaya yawai ta yaiulemi ami 'etoyavua
weaqina."

---

[r] **5:15** Lom 14:7-8 [s] **5:17** Lom 8:1; Gal 6:15 [t] **5:18** Lom 5:10 [u] **5:19** Lom 3:23-25
[v] **5:21** Ibe 4:15 [w] **6:2** Ais 49:8

Vonahaqiaqi, ba'itagana Yaubada nuanuana naiulemi, mana ba'itagana
'etoyavua ana 'aubena!

Faulo vita taha taha lobedi

3 Ima'a tovaletuyana taumega a'itamaki aqiaqiema luveifana 'idiega
ema toa be wese ema fewa 'idia. Mana ge nuanuama tomotau ina
vetalabudabuda weaqima ta ina vonaya, "Ana 'ita Faulo 'elavidi taudi
gebu Ieisu ena tovaletuyana aqiaqi, mana edi ilivu luveifana weaqina
ni'a kanoqolia." 4 Vonahaqiaqi, ge aqiaqina 'eguma tomotau ina venuana
magilafu ema viaqayavo weaqidi. Ta 'esi nuanuama qiduana tomotau ina
'itema ta ina 'awahaqiaqiema ima'a vonahaqiaqi Yaubada ena tofewayavo.
'Inega vita be, vevoalana ta wese nuavita qabudi abibitaqodi. 5 [x] Ta vita
diavona adi alamani ba'e: Tomotau ivunuvunuqima be, vanue 'ebeyoqona
'inaya ia'ua'uluguyema be, togamosoala qabudi ivevevoalanema. Ta wese
ema fewa qiduana 'inega tuta goyona be ada tafefwai be, ge ada 'eno
aqiaqi ta wese ma botanima. 6 [y] Ima'a Yaubada ni'a 'awahaqiaqiema ema
ilivu vunavunaqidi 'idiega, be wese 'awahaqiaqiema ema alamani Keliso
Valena Aqiaqina weaqina. Ima'a voalamavo edi ilivu luveifana 'imaya
'idiega abibitaqoma, ta wese tomotau qabudi anuakolokoloyedi. Ima'a
tuta qabuna Niboana Gwalagwalana ena iula 'inega afewafewa, ta wese
tomotau qabudi aveveyolubedi. 7 Ta wese me ema gwavubiga vonahaqiaqi
alulugaihiea. Ta tuta qabuna Yaubada ena waiwai 'inega afewafewa. Ima'a
ema 'ebeluavia ema ilivu tunutunuqina, ta ilivu diavona 'idiega voalamavo
atalatala'avudi ta wese 'idiega avabodebodema. 8 Ima'a tuta qabuna
Yaubada weaqina afewafewa. Ta ge taha tola'ai 'eguma tomotau ina
awatuboma nage ina 'awaluveifema, tua ta Yaubada weaqina afewafewa.
Ta wese ge taha tola'ai 'eguma ina vegilema nage ina 'awahaqiaqiema.
Ima'a tuta qabuna avonavona aqiaqi, ta taudi ivonaya be ima'a to'eu'au'ava.
9 [z] Tomotau ni'a ialamani aqiaqiema, ta tua iveilivuyema kavona be ge ida
alamanima. Ima'a 'aliga di'wenaya atoatoa, ta tua nawale mayawaima. Ta
wese tomotau ivunuvunuqima ta tua ge ada 'aliga. 10 Ima'a 'ebenuavita tuta
qabuna alobelobedi, ta tua nawale me ema qaiawa. Ima'a lukwalukwama,
ta tua tomotau agivekaikaiwabuyedi. Ima'a ge ema kulufamo, ta tua
Yaubada ena nuakolokolo 'inega yani aqiaqi otaqina ni'a alobea.
11 Emavo me Kolinita ye, ima'a ema nuanua qabuna ni'a asimana
'ifoqeyedi 'imia, ta giwalimega aveveyolubemi qiduana. 12 Vonahaqiaqi,
ima'a ema veyoluba 'imia ge ada lua'uya, ta 'esi omi'a emi veyoluba
'imaya ni'a ogivelua'udi. 13 [a] Nuanuagu ena vona 'imia kavona omi'a
natugwavo. Ima'a giwalima qabuna ni'a aneimi, 'inega nuanuagu omi'a
wese giwalimi ona neima. Vonahaqiaqi, giwalimi ge ona vegagaledi!

---

[x] **6:5** 2Kol 11:23-27 [y] **6:6** 1Tim 4:12 [z] **6:9** 2Kol 4:10 [a] **6:13** 1Kol 4:14

Ge kana luvetuba taudi ge ida vetumaqana maega

14 [b] Ge ona luvetuba taudi ge ida vetumaqana maega. Nage toveilivu
aqiaqi be toveilivu veifa edi nuanua ’aidegana? Gebu! Ta wese ’idewani
simatala be velovelovana ge ida ve’aidega, waisa? 15 Nage toadaumwala
kana ’itea Keliso be Seitani nuanidia? Gebu! Ta wese ’idewani
tovetumaqana be taudi ge ida vetumaqana edi ilivu be wese edi nuanua
ge dave’aidega. 16 [c] Ta wese ge ana fata be Yaubada otaqa be yaubada
kavokavovo ina ve’aidega Vanue Gwalagwalana ’inaya. Nage ge oda
alamania ita’a Yaubada mayawaina ena vanue gwalagwalana? Mana ba’e
’idewani Yaubada vonaya,

“Ya’a taudi maega ana toa,
ta ena luyaba dadana nuanidia.
’Inega ya’a edi Yaubada,
ta taudi egu tomotauyavo.
17 [d] ’Inega Kaiwabu vonemi omi’a
ona ’ifoqe mai toveilivu veifa ’idiega
ta ona vetoasi’iemi taudi ’idiega.
Ta edi kulufa luveifadi ge ona gitonovidi,
ta wese edi ilivu bwavubwavuna
ge ona viaqidi.
’Inega ena ’ebe’ewemi egu ’abaga ’inaya.
18 [e] E ’inega ya’a Tamami,
ta omi’a natugwavo.
Ba’e ’idewani
ya’a Kaiwabu Tovewaiwai yavonavona ’aiqa.”

7 1 Egwavo, ba’e vona fofofola diavona Yaubada ni’a neida, ’inega
luaqiaqieda be taudega kana givevunavunaqida yani qabuna
bwavubwavudi ’idiega, mana yani diavona adi fata ’wafida be wese
niboanida ina giveluveifedi. Ta wese kana vetafe’wa waiwai eda ilivu
tunutunuqidi adi giveaqiaqi weaqina, mana ita’a Yaubada kamwaninivea
’inega ka’amayabea.

Faulo ena qaiawa me Kolinita edi nuagivila weaqina

2 Nuanuama qiduana giwalimi ona siwa’edi ’imaya. Ima’a ge taha toga
’imiega ada giveluveifei. Ge taha toga ada ve’ita veifei be datoasi’i ena
vetumaqana ’inega, ta wese ge taha toga ada u’avei. 3 Egu vona diavona
ba’e ’idiega ge nuanuagu ona ’wamomo, mana ni’a yavonemi omi’a
tuta qabuna giwalimaya otoatoa. Vonahaqiaqi, ima’a aveveyolubemi

---

[b] **6:14** Efe 5:11 [c] **6:16** 1Kol 3:16; Luvi 26:12 [d] **6:17** Ais 52:11; Ve 18:4 [e] **6:18** 2Sam 7:14; Iel 31:9

qiduana, ’inega ’aliga ge ana fata navetoasi’iema ’imiega, ta wese ge taha
yani eda toa bwa’obwa’oya ana fata be navetoasi’iema ’imiega. 4 Ya’a
ge eda venuana magilafu emi vetumaqana Keliso ’inaya weaqina, ta
wese omi’a weaqimi yavonavona vane tomotau ’idia. Omi’a tuta qabuna
ogigivewaiwaiegu, ta wese egu toa vitana ’idiega ogigiveqaiawegu.
5 [f] Tuta~nana alugu di’we Masidonia ’inaya, ’inega ge taha tuta ada
veyawai, mana tuta qabuna vita taha taha alobedi. Ta mali tomotau
maega ave’ae’aetoga, ta wese taumega amwaniniva. 6 Yaubada tauna
tonuavita adi togivewaiwai. ’Inega Yaubada~nana iagu Taitusi ena mai
’iguya ’inega giveqaiawegu ta wese givewaiwaiegu. 7 Vonahaqiaqi, Taitusi
ena mai weaqina yaqaiawa, ta wese omi’a weaqimi yaqaiawa gegoyo,
mana simana ’iguya emi iula ’inaya weaqina. Ta wese vonegu emi lututa
egu vayausa weaqina be, emi nuagivila emi veilivu veifa ’iguya weaqina,
ta wese emi nuave’avina waiwaina weaqigu, e ’inega egu qaiawa veqidua
va’ine.
8 [g] Lova egu leta nugwenugweina ’inega yagivenuavitemi, ’inega
agu lutonova luveifa ta ya’wamomo leta~nana weaqina ta taugu
yalugwaeyegu yavonaya, “Tola’ai weaqina leta~nana yavetunei me
Kolinita ’idia?” Ta ’abibodanaya ge eda nuanua ’evivi leta~nana
ana vetune weaqina. 9 Ta ’esi ba’itagana yaqaiqaiawa leta~nana ana
vetune weaqina. Ge eda qaiawa egu givenuavita ’imia weaqina, ta
’esi yaqaiqaiawa mana nuavita~nana ’inega nuami ’eqa’uya ta ’inega
onuagivila ta oveilivu aqiaqi. Yaubada ena nuanua be ba’e nuavita~nana
ona lutonovia, mana ilivu diavona oviaqidi ge aqiaqidi. ’Inega ge eda
giveluveifemi leta~nana ’inega, ta ’esi vona diavona ’idiega oveaqiaqi.
10 [h] Vonahaqiaqi, nuavita wese yani aqiaqina, mana Yaubada ana fata
nuavita~nana navefewea eda nuagivila weaqina, ta nuagivila~nana
’inega ’etoyavua ana ’eda kana salia. ’Inega ba’e nuavita~nana weaqina
ge daluaqiaqieda be kana ’awaluveifei. Ta ’esi ge aqiaqina ’eguma kana
nuavita eda ilivu luveifadi weaqidi ta ge kana nuagivila, e ’inega eda
vedeba ’i’wana vuaqina ’aliga.
11 ’Inega o’itei, Yaubada awafelemi ba’e nuavita~nana ’inaya, ta vuaqina
yani aqiaqi otaqina weaqimi, mana tauna ’inega nuanuami qiduana
Yaubada ona giveqaiawea emi ilivu ’idiega ta wese emi vona ’idiega.
Ta wese nuavita~nana ’inega taumiega ni’a ogivetunuqimi. Ta wese
nuavita~nana ve’itemi emi luveifana weaqina, e ’inega luveifa~nana
weaqina diami vilea. Ta wese nuavita~nana ’inega mwaniniva
olutonovia. Ta wese nuavita~nana ’inega nuami ’eqa’uya ta ’inega vona
ovetunea egu vayausa ’evivi ’imia weaqina. Ta wese nuavita~nana ’inega
ni’a o’awahaqiaqiegu ya’a emi tovaletuyana. Ta wese nuavita~nana ’inega

---

[f] **7:5** 2Kol 2:13 [g] **7:8** 2Kol 2:4 [h] **7:10** Md 27:3-5; Ibe 12:16-17

lova taha ’oloto ena luveifana weaqina ni’a oluvematasabuya. Ta ba’e
viaqa diavona ’idiega ni’a ove’itegu omi’a yani qabuna aqiaqina oviaqia
nuavita~nana ’inega. 12 Lova egu leta nugwenugweina ge eda ’wayavia
’imia sabi veqae taha ’oloto ena luveifana weaqina, ta wese ge eda
’wayavia sabi vonami togama nuavita lobea ’oloto~nana ena luveifana
’inega, ta ’esi egu ’wayavi ’iuna mana nuanuagu emi gwavubiga ’imaya
Yaubada matanaya ona alamani aqiaqiea. 13 Ba’e gwavubiga~nana ’inega
waiwai ta wese qaiawa ni’a alobea.

Ta wese Taitusi ena qaiawa omi’a weaqimi ema qaiawa luvetomanea,
mana vonema ma’oda o’ebe’ewea ta wese emi iula ’inaya weaqina
vonema. Ta ba’e ’inega lutonova aqiaqi otaqina oneia. 14 Lova yavonavane
Taitusi ’inaya weaqimi. Ta ena vayausa ’imia ’abibodanaya ’evivi mai
’iguya ta egu vonavane weaqimi ’awahaqiaqiea, mana yani qabuna
ni’a yavonayea omi’a weaqimi taunega ni’a ’itedi ’imia. 15 ’Inega
ba’itagana Taitusi veveyolubemi qiduana, ta ’ala’alanuai emi ’amayaba
’inaya tuta~nana o’ebe’ewa. Ta wese ’ala’alanuaiemi ma’oda ena ve’ita
o’awahaqiaqiea ta omatayagea weaqina. 16 ’Inega yaqaiqaiawa qiduana
weaqimi, mana yahalamani aqiaqiea omi’a emi viaqayavo qabudi ona
viaqidi ilivu tunutunuqina ’inega.

Tovetumaqana edi nei kavovo weaqina

8 1 [i] Egwavo, nuanuagu ena vonemi ma’oda ’inega ’ekalesia taha
taha di’we Masidonia gamonaya Yaubada ena nuakolokolo
ive’itayea totafwalolo itoatoa ’abaga taha taha ’idia. 2 Vonahaqiaqi,
taudi me Masidonia tuta vitana be wese vita taha taha ilobedi, ta wese
lukwalukwadi, ta tua edi qaiawa qiduana ’inega nuanuadi mali tomotau
ina iuledi. 3-4 ’Inega imai ’imaya ta ivenoqiema ’eguma ana fata be
taudi wese edi nei kavovo ina viaqia Ielusalema ana tovetumaqanayavo
weaqidi. Ta yavona aqiaqiemi, mataguyega ya’itedi edi nei kavovo
qiduana adi fata ’inega iviaqia, ta wese ma ana luvetomana ia’uya. Ta
ge taha toga ena luvine ’inega ba’e ’idewani ida viaqi, ta ’esi taudi edi
nuenuega. 5 Vonahaqiaqi, nei kavovo qiduana ia’uya, ta wese nuama
igivevoqania yani taha aqiaqi otaqina weaqina, mana nugweta taudiega
iawafeledi eda Kaiwabu ’inaya ta wese ima’a ’imaya, mana nuanuadi
Yaubada ena nuanua weaqidi ina alamania ta ina viaqia.

6 Lova iada Taitusi wai ’imia ta ena ve’ita ’inega givewaiwaiemi emi
nei kavovo weaqina. E ’inega Taitusi wese anoqiea avonaya, “Nuanuama
o’a me Kolinita una vayausa ’eviviedi, ta una vona iuledi edi nei kavovo
ana lu’ovoa weaqina.” 7 [j] Omi’a me Kolinita yani qabuna ami fata. Omi’a
emi vetumaqana waiwaina, ta wese emi vonayavo aqiaqi otaqidi. Omi’a

---

[i] **8:1** Lom 15:26; 2Kol 9:1-2 [j] **8:7** 1Kol 16:1-2

emi alamani qiduana, ta wese togwavubiga. Omi'a emi veyoluba agona
'imaya. 'Inega nuanuagu wese emi nuakolokolo 'inega ona vewaiwai emi
nei kavovo ana viaqa 'inaya. **8** Egwavo, ni'a yavematamagilafuyemi di'we
Masidonia ana 'ekalesiayavo weaqidi ma'oda inei kavovo 'aiqa. Ta ge eda
luvinemi be omi'a wese 'idewani ona viaqia, ta 'eguma emi nuanua be
ona nei kavovo aqiaqi 'idewani taudi, e 'inega ena alamani aqiaqiea omi'a
emi veyoluba tomotau 'idia wese yani aqiaqi otaqina, ta ge u'ava.
9 [k] Omi'a eda Kaiwabu Ieisu Keliso ena veyoluba be wese ena
nuakolokolo qiduana ni'a oalamani aqiaqiea. Tauna tovekaikaiwabu
otaqa, ta tua omi'a weaqimi ena kaikaiwabu nogea ta velukwalukwa. Ta
ena velukwalukwa 'inega ni'a ovekaikaiwabu.
10 Egu nuanua omi'a nei kavovo~nana ya'wala gumwala ni'a ove'alea
e wese ona lu'ovoia. Mana omi'a ba'e nuanua~nana ogivevi'oinia, ta
omi'a wese 'ekalesia qabudi onugwetedi nei kavovo~nana ana a'u
'inaya. **11** Vonahaqiaqi, mane~nana ana lugwagwa weaqina me emi
waiwai ta wese me emi qaiawa ove'alea. 'Inega wese emi waiwaiega
nei kavovo~nana ona lu'ovoia. Ta nuanuagu nei kavovo~nana ona
a'uya emi mane ana 'etofwafwa 'inega. **12** [l] Ta ge ona nuafania 'eguma
nuanuami qiduana ona nei kavovo tomotau sabi iuladi, e 'inega Yaubada
ona giveqaiawea 'eguma mane oa'ua'uya ami fata 'inega. Vonahaqiaqi,
Yaubada ge daluvinemi be mane qiduana ona a'uya 'eguma ge mane
qiduana 'imia da'eno'eno, ta 'esi nuanuana tola'ai ni'a 'imia 'eno'eno e ami
'etofwafwa 'inega ona nei kavovo.
13-14 Ta yahalahalamania ba'itagana omi'a mane qiduana 'imia, 'inega
luaqiaqiemi be me Ielusalema ona iuledi. Ge eda vonavona vonigo emi
mane qabuna ona nei kavovoyea be taumiega ona givevitemi emi toa
'inaya, ta 'esi nuanuagu iula~nana 'inega toa aqiaqina ina lobea omi'a
emi toa 'idewani. 'Inega mali tuta 'inaya 'eguma omi'a toa vitana ona
lobea, e taudi wese adi fata be ina iula 'eviviemi. Ta ba'e 'inega taudi
maega ona veiuiula. **15** [m] Ba'e yani~nana weaqina Buki Nugwenugweina
simana vonaya, "Tomeqabu 'abwaga qiduana ilugwagwea ge taha wese
tufwa ida lobei, ta 'esi tomeqabu 'abwaga goyona ilugwagwea, e taudi ge
ida botana."

Taitusi ma enavo edi fewa

16 Yalulukaiwa qiduana Yaubada 'inaya Taitusi weaqina, mana Yaubada
iada~nana ena qaiawa ta wese ena waiwai neia ami iula weaqina,
'idewani ya'a wese yaqaiqaiawa ta yanuanua weaqimi. **17** Ta ema
venoqi Taitusi 'inaya ena vayausa 'evivi 'imia weaqina 'awahaqiaqiea.
Vonahaqiaqi, taunega wese ena nuanua qiduana be navayausimi.

---

[k] **8:9** Md 8:20; Fil 2:6-7 [l] **8:12** Mk 12:43-44 [m] **8:15** 'Ifo 16:18

18 Taha wese ’oloto avevetunea Taitusi maega. Ba’e ’oloto~nana wese
taha tovetumaqana. Tauna lugaihi ’avana, ta ena lugaihi Ieisu Valena
weaqina ’ekalesia ’aidega ’aidega i’awahaqiaqiea. 19 Ta ’ekalesia qabudi
’oloto~nana ivenua’ivinea be tauna maega ana tauya me Ielusalema ’idia
nei kavovo~nana sabi neidi. Ta ba’e viaqa~nana ’inega eda Kaiwabu
awatubo nalobea, ta wese viaqa~nana ’inega ina alamani aqiaqiea ima’a
nuanuama qiduana ana iuledi. 20 Ema vemata’weabu ’iuna mana ge
nuanuama tomotau nei kavovo~nana weaqina ina venuana magilafu
nage ina ve’ewema. 21 Ta ’esi nuanuama eda Kaiwabu naqaiawa be wese
na’awahaqiaqiema ema ilivu tunutunuqina mane ana ’itamaki weaqina,
ta wese nuanuama tomotau ina ’awahaqiaqiema ba’e weaqina.
22 Ni’a avonemi iada Taitusi be wese tolugaihi~nana iwaiwai sabi
vayausimi. Ta wese ’oloto taha vetoidi avetunea taudi maega iwaiwai
’imia. Tuta qabuna ena fewa be wese ena viaqa qabudi ’idiega taunega
ve’itayea tauna togwavubiga aqiaqi, ’inega a’awahaqiaqiea. Tauna lova
ena nuanua be omi’a me Kolinita naiulemi, ta ba’itagana ena nuanua
ba’e weaqina veago va’ine, mana valemi noqolia ta alamani aqiaqiea emi
awafela weaqina. 23 Ta ’eguma vaidi tomotau ina vetala’aiemi Taitusi
weaqina, e ’inega ona simana ’idia ya’a iada~nana maega afewafewa
’aidega ami iula weaqina. Ta ’eguma wese ina vetala’aiemi magilafudina
weaqidi, ’inega ona vonedi taudi ’ekalesia edi tovaletuyanayavo Ieisu
Valena weaqina. Ta edavo~dina edi fewa ’inega Keliso awatubo nalobea
24 [n] Ima’a ’ekalesia qabudi ’idia weaqimi avonavona vane emi ilivu
aqiaqidi weaqina. ’Inega toi~dina ona ’ebe’ewedi be ona veyoluba
aqiaqiedi. Ta ba’e ’inega ’ekalesia qabudi ina alamani aqiaqiea ima’a ema
vonavane weaqimi ge wese u’ava, ta ’esi vonahaqiaqi.

Me Kolinita edi nei kavovo me Ielusalema weaqidi

9 1 [o] Ya’a ge daluaqiaqiegu be ena ’wayavi ’evivi ’imia emi nei kavovo
Yaubada ena tomotauyavo ’abaga Ielusalema ’inaya weaqidi, 2 mana
ni’a yahalamania omi’a nuanuami qiduana me Ielusalema ona iuledi. Ta
omi’a weaqimi ni’a yavonavane me Masidonia ’idia ta yavonedi omi’a
me Akaya emi nei kavovo ni’a o’iva’ava’aia ya’wala gumwala ’inaya.
Ta wese yavonedi omi’a me emi waiwai ta wese me emi qaiawa nei
kavovo~nana ogivevi’oinia. Ta ba’e ’inega to’ekalesia Masidonia ’inaya
ni’a ogivewaiwaiedi ta wese ovenua’ewedi, e ’inega taudi wese ni’a ive’ale
sabi iula. 3 ’Inega taidavo toi~dina yavetunedi iwaiwai sabi ’itami, mana
ni’a yavonavane weaqimi yavonedi omi’a ni’a o’iva’ava’ata ta oba’eba’e.
’Inega nuanuagu egu vonavane omi’a weaqimi vuaqina ina ’ita aqiaqiea,
4 mana ge ana ’ita aqiaqina ’eguma ya’a vaidi me Masidonia maega ana

---

[n] **8:24** 2Kol 7:13-14 [o] **9:1** 2Kol 8:1-7

wai ta nei kavovo~nana nawale ge ana ’iva’ava’aimo. Vonahaqiaqi,
yani ’ebeiniyauyau ’iguya, ta wese yani ’ebeiniyauyau ’imia, mana ni’a
yavonavane weaqimi. **5** E ’inega yanuanua be taidavo toi~dina yavetune
nugwetedi sabi ’itami, mana nuanuagu ena alamani aqiaqiea ’eguma
emi vona fofofola mane~nana weaqina ni’a o’iva’ava’aia. Ta nuanuagu
veyolubega ona nei kavovo, ta gebu ’alakeikei ’inega.
6 [p] Ta ona nuave’avinia, ’eguma tonitalaqa vewana ’evisa namo
nadaunia, e ’inega wese ’abwaga goyona nalobea. Ta ’eguma taha toga
vewana qiduana nadaunia, e ’inega wese ’abwaga qiduana nalobea.
7 ’Inega omi’a ’aidega ’aidega taumi ona nuanua ma’oda ona nei kavovo
’aiqa. Ta mane~nana ge ona a’u me emi nuavita nage lukei ’inega,
ta ’esi qaiawega, mana togama qaiawega ena mane a’ua’uya, e ba’e
tomotau~nana Yaubada ’awa’awa aqiaqiea ena ilivu aqiaqina weaqina.
8 Ta Yaubada ana fata be yani taha taha naneimi emi toa weaqina, e
’inega omi’a ge taha yani ’inega ona kusa, ta ’esi tuta qabuna ami iula
ma luvetomanina ona lobea, e ’inega omi’a ami fata be iula qiduana ona
a’uya viaqa aqiaqidi taha taha weaqidi. **9** [q] ’Idewani Buki Nugwenugweina
vonaya,

> “Taha toga ’eguma nei kavovo agona
> lukwalukwadi neineidi,
> e tauna ena viaqa aqiaqi otaqina
> ba’e ge nahawala.”

10 [r] Yaubada tauna vewana tovaoqa neineia, ta vewana~nana ’inega
’abwaga ’ifoqe ’ai weaqina. Ta wese ’idewani Yaubada omi’a vewana
qiduana naneimi ta ina ve’eala. ’Inega bolimana qidua va’inena Yaubada
nalobea emi ilivu aqiaqidi ’idiega.
11 [s] Vonahaqiaqi, Yaubada nagivekaikaiwabuyemi yani qabuna ’idiega
emi toa ’inaya. Ta ba’e ’inega ami fata ona nei kavovo aqiaqi tuta~nana
vita taha taha i’ifo’ifoqe. Ta tuta~nana emi nei kavovo ana tauyea totoa
vita ’idia ’inega ina lukaiwa qiduana Yaubada ’inaya. **12** ’Inega emi nei
kavovo ’inega yani aqiaqina magilafudi kana ’itedi, e ba’e: Yaubada ena
tomotauyavo tola’ai ’inega ikusa adi fata ina lobea, ta wese edi qaiawa
qiduana ’inega ina lukaiwa Yaubada ’inaya. **13** Emi viaqa aqiaqina ’idiega
tomotau ina ’awahaqiaqiemi, mana ba’e ’inega emi vetumaqana ina ’itea
ta ina alamani aqiaqiea ge yani kavokavovo ta ’esi vonahaqiaqi. ’Inega
emi matayaga Ieisu Valena weaqina be wese emi iula qiduana taudi ’idia
weaqina ina lukaiwa Yaubada ’inaya. **14** ’Inega giwali otaqidiega ina venoqi
weaqimi Yaubada ’inaya, mana ena nuakolokolo qidua va’inena ni’a neimi.
15 Ta luaqiaqieda be kana lukaiwa Yaubada ’inaya, mana tauna Natuna
nei kavovoyea ’idaya, ta ba’e nei kavovo~nana ana maisa ge kana vona!

---

[p] **9:6** Vos 11:24-25 [q] **9:9** Same 112:9 [r] **9:10** Ais 55:10 [s] **9:11** 2Kol 1:11; 4:15

Faulo taunega vata'ita'iea

10 1 [t] Egwavo, Keliso ena ilivu nuvana ta wese me ena nuawebui,
'inega ya'a tauguna wese ilivu diavona 'idiega yavenoqiemi egu
vona ba'e leta~nana 'inaya ona noqola aqiaqiedi. Ni'a yahalamania
vaina 'imiega ovonaya, "Faulo ena letayavo 'idiega vona falafaladi
'inega vonavona 'idaya, ta 'eguma taunega namai 'idaya, e nawale
namwaniniva." 2 [u] Ta nawale ena wai sabi vayausimi. 'Inega yavenoqiemi,
ona awafelegu be me egu nuawebui ena wai kana toa. Ta 'eguma
vaina 'imiega ona ve'ewema ona vonaya vonigo ima'a tovaletuyana
ema viaqayavo aviaviaqidi kavona Yaubada ana tovemwage edi viaqa
'idewani, ta ge kavona tovetumaqana edi ilivu 'idewani. E 'inega vona
waiwaidi 'idiega ena lugaihimi.
3 Vonahaqiaqi, ima'a tovaletuyana wese bwa'obwa'oya atoatoa omi'a
'idewani. Ima'a avevedavi toluveifana maega, ta gebu totoa bwa'obwa'o
edi nuanua 'inega be edi ilivu 'inega ada vevedavi. 4 [v] Ima'a ge tomotau
edi 'ebevedavi ada vefewedi ema vedavi 'inaya Seitani maega, ta 'esi
ima'a Yaubada ena 'ebevedavi waiwaidi avevefewedi Seitani ena waiwai
sabi bwega yavulina. 5 Ima'a Yaubada ena nuanua ahalamani aqiaqiea.
Ta vaidi tomotau ba'e alamani~nana weaqina ive'ae'aetoga ta taudi
edi nuanua weaqina inuavane. Ta ima'a Yaubada ena 'ebevedavi 'inega
ba'e tomotau diavona edi nuanuayavo luveifadi agivelua'udi, ta 'inega
aveve'itedi be edi nuanua 'inaya Keliso namo ina matayagea. 6 Emi
'ekalesia gamonega tomotau koyadi ema ve'ita Keliso weaqina ni'a
ivelumatamatayagea ta i'awahaqiaqiea. Ta vaidi nawale ge Keliso ida
matayagea, e 'inega tomotau diavona ana luvematasabudi.
7 Omi'a tomotau adi 'ita 'inega oveveqaeyedi. 'Inega vaina 'imiega
ivonaya be taudi vonahaqiaqi Keliso ena tomotauyavo, ta ima'a gebu.
Ta yavona aqiaqiemi, nuanuagu nuadi na'eqa'uya ta ina alamania ima'a
wese Keliso ena tomotauyavo 'idewani taudi. 8 [w] Ba'e egu vona diavona
nage adi noqola kavona tufwana eda nuavane ima'a tovaletuyana ema
'abiluvine Keliso neima weaqina. Ta ba'e 'abiluvine~nana neima sabi
givewaiwaiemi, ta gebu sabi giwebuiemi. E 'inega ya'a ge eda 'wamomo
egu vona diavona weaqidi.
9 Ge ona vonaya be ya'a egu leta adi 'wayavi 'iuna vonigo nuanuagu
ena givemwaninivemi, 10 mana vaidi tomotau ivonaya, "Ge kana nuanua
Faulo weaqina. Tauna ena leta 'idiega vona waiwaidi neineida ta wese
vona diavona 'idiega luviluvineda. Ta 'esi 'eguma taunega namai 'idaya, e
'inega kana 'itea ge ena waiwaimo be wese ena lugaihi ge ana aqiaqimo!"
11 Ta yavona aqiaqiemi, nuanuagu ba'e tomotau diavona ina alamani

---

[t] **10:1** 1Kol 2:3 [u] **10:2** 1Kol 4:21 [v] **10:4** Efe 6:13-17 [w] **10:8** 2Kol 13:10

aqiaqiea tola'ai ilulutonovia ema leta 'inega, e ba'e lutonova~nana ge
wese navedumaduma 'eguma ima'a omi'a maega kana toatoa ta ana
tovolo nuanidia sabi lugaihidi. Mana ema vona be wese ema ilivu ge
davedumaduma ema leta 'idiega 'eguma omi'a maega kana toatoa.
12 Ima'a ge nuanuama ana giveleleqema tonuavane maega, mana
taudiega ivonaya be taudi adi 'aidega aqiaqi otaqidi, ta taudiega ma
ediavo igiveleleqedi. Ta wese adi qabu gamonaya taudiega ma ediavo edi
luvine ia'udi ta i'abi'abibodedi, ta ge ida nuanua mali tomotau edi luvine
weaqidi. Ta ba'e viaqa diavona viaqa kwavakwava.
13 [x] Vonahaqiaqi, ima'a tovaletuyana wese anuanua vane, ta ge
ama 'etofwafwa ema nuavane weaqina ada nogei. Ta 'esi Yaubada ena
'etofwafwa 'inega anuanua vane ema fewa~nana neima weaqina. 'Inega
ama fata ana nuavane, mana Yaubada nuanuana ba'e fewa~nana ana
viaqia wese omi'a weaqimi. 14 Ima'a ge ama fata be ada vonavane 'eguma
lova ge ada wai 'imia sabi fewa. Ta vonahaqiaqi, ima'a tovaletuyana
luluvaiega amaduwai 'imia ta Keliso Valena Aqiaqina aneimi. 15 Ima'a
tauma ema fewa aqiaqina 'imia weaqina avonavona vane, ta ge ada
vonavane mali tomotau edi fewa weaqina. Ta 'esi nuanuama qiduana emi
vetumaqana nave'ena'i, ta wese nuanuama ema fewa nuanimia nave'ena'i,
16 be yaqisa ama fata emi di'we 'inega ana 'ifoqe be ana tauya sabi
lugaihi mali di'we 'idia lova ge taha toga Vale Aqiaqina dalugaihiea 'idia,
mana ge daluaqiaqiema be taumega ana givaneyema 'eguma taha toga
Vale~nana ni'a lugaihiea di'we~nana 'inaya. 17 [y] Ba'e yani~nana weaqina
Buki Nugwenugweina simana vonaya, "'Eguma taha toga nuanuana
nanuavane, e 'inega luaqiaqiea be eda Kaiwabu namo ena viaqayavo
weaqidi nanuavane." 18 [z] Tomotau edi nuavane taudimo weaqidi ge taha
ana aqiaqimo, ta 'esi 'eguma eda Kaiwabu taha toga na'awahaqiaqiea, e
'inega tauna aqiaqi otaqina.

Faulo ena vona tovaletuyana 'e'eu'au'avidi weaqidi

11 1 Egwavo, nage ovonaya be ya'a egu vona kavona be
tovekwavakwava edi vona. 'Inega nuanuagu ona bibitaqomi,
ta egu vona ba'e ona noqolia. 2 [a] Ya'a me egu ve'ifi'ifi yatoatoa
'idewani Yaubada ena ve'ifi'ifi, mana omi'a 'ekalesia kavona taha iaba
matayauyona ni'a yagabuinoqia taha 'oloto weaqina ta maega ina vaqi,
ta ba'e 'oloto~nana tauna Keliso. 3 [b] Ba'e 'iuna 'inega giwaligu a'ala
weaqimi, ta yanuaia nawale tove'ita luveifadi edi ve'ita 'inega emi
awafela Keliso weaqina ona nogea, ta ona tauya gei 'idewani lova taha
mwata Ibi u'avedi 'inega itauya gei. 4 [c] Ana 'ita kavona omi'a tomotau

---

[x] **10:13** Lom 12:3 [y] **10:17** Iel 9:24; 1Kol 1:31 [z] **10:18** 1Kol 4:4 [a] **11:2** Efe 5:26-27
[b] **11:3** Nug 3:4,13 [c] **11:4** Gal 1:8-9

edi ve'ita taha taha o'awahaqiaqiedi, waisa? Taudi ge ida lugaihi Ieisu
aqiaqi weaqina 'idewani ima'a ema lugaihi, ta 'esi mali Ieisu weaqina
ilulugaihi ta ovevetumaqanedi. Ta wese lova Niboana Gwalagwalana
weaqina alugaihimi ta Yaubada 'inega o'ewea. Ta ba'itagana mali niboana
o'awahaqiaqiea. Ta wese lova ema lugaihi Ieisu Valena Aqiaqina weaqina
onoqolia ta o'awahaqiaqiea, ta ba'itagana ana 'ita kavona mali vale
ovevetumaqanea. **5** [d] Taudiega igabedi tovaletuyana aqiaqi otaqidi, ta
yanuaia taudi edi ve'ita be edi alamani 'idiega ge ida veqidua va'inegu.
6 [e] Ya'a lova ge eda sikulu veqae nage lugaihi weaqina, ta toyani weaqina
yalulugaihi, e yani diavona yahalamani aqiaqiedi. Ta yanuaia omi'a wese
ni'a oalamani aqiaqiea ya'a egu vonayavo vonahaqiaqi, mana ema ve'ita
'inega be wese ema viaqa taha taha 'idiega ni'a ave'ita 'ifoqeyedi 'imia.
7 [f] Lova yawai 'imia Ieisu Valena ana lugaihi weaqina, ta gebu
maisa nage 'abwaga 'imiega weaqina eda nuanua. Ta 'esi tauguyega
yagiwebuiegu ta yavetofewa omi'a weaqimi, mana nuanuagu ena
givaneqemi be yaqisa ona alamania omi'a yani qiduana. Ta ona nuaia
nage luveifana yaviaqia ba'e viaqa~nana 'inega, waisa? **8** [g] 'Ekalesia taha
taha edi nei kavovo 'iguya ya'awahaqiaqiea ta ya'ewea, ta mane~nana
yavefewea sabi iulami be yaqisa ge taha maisa weaqina eda venoqiemi.
E ba'e 'inega kavonaya eda vanawala 'ekalesia diavona 'idiega. **9** Lova
tuta~nana ya'a omi'a maega katoatoa yani qabuna 'idiega yakusa, ta ge
eda noqiemi iula weaqina. Ta 'esi iula yalobea taigwavo 'idiega tuta~nana
imai 'iguya di'we Masidonia 'inega. Vonahaqiaqi, lova ge taha tuta eda
venoqiemi iula weaqina, ta wese ba'itagana nage tuta maimai 'idia ge
wese ena venoqiemi iula weaqina. **10** Ya'a Keliso yahalamani aqiaqiea,
mana ni'a maega ave'aidega. 'Inega yavona aqiaqiemi, ge taha toga di'we
Akaya gamonega ana fata na'etobodegu egu nuavane ba'e yani diavona
weaqidi. **11** Nage vaina 'imiega ovonaya, "Faulo ba'e 'idewani vona 'aiqa,
mana ge daveyolubeda!" Ta yavona aqiaqiemi, Yaubada ni'a alamani
aqiaqiea ya'a yaveveyoluba aqiaqiemi!
12 Lova ge eda venoqiemi iula weaqina ta wese ba'itagana ge nuanuagu
ena venoqiemi iula weaqina. Ta egu noga 'iuna mana ge nuagu
tovaletuyana luveifadi ina nuavane ina vonaya taudi edi fewa be ima'a
ema fewa 'aidegana. Ta yavona aqiaqiemi taudi be ima'a ema fewa ge
dave'aidega, mana taudi tuta qabuna mane be iula taha taha weaqina
ivevenoqiemi, waisa? **13** Vonahaqiaqi, taudi tovaletuyana 'eu'au'avidi ta
tofewa luveifadi! Ta nuanuadi edi fewa be wese edi ilivu 'inega ona 'ita
'inanedi vonigo taudi Keliso ena tovaletuyanayavo. Ta 'esi iu'au'avemi.
14 Ta ge nuami navoqana edi ilivu weaqina, mana Seitani wese ana fata

---

[d] **11:5** 1Kol 15:10; 2Kol 12:11 [e] **11:6** 1Kol 2:1,13 [f] **11:7** 1Kol 9:18 [g] **11:8-9** Fil 4:15-16; 2Kol 12:13

naveilivu kavonaya be Yaubada ena tovale'ewa simasimatalina 'idewani.
15 'Inega ge kana nuavoqana 'eguma Seitani ena tofewayavo wese 'idewani
ina veilivu 'aiqa kavonaya be taudi Yaubada ena tofewayavo, ta adi 'ita
kavona yani aqiaqina ida viaviaqidi. Ta nawale tuta maimai 'inaya ve'ia
qiduana ina lobea edi ilivu luveifana ana 'etofwafwa 'inega.

Faulo ena nuavane ena toa vitana weaqina

16 Egwavo, nuanuagu wese ena vona 'eviviemi, ge taha toga 'imiega
una vonaya be ya'a kwavakwavagu. Ta tua 'eguma ona nuaia vonigo ya'a
kwavakwavagu, e 'inega egu vekwavakwava ona 'awahaqiaqiea, 'inega
ya'a wese nuanuagu tufwana ena nuavane weaqigu 'idewani tovaletuyana
'e'eu'au'avidi taudiega inuanua vane. 17 Egu vonavane taugu weaqigu
gebu eda Kaiwabu ena nuanua 'inega, mana ya'a egu vona kavona be
tokwava taha ena vona. 18 Tomotau qabudi inuanua vane edi viaqayavo
bwa'obwa'oya weaqidi, e 'inega ya'a wese nuanuagu ena nuavane 'idewani
taudi. 19 Ba'e 'idewani yavona 'aiqa 'imia, mana omi'a tovaletuyana
kwavakwavadi me emi qaiawa edi ve'ita onoqonoqolia ta o'abi'abibodea,
ta taumiega ovonaya be omi'a toalamani aqiaqi, ta 'esi gebu! 20 Omi'a
tovaletuyana luveifadi ge oda givelua'udi tuta~nana iveilivu veifemi
kavona omi'a edi tofewa kavovo be, emi kulufa qabudi i'ekilidi be,
ivekaiwabu omi'a weaqimi be, iawawebuiemi be wese i'aunanavemi, ta
omi'a obibitaqomi. 21 [h] 'Inega ya'a me egu iniyauyau yavonevonemi ima'a
ge me ema giwalifatu be ilivu diavona ada viaqidi 'idewani taudi iviaqia
'imia, waisa?

Vonahaqiaqi, tovaletuyana luveifadi me edi giwalifatu inuavane
edi viaqayavo weaqidi, 'inega ya'a wese kavona tokwava taha me egu
giwalifatu vaina yani weaqina ena vonavane. 22 Taudiega igabedi me
Ibeliu, waisa? Ta wese ya'a 'idewani. Taudiega igabedi me Isileli, waisa?
Ta wese ya'a 'idewani. Ta wese taudi Ebelamo tubunavo, waisa? Ta wese
ya'a 'idewani. 23 [i] Ta wese ivonaya vonigo taudi Keliso weaqina ivetofewa,
waisa? Ta yavonevonemi ya'a egu vetofewa Keliso weaqina veqidua
va'inedi. Nage egu vona ana noqola kavona tokwava taha ena vona, ta
yavona aqiaqiemi, ya'a egu lugu vanue 'ebeyoqona 'inaya Keliso weaqina
'eala wawasai, ta 'abiboda taudi. Ta wese vunuqa 'eala wawasai ge adi
avomo ni'a yalobedi, ta 'abiboda taudi. Ta wese tuta qabuna ya'ali'aliga
'waqi. 24 [j] Ta wese me Diu tuta ana yau faibi ikafigu ta iluvematasabugu
wayo metametanega. Ta luvematasabu~dina ana alamani ba'e:
Nugweta imaduvunuqa dadanegu ana yau 39. Ta wese 'idewani tuta
vemagilafuna be, vetoina be, vefoana ta wese 'ebelu'ovoa vunuqa 39
yalobedi. 25 [k] Ta wese tuta toi 'idia 'aiweyega ivunuqigu. Ta wese taha

---

[h] **11:21-22** Fil 3:5 [i] **11:23** Via 16:23 [j] **11:24** Luve 25:3 [k] **11:25** Via 16:22; 14:19

tuta ’inaya daboyega iludabogu. Ta wese tuta toi ’idia veilaqe wagega
yalobea mwade’waya. Ta taha tuta ’inaya velovana ’aidegana be wese
’aubena ’aidegana ’alu’alua dadanegu malavetaya. 26 [l] Ta wese ’eda kuena
yatautauyia egu luyaba dadana di’we taha taha ’idia. Ta luyaba~nana
’inaya ’ebeveilaqe yalobedi ’idewani seuseu be wese tovanawala ’idiega.
Ta wese vita taha taha yalobedi egu tomotauyavo me Diu ’idiega, ta wese
taudi ge me Diu ’idiega. Ta wese ’ebeveilaqe yalobedi ’abaga qiduqiduadi
ta di’we ’ava’avana ’idia, ta wese mwade’wa ’inaya wedilia be nufula
qiduqiduadi igiveluveifegu. Ta wese ’ebeveilaqe yalobedi tovaletuyana
’eu’au’avidi ’idiega.

27 Vonahaqiaqi, egu fewa vitana ’inega visiqa be siniqaiqai yalobea,
ta wese velovelovana vaina ’idia ge eda ’eno aqiaqi. Vaina tuta ge agu
’abwagamo ’inega yabotana, ta wese vaina tuta magagu kwavuqa mana
ge agu go’ilamo. Ta wese vaina tuta guga’u vunuqigu, mana egu luyaba
dadana ’inaya ge egu bwahamo ta wese agu kaleko eabuabudi.

28 Vonahaqiaqi, toa vitana qabudi ni’a yalobedi, ta vita diavona adi
luvetomana ’ekalesia taha taha, mana tuta qabuna yanuanua qiduana
Yaubada ena tomotauyavo weaqidi ma’oda itoatoa ’aiqa. 29 Ta tuta~nana
tovetumaqana taha nadawalili, ’inega kavona ya’a wese eda dawalili. Ta
wese tuta~nana tovetumaqana taha natauya gei ta nabe’u, e ’inega nuagu
vita qiduana.

30 Ta ’eguma ya’a taugu weaqigu ena nuavane, ’inega nuanuagu ena
nuavane yani diavona igigivedawaliligu weaqidi. 31 Yaubada eda Kaiwabu
Ieisu Tamana kana awatuboya tuta qabuna. Tauna ni’a alamania egu vona
ba’e vonahaqiaqi. 32 [m] Ta wese ’ebevetalatutula taha ena vonemi egu toa
vitana weaqina. Lova tuta~nana ’abaga Damasiko ’inaya yatoatoa ’inega
’abaga~nana ana kini ana wawa Alitasi ena gavana ana to’itamakiavo
luvinedi be ’abaga~nana ana ’awayavo ina ’itamaki aqiaqiedi be yaqisa
ina kafigu. 33 Ta ge adi fata, mana egwavo vaina iusegu kwalisi taha
’inaya ta ’abaga~nana ana sifa debanega ana ’ebelubo’e ’inega wayoyega
ivekaliligu yawebui bwa’obwa’oya ta ’idiega yadena.

Faulo mahala ’itea

12 1 Wese nuanuagu vaina yani weaqidi ena vonavane.
Vonahaqiaqi, nuavane ilivuna ge yani aqiaqina, ta nuanuagu
ena vematamagilafuyemi vaina yani weaqidi, ta ba’e yani diavona eda
Kaiwabu taunega ve’ifoqeyea, ta wese ena nuanua simana ’ifoqeyea
’iguya. 2 Taha ’oloto yahalamani aqiaqiea, tauna Keliso ena tomotau. Ta
ba’e ’oloto~nana ya’wala 14 gumwala ’inaya Yaubada ena waiwaiega
mahala deba otaqinaya givaneyea. Ta ge eda alamania ’eguma ma

---

[l] **11:26** Via 9:23; 14:5 [m] **11:32-33** Via 9:23-25

’wafina vaneqa nage niboaninega, ta ’esi Yaubada ana ’aidegamo alamani
aqiaqiea. 3-4 Ta ya’a yahalamani aqiaqiea ’oloto~nana Yaubada givaneyea
Faladaisi ’inaya, ta ge eda alamania ’eguma ma ’wafina nage niboaninega
vaneqa, ta ’esi Yaubada ana ’aidega alahalamania. Ta oa’e ’inaya vaina
yani ’ebenuavoqana noqolidi. Ta Yaubada ’etobodea ge taha yani weaqina
ana fata naveqaeyedi. 5 Ta tola’ai ’ifoqe ba’e ’oloto~nana ’inaya weaqina
nuanuagu ena vonavane, ta ge nuanuagu tauguyega ena nuavane. Ta ’esi
’eguma ena vonavane taugu weaqigu ’inega nuanuagu egu dawalili namo
weaqina ena nuavane.

6 Vonahaqiaqi, yani koya weaqidi agu fata be ena vonavane. Ta ge
taha toga ana fata be nagabegu tokwava ’eguma yani diavona weaqidi
yavonavonavane, mana yani diavona ni’a i’ifoqe aqiaqi mataguya. Ta
ge nuanuagu ena vonavane ba’e yani diavona weaqidi, mana ge nuagu
tomotau ina givaneyegu ba’e ’ita~nana weaqina ta ina ’awahaqiaqiegu,
ta ’esi nuanuagu egu fewa be wese egu lugaihi ’idiega ina givaneyegu.
7 [n] Vonahaqiaqi, yani aqiaqi otaqina Yaubada ena ve’ita ’inega ni’a i’ifoqe
’iawaguya. Ta Yaubada ge nuanuana be ya’a taugu ena givaneyegu ba’e yani
diavona weaqina, ’inega Yaubada Seitani awafelea taha niboana luveifana
luvetunei ’iguya ta visiqa neigu be yaqisa ge taugu weaqigu ena nuavane.

8 Ta ya’a tuta toi ’idia ni’a Yaubada yavenoqiea be visiqa~nana na’ewa
yavulea ’iguyega. 9 [o] Ta Yaubada vona ve’iegu vonaya, “Yani ’aideganamo
luaqiaqieu, ta ba’e yani~nana egu nuakolokolo. Mana ya’a egu waiwai
ana fata ena vefewea o’a ’iuya tuta~nana dawalili ulobelobea.” E ’inega
yaqaiqaiawa ta yanuavane egu dawalili weaqina, mana dawalili~nana
’inega Keliso ena waiwai ana fata be navefewea ’iguyega. 10 Vonahaqiaqi,
yaqaiqaiawa qiduana dawalili ’inaya be, awagila ’inaya be, veilivu
veifa ’inaya be, vevoalana ’inaya ta wese vita be visiqa taha taha ’idia,
’eguma ba’e yani diavona Keliso weaqina yavevebaedi. Mana tuta~nana
yadawadawalili, e ’inega wese Keliso gigivewaiwaiegu.

Faulo ena nuanua Kolinita ana to’ekalesia weaqidi

11 [p] Egu nuavane ’inega yaveilivu kavona tokwava taha ’idewani, ta
omi’a emi viaqa ’inega ba’e ’idewani yaveilivu ’aiqa. Ya’a kavona tomotau
kavokavovo, ta omi’a luaqiaqiemi be oda ’awahaqiaqiegu, mana emi
tovaletuyana ’eu’au’avidi ge ida veqidua va’inegu. 12 [q] Lova tuta~nana omi’a
maega katoatoa ’inega yani taha taha ’idiega taugu yave’ita ’ifoqeyegu
ya’a tovaletuyana aqiaqi ta Yaubada taunega ena nuanua ’inega vetunegu
yawai ’imia. ’Inega me egu bibitaqo ’ebe’ita be, viaqa waiwaidi ta wese yani
’ebenuavoqana yaviaqidi omi’a ’ekalesia nuanimia. 13 [r] Egu luvivila ’inaya

---

[n] **12:7** Iob 2:6 [o] **12:9** Fil 4:11-13 [p] **12:11** 2Kol 11:5 [q] **12:12** Lom 15:19
[r] **12:13** 2Kol 11:9

’ekalesia ’aidega ’aidega ’idia tuta qabuna ilivu ’aidegana ’inega yaveilivu
’aiqedi. Ta omi’a wese ilivu~nana ni’a olobea ’iguyega. Ta yani ’aideganamo
ge eda viaqi nuanimia, mana ge taha tuta emi toa eda givevitei ’idewani
mali ’ekalesia edi toa yagivevitea, mana taudi ’idiega iula taha taha
ya’ewea. Ta ba’e egu luveifana ’imia weaqina ona nuataqogu, waisa?
14 Egwavo, tuta ba’e ’inaya nuanuagu egu vayausa vetoina ena viaqia
’imia. Ta vayausa~nana ’inaya emi toa ge nuanuagu ena givevitei iula
taha taha ’idiega. Mana ge nuanuagu emi mane nage emi kulufa, ta ’esi
nuanuagu omi’a. Ba’e egu vona ena givesimatalia vona sesebai ba’e ’inega.
Gogama goyogoyodi ge daluaqiaqiedi be ’abwaga ina gimwane inadiavo
be tamadiavo weaqidi, ta ’esi ina be tama luaqiaqiedi be natudiavo
adi ’abwaga ina nei kavovodi. **15** ’Inega egu vayausa ’imia ’inaya me
egu qaiawa yani qabuna ’iguya i’eno’eno ena vefewedi omi’a ami iula
weaqina, ta wese tauguyega ena awafelegu ’imia niboanimi edi veaqiaqi
weaqina. Ta ’eguma ya’a egu awafela ’inega egu veyoluba qiduana
yave’ifoqeyea ’imia, e ’inega omi’a emi veyoluba ’iguya ge ona givegoyoi,
waisa?
16 Omi’a ni’a oalamani aqiaqiea lova egu wai ’inaya ge eda givevitemi
egu toa weaqina. Ta vaina ’imiega nawale inuaia be u’avega yani
taha taha eda ’ewedi ’imiega taugu weaqigu. **17** Ta wese lova taidavo
yavetunedi iwai sabi iulami. Ta ona nuaia, nage taudi vaina yani i’ewedi
’imiega ya’a taugu weaqigu? **18** [s] Ta wese lova taida Taitusi yavenoqiea
be navayausimi, ’inega tovetumaqana taha maega yavetunedi iwai. Ta
ona nuave’avinia Taitusi weaqina, nage tauna ena wai ’inega taunega
weaqina vaina yani ’imiega u’avega ’ewedi ta vefewedi tauna ena veaqiaqi
weaqina? Vonahaqiaqi, gebu! Mana taida~nana be ya’a ema ilivu be wese
ema viaqayavo ge ida vedumaduma.
19 Ta nage ovonaya be ima’a ema vona diavona ba’e ’idewanina,
mana nuanuama taumega ana vata’ita’iema. Gebu’e otaqa! Ta ’esi ima’a
ba’e ’idewani avonavona ’aiqemi, mana ima’a Keliso ena tofewayavo,
ta ahalamani aqiaqiea Yaubada ema vona noqolia ta ’awahaqiaqiea.
Egwavo, ema viaqayavo qabudi aviaviaqidi sabi givewaiwaiemi. **20** Tuta
qabuna yanuanua qiduana weaqimi, mana yanuaia nawale egu wai
’inaya vaina ilivu luveifadi ena lobedi omi’a ’ekalesia nuanimia, ’idewani
ve’ae’aetoga be, ve’ifi’ifi be, diavilavila be, vemanuguba be, ’awaluveifa
be, vevonavona be, nuavane ta wese vaina ilivu luveluveifadi. Ta ’eguma
ba’e ilivu diavona ena lobedi nuanimia ’inega adi ve’ia ’iguyega weaqidi
ge wese ona qaiawa. **21** [t] Vonahaqiaqi, giwaligu tufwana visiqa egu wai
’evivi weaqina, ta yanuaia Yaubada matanaya ena iniyauyau omi’a emi
ilivu weaqidi, mana wai~nana ’inaya ena lobemi lova ’idewani, ta ge

---

[s] **12:18** 2Kol 8:6,16-18 [t] **12:21** 2Kol 13:2

oda nuagivila ilivu luveifa diavona ’idiega ’idewani ilivu bwavubwavudi be velamo’eno kavokavovo. Ta wese yanuanua be ’wafi ena nuanua ilivu luveifana weaqina nawale me emi qaiawa oviaviaqidi, ta ge oda nogedi.

Faulo ena vematamagilafu ’ebelu’ovoa

13 1[u] Ni’a yavonemi tuta vetoina ena wai sabi vayausimi. ’Idewani Buki Nugwenugweina simana vonaya, “’Eguma taha toga nuanuana mali tomotau natauyea toluvine matadia taha luveifana weaqina, e ’inega luaqiaqiea be wese luveifa~nana ana to’ita adi yau magilafudi nage toidi na’ewedi, ta edi simana ’ifoqe ’inega tomotau~nana luvine nalobea.” 2 Lova egu vayausa vemagilafuna ’inaya ilivu luveifana ana toviaqayavo vona waiwaina ni’a yaneidi. Ta wese ba’itagana toluveifadi be tomotau qabudi egu vona waiwaina yalulu’eviviea ’idia: Ba’e egu vayausa vetoina ’inaya ge wese ena nuakolokoloyedi, ta ’esi luvematasabu ina lobea. 3 Omi’a nuanuami ona alamani aqiaqiea ’eguma Keliso veveqae ya’a ’iguyega. Ta yavona aqiaqiemi, vayausa~nana ’inaya egu viaqayavo ona ’itedi, ta ’idiega ona alamania ya’a Keliso ena tovona. Ta wese Keliso~nana ge dawalilina emi viaqa luveifadi weaqidi, ta ’esi ’iguyega ena waiwai nave’itemi sabi givetunuqimi. 4[v] Vonahaqiaqi, lova Keliso me ena dawalili ’aliga ’etoluai ’inaya, ta ba’itagana Yaubada ena waiwaiega mayawaina toatoa. Ima’a ni’a ave’aidega Keliso maega, ’inega wese dawalilima, ta tauna maega atoatoa ’inega Yaubada ena waiwai ni’a a’ewea, ta ba’e waiwai~nana ana vefewea ami givetunuqa weaqina.

5[w] Taumiega luaqiaqiemi be ona ’ita aqiaqiemi ’eguma ovetumaqana aqiaqi Keliso ’inaya, nage gebu. Ta ’eguma ge ami fata ona vonaya, “Ieisu Keliso ita’a maega!” e ’inega ge wese me emi vetumaqana aqiaqi Keliso ’inaya. 6 Ta nuanuagu ona alamani aqiaqiea ima’a taumega ni’a a’ita aqiaqiema ema vetumaqana weaqina, ta Yaubada vetumaqana~nana ni’a alamania ’inega ’awahaqiaqiema Keliso ena tofewayavo.

7 Ima’a avevenoqi Yaubada ’inaya weaqimi be ge taha luveifana ona viaqi. Ta ba’e venoqi~nana ge ada ’inanea sabi ve’ita ’ifoqeyema vonigo ima’a ema fewa nuanimia aqiaqi otaqina Yaubada matanaya. Nage ana ’ita kavona ima’a fewa ge aqiaqina ada viaqia nuanimia, ta ’esi ba’e ’idewani avevenoqi ’aiqa weaqimi, mana nuanuama viaqa aqiaqidi ona viaqidi. 8 Ima’a tovaletuyana ge ama luaqiaqi be ema waiwai ana a’uya Yaubada ena vonahaqiaqi adi ’etoboda weaqina, ta ’esi luaqiaqiema be tuta qabuna vona diavona ana simasimanedi be yaqisa tomotau ina noqolidi. 9 Ge taha tola’ai ’eguma ima’a dawalilima, ta ’esi yani qiduana ’imaya ’eguma omi’a ona vewaiwai. ’Inega avevenoqi weaqimi Yaubada ’inaya be omi’a ona veilivu aqiaqi. 10[x] ’Abiboda be ena wai, ta nugweta leta ba’e ’inega yalulugaihimi, mana wai~nana ’inaya ge nuanuagu

---

[u] **13:1** Luve 19:15; Md 18:16; 1Tim 5:19 [v] **13:4** Fil 2:7-8 [w] **13:5** 1Kol 11:28
[x] **13:10** 2Kol 10:8

vona waiwaina ’inega ena lugwaeyemi. Lova eda Kaiwabu ’abiluvine neigu,
ta egu wai ’inaya nuanuagu ’abiluvine~nana ’inega ena givewaiwaiemi, ta ge
nuanuagu ’abiluvine~nana ’inega emi vetumaqana ena qeuni.

Faulo ena lukafoi ’ekalesia ’idia

11 Egwavo, egu vona ana ’ebelu’ovoa ba’e: Nuanuagu qiduana me emi
qaiawa ona toatoa. Emi ilivu luveifadi ona nogedi ta ona veilivu aqiaqi.
Ma emiavo vona ’inega ona veiuiula. Ta wese nuadaumwalega ona toa
’aideganaya. Ta ba’e ’inega veyoluba be daumwala ana Yaubada nuanimia
natoatoa.
12 Omi’a ’ekalesia ma emiavo ona lukaiwa venima sibutu ’inega ita’a eda
ilivu ’inega. Tovetumaqana qabudi ba’idia itoatoa wese edi lukaiwa ’imia.
13 Yavevenoqi weaqimi be eda Kaiwabu Ieisu Keliso ena nuakolokolo be,
Yaubada ena veyoluba ta wese Niboana Gwalagwalana ena veiaiana omi’a
qabumi ona lutonovia.

Faulo ena leta me Galetia ’idia

Leta ana alamani weaqina

Lova Faulo ena luvivila nugwenugweina di’we Galetia ’inaya lugaihi Ieisu ena ’aliga ta wese ena tovolo ’evivi weaqina. ’Inega me Galetia vaina Ieisu Valena ivetumaqanea. Ta ’abibodanaya Faulo nogedi ta wese luvivila vaina di’we ’idia sabi lugaihi. ’Abibodanaya vaina me Diu imai Galetia ’inaya, ta Faulo ena ve’ita i’awaluveifea ta ivonaya vonigo Mosese ena luvineavo ina ’abibodedi ta wese ’wafi ana da’a ’inega ina vetunutunuqa Yaubada matanaya. Yani ba’e weaqina me Diu ive’ae’aetoga tovetumaqanayavo maega. ’Inega Faulo nuana vita tovetumaqanayavo weaqidi ta wese diana vilea me Diu edi ve’ita weaqina. ’Inega leta ba’ena ’wayavia ta vetunei tovetumaqanayavo ’idia ina ’itea ta ina avoya. ’Inega ina alamania ’eguma Ieisu Keliso ivevetumaqanea, ’inega Yaubada naqaiawa ta na’awanatunedi, ta ge me Diu edi luvine ana ’abiboda ’inega ta ’esi vetumaqana Ieisu ’inaya ’inega. Faulo nuanuana tovetumaqanayavo me Diu edi u’ava ’inega ina ’evivi Ieisu ena ’eda aqiaqina ’inaya. Ba’e ’iuna ’inega Faulo leta~nana ’wayavia.

Leta gamona

1:1-10 Vona lukaiwa ta wese ana alamani aqiaqi
1:11–2:21 Faulo simana ’ifoqe ena vetovaletuyana weaqina
3:1–4:31 Yaubada nagiveaqiaqieda eda vetumaqana ’inega ta ge luvine adi ’abiboda ’idiega
5:1–6:10 Luveifana ena luvineyega Keliso ’etoyavuida ta Niboana Gwalagwalana ena nuanua kana ’abibodea
6:11-18 Faulo ena lukafoi ta wese ena nuanua ’ena’ena’idi adi givesimatala

Lukaiwa

1 1 Leta ba’e ya’a tovaletuyana Faulo ’iguyega. Ta ya’a ge tomotau
edi venua’ivina nage edi luvine ’inega eda vetovaletuyana.
Yaubada Tamada Ieisu Keliso ’aligega ni’a giveya’itotoya, ta taudina
edi gabega yavetovaletuyana. 2 Ya’a ta wese edavo qabudi ba’idia

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

atoatoa ema lukaiwa to'ekalesia qabumi 'imia otoatoa di'we Galetia
'inaya.
3 Nuanuagu nuakolokolo be nuadaumwala ona 'ewea Tamada Yaubada
ta wese Ieisu Keliso 'idiega. 4 [a] Ba'e Ieisu~nana Yaubada Tamada ena
nuenuega awafelea 'aliga 'inaya sabi 'etoyavuida bwa'obwa'o ena ilivu
luveifana qabudi 'idiega. 5 Ba'e 'iuna 'inega awatubo qabuna Yaubada kana
neineia tuta vataya 'idia. Vonahaqiaqi, eda nuanua 'idewani.

Vale Aqiaqina 'aideganamo

6 Ya'a yo'aligu qiduana weaqimi! Mana Yaubada Natuna Keliso ena
veyolubega be wese ena nuakolokoloyega venua'ivinemi, ta omi'a
ge tuta kuena 'abibodanaya Yaubada onogea ta vale dumadumana
o'awahaqiaqiea. 7 [b] Vonahaqiaqi, Vale Aqiaqina 'aideganamo 'eno'eno,
ta ge taha wese! Ba'e 'idewani yavona 'aiqa 'imia, mana vaina
tomotau iu'avemi nuanuadi Vale Aqiaqi Otaqina Keliso weaqina ina
givedumedumea. 8 Ta 'eguma taha toga nage ya'a, nage Yaubada ena
tovale'ewa mahalega vale dumadumana ana lugaihiea ami 'etoyavua
weaqina, ta lugaihi~nana ge dave lelelea lova Vale~nana yasimanea
'imia, e 'inega tauna luaqiaqiea nalugu 'aiwe 'ala'alata 'inaya. 9 Lova
avonemi, ta ba'itaga wese ena vona 'eviviemi: 'Eguma taha toga vale
dumadumana nasimanea ta ge dave lelelea Vale~nana lova yasimanea
'imia maega, e 'inega tauna nalugu 'aiwe 'ala'alata 'inaya.
10 O'itei, egu vona 'inega ge eda nuanua 'eguma tomotau ina
'awahaqiaqiegu. Gebu'e otaqa! Ta 'esi egu nuanua qiduana Yaubada
na'awahaqiaqiegu! Mana 'eguma nuanuagu tomotau ina 'awahaqiaqiegu
'inega ge wese ana fata ena vetofewa Keliso weaqina.

Ma'oda 'inega Faulo vetovaletuyana

11 [c] Egwavo, yavona aqiaqiemi, Vale Aqiaqina yalulugaihiea 'imia ge
tomotau edi nuenuega. 12 Ta 'esi Ieisu Keliso taunega Vale~nana ve'itegu,
ta ge tomotau 'idiega.
13 [d] Ni'a oalamania lova ya'a me Diu edi ilivu tuta qabuna ya'abibodea,
ta Yaubada ena tomotauyavo yavevoalanedi ta nuanuagu ena fofola
'ovoidi. 14 Ya'a egu lagata gamonaya me Diu edi ilivu be wese luvine adi
'abiboda yahalamani aqiaqiedi ta wese tuta qabuna yaviaqidi, mana
nuanuagu qiduana tubudavo edi ilivu ena matayaga aqiaqiedi.
15 Lova tuta~nana nawale ge eda vi'oi ta Yaubada ena nuakolokoloyega
venua'ivinegu ta gabegu ena vetofewa weaqina. 16 Ta ena nuenuega
Natuna give'ifoqeyea 'iguya be yaqisa ya'a Valena Aqiaqina ena simanea
taudi ge me Diu 'idia. Ta tuta~nana 'inaya ge eda tauya tomotau 'idia

---

[a] **1:4** Gal 2:20 [b] **1:7** Via 15:1,24 [c] **1:11** 1Kol 15:1-5 [d] **1:13** Via 8:3

sabi vetala'aiedi Vale ba'e weaqina. 17 Ta ge wese eda tauya Ielusalema
'inaya taudi imaduvetovaletuyana 'idia, ta 'esi yatauya vavava di'we
Aleibia 'inaya. Ta 'abibodanaya ya'evivi 'abaga Damasiko 'inaya. 18 [e]
'Inega ya'wala toi 'abibodanaya ya'watovu Ielusalema 'inaya Fita sabi
vayausina ta wese nuanuagu ena alamani aqiaqiea be 'inega tauna maega
ana vetaina Keliso ana wawa 'inega. Ta omode 'aubena ana yau 15 maega
atoa. 19 Ta wese eda Kaiwabu Ieisu taina Iemesa[f] yalobea, ta ge taha wese
tovaletuyana eda 'itedi.

20 Yaubada matanaya yavona aqiaqiemi egu 'wayavi ge wese u'ava, ta
'esi yani qabuna vonahaqiaqi.

21 Egu vayausa iagu Fita 'inaya 'abibodanaya ya'watovu yatauya
di'we Silia be wese Silisia 'idia. 22 Ta tuta~nana 'inaya Keliso ena
to'ekalesiayavo di'we Iudia gamonaya nawale ge ida alamanigu. 23 Ta
yani 'aideganamo weaqigu inoqolia tomotau edi veqae 'idiega ivonaya,
"Tauna lova vevoalaneda ni'a nuagivila, ta Vale Aqiaqina lova nuanuana
nahawatayea tuta ba'e 'inaya taunega lulugaihiea tomotau 'idia." 24 'Inega
to'ekalesiayavo Yaubada iawatuboya ya'a egu nuagivila weaqina.

Tovaletuyanayavo Faulo ena lugaihi i'awahaqiaqiea

2 1 'Inega ya'wala 14 'abibodanaya wese ya'evivi yatauya Ielusalema
'inaya. Ta tuta~nana 'inaya Banaba maega atutuvila atauya, ta wese
Taitusi ya'ebe'ewea 'inega toima a'watovu 'abaga~nana weaqina. 2 Ta egu
tauya 'iuna mana Yaubada taha ve'ita 'inega vematamagilafuyegu ena
tauya Ielusalema 'inaya. Ta omo'e 'inaya 'ekalesia ana tovanugweta dimo
maega atoava'auta. 'Inega egu lugaihi Vale Aqiaqina taudi ge me Diu 'idia
weaqina yagivesimatalia 'idia. Mana nuanuagu lugaihi~nana ina alamania
ta ina 'awahaqiaqiea be yaqisa egu fewa ge ina 'awa yani kavokavovoyei.
3 Ta i'awahaqiaqiegu! Agu to'weabu~nana Taitusi tauna Guliki 'olotona, ta
tovanugweta~dina ge luvine waiwaina ida neia 'wafi ana da'a weaqina.

4 Ta 'eguma vaina tou'ava ge ida lugulugu 'ekalesia gamonaya, 'inega
'wafi ana da'a ana luvine ge taha toga daveqae 'eviviei. Ta tou'ava
diavona ivonaya be taudi Keliso ana to'abibodayavo. Ta taudi gebu, mana
edi u'avega ilugu 'ekalesia gamonaya sabi lufonufonuyema, nuanuadi ema
toa aqiaqina Keliso Ieisu 'inega ina 'itea. Ta edi nuanua qiduana vonigo
ina yoqonima me Diu edi ilivuyavo 'idiega. 5 Ta edi luvineavo 'idiega ge
taha ana tufwa ada 'awahaqiaqiedi ta 'esi anogedi, mana ge nuanuama
nawale ina mai 'imia, ta Vale Aqiaqina ina givedumedumea weaqimi.

6 Ta va'auta~nana 'inaya 'ekalesia ana tovanugwetayavo egu lugaihi
weaqina ge taha wese vona ida 'inanei, mana egu lugaihi tunutunuqina.
Vonahaqiaqi, tovanugweta diavona tomotau matadia adi wawa 'ena'ena'idi,

---

[e] **1:18** Via 9:26-27 [f] **1:19** Ba'e Iemesa~nana Ieisu taina, be inana Meli ta tamana Iosefa.

ta tua ge wese eda mwaninivedi, mana tomotau qabuda Yaubada
matanaya ’aidegada. 7 Vonahaqiaqi, tuta~nana tovanugweta~dina i’itegu
’inega ni’a ialamania Yaubada venua’ivinegu Vale Aqiaqina ana lugaihi
taudi ge me Diu ’idia, ’idewani wese Fita Yaubada ni’au venua’ivinea
sabi lugaihi me Diu dimo ’idia. 8 Mana Yaubada ena nuenuega be ena
waiwaiega yavetovaletuyana taudi ge me Diu weaqidi, ’idewana wese
Fita vetovaletuyana taudi me Diu weaqidi. 9 ’Inega tuta~nana ’ekalesia
ana tovanugwetayavo ’ena’ena’idi adi wawa Iemesa be, Fita ta wese Ioni
Yaubada ena wila’a ’iguya lugaihi weaqina i’ita lobea, inega Banaba be ya’a
i’awahaqiaqiema ta taudi maega ave’aidega Yaubada ena fewa weaqina.
’Inega ahawafela ima’a ana fewa taudi ge me Diu weaqidi, ta taudi ina
fewa me Diu weaqidi. 10 Ta yani ’aideganamo weaqina ivenoqiema vonigo
ge ana nuafanidi taudi lukwalukwadi adi iula weaqina. ’Inega tuta qabuna
’idia ba’e yani~nana weaqina yavevetafe’wa waiwai.

Faulo Fita talamatea ’abaga Anitioki ’inaya

11-12 Lova ’abaga qiduana Anitioki ’inaya yatoatoa, ta ’abibodanaya wese
Fita mai. Ta ena mai ’unu ’inaya ena ilivu qabudi aqiaqidi, ta tovetumaqana
taudi ge me Diu maega i’ai’ai vegogona. Ta ’abibodanaya wese Iemesa
enavo vaina me Diu imai ’abaga~nana ’inaya. Ta Fita mwaniniva me Diu
weaqidi, ’inega ge me Diu ’idiega vasi’i, mana ni’a alamania taudi me Diu
ge nuanuadi ina veiaiana ge me Diu maega, mana taudi luvine ’wafi ana
da’a weaqina ge ida ’abibodei. Ta ba’e vasi’i~nana ’inega Fita ilivu luveifana
viaqia. 13 ’Inega wese vaina me Diu Fita ena ilivu luveifana i’abibodea,
ta ge nuanuadi taudi ge me Diu maega ina ’ai vegogona, ta wese Banaba
ilivu~nana ’abibodea mana tauna wese mwaniniva me Diu weaqidi.
14 Ta tuta~nana Fita be, Banaba ta wese me Diu qabudi ya’itedi Keliso
Valena Aqiaqina ana vonahaqiaqi ge ida ’abibodei, ’inega tomotau qabudi
matadia Fita yatalamatea yavoneaya, “Iagu, o’a Diu ’olotou waisa? Ta
me Diu edi ilivu ni’au unogedi, ta di’we taha taha ’idia taudi ge me Diu
edi ilivu uvevetutumedi. Ta tola’ai weaqina taudi ge me Diu ululukeiedi
nuanuau be me Diu edi ilivu ina ’abibodedi? 15 Vonahaqiaqi, o’a be ya’a
me Diu natudiavo, ta ge kada vi’oi mali tomotau ’idiega, kavona taudi
ge me Diu, mana Mosese ena luvine ge ida ’abibodei. 16 Ita’a me Diu
ni’a kavetumaqana Ieisu ’inaya kahalamani aqiaqiea Yaubada tomotau
ge da’awahaqiaqiedi Mosese ena luvine ’inega, ta ’esi eda vetumaqana
Ieisu Keliso ’inaya ’inega. Mana ita’a eda vetumaqana ni’a kaha’uya Ieisu
’inaya, be ’inega Yaubada na’awahaqiaqieda. Ta ge Mosese ena luvine ana
’abiboda ’inega, mana ge taha toga ana fata navetunutunuqa Yaubada
matanaya luvine ana matayaga ’inega.
17 “Ita’a me Diu nuanuada kana veaqiaqi Yaubada matanaya eda
vetumaqana Ieisu Keliso ’inaya ’inega. Ta tuta~nana kamai ’inaya, e

’inega nuada ’eqa’uya ita’a toluveifada. ’Inega ma’oda, nage Ieisu kana
ve’ewea vonigo tauna tauyeda luveifa~nana ’inaya? Gebu’e otaqa!
18 Ya’a ’eguma Mosese ena luvineavo lova yanogedi ta ba’itagana ena
vetumaqana ’eviviedi, e ’inega ya’a Yaubada ena nuanua ana toqeu.
19 Lova nuanuagu Mosese ena luvineavo ena kafi’i’ihidi, ta luvine~dina
adi ’abiboda ’idiega ge wese agu fata eda vetunutunuqa Yaubada
matanaya, ta ’esi kavona ’ali’aligigu luvine diavona adi ’abiboda ’idiega.
Ta Keliso giyavuigu luvine diavona ’idiega, ta ba’itagana mayawaigu
Yaubada maega atoatoa. 20 Vonahaqiaqi, ya’a Keliso maega itutuve’ewema
’etoluai ’inaya, ’inega ge yawaiguyega eda toatoa, ta ’esi Keliso yawaina
’iguya ’eno’eno. ’Itaga ba’e yawai~nana ’inega ma ’wafigu yatoatoa me
egu vetumaqana Yaubada Natuna Ieisu Keliso ’inaya, mana Ieisu ena
veyolubega taunega yawaina awafelea ta weaqigu ’aliga. 21 ’Inegana
Yaubada ena veyoluba ge eda nogei. Mana ’eguma ana fata Mosese ena
luvineavo ’idiega kada vetunutunuqa Yaubada matanaya, ’inega Keliso
ena ’aliga kavona yani kavokavovo ge ’iunamo.”

Ieisu ’inega kana vetunutunuqa Yaubada matanaya

3 1 Omi’a me Galetia, kwavakwavami! Mana lova Ieisu Keliso ena
’aliga ’etoluai ’inaya yave’ita aqiaqiemi, ’inega nuami ’eqa’uya ta yani
qabuna ’etoyavua weaqina simasimatalina ’imia. Ta ba’itagana ma’oda?
Nage taha toga nuami givekwavea, waisa? 2 ’Inega yani ’aidegana
weaqina nuanuagu ena vetala’aiemi. To’edega Niboana Gwalagwalana
o’ewei? Nage Mosese ena luvineavo ana ’abiboda ’inega? Nage Ieisu
Valena Aqiaqina ana noqola be ana vetumaqana ’inega? 3 Ma’oda ’inega
ovekwavakwava? Lova emi tafwalolo ove’alea Niboana Gwalagwalana
ena waiwaiega, ’inega tola’ai weaqina ba’itagana nuanuami ona veaqiaqi
Yaubada matanaya taumi emi waiwaiega, a? 4 Yahalamania omi’a visiqa
be vita ni’au olobedi emi vetumaqana Keliso ’inaya weaqina. Ta ge
nuanuagu emi vetumaqana ona nogei, mana yanuaia vita diavona ’idiega
wese ve’ia aqiaqina ni’a olobea!

5 ’Inega wese ena vetala’aiemi, nage Yaubada Niboana Gwalagwalana
neimi ta wese vaina yani ’ebenuavoqana viaqidi nuanimia Mosese ena
luvine ana ’abiboda ’inega? Gebu’e otaqa! Ta ’esi Yaubada ba’e yani
diavona neimi mana omi’a Ieisu Valena onoqolia ta ovetumaqanea. 6 [g]
Kana nuaia Ebelamo weaqina, mana Buki Nugweta simanea vonaya,
“Ebelamo Yaubada matayagea, ’inega Yaubada ’awahaqiaqiea tauna
’oloto tunutunuqina matanaya.” 7 ’Inega ona alamani aqiaqiea aiqabu
Yaubada ivevetumaqanea ta imatamatayagea, e taudi Ebelamo natunavo.
8 Buki Nugwenugweina madusimana ’ifoqeyea vonigo taudi ge me Diu

---

[g] **3:6** Nug 15:6

ina vetunutunuqa Yaubada matanaya edi vetumaqana ’inega. Ta vale
aqiaqina ba’e yani~nana weaqina lova Yaubada maduvona fofofolayea
Ebelamo ’inaya tuta~nana voneaya, “Tomotau qabudi veyoluba ina
lobea ’iuyega.” 9 Ebelamo tovetumaqana taha, ta ena vetumaqana ’inega
veyoluba lobea, e ’inega tovetumaqana qabudi wese veyoluba~nana ina
lobea tauna ’idewani.
10 Ta tomeqabu ivonaya be Mosese ena luvine ina matayagedi
’inega ina vetunutunuqa Yaubada matanaya, taudina nawale
vematasabu qiduana ina lobea, mana Buki Nugwenugweina simanea
vonaya, “Tomeqabu luvine qabudi ge ida ’abibodedi Yaubada ena
luvine ’waya’wayavina ana Buki ’inega nawale navona ve’alatedi.”
11 Vonahaqiaqi, ge taha toga ana fata navetunutunuqa Yaubada
matanaya Mosese ena luvine ana ’abiboda ’inega, mana Buki
Nugwenugweina vonaya, “Tomeqabu ni’au ivetunutunuqa Yaubada
matanaya edi vetumaqana ’inega, e taudina yawai vataya ina lobea.”
12 Luvine ana ’eda ge wese ana fata be naveiaiana vetumaqana ana
’eda maega. Luvine ana ’eda Buki Nugwenugweina ’inaya simanea
vonaya, “’Eguma nuanuau luvine ana ’abiboda ’inega yawai vataya una
lobea, e ’inega luvine qabudi una matayagedi.” 13 Ta ge taha toga ana
fata be luvine qabudi na’abibodedi. ’Inega Yaubada ena luvine ’inega
vona ve’alateda, ’inega ge wese ada fata be ena ’Ebeluvine kana ’itei.
Ta tuta~nana ’etoluai ’inaya Ieisu itutuve’ewea ’inega tauna ilafeda ta
wese gubaufeda, ta ita’a weaqida vona ve’alata~nana lobea, mana Buki
Nugwenugweina ’inaya i’wayavia vonaya, “Tomeqabu itutuve’ewedi
’etoluai ’inaya vona ve’alata ni’a ilobea.” 14 Ieisu Keliso ena viaqa ba’e
’inega taudi ge me Diu veyoluba ilobea ’idewani Yaubada lova vona
fofofolayea veyoluba~nana weaqina Ebelamo ’inaya. ’Inega ita’a wese
eda vetumaqana ’inega Niboana Gwalagwalana kana ’ewea Yaubada ena
vona fofofola ’inega.

Luvine ta wese vona fofofola weaqina

15 Egwavo, ’ebevetalatutula taha eda ilivu ’inega ena neimi, e ba’e
’idewani: ’Eguma ’oloto magilafudi edi nuanua nave’aidega ta ina vona
fofofola taha yani weaqina ta adi wawa ina ’wayavidi tomotau matadia
fefwai ’inaya, e ’inega ge taha toga ana fata vona ’aidegana goyosikwana
na’ewa yavulei leta~nana ’inega, nage mali yani ’inega naluvetubei. Wese
Yaubada ’idewana, mana tauna gebu ana fata ena vona fofofola ’inega taha
yani naqeuni. 16 Wese ’idewani Yaubada vona fofofola Ebelamo ta natuna
’idia. Ta Yaubada vona fofofola~nana ’inaya ge davona, “Ebelamo natunavo
’idia”, ta ’esi natuna ana ’aidega weaqina vonavona, e taunana Keliso. 17 Egu
vona ana alamani ba’e ’idewani: Yaubada ena vona fofofola madua’uya
Ebelamo ’inaya, ’inega ya’wala 430 ’abibodanaya Mosese ena luvine ’ifoqe.

Ta luvine~nana ge ana fata Yaubada ena vona fofofola na'weuni nage
nagivedumedumei. 18[h] Yaubada ena veyoluba ge daneida luvine ana 'abiboda
'inega, ta 'esi ada veyolubayavo neineida mana lova ena vona fofofola
'idewani. 'Inega wese Ebelamo 'idewani veyoluba qiduana 'ewea Yaubada ena
vona fofofola 'inega.

Luvine ena mai 'iuna weaqina

19 'Inega tola'ai weaqina luvine 'ifoqe? Ana alamani ba'e: Luvine~nana
Yaubada ve'ifoqeyea 'idaya nuanuana nave'iteda eda luveifanayavo weaqidi.
Ta tomotau ivefewea ana laba Ebelamo 'aqegigina 'ifoqe, lova ena vona
fofofola 'idewani. Ta luvine~nana Yaubada ena tovale'ewayavo 'idiega Mosese
'ewea, ta 'inega Mosese ve'ineiea tomotau 'idia. 20 Ta Yaubada ena vona
fofofola ana nei dumadumana, mana Yaubada ena vona fofofola ge taha toga
daneia be 'inega Ebelamo da'ewei, ta 'esi Yaubada taunega Ebelamo neia.
21[i] Ge kana vonaya be Mosese ena luvine Yaubada ena vona fofofola
davevoalanei. Gebu'e otaqa! Mana 'eguma tomotau luvine taha 'inega adi
fata yawai vataya ida lobea, e 'inega tomotau qabudi wese adi fata ida
vetunutunuqa Yaubada matanaya luvine~nana ana 'abiboda 'inega. 22 Ta
'esi Buki Nugwenugweina simana 'ifoqeyea vonigo tomotau qabuda eda
ilivu luveifana kafi'i'ihida. 'Inega Ieisu Keliso ana tovetumaqana dimo
Yaubada ena vona fofofola nagive'ifoqeyea 'idia ta ina lobea.
23[j] Lova tuta~nana vetumaqana nawale ge kada alamania 'inega
Mosese ena luvine yoqonida, 'inega toa vitadi kalobedi ana laba Yaubada
vetumaqana~nana ve'ifoqeyea 'idaya. 24 'Inega luvine~nana kavona ada
to'itamaki be wese eda tove'ita 'idewana sabi vanugweteda Ieisu Keliso
'inaya ana laba namai bwa'obwa'oya. Ni'a maia ta kavetumaqanea, 'inega
ni'a kavetunutunuqa Yaubada matanaya. 25 'Inega ba'itagana vetumaqana
ana tuta ni'a 'ifoqe, ta luvine ana 'itamaki ni'a 'idega awala.

Eda vetumaqana 'inega Yaubada 'awanatuneda

26 Omi'a Keliso Ieisu ovetumaqanea, ta emi vetumaqana 'inega Yaubada
ni'au 'awanatunemi. 27 Ta tomeqabu babitaiso i'ewea Ieisu Keliso ana wawega
ni'a ive'aidega maega, ta kavona be Keliso yawaina ida veaqei. 28 E ba'e 'inega
ge taha vetoatoasi'i nuanidaya da'eno'eno. 'Inega me Diu ta taudi ge me Diu
qabu 'aidegana, ta tofewa kavovo be tomotau qiduqiduadi 'aidegadi, ta wese
'oloto be vivine 'aidegada, mana qabuda Ieisu Keliso 'inega kave'aidega.
29[k] 'Eguma omi'a Ieisu Keliso maega otoatoa, 'inega omi'a wese Ebelamo
tubunavo 'idewana, ta Yaubada ena vona fofofola Ebelamo 'inaya ona 'ewea.

4 1 Egu vona diavona adi alamani ba'e 'idewani: 'Eguma taha toga
ena tuta gwama 'inaya tamana tuta naha'uya totuta 'inaya ena

---

[h] **3:18** Lom 4:14 [i] **3:21** Lom 8:2-4 [j] **3:23** Gal 4:3 [k] **3:29** Lom 4:13

’ebeluvine naha’ukamanei natuna ’inaya, ta ge tuta kuena ’abibodanaya
tamana yawaina nagumwala, e ’inega gwama~nana ge ana fata
’ebeluvine~nana na’itamakia, mana nawale ana tuta ge dalobei. E ’inega
tauna naba’eba’e ta natoatoa kavona tofewa kavovo ’idewana, 2 ta ana
to’itamakiavo namatayagedi ana laba lova tamana tuta~nana a’uya
na’ifoqe, e ’inega ’ebeluvine~nana taunega naluvinedi, mana ni’a veago.
3 [l] Lova tuta~nana Keliso nawale ge damai bwa’obwa’oya, ’inega ita’a
wese eda toa kavona gwama~nana ’idewani, ta tubudavo edi ilivu be
wese edi ’ebeiwa’odu ’idia kavetofewa. 4-5 [m] Ta wese Yaubada lova ena
nuenuega taha tuta a’uya Natu Otaqina navetunei bwa’obwa’o ’inaya.
Ta ba’e tuta~nana ’inaya Natuna vetunei mai vi’oi taha vavine ’inega,
ta vetomotau be luvine qabudi vetofewa ’idia. E vetunei mai ’idaya sabi
gubaufada, mana luvine qabudi iyoqonida. Ba’e yani~nana viaqia, mana
nuanuana qiduana na’awanatuneda.
6 [n] Vonahaqiaqi, omi’a Yaubada natunavo. Ba’e ’iuna ’inega Yaubada
Natuna Niboanina vetunei giwalimia, ’inega ba’itaga ami fata Yaubada
ona ’awa-Tamanea ona voneaya, “Tamagu ye, Tamagu!” 7 ’Inega
ba’itagana omi’a ge wese tubudavo edi luvine ’idia ona vetofewa, mana
omi’a Yaubada natunavo. ’Inega wese tola’ai ’inaya ’eno’eno nawale
naneimi ena vona fofofola ’idewani.

Faulo nuanua qiduana me Galetia weaqidi

8 Omi’a ge me Diu lova Yaubada ge oda alamania, ta ovetofewa emi
yaubada kavokavovo ’idia, ta taudi ge ’idewani Yaubada otaqa. 9 Ta
ba’itaga Yaubada aqiaqi ni’au oalamania — nage kana vona Yaubada
alahalamanimi — ’inega tola’ai weaqina nuanuami ona ’evivi niboana
kavokavovo dawalilidi ’idia, ta ina luvinemi? 10 [o] ’Inega o’odu’odu vaina
’aubena ’idia be, vaina wai’ena ’idia be, vaina ya’wala ’idia ta wese mali
tuta be mali tuta ’idia. 11 ’Inega yanuavita weaqimi, ta yanuaia nage egu
fewa qiduana omi’a weaqimi ’inega ge taha ana aqiaqi na’ifoqe.
12 Egwavo, nuanuagu qiduana omi’a ona toa ’idewani ya’a yatoatoa.
Lova ya’a omi’a ’idewani luvine taha ana to’abiboda, ta ba’e ’itaga ya’a
yavuyavuigu luvine nugwenugweidi ’idiega, ’inega yavenoqiemi egu ilivu
ona ’abibodei.
Lova egu lugaihi nugweta ’imia ge oda veilivu veifegu. 13 Ta ona nuaia,
lova yamaduwai ’imia, ta wai~nana ana ’iu mana yavevihiqa, ta tua
vihiqa~nana ’inega Ieisu Valena Aqiaqina yawiea ta yalugaihiea ’imia.
14 Vonahaqiaqi, vihiqa qiduana ’ewegu, ta ge oda veilivu veifegu ta wese
ge oda nogegu. Ta ’esi me emi qaiawa o’itamaki aqiaqiegu ta o’ebe’ewegu
kavona ya’a Yaubada ena tovale’ewa taha ’idewani, ta wese kavona Ieisu

---

[l] **4:3** Kol 2:20 [m] **4:4-5** Ion 1:14; Lom 1:3 [n] **4:6-7** Lom 8:15-17 [o] **4:10** Lom 14:5; Kol 2:16

Keliso tau otaqina damai. 15 Vonahaqiaqi, o'awaianegu ta qaiawa qiduana
kalobea tutadiavo 'idia. Omi'a veyolubega yani qabuna oviaqia 'iguya,
ta yahalamania omi'a ami fata wese matami oda 'egiounidi ta oda neigu
matagu adi ilafa weaqidi. Ta ba'itaga ma'inaya qaiawa~nana oa'uya?
16 Ana 'ita ovevoalanegu egu vonahaqiaqi 'imia weaqina, waisa?
17 Ta tove'ita taudi tovemeahaqila ivetafe'wa waiwai weaqimi nuanuadi
ona vaukamana edi ve'ita 'inaya. Ta ba'e yani~nana ge aqiaqina weaqimi,
mana nuanuadi taudimo ona 'abiboda aqiaqiedi, ta ge nuanuadi ya'a egu
ve'ita ona 'abibodei. 18 Lova ya'a omi'a maega katoatoa ta oawafelemi
egu ve'ita aqiaqina 'inaya, waisa? Ta ya'a egu nuanua qiduana omi'a
ve'ita~nana wese ona 'abiboda aqiaqiea 'eguma ya'a yatoa luluvai 'imiega.
19 Natugwavo, giwaligu visivisiqa tuta qabuna weaqimi emi vaukamana
weaqina. Vonahaqiaqi, visiqa~nana kavona taha vavine ma gamona ena
tuta lobea be nauweta. Lova tuta~nana yamaduwai 'imia ta onuagivila
ilivu nugwenugweina 'idiega ta omai Ieisu 'inaya, e 'inega agu lutonova
wese 'idewana, mana kavona yavenatunemi yani aqiaqina 'inaya. Ta
venatuna~nana 'abibodanaya kavona qaiawa qiduana yalutonovia,
'idewani wese ina taha taha adi lutonova edi venatuna 'abibodanaya.
Ta ba'itagana o'evivi ilivu nugwenugweina 'idia, 'inega wese yuvaqa
waiwaina 'iguya yalulutonovia weaqimi ana laba Keliso yawaina navuaqa
aqiaqi 'imia, e 'inega nuagu naveaqiaqi 'evivi. 20 Nuanuagu qiduana
'eguma ya'a omi'a maega ba'itaga kada toatoa, be 'inega oda nuagivila,
mana ge nuanuagu wese ena lugwaeyemi. Ta ba'itagana ge eda alamania
ma'oda ena viaqa 'aiqa 'imia, mana yatoa luluvai 'imiega.

Faulo ena vona sesebai vivine magilafudi Ega be Sela weaqidi

21 Vaina tomotau 'imiega nawale nuanuami Mosese ena luvineavo
ona 'abibodedi, mana onuaia vonigo ona vetunutunuqa 'idiega. Ana
'ita luvine~dina adi alamani ge oda alamania, waisa? 22 [p] Ta Buki
Nugwenugweina simana vonigo Ebelamo ma natunavo me'ome'olotodi
magilafudi itoatoa. Taha vi'oi ena tofewa kavovo adi wawa Ega 'idiega,
ta wese taha vi'oi vavine yavuyavuidi moqane aqiaqina adi wawa Sela
'idiega. 23 [q] Ta Ebelamo natuna ena tofewa Ega 'idiega ena vi'oi kavona
tomotau qabuda eda vi'oi 'idewana. Ta natuna ana wawa Aisake vi'oi
vavine yavuyavuidi Ebelamo moqane otaqina adi wawa Sela 'idiega. Ta
ba'e vi'oi~nana Yaubada ena vona fofofola vuaqina 'inega. 24 Ba'e yani
diavona kavona vona sesebai. Vivine magilafudina ive'ebe'ita Yaubada
ena vona fofofola magilafudi weaqidi, ta ana alamani ba'e: Ega vavine
yoqoyoqonidi, taudi kavona bwanaga Sainai edi di'we Aleibia 'inaya,
mana bwanaga~nana 'inaya lova me Diu Mosese ena luvine i'ewea, ta

---

[p] **4:22** Nug 16:15; 21:2 [q] **4:23** Lom 9:7-9

luvine~nana ana ’abiboda ’inega taudiega iyoqonidi. 25 Ta ba’itagana
me Ielusalema taudi wese kavona bwanaga~nana, mana Ielusalema
ana totoayavo taudi wese Mosese ena luvine i’abi’abibodea, ’inega taudi
wese yoqoyoqonidi kavona Ega. 26 [r] Ta Sela vavine yavuyavuidi kavona
Ielusalema mahalaya, mana mahala ana Ielusalema ’abaga yavuyavuina,
ta Sela taudi inada. 27 [s] Ta yani ba’e weaqina Buki Nugwenugweina
simana vonaya,

“O’a vavine gagaliu,
una qaiawa qiduana,
ta bonau qiduanega una kolua.
O’a venatuna ana visiqa ge taha
ana tufwa uda lutonovia.
Ta nawale natumwavo
ina ve’eala otaqa,
ta ’abiboda vivine qabudi natudiavo.”

28 [t] ’Inega egwavo, omi’a wese vona fofofola ana gogamayavo ’idewana
Aisake, mana inana gagalina, ta ’abibodanaya Yaubada ena vona fofofola
’inega Aisake ivenatunea. 29 [u] Ta vavine yoqoyoqonidi natudi Isimeli taina
Aisake vevoalanea. Ba’e wese taha ’ebe’ita weaqida, mana Isimeli ena vi’oi
kavona tomotau qabuda eda vi’oi ’idewani. Ta Isimeli taina vevoalanea,
mana tauna Yaubada ena vona fofofola ’inega vi’oi. Vonahaqiaqi,
ba’itagana wese ’idewani, mana ita’a kavi’oi Niboana Gwalagwalana
’inega, ta eda vetumaqana ’inega ni’a kavetunutunuqa Yaubada matanaya,
’inega luvine nugwenugweina vetunutunuqa Yaubada matanaya weaqina
ana to’abibodayavo ivevoalaneda. 30 Ta Buki Nugwenugweina gamonaya
simana vonaya, “Tofewa mevavinedi ma natudi ona ’wavinidi ina ’ifoqe!
Ta vavine yavuyavuidi natudi yani qabuna na’ewea tamana ’inega, mana
ge wese ana fata magilafudi ’ebeluvine~nana ina ’abiluvineyei.” 31 ’Inega
egwavo, ita’a ge Isimeli ’idewana, mana tauna tofewa yoqoyoqonidi
natudi. Ta ’esi ita’a kavona Aisake, mana ita’a vavine yavuyavuidi
natudiavo, ta Yaubada ni’a ’awahaqiaqieda eda vetumaqana ’inega.

Keliso ’inega yavuyavuida katoatoa

5 1 Vonahaqiaqi, Ieisu Keliso li’amida luvine adi vematamatayaga
’idiega, ’inega yavuyavuimi ona toatoa. ’Inega ona tovolo’i’ita, ta
ge wese ona ’evivi ’wafi ana da’a ana luvine ana ’abiboda ’inaya, mana
luvine~dina ina yoqonimi.

2 Ya’a Faulo egu vona ona noqola aqiaqiea! ’Eguma omi’a ’wafi ana
da’a ilivuna nawale oviaviaqia sabi vetunutunuqa Yaubada matanaya,

---

[r] **4:26** Ibe 12:22; Ve 21:2,10 [s] **4:27** Ais 54:1 [t] **4:28** Nug 15:4-5; Lom 9:7
[u] **4:29-30** Nug 21:9-10; Ion 8:35

e ’inega Ieisu Keliso ena iula ’imia oveyani kavokavovoyedi. 3 Wese
yavona aqiaqiemi, ’eguma ona awafelemi ’wafi ana da’a ’inaya,
’inega wese Mosese ena luvine qabudi ona matayagedi. 4 Ta ’eguma
nuanuami taumiega ona vetunutunuqa Yaubada matanaya luvine adi
vematamatayaga ’inega, e ’inega wese Ieisu ’inega taumiega oa’usi’iemi.
Ta wese Yaubada ena veyoluba ’inega taumiega ovetoa ’ifoqeyemi. 5 Ta
ita’a Ieisu ni’a kavetumaqanea Yaubada matanaya kana vetunutunuqa eda
vetumaqana ’inega, ta yani ba’e weaqina tuta qabuna kaba’eba’e Niboana
Gwalagwalana ena iula ’inega. 6 [v] Mana tuta~nana eda vetumaqana
kaha’uya Ieisu Keliso ’inaya, ’inega ’wafi da’ada’ana nage ge ana
da’amo ge yani qiduana Yaubada matanaya. Ta yani qiduana ba’e, eda
vetumaqana ’inega veyoluba vuaqina na’ifoqe ’idega.
7 Omi’a lova vetumaqana ana ’eda aqiaqina ’inaya ovihila waiwai.
Ta ba’e ’itaga togama awatayemi ’inega vonahaqiaqi ana ’eda ge ’inega
oda vivihila, ta ’esi otauya gei mali ’edega. 8 Ba’e awataya~nana gebu
Yaubada ’inega, mana lova tauna gabemi toa yavuyavuina ’inaya. 9 [w]
’Inega ona ’itamaki aqiaqiemi ve’ita luveifana ’inega, mana isiti goyona
’inega ana fata falawa qabuna nagivedidinia. 10 [x] Ta eda Kaiwabu nuagu
ni’a givesimatalia be vonigo ona ’evivi ’eda aqiaqina ’inaya, ta egu ve’ita
Ieisu Keliso weaqina wese ona ’abibodedi. Ta toawataya~nana venuana
magilafu miea ’imia tauna nawale vematasabu qiduana Yaubada ’inega
nalobea. 11 Egwavo, ’eguma ’wafi ana da’a nawale eda lulugaihiea ’inega
me Diu ge wese ida vevoalanegu. Ta vonahaqiaqi, ba’itagana Ieisu Keliso
ena ’aliga ’etoluai ’inaya yalulugaihiea, ta ba’e weaqina inualuveifa ta
ivevoalanegu. 12 Vonahaqiaqi, taudi ami toawataya~dina luaqiaqiedi
’eguma yani qabuna ina da’a yavulei ’idiega.
13 [y] Egwavo, Yaubada ni’a venua’ivinemi ’inega omi’a yavuyavuimi. Ta
ge ona nuanua be vonigo ami yavua~nana ’inega ’wafi ana ilivuyavo
’inaya ona awafelemi. Ta ’esi luaqiaqiemi veyoluba ’inega ma emiavo ona
veiuiula. 14 [z] Mana luvine qabudi ’idiega luvine ’aideganamo bwagilidi
vonaya, “Tomotau qabudi una veyolubedi ’idewani tau’u uveveyolubeu.”
15 Ta ’eguma ba’e luvine~nana ona nogea ta taumiega nuanimia ona
vevedavi, e ’inega nawale emi toa ona giveluveifa otaqia.

Yaubada Niboanina vuaqina ta ’wafi ilivuna vuaqina

16 ’Inega yavona aqiaqiemi, ami luaqiaqi be Niboana Gwalagwalana
navanugwetemi, be yaqisa ge ona awafelemi ’wafi ena nuanua ’idia. 17 [a]
Mana ’wafi ena nuanua luveifadi Niboana Gwalagwalana ivevoalanea,
ta wese ’idewana Niboana Gwalagwalana ’wafi ena nuanua luveifadi

---

[v] **5:6** 1Kol 7:19; Gal 6:15 [w] **5:9** 1Kol 5:6 [x] **5:10** Gal 1:7; 2Kol 11:15 [y] **5:13** 1Fit 2:16
[z] **5:14** Luvi 19:18; Lom 13:9 [a] **5:17** Lom 7:15-23

vevoalanedi. ’Inega yawaida ’inaya yani magilafudina ivevedavi ta
eda nuanuayavo ivevelihilihiedi, ’inega tola’ai nuanuada kana viaqia,
e yani diavona ge kada viaqidi. 18 Ta ’eguma Niboana Gwalagwalana
navanugwetemi ’inega Mosese ena luvine ’ayanaya ge oda toatoa.
19 [b] Ta ’wafi ena nuanuayavo ni’a kahalamanidi ’idewani velamo’eno
kavokavovo be, nuanua bwavubwavudi be, viaqa ’ebeiniyauyau be,
20 iwa’odu tokwalui ’idia be, lu’afo’a be, balavu be, fu’ela be, vevoalana
be, ve’ifi’ifi be, diavilavila be, vemanuguba be, vetoatoasi’i be,
21 nuagovaqa be, go’ila waiwaina ana numa ’oda’odaqa be, velamo’eno
kavokavovo go’ila waiwaina ana numa ’inega be ou kavokavovo ’inega,
ta wese vaina ilivu luveifadi ’idiega. Lova ba’e ilivu diavona weaqidi
yahawatayemi, ta wese ba’itagana yavonavona ’eviviemi: Ba’e ilivu
luveifa diavona adi toviaqayavo ge adi fata ina lugu Yaubada ena
’Ebeluvine gamonaya.
22 Ta ’esi ’eguma Niboana Gwalagwalana naluvineda ’inega vuaqina
aqiaqidi ina ’ifoqe ’idega ’idewani, veyoluba be, qaiawa be, nuadaumwala
be, bibitaqo be, veiuiula be, ilivu aqiaqina be, gwavubiga be, 23 ilivu
nuvana, ta wese Yaubada Niboanina ena waiwaiega ada fata taudega
kada ’etobodeda tuta~nana ’wafi ena nuanuayavo nuanuadi ina luvineda.
Ta ’eguma ba’e ilivu diavona Niboana Gwalagwalana ’inega kana
viaviaqidi ’inega ge taha luvine ana fata navekotuda. 24 [c] Ta tomeqabu
ni’a iluvetuba Ieisu maega ’wafi ena ilivu luveifana ’idewani nuagovaqa
be vemata’eala ni’a inogedi, ta ’etoluai ’inaya itutuve’ewedi kavonaya
Ieisu maega ida ’aliga. 25 Niboana Gwalagwalana yawaida vauvauna ni’a
neida, ’inega kana awafeleda ena vanugweta ’inaya. 26 [d] ’Inega ge tauda
ada wawa kana givaneyei, nage edavo kana ve’wafi siniqaiqaiedi, nage
tomotau edi kulufa kana ’ita govaqidi.

Kana veiuiula

6 1 [e] Egwavo, ’eguma taha toga ’imiega yani luveifana naviaqia, e
’inega omi’a Yaubada Niboanina ’imia toatoa iami~nana ona ’itea
ta bonami biganega ta wese emi viaqa aqiaqidi ’idiega ona givetunuqia.
Ta ona ’itamakimi, fole omi’a wese nawale sitonova ona lobea. 2 [f]
’Eguma ma emiavo vita taha taha ona lobedi ’inega taumiega ona
iulemi. Ta ’eguma ba’e ’idewani ona viaqia, e ’inega Keliso ena luvine
ni’a ovematamatayagea. 3 Ta ’eguma taha tomotau kavokavovo taunega
ana wawa nagivaneqea ta navonaya, “Ya’a agu wawa qiduana!” e ’inega
taunega u’avea. 4 ’Inega tomotau ’aidega ’aidega taumi emi viaqayavo
weaqidi ona nuanua aqiaqi nage aqiaqidi nage luveifadi. Ta ’eguma

---

[b] **5:19-21** 1Kol 6:9-10 [c] **5:24** Lom 6:6; Kol 3:5 [d] **5:26** Fil 2:3 [e] **6:1** Md 18:15
[f] **6:2** Lom 15:1

aqiaqina ’inega ona qaiawa emi viaqa weaqidi, ta ge ona giveleleqedi
mali tomotau edi viaqa maega. 5 [g] Mana tomotau ’aidega ’aidega ena
viaqayavo adi vita taunega na’avalea.
6 [h] Tomeqabu Yaubada ena vona ’inega iveve’itemi luaqiaqiemi be ona
iuledi emi kulufa aqiaqidi taha taha ’idiega.
7 [i] Gebu tau’u una u’aveu! Mana ge ana fata Yaubada una u’avei. Tomotau
toyani ina vaoqia, e nawale wese ina bolimania. 8 ’Eguma taha toga ena ilivu
luveifana vewanina navaoqia, e nawale vuaqina luveifana nalobea ta tauna
ena toa naluveifa otaqa. Ta ’eguma taha toga ena ilivu aqiaqidi ’idiega Niboana
Gwalagwalana nagiveqaiawea ta ilivu aqiaqidi vewanina navaoqidi, e ’inega
tauna nawale yawai vataya nalobea. 9 ’Inega ge wese ’wafimi navesiniqaiqai
Yaubada ena fewa weaqina ta wese ge ona lua’u, ta ’esi tuta qabuna fewa diavona
kana viaviaqidi, mana nawale bolimana ana tutaya vuaqa aqiaqina kana lobea.
10 ’Inega ’eguma ada fata tomotau iula kana neidi, e ’inega kana iuledi, ta wese
eda iula qidua va’inena Yaubada ana tovetumaqanayavo tuta qabuna kana neidi.

Faulo ena lukafoi ta wese ena vematamagilafu ’ebelu’ovoa

11 ’Wayavi ba’ena ona ’itedi matana qiduqiduadi ’idiega ya’a taugu
nimaguyega ya’wayavidi. 12 Vaina tomotau nuanuadi omi’a ’wafi ana da’a
ona ’ewea, mana nuanuadi me Diu ina ’awahaqiaqiedi, ta wese imwaniniva
me Diu ina vevoalanedi ’eguma ve’ita ’aideganamo Ieisu ena ’aliga weaqida
’etoluai ’inaya ina ’abibodea. 13 Ta ona nuaia, taudi da’a ana to’ewayavo
luaqiaqiedi be Mosese ena luvine ina ’abibodedi, ta ge ida matayagedi. Ta
nuanuadi ’wafimi ona luda’ea be yaqisa taudiega adi wawa ina givaneyea
ta ina vonaya, “Ima’a ema vona ’inega luda’a i’ewea ta ilugu ema qabu
gamonaya.” 14 Ta ya’a gebu ena vonavane yani ba’e weaqina, ta ’esi yani
’aideganamo weaqina nuanuagu ena vonavane, e ba’e eda Kaiwabu Keliso
ena ’aliga ’etoluai ’inaya weaqina. Mana Keliso ena ’aliga ’inega egu ilivu
luveifana qabudi ni’au luve’aligidi, ’inega yanogedi ge nuanuagu wese
ena viaqa ’eviviedi, ta ’esi kavonaya be eda ’aliga ilivu diavona ’idiega. 15 [j]
Vonahaqiaqi, nage ’wafimi ni’a ida’ei nage ge ida da’ei, e ba’e ge yani qiduana.
Ta ’esi yani qiduana ba’e, Yaubada ena viaqa ’inega ni’au give’evaunida.
16 Nuanuagu tomeqabu luvine ba’e ina ’abibodea nuadaumwala be wese
nuakolokolo Yaubada ’inega ina lobea. Taudi Yaubada ena qabu vauvaudi.
17 [k] Ba’itagana be tuta maimai ’idia ge nuanuagu taha toga wese
nagivevitegu ba’e yani diavona ’idiega, mana kima ba’e ’wafiguya
ya’ewedi Ieisu ana ’abiboda weaqina.
18 Egwavo, nuanuagu eda Kaiwabu Ieisu Keliso ena nuakolokolo
niboanimi ’idia na’eno vataya. Vonahaqiaqi, egu nuanua ’idewani.

---

[g] **6:5** Lom 14:12 [h] **6:6** 1Kol 9:11,14 [i] **6:7-8** Lom 8:13 [j] **6:15** Gal 5:6; 2Kol 5:17
[k] **6:17** 2Kol 4:10

Faulo ena leta me Efeso ’idia

Leta ana alamani weaqina

Faulo ena leta ba’e ’wayavia, mana nuanuana me Efeso ina alamani aqiaqiea vonigo nawale Yaubada ’iva’ava’ata qabudi mahalaya be wese bwa’obwa’oya naluve’aidegedi, ta Keliso tauna kuyavata qabuna adi ludebana. Ta wese Faulo nuanuana navematamagilafuyedi be ina veilivu aqiaqi ’idewani Yaubada lova tomotau venua’ivinedi ina toatoa, ta ba’e yani~nana na’ifoqe ’eguma ina ve’aidega Keliso maega. Nugweta Faulo ena simana ve’aidega weaqina ’inaya vonedi ma’oda Yaubada Tamada ena tomotauyavo venua’ivina ’aiqedi, ta wese ma’oda edi luveifayavo nuataqo ’aiqedi be wese ma’oda ’etoyavua ni’a iloba ’aiqei Natuna Ieisu Keliso ’inega. Ta wese ba’e leta~nana ’inega Faulo me Efeso ve’itedi Yaubada ena vona fofofola adi aqiaqi na’ifoqe Niboana Gwalagwalana ’inega. Ta wese vona sesebai ’inega nuanuana nave’itedi ’ekalesia Keliso maega ive’aidega, ’inega vonedi vonigo ’ekalesia kavona ’wafi taha, ta Keliso tauna toludebana. Ta wese ’ekalesia kavona vanue ta Keliso tauna ana ’oqola. Ta wese ’ekalesia kavona taha vavine ta moqanena Keliso. Ba’e yani diavona kana ’ita aqiaqiedi Keliso ena veyoluba be, ena guba be, ena nuataqo be, ena nuakolokolo, ta wese ena tunutunuqa ’idiega. Ta wese Faulo ve’iteda ma’oda ’inega ada avia Seitani kana vewaiwai va’inea.

Leta gamona

1:1-2 Vematamagilafu be lukaiwa
1:3–3:21 Keliso ta ena ’ekalesia
4:1–6:9 Toa vauvauna Keliso ’inega
6:10-20 Yaubada ena ’ebevedavi adi vefewa
6:21-24 Vona ’ebelu’ovoa ta venoqi

Lukaiwa

1 **1** [a] Leta ba’e ya’a Faulo ’iguyega omi’a Yaubada ena tomotauyavo ’abaga Efeso ’inaya otoatoa. Ya’a Yaubada ena nuanua ’inega

---

[a] **1:1** Via 18:19-21; 19:1

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

yavetovaletuyana ada To'etoyavua Ieisu weaqina.
2 Nuanuagu omi'a Yaubada Tamada be eda Kaiwabu Ieisu Keliso edi
nuakolokolo be wese edi nuadaumwala na'eno'eno 'imia.

'Etoyavua Keliso 'inega

3 [b] Egwavo, Yaubada kana awatuboya, tauna eda Kaiwabu Ieisu Keliso
Tamana. Tauna vona veyolubeda ta yani qabuna aqiaqina Niboanina
Gwalagwalana 'inega neida mahalega, mana ita'a Keliso maega. 4 [c] Lova
Yaubada maduvenua'ivineda Keliso 'inega, ta 'abiboda bwa'obwa'o be
yani qabuna 'iva'ava'aidi. 'Inega ita'a vonigo gwalagwalada ta gebu ada
'ebeve'ewamo 'iawanaya. 5 [d] Yaubada ena veyolubega maduvenua'ivineda
sabi 'awanatuneda Ieisu Keliso 'inega, mana lova 'inega ena nuanua
'idewani, ta ba'e yani~nana weaqina qaiawa gegoyo.
6 'Inega Yaubada kana awatuboya ena nuakolokolo qiduana weaqina,
ta ba'e nuakolokolo~nana nei kavovoda, mana ita'a Natu Otaqina
maega. 7-8 [e] Ta Natuna sulalinega gubaufeda eda luveifayavo 'idiega ta
nuataqoda, mana tauna ena nuakolokolo qidua va'inena neida, ge ana
fata be kana 'etolivei. Ta yani ba'e viaqia ena alamani qidua va'inena
'inega, mana ni'au alamani aqiaqiea toyani ada luaqiaqi. 9 [f] Ta Yaubada
ena nuanua 'wai'waivina lova 'inega ni'au lu'ifoqeyea 'idaya. Ena nuanua
aqiaqina ba'e 'idewani, ta yani qabuna Ieisu Keliso 'inega viaqia. 10 [g] Ta
ena nuanua~nana ana alamani ba'e 'idewani: Tuta~nana Yaubada ena
nuanua 'wai'waivina nalu'ovoia 'inega ena 'iva'ava'ata qabudi mahalaya
be bwa'obwa'oya Ieisu Keliso ena luvine waiwaina 'inega nava'auqidi
'aideganaya.
11 [h] Ita'a Ieisu Keliso maega ni'a kave'aidega mana kavetumaqanea. Ta
ba'e 'inega Yaubada 'awa'awa natuneda, mana lova maduvenua'ivineda
ena nuanua 'idewani. Ta ba'itaga ena nuanua ana 'ebelu'ovoa ni'a
'ifoqe, mana tauna ena nuanua nugwenugweina ge ana fata nanogei.
12 Ena nuanua ba'e mana ita'a kamadulu'ita vane Keliso 'inaya be
kavetumaqanea, 'inega luaqiaqieda be Yaubada Tamada simasimatala
otaqina kana awatuboya.
13 Ta wese omi'a Vale Aqiaqina ami 'etoyavua weaqina Keliso 'inega
ni'au onoqolia. Ta tuta~nana ovetumaqanea 'inega Yaubada Niboanina
Gwalagwalana neimi, tauna ami 'ebe'inana. 14 [i] Ba'e 'ebe'ina~nana 'inega
kana alamania ada ve'ia nawale mahalaya Yaubada 'inega kana 'ewea
lova ena vona fofofola 'idewana. Ta wese ba'e 'inega kana alamania ita'a
Yaubada ena tomotauyavo ni'au gubaufeda. 'Inega wese ba'e weaqina
Yaubada ena aqiaqi otaqa kana awatuboya.

---

[b] **1:3** Efe 2:6 [c] **1:4** Ion 15:16 [d] **1:5** Ion 1:12 [e] **1:7-8** Efe 2:7; Kol 1:14 [f] **1:9** Lom 16:25
[g] **1:10** Kol 1:16,20 [h] **1:11** Lom 8:28-29 [i] **1:14** 2Kol 1:22

Faulo ena noqi

15-16 Lova yanoqolia omi'a emi vetumaqana eda Kaiwabu Ieisu 'inaya
weaqina, ta wese emi veyoluba Yaubada ena tomotauyavo weaqidi.
Ta omo'e tuta~nana 'inega be ana laba ba'itagana ge wese eda lua'u
venoqi weaqimi. Ta egu venoqi~nana 'inaya tuta qabuna yalulukaiwa
weaqimi. **17** *j* Ta yavevenoqi Yaubada eda Kaiwabu Ieisu Keliso Tamana
simasimatalina 'inaya be Niboanina naneimi 'inega nuami nagiqa'uya,
be yaqisa tauna ona alamani aqiaqiea. **18** Ta wese yavevenoqi weaqimi be
nuami na'eqa'ui be yaqisa yani qabuna aqiaqidi Yaubada ni'a 'iva'ava'aia
weaqimi ona alamani aqiaqiea. Ta ge ona venuana magilafu yani
diavona weaqina, mana ena gaba 'imia 'inega ni'a 'awanatunemi. Ta wese
yavevenoqi ena veyoluba qiduana ona alamania, mana veyoluba~nana
vona fofofolea ena tomotauyavo 'idia. **19** *k* Ta wese yavevenoqi weaqimi be
yaqisa Yaubada ena waiwai otaqa ita'a ana tovetumaqanayavo weaqida
ona alamani aqiaqiea. Ba'e waiwai~nana 'inega Yaubada **20** *l* Keliso
'aligega giveya'itoto 'eviviea, ta mahalaya ena 'ebetoa neia 'ataqinaya.
21 *m* Ba'e 'inega Yaubada luvine be waiwai Keliso neia, be tauna Tamana
ena tovale'ewayavo be, Seitani ena tovale'ewayavo be, niboana qabudi
be, taudi adi wawa 'ena'ena'idi, ta wese yani qabuna vetoluvine va'inedi
ba'itagana ta wese tuta maimai 'idia. **22** *n* Vonahaqiaqi, Yaubada luvine be
waiwai Keliso neia, 'inega yani qabudi luviluvinedi, ta wese venua'ivinea
be tauna 'ekalesia ana toludebana. **23** *o* Ta 'ekalesia taudi Keliso du'unavo.
Ta 'ekalesia yawaina qabuna Keliso 'inega 'ewea, mana tauna yani qabuna
yawaidi adi Tonei.

Ieisu Keliso 'inega kayawaha 'evivi

2 **1** *p* Lova omi'a kavona 'ali'aligimi emi luveifayavo 'idiega, mana
Yaubada ge oda matayagea. **2** *q* Vonahaqiaqi, lova bwa'obwa'o ana
ilivu luveifana oviaviaqidi, mana omi'a taha toluvine omatayagea, ta
tauna bwa'obwa'o be mahala nuaninaya ana toluvine. Ta niboanina
fewafewa Yaubada ana tonoga giwalidia 'inega ge nuanuadi Yaubada ina
matayagei. **3** *r* Tomotau qabuda lova wese 'idewani taudi, ta tuta qabuna
'wafi ena ilivu luveifana ka'abi'abibodea. Ta taudega tola'ai eda nuanua e
'inega wese kaviaviaqidi. 'Inega luaqiaqieda be Yaubada ena diavilavila
kada lobea, mana ita'a luveluveifada 'idewani totoa bwa'obwa'o qabudi.
4-5 *s* 'Inega kavona taudega kada luve'aligida eda luveifayavo 'idiega.
Ta tuta~nana Yaubada Ieisu giveya'itoto 'eviviea e 'inega ita'a wese

---

j **1:17** Kol 1:9 k **1:19** Kol 1:11 l **1:20** Same 110:1; 2Kol 13:4; Kol 2:12 m **1:21** Kol 1:16; 2:10 n **1:22** Same 8:6 o **1:23** Efe 4:10; Lom 12:5; Kol 1:18 p **2:1-5** Kol 1:21; 2:13 q **2:2** Kol 3:7; Tai 3:3 r **2:3** Kol 3:6 s **2:4-5** Lom 6:11-13

giveyawaha ’evivieda ena nuakolokolo ’inega, ta wese ena veyoluba
qiduana ’inega. Omo’e ’inega ba’itagana ita’a Keliso maega, mana
Yaubada ena nuakolokolo qiduana ’inega ’etoyavuida. 6 [t] Vona aqiaqi,
lova niboanida ’ali’aligidi, ta ba’itagana mayawaidi, mana Yaubada
giveya’itoto ’evivieda Keliso maega. Ta ena viaqa ba’e ’inega ni’a vetoeda
mahalaya Natuna di’wenaya, mana ita’a Keliso Ieisu maega. 7 ’Inega tuta
maimai ’inaya ena nuakolokolo qidua va’inena nave’itayea tuta~nana
’etoyavua kana lobea Keliso Ieisu ’inega. 8 Mana ena nuakolokolo ’inega
ni’au ’etoyavuimi emi vetumaqana ’inega. Ta gebu taumiega emi viaqa
’idiega, ta ’esi Yaubada ena nei kavovo ’inega. 9 [u] ’Inega ge taha toga
taunega ana fata nagivaneyei navonaya, “Ya’a taugu egu viaqayavo
’idiega ’etoyavua ni’au yalobea.” 10 [v] Vonahaqiaqi, ba’itagana toa aqiaqi
otaqina tawa kalobea Yaubada ena viaqa ’inega, mana Keliso Ieisu ’inega
give’evaunida be ’iva’ava’aida fewa aqiaqidi sabi viaqidi, mana lova ena
nuanua madua’uya ’idewani.

Ieisu Keliso ’inega kaveqabu ’aidega

11 Ta ge ona nuafania vonigo lova omi’a ge me Diu emi vi’oi
’inega otoasi’i me Diu edi qabu ’idiega. Taudi nimadiega natudiavo
me’ome’olotodi ’wafidi iluluda’ea. Ba’e ilivu~nana ’inega taudiega
igivaneyedi, ta omi’a ivegilemi mana ’wafimi ge ana luda’amo. 12 [w] Ta
omo’e tuta diavona ’idia Keliso ’inega otoasi’i, be omi’a kavona wagawaga
’idewani, ’inega ge oda toa Yaubada ena tomotau vevenua’ivinidi edi
qabu gamonaya. Ta wese Yaubada ena luvine be wese ena vona fofofola
Buki Nugwenugweina gamonaya ’idiega otoa luluvai. ’Inega ge taha yani
weaqina oda lu’ita vane, ta wese emi toa bwa’obwa’o ba’e ’inaya Yaubada
ge oda alamania. 13 [x] Vona aqiaqi, lova Yaubada ’inega otoa luluvai, ta
ba’itagana Ieisu Keliso sulalinega ni’au miemi di’wenaya. 14 [y] Keliso tauna
eda ’ebenuadaumwala, ta ima’a me Diu ta omi’a ge me Diu ve’aidegeda.
Lova kavona taha ’ali vetoasi’ieda, ta ba’itagana Keliso taunega ’ali~nana
qeunia. 15 [z] Mosese ena luvine ’inega vebibina ta wese vona waiwaina
’eala i’eno’eno, ta Keliso ena ’aliga ’inega ba’e yani diavona luveawalidi,
ta ’esi nuanuana qabu magilafuda naluve’aidegeda tauna ’inega. Ta ba’e
’inega toadaumwala miea ’idaya. 16 [a] Ta wese eda veqabu ’aidega ’inega
Ieisu mieda Yaubada ’inaya be tauna maega kaveiaiana ’evivi. Ta ena
’aliga ’etoluaia ’inega eda vetoatoasi’i luveawalia. 17 [b] ’Inega Ieisu mai ta
tomeqabu itoa luluvai Yaubada ’inega lugaihidi toadaumwala weaqina,
ta wese tomeqabu Yaubada di’wenaya itoatoa ba’e toadaumwala~nana

---

[t] **2:6** Kol 2:12 [u] **2:9** 1Kol 1:29-31; 2Tim 1:9 [v] **2:10** Tai 2:14 [w] **2:12** Kol 1:21; Lom 9:4
[x] **2:13** Kol 1:20 [y] **2:14** 1Kol 12:13 [z] **2:15** Kol 2:14 [a] **2:16** Kol 1:20,22 [b] **2:17** Ais 57:19;
Sek 9:10

weaqina lugaihidi. 18 Ta Ieisu ena viaqa ’inega qabuda me Diu ta wese
ge me Diu ada fata kana veiaiana Tamada maega Niboanina ’aidegana
’inega.
19 [c] ’Inegana omi’a ge me Diu ba’itagana ge wagawagami, mana ni’a
oveiaiana Yaubada ena tomotauyavo maega, ta oveqabu ’aidega ena gade
’inaya. 20 [d] Ita’a Yaubada ena vanue, ta vanue~nana ana avutugu ena
tovaletuyanayavo be wese ena tovesimasimanayavo. Ta Ieisu Keliso tauna
vanue~nana ana ’oqola waiwaina. 21 [e] Ta ita’a tovetumaqana kavona
vanue ana yoanayavo, ta Keliso yoana diavona ’etubwetubwedi, ta ena
fewa ’inega Vanue Gwalagwalana yoqonia Kaiwabu weaqina. 22 [f] Ta
omi’a ge me Diu wese emi vetumaqana ’inega Ieisu tawa tubwemi kavona
vanue ’idewani, ta vanue~nana ’inaya Yaubada Niboanina ni’au ve’abaga
toatoa.

Faulo ena fewa taudi ge me Diu ’idia

3 1 [g] Ya’a Faulo egu lugaihi omi’a ge me Diu ’imia weaqina
ia’uluguyegu vanue ’ebeyoqona ’inaya yatoatoa.
2 [h] Ta yahalamani aqiaqiea valegu ni’a onoqolia ya’a Yaubada ena
nuakolokolo ’inega agu veyoveyoa ba’e neigu be ena viaqia ami iula
weaqina. 3 [i] Ta ni’au yavonemi leta ba’e ana ’ebeve’ale ’inaya ma’oda
’inega Yaubada taunega ena nuanua ’wai’waivina lu’ifoqeyea ’iguya. 4 Ta
’eguma ba’e leta~nana ona avo ’ovoia, e ’inega ana fata nuami na’eqa’uya
ya’a egu alamani Yaubada ena nuanua Keliso weaqina. 5 Lova lagata
nugwenugweidi Yaubada ena nuanua ’wai’waivina ge dasimana ’ifoqeyei
’idia. Ta ba’itagana Niboana Gwalagwalana ’inega give’ifoqeyea ena
tovesimasimanayavo be wese ena tovaletuyanayavo gwalagwaladi ’idia.
6 [j] Ta Yaubada ena nuanua ’wai’waivina ana alamani ba’e ’idewani: Vale
Aqiaqina ana vetumaqana ’inega omi’a ge me Diu ana fata be Yaubada
ena veyoluba naneimi ’idewani ima’a me Diu ni’a alobelobea. Lova ita’a
weawealida kavona qabu magilafuna, ta ba’itagana ni’au kaveqabu
’aidega. ’Inega Yaubada ena vona fofofola Ieisu Keliso ’inega ita’a qabuda
weaqida.
7 [k] Yaubada ena nuakolokoloyega be wese ena waiwaiega egu fewa
aqiaqi otaqina neigu, ’inega ena nuenuega Vale Aqiaqina yasimasimana
dadanea. 8 [l] Ta ona nuaia, ya’a ge daluaqiaqiegu be to’ekalesia qabudi
gamodiega Yaubada danuakolokoloyegu. Ta tua, ena nuanua ’idewani,
’inega ba’e fewa~nana neigu. E ’inega omi’a ge me Diu Vale Aqiaqina
yalulugaihiea ’imia be yaqisa Yaubada ena kaikaiwabu ge ena awalamo

---

[c] **2:19** Efe 3:6 [d] **2:20** 1Kol 3:11 [e] **2:21** 1Kol 3:16 [f] **2:22** 1Fit 2:5 [g] **3:1** Fil 1:7,13
[h] **3:2** Kol 1:25 [i] **3:3** Efe 1:9-10; Kol 1:26 [j] **3:6** Efe 2:13,16-19 [k] **3:7** Kol 1:25
[l] **3:8** 1Kol 15:9-10

ona ’ita lobea Keliso ’inega. 9 ’Inega Yaubada venua’ivinegu be ena
nuanua ’wai’waivina tuta ’ebeve’ale ’inega ena givesimatalia tomotau
koyadi ’idia, tauna yani qabudi adi Toviaqa. 10 Ta Yaubada nuanuana
ena ’ekalesia ’inega ena alamani qidua va’inena nave’itayea bwa’obwa’o
be mahala nuanina ana toluvineavo be wese ana tovewaiwaiavo ’idia.
11 Ba’e Yaubada ena nuanua tuta ’ebeve’ale ’unu ’inega, ta ba’itagana eda
Kaiwabu Ieisu Keliso ’inega ni’au give’ifoqeyea. 12 [m] Ta Keliso ’inega ada
fata me eda giwalifatu kana ’ifoqe Yaubada ’iawanaya. Ba’e yani~nana
ana fata mana Keliso kavetumaqanea. ’Inega ge kana venuana magilafu
eda ’ifoqe matanaya weaqina, ta ’esi me ena qaiawa na’atumieda. 13 ’Inega
yavevenoqiemi ge ona nuavita egu toa vitana weaqina, mana vita~nana
’inega yani aqiaqi otaqina ona lobea.

Faulo ena venoqi to’ekalesia weaqidi

14 Ta tuta~nana Yaubada ena alamani qiduana be wese ena nuanua
aqiaqi otaqina weaqina yanuanua, e ’inega yasobadi ta yavevenoqi
Tamagu ’iawanaya, 15 mana tauna ’inega gade qabudi mahalaya ta wese
bwa’obwa’oya itoatoa. 16 Ta yanoqinoqiea tauna ena waiwai qidua otaqina
ge ena awalamo Niboanina Gwalagwalana ’inega nagivewaiwaiemi
emi nuanua ’inaya, 17 [n] be yaqisa Keliso nave’abaga giwalimia emi
vetumaqanega. Ta wese yavevenoqi weaqimi Yaubada ena veyoluba ’imia
natabo, 18-19 ’inega omi’a be to’ekalesiayavo qabudi maega waiwai ona
’ewea Yaubada ’inega be yaqisa Keliso ena veyoluba ona alamani aqiaqiea
ana baba be, ena kue be, ena vane be wese ena webui. Vonahaqiaqi,
Keliso ena veyoluba ge taha toga ana fata ana ’etoliva dahalamania, ta
yavevenoqi weaqimi veyoluba~nana ona lutonovia, ’inega Yaubada ena
waiwai otaqa be ena ilivu aqiaqi otaqidi naluveagatuna’imi.
20 Vonahaqiaqi, Yaubada kana awatuboya! Mana ena waiwai ’eno’eno
’idaya, ta waiwai~nana ’inega ana fata yani qabuna naviaqidi weaqida.
’Eguma ita’a me eda venuana magilafu kavevenoqi ’inaya vaina yani
weaqidi, e ba’e yani diavona wese ana fata. 21 Ta wese yavevenoqi
Yaubada awatubo qiduana nalobea ita’a to’ekalesia qabuda ’idega, ta wese
Keliso Ieisu ena viaqayavo ’idaya ’idiega. Ta awatubo~nana na’eno vataya
lagata be lagata ’idia. Vonahaqiaqi, eda nuanua ’idewani.

Keliso ’inega kave’aidega

4 1 [o] Ya’a yoqoyoqonigu yatoatoa Vale Aqiaqina ana lugaihi weaqina.
Vona aqiaqi, Yaubada ana luaqiaqi be awatubo nalobea ’idega,
’inegana yavevenoqiemi emi ilivu ona ’itamaki aqiaqiedi, mana ami gaba
ge damai taha tomotau kavokavovo ’inega, ta ’esi Yaubada gabemi ta

---

[m] **3:12** Lom 5:2; Ibe 10:19-20 [n] **3:17** Ion 14:23; Kol 1:23; 2:7 [o] **4:1** Kol 1:10

venua'ivinemi ena tomotauyavo 'idewani. 'Inega ge taha toga nave'ewemi
emi ilivu weaqina, mana tuta qabuna emi ilivu tunutunuqina. **2** [p] Me
emi nuawebui ta me emi ilivu nuvana ona toatoa. Ta wese tomotau
ge ona nogedi tuta~nana luveifana iviaviaqia 'imia, ta 'esi veyolubega
ona bibitaqomi. **3** [q] Ta tuta qabuna Niboana Gwalagwalana 'inega
ona ve'aidega, ta toadaumwala 'inega taumiega ma emiavo ona
luvetuba. **4** Ita'a to'ekalesia ni'au kave'wafi 'aidega, ta qabuda Niboana
Gwalagwalana 'aidega~nana ka'ewea. 'Idewani wese yani 'aidegana
weaqina me eda vetumaqana kalulu'ita vane, ta ba'e yani~nana weaqina
Yaubada gabeda. **5** Ta eda Kaiwabu ana 'aidega otaqa, ta eda vetumaqana
'aigedana ta wese eda babitaiso 'aidegana. **6** [r] Ta wese Yaubada Tamada
ana 'aidega otaqa, be tauna ada Toluvine, ta ena fewa viaviaqidi 'idega, ta
wese ita'a tomotau qabuda Yaubada maega katoatoa Niboanina 'inega.
7 [s] Ita'a tovetumaqana qabuda Keliso waiwai neida fewa taha taha
weaqina, ta tauna ena nuanua 'inega wila'a taha taha vewila'ayea
to'ekalesia 'aidega 'aidega 'idaya. **8** [t] Ba'e weaqina Buki Nugwenugweina
vonaya,

"Tuta~nana vaneqa debanaya
'inega voalanavo yoqoyoqonidi
'ebe'ewedi tauyedi,
ta ena tomotauyavo
wila'a taha taha neidi."

9 [u] Ta Buki~nana ena vona "vaneqa debanaya" tola'ai ana alamani? E ana
alamani ba'e: Keliso nugweta webui mai bwa'obwa'o gamo otaqinaya.
10 Ta towebui~nana wese vane mahala deba otaqinaya, be yaqisa
tauna Yaubada ena 'iva'ava'ata qabudi naluvinedi di'we qabuna 'idia.
11 [v] Ta Keliso 'ekalesia ana tomotauyavo 'idiega venua'ivinidi be vaina
ivetovaletuyana, ta vaina ivetosimana, ta vaina Vale Aqiaqina iyawala
dadanea, ta vaina ivemesinale ta wese vaina ivetove'ita. **12** Ba'e tofewa
diavona Keliso veyoedi be Yaubada ena tomotauyavo ina 'iva'ava'aidi
ena fewa weaqina, be yaqisa Keliso 'wafina taudi 'ekalesia ina tabo
waiwai. **13** [w] Ta edi fewa ba'ena ge nalua'u ana laba to'ekalesia qabuda
vetumaqana 'aidegana 'inaya kana ve'aidega, ta wese edi fewa ge nalua'u
ana laba eda alamani nave'aidega Yaubada Natuna weaqina. Ba'e yani
magilafudi 'idiega kana tabo waiwai Keliso 'inaya, ta kana veilivu aqiaqi
kavona tauna ena ilivu 'idewani.
14 Ba'e 'inega ita'a eda ilivu ge wese gogama edi ilivu 'idewani. Mana
lova eda alamani dawalilina 'inaya ve'ita dumadumadi be dumadumadi
nidoeda, mana vaidi to'eu'au'ava edi ve'ita nua'ewa'ewana, ta gamonaya

---

[p] **4:2** Kol 3:12-13 [q] **4:3** Kol 3:14-15 [r] **4:6** 1Kol 12:6 [s] **4:7** Lom 12:3,6 [t] **4:8** Same 68:18
[u] **4:9** Ion 3:13 [v] **4:11** 1Kol 12:28 [w] **4:13** Kol 1:28

luveifana ’eno’eno. 15 [x] Ta ’esi luaqiaqieda be veyolubega vonahaqiaqi kana
veqaeyea, ’inega eda ilivu qabuna ina veaqiaqi Keliso ena ilivu ’idewani.
Ita’a ’ekalesia Keliso ’wafina, ta tauna ’wafi~nana debana. 16 Keliso ena
nuanua ’inega du’u qabudi walowaloqega iluvetuba aqiaqi. Ta ’eguma
du’u ’aidega ’aidega edi fewa iviaviaqi ta iveveiuiula, e ’inega ’wafi~nana
qabuna taunega veyolubega tabotabo.

Ilivu ’itu’ituwaina ta vauvauna

17 [y] ’Inega wese Kaiwabu ana wawega yavona aqiaqiemi, ilivu luveifadi
ona lua’udi, ta tomeqabu Yaubada ge ida vetumaqanea edi ilivuyavo
ge ona ’abibodedi, mana taudi edi nuanua kavokavovo ’idiega ge taha
vuaqa aqiaqina da’ifoqe. 18 Ta edi nuanua qabudi velovelovanidi, ta gebu
Yaubada yawaina ’idia da’eno’eno, mana edi vedeba ’i’wana ’inega ni’au
ivekwavakwava. 19 ’Inegana taudi ge ida alamania tola’ai aqiaqina nage
tola’ai luveifana, ta ’esi taudiega ive’ineiedi ilivu bwavubwavuna ’idia.
Ta tuta qabuna ilivu luveifadi nuadi ’ewea, ta nuanuadi ilivu diavona ina
luvetomanidi.
20 Ta ni’a yahalamania lova ve’ita o’ewea Keliso ena ilivu aqiaqina
weaqina, ’inega ge wese ilivu luveifadi ona viaqidi. 21 Omi’a yani qabuna
Ieisu weaqina ni’au onoqolia, ta wese oalamani aqiaqiea ge taha u’ava
’inaya da’eno’eno. 22 [z] ’Inega ilivu luveifana lova oviaqidi ona nogedi,
mana omo’e ilivu diavona igiveluveifa otaqimi ta taumiega ou’avemi. 23 [a]
Ta ’esi luaqiaqiemi be emi nuanuayavo ta wese giwalimi ina vevauvau
’evivi. 24 [b] Ta wese luaqiaqiemi be ona veilivu aqiaqi ta Yaubada ena
ilivu ona vetutumedi, mana tauna ena nuanua ’inega ni’a give’evaunimi,
ta omi’a ’iva’ava’aimi kavona tauna ’idewani. ’Inega ona vetunutunuqa
be ona vevunavunaqa ta wese tuta qabuna vonahaqiaqi ’awamiega
na’ifo’ifoqe.

Toa vauvauna ta aqiaqina

25 [c] ’Inega ’eu’au’ava ona nogei ta ’esi ma emiavo ona vonahaqiaqi
taumiega nuanimia, mana ita’a qabuda Keliso ’wafina du’unavo. 26 [d]
Ta ’eguma diami navilea ge ona awafelemi ilivu luveifana ’inaya, ta
’esi ami diavilavila ona givetunuqia, ta ’abiboda ona ’eno, 27 mana
diavilavila~nana ’inega Seitani ana fata navetoluvine ’imia. 28 Ta
tovanawalayavo ina lua’u vanawala! Ta ’esi fewa aqiaqidi nimadiega
ina viaqidi, ta fewa diavona adi ve’ia ’idiega tovelukwalukwa ina
iuledi. 29 [e] Ta ge wese sofamiega vona luveifadi ona ’inanedi, ta ’esi

---

[x] **4:15-16** Kol 1:18; 2:19 [y] **4:17** 1Fit 4:3; Lom 1:21 [z] **4:22** Lom 8:13; Kol 3:9
[a] **4:23** Lom 12:2 [b] **4:24** Nug 1:26; Kol 3:10 [c] **4:25** Kol 3:8-9; Sek 8:16 [d] **4:26** Same 4:4; Iem 1:19-20 [e] **4:29** Kol 4:6

vonahaqiaqi otaqina tomotau adi givewaiwai weaqina ona vonayedi,
be yaqisa emi vonayavo ina ve'ebeiula tovineneqa 'idia. 30 [f] Ta ge
Niboana Gwalagwalana ona givenuavitei emi ilivu 'inega, mana tauna
ami 'ebe'inana. Ta nawale taunana 'inega Yaubada na'etoyavuida tuta
'ebelu'ovoa 'inaya. 31 [g] 'Inega nualuveifa be, diavilavila be, gamohoqala
be, vetalafululu be, ve'ae'aetoga, ta wese ilivu luveifana qabudi ona
nogedi. 32 [h] Ta 'esi taumiega ma emiavo ona veyolubemi nuakolokoloyega,
ta tomotau 'ekalesia gamonaya edi luveifana ona nuataqodi, 'edewana
Yaubada emi luveifayavo Keliso 'inega ni'au nuataqodi.

Toa simasimatalina

5 1 [i] Yaubada ena veyolubega ni'a 'awanatuna aqiaqiemi, 'inega ena
ilivu ona vetutumea. 2 [j] Ta taumiega ona veyolubemi 'edewana
Keliso veyoluba 'aiqeda tuta~nana yawaina awafelea, ta taunega
vegubayea Yaubada 'inaya weaqida. Ba'e veguba~nana kavona egaga taha
meilana aqiaqi otaqina, ta Yaubada nuana 'onea.
3 'Inega ilivu luveifana 'idewani velamo'eno kavokavovo be,
vemanuguba ta wese yubai edi ilivu 'idewani ge ona viaqidi, mana ilivu
diavona ge taha wese Yaubada ena tomotauyavo daluaqiaqiedi. 4 Ta ge
wese ona tuyeqa nage ona vona kavokavovo, nage ona ve'awafaifaila,
mana vona diavona gebu daluaqiaqiemi. Ta 'esi emi vonega ona lukaiwa
Yaubada 'inaya. 5 [k] Yavona aqiaqiemi, tovelamo'eno kavokavovo be
taudi edi ilivu kavona yubai 'idewani ta wese tovemanuguba ge adi
fata ina lugu Keliso be Yaubada edi 'Ebeluvine 'inaya. (Vonahaqiaqi,
tovemanuguba ge taha tuta Yaubada dahawatuboi, ta 'esi yani qabuna
'inaya 'eno'eno 'idia iwaiwa'odu.)

Simatala weaqina

6 [l] Ta wese 'eguma taha toga ba'e ilivu diavona weaqidi nau'avemi
navonemia, "Ami fata ona viaqidi." e 'inega vona diavona ge ona
vetumaqanedi, mana nawale ilivu diavona adi toviaqayavo Yaubada ana
diavilavila ina lobea. 7 'Inegana tou'ava diavona edi viaqayavo ge wese
ona viaqidi. 8 [m] Omi'a lova velovelovana 'inaya otoatoa, ta ba'itagana
ni'au ovaukamana Yaubada ena simatala 'inaya, e 'inega emi ilivu
'idiega tomotau ona ve'itayedi simatala 'inaya otoatoa. 9 Mana ilivu
aqiaqidi be tunutunuqidi ta wese vonahaqiaqi i'ifo'ifoqe simatala~nana
'inega. 10 Ta wese ona sali aqiaqi be yaqisa eda Kaiwabu ena nuanua
ona alamani aqiaqiea, ta wese ona viaqia. 11 Velovelovana ana viaqa

---

[f] **4:30** Ais 63:10; 1Te 5:19; Efe 1:13-14 [g] **4:31** Kol 3:8 [h] **4:32** Md 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13 [i] **5:1** Md 5:48 [j] **5:2** Ibe 10:10; 'Ifo 29:18 [k] **5:5** 1Kol 6:9-10; Kol 3:5
[l] **5:6** Kol 2:4,8; Lom 1:18 [m] **5:8** Efe 2:13; Kol 1:13; 1Fit 2:9; Ion 12:36

kavokavovo ge taha wese ’idiega ona viaqidi, ta ’esi ona simana ’ifoqeyedi
’atamanaya. 12 Tomeqabu Yaubada ge ida vetumaqanea ba’e ilivu diavona
’ebeiniyauyau iviaviaqidi. Ta ita’a tovetumaqana ’eguma ilivu diavona
kana veqaeyedi ada lutonova ge aqiaqina, ta ’esi kana iniyauyau. 13 [n] Ta
’eguma simatala~nana ilivu diavona guguvesimatalidi, e ’inega ada fata
edi luveifana kana alamani aqiaqiedi, 14 [o] mana ’eguma simatala~nana
ilivu luveifana naguvesimatalia, ’inega luveifa~nana ge ana fata
naoukwaiva, ta ’esi simatala~nana ’inega kana ’ita aqiaqiea. Ba’e ’iuna
’inega Buki Nugwenugweina vonaya,

“O’a to’eno motaiva u’enovila!
’Aligega uya’itoto,
ta Keliso naguvesimataliu.”

15 [p] ’Inega emi ilivu ona ’itamaki aqiaqiedi, ta taudi ge edi nua’eqa’umo
edi ilivu ge ona ’abibodedi, ta ’esi taudi tonua’eqa’u aqiaqi ona ’abibodedi.
16 Ta ’eguma tuta aqiaqina ona lu’awaiea viaqa aqiaqina weaqina, e ’inega
yani~nana ona viaqia, mana ba’itagana tuta luveifana ’inaya katoatoa.
17 ’Inega gebu ona vekwavakwava, ta ’esi eda Kaiwabu ena nuanua
weaqimi ona alamani aqiaqiea.
18 [q] Ta go’ila waiwaina ge ona numa ’oda’odaqa, mana bena’e yani
’ebeveilaqe, ta ’esi ona awafelemi Niboana Gwalagwalana ’inaya ta tauna
naluveagatuna’imi be wese na’abiluvinemi. 19 [r] ’Inega ma emiavo ona
’evosi Buki Same ’inega be, Buki ’Evosi ’inega ta wese ’evosi vauvaudi
tafwalolo weaqina ’idiega, ta ma emi qaiawa giwalimiega ona ’evosi eda
Kaiwabu ’inaya. 20 [s] Ta tuta qabuna Yaubada Tamada ’inaya ona lukaiwa
yani qabuna weaqidi eda Kaiwabu Ieisu Keliso ana wawega.

Vaqivaqidi adi luvine

21 [t] Ta omi’a vaqivaqimi ona veawahawafelayemi ma moqanemiavo
nuanimia, ta ba’e ’inega emi ’amayaba ona ve’itayea eda Kaiwabu ’inaya.
22 [u] Omi’a vivine vaqivaqimi ona awafelemi moqanemiavo ’idia kavona
emi awafela Keliso ’inaya ’idewani 23 [v] mana ’oloto tauna moqanena
debadi, ’idewani Keliso tauna ’ekalesia debana, ta ’ekalesia tauna
Keliso ’wafina, ta Keliso tauna ’ekalesia ana To’etoyavua. 24 Ta ita’a
to’ekalesiayavo kahawafeleda Keliso ’inaya, e ’inega wese ’edewanina
vivine ina awafeledi moqanediavo ’idia.
25 [w] Ta omi’a vaqivaqimi me’olotomi moqanemiavo ona veyolubedi,
’edewana Keliso ena ’ekalesia veyoluba aqiaqiea, ta weaqina awafela
’aliga ’inaya. 26 [x] Tauna ’ekalesia~nana givegwalea be givevunavunaqia

---

[n] **5:13** Ion 3:20-21 [o] **5:14** Ais 26:19; Lom 13:11 [p] **5:15-16** Kol 4:5 [q] **5:18** Lk 21:34
[r] **5:19** Kol 3:16 [s] **5:20** Kol 3:17 [t] **5:21** 1Fit 5:5 [u] **5:22** Kol 3:18; 1Fit 3:1
[v] **5:23** 1Kol 11:3; Efe 1:22; 4:15 [w] **5:25** Kol 3:19; 1Fit 3:7 [x] **5:26** Tai 3:5

babitaiso be wese Yaubada ena vona ’idiega. 27[y] Ba’e yani~nana Keliso
viaqia, mana nuanuana ena qabuyavo to’ekalesia nawale na’iteda ge
bwavubwavuda ta ge wese yani luveifana ’idaya, ta ’esi vunavunaqida
be gwalagwalada, ta wese ge taha ada ’ebeve’ewamo. 28 Ta wese
’idewana ita’a me’olotoda luaqiaqieda be moqanedavo kana veyolubedi
’edewana tauda ’wafida kaveyolubea. Mana ’eguma taha ’oloto moqanena
veveyolubedi, e ’inega wese taunega veveyolubea. 29 Mana ge taha
toga taunega ’wafina davevoalanea, ta ’esi tuta qabuna ’ita’itamakia ta
veve’ainia ana iula weaqina. Ta wese ’edewana Keliso ita’a to’ekalesiayavo
tuta qabuna ’ita’itamakida, 30 mana ita’a tauna ’wafina du’unavo. 31[z] “Ba’e
’iuna ’inega ’oloto tamana be inana nanogedi, ta ’esi moqanena maega
ina luvetuba, ’inega magilafudi ina ve’wafi ’aidega.” 32[a] Egu vona ba’e
kavona vona sesebai ’wai’waivina, ta vona~nana ana alamani Keliso be
wese ita’a to’ekalesiayavo weaqida yavonavona. 33 ’Inega wese yavona
’eviviemi, omi’a ’oloto moqanemiavo ona veyolubedi ’idewani taumiega
oveveyolubemi, ta omi’a vivine moqanemiavo ona ’amayabedi.

Ina be tama ta wese gogama adi luvine

6 1[b] Omi’a gogama, inamiavo ta tamamiavo ona matayagedi, mana
Kaiwabu ena nuanua ’idewani. Ba’e ilivu~nana luaqiaqiemi be ona
viaqia. 2[c] Buki Nugwenugweina simana vonaya, “Tamau ta inau una
’amayabedi.” Ba’e luvine vefaibina Yaubada ena luvineavo teni ’idiega.
Ta luvine~nana gamonaya vona fofofola taha ’eno’eno ana tomatayaga
weaqidi. 3 Ta vona fofofola~nana ana noqola ba’e ’idewani: ’Eguma
tamau be inau una ’amayabedi, “’inega me eu qaiawa tuta kuena una toa
bwa’obwa’oya.”
4[d] Ta wese omi’a tama yavonevonemi, emi ilivu ’inega natumiavo
ge ona vediavileviledi. Ta ’esi edi ve’ena’i nuaninaya eda Kaiwabu ena
luvineavo ta ena nuanuayavo ona ve’itedi.

Kaiwabu ta tofewa kavovo adi luvine

5[e] Omi’a tofewa kavovo emi kaiwabuyavo bwa’obwa’oya ona
’amayabedi, ta me emi gwavubiga edi nuanua ona viaqia, kavona
Keliso weaqina oda fewafewa. 6 Tuta qabuna ona vetafe’wa waiwai emi
kaiwabuyavo weaqidi. Ge taha tola’ai ’eguma ivevekovemi, nage ge ida
vevekovemi, ta tua tuta qabuna me emi gwavubiga ona vetafe’wa ’idia,
mana ba’e Yaubada ena nuanua. 7 Ta wese me emi qaiawa aqiaqi ona fewa
’idia, kavonaya Keliso weaqina oda fewafewa ta ge tomotau weaqidi. 8[f]

---

[y] **5:27** 2Kol 11:2; Kol 1:22 [z] **5:31** Nug 2:24; Md 19:5 [a] **5:32** Ve 19:7 [b] **6:1** Kol 3:20
[c] **6:2-3** Luve 5:16 [d] **6:4** Kol 3:21; Same 78:4; Vos 22:6 [e] **6:5** Kol 3:22-23; Tai 2:9-10;
1Fit 2:18 [f] **6:8** 2Kol 5:10; Kol 3:24-25

Ona nuave'avinia nawale eda Kaiwabu 'inega tomotau 'aidega 'aidega,
taudi tofewa kavovo ta wese taudi yavuyavuidi adi ve'ia ina 'ewea edi
fewa aqiaqidi 'idiega.
9 *g* Ta omi'a kaiwabuyavo emi tofewa kavovo ona veilivu aqiaqiedi,
ta gebu ona awavedidigedi. Ta ge ona nuafania vonigo omi'a be wese
emi tofewayavo qabumi emi Kaiwabu mahalaya toatoa, ta tauna
tomotau qabuda luvine 'aideganega luluvineda.

Yaubada ena kulufa 'ebevedavi weaqina

10 Egwavo, egu ve'ita ana 'ebelu'ovoa ba'e: Eda Kaiwabu ena
waiwai qiduana 'inega ona vewaiwai. 11 *h* Ta Yaubada ena kulufa
'ebevedavi qabudi ona veaqedi be yaqisa tuta qabuna ami fata ona
tovolo'i'ita Seitani ena u'avayavo 'idiega. 12 *i* Mana eda vedavi gebu
tomotau otaqa maega, ta 'esi toluvine luveifadi be, tovewaiwai be,
yani qabudi bwa'obwa'o velovelovaninaya itoatoa maega, ta wese
bwa'obwa'o be mahala nuaninaya ana niboanayavo luveifadi maega
kavevedavi. 13 Ba'e 'iuna 'inega Yaubada ena 'ebevedavi qabuna
ona veaqedi be yaqisa tuta luveifana 'inaya Seitani ge ana fata
navunuqimi, ta vedavi~nana 'abibodanaya nawale me emi waiwai
ona tovolo'i'ita.
14 *j* 'Inega ona 'iva'ava'aimi ta vonahaqiaqi 'inega ona vegadi'wana,
ta lumalumami ona 'aubodebodedi ilivu tunutunuqina 'inega. 15 *k*
Ta ami 'aqeyafayafa Vale Aqiaqina daumwalina ona veaqea, be
yaqisa me emi 'iva'ava'ata ona tovolo Vale~nana ana yawala dadana
weaqina. 16 Ta wese emi vetumaqana ona ve'etonugwetea tauna
emi 'ebevebaba be yaqisa Seitani ena gita so'uso'udi nalutuhuyedi
ta na'ebaidi 'inega ge ana fata ina 'idawemi. 17 *l* Ta 'etoyavua 'inega
debami ona 'aubwaea, ta wese Niboana Gwalagwalana ena kefata
ona 'ewea, e bena'e Yaubada ena vona. 18 *m* Tuta qabuna Niboana
Gwalagwalana ena iula 'inega ona venoqi ba'e yani diavona weaqidi.
Ta ge matami nadune, ta 'esi taumi ma emiavo ona 'itamakimi.
Ta me emi bibitaqo ge ona lua'u venoqi tovetumaqana qabudi
weaqidi. 19 *n* Ta wese ya'a weaqigu ona venoqi, be yaqisa me egu
giwalifatu Vale Aqiaqina ana alamani 'wai'waivina agu fata ena
vona 'ifoqeyea. 20 *o* Ba'e Vale~nana weaqina vanue 'ebeyoqona 'inaya
ia'uluguyegu. 'Inega ona venoqi Yaubada 'inaya, be yaqisa ge ena
mwaniniva tuta~nana Vale~nana ena simana 'ifoqeyea, mana ba'e
agu veyoveyoa.

---

[g] **6:9** Kol 4:1; Lom 2:11 [h] **6:11** Lom 13:12; 2Kol 10:4 [i] **6:12** 1Fit 5:8-9 [j] **6:14** Ais 11:5; 59:17; 1Te 5:8 [k] **6:15** Lom 10:15 [l] **6:17** Ibe 4:12 [m] **6:18** Lk 18:1; Kol 4:2; 1Te 5:17 [n] **6:19** Kol 4:3-4; 2Te 3:1 [o] **6:20** 2Kol 5:20; Fim 9

Faulo ena lukafoi

21 [p] Ta Tikiosi yavevetunea ’imia, be yaqisa yani qabuna ona alamania
ya’a egu toa weaqina ta wese tola’ai yaviaviaqia. Tauna ia otaqigu, ta
wese eda Kaiwabu ena tofewa gwavubiga ’avana. **22** Ta egu vetune ’iuna
mana nuanuagu ona alamani aqiaqiea ma’oda atoatoa ’aiqa, ta wese
Tikiosi ena vona iula ’inega nagivewaiwaiemi.
23 Egwavo, egu nuanua Yaubada Tamada be wese eda Kaiwabu
Ieisu Keliso edi nuadaumwala be veyoluba vetumaqana maega omi’a
to’ekalesia ’imia. **24** Ta wese nuanuagu Yaubada ena nuakolokolo nawebui
omi’a tomeqabu eda Kaiwabu Ieisu Keliso tuta qabuna oveveyolubea
’imia, ta veyoluba~nana gebu ena awalamo.

---

[p] **6:21** Via 20:4; Kol 4:7-8; 2Tim 4:12

Faulo ena leta me Filifai ’idia

Leta ana alamani weaqina

Leta ba’ena Faulo ’wayavia me Filifai ’idia taudi Ieisu ana tovetumaqanayavo Loma ena ’ebeluvine di’we taha ana wawa Masidonia ’inaya itoatoa. Lova ena luvivila ’inaya ’ekalesia ’wadia ba’e ’abaga~nana ’inaya (Viaqa da’a 16). Ta ’wayavi ba’ena ana tuta ’inaya Faulo nawale vanue ’ebeyoqona gamonaya toatoa. Ta tua me ena qaiawa toatoa, ’inega nuanuana nalukaiwa ’idia mana lova tuta~nana toa vitana lobea iula ivetunei ’inaya. Ta wese vale noqolia vonigo vaina ve’ita ge aqiaqina ni’a ’ifoqe ’ekalesia nuanidia ta vaidi ivonaya be Mosese ena luvine nugwenugweidi ina matayagedi fole ge adi fata be ’etoyavua ina lobei. Omo’e ’iuna ’inega Faulo ena leta ba’e vetunea ’idia, be yaqisa edi vetumaqana Ieisu Keliso ’inaya nagivewaiwaiea be ’inega mali ve’itayavo ’idiega ge ina be’u. Ta wese Faulo ena qaiawa be ena lukaiwa me Filifai weaqidi ba’e leta~nana ’inega simanea, mana lova taudi maega iveiuiula Vale Aqiaqina ana fewa weaqina.

Leta gamona

1:1-11 Lukaiwa be venoqi
1:12-26 Faulo ena toa be ana lutonova weaqina
1:27–2:18 Tovetumaqana edi toa Keliso maega
2:19-30 Faulo ena nuanua Timoti be Efafoditasi weaqidi
3:1–4:9 ’Itamaki aqiaqi voaladiavo be ’ebeveilaqe ’idiega
4:10-20 Faulo ena qaiawa enavo me Filifai weaqidi
4:21-23 Vona ’ebelu’ovoa

Faulo ena vekaiwa me Filifai ’idia

1 1[a] Leta ba’e ya’a Faulo ta Timoti ’imega, ima’a To’etoyavua Ieisu Keliso ena tofewa. Ta leta ba’ena a’wayavia waiwai omi’a me Filifai Yaubada ena tomotauyavo ’imia, ta wese ’ekalesia ana toludebanayavo be emi dikoniavo ’idia.

---

[a] **1:1** Via 16:12-40

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

2 Egu nuanua Tamada Yaubada be eda Kaiwabu Ieisu Keliso edi
veyoluba be wese nuadaumwala ina neimi.

Faulo ena venoqi

3 Tuta~nana yanuaimi ’inega yalulukaiwa egu Yaubada ’inaya. 4 Ta egu
venoqi diavona tuta qabuna me egu qaiawa giwaliguya, 5 mana omi’a
emi vetumaqana ’unu ’inega, be ana laba ba’e ’itagana ovetoiula aqiaqi
’iguya Vale Aqiaqina ana veyawala weaqina. 6 [b] Yaubada fewa aqiaqidi
ni’a ve’aledi ’imiega, ta yahalamani aqiaqiea wese ’idewani naviaqa
’aiqa ana laba Ieisu Keliso ena ’aubena qiduana ’inaya na’evivi namai. Ta
’aubena~nana ’inaya fewa diavona nalu’ovoidi.
7 Vonahaqiaqi, luaqiaqiegu be ena qaiawa weaqimi, mana omi’a nuagu
o’ewea. Omi’a qabumi oiuiulegu Yaubada ena fewa weaqina, mana ya’a
vanue ’ebeyoqona ’inaya yatoatoa. Ta wese lova oiulegu tuta~nana
yavuyavuigu yatoatoa ta Ieisu Valena yalulugaihiea tomotau ’idia. Ta
wese omo’e tuta~nana ’inaya vaidi tomotau Vale~nana ivegeqea ta ya’a
yavata’ita’iea, e ’inega ge oda nogegu, ta ’esi iula yalobea ’imiega. E ba’e
weaqina Yaubada ena veyoluba qiduana qabuda ’idaya. 8 Yaubada ni’a
alamani aqiaqiea nuanuagu ena ’itemi, mana qabumi yaveveyolubemi
’idewani Keliso ena veyoluba ’imia.
9 Ta yavevenoqi emi veyoluba taumiega nuanimia naveve’ena’i, ’inega
emi alamani be emi nua’eqa’u wese naveve’ena’i. 10 [c] Mana nuanuagu ona
alamani aqiaqiea ma’oda ona venua’ivina ’aiqa yani taha taha weaqidi,
be yaqisa ona veilivu aqiaqi ilivu vunavunaqidi ’idiega, e ’inega gebu ami
’ebeve’ewamo ana laba Keliso na’evivi namai. 11 Ta nuanuagu Ieisu Keliso
’inega ilivu tunutunuqina vuaqina naluveagatuna’imi, ’inega weaqimi
tomotau Yaubada ina awatuboya be ina ’awahaqiaqiea.

Faulo ena qaiawa Keliso Valena weaqina

12 Egwavo, nuanuagu be ona alamani aqiaqiea vonigo vita diavona
ni’a yalobedi ive’ebeiula Vale Aqiaqina ana veyawala dadana tomotau
’idia weaqina. 13 [d] Mana toluvine qiduana Sisa ena ’abaga kaikaiwabuna
’inaya ’abaga~nana ana to’itamakiavo ta wese tomotau qabudi ba’idia
Loma itoatoa ni’a inoqolia vonigo Keliso weaqina ia’uluguyegu vanue
’ebeyoqona gamonaya. 14 Ta agu yoqona ba’e ’inega Kaiwabu ana
tovetumaqana qabudi ivewaiwai ta me edi giwalifatu Yaubada ena vona
ilulugaihiea.
15 Vaidi tomotau ive’ifi’ifiegu ’inega Ieisu Valena ilulugaihiea, ta vaina
wese edi nuanua aqiaqinega Vale~nana ilulugaihiea. 16 Ta tolugaihi aqiaqi
taudi ilulugaihi mana iveveyolubegu, ta wese ni’au ialamania eda Kaiwabu

---

[b] **1:6** 1Kol 1:8 [c] **1:10** 1Te 5:23 [d] **1:13** Via 28:30

miegu ba'idia Vale Aqiaqina ana vata'ita'i weaqina. 17 Ta taudi tove'ifi'ifi
ge taha 'iuna aqiaqina 'inega ida lulugaihi, ta 'esi nuanuadi adi wawa ina
givaneyea be egu toa ba'idia vanue 'ebeyoqona 'inaya ina givevitea.
18 Ta ge taha tola'ai 'eguma ve'ifi'ifiega nage veyolubega Keliso Valena
ilulugaihiea, mana Ieisu Keliso weaqina ilulugaihiea. E ba'e weaqina tuta
qabuna yaqaiqaiawa. 19 [e] Mana yahalamania emi venoqi be Ieisu Keliso
Niboanina ena iula 'idiega nawale vita ba'e 'inega 'etoyavua ena lobea.

Faulo ena toa 'iuna weaqina

20 Egu nuanua waiwaina be ge taha yani 'ebeiniyauyau ena viaqi, ta 'esi
nuanuagu tuta qabuna me egu giwalifatu ena tovolo'i'ita Keliso weaqina
kavona lova 'idewani. Ta wese nuanuagu egu viaqayavo 'idiega Keliso
awatubo nalobea 'eguma mayawaigu, nage ena 'aliga. 21 [f] Vonahaqiaqi,
'eguma bwa'obwa'oya mayawaigu yatoatoa, e 'inega Keliso weaqina
yatoatoa, mana tauna yawaigu 'iuna. Ta ge taha luveifana 'eguma eda
'aliga, mana yani aqiaqi otaqina ena lobea. 22 Ta 'eguma bwa'obwa'oya
yatoatoa ta yafewafewa Keliso weaqina 'inega vuaqa aqiaqidi 'iguyega
i'ifo'ifoqe mai. 'Inega ge eda alamania tola'ai luaqiaqiegu. 23 [g] 'Inega yani
magilafudina weaqidi yanuanua waiwai. Nuanuagu be bwa'obwa'o ba'e
ena nogea ta Keliso maega ana toa, mana toa aqiaqi otaqina. 24 Ta wese
luaqiaqiea 'eguma weaqimi mayawaigu bwa'obwa'oya eda toatoa sabi
iulami. 25 'Inega yahalamani aqiaqiea omi'a ya'a maega kana toatoa be
yaqisa ena iulemi be ona qaiawa emi vetumaqana Keliso 'inaya weaqina.
26 'Inega tuta~nana ena 'evivi mai 'imia e ona qaiawa qidua va'inena Ieisu
Keliso ena viaqa 'iguya weaqina.

Ona toa 'idewani mahala ana qabuyavo edi toa

27 [h] Ta yani qiduana ba'e, luaqiaqiemi be ona 'itamaki aqiaqiemi be
yaqisa emi ilivu 'idiega tomotau Keliso Valena ina 'awahaqiaqiei. Ta
'eguma nawale ena vayausimi nage vale~mimo ena noqolia, 'inega ena
alamania omi'a otovolo'i'ita emi nuanua 'aideganega ta ovevetafe'wa Vale
Aqiaqina weaqina. 28 Ta gebu wese Keliso ana aviayavo ona mwaninivedi,
ta 'esi me emi giwalifatu ona toatoa. Yani ba'e 'inega ina alamania
taudi nawale ina veilaqe vataya. Ta 'esi omi'a ami 'etoyavua ona lobea
Yaubada 'inega, 29 [i] mana ni'au awafelemi vetumaqana Keliso 'inaya, ta
wese awafelemi be visiqa ona lutonovia Keliso weaqina. 30 Lova egu toa
vitana ta wese egu visiqa Keliso weaqina o'itea, ta ba'itagana nawale
onoqonoqolia 'idewani yatoatoa. Ta ba'itagana omi'a wese vita be visiqa
'idewana olobaloba 'aiqea Keliso weaqina.

---

[e] **1:19** 2Kol 1:11 [f] **1:21** Gal 2:20 [g] **1:23** 2Kol 5:8 [h] **1:27** Efe 4:1; 1Te 2:12
[i] **1:29** Via 16:19-40

Ve'aidega ona lobea nuawebui 'inega

2 1 Omi'a Keliso maega ni'a ove'aidega ta ba'e 'inega ni'a ovewaiwai. Ta wese
Keliso ena veyoluba qiduana weaqimi 'inega ni'a givenuahaqiaqiemi. Ta
Niboana Gwalagwalana maega ni'a oveiaiana, ta wese nuakolokolo be veyoluba
nuanimia ni'a 'eno'eno. 2 Vonahaqiaqi, ba'e yani diavona ni'a i'ifoqe 'imia, e
'inega nuami 'aideganega be taumi emi veyolubega be wese emi fewa luvetuba
'inega ona giveqaiawa otaqigu. 3[j] 'Inega ge ona nuanua taumi weaqimi ta wese
ge ona nuavane. Ta 'esi luaqiaqiemi be ma emiavo ona giwebuiemi ta mali
tomotau weaqidi ona nuanua. 4[k] Ta ge taumimo emi toa aqiaqi weaqina ona
nuanua. Ta 'esi mali tomotau edi toa weaqina wese ona nuanua ta ona iuledi.

Ieisu ena nuawebui

5 Ta omi'a luaqiaqiemi be emi nuanua ta wese emi viaqayavo ina
ve'aidega 'idewani Ieisu ena nuanuayavo be wese ena viaqayavo.
6 [l] Vonahaqiaqi, Ieisu tauna Yaubada 'idewani,
ta ena 'ebetoa kaikaiwabuna
mahala 'inaya ge dakafi'i'ihia.
7 [m] Ta 'esi Ieisu taunega vetomotau kavovo,
ta vetofewa tomotau 'idewana
tuta~nana mai bwa'obwa'oya.
8 [n] Mai tomotau 'idewani ta taunega giwebuiea
ta yani qabuna matayagea,
ta wese 'aliga ana 'eda 'etoluai 'inaya matayagea.
9 [o] Omo'e 'inega Yaubada givaneqea
mahala deba otaqinaya ta wawa neia,
tauna wawa~nana ge taha wese wawa 'idewana.
10 [p] 'Inegana tomotau qabuda totoa mahala
be totoa bwa'obwa'o ta wese to'aliga bwa'obwa'o 'ayanaya
tuqatuqadega kana sobadi
ta kana iwa'odu Ieisu ana wawa 'inaya.
11 [q] Ta qabuda 'awadega kana simana 'ifoqe
Ieisu Keliso tauna Kaiwabu.
Ba'e 'inega Yaubada Tamada kana awatuboya.

Ilivu simasimatalidi kana ve'itayea totoa bwa'obwa'oya weaqidi

12 Egwavo, lova omi'a ya'a maega katoatoa 'inega tuta qabuna egu
ve'ita o'abiboda aqiaqiedi. Ta ba'itaga yatoa luluvai 'imiega ta luaqiaqiemi

---

[j] **2:3** Gal 5:26 [k] **2:4** 1Kol 10:24 [l] **2:6** Ion 1:1-2; 17:5 [m] **2:7** 2Kol 8:9; Ion 1:14
[n] **2:8** Ibe 5:8; 12:2 [o] **2:9** Via 2:33; Efe 1:20-21; Ibe 1:3-4 [p] **2:10** Lom 14:11
[q] **2:11** Lom 10:9

be ona ’itamaki aqiaqiemi ta me emi ’amayaba be me emi mwaniniva
ona vetafe’wa waiwai ami ’etoyavua weaqina, 13 mana Yaubada ena
nuanua ni’a a’uya giwalimia. ’Inegana nuanuami tauna ona matayagea.
Ta wese waiwai neimi be yaqisa ami fata ena nuanua ona viaqia sabi
giveqaiawana.
14 Ta emi fewa qabudi ’idia ge ve’ae’aetoga ’inega nage vetalabudabuda
’inega ona viaqidi, 15 [r] be yaqisa ge taha toga ana fata nave’ewemi. Omi’a
Yaubada natunavo ge taha yani luveifana ona viaqi, mana omi’a tomotau
ge tunutunuqidi be wese ge aqiaqidi nuanidia otoatoa. ’Inega ona tovolo
matadia ta ona simatala kavona ’wadi’wadima mahalaya weaqidi. 16 Vona
mayawaina ona simana ’ifoqeyea tomotau ’idia be yaqisa tuta~nana Ieisu
na’evivi namai ya’a ena qaiawa qiduana, mana ’eguma vona~nana ona
kafi’i’ihia ’inega egu fewa weaqimi ge daveyani kavokavovo. 17 Omi’a
emi vetumaqana ’inega taumiega yawaimi oawafela aqiaqiedi emi fewa
Yaubada weaqina. Ta ya’a ’eguma yawaigu eda awafelei ’aliga ’inaya emi
vetumaqana weaqina, e nawale ena qaiawa qiduana omi’a weaqimi. 18 [s]
’Inegana omi’a wese ya’a maega kana qaiawa.

Timoti be Efafoditasi weaqidi

19 ’Eguma eda Kaiwabu Ieisu ena nuanua ’idewani ya’a egu nuanua,
e ’inega nawale Timoti ena vetunei nawai ’imia. Ta tuta~nana na’evivi
namai ’iguya ta valemi ena noqolia, ’inega ena qaiawa qiduana. 20 Ge
taha toga ’idewani Timoti maega ada toatoa. Tauna tuta qabuna nuanua
qiduana ma’oda otoatoa ’aiqa. 21 [t] Ta tomotau qabudi taudimo weaqidi
inuanua, ta ge Ieisu Keliso ena nuanua weaqina. 22 Ta ni’au oalamania
Timoti ena fewa aqiaqidi, mana taunega ve’itayedi matamia. Tauna
kavona natu otaqigu, ta maega afewafewa Vale Aqiaqina weaqina.
23 Nuanuagu ena vetunei nawai ’imia, ta nugweta nuanuagu ena alamani
aqiaqiea tola’ai nawale na’ifoqe ’iguya. 24 Ta eda Kaiwabu venuaha’u
aqiaqiegu be tuta goyona ena wai ’imia.
25 [u] Ta ana ’ita emi tovale’ewa Efafoditasi lova ovetunei mai sabi
iulagu ena vetune ’eviviei nawai. Tauna ia otaqigu be togwavubiga ta
wese tovedavi taha Ieisu weaqina. 26 Ta ena ’evivi ’iuna, mana nuanuana
qiduana na’itemi. Ta wese nuana vita mana ena vihiqa valena onoqolia.
27 Vonahaqiaqi, vihiqa qiduana ’ewea ta tuta goyona da’aliga. Ta Yaubada
nuakolokoloyea, ta wese ya’a nuakolokoloyegu, mana ’eguma yawaina
dagumwala nuagu davita qiduana. 28 Omo’e ’inega nuanuagu qiduana
lukwayavonega iada ena vetunei nawai be yaqisa tuta~nana ona ’ita
’eviviea ona qaiawa, ta wese ya’a egu nuavita tufwana nameaqana.
29 ’Inega Keliso ena veyolubega me emi qaiawa ona ’ebe’ewea.

---

[r] **2:15-16** Dan 12:3; Fil 1:10 [s] **2:18** Fil 3:1; 4:4 [t] **2:21** 2Tim 4:10 [u] **2:25** Fil 4:18

Vonahaqiaqi, tomotau ’idewani Efafoditasi ona ’amayabedi, 30 mana tauna
yawaina awafelea veilaqe ’inaya Keliso ena fewa weaqina, ta tuta goyona
da’aliga. Ta tua, tuta~nana ’inaya vetafe’wa waiwai sabi iulagu, mana
omi’a otoa luluvai, ’inega ge ami fata oda iulegu.

Faulo ena simana luvine nugwenugweina weaqina

3 1 Egwavo, ona qaiawa, mana omi’a Ieisu Keliso maega! Ge wese
daluveifa ’eguma lova ni’au ya’wayavia ’imia yani ba’e weaqina ta
nuanuagu wese ena lu’eviviea. Ta ’esi egu vona ba’e navabodebodemi
yaqisa ge ona be’u.
2 ’Inega ona ’itamaki aqiaqiemi tomotau luveluveifadi ’idiega. Taudi
’wafi ana toda’a kavona kedewa sasasadi nuanuadi ina giveluveifemi 3 [v]
Ta ’eguma Yaubada ’inaya kaiwaiwa’odu Niboanina ’inega be, ’eguma
Ieisu Keliso ana ’aidega kahawahawatuboya, ta wese ’eguma bwa’obwa’o
ana ilivuyavo ge kana vetumaqanedi, e omo’e ’inega kahalamani aqiaqiea
luda’a aqiaqi ni’a ka’ewea, mana ni’a kaveiaiana Ieisu maega.
4 [w] Vonahaqiaqi, agu fata be bwa’obwa’o ana ilivu weaqina eda
vonavane, mana ya’a agu wawa tomotau qabudi adi wawayavo ludebana
va’inedi. 5 [x] Ya’a Isileli ’olotogu ta Beniamina ena gade ’inega. Ta ya’a
Ibeliu aqiaqi, mana ’wafigu ida’ea ’aubena ’eita (8) egu vi’oi ’abibodanaya.
Ta wese Falisi edi qabu gamonaya yalugu ta edi luvine qabudi ya’abiboda
aqiaqiedi. 6 [y] Omo’e ’inega Ieisu ana tovetumaqanayavo qabudi
yavevoalanedi. Ta me Diu edi luvine qabudi yamatayagedi, ’inega ge taha
agu ’ebeve’ewamo.
7 [z] Lova egu ilivu diavona ba’e yavonaya be yani qiduana weaqigu.
Ta ’esi ba’itagana yani diavona iveyani kavokavovo, mana Keliso ena
viaqayavo ’iguya ’idiega yaveaqiaqi otaqa. 8 Vonahaqiaqi, egu Kaiwabu
Ieisu Keliso ana alamani yani aqiaqi otaqina, ta alamani~nana bwa’obwa’o
ana kaikaiwabu veaqiaqi va’inedi. ’Inega kaikaiwabu~dina ya’awa yani
kavokavovoyedi. ’Inega Keliso~nana weaqina yani qabudi yanogedi. Ta
’esi nuanuagu Keliso namo, 9 [a] be tauna maega ana toatoa. Ta gebu vonigo
taugu egu ilivu tunutunuqina ’inega nage Mosese ena luvineyega eda
vetunutunuqa Yaubada matanaya. Ta ’esi egu vetumaqana Keliso ’inaya
’inega Yaubada ’awatunutunuqegu. 10 [b] ’Inega ya’a nuanuagu Keliso ena
alamani aqiaqiea, ta ena ya’itoto ’evivi ’aligega ana waiwai ena lutonovia.
Ieisu ena yuvaqa be wese ena ’aliga ’iudi mana Tamana ena nuanua
matayagea ta weaqida ’aliga. ’Inega ya’a wese yahawafelegu yuvaqa be
’aliga ’idia ’idewani Ieisu, mana ena nuanua yavematamatayagea. 11 ’Inega
yanuaia nage wese ya’a nawale Yaubada nagiveya’itoto ’eviviegu ’aligega.

---

[v] **3:3** Lom 2:29 [w] **3:4** Via 22:3; 2Kol 11:18 [x] **3:5** Lk 1:59; 2Kol 11:22; Via 23:6
[y] **3:6** Via 8:3 [z] **3:7** Md 13:44-46 [a] **3:9** Lom 3:21-22 [b] **3:10** Lom 6:3-5; 8:17

Kana vetafe'wa waiwai be yaqisa ve'ia aqiaqina kana lobea

12 [c] Ya'a Ieisu Keliso ena ilivu nawale ge eda 'ewa aqiaqiedi, ta wese
nawale ge eda vetunutunuqa aqiaqi. Lova ni'au Ieisu Keliso 'ebe'ewegu
'inaya, 'inega 'itaga yalulu'ita vane ta yavevetafe'wa waiwai ve'ia aqiaqina
weaqina. 13 Egwavo, yavona aqiaqiemi ba'e ve'ia~nana nawale ge eda 'ewei.
Ta nuanuagu qiduana ve'ia~nana ena lobea. 'Inega ilivu nugwenugweidi
ge nuagu ena nuaidi ta 'esi nuanuagu ena nuafanidi, ta tola'ai 'iawaguya
'eno'eno weaqina yavevetafe'wa. 14 [d] Yaubada ena gaba 'inega nuanuagu egu
vetafe'wa waiwai ana ve'ia eda 'ewei Ieisu Keliso 'inega. Ta ve'ia~nana ana
alamani ba'e: Nawale toa aqiaqina ta wese toa vataya ena lobea mahalaya.
15 [e] Ta nuanuagu qiduana ita'a qabuda me eda vetumaqana waiwaina
Keliso 'inaya luaqiaqieda 'eguma eda nuanua nave'aidega. Ta 'eguma
vaina emi nuanua dumadumana, e 'inega Yaubada ana fata nuami
nagiqa'udi. 16 Ta luaqiaqieda be eda vetunutunuqa Yaubada matanaya ana
ve'ita Keliso 'inega kana kafi'i'ihia.
17 [f] Egwavo, egu ilivu ona vetutumea, ta taudi lova ilivu aqiaqina
ni'au ave'itedi omi'a wese 'idewani ona veilivu 'aiqa. 18 'Inega tola'ai lova
yavonayea 'imia wese ba'itagana ma mataelugu yavonavona 'eviviemi.
Tomotau qabudi edi ilivuyega Keliso ivevoalanea. Ge nuanuadi ena
'aliga 'etoluai 'inaya valena ina 'awahaqiaqiea. 19 [g] Taudiega iawafeledi
'wafi ena nuanuayavo 'inaya, kavona 'wafidi edi yaubada. Ta edi ilivu
'idiega taudiega iawalagaidi, ta 'esi luaqiaqiedi be ina iniyauyau, mana
bwa'obwa'o ana qaiawa weaqina tuta qabuna inuanua. 'Inega Yaubada
naluveawalidi 'aiwe 'ala'alata 'inaya. 20 [h] Ta vonahaqiaqi, ita'a mahala
ana tomotauyavo, 'inega tuta qabuna me eda qaiawa Ieisu Keliso
kaba'eba'eyea namai mahalega sabi 'etoyavuida. 21 [i] Ta tuta~nana
namai 'inega 'wafida dawalilidi ta wese 'eqeuqeunidi nagive'evaunidi,
ta 'inega 'wafida adi 'ita 'idewani Ieisu 'wafina ana 'ita aqiaqi otaqina ta
simasimatalina. Yani ba'e naviaqia ena waiwai 'inega, mana tauna nawale
yani qabudi naluvinedi be navewaiwai va'inedi di'we qabudi 'idia.
4 1 [j] Egwavo ye, ni'au nuagu o'ewea ta yaveveyolubemi mana omi'a
egu 'ebeqaiawa. 'Inega tola'ai ni'au yavonemi nuanuagu ona
'abibodedi, be vona diavona 'idiega ona tovolo'i'ita eda Kaiwabu 'inaya,
mana tauna omi'a maega.

Faulo ena gaihi to'ekalesia 'idia

2 Ta vivine magilafudi adi wawa Iudia be Sinitiki yavenoqi 'idia
yavonedi, "Ge wese ona ve'ae'aetoga ta 'esi ona veiaiana 'evivi, mana

---

[c] **3:12** 1Tim 6:12,19 [d] **3:14** 1Kol 9:24 [e] **3:15** 1Kol 2:6 [f] **3:17** 1Kol 4:16
[g] **3:19** Lom 16:18 [h] **3:20** Efe 2:6,19 [i] **3:21** 1Kol 15:28,42-53 [j] **4:1** 1Te 2:19-20

omi'a wese eda Kaiwabu ena tomotauyavo." 3 [k] Ta iagu o'a Keliso ena
tofewa gwavugwavubigau, yanoqieu be vivine diavona una iuledi,
mana lova taudi maega aveiuiula Vale Aqiaqina ana yawala tomotau
'idia weaqina. Ta wese Kelemeniti be vaina wese agu toiulayavo maega
afewafewa. Taudi adi wawayavo 'waya'wayavidi 'eno'eno Yawai ana Buki
gamonaya.
4 Tuta qabuna ona qaiawa, mana omi'a eda Kaiwabu maega. Ta wese
yavona 'eviviemi, ona qaiawa!
5 [l] Luaqiaqiemi be tomotau qabudi emi ilivu nuvana ina 'itea, mana eda
Kaiwabu ena 'evivi mai ni'au vadi'wedi'weda.
6 [m] Ge taha tola'ai weaqina ona nuanua, ta 'esi luaqiaqiemi be me emi
lukaiwa ona venoqi Yaubada 'inaya yani qabuna weaqidi. 7 [n] 'Eguma
ba'e 'idewani ona viaviaqa 'aiqa, e 'inega Yaubada ena nuadaumwala
ona lutonovia, ta nuadaumwala~nana tomotau edi nuanua veqidua
va'inedi. Ta omi'a Ieisu Keliso maega, 'inega giwalimi be wese nuami ina
daumwala.
8 Egwavo, taha wese gaihi ena neimi nuanuagu emi nuanuayavo ona
a'udi yani aqiaqi otaqidi 'idia, be yani tunutunuqidi ta vunavunaqidi
'idia, be yani venua'ona'onadi weaqidi, be yani veveyolubadi weaqidi, be
wese yani 'ama'amayabadi be 'ebeawatubo weaqidi ona nuanua aqiaqi.
9 [o] Omi'a egu ve'itayavo ni'a o'itedi be, egu vonayavo ni'a onoqolidi ta
wese tola'ai yaviaqidi ni'a oalamanidi, ta yani qabudi omi'a wese ona
viaviaqidi, 'inega Yaubada ena nuadaumwala ona lobea.

Faulo ena lukaiwa me Filifai 'idia edi nei kavovo weaqina

10 Vonahaqiaqi, lova tuta qabuna oiuiulegu ta onuakolokoloyegu, ta
vaina tuta nuaninaya ge ami fata. 'Inega ba'itagana eda Kaiwabu ni'au
giveqaiawegu, mana wese onuakolokolo 'eviviegu lova 'idewani. 11 Ba'e
egu vona weaqina ge ona vonaya be Faulo ge taunega ana fata naiulei,
mana toa qabudi 'wamiodi ni'a ya'ewedi, 'inega yani qabuna agu fata.
12 Tuta vitana 'idia nage tuta 'ebeqaiawa 'idia, nage ma gamotubuqigu,
nage ma botanigu, nage kaikaiwabugu nage wese lukwalukwagu, ta
yani qabuna ni'au yalutonovidi. 13 [p] 'Inega yani qabuna agu fata, mana
Yaubada 'inega tuta qabuna waiwai ya'ewe'ewea.
14 Ta ni'au egu toa vita ba'e ogivemeaqania emi iula 'inega, ta weaqina
yavekaiwa agona 'imia. 15 [q] Ta ni'au oalamania omi'a me Filifai tuta~nana
Vale Aqiaqina yamadumiea 'imia mane 'inega oiulegu tuta~nana di'we
Masidonia yanogea. Ta ge taha wese 'ekalesia di'we~nana gamonaya
ida iulegu, ta omi'a ami 'aidegamo oiulegu. 16 Ta wese lova tuta~nana

---

[k] **4:3** Lk 10:20 [l] **4:5** Ibe 10:37; Iem 5:8-9 [m] **4:6** Md 6:25-34; Kol 4:2 [n] **4:7** Ais 26:3; Ion 14:27; Kol 3:15 [o] **4:9** Lom 16:20 [p] **4:13** 2Kol 12:10 [q] **4:15** 2Kol 11:9

’abaga Tesalonaika ’inaya yatoatoa ’inega tuta magilafudi oiulegu. 17 Egu
vona diavona adi alamani ba’e: Ge nuagu luvine ena neimi be wese iula
ona vetunei ’iguya, ta ’esi nuanuagu qiduana ami ve’ia aqiaqi ona lobea
emi nuakolokolo ’iguya weaqina. 18 Ta emi nei kavovo qidua otaqina lova
Efafoditasi miea ’iguya ni’au yalobea, ta nawale mane qiduana ’eno’eno.
Ta nei kavovo~nana kavona emi guba Yaubada ’inaya, ta meilana aqiaqi
otaqina yaoqia, ta weaqina qaiawa. 19 Egu Yaubada yani qabuna naneimi
’wafimi weaqina be, niboanimi weaqina be wese emi toa weaqina, mana
tauna yani diavona ana fata naneimi ena kaikaiwabu qidua va’inena
Keliso Ieisu ’inega. 20 ’Inega eda Yaubada Tamada kana awatuboya tuta
qabuna ’idia ge ena ’ebelu’ovoamo! Vonahaqiaqi, eda nuanua ’idewani.

Faulo ena lukafoi

21 Egu veyoluba Yaubada ena tomotauyavo qabudi ’idia. Ta wese
egwavo ba’ade maega atoatoa edi veyoluba ’imia. 22 Ta Yaubada ena
tomotauyavo taudi ifewafewa toluvine qiduana Sisa ena vanuea edi
veyoluba qiduana ’imia, ta wese ’idewani tovetumaqana qabudi edi
veyoluba ivetunea ’imia.
23 Nuanuagu eda Kaiwabu Ieisu Keliso ena veyoluba omi’a maega.
Vonahaqiaqi, egu nuanua ’idewani.

Faulo ena leta me Kolose ’idia

Leta ana alamani weaqina

Tuta~nana Faulo ’abaga qiduana Loma ’inaya toatoa vanue ’ebeyoqona ’inaya, ’inega leta ba’e ’wayavia me Kolose weaqidi. Ta wese taha leta ’wayavia Filimoni weaqina, mana tauna Kolose ’olotona, ’inega leta magilafudi Tikiosi be wese Onesimo itauyedi Kolose ’inaya. ’Abaga Kolose kana lobea Eisia ena di’we gamonaya ge luluvai ’abaga Efeso ’inega. Kolose ana tovetumaqanayavo ge Faulo ena lugaihi ’inega edi ’ekalesia ida ’abia. Ta ’esi tuta~nana Faulo toatoa Efeso ’inaya e ’inega iana Efafasi vetunei tauya sabi lugaihi ’idia, ’inega tovetumaqana adi qabu veqidua. (1:7) Efafasi tauna ’abaga magilafudi ’idia fewa Kolose di’wenaya, adi wawa Lodisia ta wese Ilafolisi. (4:13) Ta ge taha tuta ’abaga diavona adi tomotauyavo Faulo da’itedi, ’inega weaqidi nuanua ta wese vevenoqi. Ta Efafasi tauya Faulo ’inaya sabi vayausina vanue ’ebeyoqona ’inaya, ’inega simana tove’ita ’e’eu’au’avidi Kolose ’inaya itoatoa. ’Inega leta ba’e Faulo ’wayavia, mana ge nuanuana tove’ita ’e’eu’au’ava~dina edi ve’ita ina ’abibodei fole nawale ina dawalili. Tove’ita luveifadi nuanuadi tovetumaqana me edi awatubo ina ’odu’odu tomotau ’ena’ena’idi ’idia ta wese Yaubada ena tovale’ewayavo ’idia, nage yani taha taha mahalaya itoatoa ’idia. Ta wese iu’au’ava ivonaya be vonigo Ieisu tauna gebu Yaubada Natuna, ta ’esia tauna Yaubada ena tovale’ewa taha. Ta wese to’eu’au’ava diavona nuanuadi me Kolose ’wafidi ina luda’ea, ta wese luvine vaina Mosese ’inega ina ’abibodedi. Ba’e leta~nana ’inaya Faulo veve’ita me Kolose ’idia Keliso vonahaqiaqi tauna Yaubada ’idewani, ta edi ilivu be wese edi nuanua ’aidegana. Ta wese veve’itedi Keliso~nana ’inega Yaubada yani qabuna viaqidi, ta wese vematamagilafuyedi tauna tovetumaqana qabudi adi Tovanugweta. Keliso ana ’aidega otaqa ’etoyavua ta wese toa aqiaqina ale’ituna. E leta~nana ’iuna ba’e ’idewana.

Leta gamona

1:1-14 Vematamagilafu be lukaiwa ta wese venoqi
1:15-23 Alamani Keliso weaqina ta wese ena viaqayavo
1:24–2:5 Faulo ena fewa tovetumaqana nuanidia
2:6–3:4 Keliso maega ina luvetuba ta tove’ita ’e’eu’au’avidi ina nogedi
3:5–4:1 Tovetumaqana ma’oda ina veilivu ’aiqa
4:2-18 Vebibina vaina ta wese ena ’alanuai

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

1 1 Leta ba'e ya'a Faulo 'iguyega, ta wese taida Timoti 'inega. Yaubada
venua'ivinegu 'inega ena nuenuega yavetovaletuyana Keliso Ieisu
weaqina.
2 Ta leta~nana ya'wayavia omi'a emavo Yaubada ena tomotauyavo
'imia 'abaga Kolose 'inaya otoatoa. Omi'a me emi gwavubiga Keliso
weaqina ovevetofewa, ta tauna maega ni'a oluvetuba. Nuanuagu Yaubada
Tamada ena veyoluba ta wese ena nuadaumwala ona lutonovia.

Venoqi ta wese lukaiwa

3 [a] Tuta~nana avevenoqi weaqimi, 'inega tuta qabuna wese alulukaiwa
eda Kaiwabu Ieisu Keliso Tamana 'inaya weaqimi, 4 mana ni'a anoqolia
emi vetumaqana Keliso Ieisu 'inaya weaqina, ta wese emi veyoluba
qiduana Yaubada ena tomotauyavo 'idia weaqina. 5 [b] Lova omi'a Ieisu
Valena Aqiaqina ta tunutunuqina omadunoqolia, ta tutana 'inaya wese
Vale~nana ana 'ebelu'ita vane weaqina onoqolia. 'Inega emi vetumaqana
ta wese emi veyoluba adi avutugu ba'e 'ebelu'ita vane~nana mahalaya
'eno'eno aqiaqina. 6 Ta Vale~nana Ieisu weaqina lova onoqolia nawale
veveqidua ta yawala tautauya di'we qabudi 'idia. Vale~nana ma vuaqina
aqiaqi otaqina. Lova omi'a Vale~nana 'inega onuagivila ta oveilivu aqiaqi,
mana Yaubada ena nuakolokolo ni'a olutonovia ta oalamani aqiaqiea.
Ta wese 'idewani ba'itaga tuta~nana tomotau Vale~nana inoqonoqolia
taudi wese inuagivila ta iveilivu aqiaqi, mana Yaubada ena nuakolokolo
ilulutonovia, 'inega vuaqa aqiaqi otaqina 'ifo'ifoqe 'idiega. 7 [c] Ta omi'a
Vale~nana onoqola 'unuyea iada Efafasi 'inega, mana tauna luseanima be
Vale~nana miea ta lugaihiea 'imia. Tauna iada~nana gwavubiga 'avana,
ta maega afewafewa Keliso weaqina. 8 Tauna ni'a vonema emi veyoluba
qiduana tomotau 'idia weaqina, ta veyoluba~nana Yaubada Niboanina
Gwalagwalana 'inega neimi.
9 [d] Lova tuta~nana amadunoqolia emi ilivu aqiaqina weaqina 'inega
ave'ale venoqi Yaubada 'inaya weaqimi, ta nawale avevenoqi weaqimi.
Ta wese avevenoqi Yaubada 'inaya nuami na'eqa'uya, be yaqisa ona
alamani aqiaqiea ena nuanua omi'a weaqimi. Ta wese avevenoqi 'inaya
alamani ona 'ewea yani taha taha weaqina Niboana Gwalagwalana
ena ve'ita 'inega. 10 Ta alamani~nana 'inega ami fata eda Kaiwabu ena
nuanua tuta qabuna ona viaviaqidi, e 'inega ona giveqaiawea emi ilivu
'idiega. Ta tuta qabuna yani aqiaqidi ona viaqidi tomotau 'idia, mana
ba'e ilivu~nana 'inega vuaqa aqiaqina na'ifoqe, 'inega wese emi alamani
Yaubada weaqina naveqidua 'imia. 11 [e] Ta wese avevenoqi weaqimi

---

[a] **1:3-4** Efe 1:15-16 [b] **1:5-6** Efe 1:13; 1Fit 1:4 [c] **1:7-8** Kol 4:12; Fim 23 [d] **1:9** Efe 1:16-17
[e] **1:11** Efe 1:19; 3:16

Yaubada nagivewaiwaiemi tauna ena waiwai qiduanega, be yaqisa
tuta~nana vita taha taha ina ’ifoqe ’imia ge ona lugwavu’ai ta ’esi ona
bibitaqomi. Ta nuanuama ona qaiawa **12** [f] be ona lukaiwa Tamada ’inaya,
mana givelubwinemi be yaqisa ami fata ena tomotauyavo maega ona
toatoa ena ’Ebeluvine simasimatalina ’inaya, mana ’Ebeluvine~nana
ena tomotauyavo adi vaufa. **13** [g] Mana tauna ’etoyavuida Seitani ena
’ebeluvine velovelovanina ’inega, ta mieda Natu Otaqina ena ’Ebeluvine
’inaya. **14** [h] Ta Natuna sulalinega gubaufeda ta wese tauna ’inega eda
luveifana qabuna nuataqodi.

Yaubada ena viaqayavo Keliso ’inega

15 [i] Vonahaqiaqi, Yaubada ge ana ’itamo, ta ’esi Keliso tauna Yaubada
ana ’ita ’idewani. Ta Yaubada ena viaqayavo qabudi ’idiega Keliso
maduve’ifoqeyea ta wese a’uya yani qabuna adi toludebana ’idewani.
16 Mana Yaubada Keliso ’inega yani qabudi ’iva’ava’aidi mahalaya ta wese
bwa’obwa’oya, vaina ka’ite’itedi ta vaina ge adi ’itamo ’idewani niboana
taha taha be, toluvineavo be, kaiwabuyavo ta wese yani qabuna waiwaidi
viaqidi. Ta ba’e yani diavona Yaubada ’iva’ava’aidi Keliso ’inega, ta wese
tauna weaqina. **17** [j] ’Inega ni’a kahalamania Keliso tauna nugweta toatoa,
ta ’abiboda kuyavata qabudi i’ifoqe, ta tauna ’ita’itamakidi ’inega nawale
itoatoa ta ena luvine i’abi’abibodea.
18 [k] Ita’a ’ekalesia Keliso ’wafina, ta tauna ’ekalesia debana. Ta wese
tauna ’ekalesia yawaina ’iuna. Tauna Yaubada Natu Otaqina, ta Tamana
madugiveya’itoto ’eviviea to’aliga ’idiega, ’inega tauna ana ’aidega yani
qabudi adi toludebana aqiaqi. **19** [l] Mana Yaubada ena waiwai be, ena
kaikaiwabu be, ena ilivu ta wese yani qabuna aqiaqina ’inaya i’eno’eno
wese nuanuana Natuna ’inaya ina ’eno’eno, e ’inega Tamana yani diavona
neia. Vonahaqiaqi, Ieisu tauna Yaubada ’idewani. **20** [m] Ta wese Yaubada
nuanuana Natuna ena ’aliga ’inega ena ’iva’ava’atayavo naveiana ’eviviedi,
mana yani qabudi bwa’obwa’oya ta wese mahalaya Yaubada ’inega
itoasi’i. ’Inega Natuna awafelea ’aliga ’etoluai ’inaya ta sulalina ena inoqa
’inega toadaumwala ve’ifoqeyea.
21 [n] Ta wese omi’a lova Yaubada ’inega otoa luluvai ta emi ilivu
luveifana be wese emi nuanua luveifana ’idiega Yaubada ovevoalanea.
22 [o] Ta Ieisu ’wafina ena ’aliga ’inega Yaubada ’awaiana ’eviviemi. Ta yani
ba’e ’inega ami fata ona tovolo matanaya vunavunaqimi ta gwalagwalami
be wese ge ami ’ebeve’ewamo. **23** Lova Vale Aqiaqina onoqolia ta Keliso
ovetumaqana aqiaqiea, ’inega luaqiaqiemi be vetumaqana~nana

---

[f] **1:12** Efe 1:11,18 [g] **1:13** Lk 22:53; Efe 2:2 [h] **1:14** Efe 1:7 [i] **1:15** 2Kol 4:4; Ion 1:18
[j] **1:17** Ion 1:1; 8:58 [k] **1:18** Efe 1:22-23; Via 26:23; Ve 1:5 [l] **1:19** Kol 2:9 [m] **1:20** Efe 1:10
[n] **1:21** Lom 5:10; Efe 2:12 [o] **1:22** Efe 5:27; Lom 5:10

ona kafi'i'ihia ta ona tovolo'i'ita Keliso 'inaya. 'Inega ona lu'ita vane
Vale~nana 'inaya ta ge ona venuana magilafu weaqina. Vale~nana
ni'au yawala tomotau qabudi 'idia bwa'obwa'oya. Ta Yaubada ya'a Faulo
venua'ivinegu Vale~nana ana lugaihi weaqina.

Faulo ena fewa to'ekalesia weaqidi

24 Ba'itagana me egu qaiawa visiqa yalulutonovia 'wafiguya weaqimi,
mana ya'a 'wafigu ena visiqa~nana 'inega Keliso ena visiqa 'ekalesia
weaqidi yalulu'ovoia, ta 'ekalesia taudi Keliso 'wafina. 25 [p] Yaubada
venua'ivinegu ya'a ena tofewa kavovo 'idewani, 'inega fewa~nana
neigu be yani qabuna ena vona weaqina ena simana 'ifoqe aqiaqiedi
omi'a ena 'ekalesiayavo 'imia. 26 [q] Tuta lova 'inaya ta wese lagata be
lagata edi tutaya vona ba'e 'wai'waivina ta ge ida alamania. Ta Yaubada
nuanuana vona~nana ana alamani nagive'ifoqeyea, 'inega ba'itaga ni'a
'ifoqe vunavunaqaya ena tomotauyavo 'idia. 27 Mana nuanuana qiduana
ena tomotauyavo navonedi vonigo Keliso ena simatala qiduana be
ena kaikaiwabu wese omi'a ge me Diu weaqimi. Ta Yaubada ena vona
'wai'waivina ana alamani ba'e: Keliso toatoa giwalimia, ta toa~nana
'inega ona alamani aqiaqiea omi'a wese ena di'we simasimatalina 'inaya
ona lugu.
28 'Inega me ema alamani qiduana Yaubada 'inega Keliso weaqina
asimasimanea tomotau qabudi 'idia. Ta vona waiwaidi aneineidi ta wese
aveve'itedi be yaqisa tomotau 'aidega 'aidega tunutunuqidi ana tauyedi
Yaubada matanaya. Ba'e yani~nana ana fata ana viaqia aiqabu ni'a
iveiaiana aqiaqi Keliso maega 'idia 29 [r] Yani ba'e weaqina yavevetafe'wa,
ta ge ya'a egu waiwiaega, ta 'esi Keliso ena waiwai 'inega givewaiwaiegu.

2 1 Nuanuagu ona alamani aqiaqiea egu vetafe'wa omi'a ta wese 'abaga
Lodisia ana to'ekalesiayavo weaqimi, be wese tomotau qabudi ge
taha tuta ida 'itegu weaqidi. 2 Nuanuagu qiduana egu vona iula 'inega ina
vewaiwai, ta wese nuanuagu veyolubega taudiega ma ediavo ina 'itavidi.
'Inega ge ina venuana magilafu, mana Yaubada ena nuanua 'wai'waivina
ni'a ialamani aqiaqiea, e tauna Keliso. 3 [s] Mana Keliso~nana 'inaya
Yaubada ena alamani qabuna ta wese ena nua'eqa'u qiduana 'wai'waividi
i'eno'eno. E ba'e yani diavona kavona eda kulufa kaikaiwabudi.
4 [t] Yani diavona weaqidi yavonemi mana ge nuanuagu taha toga ena
vona yafayafa 'inega nau'avemi nage nuami na'ewei. 5 [u] Tomotaugu
yatoa luluvai 'imiega, ta 'esi egu nuanua 'inega kavona be ya'a omi'a
maega kada toatoa. Ta yaqaiawa qiduana emi toa aqiaqina be wese emi
vetumaqana falafalana Keliso 'inaya weaqina.

---

[p] **1:25** Efe 3:2,7-8 [q] **1:26** Lom 16:25-26; Efe 3:5,9 [r] **1:29** Efe 3:7,20; Fil 4:13
[s] **2:3** 1Kol 1:24,30 [t] **2:4** Lom 16:18 [u] **2:5** 1Kol 5:3

Yawai vauvauna be aqiaqina Keliso ’inega kana lobea

6 Ieisu Keliso ni’a o’awahaqiaqiea tauna emi Kaiwabu, ’inega
luaqiaqiemi be tuta qabuna tauna maega ona toatoa ta ena nuanua
ona viaviaqidi. 7 [v] Keliso tauna emi vetumaqana ana avutugu. ’Inega
kwalamimi tauna ’inaya ina vave’abi. Ta tauna ’inaya ona tovolo’i’ita be
yaqisa ona vewaiwai lova ’idewani ave’ita ’aiqemi. Ta tuta qabuna ona
lulukaiwa qiduana Keliso ’inaya.
8 Ona ’itamaki aqiaqiemi be yaqisa tomotau ge ina u’avemi taudi edi
nuanua kavokavovo ’inega nage edi vona kavokavovo ’inega, mana
ba’e yani diavona tomotau edi nuenuega ta wese bwa’obwa’o ana
tovewaiwaiavo edi alamani ’inega, ta gebu Keliso ’inega. 9 [w] Mana
tuta~nana Keliso vetomotau mai bwa’obwa’oya ’inega Yaubada ena
kaikaiwabu be, ena waiwai be, ena nuanua be, ena ilivu ta wese yani
qabuna aqiaqina ’inaya i’eno’eno a’ukamanedi Natuna ’inaya. Keliso
vonahaqiaqi Yaubada ’idewani. 10 [x] Ta omi’a ni’a ove’aidega Keliso maega,
’inega yani qabuna aqiaqidi ni’a o’ewedi ami ’etoyavua weaqina. Ta
Keliso toluveifana ena tovale’ewayavo be wese niboana luveifadi qabudi
vewaiwai va’inedi, e ’inega luviluvinedi.
11 [y] Me Diu nuanuadi ’wafi ana da’a kana viaqia lova Yaubada ena
luvine ’idewani, mana ita’a ena tomotauyavo. Ta omi’a tuta~nana
Keliso maega oluvetuba ’inega gebu ’wafi ana da’a oda ’ewea tomotau
nimadiega, mana Keliso ena ’aliga ’inega emi nuanua luveifadi Yaubada
luveawalidi, ta ba’e ’inega Keliso ni’a da’a yavuledi. 12 [z] Ta tuta~nana
babitaiso o’ewea ’inega kavonaya be Keliso omi’a maega ida tavunimi.
Ta Keliso maega Yaubada giveya’itoto ’eviviemi toa vauvauna ’inaya,
mana ovetumaqana ena waiwai ’inaya. E ba’e waiwai~nana ’inega
lova Yaubada Keliso ’aligega giveya’itotoya. 13 [a] Lova omi’a ’ali’aligimi
emi luveifanayavo ’idiega, mana nawale ge adi da’amo. ’Inega Yaubada
giveyawaha ’eviviemi Keliso maega, ta eda luveifana diavona nuataqodi.
14 [b] Ita’a Yaubada ena luvineavo ’waya’wayavidi kabwegebwegedi, ta
ada ve’ia luaqiaqieda be kana ’aliga. Ta tuta~nana Keliso ’aliga ’etoluai
’inaya weaqida, ’inega Yaubada eda luveifanayavo ’waya’wayavidi ma
letana a’uvaneyedi ta Keliso maega tutuve’ewedi, e omo’e ’inega ada
loaga Yaubada ’ewa yavuledi. 15 Keliso ena ’aliga ’etoluaia ’inega Yaubada
Seitani ma enavo taudi niboana luveifadi be, kwakwaia be wese yani
qabudi luveluveifadi ge kada ’itedi edi waiwai a’uwebuiedi. Ta ba’e ’inega
Yaubada toluveifadi qabudi giveiniyauyaunidi tomotau matadia, mana
vewaiwai va’inedi.

---

[v] **2:7** Efe 3:17 [w] **2:9** Ion 1:14,16 [x] **2:10** Efe 1:21-22 [y] **2:11** Lom 2:29 [z] **2:12** Lom 6:4
[a] **2:13** Efe 2:1,4-5 [b] **2:14** Efe 2:14-16; 1Fit 2:24

Tomotau edi ve'ita veifana ge ona 'abibodedi

16 [c] 'Inega omi'a ge ona awafelemi tomotau edi luvine 'idia yani taha
taha weaqidi 'idewani emi 'ai weaqina nage emi numa weaqina. Ta wese
'eguma nuanuadi vaina 'aubena ona 'amayabedi tafwalolo weaqina nage
wai'ena vauvauna weaqina nage 'aubena 'ebeveyawai weaqina, e 'inega ge
edi vona ona 'abibodedi. 17 [d] Mana lova luvine diavona kavona 'aye'ayewa
tomotau 'idia, ta ive'itedi tola'ai nawale na'ifoqe. Ta tuta~nana Keliso
mai, e 'inega adi alamani aqiaqi tauna 'inaya ni'au kalobedi. 18 'Inega
'eguma tomotau ina vonemia, "Luaqiaqieda be tauda kana giwebuieda
ta me eda 'amayaba kana iwa'odu Yaubada ena tovale'ewayavo 'idia,
fole ve'ia aqiaqina ge kana lobei." 'Inega edi vona ge ona noqolidi.
Taudi adi wawa igigivaneyedi, ta tuta qabuna edi ve'wayoqa weaqidi
iveveqaeyedi ta ivonaya, "Yani qabudi Yaubada veve'itema 'inega ona
'amayabema." Ta gebu edi vona ona 'abibodei, mana edi vonayavo taudi
edi nuenuega 'ifo'ifoqe. 19 [e] Taudi ge ida luvetuba 'ekalesia ana toludebana
Keliso maega. Mana ita'a 'ekalesia Keliso 'wafina, ta ena luvine 'inega
du'u 'aidega 'aidega tubwe be wese walowaloqa 'idiega kave'aidega
ta kavewaiwai. Ta Yaubada ena nuanua 'inega ita'a Keliso du'unavo
giveqidueda be wese givewaiwaieda.
20 [f] Tuta~nana Keliso 'aliga 'inega kavona omi'a maega oda 'aliga.
'Inega tauna bwa'obwa'o ana luvineavo 'idiega 'etoyavuimi. Ta omi'a ni'a
oluvetuba Keliso maega, 'inega tola'ai weaqina nawale oawahawafelemi
luvine taha taha 'idia 'idewani, 21 "'Abwaga ba'e ge ona 'aini! Ge ona
gudatonovi! Ge ona gitonovi!" 22 [g] Luvine diavona yani awahawalidi
weaqina, ta ge Yaubada 'inega ida 'ifoqe ta 'esi tomotau 'idiega,
'inega tomotau ivefewedi ta 'abibodanaya ina awala. 23 Vonahaqiaqi,
luvine diavona adi 'ita kavona alamani aqiaqi 'inega ida 'ifoqe. Ta adi
tove'itayavo u'avega ina vonemia, "Luaqiaqiemi taumi ona giwebuiemi
ta ona vetafe'wa waiwai emi 'ebeiwa'odu 'idia, ta wese taumiega 'wafimi
ona veilaqeyedi." Ta edi ve'itayavo ge ona 'abibodei, mana luvine diavona
yani kavokavovo, ta ge adi fata emi nuanua 'wai'waividi be emi nuanua
luveifadi 'idiega ina 'etoyavuimi. Ta 'esi Keliso ena viaqayavo 'idiega ana
fata kana veaqiaqi.

Toa vauvauna Keliso 'inega

3 1 [h] Tuta~nana Yaubada Ieisu giveya'itotoya 'aligega, 'inega omi'a
ana tovetumaqanayavo wese giveya'itotomi yawai vauvauna 'inaya.
'Inega luaqiaqiemi emi nuanua ona a'uya mahala ana yaniavo 'idia, mana

---

[c] **2:16** Lom 14:1-13 [d] **2:17** Ibe 8:5 [e] **2:19** Efe 2:21; 4:16 [f] **2:20-21** Gal 4:3,9; 1Tim 4:3
[g] **2:22** Md 15:9 [h] **3:1** Mk 12:36; 16:19; Efe 1:20

ba'itagana Ieisu me ena luvine mahalaya ni'a toabui Yaubada 'ataqinaya.
2 [i] 'Inega nuanuagu mahala ana toa weaqina nuami naluveagatuna'ia.
Ta 'esi ge nuanuagu nuami na'ewei bwa'obwa'o ana yaniavo 'idia.
3 Mana tuta~nana Keliso 'aliga 'inega wese emi nuanua luveifadi i'aliga,
'inega toa vauvauna be wese toa vataya olobea, ta omo'e 'inega ni'a
ove'aidega Keliso maega. Ta toa~nana kavona 'wai'waivina Keliso maega
Yaubada 'inaya, mana Yaubada Keliso nawale ge dagive'ifoqeyea tuta
vemagilafuna 'inaya. 4 Vonahaqiaqi, Keliso tauna yawaimi 'iuna, 'inega
tuta~nana me ena simatala kaikaiwabuna na'evivi namai bwa'obwa'oya,
e 'inega wese omi'a Keliso maega ona 'ifoqe ena simatala diayaina 'inega.
5 [j] 'Inega bwa'obwa'o ana ilivu luveifadi 'imia nawale i'eno'eno ona
luve'aligidi 'idewani velamo'eno kavokavovo be, nuanua bwavubwavudi
be, vemata'eala be, nuanua luveifadi be wese vemanuguba, mana
vemanuguba ilivuna kavona iwa'odu yaubada kavokavovo 'idia.
6 'Inega ba'e ilivu diavona ona luve'aligidi, mana adi toviaqayavo
Yaubada ena diavilavila nawale ina lobea. 7 Lova tuta~nana nawale
yawaimi ge davevauvau omi'a wese ba'e ilivu diavona ana 'eda
o'abibodea. 8 [k] Ta ba'itagana luaqiaqiemi be wese vaina ilivu ona 'ewa
yavuledi 'imiega 'idewani gamohoqala be, diavilavila be, givemwaniniva
be, vegila, ta wese vona bwavubwavudi ge na'ifoqe sofamiega. 9 [l] Omi'a
'ekalesia emi qabu gamonaya ge taha toga taina nage novuna nau'avei.
Mana omi'a nuanua luveifadi be wese ilivu luveifadi nugwenugweidi
ni'au ovata'idi, 10 [m] ta ba'itaga ilivu vauvaudi be wese nuanua vauvaudi
ni'a oveaqedi. Ta ba'e 'inega tuta qabuna ovevevauvau, ta oveveilivu
aqiaqi kavona ami To'iva'ava'ata 'idewani. Ta omo'e 'inega tuta qabuna
emi alamani veveqidua tauna weaqina. 11 [n] 'Inega emi toa vauvauna
'inaya ge ona vonaya, "Taudi me Diu mali qabu, ta ita'a mali qabu",
nage "Taudi 'wafidi da'ada'ana mali qabu, ta taudi 'wafidi ge ana
da'amo mali qabu", nage "Wagawaga be tovemagabelalava mali qabu",
nage "Tofewa yoqoyoqonidi mali qabu be tomotau yavuyavuidi mali
qabu." Vonahaqiaqi, yani qiduana Keliso, mana qabuda bwagilida eda
vetumaqana 'inega ta giwalidaya toatoa.
12 [o] Omi'a Yaubada venua'ivinimi ta givegwalemi ena tomotauyavo.
Tauna veveyolubemi qiduana. 'Inega omi'a luaqiaqiemi ba'e 'idewani ona
veilivu 'aiqa. Tuta qabuna tomotau ona 'ita nuaduyedi be, ona veilivu
aqiaqiedi me emi nuawebui be, emi ilivu bigana ta wese ona bibitaqomi.
13 [p] Omi'a 'ekalesia emi qabu gamonaya 'eguma taha toga yani luveifana
ni'a viaqia, e 'inega ge ona vegilei ta 'esi ona nuataqoya. Ta ge ona
nuafania lova Keliso ni'a nuataqomi, 'inega omi'a wese tomotau ona

---

[i] **3:2** Md 6:33 [j] **3:5-6** Lom 6:6,11; Efe 4:19; 5:3-6 [k] **3:8** Efe 4:25-29; 5:4
[l] **3:9** Efe 4:22,25 [m] **3:10** Efe 4:24 [n] **3:11** Gal 3:28 [o] **3:12** 1Fit 2:9 [p] **3:13** Efe 4:2,32

nuataqodi. 14 [q] Vonahaqiaqi, ilivu diavona aqiaqi otaqidi. Ta wese taha
yani ba'e ilivu diavona qabudi veqidua va'inedi, e tauna veyoluba ilivuna,
mana veyoluba~nana 'inega kaluvetuba aqiaqi.
15 [r] Omi'a 'ekalesia Keliso 'wafina, ta tauna 'ekalesia debana. Ta
Yaubada ni'a gabemi ena nuadaumwala 'inaya. 'Inega ona awafelemi
daumwala~nana 'inaya, be yaqisa emi nuanua naluvinedi. Ta yani ba'e
weaqina tuta qabuna ona lulukaiwa. 16 [s] Ta wese tuta qabuna vona qabudi
Keliso 'inega giwalimia ona a'udi, 'inega Yaubada alamani aqiaqina
naneimi. Ta alamani~nana 'inega emiavo 'aidega 'aidega ona veve'itedi ta
ona lulugaihidi, ta taudi wese 'idewani ina viaqia 'imia. Ta me emi qaiawa
ona 'evosi Yaubada 'inaya Buki Same 'inega be, Buki 'Evosi 'inega ta wese
vaina 'evosi vauvaudi tafwalolo weaqina 'idiega. E ba'e 'evosi diavona
qabudi Niboana Gwalagwalana ena iula 'inega. 17 [t] Ta emi viaqayavo be
wese emi vonayavo qabudi ona viaqidi eda Kaiwabu Ieisu ana wawega, ta
wese tauna ana wawega ona lukaiwa Yaubada Tamada 'inaya.

Ma'oda tovetumaqana ma ediavo ina veilivu 'aiqa edi toa vauvauna 'inaya

18 [u] Omi'a vivine vaqivaqimi ona awafelemi moqanemiavo edi vonayavo
'idia ta ona matayagedi. Ilivu ba'e ami luaqiaqi, mana omi'a eda Kaiwabu
ena tomotauyavo.
19 [v] Ta omi'a 'oloto vaqivaqimi luaqiaqiemi be moqanemiavo ona
veyolubedi, ta ge taha tuta ona veilivu veifedi.
20 [w] Ta wese omi'a gogama, tamamiavo be inamiavo ona matayagedi
edi vonayavo qabudi 'idia, mana ba'e eda Kaiwabu ena nuanua qiduana.
21 [x] Ta omi'a tama, natumiavo ge ona vediavileviledi, fole nawale ona
givegamosoalidi ta ina vegwavu'aiemi.
22 [y] Ta wese omi'a tofewa kavovo emi kaiwabuyavo bwa'obwa'oya edi
luvine qabudi ona matayagedi. Ta tuta~nana matadia ofewafewa, 'inega
me emi gwavubiga mana nuanuami ina 'awahaqiaqiemi. Ta 'eguma ge ida
vevekovemi 'inega ovevegwavu'ai. Ta 'esi ya'a nuanuagu tuta qabuna ona
fewa aqiaqi 'idia, mana omi'a Yaubada o'amayabea. 23 Ta emi fewa qabudi
me emi gwavubiga ona viaviaqidi kavona eda Kaiwabu Keliso weaqina
ofewafewa, ta gebu tomotau weaqidi. 24 Ge ona nuafania nawale ve'ia ona
lobea mahalaya Keliso 'inega, mana Keliso emi Kaiwabu otaqa, ta tauna
weaqina ofewafewa. 25 [z] Ta 'eguma taha toga yani luveifana naviaqia,
'inega luveifa~nana ana ve'ia nawale nalobea, mana Yaubada luvine
'aidegana 'inega tomotau qabuda luluvineda.

---

[q] **3:14** Lom 13:8-10 [r] **3:15** Fil 4:7; 1Kol 12:27; Efe 4:4 [s] **3:16** Efe 5:19 [t] **3:17** 1Kol 10:31; Efe 5:20
[u] **3:18** Efe 5:22 [v] **3:19** Efe 5:25 [w] **3:20** Efe 6:1 [x] **3:21** Efe 6:4 [y] **3:22** Efe 6:5-8
[z] **3:25** Lom 2:11

4 1 [a] Omi'a kaiwabuyavo emi tofewa kavovo ona veilivu aqiaqiedi ta
luvine 'aideganega ona luvinedi. Ta ona nuave'avinia omi'a wese emi
Kaiwabu mahalaya toatoa.

Venoqi ta wese Ieisu Valena ana simana weaqina

2 [b] Tuta qabuna ona awafelemi venoqi 'inaya. Ta tuta~nana ovevenoqi
ona 'itamakimi be yaqisa ge emi nuanua ina tautauya yani kavokavovo
'idia. Ta wese ona lukaiwa Yaubada 'inaya. 3 [c] Ta tuta~nana ovevenoqi
'inega wese ima'a weaqima ona venoqi, be yaqisa Yaubada tuta aqiaqidi
naneima 'inega ana fata Ieisu Valena ana lugaihiea tomotau 'idia. Lova
Vale~nana kavona 'wai'waivina ta ba'itagana Yaubada ni'a give'ifoqeyea.
E ba'e Vale~nana ana lugaihi weaqina ia'uluguyegu vanue 'ebeyoqona
'inaya, ta nawale yoqoyoqonigu yatoatoa. 4 Luaqiaqiegu be Keliso
weaqina ena lugaihi. 'Inega nuanuagu ona venoqi weaqigu, be yaqisa
agu fata Ieisu Valena ena givesimatala aqiaqiea tomotau 'idia, 'inega
nuadi na'eqa'uya. 5 [d] Tomotau ge ida vetumaqana Keliso 'inaya maega
otoatoa, 'inega omi'a me emi alamani aqiaqi emi ilivu taumiega ona
'itamakia. Ta 'eguma tuta aqiaqina ona lu'awaiea, e 'inega Keliso Valena
ona vonayea 'idia, ta emi tuta ge ona mudali yani kavokavovo 'idia. 6 [e]
Ta 'esi tuta~nana Keliso Valena oveveqaeyea, e 'inega emi vona bigana
ta nua'ewa'ewana 'inega ona simana 'idia. Ta luaqiaqiemi be edi vetala'ai
Keliso weaqina 'imia ami fata vona tunutunuqina 'idiega ona vona
'eviviedi.

Faulo ena lukafoi

7 [f] Iada Tikiosi nawale nawai ta valegu qabuna naveqaeyea 'imia. Tauna
ia aqiaqida ta gwavubiga 'avana, ta maega afewafewa eda Kaiwabu Keliso
weaqina. 8 [g] Iada~nana yavetunei waiwai 'imia, mana nuanuagu omi'a
ema toa weaqina ona alamani aqiaqiea. Ta ena vona 'inega naiulemi
ta wese nagiveqaiawemi. 9 [h] Ta Tikiosi ma iana Onesimo yavetunedi
iwaiwai. Onesimo~nana ni'a oalamani aqiaqiea, mana tauna emi 'abaga
'olotona. Wese tauna ia aqiaqida ta gwavubiga 'avana. Ta yani qabuna
i'ifo'ifoqe 'imaya ina simana aqiaqiedi 'imia.
10-11 [i] Ma iagu Alisitako vanue 'ebeyoqona ba'e 'inaya atoatoa. Ta
Banaba nibaina Maki be wese Iosua tauna wese igabea Iusito maega
atoatoa. Taudi edi lukaiwa 'imia. Me Diu tovetumaqana qabudi 'idiega
toidimo ya'a maega afewafewa Yaubada ena 'Ebeluvine ana giveqidua
weaqina. Ta toidina egu toa vitana 'inaya ihiulegu ta igivewaiwaiegu.

---

[a] **4:1** Efe 6:9 [b] **4:2** Efe 6:18; Fil 4:6 [c] **4:3** Lom 15:30; Efe 6:19 [d] **4:5** Efe 5:15-16
[e] **4:6** Efe 4:29; 1Fit 3:15 [f] **4:7** Efe 6:21 [g] **4:8** Efe 6:22 [h] **4:9** Fim 10-12
[i] **4:10-11** Via 12:12; 15:37-39; 13:13; 2Tim 4:11

(Lova ni'a yavematamagilafuyemi Maki weaqina 'eguma nawai 'imia, e
'inega me emi qaiawa ona 'ebe'ewei ona tauyea emi vanuea.)
12 [j] Ta Keliso ena tofewa taha emi qabu gamonega ana wawa Efafasi
ena lukaiwa 'imia. Tauna tuta qabuna vevenoqi waiwai weaqimi,
nuanuana Yaubada nagivewaiwaiemi ta ona tovolo'i'ita. 'Inega Yaubada
ena nuanua qabudi ona alamani aqiaqiedi, ta ge ona venuana magilafu
emi vetumaqana Keliso 'inaya weaqina. 13 Yavona aqiaqiemi, iada
Efafasi ena fewa qiduana weaqimi yahalamani aqiaqiea, ta wese
'abagadiavo Lodisia be Ilafolisi ana totoayavo weaqidi. 14 Ta tovevihiqa
adi togiveaqiaqi iada Luke be wese Dimasi magilafudi edi lukaiwa 'imia.
15 Nuanuama ema vekaiwa edavo 'abaga Lodisia 'inaya itoatoa ona
simanea 'idia, ta wese ona lukaiwa to'ekalesia qabudi 'idia itoatoa va'auta
vavine Nimifa ena vanuea.
16 Emi leta ba'e ona avo nugwetea, ta 'abibodanaya ona vetunei natauya
to'ekalesia Lodisia 'idia. Ta taha wese leta ni'a yavetunei me Lodisia 'idia,
ta taudi leta~nana nugweta ina avoya, ta 'abibodanaya ina vetunei nawai
'imia be omi'a wese ona avoya.
17 [k] Ta wese nuanuagu Akifasi ona voneaya, "Lova Keliso fewa neiu,
'inegana fewa~nana weaqina una vetafe'wa waiwai ta una lu'ovoia."
18 [l] Egu lukafoi ba'e ya'a Faulo taugu nimaguyega ya'waya'wayavia. Ta
ona nuave'avinigu ya'a vanue 'ebeyoqona 'inaya yatoatoa 'inega weaqigu
ona venoqi. Ta ya'a wese yavevenoqi Yaubada 'inaya ena veyoluba
qiduana naneimi.

---

[j] **4:12-14** Kol 1:7; Fim 23-24 [k] **4:17** Fim 2 [l] **4:18** 1Kol 16:21

Faulo ena leta nugweta me Tesalonaika ’idia

Leta ana alamani weaqina

Taha ’abaga agona ana wawa Tesalonaika di’we Masidonia ’inaya. Ta Faulo ena luvivila ’inaya mai ’abaga~nana ’inaya ta Ieisu Valena lugaihiea ’idia. ’Inega Ieisu ivetumaqanea ’abo ’ekalesia ive’alea. Faulo ena lugaihi weaqina me Diu ivevoalanea ’inega dena tauya ’abaga Belia ’inaya. ’Abibodanaya Faulo iana Timoti vetunea me Tesalonaika ’idia sabi vayausidi, nuanuana nahalamani aqiaqiea ma’oda itoatoa ’aiqa. Vayausidi gumwala ’inega ’evivi Faulo ’inaya ta vematamagilafuyea taudi me Tesalonaika me edi vetumaqana aqiaqi itoatoa, ta wese veyoluba ’avadi. ’Inega Faulo qaiawa weaqidi ta ena leta ba’e ’wayavia nuanuana nagivewaiwaiedi, mana taudi wese vevoalana ilobea edi vetumaqana Ieisu ’inaya weaqina. Ta wese nuanuana nave’itedi Ieisu ena ’evivi mai weaqina, mana vaidi to’ekalesia ivenuana magilafu tola’ai na’ifoqe ’ali’aligidi be wese mayawaidi ’idia mai~nana ’inaya.

Leta gamona

1:1 Vematamagilafu be venoqi
1:2–3:13 ’Awahaqiaqi be awatubo
4:1-12 Vona waiwaina ilivu aqiaqi otaqina weaqina
4:13–5:11 Ve’ita Ieisu Keliso ena ’evivi mai weaqina
5:12-22 Faulo ena vebibina ’ebelu’ovoa ’ekalesia ’inaya
5:23-28 Vona veyoluba be lukafoi

Vematamagilafu be lukaiwa

1 1 [a] Leta ba’e ya’a Faulo be Sailasa ta wese Timoti ’imega waiwai omi’a Tesalonaika ana to’ekalesiayavo ’imia. Omi’a Tamada Yaubada ta wese eda Kaiwabu Ieisu Keliso edi tomotauyavo. Avevenoqi weaqimi veyoluba ta wese nuadaumwala tuta qabuna na’eno’eno ’imia.

---

[a] **1:1** Via 17:1

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

To'ekalesiayavo edi vetumaqana be edi ilivu weaqina

2 Tuta qabuna avevenoqi weaqimi Yaubada 'inaya, ta ema
venoqi~nana 'inaya ge ada lua'u lukaiwa weaqimi. 3 [b] Ta tuta~nana
avevenoqi weaqimi Yaubada matanaya 'inega emi fewa emi vetumaqana
vuaqina 'inega be, emi viaqayavo veyolubega ta wese ma'oda emi lu'ita
vane Ieisu ena 'evivi mai weaqina okafi'i'ihia anuanua ve'avinia.
4 Emavo, ni'a ahalamania omi'a Yaubada tawa veyolubemi ta wese
venua'ivinimi ena tomotauyavo 'idewani. 5 [c] Mana tuta~nana Vale
Aqiaqina amiea 'imia ge ema vona namo 'inega Vale~nana oda 'ewei,
ta 'esi wese Niboana Gwalagwalana ena waiwaiega, e 'inega Vale~nana
o'awahaqiaqiea. Ta wese ema veilivu aqiaqi 'imia ni'a o'itedi, ta ba'e
ilivu diavona 'idiega ni'a oalamania vona diavona vonahaqiaqi. 6 [d]
Vonahaqiaqi, tuta~nana Vale~nana o'ewea 'inega wese vaina vita
maega olobedi, ta Vale~nana Niboana Gwalagwalana ena qaiawa 'inega
o'ewea, e ba'e 'inega ima'a be wese eda Kaiwabu ovetutumema. 7 E ba'e
ilivu~nana 'inega omi'a ove'ebe'ita aqiaqi Keliso ana to'abibodayavo
itoatoa di'we Masidonia be Akaya 'idia. 8 Vonahaqiaqi, eda Kaiwabu
Valena tawa 'imiega veqidua di'we Masidonia be Akaya 'idia, ta wese
omi'a emi vetumaqana Yaubada 'inaya Valena ni'a ve'ena'i di'we
qabuna 'idia. 'Inegana todi'we 'inaya ataautauya ge wese taha tola'ai
tomotau ada vonedi emi vetumaqana weaqina, mana vale~nana
ni'a inoqolia. 9 Ta taudiega isimasimana ma'oda omi'a lova o'ebe'ewa
'aiqema, ta wese ma'oda onuagivila 'aiqa emi tokwalui adi iwa'odu
'idiega, ta 'esi Yaubada mayawaina ta aqiaqina 'inaya oawafelemi ta
ovetofewa weaqina. 10 Ta wese isimasimana emi lututa Yaubada Natuna
Ieisu ena 'evivi mai mahalega weaqina, tauna Yaubada giveya'itoto
'eviviea 'aligega. E ba'e Ieisu~nana nawale na'etoyavuida Yaubada ena
gamohoqala 'inega.

Faulo lova ena fewa Tesalonaika 'inaya

2 1-2 [e] Taimavo be novumavo, ni'a oalamania lova me Filifai iveilivu
veifema ta wese i'awaluveifema, 'inega vita qiduana alobea
'abaga~nana 'inaya. 'Inega Filifai anogei ta awai omi'a me Tesalonaika
sabi vayausimi. Ta emi 'abaga 'inaya wese vevoalana alobea. Ta tua
Yaubada giwalima givefatuya 'inega Ieisu Valena alugaihiea 'imia.
Ta omi'a vuaqa aqiaqina ni'a olobea vayausa~nana 'inega. 3 Mana
Vale~nana aneimi ge taha ena luveifamo be ge taha u'ava ta ge wese
venuana magilafu maega.

---

[b] **1:3** 1Kol 13:13; Kol 1:4-6 [c] **1:5** 1Kol 2:4-5 [d] **1:6** Via 17:5-9 [e] **2:1-2** Via 16:19-24; 17:1-9

4 [f] Vonahaqiaqi, Yaubada ema fewa ba'e weaqina 'awahaqiaqiema, 'inega
avetovaletuyana weaqina be Vale Aqiaqina asimana 'ifoqeyea 'imia. Ta
ema simana ge tomotau edi nuanua 'inega, ta 'esi Yaubada ena nuenuega.
Mana Yaubada ema nuanuayavo giwalimaya ni'a alamanidi 'eguma
aqiaqidi nage luveifadi. 5 Ta wese ni'a oalamania ge vona yafayafadi 'inega
ada lugaihi 'imia emi nuagivila weaqina. Ta wese Yaubada ni'a alamania
ge vegediega ada veiaianemi emi kulufayavo sabi 'ewadi. 6 Ta ema
viaqayavo 'imia ta wese mali qabu 'idia ge tauma ama awatubo weaqina
ada viaqidi. Vonahaqiaqi, ima'a Keliso ena tovaletuyanayavo luaqiaqiema
be ada vetoluvine 'imia, ta ge ada viaqia. 7 Ta 'esi ima'a me ema nuawebui
awai 'imia kavona taha vavine natudi i'ita'itamakia. 8 Omi'a nuama o'ewea
qiduana, 'inega Ieisu Valena aneimi, ta wese taumega ahawafelema 'imia.
9 [g] Emavo, ona nuave'avinia lova omi'a maega katoatoa ta Ieisu Valena
alugaihiea 'imia. Ta ge taha vita ada neimi ama 'itamaki weaqina,
'inega 'aubena be velovelovana qabuna 'idia afewa qiduana be taumega
ave'ainima. 10 Omi'a taumiega ema ilivu ni'a oalahalamanidi, ta wese
Yaubada alamani aqiaqiedi, mana ima'a simasimatalima ta tunutunuqima
ta ge wese taha ema luveifamo. 11 [h] Ta ni'a oalamania tomotau qabumi
a'itamakimi 'idewani taha tama natunavo 'ita'itamaki aqiaqiedi. 12 'Inega
alugaihimi be avona iulemi ta wese avenoqiemi ona veilivu aqiaqi be
yaqisa Yaubada na'awahaqiaqiemi, mana ni'a venua'ivinemi tauna ena
'Ebeluvine 'inaya ona lugu ta ena simatala qiduana ona 'itea.
13 [i] Emavo, tuta qabuna alulukaiwa Yaubada 'inaya, mana tuta~nana
ena vona alugaihiea 'imia e 'inega vona~nana 'inaya oawafelemi.
Ta vona~nana o'awahaqiaqiea Yaubada 'inega mai, ta ge tomotau
'idiega. Vonahaqiaqi, ba'e Yaubada ena vona, ta omi'a tovetumaqana
vona~nana ena waiwai ni'a olutonovia. 14 [j] Ta omi'a toa vitana
olobea emi vetumaqana weaqina, 'idewani taudi Ieisu Keliso ana
tovetumaqanayavo di'we Iudia 'inaya itoatoa vita~nana wese ilobea.
Mana to'ekalesia diavona vevoalana ilobea edi tomotauyavo me Diu
'idega, 'idewani omi'a wese vevoalana olobea emi tomotauyavo 'idiega
emi vetumaqana weaqina. 15 [k] Mana taudi me Diu lova Yaubada
ena tovesimanasimanayavo iluve'aligidi, ta wese eda Kaiwabu Ieisu
iveilivu veifea ta iluve'aligia, ta ba'itagana ima'a wese ivevoalanema
ta ilu'wavinima. Ta wese tomotau qabudi ivevoalanedi 'inega Yaubada
ge daqaiawa edi ilivuyavo weaqidi. 16 Ta wese me Diu nuanuadi ema
lugaihi taudi ge me Diu 'idia ina givelua'uya, mana ge nuanuadi mali
qabu 'etoyavua ina lobei Yaubada ena gamosoala 'inega. 'Inega edi
luveifanayavo veqidua otaqa ta Yaubada ena gamosoala ni'a ilobea.

---

[f] **2:4** Gal 1:10 [g] **2:9** Via 20:34 [h] **2:11-12** Via 20:31 [i] **2:13** 2Te 2:13 [j] **2:14** Via 17:5
[k] **2:15** Via 9:23,29; 13:45,50; 14:2,5,19

Faulo nuanuana navayausa ’eviviedi

17 Emavo, lova anogemi ta tuta qabuna a’ala’alanuaiemi, ’inega ge
tuta kuena ema tauya ’abibodanaya nuanuama ada ’ita ’eviviemi.
18 Vonahaqiaqi, nuanuama ada wai ’evivi sabi ’itami, ’inega ya’a Faulo
yavetafe’wa waiwai vonigo eda wai, ta ge agu fata mana Seitani ema ’eda
gibodea.
19 [l] Omi’a ema ’ebelu’ita vane ta wese ema ’ebeqaiawa ’iudi. Ta wese
omi’a ema ’ebe’asima’ala tuta~nana kana tovolo eda Kaiwabu Ieisu
matanaya ena ’evivi mai ’inaya. 20 Vonahaqiaqi, awatubo be qaiawa
weaqimi ana lobea.

3 1-2 [m] Tuta kuena ’inaya nuanuama be ada vayausimi, ta ge ana fata
be ada wai ’imia. Ta wese valemi ge ada noqoli, ’inega giwalima
a’ala weaqimi. E ’inega taida Timoti avetunea wai sabi ’itami, ta ya’a
be Sailasa ba’ade ’abaga qiduana Ateni ’inaya atoa. Taida~nana maega
Yaubada weaqina afewafewa ’aidega Keliso Valena ana vetalasimasimana
weaqina. Ta ena wai~nana ’iuna mana nuanuama navona iulemi, be
wese sabi givefa’alimi emi vetumaqana Keliso ’inaya weaqina. 3 [n] Ta wese
wai ’imia be yaqisa emi vetumaqana~nana ge nadawalili tuta vitana
’idia. Ta ni’a oalamani aqiaqiea ita’a tovetumaqana vita diavona kana
lobedi ta wese kana vebaedi. 4 Ta ona nuaia lova ima’a maega katoatoa
amaduvonemi ba’e vita diavona ina ’ifoqe ’imia, ta ba’itagana vona~nana
ana aqiaqi ni’a o’itea ta ovebaedi.
5 E ba’e vita diavona weaqidi yanuanua qiduana, ’inega Timoti
yavetunei wai ta emi vetumaqana nahalamania ta valena namiea ’iguya.
Mana giwaligu a’ala Seitani ena sitonovayavo ’inega nage ni’a odawalili
ta ema vetafe’wa weaqimi daveyani kavokavovo. 6 [o] Ta Timoti ni’a
’evivi mai ’imiega ta valemi aqiaqina neima vonaya vonigo omi’a me
Tesalonaika me emi vetumaqana waiwaina Keliso ’inaya otoatoa ta wese
veyoluba ’avami. Ta wese vematamagilafuyema tuta qabuna ema vayausa
nugwenugweina o’ala’alanuaiea, ta wese vematamagilafuyema nuanuami
ona ’ita ’eviviema ’idewani ima’a wese nuanuama ana ’itemi.
7 [p] Emavo, ima’a wese vita be vevoalana ni’a alutonovia, ta tuta~nana
emi vetumaqana Keliso ’inaya valena anoqolia ’inega giwalima ’eta’ia
ta wese aqaiawa qiduana. 8 Vona aqiaqi, emi tovolo’i’ita Keliso ’inaya
weaqina ama lutonova ni’a veaqiaqi.
9 ’Inega Yaubada ’inaya ema lukaiwa weaqimi ge ana fata be ana
givelua’ui, mana omi’a weaqimi Yaubada matanaya aqaiqaiawa gegoyo.
10 ’Inega ’aubena be velovelovana qabuna ’idia avevenoqi waiwai vonigo

---

[l] **2:19** Fil 2:15-16; 4:1; 2Te 1:4 [m] **3:1-2** Via 17:15; Via 16:1-3 [n] **3:3** 2Tim 3:12
[o] **3:6** Via 18:5 [p] **3:7** 2Te 1:4

ana ’ita ’eviviemi, be ’eguma emi vetumaqana nawale ge davewaiwai
otaqa, e ’inega nuanuama ana iulemi be yaqisa vetumaqana~nana
naluveagatuna’imi.
11 ’Inega avevenoqi Tamada Yaubada be wese eda Kaiwabu Ieisu
’idia ema ’eda ina siwa’ea ’inega ana fata ana vayausimi. 12 Ta wese
avevenoqi Yaubada ’inaya vonigo eda Kaiwabu emi veyoluba nagive’ena’ia
be na’afwataiwaqa omi’a weaqimi ta wese tomotau qabudi weaqidi,
’idewani ima’a ema veyoluba weaqimi ’afwa’afwataiwaqa. 13 E ba’e ’inega
Keliso giwalimi nagivewaiwaiedi be yaqisa ami fata ona tovolo Tamada
Yaubada matanaya ge ami ’ebeve’ewamo, ta ’esi vunavunaqa otaqimi ona
toatoa tuta~nana eda Kaiwabu Ieisu na’evivi namai ena tomotauyavo
gwalagwaladi maega.

Yaubada kana giveqaiawea ilivu aqiaqina ’inega

4 1 Emavo, wese taha yani qiduana weaqina ana vematamagilafuyemi.
Eda Kaiwabu Ieisu ana wawega avona waiwai ’imia emi ilivu
aqiaqina ’inega ona toatoa, be yaqisa Yaubada naqaiawa weaqimi.
Lova yani diavona weaqidi ni’a ave’itemi, ta ahalamania ilivu
aqiaqidi oviaviaqidi. Ta ba’itagana agivenua’i’ihimi ilivu diavona ona
givetomanedi. 2 Mana ema ve’itayavo lova eda Kaiwabu Ieisu ana wawega
aneimi ni’a oalamani aqiaqiedi.
3 [q] Yaubada nuanuana taumiega ona vegwalemi, ’inega ge taha
velamo’eno kavokavovo ona viaqi. 4 [r] ’Inega qabumi ami fata ’wafimi ona
’itamaki aqiaqiedi tuta~nana sitonova taha taha ona lobedi, ta me emi
ilivu vunavunaqina ona toatoa ’inega tomotau ina ’awahaqiaqiemi. 5 Ta
gebu me emi nuagovaqa ’idewana taudi ge ida tafwalolo, mana Yaubada
ena ’eda ge ida alamania. 6 ’Inega omi’a to’ekalesiayavo ge taha toga
’imiega ana luaqiaqi be iana moqanena maega ina ’eno, fole Yaubada
ena luvematasabu nalobei ilivu~nana weaqina. E ba’e ilivu~nana
weaqina lova vona waiwaidi ni’au amaduneimi. 7 [s] Mana Yaubada ge
davenua’ivineda ilivu bwavubwavudi adi viaqa weaqina, ta ’esi ilivu
vunavunaqina weaqina. 8 [t] Ta ’eguma taha toga ba’e ve’ita diavona
nanogedi ’inega tauna ge tomotau edi luvine dabwegei, ta ’esi Yaubada
ena luvine, tauna Niboana Gwalagwalana neinei kavovomi.
9 [u] Emavo, egu leta ba’e ’inaya ge ena ve’itemi omi’a tovetumaqana
ma’oda ma emiavo ona veyoluba ’aiqemi, mana ba’e veyoluba~nana
weaqina Yaubada taunega ni’au ve’itemi. 10 Vonahaqiaqi, Yaubada
ena tomotauyavo qabudi di’we Masidonia gamonaya itoatoa ni’a
oveveyolubedi, ta nuanuama qiduana veyoluba~nana ’idia ona

---

[q] **4:3** 1Te 5:23; 1Fit 1:16 [r] **4:4-5** 1Kol 6:13 [s] **4:7** 1Fit 1:15-16; Ibe 12:14 [t] **4:8** Lk 10:16; 2Kol 1:22 [u] **4:9** Ion 13:34

luvetomania. 11 [v] Ta emi nuanuayavo ona a'udi yani toi 'idia, e ba'e: Me
emi ilivu nuvana ona toatoa be, tomotau 'wafidi ge ona givesiniqaiqaiedi,
ta wese taumiega ona fewa emi toa weaqina, 'idewani lova ni'a avonemi.
12 'Inega taudi Keliso ge ida vetumaqanea emi ilivu aqiaqina 'inega ina
'amayabemi. Ta omi'a ami iula weaqina gebu mali tomotau 'idia ona
vetumaqana, mana taumiega ni'a oveveiuiula.

Eda Kaiwabu ena 'evivi mai weaqina

13 Emavo, nuanuama ona alamani aqiaqiea tola'ai nawale na'ifoqe taudi
tovetumaqana aqiaqi 'ali'aligidi 'idia, be yaqisa ge ona nuavita 'idewani
taudi ge ida vetumaqana to'aliga edi ya'itoto 'evivi 'inaya. 14 [w] Ita'a
kavetumaqana Ieisu 'aligega ni'a ya'itoto 'evivi, 'inega wese kavetumaqana
taudi edavo tovetumaqana ni'a i'aliga nawale Yaubada 'aligega
nagiveya'itoto 'eviviedi tuta~nana Ieisu na'evivi namai bwa'obwa'oya.
15 [x] Ta tola'ai ba'itagana aveve'itemi lova wese 'idewana Ieisu ve'itema.
Ta ve'ita~nana ana alamani ba'e: Ieisu ena 'evivi mai ana 'aubena 'inaya
ita'a mayawaida bwa'obwa'o 'inega ge kana madutauya debanaya, ta 'esi
taudi 'ali'aligidi ina nugweta. 16 Mana eda Kaiwabu taha vona qiduana
nanoqolia Yaubada ena tovale'ewayavo adi tovanugweta ena gaba 'inega,
ta tutana 'inaya Kaiwabu taunega nawebui mai mahalega. Ta wese
Yaubada bea namu'ea, 'inega Keliso ana tovetumaqanayavo 'ali'aligidi ina
maduya'itoto deba'unuyega. 17 Ta 'abiboda ita'a mayawaida taudi maega
kana va'auta gawataya, ta oade 'inaya Ieisu maega kana velobaloba,
'inega tuta vataya tauna maega kana toatoa. 18 'Inegana vona ba'e 'idiega
ma emiavo taumiega ona vona iulemi ta ona givewaiwaiemi.

Kana 'iva'ava'aida eda Kaiwabu ena 'evivi mai weaqina

5 1 Emavo, ge daluaqiaqiema be leta ba'e 'inega ana
vematamagilafuyemi Ieisu ena 'evivi mai ana 'aubena weaqina,
2 [y] mana ni'a oalamani aqiaqiea eda Kaiwabu ena mai ana 'aubena
naluveafeda 'idewani tovanawala edi mai velovelovana 'inaya. 3 [z]
Vonahaqiaqi, tuta~nana tomotau ina vonaya, "Eda toa aqiaqi otaqina,
ge taha tola'ai weaqina kana mwaniniva." E 'inega veilaqe qiduana
naluveafedi navunuqidi 'idewani visiqa qiduana vavine gamwegamwe'idi
naluveafedi sabi venatuna. Ta veilaqe~nana 'inega totoa velovelovana ge
taha toga 'idiega ana fata nadena.
4 Ta emavo, omi'a ge velovelovana ana totoa, e 'inega eda Kaiwabu
ena 'aubena ge wese naluveafemi kavona tovanawala ena mai 'idewani.
5 [a] Omi'a qabumi simatala ana totoayavo ta wese 'aubena ana totoayavo.

---

[v] **4:11** Efe 4:28 [w] **4:14** Lom 14:9; 1Kol 15:3-4,12 [x] **4:15-16** 1Kol 15:51-52
[y] **5:2** Md 24:42-43; 2Fit 3:10; Ve 3:3 [z] **5:3** Md 24:39; Lk 21:34-35 [a] **5:5** Lom 13:12

Ita'a tovetumaqana gebu velovelovana ana qabuyavo, 'inega ge nuanuada
velovelovana ana ilivuyavo kana viaviaqidi. 6 'Inega kana 'itamaki
aqiaqieda, ta ge kana 'eno motaiva vaidi tomotau 'idewani. Ta 'esi me
eda 'iva'ava'ata be wese me eda nuanua tunutunuqidi kana toatoa,
7 mana to'eno velovelovana 'inaya i'eno'eno, ta wese go'ila waiwaina
ana tonuma velovelovana 'inaya inumanuma 'inega ivekwavakwava. 8 [b]
Ta ita'a 'aubena ana totoayavo luaqiaqieda be taudega kana 'itamakida.
'Inega veyoluba be vetumaqana eda 'ebevebaba, ta wese ni'a kalamania
'etoyavua kana lobea Keliso 'inega, ta 'etoyavua~nana 'inega 'unu'unuda
kana 'aubwaea. 9 Mana Yaubada ge davenua'ivinida be ena gamohoqala
naguiwaqa webuiei 'idaya, ta 'esi venua'ivineda be 'etoyavua kana lobea
eda Kaiwabu Ieisu Keliso 'inega. 10 [c] Vonahaqiaqi, tauna 'aliga weaqida,
'inega ge taha tola'ai 'eguma 'ali'aligida nage mayawaida katoatoa
tuta~nana na'evivi namai, mana 'aliga~nana 'inega 'etoyavuida be yaqisa
tauna maega kana toatoa. 11 'Inega taumi ma emiavo ona vona iulemi be
wese ona givewaiwaiemi, 'idewani ba'itagana ni'a oviaviaqia.

Faulo ena nuanua ana 'ebelu'ovoa

12 Emavo, nuanuama qiduana omi'a to'ekalesia ami tovanugwetayavo
ona 'amayabedi. Taudi eda Kaiwabu Ieisu venua'ivinidi ta ena fewa
iviaviaqidi, ta omi'a tovetumaqana emi ilivu aqiaqina tuta qabuna
ilulugaihimi. 13 Ta edi fewa qiduana weaqina ona givaneyedi be
ona veyoluba aqiaqiedi. Ta omi'a to'ekalesia ge ona vedavi, ta
'esi taumi ma emiavo ona toadaumwala tuta qabuna. 14 [d] Emavo,
avevematamagilafuyemi tovegwavu'ai ona lugaihidi ge ina toa
kavokavovo, ta 'esi ina fewafewa, ta tomwaninivayavo giwalidi ona
givefatuya, ta todawalili ona iuledi. Ta ona awafelemi be ona vetofewa
tomotau qabudi 'idia. Ta omi'a taumi ma emiavo ona bibitaqomi. 15 [e] Ta
'eguma vaidi tomotau ina veilivu veifemi 'inega ge wese ona ve'iedi, ta
'esi tuta qabuna ma emiavo ta wese mali tomotau maega ona veilivu
aqiaqiemi.
16 [f] Tuta qabuna me emi qaiawa ona toatoa. 17 Ta tuta qabuna ona
vevenoqi! 18 [g] Ta 'eguma tuta aqiaqina nage vitana, ta tua tuta qabuna
ona lukaiwa Yaubada 'inaya. Ba'e ena nuanua, mana omi'a Keliso ena
tomotauyavo.
19 [h] Niboana Gwalagwalana ena fewa ge ona givelua'ui. 20 Ta 'eguma
taha toga natovolo navonaya, "Niboana Gwalagwalana ena vona ba'e."
E 'inega vona~nana ge ona veyani kavokavovoyei, 21 [i] ta 'esi vona~nana

---

[b] **5:8** Ais 59:17; Efe 6:14,17 [c] **5:10** Lom 14:8-9; 1Te 4:14 [d] **5:14** 2Te 3:6,11
[e] **5:15** Lom 12:17; 1Fit 3:9 [f] **5:16** Fil 4:4 [g] **5:18** Efe 5:20 [h] **5:19** Efe 4:30
[i] **5:21-22** 1Ion 4:1

ona lutonova aqiaqiea ta Yaubada ena vona maega ona giveleleqea, ta
’eguma aqiaqina e ’inega ona kafi’i’ihia. **22** ’Inega yani qabuna luveifadi
ona nogedi.

Vona veyoluba be lukafoi

23 [j] Egu nuanua qiduana toadaumwala ana Yaubada taunega emi ilivu
qabuna ’idia nagivegwalemi. Ta yavevenoqi weaqimi niboanimi be emi
nuanua ta wese du’umi qabuna ona ’itamaki aqiaqiedi, ’inega ge taha
ami ’ebeve’ewamo tuta~nana eda Kaiwabu Ieisu Keliso na’evivi namai.
24 Yaubada ni’a venua’ivinimi, e ’inega ona vetumaqanea be yani diavona
ana fata naviaqidi weaqimi.
25 [k] Emavo, nuanuama ona venoqi weaqima.
26 Tuta~nana emiavo tovetumaqana maega ona va’auta e ’inega venima
sibutuyega ona lulukaiwa ’idia.
27 Eda Kaiwabu ana wawega yaluvinemi leta ba’e ona avoya edavo
tovetumaqana qabudi ’iawadia.
28 Avevenoqi weaqimi eda Kaiwabu Ieisu Keliso ena veyoluba omi’a
qabumi maega.

---

[j] **5:23** 2Te 3:3 [k] **5:25** Kol 4:3; 2Te 3:1

Faulo ena leta vemagilafuna me Tesalonaika ’idia

Leta ana alamani weaqina

Faulo be Sailasa ta wese taidi Timoti maega itauya me Tesalonaika ’idia ta Ieisu Valena ineidi, ’inega ivetumaqanea. Ta ’abiboda Faulo me Tesalonaika valedi noqolia nuadi nawale ge da’eqa’ui Ieisu ena ’evivi mai bwa’obwa’oya weaqina, mana vaina tomotau ive’ita veifedi. ’Inega Faulo taha leta maduvetunei ’idia, ta ’abibodanaya wese edi leta ba’e vemagilafuna ’abaga Kolinita ’inega ’wayavia be yaqisa ina alamani aqiaqiea tola’ai na’ifoqe tuta ’ebelu’ovoa ’inaya. Ta wese ba’e leta~nana vetunea ’idia edi vetumaqana ana givewaiwai weaqina.

Leta gamona

1:1-2 Vematamagilafu be venoqi
1:3-12 Awatubo be ’awahaqiaqi
2:1-17 Ve’ita Keliso ena ’evivi mai weaqina
3:1-15 Vona waiwaina tovetumaqana edi ilivu weaqina
3:16-18 Vona veyoluba be lukafoi

---

1 1 Ya’a Faulo taidavo Sailasa be Timoti maega atoatoa, ta emi leta
ba’e a’wayavia omi’a to’ekalesia otoatoa ’abaga qiduana Tesalonaika
’inaya weaqimi. Omi’a Yaubada Tamada be eda Kaiwabu Ieisu Keliso edi
tomotauyavo.
2 [a] Nuanuagu ona toadaumwala Yaubada Tamada be eda Kaiwabu Ieisu
Keliso edi veyoluba ’inega.

Keliso nawale namai be tomotau naluvinedi

3 Emavo, tuta qabuna alulukaiwa Yaubada ’inaya weaqimi. Ama luaqiaqi
be ’idewani ana viaqia, mana emi vetumaqana tuta qabuna veve’ena’i, ta
wese emi veyoluba nuanimia veve’ena’i. 4 [b] Ta tuta~nana atautauya di’we

---

[a] **1:2** Lom 1:7 [b] **1:4** 2Kol 7:4; 1Te 2:19

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

taha taha Yaubada ena tovetumaqanayavo ’idia, ’inega matadia ami wawa agigivaneyea ta avonevonedia, “Edavo me Tesalonaika taudi bibitaqo ’avadi ta wese tovetumaqana aqiaqi. Adi aviayavo ’idiega veilaqe be visiqa ilobelobedi, ta edi vetumaqana ge dadawalili, ta ’esi nawale waiwaina.”

5 Vonahaqiaqi, omi’a vevoalana qiduana ni’a olobea, ta Yaubada ena luvine ’inega taudi voalamiavo naluvematasabudi. Ta ba’e luvematasabu~nana ’inega nave’iteda tauna tuta qabuna luvine aqiaqina be tunutunuqina ’inega luviluvine. Mana Yaubada ena viaqayavo tunutunuqidi tomotau qabuda ’idaya. Ta vita diavona ba’itagana olobelobedi ’idiega Yaubada ’iva’ava’ata vatayemi, ’inega luaqiaqiemi be nawale me emi qaiawa ona toa ena luvine ’ayanaya. 6 [c] Tomeqabu ba’itaga vita ineineimi nawale Yaubada ’inega taudi wese vita ina lobea. Tomotau edi ilivu luveifana adi ve’ia tunutunuqina Yaubada naneidi, mana tauna ana ’aidega Toluvine Aqiaqi. 7 [d] Ta tuta~nana eda Kaiwabu Ieisu ena tovale’ewayavo waiwaidi maega ina webui mai mahalega, e ’inega Yaubada veyawai omi’a be ima’a naneida. 8 [e] ’Aiwe saesaelina maega ina mai, be tomotau Yaubada ivemwageyea naluvematasabudi. Ta wese taudi Vale Aqiaqina eda Kaiwabu Ieisu weaqina ge ida matayagea naluvematasabudi. 9 [f] Ta adi luvematasabu ba’e ’idewana: Tuta qabuna ina toasi’i Keliso ’inega ta veilaqe vataya ina lobea, ’inega ge wese ena simatala kaikaiwabuna ina ’itei. 10 [g] Ta mai~nana ’inaya awatubo qiduana nalobea ena tomotauyavo gwalagwaladi ’idiega, ta wese tovetumaqana ina nuavoqana tauna weaqina. Ta omi’a me Tesalonaika wese taudi maega Ieisu ona awatuboya, mana lova Vale~nana asimana ’ifoqeyea ’imia ta ovetumaqanea.

11 [h] Ba’e yani diavona nawale ina ’ifoqe, ’inega ima’a tuta qabuna weaqimi avevenoqi eda Yaubada ’inaya. Mana lova nuave’avinimi be gabemi toa aqiaqina ana ’eda ’inaya. ’Inega avevenoqi ’inaya naiulemi be yaqisa ’eda~nana ona ’abibodea. Ta wese avevenoqi ’inaya ena waiwaiega yani qabuna aqiaqidi nuanuami ona viaqidi emi vetumaqana ’inega, e ami fata ona viaqa ’ovoidi. 12 Ba’e ’idewani avevenoqi weaqimi be yaqisa eda Kaiwabu Ieisu ana wawa ana awatubo naveqidua omi’a emi viaqayavo ’idiega, ’inega omi’a wese awatubo ona lobea Keliso maega. Ba’e awatubo diavona ina ’ifoqe Yaubada be eda Kaiwabu Ieisu Keliso edi veyoluba ’inega.

Luvine ana toqeu weaqina

2 1 Emavo, nuanuama ona alamani aqiaqiea eda Kaiwabu Ieisu Keliso ena ’evivi mai weaqina, ta wese ma’oda kana toava’auta ’aiqa Ieisu

---

[c] **1:6** Lom 12:19 [d] **1:7** 1Te 3:13 [e] **1:8** Ais 66:15 [f] **1:9** Ais 2:10 [g] **1:10** Kol 3:4
[h] **1:11** Kol 1:9; 1Te 1:2-3

maega. 2 Ta ge ona nidoa nage giwalimi naha'ala 'eguma vaina tomotau
ni'au ivonemi ivonaya, "Ima'a kavona ve'wayoqega alamani ni'a a'ewea
vonigo Kaiwabu ena 'evivi ana tuta ba'e ni'au 'ifoqe." Ta wese 'eguma
vaina tomotau ni'au ivonemi ivonaya, "Ima'a ema vona asimasimana
'ifoqeyea 'imia Yaubada 'inega." Ta wese 'eguma vaina tomotau ni'au
ivonemi ivonaya, "Ima'a ve'ita a'ewea Faulo ma enavo edi letayega." E
'inega ge ona vetumaqanedi, mana i'e'eu'au'ava. 3 [i] Gebu taha tomotau
edi 'eu'au'ava nuami na'ewei, mana Keliso ena tuta 'evivi mai ge na'ifoqe
ana laba tomotau qabudi Yaubada ina vevoalana aqiaqiea. Ta wese luvine
ana toqeu nugweta na'ifoqe bwa'obwa'oya, ta 'abibodanaya Ieisu na'evivi
namai mahalega. Tauna toqeu~nana Yaubada ena luvine 'inega nawale
tuta 'ebelu'ovoa 'inaya veilaqe vataya 'aiwe 'ala'alata 'inaya nalobea. 4 [j]
Luvine ana toqeu taunega ana wawa nagivaneyea, ta Yaubada ana wawa
be yani qabuna 'ebeiwa'odu tauna adi avia. 'Inega Yaubada ena Vanue
Gwalagwalana gamonaya natoabui navonaya, "Ya'a ba'e taugu Yaubada."
5 Nage ni'a onuafania lova tuta~nana omi'a ya'a maega katoatoa ba'e
yani diavona weaqidi ni'au yavonemi. 6 Ta toqeu~nana nawale ge da'ifoqe
mai. Ta ena awataya 'iuna ni'a oalamania, mana Yaubada toqeu~nana
ena tuta mai nawale ge dahawafelei 'inaya. 7 Vonahaqiaqi, toqeu~nana
ena viaqayavo waiwaidi 'waivega ni'au i'ifoqe bwa'obwa'oya. Ta viaqa
diavona adi toawataya tauna nawale toatoa. Ta nawale tuta maimai
'inaya toawataya~nana navasi'i, 'inega viaqa diavona luveifadi ina
'ifoqe aqiaqi. 8-12 [k] Luvine ana toqeu na'ifoqe Seitani ena waiwaiega ta
yani qabuna 'ebenuavoqana ta wese 'ebenua'ewa naviaqidi be tomotau
nau'avedi. Toqeu~nana mali yani be mali yani 'idiega tomotau qabudi
nau'avedi, 'inega veilaqe vataya ana 'eda 'inaya ina tauya, mana tomotau
diavona Vale Aqiaqina ana vonahaqiaqi ilugwavu'aiea 'inega 'etoyavua ge
ina lobei. Ba'e 'iuna 'inega Yaubada nuadi nagivevoqania be u'ava diavona
ina vetumaqanedi. 'Inega toqeu~nana ana to'abibodayavo veilaqe vataya
ana luvine ina lobea, mana vonahaqiaqi ge ida vetumaqanei, ta 'esi ilivu
luveifana ana viaqa nuadi na'ewea ta ina qaiawa weaqina. Ta 'abiboda
eda Kaiwabu Ieisu ena simatala diayainega na'evivi namai mahalega. Ta
Ieisu 'awana yaququlinega ta wese simatala~nana 'inega toqeu~nana
naluveawalia.

Yaubada me Tesalonaika venua'ivinedi

13 [l] Emavo, eda Kaiwabu veyolubemi 'inega ama luaqiaqi be tuta
qabuna ana lulukaiwa Yaubada 'inaya weaqimi, mana lova tuta ana
'ebeve'ale 'inaya venua'ivinemi 'etoyavua weaqina. 'Inega yani magilafuna

---

[i] **2:3** 1Tim 4:1; 1Ion 2:18; 4:3 [j] **2:4** Dan 11:36; Isi 28:2 [k] **2:8-12** Ais 11:4; Ve 19:15; Ve 13:11-13 [l] **2:13** 2Te 1:3; Efe 1:4

’idiega ’etoyavua ona lobea, e ba’e: ’Eguma Yaubada ena vonahaqiaqi ona
vetumaqanea, ta wese ’eguma ona awafelemi Niboana Gwalagwalana
ena givevunavunaqa ’inaya. 14 Yaubada ema lugaihi Vale Aqiaqina
’inega gabemi, e ’inega omi’a eda Kaiwabu Ieisu Keliso ena aqiaqi otaqa
navewila’ayea ’imia. 15 Emavo, yani diavona ni’a yasimanedi weaqidi ona
nuanua. ’Inega ona tovolo’i’ita ta tola’ai ni’au ave’itemi ema vonega be
wese ema letayega ona kafi’i’ihia.
16-17 Egu nuanua qiduana eda Kaiwabu Ieisu Keliso ta wese Tamada
Yaubada giwalimi ina givefatuya ta ina givewaiwaiemi emi vonayavo be
wese emi viaqayavo ’idia. Yaubada tauna Toveyoluba ta ena nuakolokolo
’inega vona ’ebeiula vataya neida, ta wese ’ebelu’ita vane aqiaqina neida.

Faulo nuanuana to’ekalesia ina venoqi weaqidi

3 1 Emavo, ’abiboda be ba’e leta~nana ana lu’ovoia, ta nugweta wese
taha yani weaqina ana vonemi. Nuanuama ona venoqi weaqima
Yaubada ’inaya be yaqisa Ieisu Valena alulugaihiea lukwayavonega
nayawala di’we taha taha ’idia, ta Vale~nana tomotau me edi
’amayaba ina ’ewea ’idewani lova omi’a o’ewea. 2 Ta wese nuanuama
ona venoqi weaqima be Yaubada tomotau luveifadi be tokwava ’idiega
nava’abo’aboma be yaqisa ge adi fata ina veilaqeyema, mana tomotau ge
qabudi ida vetumaqana eda Kaiwabu ’inaya.
3 Eda Kaiwabu tauna ma ana vetumaqana, ’inega ona vetumaqana
aqiaqiea be nagivewaiwaiemi ta wese nava’abo’abomi Seitani ena
viaqayavo ’idiega. 4 [m] Ta eda Kaiwabu ena givenuaha’u ’inega ni’a
ahalamani aqiaqiea vonigo omi’a yani diavona lova avonemi ona viaqidi,
e nawale oviaviaqidi, ta tuta maimai ’inaya wese ona viaqidi.
5 Nuanuama qiduana eda Kaiwabu nuami nagiqa’uya be yaqisa Yaubada
ena veyoluba omi’a weaqimi ona alamani aqiaqiea. Ta wese nuanuama
Keliso ena bibitaqo ona alamani aqiaqiea ta ona vetutumea.

Vona waiwaidi lugwavu’ai weaqina

6 [n] Emavo, ba’e ami luvine eda Kaiwabu Ieisu Keliso ana wawega. Ta
luvine~nana ana alamani ba’e ’idewani: ’Eguma tovetumaqana emiavo
vaina ge nuadi ina fewa, e ’inega ona toasi’i ’idiega, mana ema ve’ita ge
ida ’abibodei, ta ’esi itoa kavokavovo. 7 [o] Omi’a ni’a oalamani aqiaqiea
ema ilivu ona vetutumedi, mana lova tuta~nana ima’a omi’a maega
katoatoa ge ada lugwavu’ai. 8 [p] Tuta qabuna ami ’abwagega ove’ainima ta
’abwaga~nana weaqina avemaisimi. Ima’a ’aubena ta wese velovelovana
’idia taumega afewa, mana ge nuama vita ana a’ui ’imia. 9 [q] Vonahaqiaqi,

---

[m] **3:4** 2Kol 7:16; Gal 5:10 [n] **3:6** Lom 16:17 [o] **3:7** Fil 3:17 [p] **3:8** 1Te 2:9 [q] **3:9** 1Kol 9:4; 1Te 1:6

luaqiaqiema ana fata ada venoqiemi iula weaqina. Ta ge ada viaqi, mana
nuanuama taumega ana fewa, ’inega ima’a ema ilivu nave’ebe’ita weaqimi
ta ona vetutumea. 10 Ta lova ima’a omi’a maega katoatoa taha luvine
aneimi avonemia, “’Eguma taha toga ge nuana fewa, e ’inega ge ana
luaqiaqi be na’ai.”
11 [r] Ta vale ni’a anoqolia vaina emiavo ’imiega ivevegwavu’ai ta ge ida
fewafewa, ta ’esi iluluyaba dadana, ta wese ediavo edi tuta ikafia edi
veqae kavokavovo ’idiega. 12 [s] ’Inega tovegwavu’ai~dina eda Kaiwabu
Ieisu Keliso ana wawega aluvinedi ina veilivu aqiaqi, ta luaqiaqiedi ina
toa baula ta ina ve’ale fewa, ’inega taudiega adi ’abwaga ina lobea.
13 [t] Emavo, omi’a viaqa aqiaqidi weaqidi gebu ’wafimi nasiniqaiqai
be ona lugwavu’ai, ta ’esi me emi bibitaqo fewa diavona ona viaviaqidi.
14 ’Eguma taha tomotau ema ve’ita leta ba’e ’inega ge na’abibodei, e ’inega
tauna ena ilivu weaqina ona simanea emiavo ’idia, ’inega ina alamania
tauna togama. Ta tauna maega ge ona veiaiana, ta ’esi ona vetoasi’iea be
yaqisa tauna nainiyauyau ilivu~nana weaqina. 15 [u] Emavo, ’oloto~nana
ge ona veilivu veifei kavona tauna voalami, ta ’esi omi’a tovetumaqana
emi vonega ona awatayea mana tauna wese taida.

Faulo ena vona ana ’ebelu’ovoa

16 Eda Kaiwabu tauna nuadaumwala ’iuna, ’inega avevenoqi weaqimi
tuta qabuna ’idia nuami nagivedaumwalia, ta wese nuanuama emi
toa taha taha ’idia ba’e nuadaumwala~nana ona lutonovia. Ta wese
nuanuama eda Kaiwabu omi’a qabumi tuta qabuna maega ona toatoa.
17 Ya’a Faulo taugu nimaguyega egu lukafoi ’imia ya’wayavia egu leta
ba’e ’inaya. Lova egu leta qabudi wese ’edewani yaviaqidi be yaqisa ona
alamani aqiaqiea ya’a taugu ’iguyega. Ta egu lukafoi ana noqola ba’e
’idewani:
18 Yavevenoqi qabumi weaqimi eda Kaiwabu Ieisu Keliso ena veyoluba
tuta qabuna ona lulutonovia.

---

[r] **3:11** 1Tim 5:13 [s] **3:12** 1Te 4:11 [t] **3:13** Gal 6:9 [u] **3:15** 1Te 5:14

Faulo ena leta nugweta Timoti ’inaya

Leta ana alamani weaqina

Timoti di’we Eisia ’inega. Tamana Guliki ’olotona, ta inana taudi Diu vavinedi. Faulo ena luvivila vemagilafuna ’inaya Timoti lobea ta venua’ivinea ena tofewa ’idewani. (Viaqa 16:1-3) ’Abiboda Faulo taha fewa Timoti neia, ’inega tovetumaqanayavo ’abaga Efeso ’inaya na’itamakidi. Ba’e leta~nana gamonaya Faulo Timoti vematamagilafuyea ’ekalesia ana tovanugwetayavo weaqidi ma’oda ina toa ’aiqa ta edi fewa weaqina. Ta wese vematamagilafuyea vaina tove’ita luveifadi weaqidi. Faulo nuanuana to’ekalesia ba’e to’eu’au’ava~dina edi vona ge ina noqolia fole nawale edi vetumaqana nadawalili. Ta wese vebibinea tovetumaqanayavo ma’oda ina tafwalolo ’aiqa. Ta ’ebelu’ovoa wese Faulo Timoti vematamagilafuyea ena ilivu weaqina, mana tauna Keliso ana tovetumaqana adi to’itamaki, ’inega nave’ebe’ita aqiaqi ’idia. E leta~nana ’iuna ba’e ’idewani.

Leta gamona

1:1-2 Lukaiwa be vona veyoluba
1:3-11 Ve’ita komwakomwana weaqina
1:12-17 Yaubada ena nuakolokolo Faulo ’inaya
1:18-20 Timoti ena fewa be ana veyoveyoa
2:1-15 Tafwalolo ana ve’eda be totafwalolo edi ilivu
3:1-16 Tovanugweta be dikoni edi fewa be edi ilivu
4:1-16 Tove’ita luveifadi be tofewa aqiaqidi
5:1–6:21 ’Itamaki be vanugweta ’ekalesia ana qabu taha taha ’idia

---

Lukaiwa

1 1 Leta ba’e ya’a Faulo Ieisu Keliso ena tovaletuyana ’iguyega waiwai.
Ta Yaubada ada To’etoyavua be Ieisu Keliso eda ’ebelu’ita vane edi
nuanua ’inega yavetovaletuyana.

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

2 [a] O'a Timoti ya'awanatuna aqiaqieu, mana o'a be ya'a Keliso ana
tovetumaqana. Tamada Yaubada ta eda Kaiwabu Ieisu Keliso edi
veyoluba be, edi nuakolokolo ta wese edi nuadaumwala 'iuya.

To'eu'au'ava edi ve'ita weaqina

3 Lova tuta~nana ni'au be ena nogeu ta ena tauya di'we Masidonia
'inaya yavebibineu yavonaya, "Gebu una tauya mali di'we 'inaya."
Ta ba'itagana wese yavonevoneu ba'ade Efeso 'inaya una toatoa be
tove'ita 'eu'au'avidi una awatayedi be ge mali vetumaqana weaqina
to'ekalesia ina ve'itedi. 4 [b] Ta wese una vonedi tubudavo velulu'uyadi
ge ina veqaeyedi, be wese 'aqegigidavo adi wawayavo ge ina
velulu'uyayedi, mana velulu'uya diavona 'idiega nawale ve'ae'aetoga
na'ifoqe. Ba'e yani diavona ge wese nave'ebeiula Yaubada ena nuanua
weaqina, mana tauna ena nuanua kana alamani aqiaqiea vetumaqana
'inega. 5 Egu vona ba'e 'iuna mana nuanuagu omi'a tovetumaqana
qabumi veyoluba ilivuna naluveagatuna'imi. Ta ba'e veyoluba~nana
'ifo'ifoqe giwalimi vunavunaqidi 'idiega. Ta wese ami fata veyoluba
ilivuna ona viaqia 'eguma oalamani aqiaqiea tola'ai aqiaqina nage
tola'ai luveifana. Ta wese vetumaqana aqiaqina 'inega ami fata
veyoluba ilivuna ona viaqia tomotau 'idia. 6 Ta vaina tove'ita ba'e
ilivu diavona ni'a inogedi, ta 'eda aqiaqina 'inega itauya gei veqae
kavokavovo ana 'eda 'inaya. 7 Nuanuadi tomotau ina 'awahaqiaqiedi
vonigo taudi Yaubada ena luvine ana tove'itayavo. 'Inega taudi me edi
giwalifatu ivonavona, ta edi vonayavo be edi ve'itayavo taudiega ge
ida alamani aqiaqiedi.
8 [c] Vonahaqiaqi, ni'a kahalamani aqiaqiea vonigo Yaubada ena
luvineavo aqiaqi otaqidi 'eguma kana vefewedi tauna ena nuanua
'inega. 9 Mana luvine diavona Yaubada ge daha'udi tunutunuqidi
weaqidi, ta 'esi luvine ana toqeu be, tovanawala be, taudi Yaubada
weaqina ge ida nuanua be, luluveifadi be, taudi ge ida tafwalolo
be, taudi Niboana Gwalagwalana gebu 'idia datoatoa be, taudi
inadiavo ta tamadiavo be wese mali tomotau adi toluve'aligayavo
be, 10 tovelamo'eno kavokavovo be, 'oloto ma 'oloto ediavo ta vivine
ma vivine ediavo ivelamo'eno be, taudi tomotau ivanavanawalidi ta
ivevegimwaneyedi 'oloto kaikaiwabudi 'idia be, taudi iu'au'ava kotu
'inaya ta wese tomeqabu ve'ita tunutunuqina iqeuqeunidi, e ba'e
toveilivu luveifa diavona weaqidi Yaubada luvine diavona a'udi. 11 Ba'e
ve'ita diavona imai Vale Aqiaqina ta simasimatalina 'inega. Lova eda
Yaubada aqiaqi otaqina ya'a Faulo vetumaqanegu ta Vale~nana neigu
be yaqisa ena lugaihiea tomotau 'idia.

---

[a] **1:2** Via 16:1-3; Tai 1:4 [b] **1:4** 1Tim 4:7; Tai 1:14 [c] **1:8** Lom 7:12,16

Lukaiwa Yaubada ’inaya ena nuakolokolo weaqina

12[d] Ta wese eda Kaiwabu Ieisu Keliso givewaiwaiegu egu fewa ba’e weaqina.
’Inega yalulukaiwa ’inaya, mana vetumaqanegu ta venua’ivinegu fewa~nana
weaqina. 13[e] Tuta lova gebu ’idewani, mana omo’e tuta~nana ’inaya Keliso
ya’awaluveifea, ta ena qabuyavo yavevoalanedi, mana ge eda vetumaqanei. Ta
tua Yaubada nuakolokoloyegu, mana yani diavona luveifadi yaviaqidi taugu
egu kwava ’inega. 14 Ta vonahaqiaqi, eda Kaiwabu ena nuakolokolo qiduana
neigu, ta wese vetumaqana be veyoluba Keliso Ieisu ’inega luveagatuna’igu.
15[f] Taha vona ena neimi, ta vona~nana ge u’ava ta ’esi ami fata ona
vetumaqanea ta ona ’awahaqiaqiea, e ana noqola ba’e: Keliso Ieisu mai
bwa’obwa’oya tomotau luluveifadi sabi ’etoyavuidi. Ta toluveifadi qabudi
’idiega ya’a yaluveifa va’inedi. 16 Vonahaqiaqi, lova ya’a luveifa otaqigu.
Ta tua Yaubada nuakolokoloyegu, mana nuanuana ya’a ena ve’ebe’ita
toluveifadi qabudi weaqidi ta Ieisu Keliso ena bibitaqo ina ’itea, ’inega
nuadi na’eqa’uya ta ina alamania taudi wese adi fata yawai vataya ina
lobea ’eguma ina nuagivila be Keliso ina vetumaqanea kavona lova ya’a
’idewani. 17 Yaubada tauna eda Kini Toatoa Vatayana, ta ge ana ’itamo be
wese ge ena ’aligamo. Tauna ana ’aidega eda Yaubada, ’inega ’amayaba ta
awatubo tuta qabuna kana neia. Vonahaqiaqi, eda nuanua ’idewani.

Faulo Timoti ena fewa neia

18 Natugu Timoti, una nuave’avinia lova Yaubada ena tovesimasimanayavo
eu fewa imadusimana ’ifoqeyea weaqiu. Ta ya’a wese simana~nana ba’itagana
yasimasimana ’eviviea ’iuya Yaubada ena fewa weaqina, be yaqisa o’a ba’e
vona diavona ’idiega waiwai be iula una lobea tuta~nana Yaubada ana avia
Seitani ena tofewayavo maega ona vedavi. 19 Eu vetumaqana Keliso ’inaya una
kafi’i’ihia, ta tuta qabuna tau’u una ’itamaki aqiaqieu be ge taha luveifana una
viaqi, mana o’a eu nuenuega ni’a ualamania tola’ai aqiaqina be tola’ai luveifana.
’Inega ’eguma taha yani luveifana una viaqia ’inega au lutonova wese
naluveifa, waisa? Ta vaina tomotau ge ida nuanua ba’e yani diavona weaqina,
e ’inega taudiega edi vetumaqana igivedawalilia ta ibe’u. 20[g] Ta tobe’u diavona
nuanidiega ’oloto magilafudi itoatoa, taha ana wawa Aiminio ta taha ana
wawa Alekisana. Taudi ni’au yave’ineiedi Seitani ’inaya naluvematasabudi, be
yaqisa nuadi na’eqa’uya ta gebu wese eda Kaiwabu ana wawa ina ’awaluveifei.

Vematamagilafu tafwalolo weaqina

2 1 Yani taha qiduana weaqina nuanuagu be ena voneu, e ba’e: Omi’a
’ekalesia ona venoqi Yaubada ’inaya tomotau qabudi weaqidi.

---

[d] **1:12** Via 9:15; Gal 1:15-16; 1Kol 15:9-10 [e] **1:13** Via 8:3; 9:1-5 [f] **1:15** Lk 19:10
[g] **1:20** 2Tim 4:14-15; 1Kol 5:5

Ta tuta~nana ovevenoqi ’inaya weaqidi, e ’inega wese ona lukaiwa
weaqidi. 2 Ta kiniavo be toluvineavo weaqidi wese ona venoqi, be
yaqisa edi luvine tunutunuqina ’inega kana toa genu’wana be kana
toadaumwala. Ta tuta qabuna me eda ilivu tunutunuqina, ta wese me
eda ’amayaba Yaubada ’iawanaya. 3 Vonahaqiaqi, ba’e venoqi~nana
aqiaqi otaqina, mana Yaubada ada To’etoyavua ilivu~nana nuana ’ewea,
4 mana nuanuana tomotau qabudi ’etoyavua ina lobei ta vonahaqiaqi ina
alamani aqiaqiea.

5 Vonahaqiaqi, Yaubada ana ’aidega otaqa toatoa,
ta wese taha ’oloto ana ’aidega otaqa ana fata
Yaubada be tomotau naluvetubedi,
e tauna ana wawa Ieisu Keliso.

6 [h] Keliso~nana taunega yawaina awafelea
tomotau qabuda weaqida sabi gubaufada
eda ilivu luveifadi ’idiega.
Ta Vale ba’e Yaubada neida
ena tuta aqiaqina ’inaya lova ena venua’ivina ’inega.

7 [i] ’Inega Vale~nana weaqina Yaubada venua’ivinegu be yavetolugaihi
ta yavetovaletuyana taudi ge me Diu weaqidi, ta yave’itedi vetumaqana
aqiaqi Ieisu ’inaya weaqina.

8 ’Inega emi tuta va’auta ’idia nuanuagu ’oloto nimadi ina silagaidi
ta me edi awafela aqiaqi ina venoqi Yaubada ’inaya. Ta tuta~nana ina
vevenoqi ’inega gamohoqala nage ve’ae’aetoga ge giwalidia na’eno’eno.
9-10 [j] Ta ge nuanuagu vivine ina ’ivala vivi’oi. Ta ’esi nuanuagu ina
nuanua aqiaqi edi vekaleko weaqina. Ta ge daluaqiaqiedi be edi ’ivala
’idiega adi awatubo ina lobei, ’idewani debadi ina ve’ivala vivi’oini nage
bagi aqiaqidi nage dabo namanamalidi nage kaleko adi maisa qiduana
’idiega. Ta ’esi vivine totafwalolo luaqiaqiedi ’eguma tomotau ina
awatubodi edi ilivu aqiaqidi weaqidi, ta gebu adi ’ita weaqina.

11 Ta wese vivine luaqiaqiedi be tafwalolo gamonaya ina toa
genu’wana ta edi nuanua ina awafeledi ve’ita aqiaqina ’inaya ta ina
vineneqea. 12 [k] Vivine ge eda awafeledi be ina ve’ita tafwalolo ’inaya.
Ta wese ge adi fata be ’oloto ina luvinedi, ta ’esi ina toa genu’wana, 13 [l]
mana Yaubada Adama maduviaqia, ta ’abiboda Ibi. 14 [m] Ta wese ada avia
Seitani lova vaoqa Ideni gamonaya ge Adama dau’avei, ta ’esi vavine
u’avedi, e ’inega vavine~dina ’idiega luveifana ’ifoqe. 15 Ta ba’itagana
vivine edi venatuna ’inega Yaubada ana fata na’etoyavuidi. ’Eguma
me edi vetumaqana be, me edi veyoluba, ta wese ’eguma edi ilivu
vunavunaqina ta tunutunuqina, e ’inega Yaubada naiuledi.

---

[h] **2:6** Lom 3:29-30; Gal 1:4 [i] **2:7** Via 9:15; Gal 2:7-8; 2Tim 1:11 [j] **2:9-10** 1Fit 3:3-5; 1Tim 5:10 [k] **2:12** 1Kol 14:34 [l] **2:13** Nug 2:7,21-22; 1Kol 11:8-9 [m] **2:14** 2Kol 11:3

’Ekalesia ana tovanugwetayavo edi fewa

3 1 [n] Vonahaqiaqi, ’eguma taha toga nuanuana navetoludebana ’ekalesia
’inaya, e ’inega nuanuana fewa aqiaqi otaqina naviaqia. 2 [o] ’Inega
’ekalesia ana toludebana ana luvine ba’e ’idewana: Luaqiaqiea be ena ilivu
tuta qabuna aqiaqina be, ge taha tuta mali vavine maega ina veiaiana, ta
’esi tuta qabuna moqanena maega ina toatoa be, taunega ena nuanua tuta
qabuna na’itamaki aqiaqiea. Tauna me ena alamani qiduana be, ena ilivu
aqiaqina ’inega tomotau ina ’amayabea. Ta tauna wagawaga matadi, be wese
tove’ita aqiaqina. 3 Ta ge ana fata be go’ila waiwaina nanuma ’oda’odaqa,
ta wese gebu diana navilei, ta ’esi ena ilivu nuvana be gebu nave’ae’aetoga.
Ta gebu bwa’obwa’o ana kaikaiwabu ’inaya nuana naha’ui. 4 Ta luaqiaqiea
tauna ena susuyavo ana fata navanugwetedi. Ta wese natunavo ina
’amayabea be ena vona ina noqolia be ina velumatamatayagea. 5 Mana
’eguma ge ana fata ena susuyavo navanugwetedi, ’inega wese tauna ge
ana fata Yaubada ena to’ekalesiayavo navanugweta aqiaqiedi, waisa? 6 Ta
ge tovetumaqana vauvauna ona venua’ivinei be navetovanugweta, mana
tauna nawale nanuavane venua’ivinana weaqina ’inega luvine nalobea
’idewani lova Seitani luvine lobea ena nuavane weaqina. 7 [p] Ta ’eguma taha
toga navetovanugweta e luaqiaqiea be taudi ge ida tafwalolo wese ina
’awahaqiaqiea ena ilivu weaqina. ’Inega tomotau tovanugweta~nana ge ina
’awaluveifei, ta wese Seitani ge ana fata nagivebe’uyei.

8 ’Idewani wese dikoni edi ilivu aqiaqina ina ve’ita ’ifoqeyedi tomotau
matadia, ’inega tomotau qabudi ina ’amayabedi edi ilivu tunutunuqina
’inega. Ta ge ina vemeahaqila be go’ila waiwaina gebu ina lunuma
’oda’odaqa. Ta gebu ina vemanuguba mane weaqina. 9 Yaubada Ieisu
Valena ni’a give’ifoqeyea tomotau ’idaya. Ta dikoniavo luaqiaqiedi be
giwalidi qabuna ’inega Vale~nana ina vetumaqana aqiaqiea be ina
kafi’i’ihia, ta ina matayagea. Ta wese ge ina venuana magilafu Vale~nana
weaqina, ta ’esi ina vetumaqana aqiaqiea. 10 ’Inega ’eguma nuanuami
vaina tomotau ona venua’ivinedi be ina vedikoni, e nugweta ’ekalesia ana
fewa vaina ona neidi ina viaqidi. Ta ’eguma to’ekalesia iqaiqaiawa edi
fewa~nana weaqina, e ’inega adi fata be ina vedikoni.

11 [q] Ta wese ’idewani dikoni moqanediavo tuta qabuna ilivu aqiaqina
ina viaviaqidi, e ’inega tomotau qabudi adi fata ina ’amayabedi. Ta ge
ina vetoatoa guguna ta ina vevonavona ma ediavo tomotau weaqidi.
Luaqiaqiedi be taudiega ina ’itamakidi ilivu luveifana ’idiega. Ta wese ma
adi vetumaqana edi viaqa qabuna ’idia.

12 Ta dikoni luaqiaqiea be ge mali vavine maega ina veiaiana, ta ’esi
tuta qabuna ma moqanena ina toatoa, ta wese ana fata natunavo be wese

---

[n] **3:1** Via 20:28 [o] **3:2-6** Tai 1:6-9 [p] **3:7** 2Kol 8:21 [q] **3:11** Tai 2:3

ena gadeavo navanugweta aqiaqiedi. 13 Ta dikoni ma edi gwavubiga taudi
'amayaba ina lobea tomotau 'idiega, ta wese edi vetumaqana Ieisu 'inaya
me edi giwalifatu ina veqaeyea tomotau 'idia.
14 Natugu, egu nuanua qiduana nawale ena wai 'iuya, ta nugweta eu
leta ba'e ya'wayavia waiwai una 'itea. 15 Ta 'eguma ena 'ive'ove'o ba'e
leta~nana 'inega una alamania ita'a totafwalolo ma'oda kana veilivu 'aiqa
Yaubada mayawaina ena qabu gamonaya. Ita'a to'ekalesiayavo Yaubada
ena ve'ita aqiaqi otaqina 'inaya katovolo'i'ita 'idewani vanue 'oqola
falafaladi 'idiega tovolo'i'ita be ge ana fata nabuini. 16 [r] Vonahaqiaqi, eda
vetumaqana ana alamani 'idaya yani 'ebenuavoqana. Ta yani qiduana
Ieisu Keliso weaqina ba'e:

Ni'a vetomotau,
ta Niboana Gwalagwalana ve'iteda
Ieisu vonahaqiaqi Yaubada Natuna,
ta Yaubada ena tovale'ewayavo i'itea,
ta Vale~nana yawala di'we taha taha 'idia
'inega tomotau inoqolia,
ta totoa bwa'obwa'o ivetumaqanea.
Ta 'abiboda Tamana 'ewa vaneqea mahalaya.

Tove'ita 'e'eu'au'avidi weaqidi

4 1 Niboana Gwalagwalana ni'a simana aqiaqiea nawale tuta ana
'ebelu'ovoa 'inaya tomotau vaidi edi vetumaqana Keliso 'inaya
ina nogea, ta 'esi niboana 'eu'au'avidi edi u'ava be niboana luveifadi
edi ve'ita ina 'abibodedi. 2 Omo'e tove'ita diavona taudi tovemeahaqila
vonigo nuanuadi ina tovolo tomotau matadia ta ina 'awahaqiaqiedi. Ta
edi u'avayavo weaqidi ge ida nuanua, mana u'ava ana 'eda 'wamiona ni'a
i'ewea. 'Inega ge ida alamania tola'ai aqiaqina nage tola'ai luveifana, ta
'esi ana 'ita kavona mafu geqadi. 3 [s] Ta edi u'ava 'inega tomotau iawatayedi
vonigo ge ina vaqi, ta wese 'etoboda ia'uya vaina 'abwaga weaqina. Ta
omi'a Keliso ana tovetumaqanayavo ve'ita aqiaqi otaqina ni'a oalamania
Yaubada 'abwaga koyadi 'iva'ava'aidi 'ai weaqina. 'Inega tuta~nana
ka'ewedi kana lukaiwa Yaubada 'inaya be kana 'ainidi, 4 mana Yaubada ena
'iva'ava'ata qabudi aqiaqi otaqidi, e 'inega ge taha yani 'idiega kana nogedi.
Ta 'esi me eda qaiawa kana 'ewedi, ta weaqidi kana lukaiwa 'inaya, 5 mana
Tamada yani qabudi ena vonega ta eda noqiega ni'au givevunavunaqidi.

Yaubada ena tofewayavo aqiaqidi edi ilivu

6 Ta ba'e yani diavona weaqidi 'eguma una givesimatalidi to'ekalesia
'idia, e 'inega o'a Ieisu Keliso ena tofewa aqiaqiu, mana ve'ita

---

[r] **3:16** Ion 1:14; Kol 1:23; Mk 16:19 [s] **4:3** Nug 9:3; Lom 14:6; 1Kol 10:30-31

tunutunuqidi vetumaqana Ieisu ’inaya weaqina u’abi’abibodea, e omo’e
’inega niboaniu navewaiwai. 7 [t] Tubudavo velulu’uyadi gebu Yaubada
’inega, ta ge taha yani aqiaqina na’ifoqe ’idiega. ’Inegana ge una nuanua
weaqidi, ta ’esi yani qiduana ba’e: Tau’u tuta qabuna una vetafe’wa
waiwai Yaubada ena ilivu sabi ’ewana. 8 Ta ’wafida ana givewaiwai
yani aqiaqina ta niboanida ana givewaiwai yani aqiaqi otaqina, mana
niboanida ana givewaiwai ’inega ve’ia aqiaqina kana lobea eda toa
bwa’obwa’oya ba’itagana weaqina, ta wese tuta maimai ’inaya. 9 Ba’e
vona~nana vonahaqiaqi, ’inegana luaqiaqieda be vona~nana kana
vetumaqanea be kana ’awahaqiaqiea ta weaqina ge kana venuana
magilafu. 10 [u] Ba’e yani~nana weaqina kavetafe’wa waiwai, mana
eda ’ebelu’ita vane ni’a kaha’uya Yaubada mayawaina ’inaya. Tauna
tomotau qabudi adi To’etoyavua, ta vonahaqiaqi ita’a tovetumaqana ada
To’etoyavua.

11 Ba’e yani diavona una lugaihiedi ta una ve’ita aqiaqiedi tomotau ’idia,
ta wese una luvinedi be ina matayagedi. 12 [v] Timoti, o’a kilakaiu ’inega
eu ilivu una ’itamakidi be yaqisa tomotau ge adi fata ina awawebuieu.
Ta ’esi nuanuagu una ve’ebe’ita aqiaqi tovetumaqana ’idia eu vona
aqiaqina ’inega be, eu viaqa aqiaqina ’inega be, eu veyoluba ’inega be, eu
vetumaqana ’inega, ta wese eu ilivu vunavunaqina ’inega. E ba’e ’idiega
tomotau ge adi fata ina ’ita webuieu, ta ’esi ina ’awahaqiaqieu o’a ’ekalesia
ana tovanugweta aqiaqi. 13 Ta wese nuanuagu tafwalolo gamonaya
Buki Gwala una avoya ta una lugaihiea ta una veve’itayea ana laba ena
wai ’iuya. 14 [w] Ta una nuave’avinia lova ’ekalesia ana tovanugwetayavo
nimadi ia’uya ’wafiuya ta Yaubada ena nuanua isimana ’ifoqeyea Niboana
Gwalagwalana ena wila’a ’iuya weaqina. Ta wila’a~nana una vefewa
aqiaqiea tomotau ’idia.

15 ’Inega fewa~nana weaqina gebu una lugwavu’ai ta ’esi una awafeleu
’inaya, ’inega tomotau ina vonaya, “Vonahaqiaqi, Timoti tauna gwavubiga
’avana!”

16 Timoti, tuta qabuna tau’u una ’itamakiu ta wese au ve’ita una
’itamaki aqiaqiea, ’inega o’a be eu tovineneqayavo maega Yaubada
na’etoyavuimi.

To’ekalesia ma’oda adi ’itamaki?

5 1 ’Oloto ’eva’evaledi ’ekalesia gamonaya ge una talamatedi, ta ’esi
bonau biganega una vona ’idia, kavona taudi tamamwavo. Ta wese
kilakaiavo una veilivu aqiaqiedi kavona taimwavo. 2 Ta vivine ’eva’evaledi
una ’amayabedi kavona taudi inamwavo, ta iahaba ’idia ge una venuana
magilafu, ta ’esi una veilivu aqiaqiedi kavonaya novumwavo.

---

[t] **4:7** 1Tim 1:4 [u] **4:10** 1Tim 2:3-4 [v] **4:12** Tai 2:15 [w] **4:14** 2Tim 1:6

3 Ta ’eguma wadawada’e itoatoa ta ge adi to’itamakimo, e ’inega
omi’a ’ekalesia ona ’itamakidi. 4 Ta ’eguma taha wada’e natudiavo nage
tubudiavo itoatoa, e ’inega taudi luaqiaqiedi be ina ’amayabedi ta ina
’itamakidi, mana lova goyogoyodia i’itamakidi, e ’inega edi ’itamaki ina
ve’iea. Ba’e ilivu~nana Yaubada ena ’ebeqaiawa. 5 Ta wada’e diavona adi
’aidega itoatoa ge taha toga da’itamakidi taudi ilulu’ita vane Yaubada
’inaya, ta tuta qabuna ’aubena ta wese velovelovana ’idia ivevenoqi ’inaya
iula weaqina. 6 Ta wada’e taudi ’wafi ana qaiawa ’inaya iawafeledi nawale
mayawaidi itoatoa, ta vonahaqiaqi kavona ’ali’aligidi mana niboanidi ni’a
’aliga edi ilivu luveifana ’inega. 7 ’Inega gaihi diavona ba’e una neidi be
yaqisa ge taha toga edi ilivu weaqina na’awaluveifedi.
8 ’Eguma taha ’oloto tovetumaqana tauna ena gadeavo ge da’itamakidi,
e ’inega tauna toluveifana. Ta ’eguma moqanena be natunavo ge
da’itamaki aqiaqiedi, e ’inega tauna ena luveifana veqidua va’ine, mana
’oloto~nana Yaubada ena vona veyani kavokavovoyea, e ’inega tauna ena
ilivu luveifa otaqina, ta ’abiboda taudi Yaubada ge ida vetumaqanea.
9-10 Ta wadawada’e adi wawayavo una ’wayavia ’ekalesia ana buki
’inaya taudi adi ya’wala 60 ta ’inega vaneqa ni’a ilobedi. Ta wese
taudi lova moqanedi ’aideganamo be, ’eguma edi ilivu ’inega tomotau
i’awahaqiaqiedi be, ’eguma taudi ilivu aqiaqina natudiavo ive’itedi ta
ilivu~nana ’wamiona i’ewea be, ’eguma taudi wagawaga i’ebe’ewedi
edi vanueavo be, ’eguma taudi edi gwavubiga qiduana Yaubada ena
tomotauyavo ’idia be, ’eguma taudi tonuavita adi toiula be, ’eguma taudi
iawafeledi yani aqiaqidi adi viaqa ’inaya, e ba’e wada’e diavona taudimo
adi wawa una a’uya buki~nana ’inaya.
11 Ta wada’e taudi nawale ge ida vekofekofe adi wawa ge una a’uluguyei
bukia, mana nawale taha ’oloto aqiaqina ina ’itea nuanuadi ina vaqi
’evivi, be ’inega lova taudi edi awafela Keliso ’inaya ina qeunia. 12 Ta ba’e
’inega edi vona fofofola ina bwegea. 13 [x] Ta wese wada’e diavona nawale
ina vegwavu’ai ta vanue taha taha ’idia ina lugu, ta ina vetoatoa guguna
ta ina vevonavona tomotau weaqidi. Ta ba’e ilivu~nana ge adi luaqiaqi.
14 [y] ’Inega nuanuagu taudi iwada’e iahaba ina vaqi ’evivi, ta ina venatuna
ta natudiavo ina ’itamaki aqiaqiedi, ’inega ada aviayavo gebu ina
’awaluveifeda wada’e diavona edi ilivu weaqina. 15 Mana wada’e iahaba
vaidi ni’a itauya gei, ta ’esi Seitani ena ’eda ’inaya itautauya.
16 Ta ’eguma taha vavine Keliso ’inaya ivetumaqana ta ena gade
gamonaya vaina wada’e itoatoa, e ’inega ge taha luvine da’eno’eno be
’ekalesia wada’e diavona ina ’itamakidi, ta ’esi vavine~nana luaqiaqiea
be na’itamakidi. ’Inega ’ekalesia adi luaqiaqi be taudi wadawada’e ge edi
tomotaumo ina ’itamakidi ta ina iuledi.

---

[x] **5:13** 2Te 3:11 [y] **5:14** 1Kol 7:9

17 ’Ekalesia ana tovanugwetayavo taudi gwavubiga ’avadi luaqiaqiedi be
’amayaba ta wese iula ina lobea. Ta tomeqabu ivetafe’wa waiwai Yaubada
ena vona ana lugaihi be ana ve’ita weaqina, e luaqiaqiedi be ’amayaba
ta wese iula ma ana luvetomana ina lobea. 18 [z] Ba’e weaqina Yaubada
ena luvine Buki Gwala ’inaya simanea vonaya, “’Eguma bulumakau
’alabwatana fewafewa witi ’inaya, e ’inega ’awana ge una yoqoni
wayoyega, ta ’esi una awafelei be vaina witi vuaqina na’ai.” Ta wese
vonaya, “Tofewa luaqiaqiedi be ve’ia ina lobea.”
19 [a] Ge taha ’oloto ena ve’ewa una noqoli ’eguma ’oloto~nana ana
’aidega ’ekalesia ana tovanugweta taha nave’ewea. Ta ’esi ’eguma tomotau
magilafudi nage toidi tovanugweta taha ena luveifana weaqina ina
simana aqiaqiea omi’a ’ekalesia matamia, e ’inega taudi edi vona ona
noqolia. 20 [b] Ta ’inega ’eguma tovanugweta taha ena luveifana o’ita lobea,
e ona talamatea tomotau qabudi matadia, be yaqisa taudi ivevekova ina
mwaniniva ta ge wese nuanuadi yani luveifana ina viaqia.
21 Timoti, Ieisu Keliso ta Yaubada me ena tovale’ewayavo gwalagwaladi
matadia yavona waiwai ’iuya luvine diavona ni’a yaneiu una ’abiboda
aqiaqiedi. Ta luvine ’aideganega una luvinedi, ta gebu vaina luvine
waiwaina ’inega, ta vaina gebu. 22 Ta ge lukwayavonega nimau una a’ui
taha tomotau ’wafinaya be una venua’ivinei navetovanugweta Yaubada
ena fewa weaqina. Mana ’eguma tauna ena luveifana ge uda alamania,
e nawale luveifa~nana ’wai’waivina una ’itea ena fewa ’inaya. Ta omo’e
’inega tomotau~nana ena luveifana o’a wese eu luveifana be tau’u au vita
una a’uya. Ta wese o’a tau’u una ’itamaki aqiaqieu.
23 Ge go’ila namo una numa, ta ’esi luaqiaqieu ’eguma ’oine goyona
wese una numa gamou ena visiqa weaqina, mana tuta qabuna
uvevevihiqa.
24 Tomotau vaina edi luveifanayavo vunavunaqaya iviaviaqidi ’inega
kahalamani aqiaqiea taudi luvine ina lobea. Ta vaina tomotau ’waivega
edi luveifanayavo iviaviaqidi ge ada fata kana ’itedi, ta tua taudi edi
viaqayavo luveifadi nawale wese kana alamanidi. 25 Ta wese ’idewana
vaina tomotau edi ilivu aqiaqina ni’au kahalamanidi mana vunavunaqaya
iviaviaqidi, ta vaina tomotau edi viaqa aqiaqina ’wai’waivina ba’itagana
ge kada ’itea, ta nawale kana alamanidi.

6 1 [c] Tovetumaqana ifewafewa ta ge taha mane ida lobei fewa~nana
weaqina, e luaqiaqiedi be edi kaiwabuyavo ina ’amayabedi ta ina
matayagedi. ’Eguma gebu ’idewani nawale vaina tomotau eda ve’itayavo
ina ’awaluveifedi, ta wese Yaubada ana wawa ina ’awaluveifea. 2 [d] Ta
’eguma tofewa diavona edi kaiwabuyavo wese ivetumaqana Keliso ’inaya,

---

[z] **5:18** Luve 25:4; 1Kol 9:9; Md 10:10 [a] **5:19** 2Kol 13:1 [b] **5:20** Efe 5:11 [c] **6:1** Efe 6:5
[d] **6:2** Fim 16

e ’inega ge ina vonaya, “Kana vegwavu’ai, mana ita’a ta eda kaiwabuyavo
maega eda vetumaqana ’aidegana, ’inega ge adi fata ina talamateda.”
Ta ge wese ’idewana ina nuanua ’aiqa, ta ’esi ina fewa waiwai, mana
kaiwabu diavona edi aqiaqina ilobelobea tofewa diavona ’idiega, e taudi
wese tovetumaqana ta i’awatainedi. E ba’e ilivuna ’inega tofewa edi toa
naveaqiaqi. ’Inega nuanuagu ba’e yani diavona weaqidi una ve’itedi ta
wese una noqi waiwai ’idia be ina viaqia.

Tove’ita ’e’eu’au’avidi weaqidi

3 [e] Ve’ita ba’ena una lugaihiea tomotau ’idia. Ta ’eguma vaidi tomotau
edi ve’ita dumadumana, nage eda Kaiwabu Ieisu Keliso ena vona
tunutunuqidi ilivu aqiaqina ana ’abiboda weaqina ge ida ’abibodedi,
e ’inega ve’ita~nana ge ona matayagei. 4 Ta tomeqabu ba’e ’idewani
iveve’ita e taudiega inuavane ta wese Yaubada ena vona ana avutugu
gebu ida alamani aqiaqiea. Taudi edi nuanua qiduana vaina vona weaqidi
ina ve’ae’aetoga. Ta ve’ae’aetoga~nana ’inega vuaqina kana ’itea ’idewani
ve’ifi’ifi be, gamohoqala be, suluva ta wese vevoalana. 5 [f] Ta tuta qabuna
vita ’ifo’ifoqe tomotau diavona ’idiega, mana ve’ita aqiaqina ge ida
alamania. Ta taudiega ivonaya be tafwalolo ana fewa ’inega bwa’obwa’o
ana kaikaiwabu ina lobei.
6 [g] Ta ita’a tovetumaqana eda vekaikaiwabu dumadumana. ’Eguma
taha toga nave’ale vetumaqana aqiaqi ’inega tauna ge nanuanua qiduana
bwa’obwa’o ana kaikaiwabu weaqina, mana tauna Yaubada ena tomotau.
Ta togama Yaubada maega ni’a iveiaiana e ba’e yani qiduana ta wese yani
’ebeqaiawa, ta kulufa nage mane agona yani kavokavovo. 7 [h] Mana ita’a
lova nima ’ava’avada kavi’oi bwa’obwa’oya, ta wese nawale ’aliga ana tuta
’inaya nima ’ava’avada bwa’obwa’o ba’e kana nogea. 8 Ta ’esi ’eguma ada
’abwaga ta ada kaleko, e ba’e ta’iwa ada luaqiaqi. ’Inega mali yani weaqidi
gebu kana nuanua qiduana. 9 Ta tomeqabu vekaikaiwabu nuadi ’ewe’ewea
nawale sitonova qiduana ina lutonovia, ta taudiega iyoqoyoqonidi be
nawale veilaqe qiduana ina lobea ta edi toa taudiega ina giveluveifea.
10 Mana mane ana nua’ewa yani qabuna luveifadi ’iuna, ta wese mane
ana sali waiwai ’inega vaidi tomotau edi vetumaqana inogea, ta vita taha
taha ilobedi.

Vebibina ’ebelu’ovoa Timoti ’inaya

11 [i] Timoti ye, o’a Yaubada ena tomotau, ’inega ilivu diavona luveifadi
ni’a yavonayedi ge una viaqidi, ta ’esi ilivu aqiaqina be tunutunuqina
ana ’eda una ’abibodea. ’Inega tuta qabuna una nuanua waiwai eu toa

---

[e] **6:3** Gal 1:6-9 [f] **6:5** 2Tim 3:8; 4:4; Tai 1:14 [g] **6:6** 1Tim 4:8; Fil 4:11-12; Ibe 13:5
[h] **6:7** Iob 1:21 [i] **6:11** 2Tim 2:22

aqiaqina weaqina be, wese eu vetumaqana Keliso ’inaya navewaiwai be,
eu veyoluba tomotau ’idia nave’ena’i be, eu bibitaqo navewaiwai, ta wese
eu ilivu bigana ’inega una toatoa. 12 [j] O’a Keliso ni’a uvetumaqanea, ta
vetumaqana~nana ’inega vaina tuta nage vita una lobedi. Ta vita diavona
una vewaiwai va’inedi be yaqisa yawai vataya una lobea, e ba’e au ve’ia.
Mana toa~nana weaqina tawa Yaubada venua’ivineu tuta~nana eu
vetumaqana Keliso ’inaya usimana ’ifoqeyea tomotau qabudi matadia. 13 [k]
Nuanuagu luvine taha ena neiu Yaubada matanaya, tauna yani qabuna
mayawaidi adi Tonei, ta wese Keliso matanaya, tauna lova tovolo Fonitio
Failato ’iawanaya tuta~nana vetala’aiea ’inega simana aqiaqiea ena mai
bwa’obwa’oya weaqina, ta wese vonea vonigo tauna Yaubada Natuna.
14 Ta luvine~nana ana alamani ba’e: Nuanuagu yani qabudi ni’a yave’iteu
una kafi’i’ihidi ta una matayagedi, ’inega ge taha toga ana fata nave’eweu
tuta ba’e ’inega be ana laba Ieisu Keliso na’evivi namai. 15 [l] Mana nawale
Yaubada taha ’aubena vevenua’ivinina ’inaya Ieisu nagive’ifoqeyea.
Ta Yaubada~nana aqiaqi otaqina be Toluvine Qiduana, ta wese tauna
kiniavo edi Kini be kaiwabuyavo edi Kaiwabu. 16 Yaubada ge ena
’aligamo. Ta ena di’we ge taha toga ana fata na’itei, mana di’we~nana
ena simatala qiduana. Lova ge taha toga ana fata Yaubada da’itei, ta wese
nawale ge taha toga na’itei. Tauna kana ’amayabea ta ena waiwai ge
nahawala ta ’esi na’eno vataya. Vonahaqiaqi, eda nuanua ’idewani.
17 [m] Ta bwa’obwa’o ana tovekaikaiwabuyavo una vematamagilafuyedi
ge ina nuavane edi kaikaiwabu weaqidi. Ta wese ge ina vetumaqana
vonigo nawale ’ebeiula qiduana ina lobei edi kaikaiwabu ’idiega, mana
kaikaiwabu diavona ina awala. Ta ’esi luaqiaqiedi be Yaubada ana ’aidega
’inaya ina lu’ita vane, mana Yaubada tauna Tonei aqiaqi, ta tuta qabuna
iula neineida eda ’ebeqaiawa weaqina. 18 Ta wese tovekaikaiwabu~dina
una luvinedi edi kaikaiwabuyavo ge ina vemanugubayedi, ta ’esi
luaqiaqiedi be me edi qaiawa ina vewila’ayedi tomotau ’idia adi iula
weaqina. 19 [n] Ba’e ilivu diavona ’idiega taudi adi ve’ia aqiaqina ina luveaqea
mahalaya tuta maimai weaqina, be yaqisa toa aqiaqi otaqina ina lobea.
20 Timoti, Yaubada vetumaqaneu eu fewa ’ekalesia gamonaya una
viaqa aqiaqiedi, ’inega yani diavona Yaubada ni’a a’uya ’iuya una ’itamaki
aqiaqiedi. Ta yani kavokavovo adi veqae weaqidi be wese alamani
kavokavovo weaqidi ge ona ve’ae’aetogayedi Yaubada ana tovemwageavo
maega. Taudiega ivonaya be ba’e alamani diavona vonahaqiaqi, ta Yaubada
ena nuanua ge ida alamania. 21 [o] Vaina tomotau alamani kavokavovo ana
’eda i’abi’abibodea. Ta ba’e ’inega edi vetumaqana Keliso ’inaya ni’a inogea.
Yaubada ena veyoluba qabumi ’imia.

---

[j] **6:12** 1Kol 9:25-26; 2Tim 4:7 [k] **6:13** Ion 18:36-37 [l] **6:15** Ve 17:14 [m] **6:17** Lk 12:20-21
[n] **6:19** Md 6:20 [o] **6:21** 1Tim 1:6; 2Tim 2:18

Faulo ena leta vemagilafuna Timoti ’inaya

Leta ana alamani weaqina

Faulo ena leta vemagilafuna ba’e Timoti ’inaya ’wayavia ’abaga agona Loma ’inega tuta~nana vanue ’ebeyoqona ’inaya toatoa. Faulo ge taha luveifana daviaqi ta ’esi Ieisu Valena ana lulugaihi ’inega vanue ’ebeyoqona ’inaya ia’uluguyea. Timoti lova tauna Faulo ’inega Ieisu Valena noqolia ta vetumaqanea, ’inega vetoiula Faulo ’inaya. Ta ’abibodanaya Faulo Timoti a’uya ’abaga Efeso ’inaya to’ekalesia na’itamakidi. Ba’e leta~nana ’inaya Faulo Timoti vonea vonigo tauna kavona Yaubada ena tovedavi taha. Ta wese vematamagilafuyea tomotau edi ilivu weaqina tuta ’ebelu’ovoa ’inaya. Ta Faulo nuanuana Timoti Yaubada ena vona me ena giwalifatu tuta qabuna nalugaihiea, tuta aqiaqina ’idia ta wese tuta vitana ’idia. Ta ’eguma vita nalobea tovegwavu’ai ’idiega tua ta nalugaihidi edi luveifana weaqina. Faulo Timoti givewaiwaiea ’inega wese navewaiwai Ieisu ana vetumaqana weaqina. Ta wese vematamagilafuyea nuanuana namai navayausia Loma ’inaya.

Leta gamona

1:1-2 Vematamagilafu be venoqi
1:3-18 Faulo ena vona iula Timoti ’inaya
2:1-26 Toluavia aqiaqi Keliso weaqina
3:1-9 Tomotau edi ilivu be edi viaqa tuta ’ebelu’ovoa ’inaya
3:10–4:8 Vebibina tafwalolo ana fewa weaqina
4:6-18 Faulo ena toa weaqina givesimatalia
4:19-22 Lukaiwa be vona veyoluba

Lukaiwa

1 **1-2** [a] Natugu Timoti ye, ba’e eu leta ya’a Faulo ’iguyega. Ya’a Yaubada ena nuanua ’inega yavetovaletuyana Ieisu Keliso weaqina. ’Inega Yaubada vetunegu sabi lugaihi Ieisu Valena weaqina, mana Yaubada

[a] **1:1-2** Via 16:1; 1Tim 1:2

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

ni'a vona fofofoleda ita'a Ieisu 'inega toa aqiaqina kana lobea. Nuanuagu
Tamada Yaubada ta eda Kaiwabu Ieisu Keliso edi veyoluba ta wese edi
nuakolokolo 'inega me eu nuadaumwala una toa.

Vona iula Timoti sabi givewaiwaina

3 [b] Timoti, tuta qabuna 'aubena ta wese velovelovana 'idia me egu
lukaiwa yavevenoqi Yaubada 'inaya weaqiu. Lova tubugwavo ivetofewa
Yaubada 'inaya, ta ya'a wese ba'itagana egu nuanua vunavunaqina
'inega yavevetofewa Yaubada~nana 'inaya. 4 Yanuaia lova tuta~nana
magilafuda katoatoa me eu dou yanogeu. Ta nuanuagu qiduana ena
'ita 'evivieu 'inega ena qaiawa. 5 [c] Yanuave'avinia o'a eda Kaiwabu
uvetumaqanea inau Iunisi ta wese tubuhu Loise edi vetumaqana
'idewana. 'Inega yahalamani aqiaqiea eu vetumaqana waiwaina
'eno'eno. 6 [d] Lova nimagu yaha'uya 'iuya 'inega Niboana Gwalagwalana
ena wila'a neiu eu fewa weaqina. 'Inega wila'a~nana una givewaiwai
'eviviea kavona 'aiwe una mu'e saelia. 7 [e] Mana Yaubada ge taha niboana
'ebemwaniniva daneida, ta 'esi Niboana Gwalagwalana neida, ta ba'e
Niboani~nana 'inega kana vewaiwai be tomotau kana veyolubedi ta wese
ada fata taudega kana 'itamakida.
8 Waiwai~nana neiu, 'inega ge una iniyauyau eda Kaiwabu Valena ana
simana weaqina, ta 'esi tuta qabuna una lulugaihiea. Ya'a ia'uluguyegu
vanue 'ebeyoqona 'inaya Keliso Valena weaqina, ta weaqigu ge una
iniyauyau. O'a wese vita taha taha una lobedi 'idewani ya'a, ta Yaubada
ena waiwaiega una tovolo'i'ita. 9 [f] Yaubada~nana 'etoyavuida ta
venua'ivineda toa vunavunaqina weaqina. Vonahaqiaqi, gebu ita'a eda
aqiaqi 'inega davenua'ivineda, ta 'esi tauna ena nuenuega madugabeda ta
'abiboda kuyavata qabudi ena vonega i'ifoqe. Ba'e yani~nana viaqia mana
nuanuana nave'iteda ena nuakolokolo qiduana Ieisu Keliso 'inega. 10 [g] Ta
ba'itagana ena nuanua ni'a give'ifoqeyea ada To'etoyavua Ieisu Keliso ena
mai 'inega. Tauna 'aliga ena waiwai luveawalia, ta Vale Aqiaqina 'inega
yawai vataya ana 'eda givesimatalia 'idaya.
11 [h] Yaubada ena nuenuega venua'ivinegu Vale Aqiaqina weaqina.
'Inega Vale~nana weaqina yavetovaletuyana be, yavetolugaihi ta wese
yavetove'ita. 12 Ta ba'e weaqina vanue 'ebeyoqona 'inaya yatoatoa ta vita
yalulutonovia. Ta gebu eda iniyauyau Vale~nana weaqina, mana egu
vetumaqana 'iuna Ieisu yahalamani aqiaqiea. Ta wese yahalamania tauna
ana fata egu fewa lova neigu na'itamaki aqiaqiea ana laba na'evivi namai
ena 'aubena qiduana 'inaya. 13 Egu ve'ita lova yaneiu una kafi'i'ihia ta una
vetutumei ta 'inega tomotau una ve'itedi. Ta ge una nuafania tuta qabuna

---

[b] **1:3** Via 23:1 [c] **1:5** Via 16:1 [d] **1:6** 1Tim 4:14 [e] **1:7** Lom 8:15 [f] **1:9** Efe 2:8-9; Tai 3:5
[g] **1:10** Ibe 2:14 [h] **1:11** 1Tim 2:7

me eu vetumaqana be me eu veyoluba una toatoa, mana o'a Ieisu Keliso
maega. 14 [i] Eda vetumaqana 'inega Niboana Gwalagwalana 'idaya toatoa.
Ta tauna ena iula 'inega ana fata eu fewa lova Yaubada neiu una 'itamaki
aqiaqiea. 15 Ni'au ualamania di'we Eisia ana tovetumaqanayavo qabudi
inogegu, ta qabu~dina 'idiega 'oloto magilafudi Faigelusi be Elimogini
wese inogegu.
16 Ta yavevenoqi eda Kaiwabu 'inaya Onesifolo me ena gadeavo
nanuakolokoloyedi, mana tauna tuta qabuna vavayausigu ta ena
vona 'inega givewaiwaiegu. Tauna ge taha tuta dainiyauyau egu toa
vanue 'ebeyoqona 'inaya weaqina. 17 Tuta~nana mai ba'idia 'abaga
Loma 'inaya 'inega weaqigu sali dadana ana laba lobegu. 18 'Inega
yavevenoqi eda Kaiwabu 'inaya ena 'aubena qiduana 'inaya 'oloto~nana
nanuakolokoloyea qiduana. Mana ni'a ualamani aqiaqiea ena fewa
'ena'ina weaqigu 'abaga Efeso 'inaya.

Ieisu Keliso ena toluavia aqiaqina

2 1 Natugu Timoti ye, o'a Ieisu Keliso maega, 'inega ena
nuakolokoloyega una vewaiwai. 2 Egu ve'ita yani qabudi weaqidi
tomotau qabudi matadia ni'a unoqolidi. Ta ve'ita diavona una neidi taudi
ka'awahaqiaqiedi ta wese ma adi vetumaqana 'idia, be 'inega adi fata
ve'ita~nana wese ina ve'ita ukamanea mali tomotau 'idia.
3 [j] Ta ita'a tovetumaqana kavona Ieisu Keliso ena toluavia. 'Inega
tuta~nana vita kana lobedi kana tovolo'i'ita me eda bibitaqo kavona taha
tovedavi aqiaqina. 4 Vonahaqiaqi, o'a Ieisu Keliso ena toluavia, 'inega ge
una awafeleu bwa'obwa'o ana ilivu 'idia, mana ilivu diavona nuau ina
'ewea, 'inega ge au fata eu tovamatana una giveqaiawei. 5 [k] Taha wese
'ebevetalatutula yaneineiu: 'Eguma tolaha taha nuanuana nanugweta,
e 'inega luaqiaqiea be laha ana luvine qabudi na'abiboda aqiaqiedi.
Mana 'eguma gebu 'inega ge wese ana fata ve'ia namanamalina nalobei.
6 [l] Wese 'idewani tovaoqa, mana tauna luaqiaqiea be ena gwavubiga
'inega bolimana 'abwagana namadugudatonovia, ta 'abiboda enavo ina
gudatonovia. 7 Egu vonayavo una nuaidi, mana eda Kaiwabu tauna ana
fata yani qabudi weaqidi nuau nagiqa'uya.
8 [m] Ieisu Keliso una nuave'avinia, tauna kini Deibida ena gadeyega vi'oi,
ta 'aligega ya'itoto 'evivi. E ba'e Vale~nana Aqiaqina yalulugaihiea. 9 [n]
Ta Vale~nana ana lugaihi weaqina vita yalobea 'inega iyoqonigu kavona
ya'a toluveifana taha. Ta 'esi Yaubada ena vona gebu ana fata ina yoqoni.
10 'Inega me egu bibitaqo yahawafelegu vita qabuna 'idia Yaubada ena
tomotau vevenua'ivinidi weaqidi, be yaqisa adi fata 'etoyavua ina lobea

---

[i] **1:14** 1Tim 6:20 [j] **2:3** 2Tim 1:8 [k] **2:5** 2Tim 4:8 [l] **2:6** 1Kol 9:7 [m] **2:8** 1Kol 15:4; Lom 1:3 [n] **2:9** Efe 3:1,13; Fil 1:12-14

Ieisu Keliso ’inega. Ta ’etoyavua~nana ’inega tuta qabuna Yaubada maega
ina toatoa ena di’we simasimatala vatayana gamonaya.
11 [o] Vona ba’e ana fata be kana vetumaqanea:
’Eguma Ieisu maega kana ’aliga,
e ’inega tauna maega wese kana toa.
12 [p] ’Eguma vita kalobelobedi
ta kana bibitaqoda vita diavona ’idiega,
e ’inega Ieisu maega kana luvine.
Ta ’eguma ita’a Ieisu kana vegeqea,
e ’inega tauna wese navegeqeda.
13 [q] Ta ’eguma ita’a
Ieisu kana vegwavu’aiea,
e ’inega ge wese nanogeda,
mana tauna ge ana fata
ena vona fofofola naqeunidi.

Yaubada ena tofewa aqiaqidi

14 [r] Yani qabuna Keliso weaqina ni’a yave’iteu nuanuagu eu to’ekalesia
qabudi ’idia tuta qabuna una simana ’evi’eviviea. Ta Yaubada ana wawega
una awatayedi be yaqisa ge vaina vona weaqidi ina ve’ae’aetoga, mana
ve’ae’aetoga~nana ge taha yani aqiaqina ’inega na’ifoqe be tomotau naiuledi,
ta ’esi tovineneqa qabudi nagiveluveifedi. 15 [s] ’Inega wese una vetafe’wa
waiwai Vale Aqiaqina ana ve’ita aqiaqi weaqina. Ta ge una iniyauyau eu
fewa weaqina, ta ’esi me eu gwavubiga Yaubada ena vona aqiaqina una
givesimatala aqiaqiea, ’inega Yaubada na’awahaqiaqieu. 16 [t] Ta ge una lugu
toveqae kavokavovo adi qabu ’idia, mana edi vona ’idiega ve’ae’aetoga
’ifo’ifoqe tomotau nuanidia ta Yaubada ena nuanua ivevenuafania. 17 [u] Ta
toveqae~dina edi ve’ita kavona bonu ’idewana. Nugweta bonu goyona ta
’abiboda naveqidua ta na’uluma, ’inega tomotau visiqa qiduana ina lutonovia.
Ta ’oloto magilafudi adi wawa Aiminio ta Filitasi edi ve’ita omo’e ’idewani.
18 Mana ve’ita aqiaqina ana ’eda ni’a inogea ta edi lugaihi ’inaya ivonaya,
“To’aliga edi ya’itoto ’evivi ana tuta aqiaqi ni’a ’ifoqe.” Ta taudi edi u’ava
’inega vaina tomotau edi vetumaqana Ieisu ’inaya igivedawalilia.
19 [v] Ta Yaubada ena vonahaqiaqi ana avutugu falafalana
’waya’wayavina ’eno’enova vonaya, “Eda Kaiwabu alamani aqiaqiedi
tomeqabu ena tomotauyavo.” Ta wese vonaya, “Tomeqabu eda Kaiwabu
’inaya iawafeledi e luaqiaqiedi be edi ilivu luveifadi ina nogedi.”
20 Vonahaqiaqi, vanue taha aqiaqina gamonaya kulufa qabudi i’eno’eno
’idewani gaeba be ’ulena. Vaina kulufa goula be siliba ’inega iviaqidi,

---

[o] **2:11** 2Kol 4:11 [p] **2:12** Md 10:33 [q] **2:13** Lom 3:3-4; Tai 1:2 [r] **2:14** 1Tim 6:4; Tai 3:9
[s] **2:15** 1Tim 4:6 [t] **2:16** 1Tim 4:7 [u] **2:17** 1Tim 1:20 [v] **2:19** Naba 16:5; Ion 10:14; 1Kol 8:3

ta vaina ’aiwe be bwa’obwa’o ’inega iviaqidi. Vaina sagali ana tuta
weaqina, ta wese vaina ’aubena kavokavovo weaqina. 21 ’Idewani wese
tomotau, ’eguma taha toga ena ilivu luveifadi nanogedi ta taunega
nagivevunavunaqia, e ’inega tauna kavona taha kulufa aqiaqina ta ena
kaiwabu ana fata navefewea ena fewa aqiaqina weaqina.
22 [w] Timoti, o’a kilakaiu, ta kilakai ilivuna ’wafi ena qaiawa weaqina ge
una viaqi. Ta ’esi luaqiaqieu be yani taha taha ana fata ina givewaiwaieu
e ba’e yani diavona una viaqidi. ’Inega vetumaqana be veyoluba ta wese
toadaumwala ilivu diavona una ’abibodedi. Ta tuta qabuna tomotau
aqiaqidi maega ona toatoa, ’idewani taudi eda Kaiwabu Ieisu giwalidi
vunavunaqina ’inega ivevenoqiea iula weaqina.
23 [x] Ta wese yavona ’evivieu, veqae kavokavovo be vona ge ’ebeiula
una nogedi, mana ni’a ualamania vona diavona ’idiega ve’ae’aetoga
be ve’ala’alamaqi’ai i’ifo’ifoqe. 24 Yaubada ena tofewayavo ge ina
ve’ala’alamaqi’ai, ta ’esi tomotau qabudi ina nuakolokoloyedi. Ta
luaqiaqiedi be Yaubada ena vona tomotau ina ve’ita aqiaqiedi, ta wese
luaqiaqiedi be tomotau edi ilivu weaqina ina bibitaqodi. 25 Ta Yaubada
ena tofewayavo luaqiaqiedi be aiqabu Yaubada ena vona ivegeqea ilivu
nuvana ’inega ina ve’itedi. ’Inega ana fata Yaubada tovegeqa diavona
giwalidi nagivilei ta ena vona aqiaqina ina vetumaqanea. 26 ’Inega nuadi
na’eqa’uya ta Seitani ena si’wa ’inega ina dena. Mana lova ena si’wa
’inega yoqoyoqonidi itoatoa ta ena nuanua iviaviaqidi.

Tuta ’ebelu’ovoa weaqina

3 1 [y] Nuanuagu una alamania tuta ’ebelu’ovoa ’inaya vita taha taha
ina ’ifoqe. 2 Mana tuta~nana ’inaya tomotau taudiega weaqidi ina
nuanua, ta mane ana nuanua nuadi na’ewea. Ta wese nuavane ’avadi be,
gagasa ’avadi be, awagila ’avadi be, gogama inadiavo be tamadiavo edi
vona ge ina matayagedi be, tomotau iula ina lobedi ta ge ina lukaiwa
iula~nana weaqina, ta wese ge taha yani gwalagwalana ina ’amayabei.
3 Ge taha veyoluba kana ’itei ’idia, ta wese ge nuanuadi tomotau ina
nuataqodi, ta ’esi tomotau ina awawebuiedi be tomotau ina vunuqidi.
Ge taha yani aqiaqina weaqina ina nuanua, ta taudiega ge adi fata be
ilivu luveifana nage sitonova ina nogedi. 4 Ta wese tuta ’ebelu’ovoa ’inaya
tomotau ediavo ina suluvedi be, taudiega ilivu luveifana qabuna ’idia
ina awafeledi be, me edi gagasa taudiega ina givaneyedi. Ta ge Yaubada
weaqina ina nuanua, ta ’esi taudimo edi qaiawa weaqina ina nuanua. 5 [z]
Tomotau diavona kana ’itedi adi ’ita kavona totafwalolo, ta Yaubada ena
waiwai ivegeqea. ’Inega Timoti nuanuagu una toasi’i ’idiega ta ge taha
tola’ai una viaqi taudi maega.

---

[w] **2:22** 1Tim 6:11 [x] **2:23** 1Tim 4:7 [y] **3:1** 1Tim 4:1 [z] **3:5** Md 7:15,21; Tai 1:16

6 Ba'e tomotau diavona ilugulugu vanue taha taha 'idia, ta vivine edi
vetumaqana dawalilina ivavayausidi sabi 'eu'au'avadi. Ta vivine~dina me
edi 'wamomo itoatoa, mana edi ilivu luveifana ana vita ilulutonovia, ta
wese edi nuanua luveifadi 'idiega itauya kavokavovo. Ta tolugu diavona
edi veaqila 'inega vivine diavona nuadi i'ewea. 7 Ba'e vivine~dina ve'ita
vauvaudi tuta qabuna i'abi'abibodedi, 'inega ge ana fata nuadi na'eqa'ui
Yaubada ena vonahaqiaqi weaqina. 8 [a] Vonahaqiaqi, toveaqila~dina ve'ita
aqiaqina iveaviea 'idewani lova 'oloto magilafudi me Itifita adi wawa
Ianisi be Iamibilisi Mosese iveaviea. Toveaqila~dina adi 'ita kavona
tovetumaqana, ta edi vetumaqana ge tunutunuqina ta wese nuadi nawale
ge da'eqa'uya. 9 Ta edi ve'ita luveifana ge adi fata be tuta kuena 'inaya ina
ve'itayei, mana nawale tove'ita luveifadi qabudi Yaubada nagive'ifoqeyedi
vunavunaqaya, 'idewani lova 'ifoqe Ianisi be Iamibilisi 'idia.

Faulo simana 'ifoqeyea tola'ai lova 'ifoqe 'inaya

10 Ta o'a yawaigu ni'a ualamani aqiaqiea, 'idewani egu ve'ita be, egu
ilivu be, egu nuanua qiduana be, egu vetumaqana be, egu bibitaqo be,
egu veyoluba ta wese egu 'alataya ni'a ualamania. 11 [b] Ta wese visiqa
be tomotau edi vevoalana 'iguya ni'a ualamanidi. Ba'e vita diavona
yalobedi 'abaga Anitioki be Ikoniami be Lisitila 'idia, ta 'idiega Yaubada
'etoyavuigu. 12 [c] Vonahaqiaqi, 'eguma taha toga Ieisu Keliso maega
itoatoa, ta nuanuana Yaubada ena 'eda na'abibodea, e 'inega tauna wese
visiqa be vevoalana nalobedi. 13 Ta tomotau luveifadi be wese tove'ita
'eu'au'avidi edi luveifayavo nave'ena'i. Taudi tomotau ina u'avedi, ta wese
taudiega ina u'avedi.

Vebibina Timoti 'inaya Yaubada ena vona weaqina

14 Ta o'a ve'ita tunutunuqina ni'a u'ewedi ta ualahalamania ve'ita
diavona vonahaqiaqi. 'Inega una kafi'i'ihidi, mana ima'a au tove'itayavo
ni'au ualamani aqiaqiema. 15 O'a eu tuta gwama 'inega be ana laba
ba'itagana Buki Nugwenugweina ena vonayavo ualamani aqiaqiedi.
Buki~nana 'inega alamani aqiaqi otaqina ni'a u'ewea, ta 'inega 'etoyavua
ni'a ulobea eu vetumaqana Ieisu Keliso 'inega. 16 [d] Vonahaqiaqi, Buki
Gwalagwalana ena vona qabudi Yaubada ena nuanua 'inega i'ifoqe. Vona
diavona 'idiega ve'ita tunutunuqina kana 'ewea, 'inega vonahaqiaqi kana
alamania. Ta vona diavona 'idiega ada fata kana alamania tola'ai aqiaqina
be tola'ai luveifana. Ta wese vona diavona adi fata be nuada ina luqa'uya
'inega eda luveifana kana alamanidi. Ta wese vona diavona adi fata
ilivu tunutunuqina ana 'eda ina ve'iteda, be yaqisa yani aqiaqidi kana

---

[a] **3:8** 'Ifo 7:11 [b] **3:11** Via 13:14-52; 14:5,8-20 [c] **3:12** Md 16:24; Ion 15:20; Via 14:22
[d] **3:16** Lom 15:4

viaqidi. 17 Ba'e 'inega Yaubada nuanuana ena tomotauyavo na'iva'ava'ata
aqiaqieda, be 'inega ada fata ena fewa aqiaqidi kana viaqidi.

Yaubada ena vona ana lugaihi weaqina

4 1 Nawale Ieisu Keliso ena 'evivi mai 'inaya tomotau 'ali'aligidi
ta wese mayawaidi ina tovolo 'iawanaya ta naluvinedi. Tauna
maimai naluvineda kavona Kini. 'Inega Yaubada be Ieisu Keliso matadia
yavematamagilafuyeu, 2 Yaubada ena vona una lugaihiea! Tuta qabuna
una lulugaihi, tuta vitana 'idia ta wese tuta 'ebeqaiawa 'idia. Ta vona
diavona 'idiega tomotau una givetunuqidi be una lugwaeyedi ta wese
una vona iuledi. Ba'e yani diavona una ve'ita aqiaqiedi me eu bibitaqo.
3 [e] Mana tuta maimai 'idia tomotau ge nuanuadi ve'ita aqiaqina ina
noqoli, ta 'esi taudi edi nuanuayavo ina 'abibodedi. 'Inega taudiega edi
tove'itayavo ina salidi, mana tove'ita diavona tomotau edi nuanua 'inega
ina lugaihi 'idia, e 'inega lugaihi~nana ina noqolia ta ina 'awahaqiaqiea.
4 Tomotau diavona ve'ita tunutunuqina ina nogei, ta 'esi nuanuadi
qiduana tubudiavo edi velulu'uyayavo ina noqolidi be ina 'abibodedi. 5 Ta
o'a tuta qabuna eu nuanua simasimatalinega una toatoa. 'Eguma vita
una lobea tomotau 'idiega Ieisu weaqina 'inega ge una lua'u fewa tauna
weaqina, ta 'esi una tovolo'i'ita. Ta luaqiaqieu be una vetafe'wa waiwai
Ieisu Valena weaqina. Yaubada eu fewa neiu, 'inega fewa~nana una
lu'ovoia.

6 [f] Vonahaqiaqi, o'a una fewa Keliso weaqina, ta ya'a egu 'aubena
ni'a vadi'wedi'wea be bwa'obwa'o ba'e ena nogea. 'Inega yawaigu ni'a
yavegubayea Yaubada 'inaya. 7 [g] Lova Yaubada egu fewa neigu ta ba'e
fewa~nana ni'a yalu'ovoia. Keliso Valena weaqina yavetoluavia ta vita
taha taha yavewaiwai va'inedi. Ta egu vetumaqana Ieisu 'inaya ge eda
nogei, ta 'esi yakafi'i'ihia. 8 [h] Ya'a ni'a yavetunutunuqa Yaubada matanaya,
'inega ilivu tunutunuqina ana ve'ia 'iva'ava'aina nawale ena 'ewea eda
Kaiwabu ena 'aubena 'inaya. Tauna Toluvine tunutunuqina, 'inega ge agu
'aidegamo ve'ia naneigu, ta 'esi tomotau qabudi iba'eba'e ena 'ifoqe mai
weaqina wese ve'ia~nana ina lobea.

Vematamagilafu Timoti 'inaya

9 Timoti, nuanuagu qiduana una lukwayavoni una mai, 10 [i] mana
Dimasi ni'a be'u bwa'obwa'o ilivuna 'inaya ta nogegu tauya Tesalonaika
'inaya. Ta wese agu toiulayavo magilafudi ni'a inogegu, mana Keleseni
tauya di'we Galetia 'inaya, ta wese Taitusi tauya di'we Dalematia 'inaya.
11 Ta Luke namo maega atoatoa. 'Inega eu mai 'inaya Maki una 'ebe'ewei

---

[e] **4:3** 1Tim 4:1 [f] **4:6** Fil 2:17 [g] **4:7** 1Tim 6:12 [h] **4:8** 1Kol 9:24-25 [i] **4:10-11** 2Kol 8:23; Kol 4:14

ona mai, mana tauna toiula aqiaqina egu fewa ’inaya. 12 Ta Tikiosi ni’a
yavetunei tauya Efeso ’inaya. 13 *j* Ta eu mai~nana ’inaya agu kwakwalufai
una ’ewei una miea. Kwakwalufai~nana lova yaha’uya iagu Kalifo ena
vanuea ’abaga Tiloasi ’inaya. Ta wese nuanuagu egu bukiavo una miedi,
ta yani ’ena’ina egu ’wayaviavo yubai ’wafidi ’inaya ge una venuafanidi.
14 *k* Taha ’oloto kainumu ana tovefewa ana wawa Alekisana lova
vita qiduana neigu. ’Inega nawale Yaubada nave’iea ena viaqa veifana
weaqina. 15 Ita’a Yaubada Valena kalulugaihiea, ta ba’e ’oloto~nana
Vale~nana vevoalanea, ’inega tauna weaqina una ’itamaki aqiaqieu.
16 Agu vekotu nugwenugweina ’inaya toluvine matadia ge taha
toga daiulegu, ta ’esi tauguyega yavata’ita’iegu, mana tomotau qabudi
imwaniniva ’inega inogegu. Ta ge nuanuagu Yaubada vita ’inega nave’iedi
edi noga weaqina. 17 Ta ’esi kotu~nana ’inaya eda Kaiwabu ana ’aidega
iulegu ta givewaiwaiegu, be yaqisa Ieisu Valena ana fata yalugaihiea
taudi ge me Diu ’idia. Tauna ’etoyavuigu yubai laioni manimaninidi
’awadiega. 18 Ta wese na’etoyavuigu toluveifana qabudi ’idiega, ’inega
me egu aqiaqi na’ebe’ewegu naluguyegu ena ’Ebeluvine mahala ’inaya.
Luaqiaqieda be eda Kaiwabu kana awatuboya tuta vataya ’inaya.
Vonahaqiaqi, eda nuanua ’idewani!

Lukafoi

19 *l* Egu lukaiwa yavetunea Filisila ma moqanedi Akwila ’idia, be wese
Onesifolo me ena gadeavo ’idia. 20 *m* Elasitasi nawale ’abaga Kolinita
’inaya toatoa. Ta Tilofimo yanogea ’abaga Milito ’inaya, mana vevihiqa.
21 Ta egu nuanua ’ena’ina una lukwayavoni una mai ta ’abiboda ibwalo’o
ana tuta nave’ale. Edavo Ebulusi be, Fudenesi be, Linusi be novuda
Kalodi ta wese tovetumaqana qabudi edi lukaiwa ivetunei waiwai ’iuya.
22 Nuanuagu eda Kaiwabu niboaniu maega ina ve’aidega. Yaubada ena
veyoluba qabumi ’imia.

---

[j] **4:13** Via 20:6 [k] **4:14** Ais 59:18; Lom 2:6 [l] **4:19** Via 18:2; 2Tim 1:16-17
[m] **4:20** Via 19:22; 20:4; Lom 16:23

Faulo ena leta Taitusi ’inaya

Leta ana alamani weaqina

Taitusi tauna ge Diu ’olotona, ta Faulo ena luvivila ’inaya Taitusi maega iveloba ta magilafudi iveiaiana ta ifewa ’aidega Ieisu Valena weaqina. ’Inega Faulo ena letayavo ’ekalesia taha taha ’idia Taitusi wawa~nana ’waya’wayavina kana ’ita lobea, ’idewani me Kolinita be wese me Galetia edi leta ’idia.

Ta ba’e leta~nana Faulo vetunea Taitusi ’inaya tuta~nana bwanabwana Kiliti ’inaya fewafewa ’ekalesia gamonaya. Ta Faulo yani toi weaqina Taitusi vematamagilafuyea: Nugweta ’ekalesia ana tovanugwetayavo edi ilivu weaqina. Ta vemagilafuna ve’itea qabu taha taha ’ekalesia gamonaya ma’oda ina toa ’aiqa nuanidia. Ta vetoina vematamagilafuyea tovetumaqana edi ilivu weaqina, mana nuanuana to’ekalesia qabudi ina veilivu aqiaqi.

Leta gamona

1:1-4 Lukaiwa ta wese venoqi Taitusi ’inaya
1:5-16 Vebibina be ve’ita ’ekalesia ana tovanugweta weaqidi
2:1-15 Ve’ita qabu taha taha weaqina ’ekalesia gamonaya
3:1-11 Vebibina be ve’ita Taitusi weaqina
3:12-15 Vona ’ebelu’ovoa ta vona veyoluba

Lukaiwa

1 1 Natugu Taitusi, eu leta ba’e ya’a Faulo ’iguyega. Ya’a Yaubada
ena tofewa ta Ieisu Keliso ena tovaletuyana. Ta egu fewa Yaubada
weaqina Keliso vetunegu ena tomotauyavo vevenua’ivinidi ’idia sabi
givewaiwaiedi edi vetumaqana ’inaya. Ta wese vetunegu ’idia sabi ve’itadi
Ieisu Valena ana vonahaqiaqi weaqina, be yaqisa tomotau diavona adi
fata Yaubada ena nuanua ina alamani aqiaqiea be ina ’abibodea. 2 [a] ’Inega
ina lu’ita vane toa vataya weaqina, mana ba’e toa~nana lova Yaubada
maduvona fofofolayea ’idaya, ta ’abiboda bwa’obwa’o ’iva’ava’aia. Ta ba’e

[a] **1:2** Kol 1:27

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

vona~nana vonahaqiaqi, mana Yaubada ge wese ana fata nau'ava! 3 Lova
'inega Yaubada Ieisu Valena ena 'ifoqe ana tuta taunega venua'ivinea.
Ta tuta~nana ni'a mai, e 'inega wese give'ifoqeyea, ta venua'ivinegu ta
vetumaqanegu be Vale~nana ena yawala dadanea tomotau qabudi 'idia.
Ta ba'e Vale~nana yalulugaihiea Yaubada ada To'etoyavua ena luvine
'inega.
4 [b] Taitusi, o'a be ya'a eda vetumaqana 'aidegana, ta ba'e
vetumaqana~nana 'inega ya'awanatuna aqiaqieu. Ta yavevenoqi weaqiu
Tamada Yaubada be ada To'etoyavua Ieisu Keliso ina nuakolokoloyeu ta
una toadaumwala.

Taitusi ana veyoveyoa Kiliti 'inaya

5 Bwanabwana Kiliti 'inaya yavaloveu be yaqisa eda fewa vaidi ge adi
lu'ovoamo 'ekalesia taha taha 'idia o'a una lu'ovoia. Ta wese 'ekalesia ana
tovanugweta una venua'ivinidi 'abaga taha taha 'idia ya'a egu vebibina
ba'e 'inega. 6 [c] 'Inega tovanugwetayavo una venua'ivinidi 'oloto taudi ge
taha adi 'ebeve'ewamo. Ta moqanena 'aidega otaqina, ta natunavo ge
toyafwauta 'idewani ta 'esi me edi vetumaqana, ta wese inana be tamana
edi vona adi tomatayaga.
7 Vonahaqiaqi, 'ekalesia ana toludebana Yaubada weaqina fewafewa,
'inega luaqiaqiea be ge taha luveifana 'inaya na'eno'eno. Ta ge navedeba
'i'wana be, ge diana navilei be, ge go'ila waiwaina nanuma 'oda'odaqa
be, ge tomotau navunuqidi ta wese mane ge nuana na'ewei. 8 Ta 'esi
luaqiaqiea be wagawaga na'itamakidi, ta nanua'ewa yani qabuna
aqiaqina weaqidi. Ta wese ana fata be taunega na'itamaki aqiaqiea be
naluvinea, ta luvine 'aideganega tomotau qabudi naluvinedi, ta ena ilivu
vunavunaqina, ta wese ena nuanua be giwalina qabuna nahawafeledi
Yaubada 'inaya. 9 Tauna lova ve'ita ma ana vetumaqana ni'a 'ewea, 'inega
luaqiaqiea be ve'ita~nana nakafi'i'ihia, 'inega ana fata be mali tomotau
navona iuledi be nagivewaiwaiedi ve'ita tunutunuqina 'inega. Ta wese
'eguma vaina tove'ita ve'ita tunutunuqina ge ida 'awahaqiaqiea be wese
u'avega iveve'ita, e 'inega ana fata nagivetunuqidi.
10 [d] Mana ba'itagana tomotau 'eala ve'ita tunutunuqina ivevoalanea, ta
edi ve'ita be wese edi vona kavokavovo 'inega tomotau i'e'eu'au'avedi. Ta
ba'e tove'ita diavona 'ealidi 'idiega lova inuagivila ta ivaukamana Ieisu
Valena 'inaya ta ivetumaqanea. Ta vaidi 'idiega nawale ivonavona be ge
taha toga ana fata 'etoyavua nalobei 'eguma 'wafi ana da'a ge da'ewei. 11 [e]
'Inega edi vona kavokavovo weaqina una awatayedi. Edi ve'ita luveifana
'inega vaina susu ni'a itauya gei, ta edi ve'ita~nana 'iuna nuanuadi

---

[b] **1:4** 2Kol 8:23; Gal 2:3 [c] **1:6-9** 1Tim 3:2-7; 2Tim 2:24-26 [d] **1:10** 1Tim 4:7
[e] **1:11** 1Fit 5:2; 2Tim 3:5-6

mane ina lobea. 12 Taha toalamani qiduana me Kiliti ’idiega taunega ena
tomotauyavo weaqidi vonaya, “Me Kiliti tuta qabuna i’e’eu’au’ava, ta edi
ilivu kavona waqiwaqi, ta ge nuadi fewa, ta ’esi ’abwaga namo weaqina
inuanua”. 13 [f] Ba’e vonahaqiaqi me Kiliti weaqidi, ta eu vona waiwaina
’inega una lugwaeyedi be yaqisa ina nuagivila ta edi vetumaqana
navetunutunuqa be wese navewaiwai. 14 [g] Ta wese una awatayedi be
me Diu tubudiavo velulu’uyadi ge ina ’abibodedi, ta wese tomeqabu
vonahaqiaqi ana ve’ita inogea edi luvine ge ina matayagedi.
15 Tomeqabu giwalidi be edi nuanua vunavunaqidi, e taudina yani
qabuna vunavunaqina ’idia. Ta Vale Aqiaqina ana tonoga ge taha yani
vunavunaqina ’idia da’eno’eno, ta ge ana fata ina ’wamomo tuta~nana
luveifana iviaviaqia, mana edi nuanua be wese giwalidi qabuna
luveifana. 16 [h] Taudi ivonaya vonigo Yaubada ni’a ialamania, ta ’esi edi
viaqayavo ’idiega Yaubada ivegeqea. Taudi luveifa otaqidi ta luvine
ivevegwavu’aiea, ta ba’e tomotau diavona ge taha yani aqiaqina adi fata
ina viaqi.

Ve’ita qabu taha taha ’ekalesia gamonaya weaqidi

2 1 Ta o’a Taitusi, luaqiaqieu be vonahaqiaqi qabudi Yaubada be
Ieisu weaqidi to’ekalesia una ve’itedi, ita’a tovetumaqana eda
vetumaqana ana ’eda’eda ’inega. 2 ’Oloto ’ena’ena’idi una vonedi taudiega
ina ’itamaki aqiaqiedi be yaqisa ilivu luveifana ge ina viaqidi, ta ’esi
tuta qabuna me edi ilivu aqiaqina tomotau matadia be yaqisa ina
’amayabedi. Taudi luaqiaqiedi be Yaubada ina vetumaqana aqiaqiea, ta
wese veyoluba be bibitaqo ’avadi.
3 [i] Ta wese ’idewani vivine ’ena’ena’idi una vonedi be edi ilivu aqiaqina
’inega yani qabuna ina viaviaqia, ’inega tomotau ina ’itedi ina vonaya,
“Vonahaqiaqi, omo’e vivine diavona Yaubada ena tomotauyavo!” Ta ge
ina vevonavona mali tomotau weaqidi. Ta wese go’ila waiwaina ge ina
numa ’oda’odaqa, ta ’esi ilivu aqiaqina be toa tunutunuqina ina ve’itayea
mali tomotau ’idia. 4 Ta vivine~dina luaqiaqiedi be vivine tovaqiwouwou
ina ve’ita aqiaqiedi ma’oda ’inega moqanediavo be natudiavo ina veyoluba
’aiqedi. 5 [j] Ta wese ina ve’itedi ma’oda ’inega taudiega ina ’itamaki
aqiaqiedi ilivu luveifana ana viaqa ’inega, ta tuta qabuna vunavunaqidi
Yaubada matanaya ina toatoa. Edi vanueavo ina ’itamakidi ta adi
veyoveyoa ina viaqa aqiaqiedi, ta edi ilivu aqiaqina tomotau qabudi
’idia. Ta wese ina awafela aqiaqiedi moqanediavo ’idia ta edi luvine be
edi nuanuayavo ina velumatamatayagedi. Ta ’eguma ba’e ilivu diavona
ina viaqa aqiaqiedi ’inega ge taha toga ana fata Yaubada ena vona
na’awaluveifei.

---

[f] **1:13** 2Tim 4:2 [g] **1:14** 1Tim 4:7 [h] **1:16** 1Ion 1:6; 2:4 [i] **2:3** 1Tim 3:11 [j] **2:5** Efe 5:22

6 Ta wese ’idewani kilakai una lugaihidi be taudiega tuta qabuna ina
’itamakidi ilivu luveifana adi viaqa ’idiega. 7 [k] Ta wese o’a tau’u una
ve’ebe’ita aqiaqi eu ilivu aqiaqidi ’idiega tomotau qabudi matadia. Ta
eu vonayavo be wese eu viaqayavo ina velelelea eu ve’ita ta wese eu
lugaihiavo maega, ’inega tomotau ina alamania eu fewa Yaubada weaqina
ge yani kavokavovo ’iuya, ta ’esi yani qiduana ta vonahaqiaqi. 8 [l] Natugu,
ve’ita tunutunuqina una ve’itayea tomotau ’idia, be yaqisa ge taha toga
eu ve’ita weaqina navona vesivesinua. ’Inega tomeqabu nuanuadi ina
ve’ae’aetoga eu ve’ita Ieisu Valena weaqina ina iniyauyau, mana ge taha
luveifana adi fata ina lobei ita’a tovetumaqana ’idaya.
9 [m] Tofewa kavovo wese una vonedi me edi nuawebui edi kaiwabuyavo
edi vona be edi luvine ina ’abibodedi be ina matayagedi. Ta ina toho be
edi kaiwabuyavo ina giveqaiawedi edi viaqayavo qabudi ’idiega. Ta gebu
ina vona ’eviviedi, 10 ta wese ge taha yani ina vanawali edi kaiwabuyavo
’idiega, ta ’esi tuta qabuna ma adi vetumaqana ta wese me edi gwavubiga
ina toatoa. Ta ’eguma ba’e ilivu diavona ’idiega ada To’etoyavua Yaubada
Valena ina ve’ita ’ifoqeyea, ’inega navenua’ewe’ewa tomotau ’idia.
11 Yaubada ena veyoluba be wese ena nuakolokolo ni’a ve’ifoqeyea
’idaya, ta ba’e nuakolokolo~nana ’inega Yaubada taha ’eda siwa’ea tomotau
qabuda ada ’etoyavua weaqina. 12 [n] Ta ba’e nuakolokolo~nana ’inega
Yaubada ve’iteda ita’a ilivu kavokavovo be wese nuanua luveifadi ’wafi ana
qaiawa weaqina kana nogedi. ’Inega taudega kana ’itamaki aqiaqieda be
yaqisa ilivu luveifadi ge kana viaqidi, ta ’esi ilivu aqiaqidi ta tunutunuqidi
kana viaqidi, ta kana awafeleda Yaubada ’inaya ta ena nuanua kana
viaqia. ’Inega kana giveqaiawea eda toa bwa’obwa’o ba’e ’inaya. 13 ’Inega
ba’e ’idewani kana toatoa kana ba’eba’e taha ’aubena ’ebeqaiawa weaqina.
Vonahaqiaqi, ba’e ’aubena~nana ’inaya Yaubada ada To’etoyavua Ieisu
Keliso ena simatala qidua va’inena ’inega na’evivi namai bwa’obwa’oya
sabi ’etoyavuida eda toa vataya weaqina. 14 [o] Ba’e Ieisu~nana taunega
yawaina awafelea weaqida tuta~nana ena ’aliga ’inega ’etoyavuida eda
luveifana qabuna ’idiega. Ta ba’e ’inega givevunavunaqida ’inega Yaubada
ana fata na’ebe’eweda ena tomotauyavo ’idewani. Vonahaqiaqi, Ieisu yani
qabuna aqiaqina ni’a viaqia weaqida, ’inega ita’a wese nuanuada qiduana
yani qabuna aqiaqi otaqidi kana viaqidi.
15 [p] Taitusi, luaqiaqieu be ba’e ve’ita~nana ni’a yavematamagilafuyeu
una ve’ita aqiaqiea tovetumaqana qabudi matadia. Ta una vona iuledi
ta una givewaiwaiedi, ta wese tuta~nana ilivu luveifana ina viaqia una
lugwaeyedi eu ’abiluvine ’inega. ’Inega ge taha toga nahawawebuieu, ta
’esi tomotau qabudi ina ’amayabeu.

---

[k] **2:7** 1Tim 4:12 [l] **2:8** 1Fit 2:15 [m] **2:9** 1Tim 6:1 [n] **2:12** 1Ion 2:16 [o] **2:14** Gal 1:4; ’Ifo 19:5; Luve 7:6; Isi 37:23; 1Fit 2:9 [p] **2:15** 1Tim 4:12

Viaqa aqiaqina una viaqidi

3 1 [q] Tovetumaqana una givenuaha'udi be ina awafeledi 'abaga ana
toluvineavo 'idia. Ta wese edi luvine be edi vona ina 'abibodedi ta
ina vematamatayagedi, ta tuta qabuna me edi 'iva'ava'ata ina toatoa yani
qabuna aqiaqidi adi viaqa weaqina. 2 Ta wese una vonedi ge taha toga ina
'awaluveifei, ta 'esi ina toadaumwala ta ilivu nuvana 'inega ina veiaiana
tomotau qabudi maega.

3 [r] Vonahaqiaqi, ita'a lova kwavakwavada ta lugwavu'ai 'avada, 'inega
nuagovaqa luveifana weaqina be 'wafi ana qaiawa kavokavovo adi
nua'ewa 'inega 'eda aqiaqina kanogea ta katauya gei. Ta wese lova eda
toa 'inaya veavia be ve'ifi'ifi ilivu diavona iluvineda. Ta ita'a mali qabu
kavevoalanedi, ta taudi wese 'idewani ivevoalaneda. 4 Ta ba'e ilivu luveifa
diavona adi viaqa nuaninaya Yaubada ada To'etoyavua ena veyoluba
be ena nuakolokolo give'ifoqeyea 'idaya. 5 [s] Ta 'etoyavuida gebu eda
viaqa aqiaqidi weaqidi, ta 'esi tauna ena nuakolokoloyega. Vonahaqiaqi,
Yaubada 'etoyavuida eda luveifana ana 'utuyavula 'inega ta wese eda
vevauvau 'evivi Niboanina Gwalagwalana 'inega. 6 [t] Ada To'etoyavua
Ieisu Keliso ena viaqa qiduana 'inega Yaubada Niboanina Gwalagwalana
guiwaqa aqiaqiea giwalidaya, ta ge taha davegagalei, 7 be yaqisa
ana fata ba'e ena viaqa~nana 'inega ta wese ena nuakolokolo 'inega
nahawayavuida eda luveifana 'inega be na'awanatuneda. Ta ba'e 'inega
toa vataya naneida. Ta ba'e toa~nana weaqina kalulu'ita vane.

8 Vona ba'e qabuna vonahaqiaqi ta ada fata kana vetumaqanedi, 'inega
nuanuagu qiduana ba'e vona diavona tuta qabuna una lulugaihiedi.
'Inega Yaubada ana tovetumaqanayavo vona diavona ina 'abibodedi
be ina awafeledi adi viaqa 'inaya. Ba'e ve'ita~nana yani aqiaqina
tomotau qabudi weaqidi, ta wese ana fata nave'ebeiula edi toa 'inaya.
9 [u] Ta tomeqabu ive'ae'aetoga kavokavovo Mosese ena luvine weaqidi
be 'aqegigidiavo adi wawayavo weaqidi ge taudi maega una luvetuba,
mana ba'e yani diavona ge taha ida ve'ebeiula 'idaya, 'inega una
nogedi. 10 [v] 'Inega 'eguma taha toga ena ve'ae'aetoga 'inega vetoatoasi'i
nave'ifoqeyea 'ekalesia nuaninaya e 'inega una awatayea. Ta 'eguma
eu vona ge namatayagei, e 'inega wese tuta vemagilafuna una vonea
be nalua'u. Ta 'eguma eu luvine ge na'abibodei, 'inega eu tuta ge una
mudali tove'ae'aetoga~nana 'inaya, ta 'esi una noga otaqia. 11 Mana
ena viaqayavo be wese ena vonayavo 'idiega ualamani aqiaqiea tauna
tomotau~nana ni'a tauya gei 'eda tunutunuqina 'inega. Ta ena luveifana
ba'e 'inega taunega ni'a luvinea ana luvematasabu weaqina.

---

[q] **3:1** Lom 13:1-7; 1Fit 2:13-14 [r] **3:3** 1Kol 6:9-11; Efe 2:1-2; 5:8 [s] **3:5** 2Tim 1:9; Efe 5:26; Ibe 10:22 [t] **3:6** Via 2:17-18 [u] **3:9** 2Tim 2:14,16 [v] **3:10** Md 18:15-17

Faulo ena vona ana ’ebelu’ovoa ta ena veyoluba

12 [w] Nawale Atimasi nage Tikiosi ena vetunei nawai ’iuya au ilafa
’idewani. Ta tuta~nana taha ’idiega nawai ’inega una toho waiwai be
lukwayavonega una tutuvila tauya ’abaga Nikafolisi ’inaya, ta omo’e
’inaya kana veloba. Egu nuanua ba’e, mana guga’u ana tutaya ya’a
’abaga~nana ’inaya ena toatoa. 13 [x] Luvine ana toalamani tauna Senasi
ta wese iana Afolosa una iula aqiaqiedi edi ’adau weaqina be yaqisa ge
taha yani ’inega ina kusa tauya~nana ’inaya. 14 [y] Ta edavo tovetumaqana
qabudi una ve’itedi tuta qabuna viaqa aqiaqidi ina viaviaqidi tomotau
’idia tuta~nana vita taha taha ina lobedi, mana ge wese aqiaqina ’eguma
kana toa kavokavovo ta eda vetumaqana vuaqina ge ana ’itamo.
15 Tomotau qabudi ba’idia ya’a maega atoatoa edi veyoluba ’iuya. Ta
ema lukaiwa una simanea edavo tovetumaqana qabudi ’idia.
Yavevenoqi Yaubada ’inaya be ena nuakolokolo be wese ena veyoluba
omi’a qabumi maega.

---

[w] **3:12** Efe 6:21-22; Kol 4:7-8 [x] **3:13** Via 18:24; 1Kol 3:5-6 [y] **3:14** Efe 4:28

Faulo ena leta Filimoni ’inaya

Leta ana alamani weaqina

Filimoni taha wese Ieisu ana tovetumaqana, tauna ’abaga Kolose ’inaya toatoa. Ta Filimoni ena tofewa kavovo ana wawa Onesimo ’inega dena tauya. Ta ’abiboda Onesimo Faulo lobea ’abaga qiduana Loma ’inaya. Faulo Ieisu Valena ve’itea, ’inega Onesimo nuagivila ta Ieisu vetumaqanea. Faulo nuanuana Onesimo nave’evivia natauya ena kaiwabu ’inaya. ’Inega vanue ’ebeyoqonega leta ba’e ’wayavia iana Filimoni weaqina, ta leta~nana Onesimo natauyea Filimoni ’inaya naneia nahavoia, mana Faulo nuanuana Filimoni ena tofewa Onesimo ena luveifana nanuataqoya ta na’ebe’ewa ’eviviea ena vanuea.

Leta gamona

1-3 Vematamagilafu be venoqi
4-7 Faulo ena qaiawa Filimoni weaqina
8-22 Faulo ena nuanua tofewa kavovo Onesimo weaqina
23-25 Lukaiwa be vona veyoluba

Lukaiwa

1 Ya’a Faulo leta ba’e ya’wayavia waiwai iagu Filimoni ’iuya. Ta wese
Timoti ena lukaiwa vetunea waiwai ’iuya. O’a ta wese ima’a eda fewa
’aidegana Ieisu Keliso weaqina. Ta ya’a ia’uluguyegu vanue ’ebeyoqona
’inaya Ieisu Keliso Valena ana lugaihi weaqina. 2 [a] Ema vekaiwa waiwai
Ieisu ana tovetumaqanayavo taudi tuta qabuna maega otoatoa va’auta
eu vanuea ’idia. Ta wese avevekaiwa novuda Afia be taida Akifasi ’idia.
Tauna ita’a maega kavetoluavia Ieisu Keliso weaqina.
3 Yavevenoqi weaqimi Tamada Yaubada be eda Kaiwabu Ieisu Keliso
’idia, nuanuagu veyoluba ta toadaumwala ina neimi.

---

[a] **2** Kol 4:17

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

Filimoni ena veyoluba ta ena vetumaqana weaqina

4-5 Valeu ni'a yanoqolia eu vetumaqana Ieisu Keliso 'inaya weaqina,
ta wese eu nuakolokolo Yaubada ena tomotauyavo 'idia weaqina. 'Inega
tuta qabuna egu venoqi 'inaya yalulukaiwa weaqiu Yaubada 'inaya. **6** Ta
yavevenoqi una veiaiana aqiaqi tovetumaqana qabudi maega, be yaqisa
una alamani aqiaqiea yani qabuna aqiaqina kalobelobedi Keliso 'inega,
mana tauna maega ni'a kave'aidega. Ta nuanuagu ba'e yani~nana 'inega
Keliso awatubo nalobea tomotau 'idiega. **7** [b] Taigu ye, eu veyoluba 'iguya
'inega qaiawa ni'a yalobea ta wese niboanigu 'inega yavewaiwai, mana
o'a tuta qabuna Yaubada ena tomotauyavo giwalidi ugivefatuya ta wese
ugiveqaiawedi.

Faulo ena venoqi Filimoni 'inaya Onesimo weaqina

8-9 Vonahaqiaqi, o'a Yaubada ena tomotauyavo uveveyolubedi 'inegana
yavonevoneu: Ya'a Faulo Ieisu Keliso ena tovaletuyana, ta Valena weaqina
vanue 'ebeyoqona 'inaya yatoatoa. 'Inega Ieisu ana wawega agu fata me
egu giwalifatu ena luvineu be egu nuanua una viaqia. Ta mana o'a iagu,
'inega yaveyolubeu ta bonagu biganega yavonevoneu be egu nuanua
una viaqia. **10** [c] 'Inega yanoqieu Onesimo una nuakolokoloyea. Tauna
ya'awanatunea, mana egu lugaihi ba'e vanue 'ebeyoqona 'inaya noqolia,
'inega nuagivila ta 'itagana taha tovetumaqana. **11** Lova ge dafewa aqiaqi
'iuya, ta ba'itagana ana fata nafewa aqiaqi magilafuda 'idaya.
12-13 Onesimo yaveyolubea qiduana. Ta vonigo egu nuanua qiduana
eda vegagalea daiulegu Ieisu Valena dalugaihiea tomotau qabudi 'idia
o'a au luseana, mana ya'a vanue 'ebeyoqona 'inaya yatoatoa. Ta tua me
egu giwali visiqa yahawafelei 'iuya yavetunei waiwai. **14** Ta 'eguma una
vonaya, "Onesimo eda ve'evivia natauya Faulo naiulea." e 'inega aqiaqina.
Ta ge ena keieu, ta 'esi 'eguma nuanuau tau'u eu nuanua 'inega una
vetunea, e 'inega ena qaiawa. Ta 'eguma gebu, wese aqiaqina, 'inega tau'u
una nuanua ma'oda una viaqa 'aiqa.
15 Ana 'ita 'idewani, Onesimo nogeu tuta kukusana namo weaqina,
ta ba'itagana ni'a 'evivi waiwai 'iuya ta maega ona toatoa tuta qabuna.
16 [d] Vonahaqiaqi, lova tauna eu tofewa. Ta ba'itagana ge una veilivuyea
kavona eu tofewa, mana tauna taha tovetumaqana ita'a 'idewani, ta 'esi
kana 'awatainea. Tauna yaveveyolubea qiduana, 'inega o'a wese una
veyoluba va'inea, mana ita'a qabuda eda Kaiwabu Keliso tainavo.
17 'Eguma o'a be ya'a ni'a kaveiaiana Keliso weaqina, e 'inega Onesimo
una 'ebe'ewea eu vanuea kavona ya'a uda 'ebe'ewegu. **18** Ta 'eguma lova
yani luveifana viaqia 'iuya nage taha yani vanawalia 'iuyega, e 'inega una

---

[b] **7** 2Kol 7:4 [c] **10** Kol 4:9; 1Kol 4:15 [d] **16** 1Tim 6:2

vematamagilafuyegu be ena givetunuqia. 19 Ya'a Faulo taugu nimaguyega
ba'e ya'wayavia. Yavona aqiaqieu, tauguyega ena ve'ieu! Ta wese
tau'uyega una nuaia au aga 'iguya weaqina, mana lova egu lugaihi 'inega
niboaniu veaqiaqi ta yawai vataya ulobea.
20 Filimoni, egu nuanua ni'a unoqolia, ta nuanuagu una viaqia Keliso
ana wawa weaqina. O'a 'idewani taigu mana kavetumaqana Keliso 'inaya,
'inega 'eguma egu nuanua~nana una viaqia una giveqaiawa aqiaqiegu.
21 Ta ni'a yahalamani aqiaqiea egu nuanuayavo ya'wayavidi leta ba'e
'inaya una matayagedi, ta wese yahalamania vaina yani aqiaqidi eu
nuenuega una viaqidi.
22 [e] Ta wese taha egu nuanua una noqolia. Nuanuagu eu vanuea sifaufa
taha una 'iva'ava'aia weaqigu, mana me egu vetumaqana yanuaia be
Yaubada emi venoqi weaqigu nave'iea 'inega na'etoyavuigu ba'e vanue
'ebeyoqona 'inega, be yaqisa ena wai ena vayausimi.
23 [f] Efafasi maega atoatoa, tauna wese yoqoyoqonina mana Ieisu Keliso
Valena lugaihiea 'inega ikafia. Tauna ena lukaiwa vetunea 'imia. 24 [g] Ya'a
taidavo Maki be, Alisitako be, Dimasi ta wese Luke maega afewafewa.
Ima'a ema fewa 'aidegana, ta taudi wese edi lukaiwa ivetunea 'imia.
25 Yavevenoqi weaqimi eda Kaiwabu Ieisu Keliso niboanimi
nagivewaiwaiedi ena veyolubega.

---

[e] **22** Fil 1:25; 2:24 [f] **23** Kol 1:7 [g] **24** Kol 4:10-14

Me Ibeliu edi leta

Leta ana alamani weaqina

Leta ba'e ana to'wayavi ge kada alamania, mana ana wawa ge da'wayavia gamonaya. Ta to'wayavi~nana leta~nana 'wayavia me Ibeliu 'idia, ta leta~nana gamonaya tuta qabuna 'inanedi me Diu, mana qabu 'aidegana. Ta ena 'wayavi 'iuna mana tovetumaqana vaidi ivenuana magilafu edi vetumaqana Keliso 'inaya weaqina, ta inuaia nage Ieisu tauna ge Yaubada Natuna. 'Inega to'wayavi~nana nuanuana qiduana nave'itedi vonigo Ieisu tauna vonahaqiaqi Yaubada Natuna. Ta wese tauna Yaubada ena tovale'ewayavo be, Mosese be, toveguba qiduqiduadi be wese tovesimasimana qabudi veqidua va'inedi. Ta wese veve'itedi vonigo Ieisu vetomotau ita'a 'idewani, 'inega eda toa vitana bwa'obwa'oya ni'a alamani aqiaqiedi. Ta ba'e leta~nana 'inaya kana 'itea vonigo Yaubada ena vona fofofola vauvauna tomotau 'idaya ena vona fofofola nugwenugweina veqidua va'inea. Ta wese vaina 'ebevetalatutula neida tovetumaqana aqiaqidi weaqidi Buki Nugwenugweina 'inega. E leta ana alamani ba'e 'idewana.

Leta gamona

1:1-3 Ieisu Keliso 'inega Yaubada taunega ve'ita 'ifoqeyea
1:4–2:18 Keliso Yaubada ena tovale'ewayavo veqidua va'inedi
3:1–4:13 Keliso tauna Mosese be Iosua veqidua va'inedi
4:14–7:28 Keliso toveguba qiduqiduadi veqidua va'inedi
8:1–9:22 Luvine vauvauna Keliso sulalinega luvine qabudi veqidua va'inedi
9:23–10:39 Yaubada ena veguba Keliso 'inega veguba qabudi veqidua va'inedi
11:1–12:29 Vetumaqana 'inega Yaubada tomotau 'awahaqiaqiedi
13:1-19 Tovetumaqana adi vebibina
13:20-25 Venoqi be vona 'ebelu'ovoa

Ieisu Keliso tauna Yaubada Natuna

1 1 Tuta lova 'inaya Yaubada 'eda taha taha 'idiega ta wese yani qabudi
'idiega ena vona tubudavo neidi ena tovesimasimanayavo 'idiega. 2 [a]
Ta ba'itaga tuta 'ebelu'ovoa 'inaya Natuna 'inega simasimana 'idaya. Lova

---

[a] **1:2** Ion 1:3

ba'e Natuna~nana 'inega yani qabudi mahalaya be wese bwa'obwa'oya
'iva'ava'aidi, 'inega venua'ivinea be ena kuyavata qabudi na'ewedi. 3 [b] Ta
toyani Yaubada 'inaya i'eno'eno ba'itagana wese kana 'itea Natuna 'inaya,
mana yani qabuna a'ukamanedi 'inaya 'idewani ena ilivu be, ena aqiaqina
be wese ena kaikaiwabu simasimatalina. Tauna wese ena vona waiwaina
'inega kuyavata qabudi nawale 'ita'itamakidi ta kafikafidi. Tauna eda
luveifanayavo 'ewa yavuledi ena 'aliga 'inega, ta 'abibodanaya Tamana
Toatoa Vanena 'ataqinaya toabui di'we gwalagwalana 'inaya. 4 [c] Ta ba'e
yani diavona 'inega tauna Yaubada ena tovale'ewayavo veqidua va'inedi,
ta wese 'idewana wawa~nana Yaubada neia tovale'ewayavo adi wawa
veqidua va'inedi.

5 [d] Ba'e 'iuna 'inega Yaubada ena tovale'ewayavo qabudi 'idiega ge taha
toga 'inaya davonei,

"O'a Natugu,
ba'itaga yavetama 'iuya."

Ta wese Yaubada ge taha toga 'idiega davonei,

"Ya'a tauna tamana,
ta tauna ya'a natugu."

6 [e] Ta tuta~nana Yaubada ena 'unutau vetunei mai bwa'obwa'oya 'inega
vonaya,

"Yaubada ena tovale'ewayavo qabudi
luaqiaqiedi be ina iwa'odu
Natuna 'inaya."

7 [f] Ta Yaubada ena tovale'ewayavo weaqidi vonaya,

"Taudi egu tovale'ewayavo
yaviaqidi kavonaya nuba,
ta egu tofewayavo
kavonaya 'aiwe saesaelina."

8 [g] Ta Natuna weaqina vonaya,

"O'a Yaubada eu luvine
na'eno vataya.
Ta eu tomotauyavo una luvinedi
luvine 'aideganega ta tunutunuqinega.

9 O'a ilivu be 'eda tunutunuqidi
u'awahaqiaqiedi,
ta luvine qabudi adi qeu
unoga aqiaqiea.
'Inega ya'a Yaubada
eu Yaubada yavenua'ivineu

---

[b] **1:3** Ion 14:9; Kol 1:20; Ibe 8:1 [c] **1:4** Fil 2:9 [d] **1:5** Same 2:7; Via 13:33; 2Sam 7:14; 1Yani 17:13
[e] **1:6** Luve 32:43; Lom 8:29 [f] **1:7** Same 104:4 [g] **1:8-9** Same 45:6-7

ta dede'wa 'ebeqaiawa
ana gihiwaqa
'inega yagiveqaiaweu qiduana,
ta 'abiboda emwavo."
10 [h] Ta wese vonaya,
"Kaiwabu,
o'a tuta ana 'ebeve'ale 'inaya
bwa'obwa'o u'iva'ava'aia
ta wese tau'u nimauyega mahala uviaqia.
11 Ba'e 'iva'ava'ata diavona ina awala,
ta o'a una toa vataya.
Ta wese ina veyani kavokavovo
'idewani kaleko 'itu'ituwaidi.
12 Ta o'a mahala be bwa'obwa'o
una nunumidi kavonaya
'afwala kuena 'idewani,
ta ina 'waya 'idewani
kaleko 'itu'ituwaidi.
Ta o'a ge taha tuta uda vedumaduma,
ta wese yawaiu ge ena 'ebelu'ovoamo."
13 [i] Ge taha tuta Yaubada ena tovale'ewayavo 'idia davonaya,
"Utoabui 'ataqiguya ana laba
au aviayavo ena miedi
ena a'uwebuiedi 'aqeu 'ayanaya
ta una luvinedi."
14 [j] Mana tovale'ewa diavona taudi niboniboana ta toiula, ta Yaubada vevetunedi tomotau 'idia sabi iuladi 'etoyavua ana 'ewa weaqina.

'Etoyavua ana 'eda ge kana nogei

2 1 Ba'e 'iuna 'inega luaqiaqieda be vona diavona ni'a kanoqolidi kana nua'i'ihidi, mana 'eguma ge kana nua'i'ihidi e 'inega kavona malolo da'alu'alueda 'idiega. 2 [k] Lova Yaubada ena tovale'ewayavo ena vona isimana 'ifoqeyea tomotau 'idia. Ta vona~nana vonahaqiaqi. 'Inega tomotau taudi lova vona diavona iqeunidi nage ge ida matayagedi luvematasabu ilobea luvine tunutunuqina 'inega edi qeu~nana weaqina. 3 [l] 'Inega ita'a ma'oda kana dena 'aiqa 'eguma simana~nana aqiaqi otaqina 'etoyavua weaqina ge kana 'abiboda aqiaqiei? Mana 'etoyavua ana 'eda weaqina eda Kaiwabu Ieisu taunega madusimanea. Ta simana~nana ana tonoqolayavo i'awahaqiaqiea ta ivona 'ifoqeyea 'idaya. 4 [m] Ta Yaubada

---

[h] **1:10-12** Same 102:25-27 [i] **1:13** Same 110:1 [j] **1:14** Same 34:7; 91:11 [k] **2:2** Gal 3:19
[l] **2:3** Ibe 10:29; 12:25 [m] **2:4** Mk 16:20; 1Kol 12:4,11

ena simana~nana ’etoyavua weaqina ’awahaqiaqiea ta givewaiwaiea yani
’ebenuavoqana ’idiega ta wese viaqa waiwaidi ’idiega. Ta wese Yaubada
simana~nana ’awahaqiaqiea Niboana Gwalagwalana ena nei kavovo ana
vewila’a ’inega tomotau taha taha ’idia. Ta yani ba’e viaqia tauna ena
nuenuega.

Ieisu vetomotau

5 Ni’a yavonemi nawale di’we vauvauna kana lobea. Ta di’we~nana
’inaya Yaubada ena tovale’ewayavo ge davenua’ivinedi be ina luvinei. 6 [n]
Mana Buki Nugwenugweina ’inaya taha vona ’eno’eno vonaya,
“Yaubada ye,
ma’oda ’inega tomotau yani qiduana
’iuya ta unuanua weaqidi?
Ta ma’oda ’inega tomotau natuna
u’itamaki aqiaqiea?
7 Tuta kukusana namo ’inaya
ua’uwebuiea eu tovale’ewayavo ’ayadia.
Ta o’a ugivaneqea awatubo
be wese ’amayaba ’inega.
8 Ta luvine uneia be yani qabudi
u’iva’ava’aidi na’abiluvinedi.”
Vonahaqiaqi, Yaubada ena vona ba’e ana alamani vonigo ena
’iva’ava’ata qabudi tomotau ina ’itamakidi, ta ge taha yani ina nogei. Ta
tomotau edi ’itamaki Yaubada ena viaqayavo weaqidi ba’itagana nawale
ge kada ’itei. 9 [o] Ta ’esi Ieisu ni’au ka’itea. Tauna lova tuta kukusana
’inaya Yaubada a’uwebuiea ena tovale’ewayavo ’ayadia, ta ba’itagana
Yaubada Ieisu givaneqea awatubo ’inega be wese ’amayaba ’inega, mana
Yaubada ena nuakolokoloyega Ieisu ’aliga visiqina vebaea tomotau qabuda
weaqida. 10 Yaubada tauna yani qabudi adi Toviaqa, ta yani diavona
’idiega awatubo lobelobea. Ta ena nuanua qiduana natunavo qabudi
na’ebe’ewedi ina mai be maega ina toa ena di’we simasimatala otaqina
’inaya. ’Inega Yaubada yani aqiaqina viaqia tuta~nana Natuna awafelea
’aliga visiqina ’inaya. Ta ba’e ’inega venua’ivinea tovanugweta aqiaqina,
’inega ana fata tomotau na’ebe’ewedi ’etoyavua ana ’eda ’inaya.
11 [p] ’Inega ba’e ’itaga Ieisu ta wese aiqabu ni’au Yaubada givegwaledi, e
taudi ni’a ivegade ’aidega. ’Inega Ieisu ge wese nainiyauyau ena ’awataina
be ena ’awanovuna ’idaya weaqina. 12 [q] Mana Ieisu Tamana ’inaya vonaya,
“Ya’a au wawa ena simana ’ifoqeyea
taigwavo be novugwavo ’iawadia.
Ta ena awatubou tomotau nuanidia

---

[n] **2:6-8** Same 8:4-6 [o] **2:9** Fil 2:8-9 [p] **2:11** Md 25:40 [q] **2:12** Same 22:22

tuta~nana ina va'auta sabi tafwalolo."
13 [r] Ta wese Ieisu vonaya,
"Egu vetumaqana ena a'uya 'inaya."
E 'inega wese vonaya,
"Ya'a ba'e,
ta wese gogama qabudi
Yaubada ni'a neigu maega atoatoa."
14 [s] Yaubada natunavo taudi tomotau ma 'wafidi ta ma sulalidi, 'inega
Ieisu ena vi'oi 'inega wese vetomotau ma 'wafina be ma sulalina. 'Inega
'aliga, mana tauna tomotau 'idewana. Ta omo'e 'inega Ieisu ana fata 'aliga
ana tovamatana Seitani ena waiwai naqeunia. 15 E ba'e 'inega Ieisu ana
fata tomeqabu tuta qabuna imwaniniva 'aliga weaqina na'etoyavuidi.
16 'Inega ita'a kahalamani aqiaqiea Ieisu mai Ebelamo tubunavo sabi
iuladi, ta ge damai Yaubada ena tovale'ewa adi iula weaqina. 17 Ba'e
'inega Ieisu luaqiaqiea be navetomotau otaqa ita'a tainavo be novunavo
'idewani, be yaqisa tauna ana fata ena nuakolokolo ta ena gwavubiga
'inega natovolo Yaubada matanaya kavona toveguba edi tovanugweta
'idewani. E 'inega tauna ana fata be guba naviaqia eda luveifana ana 'ewa
yavula weaqina. 18 Vonahaqiaqi, Ieisu ana fata be naiuleda tuta~nana
sitonova kana lobea, mana tauna ni'au visiqa be sitonova madulutonovidi.

Ieisu tauna Mosese veqidua va'inea

3 1 [t] Omo'e 'inega taigwavo be novugwavo, omi'a Yaubada ena
tomotauyavo venua'ivinemi mahala weaqina. Ona nuanua aqiaqi
Ieisu weaqina, tauna tuta qabuna kasimasimana 'ifoqeyea Yaubada
vetunei mai 'idewana tovaletuyana be toveguba edi tovanugweta.
2 Yaubada Ieisu venua'ivinea be ena fewa naviaqia. Ta Ieisu taha
togwavubiga, 'inega fewa~nana viaqia 'idewani lova Mosese
ena gwavubiga Yaubada ena tomotauyavo adi vanugweta 'inaya.
3 Vonahaqiaqi, Mosese ena fewa yani qiduana, ta Ieisu ena fewa veqidua
va'inea, 'inega luaqiaqiea be awatubo qiduana nalobea. 'Idewani wese
'eguma taha toga vanue aqiaqina nayoqonia e luaqiaqiea be awatubo
qiduana nalobea, ta 'abiboda vanue~nana ana awatubo mana ge taunega
da'ifoqe. 4 Vonahaqiaqi, vanue qabudi ma adi to'eyoqona, ta 'esi Yaubada
tauna yani qabudi adi Toviaqa.
5 [u] Mosese tauna tofewa aqiaqina ta wese togwavubiga. 'Inega Yaubada
ena nuanua viaqa aqiaqiea ena tomotauyavo weaqidi. Ta Mosese ena fewa
diavona ive'ebe'ita tola'ai Yaubada nawale nave'ita 'ifoqeyea tomotau
'idia. 6 Ta Keliso tauna Yaubada Natuna gwavubiga 'avana, 'inega Tamana

---

[r] **2:13** Ais 8:17-18 [s] **2:14** 1Ion 3:8; Ve 12:10 [t] **3:1-2** Ibe 4:14; 7:26 [u] **3:5** Naba 12:7; Luve 18:15-19

ena tomotauyavo ’abiluvinedi. ’Inega ita’a wese Yaubada ena tomotauyavo
’idewana ’eguma me eda giwalifatu kana lu’ita vane Keliso ’inaya ta kana
vetumaqana aqiaqiea. **7** [v] Ba’e ’inega Niboana Gwalagwalana vonaya,
“’Eguma ba’itaga
Yaubada ena vona onoqonoqolia
8 [w] ’inega ge ona vedeba ’i’wana
’idewani lova me Isileli iviaqa ’aiqa
tuta~nana Yaubada ena vona ilugwavu’aiea
ta ena bibitaqo isitonovia
di’we ’ava’avaya.
9 Omo’e ’inaya ya’a Yaubada
egu viaqa waiwaidi ya’wala 40 ’idia i’itedi,
ta tua nawale egu bibitaqo isitonovia
edi vedeba ’i’wana ’inega.
10 Ta ba’e ’iu~nana ’inega
taudi weaqidi diagu vilea,
’inega yavonaya,
‘Taudi giwalidi tuta qabuna toa luluvai ’iguyega.
Ta egu vonayavo be wese egu luvineavo
ge nuanuadi be ina ’abibodedi.’
11 [x] Ta agu diavilavila weaqina
taha vona fofofola yaha’uya yavonaya,
‘Taudi nawale ge adi fata be ina lugu
egu ’ebeveyawai ’inaya.’ ”
12 ’Inega omi’a taigwavo be novugwavo taumiega ona ’itamakimi be
yaqisa ge nuanua luveifadi emi nuanua ina luveagatuna’idi, mana ’eguma
nuanua luveifadi weaqina ona nuanua, e ’inega nawale emi vetumaqana
navegoyo ta Yaubada mayawaina ona nogei. **13** Ta ’esi ’aubena ’aidega
’aidega ’idia taumiega ona vonavona iulemi, mana ’ibe ge kada alamania
nage tola’ai na’ifoqe ’idaya. Ta Buki Nugwenugweina vonaya “Ba’itaga”
yani~nana kana viaqia, e ’inega kana viaqia! ’Inegana ge taha toga
’imiega ena luveifana ’inega navedeba ’i’wana ta Yaubada nanogei.
14 Mana ’eguma Yaubada kana vetumaqanea ana laba tuta ena ’ebelu’ovoa
’inaya ’edewani lova kamaduvetumaqanea, e ’inega ita’a Keliso ena
gumagiavo ta yani qabuna i’eno’eno ’inaya wese ita’a eda yani. **15** [y] Taha
vona waiwaina ni’a kanoqolia kana nuai’ihia vonaya,
“’Eguma ba’itagana
Yaubada ena vona onoqonoqolia,
’inega ge ona vedeba ’i’wana

---

[v] **3:7-11** Same 95:7-11 [w] **3:8** ’Ifo 17:7; Naba 20:2-5 [x] **3:11** Naba 14:21-23
[y] **3:15** Ibe 3:7-8

’idewani lova tubumiavo
iviaqa ’aiqa tuta~nana
Yaubada ena vona inoqolia
ta ilugwavu’aiea.”

16 [z] Isana aiqabu lova Yaubada ena vona inoqolia, ta vona~nana
inogea? Vonahaqiaqi, taudi tubumiavo lova Mosese ’ewa ’ifoqeyedi Itifita
’inega. 17 [a] Ta wese tomeqabu Yaubada igivegamosoalia ya’wala 40 ’idia?
Taudi wese tubumiavo, ta edi veilivu veifa ’inega i’aliga ’ovoa di’we
’ava’avaya, waisa? 18 Ta aiqabu Yaubada vona fofofoledi be ge ina lugu
ena di’we ’ebeveyawai ’inaya? E ba’e vona~nana taudi Yaubada ena vona
ge ida vematamatayagea weaqidi. 19 ’Inega ni’a kahalamani aqiaqiea taudi
Yaubada ge dahawafeledi be ina lugu ena di’we ’ebeveyawai ’inaya, mana
ge ida vetumaqanea.

Yaubada ena vona fofofola veyawai weaqina

4 1 Ta ba’e vona fofofola~nana Yaubada ena di’we ’ebeveyawai
ana lugu weaqina nawale ’eno’eno. ’Inega ita’a kana ’itamaki
aqiaqieda be yaqisa ge taha toga ’idega kana ’ita ’avei di’we~nana ana
lugu weaqina. 2 Ita’a wese Vale Aqiaqina di’we~nana weaqina ni’au
kanoqolia ’idewani lova me Isileli inoqolia. Ta taudi Vale~nana iveyani
kavokavovoyea, mana ge nuadi da’eqa’ui vonigo di’we~nana ’inaya ina
lugu vetumaqana ’inega. 3 [b] Ta ’esi ita’a tovetumaqana ada fata be kana
lugu ena di’we ’ebeveyawai ’inaya. Ta taudi ge ida vetumaqana weaqidi
Yaubada vonaya,

“Egu gamosoala ’inega
vona fofofola waiwaina yavonayea,
‘Taudi ge adi fata be egu di’we
’ebeveyawai ’inaya ina lugu!’ ”

Yaubada ena di’we ’ebeveyawai nawale ’eno’eno kuyavata qabudi adi
’iva’ava’ata ’unu ’inega, ta tua ba’e ’idewani vona ’aiqa.

4 [c] Kahalamani aqiaqiea Yaubada ena vona ba’e vonahaqiaqi, mana Buki
Nugwenugweina ’inaya ’aubena vesevenina weaqina simana vonaya, “Ta
’aubena vesevenina ’inaya Yaubada ena fewa qabudi ’idiega veyawai.” 5 [d] Ta
wese Yaubada ena vona Buki Nugwenugweina ’inaya ’eno’eno vonaya, “Taudi
nawale ge adi fata be ina lugu egu di’we ’ebeveyawai ’inaya.” 6 Vonahaqiaqi,
taudi Vale Aqiaqina imadunoqolia ge ida lugu, mana Yaubada ena vona
ge ida matayagei. Ta aiqabu Vale~nana ivetumaqanea Yaubada nawale
nahawafeledi be adi fata di’we~nana ’inaya ina lugu. 7 [e] ’Inega Yaubada
wese mali ’aubena a’uya ena di’we ’ebeveyawai ana lugu weaqina, e omo’e

---

[z] **3:16** Naba 14:1-35 [a] **3:17** 1Kol 10:10 [b] **4:3** Same 95:11; Ibe 3:11 [c] **4:4** Nug 2:2
[d] **4:5** Same 95:11 [e] **4:7** Same 95:7-8

’aubena~nana ana wawa “Ba’itaga.” Yaubada lova tubudavo ’idia simana ena
di’we ’ebeveyawai weaqina, ta wese tuta kuena ’abibodanaya Deibida ena
’wayavi ’inega simana ’idaya, ta simana~nana ni’au kanoqolia vonaya,
“Ba’itagana ’eguma Yaubada ena vona
onoqonoqolia ge ona vedeba ’i’wana!”
8 *f* Vonahaqiaqi, lova Iosua me Isileli vanugwetedi di’we Kenani
’inaya. Ta ’eguma Kenani ’inaya di’we ’ebeveyawai vataya ida lobea, e
’inega ’abibodanaya Yaubada ge wese taha tuta ’ebeveyawai weaqina
davonavona. 9 ’Inega vonahaqiaqi, Yaubada taha tuta ’ebeveyawai a’uya
ena tomotauyavo ’idia, ta ba’e tuta~nana nawale ge da’ifoqe ’idia, ta ’esi
iba’eba’eyea. 10 *g* Mana aiqabu ina lugu Yaubada ena ’ebeveyawai ’inaya,
e taudi edi fewa qabudi ’idiega ina veyawai, ’idewani wese Yaubada ena
fewa ’inega veyawai ena ’iva’ava’ata ’unu ’abibodanaya. 11 Egwavo, kana
vetafe’wa waiwai be ’inega kana lugu di’we ’ebeveyawai ’inaya, be yaqisa
vaina ’idega ge kana ’ita ’avedi di’we~nana ’inaya, mana tubudavo lova
’idewani Yaubada ena vona ge ida matayagea ’inega iluve’waiva.
12 *h* ’Inega Yaubada ena vona kana vematamatayagea, mana vona~nana
mayawaina ta wese me ena waiwai nawale fewafewa. Vonahaqiaqi,
vona~nana kavona kefata kainumu so’uso’una ma ala lualuana, ’inega
ana fata na’alasusula nalugu eda nuanua be ada lutonova ’idia, be ’inega
nave’iteda tola’ai aqiaqina be tola’ai luveifana. Ta wese vona~nana
ana fata nave’iteda ’eguma eda nuanua be eda ilivu aqiaqidi nage
gebu. 13 Ge taha yani Yaubada ena ’iva’ava’ata qabudi ’idiega ana fata
be ina oukwaiva ’iawanaya, ta ’esi Yaubada matanaya yani qabudi
vunavunaqaya i’eno’eno. Ta nawale taha tuta ’inaya kana tovolo
’iawanaya ta kana simana ’ifoqeyea tola’ai ni’au kaviaqia.

Keliso tauna eda Toveguba Qiduana

14 *i* E ’inega eda vetumaqana Yaubada Natuna Ieisu ’inaya kana
kafi’i’ihia, mana tauna eda Toveguba edi Tovanugweta ta ni’au vaneqa
lugu mahalaya Tamana ’inaya. 15 Ta eda Toveguba edi Tovanugweta
ba’e eda dawalili qabudi ni’au alamani aqiaqiedi, mana sitonova qabudi
ba’itagana kalobelobedi lova tauna wese ’idewani lobedi. Ta tauna ge
taha tuta dabe’u luveifana ’inaya. 16 *j* ’Inega me eda giwalifatu kana valia
kana mai nuakolokolo ana galiva kaikaiwabuna ’inaya. Omo’e ’inaya
Yaubada ena nuakolokolo kana lobea, ta ena veyolubega nanuataqoda be
’inega wese naiuleda tuta~nana vita kana lobedi.

5 1 Toveguba edi tovanugweta tauna tomotau kavokavovo ta ana
venua’ivina ’ewea be ’inega taha fewa naviaqia. Ta fewa~nana ana

---

[f] **4:8** Luve 31:7; Ios 22:4 [g] **4:10** Ibe 4:4 [h] **4:12** Efe 6:17; Ve 1:16; 19:13-15 [i] **4:14** Ibe 3:1; 10:23 [j] **4:16** Ibe 10:19

alamani ba'e: Tauna tomotau qabudi be Yaubada nuanidia tovotovolo ta
edi luveifana ana nuataqo weaqina edi nei kavovo a'udi 'ebeveguba 'inaya
ta vevegubayedi. 2 Vonahaqiaqi, toveguba~nana tauna wese tomotau ta
dawalili lulutonovia kavona tomotau qabudi 'idewani. 'Inega ana fata
toviaqa kavokavovo be wese tovagei vona biganega navona iuledi. 3 [k]
'Inega luaqiaqiea be naveguba Yaubada 'inaya taunega ena luveifana
weaqina be wese tomotau qabudi edi luveifayavo weaqidi. 4 [l] Ge taha toga
daluaqiaqiei be taunega naha'uvaneyei be 'inega tauna ena nuenuega
natovolo be navetoveguba qiduana. Ta 'esi Yaubada ena venua'ivina 'inega
navetoveguba, 'idewani wese Yaubada Eloni venua'ivinea.
5 [m] Ta wese 'idewani Keliso ge taunega dagivaneqei kavona toveguba
edi tovanugweta, ta 'esi Yaubada venua'ivinea ta voneaya,
"O'a Natugu,
ba'itaga una 'awatamanegu."
6 [n] Ta wese taha vona Yaubada vonayea Buki Nugwenugweina 'inaya
vonaya,
"O'a tuta vataya ana Toveguba,
'idewani Melikisedeki."
7 [o] Lova tuta~nana Ieisu bwa'obwa'oya toa 'inega me ena dou ta wese
ma mataeluna venoqi Yaubada 'inaya vonigo 'aliga 'inega da'etoyavui. Ta
Ieisu tauna tonuawebui be tuta qabuna Tamana ena nuanua viaviaqia,
'inega Yaubada Natuna ena gaba noqolia ta 'aubena vetoina 'inaya 'aligega
giveya'itoto 'eviviea. 8 Vonahaqiaqi, Ieisu tauna Yaubada Natuna, ta tua
vita lobedi. Ta vita diavona 'idiega vematamatayaga ana 'eda alamani
aqiaqiea. 9 Ta ba'e 'eda~nana 'inega Yaubada 'awahaqiaqiea tauna
Toveguba Qiduana ta aqiaqi otaqina. E 'inega Ieisu ana tomatayagayavo
'etoyavua vataya ina 'ewea tauna 'inega, mana tauna 'etoyavua 'iuna.
10 'Inega Yaubada venua'ivinea kavona Toveguba edi Tovanugweta
'idewana Melikisedeki.

Niboanida ena tabo weaqina

11 Egu nuanua 'eala 'eno'eno ba'e yani diavona weaqidi be nuanuagu
ena givesimatalidi 'imia, ta ge agu fata mana omi'a nuami ge da'eqa'ui
lukwayavonega. 12 [p] Vonahaqiaqi, omi'a lova ni'au Vale Aqiaqina
omadunoqolia, 'inega luaqiaqiemi be mali tomotau oda ve'itedi. Ta
ge ami fata, mana Vale~nana ana avutugu ge oda alamania, 'inega
ana 'ita be taha toga ve'ita~nana nave'ita 'eviviemi. Ta omi'a kavona
gogama dilidilidi susuya isususu, ta ge adi fata 'abwaga falafaladi ina
'aini. 13 Ta 'eguma taha toga nawale susuya toatoa, e 'inega tauna ve'ita

---

[k] **5:3** Luvi 9:7; 16:6 [l] **5:4** 'Ifo 28:1 [m] **5:5** Same 2:7 [n] **5:6** Same 110:4; Ibe 6:20; 7:17
[o] **5:7** Md 26:36-46; Fil 2:6-8 [p] **5:12** 1Kol 3:1-3

tunutunuqina ge dahalamani aqiaqiei, ta wese ge dahalamania tola'ai
aqiaqina ta tola'ai luveifana. 14 Ta 'esi 'abwaga falafaladi tomotau taudi
edi nuanua fa'alina weaqidi, mana taudi tovetumaqana edi ilivu ana 'eda
'inega tuta qabuna itautauya, be 'inega ni'au ialamania tola'ai aqiaqina ta
tola'ai luveifana. E 'inega yani aqiaqi dimo iviaviaqidi.

6 1 'Inega ve'ita nugwenugweina Keliso weaqina ge wese kana
lu'evi'eviviei, mana ni'au onoqolia. Ta 'esi kana tauya ve'ita tomotau
taudi nuadi fa'alina adi ve'ita 'inaya, mana ge wese ilivu luveifana ana
nuagivila weaqina nage vetumaqana Yaubada 'inaya weaqina adi ve'ita
kana lu'eviviedi. 2 Ta ge wese ena ve'itemi vaina yani weaqidi 'idewani
babitaiso weaqina be, nima ana a'u weaqina tomotau 'idia venoqi be
vona veyoluba adi tuta 'inaya. Ta ge wese ena ve'itemi tomotau edi
ya'itoto 'aligega weaqina nage Yaubada ena a'uvidividina tomotau edi toa
vataya weaqina, mana ba'e ve'ita diavona ni'au onoqolidi. 3 Ta 'esi 'eguma
Yaubada nahawafela, e 'inega kana tauya ve'ita 'ena'ena'idi 'idia, be
yaqisa eda vetumaqana be eda alamani ina ve'ena'i.

4-6 [q] Ta ma'oda, 'eguma taha toga lova Ieisu maduvetumaqanea ta
'abibodanaya nanogea, nage ana fata nanuagivila 'evivi? Gebu'e otaqa,
mana 'eguma nuana ni'au 'eqa'ui, ta Niboana Gwalagwalana ni'au 'ewei,
e wese Yaubada ena veyoluba ena vona 'inega ni'au lutonovia, ta wese
Yaubada ena 'Ebeluvine ana waiwai ni'au lutonovia, ta tua 'eguma ba'e
yanidiavo navegeqedi ta wese ena vetumaqana nanogea, e 'inega tauna
ge wese ada fata kana givenuagivila 'eviviei. Mana taunana ena viaqa be
ena noga 'idiega Yaubada Natuna Ieisu tutuve'ewa 'eviviea 'etoluai 'inaya
ta giveiniyauyauyea tomotau qabudi matadia.

7 Ita'a tomotau kavona vaoqa. 'Eguma 'wei ana tuta 'inaya vaoqa~nana
'wei vevebigea e 'inega nawale tonivaoqa bolimana qiduana nalobea,
mana Yaubada vaoqa~nana 'inaya ena veyoluba ni'a guiwaqia. 8 [r] Ta
'eguma vaoqa~nana 'inaya talitali be wese vaina libi itabotabo, e 'inega
naluveifa ta tonivaoqa vaoqa~nana navona ve'alatea ta 'inega nagabu
yavulea.

9 Egwavo ye, vona waiwaina ba'e ni'au yaneimi onoqolia, ta yanuaia
omi'a ge wese ona veilaqe vataya, ta 'esi yahalamani aqiaqiea yani qabuna
aqiaqidi 'etoyavua maega nawale ona 'ewedi. 10 [s] Ba'e 'idewani yavonavona
'aiqa 'imia, mana Yaubada tauna Toluvine tunutunuqina, e 'inega emi
vetafe'wa waiwai tauna weaqina gebu nanuafania. Ta wese emi veyoluba
tauna 'inaya ni'au ove'itayea tuta~nana ena tomotauyavo ni'au oiuledi ta
wese ba'itagana nawale oiuiuledi. 11 'Inega nuanuagu qiduana ba'e ilivu
diavona ge ona nogedi, ta tua me emi gwavubiga 'idewani ona viaviaqa

---

[q] **6:4-6** Md 12:31; Ibe 10:26-27; 1Ion 5:16 [r] **6:8** Nug 3:17-18; Md 13:7,22
[s] **6:10** Ibe 10:32-34

’aiqa ana laba tuta ana ’ebelu’ovoa ’inaya, be yaqisa ona alamani aqiaqiea
emi lu’ita vane ana aqiaqi Yaubada nagive’ifoqeyea. 12 Ge nuagu ona
lugwavu’ai, ta ’esi nuanuagu aiqabu taudi lova edi vetumaqana be wese
edi bibitaqo ’idiega Yaubada ena vona fofofola ilobea ona vetutumedi.

Yaubada ena vona fofofola vonahaqiaqi

13 [t] ’Ebevetalatutula ba’e ona ’itea: Tuta~nana Yaubada Ebelamo vona
fofofolea, e ’inega taunega ana wawa ’inaya ’awatamatamana, mana
ge taha toga tauna daveqidua va’inei, ’inega voneaya, 14 “O’a Ebelamo,
yavona aqiaqieu nawale veyoluba qiduana una lobea, mana ’iuyega
tubumwavo yo’o qidua va’inedi ina ’ifoqe, ta ge taha toga ana fata
nahavodi.” 15 Ta Ebelamo me ena bibitaqo omo’e vona fofofola~nana
ba’eyea, e ’inega ’abibodanaya vuaqina lobea.
16 Ta tuta~nana tomotau nuanuadi vona fofofola waiwaina ina ’inanea,
e ’inega taha toga tauna veqidua va’inedi ana wawega ivonavona
’inaya. E ’inega tomotau qabudi ialamani aqiaqiea ba’e vonahaqiaqi ta
ve’ae’aetoga igigivelua’uya, mana ge taha wese wawa ’idewana. 17 Ta
wese ’idewani Yaubada nuanuana qiduana tomotau ge ina venuana
magilafu tuta~nana vona fofofola neidi, ta ’esi ina alamani aqiaqiea ba’e
vona~nana vonahaqiaqi, ta vona fofofola~nana weaqina Yaubada ge
wese nuana nagivila. 18 [u] Ena vona fofofola be wese ena ’awatamatamana
i’eno’eno vataya. Vonahaqiaqi, ba’e yani magilafudina ge ana fata
nagivedumedumedi, mana Yaubada tauna ge wese ana fata nau’ava.
Ita’a aiqabu ni’au kadena ilivu luveifana ’inega ta tauna ena ’itamaki
’inaya ni’a kalugu, e ada fata be me eda giwalifatu Yaubada ena vona
fofofola eda lu’ita vane weaqina kana kafi’i’ihia, ta weaqina ge wese kana
venuana magilafu.
19 [v] Vonahaqiaqi, lu’ita vane~nana kahalamani aqiaqiea ge u’ava, ’inega
kana ba’eba’eyea. Eda vetumaqana lu’ita vane~nana weaqina kavona
waga ana lomu, ’inega ge wese niboanida nanidoa. Ba’e lu’ita vane~nana
’iuna Ieisu, mana ba’e Ieisu~nana Yaubada ena Vanue Gwala mahalaya
ana Sifaufa Gwalagwala Otaqina ana bagina kalekoyega ’inaya madulugu.
20 Vonahaqiaqi, tuta~nana Ieisu ’aliga ’etoluaia, ’inega kaleko~nana
eabu magilafuyea. E omo’e ’inega Ieisu ni’au lugu weaqida ta vetoveguba
kavona Toveguba edi Tovanugweta. Ta Ieisu tauna tuta vataya ana
Toveguba Qiduana, ’idewani Melikisedeki.

Toveguba Melikisedeki weaqina

7 1 [w] Ta Melikisedeki~nana tauna ’abaga Salema ana kini ta wese
Yaubada Toatoa Vanena ena toveguba. Avia ana tuta taha ’inaya

---

[t] **6:13-14** Nug 22:16-17 [u] **6:18** Naba 23:19 [v] **6:19-20** Luvi 16:2-3 [w] **7:1** Nug 14:17-20

Ebelamo vaina kini luvegwamumuidi vedavi ’inega. Ta tuta~nana
Ebelamo luaviayega ’evivi maimai ’inega Melikisedeki maega iveloba, ta
tauna vona veyolubea Ebelamo. 2 Ta Ebelamo avia~nana ’inega kulufa
qiduana miedi. Ta kulufa qabuna ’idiega guguna teni viaqidi, e ’inega
guguna ’aidegana Melikisedeki ’inaya nei kavovoyea. Ta Melikisedeki
ana wawa ana alamani “Ilivu tunutunuqina ana kini.” Ta wawa~nana
ana alamani vemagilafuna, “Toadaumwala ana kini”, mana tauna ’abaga
Salema ana kini, ta wawa Salema ana alamani “Daumwala”. 3 Ta ge taha
buki nage leta dasimana tamana be inana taudi aiqabu, ta ge wese kada
alamania ena gade weaqidi. Ta wese yawaina ana tuta ena ’ebeve’ale
be ena ’ebelu’ovoa ge ana alamanimo. E ’inega tauna tuta vataya ana
toveguba kavona Yaubada Natuna ’idewani.

4 ’Inega kana nuaia Melikisedeki tauna ’oloto qiduana. Vonahaqiaqi,
tubuda Ebelamo wese taha ’oloto qiduana, ta ’eguma yubai kameli adi
yau anidedi (100) aviega ’ewedi ’inega ’idiega teni Melikisedeki ’inaya
nei kavovoyea. Ta wese kulufa qabuna ’idiega ’idewani guguna ’aidegana
a’uya Melikisedeki ’aqenaya. 5 [x] Ta Mosese ena luvine ’inega toveguba
qabudi Libai ena gadeyega adi luaqiaqi be tomotau qabudi me Isileli edi
kulufa qabuna ’idiega guguna ’aidegana i’ewe’ewedi Yaubada weaqina.
Vonahaqiaqi, toveguba qabudi Libai ena gadeyega taudi wese Isileli ana
tomotauyavo. Taudi wese Ebelamo tubunavo, ta tua toveguba diavona
guguna ’aidegana i’ewe’ewedi edi susu taha taha ’idiega. 6 Melikisedeki
tauna gebu Libai ena gade ’inega, ta tua tauna wese guguna ’aidegana
Ebelamo ’inega ’ewea. Ta ’abibodanaya Melikisedeki Ebelamo vona
veyolubea, ta Ebelamo~nana lova Yaubada ena vona fofofola ni’au
madu’ewea. 7 Ta ge wese kana venuana magilafu vona veyoluba weaqina,
mana ni’au kahalamani aqiaqiea ’eguma taha toga taha tomotau navona
veyolubea, e ’inega tauna qiduana, ta ’abiboda vona veyoluba~nana ana
to’ewa.

8 Taudi tovegubayavo tomotau edi kulufa qabuna ’idiega guguna
’aidegana i’ewe’ewedi. Vonahaqiaqi, toveguba~dina taudi tomotau
otaqa ’inega i’ali’aliga. Melikisedeki tauna wese guguna taha ’ewea,
ta ge da’aliga, ta ’esi Buki Nugwenugweina vonaya vonigo nawale
mayawaina toatoa. 9 Ta wese ana fata ba’e ’idewani kana vona ’aiqa: Libai
tubunavo taudi guguna ana to’ewa, ta kavonaya taudi wese guguna taha
Melikisedeki ineia tuta~nana tubudi Ebelamo guguna ’aidegana nei
kavovoyea Melikisedeki ’inaya. 10 Vona~nana ana alamani ba’e: Libai
nawale ge davi’oi tuta~nana Ebelamo ena kulufa qabuna ’idiega guguna
’aidegana Melikisedeki neia. E ba’e ’inega kahalamania Libai tubunavo
kavona lova ’inega edi nei kavovo ni’a ia’uya Ebelamo ’inega.

---

[x] **7:5** Naba 18:21

Ieisu tauna kavona Melikisedeki

11 Yaubada ena luvine ana avutugu me Isileli neidi toveguba edi
viaqa ’inega. Ta tomotau ge adi fata ina vetunutunuqa Yaubada
matanaya toveguba~dina edi viaqa ’idiega, e ’inega Yaubada
taha wese toveguba vetunei mai Melikisedeki ’idewani, ta
toveguba~nana ge Libai nage Eloni edi gadeyega. 12 Ta tuta~nana
toveguba ’evauna natoa ’ifoqe, e ’inega ana luaqiaqi be luvine
wese navevauvau. 13 Mana toveguba~nana ni’au kaveqaeyea tauna
mali gade ’inega, ta gade~nana ana qabuyavo gebu adi fata be
ina vetofewa ’ebeveguba ’inaya. 14 [y] Ta egu simana ana alamani
aqiaqi ba’e ’idewani: Eda Kaiwabu Ieisu mai Iuda ena gade ’inega,
ta Mosese ge taha tuta dasimana gade Iuda weaqina tuta~nana
toveguba weaqidi veveqae.
15 Ta tola’ai ni’au yaveqaeyedi adi alamani simasimatalidi,
mana toveguba taha vauvauna ni’au ’ifoqe, e tauna Melikisedeki
’idewani. 16 Vonahaqiaqi, luvine ’eno’eno Mosese ’inega vonaya
vonigo tomotau Libai ena gade namo ’inega luaqiaqiedi be ina
vetoveguba. Ta ba’e toveguba~nana gebu Libai ’inega, mana tauna
yawaina ena waiwai ge ena awalamo ’inega vetoveguba. 17 [z] Ba’e
yanidiavo simasimatalina, mana Buki Nugwenugweina simana
vonaya,

“O’a tuta vataya ana toveguba
’idewani Melikisedeki.”

18-19 [a] Vonahaqiaqi, luvine nugwenugweidi dawalilidi ta vuaqa
geqadi, mana ge ana fata ’idiega tomotau ina vetunutunuqa, ’inega
Yaubada luvine diavona ’ewa yavuledi. Ta ba’itagana ’ebelu’ita
vane aqiaqi otaqina luvine~dina luve’iedi, e ba’e ’ebelu’ita
vane~nana ’inega ita’a kamieda Yaubada di’wenaya.
20 Ta tuta~nana Ieisu vetoveguba e ’inega Yaubada vona fofofola
waiwaina ’inanea, ta lova ge taha tuta ba’e ’idewani daviaqa ’aiqa
mali tomotau ’idia tuta~nana ivetoveguba. 21 [b] Ta Ieisu vetoveguba
Yaubada ena vona fofofola waiwaina ’inega, vonaya,

“Ya’a Kaiwabu Yaubada
vona fofofola waiwaina yaha’uya,
‘O’a tuta vataya ana toveguba.’
Ta ba’e vona~nana weaqina
ge wese egu nuanua
ena vea’ugivilei.”

---

[y] **7:14** Ais 11:1; Md 2:6; Ve 5:5 [z] **7:17** Ibe 5:6; Same 110:4 [a] **7:18-19** Iem 4:8
[b] **7:21** Same 110:4; Ibe 5:6

22 [c] Vona fofofola ba'e 'inega kana alamani aqiaqiea Yaubada Ieisu 'inega
luvine vauvauna ta aqiaqi otaqina a'uya tauna be tomotau nuanidia, ge
wese 'idewani Mosese ena luvine.
23 Lova luvine nugwenugweina ana tuta 'inaya toveguba qabudi itoatoa,
mana 'eguma taha na'aliga e 'inega toveguba vauvauna naluve'iea. 24 Ta
Ieisu yawaina ge wese dagumwala ta 'esi natoa vataya, 'inega tauna ena
fewa toveguba 'idewani ge taha toga naluve'iei. 25 [d] 'Inega Ieisu ba'itagana
ta wese tuta maimai 'idia ana fata be aiqabu imaimai Yaubada 'inaya
tauna 'inega na'etoyavuidi. Ieisu~nana ana fata, mana tauna Toatoa
Vatayana ta tuta qabuna vevenoqi weaqida Yaubada 'inaya.
26 Ieisu tauna Toveguba edi Tovanugweta ta aqiaqi otaqina
weaqida. Ana fata naiuleda, mana tauna gwalagwalana ta ge wese
ana 'ebeve'ewamo. Tauna ge taha luveifana daviaqia, 'inega Yaubada
givaneqea mahalaya, ta totoa mahalaya veqidua va'inedi. 27 [e] Ieisu
tauna gebu toveguba edi tovanugweta 'idewani, mana taudi Mosese
ena luvine 'inega 'aubena 'aidega 'aidega 'idia nugweta taudiega edi
luveifana weaqina iveguba, ta 'abibodanaya wese tomotau qabudi edi
luveifana weaqina iveguba. Toveguba qabudi adi luaqiaqi be ba'e 'idewani
ina viaqa 'aiqa. Ta Ieisu gebu, mana tauna ge ena luveifamo, e 'inega
veguba 'aideganamo viaqia tuta~nana taunega vegubayea 'etoluai 'inaya
weaqida. 28 Ta aiqabu ivenua'ivinedi toveguba edi tovanugweta 'idewani
Mosese ena luvine 'ayanaya e taudi dawalilidi, 'inega ge adi fata be yani
qabuna aqiaqidi ina viaqidi 'idewani Ieisu, mana taudi tomotau otaqa, ta
tua venua'ivina ilobea. Ta luvine~nana ana nei 'abibodanaya Yaubada
Natuna venua'ivinea vona fofofola waiwaina 'inega. Ta tauna Toveguba
edi Tovanugweta aqiaqi otaqina tuta vataya 'inaya.

Ieisu tauna eda Toveguba Qiduana

8 1 Egu vona ni'au onoqolia, ta vona~nana fo'una ba'e: Yaubada
Toatoa Vanena ena 'ebetoa kaikaiwabuna mahalaya toatoa, ta
Ieisu tauna eda Toveguba edi Tovanugweta toabui Yaubada 'ataqinaya.
2 Ta omo'e 'inaya vetofewa Yaubada 'inaya Toveguba Qiduana 'idewani
vanue 'ebeiwa'odu gwalagwala otaqina ana wawa Tabenakeli 'inaya. Ta
vanue~nana ge tomotau nimadiega ida yoqoni, ta 'esi Kaiwabu taunega
viaqia.
3 Bwa'obwa'o ana toveguba edi tovanugweta adi luaqiaqi be yubai
'idiega ina veguba Yaubada 'inaya, ta wese vaina yani ina nei kavovoyea.
'Inega ita'a eda Toveguba edi Tovanugweta ana luaqiaqi be wese taha
yani navegubayea. 4 Ta 'eguma tauna nawale bwa'obwa'oya datoatoa,
e 'inega ge wese davetoveguba, mana bwa'obwa'oya toveguba koyadi

---

[c] **7:22** Ibe 8:6; 12:24 [d] **7:25** Lom 8:34 [e] **7:27** Ibe 5:3

ni'au iveveguba me Diu edi luvine ana 'eda'eda 'inega. 5[f] Ta taudi edi
fewa iviaviaqidi taha vanue gwala 'inaya, ta ba'e vanue~nana kavona
'ebe'ita 'idewani, mana vanue~nana veve'itayea mahala ana vanue
'ebeiwa'odu gwalagwala otaqina ana 'ita 'idewani. Lova Yaubada Mosese
vona waiwaina neia tuta~nana vanue 'ebeiwa'odu gwalagwalana
ana wawa Tabenakeli bwa'obwa'oya nayoqonia, 'inega voneaya, "Una
'itamaki aqiaqieu, ta yani qabuna una viaqidi 'idewani lova yave'iteu
bwanaga debanaya." 6[g] Ta Ieisu ena fewa Tamana neia Toveguba
Qiduana 'idewani, e 'inega fewa~nana bwa'obwa'o ana tovegubayavo
edi fewa veqidua va'inea. Ta wese 'idewani luvine vauvauna weaqina,
mana Ieisu luvine~nana miea Yaubada 'inega ena tomotauyavo 'idia, ta
luvine~nana luvine 'itu'ituwaina veqidua va'inea, mana luvine vauvauna
ena 'ebetunuvahala vona fofofola aqiaqi otaqina 'inega 'ifoqe.
7 Ta 'eguma luvine 'itu'ituwaina ge wese ena luveifamo, e 'inega
Yaubada ge wese luvine vauvauna daha'ui. 8[h] Ta Yaubada ena
tomotauyavo 'itedi luvine 'itu'ituwaina 'inega ge ida vetunutunuqa, 'inega
vonaya,

"Ya'a Kaiwabu yavonemi
nawale taha 'aubena na'ifoqe
be 'inega luvine vauvauna ena viaqia
me Isileli be me Iuda maega.
9 Lova luvine 'itu'ituwaina yaviaqia
tubudiavo maega tuta~nana
nimaguyega ya'ewa 'ifoqeyedi
yatauyedi di'we Itifita 'inega.
Ta luvine~nana taudi ilugwavu'aiea,
e 'inega yatoa gwavudi.
10 Ta ya'a Kaiwabu,
nawale 'aubena~nana 'inaya
luvine vauvauna ena viaqia
me Isileli maega.
Ta egu luvineavo ena a'uya nuadia,
ta wese giwalidia ena 'wayavia.
'Inega ya'a edi Yaubada,
ta taudi egu tomotauyavo.
11 'Inega ge daluaqiaqiei be taha toga
iana nave'itei navonaya,
'Kaiwabu una alamania!'
Ta wese ge daluaqiaqi be taha 'oloto
ena susuyavo navonedia,

---

[f] **8:5** Kol 2:17; Ibe 10:1; 'Ifo 25:40 [g] **8:6** Ibe 7:22 [h] **8:8-12** Iel 31:31-34

'Omi'a Kaiwabu ona alamania!'
mana tomotau qabudi ni'au ialamanigu,
taudi tomotau kavokavovo
be wese kaikaiwabudi.
12 Ya'a edi viaqa veifa qabudi
'idiega ena nuataqodi,
ta edi ilivu luveifana qabuna weaqina
ge wese ena nuave'avinidi."
13 Tuta~nana Yaubada luvine vauvauna weaqina simana 'inega ana alamani ba'e 'idewani: Luvine 'itu'ituwaina ge wese kana vefewei, ta 'esi kana a'unaqoyea ta tuta goyona 'inaya nahawala, mana ena waiwai ni'au gumwala.

Awatubo Yaubada 'inaya luvine nugwenugweina 'inega

9 1 [i] Yaubada ena luvine nugwenugweina 'inaya luvine vaina a'udi me Isileli weaqidi ma'oda ina tafwalolo 'aiqa. Ta wese me edi vanue 'ebeiwa'odu ana wawa Tabenakeli, ta vanue~nana bwa'obwa'oya taudiega iviaqia. 2 Ta ana sifaufa magilafuna. Ta sifaufa nugwenugweina igabea ana wawa Sifaufa Gwalagwalana. Ta gamonaya vaina kulufa ia'udi 'idewani odamu ana 'ebea'u ta wese tebolo taha. Ta tebolo~nana debanaya beledi gigivegwalana ia'udi edi nei kavovo weaqina Yaubada 'inaya. 3 [j] Ta sifaufa vemagilafuna igabea ana wawa Sifaufa Gwalagwala Otaqina. E ba'e sifaufa~nana ana 'ebelugu kalekoyega ibaginia, ta kaleko~nana yubai vutuvutudiega iaqilia. 4 [k] Ta sifaufa~nana gamonaya taha 'ebeveguba goula 'inega iviaqia 'eno'eno, ta debanaya bunama taha ana wawa inisenisi meilana aqiaqina igabugabuya. Ta wese dedewaga 'aiwe lova goula 'inega i'afwalia ia'uya sifaufa~nana gamonaya. Dedewaga~nana ana wawa Aki, ta gamonaya dabo beabeadi magilafudi Yaubada ena luvineavo teni lova taunega 'wayavidi i'eno'eno. Ta wese gaeba goula 'inega 'eno'eno dedewaga~nana gamonaya, ta gaeba~nana gamonaya taha 'abwaga ana wawa mana 'eno'eno. Ta kulufa vetoina Eloni ena kewala 'eno'eno Aki~nana gamonaya. Lova kewala~nana kwavuqina me Isileli gamonaya ia'uya, ta 'abiboda taunega ya'eva 'evivi. 5 [l] Ta Aki~nana ana 'auboda debanaya yani magilafudi adi 'ita kavona Yaubada ena tovale'ewa itoatoa adi wawa Selebimu, ta fafediega Aki~nana ive'igwa'uya. Taudi ive'ebe'ita Yaubada ena simatala kaikaiwabuna weaqina. Ta toveguba qiduana yubai sulalidi 'inega 'auboda~nana luitaitalia tomotau edi ilivu luveifana weaqina, 'inega Yaubada nanuataqodi. Ta ba'itagana ge ana fata be yani qabuna ba'e weaqina ena givesimatalidi 'imia.

---

[i] **9:1-2** 'Ifo 25:23–26:30 [j] **9:3** 'Ifo 26:31-33 [k] **9:4** 'Ifo 16:33; 25:10-16; 30:1-6; Naba 17:8-11; Luve 10:3-5 [l] **9:5** 'Ifo 25:18-22

6 [m] Ta tuta~nana kulufa diavona ni'au i'iva'ava'aidi vanue 'ebeiwa'odu
'inaya, e 'inega toveguba sifaufa nugweta 'inaya ilugulugu ta edi
fewayavo iviaviaqidi. 7 [n] Ta Sifaufa Gwalagwala Otaqinaya gebu toveguba
qabudi adi fata be ina lugu 'inaya, ta 'esi toveguba edi tovanugweta ta'a
mona ana fata nalugu tuta 'aideganamo ya'wala 'aidega 'aidega 'idia.
Ta luvine waiwaina 'eno'eno, ge ana fata nima 'ava'avana nalugu, ta
'esi yubai sulalidi nugweta na'ewei 'inega naluguyea. Ta sulala~nana
navegubayea Yaubada 'inaya taunega ena luveifana weaqidi, be wese
tomotau edi luveifana weaqidi. Ta wese vaina luveifana iviaqidi edi
nua kavokavovo 'inega ta ge ida alamanidi, e ba'e luveifa diavona
weaqidi wese naveguba Yaubada 'inaya. 8-9 [o] Ta Niboana Gwalagwalana
yani ba'e 'idiega ve'ita aqiaqieda Sifaufa Gwalagwala Otaqina ana
bagina ge da'ewa'ei tomotau kavokavovo weaqidi, mana nawale vanue
'ebeiwa'odu 'itu'ituwaina Tabenakeli ana luvine ivevefewedi. Ta ge ana
fata be veguba~nana 'inega tomotau adi lutonova naveaqiaqi. Ba'e wese
taha 'ebe'ita tuta ba'e weaqina, mana veve'iteda nei kavovo qabudi be
wese toveguba edi guba Yaubada 'inaya 'idiega ge wese adi lutonova
daveaqiaqi, mana luveifana iviaqia, e 'inega vita ilulutonovia Yaubada
matanaya. 10 'Inega ba'e veguba diavona 'idiega ge ida veaqiaqi otaqa,
mana omo'e luvine diavona 'itu'ituwaidi taudi 'abwaga be go'ila ta wese
'wafi ena uweta weaqina. Ta luvine diavona tomotau luaqiaqiedi be ida
'abibodedi ana laba Yaubada ena 'eda'eda vauvauna dagive'ifoqeyea.

Awatubo Yaubada 'inaya ena luvine vauvauna 'inega

11 Ta Keliso ni'a mai kavona Toveguba edi Tovanugweta 'idewani,
'inega toa aqiaqina ni'a kalobea. Ta tauna ni'a lugu mahala ana vanue
'ebeiwa'odu Tabenakeli 'inaya, ta vanue~nana qiduana ta ana 'ita
aqiaqi otaqina, mana ge tomotau nimadiega ida yoqoni bwa'obwa'o ba'e
debanaya. Ta 'esi yoqoyoqona vatayana 'eno'eno Yaubada 'inega. 12 Ta
Ieisu Sifaufa Gwalagwala Otaqina 'inaya lugu tuta 'aideganamo, ta ge
wese nalugu 'evivi. Tauna ge yubai goti nage bulumakau natudi sulalidi
da'ewei ta dalugu daveguba, ta 'esi ena veguba~nana taunega sulalina
'inega veguba. Ta ena lugu be ena veguba 'inega eda luveifana qabuna
'ewa yavula vatayedi.
13 [p] 'Eguma taha toveguba yubai goti be bulumakau sulalidi
naluitaitalia tomotau 'wafidia, ta wese bulumakau ineya'alidi 'wafutodi
na'ewei ta tomotau 'wafidi navekalivia 'inega 'wafidi ina veaqiaqi
Yaubada matanaya, 14 [q] e 'inega kana alamani aqiaqiea Ieisu sulalina
'inega kana veaqiaqi otaqa, mana Ieisu Niboana Gwalagwalana Toatoa

---

[m] **9:6** Naba 18:2-6 [n] **9:7** Luvi 16:2-34 [o] **9:8-9** Ibe 10:1-2 [p] **9:13** Luvi 16:15-16; Ibe 10:4; Naba 19:9,17-19 [q] **9:14** 1Fit 1:18-19

Vatayana ena waiwai ’inega taunega vegubayea. Ba’e veguba~nana aqiaqi otaqina Yaubada matanaya, mana Ieisu sulalina ana fata eda nuanua nagive’evaunia ’inega ge wese ve’ita nugwenugweidi weaqidi kana nuanua, be yaqisa ada fata Yaubada mayawaina ena nuanuayavo kana viaqidi.

15 Omo’e ’inega Keliso mai tomotau be Yaubada nuanidia sabi luvetubadi, ta luvine vauvauna give’ifoqeyea be yaqisa tomeqabu Yaubada ni’au venua’ivinedi veyoluba ’eno’eno vatayana weaqina ina lobea, mana lova ’idewani vona fofofolayea. E ba’e yani~nana ana fata mana Ieisu ena ’aliga ’inega tomotau ’etoyavua ilobea edi ilivu luveifana weaqina, mana luvine nugwenugweina ’inega ge adi fata ’etoyavua ida lobei.

16-17 Ni’au kahalamania ’eguma taha toga luvine naha’uya ena kulufa be ena mane adi vewila’a enavo ’idia weaqina, ’inega enavo kulufa diavona ge adi fata ina ’ewedi ana laba ina alamani aqiaqiea tomotau~nana ni’a ’aliga.

18 E ba’e ’inega kana alamania luvine nugwenugweina Mosese ’inega ge ana fata navewaiwai ’eguma yubai sulalidi ge ida vefewea guba weaqina, mana sulala ’idewani ’ebe’ita ’aliga weaqina. **19** [r] Mana nugweta Mosese luvine qabudi Yaubada ’inega simanedi tomotau ’idia, ta ’abibodanaya yubai goti ta wese bulumakau natudi sulalidi go’ila maega wayavilea. ’Inega taha ’aiwe ana wawa isofa laqanaya yubai sifi vutuvutudi bweabwealina ’inega fainia ta ’aubwa’uya sulala~nana ’inaya, ’inega luitaitalea tomotau be wese Yaubada ena luvineavo ana buki ’inaya. **20** ’Inega Mosese tomotau vonedia, “Yaubada luvine ni’au neimi ta ona vematamatayagedi. Ta sulala ba’e luvine~nana ana ’ebe’awahaqiaqi.” **21** [s] Ta wese ’idewani Mosese sulala ba’e ’inega vanue ’ebeiwa’odu Tabenakeli be wese kulufa qabuna vanue~nana gamonaya i’eno’eno luitaitalidi. **22** [t] Vonahaqiaqi, luvine ba’e ’idewani simana ’aiqa: Kulufa qabudi ivevefewayedi ivevunavunaqa sulala ’inega. Ta wese ’idewana ge nuataqo kana lobei ’eguma sulala gebu nadau.

Keliso ena ’aliga ’inega eda luveifana ’ewa yavuledi

23 [u] Kulufa diavona Mosese vefewedi bwa’obwa’oya kavona mahala ana kulufayavo ’anu’anunudi ’idewani, ta oade mahalaya kulufa otaqidi i’eno’eno. Ta Mosese ba’idia bwa’obwa’oya kulufa diavona yubai sulalidi ’inega givevunavunaqidi. Ta kulufa diavona mahalaya i’eno’eno guba aqiaqi otaqinamo ’inega adi fata be ina vevunavunaqa.

24 Mana Ieisu ge dalugu vanue tafwalolo gwalagwalana taha ’inaya tomotau nimadiega iyoqonia. Vonahaqiaqi, bwa’obwa’o ana vanue tafwalolo kavona mahala ana Vanue Gwalagwala Otaqina ’anu’anunu namo ’idewani. Ta ’esi Keliso lugu mahalaya, ta omo’e ’inaya Yaubada

---

[r] **9:19-20** ’Ifo 24:6-8 [s] **9:21** Luvi 8:15,19 [t] **9:22** Luvi 17:11 [u] **9:23** Ibe 8:5; 10:1

matanaya tovotovolo weaqida. 25 Me Diu edi toveguba edi tovanugweta
lugulugu Sifaufa Gwalagwala Otaqina ’inaya ya’wala ’aidega ’aidega
’idia yubai sulalidiega sabi veguba. Ta Keliso ge tuta qabuna dalugu
mahalaya be taunega dagubayei, ta ’esi ena lugu~nana tuta ’aideganamo
Tamana ’inaya. 26 [v] Vonahaqiaqi, ’eguma Keliso toveguba davetutumedi
e ’inega ’aliga ana visiqa dalutonova ’eviviea bwa’obwa’o ana ’iva’ava’ata
’unu ’inega be ana laba ba’itaga ’inaya. Ta gebu’e otaqa, mana tuta ana
’ebelu’ovoa ana tuta vadi’wedi’wea ’inaya Keliso mai tuta ’aideganamo
tomotau edi luveifana sabi ’ewa yavulina, ta omo’e tutana ’inaya taunega
gubayea weaqida.
27 Ta wese ’idewani Yaubada ena nuanua ’inega tomotau qabuda kana
’aliga tuta ’aideganamo ’inaya, ta ’abibodanaya ada luvine naneida.
28 ’Inega tuta ’aideganamo Yaubada Natuna awafelea ta vegubayea
tomotau qabudi edi luveifana weaqina. Vonahaqiaqi, Keliso nawale
na’evivi namai tuta vemagilafuna ’inaya, ta ge tomotau edi luveifana sabi
’ewa yavulina, ta ’esi taudi iba’eba’eyea sabi ’etoyavuidi.

Yubai sulalidi ge ana fata tomotau edi luveifana na’ewa yavuledi

10 1 Lova luvine ’itu’ituwaina adi viaqayavo kavona Ieisu ena viaqa
’aye’ayewanamo, ta ’esi ba’itaga Ieisu ena viaqa ’inega yani aqiaqi
otaqina ni’a ’ifoqe ’idaya. Mana luvine~nana ge ana fata tomotau edi
luveifana na’ewa yavulei. Tuta qabuna yubai ivevegubayedi ya’wala
’aidega ’aidega ’idia, ta totafwalolo diavona Yaubada di’wenaya imai ge
ana fata be ida vevunavunaqa veguba diavona ’idiega.
2 Mana ’eguma totafwalolo diavona veguba diavona ’idiega ana fata
be ida vevunavunaqa aqiaqi, e ’inega luaqiaqiedi be viaqa diavona ida
lua’uya, mana ge taha wese ’wamomo ida lutonovia edi luveifana weaqina
Yaubada matanaya. 3 Ta gebu, ge ana fata be ida vevunavunaqa! Ta ’esi
veguba diavona ya’wala ’aidega ’aidega ’idiega nuadi iluluqa’uya edi
luveifana weaqina, 4 [w] mana yubai goti be bulumakau ’alabwatadi sulalidi
ge ana fata be tomotau edi luveifana na’ewa yavulei.
5 [x] E omo’e ’inega tuta~nana Keliso mai bwa’obwa’oya ’inega Tamana
’inaya vonaya,

“Veguba yubai ’idiega
be wese nei kavovo ge nuanuau,
ta ’esi ya’a ’wafigu ni’a u’iva’ava’aia
yahawafelea eu nuanua weaqina,
6 mana ge uda qaiawa yubai gabugabudi
adi veguba tomotau edi luveifana
adi ’ewa yavula weaqina.

---

[v] **9:26** Ibe 10:10 [w] **10:4** Ibe 9:13 [x] **10:5-7** Same 40:6-8

Ta ge wese uda qaiawa nei kavovo
tomotau edi luveifana
ana ’ewa yavula weaqina.
7 ’Inega yavonaya,
‘Yaubada ya’a ba’e.
Ni’a yamai eu nuanua
sabi viaqina ’idewani
lova eu Buki Same ena simana.’ ”

8 Ta Buki Nugwenugweina ’inaya Keliso maduvonaya, “Ge nuau veguba be nei kavovo qabudi, nage yubai gabugabudi nage wese vaina yani ivevegubayedi luveifana weaqidi.” (Vonahaqiaqi, Mosese ena luvine ’inega guba qabudi weaqina simanayedi, ta tua viaqa diavona weaqidi nawale ge uda qaiawa.) 9 ’Inega wese vonaya, “Ya’a ba’e, ni’a yahawafelegu ’iuya be eu nuanua ena viaqia.” E ba’e ’inega Yaubada luvine ’itu’ituwaina veguba weaqina ’ewa yavulea, ta ’esi luvine vauvauna a’u’ifoqeyea. 10[y] Ieisu Keliso Yaubada ena nuanua qabuna viaqia. ’Inega tomotau qabuda ni’a kavevunavunaqa Yaubada matanaya tuta~nana Ieisu Keliso weaqida taunega ’wafina vegubayea tuta ’aideganamo, ta ge wese naguba ’evivi tuta maimai ’inaya.

11[z] Luvine ’itu’ituwaina ana tutaya toveguba tuta qabuna itovotovolo ’ebeveguba di’wenaya ta iveveguba. Ta guba diavona ge adi fata tomotau edi luveifana ina ’ewa yavuledi. 12 Ta eda Toveguba Qiduana tuta ’aideganamo taunega vegubayea Yaubada ’inaya eda luveifana weaqina. Ta ’abibodanaya Tamana ana ’ataqia toabui. 13[a] E omo’e ’inaya Ieisu ba’eba’e ana laba ana aviayavo Yaubada naha’uwebuiedi ’aqeyafayafanaya. 14 Mana veguba ba’e ’aidega~nana ’inega Yaubada tomotau givevunavunaqa vatayedi, e ’inega taudi ena tomotauyavo gwalagwaladi.

15 Ta wese Niboana Gwalagwalana ba’e yani diavona weaqina madusimana ’ifoqeyea vonaya,
“Kaiwabu Yaubada vonaya,
16 [b] ‘Taha tuta ’inaya luvine vauvaudi
ena viaqia egu tomotauyavo maega,
ta luvine diavona giwalidia ena a’udi,
ta wese nuadia ena ’wayavidi.’
17 [c] Ta wese vonaya,
‘Tomotau edi luveifanayavo
be wese edi viaqa ge aqiaqidi
ena nuafanidi.’ ”
18 Vonahaqiaqi, ’eguma Yaubada eda luveifana qabuna ni’a nuataqodi ’inega ge daluaqiaqieda be mali ’eda be mali ’eda kana salidi eda luveifana ana guba weaqina, mana ge taha wese ’eda da’eno’eno.

---

[y] **10:10** Ibe 9:12 [z] **10:11** ’Ifo 29:38 [a] **10:13** Same 110:1 [b] **10:16** Iel 31:33; Ibe 8:10
[c] **10:17** Iel 31:34

19 [d] Egwavo ye, ’inega me eda giwalifatu ada fata kana lugu
Vanue Tafwalolo ana Sifaufa Gwalagwala Otaqina ’inaya Ieisu
sulalina ’inega. 20 [e] E ba’e ’inega tomotau ada fata ’eda vauvauna ta
mayawaina ’inega kana lugu Yaubada ’inaya, mana ena ’aliga ’inega
Sifaufa Gwalagwala Otaqina kalekoyega ibaginia siwa’ea weaqida.
21 Vonahaqiaqi, Ieisu eda Toveguba Qiduana Yaubada ena
tomotauyavo ’ita’itamakidi ta ’abi’abiluvinedi, 22 [f] ’inega ge me eda
venuana magilafu Yaubada kana valiei, ta ’esi kana valia me eda
vetumaqana waiwaina ’inaya, mana eda ’wamomo ilivu luveifadi
weaqina Ieisu sulalinega luitaitalidi ’inega ni’a kavevunavunaqa, ta
wese go’ila aqiaqina ana uweta ’inega ’wafida ni’a vevauvau.
23 ’Inega luaqiaqieda be eda lu’ita vane Ieisu weaqina kana
kafi’i’ihia, ta ge wese kana nidonidoa, mana Yaubada ena vona
fofofola ’idaya nawale na’ifoqe aqiaqi. 24 Ta ’esi luvibwaineda be
kana nuanua aqiaqi ma’oda ’inega taudega kana vona iuleda, ta
vona~nana ’inega veyoluba ta wese viaqa aqiaqidi kana viaqidi
edavo maega. 25 [g] ’Inega tafwalolo ana va’auta ge kana lugwavu’aiei
’idewani vaidi tomotau ilulugwavu’aiea. Ta ’esi taudega kana vona
iula aqiaqieda, mana Ieisu ena tuta ’evivi mai bwa’obwa’oya ni’a
vadi’wedi’weda.
26 [h] Ta ’eguma ita’a Ieisu Valena ni’a ka’ewea ta wese kahalamani
aqiaqiea ta tua nawale taudega eda nuanua ’inega ilivu luveifana
kaviaviaqidi, e ’inega ge taha wese veguba da’eno’eno be ana fata
eda luveifana na’ewa yavulei. 27 [i] Ta ’esi me eda mwaniniva kana
ba’eba’e ana laba vetala’ai qiduana ana ’aubena na’ifoqe, ’inega
aiqabu Yaubada ivevoalanea ’aiwe ’ala’alata na’alaveawalidi. 28 [j]
Mosese ena luvine nugwenugweina ba’e ’idewana simana ’aiqa:
’Eguma taha toga luveifana viaqia, ta tomotau magilafudi nage
toidi matadia yani~nana viaqia, e ’inega ge wese nuakolokolo
dalobei, ta ’esi iluve’aligia. 29 [k] ’Inega kana nuaia tola’ai nawale
na’ifoqe taha tomotau ’inaya ’eguma tauna Yaubada Natuna naveyani
kavokavovoyea? Ta wese kana nuaia tola’ai nawale na’ifoqe taha
tomotau ’inaya ’eguma Yaubada ena luvine vauvauna sulalina
naveyani kavokavovoyea, mana sulali~nana ’inega vevunavunaqa
Yaubada matanaya. Ta wese kana nuaia tola’ai nawale na’ifoqe taha
toga ’inaya ’eguma tomotau~nana Niboana Gwalagwalana ’inega
nuakolokolo lobelobea ta na’awaluveifea? Vonahaqiaqi, tomotau~nana
luaqiaqiea be luvematasabu qidua va’inena nalobea Yaubada ’inega.

---

[d] **10:19** Ibe 4:16 [e] **10:20** Md 27:51 [f] **10:22** Luvi 8:30; Isi 36:25; Efe 5:26
[g] **10:25** Ibe 3:13 [h] **10:26** Ibe 6:4-8 [i] **10:27** Ais 26:11 [j] **10:28** Luve 17:6; 19:15
[k] **10:29** ’Ifo 24:8; 1Kol 11:27-29; Md 12:30-32

30 [l] Mana Yaubada ena vona ni'a kahalamania vonaya, "Ya'a tomotau edi
luveifana ena ve'iedi, ta wese ena 'ewa luai." Ta wese vonaya, "Ya'a Kaiwabu
egu tomotauyavo ena a'uvidividinidi." 31 Vonahaqiaqi, yani 'ebemwaniniva
qiduana 'eguma Yaubada mayawaina nimanega luvematasabu kana lobea.
32 Egwavo, ona nuaia lova tuta~nana simatala 'ifoqe 'imia Ieisu
valenega, 'inega wese vaina vita olutonovidi. Ta vita diavona 'idiega
ge oda be'u, ta 'esi otovolo'i'ita. 33 Vaina tuta tomotau matadia
i'awaluveifemi ta wese iveilivu veifemi. Ta wese vaina tuta emiavo
oiuledi tuta~nana vita ilobea omi'a 'idewani. 34 [m] Ta emiavo edi
vetumaqana weaqina ia'uluguyedi vanue 'ebeyoqona 'inaya, ta omi'a
onuakolokoloyedi ta ovayausidi. Ta wese tovanawala emi kulufayavo
i'ekilidi. Ta ge oda nuavita, ta 'esi me emi qaiawa otoatoa, mana
oalamani aqiaqiea yani 'eno'eno vatayadi ta aqiaqi otaqidi weaqimi
mahalaya i'eno'eno.
35 Omi'a Ieisu ovetumaqana aqiaqiea, 'inega vetumaqana~nana ge ona
felei, ta 'esi ona kafi'i'ihia, 'inega ve'ia aqiaqi otaqina Yaubada 'inega ona
lobea. 36 Omi'a luaqiaqiemi be me emi bibitaqo ona toatoa be yaqisa ami
fata Yaubada ena nuanua ona viaviaqidi, e 'inega tola'ai vona fofofolayea
'imia ona 'ewedi. 37 [n] Mana tuta ge kuena 'inaya,

"Tomai~nana na'ifoqe,
ta ge na'ive'ove'o.
38 Aiqabu ni'a ivetunutunuqa mataguya
e taudi edi vetumaqanega mayawaidi
ina toatoa.
Ta aiqabu vita taha taha weaqidi
imwaniniva be inogegu,
e ba'e taudina weaqidi
ge wese ena qaiawa."

39 Ta ita'a ge 'idewani tomotau Yaubada ivegwavu'aiea, mana taudi
nawale ina luve'waiva. Ta 'esi ita'a me eda vetumaqana katoatoa be
'inega 'etoyavua kana 'ewea.

Vetumaqana weaqina

11 1 [o] Vetumaqana tola'ai? Eda vetumaqana Yaubada 'inaya ana
alamani ba'e: Tauna eda 'ebelu'ita vane ge ana 'itamo, ta tua eda
vetumaqana 'inega kahalamani aqiaqiea nawale eda lu'ita vane~nana ana
aqiaqi na'ifoqe 'idaya, 'inega ge wese kana venuana magilafu. 2 Lova tuta
nugwenugweina 'inaya Yaubada tomotau 'awahaqiaqiedi edi vetumaqana
'inega.

---

[l] **10:30** Luve 32:35-36; Same 135:14 [m] **10:34** Md 6:20; 5:11-12 [n] **10:37-38** Aba 2:3-4
[o] **11:1** 2Kol 5:7

3 [p] Eda vetumaqana ’inega kahalamani aqiaqiea vonigo Yaubada ena
vona ’inega kuyavata qabudi viaqidi, ’inega ba’itagana yani qabudi
ka’ite’itedi lova i’ifoqe ge taha yani adi ’itamo ’idiega, ta ’esi ena vona
’inega i’ifoqe kavovo.
4 [q] Taha ’ebevetalatutula ena neimi: Eibolo ena vetumaqana
’inega guba aqiaqina a’uya Yaubada ’inaya, ta tuana Keni ena guba
ge aqiaqina. ’Inega Eibolo Yaubada matanaya vetunutunuqa, mana
guba~nana ’awahaqiaqiea, ta Keni ena guba ge da’awahaqiaqiei. ’Inega
vonahaqiaqi, Eibolo lova yawaina ni’a gumwala, ta ena vetumaqana
ba’itagana nawale eda ’ebe’ita.
5 [r] Ta Inoki ena vetumaqana ’inegana Yaubada ’ewa vaneqea
mahalaya ta ge ’aliga visiqina davebaei bwa’obwa’oya, ’inega tomotau
ge adi fata Inoki ida lobei. Ta nugweta Yaubada qaiawa Inoki ena
vetumaqana weaqina, ’inega ’awahaqiaqiea, ta ’abiboda ’ewa vaneqea
mahalaya. 6 ’Inegana ge taha toga ana fata Yaubada nagiveqaiawei
’eguma ge davetumaqanei, mana ’eguma taha toga nuanuana
namai Yaubada ’inaya e luaqiaqiea be navetumaqana aqiaqi vonigo
Yaubada~nana toatoa. Ta wese luaqiaqiea be navetumaqana vonigo
Yaubada ana tosaliavo ve’ia aqiaqina naneidi.
7 [s] Ta wese Noa ena vetumaqana ’inega taha waga qiduana viaqia
ena susuyavo sabi ’etoyavuidi. Tauna Yaubada ena vona matayagea
tuta~nana vonea veilaqe qiduana nawale na’ifoqe bwa’obwa’oya, lova
ge taha ’idewani da’ifoqe. Ta waga~nana ’inega Noa me ena gadeavo
’etoyavua ilobea veilaqe~nana ’inega, ta mali qabu gebu, ta ’esi iveilaqe
vataya. Ta Noa ena viaqa ba’e ’inega ve’iteda vonigo totoa bwa’obwa’o
qabudi luveifadi, ta Noa ena vetumaqana ’inega Yaubada matanaya
vetunutunuqa.
8 [t] Ta wese Ebelamo ena vetumaqana ’inega Yaubada matayagea
tuta~nana ena gaba noqolia ta voneaya vonigo ena di’we nanogei
be natauya mali di’we ’inaya. Yaubada vona fofofola Ebelamo ’inaya
be di’we~nana na’ewea ta omo’e ’inaya nave’abaga. Ba’e di’we~nana
Ebelamo ge dahalamania ta tua vematamatayaga ’inega tauya.
9 [u] Ta di’we vonavona fofofolana ’inaya Ebelamo ena didi yubai
vutuvutudiega viaqia ta ’inaya toa kavona wagawaga. Ta wese ’idewani
Aisake be Iakobo itoa ’aiqa, mana taudi wese vona fofofola~nana
ilobea Yaubada ’inega. 10 Ebelamo ba’e ’idewani toa ’aiqa, mana
ena vetumaqana ’inega lu’ita vane taha ’abaga qiduana weaqina. Ta
’abaga~nana Yaubada tauna ena nuenuega ’iva’ava’aia ta viaqia toatoa
vatayana.

---

[p] **11:3** Nug 1:1; Same 33:6; Ion 1:3 [q] **11:4** Nug 4:3-10 [r] **11:5** Nug 5:21-24
[s] **11:7** Nug 6:13–7:1 [t] **11:8** Nug 12:1-5 [u] **11:9** Nug 35:12

11 [v] Ebelamo ena vetumaqana ’inega ana fata navetamana. Tauna ni’a
vekofekofe, ta moqanena Sela wese kofekofedi ta gagalidi. Ta Ebelamo
alamani aqiaqiea Yaubada ena vona fofofola ge wese navenuafania,
’inega moqanena ivenatuna. **12** [w] Vonahaqiaqi, Ebelamo tawa vekofekofe
otaqa, ta tua ba’e ’oloto~nana ’inega qabu qidua va’inena ivi’oi
ta ive’eala kavona ’wadi’wadima mahalaya ta wese kavona gelasa
balabalaya, ge ada fata kana avodi.
13 [x] Ba’e tomotau diavona me edi vetumaqana i’aliga. Ta yani
diavona Yaubada ni’au vona fofofoledi ge ida ’ewedi, ta ialamani
aqiaqiea nawale ina lobedi, ’inega vona fofofola diavona iba’eba’eyedi,
ta weaqidi iqaiawa. Ta taudiega tomotau ’idia isimana ’ifoqe edi toa
bwa’obwa’oya kavona be wagawaga ’idewani. **14** Vonahaqiaqi, ’eguma
wagawaga~dina ba’e ’idewana ivona ’aiqa ’inega ada fata kana alamani
aqiaqiea vonigo taudi edi ’abaga aqiaqi nawale isalisalia. **15** Ta taudi ge
ida nuanua edi ’abaga ’ebe’itu’ituala weaqina, mana ’eguma edi nuanua
’idewana e ’inega adi fata be ida ’evivi ’abaga diavona ’idia, **16** ta ’esi
taudi ’abaga aqiaqina isalia, e tauna ’abaga~nana mahalaya. ’Inegana
Yaubada ge dainiyauyau tomotau diavona edi ’awa-Yaubada ’inaya
weaqina, mana tauna edi ’abaga qiduana ni’au ’iva’ava’aia mahalaya.
17 [y] Lova Yaubada Ebelamo ’inaya vona fofofolayea vonigo taha
natuna navi’oi, e ’inega vi’oi. Ta tuta~nana Yaubada Ebelamo sitonovia
ta voneaya, “Natuhu ’aidega otaqina Aisake una vegubayea.” E ’inega
gwama~nana ge davegagalea, ta ’esi ena vetumaqana ’inega awafelea.
18 Tauna gwama~nana weaqina lova Yaubada vona fofofola vonaya,
“Natuhu Aisake ’inega nawale eu gadeavo qabudi ina vi’oi.” **19** [z] Ta
Ebelamo nuaia vonigo ’eguma natuna naluve’aligia e ’inega Yaubada
ana fata nagiveyawaha ’eviviea. Ta vonahaqiaqi, ana ’ita kavona be
Ebelamo natuna Aisake ’aligega da’ewa ’eviviei.
20 [a] Ta wese Aisake ena vetumaqana ’inega natunavo Iakobo ta Iso
vona veyolubedi edi tuta maimai weaqina.
21 [b] Ta wese Iakobo ena vetumaqana ’inega Iosefa natunavo vona
veyolubedi. E ba’e yani~nana viaqia tuta~nana ni’au vekofekofe be
tuta goyona yawaina nagumwala. ’Inega vona veyoluba~nana ’inaya
ena kewala ’inaya atuve’alata ta iwa’odu Yaubada ’inaya.
22 [c] Ta wese Iosefa ena vetumaqana ’inega me Isileli vonedi edi ’ifoqe
di’we Itifita ’inega weaqina. Ba’e yani~nana viaqia tuta~nana yawaina
sabi gumwagumwalina. Ta wese vebibinedi vonigo luluna ina yakia
tuta~nana ina tutuvila.

---

[v] **11:11** Nug 18:11-14; 21:2; Lom 4:19 [w] **11:12** Nug 15:5; 22:17 [x] **11:13** Nug 23:4; 1Yani 29:15; Same 39:12; 1Fit 2:11 [y] **11:17-18** Nug 21:12; 22:1-14 [z] **11:19** Lom 4:17
[a] **11:20** Nug 27:27-29,39-40 [b] **11:21** Nug 47:31–48:20 [c] **11:22** Nug 50:24-25; ’Ifo 13:19

23[d] Ta wese Mosese inana be tamana edi vetumaqana ’inega natudi ia’ukwaivea
wai’ena toi ’idia, mana gwama~nana ge gwama kavokavovo ’idewani. Me Itifita
edi kini ena luvine waiwaina ge ida mwaninivei ta ’esi gwama~nana ia’ukwaivea.
24 Ta wese Mosese ena vetumaqana ’inega tuta~nana vekilakai ge nuana
tomotau ina ’inanei vonigo tauna me Itifita edi kini Felo tubuna, mana tauna
ge Felo~nana natuna natu otaqidi. 25 Mana Mosese ge nuana tuta kukusana
’inaya naqaiawa bwa’obwa’o ana ilivu luveifana weaqina, ta ’esi nuanuana
Yaubada ena tomotauyavo edi toa vita gamonaya tauna wese maega ina toa.
26 Ta ge nuana Itifita ana kulufa kaikaiwabuna na’ewedi, ta ’esi nuanuana visiqa
navebaea Keliso weaqina, mana alamani aqiaqiea nawale ana ve’ia aqiaqina
Yaubada ’inega nalobea. 27 Ta wese Mosese ena vetumaqana ’inega Itifita nogei
ta tauya. Ta ge damwaniniva kini~nana ena diavilavila weaqina, ta ’esi me
ena giwalifatu tauya vavava, mana kavonaya be Yaubada da’itei ’iawanaya ena
vetumaqanega. 28[e] Ta wese Mosese ena vetumaqana ’inega me Isileli vonedi
ma’oda ’Auvivia Sagalina ina viaqa ’aiqei, ’inega vebibinedi lami sulalinega edi
’awa ana dadala ina luitaitalea, be yaqisa luve’aliga ana tovale’ewa Yaubada
’inega me Isileli edi ’unutauyavo me’olotodi ge naluve’aligidi.
29[f] Ta wese me Isileli edi vetumaqana ’inega qabudi Mwade’wa Bweabwealina
ivaukamanea bwa’obwa’o afailinega. Ta ’abibodadiega me Itifita ivamulitala’obedi
sabi vaukamana, ’inega wese mwade’wa sivetuba ’evivi ta qabudi yagwataqodi.
30[g] Ta wese me Isileli edi vetumaqana ’inega ’abaga Ieliko ana ’ali qiduana ta
waiwaina iluvivilia ’aubena seveni ’idia, e ’inega ’ali~nana ’avalabwegea.
31[h] Ta wese tokodada Leabi ena vetumaqana weaqina me Isileli ge
ida vunuqia, mana lova edi tolufonufonu magilafudi Leabi ’ebe’ewedi ta
a’ukwaivedi ena vanuea.
32[i] ’Inega ’evisa wese ’ebevetalatutula tovetumaqana weaqidi ena simanei
’imia? ’Eguma Gidioni[j] be, Balaki[k] be, Samisoni[l] be, Iefeta[m] be, kini Deibida
be, Samuela ta wese Yaubada ena tovesimasimana qabudi edi vetumaqana
weaqina ena velulu’uyayei ’imia, e ’inega nawale tuta ena givekue va’inea.
33[n] Taudi tovetumaqana diavona edi vetumaqana ’inega mali di’we maega
ivedavi ta ivewaiwai va’inedi ta luvine tunutunuqina ’inega i’abiluvinedi, ’inega

---

[d] **11:23** ’Ifo 1:22; 2:2 [e] **11:28** ’Ifo 12:21-30 [f] **11:29** ’Ifo 14:21-31 [g] **11:30** Ios 6:12-21 [h] **11:31** Ios 2:1-21; 6:21-25; Iem 2:25 [i] **11:32** Toluv 6:11–8:32; 4:6–5:31; 13:2–16:31; 11:1–12:7; 1Sam 1:1–1Kin 2:11 [j] **11:32** Gidioni *“Gideon”* Yaubada venua’ivinea vonigo me Isileli na’etoyavuidi adi aviayavo ’idiega. Ta Gidioni venuana magilafu, ta Yaubada ’ebe’ita taha taha ’idiega ve’itea be navetovamatana. ’Inega toluavia ’evisa dimo maega adi aviayavo ivewaiwai va’inedi. (Toluv da’a 6, 7 be 8) [k] **11:32** Balaki *“Barak”* tauna lova me Isileli toluavia adi tovamatana taha, ta vamatanedi avia ana tuta ’inaya, ta adi aviayavo iluvegwamumuidi. (Toluv da’a 4 be 5.) [l] **11:32** Samisoni *“Samson”* tauna ’oloto tovewaiwai otaqa ta me Diu adi tovanugweta qiduana. Ta waiwai nana ’iuna mana Yaubada inana vonedi be natudi debana ge ina da’ei, ta vona nana imatayagea. (Toluv da’a 13-16) [m] **11:32** Iefeta *“Jephthah”* tauna toluavia qiduana, ta ’abiboda vetoluvine me Isileli ’idia. (Toluv da’a 11) [n] **11:33** Dan 6:1-27

Yaubada ena vona fofofolayavo ilobedi. Ta wese yubai laioni sasasadi iluvinedi
be ge adi fata ’awadi ina la’ei. 34[o] Ta wese ’aiwe yamwayamwana qiduana adi
fata ina ’weunidi, be wese adi fata adi aviayavo ’idiega ina dena be yaqisa ge
ina luve’aligidi kefatega. Ta edi tuta dawalili ’inaya Yaubada givewaiwaiedi,
’inega vedavi ana tutaya adi aviayavo ivewaiwai va’inedi ta i’wavina yavuledi.
35[p] Ta wese vetumaqanega vivine vaidi moqanediavo luluve’waividi ’aligega
iloba ’eviviedi. Ta wese vaidi tovetumaqanayavo iveilaqe, mana adi aviayavo
isitonovidi be vonigo Yaubada ida vegeqea. Ta ge nuanuadi Yaubada ina nogei,
’inega taudiega iawafeledi veilaqe ’inaya, mana ialamania vonigo nawale
’aligega ina ya’itoto ’evivi ’inega yawai aqiaqi otaqina ina lobea. 36[q] Ta wese
vaidi tovetumaqanayavo tomotau igivenu’wedi ta gwavudi i’esitevea ’ebevunuqa
’inega. Ta wese vaidi seni ’inega iyoqonidi ta ia’uluguyedi vanue ’ebeyoqona
gamonaya. 37[r] Ta vaidi tovetumaqanayavo lukwalukwadi yubai goti be sifi
’wafidiega ivekaleko ta iluvivila dadana. Ta tuta qabuna vita ilobedi adi aviayavo
’idiega, ta wese tomotau iveilivu veifedi. Vaidi daboyega i’auve’aligidi, ta vaidi
iluda’a magilafuyedi ta wese vaidi kefatega iluve’aligidi. 38 Tovetumaqana
diavona bwa’obwa’o ana ilivu ge daluvibwainedi, mana taudi tomotau aqiaqi
otaqidi. ’Inega di’we tomotau geqana be wese bwanaga ’idia iluyaba dadana. Ta
wese vetoa bwa’obwa’o gamonaya be vatu’ubu ’idia itoa dadana.

39 Ba’e tomotau diavona Yaubada ’awahaqiaqiedi edi vetumaqana
’inega. Ta ge taha toga ’idiega ena vona fofofolayavo dalobedi edi
tuta toaya, 40 mana Yaubada ena nuenuega yani aqiaqi otaqina ni’a
venua’ivinea weaqida, be yaqisa taudi be ita’a maega kana vetunutunuqa
otaqa Yaubada ena nuanua ’idewana.

Yaubada ena luvematasabu ’inega tomotau givetunutunuqidi

12 1[s] Omo’e tovetumaqana diavona qabudi itoavivilida ta
ivevekoveda ta iveve’ebe’ita ’idaya vetumaqana ana ’eda’eda
weaqina. ’Inega luaqiaqieda be yani qabuna igigiveviteda kana
’ewa yavuledi, ta wese ilivu luveifana iyoqoyoqonida kana nogedi,
ta bibitaqoyega kana vihila tunutunuqa eda ’ebelua’u ’inaya,
tauna ’ebelua’u~nana Yaubada ni’a madua’uya weaqida. 2 ’Inegana
luaqiaqieda be Ieisu ana ’aideganamo ’inaya kana ’ita’ita, mana tauna
eda vetumaqana ana ’ebeve’ale be ana ’ebelu’ovoa. Ieisu tuta~nana
bwa’obwa’oya toatoa tuta qabuna vita lobea, ta ena viaqa ge dalua’u.
Ta me ena bibitaqo taunega awafelea veilaqe ’inaya ’etoluaia, ta ge
dainiyauyau veilaqe~nana weaqina, ta ’esi qaiawa, mana alamani
aqiaqiea nawale toa vataya aqiaqina nalobea. ’Inega ba’itagana Ieisu
toatoa mahalaya Yaubada ena ’ebetoa kaikaiwabuna ’ataqinaya.

---

[o] **11:34** Dan 3:23-27 [p] **11:35** 1Kin 17:17-24; 2Kin 4:25-37 [q] **11:36** 1Kin 22:26-27; Iel 20:2; 37:15; 38:6 [r] **11:37** 2Yani 24:21 [s] **12:1** 1Kol 9:24-25

3 ’Inega ona nuaia Ieisu, tauna tomotau luveifadi edi veilivu veifa
’inaya bibitaqodi, e ’inega omi’a wese me emi bibitaqo ona toatoa, ta
emi vetumaqana ge ona givelua’ui. 4 Vonahaqiaqi, tuta qabuna ilivu
luveifana ana toluvine nuanuana ona awafelemi luveifana ana viaqa
’inaya, ta luveifa~nana ’inega taumiega ovabodebodemi, ’inega ’aliga
ana visiqa nawale ge oda lutonovi.
5 [t] Ta ana ’ita be kavona omi’a Yaubada natunavo ena vona iula
ni’au onuafania vonaya,
“Natugu,
Kaiwabu ena gaihi ’iuya
ge una veyani kavokavovoyei,
ta wese ena lugwae ’iuya ge una ’odolei,
6 mana aiqabu Kaiwabu veveyolubedi
e ’inega wese gaigaihidi,
ta aiqabu ’awanatunedi
e wese luluvematasabudi.”
7 [u] ’Inega Yaubada ena luvematasabu ’imia weaqina luaqiaqiemi
be ona bibitaqodi, mana luvematasabu~nana ’inega ona alamania
vonigo omi’a natunavo. Ta ’eguma kana nuaia gogama weaqidi,
vonahaqiaqi taudi tamadiavo iluluvematasabudi edi vetunutunuqa
weaqina. 8 Yaubada natunavo qabudi luluvematasabudi, ta ’eguma
omi’a ge wese naluvematasabumi, e ’inega ana ’ita kavona omi’a
lu’eda gogamami ta wese omi’a ge natunavo. 9 Vonahaqiaqi, ita’a
qabuda ma tamatamadavo bwa’obwa’o ba’e ’inaya igaigaihida ta
ka’amayabedi, ’inega luaqiaqiea be me eda qaiawa kana awafeleda
niboanida Tamadi mahalaya ena gaihi ’inaya, e ’inega mayawaida
kana toa.
10 Eda tuta gwama ’inaya tamadavo bwa’obwa’oya tuta kukusana
namo ’inaya ilugaihida edi alamani ana ’etofwafwa ’inega. Ta ’esi
Yaubada ena gaihi tuta qabuna aqiaqina be wese tunutunuqina
ita’a weaqida, be yaqisa kana veilivu aqiaqi Yaubada ena ilivu
gwalagwalana ’idewani. 11 [v] Vonahaqiaqi, tuta~nana luvematasabu
kalobelobedi ’inega ge kada qaiawa weaqidi, ta ’esi kanuanuavita. Ta
luvematasabu~nana ’abibodanaya ana ve’ia vuaqa aqiaqina kana lobea
’idewani ilivu aqiaqina be toadaumwala.
12-13 [w] ’Inega emi dawalili ona nogei, ta ’esi emi vetumaqana
ona kafi’i’ihia ta wese ’aqemi edi dedela ’inega ona tovolo’i’ita! Ta
“’eda tunutunuqina ’inega ona tauya”, be yaqisa taudi dawalilidi
’abibodamiega imaimai ge ina be’u ta ’esi ina vewaiwai.

---

[t] **12:5-6** Vos 3:11-12; Iob 5:17; Ve 3:19 [u] **12:7** Luve 8:5 [v] **12:11** Iem 3:17-18
[w] **12:12-13** Ais 35:3; Vos 4:26

Yaubada ena vona kana noqola aqiaqiedi

14 Ona vetafe'wa waiwai be tomotau qabudi maega ona toadaumwala,
ta wese ilivu vunavunaqina be gwalagwalana ona salia, mana tomotau
bwavubwavudi ge adi fata Kaiwabu ina 'itei. 15 Emiavo maega taumiega ona
'itamaki aqiaqiemi be yaqisa ge taha toga 'imiega Yaubada ena nuakolokolo
na'ita'avei. Ta wese ona 'itamakimi be yaqisa ge taha toga 'imiega naveilivu
kavokavovo kavona tuva ena bada 'idewani, mana 'eguma 'idewanina
nawale qabumi ilivu~nana nabademi. 16 [x] Ta wese taumiega ona 'itamakimi
be yaqisa ge taha toga 'imiega navelamo'eno kavokavovo. Ta wese ge
taha toga 'imiega Iso 'aqena natalaqi, mana tauna Yaubada weaqina ge
danuanua. Iso tauna Aisake ena 'unutau, 'inega luvibwainea be tamana ena
'ebeluvine ta wese ena kulufa qabuna da'ewedi da'abiluvinedi. Ta botana
tomania 'inega 'ebeluvine~nana ta wese kulufa diavona vegimwaneyedi
taina 'inaya 'ai 'aidegana namo weaqina. 17 [y] 'Abibodanaya Iso nuanuana
vonigo tamana ena vona veyoluba da'ewea, ta ge ana fata mana tamana
nogea. 'Inega Iso dou 'wayoqa tamana 'iawanaya, mana viaqa luveifana ni'a
viaqia, ta ge ana fata viaqa~nana nagiveaqiaqi 'eviviei.
18 [z] Omi'a ge taha tuta oda mai bwanaga Sainai 'inaya be matamia
oda 'itei. Ta wese ge oda mai bwanaga~nana 'inaya be 'aiwe saesaelina
oda 'itei, ta wese ena velovelovana be ena lugawagawata be wese ena
veyaqina ge oda 'itei. 19-20 [a] Ta tuta~nana ena luvineavo i'ewea, e 'inega
wese bea butuna waiwaina bona taha maega inoqolia vonedia, "'Eguma
taha toga nage taha yubai bwanaga ba'e navatonovia, e 'inega luaqiaqiea
be daboyega ona luve'aligia." Ta tuta~nana me Isileli Yaubada ena vona
ba'e inoqolia 'inega inoqiea vonigo nalua'u, mana ena vona ge nuanuadi
wese ina noqola 'eviviei. 21 [b] Vonahaqiaqi, yani diavona i'ifoqe me Isileli
'iawadia i'itedi ta imwaniniva, ta wese Mosese giwalina a'ala 'inega
vonaya, "Ya'a yamwaniniva ta yadededela."
22 Omi'a ge oda mai bwanaga Sainai 'inaya, ta 'esi omai bwanaga
Saioni 'inaya, Yaubada mayawaina ena 'abaga qiduana 'inaya. Omo'e
'abaga~nana mahala ana Ielusalema. Ta wese omai va'auta qiduana
'inaya Yaubada ena tovale'ewayavo qabu va'inedi me edi qaiawa 'idia.
23 Ta wese omi'a ni'a omai Yaubada ena tomotauyavo vevenua'ivinidi 'idia
edi toava'auta qaiqaiawina 'inaya, taudi adi wawayavo 'waya'wayavina
mahalaya. Ta wese omai Yaubada 'inaya, tauna tomotau qabuda ada
Toluvine. Ta wese omai tomotau aqiaqidi niboanidi Yaubada ni'a
givetunuqidi 'idia. 24 [c] Ta wese omai Ieisu 'inaya, tauna luvine vauvauna

---

[x] **12:16** Nug 25:29-34 [y] **12:17** Nug 27:30-40 [z] **12:18** 'Ifo 19:16-20; Luve 4:11-12
[a] **12:19-20** 'Ifo 20:18-21; Luve 5:22-27; 'Ifo 19:12-13 [b] **12:21** Luve 9:19 [c] **12:24** Ibe 8:6; Nug 4:10

ana Tonei ta tovotovolo tomotau be Yaubada nuanidia. Ta wese omai
Ieisu sulalina ana luitaitala ’inaya. Ba’e sulali~nana ’inega nuataqo be
yani qabuna aqiaqidi kana lobedi, ta ge Eibolo sulalina ’idewani, mana
sulalina tuana ana luvematasabu weaqina gabagaba.
25 [d] ’Inega ona ’itamaki aqiaqiemi, be tauna mahalega vonavona ’idaya
ena vona ge ona nogei. Lova me Isileli Mosese ena lugaihi ’idia inogea
e ’inega vita ilobea. Ta ba’itagana Yaubada mahalega lulugaihi ’idaya,
’inega vonahaqiaqi, ’eguma ena vona kana lugwavu’aiea, nawale vita
qidua va’inena kana lobea. **26** [e] Tuta~nana Yaubada vonavona bwanaga
Sainaiega, ’inega bonana ena waiwaiega bwa’obwa’o qabuna veni’i. Ta
ba’itagana taha wese vona fofofola viaqia vonaya, “Nawale taha tuta
’inaya bwa’obwa’o ena veni’i ’eviviea, ta ge bwa’obwa’o namo ena veni’ia,
ta ’esi mahala maega.” **27** Vona~nana ana alamani ba’e ’idewani: Tuta
maimai ’inaya kuyavata qabudi bwa’obwa’oya ina veni’i. Ta vaina yani ge
adi fata ina veni’i, e ba’e yani diavona ina ’eno vataya.
28 ’Inegana luaqiaqiea be me eda lukaiwa kana toatoa, mana eda
’Ebeluvine ni’a ka’ewea Yaubada ’inega ge wese ana fata naveni’i. Ta
wese luaqiaqieda be Yaubada kana giveqaiawea eda awatubo ’amayabega
ta wese mwaninivega, **29** [f] “mana eda Yaubada tauna kavona ’aiwe
saesaelina”, ’inega ana fata naluvegwamumuida.

Ilivu aqiaqina weaqina

13 **1** Tuta qabuna taumiega ma emiavo ona veveyolubemi,
mana omi’a Keliso ena qabuyavo. **2** [g] Ta ge ona venuafanidi
wagawagayavo. Taudi wese ona ’ebe’ewedi emi vanuea, mana ba’e
ilivu~nana ’inega tonivanue vaidi Yaubada ena tovale’ewayavo ihiuledi,
ta ge ida alamania vonigo wagawaga diavona taudi Yaubada ’inega
i’ifoqe. **3** Ta wese emiavo yoqoyoqonidi vanue ’ebeyoqona gamonaya
itoatoa ona nuaidi kavonaya omi’a taudi maega oda toatoa. Ta wese
emiavo tomotau iveilivu veifedi ona nuaidi kavonaya omi’a wese ’idewani
ida veilivu veifemi.
4 [h] Vaqi ana luvine qabumi ona ’amayabea. ’Inega omi’a vaqivaqimi
ge ona velamo’eno kavokavovo, mana nawale taudi tovelamo’eno
kavokavovo be toluabuyavo Yaubada naluvematasabudi.
5 [i] Mane ge nuami na’ewei, ta ’esi tola’ai ni’au olobedi ona qaiawa
weaqidi, mana Yaubada ni’au vonaya,

“Ge taha tuta ena venuafanimi
ta ge wese ena nogenogemi.”

6 [j] ’Inegana me eda giwalifatu aqiaqi kana vonaya,

---

[d] **12:25** Ibe 2:1-3; 10:26-29 [e] **12:26** Aga 2:6 [f] **12:29** Luve 4:24; 9:3 [g] **13:2** Lom 12:13; Nug 18:1-8; 19:1-3 [h] **13:4** Efe 5:5 [i] **13:5** Luve 31:6,8; Ios 1:5 [j] **13:6** Same 118:6

"Kaiwabu tauna agu toiula!
Ge taha yani weaqina ena mwaniniva.
Ta tomotau ge taha tola'ai adi fata
ina viaqi 'iguya."

7 [k] Ami tovanugwetayavo ona nuave'avinidi, mana taudi lova Yaubada
ena vona imaduve'itayea 'imia. 'Inega edi ilivu aqiaqina vuaqina weaqina
ona nuanua, ta ilivu diavona ona vetutumedi. 8 Ieisu Keliso ge taha
tuta davedumaduma. Tauna lova be ba'itagana ta wese tuta vataya
'inaya 'aidegana. 9 [l] 'Inega ge wese mali ve'ita be mali ve'ita nuami ina
sinaqonaqoyei. Ta 'esi tuta qabuna niboanimi ina vewaiwai Yaubada ena
nuakolokolo 'inega, ta ge 'abwaga ana luvineavo 'idiega, mana ba'e luvine
diavona ge taha adi aqiaqimo niboanimi 'idia.

10 Ita'a me eda 'ebeveguba, ta 'ebeveguba~nana 'inega Vanue
Gwalagwalana bwa'obwa'oya ana tovegubayavo ge daluaqiaqiedi be
ina 'ai. 11 [m] Me Diu edi ilivu 'inega toveguba edi tovanugweta yubai
sulalinamo luguyea Sifaufa Gwalagwala Otaqina gamonaya be tomotau
edi luveifana weaqidi veguba. Ta yubai~nana gabu yavulea 'abaga
gwalagwalana ana 'ali gwavunaya. 12 [n] Ta wese Ieisu 'idewana, mana
tauna 'aliga visiqina vebaea Ielusalema ana 'ali gwavunaya, ta ba'e 'inega
ita'a tomotau givegwaleda sulalinega. 13 [o] 'Inega ita'a wese luaqiaqieda
be toa aqiaqina ana 'abaga kana nogei ta kana tauya Ieisu 'inaya 'ali
gwavuya be ena 'aliga 'etoluai 'inaya iniyauyauna kana vebaea tauna
'idewana. 14 [p] Mana bwa'obwa'o ba'e gebu eda 'abaga aqiaqi, 'inega ita'a
kavonaya wagawaga. Ta 'esi kalulu'ita vane eda 'abaga toatoa vatayana
mahalaya weaqina, tauna nawale na'ifoqe namai.

15 [q] 'Inegana Ieisu ana wawega Yaubada kana awahawatuboya, ta tuta
qabuna kana gigivaneqea, mana ba'e awatubo~nana ita'a eda guba aqiaqi
otaqina 'inaya. 16 [r] Viaqa aqiaqi otaqidi ge wese ona nuafanidi, ta emi
kulufayavo 'idiega mali tomotau ona iuledi, mana ba'e ilivu~nana kavona
guba Yaubada 'inaya, ta guba~nana weaqina qaiqaiawa.

17 [s] Ami tovanugwetayavo ona vematamatayagedi, ta tola'ai ivonevonemi
e ona viaqidi, mana tovanugweta diavona niboanimi i'ita'itamakidi, be
nawale vetala'ai qiduana ana 'aubena 'inaya ina tovolo Yaubada matanaya ta
edi vanugweta weaqina ina simana 'ifoqe 'inaya. 'Inegana omi'a luaqiaqiemi
be ami tovanugweta diavona edi fewa ona givemeaqania be yaqisa me edi
qaiawa ina fewafewa, ta edi fewa ge ona givevitei. Mana 'eguma edi fewa
ona givevitedi, e 'inega omi'a wese nawale ge taha tola'ai aqiaqina ona lobei
Yaubada 'inega tuta~nana navetala'aiedi ta ina simana 'ifoqe weaqimi 'inaya.

---

[k] **13:7** 1Kol 4:16 [l] **13:9** Lom 14:17 [m] **13:11** Luvi 16:27 [n] **13:12** Ion 19:17
[o] **13:13** Ibe 12:2 [p] **13:14** Ibe 11:10,16; 12:22 [q] **13:15** Same 50:14,23 [r] **13:16** Fil 4:18
[s] **13:17** 1Te 5:12

18 [t] Nuanuagu ona venoqi Yaubada ’inaya weaqima. Ta ni’a ahalamani
aqiaqiea ge taha yani luveifana ada viaqi ’imia, ’inega Yaubada matanaya
ama lutonova aqiaqina, be nuanuama qiduana tuta qabuna ilivu~nana
ana kafi’i’ihia. 19 Ta wese nuanuagu qiduana ona vevenoqi Yaubada ’inaya
be yaqisa lukwayavonega ena ’evivi wai ’imia.

Vona veyoluba

20-21 [u] Yavevenoqi toadaumwala ana Yaubada ’inaya na’iva’ava’aimi
yani qabuna aqiaqina ’idiega, be yaqisa ami fata ena nuanua ona viaqia.
Ta wese yavevenoqi Yaubada ’inaya be Ieisu Keliso ena waiwaiega
ilivu aqiaqidi vuaqina ina ’ifoqe ’idega, mana ba’e yani diavona ena
’ebeqaiawa. Yaubada eda Kaiwabu Ieisu giveya’itoto ’eviviea ’aligega.
Tauna to’itamaki sifi aqiaqi otaqina, ta sulalinega Yaubada ena vona
fofofola vauvauna ’eno’eno vatayana viaqia weaqida. ’Inega Ieisu Keliso
kana awahawatuboya tuta vataya ’inaya. Vonahaqiaqi, eda nuanua
’idewani.
22 Egwavo ye, ba’e emi leta ya’wayavia ami givewaiwai weaqina, ta
yanoqinoqiemi be yani diavona ni’a yasimanedi ona noqola aqiaqiedi ta
ona ’abibodedi.
23 Nuanuagu wese ona alamania iada Timoti vanue ’ebeyoqona ’inega
yavua ni’a lobea, ta ’eguma nalukwayavoni namai ba’idiana, e nawale
ya’a maega ana wai ’imia.
24 Ema veyoluba yavetunea waiwai ami tovanugwetayavo be wese
Yaubada ena tomotauyavo qabumi ’imia. Ta wese tovetumaqana me Itali
edi veyoluba ivetunea ’imia.
25 Yaubada ena veyoluba qabumi ’imia.

---

[t] **13:18** Via 24:16; 2Kol 1:12 [u] **13:20-21** Iel 32:40; Isi 37:26; 1Fit 2:25

Iemesa ena leta

Leta ana alamani weaqina

Iemesa tauna Ieisu taina, ta totafwalolo Ielusalema ’inaya edi tovanugweta ’ena’ina. Tauna leta ba’e ’wayavia Ieisu ana tovetumaqanayavo qabudi di’we taha taha ’idia itoatoa weaqidi. Nuanuana nave’itedi ’eguma Ieisu weaqina toa vitana nage ’ebesitonova ilobelobedi ina qaiawa, mana ba’e vita diavona ’idiega edi vetumaqana navewaiwai. Ta ge vetumaqana namo weaqina dave’itedi, ta ’esi edi ilivu wese navetunutunuqa, ’inega Iemesa vonedi Yaubada ena vona ge ina noqoliamo, ta ’esi vona diavona wese ina viaqidi. ’Inega lukwalukwadi ina iuledi ta ge vekaikaiwabu nuadi na’ewei, mana nawale tovekaikaiwabu edi kaikaiwabu nahawala, ta edi ilivu luveifana weaqina Yaubada naluvematasabudi. Ta wese tovetumaqana~dina ve’itedi ilivu aqiaqidi adi viaqia weaqidi, be wese vetumaqana weaqina vona sesebaiega ve’itedi.

Leta gamona

1:1 Lukaiwa
1:2-8 Vetumaqana ta alamani qiduana
1:9-11 Lukwalukwadi be tovekaikaiwabu
1:12-18 Sitonova weaqina
1:19-27 Noqola ta viaqa
2:1-13 Vona waiwaina ve’idi’idi weaqina
2:14-26 Vetumaqana be viaqa
3:1-18 Tovetumaqana ta meana
4:1–5:20 Tovetumaqana edi ilivu

---

1 1 [a] Ya’a Iemesa Yaubada ta wese eda Kaiwabu Ieisu Keliso edi tofewa kavovo. Ba’e emi leta ya’wayavia waiwai omi’a gade tuwelo ’imia ni’a ovewagawaga di’we ’aidega ’aidega ’idia. Kaiwa qiduana ’imia.

Sitonova be alamani ta wese vetumaqana

2 [b] Egwavo, ona qaiawa tuta~nana sitonova vitadi olobelobedi, 3 [c] mana ni’a oalamania ’eguma emi vetumaqana ona kafi’i’ihia sitonova~nana

---

[a] **1:1** Md 13:55; Gal 1:19; Via 15:13; 1Fit 1:1 [b] **1:2** Lom 5:3-5 [c] **1:3** 1Fit 1:7

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

’inaya, e ’inega wese bibitaqo ilivuna ana fata nave’ena’i ’imia ta emi
vetumaqana nagivewaiwaiea. 4 ’Inega emi bibitaqo wese tuta maimai
’inaya na’eno’eno, mana ilivu~nana ’inega emi vetumaqana navefalafala.
Ta ba’e ’inega ge taha wese ’ebedawalili ’imiega na’ifoqe.
5 [d] Ta ’eguma taha toga ’imiega alamani qiduana ge da’eno’eno ’inaya
Yaubada ena nuanua adi viaqa weaqina, e ’inega navenoqi ’inaya ta
alamani~nana naneia, mana Yaubada qaiqaiawa tuta~nana kavevenoqi
’inaya, ta eu venoqi weaqidi ge wese navegagala. 6 Ta tomeqabu ivevenoqi
Yaubada ’inaya ge ina venuana magilafu venoqi~nana ana ve’ia weaqina,
ta ’esi ina vetumaqana waiwai be Yaubada ’inega ve’ia ina lobea, mana
tomeqabu ivenuana magilafu taudi kavona nufula malavetaya yaqina
’alu’alua dadanedi. 7 Mana ’eguma taha toga navenuana magilafu eda
Kaiwabu ena nei ana fata weaqina, e ’inega tomotau~nana ge taha wese
yani weaqina naba’eba’e be vonigo Kaiwabu ’inega nalobei. 8 Vonahaqiaqi,
ba’e tovenuana magilafudina edi viaqayavo qabuna ’idia inidonidoa,
mana ge adi fata be edi vetumaqana ina a’u aqiaqiei Yaubada ’inaya, e
’inega inuanua nage ina venoqi ’inaya nage gebu.

Tovekaikaiwabu be lukwalukwadi

9 ’Eguma tovetumaqana taha ana wawa goyona, ta tua luaqiaqiea
be naqaiawa, mana Yaubada ni’a givaneqea. 10 [e] Ta wese ’ekalesia
gamonaya taha tovekaikaiwabu luaqiaqiea be naqaiawa, mana
Yaubada tovekaikaiwabu~nana ni’a a’uwebuiea ena kaikaiwabu ’idiega.
Vonahaqiaqi, tovekaikaiwabu nawale ina awala kavona libi ididi,
11 mana ni’a kahalamania tuta~nana baba’au nayayaqa navane ’inega
ena ’weava waiwainega libi ididi ina mwatuqu ta ina avuta, ta wese adi
vaiqavu ana ’ita aqiaqina nahawala. Ta wese ’idewana tovekaikaiwabu,
mana ivetafe’wa waiwai edi kulufa kaikaiwabudi adi ’ewa weaqina, ta
viaqa~nana gamonaya ina ’aliga, e ’inega edi vetafe’wa kavona yani
kavokavovo.

Sitonova weaqina

12 Tomeqabu sitonova qabudi ilobelobedi ta ibibitaqodi e ina qaiawa,
mana adi ve’ia nawale Yaubada ’inega yawai vataya ina lobea. Ba’e
Yaubada ena vona fofofola taudi ana toveyoluba weaqidi. 13 Ta tutana
sitonova ’aidega ’aidega olobelobedi ’inega ge ona vonaya, “Ba’e
sitonova~nana Yaubada ’inega mai.” Vonahaqiaqi, ge ’idewani ona vona
’aiqa, mana Yaubada ge taha tuta sitonova dalobea luveifana ana viaqa
weaqina. Ta wese ’idewani Yaubada ge taha tuta tomotau dasitonovidi
luveifana ana viaqa ’inaya. 14 Ta ’esi tuta~nana sitonova na’ifoqe ’idaya

---

[d] **1:5** Vos 2:3-6 [e] **1:10** Ais 40:6-7

ilivu luveifana ana viaqa weaqina, ’inega tauda eda nuanua govaqa
’inega ’ifo’ifoqe, ta ba’e nuanua~nana lihilihida. 15 Ta ba’e nuanua~nana
veve’ena’i e ’inega luveifa~nana kaviaviaqia, ta luveifa~nana vuaqina
’aliga. 16 ’Inega egwavo, ona ’itamaki aqiaqiemi be yaqisa ge taumiega ona
u’avemi.
17 Ta ona nuave’avinia, nei kavovo qabudi ta wese veyoluba aqiaqi
otaqidi qabudi mahalega imaimai Yaubada ’inega, tauna mahala
ana simatala qabudi adi To’iva’ava’ata. Ta Yaubada ge taha tuta
davedumaduma be vaina tuta dasimatala be vaina tuta davelovanea, ta
’esi ana ’ita ’aidegana ’eno’eno vatayana. 18 [f] ’Inega tauna ena nuenuega
toa vauvauna be aqiaqina neida tuta~nana Ieisu Valena ana vonahaqiaqi
kave’ale kavetumaqanea. Ta ba’e ’inega ena ’iva’ava’ata qabudi ’idiega
venua’ivineda natunavo aqiaqi otaqida, ta ’abiboda kuyavata qabudi.

Vona ana noqola be ana viaqa

19 Egwavo, vona ana noqola yani aqiaqi otaqina, ta ’abiboda veqae.
’Inega ge ona maduveqae, ta ’esi luaqiaqiemi be tomotau edi vona ona
vineneqa aqiaqiedi, ta ’abiboda ona veqae. Ta wese ge lukwayavonega
diami navilei, 20 [g] mana tomotau adi diavilavila ge dave’ebeiula ’idia edi
’abiboda Yaubada ena nuanua ana viaqa weaqina. 21 [h] ’Inega emi ilivu be
emi nuanua bwavubwavudi ona nogedi, ta ’esi emi ilivu nuvana ’inega
Yaubada ena vona lova giwalimia ’wadia ona ’awahaqiaqiea, mana ba’e
vona~nana ana fata na’etoyavuimi.
22 [i] Ta vona~nana ge ona noqoliamo, mana ’eguma ona noqolia ta
ge ona ’abibodei be ona viaqi, e ’inega kavona taumiega ou’au’avemi.
23 Vonahaqiaqi, ’eguma taha toga vona~nana nanoqolia ta ge naviaqidi,
’inega tauna kavona taha ’oloto gelasi ’inaya ’iawana ’ite’itea. 24 ’Itea
gumwala ’abo tauya, ta tuta kukusana ’inaya ’iawana ana ’ita ni’a
nuafania. 25 [j] Yaubada ena luvine aqiaqi otaqinega eda luveifana qabudi
’ewa yavuledi, ta tomeqabu luvine~nana i’ita aqiaqiea ta ge ida nuafania
ta ’esi iviaviaqia, e ba’e tomotau diavona me edi qaiawa ina toatoa, mana
nawale Yaubada navona veyolubedi vona~nana ana ’abiboda weaqina.
26 [k] Ta ’eguma taha toga navona be tauna totafwalolo aqiaqi, ta ge
ana fata meana naluvinei, e ’inega tomotau~nana taunega u’au’avea,
ta ena tafwalolo yani kavokavovo, mana ena tafwalolo ’inega ge
ana fata ’etoyavua nalobei. 27 Ta ’esi ’eguma totafwalolo taha me ena
vetumaqana aqiaqi, ’inega tauna luaqiaqiea be gogama fovafovadi be
wese vivine wadawada’edi adi vitayavo ’idiega naiuledi. Ta wese ana
fata taunega na’etobodea bwa’obwa’o ana ilivu luveifadi ’idiega, e ’inega

---

[f] **1:18** Ion 1:13 [g] **1:20** Tolug 7:9 [h] **1:21** Kol 3:8; 1Fit 2:1 [i] **1:22** Md 7:26; Lom 2:13
[j] **1:25** Lom 8:2; Iem 2:12 [k] **1:26** Same 141:3

ilivu diavona ge adi fata be ina vaukamana ’inaya. Vonahaqiaqi, ba’e vetumaqana~nana vuaqina weaqina Yaubada Tamada ’awahaqiaqiea ta qaiqaiawa.

Tomotau qabudi kana veilivu aqiaqiedi nuanua ’aideganega

2 1 [l] Egwavo, ’eguma omi’a eda Kaiwabu Ieisu Keliso aqiaqi otaqina
ana tovetumaqanayavo, ’inega ge wese vaina tomotau ona veilivu
veifedi, ta vaina ona veilivu aqiaqiedi. 2 ’Ebevetalatutula ba’e ona noqolia:
Tomotau magilafudi ilugulugu emi vanue tafwalolo ’inaya, ta taha
’idiega tovekaikaiwabu ana bagi viaviaqina goula ’inega ta ana kaleko
adi ’ita aqiaqina, ta vemagilafuna tauna lukwalukwana ta ana kaleko
bwavubwavudi. 3 ’Inega ’eguma tauna ana kaleko adi ’ita aqiaqina ona
’amayabea ta ona voneaya, “Kaiwabu, o’a ’ebetoa aqiaqina ’inaya una
toabui.” Ta lukwalukwana nawale ona voneaya, “O’a omo’e ’inaya una
tovolo nage sitaya una toabui.” 4 Vonahaqiaqi, ’eguma tomotau ge nuanua
’aideganega be ilivu ’aideganega ona veilivu ’idia, e ’inega omi’a yani
luveifana oviaviaqia, waisa?

5 [m] Egwavo, egu vona ba’e ona noqolia. Yaubada tomotau lukwalukwadi
bwa’obwa’oya venua’ivinedi, be edi vetumaqana waiwaina ’inega
nawale na’ebe’ewedi ina lugu ena ’Ebeluvine ’inaya, mana Yaubada
’Ebeluvine~nana vona fofofolayea ana toveyolubayavo weaqidi.
6 Omi’a tuta qabuna tomotau lukwalukwadi o’awa’awa webuiedi.
Ta ona nuave’avinia, tomeqabu vita ineineimi, lukwalukwadi nage
tovekaikaiwabu? Vonahaqiaqi, taudi tovekaikaiwabu vita taha taha
ineineimi, ta wese dibu’i’imega itautauyemi toluvine matadia sabi
vekotumi. 7 Omi’a Ieisu Keliso ena tomotauyavo, ta tovekaikaiwabu Ieisu
ana wawa aqiaqina i’awa’awa luveifea.

8 [n] Yaubada nuanuana taha luvine Buki Nugwenugweina ’inega kana
’abibodea vonaya, “Emwavo una veyolubedi ’edewana tau’u uveveyolubeu.”
Mana ba’e luvine~nana luvine qabudi veqidua va’inedi. 9 [o] Ta ’eguma vaina
tomotau oveilivu aqiaqiedi ta vaina gebu, ’inega luvine~nana ni’a oqeunia
ta Yaubada matanaya luveifana oviaqia. 10 [p] Ta ’eguma taha toga luvine
qabuna kafi’i’ihidi, ta ’aideganamo naqeunia, e ’inega kavona wese luvine
qabudi ni’a qeunidi. 11 [q] Mana Yaubada~nana vonaya, “Ge ona luabu!” Ta
tauna wese vonaya, “Ge ona luve’aliga!” Ta ’eguma ona luabu ta ge ona
luve’aliga, e bena’e ’inega ena luvine qabudi ni’a oqeunidi.

12 [r] Ita’a qabuda Yaubada ena ’aubena vetala’ai ’inaya navenuanuayeda
eda vona be wese eda viaqa qabuna ’idiega. Ta tomeqabu Yaubada ena

---

[l] **2:1** Via 10:34; Iem 2:9 [m] **2:5** 1Kol 1:26-28 [n] **2:8** Md 19:19; Gal 5:14 [o] **2:9** Luve 1:17
[p] **2:10** Luvi 19:37; Naba 20:7-12,24; Md 5:19 [q] **2:11** ’Ifo 20:13-14; Lom 13:9
[r] **2:12** Gal 6:2; Iem 1:25; 1Fit 2:16

luvine ibwegea taudi luvematasabu ina lobea, ta tomeqabu ena luvine
i'abibodea taudi na'etoyavuidi, mana eda vonayavo be eda viaqayavo
'idiega toa yavuyavuina kana lobea. 'Inega emi vona be emi viaqa qabudi
weaqidi ona nuanua aqiaqi, mana nawale 'aubena~nana 'inaya Yaubada
ena luvine ana to'abibodayavo ena veyolubega navona yavuidi. **13** [s] Mana
'eguma taha toga tomotau ge nanuakolokoloyedi 'inega Yaubada wese
'idewana 'oloto~nana ge nanuakolokoloyei vetala'ai ana 'aubena 'inaya.
Ta 'esi 'eguma taha toga tomotau nuakolokoloyedi e 'inega Yaubada
tomotau~nana wese nanuakolokoloyea 'aubena~nana 'inaya.

Vetumaqana viaqa maega

14 Egwavo, tola'ai ana aqiaqi 'eguma taha toga navonaya, "Ya'a me egu
vetumaqana", ta ena vetumaqana 'inega ge taha vuaqa aqiaqina da'ifoqe?
Vonahaqiaqi, ba'e vetumaqana~nana 'inega ge ana fata 'etoyavua
nalobei. **15** [t] 'Ebevetalatutula ba'e ona 'itea: Ma'oda 'eguma taimiavo nage
novumiavo emi 'ekalesia gamonega taudi ge adi kalekomo ta wese ge
adi 'abwagamo, **16** ta ona vonedia, "Yaubada ena nuadaumwala 'imia,
ta ona 'ai aqiaqi ta ona vekaleko." Ta 'eguma ge kana iuledi ba'e yani
diavona 'idiega, e 'inega eda vona~nana tola'ai ana aqiaqi? **17** Ta wese
'idewana vetumaqana weaqina, mana 'eguma vetumaqana namo ta ge
ana viaqamo, 'inega vetumaqana~nana kavona 'ali'aligina.
18 [u] Nage taha toga 'imiega ena nuanua dumadumana ta navonaya,
"Taha toga me ena vetumaqana, ta wese taha toga viaqa aqiaqina ana
toviaqa." E 'inega ena voneaya, "'Eguma taha tomotau ena vetumaqana
'inega gebu viaqa aqiaqina da'ifo'ifoqe, 'inega ya'a ma'oda ena
vetumaqana ena alamani 'aiqei?" Ta ya'a egu vetumaqana yaveve'ita
'ifoqeyea egu viaqa aqiaqidi 'inega. **19** O'a uvetumaqana uvonaya,
"Yaubada 'aidega otaqina toatoa!" E bena'e vonahaqiaqi, ta ge una
nuafania niboana luveifadi taudi wese 'idewana edi vetumaqana, ta
me edi mwaniniva itatatava matanaya. **20** O'a kwavakwavau! Yavona
aqiaqieu, ana 'ita nawale nuau ge da'eqa'uya, mana 'eguma uvetumaqana
namo ta viaqa aqiaqina ge una viaviaqidi, 'inega eu vetumaqana yani
kavokavovo.
21 [v] 'Ebevetalatutula ba'e ona noqolia: Tubuda Ebelamo ena viaqa
tunutunuqina Yaubada 'itea 'inega 'awahaqiaqiea, mana natuna Aisake
awafelea vonigo dagubayea Yaubada 'inaya. **22** [w] Ba'e 'inega una alamania
Ebelamo ena vetumaqana be ena viaqa ive'aidega, ta ena viaqa aqiaqina
'inega ena vetumaqana ve'ifoqeyea. **23** [x] 'Inega Buki Nugwenugweina ena
simana ana aqiaqi 'ifoqe vonaya, "Ebelamo Yaubada vetumaqanea, ta

---

[s] **2:13** Md 5:7; 18:32-35 [t] **2:15** 1Ion 3:17 [u] **2:18** Gal 5:6 [v] **2:21** Nug 22:9-12
[w] **2:22** Ibe 11:17-18 [x] **2:23** Nug 15:6; 2Yani 20:7; Ais 41:8

ena vetumaqana ’inega Yaubada ’awatunutunuqea.” Ta wese ’awaianea,
24 ’inega kana alamani aqiaqiea Yaubada tomotau na’awahaqiaqieda eda
viaqa aqiaqidi ’idiega ta ge eda vetumaqana namo ’inega.
25 [y] ’Ebevetalatutula taha wese kana ’itea: ’Abaga Ieliko ’inaya lova
taha vavine tokodada ana wawa Leabi toatoa. Vavine~nana Iosua ena
tolufonufonu magilafudi iuledi ta ena vanuea a’ukwaivedi fole ida
veilaqe, ta ’abiboda vetunedi i’evivi mali ’edega. Ta ba’e viaqa~nana
’inega Yaubada vavine~nana ’awahaqiaqiea.
26 Ta wese kana nuaia ’wafida weaqina, mana ’eguma niboanida gebu
’inaya datoatoa e ’inega ’wafi~nana kavona ’ali’aligina. Ta wese ’idewana
eda vetumaqana weaqina, mana ’eguma vetumaqana ’inega viaqa
aqiaqina ge na’ifoqe e ’inega kavona vetumaqana~nana ’ali’aligina.

Meada kana ’itamakidi

3 1 Egwavo, ’evisa~mimo ona vetove’ita Yaubada ena vona weaqina
’ekalesia gamonaya, mana ve’ita veyoveyoa taha qiduana. Ni’a
kalamania nawale vetala’ai ana ’aubena ’inaya Yaubada tomotau qabuda
naluvineda eda vona be eda viaqa ’idiega. Ta Yaubada tove’ita qabudi
edi fewa ’inaya vevekova aqiaqiedi, ta ve’ita~nana ’inega ena nuanua
tunutunuqina ’inega naluvinedi. 2 Vonahaqiaqi, qabuda luveifana kaviaviaqia,
ta ’eguma taha toga meanega ge taha vona luveifana da’ifo’ifoqe, e ’inega
tauna ’oloto tunutunuqina ta ana fata ’wafina qabuna naluvinea.
3 ’Ebevetalatutula taha kana ’itea yubai osi weaqidi, mana osi adi
’ebegivetunuqa ana kainumu ma wayona ’awadia kana a’uya. Ta
vonahaqiaqi, kainumu~nana yani goyona, ta yubai~nana qiduana, ta tua
ana fata kainumu~nana ’inega kana sivetunuqi to’edia natauya.
4 Taha wese ’ebevetalatutula kana nuaia: Waga yani qiduana ta ana
fwaloa yani goyosikwana. Ta ma’inaya tofwaloa nuanuana natauya, e
fwaloa~nana ’inega nagivetunuqi natauya. Ta wese ’eguma yaqina nage
nufula qiduana navunuvunuqa ana fata fwaloa~nana ’inega nagivetunuqi
natauya. 5 ’Idewana wese meada yani goyona du’uda qabudi ’idiega, ta
ana fata tomotau nagiveluveifa otaqidi ena vonavane ’inega.
Ta wese ’idewani ’aiwe saesaelina meana goyona ’inega kiweli kana
tuinia, ta ana fata kiweli qiduana na’ala ’ovoia. 6 [z] Meada kavona ’aiwe
saesaelina goyona, ta ena luveifana ana waiwai ’inega ana fata eda toa
qabuna nagiveluveifea. Meada~nana ena ilivu luveifana veveukamea
du’uda qabuna ’idia. E ’inega ena ’ebeve’ale kavona ’aiwe saesaelina
goyona ’abaga ’ala’alata vatayana ’inega ’ifo’ifoqe.
7 Ita’a tomotau ada fata vaina yubai kana ’ivegumegumeidi taudi ’idewana
bawe waqiwaqi be, manu be, yubai kawakawalidi, ta wese mwade’wa ana

---

[y] **2:25** Ios 2:1-21; Ibe 11:31 [z] **3:6** Md 12:36-37; 15:11,18-19

yubaiavo kana ’ewedi kana ’itamakidi ’inega kana luvinedi. 8 [a] Ta meada ge
taha toga ana fata na’ivegumegumei be naluvinei, mana tuva badababadana
meada ni’a luveagatuna’ia, ’inega ana ’ivegumegumeta vitana. 9 Vonahaqiaqi,
vaina tuta meadana ’inega Tamada eda Kaiwabu kahawahawatuboya, ta
wese vaina tuta meadana ’inega tomotau Yaubada ’iva’ava’aidi tauna ana ’ita
’idewani kavonavona ve’alatedi. 10 ’Inega o’itei, meada ’aidega~nana ’inega
awatubo be wese vona ve’alata i’ifo’ifoqe. Egwavo, ba’e ilivu~nana ana
’ita ge wese aqiaqina. 11 Ta kana nuaia salufa weaqina, mana salufa ’awana
’aidegana ’inega ge wese ana fata go’ila aqiaqina be go’ila badababadana
’aideganega ina ’ifoqe. 12 Egwavo, wese ’idewani ’aiwe vuaqidi, mana ’ala’ai
’inega ge ana fata mwakikoi vuaqina na’ifoqe, ta wese ’idewani naqo’ai ge
ana fata ’ala’ai vuaqina ’inega na’ifoqe. Ta wese ’idewani ge ada fata be go’ila
aqiaqina kana goinia salufa volavolana ’inega.

Alamani Yaubada ’inega

13 Togama toalamani aqiaqi otaqina omi’a nuanimiega? Yavona
aqiaqiemi, ’eguma taha toga ’imiega taunega navonaya, “Ya’a me egu
alamani aqiaqi ta Yaubada ena nuanua yahalamani aqiaqiedi.” E ’inega
tauna ena ilivu nuvana ’inega ena vona ta wese ena viaqa qabudi ’idiega
nave’ebe’ita aqiaqi tomotau qabudi ’idia ena alamani weaqina. Ta
’eguma ba’e ’edewani naviaqia, e ’inega tomotau~nana toalamani aqiaqi
otaqina! 14 Ta ’esi ’eguma taha toga ve’ifi’ifi giwalinaya ’eno’eno ta wese
taunega ana wawa ena veqidua weaqina nuanua, e ’inega tomotau~nana
taunega veve’ita ’ifoqeyea ena vonavane ena alamani qiduana weaqina ge
vonahaqiaqi, ta ’esi tauna tou’ava. 15 Vonahaqiaqi, ba’e ilivu diavona ge
ida ve’aidega Yaubada ena alamani qiduana maega, ta ’esi i’ifo’ifoqe totoa
bwa’obwa’o edi ilivu ’inega ta wese Seitani ena nuanua ’inega. 16 Mana
’eguma ve’ifi’ifi be nuavane ilivu diavona kana viaqidi nawale wese
vevoalana na’ifoqe ta ilivu luveifadi taha taha wese kana viaqidi.
17 Ta ’eguma taha toga ena alamani mahalega mai ’inega Yaubada
ena venuaha’u ’inega ilivu aqiaqidi ta vunavunaqidi viaviaqia. Ba’e
alamani~nana ’inega ge wese vevoalana na’ifoqe, ta ’esi alamani~nana
’inega kana veaqiaqi ta nuadaumwala be nuawebui ’inega edavo maega
kana veiaiana aqiaqi. Ta wese ba’e alamani~nana vuaqina ’inega edavo
kana nuakolokoloyedi be maega kana veiuiula, ta wese edavo edi
nuanua kana ’amayabea. Ta wese ’eguma taha toga toalamani aqiaqi
’inega ge taha u’ava ’inaya da’eno’eno, ta ’esi tauna tomotau qabudi ilivu
’aideganega veveilivu aqiaqiedi. 18 [b] ’Eguma toadaumwala vewanina kana
’wadia ’ekalesia ’inaya e ’abibodanaya ilivu aqiaqidi be tunutunuqidi kana
bolimania to’ekalesia ’idiega.

---

[a] **3:8** Lom 3:13 [b] **3:18** Md 5:9; Ibe 12:11

Kana tauya Yaubada di'wenaya

4 1[c] Ma'oda 'inega ve'ae'aetoga be vedavi 'ifo'ifoqe nuanimia? Ana 'ita 'wafimi
edi nuanua luveifana weaqina ge ami fata be taumiega ona 'abiluvinemi, ta
'esi oawahawafelemi 'idia ta iluviluvinemi, waisa? 2 Emiavo edi kulufa o'ite'itedi
ta omi'a wese nuanuami yani diavona, ta ge ami fata ona 'ewedi, 'inega onuanua
sabi luve'aligidi. Ta yani diavona weaqidi onuanua govaqa qiduana ta ge ami
fata ona 'ewedi, e 'inega emiavo maega ove'ae'aetoga be ovevedavi sabi 'ewadi, ta
nawale ge oda lobedi, mana ge oda venoqi Yaubada 'inaya yani diavona weaqidi.
3 Ta wese tuta~nana ovevenoqi ge emi noqi adi ve'ia oda lobedi, mana ba'e emi
nuanua be Yaubada ena nuanua ge ida ve'aidega, ta 'esi yani diavona weaqidi
ovevenoqi bena'ena taumiega emi qaiawa weaqina.
4[d] Omi'a kavona taha vavine moqanedi ida nogei ta mali 'oloto maega
ivelamo'eno kavokavovo, mana omi'a Yaubada onogea ta bwa'obwa'o ana kulufa
be ana ilivu luveifadi nuami 'ewea. Ta ni'a oalamania tomeqabu ba'e ilivu
luveifa diavona iviaviaqia taudi Yaubada ivevoalanea. 'Inega wese tomeqabu
bwa'obwa'o ana yaniavo nuadi 'ewea ge adi fata be Yaubada maega ina veiaiana.
5 Vonahaqiaqi, ba'e ilivu~nana weaqina Buki Nugwenugweina simana vonaya,

"Niboana Gwalagwalana
Yaubada a'uya 'idaya,
'inegana 'eguma ita'a
kana nogei ta kana vaukamana
bwa'obwa'o ana qaiawa 'inaya,
'inega Niboana~nana nave'ifi'ifieda."

6[e] Ta Yaubada nuanuana qiduana ena iula 'inega ba'e ilivu diavona kana
nogedi, mana Buki Nugwenugweina ena simana vonaya,

"Yaubada tonuavane vevoalanedi
ta 'esi tonuawebui nuakolokoloyedi be iuiuledi."

7[f] 'Inega ona awafelemi Yaubada 'inaya. Ta Seitani ena nuanua ona nogea,
'inega tauna wese nanogemi ta nadena natauya. 8[g] Ta ona tauya Yaubada
di'we otaqinaya, 'inega tauna wese namai di'wemia. Omi'a luveifana ana
toviaqayavo nimami ona 'utudi, ta wese omi'a tovenuana magilafu giwalimi ona
givevunavunaqidi. 9 Emi luveifana weaqina ona nuavita ta ona dou. Emi dagi ona
givelua'uya, ta 'esi ona dou! Ta ge wese ona qaiawa, ta 'esi ona nuavita! 10[h] Ta ilivu
nuvana 'inega ona iwa'odu Kaiwabu matanaya be 'inega tauna nagivaneqemi.

Tomotau ge kana 'awaluveifedi

11 Egwavo, tovetumaqana emiavo ge ona 'awaluveifedi, mana 'eguma
taha toga taina na'awaluveifea nage naluvinea e tauna Yaubada ena

---

[c] **4:1** Lom 7:23 [d] **4:4** Lom 8:7; 1Ion 2:15 [e] **4:6** Vos 3:34; 1Fit 5:5 [f] **4:7** Efe 6:12
[g] **4:8** Sek 1:3; Mal 3:7; Ais 1:16 [h] **4:10** Iob 5:11; 1Fit 5:6

luvine veyani kavokavovoyea ta taunega luvine~nana ’awa’awa luveifea.
’Inegana ge taha toga daluaqiaqiei be taunega Yaubada ena luvine
naluvinei nage nahawagilei. Ta ’esi tomotau qabuda ada luaqiaqi be
Yaubada ena luvineavo kana vematamatayagedi. **12** [i] Yaubada ana ’aidega
luvine ana Toviaqa be wese Toluvine Qiduana. Ta wese tauna ana
’aidega otaqa ana fata tomotau na’etoyavuidi nage naluve’aligidi. ’Inega
omi’a ma’oda, nage luaqiaqiemi be emiavo ona ’awaluveifedi nage ona
ve’ewedi? Gebu!

Ge kana vonavane

13 [j] Onoqola aqiaqiegu, mana vaina taumiega ogivaneqemi ovonaya,
“Ba’itagana nage ’ibe kana tauya taha ’abaga qiduana ’inaya, ta ya’wala
’aidegana omode kana toa, ta eda kulufa kana vegimwaneyedi be yaqisa
eda mane qiduana kana ’ewea.” **14** [k] Ta gebu oda alamania tola’ai ’ibe
na’ifoqe ’imia, mana ita’a tomotau yawaida ’idewani gawata na’ifoqe ta
tuta goyona nahawala. **15** Ta ’esi luaqiaqiemi be me emi nuawebui ba’e
’edewani ona vonaya, “’Eguma Kaiwabu ena nuanua be mayawaida kana
toatoa, e ’inega kana tutuvila kana tauya ta yani taha taha kana viaqidi.”
16 Ta ba’itagana ovonavona vane emi nuanuayavo weaqidi, ta ona
nuave’avinia vonavane yani luveifana.
17 [l] ’Inega ba’e ona alamani aqiaqiea: ’Eguma tomotau ilivu aqiaqina
ana viaqa ni’a ialamania ta ge ida viaqi, e ’inega ba’e yani luveifa otaqina
Yaubada matanaya.

Tovekaikaiwabu adi vematamagilafu

5 **1** Omi’a tovekaikaiwabu ba’e egu simana ona noqola aqiaqiea. Emi
tuta vitana nawale namai ’inega weaqina ona duvoyavoya, **2** [m]
mana emi kulufayavo ina davula ta wese ami kaleko adi ’ita aqiaqidi
digwadigwa’i ina ’ainidi. **3** Emi goula ta emi siliba ina luveifa otaqa,
ta vetala’ai ana ’aubena ’inaya ba’e kulufa diavona adi ’ita luveifana
nave’ebe’ita omi’a weaqimi emi vemanuguba ta wese emi veilivu veifa
weaqina, ta luveifa~nana nave’aiwe ta ’wafimi na’ala ’ovoia. Vonahaqiaqi,
tuta ’ebelu’ovoa ni’a vadi’weda ta omi’a ge oda nuanua aqiaqi tuta~nana
weaqina, ta ’esi kulufa qidua va’inena oluluveaqedi.
4 [n] Onoqolia! Emi vaoqa ana tofewayavo ou’au’avedi ta bolimana
’abibodanaya ge oda vemaisidi, ’inega tofewa diavona edi dou qiduana
eda Kaiwabu Yaubada Tovewaiwai ni’a noqolia. **5** [o] Emi toa bwa’obwa’oya
tuta qabuna kulufa aqiaqi otaqidi olobelobedi ta oqaiqaiawa weaqidi, ta
wese o’ai’ai aqiaqi ta otubutubuqa kavona yubai tomotau iveve’ainidi sabi

---

[i] **4:12** Lom 2:1; 14:4 [j] **4:13** Lk 12:18-20 [k] **4:14** Vos 27:1; Same 39:5,11 [l] **4:17** Lk 12:47
[m] **5:2** Md 6:19 [n] **5:4** Luve 24:14-15 [o] **5:5** Lk 16:19

luve'aligidi. Ta omi'a wese 'idewani yubai taumiega ni'a o'iva'ava'aimi
ami luve'aliga weaqina. 6 Ta wese tomotau tunutunuqidi ta 'ilu'ilumaiqidi
otauyedi toluvine matadia ta iluve'aligidi. Ba'e tomotau diavona ge adi
fata be taudiega ida vata'ita'iedi, ta 'esi emi nuenuega 'aliga ilobea.

Bibitaqo ilivuna yani qiduana

7 [p] Egwavo, luaqiaqiemi be me emi bibitaqo ona ba'eba'e eda Kaiwabu
ena 'evivi mai ana tuta weaqina, 'idewani tovaoqa me ena bibitaqo kulaka
ana tuta 'inaya ba'eba'e totuta 'inaya 'wei nawebui ta vaoqa navetabo
aqiaqiei, ta 'abiboda bolimana ana tutaya 'abwaga qiduana nalobea. 8 [q]
'Inega omi'a wese ona bibitaqomi ta me emi giwalifatu ona tovolo'i'ita,
mana eda Kaiwabu ena 'evivi mai ana tuta ni'a vadi'wedi'weda.
9 Ta egwavo, ge taha toga iana weaqina nalumugi fole luvine nalobei.
Vonahaqiaqi, Toluvine Qiduana ni'a 'ifoqe 'awaya tovotovolo. 10 'Inega ona
nuave'avinia tovesimasimana qabudi eda Kaiwabu weaqina ivetosimana
ta vita qiduana ilobedi tomotau 'idiega, ta ibibitaqodi ta wese itovolo'i'ita
edi vetumaqana 'inaya. Ba'e emi 'ebe'ita bibitaqo weaqina veilaqe ana
tuta 'inaya. 11 [r] Ta tomeqabu edi vetumaqana adi fata ina kafi'i'ihia tuta
vitana 'idia e anuaia taudina toqaiawa aqiaqi. 'Ebevetalatutula Iobi
kana 'itea, mana veilaqe be vita taha taha lobedi ta me ena bibitaqo vita
diavona nuanidia toa. E 'inega Kaiwabu Iobi~nana ena bibitaqo weaqina
ena toa vitana givilea ta ena tuta 'ebelu'ovoa 'inaya giveqaiawea, mana
Kaiwabu Tonuakolokolo ta wese Toveyoluba.
12 [s] Egwavo, taha yani qiduana weaqina ena vonemi. Emi vona fofofola
'idia ge ona 'awatamatamana mahala ana wawega, nage bwa'obwa'o
yaninavo adi wawega, nage wese vaina yani adi wawa 'inega! Ta 'esi
'eguma nuanuami vona fofofola taha ona 'awahaqaqiea 'inega ona vona,
"'Ao ena viaqia!" E 'inega wese vona fofofola~nana ona viaqia. Ta wese
'idewani 'eguma ge nuanuami ona vona fofofola 'inega ona vonaya,
"Gebu, ge nuanuagu ena viaqi!" Ta ba'e 'inega ge wese luvematasabu ona
lobei Yaubada 'inega.

Venoqi yani qiduana

13 'Eguma taha toga 'imiega vita lulutonovia 'inega luaqiaqiea be
navenoqi Yaubada 'inaya vita~nana weaqina. Ta wese 'eguma taha
toga me ena qaiawa e luaqiaqiea be 'evosi 'inega nalukaiwa Yaubada
'inaya. 14 [t] Ta wese 'eguma taha toga 'imiega navevihiqa 'inega 'ekalesia
ana tovanugwetayavo nagaba va'auqidi ina mai ta weaqina ina venoqi
Yaubada 'inaya, ta wese dede'wega 'wafina ina 'e'abi'abia Kaiwabu ana

---

[p] **5:7** Iel 5:24; Luve 11:14 [q] **5:8** Lom 13:11-12; 1Fit 4:7 [r] **5:11** 'Ifo 34:6; Iob 1:21-22; 2:10; Same 103:8 [s] **5:12** Md 5:34-37 [t] **5:14** Mk 6:13

wawega. **15** [u] Ta tovenoqi diavona me edi vetumaqana ina venoqi, e ’inega
Yaubada tovevihiqa~nana nagiveaqiaqiea. Ta ’eguma ’evisa luveifana ni’a
viaqidi ’inega Yaubada wese nanuataqoya.
16 ’Aidega ’aidega taumiega emi luveifana ona simana ’ifoqeyedi emiavo
’idia, ta ’abibodanaya qabumi ona venoqi Yaubada ’inaya be yaqisa
ona veaqiaqi ’evivi. Vonahaqiaqi, tomeqabu Yaubada matanaya ni’a
ivetunutunuqa e taudi edi venoqi taha yani waiwaina, e ’inega ana fata
tomotau ina veaqiaqi.
17 [v] ’Ebevetalatutula taha venoqi ena waiwai weaqina kana ’itea
tovesimasimana Ilaitia ena viaqa ’inega. Tauna tomotau otaqa ita’a
’idewani, ta ena nuanua qabuna ’inega venoqi waiwai Yaubada ’inaya
vonigo ge taha ’wei nawebui bwa’obwa’oya. ’Inega Yaubada venoqi~nana
ve’iea ta ’wei ge dawebui ya’wala toi ta wai’ena sikisi ’idia. **18** [w] Ta
’abiboda venoqi ’evivi Yaubada ’inaya, ’inega mahalega ’wei webui mai
bwa’obwa’o iwaloloya ta ’abwaga qabudi itabo aqiaqi vaoqaya.
19 [x] Egwavo, ’eguma taha toga ’imiega Ieisu ena ’eda aqiaqina ni’a
nogea, ’inega omi’a iami~nana ona ’ebe’ewa ’eviviei ta ’eda~nana
ona ve’ita ’eviviea. **20** [y] Ta ona alamani aqiaqiea, ’eguma taha toga
toluveifana taha na’ebe’ewa ’eviviea Ieisu ’inaya, e ’inega tomotau~nana
toluveifa~nana na’etoyavuia ’aliga vataya ’inega. Ta wese ba’e ’inega
Yaubada toluveifa~nana ena luveifana qabudi nanuataqodi ta na’ewa
yavuledi.

---

[u] **5:15** Md 17:18-20 [v] **5:17** 1Kin 17:1; 18:1 [w] **5:18** 1Kin 18:42-45 [x] **5:19** Gal 6:1
[y] **5:20** Vos 10:12; 1Fit 4:8

Fita ena leta nugweta

Leta ana alamani weaqina

Ba'e Fita ena 'wayavi 'inega ve'iteda Ieisu tauna ena ilivu qabuna aqiaqina, ta tua bwa'obwa'oya toa vitana lobea. Ta Fita ena leta ba'e 'wayavia enavo 'idia mali di'we be mali di'we 'inaya ivewagawaga itoatoa, mana taudi wese toa vitana ilobelobea edi vetumaqana weaqina. 'Inega nuanuana nagivewaiwaiedi ena 'wayaviega, e 'inega vonedi Ieisu Valena Aqiaqina ge ina nuafania, mana Vale~nana 'inega adi fata ina lu'ita vane tuta maimai weaqina, mana omo'e tuta~nana 'inaya toa aqiaqina Ieisu ena 'aliga be ena ya'itoto 'evivi 'inega ina lobea. Ta 'eguma ba'e yani diavona aqiaqi otaqina ina nuave'avinidi 'inega adi fata toa vitana be vevoalana 'idiega ina tovolo'i'ita. Ta 'abibodanaya Ieisu ena 'aubena qiduana 'inaya nave'ia aqiaqiedi.

Ta wese Fita ba'e leta~nana ana to'ewayavo vona waiwaina neidi be ina veilivu aqiaqi mana taudi Keliso ena tomotauyavo.

Leta gamona

1:1-2 Vematamagilafu be venoqi
1:3-12 'Ebeqaiawa qiduana tovetumaqana weaqidi
1:13–2:10 Toa vunavunaqina be gwalagwalana weaqina
2:11–4:19 To'ekalesia adi veyoveyoa tuta vitana 'idia
5:1-11 Vanugweta be ilivu nuvana weaqina
5:12-14 Vona veyoluba

Lukaiwa

1 1 Ya'a Fita Ieisu Keliso ena tovaletuyana.
Ba'e egu leta 'imia, omi'a Yaubada ena tomotauyavo ovewagawaga di'we taha taha 'idia 'idewani Fonito be, Galetia be, Kafadosia be, Eisia ta wese Bitania 'idia. 2 [a] Omi'a lova Tamada Yaubada venua'ivinemi ena tomotauyavo 'idewani, ta Niboana Gwalagwalana 'inega ni'a givevunavunaqimi Natuna sulalinega, ta Ieisu Keliso ena vona ni'a omatamatayagea.

---

[a] **1:2** Lom 8:29; 2Te 2:13

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

Nuanuagu Yaubada ena veyoluba be wese ena nuadaumwala naveqidua va'ine 'imia.

Kana lu'ita vane 'etoyavua weaqina

3-4 [b] Eda Kaiwabu Ieisu Keliso Tamana Yaubada kana awatuboya, mana ena nuakolokolo qiduana 'inega ni'a kavi'oi 'evivi, ta wese 'ebelu'ita vane mayawaina neida, mana Ieisu Keliso 'aligega giveya'itoto 'eviviea. Ta mahala 'inaya Yaubada taha yani aqiaqi otaqina ta vunavunaqina a'uveaqea omi'a weaqimi, ta ba'e yani nana ana maisa ge kana vona, ta ge ana fata nadavula nage naluveifa ta ge wese nahawala. **5** [c] Ta Yaubada ena waiwaiega na'itamakimi ana laba 'etoyavua ona lobea, mana omi'a ovevetumaqanea. Ba'e 'etoyavua~nana nagive'ifoqeyea tuta 'ebelu'ovoa 'inaya tomotau qabuda matadaya.

6 [d] 'Inega ba'e weaqina ona qaiawa qiduana, mana ba'idia bwa'obwa'oya tuta kukusana namo 'ebesitonova vitadi olobelobedi, ta nawale gebu. **7** [e] Ba'e vita diavona 'idiega emi vetumaqana Ieisu 'inaya weaqina Yaubada nasitonovimi be vetumaqana~nana ana waiwai na'itea, kavona dabo goula 'aiwe 'ala'alainega igabugabu tonovidi. Ta omi'a emi vetumaqana yani qiduana Yaubada matanaya, mana goula yani awahawalina. Ta 'eguma emi vetumaqana nawale waiwaina 'eno'eno 'ebesitonova diavona 'abibodanaya, e 'inega tuta~nana Yaubada Ieisu Keliso nagive'ifoqeyea tomotau qabudi matadia 'inega awatubo be 'amayaba naneimi ta wese ena simatala aqiaqi otaqina ona 'itea. **8** [f] Keliso~nana ge taha tuta oda 'itei ta tua nawale oveveyolubea, ta ba'itagana wese ge oda 'itei ta tua ovevetumaqanea. Ta emi qaiawa qiduana weaqina ge kana vona, **9** mana emi vetumaqana ana ve'ia 'inega 'etoyavua ona lobea.

10 [g] Lova Yaubada 'etoyavua~nana 'iva'ava'aia weaqimi, ta ena tovesimasimana ivona fofofolayea 'imia. Ta taudi yani qabuna 'etoyavua~nana weaqina ge ida alamania, 'inega taudiega isali aqiaqiea. **11** [h] Ta Keliso Niboanina ni'a maduvonedi Ieisu ena veilaqe weaqina ta wese tola'ai aqiaqi otaqina na'ifoqe 'abibodanaya. Ta taudi inuanua qiduana vona~nana ana alamani weaqina, ta wese toyani aqiaqi otaqina na'ifoqe veilaqe~nana 'abibodanaya. 'Inega inuanua totuta 'inaya be, ma'oda 'inega ta wese togama 'inega 'etoyavua~nana na'ifoqe. **12** Ta Yaubada tovesimasimana diavona ve'itedi ba'e yani~nana ge na'ifoqe taudi edi tutaya, ta 'esi 'abibodadia omi'a emi tutaya. Yani~nana lova ivonayea ni'a onoqolidi Vale Aqiaqina ana tolugaihiavo 'idiega. Ta taudi Vale~nana ilugaihiea Niboana Gwalagwalana ena waiwaiega mahalega.

---

[b] **1:3-4** Kol 1:12 [c] **1:5** Ion 10:28; 17:11 [d] **1:6** 1Fit 5:10; Iem 1:2 [e] **1:7** Vos 17:3; Sek 13:9; Mal 3:3; Iem 1:3 [f] **1:8** Ion 20:29; 2Kol 5:7 [g] **1:10** Md 13:16-17 [h] **1:11** Same 22; Ais 53; Lk 24:26-27

Ta yani diavona aqiaqidi weaqidi ni'a isimana 'imia e wese Yaubada ena
tovale'ewayavo nuanuadi ina alamani aqiaqiea.

Ilivu vunavunaqina

13 'Inega ba'e yani diavona weaqina emi nuanua ona 'iva'ava'aidi
ta wese omi'a ma emiavo ona 'itamaki aqiaqiemi. Ta ona lu'ita vane
ami 'etoyavua Yaubada 'inega weaqina, mana ba'e 'etoyavua~nana
naneimi tuta~nana Ieisu Keliso nagive'ifoqeyea. **14** [i] Omi'a Yaubada
ona vematamatayagea. Lova nuami ge da'eqa'ui Yaubada ena nuanua
weaqina ta 'esi mwagemwagemi, e 'inega ilivu luveifana oviaqidi.
'Inegana ba'itaga ge wese ona 'evivi ilivu luveifa diavona 'idia. **15** Ta
'esi yani qabuna oviaviaqidi, e ilivu gwalagwalana 'inega ona viaqidi,
'idewani ami Togaba Yaubada ena ilivu gwalagwalana. **16** [j] Mana
Buki Nugwenugweina 'inaya vonaya, "Ona vegwalemi mana ya'a
gwalagwalagu."
17 [k] Ta ge ona nuafania Yaubada ena luvine 'aidegana ta tunutunuqina
'inega tomotau qabuda naluvineda. Eda viaqayavo 'idiega nawale
Yaubada ena luvine 'inega naluvineda nage aqiaqida nage luveifada.
Tauna Yaubada~nana tuta qabuna ogabea Tamami emi venoqi 'inaya,
e 'inega luaqiaqiemi be ona 'amayabea tuta qabuna bwa'obwa'o ba'e
'inaya, mana omi'a otoatoa wagawaga 'idewana. **18** Lova omi'a tubumiavo
'idiega ilivu ge aqiaqina o'ewea. Ta ni'a oalamania Yaubada gubaufemi
ilivu luveifanega be 'etoyavuimi. Ta ge taha yani awahawalidi 'idewani
mwali nage bagi 'idiega dagubaufemi. **19** [l] Ta 'esi Yaubada gubaufemi
Keliso sulalina aqiaqinega. Mana Keliso~nana kavonaya sifi natudi
lami ana 'ita aqiaqi otaqina, ge taha ena luveifamo. **20** [m] 'Inega Yaubada
Keliso maduvenua'ivinea ena fewa ba'e weaqina, ta 'abiboda bwa'obwa'o
'iva'ava'aia. Ta ba'itagana tuta ana 'ebelu'ovoa 'inaya Keliso mai ita'a
weaqida. **21** [n] Ta Keliso~nana 'inega Yaubada ovetumaqanea, mana
tauna giveya'itoto 'eviviea 'aligega, ta ana galiva kaikaiwabuna ta
simasimatalina 'inaya a'uya. 'Inega ami fata be emi vetumaqana be wese
emi lu'ita vane me emi alamani aqiaqi ona a'udi Yaubada 'inaya.
22 [o] Omi'a Vale Aqiaqina ena vonahaqiaqi ovelumatamatayagea, ta
matayaga~nana 'inega ni'a ovevunavunaqa emi ilivu luveifana 'idiega,
ta ba'e 'inega ami fata emiavo tovetumaqana oveveyoluba aqiaqiedi.
Ta 'inega luaqiaqiemi be giwalimiega taumiega 'aidega 'aidega ona
veyolubemi. **23** Omi'a ni'a ovi'oi 'evivi, ta ge bwa'obwa'o ana tomotau
awahawalidi 'idiega, ta 'esi Tamada ena vona mayawaina 'eno'eno

---

[i] **1:14** Lom 12:2; Efe 2:3; 4:17-18 [j] **1:16** Luvi 11:44-45; Md 5:48 [k] **1:17** Lom 2:11; Ve 2:23
[l] **1:19** Via 20:28; Ibe 9:12-14 [m] **1:20** 2Tim 1:9-10; Efe 1:4 [n] **1:21** Ion 14:6; Lom 5:1-2
[o] **1:22** Ion 13:34; Lom 12:10

vatayana ’inega. Ta Tamada Yaubada ge ana fata na’aliga. **24** [p] ’Idewani
Buki Nugwenugweina ena simana vonaya,
“Tomotau qabudi ’idewani libi,
ta adi ’ita aqiaqi otaqina
kavona libi ididi.
Ta libi diavona nawale
ina ’aliga ta wese ididina
ina mwatuqu ta ina avuta.
25 Ta ’esi Kaiwabu ena vona
’eno’eno vatayana.”
Ta Vona~nana ni’a onoqolia Vale Aqiaqina ana tolugaihi ’idiega.

2 **1** [q] ’Inega emi luveifanayavo ’idewani ’eu’au’ava be, givemwaniniva
be, vonavane be, ve’ifi’ifi be, vetalafululu ta wese ilivu luveifadi
qabudi ona nogedi. **2** Ta ’esi luaqiaqiemi niboanimi ana susu aqiaqina
ona salia emi nuanua qabuna ’inega kavonaya be gogama dilidilidi susu
weaqina idoudou, ta ba’e susu~nana ’inega niboanimi ina tabo ta ona
vewaiwai ami ’etoyavua weaqina. **3** [r] Vonahaqiaqi, eda Kaiwabu ena
nuakolokolo ni’au olutonovia.

’Oqola mayawaina

4 ’Inega ona mai Keliso ’inaya, tauna ’oqola mayawaina. Totoa
bwa’obwa’o inogea, ta Yaubada ’inaya ba’e ’oqola~nana yani aqiaqi
otaqina, ’inega venua’ivinea. **5** [s] Omi’a ba’itagana Yaubada vefewemi
kavona ’oqola mayawaidi ’idewani, ta omi’a ’imiega ena vanue
gwalagwalana yoqoyoqonia Niboanina ’inega. E ’inega omi’a kavona
toveguba gwalagwalami, be ona veguba Yaubada ’inaya Niboanina
ena nuanua ’inega. Ta ba’e viaqa~nana ’inega Yaubada emi gubayavo
na’awahaqiaqiedi Ieisu Keliso ’inega. **6** [t] ’Idewani Buki Nugwenugweina
’inaya vonaya,
“O’itea ’oqola ba’e aqiaqina
ta vevenua’ivinina
yaha’unugwetea vanue ana yoqona weaqina
’abaga Ielusalema ’inaya,
ta tomeqabu ivetumaqana ’inaya
ge wese ina iniyauyau.”
7 [u] Ta omi’a ba’e ’oqola~nana ni’au ovetumaqanea, ’inega ve’ebeiula
qiduana weaqimi. Ta tomeqabu ’oqola ba’e ’inaya ge ida vetumaqana Buki
Nugwenugweina weaqidi simana vonaya,
“Lova ’oqola~nana vanue ana to’eyoqona inogea,

---

[p] **1:24-25** Ais 40:6-8 [q] **2:1** Efe 4:22; Iem 1:21 [r] **2:3** Same 34:8 [s] **2:5** Efe 2:21-22; Ve 1:6
[t] **2:6** Ais 28:16; Efe 2:20 [u] **2:7** Same 118:22

ta ba'itagana Yaubada 'oqola~nana
ni'au vetovolo nugwetea."
8 [v] Ta wese vonaya,
"'Oqola ba'e 'inaya tomotau
'aqedi ina vetufea ina be'u."
Ta edi be'u 'iuna mana ge nuanuadi Vale Aqiaqina ina 'abibodei. 'Inega lova Yaubada ena nuanua 'inega luvine a'uya vonigo ba'e yani~nana na'ifoqe 'idia.

Yaubada ena tomotau vevenua'ivinidi

9 [w] Ta 'esi omi'a gebu taudi 'idewani, mana omi'a Yaubada ena qabu vevenua'ivinimi, 'inega omi'a Toluvine Qiduana ena tovegubayavo ta ena tomotauyavo gwalagwalami. 'Inega luaqiaqiemi be Yaubada ena nuakolokolo qiduana weaqina ona simanea tomotau 'idia, mana di'we velovelovana 'inega gabemi ta 'ewa 'ifoqeyemi ta ena simatala aqiaqi otaqina 'inaya a'umi. 10 [x] Vonahaqiaqi, lova omi'a ge oda toatoa Yaubada ena tomotauyavo 'idewani, ta ba'itagana omi'a ena tomotauyavo. Ta wese lova Yaubada ena nuakolokolo ge oda lobei, ta ba'itagana ni'au o'ewea.
11 [y] Egwavo, omi'a 'idewani wagawaga bwa'obwa'o ba'e 'inaya otoatoa. Ta ba'e egu vona waiwaina 'imia: Emi nuanua luveifadi giwalimiega ona nogedi, mana nuanua luveifadi niboanimi iveveaviedi. 12 [z] Omi'a taudi ge ida vetumaqana maega otoatoa, ta luaqiaqiemi be emi ilivu ta wese emi toa nuanidia weaqina taumiega ona 'itamaki aqiaqiemi. Taudi iveve'ewemi ta ivonaya vonigo omi'a emi viaqayavo ge aqiaqidi, ta 'esi tuta~nana emi viaqayavo aqiaqi otaqidi ina 'itedi e 'inega 'abiboda Yaubada ina awatuboya tuta~nana na'evivi namai bwa'obwa'oya tomotau sabi luvineda.

Toluvineavo be kaiwabuyavo kana 'amayabedi

13 [a] Omi'a luaqiaqiemi be toluvineavo ta wese tovanugwetayavo qabudi bwa'obwa'oya ona velumatamatayagedi. 'Inega kini ena luvine ona 'abibodea, mana ba'e eda Kaiwabu ena nuanua. 14 Ta wese toluvineavo 'idewana gavana ona 'abibodedi, mana kini~nana gavana~dina venua'ivinedi be yaqisa taudi toluveifadi ina luvematasabudi ta tomotau aqiaqidi awatubo ina lobea gavana diavona 'idiega. 15 [b] Yaubada nuanuana omi'a taudi tovemwage edi 'awaluveifa weaqimi ona givelua'udi emi viaqayavo aqiaqidi 'idiega. Mana nuanuadi ina ve'ewemi, ta ge wese adi fata 'eguma tuta qabuna ilivu aqiaqidi oviaviaqidi. 16 Ta omi'a ni'a Yaubada yavuimi, 'inega taumi ona luvinemi ta ge ilivu

---

[v] **2:8** Ais 8:14 [w] **2:9** Luve 7:6; 14:2; Ais 9:2; Tai 2:14; Via 26:18; Efe 5:8 [x] **2:10** Ose 2:23
[y] **2:11** Gal 5:17,24 [z] **2:12** Md 5:16 [a] **2:13** Tai 3:1 [b] **2:15** 1Fit 3:16

luveifadi ’idia ona awafelemi. Ta ’esi ona fewa ’idewani omi’a Yaubada
ena tofewa kavovoyavo. 17 [c] ’Inega tomotau qabudi ona ’amayabedi,
ta emiavo me edi vetumaqana ona veyolubedi. Ta wese Yaubada ona
’amayabea ta ona mwaninivea, mana tauna ’iva’ava’aida. Ta wese kini ona
’amayabea.
18 [d] Ta omi’a tofewa kavovo, emi kaiwabuyavo ona ’amayabedi be
edi luvine tuta qabuna ona ’abibodea. Tola’ai ina vonemi e ona viaqia.
Ta ge kaiwabuyavo aqiaqidi adi ’aidega ona ’abibodedi, ta wese taudi
kaiwabuyavo luveifadi edi luvine ona vematamatayagea. 19 Mana ’eguma
fewa aqiaqina oviaviaqia ta tua ina veilivu veifemi ’inega Yaubada
ona vetumaqanea qiduana ta ona bibitaqomi, mana ba’e yani qiduana
matanaya. 20 [e] Vonahaqiaqi, ’eguma emi viaqa luveifana ’inega ina
vunuqimi be ona bibitaqomi, e bena’e ge yani agona Yaubada matanaya,
mana veilaqe~nana ami luaqiaqi. Ta ’esi ’eguma emi ilivu aqiaqina ’inega
ina vunuqimi be ona bibitaqomi, e ’inega Yaubada naqaiawa weaqimi.
21 [f] Yaubada ni’au gabemi ilivu ba’e ona ’abibodea, mana Keliso weaqida
visiqa qiduana lutonovia, ta ba’e ’inega ve’ebe’ita weaqimi, e ’inega
yaenega ona tauya.
22 [g] “Tauna ge taha ena luveifamo
ta wese ge taha u’ava ’awanega da’ifoqe.”
23 [h] Ta tuta~nana tomotau Keliso i’awaluveifea ’inega ge wese dave’iedi.
Ta wese tuta~nana ivunuqia ge diana davilei ’idia, ta ’esi Yaubada
vetumaqana aqiaqiea, mana tauna ena luvine tunutunuqina. 24 [i]
Vonahaqiaqi, Keliso ana ’aidega ma ’wafina eda luveifana ’avalea ’etoluai
’inaya, e omo’e ’inega eda luveifana qabuna luveawalidi, be yaqisa
ada fata ilivu tunutunuqina ’inega kana tauya. Ta ana ’abia ’awa’ivina
’inega ni’au giveaqiaqieda. 25 [j] Vonahaqiaqi, lova omi’a ’idewana sifi
luluve’waivimi, ta ba’itagana To’itamaki Sifi be ’Ekalesia ana Toludebana
ni’a ’ewa ’eviviemi ’inaya. Tauna yawaimi qabuna ana To’itamaki.

Vaqivaqidi adi luvine

3 1-2 [k] Ta wese ’idewani omi’a vivine vaqivaqimi moqanemiavo ona
’amayabedi ta ona matayagedi. Ta ’eguma moqanemiavo Yaubada
ena vona ge ida vetumaqanea, ’inega omi’a emi ilivu tunutunuqina ta
simasimatalina ona ve’itedi. ’Inega emi ilivu aqiaqidi ’idiega ina nuagivila
ta Yaubada ina vetumaqanea. 3 [l] Omi’a vivine ’wafimi adi ’ebeve’ivala
’idewani debami ana amo nage bagi viaviaqina goula, nage kaleko adi
’ita aqiaqina ge yani qiduana, 4 ta ’esi omi’a giwalimi ona ve’ivalidi ’ivala

---

[c] **2:17** Lom 12:10 [d] **2:18** Efe 6:5 [e] **2:20** 1Fit 3:14,17 [f] **2:21** Md 16:24; Ion 13:15
[g] **2:22** Ais 53:9 [h] **2:23** Ais 53:7; 1Fit 3:9 [i] **2:24** Lom 6:11; Ais 53:5-6 [j] **2:25** Isi 34:5-6; Md 9:36; Ion 10:14; Ibe 13:20-21 [k] **3:1-2** Efe 5:22 [l] **3:3** 1Tim 2:9

’eno’eno vatayadi ’idiega, ta ona alamania ba’e yani qiduana Yaubada
matanaya. 5 E ba’e ’idewana lova vivine totafwalolo taudi Yaubada
ivetumaqanea giwalidi ive’ivalia ilivu nuvana be nuawebui ’idiega, ta
wese moqanediavo i’amayabedi be imatayagedi. 6 *m* Wese ’idewana Sela
moqanedi Ebelamo ena vona imatayagea ta i’awakaiwabuyea. Ta ’eguma
omi’a emi ilivu aqiaqina ta ge taha yani weaqina ona mwaniniva, e ’inega
omi’a Sela natudiavo.
7 *n* Ta wese ’idewani, omi’a ’oloto vaqivaqimi moqanemiavo maega
otoatoa ona nuanua weaqidi, mana taudi edi waiwai be edi nuanua
ge omi’a ’oloto ’idewani. ’Inega luaqiaqiemi be ona ’amayabedi ta ona
’itamakidi, mana omi’a be moqanemiavo maega yawaimi ’aidegana
Yaubada ena veyolubega neimi. Ta vonahaqiaqi, ’eguma moqanemiavo
ona veilivu aqiaqiedi omo’e ’idewani, e ’inega Yaubada emi venoqi wese
nanoqolidi.

Vita kana lobea viaqa aqiaqina ’inega

8 Egu ve’ita ba’e ni’a onoqolia, ’inega nuanuagu omi’a qabumi emi
nuanua ’aideganega ona toatoa, ta ’eguma taha toga ’imiega naveilaqe
nage vita nalobea, e ’inega qabumi ona nuakolokoloyea. Ta me emi
nuawebui ta wese ilivu nuvana ’inega ma emiavo taumiega ona
veyolubemi. 9 ’Eguma tomotau vaina ina veilivu veifemi ’inega ge ona
ve’iedi. Ta wese ’eguma vaina ina vona veifemi ge wese ona ve’iedi, ta
’esi omi’a ona vona veyolubedi vona aqiaqina ’inega. Ba’e Yaubada ena
nuanua ’idewana, ’inega nawale ami veyoluba ona ’ewea tauna ’inega, 10 *o*
mana ’idewana Buki Nugwenugweina ena simana vonaya,

“’Eguma taha toga nuanuana be
naqaiawa ’aubena qabuna ’idia,
e ’inega luaqiaqiea be
vona kavokavovo be ’eu’au’ava nalua’udi.
11 Tauna ena ilivu luveifadi nanogedi
ta ’esi viaqa aqiaqidi naviaqidi tomotau ’idia.
Ta wese navetafe’wa waiwai
toadaumwala weaqina tomotau qabudi maega.
12 Mana eda Kaiwabu tuta qabuna
tunutunuqidi ’ita’itamakidi,
ta wese edi noqi noqonoqolia,
ta taudi luveluveifadi nogenogedi.”

13 Togama ana fata be nagiveluveifemi ’eguma omi’a yani aqiaqina
nuanuami ona viaqidi? 14 *p* Ta tua nage tomotau ina veilaqeyemi emi ilivu

---

m **3:6** Nug 18:12 *n* **3:7** Efe 5:25 *o* **3:10-12** Same 34:12-16 *p* **3:14** Ais 8:12-13; Md 5:10; 1Fit 2:20; 4:14

aqiaqidi weaqina, e ’inega ona qaiawa ta ge ona mwaniniva weaqidi.
15 Ta ’esi Keliso ona awatuboya, tauna yawaimi ana Kaiwabu ’idewana.
Ta tuta qabuna me emi ’iva’ava’ata ona toatoa, mana ’eguma taha toga
namai navetala’aiemi emi lu’ita vane ’iuna weaqina, e ’inega emi ilivu
nuvana ’inega lu’ita vane~nana ona givesimatalia ’inaya. 16 [q] Ge taha
yani luveifana ona viaqi, be yaqisa ami fata tuta qabuna ma ami lutonova
aqiaqina Yaubada matanaya ona tovotovolo. Ta ’eguma tomotau ina
’awaluveifemi mana omi’a Keliso ana to’abibodayavo, e ’inega nawale
ina iniyauyau edi ’awaluveifa~nana weaqina. 17 ’Eguma Yaubada
nahawafelemi luvematasabu ’inaya emi viaqa aqiaqina ’idiega, e ’inega
yani aqiaqina weaqimi, ta ’esi ’eguma luvematasabu~nana ona lobea
viaqa veifana ’idiega e ’inega ge taha ana aqiaqimo Yaubada matanaya,
mana luvematasabu~nana taumiega osalisali.

18 Ta ona nuaia Keliso weaqina, tauna ge taha ena luveifamo, ta eda
luveifana weaqina ’aliga tuta ’aidegana ’inaya, ta ge wese na’aliga ’evivi.
E omo’e ’inega ’ebe’eweda Yaubada ’inaya. Keliso ’wafina iluve’aligia ta
Tamana giveyawaha ’eviviea Niboanina ’inega. 19 Ta Keliso Niboanina
’inega tauya niboana yoqoyoqonidi edi ’ebetoa ’inaya ta lugaihi ’idia, 20 [r]
mana taudi lova Yaubada ena vona ge ida vetumaqanea. Tuta~nana Noa
waga viaviaqia ’inega Yaubada me ena bibitaqo tomotau ba’eba’eyedi
vonigo ida nuagivila, ta gebu. ’Inega qabudi seuseu ’inaya igavivila ta
tomotau adi yau ’eita (8) dimo seuseu~nana ’inega Yaubada ’etoyavuidi.
21 Go’ila ba’ena ve’ebe’ita babitaiso weaqina, mana babitaiso ’inega
Yaubada ’etoyavuida. Ta babitaiso~nana ge dave’ebe’ita ’wafida ana
’utu weaqina, ta ’esi ana alamani ba’e: Ada fata Yaubada matanaya kana
tovotovolo ma ada lutonova aqiaqina ta kana venoqiea iula weaqina,
mana giwalida vunavunaqina. Ta ba’e babitaiso~nana na’etoyavuimi
Ieisu Keliso ena ya’itoto ’aligega ana waiwai ’inega. 22 Keliso ni’a vaneqa
mahalaya ta ba’itagana Yaubada ’ataqinaya toatoa, ta Tamana ena
tovale’ewayavo be toluvineavo ta wese yani qabuna waiwaidi Keliso
ivelumatamatayagea.

Yaubada weaqina kana veilivu aqiaqi

4 1 [s] Vonahaqiaqi, Keliso ’wafinega visiqa lobea, ’inegana omi’a
wese emi nuanua ona givewaiwaiedi kavonaya Ieisu, ta ona
’iva’ava’aimi visiqa weaqina. Mana ’eguma ’wafimi ona awafelea visiqa
’inaya ’idewana Keliso, e ’inega emi luveifana ni’au onogea. 2 ’Inega tuta
qabuna bwa’obwa’oya katoatoa kana awafeleda Yaubada ’inaya, ta ena
nuanua kana viaqia ta ge wese tauda eda nuagovaqa luveifadi kana
’abibodedi. 3 [t] Lova emi ilivu kavonea taudi velovelovana ana totoayavo

---

[q] **3:16** 1Fit 2:12 [r] **3:20** Nug 6:1–7:24 [s] **4:1** Lom 6:2,7 [t] **4:3** Efe 2:2-3

edi ilivu ’idewani velamo’eno kavokavovo be, nuanua ’wai’waivina be,
go’ila waiwaina ana numa be, veiaiana luveifana be, veilivu kavokavovo
ana viaqayavo, ta wese iwa’odu tokwalui ’idia. 4 Ta ba’itagana ba’e ilivu
luveifa diavona ni’au onogedi, ’inega vaina emiavo oveyaulovodi, mana
omi’a ge wese nuanuami yani luveifana taudi maega ona viaqidi kavona
lova ’idewani, e ’inega i’awa’awa luveifemi. 5 [u] Ta ona nuaia nawale
tomotau mayawaidi be wese ’ali’aligidi ina tovolo Yaubada matanaya ta
edi ilivuyavo ina simana ’ifoqeyedi, ’inega naluvinedi edi viaqa diavona
weaqidi. 6 Ba’e ’iuna ’inega to’aliga Vale Aqiaqina inoqolia lugaihi ’inega.
Mana taudi lova tuta~nana nawale ma ’wafidi itoatoa e ’aliga ana
luvine ilobea tomotau qabuda ’idewani. Ta lugaihi~nana ’inega adi fata
niboanidi ’inega ina toatoa ’idewani Yaubada toatoa.
7 [v] Vonahaqiaqi, tuta ’ebelu’ovoa ni’a vadi’wedi’weda, ’inega omi’a
ona nuanua aqiaqi ta emi ilivu taumi ona ’itamakia be yaqisa ami fata
ona venoqi Yaubada ’inaya. 8 [w] Taha ilivu ona alamani aqiaqiea mana
ba’e ilivu~nana ilivu qabudi veqidua va’inedi, e ba’e: Luaqiaqiemi be
ona veyoluba aqiaqiemi emiavo maega, mana veyoluba ilivuna ana
fata luveifana qabuna na’ewa yavuledi. 9 [x] Ta wese tomotau ona gaba
’uma’umaiedi emi vanuea, ta ge me emi lumugi. 10 [y] Yaubada ena nei
kavovo ’inega ami wila’a ’aidega ’aidega ni’a neimi, ’inega wila’a diavona
ona vefewedi be emiavo ona iuledi, ’inega emi viaqayavo ’idiega Yaubada
ena nuakolokolo ona ve’itayea ’idia. 11 ’Eguma taha toga Yaubada ena
wila’a ’inega navetolugaihi, e ’inega tauna Yaubada ena vona nalugaihi
aqiaqiea tomotau ’idia. Ta wese ’eguma taha toga navetoiula Yaubada
ena wila’a ’inega, e ’inega tauna tomotau naiula aqiaqiedi Yaubada ena
waiwaiega. ’Inega emi fewa qabuna ’idiega Yaubada ina awatuboya
Ieisu Keliso ana wawega. Ta luaqiaqieda be tuta vataya ’inaya kana
awahawatuboya, mana tauna ena waiwai ge wese nahawala. Vonahaqiaqi
eda nuanua ’idewani.

Ieisu ana to’abibodayavo ina veilaqe

12 Egwavo ye, ba’itagana ’ebesitonova vitavitadi be wese veilaqe taha
taha olobelobedi. Ta ge ona vonaya, “Tola’ai weaqina ba’e yani diavona
i’ifo’ifoqe ’idaya? Ge taha toga davonema!” Vonahaqiaqi, ba’e vita
diavona weaqidi ge ona nuavoqana, mana ita’a tovetumaqana ada luvine
’idewani, be vita diavona kana lobedi. 13 [z] Mana Ieisu Keliso veilaqe
lobea ’idewani omi’a wese veilaqe olobelobea, be yaqisa ona qaiawa
qiduana tuta~nana na’evivi namai me ena simatala aqiaqi otaqina be
wese me ena luvine waiwaina. 14 [a] Ta ’eguma tomotau ina ’awaluveifemi

---

[u] **4:5** Via 10:42 [v] **4:7** Lom 13:11-12 [w] **4:8** 1Fit 1:22 [x] **4:9** Ibe 13:2
[y] **4:10-11** Lom 12:6-8 [z] **4:13** Via 5:41; Iem 1:2; 1Fit 1:6-7 [a] **4:14** 1Fit 2:20

emi vetumaqana Keliso weaqina, tua ta ona qaiawa, mana Yaubada
Niboanina simasimatalina ’imia toatoa. 15 Ta omi’a ge daluaqiaqiemi
’eguma luvematasabu ona lobea yani luveifana adi viaqa ’idiega ’idewana
luve’aliga be, vanawala be, vedavi ta wese ’eguma tomotau ona ve’wafi
siniqaiqaiedi. 16 Ta ’esi luaqiaqiemi ’eguma luvematasabu ona lobea mana
omi’a tovetumaqana, ’inega ge ona iniyauyau emi vetumaqana weaqina,
ta ’esi Yaubada ona awatuboya mana omi’a Keliso ena tomotauyavo.
17 Vetala’ai ana tuta ni’a vadi’wedi’weda, ta Yaubada ena tomotauyavo
namaduvetala’aiedi. Ta ’abiboda taudi Vale Aqiaqina ge ida
velumatamatayagea edi luveifana ana ve’ia vita otaqina ina lobea. 18 [b] Ta
Buki Nugwenugweina ’inaya simana vonaya,

“’Eguma ’etoyavua ana loba tufwana vitana taudi aqiaqidi ’idia,
’inega ma’oda na’ifoqe ’aiqa taudi luveluveifadi
be ge tunutunuqidi ’idia?
Vonahaqiaqi, ge adi fata ’etoyavua ina lobei.”

19 ’Inega omi’a ’eguma Yaubada ena nuanua ’inega luvematasabu ona
lobea, ’inega ona awafelemi ami To’iva’ava’ata ’inaya, mana tauna ma ana
vetumaqana, ’inega na’itamaki aqiaqiemi. Ta fewa aqiaqidi ba’itagana
oviaviaqidi wese tuta qabuna ’idia ona viaviaqidi.

Yaubada ena tomotauyavo adi ’itamaki

5 1 Omi’a ’ekalesia ana tovanugwetayavo ba’e ami vematamagilafu
’iguyega emi fewa weaqina. Ya’a wese taha ’ekalesia ana
tovanugweta, ta mataguyega Keliso ena veilaqe ya’itea. Ta nawale
tuta maimai ’inaya Yaubada yani qabuna aqiaqi otaqina Keliso ’inaya
’eno’eno nagive’ifoqeyea, ’inega omo’e tuta~nana ’inaya ya’a wese
aqiaqi~nana ’inaya ena toa. 2 [c] Yaubada ena tomotauyavo qabudi neimi
ta ona vanugweta aqiaqiedi kavonaya be taudi ’idewani sifi ta omi’a adi
to’itamaki, mana Yaubada ena nuanua ’idewani. Ta ge ona vegwavu’ai,
ta ’esi me emi nuanua aqiaqina ona vanugwetedi. Ta wese ge ona nuanua
ve’ia weaqina, ta ’esi ona awafela aqiaqiemi fewa~nana ’inaya, mana
omi’a Yaubada weaqina ofewafewa. 3 [d] Ta gebu luvine waiwaina ’inega
ona vanugwetedi vaidi kaiwabu edi vanugweta ’idewani, ta ’esi omi’a
luaqiaqiemi be ilivu aqiaqina ona ve’itedi ’inega ina ’abibodemi. 4 Ta
tuta~nana sifi adi To’itamaki Qiduana na’ifoqe namai, e ’inega ami ve’ia
aqiaqi otaqina ’eno’eno vatayana tauna ’inega ona ’ewea.
5 [e] Omi’a kilakai tomotau ’eva’evaledi ona ’amayabedi ta ona
matayagedi. Ta qabumi ma emiavo ona veiuiula ilivu nuvana ’inega,
mana Buki Nugwenugweina ena simana vonaya,

---

[b] **4:18** Vos 11:31 [c] **5:2** Ion 21:15-17; Via 20:28 [d] **5:3** 2Kol 1:24; Fil 3:17; Tai 2:7
[e] **5:5** Vos 3:34; Efe 5:21; Iem 4:6

"Yaubada aiqabu adi wawa
taudiega ia'uvaneqea nanogedi,
ta tomeqabu me edi nuawebui naveyolubedi."
6 [f] 'Inega taumiega ona giwebuiemi ta ona awafelemi Yaubada nimana
waiwai otaqina 'ayanaya, 'inega tauna ena tuta vevenua'ivinina 'inaya
nagivaneyemi. 7 [g] Ta emi nuavita qabudi Yaubada nimanaya ona a'uya be
'inega na'ewa yavuledi, mana tauna ami To'itamaki aqiaqi.
8 [h] Omi'a me emi 'iva'ava'ata ona toatoa, ta ona 'itamakimi ami avia
Seitani 'inega. Mana tauna kavonaya yubai laioni sasasana muta'waya
yabayaba ta salisali dadana nuanuana tomotau navunuqi na'ainia. 9 [i] Emi
vetumaqana 'inega ona tovolo'i'ita 'inega ami fata be Seitani ona nogea.
Ta ona nuaia edavo weaqidi taudi bwa'obwa'o ana di'we qabudi 'idia
itoatoa. Taudi wese Ieisu ivetumaqanea ta vetumaqana~nana weaqina
veilaqe be vita ilobelobedi. 10 Yaubada tauna veyoluba 'iuna ni'au gabemi
ena 'abaga simasimatalina ta 'eno'eno vatayana 'inaya Keliso 'inega. Ta
emi veilaqe tuta kukusana 'abibodanaya Yaubada nagiveaqiaqiemi be,
navetovolo 'i'ihimi ta wese nagivewaiwaiemi, e 'inega avutugu ge ena
nidoamo 'inaya ona toatoa. 11 Tauna ena waiwai ge ena awalamo, ta 'esi
'eno'eno vatayana. Vonahaqiaqi, eda nuanua 'idewani.

Vona veyoluba

12 [j] Ya'a taida Sailasa ena iula 'inega ba'e egu leta goyona ya'wayavia
waiwai 'imia. Yahalamania tauna 'oloto togwavubiga ta aqiaqina.
Egu leta ba'e 'iuna be nuanuagu ona alamania Yaubada ena veyoluba
'imia weaqina. Ta egu vona iula ba'e 'inega ona alamani aqiaqiea
veyoluba~nana tuta qabuna omi'a maega. Ge taha yani ana fata
navetoasi'iemi veyoluba~nana 'inega.
13 [k] Ta wese tovetumaqana qabudi 'abaga ba'e Loma 'inega edi vona
veyoluba 'imia. Taudi omi'a maega Yaubada ni'au venua'ivinemi. Ta wese
natugu Maki ena vona veyoluba 'imia. 14 Omi'a 'aidega 'aidega ma emiavo
taumiega ona vona veyolubemi be ona lukaiwa venima sibutu 'inega.
Ta nuanuagu omi'a Keliso ena tomotauyavo me emi nuadaumwala ona
toatoa.

---

[f] **5:6** Md 23:12; Lk 14:11; Iem 4:10 [g] **5:7** Md 6:25-30 [h] **5:8** 1Te 5:6 [i] **5:9** Efe 6:11-13; Iem 4:7 [j] **5:12** Via 15:22,37-40 [k] **5:13** 2Tim 4:11; Via 12:2,25; 13:13

Fita ena leta vemagilafuna

Leta ana alamani weaqina

Fita ena leta nugweta ’inaya Ieisu ana to’abibodayavo vematamagilafuyedi ma’oda ina toa ’aiqa tuta~nana vita ilobelobedi tomotau ’idiega. Ta ba’e ena leta vemagilafuna ’inaya vematamagilafuyedi vaidi tove’ita ’e’eu’au’avidi weaqina, mana ilugulugu ’ekalesia taha taha ’idia, ta tovetumaqana iveve’ita veifedi. Ta wese Fita ba’e leta~nana ’inaya Yaubada ena tomotauyavo vematamagilafuyedi Ieisu ena ’evivi mai bwa’obwa’oya weaqina.

Leta gamona

1:1-2 Vematamagilafu be venoqi
1:3-15 Tovetumaqana ina veilivu aqiaqi
1:16-21 Buki Gwala ena vona ge tomotau edi nuanua ’inega
2:1-22 Tove’ita ’eu’au’avidi weaqidi
3:1-18 Keliso ena ’evivi mai bwa’obwa’oya

Lukaiwa

1 1 Leta ba’e ya’a Saimoni Fita ’iguyega, ya’a Ieisu Keliso ena
tofewa kavovo be wese ena tovaletuyana. Ta ya’wayavia omi’a
ni’a ovetunutunuqa eda Yaubada ta wese ada To’etoyavua Ieisu Keliso
matadia. Ta ba’e vetunutunuqa~nana ’inega vetumaqana ’aidegana ni’a
ineida.
2 Yavevenoqi weaqimi nuanuagu emi alamani Yaubada ta wese eda
Kaiwabu Ieisu Keliso weaqidi nave’ena’i ’imia, ’inega veyoluba ta wese
toadaumwala ina neimi.

Alamani ’inega ilivu naveaqiaqi

3 Ieisu ena waiwaiega yani qabuna ni’a neida be yaqisa ada fata kana
toa Yaubada ena nuanua ’idewani. Ba’e toa~nana ada fata mana ita’a
Yaubada ni’a kahalamania. Tauna venua’ivineda ena tomotauyavo
’idewani ’inega ena aqiaqina ta wese ena ilivu tunutunuqina ni’a
vewila’ayea ’idaya. 4 Ta wese ba’e waiwai~nana ’inega ena vona fofofola
aqiaqi otaqidi neida, be yaqisa vona fofofola diavona ’idiega nuanua

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

luveifadi be ilivu luveifadi qabudi kana nogedi ta kana veilivu Yaubada
ena ilivu ’idewani.
5 Vonahaqiaqi, Yaubada yani qabuna ni’a viaqia weaqida ena
veyolubega, e ’inega ona toho waiwai be emi vetumaqana ona
luvetomanea ilivu aqiaqina ’inega, ta ilivu~nana ’inega alamani aqiaqi
Yaubada weaqina navuaqa yawaimi ’inaya, 6 [a] ta alamani~nana ’inega
taumiega ami fata ona ’itamakimi, ta ’eguma ami fata taumiega ona
’itamakimi, e ’inega taumiega ami fata ona bibitaqomi, ta bibitaqo~nana
’inega ami fata be emi ilivu navevunavunaqa ’idewani Yaubada ena
ilivu, 7 ta vevunavunaqa~nana ’inega ami fata ona veiaiana aqiaqi
tovetumaqana qabudi maega, ta veiaiana~nana ’inega ami fata tomotau
qabudi ona veyolubedi. 8 ’Eguma ba’e ilivu diavona ’imia ina ve’ena’i
otaqa, ’inega emi alamani eda Kaiwabu Ieisu Keliso weaqina wese
nave’ena’i, ta ba’e alamani~nana ’inega vuaqa aqiaqina ina ’ifoqe, ta
ona ve’ebeiula tomotau ’idia adi ’etoyavua weaqina. 9 Ta ’eguma ba’e
ilivu diavona ge ’imia ida ’eno’eno, e ’inega omi’a kavonaya matami
kwayakwayadi, ta wese kavona be oda venuafania lova Yaubada
givevunavunaqimi emi luveifanayavo ’idiega.
10 ’Inega egwavo, ona vetafe’wa waiwai be ilivu aqiaqidi ona viaqidi
’inega tomotau ina ’itemi ta ina vonaya vonigo omi’a vonahaqiaqi
Yaubada ni’a venua’ivinemi be ena qabu gamonaya otoatoa. Ta ’eguma
egu vonayavo ba’e ona matayagedi e nawale ge wese ona be’u. 11 ’Inega
’abibodanaya Yaubada me ena qaiawa na’ebe’ewemi ona lugu eda
Kaiwabu be ada To’etoyavua Ieisu Keliso ena ’Ebeluvine ’eno’eno vatayana
gamonaya.
12 Omi’a vona diavona lova o’ewedi ni’au oalahalamanidi ta nawale
okafi’i’ihidi, ta tua nuanuagu tuta qabuna ena vematamagilafuyemi ba’e
yani diavona weaqidi. 13 Vonahaqiaqi, yanuaia luaqiaqiegu be tuta qabuna
ba’e yani diavona weaqidi nuami ena luluqa’udi ana laba bwa’obwa’o ba’e
ena nogea, 14 [b] mana yahalamania tuta goyona be yawaigu nagumwala,
’idewani eda Kaiwabu Ieisu Keliso ni’a ve’itegu. 15 ’Inega ena vetafe’wa
waiwai be yani diavona ba’e ge ona nuafanidi, ta wese nuanuagu egu
’aliga ’abibodanaya ona nuave’avinidi be ona kafi’i’ihidi.

Yaubada ena vona yani aqiaqi otaqina

16 [c] Lova eda Kaiwabu Ieisu Keliso ena waiwai be wese ena ’evivi mai
weaqidi asimana ’imia. Ta ema simana diavona ge tomotau edi velulu’uya
’idiega ada vonayedi, ta ’esi Keliso ena waiwai matamega a’itea, ta
weaqina asimana aqiaqiea ’imia. 17-18 [d] Lova tuta~nana Ieisu maega
bwanagaya atoatoa, ’inega Yaubada bonana mahalega taumega anoqolia,

---

[a] **1:6** Gal 5:22-23 [b] **1:14** 2Kol 5:1; Ion 21:18-19 [c] **1:16** Md 17:1-5 [d] **1:17-18** Md 17:5

vonaya, “Ba’e Natu Otaqigu, tauna yaveveyolubea qiduana be weaqina yaqaiqaiawa agona.” Ta ba’e vona diavona ’inega Tamada Yaubada Natuna awatuboya ta wese ’amayabea.

19 Ba’e ’iuna ’inega Yaubada ena tovesimasimanayavo edi simana Ieisu Valena weaqina avetumaqana aqiaqiea. Ta Vale~nana kavonea odamu simatalina velovelovana gamonaya. ’Inega luaqiaqiemi be tovesimasimana diavona edi vonayavo i’wayavidi ona nuanua aqiaqi weaqidi ana laba Keliso ena ’evivi mai ana ’aubena ’inaya. Tauna ena simatala qidua otaqina ’inega nuami nagivesimatalidi kavona be ’ubwana ’awa’awai otaqaya vanevane ta bwa’obwa’o guguvesimatalia. 20 Ta yani qidua otaqina nuanuagu ona alamani aqiaqiea, vonigo Yaubada ena tovesimasimanayavo edi vonayavo qabudi Buki Nugwenugweina gamonaya, ge taudi ’idiega ida vevi’oni, 21 [e] mana Yaubada ena vona tovesimasimana ’idiega ge taha tuta da’ifoqe taudi edi nuenuega, ta ’esi Niboana Gwalagwalana tosimana diavona venuaha’uyedi ’inega Yaubada ena vona isimana ’ifoqeyedi.

Tove’ita ’e’eu’au’avidi weaqidi

2 1 [f] Ta wese lova Isileli gamonaya tovesimasimana ’e’eu’au’avadi itoa, e wese ’idewana nawale tove’ita ’e’eu’au’avadi omi’a nuanimia ina toatoa. Taudi nawale ’waivega edi nuanuayavo luveifadi Yaubada weaqina ina ve’itayedi be vonigo emi vetumaqana ina qeunidi. Ta wese Ieisu Keliso ge nuanuadi ina ’awahaqiaqiei vonigo tauna edi Kaiwabu, tauna lova sulalinega gubaufedi edi luveifana ’inega. Ta ’esi ba’itagana Togubaufa~nana ivegeqea. E ba’e ilivu~nana ’inega taudi edi veilaqe ni’a vadi’wedi. 2 Ta Yaubada ena tomotauyavo ’idiega ’ea’ealidi nawale tove’ita ’e’eu’au’ava~dina edi ve’ita luveifadi be wese edi ilivu ’ebeiniyauyau ina ’abibodedi. Ta wese vaidi tomotau Keliso ena ve’ita aqiaqina ina ’awaluveifea. 3 Ba’e tove’ita diavona taudi tovemanuguba ta nawale ina u’avemi edi vona yafayafana ’inega, mana nuanuadi emi mane be emi kulufa ina ’ewedi. Ta lova Yaubada adi luvine ni’a a’uya be tuta goyona naluveawalidi.

4 [g] Mana Yaubada ena tovale’ewayavo ge da’itedimo tuta~nana iluveifana matanaya. Ta ’esi mahalega felawebuiedi ’abaga veifana ’inaya, ta oi’idia vatu’ubu velovelovaninaya yoqoyoqonidi ina toatoa ana laba luvine qiduana ana ’aubena na’ifoqe.

5 [h] Taha wese ’ebevetalatutula ba’e ona noqolia: Lova tuta nugwenugweina ’inaya Yaubada bwa’obwa’o qabuna luveawalia, mana tomotau qabudi edi ilivu luveifa otaqina. ’Inega Noa tomotau

---

[e] **1:21** 2Tim 3:16; 1Fit 1:11-12 [f] **2:1** Md 24:11; Iud 4 [g] **2:4** Iud 6 [h] **2:5** Nug 6:1–8:22; 2Fit 3:6

qabudi lugaihidi be ina nuagivila, mana ’eguma gebu nawale Yaubada
naluvematasabudi ena luvine tunutunuqina ’inega. Ta tomotau qabudi
inoga, e ’inega Yaubada seuseu qiduana ’inega luveawalidi. Ta ’esi Noa
ena susuyavo maega adi yau ’eita (8) Yaubada ’etoyavuidi. **6-8** [i] Ta wese
’abibodanaya Yaubada ’abaga Sodoma be Gomola ana tomotauyavo luvine
neidi ’inega ’aiwe ’ala’alainega gabu yavuledi. Ta tuta~nana ’inaya taha
’oloto ana wawa Lota toluveifadi maega itoatoa. Tauna edi ilivu luveifana
’ite’itedi ’inega ’wafina siniqaiqai. Ta ena ilivu tunutunuqina weaqina
Yaubada ’etoyavuia. Ba’e ’inega toveilaqe diavona ive’ebe’ita weaqida
tola’ai nawale na’ifoqe tomotau ’idaya ’eguma Yaubada ena luvine kana
veilivu kavokavovoyedi. **9** ’Inega o’itea, eda Kaiwabu ni’a alamania ma’oda
’inega toveilivu aqiaqidi na’etoyavuidi adi vitayavo ’idiega, ta wese ni’a
alamani aqiaqiea ma’oda ’inega toveilivu luveifadi naluvematasabu
’aiqedi ana laba luvine qiduana ana ’aubena na’ifoqe.

10 [j] Ta vonahaqiaqi, ba’e luvematasabu~nana na’ifoqe tomeqabu
Yaubada ena luvine iveveyani kavokavovoyea ta ’esi ’wafi ena qaiawa
kavokavovo weaqina inuanua ta luveifa diavona iviaviaqidi. Ta ba’e
tove’ita ’e’eu’au’ava~dina debadi ’i’wanina ta wese me edi gagasa, ’inega
totoa mahalaya simasimatalidi ge ida ’amayabedi, ta ’esi tuta qabuna
i’awa’awa luveifedi. **11** [k] Vonahaqiaqi, Yaubada ena tovale’ewayavo
tove’ita ’e’eu’au’avidi ivewaiwai va’inedi, ta ge taha tuta ’awaluveifega ida
ve’ewedi eda Kaiwabu matanaya. **12** [l] Ba’e tove’ita diavona kavona yubai
ge taha edi alamanimo, mana yubai ge taha yani weaqina ida nuanua.
Ta yubai adi luvine be tomotau ina kafidi ta ina luve’aligidi. Ta wese
’idewani nawale na’ifoqe taudi tove’ita luveifadi ’idia, mana alamani
aqiaqi ge da’eno’eno ’idia. ’Inegana taudi wese kavona yubai ina ’elu’aliga
kavovo edi ’awaluveifa totoa mahalaya ’idia weaqina.

13 Taudi edi ve’ita ’inega Yaubada ena tomotauyavo igiveluveifedi,
ta giveluveifa~nana ’inega nawale adi ve’ia luvematasabu qiduana ina
lobea. Taudi edi ’ebeqaiawa yani qabuna luveifadi ’idiega, ta ’aubenaya
iviaviaqidi ’wafidi ana giveqaiawa weaqina nage adi lutonova ana
giveaqiaqi weaqina. Ta tuta~nana taudi maega o’ai’ai ’inega edi ilivu
luveifana ’inega igigivebwavumi. Ta edi givebwavu~nana ’imia weaqina
iqaiqaiawa. **14** Ta tuta qabuna matadiega luabu ilivuna iviaviaqia, ta
ba’e ilivu~nana ge datomanidi be adi fata ina lua’u. Ta tomotau me edi
vetumaqana goyona ivevesi’wayamidi ilivu luveifana ’inaya. Taudi kulufa
be yani qabudi i’ewe’ewedi tomotau ’idiega edi luvaivai gogona ’inega,
mana ba’e ilivu~nana ialamani aqiaqiea. Ta ilivu diavona luveifadi
weaqidi Yaubada ni’a vona ve’alatedi. **15** [m] Taudi ’eda tunutunuqina ni’a

---

[i] **2:6-8** Nug 19:24; Iud 7; Nug 19:1-16 [j] **2:10** Iud 7-8,16 [k] **2:11** Iud 9 [l] **2:12** Iud 10
[m] **2:15** Naba 22:7; Iud 11; Ve 2:14

inogea ta itauya gei, ’inega kavonaya Beoli natuna Balami ena ’edega
itautauya. Tauna ena mane nuanuana nalobea ilivu luveifana ’inega.
16 [n] Ta Balami~nana ena tauya gei lua’uya tuta~nana ena yubai doniki
tomotau bonadiega lugwaeyea ena ilivu luveifana weaqina.
17 [o] Ba’e to’eu’au’ava~dina kavona salufa go’ila geqana, ta wese
kavona gawata yaqina mu’emu’e dadanedi ’idewani, ta ’idiega ge
taha ’wei dawebui. Edi vona fofofola qabudi ’idiega ge taha vuaqi
dimo. ’Inegana taudi nawale ina tauya velovelovana qidua otaqina
gamonaya, ’idewana lova Yaubada ni’a ’iva’ava’aia weaqidi be ina toa.
18 Ta tuta qabuna ivonavona gagaha edi ilivu luveifadi weaqidi, ta
ilivu luveifa~dina kavonaya ma’wa. Ta ilivu~nana ’inega tonuagivila
vauvaudi ivesi’wayamidi be ilihi ’eviviedi imai edi ilivu luveifana
nugwenugweina ’wafi ana qaiawa ’inaya. 19 Tove’ita ’eu’au’ava diavona
tuta qabuna ivona fofofola toa yavuyavuina weaqina, ta ’esi taudiega
edi ilivu luveifadi ’idiega nawale yoqoyoqonidi itoatoa. Mana ’eguma
taha toga ge ana fata yani luveifana nanogei, e ’inega tauna kavona
yoqoyoqonina luveifa~nana ’inega.
20 [p] Vonahaqiaqi, ’eguma taha toga ena ilivu luveifadi nanogedi
ena alamani eda Kaiwabu be ada To’etoyavua Ieisu Keliso ’inaya
weaqina be nanuagivila, e ’inega tomotau~nana yani aqiaqi otaqina
viaqia. Ta ’eguma wese na’evivi ena ilivu nugwenugweina ’inaya,
e ’inega ba’itagana tomotau~nana luveifa otaqa, ta ’abiboda lova
ena luveifana. 21 [q] ’Inega luaqiaqiea ’eguma tomotau~nana ilivu
tunutunuqina ge damadualamania. Mana ge taha wese ana aqiaqimo
’eguma ilivu tunutunuqina ni’a alamania ta luvine gwalagwaladi
adi alamani ni’a ’ewedi, ta ’abiboda luvine diavona nanogedi! 22 [r]
’Inega vona sesebai ba’e ivevona aqiaqi tomotau~nana weaqina
ivonaya, “Kedewa luiwaqina taunega na’ai ’eviviea.” ta wese vonaya,
“’Eguma taha bawe kana veuweia, e ’inega tuta kukusana ’inaya
navemwatefula ’evivi.”

Kaiwabu ena ’evivi mai ana ’aubena weaqina

3 1 Egwavo, ba’e egu leta vemagilafuna ya’wayavia waiwai ’imia.
Ta leta diavona ya’wayavidi mana nuanuagu qiduana be nuami
ena ’ewedi yani qabuna simasimatalidi ’idia, ta wese nuanuagu
yani diavona ge ona nuafanidi. 2 [s] Nuanuagu ona nuave’avinia
tola’ai lova Yaubada ena tovesimasimanayavo ivonayea ’imia. Ta
wese eda Kaiwabu be ada To’etoyavua ena luvine ’imia o’ewea emi
tovaletuyanayavo ’idiega ge ona nuafania.

---

[n] **2:16** Naba 22:28-35 [o] **2:17** Iud 12-13 [p] **2:20** Md 12:45 [q] **2:21** Lk 12:47-48
[r] **2:22** Vos 26:11 [s] **3:2** Iud 17

3 [t] Ta nuanuagu qiduana yani taha weaqina nuami na'eqa'u aqiaqiea.
Tuta 'ebelu'ovoa 'inaya vaidi tomotau luveifadi ina 'ifoqe 'imia, ta edi
nuanua luveifana qabudi ina viaqidi. Ta wese ina givenu'wemi ta ina
vonemia, **4** [u] "Ieisu lova vona fofofola vonigo na'evivi namai, waisa?
'Inega ma'oda vona fofofola~nana, ta tauna ma'inaya? Tamamavo ni'a
i'aliga 'ovoa, ta ema toa bwa'obwa'oya ge davedumaduma, ta 'esi ana
'ita'itana 'idewani lova 'iva'ava'ata ana 'ebeve'ale 'inega." **5-6** [v] Togivenu'wa
diavona ni'a ialamania vonigo Yaubada ena vonega mahala 'iva'ava'aia,
ta wese ialamania vonigo Yaubada ena vonega go'ila vea'usi'iei ta
bwa'obwa'o ayahayana 'ifoqe. Ta 'abiboda go'ila~nana 'inega Yaubada
bwa'obwa'o qabuna luveawalia seuseu qiduana 'inega. Ba'e yani
diavona ni'a ialamani aqiaqiea ta tua, edi nuenuega ba'e alamani~nana
ivevegeqea.

7 Ta wese lova Yaubada ena nuanua 'inega mahala be bwa'obwa'o
venua'ivinedi be nawale nagabu yavuledi 'aiwe 'ala'alaina 'inega luvine
qiduana ana 'aubena 'inaya. Ta wese 'aubena~nana 'inaya Yaubada
tomotau qabuda naluvineda, be tomeqabu ge ida 'amayabea naluvinedi ta
naluveawalidi.

8 [w] Egwavo, yani 'aidegana weaqina ge ona nuafania. Eda Kaiwabu
'inaya ya'wala tausani (1,000) kavonaya 'aubena 'aidegana, ta 'aubena
'aidegana kavonaya ya'wala tausani (1,000) 'idewani. **9** [x] Vaidi tomotau
ivonaya, "Ana 'ita kavona Kaiwabu ena vona fofofola ena 'evivi mai
weaqina gigive'ove'oyea!" Ta eda Kaiwabu ge dagive'ove'o, ta 'esi me
ena bibitaqo nawale ba'eba'e weaqimi, mana ge nuanuana taha toga
naveilaqe vataya. 'Inega Yaubada tomotau qabuda 'etoyavua ana tuta
givekuea weaqida be yaqisa ada fata kana nuagivila. **10** [y] Ta eda Kaiwabu
ena 'evivi mai ana 'aubena ge ana alamanimo, ta ena 'ifoqe mai kavonaya
tovanawala edi mai. Ta omo'e 'aubena~nana 'inaya mahala nahawala
butuna qiduana maega kavona yavalata. Ta yani qabudi mahalaya
itoatoa 'aiwe 'ala'alata na'ala 'ovoidi. Ta wese bwa'obwa'o be yani qabuna
'iva'ava'aidi i'eno'eno 'inaya Yaubada ena luvine 'inega ina awala.

11 Vonahaqiaqi, kuyavata qabudi nawale ina awala, 'inega omi'a
luaqiaqiemi be ona nuanua qiduana ma'oda ona veilivu 'aiqa, mana
Yaubada nuanuana ilivu gwalagwalana be tunutunuqina 'idiega ona
toatoa.

12 Omi'a Yaubada ena 'aubena oba'eba'eyea, 'inega luaqiaqiemi be ona
vetafe'wa waiwai Ieisu Valena ena yawala dadana weaqina be yaqisa
'aubena~nana ona madugive'ifoqeyea. Ba'e 'aubena~nana 'inaya mahala
nahawala 'aiwe 'ala'alata 'inega, ta ena luyayaqega kuyavata qabudi

---

[t] **3:3** 1Tim 4:1; Iud 18 [u] **3:4** Md 24:48 [v] **3:5-6** Nug 1:6-9; Nug 7:11; 2Fit 2:5
[w] **3:8** Same 90:4 [x] **3:9** Aba 2:3; 1Tim 2:4 [y] **3:10** Lk 12:39; 1Te 5:2; Md 24:29,35

ina ’eluyagwa ’ovoa. **13** [z] Ta ita’a mahala be wese bwa’obwa’o vauvaudi
kaba’eba’eyedi, ’idewana lova Yaubada vona fofofolayedi. Ta tomeqabu
ni’a ivetunutunuqa Yaubada matanaya ’abaga~nana ’inaya ina toa.
14 Egwavo, nawale oba’eba’e vona fofofola diavona edi mai weaqidi.
’Inega ona vetafe’wa waiwai be emi toa navevunavunaqa otaqa Yaubada
matanaya, ta ge wese ami ’ebeve’ewamo. Ta wese tauna maega ona
toadaumwala. **15-16** [a] Ta ona nuave’avinia, eda Kaiwabu me ena bibitaqo
nawale mahalaya ba’eba’e, be yaqisa ana fata tomotau qabudi ’etoyavua
ina lobea, ta ’abiboda ena vona fofofola diavona naviaqidi. Ba’e leta~nana
ya’wayavia kavona lova iada Faulo ena ’wayavi ’imia ’etoyavua weaqina
Yaubada ena alamani aqiaqina ’inega. Ta tola’ai yavonayedi ’imia
ba’itagana, e tauna lova ena letayavo qabudi ’idia ni’a simanedi. Ena
vonayavo vaidi adi alamani vitana. Ta tovemwage edi vetumaqana
kavona gawata da’alu’alua dadanei, e ba’e taudi Faulo ena vona adi
alamani igivedumedumedi. ’Inega tomotau diavona edi ve’ita leta diavona
’idiega ge ’idewana lova Faulo maduve’itayedi ’imia. Ta wese ’idewani
vaina vona Buki Nugwenugweina gamonaya igividoidi ’inega vona
diavona adi alamani ivedumaduma, ta ba’e ilivu~nana ana ve’ia nawale
Yaubada naluvegwamumuidi.
17 [b] Egwavo, omi’a ba’e yani diavona ni’a oalamanidi, ’inega tove’ita
luveifadi ’idiega ona ’itamakimi, be yaqisa ge ina vesi’wayamimi edi
ilivu luveifadi ’idia. Mana ’eguma ona ’abibodedi nawale emi avutugu
falafalana ona nogei ta ona be’u. **18** Ta ’esi nuanuagu be emi alamani
naveqidua eda Kaiwabu be ada To’etoyavua Ieisu Keliso weaqina. Ta wese
nuanuagu Keliso ena veyoluba ’imia naveago. Luaqiaqieda be tauna kana
awahawatuboya ba’itagana be wese tuta vataya ’idia. Vonahaqiaqi, eda
nuanua ’idewani.

---

[z] **3:13** Ais 65:17; 66:22; Ve 21:1,27 [a] **3:15-16** Lom 2:4 [b] **3:17** Mk 13:5; 1Kol 10:12

Ioni ena leta nugweta

Leta ana alamani weaqina

Ba'e leta~nana Ieisu ana to'abiboda Ioni 'inega. Ba'e Ioni~nana wese ena leta vemagilafuna be vetoina 'wayavidi. Ta wese buki taha Ieisu Valena Aqiaqina weaqina be Ve'ita buki~nana taunega 'wayavidi.

Ta ba'e leta~nana 'wayavia mana nuanuana to'ekalesia navona iuledi ma'oda ina ve'aidega 'aiqa Yaubada ta Natuna Ieisu Keliso maega. Ta wese ve'ita tunutunuqina neidi Ieisu weaqina, mana tove'ita luveifadi ilugu tovetumaqana adi qabu gamonaya, ta taudi edi ve'ita 'inega ivonaya vonigo Ieisu ge davetomotau tuta~nana mai bwa'obwa'oya. Ta wese edi ve'ita luveifana 'inega ivonaya vonigo ge taha toga ana fata be 'etoyavua nalobei 'eguma tomotau~nana nanuanua ena toa bwa'obwa'oya weaqina. Ta Ioni tovetumaqanayavo vematamagilafuyedi ba'e ve'ita~nana luveifa otaqina, 'inega ge wese ina matayagei, mana fole vetoatoasi'i na'ifoqe edi veiaiana 'inaya.

Ta wese simana 'idia Ieisu tauna vonahaqiaqi vetomotau tuta~nana mai bwa'obwa'oya. Ta wese vona waiwaina neidi ma'oda ma ediavo veyoluba ilivuna 'inega ina toa 'aiqa.

Leta gamona

1:1-4 Vona mayawaina
1:5–2:29 Simatala be velovelovana weaqina
3:1-24 Yaubada natunavo be Seitani natunavo weaqidi
4:1-6 Vonahaqiaqi ta u'ava weaqina
4:7-21 Veyoluba ana ilivu weaqina
5:1-21 Vetumaqana ta venoqi weaqina

Vona mayawaina

1 1 [a] Ya'a ta wese tovaletuyana qabudi maega avevematamagilafuyemi taha toga Valena weaqina. 'Abiboda be bwa'obwa'o na'ifoqe, ta tauna nugweta toatoa. Ba'e Vale~nana ima'a ni'au anoqolia ta matamega a'itea, ta wese nimamega agitonovia. Tauna Yaubada ena Vona, ta ba'e

---

[a] **1:1** Ion 1:1

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

Vona~nana Vona mayawaina. 2 [b] Ba'e Yawai~nana lova Tamada maega
itoatoa, ta Yaubada ena nuenuega Yawai~nana give'ifoqeyea 'imaya
vetomotau e 'inega tomotau qabudi adi fata ina 'itea. Ima'a amadu'itea
e 'inega ba'itagana ba'e Yawai~nana toatoa vatayana asimasimana
'ifoqeyea 'imia. 3 Yani ba'ena ima'a matamega a'itea ta teniqamega
anoqolia, 'inega weaqina avonevonemi be yaqisa omi'a be ima'a kana
veiaiana aqiaqi. Ta eda veiaiana~nana Yaubada Tamada be Natuna Ieisu
Keliso taudi maega.
4 [c] Ba'e yani diavona weaqina a'waya'wayavidi 'imia be yaqisa omi'a be
ima'a kana qaiawa, e 'inega eda qaiawa naveqidua va'ine.

Yaubada ena simatala 'inaya kana toa

5 [d] Ieisu Keliso Vale Aqiaqina neima, 'inega Vale~nana asimasimana
'ifoqeyea 'imia, ta ana alamani ba'e: Yaubada tauna simasimatalina,
ta ge taha ana tufwa velovelovana 'inaya da'eno'eno. 6 [e] 'Inega 'eguma
taudega kana vonaya vonigo ita'a ni'au Yaubada maega kaluvetuba ta
kaveveiaiana, ta nawale velovelovana ana ilivu 'inaya katoatoa, e 'inega
ita'a to'eu'au'ava eda vona 'idiega ta wese eda viaqayavo 'idiega. 7 Ta 'esi
'eguma Yaubada ena simatala 'inaya katoatoa 'idewani taunega wese
ena simatala 'inaya toatoa, e 'inega ita'a ma edavo kaveveiaiana aqiaqi.
Ta Ieisu Yaubada Natuna sulalinega givevunavunaqida luveifana qabudi
'idiega.
8 [f] Ta 'eguma ita'a kana vonaya, "Ge taha eda luveifamo", e 'inega
taudega kau'au'aveda ta Yaubada ena vonahaqiaqi kanogenogea. 9 Ta
'esi 'eguma eda luveifanayavo kana simana 'ifoqeyedi Yaubada 'inaya, e
'inega tauna luveifa diavona na'ewa yavuledi be nanuataqoda, ta wese
na'awatunutunuqeda. Tauna ana fata ba'e yani diavona naviaqidi, mana
tauna ma ana vetumaqana ta wese tauna Toluvine tunutunuqina. 10 Ta
'eguma taudega kana vonaya vonigo ita'a ge taha luveifana kada viaqia, e
'inega ita'a Yaubada kave'ewea vonigo tauna tou'ava. Ta ba'e vona~nana
'inega Yaubada ena ve'ita aqiaqi ge kada 'awahaqiaqiea ta ve'ita~nana
giwalidaya ge da'eno'eno.

Keliso tauna ada toiula

2 1 [g] Natugwavo ye, emi leta ba'e ya'wayavia waiwai 'imia be yaqisa
ge taha luveifana ona viaqidi. Ta 'eguma taha toga 'idega luveifana
naviaqia, e 'inega wese taha toga tunutunuqina navenoqi ana nuataqo
weaqina Tamada Yaubada matanaya, e ba'e taunana Ieisu Keliso. 2 [h]
'Inega Yaubada eda luveifana nanuavetavunidi, mana Natuna Ieisu

---

[b] **1:2** Ion 1:14 [c] **1:4** Ion 16:24 [d] **1:5** 1Tim 6:16; Iem 1:17 [e] **1:6** 1Ion 2:4
[f] **1:8-9** Same 32:5; Vos 28:13 [g] **2:1** Ibe 7:25-26; 9:24 [h] **2:2** Ion 1:29; Kol 1:20; 1Ion 4:10

vegubayea eda luveifanayavo weaqidi, be wese totoa bwa'obwa'oya
qabudi weaqidi.
3 'Eguma ita'a Yaubada ena luvineavo kana vematamatayagedi e
'inega kana alamani aqiaqiea tauna vonigo ia otaqida. 4 Ta 'eguma taha
toga navonaya, "Ya'a Yaubada yahalamani aqiaqiea", ta ena luvineavo
ge da'abibodedi, e 'inega tauna tou'ava ta Yaubada ena vonahaqiaqi ge
dahalamania. 5 [i] Ta 'esi 'eguma Yaubada ena vona kana 'abibodea, e 'inega
eda veyoluba tauna 'inaya naveaqiaqi otaqa. 6 'Inega 'eguma taha toga
navonaya, "Ya'a Yaubada ia otaqigu maega atoatoa", e 'inega luaqiaqiea
be naveilivu aqiaqi kavona Ieisu ena ilivu 'idewani.

Luvine veyoluba weaqina

7 [j] Egwavo, luvine vauvauna weaqina ge eda 'waya'wayavi 'imia,
ta 'esi luvine nugwenugweina lova omadunoqolia tauna yalu'eviviea,
ta luvine~nana ni'au oalamania, mana Yaubada 'inega 'ifoqe. 8 [k] Ta
luvine~nana 'inaya yani vauvauna weaqina ena givesimatalia 'imia,
mana ba'e veyoluba~nana ana aqiaqi Keliso 'inaya ni'a a'itea, ta wese
omi'a 'imia a'ite'itea, mana velovelovana ana ilivu ni'a awala 'imiega, ta
'esi simatala aqiaqi ni'a 'ifoqe yawaimi 'inaya.
9 [l] 'Inega 'eguma taha toga navonaya, "Ya'a simatala 'inaya yatoatoa!"
ta 'abibodanaya taina naveilivu veifea kavona voalana, e 'inega tauna
tou'ava ta nawale velovelovana 'inaya toatoa. 10 [m] Ta 'eguma o'a taiu
uveveyolubea, 'inega simatala 'inaya utoatoa. Ta ba'e ilivu~nana 'inega
ge taha luveifana nagivebe'uyeu. 11 [n] Ta 'esi 'eguma taiu una vevoalanea,
'inega nawale velovelovana 'inaya utoatoa, ta ge uda alamania ma'inaya
utautauya, ta 'esi kavonaya uda luve'waiva, mana velovelovana matau
uma bodea.
12 Natugwavo ye, egu vona ba'e ya'wayavia waiwai 'imia,
mana emi luveifanayavo Yaubada ni'a nuataqodi Ieisu ana
wawega.
13 Omi'a kaiwabuyavo, ba'e egu vona ya'wayavia waiwai 'imia.
'Abiboda be bwa'obwa'o na'ifoqe ta nugweta Keliso toatoa,
ta ba'e Keliso~nana Toatoa Vatayana ni'au oalamania.
Ta kilakaiavo ye, vona ba'e ya'wayavia waiwai 'imia,
mana omi'a toluveifana ni'au ovewaiwai va'inea.
Natugwavo ye, egu vona ba'e ya'wayavia waiwai 'imia,
mana omi'a Tamada Yaubada oalamani aqiaqiea.
14 Kaiwabuyavo, egu vona ba'e ya'wayavia waiwai 'imia.
'Abiboda be bwa'obwa'o na'ifoqe ta nugweta Keliso toatoa,

---

[i] **2:5-6** Ion 14:21,23 [j] **2:7** Ion 13:34; 2Ion 5-6 [k] **2:8** Lom 13:12; Ion 1:9 [l] **2:9** 1Ion 4:20
[m] **2:10** Lom 14:13 [n] **2:11** Ion 12:35

ta ba'e Keliso~nana Toatoa Vatayana ni'a oalamani aqiaqiea.
Kilakaiavo ye, egu vona ba'e ya'wayavia waiwai 'imia,
mana omi'a Keliso ovetumaqana aqiaqiea ta 'inaya otovolo'i'ita.
Yaubada ena vona 'imia 'eno'eno, ta toluveifana ovewaiwai va'inea.
15 [o] Egwavo ye, bwa'obwa'o ba'e ana ilivu nuami ge na'ewei, mana
'eguma ilivu diavona nuami na'ewea e 'inega Tamada Yaubada ona
venuafania ta ge ona veyolubei. 16 [p] Vonahaqiaqi, bwa'obwa'o ilivunavo
'idewani inabo govaqa be, kulufa adi nua'ewa be wese nuavane ge
Tamada 'inega ida 'ifoqe, ta 'esi totoa bwa'obwa'o luveluveifadi 'idiega. 17 [q]
Bwa'obwa'o ba'e nawale nahawala, ta wese bwa'obwa'o ana nuanuayavo
luveifadi ina awala, ta tomeqabu Yaubada ena nuanua iviaviaqia ina toa
vataya.

Keliso voalanavo

18 [r] Natugwavo ye, tuta ana 'ebelu'ovoa ni'au mai vadi'weda, ta
lova 'imega ni'au onoqolia vonigo Keliso voalana nawale na'ifoqe.
Vonahaqiaqi, Keliso voalanavo 'eala ni'a i'ifoqe 'idewani tove'ita
'e'eu'au'avidi be wese vaidi ge nuanuadi Keliso. 'Inega kahalamani
aqiaqiea tuta ana 'ebelu'ovoa ni'a 'ifoqe mai. 19 [s] Ta ma'oda 'inega kana
alamania vonigo Keliso voalanavo ni'a i'ifoqe mai? Egu vona ba'e ona
noqolia: Voalanavo~dina lova ita'a maega katafwatafwalolo, ta Keliso ge
ida vetumaqana aqiaqiea, mana 'eguma taudi edi vetumaqana ita'a eda
vetumaqana 'idewani, e 'inega ge ida nogeda, ta 'esi ita'a eda veiaiana
gamonaya nawale ida toatoa. Ta edi noga 'inega taudiega ive'itayedi
vonigo ge taha toga 'idiega ita'a maega.
20 [t] Ta omi'a ge taudi 'idewani, mana Niboana Gwalagwalana Keliso
'inega ni'a o'ewea, e 'inega omi'a qabumi ena vonahaqiaqi oalamani
aqiaqiea. 21 'Inega egu leta ba'e ge eda 'wayavia 'imia sabi ve'itami
vonahaqiaqi weaqina, ta 'esi ya'wayavia 'imia mana Yaubada ena
vonahaqiaqi ni'a give'ifoqeyea 'imia. Ta wese leta~nana ya'wayavia 'imia,
mana omi'a ni'a oalamani aqiaqiea to'eu'au'ava edi ve'ita luveifana ge
wese da'ifoqe ve'ita tunutunuqina 'inega.
22 [u] Nage omi'a taumiega ovetala'aiemi ovonaya, "Togama tou'ava
luveifa otaqina?" Ta yavona aqiaqiemi, 'eguma taha toga Ieisu navegeqea
navonaya, "Ieisu tauna gebu To'etoyavua." e 'inega tomotau~nana
tou'ava aqiaqi. Ta 'eguma taha toga ba'e 'idewani navona 'aiqa, e 'inega
tauna Keliso voalana. Ta ena vona 'inega Tamada be wese Natuna maega
vevegeqedi. 23 [v] Egu vona ba'e simasimatalina, mana 'eguma taha toga

---

[o] **2:15** Lom 8:7 [p] **2:16** Lom 13:14 [q] **2:17** Md 7:21 [r] **2:18** Md 24:5,24; 2Ion 7 [s] **2:19** Via 20:30 [t] **2:20** 1Kol 2:15; 2Kol 1:21; 2Ion 2 [u] **2:22** 1Ion 4:3; 2Ion 7 [v] **2:23** Ion 5:23; 1Ion 4:15; 5:1

Yaubada Natuna navegeqea, ’inega ge ana fata be tomotau~nana Tamana maega ina ve’aidega. Ta ’eguma taha toga Keliso na’awahaqiaqiea vonigo tauna Yaubada Natuna, e ’inega Tamana Yaubada tomotau~nana wese na’awahaqiaqiea ta ’aideganaya ina toatoa.

24 ’Inega yavona aqiaqiemi, lova ve’ita Ieisu Keliso Valena weaqina omadunoqolia, ta ba’e Vale~nana tuta qabuna ona nuaia ta wese ona kafi’i’ihia. Mana ’eguma tuta qabuna Vale~nana ona nuaia, ’inega omi’a veiaiana aqiaqi ’inaya ona toatoa Yaubada Natuna maega, ta wese Tamana Yaubada maega. **25** Ta ’eguma ba’e ’edewani kana toa ’aiqa, ’inega Keliso ena vona fofofola taha ana aqiaqi kana ’ita lobea, ta vona~nana ana alamani ba’e: Ita’a yawai vataya kana lobea mahalaya.

26 Ba’e yani diavona weaqidi egu vona waiwaina ’inega ya’wayavia waiwai ’imia, be ’inega ona alamania vonigo to’eu’au’ava~dina nuanuadi qiduana edi ve’ita ’inega ona tauya gei. **27** [w] Ta ge daluaqiaqiemi ’eguma taha wese tomotau nave’itemi, mana lova Niboana Gwalagwalana Keliso ’inega o’ewea, ta Niboana~nana nawale giwalimia toatoa. Ta ba’e ’inega ve’ita tunutunuqina ni’a oalamani aqiaqiea, mana Niboana Gwalagwalana ge ana fata nau’aveda, ta ’esi ve’ita aqiaqi otaqina neida. ’Inega yavona aqiaqiemi, emi ve’aidega Keliso maega ge ona givedawalilia, ta ’esi ona givewaiwaiea ’idewani Niboana Gwalagwalana ni’a vonemi.

Ita’a Yaubada Natunavo

28 ’Inega wese yavonavona ’eviviemi: Natugwavo ye, lova Keliso maega ni’a ove’aidega, ’inega ba’itagana ta wese tuta maimai ’idia luaqiaqiemi be ’idewanina ona toatoa be yaqisa ge kana mwaniniva ta wese ge kana iniyauyau tuta~nana Keliso na’evivi namai bwa’obwa’oya. **29** [x] Ta ni’a oalamani aqiaqiea Keliso ena viaqa ta wese ena vona qabudi tunutunuqidi. ’Inega wese ona alamani aqiaqiea be tomeqabu yani tunutunuqina iviaviaqia, e ba’e taudina Yaubada natunavo.

3 **1** [y] Kana nuaia Tamada Yaubada ena veyoluba qiduana weaqida, mana omo’e ’inega ni’a ’awanatuneda. Vonahaqiaqi, ita’a natu otaqinavo. Ta totoa bwa’obwa’o ge ida alamanida vonigo ita’a Yaubada natunavo, mana taudi Yaubada ivemwageyea.

2 [z] Egwavo ye, vonahaqiaqi Yaubada ni’a ’awanatuneda, ta tuta maimai ’inaya ita’a ge kada alamani aqiaqiea ma’oda ada ’ita na’ifoqe ’aiqa. Ta yani ’aidegana ni’a kahalamania, nawale Keliso ena tuta ’evivi mai ’inaya tauna kana ’ita aqiaqiea, e ’inega ita’a wese kana vedumaduma ta ada ’ita na’ifoqe kavona tauna ’idewani. **3** ’Inega tomeqabu ilulu’ita vane ba’e yani~nana weaqina luaqiaqiedi be edi ilivu ina givevunavunaqidi ’idewani Keliso, mana tauna ena ilivu vunavunaqina.

---

[w] **2:27** Ion 16:13 [x] **2:29** 1Ion 3:10 [y] **3:1** Ion 1:12-13; 16:3 [z] **3:2** 2Kol 3:18

4 Ta tomeqabu ilivu luveifana iviaviaqia, e taudi Yaubada ena luvine ana
tobwega. Vonahaqiaqi, toluveifadi be luvine ana tobwega edi luveifana
yani ’aidegana Yaubada matanaya. 5 [a] Ta wese ni’a oalamani aqiaqiea
Keliso mai eda ilivu luveifadi sabi ’ewa yavulidi. Ta tauna ge taha wese ena
luveifamo. 6 ’Inega tomeqabu Keliso maega ni’a ive’aidega ge daluaqiaqiedi
be luveifana ina viaqidi. Ta ’eguma luveifana nawale iviaviaqidi, e ’inega
taudina nuadi nawale ge da’eqa’uya Keliso weaqina tauna togama.
7 Natugwavo ye, ona ’itamaki aqiaqiemi be yaqisa ge taha toga
nave’ita veifemi ta ona tauya gei. Ta ’esi ’eguma taha toga ena viaqayavo
tunutunuqidi, e ’inega tomotau~nana ni’a vetunutunuqa Yaubada
matanaya, ’idewani Ieisu tunutunuqa otaqina Yaubada matanaya. 8 [b]
Ta tomeqabu ilivu luveifana iviaviaqidi e taudi Seitani ena qabuyavo,
mana Seitani tuta ana ’ebeve’ale ’inega be ana laba ba’itagana tauna
ilivu luveifana ana toviaqa aqiaqi. Ba’e ’iuna ’inega Yaubada Natuna
vetunei mai bwa’obwa’oya Seitani ena viaqayavo sabi ’ewa yavulidi. 9 [c]
Ta ’eguma Yaubada taha tomotau ni’a ’awanatunea ’inega ge daluaqiaqiei
be wese luveifana naviaviaqi, mana Yaubada yawaina tomotau~nana
giwalinaya ’eno’eno. Yavona aqiaqiemi, tomotau~nana ge wese ana fata
otaqa be yani luveifana naviaviaqi, mana Yaubada ni’a ’awanatunea!
10 E ba’e ’inega ada fata be kanahalamani aqiaqiedi tomeqabu Yaubada
natunavo, ta wese tomeqabu Seitani natunavo, mana ’eguma taha toga
yani luveifana viaviaqia e ’inega tauna ge wese Yaubada natuna. Ta wese
’eguma taha toga taina ge naveyolubei, e ’inega tauna ge Yaubada natuna.

Luaqiaqieda be edavo kana veyolubedi

11 [d] Tuta~nana lova ove’ale Ieisu ovetumaqanea ’inega taha vale
omadunoqolia, ta vale~nana ana alamani ba’e: Luaqiaqieda be edavo
maega kana veyolubeda. 12 [e] Ta ge kana veilivu veifa Keni ’idewani, mana
Keni~nana Seitani ena qabu gamonaya. Ta Keni~nana taina vunuqia, ta
ena luve’aliga ’iuna ve’ifi’ifi, mana taina ena viaqa aqiaqina, ta ’esi tauna
yani luveifana viaqia. 13 [f] ’Inega taigwavo, ge ona nuavoqana ’eguma
totoa bwa’obwa’o ina vevoalaneda.
14 [g] Ta ni’a kahalamani aqiaqiea ita’a ’aliga ena waiwai ’inega ni’a
katoasi’i ta yawai aqiaqina ena di’we ’inaya katoatoa, mana ita’a
taidavo kaveveyolubedi. Ta ’esi ’eguma taha toga taina ge daveyolubea,
e ’inega tomotau~nana nawale ’aliga ena waiwai ’ayanaya toatoa. 15 [h]
Vonahaqiaqi, ’eguma taha toga taina navevoalanea, e ’inega tauna kavona
toluve’aliga otaqa. Ta ni’a kahalamani aqiaqiea toluve’aliga ge adi fata
yawai vataya ina lobei.

---

[a] **3:5** Ion 1:29; 1Fit 2:22-24; 1Ion 2:2 [b] **3:8** Ion 8:44 [c] **3:9** 1Ion 5:18 [d] **3:11** Ion 13:34
[e] **3:12** Nug 4:8 [f] **3:13** Ion 5:18-19 [g] **3:14** Ion 5:24 [h] **3:15** Ve 21:8

16 [i] Ta wese veyoluba ilivuna ni'a kahalamania, mana Keliso yawaina
awafelea ta weaqida 'aliga. 'Inega luaqiaqieda be ita'a wese yawaida
kana awafelea taidavo weaqidi. **17** [j] Ta ona nuave'avinia 'eguma taha
tovekaikaiwabu toatoa, ta iana toa vitana lobea, ta ge taha iula daneia,
'inega ge wese ana fata be navonaya, "Ya'a toveyoluba!" Mana Yaubada
ena veyoluba giwalinaya ge da'eno'eno.
18 [k] Natugwavo, eda veyoluba edavo 'idia ge vona namo 'inega, ta 'esi
eda viaqa maega.

Me eda giwalifatu Yaubada matanaya

19 Ta 'eguma edavo kaveveyolubedi eda viaqega, e 'inega kana alamani
aqiaqiea Yaubada ena vonahaqiaqi 'inaya katoatoa. Ta ba'e 'inega ada
fata be me eda nuadaumwala kana toatoa Yaubada maega. **20** 'Eguma me
eda giwali a'ala katoatoa eda luveifana weaqina, ta tua ana fata be eda
nuanua naveaqiaqi, mana Yaubada ena veyoluba eda giwali a'ala veqidua
va'inea, ta wese eda viaqayavo ni'a alamani aqiaqiedi.
21 [l] Egwavo, 'eguma ni'a kahalamani aqiaqiea ita'a ge taha luveifana
kada viaqia, e 'inega eda nuanua aqiaqinega ta wese me eda giwalifatu
ana fata kana mai Yaubada di'wenaya. **22** Ta 'eguma tola'ai nuanuada
be weaqina kana venoqi 'inaya, 'inega wese yani~nana naneida,
mana ita'a ena luvineavo kamatamatayagedi, ta wese eda ilivu 'inega
kagigiveqaiawea. **23** [m] Ta Yaubada ena luvine waiwaina 'idaya ba'e
'idewani: Natuna Ieisu Keliso kana vetumaqanea, ta wese edavo
maega kana veveyolubeda. **24** [n] Ta tomeqabu Yaubada ena luvineavo
i'abi'abibodedi e taudi Yaubada maega itoatoa, ta wese Yaubada toatoa
taudi maega. Ta ma'oda 'inega kana alamani aqiaqi 'aiqei Yaubada ita'a
maega katoatoa? Ada fata, mana Niboanina ni'a neida.

Vonahaqiaqi niboanina ta wese u'ava niboanina

4 **1** [o] Egwavo, tomotau qabudi ge ona vetumaqanedi 'eguma ina
vonaya, "Ya'a Yaubada Niboanina Gwalagwalana 'iguya toatoa." Ta
'esi nugweta edi vonayavo ona vineneqa aqiaqiedi, e 'inega ami fata be
ona alamani aqiaqiea 'eguma ba'e niboani~nana Yaubada 'inega nage
gebu, mana to'eu'au'ava qabudi ni'a i'ifoqe ta edi u'avega ivonaya vonigo
taudi Yaubada 'inega isimasimana. **2** [p] Ta ada fata be kana alamani
aqiaqiea 'eguma Yaubada 'inega isimasimana nage gebu, mana 'eguma
taha toga Ieisu Keliso 'awahaqiaqiea tauna mahalega mai bwa'obwa'oya
vetomotau otaqa, 'inega tomotau~nana ena ve'ita ni'a 'ewea Niboana

---

[i] **3:16** Ion 13:1; Gal 1:4 [j] **3:17** Luve 15:7 [k] **3:18** Iem 2:15-16 [l] **3:21** Ibe 4:16
[m] **3:23** Ion 6:29; 13:34 [n] **3:24** 1Ion 4:13 [o] **4:1** Md 7:15; 1Ion 2:18; 2Ion 7; 1Te 5:21
[p] **4:2** 1Kol 12:3

Gwalagwalana ’inega. 3 [q] Ta ’esi ’eguma taha toga ba’e yani diavona Ieisu
weaqina navegeqea, e ’inega tomotau~nana ena ve’ita ge wese Yaubada
’inega, ta ’esi Keliso ana avia niboanina ena givenuaha’u ’inega veve’ita.
Lova onoqolia Keliso ana avia ena mai weaqina, ta yavona aqiaqiemi,
tauna ni’a mai ta bwa’obwa’oya ena viaqayavo ba’itagana viaviaqidi.
4 [r] Natugwavo, omi’a Yaubada ena tomotauyavo, ta tomeqabu niboana
luveifana ’inega isimasimana ni’a ovewaiwai va’inedi, mana Yaubada
Niboanina ’idaya toatoa tauna Tovewaiwai otaqa, ta ’abiboda Seitani
niboanina. 5 [s] Tomeqabu Seitani niboanina ’inega iveveqae, e taudi
bwa’obwa’o ana tomotauyavo ’inega bwa’obwa’o ana nuanuayavo
weaqina iveveqae, ta totoa bwa’obwa’oya qabudi bonadi inoqonoqolia ta
i’awa’awa aqiaqiea. 6 Ta ita’a ’esi Yaubada ena tomotauyavo, ta tomeqabu
Yaubada ialamani aqiaqiea e taudi eda vona i’awahaqiaqiea. Ta tomeqabu
Yaubada ge ida alamania, e taudi eda vona ge ida ’awahaqiaqiea. Omo’e
’inega kana alamani aqiaqiea ’eguma taha tomotau Yaubada Niboanina
’inaya toatoa, mana ba’e Niboani~nana Yaubada ena vonahaqiaqi
’awahaqiaqiea. Ta wese kana alamani aqiaqiea ’eguma taha tomotau
niboana luveifana ’inaya toatoa, mana ba’e niboani~nana Yaubada ena
vonahaqiaqi ge da’awahaqiaqiea.

Yaubada tauna veyoluba ’iuna

7 Egwavo, qabuda kana veyolubeda, mana Yaubada veyoluba ’iuna.
’Inega tomeqabu mali tomotau iveveyolubedi, e taudi Yaubada natunavo,
ta wese taudi Yaubada ialamani aqiaqiea. 8 Ta tomeqabu mali tomotau
ge ida veyolubedi, e taudi Yaubada ge ida alamania, mana Yaubada
veyoluba ’iuna. 9 [t] Ta ena veyoluba give’ifoqeyea ’idaya Natuna ’inega,
mana Natuna ’aidega otaqina vetunei mai bwa’obwa’oya, be yaqisa ita’a
tauna ’inega mayawaida kana toatoa. 10 [u] Veyoluba aqiaqi ana alamani
ba’e ona noqolia: Ita’a Yaubada ge kada maduveyolubei, ta ’esi tauna
maduveyolubeda, ’inega Natuna awafelei mai ta vegubayea eda luveifana
sabi ’ewa yavulina.
11 Egwavo, Yaubada ni’a veyolubeda qiduana, ’inega luaqiaqieda be
ita’a wese ma edavo kana veyoluba aqiaqieda. 12 [v] Ge taha toga totoa
bwa’obwa’oya Yaubada da’itea. Ta ’eguma ita’a ma edavo kaveveyoluba
aqiaqieda, e ’inega Yaubada ’idaya toatoa. Ta ena veyoluba giwalidaya
’inega ana fata be ena nuenuega navefeweda.
13 [w] Ta wese ni’a kahalamani aqiaqiea ita’a Yaubada maega kave’aidega
katoatoa, ta tauna wese ’idaya toatoa, mana Niboanina ni’a neida. 14 Ta
ima’a matamega Yaubada Natuna ni’au a’itea, ’inega tauna weaqina

---

[q] **4:3** 1Ion 2:18 [r] **4:4** Md 12:29; 1Ion 5:4-5 [s] **4:5-6** Ion 8:47; 15:19 [t] **4:9** Ion 3:16
[u] **4:10** Lom 5:8-10; 1Ion 2:2 [v] **4:12** Ion 1:18 [w] **4:13** 2Kol 1:22; 1Ion 3:24

asimasimana ’imia vonigo Tamana vetunei mai bwa’obwa’oya tauna
tomotau qabuda ada To’etoyavua ’idewani. 15 ’Eguma taha toga Ieisu
na’awahaqiaqiea tauna Yaubada Natuna, e ’inega Yaubada tomotau~nana
maega ni’a ive’aidega. 16 Ta Yaubada ena veyoluba ’idaya ni’au kahalamani
aqiaqiea ta wese kavevetumaqanea.

Vonahaqiaqi, Yaubada tauna veyoluba ’iuna. Ta tomeqabu veyoluba
ilivuna ’idia ’eno’eno, e taudi Yaubada maega ni’a ive’aidega.

17 Ta ’eguma Yaubada maega katoatoa ’inega eda veyoluba ita’a
nuanidaya ta wese edavo maega naveago ta wese naveaqiaqi otaqa. ’Inega
vetala’ai ana ’aubena ’inaya ge wese kana mwaniniva, ta ’esi ada fata
be me eda giwalifatu kana tovolo Yaubada matanaya, mana eda ilivu
ba’idia bwa’obwa’oya kavona Keliso ena ilivu ’idewani. 18 Ta ’eguma ita’a
toveyoluba aqiaqi, ’inega ge kana mwaniniva mana veyoluba aqiaqi ana
fata mwaniniva na’ewa yavulea. Ta ’esi ’eguma veyoluba aqiaqi ge ’idaya
da’eno’eno, ’inega luaqiaqieda be kana mwaniniva vetala’ai ana ’aubena
’inaya.

19 Yaubada maduveyolubeda ta ’inega ita’a wese Yaubada be tomotau
kaveveyolubedi. 20 ’Eguma taha toga navonaya, “Ya’a Yaubada
yaveveyolubea!” ta taina vevevoalanea, e ’inega tauna tou’ava,
mana taina tuta qabuna ’ite’itea ta ge daveyoluba aqiaqiea, e ’inega
tou’ava~nana ge wese ana fata Yaubada naveyolubei, mana ge taha tuta
da’itea. 21 [x] Yaubada luvine ni’a neida ta ana alamani ba’e: Tomeqabu
Yaubada iveveyolubea, e luaqiaqiedi be wese taidiavo ina veyolubedi.

Ieisu ana to’abibodayavo bwa’obwa’o ilivuna ivewaiwai va’inea

5 1 [y] Tomeqabu Ieisu i’awahaqiaqiea ta wese ivetumaqanea vonigo
tauna To’etoyavua, e ba’e tomotau diavona Yaubada natunavo. Ta
wese tomeqabu Yaubada Tamada iveveyolubea, e taudi wese natunavo
iveveyolubedi. 2 Ma’oda ’inega kana alamani aqiaqiei ’eguma ita’a
Yaubada natunavo kaveveyoluba aqiaqiedi? Ada fata kana alamani
aqiaqiea ’eguma Yaubada kaveveyolubea ta wese ena luvineavo
kavematamatayagedi. 3 [z] Egu vona ’imia ba’e ’idewanina mana ’eguma
ita’a Yaubada kaveveyoluba aqiaqiea, e ’inega wese ena luvine kana
vematamatayagedi. Ta luvine diavona adi matayaga ge vitana, ta
’esi meaqana, 4 mana tomeqabu Yaubada ni’a ’awanatunedi e taudi
bwa’obwa’o ana ilivuyavo ivewaiwai va’inedi. Ta omo’e waiwai~nana
i’ewea edi vetumaqana ’inega. 5 Kana nuaia, tomeqabu adi fata be
bwa’obwa’o ana ilivuyavo ina vewaiwai va’inedi? Vonahaqiaqi, tomeqabu
Ieisu ivetumaqanea vonigo tauna Yaubada Natuna adi fata ilivu diavona
ina nogedi.

---

[x] **4:21** Mk 12:29-31 [y] **5:1** 1Ion 4:15 [z] **5:3** Ion 14:15,23-24

Vetumaqana Yaubada Natuna ’inaya

6 [a] Ieisu Keliso mahalega mai bwa’obwa’oya go’ila ta wese sulala ’inega,
mana babitaiso ’ewea go’ilega, ta ’abibodanaya ena ’aliga ’inaya sulalina
inoqa. ’Inega ge damai go’ila namo ’inega, ta ’esi go’ila be wese sulala
’idiega mai. Ba’e yani diavona weaqina Yaubada Niboanina simasimana
aqiaqiea ’idaya, mana Niboanina tuta qabuna veve’ita aqiaqieda ta ge
wese ana fata nau’aveda. 7 E ba’e ’inega yani toi ni’a ive’ita aqiaqieda
Ieisu weaqina: 8 [b] Yaubada Niboanina be, go’ila ta wese sulala, ta edi
ve’ita ’aidegana. 9 [c] Ta ’eguma tomotau edi simana kavevetumaqanea, e
’inega ana fata be wese Yaubada ena simana kana vetumaqana aqiaqiea,
mana Yaubada tauna ma ana vetumaqana. Vonahaqiaqi, Yaubada ena
simana ’idaya yani qiduana, mana tauna ’inega ’ifo’ifoqe, ta ena simana
ge yani kavokavovo weaqina, ta ’esi Natuna weaqina simasimana. 10 [d]
Tomeqabu Ieisu ivetumaqanea vonigo tauna Yaubada Natuna, e ba’e
tomotau diavona giwalidia ni’a ialamani aqiaqiea Yaubada ena ve’ita ’idia
vonahaqiaqi. Ta tomeqabu Yaubada ena vona Natuna weaqina ge ida
vetumaqanei, e taudina ivonaya be Yaubada tauna tou’ava aqiaqi.
11 Ta simana~nana ana alamani ba’e: Yaubada toa vataya ni’a neida,
ta toa vataya~nana Natuna ’inega kana lobea. 12 [e] ’Inega tomeqabu
Yaubada Natuna maega ni’a ive’aidega, e taudi yawai vataya ni’a ilobea.
Ta tomeqabu nawale ge ida ve’aidega Natuna maega, e taudina ge adi fata
be yawai vataya ina ’ewei.

Venoqi be yawai vataya weaqina

13 [f] Egu leta ba’e ya’wayavia waiwai omi’a Yaubada Natuna ana
tovetumaqanayavo ’imia, be yaqisa ona alamani aqiaqiea omi’a yawai
vataya ami luaqiaqi. 14 [g] Ta wese ita’a me eda giwalifatu Yaubada
’iawanaya, mana kalamani aqiaqiea tuta~nana kavevenoqi ’inaya taha
yani weaqina, e ’inega noqonoqolida ’eguma ita’a eda nuanua kavona
tauna ena nuanua ’idewani. 15 Vonahaqiaqi, ni’a kahalamania eda noqiavo
qabudi noqonoqolidi, ’inega wese kana alamani aqiaqiea eda venoqiavo
nave’iedi.
16 [h] Vaina luveifana adi ve’ia ’aliga ta vaina gebu. ’Inega ’eguma iau
tauna tovetumaqana una ’itea yani luveifana viaviaqia, ta luveifa~nana
’inega ge ’aliga ana ve’ia nalobei, e ’inega o’a luaqiaqieu be una venoqi
Yaubada ’inaya iau~nana weaqina, e ’inega Yaubada nahawafelea be
mayawaina natoatoa. Ba’e ’ebevetalatutula~nana taudi luveifana iviaqia
weaqidi ta ana ve’ia ge ’aliga ida lobei. Ta ’esi vaina luveifana adi ve’ia

---

[a] **5:6** Ion 1:29-34 [b] **5:8** Ion 15:26 [c] **5:9** Ion 5:32-37 [d] **5:10** Ion 5:36-40; Gal 4:6
[e] **5:12** Ion 3:36 [f] **5:13** Ion 20:31 [g] **5:14** Ion 14:13-14; 1Ion 3:21-22 [h] **5:16** Md 12:31

’aliga. Ta ge eda vonemi be ona venoqi ba’e luveifa~nana ana toviaqa
weaqina.
17 Vonahaqiaqi, viaqa luveifadi qabudi tuta qabuna luveifadi, ta vaina
’idiega adi ve’ia ge ’aliga.
18 [i] Ta kahalamania tomeqabu Yaubada ni’a ’awanatunedi ge wese
luveifana ina viaqa ’eviviei, mana Yaubada Natuna ’ita’itamaki aqiaqiedi,
e ’inega Seitani ge ana fata be nagiveluveifedi.
19 Ta wese ni’a kahalamania vonigo ita’a Yaubada natunavo, ta
bwa’obwa’o ilivuna ana to’abibodayavo qabudi taudi Seitani ena
’abiluvine ’ayanaya itoatoa.
20 Ta wese kahalamani aqiaqiea vonigo Yaubada Natuna ni’au mai
’idaya ta givenua’eqa’uda be yaqisa ita’a Yaubada otaqa kahalahalamania.
Ta ita’a ni’a kave’aidega Yaubada otaqa ta wese Natuna Ieisu Keliso
maega, mana tauna Yaubada aqiaqi, ta yawai vataya ’iuna.
21 Natugwavo, taumiega ona ’itamaki aqiaqiemi tokwalui adi iwa’odu
’inega.

---

[i] **5:18** 1Ion 3:9

Ioni ena leta vemagilafuna

Leta ana alamani weaqina

Ba'e Ioni ena 'wayavi vemagilafuna vetunea taha 'ekalesia be wese ana totafwaloloyavo 'idia. Ta ge taha wawa daha'uya ena lukaiwa 'inaya, ta 'esi "Vavine ma natumwavo" 'wayavia, ta ana alamani ba'e 'idewani: "Vavine" taha vona sesebai 'ekalesia weaqina, ta "Natumwavo" wese vona sesebai 'ekalesia~nana ana tomotauyavo weaqidi.

Ta wese Ioni ge taunega ana wawa da'wayavia ta 'esi "Emi kaiwabu" 'wayavia. Ioni ba'e 'edewani viaqia, mana ba'e 'inega tovetumaqana voaladiavo ge adi fata be ina alamania togama leta ba'e ana to'wayavi, ta wese ge adi fata be ina alamania tomeqabu leta~nana ana to'ewa.

Ioni ena leta ba'e 'inaya simana to'ekalesia 'idia taudiega ma ediavo ina veyolubedi, be wese vonedi Ieisu Valena tunutunuqina ina kafi'i'ihia. Ena nuanua 'edewani mana vaidi tomotau 'e'eu'au'avidi edi ve'ita luveifana. 'Inega wese vonedi be ge ina veiaiana tove'ita diavona maega, mana 'eguma ina veiaianedi, e 'inega kavona edi ve'ita~nana ida 'awahaqiaqiei.

Leta gamona

1-3 Lukaiwa
4-6 Veyoluba ilivuna yani qidua va'inena
7-11 Vona waiwaina ve'ita luveifana weaqina
12-13 Vona 'ebelu'ovoa

Lukaiwa

1 Ya'a emi kaiwabu leta ba'e ya'wayavia waiwai, o'a Vavine ni'au
Yaubada venua'ivineu ta wese natumwavo maega 'imia.

Yaveveyolubemi qiduana 'edewani wese taudi vonahaqiaqi ana 'eda ana
to'abibodayavo iveveyolubemi, 2 mana Yaubada ena vonahaqiaqi omi'a be
ya'a giwalidaya 'eno'eno, ta ba'e vonahaqiaqi~nana 'idaya 'eno'eno vatayana.

3 Nuanuagu Yaubada Tamada ta Natuna Ieisu Keliso edi nuakolokolo be
edi veyoluba ta wese edi nuadaumwala ona alamani aqiaqiea nuanimia.
Ba'e yani diavona ina luveagatuna'ida 'eguma Ieisu Valena Aqiaqi Otaqina
kana 'abibodea, ta wese 'eguma ita'a ma edavo kaveveyolubeda.

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

Vonahaqiaqi ta veyoluba weaqina

4 [a] Yaqaiqaiawa qiduana, mana ni'a yanoqolia natumwavo vaina
ve'ita tunutunuqina i'abi'abibodea, 'idewani lova Tamada ena nuanua
give'ifoqeyea 'idaya. 5 [b] Ta o'a Vavine yavevenoqieu edavo maega qabuda
kana veyolubeda! Ba'e luvine~nana ge yani vauvauna weaqina, ta lova
ni'au omadunoqolia. 6 Ta veyoluba~nana ana alamani ba'e: Ita'a 'eguma
Yaubada ena nuanuayavo be wese ena luvineavo kamatamatayagedi, e
'inega ita'a veyoluba~nana ana toviaqayavo, mana tauna ni'a luvineda be
ma edavo kana veyolubeda, 'idewani lova omadunoqolia.
7 [c] To'eu'au'ava 'eala ni'au i'ifoqe bwa'obwa'o ena di'we qabuna 'idia.
Ba'e tomotau diavona ivonaya vonigo Ieisu Keliso ge damai bwa'obwa'oya
kavona tomotau otaqa 'edewani. Ta 'eguma taha toga 'edewani navona
'aiqa, e 'inega tauna tou'ava ta wese Keliso voalana. 8 'Inega ona 'itamaki
aqiaqiemi to'eu'au'ava~dina 'idiega, be yaqisa emi vetafe'wa waiwai
Yaubada weaqina ana ve'ia ge ona 'ita 'avei, ta 'esi luluveagatuna'ina ona
lobea. 9 Ta 'eguma taha toga Keliso ena ve'ita 'inaya ge datoatoa, e 'inega
taunana ge wese Yaubada maega ida ve'aidega. Ta 'esi 'eguma taha toga
Keliso ena ve'ita kafi'i'ihia, e ba'e tomotau~nana Yaubada Tamada be
wese Natuna maega ni'a ive'aidega.
10 'Inega 'eguma taha toga nawai 'imia ta ba'e ve'ita~nana 'inega ge
nave'itemi, e 'inega ge ona 'ebe'ewei emi vanuea, ta wese ge ona lukaiwa
'inaya kavona taimi 'idewani. 11 Ta 'eguma taha toga tou'ava~nana
na'awatainea ta na'ebe'ewea ena vanuea, e 'inega tonivanue~nana tauna
tou'ava~nana ena ve'ita luveifana ana toiula.

Vona 'ebelu'ovoa

12 Nuanuagu be yani qabuna weaqina ena vonemi, ta ge nuanuagu ba'e
leta~nana 'inega yani diavona weaqidi ena 'wayavi 'imia, ta 'esi yanuaia
be ya'a tauguyega ena wai 'imia. 'Inega omi'a be ya'a kana veqae, e ba'e
'inega taudega kana giveqaiawa aqiaqieda.
13 Lova Yaubada taiu venua'ivinea e tauna natunavo edi veyoluba
ivetunei waiwai 'iuya.

---

[a] **4** 3Ion 4 [b] **5** 1Ion 2:7 [c] **7** 1Ion 4:1-3

Ioni ena leta vetoina

Leta ana alamani weaqina

Ioni ena leta ba'e gamonaya ge ana wawa da'wayavia, ta 'esi taunega gabea kaiwabu. Ta leta~nana vetunei waiwai taha 'oloto ana wawa Gaiusi 'inaya. Ioni Gaiusi~nana 'awahaqiaqiea, mana tauna tovetumaqana qabudi adi toiula aqiaqi.

Ta wese vematamagilafuyea taha 'oloto ana wawa Diotilifi weaqina, mana 'oloto~nana ge nuanuana Ioni be wese tovaletuyana qabudi edi vona na'abibodedi, ta 'esi nuanuana navetovanugweta 'ekalesia nuanidia, ta wese wagawaga be tovayausa qabudi awahawatayedi tafwalolo 'inaya.

Leta gamona

1-4 Lukaiwa be venoqi
5-8 Ioni tovetumaqana Gaiusi 'awahaqiaqiea
9-10 Taha 'oloto luveifana ana wawa Diotilifi
11-12 Taha 'oloto aqiaqina ana wawa Dimitiliasi
13-15 Vona 'ebelu'ovoa

Lukaiwa

1 [a] Ya'a emi kaiwabu leta ba'e ya'wayavia waiwai o'a iagu Gaiusi 'iuya. Vonahaqiaqi, yaveyoluba aqiaqieu.

2 Iagu ye, yavevenoqi weaqiu be ge taha vihiqa nage veilaqe una lobei, ta wese nuanuagu eu toa be wese eu fewa qabuna 'idia me eu qaiawa una toatoa 'idewani uqaiqaiawa eu veiaiana Yaubada maega weaqina. 3 [b] Lova vaina tovetumaqana ba'idia imai ta ivelulu'uya o'a weaqiu ma'oda Yaubada ena nuanua u'abiboda aqiaqiea. Ta ba'e 'inega igiveqaiawa otaqigu, ta wese isimana 'iguya o'a vonahaqiaqi ana 'eda 'inega utautauya.

4 Vaina yani ana fata be ina giveqaiawegu, ta agu 'ebegiveqaiawa qiduana omi'a natugwavo, mana Yaubada ena vonahaqiaqi ana 'eda 'inega otautauya.

---

[a] **1** Via 19:29; Lom 16:23 [b] **3** 2Ion 4

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

Toiula be toawagila weaqina

5 Iagu, eu iula be eu ilivu tovetumaqana diavona ’idia weaqina
yaqaiqaiawa, mana ba’e ilivu~nana ’inega tau’u uve’ita ’ifoqeyeu
o’a togwavubiga. Vaidi ’idiega ge uda alamanidi, ta tua wese taudi
uiuiuledi tuta~nana i’ifoqe eu ’abagaya. E ba’e eu ilivu~nana
weaqina yaqaiawa gegoyo. 6 [c] Ta tuta~nana i’evivi imai eu iula
qiduana ta wese eu veyoluba ’idia weaqina isimana aqiaqiea
to’ekalesiayavo ’idia. Ta nuanuagu wese tuta maimai ’idia Yaubada
ena tofewayavo ’idewani una veilivu ’aiqedi. Ta ’eguma ina nogemi
ina tauya mali ’abaga ’inaya, ’inega luaqiaqiemi be ma nima ’onenidi
ina tutuvila ina tauya, mana ba’e ’inega Yaubada ona giveqaiawea.
7 [d] Taudi Keliso ena fewa weaqina iluluvivila dadana di’we taha taha
’idia, ta ge taha iula ida ’awahaqiaqiei Yaubada ana tovemwageavo
’idiega. 8 ’Inega luaqiaqieda be ita’a kana iuledi, ta ba’e ’inega qabuda
kana ve’aidega be kana fewa Yaubada ena vonahaqiaqi ana yawala
dadana weaqina.
9 Lova wese leta ’inega ni’a yavematamagilafuyemi ma’oda
toluvivila~dina kana veilivu ’aiqedi, ta Diotilifi nuanuana be
taunega navetovanugweta, ’inega egu vematamagilafu be wese egu
luvine ba’e yani diavona weaqidi veveyani kavokavovoyedi. 10 ’Inega
tuta~nana ena wai ’imia kana toava’auta ta Diotilifi ena ilivuyavo
weaqidi ena vonemi, mana vevevonavona dadanema be, awahawa
gilema be wese ’awa’awa luveifema. Vonahaqiaqi, ena ilivu luveifa
otaqina ba’e viaviaqidi. Ta wese taha ilivu luveifa va’inena viaviaqia,
mana toluvivila~dina awatayedi vonigo ge ina lugu ’ekalesia
gamonaya, ta wese to’ekalesia taudi nuanuadi toluvivila~dina
ina ’ebe’ewedi ’ekalesia gamonaya e wese taudina Diotilifi~nana
’eto’etobodedi, ta ’abibodanaya wese a’u’ifoqeyedi edi ’ekalesia~nana
’inega.
11 [e] Iagu ye, ilivu luveifadi ge una vetutumedi, ta ’esi toaqiaqidi
edi ilivu aqiaqina una vetutumea. Vonahaqiaqi, tomeqabu taudi ilivu
aqiaqidi iviaviaqidi, e taudina Yaubada ena tomotauyavo. Ta ’esi
tomeqabu taudi ilivu luveifana iviaviaqidi, e taudina Yaubada ge ida
alamania. 12 Ta Dimitiliasi tauna ’oloto aqiaqina, ta tomotau qabudi
i’awahaqiaqiea. Tauna Yaubada ena vonahaqiaqi ana ’eda ’inega
tautauya, ta ba’e tauya~nana ’inega taunega ve’ita ’ifoqeyea tauna
’oloto tunutunuqina. Ta ima’a wese ’oloto~nana a’awahaqiaqiea mana
ena ilivu be wese ena viaqa qabuna aqiaqi otaqina. Ta omi’a ni’a
oalamani aqiaqiea ima’a ema vonayavo tuta qabuna vonahaqiaqi.

---

[c] **6** Tai 3:13 [d] **7** 1Kol 9:11-12 [e] **11** 1Ion 3:6-10

Vona ’ebelu’ovoa

13 *f* Nuanuagu be yani qabuna weaqina ena voneu, ta ge nuanuagu
ba’e leta~nana ’inega yani diavona weaqidi ena ’wayavi ’iuya. **14** Ta ’esi
nuanuagu qiduana ena wai ena vayausiu, ’inega magilafuda kana veqae.
15 Nuanuagu Yaubada ena nuadaumwala ’iuya na’eno’eno. Emwavo
qabudi ba’idia maega atoatoa edi lukaiwa ’iuya. Ta ya’a wese egu lukaiwa
una simanea egwavo ’aidega ’aidega taudi maega otoatoa ’idia.

---

[f] **13** 2Ion 12

Iuda ena leta

Leta ana alamani weaqina

Leta ba'e ana to'wayavi Iuda, ta taunega vonaya, "Ya'a Iemesa taina ta Ieisu Keliso ena tofewa kavovo."

Iuda ba'e ena leta 'iuna mana nuanuana tovetumaqana ina alamani aqiaqiea tomotau 'eu'au'avidi edi ve'ita be wese edi ilivu ge ina 'abibodei. Ba'e leta~nana ana noqola kavona Fita ena leta vemagilafuna 'idewani, mana Iuda wese leta~nana ana toavo 'idia vona waiwaina neidi vonigo edi vetumaqana ana avutugu ge ina qeuni, ta 'esi ina kafi'i'ihia.

Leta gamona

1-2 To'wayavi be wese to'ewa weaqidi
3-16 Ilivu be ve'ita ta wese tove'ita luveifadi weaqina
17-23 Vona iula be vebibina
24-25 Vona veyoluba be awatubo

Lukaiwa

1 [a] Leta ba'e ya'a Iuda 'iguyega. Ya'a Iemesa taina ta Ieisu Keliso ena tofewa kavovo.

Ta ya'waya'wayavia omi'a Yaubada Tamada ni'a gabemi ta ena veyoluba 'inaya otoatoa 'imia, ta wese Ieisu Keliso ena 'itamaki 'ayanaya otoatoa.

2 Egu nuanua qiduana Yaubada ena nuakolokolo be, ena nuadaumwala ta wese ena veyoluba naveqidua 'imia.

Tove'ita luveifadi adi luvine

3 Egwavo ye, egu nuanua 'ena'ina be eda 'wayavi 'imia ita'a ada 'etoyavua weaqina. Ta 'esi ba'itagana nuanua vauvauna ni'a 'ifoqe 'iguya luaqiaqiegu be ena vona iulemi be yaqisa ami fata Ieisu Valena Aqiaqina ana vonahaqiaqi ona vata'ita'iea tove'ita 'e'eu'au'avidi edi ve'ita 'inega. Ta ba'e vonahaqiaqi~nana lova Yaubada ve'ifoqeyea ena tomotauyavo 'idia, ta vona~nana ge wese ana fata be navedumaduma. 4 [b] Vonahaqiaqi, egu

---

[a] **1** Md 13:55 [b] **4** Gal 2:4; 2Fit 2:1

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

nuanua ’idewani, mana vaidi tomotau taudi tove’ita ’e’eu’au’avidi ni’a
ilugu mai nuanimia, ta taudi ivonaya vonigo Yaubada ena nuakolokolo
’inega ada fata be ilivu luveifadi kana viaqidi. Ta ba’e tomotau diavona
adi luvine waiwaina lova Yaubada ni’a madua’uya, mana taudi eda
Kaiwabu Ieisu Keliso ivevegeqea.

5 [c] Nuanuagu vaina yani weaqina ena vonemi. Ba’e yani diavona ni’a
oalamanidi, ta tua nuanuagu nuami ena luqa’uya be ona nuave’avinidi.
Lova eda Kaiwabu ena tomotauyavo ’ewa ’ifoqeyedi di’we Itifita ’inega.
Ta ’abibodanaya taudi ’idiega ge ida vetumaqanea luve’aligidi. 6 [d] Ta
wese lova Yaubada mahala ana tovale’ewayavo ’abiluvine neidi, ta vaidi
’idiega ivetalabudabuda ba’e ’abiluvine~nana ana ’etofwafwa weaqina. E
’inega adi tuvada inogea, mana Yaubada a’uwebuiedi ’abaga velovelovana
’inaya, ta omo’e ’inaya yoqoyoqonidi ina toatoa ana laba luvine qiduana
ana ’aubena na’ifoqe. 7 [e] Ta ge ona nuafania lova tola’ai ’ifoqe ’abaga
Sodoma be Gomola ta wese vaina ’abaga di’wedia, mana ’abaga diavona
’idia velamo’eno kavokavovo ilivuna veqidua va’ine. Ta ba’e ’abaga
diavona Yaubada ena luvematasabu ilobea ’aiwe ’ala’alaina ’inega. Ta ba’e
yani diavona ive’ebe’ita ’idaya ’aiwe ’ala’alata vatayana nawale na’ifoqe
toluveifadi ’idia.

8 Ta tove’ita diavona ni’a ilugu mai nuanimia taudi ’wafidi iawafelea
velamo’eno kavokavovo be wese ilivu bwavubwavuna ’idia, mana
ivonaya vonigo ’wayoqega vebibina ni’a ilobea ba’e ilivu~nana
weaqina. E ba’e ’inega Yaubada ena ’abiluvine iveyani kavokavovoyea,
ta wese mahala ana totoayavo simasimatalidi i’awaluveifedi. 9 [f] Ta
wese ona nuave’avinia lova tuta~nana Yaubada ena tovale’ewayavo
adi tovanugweta ana wawa Maikeli tauna Seitani maega ive’ae’aetoga
Mosese ’wafina weaqina, e ’inega Maikeli giwalina ge dafatu be Seitani
dave’ewei ena vona ve’alata weaqina, mana ni’a alamania vonigo ena
Kaiwabu me ena ’abiluvine qidua va’inena, ta ’inega Maikeli Seitani
’inaya vonaya, “Egu Kaiwabu nalugwaeyeu!” 10 [g] Ta ba’e tove’ita diavona
’eguma vaina yani weaqina nuadi nawale ge da’eqa’ui, e ’inega yani
diavona ivona ve’alatedi ta wese iawagiledi. Ta ba’e viaqa~nana ’inega
taudi kavona yubai, mana yubai yani qabuna iviaviaqia edi nuanua
kavokavovo ’inega. Ta ba’e ilivu~nana ’inega tomotau diavona taudiega
iveveilaqeyedi.

11 [h] Vonahaqiaqi, ba’e tove’ita diavona nawale veilaqe qiduana ina
lobea! Taudi Keni ena ilivu luveifana ivetutumea, mana tauna taina
luve’aligia. Ta wese kavona Balami ena ilivu luveifana ivetutumea, mana
yani taha taha iviaviaqidi mane ana ’ewa weaqina. Ta wese taudi edi

---

[c] **5** ’Ifo 12:51; Naba 14:29-30 [d] **6** 2Fit 2:4 [e] **7** Nug 19:1-25; 2Fit 2:6,10 [f] **9** Dan 10:13,21; 12:1; 2Fit 2:11; Ve 12:7; Sek 3:2 [g] **10** 2Fit 2:12 [h] **11** Nug 4:7-8; 1Ion 3:12; Naba 16:1-35

ilivu kavona Kola[i] ’idewani, mana tauna Mosese ena luvine ge da’abibodei
’inega veilaqe lobea. Ta wese taudi edi noga ’inega ina veilaqe kavona
Kola ena veilaqe ’idewani.
12 [j] Ba’e tove’ita diavona tuta~nana omi’a maega ovava’auta veiaiana
ana ’ai weaqina ona ’itamaki aqiaqiemi mana taudi adi fata emi toa
aqiaqina ina bwega yavulea ’idewani lai ana fata waga nabwega yavulea.
Ta wese ge ida nuanua tomotau weaqidi, ta ’esi taudiega weaqidi inuanua.
Ta ba’e ilivu diavona weaqina ge ida iniyauyau. Ta wese ba’e toluveifa
diavona kavona gawata kwaukwausina yaqina ’alu’alua dadanea, ta ’wei
geqana. Ta wese taudi kavona ’aiwe vuavuaqina, ta ana tuta ’inaya ge
davuaqa. Vonahaqiaqi, ba’e tomotau diavona kavona ’ali’aligidi, mana
vuaqa geqadi ta wese kwalamidi abuabu yavulina bwa’obwa’oyega.
13 Taudi kavona nufula waiwaidi, ta edi ilivu luveifana ’inega vaina yani
bwavubwavuna igive’ifoqeyea ’idewani nufula ena waiwaiega balabalaya
vunuvunuqa ta fulona bwavubwavuna ma qainina ’ifo’ifoqe. Ta wese
taudi kavona ’wadi’wadima luluve’waividi mahalega iavuavuta. Ta
Yaubada edi toa vataya di’we velovelovana ’inaya ni’a ’iva’ava’aia.
14 [k] Ta ba’e tomotau diavona weaqidi Adama ena gade vesevenina ’inega
tubuna Inoki simana ’ifoqeyea vonaya,
“Vonahaqiaqi, nawale Kaiwabu ena tovale’ewayavo gwalagwaladi ta
avo ’wayoqidi maega ina mai.
15 “Tauna totoa bwa’obwa’o qabudi naluvinedi edi viaqa aqiaqidi be
wese edi viaqa luveifadi ’inega. Ta tomeqabu Yaubada i’awaluveifea ta
wese edi viaqa luveifana weaqina Yaubada taunega naluvinedi, mana edi
vona ’inega be wese edi veilivu ’inega Yaubada ena nuanua ibwegea.”
16 Ba’e tomotau diavona yani qabuna weaqina ivetalabudabuda ta wese
mali tomotau edi viaqa weaqina ilulumugi. Ta ’eguma nuanuadi ilivu
luveifana ina viaqidi, e ’inega edi nuanua i’abi’abibodea ta iviaviaqidi.
Taudiega igigivaneqedi, ta wese tomotau ivevemea ’ealedi, mana ba’e
’inega nuanuadi tomotau ina ’awahaqiaqiedi be yani taha taha ina neidi.

Vona iula be vebibina

17 Egwavo, ona nuave’avinia tola’ai lova eda Kaiwabu Ieisu Keliso
ena tovaletuyanayavo imadusimana ’imia, 18 [l] ivonemi ivonaya, “Tuta
’ebelu’ovoa ’inaya tomotau ina ’ifoqe ’imia ta ina givenu’wemi, ta
tomotau diavona edi nuanua govaqa ina viaqidi, mana eda Kaiwabu
ena nuanua ilulugwavu’aiea.” 19 Ba’e qabu diavona ’idiega vetoatoasi’i
’ifo’ifoqe tovetumaqana nuanidia. Ta wese ge ida nuanua ilivu aqiaqina

---

[i] **1:11** Kola *“Korah”* Mosese ma tuana Eloni vevoalanedi. ’Inega Yaubada diana vilei ta bwa’obwa’o luvinei ’elalami tuata Kola nana ma ana to’abibodayavo isamwaku iwebui. (Naba da’a 16) [j] **12** 2Fit 2:13,17 [k] **14** Nug 5:18,21-24 [l] **18** 2Fit 3:3

weaqina, ta ’esi ilivu luveifana tuta qabuna ’abi’abiluvinedi, ta Niboana
Gwalagwalana ge datoatoa ’idia.
20 [m] Egwavo, luaqiaqiemi be tuta qabuna taumiega ma emiavo ona
vona iulemi ta ona givewaiwaiemi Ieisu Valena Aqiaqina ’inega, mana
Vale~nana Yaubada neimi. Ta tuta~nana ovevenoqi, e ’inega Niboana
Gwalagwalana ena waiwaiega ona venoqi. **21** Omi’a Yaubada ena
veyoluba ’inaya ona toatoa. Luaqiaqiemi be eda Kaiwabu Ieisu Keliso ena
nuakolokolo weaqina ona ba’eba’e, mana nuakolokolo~nana ’inega yawai
vataya naneimi.
22 Aiqabu ivenuana magilafu edi vetumaqana weaqina e ona
nuakolokoloyedi. **23** [n] Ta vaidi tomotau ’aiwe ’ala’alaina ’inega ona lihi
efaledi ta ona ’etoyavuidi. Ta wese vaidi tomotau ona nuakolokoloyedi, ta
taumiega ona ’itamaki aqiaqiemi tuta~nana oiuiuledi, mana ba’e tomotau
diavona edi ilivu bwavubwavuna iviaviaqidi, ’inega wese adi kaleko
ni’a ivebwavubwavu ’wafidi ’inega. E ’inega luaqiaqiemi be ona ’itamaki
aqiaqiemi fole omi’a wese ilivu diavona ona viaqidi.

Awatubo be vona veyoluba

24 Yaubada kana awahawatuboya, mana tauna ana fata otaqa
na’itamakida be yaqisa ge kana be’u. Tauna wese ana fata vunavunaqida
be tunutunuqida me eda qaiawa na’ebe’eweda ena di’we simasimatalina
’inaya. **25** [o] Vonahaqiaqi, Yaubada ana ’aidega otaqa ada To’etoyavua eda
Kaiwabu Ieisu Keliso ena viaqa ’inega. Luaqiaqieda be Yaubada kana
awahawatuboya, mana tauna simasimatalina be, Tovewaiwai va’ine ta
wese Toluvine Qiduana tuta lova ’inega be ba’itagana ta wese tuta vataya
’inaya. Vonahaqiaqi, eda nuanua ’idewani.

---

[m] **20** Kol 2:7 [n] **23** Sek 3:2; Ve 3:4 [o] **25** Lom 16:27; 2Fit 3:18

Yaubada ena Ve’ita Ioni ’inaya

Buki ana alamani weaqina

Ioni ena ’wayavi ba’e ’inega kana alamania tola’ai ’ifoqe ’inaya tuta~nana italafelea bwanabwana Fatimosi ’inaya, mana me Loma ni’a ikafia ta ia’uya bwanabwana~nana ’inaya. Ta ena toa ’iuna mana Yaubada ena vona ta wese Ieisu Valena yawala dadanea di’we taha taha ’idia. (1:9)

Ta Ioni~nana wese Ieisu Valena ana to’wayavi, ta wese ena leta kukusadi toidi ’wayavidi vaina ’ekalesia ’idia. Ta ba’e buki~nana ana avutugu magilafuna kana ’itedi: Da’a 1 ’inega be da’a 3 ’inaya Ioni ’ekalesia ana yau seveni ’idia ’wayavia sabi vona iuladi be sabi givetunuqidi, ta wese nuanuana edi vetumaqana ’inaya ina tovolo’i’ita tuta~nana vevoalana ina lobei. Ta da’a 4 ’inega be da’a 22 ’inaya Yaubada ena ve’ita Ioni ’inaya weaqina. ’Inega Ioni kavona ve’wayoqega yani taha taha matanaya i’ifoqe ’itedi tuta maimai weaqina ta wese tomotau edi toa vataya weaqina.

Ta ba’e buki~nana ’inaya Yaubada ena ve’ita Ioni ’inaya ge ’idewani Buki Gwalagwalana qabudi gamonaya, ta ’esi kavona ma’ama’ayau ’inega yani qabuna weaqidi ve’ita ’ifoqeyea ’iawanaya. Ta Ioni matanaya ve’ita ’eala ’itedi Seitani ena vevoalana Yaubada ’inaya. Ta wese ’itea ma’oda ’inega Yaubada Seitani ma enavo navewaiwai va’inedi, ta wese ma’oda naluvematasabu ’aiqedi. Ta buki~nana ana ’ebelu’ovoa ’inaya vematamagilafuyeda Ieisu me ena luvine waiwaina na’evivi mai bwa’obwa’oya. ’Inega mahala be wese bwa’obwa’o vauvaudi ina ’ifoqe, ta omo’e ’inaya Yaubada ena tomotauyavo toa vataya aqiaqi otaqina ina lobea.

Buki gamona

1:1-8 Buki ba’e ana ’wayavi ’iuna, ta wese lukaiwa ’ekalesia ’idia
1:9–3:22 Ve’ita nugweta ta wese leta ’ekalesia adi yau seveni ’idia
4:1–8:1 Fefwai nunumina adi bwedi adi yau seveni
8:2–11:19 Bea adi yau seveni imu’edi
12:1–13:18 Mwata gegoyo be yubai luveifadi magilafudi
14:1–15:8 Ve’ita taha taha Yaubada ’inega
16:1-21 Yaubada ana diavilavila gaeba adi yau seveni ’idia
17:1–20:10 Yaubada ’abaga Babiloni be, yubai luveifana be, tovesimasimana luveifana ta wese Seitani vewaiwai va’inedi
20:11-15 Luvine be luvematasabu ’ebelu’ovoa

The New Testament in Molima of Papua New Guinea; 1st ed. 2010; web version, 2014, Folk&Språk and Swedish Mission Alliance

21:1–22:5 Mahala vauvauna be, bwa'obwa'o vauvauna ta wese Ielusalema vauvauna
22:6-21 Vona 'ebelu'ovoa

Vematamagilafu

1 1 [a] Nugweta Yaubada ve'ita Ieisu Keliso neia tola'ai nawale na'ifoqe,
ta 'abibodanaya Ieisu ena tovale'ewa taha vetunea ena tofewa Ioni
'inaya ba'e yani diavona sabi ve'itana, 2 ta 'ebelu'ovoa Ioni Ieisu ena
tofewayavo qabudi ba'e yani diavona weaqidi simana 'ifoqe 'idia. Ta yani
diavona ni'a 'itedi, ta wese Ieisu ena viaqayavo weaqina be Yaubada ena
vonayavo Ioni simana 'ifoqe aqiaqiedi. 3 [b] Ta tomeqabu ba'e 'wayavi~nana
Yaubada 'inega ina avoya totoa va'auta matadia luaqiaqiedi be me edi
qaiawa ina toatoa. Ta wese tomeqabu ba'e yani diavona inoqonoqolidi ta
ina nuave'avinidi, e taudi wese adi fata ina qaiawa, mana ge tuta kuena
'inaya ba'e yani diavona Yaubada nagive'ifoqeyedi.

Ioni ena lukaiwa 'ekalesia adi yau seveni 'idia

4 [c] Ba'e 'wayavi~nana ya'a Ioni 'iguyega omi'a 'ekalesia ami yau seveni
'imia di'we Eisia gamonaya.

Egu nuanua qiduana omi'a nuakolokolo be nuadaumwala Yaubada
'inega ona lobea. Tauna tuta 'ebeve'ale be, tuta ba'itagana ta wese
tuta vataya ana Yaubada. Ta wese nuanuagu ba'e toa diavona ona
lobedi niboana adi yau seveni 'idiega. Taudi Yaubada ana galiva
kaikaiwabuna 'iawanaya itoatoa. 5 [d] Ta wese nuanuagu Ieisu Keliso 'inega
nuakolokolo~nana be nuadaumwala~nana ona 'ewa aqiaqiedi. Tauna
tuta qabuna tovonahaqiaqi. Ta ba'e Ieisu~nana maduya'itoto 'aligega, ta
wese tauna toluvine qabudi bwa'obwa'oya veqidua va'inedi.
Tauna veveyolubeda qiduana, ta yawaina be sulalina awafelea weaqida,
e ba'e 'inega eda ilivu luveifadi 'idega 'ewa yavuledi. 6 [e] Ta Ieisu ni'a
venua'ivineda ena tomotauyavo ta wese ena tovegubayavo 'idewani, be
yaqisa kana vetofewa Yaubada Tamana 'inaya. Ieisu kana awatuboya
tuta vataya 'inaya, mana tauna Tovewaiwai ta tuta vataya ana Toluvine
Qiduana! Vonahaqiaqi, eda nuanua 'idewani.

7 [f] O'itei, Ieisu mahalega maimai gawatega.
Tomotau qabudi ina 'itea,
ta wese taudi lova

---

[a] **1:1** Ve 22:6 [b] **1:3** Ve 22:7,10 [c] **1:4** 'Ifo 3:14-15; Ve 3:1; 4:5 [d] **1:5** Kol 1:18; Same 89:27
[e] **1:6** 1Fit 2:9; Ve 5:10; 20:6 [f] **1:7** Dan 7:13; Sek 12:10; Md 24:30; Ion 19:34-37; 1Te 4:17

ana to'idawayavo ina 'itea.
Ta totoa bwa'obwa'oya qabudi
me edi nuavita ina dou tauna weaqina.
Vonahaqiaqi, ba'e yani diavona ina 'ifoqe aqiaqi.

8 [g] Eda Kaiwabu Yaubada vonaya, "Ya'a Alofa be Omega, yani qabuna
edi 'ebeve'ale ta edi 'ebelu'ovoa!" Ta wese tauna tuta ba'itagana be tuta
lova ta wese tuta maimai ana Yaubada. Ta tauna Tovewaiwai va'ine.

Ioni Tomotau Natuna 'ite'itea

9 Ya'a iami Ioni be omi'a ni'a kave'aidega Keliso maega. Ta ita'a qabuda
me eda bibitaqo visiqa be wese veilaqe 'aidegana kalobelobea eda fewa
Ieisu 'inaya weaqina. Ta me Loma ikafigu ta ia'ufelegu taha bwanabwana
ana wawa Fatimosi 'inaya, ta omo'e 'inaya yatoa. Ta egu toa 'iuna mana
Yaubada ena vona ta wese Ieisu Valena yayawala dadanea di'we qabuna
'idia. 10 'Inega Kaiwabu ena 'aubena taha 'inaya Niboana Gwalagwalana
'iguya 'ifoqe yalutonovia, ta tutana 'inaya bona qiduana gwavuguyega
yanoqolia ana noqola kavona bea 'idewana, 11 ta voneguya, "Yani qabuna
u'ite'itedi fefwai 'inaya una 'wayavidi, ta leta diavona una vetunedi ina
tauya 'ekalesia adi yau seveni 'idia, taudi Efeso be, Simulina be, Feligamo
be, Tiatila be, Salidesi be, Filadelifia ta wese Lodisia 'idia."
12 'Inega yatunugivila tovona~nana sabi 'itana, 'inega simatala ana
'ebea'u goula 'inega ana yau seveni ya'itedi. 13 [h] Ta nuanidia taha tomotau
tovotovolo ya'itea ta ana 'ita kavona tomotau natuna me'olotona 'idewani.
Ta ana kwakwalufai kuena otonega be webui 'aqenaya, ta lumalumana
'inaya ana gadi'wana goula 'inega ya'itea. 14 [i] Ana kia be wese debana
wadawadaea otaqina, ta matana adi 'ita kavona 'aiwe saesaelina. 15 Ta
'aqena adi 'ita kavona taha kainumu namanamalina 'idewani, ana
'ebegabu 'inaya ida gabui davevunavunaqa. Ta bonana ana noqola kavona
yaqisi butuna danununuqa. 16 [j] Ta ana 'ataqia 'wadi'wadima adi yau
seveni kafikafidi, ta 'awanega taha kefata ala lualuana 'ifoqe, ta 'iawana
ana 'ita kavona vala ena simatala waiwaina baba'auya 'idewani.
17 [k] Ta tuta~nana tomotau~nana ya'itea 'inega yagivelukabwebwe 'aqenaya
kavona 'ali'aligigu. Ta ana 'ataqi si'otoia 'iguya ta vonegu vonaya, "Ge una
mwaniniva. Ya'a 'ebeve'ale be 'ebelu'ovoa, 18 ta mayawaigu yatoatoa. Lova
ya'aliga, ta u'itei ba'itagana ya'a mayawaigu ta toatoa vatayagu. Ta nimaguya
'aliga ta wese di'we 'ebe'aliga vataya ana wawa Edesi ana kihi yakafikafia.
19 "'Inega ba'e yani diavona ni'a u'itedi una 'wayavidi fefwai 'inaya,
ta wese toyani ba'itagana u'ite'itedi, ta wese tola'ai nawale na'ifoqe tuta

---

[g] **1:8** Ve 21:6; 22:13 [h] **1:13** Dan 7:13; 10:5 [i] **1:14** Isi 43:2; Dan 7:9; 10:6; Ve 2:18; 19:12
[j] **1:16** Ibe 4:12; Ve 2:12; 19:15 [k] **1:17-18** Ais 44:6; 48:12; Ve 2:8; 22:13

maimai 'idia weaqina. 20 Ta tola'ai ni'au u'itedi ena givesimatalidi 'iuya.
'Wadi'wadima seveni adi yau nimaguya u'itedi adi alamani taudi 'ekalesia
adi yau seveni adi tovale'ewayavo. Ta simatala ana 'ebea'u goula 'inega
wese adi yau seveni ni'a u'itedi adi alamani taudi 'ekalesia seveni weaqidi.

Me Efeso edi leta

2 1 [l] "Taha leta una 'wayavia 'abaga Efeso 'ekalesia ana tovale'ewa
'inaya be una vonaya:

Vale ba'e maimai tauna 'wadima seveni adi yau kafikafidi
'ataqinega, ta simatala ana 'ebea'u goula 'inega adi yau seveni
nuanidiega tautauya, tauna ba'e ena simana 'imia vonaya, 2 [m] Emi
viaqayavo qabudi ni'a yahalamani aqiaqiedi, ta wese emi vetafe'wa
waiwai ya'a weaqigu me emi gwavubiga ni'a ya'itedi. Ta emi noga
tomotau luveifadi weaqidi ya'itea, ta wese tomeqabu taudiega igabedi
tovaletuyana aqiaqidi ni'a otovodi 'inega edi u'ava oalamani aqiaqiea.
3 Ta wese me emi bibitaqo fewa vitavitadi ta qiduqiduadi oviaqidi
agu wawa weaqina, ta 'idiega ge oda dawalili.
4 Ta yani 'aideganamo ge aqiaqina 'imia ya'itea, vonigo lova
tuta~nana ove'ale ovetumaqanegu 'inega oveyolubegu qiduana,
ta 'esi ba'itagana emi veyoluba 'iguya ni'au vegoyo. 5 [n] Ta
veyoluba~nana ona nuave'avinia, mana ena vegoyo 'inega ni'a obe'u.
'Inega ona nuagivila, ta viaqa diavona omaduviaqidi ona lu'eviviedi.
Ta 'eguma ge ona nuagivila, e 'inega ena wai be emi simatala ana
'ebea'u ena 'ewa yavulea 'imiega. 6 Ta yahalamania taha wese yani
aqiaqina oviaqia, mana Nikoleitani me ena qabuyavo edi ilivu ni'a
onogea 'edewana wese ya'a ilivu diavona yanogedi.
7 [o] 'Inega 'eguma taha toga Niboana Gwalagwalana ena vona
'ekalesia 'idia nanoqolia, e 'inega tomotau~nana luaqiaqiea be
ba'e vona diavona adi alamani nasali aqiaqiedi. Ta tomeqabu ilivu
luveifana ina vewaiwai va'inea, e taudi ena awafeledi be Yawai ana
'Aiwe vuaqina ina 'ainia, ta 'aiwe~nana tovotovolo Yaubada ena
vaoqa ana wawa Faladaisi 'inaya.

Me Simulina edi leta

8 "Taha leta una 'wayavia 'abaga Simulina 'ekalesia ana tovale'ewa
'inaya be una vonaya,

Vale ba'e maimai tauna 'ebeve'ale be 'ebelu'ovoa 'inega, tauna
lova 'aliga ta ni'a ya'itoto 'evivi ta mayawaina toatoa. Tauna ba'e ena

---

[l] **2:1** Ve 1:16 [m] **2:2** 1Ion 4:1 [n] **2:5** Ve 3:3 [o] **2:7** Nug 2:9; Ve 22:2,19

simana 'imia vonaya, 9 [p] Ni'au yahalamania emi toa vitana be wese
emi velukwalukwa, ta 'esi ona nuave'avinia omi'a kaikaiwabumi
mana yahalamanimi. Ta wese ni'au yahalamania vonigo vaidi Seitani
ena qabuyavo i'awa'awa luveifemi. Taudiega igabedi vonigo me Diu,
ta taudi gebu, ta 'esi taudi Seitani ena qabuyavo. 10 [q] Omi'a tuta
maimai 'idia visiqa ona lobea, ta ba'e yani diavona weaqidi ge ona
mwaniniva. Nawale vaina 'imiega Seitani naha'uluguyemi vanue
'ebeyoqona 'inaya. Ta 'aubena teni 'idia nasitonovimi vita be visiqa
'idiega. Ta vita diavona 'idiega nage ona 'aliga 'waqi, ta tua emi
vetumaqana ge ona nogei, ta 'esi ona tovolo'i'ita ana laba 'aliga, be
'inega yawai vataya ena neimi.
11 [r] 'Inega 'eguma taha toga Niboana Gwalagwalana ena vona
'ekalesia 'idia nanoqolia, e 'inega tomotau~nana luaqiaqiea be
ba'e vona diavona adi alamani nasali aqiaqiedi. Ta tomeqabu ilivu
luveifana ina vewaiwai va'inea, e taudi ge wese 'aliga vemagilafuna
nagiveluveifedi.

Me Feligamo edi leta

12 "Taha leta una 'wayavia 'abaga Feligamo 'ekalesia ana tovale'ewa
'inaya be una vonaya,

Vale ba'e maimai tauna me ena kefata ala lualuana 'inega, tauna
ba'e ena simana 'imia vonaya, 13 Ni'au yahalamania omi'a otoatoa
taha 'abaga Seitani ena 'ebeluvine gamonaya. Ta 'abaga~nana
'inaya lova taha agu tosimana aqiaqi ana wawa Anitifasa toluveifadi
iluve'aligia. Ta omo'e tuta~nana 'inaya omi'a emi vetumaqana 'iguya
ge oda vegeqea, ta 'esi nawale okafi'i'ihia.
14 [s] Ta 'esi emi ilivu vaina weaqidi ge eda qaiawa, mana Balami
ena ve'itayavo nawale okafikafidi. Lova ena ve'itayavo Balakia
'abibodedi, 'inega me Isileli ilivu luveifana ve'itedi be 'abwaga
vevegubana tokwalui 'idia taudiega i'ainia be wese ivelamo'eno
kavokavovo, e ba'e ilivu diavona 'inega ibe'u. 15 Ta wese 'idewani
vaina emi 'ekalesia gamonega Nikoleitani me ena qabuyavo edi ve'ita
luveifana i'abi'abibodedi. 16 'Inega nuanuagu ba'itagana ilivu diavona
'idiega ina nuagivila. Ta 'eguma gebu, 'inega lukwayavonega ena wai
be kefata~nana 'awaguyega 'ifo'ifoqe 'inega ena luaviedi.
17 [t] 'Inega 'eguma taha toga Niboana Gwalagwalana ena vona
'ekalesia 'idia nanoqolia, e 'inega tomotau~nana luaqiaqiea be
ba'e vona diavona adi alamani nasali aqiaqiedi. Ta aiqabu Seitani

---

[p] **2:9** 2Kol 11:14-15; Ve 3:9 [q] **2:10** 2Tim 4:8; Iem 1:12 [r] **2:11** Ve 20:14; 21:8
[s] **2:14** Naba 22:1–25:3; 31:16 [t] **2:17** 'Ifo 16:4,14-15,33-34; Ion 6:48-50; Ais 62:2

ivewaiwai va'inea, e taudi 'abwaga 'wai'waivina ana wawa mana
ena neidi. Ta wese dabo wadawadaeadi ena neidi, ta dabo diavona
'idia wawa vauvauna ena 'wayavia. Ta dabo~nana ana to'ewa dimo
wawa~nana ina alamania.

Me Tiatila edi leta

18 [u] "Taha leta una 'wayavia 'abaga Tiatila 'ekalesia ana tovale'ewa
'inaya be una vonaya,

Vale ba'e maimai Yaubada Natuna 'inega, tauna matana adi 'ita
kavona 'aiwe saesaelina ta wese 'aqena kavona kainumu 'aye'ayea
'idewani. 19 Tauna ba'e ena simana 'imia vonaya, Emi viaqayavo ni'au
yahalamanidi be, emi veyoluba be, emi vetumaqana be, emi fewa ta
wese emi bibitaqo. Ta yahalamania ba'itagana emi viaqayavo aqiaqi
otaqidi, ge 'idewani lova.
20 [v] Ta 'esi ge eda qaiawa taha yani weaqina, mana vavine Iesibeli
ena vona o'awahaqiaqiea vonigo tauna Yaubada ana tosimana taha.
Ta tauna gebu, mana vavine~nana egu tofewayavo lihidi ilugu ilivu
luveifadi 'inaya 'idewani velamo'eno kavokavovo ta wese 'abwaga
vevegubana tokwalui 'idia 'inega veve'ainidi. 21 Ta vavine~nana ena
tuta ni'a yaneia ena nuagivila weaqina, ta tua ge nuana velamo'eno
ilivuna nanogei. 22 'Inega ya'a vavine~nana ena a'uya vihiqa
luveifa otaqina ana 'ivi 'inaya, be tomeqabu tauna maega luabu
ilivuna ina viaqia e visiqa qiduana ina lobea. E ba'e 'idewani ena
viaqia 'eguma edi ilivu luveifadi 'idiega ge ida nuagivila. 23 [w] Ta
wese ana to'abibodayavo ena luve'aligidi be 'inega 'ekalesia qabudi
ina alamanigu ya'a tomotau qabudi edi nuanua qabuna giwalidia
yahalahalamania. Ta wese qabumi 'imia ena ve'iemi emi ilivuyavo
adi 'etofwafwa 'idiega.
24 Ta me Tiatila aiqabu omi'a ba'e ilivu diavona ge oda viaviaqidi
be wese Seitani ena ve'itayavo 'wai'waividi ge oda alamanidi, e omi'a
ge wese ami 'ava'avala vitana ena luvetomanei. 25 [x] Ta 'esi omi'a emi
ilivu aqiaqidi ona kafi'i'ihidi ana laba ena 'evivi mai.
26 [y] Ta wese taha toga Seitani navewaiwai va'inea be egu nuanua
naviaqia ana laba tuta 'ebelu'ovoa 'inaya, e tomotau~nana 'abiluvine
be waiwai ena neia bwa'obwa'o ana di'we qabuna 'idia. 27 Buki
Nugwenugweina vonaya,
'Tauna tomotau qabudi naluvinedi
kewala viaviaqina kainumu 'inega,

---

[u] **2:18** Ve 1:14-15 [v] **2:20** 1Kin 16:31; 2Kin 9:22 [w] **2:23** Same 7:9; Iel 17:10; Ve 20:12-13
[x] **2:25** Ve 3:11 [y] **2:26-27** Same 2:8-9

ta na'aufisalidi kavona 'ulena 'idewani.'
28 [z] Ta ya'a wese 'idewani 'abiluvine ni'a ya'ewea Tamagu 'inega, e
'inegana agu fata be tomotau~nana 'awa'awai ana 'ubwana ena neia.
29 'Inega 'eguma taha toga Niboana Gwalagwalana ena vona
'ekalesia 'idia nanoqolia, e 'inega tomotau~nana luaqiaqiea be ba'e
vona diavona adi alamani nasali aqiaqiedi.

Me Salidesi edi leta

3 1 [a] "Leta taha una 'wayavia 'abaga Salidesi 'ekalesia ana tovale'ewa
'inaya be una vonaya,

Vale ba'e maimai tauna Yaubada Niboanina seveni be wese 'wadima
seveni 'inaya itoatoa 'inega. Tauna vonemi vonaya, Emi viaqayavo ni'au
yahalamanidi ta wese valemi yanoqolia vonigo mayawaimi. Ta 'esi
gebu, mana niboanimi 'ali'aligidi. 2 'Inega 'eno'enoyega ona ya'itoto, ta
tola'ai yani goyona 'imia nawale 'eno'eno ona givewaiwaiea. Ta wese
yahalamania emi viaqayavo vaina Yaubada 'iawanaya ge tunutunuqidi.
3 [b] Lova ve'ita o'ewea be onoqolia, ta ba'e ve'ita~nana ona nuave'avinia
ta wese ona matayagea, 'inega ona nuagivila. Ta 'eguma ge ona
ya'itoto, 'inega nawale ena wai be ena luveafemi kavona tovanawala
'edewana, ta egu tuta wai 'imia ge oda alamania.
4 [c] Ta omi'a me Salidesi 'imiega 'evisa~mimo ami kaleko ge
oda givebwavudi. 'Inega luaqiaqiemi be nawale omi'a ya'a maega
kana tauya ma ada kaleko wadawadaeana, mana Yaubada ni'a
'awahaqiaqiemi. 5 [d] Ta wese 'idewana tomeqabu Seitani ivewaiwai
va'inea, e taudi adi kaleko wadawadaeana wese ina veaqedi, ta
adi wawa ge ena 'weu yavuledi Yawai ana Buki 'inega, ta 'esi adi
wawayavo ena simana 'ifoqeyedi Tamagu be ena tovale'ewayavo
matadia, mana taudi vonahaqiaqi egu tomotauyavo.
6 'Inega 'eguma taha toga Niboana Gwalagwalana ena vona
'ekalesia 'idia nanoqolia, e 'inega tomotau~nana luaqiaqiea be ba'e
vona diavona adi alamani nasali aqiaqiedi.

Me Filadelifia edi leta

7 [e] "Taha leta una 'wayavia 'abaga Filadelifia 'ekalesia ana tovale'ewa
'inaya be una vonaya,

Vale ba'e maimai tauna gwalagwalana ta tunutunuqina 'inega, ta
wese taunana nimanaya kini Deibida ena kihi kafikafia. Ta 'eguma

---

[z] **2:28** Ve 22:16 [a] **3:1** Ve 1:4,16 [b] **3:3** Md 24:43-44; Ve 2:5; 16:15; 1Te 5:2 [c] **3:4** Iud 23
[d] **3:5** 'Ifo 32:32-33; Md 10:32; Lk 12:8 [e] **3:7** Ais 22:22

'awa nasiwa'ea ge taha toga ana fata be nagudui, ta wese 'eguma
'awa~nana naguduya ge taha toga ana fata nasiwa'ei. Ta vonemi
vonaya, 8 [f] Emi viaqayavo ni'au yahalamanidi ta wese yahalamania
vonigo tufwana ni'a odawalili. Ta tua egu vonayavo nawale
o'abi'abibodedi ta wese ge oda vegeqegu. 'Inega 'awa ni'a yasiwa'ea
weaqimi, ta ge taha toga ana fata be nagudui.
9 [g] Onoqola aqiaqiegu! Nawale Seitani ena qabuyavo vaina 'idiega
ena awafeledi be ina mai 'imia. Taudiega ivonaya vonigo taudi me
Diu, ta 'esi iu'au'ava mana taudi ge me Diu. 'Inega ena luvinedi be
ina iwa'odu 'iawamia be 'awadiega ina simana 'ifoqeyea vonigo
ni'a ialamani aqiaqiea ya'a yaveveyolubemi qiduana. 10 [h] Lova
ni'a yavonemi me emi bibitaqo ona toatoa. Ta nawale tuta vitana
na'ifoqe bwa'obwa'oya be tomotau qabudi 'ebesitonova ina lobedi.
Ta ya'a tuta diavona 'idiega ena vabodebodemi, mana egu vona
ovematamatayagea.
11 Ya'a tuta goyona ena wai, ta toyani 'imia 'eno'eno e ona
kafi'i'ihia be yaqisa ge taha toga ana fata yani diavona adi ve'ia
'imiega na'ewa yavulei. 12 [i] Ta tomeqabu ilivu luveifana ivewaiwai
va'inedi e taudina ena vetovolodi 'idewani 'oqola egu Yaubada ena
Vanue Gwalagwalana 'inaya, ta omo'e 'inaya ina toa vataya. Ta egu
Yaubada ana wawa ta wese ya'a agu wawa vauvauna ena 'wayavia
'oqola~dina 'idia. Ta egu Yaubada ena 'abaga Ielusalema vauvauna
tuta goyona mahalega nawebui mai egu Yaubada 'inega. Ta ya'a ena
'awahaqiaqiedi taudi toni'abaga aqiaqi 'abaga~nana 'inaya.
13 'Inega 'eguma taha toga Niboana Gwalagwalana ena vona
'ekalesia 'idia nanoqolia, e 'inega tomotau~nana luaqiaqiea be ba'e
vona diavona adi alamani nasali aqiaqiedi.

Me Lodisia edi leta

14 "Taha leta una 'wayavia 'abaga Lodisia 'ekalesia ana tovale'ewa 'inaya
be una vonaya,

Vale ba'e maimai tauna igabea 'Ameni' 'inega. Tauna tosimana
tunutunuqina ta Yaubada ena 'iva'ava'ata qabuna ana toluvine. Ta
vonemi vonaya, 15 [j] Emi viaqayavo be wese emi toa qabudi ni'a
yahalamani aqiaqiedi. Ta emi veyoluba 'iguya gebu 'wea'weavina
ta wese gebu fayo'una. Ta nuanuagu qiduana taha 'idiega oda
venua'ivinea. 16 Ta 'esi omi'a kavona go'ila lemwalemwana, mana emi
veyoluba 'iguya ge 'wea'weavina nage fayo'una. 'Inega ya'a kavona

---

[f] **3:8** 1Kol 16:9 [g] **3:9** Ve 2:9 [h] **3:10** Lk 21:19; 2Tim 2:12 [i] **3:12** Ais 62:2; 65:15; Ve 14:1; 21:2 [j] **3:15** Lom 12:11

yani kavokavovo weaqimi, ta ba'e 'inega 'awaguyega ena gida'wa
yavulemi. 17 [k] Ta omi'a taumi weaqimi ovonaya, "Ita'a kaikaiwabuda,
ta ge taha yani 'inega kada kusa, ta 'esi yani qabuna 'idaya 'eno'eno!"
Ta yavona aqiaqiemi, nawale nuami ge da'eqa'uya, mana niboanimi
'inaya omi'a lukwalukwami be, nuakolokolomi be, sikesikewami
be, matami kwayakwayana ta wese ma'igonegonemi. 18 [l] 'Inega
yalulugaihimi be 'iguyega dabo goula ni'a agivevunavunaqia 'aiwe
'ala'alaina 'inega ona gimwanea be 'inega ona vekaikaiwabu, ta wese
kaleko wadawadaeadi ona gimwanedi be ona veaqedi 'inega ge wese
ona vema'igonegone 'evivi. Ta wese mulamula ona gimwanea be
matami ona 'e'abi'abia, 'inega ina veaqiaqi ta ana fata ona 'ita 'evivi.
19 [m] Ya'a tomeqabu yaveveyolubedi, e wese ya'a adi togivetunuqa
be adi tolugaihi. 'Inega emi luveifanayavo 'idiega ona nuagivila
ta 'esi ya'a weaqigu ona vetafe'wa waiwai. 20 [n] Onoqoli! Ya'a 'awa
'inaya yatovotovolo ta ya'au'auveida'a. 'Eguma taha toga bonagu una
noqolia ta 'awa~nana una siwa'ea, e 'inega ena lugu wai eu vanuea
ta o'a be ya'a kana 'ai.
21 Ta 'eguma taha toga toluveifana navewaiwai va'inea 'inega
tomotau~nana luaqiaqiea be ya'a maega ana toabui agu galiva
kaikaiwabuna 'inaya, 'idewani ya'a wese toluveifa~nana ni'a
yavewaiwai va'inea ta Tamagu ana galiva kaikaiwabuna 'inaya
maega atoatoa.
22 'Inega 'eguma taha toga Niboana Gwalagwalana ena vona
'ekalesia 'idia nanoqolia, e 'inega tomotau~nana luaqiaqiea be ba'e
vona diavona adi alamani nasali aqiaqiedi."

Awatubo mahalaya

4 1 [o] Kaiwabu ena vona 'iguya gumwala, 'inega taha 'awa wa'awa'ana
ya'itea, ta omo'e 'awa~nana mahala ana 'ebelugu. Ta bona~nana
yanoqola 'eviviea ana noqola kavona bea butuna danununuqa ta vonegu
vonaya, "U'watovu mai 'iguya ta tola'ai nawale na'ifoqe tuta maimai
'idia ena ve'iteu." 2 [p] Ba'e tuta~nana 'inaya Yaubada Niboanina ena
waiwai yalutonovia 'ifoqe mai 'iguya luveagatuna'igu, 'inega mahalaya
taha galiva kaikaiwabuna ya'itea, ta 'inaya taha tomotau toabui toatoa.
3 [q] Ta ana 'ita kavona dabo kaikaiwabudi adi wawa yasifa be kanelieni,
ta ana galiva kaikaiwabuna siaebadi simasimatalina sivivilia, ta ana
simatala namanamalina kavona dabo kaikaiwabuna ana wawa emelodi
'idewani. 4 [r] Ta wese galiva kaikaiwabudi adi yau 24 itoa vivilia. Ta
galiva diavona 'idia kaiwabu adi yau wese 24 itoatoa, ma adi kaleko

---

[k] **3:17** 1Kol 4:8; Lk 12:21 [l] **3:18** Ais 55:1 [m] **3:19** 1Kol 11:32; Ibe 12:6; Ve 2:5
[n] **3:20** Ion 14:23 [o] **4:1** Ve 1:1,19 [p] **4:2** Ais 6:1 [q] **4:3** Isi 1:28 [r] **4:4** Ve 3:18

wadawadaeadi ta debadi ana biatuli namanamalidi goula 'inega. 5 [s] Ta
tomotau~nana ana 'ita kavona dabo namanamalidi ana galiva 'inega
namala 'wai'waia ta yavalata butuna 'ifo'ifoqe. Ta galiva~nana 'iawanaya
odamu seveni isaesaela, e taudi ive'ebe'ita Yaubada Niboanina adi yau
seveni weaqidi. 6 [t] Ta wese ana galiva kaikaiwabuna 'iawanaya taha yani
ana 'ita 'idewana mwade'wa daumwalina ya'itea, ta ana 'ita kavona gelasi
'aye'ayea. Ta galiva~nana di'wenaya yani 'iva'ava'aidi mayawaidi adi yau
foa itovolo vivilia, ta du'udi qabuna ma matadi.
7 Ta 'iva'ava'ata diavona adi 'ita ba'e 'idewani: Taha ana 'ita 'idewani
laioni, ta taha 'idewani bulumakau, ta wese taha 'iawana ana 'ita kavona
tomotau, ta vefoana kavona magisubu dayewayewa. 8 [u] Ba'e foadina
'aidega 'aidega fafedi ana yau sikisi, ta fafe diavona 'idia mata 'eala
debanaya ta wese 'ayanaya. Ta 'aubena be wese velovelovana 'aidega
'aidega 'idia ge ida lua'u 'evosi, ta adi 'evosi ba'e 'idewani:

"Eda Kaiwabu Yaubada Tovewaiwai tauna
Gwala, Gwala, Gwala.
Tauna tuta lova, be ba'itagana,
ta wese tuta maimai 'idia toatoa."

9 Toatoa Vatayana ana galiva kaikaiwabuna 'inaya toabui, ta tuta
qabuna 'iva'ava'ata diavona ba'e 'evosi~nana 'inega awatubo be 'amayaba
ta wese lukaiwa ineineia. 10 [v] Ta tuta~nana 'iva'ava'ata diavona i'evo'evosi
'inega kaiwabu diavona 24 igivelukabwebwe, ta Toatoa Vatayana
ana galiva kaikaiwabuna 'iawanaya iawahawatuboya. Ta debadi adi
biatuliavo namanamalidi ia'uwebuiedi galiva kaikaiwabuna 'iawanaya, ta
ivonaya,

11 "O'a ema Kaiwabu ta ema Yaubada
luaqiaqiema be ana awatubou
ta ana 'amayabeu,
mana o'a eu waiwaiega
ta wese eu nuenuega kuyavata
qabuna u'iva'ava'aidi i'ifoqe,
'inega ba'itagana nawale itoatoa."

Fefwai nunumina ta Yaubada ena Lami

5 1 [w] 'Inega fefwai nunumina ya'itea galiva kaikaiwabuna ana totoa
ana 'ataqia, ta fefwai~nana ma di'wena 'waya'wayavidi, ta ana
'ebebwedi ve'alata adi yau seveni. 2 Ta wese taha tovale'ewa waiwaina
ya'itea tauna bonana qiduanega simana 'ifoqeyea vonaya, "Togama ana
luaqiaqi be bwedi ba'e na'ewa yavuledi ta fefwai nunumina natanaia?"

---

[s] **4:5** Isi 1:13; Sek 4:2; Ve 1:4; 8:5; 11:19; 16:18 [t] **4:6** Isi 1:5-10,22; 10:14 [u] **4:8** Ais 6:2,3; Isi 1:18; 10:12 [v] **4:10** Ve 7:10; 19:4 [w] **5:1** Ais 29:11; Isi 2:9-10

3 Ta vonahaqiaqi, ge taha toga dalobei mahalaya nage bwa'obwa'o
debanaya nage 'ayanaya ana luaqiaqi be fefwai~nana natanai ta nahavoi.
4 'Inega nuagu vita aqiaqi ta yadou, mana ge taha toga dalobei be ana
luaqiaqi fefwai~nana datanai ta gamona da'itei. 5 [x] 'Inega kaiwabu
diavona taha 'idiega voneguya, "Ge una dou, yubai Laioni Iuda ena gade
'inega tauna kini Deibida 'aqegigina ana fata, mana tauna toluveifana ni'a
vewaiwai va'inea. E 'inega luaqiaqiea be fefwai nunumina ana bwedi adi
yau seveni na'ewa yavuledi ta natanaia."
6 [y] 'Inega taha Lami ya'itea tovotovolo galiva kaikaiwabuna nuani
otaqinaya, ta 'iva'ava'ata taudi foa mayawaidi ta wese kaiwabu 24~dina
itoa vivilia. Ta Lami~nana ana 'ita kavona ida luve'aligi. Ta donana
adi yau seveni ta wese matana seveni, ta ba'e yani diavona ive'ebe'ita
Yaubada Niboaninavo adi yau seveni weaqidi, ta seveni~dina lova ni'a
vetunedi di'we qabuna 'idia bwa'obwa'o debanaya. 7 Ta Lami~nana
tauya galiva kaikaiwabuna ana totoa 'inaya, ta ana 'ataqiega fefwai
nunumina 'ewea. 8 [z] Ni'a 'ewea, 'inega 'iva'ava'ata diavona mayawaidi
ta wese kaiwabu diavona Lami~nana matanaya tuqatuqadiega isobadi
ta ihiwa'odu 'inaya. Qabudi edi 'ebelaha ana wawa afi nimadia
ikafikafidi, ta wese me edi gaeba viaviaqidi goula 'inega, ta gaeba
diavona luluveagatuna'idi dede'wa meilana aqiaqi otaqina 'inega. Ta ba'e
meilanana ana alamani taudi Yaubada ena tomotauyavo edi venoqi.
9 [a] 'Inega taha 'evosi vauvauna i'evosiea ivonaya,
"O'a luaqiaqieu be fefwai nunumina una 'ewea,
ta ana bwedi una 'ewa yavuledi,
mana ni'au iluve'aligiu.
Ta eu 'aliga be wese sulaliu 'inega,
tomotau ni'a ugubaufedi Yaubada weaqina,
ta tomotau diavona mali bona be,
mali di'we be, mali gade be, wese mali 'wafi 'idiega.
10 [b] Ta o'a uvenua'ivinedi be eu 'Ebeluvine gamonaya
ina vetoveguba Yaubada ena fewa weaqina,
ta wese di'we qabuna bwa'obwa'oya ina 'abiluvinedi."
11 [c] 'Inega wese Yaubada ena tovale'ewayavo avo 'wayoqidi be kaiwabu
diavona ta wese 'iva'ava'ata diavona galiva kaikaiwabuna itovolo vivilia
ya'itedi, 12 ta edi 'evosi bonadi qiduanega yanoqolia ivonaya,
"Lami~nana ni'a iluve'aligia
tauna kana 'amayabea.
Luaqiaqiea be awatubo ta wese 'amayaba nalobea 'idega,

---

[x] **5:5** Nug 49:9; Ais 11:1,10; Ve 22:16 [y] **5:6** Sek 4:10; Ion 1:36; Ve 13:8 [z] **5:8** Ve 8:3-4; Same 141:2 [a] **5:9** Same 96:1; 98:1 [b] **5:10** 'Ifo 19:6; Ais 61:6; Ve 1:6; 20:6
[c] **5:11** Dan 7:10; Ibe 12:22

mana tauna tovewaiwai be,
to'abiluvine be, tovekaikaiwabu
ta wese toalamani aqiaqi."
13 E 'inega Yaubada ena 'iva'ava'atayavo qabudi mahalaya be,
bwa'obwa'oya be, bwa'obwa'o 'ayanaya ta wese mwade'waya yanoqolidi
i'evo'evosi ivonaya,
"Tauna galiva kaikaiwabuna 'inaya toatoa
ta wese Lami~nana kana awatubodi
ta kana 'amayabedi,
mana taudi tovekaikaiwabu
ta wese tovewaiwai tuta vataya 'idia."
14 'Inega 'iva'ava'ata foa mayawai~dina ivonaya, "Vonahaqiaqi, ema
nuanua 'idewani." Ta wese kaiwabu diavona isobadi ta ihiwa'odu 'inaya.

Fefwai nunumina ana bwedi sikisi Lami~nana 'ewa yavuledi

6 1 [d] Ta Lami~nana ya'itea tuta~nana bwedi nugwenugweina
seveni~dina 'idiega 'ewa yavulea, 'inega 'iva'ava'ata diavona taudi foa
mayawaidi taha 'idiega yanoqolia bonana kavona yavalata vonaya, "Umai!"
2 [e] 'Inega 'iawaguya yubai osi wadawadaeana ya'itea. Osi~nana gwavunaya
ana togelu me ena tufu toatoa, ta ana biatuli debanaya ia'uya. 'Inega osiega
vihila tauya ta voalanavo qabudi maega ivedavi ta vewaiwai va'inedi.
3 Ta tuta~nana Lami~nana bwedi vemagilafuna 'ewa yavulea, 'inega
'iva'ava'ata diavona foa 'idiega wese taha yanoqolia vonaya, "Umai!"
4 'Inega wese taha osi ya'itea bweabwealina 'ifoqe. Ta Yaubada ena
waiwai ta wese kefata kuena osi ana togelu neia, 'inega ana fata be
toadaumwala na'ewa yavulei bwa'obwa'oyega be yaqisa tomotau taudiega
ina vedavi ta ina luve'aligidi.
5 Ta tuta~nana Lami~nana bwedi vetoina 'ewa yavulea, 'inega wese
gaba yanoqolia 'iva'ava'ata vetoina 'inega vonaya, "Umai!" 'Inega taha
osi kwaukwausina ya'itea, ta ana togelu nimanaya kulufa ana 'ebesikele
kafikafia. 6 'Inega taha bona yanoqolia 'iva'ava'ata diavona mayawaidi foa
'idiega vonaya, "'Abwaga witi ana vita kilo 'aidegina ana maisa navaneqa
kavona taha tomotau ena fewa 'aubena 'aidegina ana ve'ia 'idewani. Ta
'abwaga bali[f] kilo toi weaqina ana maisa lelelea kavona 'aubena 'aidegana
ana fewa ana ve'ia 'idewani. Ta 'esi dede'wa ta wese 'oine adi maisa
kavona lova 'idewani ta ge wese navedumaduma!"
7 Ta tuta~nana Lami~nana bwedi vefoana 'ewa yavulea 'inega wese
'iva'ava'ata mayawai~dina 'idiega vefoana bonana yanoqolia vonaya,

---

[d] **6:1** Ve 4:7; 5:1,6 [e] **6:2-5** Sek 1:8; 6:1-6 [f] **6:6** Bali *"barley"* ana 'ita kavona witi, ta vuaqina tomotau daboyega ifiaqidi 'inega vefalawa ta adi beledi igabuya. Ta beledi bali 'inega ena waiwai ge 'idewani witi 'inega.

"Umai!" **8** [g] 'Inega yavevekova ta wese taha osi ya'itea 'ifoqe ta 'wafina
lukovuya kavona to'aliga 'wafidi. Ta osi~nana ana togelu ana wawa
'Aliga, ta 'abibodanega taha tomotau to'aliga edi di'we ana wawa Edesi
'inega talatala'obea. Ta Yaubada magilafudina 'abiluvine neidi vaina
di'we bwa'obwa'oya weaqina, e 'inega adi fata di'we diavona adi totoa ina
luve'aligidi vedavi be, botana be, vihiqa ta wese yubai sasasadi 'idiega.
9 Ta tuta~nana Lami~nana bwedi vefaibina 'ewa yavulea, 'inega
Vanue Gwalagwalana ana 'ebeveguba 'ayanaya tomotau niboanidi
ya'itedi itoatoa. Ta taudi ni'a i'aliga Yaubada ena vona weaqina
ta wese edi simana Ieisu Valena weaqina. **10** Ta bonadi qiduanega
igaba ivonaya, "Kaiwabu Tovewaiwai, o'a gwalagwalau ta wese
o'a vonahaqiaqi. Ima'a tuta kuena aba'eba'e, ta ai tuta 'inaya
ama toluve'aliga una luvematasabudi? Nage wese nawale ana
ba'eba'e?" **11** [h] Edi gaba gumwala, 'inega 'aidega 'aidega kaleko
wadawadaeadi kuekuena Kaiwabu neidi, ta vebibina i'ewea wese
tuta kukusana 'inaya ina veyawai ana laba wese ediavo taudi Ieisu
ena tofewayavo Seitani ena qabuyavo ina luve'aligidi kavona taudi
tomadu'aliga 'idewani. Mana adi yau ana 'etofwafwa nawale ge ida
lobea.
12 [i] Ta wese Lami~nana ya'itea bwedi vesikisina 'ewa yavulea.
'Inega mwani'ini'i waiwaina 'ifoqe, ta vala lukwausia kavona
'ulena kwausina 'idewani, ta wese wai'ena lubwealia kavona sulala
'idewani. **13** [j] Ta mahala ana 'wadi'wadimayavo iavuavuta kavona be
'ala'ai vuaqina gali'ena yaqina waiwaina dayuei ta dahavuavuta. **14** [k]
'Inega mataguya mahala ya'itea awahawala, ta ana 'ita kavona taha
toga fefwai taha danunumia di'we magilafuna 'idiega, ta bwanaga
be wese bwanabwana qabudi edi 'ebetoa inogedi. **15** [l] Ta bwa'obwa'o
ana kiniavo be, ana toluvineavo be, ana tovanugwetayavo be, ana
tovekaikaiwabuyavo be, avia ana tovamatanayavo ta wese tofewa
kavovoyavo be tomotau yavuyavuidi qabudi idena bwanaga 'idia,
ta dabo qiduqiduadi nuanidia be wese vatu'ubu 'idia ioukwaiva.
16 [m] Ta tomotau diavona bwanaga be dabo qiduqiduadi igabedi,
ivonaya, "'Elubuinimi omai 'imaya o'autaqoma ta oa'ukwaivema, be
yaqisa galiva kaikaiwabuna ana totoa 'iawana ge ana 'itei, ta wese
Lami~nana ana diavilavila 'imaya ge nuama ana 'itei. **17** [n] Mana
magilafudi adi diavilavila ana 'aubena qiduana ni'a mai. Nage taha
toga ana fata be 'aubena~nana navewaiwai va'inei? Gebu, ge taha
toga ana fata!"

---

[g] **6:8** Isi 14:21; 5:12; Iel 15:1-3 [h] **6:11** Ve 7:9,13; 19:14 [i] **6:12** Md 24:29; Via 2:20; Ve 11:13; 16:18 [j] **6:13** Ais 34:4 [k] **6:14** Ve 16:20 [l] **6:15** Ais 2:10,19,21 [m] **6:16** Lk 23:30 [n] **6:17** Ioe 2:11; Mal 3:2

Tomotau adi yau anidedi fotifoa tausani (144,000) weaqidi

7 1 [o] Ba’e yani diavona ’abibodanaya, ’inega Yaubada ena tovale’ewa
adi yau foa ya’itedi itovotovolo bwa’obwa’o ana kona foa ’idia. Ta
tovale’ewa~dina bwa’obwa’o ana yaqina adi yau foa itovolo bodedi,
be yaqisa ge taha yaqina da’ifoqe bwa’obwa’oya be mwade’waya ta
wese ’aiwe ’idia. 2 ’Inega wese taha tovale’ewa ya’itea vanemai baba’au
ena ’ebeyayaqega. Ta ba’e tovale’ewa~nana Yaubada mayawaina ana
’ebe’inana miea. ’Inega bonana qiduanega gaba ’ifoqe Yaubada ena
tovale’ewa adi yau foa ’idia. Ba’e taudina Yaubada ni’a luvine neidi
be adi fata bwa’obwa’o be wese mwade’wa ina luveawalidi. 3 [p] ’Inega
tovale’ewa~nana vonedi vonaya, “Oba’eba’e! ’Abiboda yaqina ona
awafeledi bwa’obwa’o be mwade’wa ta wese ’aiwe ina giveluveifedi, ta
nugweta ima’a Yaubada ena tofewayavo adi ’ebe’inana adi kia ’inaya
ana a’uya.” 4 [q] ’Inega taudi Yaubada ana ’ebe’inana ni’a i’ewea adi kia
’inaya adi yau yanoqolia ’idewani anidedi fotifoa tausani (144,000), ta
taudi me Isileli gade 12 ’idiega.
5 ’Inega Iuda ena gadeyega tomotau adi yau tuwelo tausani (12,000)
’ebe’ina~nana i’ewea,
ta Lubeni ena gade ’inega 12,000,
ta Gada ena gade ’inega 12,000,
6 ta Aseli ena gade ’inega 12,000,
ta Nafitalai ena gade ’inega 12,000,
ta Manasa ena gade ’inega 12,000,
7 ta Simioni ena gade ’inega 12,000,
ta Libai ena gade ’inega 12,000,
ta Isaka ena gade ’inega 12,000,
8 ta Sebuloni ena gade ’inega 12,000,
ta Iosefa ena gade ’inega 12,000,
ta Beniamina ena gade ’inega wese tomotau adi yau 12,000 Yaubada
ana ’ebe’inana i’ewea.

Qabu qidua va’inedi Yaubada be Lami iawahawatubodi

9 Avo gumwala ’inega wese taha qabu qiduadi ya’itedi. Ta qabu diavona
di’we taha taha ’idiega be, gade taha taha ’idiega be, ’wafi taha taha
’idiega ta wese bona taha taha ’idiega. Adi kaleko wadawadaeana ta
kuekuena, ta nimadia magimagi ’waena ikafikafia. Ta qabu diavona
adi yo’o qidua va’inena ’inega ge taha toga ana fata be nahavodi. Taudi
itovotovolo Yaubada ana galiva kaikaiwabuna be Lami~nana ’iawadia,
10 [r] ta bonadi qiduanega igaba ivonaya,

---

[o] **7:1** Iel 49:36; Dan 7:2 [p] **7:3** Isi 9:4,6; Ve 9:4 [q] **7:4** Ve 14:1,3 [r] **7:10** Ve 4:10; 5:6-7

"Yaubada totoa galiva kaikaiwabuna 'inaya
ta wese Lami~nana 'idiega 'etoyavua ni'a kalobea!"
11 Ta Yaubada ena tovale'ewayavo qabudi galiva kaikaiwabuna be
kaiwabu 24~dina ta wese 'iva'ava'ata foa mayawai~dina itoa vivilidi,
ta 'avalata'idi tuqatuqadiega isobadi galiva~nana 'iawanaya ta Yaubada
iawatuboya, 12 [s] ta ivonaya,
"Vonahaqiaqi,
ima'a Yaubada a'ama'amayabea be a'evo'evosi 'inaya
ena alamani qiduana weaqina.
Ahawahawatuboya ta alulukaiwa 'inaya,
mana tauna Tovewaiwai ta wese Toluvine Qiduana
tuta vataya 'idia.
Vonahaqiaqi, ema nuanua 'idewani."
13 'Inega kaiwabuyavo 24~dina taha 'idiega vetala'aiegu vonaya, "Omo'e
qabu~dina adi kaleko wadawadaeana, taudi tomeqabu? Ta ma'inega imai?"
14 [t] 'Inega yavona 'eviviea yavonaya, "Kaiwabu, o'a tau'u ualahalamanidi, ta ya'a
gebu." 'Inega vonegu vonaya, "Omo'e tomotau diavona taudi visiqa be, yuvaqa be,
vevoalana ta wese 'aliga ana tuta 'inega i'ifoqe mai. Ta taudi adi kalekoyavo ni'a
ilu'utudi Lami sulalinega, 'inega ni'a ivewadawadaeya. 15 'Inegana,
ba'itagana taudi Yaubada ana galiva
kaikaiwabuna 'iawanaya itovotovolo,
ta 'aubena be wese velovelovana qabuna 'idia
iawahawatuboya ena Vanue Gwalagwalana 'inaya.
Ta totoa galiva~nana tuta qabuna
taudi maega ina toatoa ta navabodebodedi.
16 [u] Ge taha tuta 'inaya ina botana
nage magadi nakwavuqa,
ta ge wese veilaqe nage visiqa ina lobei
baba'au nage vaina yani 'wea'weavidi 'idiega.
17 [v] Mana Lami~nana tovotovolo
galiva kaikaiwabuna 'iawanaya
tauna adi to'itamaki sifi,
be na'itamakidi natauyedi salufa 'inaya,
ta salufa~nana tauna go'ila mayawaina.
Ta Yaubada mataeludi naluya'waia matadiega."

Bwedi vesevenina weaqina

8 1 Ta tuta~nana Lami~nana bwedi vesevenina 'ewa yavulea, 'inega
yani qabudi mahalaya 'elovedi ta igenu'wana, ta tufwana tuta

---

[s] **7:12** Ve 5:12 [t] **7:14** Dan 12:1; Md 24:21 [u] **7:16** Ais 49:10 [v] **7:17** Ais 25:8; Same 23:2; Ve 21:4

'alakuena kavona 30 miniti 'idewani ge taha veqae nage giveketala
butuna da'ifoqe. 2 'Inega Yaubada ena tovale'ewayavo adi yau seveni
ya'itedi, taudi 'iawanaya itovotovolo, ta Yaubada bea adi yau seveni neidi.
3 [w] 'Inega taha wese tovale'ewa 'ifoqe mai tovotovolo 'ebeveguba
di'wenaya, ta tauna taha gaeba viaviaqina goula 'inega kafikafia. 'Inega
taha toga dede'wa qiduana neia sabi veguba 'ebeveguba~nana viaviaqina
goula 'inega galiva~nana 'iawanaya. Ta ba'e dede'wa~nana Yaubada
ena tomotauyavo edi venoqi maega vevegubayea 'ebeveguba~nana
'inaya. 4 'Inega dede'wa~nana 'auna be wese Yaubada ena tomotauyavo
edi venoqi tovale'ewa~nana nimanega vanevane Yaubada 'iawanaya. 5 [x]
'Inega tovale'ewa~nana 'aiwe 'ala'alaina 'ebeveguba~nana 'inega 'ewei ta
gaeba~nana luveagatuna'ia, ta 'abibodanaya felawebuiea bwa'obwa'oya.
'Inega yavalata be, namala be wese mwani'ini'i 'ifoqe, ta butudi nunuqa
qiduana.

Yaubada ena tovale'ewayavo bea imu'edi

6 'Inega Yaubada ena tovale'ewayavo seveni~dina i'iva'ava'ata edi
beayavo sabi mu'edi.
7 [y] 'Inega taha iadi ena bea mu'ea, e 'inega 'wei kavona dabo
gomogomona ta wese 'aiwe 'ala'alaina sulala maega wayawayavilana
iavuta webui bwa'obwa'oya. Ta bwa'obwa'o ena di'we toi 'eno'eno, ta
di'we taha toi~dina 'idiega 'ala'ovoia, ta wese 'aiwe qabudi taha di'we
'inaya 'ala'ovoia, ta 'esi libi bwa'obwa'o di'we qabuna 'idia 'ala'ovoia.
8 'Inega tovale'ewa vemagilafuna wese ena bea mu'ea. Ta tuta~nana
mu'ea 'inega taha yani ana 'ita kavona bwanaga qiduana 'ala'alaina 'ifoqe
ta buini webui mwade'waya. Ta mwade'wa ena di'we toi 'eno'eno, ta
di'we taha 'idiega vesulala. 9 Ta ba'e di'we~nana gamonaya yani qabuna
mayawaidi i'aliga, ta wese waga qabudi debanega ivivihila iawala.
10 'Inega tovale'ewa vetoina wese ena bea mu'ea, 'inega taha 'wadima
gegoyo ena 'alata kavona odamu mahalega 'avalata'i webui go'ila be
salufa 'idia. Bwa'obwa'o ena di'we toi 'eno'eno, ta di'we taha 'idiega
'wadima~nana webui mai go'ila be salufa 'idia. 11 [z] 'Wadima~nana
ana wawa Badababana. Ta di'we~nana 'inaya webui e omo'e 'inaya
wese di'we toi i'eno'eno. Ta taha 'idiega go'ila be wese salufa qabudi
ivebadabada, ta tomotau qabudi go'ila~nana inumea i'elu'aliga, mana
badababana.
12 [a] 'Inega tovale'ewa vefoana wese ena bea mu'ea. Vala 'inaya ena
di'we toi 'eno'eno, ta di'we taha toi~dina 'idiega veilaqe qiduana 'ifoqe
vala~nana 'inaya. Ta wese 'idewani 'ifoqe wai'ena be 'wadi'wadima

---

[w] **8:3** Ve 5:8; 'Ifo 30:1-3 [x] **8:5** Luvi 16:12; 'Ifo 19:16-19; Ve 11:19; 16:18 [y] **8:7** Isi 38:22; Ioe 2:30; 'Ifo 9:23-26 [z] **8:11** Iel 9:15 [a] **8:12** Isi 32:7; Ve 6:12-13

'idia. 'Inega di'we vetoina vala, be wai'ena ta wese 'wadi'wadima 'idiega
velovelovana 'ifoqe 'idia. 'Aubena be wese velovelovana adi tuta toi
'eno'eno, ta tuta toi~dina 'idiega tuta 'aidegina 'inaya ge taha simatala
dasimatala 'aubena be wese velovelovana 'idia. 13 [b] 'Inega ya'ita vane
ta magisubu taha ya'itea yewayewa mahalaya, ta ena gaba qiduana
yanoqolia vonaya, "Aioi, veilaqe, veilaqe! Totoa bwa'obwa'oya veilaqe
qiduana ona lobea, mana Yaubada ena tovale'ewa wese toidi edi beayavo
tuta goyona ina mu'edi."

9 1 [c] Ta wese Yaubada ena tovale'ewa vefaibina ena bea mu'ea, 'inega
'wadima taha ya'itea ni'a 'eta'ia mahalega webui mai bwa'obwa'oya.
Ta kihi ni'a 'ewea vetoa kuena ge ana 'ebelu'ovoamo ana wawa Abisi[d] ana
'awa weaqina. 2 [e] Ta tuta~nana vetoa~nana ana 'awa siwa'ea 'inega 'au
vili'waunia vaneqa kavona didiala katuinia 'idewani. 'Inega baba'au be
wese yani qabuna bwa'obwa'o be mahala nuanidia velovana bodedi.
3 Ta 'au~nana gamonega wakifou i'ifoqe bwa'obwa'oya, ta waiwai
i'ewea kavona bunelala edi waiwai 'idewani. 4 [f] Ta wese vematamagilafu
i'ewea vonaya, "Libi be, 'aiwe ta wese yani qabuna tabotabodi ge
ona giveluveifedi, ta 'esi luaqiaqiemi be tomeqabu taudi Yaubada ana
'ebe'inana adi kia 'inaya ge da'eno'eno ami fata ona giveluveifedi." 5 Ta
wakifou diavona wese vona i'ewea vonaya, "Tomotau diavona ge ona
luve'aligidi, ta 'esi luaqiaqiemi be visiqa namo ona neidi wai'ena faibi
'idia kavona bunelala edi 'uta ana visiqa 'idewani." 6 [g] Ta tuta~nana ba'e
yani diavona na'ifoqe 'inega tomeqabu visiqa~nana ni'a ilulutonovia
nuanuadi taudiega ina luve'aligidi, ta ge adi fata. Vonahaqiaqi, 'aliga ina
sali 'wayoqea.
7 [h] Wakifou diavona adi 'ita kavona osi 'idewana, ta ni'a i'iva'ava'ata sabi
luavia. Ta adi kia 'inaya taha yani ana 'ita kavona biatuli kaikaiwabuna
viaviaqina goula 'inega. Ta 'iawadi adi 'ita kavona tomotau 'iawadi. 8 [i]
Ta wutuwutudi ana 'ita kavona vivine debadi 'idewani, ta aladi kavona
yubai laioni aladi. 9 [j] Ta lumalumadi ana lubodaboda ana 'ita kavona
kainumu 'idewani. Ta fafedi butuna ena nunuqa kavona osi qabudi
waga lihilihi 'inega ida vivihila sabi luavia. 10 Ta yiqudi ana 'ita kavona
bunelala yiqudi me edi 'ebe'uta, ta 'ebe'uta~nana 'inega adi fata be
tomotau ina givevisiqidi wai'ena faibi 'idia. 11 Ta adi tovanugweta tauna
vetoa~nana ge ana 'ebelu'ovoamo ana toluvine. Ana wawa me Ibeliu
bonadiega Abadoni, ta me Guliki bonadiega ana wawa Afoloni, ta wawa
diavona adi alamani "Togiveluveifa".

---

[b] **8:13** Ve 9:12; 11:14 [c] **9:1** Ve 20:1 [d] **9:1** Ta Abisi wawa~nana ana alamani ba'e: Niboana luveluveifadi edi 'ebetoa ana laba luvematasabu qiduana ana tuta 'inaya.
[e] **9:2-3** Nug 19:28; Ioe 2:2,10 [f] **9:4** Ve 7:3 [g] **9:6** Iob 3:21; Iel 8:3 [h] **9:7** Ioe 2:4
[i] **9:8** Ioe 1:6 [j] **9:9** Ioe 2:5

12 Veilaqe taha ni'a gumwala, ta wese veilaqe magilafudi imaimai.
13 'Inega Yaubada ena tovale'ewa vesikisina ena bea mu'ea. Ta
tuta~nana mu'ea, 'inega taha bona yanoqolia 'ebeveguba viaviaqina
goula 'inega. Ta bona~nana yanoqolia 'ifoqe 'ebeveguba~nana donana
adi yau foa 'inega, ta 'ebeveguba~nana tovotovolo Yaubada 'iawanaya.
14 'Inega tovale'ewa vesikisina wese bona~nana noqolia vonaya, "Seitani
ena tovale'ewayavo adi yau foa yoqoyoqonidi una li'amidi. Taudi go'ila
qiduana Eufaleti 'inaya itoatoa." 15 *k* Ta foa~dina li'ama ilobea ba'e
tuta~nana weaqina, ta wese 'aubena ba'e weaqina, ta wese wai'ena ba'e
weaqina, ta wese ya'wala ba'e weaqina. Ta adi li'ama 'iuna, mana taudi
'iva'ava'aidi itoatoa tomotau sabi luve'aligidi. Ta totoa bwa'obwa'oya
qabudi ge ida luve'aligidi. Bwa'obwa'o di'wenavo toi 'eno'eno, ta toi~dina
gamodiega di'we 'aidegana ana totoayavo iluve'aligidi.
16 Ta tovedavi qabu qidua va'inedi igaba va'auqidi. Ta simana taha
adi yau weaqina yanoqolia 'idewani 200 milioni, ta qabudi osiega ni'a
igelu. 17 Ta kavona ve'wayoqega togelu~dina ta wese osi~dina ya'itedi,
ta adi 'ita ba'e 'idewani: Togelu~dina vaidi lumalumadi adi lubodaboda
adi 'ita bweabwealina kavona 'aiwe saesaelina, ta vaidi adi lubodaboda
wafuwafulina, ta wese vaidi kowukowuna. Ta osi~dina 'unu'unudi ana
'ita kavona laioni 'unu'unudi 'idewani. 'Aiwe saesaelina ma 'auna ta wese
dabo 'wea'weavidi adi wawa salofa meilana luveifa otaqina osi diavona
'awadiega 'ifo'ifoqe. 18 Ta ba'e yani diavona 'idiega bwa'obwa'o ana
tomotauyavo i'aliga. Ta ge tomotau qabudi ida 'aliga, ta 'esi bwa'obwa'o
di'wenavo toi gamodiega di'we 'aidegana ana totoayavo i'elu'aliga,
mana 'aiwe~nana be, 'au~nana ta wese dabo~nana osi~dina 'awadiega
'elu'ifoqe. 19 'Inega 'awadiega ta wese yiqudiega 'aliga ena waiwai 'ifoqe,
mana yiqudi kavona mwata ma 'unu'unudi, 'inega wese yiqudiega adi fata
be tomotau ina luve'aligidi.
20 *l* Ta tomeqabu ba'e veilaqe diavona 'idiega ge ida 'aliga taudi ge
nuanuadi be edi viaqayavo nimadiega ina nogedi be ina nuagivila. 'Inega
ge ida lua'u iwa'odu niboana luveifadi be wese edi tokwalui 'idia. Ba'e
edi 'ebeiwa'odu iviaqia goula be, siliba be, kainumu be, dabo ta wese
'aiwe 'idiega, ta ba'e yani diavona ge adi fata be ina noqola, ta ge adi
fata be ina 'ita, ta wese ge adi fata be ina tauya. 21 Ta wese ilivu luveifadi
'idewana luve'aliga be, kwakwaia be, lu'afo'a be, velamo'eno kavokavovo
ta wese vanawala ilivu diavona ge ida lua'udi.

Yaubada ena tovale'ewa taha fefwai nunumina goyona nimanaya

10 1 'Inega wese taha Yaubada ena tovale'ewa waiwaina
ya'itea mahalega webuwebui mai. Taha gawata qiduana

---

[k] **9:15** Ve 8:7-12 [l] **9:20** Ve 16:9,11; Same 115:4-7; 135:15-18; Dan 5:23

tovale'ewa~nana tala'afwalia, ta wese siaebadi debanaya ya'itea. Ta
'iawana ana 'ita kavona vala ena simatala, ta 'aqena adi 'ita kavona 'oqola
'ala'alaidi. 2 Ta 'ataqinega fefwai goyona tanatanaina kafikafia. 'Inega
'aqena ana 'ataqi a'uya mwade'waya, ta ana keli bwa'obwa'o 'inaya a'uya.
3 'Inega bonana qiduanega gaba kavona yubai laioni edi bo'o 'idewani.
Bo'o gumwala 'inega yavalata seveni adi yau wese edi dudu 'inega
ive'iea. 4 *m* Tuta goyona be ba'e yavalata diavona edi ve'ia eda 'wayavia,
ta 'inega wese taha bona yanoqolia mahalega vonegu vonaya, "Yavalata
diavona edi dudu adi alamani ge una 'wayavia, ta 'esi tau'u nuauya una
nuave'avinidi!"

5 *n* Ta tovale'ewa~nana ni'a ya'itea tovotovolo mwade'waya be wese
bwa'obwa'oya, tauna nimana ana 'ataqi silagaia mahalaya, 6 e 'inega
'awatamatamana tauna Toatoa Vatayana 'inaya, tauna mahala 'iva'ava'aia
be wese yani qabuna gamonaya, ta wese bwa'obwa'o be wese yani
qabuna gamonaya, be wese mwade'wa ta wese yani qabuna gamonaya.
Ta tovale'ewa~nana vonaya, "Yaubada ge wese tuta naha'unaqoyei,
7 *o* mana tuta~nana Yaubada ena tovale'ewa vesevenina wese ena bea
namu'ea, 'inega ena nuanua 'wai'waivina nagive'ifoqeyea, 'idewani lova
ena tovesimasimanayavo 'idia simanea."

8 'Inega wese bona~nana mahalega yanoqola 'eviviea voneguya,
"Utauya tovale'ewa~nana 'inaya tovotovolo mwade'waya be
bwa'obwa'oya, ta nimanega fefwai~nana tanatanaina u'ewei!"

9 *p* 'Inega yatauya tovale'ewa~nana 'inaya ta yavenoqiea be
fefwai~nana goyona naneigu. 'Inega voneguya, "E ba'e, u'ewei ta u'aini.
Ta 'awauya ana 'ai yafayafana kavona mu'awa 'idewani, ta 'esi gamouya
visiqa una lutonovia."

10 'Inega fefwai~nana nunumina ya'ewei ya'ainia ta yatonea. Ta
tovale'ewa~nana ena vona 'iguya vonahaqiaqi, mana 'awaguya ana 'ai
yagudatonovia yafayafa otaqina, ta tuta~nana yatonea 'inega gamoguya
visiqa qiduana yalutonovia. 11 Gumwala, 'inega wese voneguya,
"Luaqiaqieu be wese una simana 'ifoqe ma'oda Yaubada naviaqa 'aiqa
qabu taha taha 'idia, ta wese di'we taha taha 'idia, ta wese bona taha
taha ana toveqaeavo 'idia, be wese toluvine qiduqiduadi 'idia."

Yaubada ana tosimanayavo magilafudi

11 1 *q* 'Abibodanaya 'aiwe kuena 'ebe'etoliva ya'ewea ta wese vona
taha yanoqolia vonegu vonaya, "Una tauya Yaubada ena Vanue
Gwalagwalana 'inaya ta vanue~nana una 'etolivei, ta wese 'ebeveguba
vanue~nana gamonaya una 'etolivei. Ta tomeqabu omo'e 'inaya

---

m **10:4** Dan 12:4,9 *n* **10:5** Luve 32:40; Dan 12:7 *o* **10:7** Emo 3:7 *p* **10:9** Isi 2:8–3:3
q **11:1** Isi 40:3; Sek 2:1-2

ihiwaiwa'odu wese una avodi. 2 [r] Ta Vanue Gwalagwalana 'atamanina ge
una 'etolivei, mana bena'e di'we~nana Yaubada ni'a awafelea taudi ge me
Diu weaqidi. 'Inega ba'e qabu diavona Yaubada ena 'abaga gwalagwalana
Ielusalema ina luvinea wai'ena 42 'idia.
3 "Ta ya'a egu tovesimasimana magilafudi ena givewaiwaiedi ta egu
nuanua ina simana 'ifoqeyea 'aubena adi yau 1,260 'idia. Ta adi kaleko
ina veaqedi kavona wadawada'e be sibasibauwa adi kaleko 'idewani."
4 [s] Ba'e tovesimasimana~dina taudi 'aiwe olibe magilafudina be
wese simatala ana 'ebea'u magilafudina itovotovolo bwa'obwa'o ana
Kaiwabu 'iawanaya. 5 [t] Ta 'eguma tomotau nuanuadi be ina giveluveifedi,
e 'inega 'aiwe 'ala'alaina 'awadiega na'ifoqe ta voala diavona na'ala
'ovoidi. Vonahaqiaqi, ba'e 'aliga~nana na'ifoqe tomeqabu nuanuadi
tovesimasimana~dina ina veilaqeyedi. 6 [u] Ta ba'e magilafudina luvine
be waiwai ni'a i'ewea ta adi fata mahala ina gibodea, 'inega ge wese 'wei
na'wei'wei tuta~nana Yaubada ena nuanua isimasimana 'ifoqeyea 'aubena
1,260 'idia. Adi fata go'ila ina luvinedi be ina vesulala, ta wese adi fata
be visiqa taha taha ina vetunedi bwa'obwa'oya, ta taudi edi nuenuega ina
luvine ai tuta be ai tuta 'idia ba'e yani diavona ina viaviaqidi.
7 [v] Ta tuta~nana edi simana ina lu'ovoia, 'inega vetoa~nana kuena
ana wawa Abisi ana totoa yubai veifana navanemai ta magilafudina
natala'avudi navewaiwai va'inedi ta nafofolidi. 8 [w] Ta 'o'oadi ina
'eno kavokavovo 'abaga qiduana ana 'eda 'inaya. Ta 'eguma tomotau
'abaga~nana ivelulu'uyayea 'inega vona sesebaiega ana wawa igabea
Sodoma be Itifita, mana omo'e 'abaga~nana 'inaya lova edi Kaiwabu
'aliga lobea 'etoluai 'inaya. 9 Ta 'aubena toi ma ana tufwa 'idia
tomotau di'we qabudi 'idiega be, bona qabudi 'idiega be, gade qabudi
'idiega ta wese 'wafi taha taha 'idiega 'o'oa~dina ina vevekovedi
'abaga~nana 'inaya, ta ge taha toga dahawafela adi tavuna weaqina.
10 Ta bwa'obwa'o ana totoayavo qabudi ina qaiawa gegoyo Yaubada ena
tovesimasimanayavo edi 'aliga weaqina, mana totoa diavona vita ilobea
tosimana~dina 'idega 'aubena 1,260 'idia, ta ba'itagana ni'a i'aliga. E
'inegana tomotau diavona taudiega ma ediavo qaiawega ina vekolukolua
ta wese edi kulufayavo ina vewila'ayea nuanidia.
11 [x] Ta 'aubena toi ma ana tufwa 'abibodanaya Yaubada tovesimasimana
magilafudina giveyawaha 'eviviedi iya'itoto ta itovolo. Ta tomotau
qabudi i'itedi 'inega imwaniniva qiduana. 12 [y] 'Inega magilafudina taha
bona waiwaina inoqolia mahalega 'ifoqe vonedi vonaya, "O'watovu mai
ba'idia!" 'Inega gawatega voaladiavo matadia ivaneqa mahalaya. 13 [z] Ta

---

[r] **11:2** Lk 21:24; Ve 13:5 [s] **11:4** Sek 4:11-14 [t] **11:5** 2Sam 22:9; Same 97:3 [u] **11:6** 1Kin 17:1; 'Ifo 7:17-20; 1Sam 4:8 [v] **11:7** Dan 7:21; Ve 12:17; 13:7; 17:8 [w] **11:8** Lk 13:34
[x] **11:11** Isi 37:5,10 [y] **11:12** 2Kin 2:11 [z] **11:13** Ve 6:12; 16:18

tuta~nana ivanevaneqa 'inega mwani'ini'i waiwaina 'ifoqe 'abaga~nana
'inaya. Ta 'abaga~nana di'wenavo adi yau teni, ta 'aideganamo teni~dina
'idiega qeu yavulea, ta di'we~nana 'inaya tomotau adi yau 7,000 i'aliga.
Ta tomeqabu mwani'ini'i~nana 'inega ge ida 'aliga imwaniniva qiduana ta
idedela, ta Yaubada mahalaya iawatuboya.
14 [a] Veilaqe vemagilafuna ni'a gumwala, ta wese vetoina tuta goyona namai.

Yaubada ena tovale'ewa vesevenina ena bea mu'ea

15 [b] 'Inega Yaubada ena tovale'ewa vesevenina ena bea mu'ea ta
mahalega gaba waiwaidi yanoqolia ivonaya,
"Eda Kaiwabu ta wese ena Keliso vevenua'ivinina bwa'obwa'o
di'wenavo qabuna ni'a i'abiluvinea,
ta tauna tuta vataya 'idia na'abiluvine."
16 Kaiwabu diavona 24 adi yau adi galiva kaikaiwabudi 'idia nawale
itoatoa, ta tuta~nana ba'e gaba~nana inoqolia 'inega Yaubada 'iawanaya
'avalata'idi ta tuqatuqadiega isobadi ta iawatuboya 17 ivonaya,
"Ema Kaiwabu Yaubada Tovewaiwai,
o'a utoatoa tuta lova 'inega
be wese tuta ba'itagana 'idia.
Alulukaiwa qiduana 'iuya,
mana o'a eu waiwai qiduana ugive'ifoqeyea
ta ni'a uve'ale 'abiluvine.
18 [c] Tomotau ge ida vetumaqaneu diadi vilea,
ta ba'itagana o'a au diavilavila ni'a mai.
Ta wese vetala'ai ana tuta
ni'a mai 'ali'aligidi 'idia.
Ta eu tofewayavo taudi tovesimasimana
adi ve'ia aqiaqina ana tuta ni'a mai,
ta o'a ve'ia~nana una neidi.
Ta wese eu tomotauyavo
'ena'ena'idi be goyogoyodi
ta au wawa ana to'amayabayavo maega
adi ve'ia aqiaqina una neidi.
Ta 'esi bwa'obwa'o ana togiveluveifa
edi tuta ni'a mai be una luveawalidi."
19 [d] 'Inega Yaubada ena Vanue Gwalagwalana mahalaya sisiwa'ana
ya'itea, ta gamonaya ena luvine ma dedewagana ana wawa Aki 'eno'eno.
Ta wese namala 'wai'waia be, yavalata dududu be, butuna waiwaidi be,
mwani'ini'i ta wese 'wei gomogomodi ta falafaladi kavona dabo i'ifoqe.

---

[a] **11:14** Ve 9:12 [b] **11:15** 'Ifo 15:18; Same 10:16; Dan 2:44; 7:14 [c] **11:18** Same 110:5; Lom 2:5; Same 115:13 [d] **11:19** Ibe 9:4; Ve 8:5; 15:5; 16:21

Vavine ta wese mwata luveifana ta qiduana

12 1 'Inega taha yani ya'itea mahalaya, ta yani~nana ge yani
kavokavovo ta 'esi yani 'ebenuavoqana. Taha vavine ya'itea
baba'au 'inega vekaleko, ta 'aqena 'ayanaya wai'ena ya'itea, ta debana
'inaya biatuli viaviaqina 'wadima tuwelo 'inega. 2 [e] Vavine~nana ma
gamona ta visiqa qiduana lulutonovia, 'inega doudou mana tuta goyona
nauweta.
3 [f] Ta lukwayavonega wese taha yani 'ebenuavoqana ya'itea mahalaya.
'Inega mwata taha luvaluva ta bweabwealina mataguya 'ifoqe. Ta
'unu'ununa adi yau seveni, ta donana adi yau teni, ta 'unu'ununa 'inaya
biatuli adi yau wese seveni. 4 [g] Ta yiqunega 'wadi'wadima 'auveavuidi
mahalega. Mahala ena di'we toi, ta toi~dina 'idiega di'we 'aidegana
'inega 'wadi'wadima 'auveavuidi iavuta bwa'obwa'oya. Ta mwata~nana
vavine 'iawanaya toatoa ba'ena, mana nuanuana gwama~nana na'ainia
tuta~nana navi'oi.
5 [h] 'Inega vavine~nana gwama me'olotona venatunea, ta omo'e
gwama~nana tomotau qabudi bwa'obwa'oya naluvinedi ena waiwai
qiduana 'inega. Tuta goyona be mwata~nana gwama~nana datonea,
ta 'inega Yaubada ena tovale'ewa gwama~nana neboya ta givaneyea
Yaubada 'inaya, ta ana galiva kaikaiwabuna 'inaya. 6 'Inega inana idena
itauya di'we tomotau geqana 'inaya, ta omo'e 'inaya Yaubada taha 'abaga
ni'a 'iva'ava'aia adi 'itamaki weaqina 'aubena 1,260 'idia.
7 [i] 'Inega vedavi ve'ale mahalaya Yaubada ena tovale'ewayavo be mwata
ma enavo nuanidia. Ta tovale'ewa qabudi adi tovamatana ana wawa
Maikeli vanugwetedi vedavi~nana gamonaya. 8 Ta mwata~nana me ena
qabuyavo ge adi fata be Maikeli ma enavo ina vewaiwai va'inedi. Ta 'esi
Maikeli 'elavidi edi waiwaiega mwata~nana ma enavo i'wavinidi i'ifoqe
mahalega. 9 [j] 'Inega mwata~nana qiduana ifelawebuiea bwa'obwa'oya.
Tauna mwata nugwenugweina, ta ana wawa igabea Diabolo be wese
Seitani, ta tauna totoa bwa'obwa'o qabudi u'au'avedi. Ta enavo qabudi
wese ifelawebuiedi.
10 [k] 'Inega taha bona waiwaina mahalega yanoqolia gaba vonaya,
"Lova 'inega kalulututa ada 'etoyavua weaqina,
ta ba'itagana eda Yaubada 'inega
'etoyavua vataya mai 'idaya.
Tauna Tovewaiwai ta ena 'Ebeluvine
ni'a give'ifoqeyea ta luluvine.
Yaubada lova vona fofofoleda

---

[e] **12:2** Mai 4:10 [f] **12:3** Dan 7:7 [g] **12:4** Dan 8:10 [h] **12:5** Same 2:9; Ve 19:15
[i] **12:7** Iud 9 [j] **12:9** Nug 3:1,14; Lk 10:18; Ve 20:2 [k] **12:10** Iob 1:9-11; Sek 3:1

taha Kini na'ifoqe mai 'idaya,
ta ba'itagana vona~nana ana aqiaqi ni'a 'ifoqe,
mana Keliso ni'a mai 'idaya
ta 'abiluvine 'ewea Yaubada 'inega.
Ta Keliso~nana ena 'abiluvine 'inega
Seitani felawebuiea bwa'obwa'oya.
Seitani wese ana wawa Tove'ewa,
mana tauna 'aubena be wese
velovelovana qabuna 'idia
edavo tovetumaqana veve'ewedi
Yaubada matanaya.
11 Ta tovetumaqana~dina tove'ewa~nana
ivewaiwai va'inea,
mana Lami~nana ena 'aliga
ta wese sulalina 'inega adi luvematasabu
ni'a 'avalea edi luveifana weaqina.
Vonahaqiaqi, tovetumaqana~dina
ge ida nuanua yawaidi weaqina,
ta 'esi iawafeledi Lami~nana
Valena ana simana 'ifoqe weaqina,
ta ba'e 'inega tove'ewa~nana ivewaiwai va'inea.
12 [l] 'Inega mahala ta wese ana totoayavo
ona qaiawa qiduana!
Ta 'esi veilaqe ta visiqa na'ifoqe
bwa'obwa'o ta wese mwade'wa 'idia,
mana mwata luveifana ni'a webui mai 'imia
ma ana diavilavila,
mana alamani aqiaqiea ena tuta ni'a vekusakusa."
13 Ta tuta~nana mwata~nana nuana 'eqa'uya ena webui mai
bwa'obwa'oya weaqina, 'inega vavine~dina gwama me'olotona ni'a
ivenatunea talatala'obedi. **14** [m] Ta Yaubada magisubu agona fafena neidi,
'inega iyewa itauya di'we tomotau geqana 'inaya, ta omo'e 'abaga~nana
Yaubada ni'a 'iva'ava'aia sabi 'itamaki weaqina, ta wese 'abaga~nana
'inaya navabodebodedi wai'ena 42 'idia mwata~nana ana diavilavila
'inega.
15 'Inega mwata~nana 'awanega go'ila qiduana 'ifoqe ta seuseu inoqa,
mana ena nuanua qiduana vonigo vavine~dina nagivedamanidi ina
'aliga. **16** Ta iula ilobea bwa'obwa'o 'inega, mana 'awana 'elalamia qiduana
ta go'ila~nana numa 'ovoia. **17** [n] 'Inega mwata wese diana vilevilea
qiduana vavine~dina 'idia ta 'ifoqe tauya tubudiavo sabi luaviadi, taudi

---

[l] **12:12** Ais 44:23; 49:13 [m] **12:14** Dan 7:25; 12:7 [n] **12:17** Ve 11:7

Yaubada ena luvineavo ivematamatayagedi ta wese Ieisu ena vonahaqiaqi
ikafi'i'ihia. 18 Ta mwata~nana toatoa mwade'wa balabalanaya.

Yubai veifana mwade'wega 'ifoqe

13 1 [o] 'Inega yavevekova ta yubai luveifana taha ya'itea mwade'wega
fweula. Ta donana adi yau teni, ta 'unu'ununa adi yau seveni,
ta donana qabudi ma adi biatuli ta wese 'unu'ununa 'aidega 'aidega 'idia
wawa luveifana 'waya'wayavidi i'eno'eno, ta wawa diavona Yaubada
iawavegilea. 2 [p] Yubai~nana ya'itea ana 'ita 'idewana lefedi, ta 'aqena adi
'ita 'idewani yubai bea[q] 'aqedi, ta 'awana 'idewani yubai laioni 'awadi. Ta
mwata~nana ena waiwai be, ana galiva kaikaiwabuna ta wese ena luvine
qiduana neia.
3 [r] Ta yubai~nana mwade'wega 'unu'ununa taha ana 'ita kavona
veveilaqena be tuta goyona da'aliga, ta bonuna ni'au ihila ta veaqiaqi
'evivi. E omo'e 'inega tomotau qabudi nuadi 'ewea ta i'abibodea. 4 Ta
tomotau qabudi wese mwata~nana iawahawatuboya, mana ena luvine
qabuna ni'a ve'ineiea yubai mwade'wega 'inaya. 'Inega yubai~nana
wese iawahawatuboya ivonaya, "Gebu taha toga ena waiwai yubai ba'e
'idewani. Ta wese ge taha toga ana fata be naluavia 'inaya!"
5 [s] Ta yubai~nana ni'au awafela 'ewea be ana fata navonavane ta wese
nahawagila, ta awafela~nana 'inega ba'e 'awaluveifa diavona naviaqidi
wai'ena 42 'idia.
6 'Inega yubai~nana Yaubada 'inaya yani qabuna weaqina 'awaluveifea,
'idewani ana wawa weaqina be, ena 'abaga mahalaya weaqina, ta
wese mahala ana totoayavo 'awaluveifedi. 7 [t] Ta awafela lobea vonigo
Yaubada ena tomotauyavo naluaviedi be navewaiwai va'inedi. Ta wese
luvine 'ewea 'inega ana fata be qabu taha taha, be bona taha taha adi
toveqaeavo be, 'wafi taha taha ta wese di'we taha taha na'abiluvinedi.
8 [u] Ta totoa bwa'obwa'o qabudi taudi Yaubada ge ida vetumaqanea
yubai~nana 'inaya ina iwaiwa'odu, omo'e tomotau~dina gebu adi wawa
da'eno'eno Yawai Bukina gamonaya. Ta ba'e buki~nana Lami~nana lova
iluve'aligia ena buki, mana buki ba'e gamonaya tovetumaqana adi wawa
lova madu'wayavia, ta 'abiboda bwa'obwa'o viaqia.
9 Tomeqabu omi'a ma teniqami ba'e vona diavona ona noqolidi ta adi
alamani ona sali aqiaqiedi.
10 [v] Ta tomeqabu lova Yaubada ena venua'ivina 'inega

---

[o] **13:1** Ve 12:3; 17:3,7-12 [p] **13:2** Dan 7:4-6 [q] **13:2** Bea *"bear"* taha yubai qiduana be waiwaina ta wese manimaninina ana fata tomotau navunuqidi. Ge kana lobei eda di'we 'inaya, ta 'esi vaina di'we 'idia toatoa, ta lova wese Isileli 'inaya toa. [r] **13:3** Ve 17:8 [s] **13:5** Dan 7:8,25; 11:36; Ve 11:2 [t] **13:7** Ve 11:7 [u] **13:8** Same 69:28; Ve 17:8; 20:12,15; 21:27 [v] **13:10** Iel 15:2; 43:11; Ve 14:12

ina kafidi ta ina a'uluguyedi vanue 'ebeyoqona 'inaya,
e luaqiaqiedi be ina toa vanue 'ebeyoqonaya.
Ta wese tomeqabu lova Yaubada ena venua'ivina 'inega
'aliga ina lobea kefata 'inega,
e luaqiaqiedi be ina 'aliga kefatega.
Ta tovetumaqanayavo luaqiaqiedi be me edi bibitaqo edi vetumaqana
Yaubada 'inaya ina kafi'i'ihia.

Yubai luveifana bwa'obwa'oyega 'ifoqe

11 'Inega taha wese yubai luveifana ya'itea, bwa'obwa'oyega 'ifoqe
mai. Ta donana magilafuna 'idewana lami donadi, ta bonana 'idewani
mwata bonadi. 12 Ba'e yubai~nana yubai mwade'wega ena waiwai
vefewea sabi luvine, 'inega totoa bwa'obwa'o qabudi luvine neidi be
yubai mwade'wega 'inaya ina iwa'odu, tauna lova veilaqe lobea ta
ni'a veihila ta veaqiaqi 'evivi. 13 [w] 'Inega yubai~nana mwade'wega
vaina yani 'ebenuavoqana waiwaidi viaqidi 'idewani 'aiwe saesaelina
viaqia, ta tomotau qabudi ivevekova ta matadia 'aiwe~nana mahalega
'avalata'ia webui mai bwa'obwa'oya. 14 E ba'e yani diavona ni'a viaqidi
yubai mwade'wega ena awafela 'inega, ta ba'e 'inega totoa bwa'obwa'o
qabudi u'avedi. Ta wese luvinedi tokwalui taha ina viaqia ana 'ita kavona
yubai veifana mwade'wega, tauna lova kefatega veilaqe lobea ta 'aliga
'waqi, ta ni'a yawaha 'evivi. 15 'Inega iviaqia, ta yubai bwa'obwa'oyega
awafela 'ewea 'inega tokwalui~nana yawaina neia be yaqisa ana fata
navona. Ta 'abiboda tokwalui~nana tomotau luvinedi be ina iwa'odu
'inaya, ta 'eguma ina noga 'inega 'aliga ina lobea. 16 [x] Ta wese totoa
bwa'obwa'o qabudi 'idewani tomotau kavokavovo be wese taudi adi
wawa 'ena'ina, ta wese kaikaiwabudi be lukwalukwadi, ta wese tofewa
kavovo be yavuyavuidi luvine neidi be taha 'ebe'inana 'ataqidia nage
adi kiaya ina 'ewea. 17 Ta 'ebe'inana~nana ana alamani ba'e: Tomeqabu
ba'e luvine~nana inogea, e ge wese adi fata be ina gimwane nage ina
vegimwane. Ta 'ebe'inana 'inaya yubai~nana mwade'wega ana wawa
nage wawa~nana ana naba na'enova.
18 Vonahaqiaqi, 'eguma ba'e yani diavona weaqina nuada na'eqa'uya, e
'inega nugweta alamani qiduana Yaubada 'inega kana 'ewea. 'Inega taha
toalamani aqiaqi ana fata yubai~nana ana naba nanua'eqa'uya, mana
naba~nana tomotau taha ena naba. Ta tauna ena naba 666.

To'etoyavua ena tomotauyavo adi 'evosi

14 1 'Inega Lami~nana ya'itea bwanaga Saioni debanaya
tovotovolo, ta wese tomotau adi qabu 144,000 maega itoatoa.

---

[w] **13:13-14** Md 24:24; 1Kin 18:24-39; Ve 19:20 [x] **13:16-17** Ve 14:9-11; 16:2; 20:4

Ba'e qabu diavona Lami~nana ana wawa ta wese Tamana ana wawa
'waya'wayavina adi kia 'inaya. 2 [y] 'Inega mahalega bona taha yanoqolia,
ta ana noqola kavona go'ila be wese yavalata ida nununuqa. Ta
wese bona~nana ana noqola kavona tomotau edi 'ebelaha afi 'inega
idalahalaha. 3 [z] Ba'e qabu diavona galiva kaikaiwabuna be, 'iva'ava'ata
diavona foa adi yau, ta wese kaiwabuyavo adi yau 24 'iawadia itovolo, ta
'evosi taha vauvauna i'evosiea. Ta 144,000 dimo 'evosi~nana ialamania,
ta 'esi mali tomotau ana vonayavo be wese ana aniqo ge ida alamania,
mana Yaubada qabu diavona ni'a 'etoyavuidi bwa'obwa'o 'inega.
4 Ta omo'e tomotau diavona ge taha tuta taudiega ida givebwavudi
ilivu luveifadi 'idiega, ta 'esi edi toa Yaubada matanaya tuta qabuna
vunavunaqina. Ba'e qabu~dina Lami~nana i'abiboda aqiaqiea ena
tauya 'aidega 'aidega 'idia. Ta tomotau qabudi 'idiega eda Kaiwabu ba'e
qabu~dina ni'a madugubaufedi, e 'inega taudina kavona Yaubada be
Lami~nana edi bolimana nugwenugweina. 5 Taudi ge taha toga ida
u'avei, ta wese ge taha adi 'ebeve'ewamo.

Yaubada ena tovale'ewa toidi edi simana

6 'Inega wese Yaubada ena tovale'ewa taha ya'itea mahalega yewayewa,
ta Vale Aqiaqina 'eno'eno vatayana miea simanea totoa bwa'obwa'o
qabudi 'idia, 'idewani qabu taha taha be, bona taha taha be, 'wafi
taha taha be, wese di'we taha taha 'idia. 7 Ta tovale'ewa~nana bonana
qiduanega vonaya, "Yaubada ona 'amayabea be ona awatuboya, mana
vetala'ai ana tuta ni'a mai. Ta mahala be, bwa'obwa'o be, mwade'wa ta
wese go'ila ihinoinoqa adi To'iva'ava'ata 'iawanaya ona iwa'odu."
8 [a] 'Inega tovale'ewa vemagilafuna ya'itea iana 'abibodanega 'ifoqe
ta gaba vonaya, "'Abaga qiduana Babiloni ni'a luveifa otaqa, mana
'abaga~nana totoa bwa'obwa'o qabudi maega velamo'eno kavokavovo
ilivuna iviaviaqia ta nuadi 'ewa aqiaqiea."
9 [b] Tovale'ewa magilafudina 'abibodadiega wese vetoina 'ifoqe, e tauna
wese gaba vonaya, "Tomeqabu ihiwaiwa'odu yubai~nana mwade'wega
ta ena tokwalui 'inaya, ta wese ana 'ebe'inana adi kiaya nage nimadia
'eno'eno, 10 [c] e ba'e taudi Yaubada ena 'oine waiwaina 'inega ina numa,
ta ba'e 'oine~nana ve'ebe'ita Yaubada ana diavilavila weaqina, ta ni'a
iwaqia diavilavila ana gaeba 'inaya. Ta wese 'aiwe saesaelina be dabo
'wea'weavidi adi wawa salofa tomotau~dina 'wafidia ina vebaea Yaubada
ena tovale'ewayavo be ena Lami 'iawadia. 11 [d] Ta 'wafidi 'ala'alaia 'auna
vanevane vatayana, ta edi visiqa qiduana ge dalu'ovoa 'aubena nage

---

[y] **14:2** Ve 1:15; 19:6 [z] **14:3** Ais 42:10; Ve 5:9; 7:4 [a] **14:8** Ais 21:9; Iel 51:7-8; Ve 17:2; 18:2,3 [b] **14:9** Ve 13:12-17 [c] **14:10** Ais 51:17,22; Iel 25:15-16; Same 75:8; Isi 38:22; Nug 19:24; Ve 16:19; 20:10; 21:8 [d] **14:11** Ais 34:10

velovelovana 'idia, mana taudi yubai~nana veifana me ena tokwalui
'idia ihiwaiwa'odu, ta wese ana wawa ana 'ebe'inana 'eno'eno 'idia.
12 [e] Ta tomeqabu Ieisu ivetumaqanea ta Yaubada ena luvineavo 'inaya
itovolo'i'ita, e taudi ena tomotauyavo, ta me edi bibitaqo ina toatoa
'eguma ba'e yani diavona na'ifoqe 'idia."
13 'Inega mahalega taha bona yanoqolia vonaya, "Ba'e una 'wayavia:
Tomeqabu eda Kaiwabu me edi gwavubiga i'abi'abibodea ta 'aliga ina
lobea, e adi fata ina qaiawa."
Ta wese Yaubada Niboanina vonaya, "Vonahaqiaqi, taudi qaiqaiawidi,
mana ina veyawai edi vetafe'wa waiwai be wese vita taha taha 'idiega, ta
wese edi gwavubiga ana ve'ia ina lobea."

Yaubada totoa bwa'obwa'o nabolimanidi

14 [f] 'Inega yavevekova ta gawata wadawadaeana 'ifoqe. Ta
gawata~nana 'inaya taha toga ya'itea toabui debanaya ana 'ita kavona
tomotau natuna 'idewani. Ta 'unu'ununaya ana biatuli kaikaiwabuna
goula 'inega 'eno'enova, ta nimanaya ena naifi so'uso'una kafikafia. 15 Ta
wese taha tovale'ewa Vanue Gwalagwalana 'inega 'ifoqe mai, ta gaba
vane tauna gawata debanaya toatoa 'inaya ta voneaya, "Eu naifi una
vefewea bolimana weaqina, mana ana tuta ni'a 'ifoqe bwa'obwa'oya!"
16 Ta 'inega 'oloto~nana gawatega ena naifi talaqayea bwa'obwa'o qabuna
'inaya, ta 'inega bolimana va'auqidi.
17 'Inega taha wese tovale'ewa Vanue Gwalagwalana mahalaya 'inega
'ifoqe mai, tauna wese me ena naifi so'uso'una. 18 [g] 'Inega taha wese
tovale'ewa 'ebeveguba di'wenega mai, tauna 'aiwe 'ala'alaina ana toluvine.
Ta bonana qiduanega gaba tovale'ewa~nana me ena naifi 'inaya, vonaya,
"Eu naifiega bwa'obwa'o ana 'oine vuaqina una da'edi laqanega, mana
ni'a bwealia." 19 'Inega tovale'ewa~nana ena naifiega 'oine vuaqina
bwa'obwa'oya da'edi, ta 'ebememe qiduana gamonaya siviledi. Ta ba'e
'ebememe~nana ve'ebe'ita Yaubada ana diavilavila weaqina. 20 [h] Ta
'oine vuaqina koyadi ivamemedi 'ebememe~nana 'inaya 'abaga qiduana
gwavunaya. Ta 'ebememe~nana gamonega sulala inoinoqa kavona
seuseu ana liva teli anidedi (300) kilomita 'idewani, ta sulala~nana ena
vane bwa'obwa'oyega be yubai osi 'otonaya 'idewani.

'Evosi vauvauna mahalaya

15 1 'Inega taha wese 'ebenuavoqana qiduana mahalaya ya'itea.
Yaubada ena tovale'ewa adi yau seveni ya'itedi, ta 'ebeveilaqe
luveifadi wese adi yau seveni nimadia ikafikafidi. Ta veilaqe diavona
iveve'iteda Yaubada ana diavilavila ana 'ebelu'ovoa weaqina.

---

[e] **14:12** Ve 13:10 [f] **14:14** Dan 7:13 [g] **14:18** Ioe 3:13 [h] **14:20** Ais 63:3; Ve 19:15

2 'Inega wese taha yani ya'itea ana 'ita kavona mwade'wa daumwalina
kavona gelasi ta wayawayavilana 'aiwe saesaelina maega. Ta
mwade'wa~nana di'wenaya qabu itovotovolo, ta ba'e qabu~dina taudi
yubai luveifana mwade'wega ta ena tokwalui be wese ana wawa ana
naba ni'a ivewaiwai va'inedi. Ta qabu~dina nimadia 'ebelaha afi
ikafikafidi, ta afi~dina Yaubada 'inega ni'a i'ewedi. 3 [i] Ta qabudi Yaubada
ena tofewa Mosese ana 'evosi ta wese Lami~nana ana 'evosi i'evosiea
ivonaya,

"Kaiwabu Yaubada o'a Tovewaiwai.
Eu viaqayavo qabudi aqiaqi otaqidi
ta wese 'ebenuavoqana.
Ta eu ilivu qabuna aqiaqidi ta tunutunuqidi,
ta wese di'we taha taha ululuvinedi.
4 [j] Kaiwabu ye, tomotau qabudi ina 'amayabeu
ta au wawa ina awatuboya,
mana o'a au 'aidega otaqa gwalagwalau.
'Inega totoa bwa'obwa'o qabudi ina mai
ta matauya ina iwa'odu,
mana eu viaqayavo tunutunuqidi
ni'au ugive'ifoqeyedi tomotau matadia."

'Ebeveilaqe ana yau seveni ifelawebuiedi bwa'obwa'oya

5 [k] 'Inega yavevekova ta Yaubada ena Vanue Gwalagwalana mahalaya
ya'itea, ta gamonaya Yaubada ena Sifaufa Gwalagwalana ana wawa
Tabenakeli sisiwa'ana ya'itea. 6 Ta Vanue Gwala~nana 'inega tovale'ewa
i'ifoqe ta 'ebeveilaqe seveni~dina imiedi. Ta adi kaleko wadawadaeadi
ta 'wanegalina toitoi. Ta lumalumadia adi 'ivala gadi'wana goula
'inega isivivilia. 7 'Inega 'iva'ava'ata foa mayawai~dina taha 'idiega
gaeba viaviaqina goula 'inega adi yau seveni vewila'ayedi tovale'ewa
seveni~dina 'idia, ta gaeba taha taha gamodia Yaubada Toatoa
Vatayana ena diavilavila luveagatuna'idi. 8 [l] Ta Yaubada ena waiwai
be ena simatala aqiaqi otaqina 'auna Vanue Gwalagwalana gamona
luveagatuna'ia. Ta ge taha toga ana fata be nalugu gamonaya ana laba
tovale'ewa seveni~dina 'ebeveilaqe diavona adi yau wese seveni ina
guiwaqa 'ovoidi bwa'obwa'o debanaya.

16 1 Ta Vanue Gwalagwalana 'inega bona taha qiduana yanoqolia
vonavona tovale'ewa seveni~dina 'idia vonaya, "Ona tauya
be Yaubada ena diavilavila ma gaebana adi yau seveni ona guiwaqidi
bwa'obwa'oya."

---

[i] **15:3** 'Ifo 15:1; Same 139:14; 145:17 [j] **15:4** Iel 10:6-7; Same 86:9 [k] **15:5** 'Ifo 38:21
[l] **15:8** 1Kin 8:10-11; 2Yani 5:13-14; Ais 6:4

2 [m] 'Inega taha tovale'ewa nugweta tauya, ta ena gaeba bwa'obwa'oya
guiwaqia. Ta tomeqabu ihiwaiwa'odu yubai~nana ena tokwalui 'inaya ta
wese ana 'ebe'inana adi kiaya 'eno'eno, e taudina bonu luveifa otaqidi ta
yuvayuvaqidi 'idia 'ifoqe.
3 [n] Ta tovale'ewa vemagilafuna wese ena gaeba 'ewei 'inega
mwade'waya guiwaqia. 'Inega mwade'wa~nana qabuna vesulala ana
'ita kavonaya to'aliga taha sulalina, e 'inega yani qabudi mayawaidi
mwade'waya i'elu'aliga.
4 'Inega tovale'ewa vetoina wese ena gaeba 'ewei ta go'ila inoinoqidi
be wese salufa 'idia guiwaqia, 'inega qabudi wese ivesulala. 5 Ba'e
tovale'ewa~nana tauna go'ila ana toluvine, ta bonana yanoqolia, vonaya,
"Yaubada ye, o'a Gwalagwalau,
o'a tuta lova 'inega ta wese
tuta ba'itagana 'idia utoatoa.
Eu luvine tunutunuqina 'inega
luvematasabu ba'ena uve'ifoqeyea,
6 mana totoa bwa'obwa'o eu tovesimasimanayavo
ta wese eu tomotauyavo iluve'aligidi
ta sulalidi igiveinoqia.
'Inega adi ve'ia ni'au uneidi
be vonigo sulala ina numa,
ta ve'ia~nana adi luaqiaqi otaqa."
7 [o] 'Inega taha bona yanoqolia 'ebeveguba 'inega vonaya,
"Kaiwabu Yaubada o'a Tovewaiwai otaqa.
Vonahaqiaqi, eu luvine tunutunuqidi
ta tomotau~dina adi luaqiaqi veilaqe~nana."
8 'Inega tovale'ewa vefoana ena gaeba 'ewei ta baba'au 'inaya guiwaqia,
ta ba'e 'inega Yaubada baba'au~nana veiwadiwaulia be ana fata tomotau
na'alaidi. 9 [p] Ta baba'au~nana ena 'wea'weava qiduana 'inega tomotau
'ala'alaidi, 'inega Yaubada i'awaluveifea mana tauna ena luvine 'inega
veilaqe diavona i'ifoqe, ta tua ge ida nuagivila be Yaubada ida awatuboya.
10 [q] 'Inega tovale'ewa vefaibina ena gaeba guiwaqia yubai~nana
mwade'wega ni'a 'ifoqe mai ana galiva kaikaiwabuna 'inaya, ta 'inega
ena 'ebeluvine qabuna velovelovanea. Ta visiqa~nana 'inega tomotau
taudiega meadi i'e'ute'utea, 11 ta bonu diavona be edi yuvaqa qiduana
weaqina Yaubada i'awaluveifea. Ta ge ida nuagivila edi ilivu luveifana
'inega.
12 [r] 'Inega tovale'ewa vesikisina ena gaeba 'ewei ta go'ila qiduana
ana wawa Eufaleti 'inaya guiwaqia, ta go'ila~nana qabuna yafaia.

---

[m] **16:2** 'Ifo 9:10; Ve 13:12-17 [n] **16:3-4** 'Ifo 7:17-21 [o] **16:7** Same 19:9; Ve 15:3
[p] **16:9** Ve 9:20-21 [q] **16:10** 'Ifo 10:22; Ais 8:21-22 [r] **16:12** Ais 11:15

Ta ba'e 'inega vaina toluvine qiduqiduadi baba'au ena 'ebeyayaqega
adi fata be go'ila~nana ina vaukamania. 13 Ta niboana luveluveifadi
toidi adi 'ita kavona bwebwe ya'itedi i'ifoqe mai mwata 'awanega, be
wese yubai~nana mwade'wega 'awanega, ta wese tovesimasimana
'e'eu'au'avina 'awanega i'ifoqe. 14 [s] Ba'e niboana diavona toidi adi fata
be yani 'ebenuavoqana ina viaqia. Ta itauya bwa'obwa'o ana toluvine
qiduqiduadi 'idia sabi gaba va'auqidi, mana nuanuadi taudi maega ina
luvetuba ta Kaiwabu Ieisu ina luaviea Yaubada Tovewaiwai ena vetala'ai
ana 'aubena 'inaya.

15 [t] Ovineneqa! Nawale ya'a Ieisu egu mai kavona tovanawala 'edewani,
mana mai~nana ana tuta ge taha toga dahalamania. 'Inega au kaleko
una 'iva'ava'ata ta una ba'eba'e be yaqisa egu mai ana tuta 'inaya ge una
iniyauyau tomotau nuanidia, ta 'esi au fata be una qaiawa, mana o'a ge
ma'igonegoneu.

16 [u] 'Inega niboana luveifadi toi~dina toluvineavo qiduqiduadi maega
itoa va'auta taha di'we 'inaya, ta di'we~nana Ibeliu bonadiega igabea ana
wawa Amagedoni.

17 'Inega tovale'ewa 'ebelu'ovoa vesevenina wese ena gaeba 'ewei ta
mahala be bwa'obwa'o nuanidia guiwaqia. Ta 'inega bona taha waiwaina
galiva kaikaiwabuna Vanue Gwalagwalana gamonega 'ifoqe vonaya, "Ni'a
yaviaqa 'ovoia." 18 [v] Ta tuta~nana 'inaya namala namalia be yavalata
butuna qiduana dudu, ta wese mwani'ini'i qiduana 'ifoqe, lova ge taha
tomotau ida 'itei ta ida lutonovia ba'e 'idewani. 19 [w] 'Inega 'abaga qiduana
Babiloni 'etomwea ta ana di'we toi i'ifoqe, ta wese 'abaga taha taha
bwa'obwa'o debanaya mwani'ini'i~nana ena waiwaiega giveluveifedi
'elubwegebwegedi. Ta 'abaga qiduana Babiloni ena luveifana Yaubada
ge danuafania, e 'inega 'oine ma vedina venumea, ta 'oine~nana ba'e
Yaubada ena diavilavila qiduana. 20 [x] Ta wese bwanabwana qabudi
iawala, be bwanaga qabudi ivedumi'a. 21 [y] Ta wese 'wei falafalana ta
gomogomona kavona dabo qiduqiduadi 'aidega 'aidega adi vita 50 kilo
'idewani mahalega iavuta iwebui mai tomotau 'idia ta iveilaqeyedi. E
'inega tomotau diavona Yaubada ivona ve'alatea, mana ba'e veilaqe~nana
luveifa otaqina.

'Abaga Babiloni kavona vavine taha tokodada

17 1 [z] Yaubada ena tovale'ewa seveni~dina edi gaebayavo ni'a
iguiwaqidi bwa'obwa'oya, e 'inega taha iadi mai 'iguya ta
voneguya, "Umai, katauya taha 'abaga ena ve'iteu go'ila koya di'wenaya
'eno'eno. Ta 'abaga~nana kavona taha vavine tokodada, ta ena ilivu

---

[s] **16:14** Ve 19:19 [t] **16:15** Md 24:43-44; Ve 3:3 [u] **16:16** Sek 12:11 [v] **16:18** Ve 4:5; 8:5
[w] **16:19** Ve 14:10 [x] **16:20** Ve 6:14 [y] **16:21** 'Ifo 9:23-24; Ve 11:19 [z] **17:1** Iel 51:12-13

luveifadi 'inega luvematasabu nalobea ta ena luvine kana 'itea. 2 [a]
Ta bwa'obwa'o ana toluvine qiduqiduadi qabudi vavine~nana maega
ivelamo'eno kavokavovo. Ta wese totoa bwa'obwa'o qabudi 'idewani
ilivu~nana iviaqia maega, ta kavona davenumedi ilivu~nana ana 'oine
'inega ta qabudi ida numa kwavakwava."
3 [b] 'Inega Yaubada Niboanina luveagatuna'igu ta tovale'ewa~nana
tauyegu di'we 'ava'ava 'inaya. Ta omo'e 'inaya taha vavine ya'itea taha
yubai veifana bweabweala otaqina gwavunaya toabui toatoa. Yubai~nana
'unu'ununa adi yau seveni, ta donana adi yau teni. Ta 'wafina qabuna
'inaya wawa 'waya'wayavidi i'eno'eno Yaubada ana 'awaluveifa weaqina.
4 [c] Ta vavine~nana ana kaleko magilafuna ya'itea taha qimwaqimwalina
ta wese taha bweabweala otaqina, ta ana 'ivala adi 'ita aqiaqi otaqina
goula 'inega be, dabo namanamalidi ta wese bagi kuekuedi 'idiega. Ta
nimanaya taha vedi viaviaqina goula 'inega kafikafia, ta vedi~nana
luluveagatuna'ina ilivu bwavubwavudi be wese velamo'eno kavokavovo
ilivuna 'idiega. 5 Ana kia 'inaya taha wawa 'waya'wayavina 'eno'eno, ta
ana alamani 'wai'waivina, ta ana vona ba'e 'idewani,

'Babiloni taha 'abaga qiduana,
ta 'abaga~nana vivine tokodada inadi
be wese bwa'obwa'o ana ilivu luveifana qabudi inadi."

6 [d] Vavine~nana ya'itea ni'a vekwavakwava veiveifa. Ta ena kwava 'iuna
mana Yaubada ena tomotauyavo taudi lova ivesimasimana Ieisu Valena
weaqina sulalidi numea. Ta me egu nuavoqana aqiaqi vavine~nana
yavevekovea.
7 [e] 'Inega tovale'ewa~nana vetala'aiegu vonaya, "Tola'ai weaqina
unuavoqana? Vavine~nana ta wese yubai~nana 'unu'ununa adi yau
seveni ta donana teni gwavunaya toatoa adi alamani ena givesimatalia
'iuya. 8 [f] Yubai~nana tawadega u'itea e ba'itagana ni'a 'waiva, mana
ni'a webui vetoa ge ana 'ebelu'ovoamo 'inaya, ta nawale navanemai
na'ifoqe ta natauya ana 'ebeluveawala 'inaya. Lova Yaubada Yawai ana
Buki maduviaqia, ta 'abiboda kuyavata qabudi 'iva'ava'aidi. Ta tomeqabu
adi wawayavo ge da'eno'eno buki~nana 'inaya, e taudi ina nuavoqana
qiduana yubai~nana ena 'ifoqe 'evivi weaqina, mana lova yubai~nana
'waiva, ta nawale ina 'ita 'eviviea.
9 "Ba'e yani diavona au fata una alamani aqiaqiedi 'eguma nuau
na'eqa'u aqiaqiei. Yubai~nana 'unu'ununa seveni~dina taudi ive'ebe'ita
'abaga~nana ana bwanagayavo adi yau seveni weaqina, ta vavine~nana
luviluvinedi. Ta wese bwanaga diavona ive'ebe'ita toluvine qiduqiduadi
adi yau seveni weaqina. 10 Ta toluvine seveni~dina 'idiega faibi ni'a

---

[a] **17:2** Ais 23:17; Iel 51:7; Ve 14:8 [b] **17:3** Ve 13:1 [c] **17:4** Iel 51:7; Ve 18:16
[d] **17:6** Ve 18:24; 19:2 [e] **17:7** Ve 13:1 [f] **17:8** Dan 12:1; Ve 11:7; 13:7

ibe'u, ta vesikisina ba'itagana luviluvine, ta vesevenina nawale ge
dava'ifoqe, ta 'esi tuta goyona na'ifoqe, ta tuta kukusana namo naluvine.
11 Ta yubai~nana bweabweala otaqina tauna lova toatoa ta ba'itagana
ni'a 'waiva, e taunana toluvine ve'eitina. Ta ena ilivu be ena viaqa
kavona toluvine seveni~dina 'idewani, 'inega tauna wese nawale luvine
waiwaina nalobea ta Yaubada naluveawalia.
12 *g* "Ta donana adi yau teni ni'a u'itedi e taudi ive'ebe'ita toluvine
qiduqiduadi wese adi yau teni weaqidi, ta nawale ge ida va'ifoqe be
edi luvine dave'ale. Taudi nawale venua'ivina ina lobea edi vetoluvine
weaqina, ta tuta kukusana namo kavona auwa 'aidegana ina luvine
yubai~nana maega. 13 'Inega teni~dina ina va'auta ta edi nuanua
'aideganega edi waiwai be wese edi 'abiluvine ina awafelea yubai~nana
'inaya. 14 'Inega qabudi Yaubada ena Lami ina luaviea. Ta Lami~nana ena
tomotauyavo maega toluvine~dina ta wese yubai~nana ina vewaiwai
va'inedi, mana Lami~nana tauna kaiwabuyavo qabudi edi Kaiwabu, ta
wese toluvine qiduqiduadi adi Toluvine Qiduana."
15 'Inega tovale'ewa~nana wese vonegu vonaya, "Go'ila diavona
ni'a u'itedi tokodada~nana 'idia toatoa, e taudi ive'ebe'ita totoa
bwa'obwa'o qabudi di'we taha taha 'idia itoatoa, ta wese bona taha taha
iveveqaeyedi. 16 *h* Ta yubai~nana donana teni maega ni'a u'itedi, ta
taudina tokodada~nana ina vevoalanea, ta ena kulufa qabuna be wese
ana kaleko ina 'ekili 'ovoidi 'inega ma'igonegonena. Ta wese vei'ona ina
'ainia ta 'abiboda luluna ina felei 'aiwea na'ala 'ovoia. 17 Ba'e yani diavona
ina 'ifoqe Yaubada ena nuanua 'inega, mana ena nuanua ba'e a'uya
toluvine teni~dina edi nuanua 'inaya. E 'inega edi 'abiluvine iawafelea
yubai~nana 'inaya, be yaqisa Yaubada ena nuanua tuta maimai weaqina
ana aqiaqi na'ifoqe. 18 Ta vavine~nana ni'a u'itea kavona uda ve'wayoqa,
e tauna veve'ebe'ita 'abaga taha qiduana weaqina, ta 'abaga~nana
bwa'obwa'o ana toluvineavo qabudi luviluvinedi."

'Abaga Babiloni ena luveifa

18 1 'Inega wese taha tovale'ewa ya'itea mahalega webuwebui mai.
Tauna me ena luvine qiduana, ta wese ena simatalega bwa'obwa'o
qabuna guvesimatalia. 2 *i* Ta bonana qiduanega gaba vonaya,

"'Abaga qiduana Babiloni
ni'au luveifa otaqa!
Ta Seitani ena tofewayavo
be niboana luveifadi,
ta wese manu yubai 'ali'aligidi
adi to'ai ni'a ive'abagea,

---

g **17:12** Dan 7:7,24 *h* **17:16** Ve 18:8 *i* **18:2-3** Ve 14:8; Ais 13:21; 34:11-14; Iel 50:39

3 mana bwa'obwa'o ena di'we qabudi
'abaga~nana ena ilivu luveifadi
be bwavubwavudi ana 'oine 'inega ni'a inuma.
Ta bwa'obwa'o ana toluvine qiduqiduadi
qabudi maega ivelamo'eno kavokavovo,
mana 'abaga~nana kavona tokodada taha 'idewani.
Ta 'abaga~nana ena vekaikaiwabu 'inega
bwa'obwa'o ana tovegimwane qabudi
edi kaikaiwabu qiduadi ni'a ilobedi."
4 [j] 'Inega mahalega wese taha bona yanoqolia vonaya,
"Egu tomotauyavo,
omi'a bena'e 'abaga~nana 'inega
ona 'ifoqe fole ena luveifana navaukamana 'imia
be ana luvematasabu luveifa~nana weaqina
wese omi'a ona lobea.
5 [k] Mana 'abaga~nana ena luveifana veagovi vaneqa
kavona mahala ena vane 'idewani,
ta ena ilivu luveifadi Yaubada ge danuafania."
6 [l] Ta wese tovale'ewa~nana vonaya,
"'Abaga omo'e tola'ai ni'a viaqia 'imia,
e omi'a wese 'edewana ona ve'ia 'aiqea,
ta 'eguma tauna taha yani ni'a viaqia 'imia,
e 'inega ana ve'ia magilafuna ona viaqia 'inaya.
Tauna ena 'oine luveifana 'inega tomotau venumedi,
ta 'eguma vedi 'aidegana 'inega venumedi,
e 'inega omi'a vedi magilafuna 'inega ona venumea.
7 [m] Tauna ena kaikaiwabu agona
be wese ena qaiawa qiduana
ni'a lobea ena toa 'inaya,
e 'inega ena kaikaiwabu
ta ena qaiawa adi 'etofwafwa 'inega
ana ve'ia ona neia visiqa be wese nuavita 'idiega.
Mana taunega ena gagaha 'inega vonaya,
'Ya'a kavona kwini yatoatoa,
ta ge wese ena vewadawada'e,
ta wese ge taha tuta 'inaya
dou nage nuavita ena lobedi.'
8 [n] 'Inega taha 'aubena 'inaya vita taha taha
ina luveafei ina 'ifoqe 'idewani dou be,

---

[j] **18:4** Ais 48:20; Iel 50:8; 51:6,45; 2Kol 6:17 [k] **18:5** Nug 18:20-21; Iel 51:9
[l] **18:6** Same 137:8; Iel 50:15,29; 2Te 1:6 [m] **18:7** Ais 47:7-9 [n] **18:8** Ve 17:16

botana ta wese 'aiwe 'ala'alaina na'alaia.
Mana Kaiwabu Yaubada Tovewaiwai otaqa
vavine~nana naluvinea ta ana ve'ia naneia."
9 [o] "Ta bwa'obwa'o ana toluvine qiduqiduadi taudi vavine~nana maega
ni'a ivelamo'eno kavokavovo ta wese iqaiawa kavokavovo ena kaikaiwabu
weaqidi, e taudi 'abaga~nana weaqina ina duvoyavoya be ina dou mana
ni'a 'ala'alaia ta 'auna vanevane i'itea. 10 Ta toluvine diavona me edi
mwaniniva tufwana luluvaia ina tovolo ina 'itea, ta ina vonaya,
'Aioi! Aioi!
'Abaga qiduana ta waiwaina
Babiloni ana luvine lukwayavonega ni'a lobea!'
11 [p] "Ta wese bwa'obwa'o ana tovegimwaneavo 'abaga~nana weaqina
ina nuavita ta ina dou, mana ge taha toga wese datoatoa be edi kulufa
nagimwanedi, 12 [q] 'edewani goula be, siliba be, dabo kaikaiwabudi
be, bagi be, mwali be, kaleko sulu wadawadaeadi be, kaleko sulu
kaikaiwabudi qimwaqimwalidi ta bweabweala otaqidi be, 'aiwe meiladi
aqiaqina be, dona qiduqiduadi be, dabo wadawadaeadi be, 'aiwe adi
maisa 'ena'ina be, kainumu kofa ta 'aeani be wese vaina kainumu
namanamalidi. 13 Ta wese vane 'idewani kemwata be, dedemusi be,
keninitu be, kedimona be, dede'wa meiladi aqiaqina 'idewani inisenisi
be mulo be, 'au meilana aqiaqina be, dede'wa 'aiwe olibe vuaqina 'inega
be, 'oine be, falawa witi be, bulumakau be, sifi be, osi be, waga lihilihi,
ta wese edi tofewa kavovo ge taha toga nagimwanedi. Vonahaqiaqi,
tovegimwane diavona tomotau ikafidi ta 'abibodanaya ivegimwaneyedi
tovekaikaiwabu 'idia.
14 "'Inega tovegimwane diavona ina gaba 'abaga~nana 'inaya ina
vonaya, Yani qabuna adi 'ita aqiaqi otaqidi eu 'ebenua'ewa ni'a iawala. Ta
kulufa kaikaiwabudi uawatubo aqiaqiedi ge wese una 'ita 'eviviedi. 15 [r]
Vonahaqiaqi, tovegimwane diavona edi kaikaiwabu qiduana 'abaga~nana
'inega ni'a ilobedi, e taudi me edi mwaniniva ina tovolo luluvaiega ta
'abaga~nana ana luvematasabu waiwaina ina 'itea. Ta me edi dou be
wese me edi duvoyavoya ina vonaya,
16 [s] 'Aioi! Aioi!
O'a 'abaga qiduana lova ive'ivaliu
kaleko sulu adi maisa qiduana
wadawadaeadi be bweabweala otaqidi 'idiega,
ta wese bagi viaviaqina goula
be dabo kaikaiwabudi 'idiega,
17 [t] ta lukwayavonega eu kaikaiwabu diavona iawala.'

---

[o] **18:9-10** Isi 26:17; 27:30-35 [p] **18:11** Isi 27:36 [q] **18:12** Isi 27:12-13,22
[r] **18:15** Isi 27:31,36 [s] **18:16** Ve 17:4 [t] **18:17** Ais 23:14; Isi 27:27-29

“Ta wese toniwaga be, waga ana tofewayavo be, togelu ta wese
tomeqabu edi toa weaqina mane ilobelobedi edi fewa ’inega mwade’waya,
e ba’e qabu diavona luluvaiega ina tovolo, **18** *u* ta ’abaga~nana ’auna ina
’itea ta ina ’alabwau ina vonaya, ‘Lova ge taha ’abaga ana ’ita aqiaqi
otaqina omo’e ’abaga~nana ’idewani, ta ba’itagana ma’oda?’ **19** ’Inega edi
nuavita ’inega ’unu’unudi ’inaya bwa’obwa’o fwayana ina a’uya be ina dou
qiduana ta ina vonaya,
‘Aioi! Aioi!
’Abaga qiduana veilaqe gegoyo ni’a lobea!
Omo’e ’abaga~nana ’inega
toniwaga qabudi edi kaikaiwabu ilobedi,
ta lukwayavonega edi kaikaiwabu diavona
iluve’waiva vataya.
20 *v* ’Inega totoa mahala ona qaiawa!
Omi’a Yaubada ena tomotauyavo,
be ana tovesimasimanayavo
be ena tovaletuyanayavo qabumi ona qaiawa,
mana lova visiqa ’abaga~nana ’inega olobea,
ta ba’itagana ena veilivu veifa ’imia
weaqina Yaubada ni’a ve’iea.’ ”
21 *w* ’Inega Yaubada ena tovale’ewa waiwaina taha dabo qidua va’inena
silagaia inoqei webui mwade’waya ta vonaya,
“’Abaga qiduana Babiloni una be’u
ba’e dabo~nana ’edewana,
be ge wese taha toga na’ita ’evivieu.
22 *x* ’Inega eu qaiawa nahawala,
mana ge taha wese ’evosi nage ’ebelaha
’idewani afi be, loli be, sagali
ta wese bea ana mu’e na’ifoqe ’iuyega.
Fewa taha taha adi toalamaniavo
ge wese ina toatoa ’iuya,
ta wese witi ana ’ebememe
butuna ana noqola nahawala.
23 *y* Ta ge taha tuta wese odamu
edi simatala nasimatala ’iuya.
Ta wese gebu tovaqi mevavinedi be me’olotodi
bonadi qaiqaiawana na’ifoqe ’iuyega.
Vonahaqiaqi, eu tovegimwaneavo bwa’obwa’o
ana tovegimwaneavo qabudi iveqidua va’inedi,

---

u **18:18** Isi 27:32 *v* **18:20** Ais 44:23; Luve 32:43; Iel 51:48 *w* **18:21** Iel 51:63-64; Isi 26:21
x **18:22** Ais 24:8; Isi 26:13 *y* **18:23** Iel 7:34; 16:9; 25:10

ta wese eu lu'afo'a 'inega di'we qabudi
ana totoayavo iu'avedi.
24 [z] Ta wese Yaubada ena tovesimasimanayavo
taudi ena nuanua isimana 'ifoqeyedi uluve'aligidi
ta sulalidi inoqa eu 'edayavo 'idia.
Vonahaqiaqi, o'a eu nuanua 'inega
Yaubada ena tomotauyavo iluve'aligidi
bwa'obwa'o ena di'we qabudi 'idia."

Totoa mahalaya Yaubada iawahawatuboya

19 1 Yaubada ena tovale'ewa ena vona gumwala, ta 'abiboda
vekolukolua qiduana mahalega yanoqolia kavona qabu qiduana
bonadi, ta ivonaya,
"Aleluia! [a]
Yaubada kana awatuboya,
tauna ada To'etoyavua
ta Toatoa Vanena ta wese Tovewaiwai.
2 [b] Tauna ena luvine tunutunuqina
ta aqiaqi otaqina ni'a ve'ifoqeyea,
mana vavine~nana tauna tovelamo'eno dididiga
ena velamo'eno kavokavovo
'inega bwa'obwa'o qabuna giveluveifea,
ta wese 'abaga~nana 'inaya
Yaubada ena tomotauyavo luve'aligidi.
Ta ba'e luveifa diavona weaqidi
Yaubada luai 'ewea vavine~nana 'inaya."
3 Ta wese qabu~dina ikolua ivonaya,
"Aleluia!
Yaubada kana awatuboya,
mana 'abaga qiduana ni'a 'ala 'ovoia
ta 'auna tuta qabuna vanevane."
4 'Inega kaiwabu diavona adi yau 24 be wese 'iva'ava'ata foa
mayawai~dina tuqatuqadiega isobadi Yaubada 'iawanaya, tauna ana
galiva kaikaiwabuna 'inaya toatoa, ta ivonaya,
"Vonahaqiaqi,
ema nuanua 'idewana.
Aleluia!"

---

[z] **18:24** Iel 51:49; Ve 17:6 [a] **19:1-6** Tuta nana me Diu Yaubada iawahawatuboya 'inega ibwaubwau ivonaya, "Aleluia". Ta bona Ibeliu 'inega ana alamani "Yaubada kana awatuboya". [b] **19:2** Luve 32:43; Ve 6:10

Lami~nana ena vaqi 'abwagana

5 'Inega galiva kaikaiwabu~nana 'inega taha bona mai, vonaya,
"Omi'a Yaubada ena tofewayavo
ami wawa 'ena'ena'idi be ami wawa goyogoyodi
ta wese omi'a ana to'amayabayavo qabumi ona awatuboya."
6 [c] 'Inega wese kavona qabu qiduana bonadi yanoqolia, ta adi noqola
kavona go'ila inoinoqa butuna, ta wese kavona yavalata butuna
nununuqa, ta ivonaya,
"Aleluia! Yaubada kana awatuboya,
mana tauna eda Kaiwabu Tovewaiwai
ta wese Toluvine Qiduana.
7 [d] Kana qaiawa be kana awatubo aqiaqiea
ta wese ana wawa kana givaneqea,
mana Lami ena vaqi ana tuta ni'a 'ifoqe,
ta ana gabuinoqa taunega
ni'a 'ivala edi vaqi weaqina,
8 ta ana gabuinoqa~nana ni'au
ana kaleko wadawadaeana
ta kaikaiwabuna Yaubada neia."
(Ta kaleko~nana ana alamani Yaubada ena tomotauyavo edi ilivu
tunutunuqina.)
9 [e] 'Inega tovale'ewa~nana vonegu vonaya, "Ba'e 'idewani una
'wayavi 'aiqea: Tomeqabu omi'a Yaubada ni'a gabemi Lami~nana ena
vaqi 'abwagana 'inaya ona qaiawa." Ta wese tovale'ewa~nana vonaya,
"Simana ba'e vonahaqiaqi, ta Yaubada 'inega maimai."
10 [f] 'Inega yagivelukabwebwe 'aqenaya sabi iwa'odu 'inaya, ta voneguya,
"Ge wese 'edewana una viaqi, mana ya'a wese Yaubada ena tofewa
kavona o'a be wese tovetumaqana qabudi Ieisu Valena isimana 'ifoqeyea.
Ta 'esi luaqiaqieu be Yaubada 'inaya una iwa'odu, mana tauna ena
vonahaqiaqi Ieisu weaqina give'ifoqeyea, ta ba'e vona~nana Yaubada
ena tomotauyavo isimasimanea Niboana Gwalagwalana ena venuaha'u
'inega."

Yubai osi wadawadaeana be ana togelu

11 [g] 'Inega mahala ya'itea 'e'ewa'ana, ta 'inaya yubai osi wadawadaeana
ya'itea, ta ana togelu ana wawa igabea, "Ilivu tunutunuqina ta ma
ana vetumaqana." Mana tauna ena luvine tunutunuqina 'inega
tomotau luluvinedi, ta wese avia ana tuta 'inaya luvine tunutunuqina

---

[c] **19:6** Ve 14:2 [d] **19:7-8** Ais 61:10; Ve 21:2 [e] **19:9** Md 22:2-3 [f] **19:10** Via 10:25-26; Ve 22:8-9 [g] **19:11** Ve 1:5; 6:2; Same 96:13; Ais 11:4

'inega luluvine. 12 [h] Ta matana adi 'ita kavona 'aiwe saesaelina, ta
'unu'ununaya ana biatuli kaikaiwabudi 'eala i'eno'eno. Ta wese taha
wawa 'waya'wayavina 'inaya 'eno'eno, ta ge taha toga wawa~nana
dahalamania, ta 'esi ana 'aidegamo alahalamania. 13 [i] Ana kwakwalufai
ma sulalina, ta ana wawa igabea "Yaubada ena Vona". 14 'Inega mahala
ana toluaviayavo ma adi kaleko wadawadaeadi ta vunavunaqidi
edi osi wadawadaeadi 'idiega adi Tovamatana i'abibodea. 15 [j] Ta
Tovamatana~nana 'awanega kefata so'uso'una 'ifo'ifoqe, ta kefata~nana
'inega totoa bwa'obwa'o di'we qabudi 'idia navewaiwai va'inedi, ta ena
luvine falafalana 'inega naluvinedi. Tauna voalanavo namemedi kavona
'oine vuaqina imemedi 'ebememe 'inaya. Ta Yaubada Tovewaiwai ena
nuenuega ba'e 'idewani Tovamatana~nana 'inega naluvematasabudi,
mana Yaubada diana vilea tomotau diavona edi luveifana weaqina. 16 [k]
Ta ana kwakwalufai 'inaya ta wese fianaya ana wawa 'waya'wayavina
'eno'eno vonaya,

"'Oloto ba'e toluvine qabudi edi Toluvine,
ta wese kaiwabu qabudi edi Kaiwabu."

17 [l] 'Inega wese taha tovale'ewa ya'itea baba'au 'inaya tovotovolo ta
manu iyewayewa dadana mahalaya 'idia gabagaba, ta vonedia, "Ova'auta
omai Yaubada ena 'ai qiduana 'inaya, 18 be 'inega ona 'ai toluvine
qiduqiduadi vei'odi be, toluavia adi tovamatanayavo vei'odi be, toluavia
waiwaidi vei'odi be, osiavo be adi togeluyavo vei'odi, ta wese tomotau
qabudi 'idiega 'idewani tofewa kavovo be yavuyavuidi vei'odi ona 'ai be,
tomotau adi wawa 'ena'ena'idi ta wese taudi adi wawa goyogoyona vei'odi
ona 'ai."

19 'Inega yubai~nana lova mwade'wega vanemai ta wese bwa'obwa'o
ana toluvineavo qiduqiduadi me edi toluaviayavo ya'itedi ni'a iva'auta
sabi vedavi osi wadawadaeana ana Togelu be ena toluaviayavo maega.
20 [m] Vonahaqiaqi, lova yubai~nana ena tovesimasimana 'e'eu'au'avina
vaina yani 'ebenuavoqana viaqidi yubai~nana ana wawega ta wese
ena waiwaiega. Ta wese tovesimasimana~nana tomeqabu yubai~nana
ena naba ni'a i'ewea ta wese ena tokwalui 'inaya ihiwaiwa'odu u'ava
aqiaqiedi. Ta vedavi~nana 'inaya osi wadawadaeana ana Togelu me ena
toluaviayavo yubai~nana ta ena tovesimasimana~nana maega ikafidi.
Ta magilafudi mayawaidi ifelawebuiedi lavu saesaelina 'inaya, ta ba'e
lavu~nana saesaela dabo 'wea'weavidi adi wawa salofa 'idiega. 21 Ta
osi wadawadaeana ana Togelu 'awanega kefata~nana 'ifoqe, 'inega ana
aviayavo qabudi luve'aligidi. Ta 'abiboda manu qabudi iwebui mai ta
'o'oadi i'anidi gamodi 'elukoko.

---

[h] **19:12** Dan 10:6; Ve 1:14; 2:17 [i] **19:13** Ais 63:1-3; Ion 1:1,14 [j] **19:15** Same 2:9; Ve 1:16; 14:20 [k] **19:16** Ve 17:14 [l] **19:17** Isi 39:17-20 [m] **19:20** Ve 13:12-17; 20:10

Ya'wala tausani (1,000) weaqina

20 1 [n] Ta 'inega Yaubada ena tovale'ewa wese taha ya'itea mahalega
webui mai. Ta nimanaya vetoa kuena ge ana 'ebelu'ovoamo
ana wawa Abisi ana kihi ta wese seni taha vitana kafikafidi. 2 [o] 'Inega
tovale'ewa~nana mwata qiduana ta bweabwealina kafia ta yoqonia,
ta 'idewani natoa ya'wala tausani (1,000) 'idia. Ta mwata~nana tauna
mwata nugwenugweina, ta wese ana wawayavo igabea Diabolo ta wese
Seitani. 3 'Inega tovale'ewa~nana ena seni 'inega Seitani yoqonia ta
felawebuiea vetoa~nana 'inaya, ta 'awana lokea. 'Inega wese Yaubada
ana 'ebe'inana a'uya 'awanaya, be yaqisa Seitani ge ana fata na'ifoqe
be tomotau nau'ava 'eviviedi ya'wala tausani (1,000) 'idia. Ta ya'wala
diavona ina gumwala, 'inega ina li'amia be yavuyavuina natoatoa tuta
kukusana namo weaqina.
4 [p] Ta wese galiva kaikaiwabudi ya'itedi, ta galiva diavona 'idia
tomotau itoatoa taudi 'abiluvine ni'a i'ewea sabi luvine. Ta ba'e tomotau
diavona taudi niboana, mana lova Ieisu Valena ana simana weaqina
magadi ida'ea ta i'aliga. Vonahaqiaqi, edi 'aliga 'iuna mana taudi lova
ge ida iwa'odu yubai veifana 'inaya, nage ena tokwalui 'inaya. Ta wese
ge nuadi yubai~nana ena naba adi kiaya nage nimadia ida a'uya. Ta
'aligega iya'itoto 'evivi, 'inega Keliso maega iluvine ya'wala tausani~dina
(1,000) 'idia. 5 Lova ge taha toga daya'itoto 'evivi 'aligega, ta ba'e tomotau
diavona edi ya'itoto~nana ve'itayea ya'itoto 'evivi nugwenugweina
to'aliga qabudi 'idiega, mana to'aliga qabudi ge ida ya'itoto 'evivi ana
laba ya'wala tausani (1,000) nagumwala. 6 [q] Vonahaqiaqi, Yaubada ena
tomotauyavo vaina ina ya'itoto 'evivi ya'itoto nugwenugweina 'inaya. E
taudi luaqiaqiedi be ina qaiawa qiduana, mana ge ana fata be ina veilaqe
'aliga vemagilafuna 'inaya. Ta 'esi ina fewa toveguba 'idewani Yaubada be
Keliso weaqidi, ta 'inega Keliso~nana maega ina luvine ya'wala tausani
(1,000) gamonaya.

Seitani ana luvematasabu vataya

7 Ya'wala tausani~dina (1,000) ina gumwala, e 'inega Yaubada
Seitani nahawafelei ta nali'ami na'ifoqe vetoa ge ena 'ebelu'ovoamo
Abisi 'inega. 8 [r] Na'ifoqe natauya bwa'obwa'o ana di'we taha taha 'idia,
ta di'we diavona adi wawa Gogi ta Magogi. Ta tomotau qabudi itoatoa
di'we diavona 'idia nau'avedi 'inega nagaba va'auqidi vedavi weaqina. Ta
toluavia diavona avo 'wayoqidi, mana adi yau kavona gelasa balabalaya.
9 [s] 'Inega mataguya me edi gagasa itautauya bwa'obwa'o qabuna 'idia,

---

[n] **20:1** Ve 9:1 [o] **20:2** Nug 3:1; Ve 12:9 [p] **20:4** Dan 7:9,22,27; 1Kol 6:2; Ve 13:17
[q] **20:6** Ve 1:6 [r] **20:8** Isi 38:2,9,15-16 [s] **20:9** 2Kin 1:10

ta 'inega i'ifoqe Yaubada ena 'abaga veyolubea qiduana 'inaya, ta
omo'e 'inaya ena tomotauyavo ni'a iva'auta itoatoa, ta itovolo vivilidi.
Ta 'esi 'aiwe 'ala'alaina mahalega 'avalata'ia webui ta Seitani me ena
qabuyavo luveawalidi. **10** [t] Ta Yaubada ena tomotauyavo adi tou'ava
tauna Diabolo~nana wese ifelawebuiea lavu 'ala'alaina 'inaya, ta ena
'alata dabo 'wea'weavidi salofa 'idiega. Ta lavu~nana 'inaya enavo ni'a
imadufelawebuiedi 'idewani yubai~nana mwade'wega vanemai ta wese
ena tovesimasimana 'e'eu'au'avina maega. Ta lavu~nana gamonaya
toi~dina visiqa ina lobea tuta vataya 'inaya.

Yaubada ena luvine 'ebelu'ovoa

11 'Inega galiva kaikaiwabuna gegoyo ta wadawadaeana ya'itea, ta
galiva~nana ana totoa wese ya'itea. 'Inega bwa'obwa'o be wese mahala
idena totoa galiva~nana 'inega, ta ge taha edi 'ebeoukwaivamo,
'inega i'eluawala. **12** [u] 'Inega wese to'aliga qabudi ya'itedi, taudi adi
wawa 'ena'ena'idi ta wese taudi adi wawa goyogoyodi, ta itovotovolo
galiva~nana matanaya, ta 'inega galiva ana totoa buki tanaidi. 'Inega
taha wese buki tanaia, e ba'e buki~nana Yawai ana Buki. Ta buki diavona
madutanaidi gamodia to'aliga diavona edi ilivuyavo 'waya'wayavina
'eno'eno, ta ilivu diavona 'idiega adi luvine i'ewea. **13** [v] Ta tomeqabu lova
i'aliga mwade'waya qabudi i'ifoqe mai, mana mwade'wa~nana ge ana
fata nakafidi. Ta wese 'aliga be deba'unu ge wese adi fata be to'aliga
diavona ina kafi'i'ihidi. 'Inega qabudi itovolo Yaubada matanaya ta adi
luvine ilobea edi ilivu adi 'etofwafwa 'inega. **14** 'Inega 'aliga be deba'unu
wese ifelawebuiedi lavu 'ala'alai~nana 'inaya. Ta ba'e lavu~nana tauna
'aliga vemagilafuna. **15** Ta tomeqabu adi wawa ge ana 'wayavimo Yawai
ana Buki gamonaya taudi wese ifelawebuiedi lavu 'ala'alaina 'inaya.

Mahala be bwa'obwa'o vauvaudi

21 **1** [w] 'Inega mahala vauvauna be bwa'obwa'o vauvauna ya'itedi
mana mahala be bwa'obwa'o nugwenugweidi ni'au iawala, ta
wese mwade'wa 'idewani ni'a awala. **2** [x] 'Inega 'abaga gwalagwalana
ya'itea, tauna Ielusalema vauvauna mahalega webuwebui mai Yaubada
'inega. Ta ni'au vevevaiqavuna kavona tovaqi mevavinena davaiqavu ta
moqanena maega ina velobaloba. **3** [y] Ta galiva kaikaiwabuna 'inega taha
bona qiduana yanoqolia vonaya, "Ba'itagana Yaubada ena 'abaga ni'a
'ifoqe ena tomotauyavo 'idia. Ta tauna tomotau diavona maega ina toatoa,

---

[t] **20:10** Same 11:6; Ve 19:20; 21:8 [u] **20:12** Dan 7:9-10; Md 25:31-46; Via 17:31; 2Kol 5:10; Ve 13:8 [v] **20:13** Lom 2:6; 1Fit 1:17; Ve 2:23; 22:12 [w] **21:1** Ais 65:17; 2Fit 3:13
[x] **21:2** Ais 52:1; 61:10; Ibe 11:10; 12:22; Ve 3:12 [y] **21:3** Luvi 26:11-12; Isi 37:27; Sek 2:10; 2Kol 6:16

ta taudina ena tomotauyavo, ta tauna edi Yaubada. 4 [z] Be 'inega mataeludi
naluya'waia, mana gebu wese 'aliga nage visiqa nage dou 'idia na'ifoqe,
mana toa nugwenugweina ni'au awala."
5 [a] 'Inega galiva kaikaiwabuna ana totoa vonaya, "Yani qabudi ena
give'evaunidi!" Ta wese vonaya, "Vona ba'ena una 'wayavidi, mana ma
adi vetumaqana ta wese vonahaqiaqi." 6 [b] Ta wese vonegu vonaya, "Ya'a
egu nuanuayavo qabudi ni'a yaviaqa 'ovoidi. Ya'a Alofa be Omega, yani
qabuna edi 'ebeve'ale be edi 'ebelu'ovoa. Ta togama magana luayahaya
yawai go'ilina ena nei kavovoya be nanuma salufa 'inega. 7 [c] Ta togama
Seitani vewaiwai va'inea ba'e yani diavona na'ewedi 'iguyega, ta tauna
na'awatamanegu ta ya'a ena 'awanatunea. 8 [d] Ta 'esi tomwaniniva be,
tomeqabu ni'a ilua'u agu vetumaqana be, tokodada be, toluve'aliga be,
tovelamo'eno kavokavovo be, tobalavu ta wese tokwakwaia be, taudi
tokwalui 'idia ihiwaiwa'odu ta wese tou'ava, e ba'e qabu diavona edi
'ebetoa lavu 'ala'alaina, ta lavu~nana dabo salofa 'wea'weavidi 'inega
'ala'alata. E omo'e 'aliga~nana tauna 'aliga vemagilafuna."

Ielusalema vauvauna

9 'Inega Yaubada ena tovale'ewa adi yau seveni lova 'ebeveilaqe ma
gaebadi wese adi yau seveni iguiwaqidi bwa'obwa'oya 'idiega taha iadi
mai 'iguya vonaya, "Umai katauya, Lami~nana ana gabuinoqa ena
ve'iteu."
10 [e] 'Inega Niboana Gwalagwalana ena waiwai luveagatuna'igu ta
tovale'ewa~nana 'ebe'ewegu tauyegu taha bwanaga qiduana ta kuena
debanaya, ta 'abaga simasimatalina ve'itegu, tauna Ielusalema mahalega
webuwebui mai Yaubada 'inega. 11 [f] Yaubada ena simatala kaikaiwabuna
'abaga~nana guvesimatalia, ta ana 'ita kavona dabo kaikaiwabuna
namanamalina ana wawa yasifa, ta vevegili 'wana'wana 'edewani gelasi.
12 [g] Ta 'abaga~nana ni'a 'ali'alina dabo 'inega, ta 'ali~nana qiduana ta
kuena ta ana 'awayavo adi yau tuwelo, ta Yaubada ena tovale'ewa wese
adi yau tuwelo 'awa diavona i'ita'itamakidi. Ta wese me Isileli edi gade
adi yau tuwelo adi wawayavo 'waya'wayavidi 'eno'eno 'awa taha taha
'idia. 13 'Abaga~nana ana 'awayavo toidi di'we 'aidega 'aidega 'idia.
'Inega baba'au ena 'ebeyayaqega 'awa toi be, baba'au ena 'ebewebuiega
'awa toi be, bolimanega 'awa toi ta wese yalasiega 'awa toidi i'eno'eno.
14 Ta 'abaga~nana ana 'ali ena 'ebevewaiwai dabo qiduqiduadi adi yau
tuwelo vevetovolodi itovotovolo, ta dabo diavona 'idia Lami~nana ena
tovaletuyana adi yau tuwelo adi wawayavo 'waya'wayavidi 'eno'eno.

---

[z] **21:4** Ais 35:10; 65:19; Ve 7:17 [a] **21:5** 2Kol 5:17 [b] **21:6** Ais 55:1; Iel 2:13; Ion 7:37; Ve 1:8,17; 22:17 [c] **21:7** 2Sam 7:14; 1Yani 17:13; Same 89:26-27 [d] **21:8** Md 25:41; Ve 20:15; 22:15 [e] **21:10** Isi 40:2 [f] **21:11** Ais 60:1-2,19 [g] **21:12-13** Isi 48:30-35

15 [h] Tovale'ewa~nana nawale maega aveveqae, ta 'ebe'etoliva viaviaqina
goula 'inega nimanaya kafikafia, be 'inega 'abaga~nana be, ana 'awayavo
ta wese ana 'ali na'etolivedi. 16 Ta tutana 'abaga~nana 'etolivea 'inega
'itea ena vekue be, ena vane ta wese ana baba adi 'etoliva lelelea, ta
'etoliva diavona tutausani tuanidedi kilomita (2,200) 'idewani. 17 'Inega
tovale'ewa~nana wese 'abaga~nana ana 'ali 'etolivea, ta ana bado 65
mita 'edewana. Ta tovale'ewa~nana tomotau edi sa'wa 'inega 'ali~nana
sa'wea.

18 [i] 'Abaga~nana ana 'ali iviaqia dabo kaikaiwabuna ana wawa yasifa
'idiega, ta 'ali~nana gamonaya viaviaqina goula daisina 'inega, ta
namanamalina kavona gelasi 'idewana. 19 Ta 'ali~nana ive'ivalia mali
dabo be mali dabo kaikaiwabudi 'idiega. Ta ba'e dabo diavona ma adi
wawayavo adi 'ita 'inega, ta wawa diavona ba'e 'idewani: Taha dabo
ana wawa yasifa be, vemagilafuna safaia be, vetoina agate be, vefoana
emelodi be, 20 vefaibina onikisi be, vesikisina kanelieni be, vesevenina
kilisoliti be, ve'eitina belio be, venainina tofasi be, vetenina kilisofasi be,
velevenina diasenita ta wese vetuwelona ana wawa ametisi. 21 Ta 'awa
diavona adi yau tuwelo viaviaqidi felo[j] 'inega. Ta 'awa 'aidegana wese felo
'aidegana 'inega ni'a iviaqia. Vonahaqiaqi, felo 'aidega 'aidega 'ena'ena'idi.
Ta 'abaga~nana ana 'eda qiduana qabuna goula daisina vevegili
'wana'wana 'edewani gelasi.

22 Ta ge taha Vanue Gwalagwalana eda 'itei 'abaga~nana gamonaya,
mana Kaiwabu Yaubada Tovewaiwai be Lami~nana taudi 'abaga~nana
ana Vanue Gwalagwalana. 23 [k] Baba'au be wai'ena ge daluaqiaqiedi be
'abaga~nana ina guvesimatali, mana Yaubada ena simatala kaikaiwabuna
ni'a guguvesimatalia, ta wese Lami~nana ve'ebesimatala 'abaga~nana
'inaya. 24 [l] Ta simatala~nana 'inega totoa bwa'obwa'o ina toatoa, be
bwa'obwa'o ana toluvine qiduqiduadi edi kaikaiwabuyavo ina miedi
'abaga~nana 'inaya. 25 [m] Ta 'abaga~nana ana 'awayavo tuta qabuna
sisiwa'a vatayana, mana ge taha velovelovana da'eno'eno 'inaya. 26 Ta
totoa bwa'obwa'o qabudi edi kulufa adi 'ita aqiaqi otaqina ta wese edi
kaikaiwabuyavo ina miedi 'abaga~nana gamonaya. 27 [n] Ta ge taha yani
luveifana ana fata nalugu 'abaga~nana 'inaya. Ta wese ge taha toveilivu
veifa nage to'eu'au'ava adi fata be ina lugu. Ta 'esi tomeqabu taudi adi
wawayavo 'waya'wayavidi ni'a 'eno'eno Lami~nana ena Buki gamonaya
Yawai vataya weaqina, e taudi adi 'aidega ina lugu 'abaga~nana 'inaya.

---

[h] **21:15** Isi 40:3; Ve 11:1 [i] **21:18-21** Ais 54:11-12 [j] **21:21** Felo: Dimudimu bonadiega igabea ana wawa *"perl"*. Ba'e felo~nana kana lobea sumwa'wa aqila gamonaya, ana 'ita kavona dabo gomogomona, wadawadaeana ta namanamalina. Ba'e felo~nana ana maisa qiduana, ta tomotau ivefewea edi 'ivala weaqina, kavona bagi nage adi nili 'idewani.
[k] **21:23** Ais 60:19-20; Ve 22:5 [l] **21:24** Ais 60:3,5 [m] **21:25** Ais 60:11 [n] **21:27** Ais 52:1; Isi 44:9; 1Kol 6:9-10

Go'ila be wese 'aiwe mayawaidi

22 1 [o] Ta 'inega tovale'ewa~nana ve'itegu yawai ana go'ila, ta
go'ila~nana vevegili 'wana'wana, ta inoinoqa Yaubada be
Lami~nana adi galiva kaikaiwabuna 'inega, 2 [p] ta Ielusalema vauvauna
ana 'eda nuaninega inoqa tauya. Ta go'ila~nana nanavinavo 'idia yawai
ana 'aiweavo itovotovolo. Ta 'aiwe diavona vuaqa taha taha ivuavuaqedi
tuta ana yau tuwelo 'idia ya'wala 'aidegana gamonaya, mana wai'ena
'aidega 'aidega 'idia ivuavuaqa. Ta 'aiwe~nana 'waena tomotau qabudi
bwa'obwa'oya edi mulamula, tauna 'inega iveveaqiaqi.
3 Ta vonahaqiaqi, ge taha yani luveifana na'eno'eno 'abaga~nana 'inaya,
mana Yaubada ena luvine 'inega ni'a iawala. Ta Yaubada be Lami~nana
adi galiva kaikaiwabuna 'abaga~nana 'inaya na'eno'eno, ta Yaubada
ena tofewayavo ina iwa'odu 'inaya. 4 [q] Be wese 'iawana ina 'itei ta tauna
ana wawa 'waya'wayavina na'eno'eno adi kiaya. 5 [r] Ge taha tuta wese
velovelovana na'ifoqe, ta ba'e 'inega baba'au be odamu ge daluaqiaqiedi
'abaga~nana 'inaya, mana Kaiwabu Yaubada tauna edi simatala, ta
maega ina luvine tuta vataya 'inaya.

Ieisu ena mai

6 [s] 'Inega tovale'ewa~nana vonegu vonaya, "Ba'e vona diavona
vonahaqiaqi ta wese ada fata kana vetumaqanedi. Eda Kaiwabu Yaubada
ena tovesimasimanayavo Niboanina neidi, ta ena tovale'ewa vetunei mai
ena tofewayavo 'idia sabi ve'itadi tola'ai nawale na'ifoqe."
7 [t] Ta Ieisu vonaya, "Onoqoli, tuta goyona ena wai. Ta tomeqabu egu
vona ba'e Buki~nana 'inaya tuta ba'itagana be wese tuta maimai weaqina
ivematamatayagedi luaqiaqiedi be ina qaiawa."
8 [u] Ya'a Ioni ba'e yani diavona yanoqolidi ta ya'itedi. Ta yani qabuna
edi 'ifoqe 'abibodanaya yagivelukabwebwe tovale'ewa~nana 'aqenaya
sabi iwa'odu, mana yani diavona ni'a ve'itegu. 9 Ta vonegu vonaya, "Ge
una iwa'odu 'iguya, mana ya'a wese Yaubada ena tofewa kavona o'a be
tovesimasimana ta wese ba'e Buki~nana ana tomatayagayavo 'idewani.
'Inega luaqiaqieu be Yaubada 'inaya una iwa'odu." 10 Ta wese voneguya,
"Yaubada ena vonayavo ba'e Buki~nana 'inaya tola'ai nawale na'ifoqe
bwa'obwa'oya be mahalaya weaqina ge una a'ukwaivedi tomotau
'idiega, mana vona diavona adi aqiaqi ana tuta ni'a vadi'wedi'wea. 11 [v]
Ta tomeqabu ba'itagana ilivu luveifadi iviaviaqidi, e taudi wese tuta
qabuna luveifa~nana ina viaviaqia, ta tomeqabu edi ilivu bwavubwavudi

---

[o] **22:1** Isi 47:1 [p] **22:2** Isi 47:12; Nug 2:9; Sek 14:8; Ioe 3:18 [q] **22:4** Md 5:8; Ve 3:12 [r] **22:5** Dan 7:18,27; Ve 5:10; 20:6; 21:23,25 [s] **22:6** Ve 1:1 [t] **22:7** Ve 1:3 [u] **22:8-9** Ve 19:10 [v] **22:11** Dan 12:10

ba'itagana iviaviaqidi, e taudi wese tuta qabuna ilivu~nana ina
viaviaqidi. Ta 'esi tomeqabu ba'itagana ilivu aqiaqidi iviaviaqidi, e
taudi wese tuta qabuna ilivu aqiaqidi ina viaviaqidi, ta aiqabu edi ilivu
vunavunaqidi, e taudi wese tuta qabuna edi ilivu vunavunaqina ina
viaviaqidi."

12 [w] 'Inega Ieisu vonaya, "Nawale ena wai, be 'inega tomotau adi ve'ia
ena neidi edi ilivu adi 'etofwafwa 'inega, 13 [x] mana ya'a Alofa be Omega,
ta wese ya'a yani qabuna ana 'ebeve'ale ta ana 'ebelu'ovoa.

14 [y] "Ta tomeqabu adi kaleko kuekuena ni'a ilu'utudi ta ivevauvau
otaqa ina qaiawa, mana adi luaqiaqi be yawai 'aiwena vuaqina ina
'ainia ta wese luaqiaqiedi be 'abaga~nana ana 'awayavo 'idiega ina lugu.
15 Ta 'abaga~nana gwavunaya taudi toveilivu veifa ina toatoa 'idewani
tobalavu be, tokwakwaia be, tovelamo'eno kavokavovo be, toluve'aliga,
be tokwalui adi toiwa'odu ta wese taudi iu'au'ava edi vona 'inega be wese
edi viaqa 'inega.

16 [z] "Ya'a Ieisu, egu tovale'ewa ni'au yavetunei ba'e yani diavona sabi
simanedi 'iuya, ta 'inega o'a una simanedi 'ekalesia 'idia. Ya'a kini Deibida
ena gadeyega ta ya'a wese 'awa'awai ana 'ubwana."

17 [a] 'Inega Niboana Gwalagwalana ta Lami~nana ana gabuinoqa
ivonaya, "Umai!" Be wese tomeqabu ba'e vona~nana inoqolia luaqiaqiedi
be ina vonaya, "Umai!" Ta tomeqabu magadi yafaia ina mai, mana yawai
go'ilina ina 'ewa kavovoi be ina numa.

18 [b] Ta tomeqabu ba'e Buki~nana ena vona ni'a onoqolia tola'ai nawale
na'ifoqe bwa'obwa'oya be, mahalaya ta wese tomotau 'idia e ba'e egu
vematamagilafu waiwaina 'imia. Vona diavona 'waya'wayavidi ba'e
Buki~nana gamonaya i'eno'eno gebu wese taumi emi nuanua 'inega ona
luvetomanedi, fole visiqa~dina Buki ba'e gamonaya simanedi, nawale
Yaubada wese naluvefofoya 'imia. 19 Ta wese ge taha toga vona taha ba'e
Buki~nana gamonega na'ewa yavuledi, fole Yaubada wese tomotau~nana
ana 'iwavo yawai ana 'aiwe 'inega na'ewa yavulea. Ta wese ena 'ebetoa
'abaga gwalagwalana gamonaya be yani qabudi aqiaqidi Buki ba'e ni'a
simanedi nawale 'inega na'ewa yavuledi.

20 [c] Ieisu ba'e vona diavona ni'a simana 'ifoqeyedi ta 'awahaqiaqiedi,
ta tauna vonaya, "'Ao, tuta goyona ena wai!" Vonahaqiaqi ema nuanua
'edewana. Kaiwabu Ieisu, umai!

21 Eda Kaiwabu Ieisu ena veyoluba Yaubada ena tomotauyavo 'imia.

---

[w] **22:12** Ais 40:10; Iel 17:10; Ve 2:23 [x] **22:13** Ais 44:6; Ve 1:8,17; 21:6 [y] **22:14** Nug 2:9; 3:22 [z] **22:16** Naba 24:17; Ais 11:1,10; Lom 1:3; Ve 2:28; 5:5 [a] **22:17** Ais 55:1; Ve 21:6
[b] **22:18-19** Luve 4:2; 12:32 [c] **22:20** Md 24:30-31; 1Kol 16:22